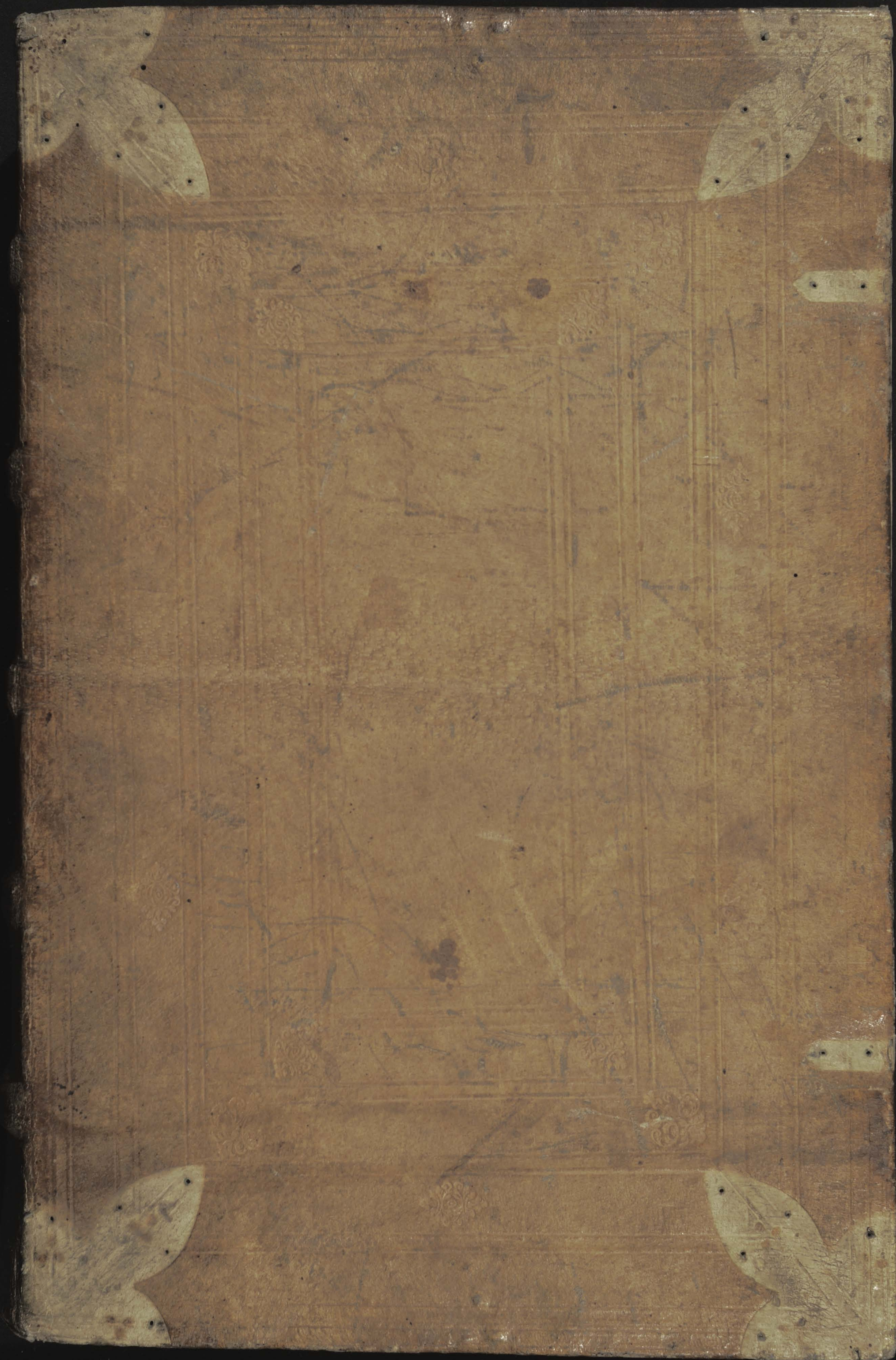

Illustris et Magnificus Dominus Hieronymus Godziatkowski Burgrabius Cracoviensis Bibliothecae maioris Collegii Academiae Cracoviensis testamento legavit Anno Domini 1636. Mortuus eodem anno die xxij Decembris. Vixit annos septuaginta et octo.

~~Plinii opera [illegible]~~

Plinius scriptus

Summarium Librorum plinii.

Continentur in primo li. tm capta cu auctoribus. XXXVI. sequentiu librorum

In secundo continent de diversitate mudi. i. qttuor elemtis & sydenbus & d aqs.
In tertio De primo & secundo Aeurope sinu.
In quarto De Tertio & Quarto Aeurope sinu.
In quinto De Africa.
In Sexto De Asia.
In VII. De hominu genitura ad institutione & ad inventionem artium.
In VIII. Maiorum animaliu genera & naturas: & aliqua ex eis medicamenta.
In IX. Naturas & genera aquatiliu: & aliqua ex eis medicamenta.
In X. Naturas & genera uolucrum: & aliqua ex eis medicamenta.
In XI. De Apibus & de omni insectorum naturis & membris.
In XII. De arborum naturis peregrinorum.
In XIII. De peregrinis iterum arboribus & unguentis.
In XIIII. Naturas fructiferarum arborum: & primo de uitibus.
In XV. Naturas fructiferarum arborum: & cultura earum.
In XVI. Naturas siluestrium arborum.
In XVII. Satiuarum arborum naturas & genera.
In XVIII. Studia circa agriculturam.
In XIX. De Lini natura & cultu hortensium.
In XX. Medicinas ex his que seruntur in hortis.
In XXI. De floribus & odoribus. Iterum de apibus & cera.
In XXII. Auctoritatem quarumdam herbarum & medicinas.
In XXIII. Medicinas ex arboribus cultis: & primu de uitibus & de Vino.
In XXIIII. Medicinas ex arboribus siluestribus.
In XXV. Medicinas & naturas herbarum sponte nascentiu.
In XXVI. medicinas quarumda herbarum per morbos digestas.
In XXVII. Reliquarum genera herbarum & medicinas.
In XXVIII. Medicinas de homine & maioribus animalibus.
In XXIX. medicinas ex reliqs atib; in moribus ut maiorib; reptilib; serpentib; auib;.
In XXX. Reliquias priorum librorum ex animalibus.
In XXXI. medicinas ex aquatilibus: & miracula: & naturas aquarum.
In XXXII. Reliquias prioris libri ex aquatilibus.
In XXXIII. metallorum naturas auri & argenti.
In XXXIIII. Naturas ferri. stagni. plumbi. eris & ceterorum.
In XXXV. De pictura & coloribus.
In XXXVI. De Marmoribus & promiscuis lapidibus & structura.
In XXXVII. De gemmis & preciosis lapidibus. Feliciter finit.

pater illi sum desidiosissimus. Ego aut tm que partim publica: partim officia ai corum distringunt. quis ex istis qui tota uita litteris assident collatus illi no quasi sōno & inertie deditus erubescat? Extendi eplam quom hoc solu qd requirebas scribere destinassem quos libros reliquisset. Confido tn hec quoq; tibi no minus grata q ipsos libros futura. que te no tm ad legendos eos. uerum etiā ad simile aliqd elaborandum possunt emulationis stimulis excitare. Vale.

Plinii minoris epistola ad Macrum de scriptis ac studio plinii maioris.

Pergratum est mihi quod tam diligenter libros auunculi mei lectitas ut habere omnes
uelis: queras que qui sint omnes. Fungar indicis partibus: atque etiam quo sint ordine
scripti notum tibi faciam. Est enim hec quoque studiosis non iniocunda cognitio. De
iaculatione equestri unus. Hunc quom prefectus alae militaret: pari ingenio curaque
composuit. De uita pomponii secundi .ii. a quo singulariter amatus: hoc memoriae
amici quasi debitum munus exoluit. Bellorum germanie .xx. quibus omnia que
cum germanis gessimus bella collegit. Inchoauit: quom in germania militaret: som
nio monitus. Assistit enim ei quiescenti Drusi neronis effigies: qui germanie latis
sime uictor ibi periit. Commendabat memoriam suam: orabatque ut se ab iniuria
obliuionis assereret. Studiosi tres in sex uolumina propter amplitudinem diuisi: quibus
oratorem ab cunabulis instituit & perficit. Dubii sermonis .viii. Scripsit sub nerone
nouissimis annis quom omne studiorum genus paulo liberius & erectius periculosum serui
tus fecisset: A fine Aufidii bassi .xxx. unus. Naturalium historiarum .xxxvii.
opus diffusum: eruditum: nec minus uarium quam ipsa natura. Miraris quod tot uolumina
multaque in his tam scrupulosa homo occupatus absoluerit. Magis miraberis si scies
illum aliquandiu causas actitasse. Decessisse anno sexto & quinquagesimo: medium tempus
distentum impeditumque: qua officiis maximis: qua amicitia principum egisse. Sed
erat acre ingenium: incredibile studium: summa uigilantia: lucubrare uulcanalibus
incipiebat non auspicandi causa. sed studendi statim a nocte multa. Hieme uero
ab hora septima: ut quom tardissime: octaua sepe sexta. Erat sane somni paratissimi.
nonnunquam inter ipsa studia instantis & deferentis. Ante lucem ibat ad uespasianum
imperatorem: nam ille quoque noctibus utebatur. Inde ad delegatum sibi officium reuer
sus domum. quod reliquum temporis studiis reddebat. Post cibum sepe: quem interdiu
leuem & facilem ueterum more sumebat: estate si quid ocii iacebat in sole. Liber
legebatur: annotabat: excerpebatque. Nihil enim legit quod non excerperet. Dicere
etiam solebat nullum esse librum tam malum ut non aliqua parte prodesset. Post solem ple
rumque frigida lauabatur. deinde gustabat: dormiebatque non minimum. Mox quasi
alio die studebat in cene tempus. Super hanc liber legebatur: annotabatur & quidem cursim
memini: quendam ex amicis quom lector quedam perperam pronuntiasset intellexeras? Nempe
quom ille annuisset. cur ergo non reuocabas? decem amplius uersus hac tua interpel
latione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis. Surgebat estate a luce. Coena
hieme intra primam noctis: & tanquam aliqua lege cogente. hec inter medios labores urbis
que fremitum. In secessu solum balnei tempus studiis eximebatur. quom dico balnei de i
terioribus loquor. Nam dum destringitur tergiturque audiebat aliquid aut dictabat.
In itinere quasi solutus ceteris curis huic uni uacabat. Ad latus notarius cum libro & pu
gillaribus: cuius manus hieme manicis muniebantur ut ne celi quidem asperitas ullum studii
tempus eriperet. Qua ex causa rome quoque sella uehebatur. Repeto me correptum ab eo cur
ambularem. poteras inquit has horas non perdere. Nam perire omne tempus arbitrabatur
quod studiis non impertiretur. Hac intentione tot ista uolumina peregit. Electorumque comme
tarios .clx. mihi reliquit. Opistographos quidem & minutissimis scriptos. qua ratione
multiplicatur hic numerus. Referebat ipse quom procuraret in hispania uendere hos
commentarios Lartio licinio .cccc. nummum: & tunc aliquanto pauciores erant. Nonne
uidetur tibi recordanti quantum legerit. quantum scripserit. nec in officiis ullis: nec in amicitia
principis fuisse. Rursus quom audis quod studiis laboris impenderit: nec scripsisse satis
nec legisse. quid est enim quod non ille occupationes impedire: aut hec instantia non
possit efficere. Itaque soleo ridere quom me quidam studiosum uocat: quasi com

drusi
Mors neronis in germania

Studia crebra augent ingenium.

Vespasianus comes laborum.

§

Temporis caritas & illo preciosius nihil.

Nil carius tempore. §

verte folium a leua in parte dextera

Breuis annotatio de Duobus pliniis ueronensibus oratoribus ex multis hinc inde collecta per Johannem Mansionarium Ueronensem.

PLinii duo fuisse noscuntur eodem nomine et prenominibus appellati hoc titulo. C. plinius Secundus Ueronensis orator. In priori plinio hoc nomen .s. secundus: denotat prenominationem. in altero uero innuit ordinem numeri. ut sit a primo secundus. Iunior plinius titulum habet item. C. plinii Secundi oratoris ueronensis nouocomensis. quod uidelicet prenomen nouocomensis potius: quam gentile insinuare uidetur: quod nouus habitator comensis et precipue iuxta lacum Larium qui comanus dicitur: hic plinius habitauerit. ubi fundos amplissimos habuit. ut colligitur eiusdem plinii iunioris epistola ultima quarti libri ad Suram. Quod autem fuit ueronensis ponit li. vi. ep. ult. ad Maximum. Maior plinius de se ipso dicit quod fuit patria ueronensis in principio poemii librorum naturalis historie. Nam introducens exemplum Valerii catulli poete ueronensis eum conterraneum suum uocat scribens ad uespasianum augustum. Fuerunt autem plinii magni patria et suum oratores ac historici nobilissimo genere orti. equites ro. et senatores et ad omnia dignitatum officia meritis exigentibus promoti usque ad consularitatis insignia. Prior plinius fuit auunculus iunioris et ille ex sorore nepos. ut testatur ipse iunior li. iii. ep. prima epistola v. ad Matrum ubi de primo plinio sic refert. Pergratum est mihi quod tam diligenter libros auunculi mei lectitas ut habere omnes uelis. queras que qui sint omnes. Fungar indicis partibus: atque etiam quo sint ordine scripti notum tibi faciam. Est enim hoc quoque studiosis non iniocunda cognitio. Scripsit autem plinius maior. ut breuiter ex prefata epistola colligitur De iaculatione equestri li. i. De uita Pomponii Secundi li. ii. bellorum germanie factorum li. xx. In arte rhetorica. De institutione oratoris li. vi. Dubii sermonis li. viii. Tempore neronis imperatoris historiarum a fine aufidi bassi li. xxxi. Naturalis historie li. xxxvii. et multa alia que non habentur. De ipso refert Suetonius Tranquillus quod ualde miratur quod uir militaribus officiis deditus: tanta componere potuit etiam ratione uite. Nam ut dicit idem suetonius in li. de vir. illustr. Dum idem plinius legiones in siciliam duceret: eruptione fauillarum ab ethna eructantium prefocatus interiit. anno uite sue. lvi. et in sicilia tumulatur. Cui consonat plinius nepos eius in prefata epistola ad Macrum dicens. Miraris quod tot uolumina: multa que in his scrupulosa homo occupatus absoluerit: magis mirareris si scires illum aliquandiu causas dictitasse: et decessisse anno sexto et quinquagesimo. De morte uero ipsius: quia presens erat iunior plinius: scribit plenissime ad corneliun tacitum libro sexto epistolarum: epistola xvi. Plinius iunior maioris plinii ex sorore nepos: sic bonarum uirtutum studiis est auunculum imitatus ut esset idem in uno: si in alio posset in altero. Nam et iste per omnia officia romane urbis promotus Consul fuit. Deinde africe proconsul et postmodum preses hispaniarum. Hic ut scribunt Hieronymus. Beda et Uincentius. Hugo et alii in cronicis et eusebius caesariensis in tertio ecclesiastice historie dum preses hispaniarum esset: uidens christia

Larium Lacus.

Plinius maior

Libri eius.

Suetonius tranqllus.

Plinius minor.

Hieronymus.
Beda.

nos sine causa crudeliter interfici. scripsit imperatori Traiano: ut persecutionem
christianorum cohibere dignaretur: eo quod nihil contra romanas agerent leges.
Hoc solum inuenerit in eis. quod nescio quem christum eorum deum ut dicat: anteluca
num adorant. Hic senex rome decessit. Scripsit autem et iste libros historiarum a prin
cipio mundi usque ad tempus suum. LXXXVIII. in quibus imitatur auunculum: ut de se
dicit. li. V. epistolarum. epistola. VIII. ad capitonem. dicit. n. Me ad hoc studium historiarum
impellit domesticum exemplum auunculus meus: idemque per adoptionem pater.

Libri huius.

Historias quidem religiosissime scripsit. Fecit etiam plinius iste epistolarum suarum ad
Septicium li. VIII. de institutione. Artium liberalium li. VIII. Librum virorum illustrium
a Proca rege albanorum usque ad cleopatram in XCVIII. capitulis: secundum ipsorum
uirorum numerum. In quo uitas ipsorum et merita mirabili et apta breuitate describit.
De Tripartitione orbis. li. VI. Item in poemate floruit. Hic auunculi uitam imita
tus et mores etiam in ocio aut scripsit aut legit: et fierat etiam in uenatu seu itinere
sicut et auunculus: notarium habebat cui equitando dictabat: ut de se dicit ad
Cornel. tacitum primi li. epistola. VI. Hec et alia suarum epistolarum libris. et in his que supra
memoraui diligens lector inueniet.

Vita plinii ex catalogo virorum illustrium Tranquilli feliciter incipit.

PLinius Secundus Nouocomensis equestribus militiis industrie functus. procurationes quoque splendidissimas atque continuas summa integritate administrauit. et tamen liberalibus studiis tantam operam dedit: ut non temere quis plura in ocio scripserit. Itaque bella omnia que umquam cum romanis gesta sunt: XXXVII. uoluminibus comprehendit. Item naturalis historie. XXXVII. libros absoluit. Periit clade campanie. Nam quom misene classi preesset. et flagrante uesebio: ad explorandas propius causas [illegible] cas pertendisset: neque aduersantibus uentis remeare posset: ui puluerisque ac fauille oppressus est: Vel ut quidam existimant: a seruo suo occisus: quem deficiens estu: ut necem sibi maturaret: orauerit. Hic in his libris [illegible] milia rerum dignarum: ex lectione uoluminum circiter duum milium [illegible] lex[illegible] est. Primus autem liber quasi index. XXXVI. librorum sequentium consumati[illegible] in totius operis: et species continet titulorum.

uesevo

Pancratius Guaspar viennensis Contra detractores Plinii.

C. PLinius Secundus Nouocomensis. Vir ex omnibus suae aetatis doctrina ingenioque praestantissimus. qui inter raros Latinae eloquentiae principes saturnalibus ponitur. Quem nullos se hostes alios habere quam homines ignauissimos. quorum uel turpi segnitie: uel ingeniorum ebetudine sui labores ac uigiliae perierunt. quique cotidie mentiendo: illum arguunt fuisse mendacem. Quem si intelligere possent: essent hortandi ut illum legerent: et se se in eo speculo intuentes: uel deformitatem suam corrigerent: uel desinerent superbire. Hec ille.

.I.

C. PLINII SECVNDI NOVOCOMENSIS NATVRALIS HISTORIAE LIBER I INCIPIT.

Epistola Plinii ad uespasianum Imperatorem que ponitur in poemiu libri.

LINIVS. S
ECVNDVS.
Vespasiano suo Salutem.
Libros naturalis historie
nouicium camenis Quiritium
tuorum opus nactus apud me
proxima fetura: licentiore
epistola narrare constitui tibi
iocundissime imperator.
Sit enim hec tui prefacio ue
rissima: dum maximo con
senescit in patre. Namque
tu solebas putare esse aliquid
meas nugas: ut obicere mo
liar catullum conterraneum meum: agnoscis et hoc ca
strense uerbum. Ille enim ut scis permutatis prioribus
syllabis: duriusculum se fecit quam uolebat existimari
a uernaculis tuis et famulis. Simul ut hac mea pe
tulantia fiat quod proxime non fieri questus es in alia
procaci epistola nostra: ut in queda astra exeant: sciatque
omnes quam ex equo tecum uiuat imperium triumphale: et ce
sorium ius: exeisque consul ac tribunitie potestatis
particeps. et quod id nobilius fecisti dum illud patrie
pariter et equestri ordini prestas prefectus pretorio
eius. Omniaque hec rei p. et nobis quidem: qualis in ca
strensi contubernio. Nec quicquam mutauit in te fortu
ne amplitudo in his: nisi ut prodesse tantundem posses:
ut uelles. Itaque quom ceteris in ueneratione tui pa
teant omnia illa: nobis ad colendum te familiarius au

natu

molliam

triumphal. et censor iustus

tu sexiens consul. f. eras.

q̃tum.

Quia illa uerba catulli ad cornelium in p.º sui libri sic. Namque tu solebas meas esse aliquid putare nugas.

p.p.

.L.

dacia superest sola. Hanc igitur tibi imputabis et in nostra culpa tibi ignosces.
Perfricui faciem nec tamen profeci quoniam alia via occurris ingens et longius etiam
summoves ingenii fascibus fulgorari. in nullo verius dicta vis eloquentie tribu
nicie potestatis facundie. Quanto tu ore patris laudes tonas. quanto fratris
amas. quantus in poetica es. O magna fecunditas animi. quemadmodum fratrem
quoque imitareris excogitasti. Sed hec quis posset intrepidus estimare subitu
rus ingenii tui iudicium presertim lacessitum. Neque enim similis est condicio pub
licantium et nominatim tibi dicantium. Tum possem dicere quid ista legis imperator.
humili vulgo scripta sunt agricolarum opificum turbe. denique studiorum ociosis.
quid te iudicem facis. Quia hanc operam quom dicerem non eras in hoc albo maio
rem te sciebam quam ut descensurum huc putarem. Preterea est quedam publica etiam
eruditorum reiectio. Utitur illa et M. Tullius extra omnem ingenii aleam posi
tus et quod miremur per advocatum defendit. Nec doctissimis. Manium Persium
hec legere nolo. Iunium Congium volo. Quod si hoc Lucilius qui primus condidit
stili nasum quasi abusionem et vituperationem (primus enim satyricum carmen conscri
psit in quo utique vituperatio uniuscuiusque continetur. nasum autem dixit quasi vitu
perationis signum vel maxime naso declarandum) dicendum sibi putavit. Si Cicero
mutuandum. presertim quom de re publica scriberet quanto nos causatius ab aliquo iudice
defendimur. Sed hec ego mihi nunc patrocinia ademi nuncupatione. Quoniam
plurimum refert. sortiatur aliquis iudicem an eligat. multumque apparatus interest
apud invitatum hospitem et oblatum. Quom apud Catonem illum ambitus hostem
et repulsis tamquam honoribus ineptis gaudentem. flagrantibus comitiis pecunias de
ponerent candidati. hoc se facere quod tum pro innocentia rebus humanis summum esset
profitebantur. Inde illa nobilis M. Ciceronis suspiratio. O rem felicem. M. Porci
a quo rem improbam petere nemo audet. Quom tribunos appellaret L. Scipio Asia
ticus. inter quos erat Gracchus. hoc attestabat vel inimico iudici se probari posse.
Adeo summum quisque cause sue iudicem facit quemcumque tu eligit unde provocatio appellatur.
Te quidem in excelsissimo humani generis fastigio positum summa eloquentia summa
eruditione preditum religiose adiri etiam a salutantibus scio et ideo curavi que
tibi dicantur tum digna sint vere. cum dis lacte rustici multeque gentes et mola
tantum salsa litant qui non habent. nec ulli fuit vicio deos colere quoquo modo posset.
Mee quidem temeritati accessit hoc quoque quod levioris opere hos tibi dedicavi libellos.
Nam nec ingenii sunt capaces quod alioquin nobis perquam mediocre erat. Neque admittunt
excessus aut orationes sermonesve apud causas mirabiles vel eventus varios.
Iocunda dictu ac legentibus blanda sterili materia. rerum natura hoc est vita nar
ratur. et hec sordidissima sui parte ut plurimarum rerum ac rusticis vocabulis aut exter
nis. immo barbaris tum honoris prefatione ponendis. Preterea interest. non trita
auctoribus via peregrinari. nec qua animus expetet nemo apud nos quidem attem
tavit. nemo est apud grecos qui unus omnia ea tractavit. Magna pars studiorum
amenitates querimus. Que vero tracta ab aliis dicuntur immense subtilitatis obscu

M. Tullius.
C. Persius. homo literatus. quem Lucilius approbat.
ω.
Cato censorius
L. Scipio.
Laus Vespasiani.
religiose atque sancte.

vng?
poetica
uel
mutuandum
te
sacrificant
casus mirabiles.
nec qua peregrinari alius

. I .

ris rer tenebris premuntur. An omnia attingenda que graeci tes enci diopedi
as uocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta. Alia uero ita multis prodi
ta, ut in fastidium sint adducta. Res ardua, uetustis nouitatem dare, nouis auc
toritatem, absoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, Omni
bus uero naturam, et nature sue omnia. Itaque etiam non assecutis, uoluisse abunde pul
chrum atque magnificum est. Equidem ita sentio peculiarem in studiis causam eorum
esse, qui difficultatibus uictis utilitatem iuuandi prætulerunt gratie placendi.
Idque iam et in aliis operibus ipse feci et profiteor me mirari Liuium auctorem cele
berrimum in historiarum suarum quas repetit ab origine urbis quodam uolumine sic orsum.
Iam sibi satis glorie quesitum, et potuisse se desiderare, ut animus inquieto pasceretur
ope. Profecto enim populi gentium uictoris et romani nominis glorie non sue composuisse,
illa decuit. Maius meritum esset operis amore, non animi causa perseuerasse, et hoc pp
ro. p(er)stitisse non sibi. Uiginti milia rerum dignarum cura (ut ait D. piso) the
sauros oportet esse non libros, lectione uoluminum duum milium, quorum pauca admo
dum studiosi attingunt, propter secretum materie, exquisitis auctoribus centum inclusimus
xxxvi. uoluminibus adiectis rebus plurimis, quas aut ignorauerant priores, aut po
stea inuenerat uita. Nec dubitamus multa esse que nos preterierint. homines enim sumus
et occupati officiis, subsiciuisque temporibus ista curamus. id est nocturnis, ne quis
uestrum putet his cessatum horis. Dies nobis impendimus, cum somno ualitudine
computamus, uel hoc solo premio contenti, quod dum ista (ut ait M. Uarro) musi
tamur, pluribus horis uiuimus. Profecto enim uita uigilia est. Quibus de causis et dif
ficultatibus nihil auso promittere, hoc ipsum tu prestas quod ad te scribimus. Hec fiducia
operis. hec est indicatura. multa ualde pretiosa ideo uidentur quia sunt templis dicata.
Nos quidem omnes patrem te fratremque diximus, opere iusto temporum nostrorum historiam orsi
a fine Aufidii. ubi sit ea res que iampridem peracta sancitur. et alioquin statutum erat heredi
mandare, ne me ambitioni dedisse uitam iudicaret. Proinde occupantibus locum
faueo. Ego uero et posteris quos scio nobiscum decertaturos, sicut ipsi fecimus cum prioribus;
Argumentum huius stomachi mei habebis, quod in his uoluminibus auctorum nomina pretexui. Est
enim benignum ut arbitror et plenum ingenui pudoris fateri per quos profeceris. non ut pluri
que ex his quos attigi fecerunt. Scito enim conferentem me auctores deprehendisse a iu
ratissimis et proximis, ueteres transcriptos ad uerbum neque nominatos. non illa uirgi
liana uirtute ut certarent, non ceciliana simplicitate, qui de re p. platonis se co
mitem profitetur in consolatione filie. Crantorem inquit sequor. Item panecium
de officiis, que uolumina eius discenda non modo, in manibus quotidie habenda
nosti. Obnoxii profecto animi et infelicis ingenii est deprehendi in furto malle,
quam mutuum reddere. quom presertim sors fiat ex usura. Inscriptionis apud grae
cos mira felicitas. cerion inscripsere. quod uolebant intelligere fauum. Alii ce
ras amaltheæ. quod copie cornum, ut uel lactis gallinacei sperare possis in uo
lumine haustum. Iamiam mos pandectæ. enchiridia limon pynax chidion in
scriptionis, propter quas uadimonium deseri possit. Aut quom intraueris, dii

Marginalia, left: per Aufidii bassi; ingenui; sed; uelut

Marginalia, right:
hoc ualde dulce et pulch(rum)
T. Liuium carpit.
Piso annalium scriptor, dominus
censor
De temporis parsimonia.
Uarro
Uita uigilia est, quia somnus
mors quedam est.
pulchrum et illustre.
Uirgilius
Cecilius } sua faciunt aliena.
Panetius de officiis.
N. de ingeniis pingenue.
Sunt contra qui decoris librorum
suorum titulis insigniri summas putant.
in hoc enim non solum modernorum
sed etiam antiquorum estimati ri
nosissimi

hic mos grecorum e.

Lucubratio. Varro. Diodorus. Apion. Facete.

de eq;: quam nihil i medio inuenies. Nostri grossiores antiquitatum exemplorum. artiumq; facetissimi; Lucubrationem puto: quia ut baculus erat. et uocabatur paulo minus. Asserit uarro in satiris suis sustulit et flexibilia. Apud grecos de siit nugari diodorus. et bibliotecis historiam suam inscripsit. Apion quidam gramaticus. hic que Tyberius caesar cymbalum mundi uocabat. qm publicę fame tympanum potius uideri posset: imortalitate donari a se scripsit ad quos aliqua componebat. Me uero poenitet nullum festiuiorem excogitasse titulum.

satyris

quin

Astutia non pficientium opa. Apelles. policletus.

Et ne in totum uideat grecos insectari. ex illis mox uelim intelligi pingiq; creditoribus: quos in libellis his inuenies. absoluta opa. Et illa quoq;: quę mirando non satiamur pendenti titulo inscripsisse. ut apelles faciebat aut policretus. tanq inchoata semper arte: et inperfecta. ut contra iudiciorum uarietates superesset artifici regressus aduenia: uelut emendaturo quicqd desideraretur. si non eet interceptus. Quare plenum uerecundię illud. q omnia opera tanq nouissima iscripsere. tanq aliquid singulis fato ademptum. Tria non amplius ut opinor absolute. quę traduntur inscripta ille fecit: quę suis locis reddam. quo apparuit summam artis securitate auctori placuisse. et ob id magna inuidia fuere oia ea. Ego plane meis adici posse multa confiteor. nec his solum. sed et omnibus quos edidi. ut ob id caueam istos homeromastigas. Ita enim uerius dixerim: qm audio et stoicos et dialecticos et epicureos quoq;. Nam de gramaticis semper expectaui parturire ad uersus libellos quos de gramatica edidi. et subinde abortus facere iam decem annis: quom celerius etiam elephanti pariant. Ceu beronis etiam aduersus theophrastum, hoiem in eloquentia tm: ut nomen diuinum inde inuenerit: scripsisse etiam feminam. et prouerbium inde natum: suspendio arborem eligendam. Non queo mihi temperare: qn minus ad hoc ptinentia ipsa censorii catonis uerba ponam: ut appareat etiam catoni de militari disciplina cominanti, qui sub africano imo uero sub hanibale didicisset militare. et ne africanum ferre potuisset: qui imperator triumphum reportasset: paratos fuisse istos: qui obtrectatione aliena scientię famam sibi aucupantur. Quid tu atteneo te uolumine. scio ego quę scripta sunt si palam proferantur. multos fore qui ita reprobent ut eligant: sed hi potissimum qui uerę laudis expertes sunt. eorum ego orationes sibi ptereo. Nec plautus illepide. quom dicetur asinius pollio orationes in eum parare: quę ab ipso aut liberis post mortem planci ederentur: nec respondere posse. Cum mortuis inquit non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illas: ut apud eruditos nihil inpudentius iudicetur. Ergo securi contra uicilitigatores: quos cato eleganter ex uiciis et litigatoribus composuit. quid enim illi aliud q litigant: aut litem qrunt. Exequamur reliqua propositi. quia occupationibus tuis publico bono parcendum erat. quid singulis contineretur libris: huic eplae subiunxi. summaq; cura nec legendos eos habere opam dedi. Tu p hoc et aliis prestabis ne plegant: sed ut quisq; desiderabit aliqd id tm qrat et sciat quo loco inueniat. Hoc ante me fecit i litteris nris ualerius solanus: in libris quos epopthidon scripsit. Feliciter finit.

Modeste.

plinii gramaticalia atq; Sales.

Theophrastus: ac loci in eandem.

a longe iaci ptens.

Catonis seuere dcm. hanibal. african.

Plancus. Asinius. Erudite responsum.

Uicilitigatores.

Solanus.

Continet tantu capitula cum auctoribus xxxvi. sequentiu libroꝝ.

C. plinii Secundi incipit historiarum mundi elenchos Librorum omnium xxxvi. Liber unus qui primus.

IBRO. SECVNDO.

continetur De mundo & De celestibus & aereis. ac terrestribus.

Capitulu. i. An finitus mundus. & an unus.
.C. ii. De Forma eius.
.C. iii. De Motu.
.C. iiii. Cur mundus dicatur.
.C. v. De quattuor elementis.
.C. vi. De septem planetis.
.C. vii. De Deo.
.C. viii. De syderum natura errantiu.
.C. viiii. De Lune natura.
x. De defectibus solis & lune & de noctе
xi. De sydeꝝ magnitudine.
xii. Que quis invenent in obseruatione celesti
xiii. Item De defectibus.
xiiii. De Lune motu.
xv. Errantiu motus & luminu canonica.
xvi. Quare eadem alias altiora alias inferiora uideantur.
xvii. Katholica syderu erratiu.
xviii. Que ratio colores eoꝝ mutd.
xix. Solis motus & dieꝝ inequalitatis ratio.
xx. Quare fulmina iovii assignet.
xxi. Interualla syderum
xxii. De syderum musica.
xxiii. De mundi geometria.
xxiiii. De repentinis syderibus.
xxv. De cometis & de celestibus prodigiis. na & situs. & gna eoꝝ.
xxvi. Hipparcha de syderibus p exempla historica faces & lampades & bolides. trabes celestes & casma caeli.
xxvii. De celi coloribus.
xxviii. De flama caeli.
xxix. De coronis caelestibus.
xxx. De circulis repentinis.
xxxi. Plures soles.
xxxii. plures lune.
xxxiii. Dieꝝ lux nocte.
xxxiiii. Clipei ardentes.
xxxv. Ostentum caeli.
xxxvi. De discursu stellaꝝ.
xxxvii. De stellis castoribus.
xxxviii. De Aere.
xxxix. De estatis tempestatibus.
xl. De imbribus.
xli. Vis tempoꝝ anni statuta.
xlii. De incertis tempestatibus.
xliii. De imbribus.
xliiii. Quare lapides pluunt.
xlv. De Tonitribus & fulguribus.
xlvi. Qua rone echo reddatur.
xlvii. De Ventis.
xlviii. Nature obseruatione suetoꝝ.
xlix. Ventoꝝ genera.
l. De repentinis flatibus.
li. Alia pdigiosa gna tempestatu.

.L.I.

LII. Quibus in terris fulmina non cadant et quare.
LIII. Fulgurum genera et miracula.
LIIII. De obseruatione tuscorum.
LV. De fulminibus euocandis.
LVI. Katholica fulgurum.
LVII. Que non feriantur fulmine.
LVIII. De prodigiosis pluuiis: Lacte et sanguine. carne ferro. Lana. lateribus coctis.
LIX. De strepitu armorum et tubarum de caelo audito.
LX. De Lapidibus e caelo cadentibus. nebula. rore.
LXI. De arcu caelesti.
LXII. De grandine. niue. pruina.
LXIII. De nubium imaginibus.
LXIIII. De proprietatibus celi i loc.
LXV. De natura terre.
LXVI. De forma terre.
LXVII. De Antipodibus an sint.
LXVIII. Quo aqua sit terre innexa.
LXIX. De nauigatione maris et fluminum.
LXX. Que portio terre habitetur.
LXXI. Mediam esse mundi terram.
LXXII. De sydeum inequalitate. et de eclipsi. et ubi. et quare.
LXXIII. Que ro diurne lucis i terra.
LXXIIII. Monomica de ead re; et de horologio primo.
LXXV. Vbi et qn nulle tenebre.
LXXVI. Vbi bis anno umbre. et ubi in contrarium.
LXXVII. Vbi longissimus dies et ubi breuissimus.
LXXVIII. Item De Horologio.
LXXVIIII. Quo dies obseruentur.
LXXX. Differentia gentium et ro.
LXXXI. De motu terre.
LXXXII. De terre hiatibus.
LXXXIII. Signa motus futuri.
LXXXIIII. Auxilia contra motus futuros.
LXXXV. Portenta terrarum semel uisa.
LXXXVI. miracula terremotus.
LXXXVII. Quibus locis maria recesserunt.
LXXXVIII. Ro insularum enascentium.
LXXXIX. Que et quibus temporibus enate sint insule. et quas terras in terruperint maria.
XC. Que insule continenti adiuncte.
XCI. Que terre in totum mari per mutatae.
XCII. Que terre ipse sorbuntur.
XCIII. Que urbes hauste sint a mari.
XCIIII. De piaculis.
XCV. De Terris semper trementibus.
XCVI. De insulis semper fluctuantibus.
XCVII. Quibus in terris non pluat. et aceruata terrarum miracula et ceterorum elementorum.
XCVIII. Qua ratione estus maris accedant et recedant.
XCIX. Vbi estus extra rationem.
C. Miracula maris.
CI. Que potestas lune et terrena et marina
CII. Que solis. et quare salsum mare.
CIII. Item de natura Lune.
CIIII. Vbi altissimum mare.
CV. Miracula aquarum et fontium.
CVI. Ignium et aquarum iuncta miracula
CVII. De maltha.
CVIII. De Naptha.
CIX. De semper ardentibus locis.
CX. Ignium per se miracula.
CXI. Terre uniuerse mensura. et longitudo et latitudo.
CXII. Armoniaca mundi ratio.
Summa rerum et historie CXVII. et ob

Continet tn̄ capitula cum auctoribus. xxxvi. sequentiu librorum.

seruationes. cccc. xvii. de libro secundo finiunt. Ex auctoribus. M. Varrone. Sulpitio gallo. Tiberio cesare imperatore. Q. Tuberone. Tullio tyrone. L. pisone. T. liuio. Cornelio. Seboso. Coelio. Antipatre. Fabiano. Anciato. Mutiano. Cecina qui de etrusca disciplina scripsit. Tarquicio. L. iulio. Aquilaq;. Item Sergio platone. Externis. Hipparcho. Tymacho. Sosygene. Petosyri. Neoclepso. Pithagoricis. Posidonio. Casmandro. Epigene. Eudoxo. Democrito. Critodemo. Trasyllo. Serapione. Eonomomito. Euclyde. Cerano philosopho. Dicearcho. Archimede. onesycrito. Heratostene. Typhea. Herodoto. Aristotile. Thesia. Artemidoro ephesio. Isidoro caraceno. Theopompo.

Romani auctores.

Auctores externi siue greci.

LIBRO. TERTIO.

continentur situs. Gentes. Maria. Oppida. portus. Montes. flumina. Mensure. Populi. qui sunt aut fuerunt.

C. I. De europa.
II. betice longitudo et latitudo.
III. Hispania exterior.
IIII. Narbonensis prouintia.
V. Italia. Tiberis. roma. Capraria e busus. colubraria.
VI. Italie similitudo.
VII. Italie ambitum. oppida. colonie. et flumina interioris partis
VIII. Mons apenninus et opida in eo none regionis.
VIIII. oppida. amnes. colonie etrurie.
X. De tyberis amne.
XI. Latii longitudo.
XII. De hostia et coloniis aliis et insula circei et pompinia et fundano.
XIII. De campania felice et coloniis ac oppidis et urbe roma.
XIIII. De aliis claris oppidis in Latio
XV. De aliis oppidis. coloniis. fluminibus. mari. insulis. ciuitatibus in agro campano.
XVI. Corsica et ciuitates in ea.
XVII. Sardinia. populi et colonie in ea.
XVIII. Sicilia. scylla scopulus. promuntoria. Syracuse et alie colonie. oppida et insule.
XIX. De lippara et theresia. et strogule.
XX. Ora italie que grecia magna. flumina. oppida. amnes.
XXI. Secundus europe sinus. oppida. et colonie. et gentes.
XXII. Regio italie quarta. oppida. colonie. gentes.
XXIII. Regio quinta. in qua piceni et alie colonie et gentes.
XXIIII. Sexta regio in qua umbria. flumina. et gentes eius.
XXV. Octaua regio. flumina. colonie. et gentes eius.
XXVI. De pado flumine et aliis fluminibus.
XXVII. Italia transpadana regio nona et oppida in ea.
XXVIII. Venetia decima regio flumina et colonie in ea.
XXIX. De histria. oppida. colonie. Lacus et amnes.
XXX. De alpibus et gentibus alpinis.
XXXI. Gens liburnorum que illyrici.
XXXII. liburnia colonie et gentes in ea.
XXXIII. Macedonia. Colonie. et gentes in ea.
XXXIIII. Norica et opida et colonie in ea.
XXXV. Pannonia.

XXXVI. Dalmatia.
XXXVII. Mesia prouintia.
Insularum Ionii et Adriatici Summa oppida et gentes. XXVI. Summa flumina clara in stra. Summa montes preclari in stra. Summe insule in stra. Summa que intercidere oppida et gentes res et historie et obseruationes. CCCXXVI.

Romani siue Latini. Ex auctoribus. Teramo gratculo. Cornelio nepote. T. liuio. Catone censorio. M. agrippa. M. varrone. Diuo augusto. Varrone atracino. Antiate. higino. L. uetere. Pomponio mela. Curione patre. Coelio aruntio. Seboso. Licinio Mutiano. Fabritio tusco. L. ateio. Capitone. Verrio flaccho. L. pisone. Celliano. Valeriano.

Auctores greci. Externis. Artemidoro. Alexandro poli. Hircone. Tucydide. Theophrasto. Isidoro. Theopompo. metrodoro. Cepsio. Gallicrate. Xenophonte lampsaceno. Diodoro syracusano. Calliphone. Timagene.

LIBRO QVARTO

to continentur situs. gentes. maria. oppida. portus. montes. flumina. mensure. populi qui sunt aut fuerunt.

C. I. De tertio europe sinu.
II. Epyros. gentes. et amnes et colonie.
III. Etholia. gentes et oppida in ea.
IIII. Lochri et oppida in eis.
V. Peloponessus et colonie eius.
VI. Achaia. oppida et colonie ac montes eius.
VII. Arcadia. montes. amnes. ciuitates. ac oppida.
VIII. Grecia et attica. oppida. portus. montes et fontes in eis.
IX. Thessalia. oppida. montes. flumina. et lacus in ea.
X. Magnesia oppida et promontoria in ea.
XI. Macedonia. oppida. gentes. et montes in ea.
XII. Tracia. populi. colonie. oppida. montes et maria.
XIII. Insule inter eas terras. inter quas Creta. euboea. cyclades. sporades. meotis. hellespontus. ponti meotidis. Dacie. Salmatine. scythie.
XIIII. Insulae in quarto europe sinu et que in eis.
XV. Insule ponti et que in eis sunt.
XVI. Germanie insule.
XVII. Insule in gallico oceano.
XVIII. De britania. hybernia. XCVI.
XVIIII. Gallie diuisio.
XX. Gallie nomina et spacia et populi.
XXI. Lugdunensis gallia. spacia et populi in ea.
XXII. Aquitania gallia et populi in ea.
XXIII. Hispania citerior. oppida. gentes. insule in ea.
XXIIII. Lusitania prouincia et que in ea.
XXV. Insule in oceano atlantico. oppida. populi. conuentus et spacia.
XXVI. Vniuerse europe mensura.
Summa oppida et gentes. Summa flumina clara. Summa montium clara. Summa insule. Summa que intercidere oppida et gentes. Summa res historie et obseruationes.

Ex auctoribus. M. Uarrone. Catone censorio. M. agrippa. Diuo augusto. Varrone atracino. Cornelio nepote. Higino. L. uetere. Mela pomponio. Licinio Mutiano. Fabricio tusco. Ateio Capitone. Atheto philologatio.

Externis. Polibio. heccatheo. hellanico damasteno. Eudoxo. Dicearcho. Tymosteneco. Ephodoro. Gratece gramatico.

Continent tm capitula cu auctoribus XXXVI sequentiu librorum.

Serapione. Antiocense. Callimacho. Artemidoro. Apollodoro. Agatho. Cleomacho siculo. Mulsico. Allexandropoli historico. Tucydide. Diosiade. Anaximandro. Philistide. Moleto. Dionysio. Aristide. Callidemo. Monechino. Aedostene. Antidide. heraclide. philomone. menepote. phytea. isidoro. philomide. hienachora. Astimemo. Staphilo. Arigorastocrito. Metrodoro. cleogulo. Posidonio.

LIBRO QVINTO

continetur situs. gentes. maria. port. oppida. montes. flumina. mensure. ppli. qui sunt aut qui fuerut.

C. I. De Mauritania & oppidis. colonis. atlante fluminib; & aliis q ibi.
II. Tingitana provincia. oppida. colonie. flumina. & alia que ibi.
III. Numidia flumina. & alia q in ea.
IIII. De africa. & de promutoriis. saltubus. situbus. coloniis & nacoib; e.
V. Cirenaica que & penthapolitana gentes & oppida in ea.
VI. Lybia mareotis spaciu & locus apis.
VII. Insule circa africa & auersarium africe.
VIII. ethiopes. diversissime gentes. eorum q; ritus & mores.
IX. De asia. & de spatiis & terminis eius. ac thebaide & nomos regioe ac insulas nili.
X. De nilo & eius cursu ac insulis. augmento & decremento.
XI. De arside remoto egypto thebis. ptolomaide & panopoli.
XII. De alexandria. lacu. insulis. & opidis apud eam.
XIII. De arabia & conterminis eius.
XIIII. De syria palestine. phoenicis.
XV. De hidumea syria palestina. Samaria. Ascalon. Azotus. cesarea.
XVI. De judea. galylea. hiericho. emaus. lydda. joppe. hierosolyma.
XVII. De jordane amne & cursu e.
XVIII. De asphaltide. hoc e mare motuo.
XIX. De gente essenorum & moib; eorum.
XX. Decapolis regio & que in ea.
XXI. De phoenice & tyro & q i eis.
XXII. De monte lybano & q in eo & circa.
XXIII. Syria antiochie.
XXIIII. De casio mote & q circa eum.
XXV. De cele syria. calchida. Manusea.
XXVI. De eufrate. & cursu regioib; & oppidis eius.
XXVII. De palmira urbe.
XXVIII. De hierapoli regione & sas sura eufratis & incremento.
XXIX. Cylicia & adiuncte gentes. pamphilia. isauria. onomadu. pisydia. lycaonia. taurus mons.
XXX. De indo fluuio & que circa eu.
XXXI. Laodicea & apamia & q i eis opida flumina & stagna.
XXXII. Jonia & de cadmo & aliis que in ea.
XXXIII. De ephoeso & montibus & oppidis & aliis ibidem.
XXXIIII. Colis. troadis. pergamus. & que in eis oppida atq; gentes.
XXXV. Insule an asiam. ccxii. Pamphilia mare. Rhodus. samu. chiu.
XXXVI. Hellespontus. misia. phrygia. gallacia. Nicea. Bytynia. bosphorus.

Auctores latini.

Greci auctores.

Summa oppida et gentes. summa flumina clara. summa montium clara. summa insule. CXVIII. Summa que intercidere opida. summa res et histories et observationes. Ex auctoribus. Suetonio. Agrippa. Paulino. M. Varrone ataçino. Cornelio nepote. higino. L. uetere. Mela. Domitio. Cortulone. Licinio Mutiano. Claudio caesare. Aruntio. L. filio. Senoso actis triumphorum. Externis. Iuba rege. hecatheo. hellanico. demaste. dicearcho. beone. tymostene. philonide. Seragma. Astinomo. Staphilo. dionysio. Aristotile. Aristocrito. Erophilo. Heratostene. hiparcho. panetio. Serapione antiocene. Calimacho. Agatocle. polibio. Tymeo. Mechania. Herodoto. Mirsolo. Alexandro. poliphistine. Metrodoro. Posidonio. quiperiphinco. Autperegesis. Socade. pyrundio. Arctar. suyodmo. Eudoro. Antigene. Calicrate. Xenophonte. damasteno. Diodoro syracusano. Harmone. Himniscone. Nymphodeno. Caliphone. Artemidoro. Megastene. Isidoro. cleobolo. Aristocome.

LIBRO. SEXTO.

continentur Situs. gentes. maria. opida. portus. flumina. mensurae. ppli qui sunt. aut fuerunt.
C. I. Ponti mariandrinorum.
II. Gens paphlagonum et cappadocum et opida eorum.
III. Apadria que sit et quae in se contineat.
IIII. Gentes themiscyde regionis.
V. regio Colica anthei et ceteri eodem tractu.
VI. Bosphorus cymericus meotis.
VII. Gentes circa meoteum.
VIII. Armenie duo flumina Cyrus araxes.
IX. Armenia maior que sit et opida eius.
X. Albania. hyberia.
XI. Porte caucasie.
XII. insule in ponto.
XIII. Gentes in scytico oceano diuise.
XIIII. Media caspie porte et cauca
XV. Gentes circa hircanum mare.
XVI. De regione que pauorthene et aliis in ea
XVII. Scytarum gentes. flumina. insule et oppida.
XVIII. Fluuius ganges eiusque mensura.
XVIIII. Gentes indie mirabiles et earum mores.
XX. Indus fluuius. et qui eius accole gentes.
XXI. Arrii et iuncte gentes.
XXII. Taprobane insula et nauigationes in eam et mores incolarum mirabiles
XXIII. Capisene montana gentes et oppida.
XXIIII. Daritis. carmanias. gentes. insule et opida. Sinus persicus et arabicus
XXV. Carcandus insula et regna parthorum.
XXVI. Media. mesopotamia. babylon. seleucia.
XXVII. flumen tygris et que circa eum.
XXVIII. Arabia. nomades. nabathei. omani. tylos insula et ogeris.
XXIX. Sinus maris rubri trogodutici et ethiopici insule et oppida.
XXX. De claritate et mensura ethiopie insulis et oppidis.
XXXI. Multiformes et mirabiles hominum effigies in ethiopia insul. opid.

Continet tm̃ capitula cũ auctoribus xxxvi. seqntiũ librorum.

XXXII. De magnitudine ac situ terre ethiopũ. XXXIII. Insule ethiopici maris. & que in eis. XXXIIII. De fortunatis insulis & que in eis.
XXXV. Terre p mensuras computate europe q; magnitudo.
XXXVI. Digestio terre in umbras & paralellos pares. Suma oppida cxxv. Suma gentes. d.lxvi. Suma fluminũ clara. cxv. Suma montes clari. xxxviii. Suma insule. cviii. Suma interadẽ oppida aut gentes. xcv. Suma res & historie. ii. ccxiiii. Ex auctoribus. M. agrippa. M. Varrone atracino. Cornello nepote. Hygino. L. uetere. Mela põponio. Domicio. Cornulione. Licinio mutiano. Claudio caesare. Aruntio Seuoso. Fabricio tusco. T. Liuio. Seneca. Nigidio. Ex ternis. Juba rege. Hecateo. Hellanico. Damaste. Eudoro. Dicearcho. Bethione. Dimosthene. Patrode. Demodomante. Clitarcho. Heritosthene. Alexandro magno. Ephodore. Hiparcho. Panecio. Calimacho. Artemidoro. Apollodoro. Agathocle. Polibio. Vinaeo siculo. Alexandropoli historico. Isidoro. Amometro. Metrodoro. Posidonio. Onesicrito. Nearcho. Megastene. Diogeneto. Aristacrione. byone. Daldone. Symonide minore. basile. Xenophonte lampsaceno.

Romani: siue Latini.

Greci auctores.

LIBRO. SEPTĩO.

continentur gentiũ mirabiles figẽ.

C. i. De miseria hũane conditionis.
ii. Gentiũ mirabiles figure.
iii. De scytis & aliarum diuersitate gentiũ.
iiii. De Prodigiosis partubus.
v. De mutatione sexus & geminis partubus.
vi. De homine generando & pariendi tempora p illustria exempla mensibus vii. ad. xi.
vi. De conceptibus & signa sexus in grauidis ptinentia an partum
vii. De conceptu hominũ & gñone.
viii. De Agrippis.
ix. Monstruosi partus ex casi utẽo
x. Qui sunt uopisci.
xi. Exempla numerose sobolis.
xii. exempla similitudinũ.
xv. exempla que sit gñandi rõ.
xvi. Item d eodem multiplicius.
xvii. De Menstruis mulierum.
xviii. De Ratione partuũ.
xix. De dentiũ hũanorum natura.
xx. Qui ut natus risit.
xxi. De hũane staturę mensura.
xxii. Insignia corporum.
xxiii. exempla uariarum figurarum.
xxiiii. Diuersorum morum exẽpla.
xxv. De fortitudie & uelocitate quorundã uirorum.
xxvi. De quorundam mirabili acie oculorum.
xxvii. De Visu.
xxviii. De auditu.
xxix. exempla pacietię corporis.
xxx. Memorie exempla.
xxxi. Laus. C. Julii caesaris.
xxxii. Laus Pompeii magni.
xxxiii. Laus Catonis primi.
xxxiiii. Item De fortitudine ĩ q̃bus uiris claruerit.
xxxv. De felicitate fortunę. M. sergii.

XXXVI. Diverse laudes plurimorum.
XXXVII. De platone. eschino. Tucydide. meandro. et posidonio.
XXXVIII. De catone et carneade. et catone uticensi et Ennio.
XXXIX. De virgilio et M. varone.
XL. De M. Tullio laudes.
XLI. De morum honestate.
XLII. De auctoritate.
XLIII. De diuinitate.
XLIIII. De nasica optimo uiro.
XLV. De pudicitia Sulpitie.
XLVI. De pietate filie matrem lactantis in carcere et quorumdam aliorum.
XLVII. De artium plurimarum excellentia astrologia. grammatica. medicina. geometria. architectura.
XLVIII. Item mira opera artificum.
XLIX. De seruitiis.
L. De prestantia gentium.
LI. De felicitate feminea.
LII. Varia exempla fortune.
LIII. De bis proscriptis. L. sylla. et Q. metello.
LIIII. De decem maximis et optimis rebus.
LV. De altero metello.
LVI. De Diuo augusto.
LVII. Quos beatissimos dii indicauerint.
LVIII. Que uiuente ut deum coli iusserunt.
LIX. De spatiis uite longissimis.
LX. De uarietate nascendi.
LXI. In morbis uaria exempla.
LXII. De signis mortis.
LXIII. De his qui elati reuixerunt.
LXIIII. De mortibus repentinis.
LXV. De sepultura.
LXVI. De Anima ut de manibus uel resurrectione uerba gentilis mania.
LXVII. Que quis inuenerit in vita.
LXVIII. In quo primus gentium consensus.
LXIX. De litteris antiquis.
LXX. Quando primum censores rome.
LXXI. Quando primum horologia.

Summa res et historie et obseruationes. dccxlvii. Ex auctoribus. Uerrio flacco. CN. gellio. Licinio Mutiano. Mucio musurio. Sabino agrippino. claudio cesare. M. cicerone. Asinio pollione. Messala. Rufo. Nepote cornelio. celso. Maxio Valerio. virgilio. liuio. Cordo melisso. Seuoso. cornelio celso. Trogo. Nigidio figulo. Pomponio attico. Pediano ascanio. sabino. Catone censorio. Fabio vestale. Cornelio celso. Externis. Herodote. aristeo. Betone. Sigone. Cratere. Agathacide. Caliphone. Aristotile. Nymphodeo. apollonide. Pilarcho. damone. Megasthene. ethesia. Taurone. Eudoxo. Onesicrito. Helicharo. duride. Artemidoro. Hypocrate medico. Asclepiade medico. hesetido. Anacriconte. Theopompo. hellenico. Demasthe. dephiodoro. Apigene. beroso. Petosyri. Hecepso. Alexandro poli. Misterito. Xenophonte. calimacho. Democrito. Duillo. polisthero historico. Stratone qui contra eporeumata scripsit. Heraclide pontico. Asclepiade. quitragodumeno philosopho. Stephano. egesia. Archimacho. Tucydide. Mnesititone. Xenagma. Metrodoro. scepsio. Anclide. ciltriodemo.

Continentur capta cu auctoribus XXXVI sequentiu libroꝝ.

LIBRO OCTAVO.

continent animaliu nãe terrestriu

C. I. de elephantis et sensu eoꝝ.
II. qn primu iuncti elephantes.
III. de docilitate elephantorum
IIII. de clementia eoꝝ et q peri
cula sua intellegant.
V. de intellectu et memoria eoꝝ
VI. qn pmu in italia uisi elephat.
VII. de pugnis elephant. romae
VIII. de clementia elephantoꝝ.
IX. quo capiant elephantes.
X. quo elephantes domantur.
XI. de partu eoꝝ et reliqua nã.
XII. ubi nascantur. et de discordi
a eoꝝ cu dracoibz atqz solertia.
XIII. de solertia animaliu.
XIIII. de draconibus
XV. de serpentibz maxis et bois.
XVI. de scythis aialibus et septe
trionalibus.
XVII. de leonibus et eoꝝ uaria
et mirabili natura.
XVIII. de pantheris eoꝝ qz natã
atqz colore.
XIX. de tygridis natura
XX. de camelis et eoꝝ nã et came
leopardi. et qn pmu uisa romae.
XXI. de chao et cepho.
XXII. de rinoceronthe.
XXIII. de Lincibus et sphigibus
pegasis. crocoas. tyroplnteris
indicis bubus et leocrata.
XXIIII. de eale bestia.
XXV. de tauris ethiopie.
XXVI. de manthicora.
XXVII. de indicis bubus.
XXVIII. de simiis albis et mono
cerothe.
XXIX. de catoblepha.
XXX. de basilisco et eius natã.
XXXI. de lupoꝝ mirabili natura.
XXXII. de serpentibz. s. cerasthe
amphisilene et aspide.
XXXIII. de ichneumonis nã.
XXXIIII. de cocodrillis et scincho
XXXV. de hippothamo belua
XXXVI. qui pmus rome et hippo
tamu et cocodrillos ostenderit et
medicine ab aialibus reperte.
XXXVII. que animalia quas hebas os
tenderint medicinales. cerui. lacer
ti. hirundines. testudines. mustele.
cyconia. aper. anguis. draco. panthe
ra. elephas. ursi. cerui. palumbes.
columba. grues. coruus.
XXXVIII. prognostica aialiu.
XXXIX. Ciuitates et gentes a minu
XL. de hiena et crococa et manticora.
tis animalibus delete et suffossae.
XLI. de fibris et lutris.
XLII. de ranis et uitulis marinis
et stellionibus.
XLIII. de ceruis et eoꝝ nã.
XLIIII. de tragelapho.
XLVI. de camaleonte et reliquis
colorem mutantibus.
XLVI. de tarandro et lycao
ne et theote.
XLVII. de histrice.
XLVIII. de ursibus et felibz et nã.
XLIX. de omnibus ponticis et alpinis
L. de herinaciis et nã eoꝝ.
LI. de leotophoron
LII. de Lince.
LIII. de melibus et sciuris.
LIIII. de uipera.
LV. de cocleis et generibus suis.
LVI. de lacertis.

Lvii. de canibus et eorum natura
Lviii. ad canis rabidi morsum.
Lix. de natura equorum uaria et mirabili.
Lx. de asinis.
Lxi. de mulis et natura eorum
Lxii. de bubus et eorum natura.
Lxiii. de api boue aegypti
Lxiiii. de natura pecorum et pecudum
Lxv. de generibus lanarum
Lxvi. de musmomo siue pecori.
Lxvii. de capris et generatione earum
Lxviii. de suibus et naturis earum
Lxix. de uiuariis bestiarum.
Lxx. de semiferis animalibus.
Lxxi. de simiis et earum natura
Lxxii. de leporibus eorumque generibus
Lxxiii. de dammis.
Lxxiiii. de muribus et gliribus.
Lxxv. que animalia quibus locis non sint.
Lxxvi. que aduenis noceant.

Summa res et historie et obseruationes dcclxxxviii.

Ex auctoribus. Mutiano. procu lo. Verro. L. pisone. cornelio. ualeriano. catone censorino. fenestella. trogo. actio. columella. uirgilio. varrone. lucilio. metello. scipione. cornelio celso. Nigro. trogio. nigro. pomponio mela. manlio. Surra. Externis. Iuba rege. polibio. isidoro. antipatro. aristotele. demetrio physico. democrito. theophrasto. euante. apocha q. oti picomite. hierone rege. atalo rege. philometore rege. ecthesia. duride. filisto. archita. phularco. amphilodio atheneo. anaxi. politasio. apollodor. lennia. aristophane. milesia. antygono cimeo. agatho. elechio apollonio pergameneo. Aristand°. atheneo. bachio milesio. bione solense. Serea atheneo. diodoro prieneo. dione colophonio. ephigene rhodio. euagore thasio. Eupronio atheneo. hegesia maroneo Menandro prieneo. heracleote menandro poeta. Andritione qui de agricultura scripsit. destrione qui item. dionisio qui magonem transtulit. diophane qui ex dionysio epithoma fecit. archelao rege. nicandro.

LIBRO NONO

continetur animalium aquatilium historie et nature.

C. I. de aquatilium natura
II. quare maxima in mari animalia.
III. de indici maris beluis
IIII. que in quoque oceano maxima
V. de tritonum et nereidum et elephantorum marinorum figuris.
VI. de balenis et orchis.
VII. an spirent pisces an dormiant
VIII. de delphinis et eorum natura.
VIIII. de tursionibus aquatilibus et quomodo capiantur.
X. quis primus testudines secare instituerit.
XI. digestio aquatilium.
XII. de uitulo marino.
XIII. de piscibus pilo carentibus et quomodo pariant et quot genera eorum
XIIII. de nominibus et naturis quorundam piscium.
XIIII. de auguriis et diuersitate piscium
XV. de multis piscibus. et qui non idem ubique placeant.
XVII. de mullo coracino salpa et salmone.
XVIII. de exocero et muribus polippis et murenis.
XIX. digestio piscium in figuras corporum.

Continet tm̄ capitula cū auctoribus. xxxvi. sequītū librorꝝ.

xx. De anguillis.
xxi. De captura earꝝ ī lacu benaco.
xxii. De Murene natura.
xxiii. De planis piscibus.
xxiiii. De echino pisce eiusq; natura mirabilis.
xxv. De uarietate nāe piscium.
xxvi. De miluo pisce & dracone marino.
xxvii. De piscibus sanguine carētibus.
xxviii. De Lolligine & sepiis & poluppis & naupliolis.
xxix. De nā itē polippor & magtudine mirabili eorꝝ.
xxx. De sepiisq; & lolligines.
xxxi. De conchis & ludo cū nauplio.
xxxii. De Locustis & natūa earꝝ.
xxxiii. De generibus Cācrorꝝ atq; n̄.
xxxiiii. De cocleis aquatilibꝫ & terrestribus.
xxxv. De pectine pisce eiusq; coloribus differentiis & figuris.
xxxvi. De diliciis maris uentri damnosissimis.
xxxvii. Quō nascunt & ubi & quō inueniunt margarite.
xxxviii. De natura piscis purpure & muricis.
xxxix. Quot sint gnā purpure & quō capiatur.
xl. Quo tpr̄e purpure capiantur & ppārātione
xli. Rome qn̄ primū purpure usus fuci earꝝ.
xlii. De precio purpure piscis.
xliii. De tingendo Ametisto & tyrio & cocco & scmo.
xliiii. De pinna & pinocere & torpedine eorꝝq; natura.
xlv. De scolopendris & uulpibus marinis & glaucio.
xlvi. De Ariete pisce latrone.
xlvii. De his qui tertiā naturam hnt non aialium neq; fruticū s. urticis & spongiis.
xlviii. De spongiis piscibus & earꝝ generibus & natura.
xlix. De Cuniculis marinis.
L. De aialib; q̄ silicea testa & que sine sensu ullo includunt & reliquis sordidis aialibus.
Li. De uenenatis marinis.
Lii. De morbis piscium.
Liii. De gnātione eorꝝ mira.
Liiii. Item de gnōne & qui pisces oua pariant.
Lv. De uuluis piscium
Lvi. De longissima uita piscium.
Lvii. De uiuariis ostrearꝝ & qs ea primus inuenit.
Lviii. Quis primus murenarꝝ uiuaria fecerit.
Lix. De coclearꝝ uiuariis & qs ea p̄mus instituent.
Lx. De piscibus quibusdā terrenis.
Lxi. De muribus nili.
Lxii. De anchia pisce quō capiat̄.
Lxiii. De stellis marinis.
Lxiiii. De Dactilis earꝝq; miractis.
Lxv. De inimicitiis & amicitiis int̄ se aquatilium.

Summa. Res. historie & obseruacōes. dcL. Ex auctoribus. Turranio. Graccūlo. Trogo. megenate. Almo. Flauo. Cornelio nepote. Valerio mimographo. Fabiano. Fenestella. Mutiano. Heliis. Stilone. s. Seuoso. mellisso. Seneca. Cicerone. Macro. Haemylio. Messala. Torumo

L. I.

Trebonio nigro. Nigidio. Externis. Aristotele Archelao rege. Calimacho. democrito. Teophrasto. Trasillo. Egesidemo. Cudmo. alexandropoli historie.

LIBRO DECIMO.

continentur nature et historie animalium uolatilium.

C. I. De Natura auium.
II. De phoenice aue et natura eius mirabili.
III. De Aquilis genera sex.
IIII. Quando legionum signa esse ceperit.
V. Mirum de aquila.
VI. De uulturibus.
VII. De Sanguali aue.
VIII. De accipitrum generibus.
IX. De Cotice que a suo genere interimitur.
X. De miluis eorumque natura.
XI. Digestio auium per genera.
XII. De inauspicatis auibus Cornice. coruis. et bubone eorumque natura.
XIII. De aue incendiaria et inauspicata.
XIIII. De aue clima.
XV. De Auibus incognitis.
XVI. De auibus nocturnis.
XVII. De noctuis.
XVIII. De pico martio.
XIX. De uncos ungues habentibus et digi
XX. De pauonibus et quis primus eum cedit.
XXI. De gallis et quo modo castrent. et gallinaceo loquuto.
XXII. De anseribus et quis primus iecur anserinum comederit et adipe anserum comageo.
XXIII. De gruibus earumque natura.
XXIIII. De ciconiis et natura earum.
XXV. De commeatu anserum et olorum.
XXVI. De oloribus et auibus peregrinis.
XXVII. De coturnicibus.
XXVIII. De glute natura.
XXIX. De aue oto uulgo ac sione.
XXX. De hyrundinibus et earum natura.
XXXI. De merulis. turdis et sturnis. turturibus et palumbis.
XXXII. Que auium pennes. Que semestres et que trimestres.
XXXIII. De auibus nira. scilicet menomidis et meleagridis.
XXXIIII. De auibus seleucidibus.
XXXIX. De ibi aue.
XXXVI. Que aues in quibus locis non sint. et que mutent colore et uocem. et de luscinis.
XXXVII. De merulis.
XXXVIII. Tempus auium geniture.
XXXIX. De alcionis et de gauiis. et de mergis et eorum natura et diebus earum nauigabilibus.
XL. De diuersitate nidificantium auium hyrundinum et agatilli et cynamolgi. et perdicum et auium solertia in ouis tenendis.
XLI. De columbis et natura et moribus earum.
XLII. De palumbis et uita earum ac differentia columbarum et turturum.
XLIII. De passeribus et de cognitione columbarum.
XLIIII. Item de columbis laus quedam.
XLV. De tinungulo.
XLVI. De uolatu et incessu auium.
XLVII. De apodibus auibus.
XLVIII. De caprimulgis et platheis.
XLVIII. De gallinarum religione.
L. De carduele.
LI. De psytaco eiusque natura.
LII. De turdo agrippine po loquuto.

Continent tm capitula cu auctoribus. XXXVI. seqntu libroz.

LIII. De Lusaniis auib: loquetibus.
LIIII. De corvoz mirabili intelligentia.
LV. De diomedeis auibus.
LVI. Que animalia nihil discant.
LVII. De potu auiu.
LVIII. De cmotopedi et onocrotali. et de peregrinis auibus.
LIX. De multarz auiu noibus et naris.
LX. de quibusdam nouis auibus fabulosis.
LXI. Quis gallinas farcire instituit et de Auiariis. et qs ea pri instituit.
LXII. De esopi patina.
LXIII. De generatione auiu et pter aues q quadrupedes oua pariant.
LXIIII. d tempore et gne incubat auium et coitu.
LXV. De uicus et remediis incubatiu
LXVI. De auguriis ouoz.
LXVII. Que galline optime.
LXVIII. De morbis eaz et remediis.
LXIX. De coceptu et nido fetus auiu
LXX. De partu pauonu.
LXXI. De partu et fetu anseru.
LXXII. De ardeolis et quo optie suet.
LXXIII. De partu uespertilionis que sola lacte nutrit.
LXXIIII. De partu serpentu et uipe conceptu. et q terrestriu oua piant
LXXV. de gnatione terrestriu.
LXXVI. De uaria gnone aiantiu.
LXXVII. De muriu foetu. et lacertoz partu.
LXXVIII. De spina hois angue nasci.
LXXIX. De Salamandra.
LXXX. De his q nascuntur ex no genitis. et que nata nihil gignunt.
LXXXI. De sensibus aialu.
LXXXII. Audire et olere pisces.
LXXXIII. Tactum coem esse oibus.
LXXXIIII. q uenenis et q terra uiuat.
LXXXV. De abo et potu quorunda
LXXXVI. Que inter se dissideant. et que inter se couenient.
LXXXVII. De somno animaliu.

Summa rez et historie et obseruatioes dccxxiiii. Ex auctoribus. Manilio. Cornelio. Actio. Vmbrico. Meliore. Mansurio. sabino. Antistio. Labeone. Trogo. Tremuncio. M. uarrone. Macro. hemylio. Emissio. Mutiano. Nepote. Fabio pictore. T. Lucretio. Cornelio celso. Horatio. Telusone. heigeno. Saserius. Higidio. Manilia Surra. Externis. Homero. phomoneo. bocco q ornithogonia. Illa qui de auguribus. Aristotale. Theophrasto. Calimacho. eschilo. hierone rege. philometro rege. Archita. Amphiloco atheniense. Anaxipolistasio. Apollodoro. Lemnio. Aristophane mylesio. Antigono cimeo. Agatho eleno. Apollonio pgameno. Aristadro atheneo. bacco mylesio. bione sulente. cherea atheniense. Diodoro pyreo. Dione colophonico. Democrito. Diophane epichiene nicense. Euagothasio. Euphronio atheneo. Juna andragone qui de agricultura. Esterione qui item. Dionysio qui magone trastulit. Diophane qui ex dionysio epithoma fecit. Nicandro. Onesicrito. philarcho. Hesiodo.

Auctores latini.

Greci auctores.

LIBRO. XI. CO[n]tinentur historie et nae puoz animaliu. et po de apibus.

CI. De insectoz genere.
II. De subtilitate nate in his.
III. Vtz insecta spirent et an habeant sanguinem.

L. I.

IIII. De corpore insectorum.
V. De apibus et labore earum.
VI. Quis ordo nature in apibus.
VII. De uocabulis operis apium.
VIII. Ex quibus floribus opera fiant.
IX. De amatoribus earum.
X. De ratione operis apium.
XI. De fucis et de regiis et cellis.
XII. que natura mellis. apium.
XIII. que sint optima mella.
XIIII. que genera mellis in singulis.
XV. quo probentur mella.
XVI. De tertio genere mellis et quomodo apes generent.
XVIII De rege apium et q regimis ro.
XVIII. De genere apium et que inimica earum.
XIX. De morbis apium.
XX. De continendis apibus et quomodo reparentur.
XXI. De uespis et Crabronibus.
XXII. De bombicibus et bombili et necidalo et quis primo bombicinam ueste inuenerit.
XXIII. De bombice choa.
XXIIII. De araneis et generatione earum.
XXV. De scorpionibus.
XXVI. De stellionibus.
XXVII. De cycadis et earum cantu.
XXVIII. De pennis insectorum et scarabeis et nitis et generibus eorum.
XXIX. De locustis et pestes earum et bello contra eas.
XXX. De formicis nostratibus.
XXX. De Indicis formicis.
XXXI. De diuersitate insectorum.
XXXII. De animalibus in ligno et ex ligno nascentibus.
XXXIII. De animali cui cibi exitus non est.
XXXIIII. De Tineis et culicibus et cantaridibus et diuersitate eorum.
XXXV. De pyralli siue pyroto et hymerodione et Tabanis.
XXXVI. De historia nature animalium per singula membra. et primo de capite.
XXXVII. De cornibus et diuersitate eorum. et de pilis in capite et caluicio. caniae et uertice et cerebro.
XXXVIII. De auribus animalium et eorum diuersitate.
XXXIX. De facie hominis et superciliis.
XL. De oculis.
XLI. que animalia genas non habeant et de palpebris et genis.
XLII. De naso. naribus. mento. et maxillis animalium.
XLIII. De dentibus animalium.
XLIIII. De linguis.
XLV. De gula. arteriis. ceruice. spina. cruribus. gutture et faucibus animalium.
XLVI. De corde et eius officio et uarietate.
XLVII. De pulmone.
XLVIII. De iecore et quibus defuit.
XLIX. De felle animalium et que eo sint carentia.
L. De extis et diuersitate eorum.
LI. De uentre et que eo carentia.
LII. De lyene.
LIII. De costis.
LIIII. De renibus.
LV. De pectore.
LVI. De uesica et uulua.
LVII. De pinguedine et adipe spina cartillagine et neruis.
LVIII. De pulsu et arteriis animalium.
LIX. De sanguine et quorum celerrime siccetur. Quorum non coeat. Quorum grauissimus. Quorum tenuissimus. Quorum nullus.
LX. An in sanguine principatus et de tergore et pilis et uestitu et mamis.
LXI. notabilia animalia in mamis.

& que binas atq; plures. fiat.
LXII. De lacte & unde caseus non
LXIII. De diversitate caseorum.
LXIIII. Dne mbrorum hois a ceteris animalibus.
LXV. De simiarum situdie forme hu.
LXVI. De unguibus. digitis. pedibus. genibus. cruribus. suribus. uaricibus & alis.
LXVII. De ungulis animaliu.
LXVIII. De pedibus auium. & ungut.
LXIX. De pedibus insectorum á duobus ad centum.
LXX. De pomlionibus ac genitalebus & testibus aialiu.
LXXI. De caudis.
LXXII. De uocibus.
LXXIII. De agnascentibus membris Dictaq: aristotilis d uita huana.
LXXIIII. De anima aialiu .i. alitu & de uictu eorum & q gustata interimat. & de uictu hois. quibus de causis no coquatur.
LXXV. De corpulentia augenda ut minuenda. & que gustu fame ac sitim sedant.
Summe res & historie & obseruatoes.

Ex auctoribus.

M. Varone. Higino. Stropha. Sacna. Creso. Cornelio. haemylio. Macro. Virgilio. Columella. Iulio aquila q de etrusca disciplina scripsit. Tarquitio qui item. Vmbricio qui ite. Catoe censorio. Domitio. chiluno. Trogo. melisso. Fabonio. Fabiano. Mutiano. Nigidio. Manilio. Oppio. Externis Aristotile. Democrito. Neptolemo q mellisurgii. Aristomacho q ite. philosoco q ite. Nicandro. Menocrate. Dionysio qui magone transtulit. Einpodocide. Calimacho. Atalo rege. Apollodoro q de bestiis uenenatis. hypocrate. Erpulo. Erasistrato. Asclepiam. Temnose. Posidonio stoico. Menandri perensi heracliden. Euphronio athaneo. Theophrasto. hesiodo philometro rege.

LIBRO XII. CONtinentur De arboribus peregrinis.

C.I. De arborum honoe. & qn platani primu in italia. & unde na earum.
II. De chamiplatano. & qs primus tonderit uiridaria.
III. De pegrinis arboribus & d malo assyrio.
IIII. De indie arboribus. & qn primu rome ebenus.
V. De spina & ficubus indicis.
VI. De arbore palo & arborib; in dicis sine noibus & lamferis.
VII. De pipis arboribus & gariophilo. & aliis ptibus.
VIII. De machir & arboribus Ariane gentis.
IX. De bdellio & arboribus psici maris.
X. De arboribus persice insule. & de laniferis arboribus.
XI. De gosimpino. & arborib; ex quib; uestes fiunt. & quibus modis constent arborum fructus.
XII. De Costo & nardo & differetiis nardi.
XIII. De Asaro. amomo. cardamomo & cynamomo.
XIIII. De thure & arboribus thuis
XV. De natura thuis & gnib; ei.
XVI. De mirra & arborib; mirre
XVII. De gnibus mirre & na & pcio.

.L. I.

XVIII. De mastice et druis eius.
XIX. De Laudano et ledano et quodam frutice in carmania.
XX. De olea arabie arbore.
XXI. De brata arbore et ei natã
XXII. De arbore istrobo i carmania
XXIII. De storace arbore.
XXIIII. De felicitate arabie et in aris eius.
XXV. De cynamomo et casia eaꝝ q; natura.
XXVI. De cynamo et ei pcio ac tiore.
XXVII. De frutice casie. colore ctu. et expientia.
XXVII. De misocanomon et canamozaron.
XXVIII. De sericato et gaballio.
XXIX. De mirabolamo et nã eius.
XXX. De palma egyptia.
XXXI. De phemico baiano et calamo odorato.
XXXII. De iunco et pcio eius.
XXXIII. De amomaco et ei gñib;.
XXXIIII. De Sphagno siue brione.
XXXV. De cypro et aspalato et maron arboribus.
XXXVI. De balsamo et ei nã cultu et probatione. et opobalsamo et xilobalsamo.
XXXVII. De storace et galbano.
XXXVIII. De panace. spodilio et Malabatro.
XXXIX. De oleo omphacio.
XL. De brione et cenanthe et elate arbore. et de tymiamo camacon.
Summa. Res et historie et obseruationes. cccclxviii.

Ex auctoribus. M. Varrone. Mutiano. Virgilio. Fabiano. Seuoso. Pomponio mela. Flauio. Proculo. Trogo. higino. claudio caesare. Cornelio nepote. Sesto nigro q gte dt medie. Cassio. hemina. L. pisone. Tuditao. Anciate. Externis. theophrasto. herodoto. callisthene. Isigono. clytarcho. Anaximene. Duride. Nearcho. Onesicrito. Policrato. olimpiodoro. Diogeneto. Nigibulo. Anticlide. Carete Tydoneo. Menechmo. Dorotheo. Xanatheolico Antheo. epypodo. choneademode. peole. meolago. Marsura. Macedone. zoillo. It democrito. amphilocho. aristomacho. alexandropoli historico. iuba apollodoro q d odoribus. boccrasio medico. Archidemo. It dionysio. Item Demolle. Item cophrone. Item opsonide. Item diagora. It iolla. Item eraclide tarentino. Xenocrate ephesio.

LIBRO XIII. COtinentur De Vnguentis et arborib9 maritimis.

C. I. De Vnguentis. et qñ cognita sunt nostris. et gñibus ungueto ꝝ et de compositione.
II. Quod unguentũ regale uocetur et que diaplasmata et qr fuerẽ.
III. Quanta in unguẽtis luxuria et qñ primũ romanis in usu.
IIII. De palmis et nã eaꝝ et gñib;
V. De peculiaribus syrie arboribus.
VI. De therebintho et ei gñibus.
VII. De fico egyptia et cypria.
VIII. De Ceraunia et siliqua.
IX. De psico egyptia et nã eius.
X. De pruno et arborib; circa mephim.

XI. De gummi generibus.
XII. De papiro egyptia. et de usu scribendi. et inventione carthar.
XIII. De generibus carthar. et quomodo fiant. et ear. probatione. et vitiis et glutino.
XIIII. De libris nume quo inventi.
XV. De arboribus ethiopie.
XVI. De atlantinis arboribus et citreis. et q in his laudet. et improbent.
XVII. De arbore trogete sive thia.
XVIII. De arbore lothon.
IX. De scapulisso et radice i. castanea aquatica.
XX. De paliuro et eius na.
XXI. De punico malo et flore eius in balaustia.
XXII. De quibusdam asie et grecie fructibus.
XXIII. De cymelea et tragione. Drachagante et dracone et scorpione Mirice. brione. Galle et ostrum.
XXIIII. De enominos et andrada coggngia et tapsia ear. q. nais. atq. ferula et ei generibus.
XXV. De capari sive cynostaton aut ophio et de straphile et saripha.
XXVI. De spina babylonis regia.
XXVII. De cytiso frutice et ei laud.
XXVIII. De fructibus et arboribus nri maris atq. rubri et indici.
Summa. Res et historie. et observationes. cccclxiii. Ex auctoribus. M. Varrone. Mutiano. Virgilio. Fabiano. Seuoso. pomponio mela. Fabio. Iugino. Trogo. Proculo. claudio caesare. Cornelio nepote. Sesto nigro q grece de medicina scripsit. Cassio hemina. L. pisone. Tuditano. Antiate. Externis. Theophrasto. Herodoto. Calysthene. Isidoro. clitarcho. anaximene. Duride. Nearcho. Onesicrito. Olympiodoro. Diogeneto. Dicobulo. Articlide. Charate mytileno. Menecmodore thebano. Dorotheo atheniense. Lyco. Ancia. epippodo. dione. adimanto. ptolemeo. Larsia. Marsia. Macedone. Zoilo. It Democrito. Amphilocho. Alexandro poli historico. Aristomacho. Iuba. apollodoro q de odoribus. Heraclide medico. Botrie medico. Archidemo. It dionysio. It democlide. It euphrone. It mnesyde. It diagora. It iolla. It eracli de tarentino. Xenocrate ephesio.

LIBRO QUARTO

decimo continent De vitibus et Vinis capitula.

CI. De arboribus fructiferis.
II. De vitium natura. et quibus modis ferat vites. et quomodo serventur.
III. De generibus vitium.
IIII. De genere item vitium et nominibus ear. in italia.
V. De genere uvar.
VI. De laudib. catonis insigniaq. culture et vinear.
VII. De inventione mulsi.
VIII. De natura vini mirabili.
IX. Vina generosa italie et nota eor.
X. Vina transmarina. XXXV.
XI. De vino qd vocat bion gena VII. et quomodo fiat.
XII. De dulcium generibus. XVII.
XIII. De teuteriis q lora dicunt gena tria.
XIIII. Qn nuper generosa vina in italia.
XV. De vini observatione a Romulo rege posita.

XVI. Qui fuini usus antiquis. et de uinis antiquorum.
XVII. De apothecis et de uino optimiano XVI. et q̄ dum uina transmarina fuerunt in p̄cio.
XVIII. De liberalitate caesaris in uino distribuendo. et qn̄ primū genera uini.
XVIIII. De uinis ficticiis. LXVI. et ex quibus fiant ipa uina.
XX. De idromelle et oximelle.
XXII. Prodigiosa gn̄a uini. XII. et eorum medelis.
XXII. Quibus uinis ad sacra uti nō sit fas. et quibus gn̄ibus musta codiant.
XXIII. De picis generibus et resinis et mustis condiendis et de aceto et fece.
XXIIII. De cellis uinariis atq; uasis.
XXV. De uitanda ebrietate.

Summa Res et historiae et obseruationes. dc. Ex auctoribus. Cornelio Valeriano. Virgilio. Celso. Catone censorio. Saserius. p. et f. Serophа. M. Varrone. D. syllano. Fabio pictore. Trogo. higino. Flaccho. Verrio. Grecino. Iulio attico. Columella. Masurio. sabino. Tergilla. Macctio. planco. Flauio. Dorsinio. Scuola. helio. Azelo. capito. Cotta. Messano. L. pisone. pompeio. leneo. fabiano. sexto nigro. bebio rufo. Externis. hesiodo. Theophrasto. Aristotile. Democrito. Hierone rege. Attalo rege. Philometore rege. archita. Xenophonte. Amphilocho. atheneo. Anaxipolitasio. Apollodoro lemmo. Aristophane mylesio. Antigone cymeo. Agatho apollonio pergameno. Aristandro atheneo. botrie. ite baccio mylesio. Vione solense. cherea atheniense. cheristo. it diodoro prienneo. Dione colophonio. epigene rhodio. euagone tharsio. euphrone atheneo. Andiosone q de agricultura. Aecynone qui ite. Innacho qui item. Dionysio qui magonē trāstulit. Diophane qui ex dionysio epithoma fecit. Asclepiade medico. Onesicrito. iuba rege.

LIBRO XV CONtinetur De natura frugiferarum arborum et cultura earum.

C. I. De olea.
II. De natura oliue et oleę inceptis.
III. De natura olei et honōe oleę.
IIII. De cultura oliuarum scdm̄ catonē.
V. De seruandis oliuis et quō faciendum oleum.
VI. De oleo ficticio gn̄a. XLVIII. et ex quibus fiat et quo modo.
VII. De amurca et quibus ea psit.
VIII. Pomorum oīm gn̄a et naturę.
IX. Nucū pinearum q; gn̄a quatuor.
X. De pruno gn̄a eius. XI.
XI. De malo atonio gn̄a. III.
XII. De persico gn̄a. IIII.
XIII. De gn̄ibus diuersis malorū et noībus eorum. XXIX.
XIIII. De piris generibus. XXXVII. et insitorum uarietate.
XV. De pomis seruandis et colligedis.
XVI. De cotoniis. piris. sorbibus et uuis seruandis.
XVII. De ficis gn̄a. XXIX.
XVIII. De caprifico et caprificatōe.
XIX. De mespilis gn̄ib; III.

XX. De sorbis gna iiii.
XXI. De nuce iuglande gna xi.
XXII. De castaneis gna viii.
XXIII. De siliquis et de carnosis pomis et moris. de acinis et baccis.
XXIIII. De cerasis gna viii.
XXV. De cornio et lentisco.
XXVI. De gnibus sucorum et de odore.
XXVII. De sucis fructuum et arborum et coloribus et odoribus et nata pomorum et comendatione fruticum.
XXVIII. De myrto gna eius xi. et de coronis ex eo.
XXIX. De Lauro gna xiii. et ei hore.
Summa. Res et historie et obseruatos. dxx. Ex auctoribus. Fenestella. fabiano. virgilio. cornelio. valeriano. celso. Catone censorio. Saserius p. et f. Scropha. M. varrone. Disimacho. fabio pictore. Trogo. higinio. Flacco. Vario. Grecino. Attico. Iulio. columella. Massurio. sabino. Tergilla. Cotta. Messalino. L. pisone. pompeio. leneo. Mario. planco. Flauio. dorsene. Scaeuola. helio athelo. Capitone. Sextio nigro. mymo ruso.
Externis. hesiodo. Aristotele. Democrito. hierone rege. Archita. philometore rege. Attalo rege. Xenophonte. Amphilocho atheneo. Anaxipolitasio. apollodoro lemo. Aristophane mylesio. Antigone cyneo. Agatho doclio. Apollo pgameno. Aristandro atheneo. bacco mylesio. bione solense. chorea athoneo. cheristo. Item diodoro peneo. Dione colophomo. epigere rhodio. Euagone tharsio. Euphronio atheneo. Andrucione qui de agricultura scripsit ac Serione q te. Dionysio q magonem transtulit. Diophane q ex dionysio epithoma fecit. Asclepiade medico. Anesistrate. It comade q de coditura uini. Aristomacho quibus Inrosio qui ite. Themisione medico Onesicrito. Iuba rege.

LIBRO. XVI. CO

tinentur siluestrium arborum nature.

C. I. Gentes sine arbore. et miracta septentrionalis regionis arboribus.
II. De hircane silue magnitudine.
III. De glandiferis.
IIII. De ciuica corona. et de corona et origine et q frondea corona donati.
V. De glande gna xiii.
VI. De fagina glande et reliqs glandibus. et Carbone. et pastu porcorum.
VII. De galla et q multa pter glandem ferunt eedem arbores.
VIII. De tacron et cocco grano et de agarico et subere glandiferis.
IX. Quarum sint in usu cortices
X. De scandulis et qn pmu a romanis usu.
XI. De pinu et pinastro.
XII. De abiete. Larice. et theda taxa et na ac uirtute eius. et de abietis et pice na.
XIII. Quibus modis fiunt gna picis et quo fiat thedarum. et de spissa pice et qbus modis resina coquatur.
XIIII. De Zosippa pice et que sit pix optia et de sapro. et quarum arborum materia in ptio.
XV. De fraxino gna ei iiii.
XVI. De tilie sexe. et fructu. gna ii.
XVII. De acere gna x.
XVIII. De brusco et melusco et staphiledendro et buxo gna iii.
XIX. De Ulmo gna iiii.

XX. De arboꝝ natura per situs. XX.
XXI. De foliis arboꝝ. & que urbane & que siluestres.
XXII. De buxo & tribus ei generibus.
XXIII. Quibus folia nõ decidant & de rododendro.
XXIII. Quibus folia siluestrib; nõ decidant. & quibus nõ oĩa folia cadãt. & quibus locis nulle arboꝝ.
XXIIII. De natura folioꝝ cadētiũ & quibus folioꝝ uariĩ colores.
XXV. De populo gñã. III. & quoꝝ folioꝝ figura mutetur
XXVI. Que folia uersent oĩb; ãnis & folioꝝ & palmis cura & usus. & folioꝝ mirabilia.
XXVII. De ordine nãe in satis & de flore arboꝝ & conceptu germĩatiõe & partu & quo ordine floreant.
XXVIII. De Cornu. & que q̃ tpre ferant. & q̃ fructum nõ ferãt. & que infelices existimant̃. & q̃ facillime pdunt fructum. & quibus fructus ante q̃ foliũ nascatur.
XXIX. De biferis & triferis arboribus. & q̃ celerrime senescant. & q̃ tardius. & de etatibus eaꝝ.
XXX. De moro.
XXXI. De siluestriũ etate & q̃ cruda gignitura.
XXXII. De buxo & faba greca siue lotho. & diuersitate eaꝝ ĩ caudice & ramis
XXXIII. De ramis & cortice & radicibus arboꝝ.
XXXIIII. De prodigiosis q̃busdam arborib; q̃ resurrexerint. & q̃b; modis sponte nascant̃. & q̃ nõ oĩa ubiq; nascant̃. & q̃ nõ alibi nascatur arbores.
XXXV. De Cupresso. & q̃ ex terra noua aliq̃ nascantur q̃ in ea ãn nõ fuerũt.
XXXVI. De hedere nã & gen̄ibus.
XXXVII. De Smilace q̃ & hedeã sylicia & mira͞li expimeto hede͞.
XXXVIII. De aquaticis fruticibus s. arundinibus & calamis & q̃tus fuit usus ipsoꝝ. gñib; eoꝝ. XXVII.
XXXIX. De arundinibus. ite & differentiis ac gñib; eaꝝ & usibus.
XL. De salice gñã ei. VIII. & q̃ pter salicem utilia sũt ligaturis
XLI. De scapis & rubis atq; sambuc.
XLII. De suasarboꝝ & nã matiaꝝ & de cedendis arboribus.
XLIII. De magnitudie arboꝝ & q̃ cariem & rimã nõ senciãt. & de ppetuitate matiaꝝ.
XLIIII. De therebintho & ĩ arborib;
XLV. De materiis architecti. & q̃ materies ad q̃d utiles. & q̃ firmior mã infra tectum.
XLVI. De glutinanda matiã & lignis sectilibus.
XLVII. De arboꝝ etate & q̃ gñã minime durent.
XLVIII. que in arboribus minãt. & que in terra nasci nõ possunt. & q̃ nascendi suam sedem non heant.
XLIX. De uisci & similiũ nã. & uisco faciendo.
Sũma. Res & histone & obseruatiões. CXXXV. Ex auctoribus. M. Uarrone. Feciale. Nigidio. Cornelio nepote. Higino. Masurio. Catone. Muciano. L. pisone. Trogo. capparino. bosso. Cremuntio. Sextio nigro. cornelio. bocco. Vitruuio. Grecino.
Externis. Alexandropoli historico.

Hesiodo. Theophrasto. Democrito.
Homero. tymeo mathematico.

LIBRO. XVII. CONtinentur sativarum et cultarum arborum nature.

C. I. Arborum precia mirabilia. et de Domo Crassi oratoris magnifica.
II. De natura caeli ad arbores. et quam partem caeli spectare debeat.
III. De societate caeli et terre ad ar.
IIII. De qualitate regionum mirabili.
V. Genera terrarum.
VI. De terra quam brytania et gallia amat.
VII. De grecorum Doctrina.
VIII. Item de terrarum generibus.
IX. De cinerisusu. et de fimo. et quae sata uberiorem terram faciat. et que urant.
X. De satione arborum et quomodo a natura sine nascant arbores.
XI. De transferendis seminariis. et ulmis serendis et scrobibus.
XII. De interuallis plantandarum arborum. et que arborum umbre noceant. et que iocunde.
XIII. De stalliciduis et ubi arbores plantari debeant.
XIIII. Que arbores tarde crescant et que celeriter. et de Sabina.
XV. De satione arborum et insitione. et quomodo inuenta sit tenera inserendi et emplastratio.
XVI. De uite inserenda secundum Catonem.
XVII. De emplastratione quomodo fienda sit et de insitione.
XVIII. Exemplum insitionis Corneli romani. itemque de quorum danda arb. satione.
XIX. De cultura olearum et quibus temporibus insitio fiat.
XX. Que arbores societate gaudeant. et de disciplina ablaqeandi et aculeandi.
XXI. De saliceto et arundineto. et ceteris ceduis ad perticas et palos.
XXII. De culturis et disciplina excolendarum uinearum.
XXIII. De sulco et uinearum putatione.
XXIIII. Ratio arbustorum et item de uinearum putatione.
XXV. De seruandis uinis et morbis arborum et medelis.
XXVI. De prodigiis ex arborum mutatione exempla uaria.
XXVII. De remediis in arboribus. et que rigatione proficiant. et qualiter rigandum et mirabilia de riguis.
XXVIII. De caprificatione et stercoratione.
XXIX. De Diuersis medicamentis arborum. contra uenenata animalia et contra formicas et alia noxia animalia.

Summa. Res et historie et obseruationes. CV. ccccLxxxi. Ex auctoribus.
Cornelio nepote. Catone censorio. M. Varrone. Celso. Virgilio. higino. Saserniis. p. et f. Seropha. calphurnio. basso. Trogo. hemylio. Macro. Greceio. Columella. Atico. Iulio. Fabiano. Surra. Manlio. Desimnomido. C. epidoco. L. pisone. Externis. Isidoro. theophrasto. Aristotile. Democrito. Theopompo. Inerone rege philometore rege. Atalo rege. Archita. Xenophonte. amphilocho athenienſe. Anaxipoli. tharsio. apollodoro temo. Aristophane mylesio. Antigone cymico. Agatho cledio. Apollonio pergameno. baccia mylesio. byone. cherea atheniense. chireto.

Item diodoro prieneo. didone colophonio. ephigene rhodio. Euagone thasio. Euphromio atheneo. Andritione qui de agricultura. Asrione qui ite. Lysimacho qui ite. Dionysio qui magonem transtulit. Diophane qui ex dionysio epithoma fecit. Aristandro qui de portentis.

LIBRO. XVIII.

continentur De agricultura.

C. I. Q antiquis maximu studiu agculture fuerit.
II. Que corona pmo Rome. et paupertate Rome.
III. De iugere et actu et legibus circa pecora. et quoties et quib; tpib; fuit suma utilitas annone. et q agricultura illustres.
IIII. Ratio de agricultura atq; prefacio.
V. Laus agricolar. et que obseruanda in agro parando.
VI. De uillar positione. et pceptis antiquor de agro colendo
VII. De frugu uariis generibus et na ac dra magna i eis caeli et terrae et d tritico et ordeo et reliquis.
VIII. Non omnia frumenti gna ubiq; nasci. et de reliquis in oriente gnib;.
IX. De pistoriis. molitura et faria.
X. De similagine et unde fiat. et De Siligine ac ei na et panib; ex ea.
XI. De sesima. triono. et ormino. et thisa et pisa. et tritico et d fertilitate eius duo ex. et pistura et rone pistendi.
XII. De fermentis. et panis faciendi rone et gne. et qn primu pistoes Rome. et Cribris. et Alita.
XIII. item de alita. et quo adulterat.
XIIII. De leguminibus gna VIII.
XV. De rapis et napis amiternis.
XVI. De Lupino. ac satione eius.
XVII. De Vicia. eruo. medica. et citiso. et satioe ear.
XVIII. De foeno et pharragine. et de ocimo et medica.
XIX. De uitiis frugu. et remediis. et in quoq; gener terre debeat seri.
XX. De prodigiis frugu. et arandi disciplina siue rone.
XXI. De Vomer gnibus ptibus et eor usibus.
XXII. De tpib; aradi et iuctioe bou.
XXIII. De occando et quoda aratio nis gne. et de iteratione et resectoe.
XXIIII. De cultura terre et gna frugu.
XXV. exempla terrar. et de suma fertilitate. et bifera uite. et aquar differentia.
XXVI. De qualitate terre in satioe et stercoratione.
XXVII. De bonitate seminu et disciplina seminandi. et qtu ex quoq; gne frumenti in iugere serendu. et temporibus serendi
XXVIII. Digestio syder in dies et noctes.
XXIX. Replicatio totius cultue et quid quoq; mense in agro fieri oporteat.
XXX. De agricolis ut aspiciat stellas. sed magis tpra serende frugis. et ortus occasusq; syderis in quibusdam herbis. et de stellar ortu et occasu.
XXXI. De pratis et repatoe prator et De cotibus et falcibus. et descriptio frugu et syder.
XXXII. De tempestatibus utriusque temporis et remediis sterilitatu.

XXXIII. De messe et tritico et siligine et frumento et palea seruadis.
XXXIIII. De Vindemia et autumni temporibus.
XXXV. De Lunari rone.
XXXVI. De uentoꝝ rone et obseruatoe.
XXXVII. De Limitatone agroꝝ.
XXXVIII. Prognostica tempestatu.
Suma. Res et historie et obseruatos .cc. lx. Ex auctoribus. Massurio Sabino. Cassino hemina. Uerrio flacco. L. pisone. Cornelio celso. Tauramo. Graculo. D. syllano. M. varroe. Catone censorio. Scropha. Saserius. p. et f. Domicio. Caluinio. hygino. Virgilio. Trogo. Ouidio. Grecino. Columella. Tuberino. Taurunitio. q greçe de astris

caesar de Astris.

Caesare dictatore q item. Paulo. Sabino. fabiano. M. cicerone. Calphurnio. basso. Ateio. Capitone. Mamlio. Curra. antia q praxiducas. Externis. Hesiodoro. Theophrasto. aristotile. Democrito. hierone rege. philometore rege. Archita. Xenophonte. Amphilochio atheneo. anaxipolithasio. Aristophane mylesio. Apollodoro lemnio. Antigone mceo. Agathocle chio. Apollonio pgameno. Aristandro atheneo. Bacchio mylesio. byone solense. cherea athoniense. cheresio. tem diodoro peneo. Dione colophonio. Ephigene rhodio. euagone tharsio. Euphronio atheneo. Andritione q de agritultura. Eseuone qite. Dionysio qui magone transtulit. Diophane qui ex dionysio epithoma fecit. polecte. eudoxio. philippo. Calipho. Dositheo. pameniso. Milutoe. Dirstone. Conopide. Denone. Cucomone. harpalo. hecatheo. Anaximandro. Sosigene. hiparcho. Arato. Zoroaste. archibio.

LIBRO XIX. C

ontinent. De Lini natura et mirabilia.
C. I. Quanta Lini auctoritas.
II. De Lini satione et gnibus eius et quo pficiat et de mappis et Lino no ardente et qui primu in theatris uela.
III. De sparthi na et qui primu us useius et quo pficiat.
IIII. De tuberibus et misi sine radice nascentibus et inuentibus et De fungis qui dici sunt pezice.
V. De laserpitio et magudari et rubia et radecula.
VI. De ortoꝝ cura et na inqtu olim placueruit.
VI. De hortoꝝ situ et pscissione et comendatoe ibi nascentiu.
VII. De cucumeribus et peponibus et melopeponibus et de tribus cucumeꝝ gnibus.
VIII. De cucurbita et ei natã.
IX. Q in utroq; gne nascentiu in hortis sunt et siluestria.
X. De rapis et eoꝝ gnib; et na.
XI. De rafano et satioe eius.
XII. De pastinaca. hybisco. Sasere et satione ac na eaꝝ.
XIII. De bulbis ac de haron et na eaꝝ.
XIIII. De hortensii herbaꝝ radicibus. foliis. floribus. coloribus.
XV. De cepis et scaloniis et porris et satione et gnibus eius.
XVI. De allio et na satione et conseruatione eius.
XVII. Quotto die q herbe nascantur sate. et quo formant ut digerantur.

et quorum singula genera sunt et quorum planta.
XVIII. Natura et genera et historie ad condimenta in horto satarum rerum XXXVI.
XIX. De helioselino. hiposelino. orhoselino. et de diversa satiuorum.
XX. De lactucis et beta et satione earum.
XXI. De brasica et caule et insitione eius.
XXII. De asparagis et corinda.
XXIII. De carduis et dispositione plantarum.
XXIIII. De ocimo. eruca. et nasturtio. et unde dicatur.
XXV. de Rutha et item de ozimo.
XXVI. De apio et menta et metastro.
XXVII. De cymino et careo peregrino.
XXVIII. De Lygustico siluestri siue panace. et de cymbra que et Saturegia. et naturis earum.
XXIX. De lepidiis et satione ac ratione eius.
XXX. De gith. et aneto et sacoperno
XXXI. De papauere et generibus ac eius honore.
XXXII. De satione Coriandri aneti atriplicis et aliorum.
XXXIII. De Sinapi et usu et ratione eius. et Serpillo atque sysimbrio.
XXXIIII. De feniculo et canabi eius que generibus.
XXXV. De ferulis et generibus eius.
XXXVI. De morbis hortorum et remediis contra formicas erucas et culices.
XXXVII. que magis sint fortia in mini et quibus salse aque prosint.
XXXVIII. Ratio rigandorum hortorum et que translata meliorescant. et de sucis et saporibus hortensiorum.
Summa. Res et historie et obseruationes .M.cxLIIII. Ex auctoribus. Mamucio. planto. M. uarrone. Catone censorio. hirgino. Virgilio. nuciano. celso. columella. calphurnio. basso Manlio. surra. sabino. Tyrone. licinio. Macro. Q. burio. bibio. Rufino caesenio qui cepuricam scripsit. Castritio. Item firmo. Item pencio. Externis Herodoto. theophrasto. Democrito. Aristomacho. menandro qui biocherastes. anaxilao.

LIBRO XX. CO

tinent mediciné ex his que in hortis nascunt.

C I. De Cucumere siluestri medicine.
II. De elaterio et item de cucumini medicine. XXVII.
III. De anguino cucumere siue erratico et de satiuo et pepone et rapo.
IIII. De cucurbita siluestri med.
V. De napo domestico et semine eius. et napo siluestri et eorum diversis atque med.
VI. De raphano siluestri et satiuo med.
VII. De pastinaca med.
VIII. De staphilinon siue pastinaca erratica med.
IX. De gigidion et sisere et sili et inula med.
X. De cepe siluestri med.
XI. De porro sectiuo et capitato.
XII. De allio cuius magna uis med.
XIII. De lactuca siluatica siue caprina et esapon et de stacton et lactuca siluestri.
XIIII. De generibus bete et intubis et ambula et cithorio atque seris genera duo et medicine.
XV. De generibus brassice. et siluestri brasica et lapsatina et marina brassica ratione ac medic.
XVI. De scylla et usu eius et de bulbis et bulbine et bulbo uomitario medic.
XVII. De asparago siluestro et domestico et corlubintis ruta et orminum.

Continet capta cu auctoribus XXXVI sequentium librorum.

XVIII. De apio et apiastro medic.
XIX. De holusatro siue hyposelino et hortoselino et heliosalino med.
XX. De petroselino et oposelino et ocimo med.
XXI. De siluestri ocimo et eruca et nasturcio et rutha med.
XXII. De sinapi et mentastro et menta et pulegio et nepta et de cimino siluestri medicinae.
XXIII. De cimino ethiopico et siluestri et ami med.
XXIIII. De hyposca que urinam stringit et de caparo et ligustico siue panace med.
XXV. De cunila bubula et cunila gallinacea siue origano et cunilagone et cunilamolli med.
XXVI. De libanotide et cunila satiua et cunila montana med.
XXVII. De pipiti et origano ut ocimprasio et dragorigano et heraclion et lepidion med.
XXVIII. De gith siue melancho ut melaspmon et aneso med.
XXIX. De aneto et sacopemo medic.
XXX. De papauere albo et nigro et quo sucus herbarum colligendus est et de opio med.
XXXI. De empratico et erratico et glation et paralion et heraclion et aphraton et de diacomidio med.
XXXII. De tymallon et arcalion et portulaca uel pephili med.
XXXIII. De Coriandro et Atriplice siluestri et satiuo med.
XXXIIII. De malua malape et althea et lapacio oscaliden et oxilapato et hypolatio et bulapaton.
XXXV. De Sinapi tribus generibus.
XXXVI. De marubio et serpillo et Semsibrio siue tymbrio med.
XXXVI. De Lini semine et blyto et Mion et generibus eius med.
XXXVIII. De feniculo satiuo et siluestri et hypomaratron med.
XXXIX. De Canabi et de ferula et carduis medicinae.
XL. Confectio tyriacae compositione medicaminis Antiochi.

Summa. Medicine et historie et obseruationes M. VI. VII. Ex auctoribus. Catone censore. M. uarrone. pompeio leneo. Gualthio. Higino. Sexto nigro qui grece scripsit Julio basso qui item. Celso. antonio. Castori. Externis. Democrito. Theophrasto. Orpheo. Menandro qui briocresta. pithagora. Nicandro. Medicis. Nicandro. Hipocrate. chrisippo. Diode. ophilone. Heraclide. hyseri. Dionysio apollodoro tarentino. Apollodoro citinense. Praxagora. plistonico Medio Dieuche. cleopatre. philistione. Asclepiade. Cratecia. petronio. Diodotte. Iolla. trasistrato. Diagora. Andrea. Mneside. Copitarmeno. Damione. Dalione. Sosimene. hilepolemo. Metrodoro Solone. Lyco. olympiade. thebano Tylino. petricho micyone. Claudio. Xenocrate.

Romani. Greci. Medicine auctores.

LIBRO XXI.

Continent florum et Coronamentorum naturae.

C. I. De Mira florum varietate.
II. De strophiolo serto et qui primum flores miscere coepit et qui primum

L I.

corona inuenta uel appellata et quare.
III. Quis primum coronam foliis aureis et argenteis dedit. et de honore coronarum apud antiquos. et de scipionis honore. et de pactilibus coronis. et Cleopatre regine facto.
IIII. De rosa in coronis et generibus eius. et ubi seratur.
V. De lilio genera tria et de ratione ea inserendi
VI. De uiolis et achalca et scopa regia et baccare et combreto.
VII. De floribus antiquis videlicet asaron. croco siluestri. et de lothon. et hiacinto. et de odoramentorum diuersitate.
VIII. De saliunca et polion et eorum generibus med.
IX. De uestium emulatione cum floribus.
X. De amarantho et de crisocomia siue crisithi.
XI. De honore coronarum et de cyclamino. et de melotro et trifolio tamen eius genera med.
XII. De origano et thimo et melle attico et coniza et generibus eius.
XIII. De iouis flore amaroco et helenio et abrotano et leonchantero.
XIIII. De amaracho uel sansuco. et uite greca. et mellilotho et uiola alba et adeonino.
XV. De siluestribus bulbis et hiacinto. et heliocriso et lichnis. et de herbis citra mare.
XVI. De successione florum. et cura apum et pabulo et morbis earum et remediis
XVII. De uenerato melle et remediis eius. et de melle insano.
XVIII. De melle quod musce non attingunt. et aluearijs et cura eorum si famem sentiunt apes.
XIX. Quomodo cera fiat et diuersis nominibus eius.
XX. De herbis sponte nascentibus et aculeatis. videlicet. fruga. chamo. rusco. aspera. gallico. lupo.
XXI. De tollocasio siue ramon. et de ticorro siue iuculo erratico.
XXII. De ontalio et arato et alijs. et de partemo. triguo. torcoro. aquacho. achinopos et pipetron.
XXIII. De urtica. carduo. calamos et ateracilli siue phanco. et scalmos ex genere carduorum
XXIIII. De helsene. etrate. temta et tribulo et coronopo et antusa.
XXV. De differentia herbarum per folia. et que herbe toto anno floreant et hastula regia et anulon et pistana. et de gladiolo.
XXVI. De iunco genera vi. et de cypiro et medicamentis eorum et de cyparo et odorato iunco
XXVII. Ex rosa medicine et de lilio et narcisco et uiola siluestri. et baccare. et de combreto et asaro.
XXVIII. De nardo gallico et de croco medicine. et crocomago et ex syrin et saliunca. et holocriso et crisocomie. et de melliloto.
XXIX. De Trifolio et thimo et hemetrogalle. et de helenio et abrotano.
XXX. De leuchatemon et sansuco et Anemona et oenante et helitrison siue stomon. med.
XXXI. De hiacinto. vitaptica siue chamedaphne. et colochasia. anchallon. parthemo siue leuchante. siue tamanco et natura eius.

Continet Capla cum auctoribus. XXXVI. sequentiu libror.

XXXII. De tyrchno. corchoro et persoluta et gnibus ac nã eor.
XXXIII. De limitatione mensurar et ponder. Summa. Medicine et historie et obseruationes. dccxxx. Ex auctoribus. Catone censore. M. Varrone. Massurio. Anciate. Celione. Cristino. Vulpio. rufino. Ingino. pompeio. leneo. Cornelio celso. Calphurnio basso. publio vargio. Licinio Macro. Sixtio qui grece scripsit. Iulio basso q item. Antonio castore. Ex tenis. Theophrasto. Democrito. Orpheo. Pithagora. Magone. Menandro q dio orcesia. Nicandro. homero. Hesiodo. Museo. Sophocle. Anaxilad. Menesteo qui de coronis. Caliinacho qui ite. phania physico. Tymaritho hipocrate. Chrisippo. Diode. opione. Heraclide hicesio. Dionysio. Apollodoro. tarentino. Praxagora. plistonico. Asclepiade Cratena. petronio. Diodoro. Iolla. Herasistrato. Diagora. Andrea. Meneside. Epicharmo Damione. Talione. Sosimene. Theopolemo. Metrodoro. Salone Lyco. Olympiade thebana. philimo. petricio. Micyone. Claucia. Xenocrate.

Romani.

Greci.

Auctores med.

LIBRO. XXII. C

ontinet De auctoritate herbarũ.

C. I. De gentibus: herbis forme gratia utentibus.
II. Q herbis uestes inficiant.
III. De Corona graminea et raritate eius. et qui soli ea donati.
IIII. Qui solus centurio coronatus ea. et quis obsidionali donatus. Medicine q: ex reliquis coronamtis.
V. De heringione et eius med.
VI. De herba que centũ capita uocatur. et de acanon et tribulo med.
VII. De stybe siue peon et hippophe generibus ac medicinis.
VIII. De urtica et Lamio medici.
IX. De scorpione. generibus ac medicis ei. et de leuchata siue phimo siue schada. med.
X. De helixine siue pdicion. siue pthemo ut syderite med.
XI. De cameleone siue uxion et e gnibus et medicinis.
XII. De canopode et med eius.
XIII. De Anchusa et pseudo anchusa.
XXIIII. De onochilione. Anthemi. lathon. lothometro. heliotropio. trichaton. et gallitrione. med.
XXV. De pigride et thesio et asphodelo siue erentio et alimon. med.
XXVI. De achanto et buprestin et hellasphobosco med.
XXVII. De sandice et tharisson et lasma et thaucalide et esson uel sioxi et sillibo et scollimon siue himonia. med.
XXVIII. De hioneo et de condion siue condrile nã et med.
XXIX. De boletis et nã et malicia eor et medicie.
XXX. De fungis et silphio et de lasere.
XXXI. De natura mellis et aqua mulsa. et qr gñe cibor mores tinutentur.
XXXII. De mulso et melliti.
XXXIII. De cera et usu ac med ex ea.
XXXIIII. Contra compositiones medicor medicine ex frugibus. s. siligine et tritico. Clira siue carica med.
XXXV. De Ordeo. zea. hermia. Po

lenti. pulte. alica. lolio. panico se
sima. & sesamo siue de anticiran.
XXXVI. De ordeo phericeo siue ord
eo murino & de cypsana & amilon.
XXXVII. De pane & medicinis ei.
XXXVIII. De faba. & de lente satiua
& lente palustri gñibus & med.
XXXIX. De saliua & cicere & cicer
cula & columbinis. eruo & lupinis.
sione & ormino. med.
XL. De lolio. miliaria. biome. hoo
blacon. siue Cinamorion.
XLI. De bestiolis uenenatis ex legu
minibus med.
XLII. De potibus que ex frugibus fiũt.
Suma. Medicine & historie & obs
uationes. dcccc vi. Ex auctorib;
hisdem quibus priore libro. & pter
eos chriserino. chrastothene. alceo.

LIBRO XXIII. C
ontinetur De cultis arboribus.

C. I. De uitibus & foliis & pampinis
& de omphacio & oenanthe med.
II. De medicinis uuaꝝ recentiũ. &
sarmentis uuaꝝ & uinaceis. & de uua
theriace med.
III. De uua passa siue astaphida. &
staphisagria uel punicaria. & lam
brusca. med.
IIII. De uite alba & nigra & de mu
stis & vini gñibus & differentiis. me.
V. De Surentino vino & Albano.
& falerno & cecubo. & de uirib;
vini. & med.
VI. De aceto & uiribus & med. eius.
VII. De aceto scillino & oxymelle
& sapa. & fece uini & aceti. med.
VIII. De oleis & foliis & floribus &
cinere & frutice & lacrima eaꝝ.
IX. De oliua alba & nigra & de amur
ca medicine.
X. De foliis oleastri & de oleo ompha
cio medicine
XI. De oleo oenanthino & oĩ oleo.
& de oleo cicino medicie.
XII. De oleo amigdalino & laurino
& mirtheo. & camemirsino & de
oleo cupressino. & citreo & carino.
XIII. De oleo erudino. lentisco. ba
lanino. cypres & medicie ex eo.
XIIII. De balsamino oleo. & mala
batro. iosciamino. triuino. narci
ssino. & raphanino. oleo med.
XV. De sesamino. lilino. selgitico.
& oleo moli. & pissino & palma
rũ uitiũ. & oleaꝝ med.
XVI. De nucleis palmaꝝ & palma
mirobalani. & palma elata med.
XVII. De malis. & cotoneis &
mellimalis. & siluestribus malis.
& citreis med.
XVIII. De punici mali gñibus &
primo. & punico siluestri med.
XIX. De piris Que medicine ex sin
guloꝝ gñm. flore. foliis. fructu. ra
mis. cortice. ligno. suco. radice. cinẽ.
XX. De piris & eoꝝ obseruationib;
& de ficoꝝ obseruatione & capri
fico & hormea & alioꝝ VIII. gñib;.
XXI. De pineis & amigdalis &
nuce auellana & de nuce iuglan
de & pistatiis & castaneis & siliqs
& cornu & lauro med.
XXII. De lauro delphico. alexan
drino & lauro siluestri med.
XXIII. De myrto satiua & myr
tidano. & myrto siluestri med.
Summa medicine & historie &
obseruationes. M. cccc. XIX.

Ex auctoribus. C. Vargio. Pompeio leneo. Sexto nigro qui grece scripsit Tullio basso qui item. Antonio castore. M. Varrone. Cornelio celso. fabio. Romani.

Externis. Theophrasto. Democrito. Orpheo. Pithagora. Magone. alexandro qui de ocresia. Nicandro. Homero. hesiodo. Museo. Sophocle. anaxilao. Graeci.

Medicis. Menestheo. Calimacho. phania physico. Symo. Timaristo. hypocrate. chrisippo. Dione. opione. heraclide. Hidesio. Dionysio apollodoro citiensi. apollodoro tarentino. praxagora. plisthonico. Mediodemche. Cleopanto. philistione. Asclepiade. Crateria. petronio diodoro. sylla. herasistrato. Diagora. Andrea. Onorea. Meneside. Epicarmo. dimione. Daxione. Sosimene. Nepolemo. Metrodoro. Sulone. Lyco. Olympiade. thebano. plinino. petrinio. Mityone. claucia. Xenocrate. Medicinae auct.

LIBRO. XXIIII.

continentur medicine ex arboribus silvestribus.

C. I. De ferulis et lothon italica et glandibus.

II. De coco ilicis et galla et visco pillulis glande.

III. De cheiri radice et subere.

IIII. De fago et cupresso et cedro magna et cedride et galbano.

V. De amomiaco et sturace et spondilio et sphano et therebinthio et camepice. med.

VI. De picea et larice et resina et amigdalis amaris et terebinthina et lentisco med.

VII. De pice spissa et liquida et palmispissa et passaphalto et zoissa et teda et lentisco. med.

VIII. De mastice. platano. et fraxino. acere et alba. populo et ulmo et nigra populo. et tylia et sabuco. et junipero. med.

IX. De salice et amerina et vitibus. et erito et genista et miruce ut amaricon et tyrraso med.

X. De virga sanguinea et silere et ligustro et alno et hedera. et de hedera candidiore et gummino hedere et ciston et cosso erichramo. et chamerisso et milace et elematida med.

XI. De arundine et papiro et hebene et rododondro et rhusen et hidro et chacri et sabina et sellagine collecto et virtus. et samulo. et de gummis effectus et med.

XII. De spina egyptia et spina alba et achanto et achacia. et eutrodano sive erichron et radicula que et struchion et aliso et apochino. et De rore marino med.

XIII. De vulgari spina et silvestri et de iri sceptro. et de apendice spina et de thurachante et paliura et aquifolia et taxo et rubis med.

XIIII. De cynosbaton et ideo rubo et ramno. et lycia et sarcocolla et de openice med.

XV. De camedri et camedaphne et cameleon et camesicin. et cametisso. et de camelence et chamecipariton et amphelopsson et stachi et clinopodion et cleopizeo ut epiromo cinoido et centuculo. et de matide egyptia med.

XVI. De haron et dracunculo et dra

contia & haeri egyptia & mille folio & mirofilo herba alia siti dca & pseudo uino & mirra & mirza & de onobrethes.
XVII. De Coracesia & calichrama & aliis. XXIII. & medicinis earu. quas quida magicas esse dicut & de considia & aproxi & residuis morboru med.
XVIII. De heriphia & lanaria & strathiotida med.
XIX. De herba que nascatur i capite statue. & de herba e fluuii & herba lingua. & cribro & smetis & rhodora med.
XX. De herba iuxta qua fusa urina canu. & de rubontino arbore & herba impia & ei nia & med.
XXI. De pectine ueneris & nodia herba & philantropos & canaria siue lappa: med.
XXII. De Tordilon ut sithon. & de gramine & dactilon. & de feno greco qd xiliqua. med.
Suma medicine & obseruationes & historie. M. cccc. XIX.
Ex auctoribus. C. uargio. pompeio leneo. Sexto nigro qui grece scripsit. Iulio basso qui item. Antonio castore. Cornelio celso. Externis. Theophrasto. apollodoro. Crito. Democrito. Orpheo. pithagora. Magone. Menandro qui biocrestas. Nicandro. Homero. hesiodo. Museo. Sophocle. anaxilao. Medicis. Menesteo. Calimacho. phanía physico. Cimaristo. Symo. Hipocrate. Crisippo. Diocle. optone. heraclide. hicesio. Dionysio. apollodoro citiense. apollodoro tarentino. praxagora. plistonico medico. Dienche. Cleopathon. philistione. Asclepiade. Traceia. petronio. Didoro. Asclepiade Iolla. herasistrato. Diagora. andrea. Martonside. Epicarmo. Damione. Sosimene. Teopolemo. Solone. metrodoro. Lyco. olympiade. thebana. plinio. petrico. Micyone. claucia. Xenocrate.

LIBRO XXV. COntinent natura herbarum sponte nascetium.

C. I. Auctoritas herbarum & de origine usus earum.
II. Qui latine usus herbarum scripsimt & qn ad romanos noticia earum peruenerit. & qui primi grecorum de his co posuerint.
III. De herbarum inuentione & antiq medicina. & qr minus exerceantur earum remedia. & de cinoroida & dracunculo. med.
IIII. De quoda pestifero fonte germanie. & de britannica. & maximis morborum doloribus. med.
V. De moli & dodecatheon & peonia uel pentharobo siue glitiodena. med.
VI. De panace ut asclepion. & heraclio panace. & de tertio panace chironio. & panace centaurio & pharnatico. & heraclio syderio. med.
VII. De joschiamo ut apollinari siue alteicagenon. med.
VIII. De linozoste. parthemo. hermupora siue potius mercuriali. & achillea. & panace heraclea t syderite. uel millefolio. med.
IX. De scopa regia & teucrion siue herminion ut splenion & melapodio

siue elleboro & quibus dat med. ei.
XX De Elleboro albo & nigro & qn detur. & quo sumendus. & quibus non dandus. & qui mures necat.
XI. De mitrydacia & scordotim siue scordion. & palimonia ut phile telia ut cilodonomia. med.
XII. De eupatoria & de lepthon cetaurio ut libadeon felle terre & de triorchi medicine.
XIII. De climena gentiana & lysimachia & parthemide q & arthimisia & ambrosia & nymphea ut heraclio malo & euphorbi. med.
XIIII. De plantagine & buglossa & cynoglossos & buthalmo siue charcan & scythica & de sparthama & hysace & hemone. med.
XV. De Vetonica & cantabrica & neruesica & consiligme & hyberida. med.
XVI. De celidonia & canaria & elaphaboscon uel diptamo & de aristologia & qui eius delectatione i uoluatur pisces & statim capiant.
XVII. Medicine contra serpentum ictus ex herbis quas supius nominaui.
XVIII. De argemonia & agarico & echio & josciamo & de hierabotane que uerbenaca qmb; & med.
XIX. De blactaria. lemonia. & qnquefolio & claucia & theuromata ut fruticosa ut psoluta. med.
XX. De cyclamine siue tubere terre & amileo. & cyclamine cissanthomos & ciclamine cancerison. & De peucedano rã & usibus eius.
XXI. De ebulo & polimene. & med contra aialia uenenata. med
XXII. De Verbasco & plomide & herigonone siue scorpione herba & thelygone med.
XXIII. De ranis uenenatis & phyrione herba & alcima siue damasiona ut lyrona med.
XXIIII. De peristereos herba & que contra uenena & magica md.
XXV. De Vetonica. Aristolochia & qnquefolio & anthirion & euplea & arthemisia & pericarpon med.
XXVI. De nymphea lacuea. polytrica. Lingulata & panace med.
XXVII. De aristolochia. Calcala. Calatrica. Insopo. lonchitri & xiphion & perasgamon. & peucedano & psillion & aliis med.
XXVIII. De Phisellio. josciamo. euphorbio. plantagine & peristereos.
XXIX. De anacalla siue acharon. & Mandragora siue cyrceo & cicuta. & tromosagria med.
XXX. De mollibdena & capnos q & pes gallinaceus. & acharon & oximirsia. coraidon. & Aizon siue ambrosia & trigeron siue senotion natura & med.
XXXI. De ephemeron & celidonia & labro uenerio & ranunculo. med.
XXXII. De oris uicus & ulcerib; med.
Suma. medicine & historie & obseruationes. M. cc. XXII. Ex auctoribus. Sex. gallo. pompeio leneo. Sex. nigro. q grece scripsit. Julio basso q ite. Antonio castore. Cornelio celso. Externis. Theophrasto. Apollodoro. Democrito. Juba. orpheo pithagora. Magone. Menandro. q biocestra. Nicandro. Homero. Hesiodo. Musco. calimacho. phania phisico Sophocle. Xanto. anaxilao.

Medicis. Menesteo. Calimacho. Timaristo. Simo. hipocrate. Crisippo. Diocle. opione. heraclide. hicesio. dionysio. Apollodoro cithiense. apollodoro tarentino. praxagora. plistonico medico. Dieuche. cleopantho. philistione. Asclepiade. cratheria. solla. herisistrato. Diagora. Andrea. Mnesside. epicharmo. Damione. Sosimene. theopolemo. metrodoro. sophocle. salono. Lyco. olimpiade. thebana. phalino. petricio. myrtone. glautia. Xenocrate.

LIBRO XXVI.

Continent reliquę medicinę per genera.

C. I. De morbis nouis & de lichene & sit. & qui primum in italia coeperit & de Carbunculo & elephantiasi & colum.

II. Laus hypocratis & aliorum ptorum uoluminibus ac laudibus.

III. De noua medicina & Asclepiade medico. & qua ratione ueterem medicinam mutauerit.

IIII. Irrisio magicę artis. & de lichon & lichen & tapsia.

V. Ad strumas & ad digitos & ad pectus & ad tussim med.

VI. De verbasco & cameleuce uel tussillagine & bethion & aquilegia & de Saluia med.

VII. Ad lateris & pectoris dolores. & ad ortopneas & iocineris dolore & cordis uitia. med.

VIII. Ad pulmonis dolorem. urinę tussi. pectori. ulceribus pulmonis. rombis. epaticis. reicientibus sanguinem. Vomitionibus. med.

IX. Ad uomitiones. ad singultus. pleuretias. lateri. med.

X. De omnibus uitiis uentris & remedijs. & eorum que circa uel infra uentrem sunt. & de aluo sistenda ut soluenda.

XI. De pulegio. argemon. damasion. mandragora & syderite.

XII. De nymphea abstinentia & appetentia ueneris & de ebrithecon & cracegin & syderiti med. & de podagra. & De tytimallo et hiperiton

XIII. Medicinę generales. Ad pedes & talos tumentes. & articulos & neruos. & remedia contra morbos que totum corpus occupant.

XIIII. Contra morbum comicialem. & de metido & de uigiliis & paralysi & febribus frigidis & febre iumentos & freneticas. & de cameleucte & aizo. & hydropicos & igne sac.

XV. Ad elixata membra & contra morbum regium. & contra furunculos & fistulas & inflaciones & ambustione. & contra alios morbos. ad neruos & ad sanguinem med.

XVI. De herbis equisethon & stephanomeli. & herisitale & cont. uermes.

XVII. De ulceribus & ad plagas. & de polygnemo.

XVIII. De plurimis experimentis ad inficiendos capillos & partus ciendos & continendos. & aliorum remedia.

Summa. Medicinę historie & obseruationes. CXXVIII. Ex auctoribus. M. Varrone. C. uargio. pompeio leneo. Sex. nigro qui grece scripsit. Iulio basso qui item. Antonio castore. Cornelio celso. Externis. theophrasto. Apollodoro. Democrito. Iuba. orpheo. pithagora. Magone. Menandro qui biocresta scripsit. Nicandro.

Continet capta cu auctoribus. XXXVI. sequentium librorum.

Homero. hesiodo. Museo. sophocle. Xantho. Anaxilao. Medicis. Menesitheo. Calimacho. phania physico. Tymarco. Symo. Hipocrate. Crisippo. Diocle. Opione. heraclide. Incesio. Dionysio. apollodoro Tarentino. Praxagora. philistonico medico. Dieuche. cleopanto. philistione. Asclepiade. Cratheria. solla. Herasistrato. Diagora. Andrea. Meneside. Epicarmio. Damione. Teopolemo. Metrodoro. Solone. Lyco. thebana. Olympiade. philino. petrico. Mitione. Glaucia. Xenocrate.

LIBRO. XXVII.

Continentur reliqua herbarum genera.

C. I. De achonito et panthere quo extinguitur aconito.

II. Quod omnium creaturarum conditor sit deus.

III. De ethiopeda et herathon. et aloe. et altea et aliphon. et alsine et androsache. et andrsemon et ambrosia et angonim et anagyros. et de anominon medi.

IIII. De aparmon et arction et asplemon et asclepia. et aster ut bubomon et aschiron ut aschiroide et affacaten et alcibion et alectoros. lopo uel crista.

V. De aluminosis iuit et uiribus ei.

VI. De halga et actea et ampelasagrio. et absinthio generibus et usu ei.

VII. De absinthio marino et de balliothen siue porro nigro. et botri fructicosa. et braulla et brion marina et bupleri et canthacen et calsa et cyrica et arceon et crategono et teligono et crocodrileon. et cynosorchu et chrisocolano et Coagulo uel consrena.

VIII. De cocognigido et driopteris et de fronon et elatine et empitros ut calafragra et epichatis uel ellodorme et epimedion et enephilon et felice ut ptherigia et femurbubulo et ergalactio.

X. De glaucia et glisicide et anaphalia ut camezelon et galludraga et oleo biosori et hippopestro.

XI. De hipoglossa et tremulis hydropicis et contra imagines ortopneas. paralysis incipientes et spicon et hysophiro et latiro et leonthopetalon et lycapsos et Lycospina et musco et linico et leuce et leucographis.

XII. De ledion. et inagro et natice et othona et onoma et odopradon et ospiris et oxi et panctation. et poligono et leuchante et piteuina et philon et pelandrion et phaleri et polichizona et proserpinaca et rechoma et de herio ut reseda et stocchia.

XIII. De salano et smyrnon et thelephion et tricomanes et choantruo et ticapsi et trachina et atragonis et traghis et tropogogon et spondile.

XIIII. Quod quidam morbi in quibusdam non sint gentibus. et de uiribus herbarum in generali.

Summa medicine et historie et obseruationes. dcii. Ex auctoribus pompeio leneo. Sex. nigro. qui grece scripsit. Basso qui item. Antonio castore. Cornelio celso. Externis. Theophrasto. Apollodoro qui item. Democrito. Aristogitone. Orpheo. pithagora.

Magone. Meandro qui biocestra scripsit. Nicandro. Medias. Menestheo Calimacho. Timaristo. Symo. Hipocrate. Chrisippo. Diocle. opione. heracli de. Incesio. Dionysio. apollodoro. athense. apollodoro tarentino. Praxago ra. phistonico medico dieuche. cleopanto. philistione. asclepiade. Crateria solla. Herasistrato. Diagora. Andrea. Meneside. Epicharmo. Damone. Sosimene. theopolemo. Metrodoro. Sophone. lyco. olimpiade thebana. philino. petrico. Miyone. claucia. Xenocrate.

LIBRO. XXVIII.

continentur medicine ex aialibus.

C. I. An sit in medendo aliqua uis uerborum se sanari et depelli.
II. Ex homine remedia contra magos.
III. De quibusdam sortilegiis et saliua hominis ieiuni.
IIII. De conseruatione sanitatis per non naturales. et cura aliquarum egritudinum.
V. Ad lippitudines oculorum.
VI. De sternutamento et uenere et ceteris remediis.
VII. De urine ratione ac religione magna. et de remediis ex hiis que sumuntur a corporibus mulierum.
VIII. Quanta sit uiolentia sanguinis menstrualis.
IX. Medicine ex peregrinis aialibus. De elephanto. leone. camelo. hiena crocodrillo et cameleonte et simco hipothamo et lyncibus.
XX. Medicine ex feris aialibus aut eodem generis placidis: communes. lactis usus et obseruationes et caseis et butiro et adipe. et oxigalla. et conseruatione ei.
XI. De axungia et lupino adipe. et medullis et felle proprietates.
XII. De sanguine aialium. et ex apro et uerro et capris et leporibus. med.
XIII. Ad morsum rabidi canis. et ad morsus bestiarum et aduenena med.
XIIII. Contra capillorum profluuium. et capitis dolores. ad oculorum uitia. et ad aurium dolores medicine.
XV. Ad dentes firmandos et sanandos. et faciem curandam et decorandam. et labrorum scissuras med.
XVI. Ad tonsillas et arterias et ulcera oris. et ad fauces. ad strumas discutiendas et ad ceruicis dolores.
XVII. Ad tussim et sanguinem spuentes. et stomachi uitia. et cocinerum dolores. et ad suspiriosos med.
XVIII. ad dolores lumborum. ad lienis uitia. ad aluum sistendum et soluendum et ad colicos et dissinthericos med.
XIX. Ad tineas. ad uesicam et calculos ad tumorem testium. et de urina et contra sedis uitia et inguinorum.
XX. Contra podagras. ad morbum comitialem. ad syderatos. et contra regium morbum med.
XXI. Ad ossa fracta. et febres. et ad quartanarias. et melancolicos. lytargicos. hydropicos. med.
XXII. Ad ignem sacrum. ad dolores neruorum. ad sanguinem sistendum. Contra ulcera et carcinomata et plagas med.
XXIII. Ad scabiem. et spinas extrahendas. Ad cicatrices colorandas.
XXIIII. Ad purgationes mulierum. ad uuluas et ad partum et conceptum med.
XXV. ad puerorum egritudines. med.

XXVI. Ad coitum stimulandum. et mira quedam de animalibus remedia. et medicine quedam ex animalibus. Suma Medicine et historie et observationes. dcLXXXV. Ex auctoribus. M. Varrone. L. pisone. Antiate. Fabio Verro. Verrico fabiano. Catone censore. Sergio sulpicio. Licinio mac. Celso. massurio. Sexto nigro qui grece scripsit. bithio durachione. Ophilio medico. Granio medico. Externis. Democrito. Apollonio qui et myrsim mileto. Arcemone. Sextilio. Homero. Theophrasto. Lysimachio. Attalo. Xenocrate. Orpheo. qui diuphios. archelao quem. Democrito. sotyra. laide. Elephantide. Salpe. olympiade thebana. Diochimo thebano. Iolla martione. smirneo. heschine medico. Ipocrate. Aristotile. metrodoro. Inchatida medic. Apellea medico. hesiodo. dialconi. Cecilio. byone que peridenamio. anaxilao. Iuba rege.

LIBRO. XXIX.

Continentur medicine ex animalibus.

C. I. De Origine medicine. et qui primi plinice. et qui primum iaptraliptice. et De chrisippo et herasistrato et empyrice et herophilo. et de reliquis illustribus medicis. et quotiens racio medicine mutata sit.

II. Qui primus rome medicus. et que. et quid de medicis antiqui romani iudicauerint. et uicia medicine.

III. De medicinis lanarum. et de sordibus et sudore pecudum et esopo humida.

IIII. De ouorum gallinarum natura. et ouis anguium et ouis anserum et adipe eorum med.

V. Remedia de cane. et aduersus serpentum ictus. et de cunicis mira.

VI. Remedia ex dracone. et ex vipera. et angue. et de Aesculapio.

VII. Ex scorpione et stellione remedia. et de Salamandra et eius ueneno medicine.

VIII. Remedia ex auibus contra serpentes et medicine ex bubone.

IX. Remedia aduersus ictus uel morsus phalangiorum et muriceon. et muris aranei et mustele.

X. Remedia de stellione. et aduersus percussuras scorpionum.

XI. Remedia contra morsus apium uesparum. scrabonum et similium.

XII. De cantharidarum veneno et natura eorum et medicinis ex eis.

XIII. De seuo camelino et de melle. et contra morsum rabidi canis.

XIIII. Remedia aduersus morsus lacertorum et ueneficia et aconita et inflamationes.

XV. Remedia aduersus omnia mala medicamenta et uenena.

XVI. Remedia ad alopecias. et ad pilos reddendos. et ad lendes tollendas et ad palpebras. et ad glaucomata.

XVII. Remedia ad oculos et aures et ad parrochidas.

Summa. Medicine et historie et observationes. dcXXI. Ex auctoribus. M. Varrone. L. pisone. flacco verrio. Antiate. Nigidio. Cassio. hemina Cicerone. plauto. celso. Sex. nigro qui grece scripsit. Cecilio medico. Metello. Scipione. Ouidio poeta. Licinio Macro. Externis. Philapato. ho-

mero Aristotile. Orpheo. Democrito. Anaxilao. Medicis. Botrie. apollo doro. Archemedio. Aristothene. Xenocrate. Democrathe. Diodoro. Chrisi po philosopho. ori. nicandro. apollonio. plitaneo.

LIBRO. XXX. C

ontinentur medicine ex animalibus reli que prioris libri.

C. I. De origine magice artis. qn et a quibus coepit et a quibus celebrata fuit.

II. De speciebus magice. et neronis caesaris ac magorum circa eam detes tacio.

III. De talpis. et reliquae medicine per morbos digeste in animalibus quorum ge nera sunt placida aut fera.

IIII. Ad oris redolentiam et ulcera lin gue et labrorum med.

V. Contra maculas in facie et ad eam decorandam med.

VI. Ad ciuie et faucium dolori et ang uine malum.

VII. Ad strumorum exulceratione.

VIII. Ad humerorum dolores et precordio rum et stomachi remedia.

IX. Ad uicia pulmonis et extreati ones. et distillationes et tussim et iocinerum dolores et sanguinis reiectum.

X. Ad dissintheritos et thenesmos et dolores celiacorum et tormina et col li uicia. med.

XI. Ad morbos interaneos et ad cal culos et uesice difficultates et sciati cos et aliis med.

XII. Ad testium et inguinum tumores et ad panos.

XIII. Ad podagras et articulorum do lores. et aduersus morbos totis cor poribus metuendis. med.

XIIII. Contra morbum comitialem et con regium morbum et freneticos med.

XV. Contra quartanas et tertianas et hydropisim et ignem sacrum. med.

XVI. Ad carbunculum delendum. ad tubera et furunculos. med.

XVII. Ad ambustiones. et neruorum no dos et contractiones et reddiuinas.

XVIII. Ad sanguinem profluentem et carcinomata et tumorem uulnerum.

XIX. Ad ulcera et uulnera et plagas sanandas. et ad labra ulcerarum et articulorum fracturas. med.

XX. Ad muliebria mala medenda et conceptus maturandos.

XXI. promiscue medicine ad diuer sas passiones.

XXII. De miraculis quarundam bestiarum.

Summa. Medicine et historie et obser uationes. dccclIIII. Ex auctoribus. M. Varrone. Nigidio. Macro. Cicero ne. Sextio nigro qui grece scripsit. Lici nio Macro. Externis. Herodoto. A ristotile. hermippo. homero. Apione. Orpheo. et democrito. Anaxilao. Medicis. botrie. Apollodoro. Menan dro. Archimede. Aristogene. Xeno crate. Diodoro. Chrisippo. Oro. nican dro. apollonio. plitaneo.

LIBRO. XXXI.

Continent medicine ex aquatilibus.

C. I. Aquarum mirabilia.

II. De aquarum potentia mira. ex diuersa.

III. que sint utilissime aque.

IIII. De aquarum uicio et que dampnantur et de salubritate earum.

V. Remedium aque uitiose. & de aqua frigida & picomia fonte.
VI. Ratio querendarum aquarum. & subito nascentium aut desinentium.
VII. De profusione & absorbitione ac mutatione aquarum observatio historica.
VIII. Ro aque ducende. & quo medicamentis utendum & qd prosit nauigatio & medicine aque marine.
IX. De generibus salis & nalibus differentiis & de armoniaco sale & ei pbone.
X. De uariis generibus salis facticii. & differentiis colorum & usus ei. & salinis & flore salis. & piguitudine & med. e.
XI. De liquore garon & scombro pisce & muria & allece. & med. ei.
XII. De na salis & ei medicinis.
XIII. De nitri generibus & cosectiuis & arphonitro quo pbet. & medicis & observationibus ex nitro.
XIIII. De spongiarum na & usu & med.
Suma Medicine & historie & observationes. dccc.xxiiii. Ex auctoribus; M. Varrone. Cassio parmense. Cicerone. Mutione. coelio. celso Trogo. Ouidio. polibio. Sernio. Externis. Calimacho. Cecilio. thesia. Lyndo. Theophrasto. eudoxo. theopompo. polydiphio. Iuba. Lyco. apione. ephigene. pelope. Apelle. democrito. Trasillo. Nicandro. Menandro comoedo. Attalo. salustio. Dionysio. Andrea. Niceciato. Hypocrate. anaxilao.

LIBRO. XXXII

continent reliquae medicine ex aquatilibus.

C. I. De echino & ei mira di proprietate & torpedine. & lepore marino. & mirabilia rubri maris.
II. De pignoris & mansuetudine quorundam piscium.
III. Ubi quedam pisces ex manu edant. & ubi responsa dantur ex piscibus.
IIII. Quando pisces marini in usu esse ceperunt.
V. De coralio & natura & med. eius.
VI. De pastinacha pisce & ueneno eius.
VII. De his quibus in terris & in aquis uictus est. s. fibre & castoreo. med & observationes.
VIII. De testudinibus paludosis & marinis. & fluuialibus. med.
IX. Remedia contra uenenata ex animalibus quibusdam.
X. Remedia ex ranis marinis & rubetis contra uenena.
XI. Remedia ex colubra contra crocodillos.
XII. Remedia ex cancris contra venena
XIII. Remedia contra uenena ex piscibus coracinis & uitulis marinis.
XIIII. Remedia contra ictum Sum & dorichnium.
XV. De Cancro marino & de pelagia & na & medic.
XVI. De pisce visicena & med ex eo.
XVII. De halga maris ad alopetias & capillum denigrandum & ad alia
XVIII. Ad cicatrices & carnes. oculorum uisum q. excitandum.
XIX. Ad oculorum tumore & rubore & cicatrices med.
XX. De pisce Ictiocolla contra epinichtidas & ad lippitudinem
XXI. Ad oculos sanandos med
XXII. Ad aurium dolores & uulnera
XXIII. Ad dentium dolores. med.

XXIIII. Ad faciem decoranda med.
XXV. promiscue medicine ad egritudines diversas.
XXVI. Ad febres omnium generum & contra diversas infirmitates med.
XXVII. Animalium omnium in mari inventorum. clxvi. genera.
Summa. Medicine & historie & observationes dcccc xxiiii.
Ex auctoribus. Licinio. Macro. trebonio. Nigro. Sexto nigro qui grece scripsit. Ovidio poeta. Cassio hemina. Mecenate. Latheo. Externis. Iuba Andrea. Salpe. apione. pelope. appelle tharsio. Nicandro.

LIBRO XXXIII

continentur nature metallorum.

C. II. Que prima commendatio metallorum auri. & de origine anulorum aureorum. & modus auri apud antiquos. & equestri ordine. & de iure aureorum anulorum.
III. De decuriis iudicum. & quotiens nomina equestri ordinis immutata. & donis militaribus. & quando primum corona aurea.
IIII. De reliquo cultu auri in diis. viris. & mulieribus. & de nummo aureo. & quando primum signatum est es. argentum. & aurum. & antequam signaretur quomodo in ere. & que maxima pecunia primo censu. & quotiens. & quibus temporibus auctoritas auri
IIII. Quanta in auro gratia. & de bonitate ipsius.
V. Qui aurum induerint & eius textura ere inaurata
C. I. De metallorum fossione & eorum detestatione.
VII. Ratio naturalis inveniendi auri. & quando primum aurea statua. & medicine ex eo nove.
VIII. De chrisocolla & medicine VI. & mirabilia de glutinandis inter se perficiendisque metallicis rebus.
IX. De argento & eius inventione atque natura.
X. De argento vivo & eius natura.
XI. De stibi ut alabaustro quibus.
XII. De scoria & spuma argenti.
XIII. De minio quante auctoritatis fuit apud romanos & origine & inventione eius. & cynabaris ratione in picturis & med. & minii generibus & ratione in picturis.
XIIII. De hydrargiro & argento inaurando & coticulis in argenti generibus & experimentis.
XV. De speculis & de egyptio argento sparsim.
XVI. De modica pecunia ut quando & quorum maxime opes fuerint. & quando primum populus ro. stipem sparserit.
XVII. De luxuria & frugalitate in vasis & lectis argenteis & quando lances inmodice facte.
XVIII. De statuis argenteis & ceteris quibusdam & celatura argenti.
XIX. De sile & ceruleo & chrisocolla. & nestoriano. & cyllomo. & quare non omni anno equaliter spes vendat.
Summa. Medicine & historie & observationes. Mccxv.
Ex auctoribus. L. pisone. Antiate. Verrio. M. Varrone. Cornelio nepote. Messala. Ruso. Marsa poeta. bucho. Iulio basso qui de med. grece scripsit. Sex. nigro qui item. fabio. vestale.
Externis. Democrito. Metrodoro. Ce

psio. Menechmo qui de torreutice scripsit. Xenocrate qui itē. Antigono qui item. heliodoro q de atheniensiu anathemat. passitele qui mirabilia opa scripsit. Nimphodoro. solla. apollodoro. andrea. Heraclide. Diagora. botyre. Archimede. Dionysio. Aristoge. Democrito. Meneside. Xenocrate. Zenone. Themnesto.

LIBRO. XXXIIII.

continent eris metalla & ferri & plumbi & stagni.

C. I. De Aere.
II. Genus eris. que corinthia. que deliaca. que hegmetica.
III. De candelabris & temploꝝ ornamentis.
IIII. Quando primu rome simulacrum fctm & de origine statuaꝝ & hore & generibus & figuris.
V. De statuis togatis & quibusdam aliis. & quibus pmu in columna & qn rostra. & quibus pmu publice. & que pmo statue rome.
VI. De statuis sine tunicas & quibusdam aliis. & que pma rome statua equestris. & qn omes statue pvatim & publice sublate. & quibus romae mulieribus. & que prime ab externis publice posite.
VII. De antiquis statuariis & ptiis signoꝝ immodicis. & de colosis in orbe celeberrimis.
VIII. Nobilitates ex ere operu & artificu. ccclxvi.
VIIII. Differentie eris & mixture & de seruando ere.
X. De cathmia medicine.
XI. De scoria & flore & squama eris & stomace.
XII. De erugine & hieratio.
XIII. De scoleata quo fiat.
XIIII. De calerti & quibus ac uibz ei.
XV. De psorio egyptio.
XVI. De mysi & utilitate ei.
XVII. De calchanto & quo fiat.
XVIII. De pompholigine & spodio.
XIX. De antispodio quid sit.
XX. De smigmate quo fiat.
XXI. De frige & eius origine & triente seruilio.
XXII. De ferro & ferreis metallis & differentie ferri.
XXIII. De tempatura ferri.
XXIIII. De medicis ex ferro.
XXV. Medicine ex rubigie & erugie.
XXVI. De squama ferri & higroplastº.
XXVII. De plumbi metallis & albo plumbo & nigro.
XXVIII. De stagno & plumbo argentario & quibusdā aliis.
XXIX. Medicine de plumbo & scoriā plumbi.
XXX. De molebdina sive gallena med.
XXXI. De psimithio quo fiat.
XXXII. De sandarace & uiribus eius.
XXXIII. De harreoico & uiribz ei.

Summa Res & historie & obseruatoes dcccxv.

Ex Auctoribus. L. pisone. Antiate. Verrio. M. varrone. Messala. Rufo. Marso poeta. bocho. Iulio basso q de medicina grece scpsit. Sex. nigro. ite furio vestale.

Externis. Democrito. Metrodoro. Cepsio. Menechmo q de torentice scpsit. Xenocrate qui ite. Antigone q it. Duri de q ite. heliodoro q de atheniensiu

mathemate scripsit. Tymeo qui de medicina milia scripsit. Nymphodoro. Iolla. apollodoro. Andrea. Heraclide. Diagora. botyre. Archimedo. Dionysio. Aristogene. Diomedo. Meneside. xenocrate. zenonis theonesto.

LIBRO XXXV.

continetur honos picturę.

C I. Prologus de terra lapiduq; gm̄ b3
II. honos picturę.
III. honos imaginum.
IIII. qn̄ primū clypei imaginū publice. qn̄ in domibus positi.
V. De picturę initiis & monotromathon. & primis pictoribus. & antiquitate picturaꝝ in italia.
VI. De pictoribus romanis. & qn̄ p̄mū dignitas picturę. & qui uictorias suas pictura proposuerunt. & qn̄ primū externis picturis dignitas romę.
VII. Racio pingendi de pigmetis.
VIII. De coloribus natiuis & facticiis
IX. Qui colores udo non inducantur & quibus coloribus antiq pinxerūt & qn̄ primū gladiatoꝝ pugnę & picturę propositę sint.
X. De ętate picturę operū & artificum. indicatura nobilitates. cccv.
XI. primū picturę certamen. & q̄ primi penicilo pinxerūt. & de auibus p picturam deceptis.
XII. Quid difficillimū sit in pictura.
XIII. Quę opera appellis pictoris illustrissimi & q̄tę fuit auctoritatis
XIIII. De picturis aristidis thebani pictoris egregii.
XV. De picturis protogenis maxi
XVI. De asclepiodoro pictore.
XVII. De Nicomacho pictore & operibus eius. & discipulis eius.
XVIII. De nicophane aliisq; pictoribz & operibus eoꝝ.
XIX. De ludio pictore & opibz eius.
XX. De atellio celebri pictore.
XXI. De fabio pictore & Cornelio p̄o & Actio prisco.
XXII. De Lepidi pictoris celebri fabula circa auiū cantū compescendū.
XXIII. Qui encaustro & penicilo p̄mus lacunaria & cameras pinxlt sparsimq; picta mirabilia.
XXIIII. De Custanore histinno pictor.
XXV. De Antidone pictore.
XXVI. De alexandro pictore.
XXVII. De heraclide macedone pic.
XXVIII. De Cmomaco byzantino pic.
XXIX. De Aristolao seremissio pic.
XXX. De quibusdam pictoribus illustribus proximi. & eoꝝ pic.
XXXI. De aliis non ignobilibus pic.
XXXII. De quibusdā mlieribus pic.
XXXIII. De p̄mis pictoribus encaustro. cera. & ebore & uestiū pictā
XXXIIII. plastices p̄mū inuentores.
XXXV. De simulacris & uasis fictilibus & precio eoꝝ.
XXXVI. Terrę uarietates & de puluē puteolano. & aliis terrę gn̄ibus que in lapidem uertunt.
XXXVII. De parietibus fornaceis & lateritiis & eoꝝ ratioe.
XXXVIII. De sulphure & gn̄ibus eius
XXXIX. De bitumine nā & p̄batoe.
XL. De alumine & gn̄ibus eius.
XLI. De terra Samia & pheretria & chia & silinusia & phimci & appellati medicine.

Continet capitula cu auctoribus XXXVI sequitur librorum.

XLII. Crete ad uestiu usus Cmolia sarda Vmbrica saxum argentaria
XLIII. Qui et quorum liberti prepositi. XLIIII. Terra excalata terra balea
ris terra businaca. Summa medicine et historie et obseruationes dcccc
LVI. Ex auctoribus. Messala oratore. Messala sene. Fenestella. Attico. Ver
rio. M. Varrone. Cornelio nepote. Deculone. Muciano. Melisso. Vetrunio. Cas
sio. Seuero. Longulano. Fabio. Vestale. Externis qui de pictura scripserit.
praxitelle. apelle. melancio. Asclepiodoro. Custanore. parrasio. heliodoro.
qui anathema athenis. Metrodoro qui architecto(n)ice scripsit. Democrito. Theo
phrasto. Apione gramatico qui de metallica medicina scripsit. Nimphodoro.
Andrea. Heraclide. Diagora. botrise. Archimede. Dionysio. Aristogene. De
mode. Meneside. Xenocrite. Zenonis. thiomenesto.

LIBRO XXXVI

continent Nature lapidu(m) et luxu
rie marmorum.

ca

C I. inuentio cont(r)a marmorum sectones.
II. qs primus in publicis opibus onderit.
III. qs primus pegrino marmore huit
rome columnas.
IIII. qui primum laudati i marmore
sculpendo et quibus temporibus.
V. nobilitates opum et artificu(m) i ma(r)
more. CCXXVI.
VI. De antiquitate marmoree artis
et de phedia et achameno pictori.
VII. De praxitellis marmoreis opibus.
VIII. De sopa marmorario et ei opi.
IX. De emulis scope et mausaleo regul
carie.
X. De thimoteo et polione asinio.
XI. De papulo discipulo praxitelli et aliis.
XII. De argeadro et polidoro et prod
illo trallianio ca(n)inis artificibus.
XIII. De pasicole scriptore nobiliu(m) op(er)um
XIIII. De archesilao marmorario.
et canostamiro sauri et bariaco.
XV. Quando primu(m) marmorum in edifi
ciis usus. et quis primus rome crustaue
rit parietes. et quibus etatibus que
q(ue) marmora in usum uenerint. et q(ui)
primus marmora secuit. et ro secandi
de harena.
XVI. De noxio et armemo et g(e)n(er)ibus mar(morum).
XVII. De alabastrice et tigomo et alaban.
XVIII. De obelisco et thebaico et de
alexandrino et d(e) i(ll)o q(ui) e(st) i circo mag(n)o.
XIX. De i(ll)o q(ui) e(st) i campo martio p(ro)noga hore.
XX. De tertio obelisco rome i uaticano.
XXI. De pyramidibus egyptiis et spinge.
XXII. De laberinthis egyptio. cretico.
lemnio. et italico et ephesie diane.
XXIII. De pensili horto et opido et teplu(m).
XXIIII. De libro Zizici et lapide fugi
tiuo et de echo septies resonante. et e
dificio sine clauo et mi(rabi)lia edificio(rum) ro(mae).
XXV. De magnetis g(e)n(er)ibus. et de lapidi
bus q(ui) cito absumu(n)t corpora in eis condita.
et de his q(ui) diu seruat. et de thasio lap.
XXVI. De ebore fossili et lapidibus
osseis et palmatis. et coralio t(ra)phirite.
et de ostrante et amianto et meliti
no et gagathe et spongiis et phrygio.
XXVII. De V. g(e)n(er)ibus ematithis et scison.
XXVIII. De IIII. g(e)n(er)ibus etiticis et calao
et samio. et arabo et pumicibus med.
XXIX. De lapidibus mortariorum medicina
liu(m) et mollibus lapidibus. et spectari lapid
et silicibus et phengite et cotibus. et de

reliquis ad structuras lapidibus igni & tempestati resistentibus.
XXX. De cisternis & calce & arene gñn & mixtã calcis & arene & uiais struc tũe & certarius & colunis.
XXXI. De medicia calcis & malta & gipso.
XXXII. De pauimetis & qñ pmu rome & de subdiualibz pauimentis & gre camcis & qñ primu camere.
XXXIII. De origine nitri & rõne faciedi & de obsiano nitro & gñibz multiformi bus. XXXVIII. Ignium miracula & medicine prodigia.
Summa medicine & historie & obseruationes. dxxiiii. Ex auctoribus. M. Varrone. Cecilio galba. Caeco. Mutiano. nepote cornelio. L. pisone. Tubẽ. seneca. fabio uestale. Aruntio. feciale fabiano. Catone. Vetruuio. Ex ex̃nis. theophrasto. pasicole. Juba rege. Nicadro. sotachio. sidone. alexandro. polistore. apione. Listomeo. Duride. Herodoto. homero. Aristagora. Dionysio. arthemidoro. bucorida. Antisthene. Democto. Demothele. Lycea.

LIBRO. XXXVII.

Continetur Origo Gemmarum.

C. I. De gẽma policratis tyrãni & pyrrhi regis & gemis nicomachi & qui sculptores optimi & nobilitates artificii & quis prim᷑ dactyllotecham rõe hũit.
II. De gemis trãslatis i triumpho popei & nã murinorum & nã cristalli & luxuria circa eas & q̃ metiti st̃ auctões de sucino.
III. De ortu & med. gñibz & luxuria sucinorum & lincurio & adamãtis gñibz & med. De margaritis in ridibz & insluciat.
IIII. De smaragdi gñibz & de gemis in
V. De berillis & crisoberillis & chrisopsso & hyacintis. gemmis
VI. De opali gñbz & expimtis & narisi
VII. De gñibus carbunculorum & q optimi
VIII. De calcedoniis & antracte & Sandareson & lichno & Jonia & Sarda lap.
IX. De topazio & alabastro & phiriacossata & prassio & colchite & calluca & aliis.
X. De iaspidum speciebus.
XI. De iaspidum gñibus & uiciis.
XII. De chrisolitas & eorum cognitiõe & Leucocrisis & melicrisis & aliis.
XIII. De lapide pedereos & nã ei᷑ & de asterios & astrios. ceraunia & Iris & eris Lapide. eorum naturis & med.
XIIII. De quibusdam gemis p alpha beti ordinem & p̃o iapientibz ab A.
XV. De gẽmis que a membris homis cognominant̃ & que ab aĩalibus & de his que de ceteris rebus.
XVI. De gemis nascentibz & factiuis & figuris gemmarum.
XVII. De rõne probandarum gemarum.
Suma Rerum & historie & obseruatiõs M. ccc. Ex auctoribus. Juba rege. Xenocrate. Zenonis. Andmeciado. philoxene. Eurypide. Nicandro. Satyro. Theophrasto. Tarethe. philomene. Donostrate. Xenothemi. Metrodoro. Socato. pitea thimeo. Sicilo. Nicea. Theochresto. Arasuba. Marco. nasea. theomene. Chresia. Mitrydate. Sophocle. Archelao rege. Calistoto. Democrito. Ismenmi. Olympico. Alexandro. Polistore. Apione. Oro zorasthe. Çacitario.
Summa predcorum questionũ & capitulorum. M. C. XXXIIII.

.C. PLINII. SECVNDI. NATVRALIS. HISTORIAE. LIBER. II. INC.

VNDVS. ET. HOC. quod nomīe alio caelū appellari libuit. cuius circūflexu tegunt̃ cuncta. numē esse credi. par est. ęternū. imensū. neq; genitū. neq; interituꝝ unq̄. Huius extera indagāe nec interest hoīum. nec capit hūanę coniectura mētis. Sacer est. ęternus. imensus. totus in toto. imo uō ipē totū. infinitus. ac infinito similis. Omnium reꝝ certus. et similis incerto. extra intra cuncta complexus in se. idemq; reꝝ natuę opus. ex reꝝ ipsa natura. Furor est mensuram eius aīo quosdā agitasse. atq; prodē ausos. alios rursus occasione hinc sūpta aut his data. inumerabiles tradidisse mundos. ut totidē reꝝ natās credi oportēt. aut si una omēs incubaret. totidē tū soles totidēq; lunas. et cetera etiā in uno. et imensa. et inūabilia sydera. quasi nō eadē q̄stione semp in termīo cogitatōis occursura desiderio finis alicuius. aut si hęc infinitas nāe oīum artifici possit assignari. nō illd idē ī uno facilius sit intelligi tanto p̄sertim opē. furor est pfecto furor egredi ex eo. et tanq̄ interna eius cuncta plane iam sint nota ita scruptari extera. quasi uō mēsurā illius rei possit agere qui sui nesciat. aut hoīes possint uidere q mūdus ipē nō capiat.

Formam eius in spēm orbis absoluti globatam esse. nomē in p̄mis et consensus in eo mortaliū orbem appellantiū. sed et argumēta reꝝ docent nō solum. q̄a talis figura oībus sui ptib; uergit in sese. ac sibi ipā tolerāda est. seq; includit et continet. nullaꝝ egens cōpaginū. nec finē aut initiū ullis sui ptib; sentiens. nec q̄a ad motū quo subinde uerti mox appārebit. tal aptissima est. Sed oculoꝝ quoq; pbatione q̄d cōuexus mediusq; quacūq; cernat̃ quom id accidere in alia non possit figura.

Hanc ergo formā eius ęterno et irrequieto ambitu inenarrabili celeritati .XXIIII. horarū spatio circūagi solis exortus et occasus haud dubiū relinquere. an sit immensus et ideo sensum auriū facile excedens. tantę molis rotatę uertigine assidua sonitus. non equid̃ facile dixerim. non hercule magis q̄ circūactoꝝ simul tinnitus sydeꝝ suosq; uoluentiū orbes. an dulcis quidā et incredibili suauitate contentus. nobis qui intus agimur iuxta diebus noctibusq; tacitus labitur mūdus. Esse inūās ei effigies aīaliū reꝝq; cunctaꝝ impssas. nec ut in uolucꝝ notamus oūis lenitatem continuam. Lubricū corpus q̄d clavis

An finitus mūdus. et an unus.

Mundus appellatur q̄ constat ex sole et luna et terra et omnibus stellis.

De forma eius.

De Motu mundi

simu auctores dixere: uer argumentis indicat. qm inde deciduis rer omium
seminibus innumere i mari potpue: ac plerq; confusis monstrifice degenerant
effigies. Praeterea uisus probatione alibi ursi: tauri alibi: alibi literae

Cur mundus dicat.

figura candidiore medio super uertice circulo; Equidem & consensu
gentiu moueor. Nanq; chosmos greci noie ornameti appellauerat eu: et

coelu a celato ap. M. Varronem.

nos a pfecta absolutaq; elegantia mundu. Caelum quide haud dubie celati
argumento diximus ut interptat. M. uarro. Adiuuat rer ordo descripto cir
culo qui signifer uocat in xii. aialiu effigies & p illas solis cursus congruens

De quattuor elemetis.

tot seculis ratio; Nec de elemetis uideo dubitari quattuor esse ea. Igni
tu summo. inde tot stellar collucentiu illos oculos. proximu spus que greci no
striq; eode uocabulo aera appellant: uitale hic & p cuncta rer meabile: toto
q; consertu. Cuius ui suspensam cu quarto aquar elemeto librari medio spatii
tellurem. Ita mutuo complexu diuersitatis effici nexu & leuia ponderib; inhi
beri quominus euolent: contraq; grauia ne ruant: suspendi leuibus in sblime
tendentib; sic pari in diuersa nisu ui sua queq; consistere: i requieto mudi ipi
constricta circuitu. Quo semp in se currente: una atq; media in tota terra: ea
demq; uniuerso cardine stare: pendente librante per que pedeat. Ita sola
imobilem circa ea uolubili uniuersitate eandeq; ex omnibus necti: eidemq; oia

De septem planetis.

innecti; Inter hac caeluq; eode spu pendet certis discreta spatiis vii. sy
dera: que ab incessu uocamus errantia: quom erret nulla minus illis . . .
Quor medius sol fertur aplissia magnitudie ac potate: nec tempor mo terra
ruq;: sed syder ipor caeliq; rector. Huc esse mudi totius animu: ac plani
metem. Hunc pncipale nae regime ac nume crede decet: opa ei existima
tes. Hic luce rebus mistrat: aufertq; tenebras. Hic reliqua sydera occultat.

Homerus de deo.

Hic uices tempor: annuq; semp renascente ex usu nae tempat. Hic caeli tri
stitia discutit: atq; etia nubila humani ai serenat. Hic suu lume ceterisq;
syderib; serenat. preclarus. eximius. oia intues. oia etia exaudiens. ut pn

De Deo.

cipi litar homero placuisse i uno eo uideo; Quapp effigie dei forma
q; qrere inbecillitatis huane reor. Quisqs est deus. si mo est aius. & qua
cuq; in pte totus est sensus. totus uisus. totus auditus. totus aie. totus ai. totus
sui. Inumos quide credere atq; etia ex uitiis hoium: ut pudicitia. concordiam.

Democritus de diis

mente. spem. honore. clementia. fidem. aut ut democrito placuit: duos oio.
poena & beneficiu. maiore ad secordiam accedit. fragilis & laboriosa mortali
tas in ptes ista digessit infirmitatis sue meor: ut portionibus coleret quisq; quo

Numina quare & noia deor & syder ex hoium nata initis

maxime indigeret. Itaq; noia alia aliis gentibus & numina in hisde innua
bilia repimus. inferisq; in gna descriptis: morbisq; & mltis etia pestibus du esse
placata trepido metu cupim. ideoq; & publice febris fanu in palatio dicatu
est orbone. ad edem laru ara & mala fortune esquiliis. Quaobre maior ce
litu pplus & q hoium intelli potest: quom singli quoq; ex se metipis totide dos
faciant iunones geniosq; adoptando sibi. Gentes uo queda aialia & aliq

etiam obscena pro diis hent. ac multa dictu magis pudenda pfetidos cibos: &
alia similia irantes. Matrimonia quid inter deos credi: tantoq; euo ex his nemi
nẽ nasci. & alios esse grandeuos semp canosq;. alios iuuenes: atq; pueros atri
coloris. aligeros. claudos. e boue editos. & alternis diebus uiuẽtes morientesq;
puerilium prope deliramentorum est. Sed sup omnem ĩpudẽtiã: adulteria int ipsos fi
gi: mox iurgia & odia: atq; etiã furtorum esse & scelerum numina. Deus est: mortali
iuuare mortalem: & hec ad eternã gloriam uia: hac proceres iere romani. hac nũc
celesti passu cũ liberis suis uadit maxi omnis eui rector uespasian augustus
fessis rebus subueniens. Hic est uetustissimus referendi bn merentib; gratiam mos:
ut tales numinibus ascribat. Quippe & omnium aliorum noĩa deorum: & que sup syde
ra retuli: ex hominum nata sunt meritis. Iouẽ quidẽ aut mercuriũ: aliter ue alios
inter se uocari: & esse celeste nomẽ culturę: quis nõ interpretatiõe naturę fatea
tur irridendum? Agere curã rerum humanarum illud quicquid est: summum: an nõ tã tri
sti atq; multiplici ministerio nõ pollui credamus: dubitemus ue? Uix prope ẽ iudi
care utrum magis conducat generi humano: quando aliis nullus ẽ deorum respectus: aliis pude
dus. Externis famulatur sacris: ac digitis deos gestat. & monstra quoq; que
colunt: dãnant. & excogitant cibos: impia dira in ipsos: ne sono quidẽ quieto
irrogant. Nõ matrimonia. nõ liberos. nõ demũ quicquam aliud: nisi iubentib;
sacris diligunt. Alii in ipso capitolio fallunt ac fulminantẽ peierant iouẽ: & hos
iuuant scelera: illos sacra sua penis agunt. Inuenit tamen inter has utrasq; sen
tentias mediũ ipsa mortalitas: numẽ quo minus etiã plana de deo coniectatio
esset. Toto quippe mũdo: & omnibus locis. omnibusq; horis. omnium uocib: fortuna so
la inuocatur: & una nominatur. Una accusatur rhea. una arguitur. una cogitatur sola.
sola laudatur. sola arguitur: & cũ conuiciis colitur. uolubilisq;: a plerisq; uero & cae
ca & existimata. Uaga. incõstans. incerta uaria indignorumq; fautrix. Huic
oĩa expensa. huic feruntur accepta: & in tota rõe mortalium sola utrãq; pa
ginã facit. Adeoq; obnoxię sumus sortis: ut sors ipsa pro deo sit qua deus pro
batur incertus. Pars alia & hãc pellit: astroq; suo euentus assignat: & nas
cendi legib;: semelq; in oẽs futuros unquã dei decreto: in reliquum uero ocium datum.
Sedere cepit sñia hec pariterq; & eruditum uulgus & rude in eã cursu uadit. Ec
ce fulgurum monitus. oraculorum pscita. aruspicum predicta: atq; & parua dictu
auguriis sternutamenta. & offensiones pedum. Diuus Augustus leuum pdidit
sibi calceum ppostere indutum: quo die seditione militari prope afflictus est.
Que singula improuida mortalitate inuoluunt: solum ut inter ista uel certum sit ni
hil esse certi: nec miserius quicquam hoie aut superbius. Ceteris quippe aĩantium sola
uictus cura ẽ: in quo sponte naturę benignitas sufficit. Uno quidẽ uel pferenda cũ
ctis bonis. quod de gloria. de pecunia ambitiõe: sempq; de morte nõ cogitant. Uerum
in his deos agere curã rerum humanarum credi ex usu uite est. poenasq; maleficiis
aliquando seras occupato deo in tãta mole: nõnunquã aut irritas esse. nec ideo
proximum illi genitum hoiem: ut uilitate iuxta beluas esset. Imperfecte uero in

Fortunae condiciones.

ἄνθρωπος Audi

Hec puerilia ferme deliramentorum est.

hoie nae precipua solatia: ne deū quidē posse oīa. Namq; nec sibi pōt mor
tem consciscē si uelit: qd hoi dedit optimū in tantis uite penis. nec morta
les eternitate donare: aut reuocāe defunctos. nec facē ut q uixit: nō ui
xerit. qui honores gessit: nō gessent. nullūq; hre in ptura ius: pterq̄ obliui
onis. Atq; ut facetis quoq; argumentis societas hec cū deo copletur: ut bis dena
xx. nō sint: aut multa sitr efficē nō posse. p que declarat hauddubie nāe po
tentia idq; esse qd deū uocam̄. In hec diuertisse nō fuit alienū: pp uulgata

De sydex natura erratium.

assidue qstione de deo. Hinc redeam̄ ad reliqua nāe. sydera q affixa
diximus mūdo: nō illa ut existimat uulgus: singulis attributa nobis. & clara
diuitibus: minora paupibus: obscura defectis: ac p sorte cuiq; lucentia ac
nūata mortlib;. qa nec cū suo queq; hoie orta oriunt. nec aliquē extingui
decidua significant. Non tanta celo societas nobiscū est: ut nro fato mor
talis sit ille quoq; sydex fulgor. Illa nimio alimento tracta huoris ignea
in abundantia redeunt quom decidere creduntur. Apud nos quoq; id luminibus
accensis liquore olei notam̄ accidere. cetex eterna celestibus est natā in
texentibus mūdū: intextuq; concretis. potentia aūt ad terrā magnope eox
ptinens. Que pp effectus claritateq; & magnitudinē in tanta subtilitate
nosci potuerit: sic suo demostrabim̄ loco. Circulox quoq; celi rō i terre men
tione aptius dr. quo ad eū tota ptinet signiferi modulacio inuentionib; nō di

Aries. { Anaximander.
cLeostratus.
Sagitarius. Atlas.
Saturnus.

latis. Obliquitatē eius intellexisse: hoc ē rex fores apuisse: anaximander
mylesius tradr p̄mus: olympiade. Lviii. Signa deinde in eo cLeostratus &
prima arietis ac sagitarii ferā ipo mandente mūdo atLas. Nunc re

forma

licto mūdi ipius corpore reliq̄ inter celū terrasq; tractent. Sūmū esse
qd uocat saturni sydus. ideoq; minimū uideri: & maxio ambire circulo: ac
xxx.° āno ad breuissima sedis sue pncipia regredi certū est. Omnium autē
errantiū sydex: meatus. iterq; solis & lune: contrariū mūdo agē cursū .i. le
uū. illa semp in dextera papitu: & q̄uis assidua cōuersione imense celerita
tis attollant. adeo rapiant in occasum: aduerso tn̄ ire motu p suos quoq; pas
sus ita ferri ne cōuolutus aer eandē in ptē eterna mūdi uertigine: ignauo
globo torpeat: sed findat aduerso syderū uerbē discretus & digestus. Sa

Saturnus.

turni aūt sydus gelide ac rigentis esse nāe: multūq; ex eo inferiore iouis

Mars.

circulū: & io motu celeriore duodenis circūagi annis. Tertiū martis quod
quida herculis uocant: ignea ardentis solis uicinitate binis fere āñis conuerti.
ideoq; hui ardore nimio: & rigore saturni interiectum ambobus ex utroq;

Sol.

tempari iouē salutareq; fieri. Deinde solis meatū esse partiū quidē ccc.
Lx. sed ut obseruatio umbrax eius redeat ad notas quinos anis dies adici:
supq; quartā ptem diei. Quaobcam .v.° āno un̄ intercalaris dies addr ut te

Venus & idē lucifer.

pox rō facilius itex congruat. Infra solē ambit ingens sidus appellatū ue
neris alterno meatu uagū: ipsisq; cognoibus emulū solis & lune: puenies q pp
& ante matutinū exoriens Luciferi nom accepit: ut sol alter diē &i maturas.

Contra ab occasu refulgens nu[n]cupat[ur] uesper: ut prorogans luce[m]: uicemue lune red
dens. Quam na[tura]m eius pitagoras Samius primus dep[re]hendit olympiade circiter .xxx.
.II. qui fuit urbis rome an[n]us .c.xlii. Largiori magnitudine extra cu[n]cta alia sydera
e[st] claritatis quid[em] tante: ut unius huius stelle radiis umbre reddant[ur]. Itaq[ue] & i[n] ma
gno nominu[m] ambitu e[st]. alii .n. iunonis. alii isidis. alii matris deu[m] appellaue[re]. Huius
na[tur]a cuncta generant[ur] in terris. Namq[ue] in alterutro exortu genitali rore co[n]sperges: no[n]
mo[do] terre concept[us] implet. uer[um] a[n]i[m]antiu[m] quoq[ue] o[mn]i[u]m stimulat. Signiferi aut[em] a[m]bitu
pagit tricenis & duo de q[ui]nquagenis dieb[us]: a sole nu[n]q[uam] absistens p[ar]tibus sex atq[ue]
xl. Longi[us] ut tymeo placet siti r[ati]o[n]e. Sed neq[ua]q[uam] magnitudi[n]e aut ui p[ro]ximu[m]
illi mercurii sydus: a quibusdam appellatu[m] apollinis inferiori circulo fertur
noue[m] dieb[us] ociore ambitu: mo[do] ante solis exortu[m]: mo[do] post occasu[m] splendens: nu[n]q[uam]
ab eo .xxii. p[ar]tib[us] remoti[us]: ut cydenas & sosigenes docent. Ideo & peculiaris hor[um]
syder[um] r[ati]o est neq[ue] co[mmun]is cu[m] supradictis. Nam ea & quarta p[ar]te celi a sole abesse
& tertia: & aduersa soli sepe cernuntur: maioresq[ue] alios h[ab]ent cuncta plene
conuersionis ambitus in magni admiratio[n]e dicendos. Sed o[mn]i[u]m admiratio[n]em
uincit nouissimu[m] sydus terris familiarissimu[m] & in tenebrar[um] remediu[m] ab na[tur]a
repertu[m]: lune multiformis. haec ambigua torsit ingenia co[n]templatiu[m]: & p[ro]ximu[m]
ignorari sydus maxi[m]e indignantiu[m] crescens semp[er] aut senescens. & mo[do] curuata
in cornua falces: mo[do] equa portione diuisa modo sinuata i[n] orbe[m] maculosa ea
dem[que] subito p[re]nitens: imensa orbe pleno: ac repente nulla: alias p[er]nox: alias se
ra: & p[ar]te diei solis luce[m] adiuuans: deficiens: & in defectu t[ame]n conspicua. q[ue]
mensis exitu latet quom laborare no[n] credit[ur]. Iam uero humilis & excelsa & ne id
quid[em] uno mo[do]: sed alias admota celo: alias contigua motib[us]: nu[n]c in aquilone[m] elata:
nu[n]c in austro directa. Que singula in ea dep[re]hendit hom[inum] p[ri]mus endimion. &
ob id amore eius capt[us] fama tradit[ur]. no[n] sum[us] p[ro]f[e]c[t]o grati erga eos qui labore cura
q[ue] luce[m] nob[is] aperuere. In hac luce mira quoq[ue] humani ingeniu[m] peste. sanguinem &
caedes scribere analibus iuuat: ut scelera hom[inum] noscant[ur] mu[n]di ip[s]ius ignaris. P[ro]
xima ergo cardini: ideo q[ue] minimo a[m]bitu uicenis diebus septenisq[ue] & tertia diei
p[ar]te pagit spacia eade[m] que saturni sydus altissimu[m] .xxx. ut d[i]c[tu]m e[st] annis. De
inde remorata i[n] coitu solis biduo cu[m] tardissime a tricesima luce rursum ad
easdem uices exit. Haud scio an o[mn]ia que i[n] caelo p[er]nosci potuerint magistra i[n] .xii.
spatia mensiu[m] oporte[re]t diuidi anni: q[uod] ip[su]m totiens sole redeunte ad p[ri]ncipia
consequit[ur]. Solis fulgore ea[m] ut reliqua syder[um] tegi: siquide[m] in totu[m] mutuata
ab eo luce fulgere: quale in repercussa aqua uolitare conspicim[us]. Ideo molliore
& imp[er]fecta ui soluere t[ame]n humorem atq[ue] etiam auge[re] que solis radii absumat. Io
& inequali lumine aspici q[ui]a ex aduerso demu[m] plena reliquis dieb[us] t[ame]n ex se
terris ostendat ex sole q[uan]tum ipsa conspiciat. In coitu quide[m] no[n] cerni: q[uonia]m hau
stu[m] o[mn]e[m] lucis aduersa illo regerat unde accepit. Sydera haud dubie humore
terreno pasci: q[ui]a orbe dimidio nonnu[n]q[uam] maculoso cernant[ur]. s[cilicet] nudu[m] suppete
te: aut hauriendum ultra iusta ui. Maculas .n. no[n] aliud esse q[uam] terre raptas

Uesper.
Pitagoras & t[em]p[o]ra eius.
Mercurius.
cydenas.
Sosigenes.
De Lune natura.
endimion syder[um] gnarus
a sole cetera sydera illuminant[ur]
maculae

De defcu solis et lune. et de nocte.

cum humore sordes; Defectus aut suos et solis. rem i tota contemplatione
nae maxime miram et ostento sitem. eorum magnitudinu umbreq; indices exti
tere. Quippe manifestu est solem interuentu lune occultari. lunaq; terre ob
iectu ac uices reddi eosdem solis radios. luna interpositu suo auferente terre.
terraq; lune. hac uo subeunte repentinas obduci tenebras. rursumq; illi umbra
sydus ebetari. neq; aliud esse noctem q terre umbra. Figura aut umbre sile

Nox.

mete ac turbini inuerso. qn mucrone tm ingruat neq; excedat latitudinem
qm nullu aliud sydus eode mo obscuret. et tali figura semp mucrone deficiat. Spa
cio quid consumi umbras indicio sut uolucrum palti uolatus. g° confimu illis est
aeris terminus initiuq; etheris. Sup luna pura oia ac diuturne lucis plena. a
nob aut pnoctem cernutur sydera ut reliq lumina e tenebris. et pp has cas
nocturno tpre deficit luna. Statuti aut atq; no menstrui sut utriq; defcus pp
obliquitate signiferi luneq; multiuagos ut dcm est flexus. no semp in scruput
partiu congruente syderum motu. Haec ro mortales aios subducit in caelu

De syderum magnitudine.

ac uelut inde contemplantibus triu maximarum rerum nae partiu magnitudine
detegit. Non posset quippe tot sol adimi terris intercedete luna. si terra
maior esset q luna. Tertia ex utroq; uastitas solis oculorum argumtis aperitur.
ut no sit nece amplitudine eius oculorum argumtis atq; coiectura ai scrutari im
mensam esse. qa arborum in limitib; porrectarum in quolib; passuu milia umbras
pib; iaciat interuallis tanq toto spatio medias. et qa p equinoctiu oibus in
meridiana plaga hitantibus sit fiat a uertice. Item qa circa solstitiale cir
culu hitantiu in meridie ad septetrione umbre cadant. ortu uo ad occasu
que fieri nullo mo possent nisi multo q terra maior esset. Nec qd monte ide ex
oriens latitudine exupat. dextra leuaq; large amplectens pserti tanto dis
cretus interuallo. defectus lune magnitudiem ei haud dubia rone declat

Vmbrarum tres figure.

sic terre puitate ipsa definiens. Nanq; e sit tres umbrarum figure. costetq; si
par lumini sit ma que iactat umbra colunae effigie iaci. nec hre fine. Si
uo maior ma q lume turbinis recti ut sit imu eius angustissimu. Et silimo
infinita longitudo. si mior ma q lux. mete effigiem existere in cacumis fine
desinetem. taleq; cerni umbra deficiente luna. Palam fit. ut nulla amplius
relinquat dubitatio supari magnitudie terra. Vidi quide et tacitis ipsius
nae indiciis. Cur. n. partitus uicibus anni brumat abscedit aut noctiu opaci
tate terras reficit exusturus. haud dubie. et sic quoq; exurens qta i pte tata

Que quis inuenerit in obseruatione celesti. Sulp. gallus.

magnitudo est. Et rom quid defcus utriusq; pmus romai generis i uulgus
extulit Sulpitius gallus qui cons. cu M. marcello fuit. sed quom tribun mil.
solicitudine exercitu liberato pridie q perses rex supatus a paulo e. in cotiom
ab impatore pductus ad pdicenda eclypsim mox et composito uolumie. Ap

Thales mylesius.

aut grecos inuestigauit pmus oium thales milesius olymp. xlviii. ano quarto.
pdicto solis defcu qui sub aliacto rege factus est urb condite ano clxx. Post

Hipparcus.

eos utriusq; syderis cursu in. dc. annos pcecinit hipparcus menses gentiu di

esseq; & horas ac situs locoꝝ & uicos pploꝝ complexus euo teste. haud alio mõ q̃ co-
sillioꝝ naẽ pticeps. Uiri ingentes supraq; mortalia tantoꝝ numinũ lege depre-
hensa: & misera hominũ mẽte absoluta in defectibus scelera ut morte aliq̃ syderũ
pauentes. quo i mente fuisse sisterichori & pyndari uatũ sublimia ora palã est.
de reliquio solis & in luna uenesicia arguente mortalitate: & ob id crepitu dis-
sono auxiliante. Quo pauore ignarus cãe nycias atheniensiũ impr ueritus clas-
sem educẽ portu: opes eoꝝ afflixit. macti ingenio & caeli interptes. reꝝ q; nãe
capaces: argumẽti reptores: quo deos hoiesq; uicistis. Quis n. hęc cernes & status
sydeꝝ. qm̃ ita placuit appellare labores. nõ sue nẽitati mortalis genitus ignoscat.
Nunc confessa de hisdem breuiter atq; capitulatim attingam: rõne admodũ necessa-
riis locis strictimq; reddita. Nam neq; instituti opus talis argumẽtatio ẽ: neq;
omnium reꝝ afferri posse cãs: minus miꝝ ẽ q̃ constare in aliqs. Defectus. cc. x
.xiii. mẽsibus redire in suos orbes certũ est. Solis defectus nõ nisi nouissima p̃-
ma ue fieri luna qđ uocãt coitũ. Lune aũt nõ nisi plena sempq; citra q̃ pxie
fuit. Omnibus aũt annis fieri utriusq; syderis defectus: statutis dieb; horisq; sb
tera. nec tñ quom fiant supne ubiq; cerni. Aliqñ pp nubila sepi globo terrae
obstãte conuexitatibus mũdi. Intra. cc. annos hipparci sagacitate comptũ est &
Lune defectũ aliqñ v. mense a priore fieri. solis uõ vii. Eunde bis in xxx. dieb;
sup terras occultari: sed ab aliis hoc cerni. Queq; sũt in hoc miraculo maxime
mira quom cõueniat umbra terrę lunã ebetari. nũc ab occasus pte ei accidere
nũc ab exortus. Qua nã rõne tũ solis exortu umbra illa hebetatrix subterra ẽe
debeat. set iam accidere ut i occasu luna deficeret. utroq; sup terrã conspicuo sy-
dere. Nam ut xv. dieb; utrũq; sydus quereret & nro euo accidit imperibus uespa-
siani patre ac filio eius. Lunã semp auersis a sole cornibus si crescat ort'
expectare: si minuat occasus. Haud dubiũ est lucere dodrantis semuncias ho-
raꝝ absecunda adiciente usq; ad plenũ orbe detrahetemq; i diminutione.
Intra xiiii. aũt ptes solis semp occultã ẽẽ. Quo argumẽto amplior errantiũ stel-
laꝝ q̃ lune magnitudo colligit'. qm̃ ille & septenis interdũ ptibus emergat.
sed altitudo cogit minores uideri. sic affixas celo solis fulgore interdiu nõ cer-
ni: quom eque die ac nocte luceant. idq; manifestũ fiat defectu solis & paltis
puteis. Errantiũ motus aũt tres quas sup solem diximus sitas occultant' me-
antes cũ eo: exoriunt' uõ matutino descendentes partib; nunquã amplius unde-
nis. postea radioꝝ eius contactu tegunt' & in triquetro a ptib; c. uiginti stati-
ones matutinas faciũt: que & pme uocant'. Mox in aduerso a ptib; c. lxxx.
exortus uesptinos. Iteꝝq; in xx. ab alio latẽ appinqte stationes uespertinas.
quas & secundas uocãt: donec assecutus in ptib; duodenis occultet illas qui uesp-
tini occasus appellant'. Martis stella ppiore etiã ex quadrato sentit radios.
& ab lxxx. ptib; unde & nom accepit. Motus pmus & secundus nonagenarius
dicus ab utroq; exortu. Eadẽ stationalis senis mensib; cõmorat' in signis. alioqn
bimestris: quom cetere utraq; statione quaternos menses nõ impleant. Inferi

sisterichor.
pyndarus.

Nycias atheniensiũ impr.

De defectibus item solis.

Hipparcus.

Vespasiani

De Lune motu.

Errantiũ motus & lumi-
num canonica

ores aut due occultantur in coitu uespertino. similiter modo relicte que a sole totidem im p
tibus faciant exortus matutinos. ad quos longissimum distantie sue metis solem
insecuntur: adepte que occasu matutino conducuntur ac pretereunt. mox eodem interuallo
uespere exoriuntur: usque ad quos diximus terminos ab his retrograduntur ad solem et oc
casu uespertino delitescunt. Ueneris stella stationes duas matutinam uespertinamque ab utro
que exortu facit longissimis distantie sue finibus. Mercurii stationes breuiori
momento quam ut deprehendi possint. hoc est luminum occultationumque ratio perplexiori mo
tu: multisque inuoluta miraculis. Siquidem magnitudines suas et colores mutant. et
eedem ad septentrionem accedunt. abeuntque ad austrum: terrisque propiores aut celo
repente cernuntur. In quibus aliter multa quam priores tradituri fatemur. ea quoque illorum
esse muneris: qui primi querendi uias demonstrauerunt. Modo ne quis desperet secula
proficere semper pluribus de causis. Hec omnia accidunt. prima circulorum quos greci absidas
in stellis uocant. et enim grecis erit utendum uocabulis. Sunt autem hi sui cuique earum
aliique quam mundo quam terre a uerticibus duobus quos appellauerunt polos. centrum
celi et signiferi et obliqui inter eos siti. Omnia autem hec constant ratione circini sp
indubitata. Ergo ab alio cuique centro absides sue exurgunt. ideoque diuersos ha
bent orbes motusque dissimiles. quoniam interiores absidas necesse est breuiores esse.
Igitur a terre centro absides altissime sunt. saturno in scorpione. ioui in uirgine.
marti in leone. soli in geminis. ueneri in sagitario. mercurio in capricorno. mediis
omnium partibus. et econtrario ad terre centrum humillime atque proxime. Sic fit. ut tardius
moueri uideantur quoniam altissimo ambitu ferantur. non quia accelerent tardentue
naturales motus. qui certi ac singuli sunt illis. Sed quia deductas ab summa abside
lineas coartari necesse est. sicut in rote radiis idem motus alias maior, alias minor
centri propinquitate sentitur. Altera sublimitatum causa quoniam a suo centro absidas
altissimas habent in aliis signis. saturnus in libre parte .XX. iuppiter cancri .XV. mars
capricorni .XXVIII. sol arietis .XXIX. uenus piscium .XVI. mercurius uirginis .XV.
luna tauri .IIII. Tertia altitudinum ratio, caeli mensura non circuli intelligitur
subire eas: aut descendere per profundum aeris: oculis estimantibus. Huic connexa la
titudinum signiferi obliquitatisque causa est. per hunc stelle quas diximus feruntur. nec aliud
habitatur in terris quam quod illi subiacet. reliqua polis squalent. Ueneris tamen stel
la excedit eum binis partibus. Que causa intelligitur efficere. ut quedam animalia in desertis mundi
nascantur. Luna quoque per totam latitudinem eius uagatur. sed non omnino excedens eum. Ab
his mercurii stella laxissime. ut tamen e duodenis partibus (tot enim sunt latitudines) non
amplius octonas pererret. neque has equaliter. sed duas medio eius et supra .IIII. in
fra .II. Sol deinde medio fertur inter duas partes. flexuoso draconum meatu inequa
lis. Martis stella .IIII. medias. Iouis mediam et super eam .II. Saturni .II. ut sol.
Haec erit latitudinum ratio ad austrum descendentium: aut aquilonem subeuntium. ac
constare et tertiam illam a terra subeuntium in caelum et pariter scandi eamque
existimauere plerique falso. Qui ut arguantur aperienda est subtilitas immensa et omnes
eas complexa causas. conuenit stellas in occasu uespertino proximas esse terre et altitu

Circinus.
absides.
Quare eadem alias altiora: alias inferiora uideantur.
polis squalet.
quare in desertis fere.
Latitudines .XII.

dine et latitudine. exortusq; matutinos: initio cuiusq; fieri stationes i me-
diis latitudinu articulis que uocant egleptica. proinde confessu est motu au-
geri qdiu in uicino sint terre: quom abscedant in altitudine minui. Quae
ratio lune maxie sublimitatibus approbatur. eq; no est dubiu in exortibus matutis
et annu augeri. atq; a stationib; primis tres superiores diminui: usq; ad stationes
secundas. Que quom ita sint: manifestum erit ab exortu matutio latitudines scan
di. qm in eo primu habitu incipiat parcius adici motus. In stationibus uo primis
et altitudine subire qm quom primu incipiat detrahi nuis: stelleq; retroire. Cui
rei ro priuatim reddenda est. percusse in qua diximus pte. et triangulo solis radio
inhibentur: rectum age cursum et ignea ui leuantur in sublime. Hoc no protinus
intelli pot uisu nro. ideoq; existimantur stare. Unde et nomen accepit Statio. Pro
greditur deinde eiusdem radii uiolentia. et retroire cogit uapor repcussa. multo
id magis in uespertino earum exortu toto sole auerso quom in summas absidas expel
luntur. minimeq; cernuntur. qm altissime absunt. et minimo feruntur motu tanto
minores. quom hoc in altissimis absidu euenit signis. Ab exortu uespertino La
titudo: descendit parcius tam se minuete motu. no ante stationes secundas
augente. quom et altitudo descendit supueniente ab alio latere radio. eadeq;
ui rursus ad terras deprimente. sustulerit in celu e priore triquetro. tm inter
est subeant radii an supueniant. multoq; eade magis in uespertino occasu acci
dant. Haec est superiorum stellarum ro difficilior: et a nullo ante nos reddita.

Primu igitur dicatur. quom uniuerse stelle. cur ueneris stella nuqua longius
.xlvi. partib: mercuriu. xx. a sole abscedant: sepe citra eas a sole recipcent.
Conuersas sint utreq; absidas ut infra solem site. tmq; circulis earum subterra est
qtum supne pdcarum. et io no possut abesse amplius. qm curuatura absidu ibi
no habet longitudine maiore. ergo utriq; siti roe admodu statuit absidu
suarum margines. ac spatia longitudinis latitudinu euagatioe pensant. At.n.
cur no semp ad .xlvi. et ad ptes .xx. pueniut. imouero. sed ro canoica fallit. naq;
appet absidas quoq; earum mouere q nuqua transeant sole. Itaq; quom i pte ip
sam ei incide margines alterutro latere. tu et stelle ad longissima sua interualla
puenire intelligunt. quom citra fuere margines totide ptibus. et ipe ocius redi
re coguntur. quom sit illa semp utriq; extremitas suma. Hinc et ro motuu couer
sa intellr. superiores .n. celerrime feruntur in ocasu uespertino. he tardissime.
ille a terra altissime absunt quom tardissie mouent. he tu ociose. qa sic i illis
ppinquitas centri accelerat. ita in his extremitas circuli. ille ab exortu matutio
minuere celeritate incipiut. he uo augere. Ille retro cursum agut a statione ma
tutina usq; ad uespertina ueneris. a uespertina usq; ad matutina. Incipit aut ab ex
ortu matutino latitudine scandere. altitudine uo ac solem insequi ad stati
one matutina ocissima. in occasu matutino altissima. Degredi aut latitu
dine motuq; minuere ab exortu uespertino retro quide ire: simulq; altitudie
digredi. ab statione uespertina mercurii rursusq; stella utq; mo scandere ab

exortu matutino digredi latitudine a uespertino consecuto q; sole ad quindecim
partiu interuallo consistit: quatriduo pene immobilis. Mox ab altitudine descen
dit retroq; graditur ab occasu uespertino usq; ad exortu matutinu. Tantuq;
hec & luna totidem diebus quot subiere nō descendunt. Veneris quindecies & plu
ribus subit. Rursus saturni & iouis duplicato digrediuntur. marte etiā quadru
plicato. tanta est nāe uarietas. sed rō euidens. Nanq; in uapore solis nituntur
& pro et iam descendunt egre. Multa pmi circa hec amplius possunt secreta
nāe legesq; quibus ipā seruiat. exempli grā. in martis sydere cui est maxie i
obseruabilis cursus: nunquā ad statione face iouis sydere triquetro: raro admodu
lx ptibus discreto. qui nūs sexangulas mūdi efficit formas. nec exortus nisi
in duobus signis tm: cancri & leonis simul edere. Mercurii uero sydus in exor
tus uespertinos in piscibus raro face crebrimos in uirgine: in libra matutinos. It
in aquario rarissimos. in leone ret gradu in tauro & in geminis nō fieri. In can
cro uero nō citra xxv pte. Luna bis coitu cu sole in nullo alio signo face q ge
minis. nō coire aliquando in sagittario tm. nouissima uero primuq; eade

Linx uisu.

die uel nocte nullo alio in signo q ariete conspicit. Id quoq; paucis mortalium
contigit. & inde fama cernendi linceo. Non comparere in celo saturni syd
& martis quom plimu diebus clxx. iouis xxxvi. aut quom minimu demis de
tractis diebus. ueneris lxix. aut quom minimu lii. mercurii xiii. aut quom

Que rō colores eorum mutet.

plimu xvii. Coloris ratio altitudine temperat. siquid similitudine eorum tra
hunt. inq; iam aera uenere subeundo. Linquitq; appropinquantes utralibet alie
ni meatus. Circulus frigidior in pallorem ardentior in rubore. uentuosus
in horrorem. sol atq; commissure absidu extremeq; orbitate in obscuritatem.
Suus quidem cuiq; color est. saturno candidus. ioui clarus. marti igneus. luci
fero candens. uesperi refulgens. mercurio radians. lune blandus. soli quom
oritur ardens postea radians. His causis conexo uisu & eorum que celo conti
nentur. nanq; modo multitudo conferta in est circa dimidios orbes lune placida
nocte leniter illustrante eos. mō raritas ut fugisse miremur plenilunio absco
dente. aut quom solis supraue dictorum radii uisus perstrinxere nostros. &
ipā aut lune nigruentum soli radiorum haud dubia drīa sentit hebetante ce
teros inflexus mūdi couexitate eos. pterq ubi recti angulorum competunt ictus.
Itaq; in quadrato solis diuidua est in triquetro semi nā ambitur orbe. Implet
aut in aduerso rursusq; minuens. easdem effigies ptribus edit interuallis

Solis motus & dierum inequalitatis ratio

simili rōne qua sup solem tria sydera. Sol aut ipe quattuor drias hēt
bis equa nocte diei uere & autuno. incentrum incidens terre octauis in ptib:
arietis ac libre bis pmutatis spatiis. In auctum diei bruma octaua in pte ca
pricorni. Noctis uero solstitio totidem in ptib; cancri. Inequalitatis cā obliq
tate signiferi cum pse equa mūdi sup subterq; terras omnibus fiat momentis. sed
que recta in exortu suo consurgunt signa: longiore tractu tenent luce. que uō

Quare ioui fulmina assignentur

obliqua ociore transeunte spatio. Latet plerosq; magna celi affectatione

compertū á principibus doctrine uiris: supiorꝝ triū sydeꝝ ignes esse qui de
cidui ad terras fulminū nomē hēant. sed maxime ex his medio loco siti for
tassis: qm̄ contagiū nimii humoris ex supiore circulo atq; ardoris ex subie
cto p hunc modum egerant. ideoq; dcm̄ ioue fulmina iaculari. Ergo ut e fla
grante ligno carbo cū crepitu: sic á sydere celestis ignis expuit̄ᵘ: prescita secū
afferens: ne radicta quidē sui pte in diuinis cessante opibus. idq; maxīe tur
bato fit aere. qa collectus humor abundantiam stimulat. aut qa turbat̄ quo
dam ceu grauidi syderis partu. Interualla quoq; sydeꝝ á terra multi inda
gare temptarūt: et solem abesse á luna unde .xx. ptes q̄tum luna ipām á ter
ra pdiderunt. Pitagoras uō uir sagacis aīi á terra ad lunā .cxxv. stadiorū
esse colligit: ab ea usq; ad solem duplū: inde ad .xii. signa triplicatū. in qua
sententia et gallus sulpitius fuit noster. Sed pitagoras interdū et musica
rone appellat tonū q̄tum absit á terra luna ab ea ad mercuriū dimidiū spa
tii: et ab eo ad uenerem: á quo ad solem sextuplū: á sole ad marte tm̄ idem
q̄tum ad lunā á terra. ab eo ad ioue dimidiū. et ab eo ad saturnū: et de eo se
xtuplū ad signiferꝝ. Ita septē tonos effici quā diapason harmoniā uocant.
hoc est uniuersitatem concentus. in ea saturnū dorio. moui mercuriū thon
go. ioue phrigio. et in reliquis sitia iocunda magis q̄ necīā subtilitate.

Interualla sydeꝝ.

Pitagoras.

Sulpitius.

De Sydeꝝ musica ratioe.

Stadium .cxxv. nostros efficit passus. hoc est pedes .dc.xxv. Posidonius non
minus .xl. stadioꝝ á terra altitudinē esse in quā nubila ac uenti nubesq; p
ueniūt. inde purꝝ liquidūq; et inpturbate lucis aerē. sed á turbido ad lunā
uicies .c. milia stadioꝝ. inde ad solem qnquies milies eo spatio fieri: ut tātis
stadiis in altitudinē subire pdiderunt. Incompta hec et inextricabilia sūt
tam prodenda q̄ sunt pdita. q̄ui stam una rō geometrice collectionis nūquā
fallacis possit nō repudiari sicui liceat altius ita psequi. nec ut mēsura (id
.n. uelle pene dementis ociū est) sed ut tm̄ estimatio coniectanti constet aīo.

De mundi geometria.

Posidonius. Stadiū.

Nam quom .ccc.lx. et fere sex partibus orbis solis ex circuitu eius patē appa
reat circulū per quem meat semp q; dimetiens. tertiam pte ambitus. et ter
tie paulo minus septimā colligat: appet dempta eius dimidia quā terra cen
tralis interueniat. VI. fere partem huiꝰ imensi spatii. q circa terrā circuli
solaris aīo comphendr̄ inesse. Altitudinis spatii uero lune duodecimā. qm̄
tanto breuiore q̄ sol ambitu currit. Ita fieri eam i medio solis ac terre. Mi
ror quo pcedat impbitas cordis humani paruuli aliquo inuitata successu: sic in
supradictis occasione impudentie rō largit̄ᵘ. ausiq; diuinare solis ad terrā
spatia eadem ad celum agunt. qm̄ sit medius soli protinus mūdi quoq; ipiᵒ
mensura ueniat in digitos. Quantas .n. dimetiones hēat. septimas tantas
hrē circulū duo et .xx. cesimas tamq̄ plane á ppendiculo mensura celi constet.
Egyptia rō quā peto syris et nethesos ostendere singulas ptes i lunari circulo
ut dcm̄ est minimo .xxxiii. stadiis paulo amplius patere colligit. in saturno
amplissimū duplū in solis qm̄ mediū esse diximᵘ utriusq; mensure dimidium.

Peto syris.
nethesos.

De repentinis syderib;.

Que computatio ptinui het pudoris. qm ad saturni circulu addito signiferi ipius
interuallo nec inumabilis mltiplicatio efficitur. Restant pauca de mudo
nanq; & in ipso caelo stellae repente nascuntur. Plura earum genera.

De cometis & celestib; pdigiis natura & situs & genera eoru.

Cometas graeci uocant nostri crinitas: horrentes crine sanguineo: & comaru
mo in uertice hispidas. Ide pogonias. cui inferiore exparte in spe barbe longe
promittur iuba. Acontie iaculi mo uibrant ocissimo significatu. Haec fuit de
qua .v. consulatu suo titus impr caesar pclaro carmine pscripsit. Ad hnc die
breuissimu easdem buiores & imucrone fatigatas xifias uocaue que sut om
palidissime & quodam gladii nitore ac sine ullis quos dices noi situs colore
electro raros margines emittit. Pitheus doliorum cernitur figura in concauo
fumide lucis. Ceraticas cornus spem het qualis fuit quom grecia ap salamina
depugnauit: lampades ardentes imitatur faces. Hippeus equinas iubas celer
rimi motus. atq; in orbe circa se eutis. Fit & candidus cometes argenteo cri
ne ita refulgens ut uix contueri liceat. specieq; huana dei effigiem i se oste
dens. Fiunt & hirci uillorum spetie: & iuba aliqua circudati. Semel ad hnc iube
effigies mutata in hastam est olymp. c. viii. urbis anno. ccc. lxxxxviii. bre
uissimu quo cernentur spatiu septem dierum anotatu est. Mouent aut alie

Aristotiles.

errantiu mo. alie imobiles herent. omnes ferme sub ipo septentrione. aliq ei
pte no certa: sed maxie in candida que lactei circuli nome accepit. Aristo
tiles tradit & sit ptes cerni: nei comptu alteri qd equide sciam. Uentos aut
ab his graues estusq; significari. Fiunt & hibernis mensib; & in austrino polo. sed
ibi citra ullum iubar. Diraq; compta ethiopu & egypti ppliis cui nom aeueus
rex dedit typo: ignea spe ac spire mo intorta. usu quoq; toruo. nec stella ue
rius q quida igneus nodus. Spargunt aliqn & errantib; stellis ceterisq; crines

Pompeius.
Caesar.
Claudius.
Nero.

Sed cometes nuqua in occasura pte celi est. terrificu magna exparte sidus at
q; no leniter piatu: ut ciuili motu octauio consule. iteruq; pompeii & cesaris
bello. In nro uero eno circa bneficiu quo claudius cesar imperiu reliqt domi
tio neroni. ac deinde pncipatu eius assiduu prope ac seuu referre arbitrant:
In quas ptes sese iaculetur aut cui stelle uirus accipiat. quasq; similitudines red
dat & quibus locis emicet. tybiarum spetie arti musice portende. Obscenis at
moribus in ferendis ptibus signorum ingenii & eruditionis. triquetra figam
quadratam ue paribus angulis ad aliquos ptremiu stellarum situs edant. Uenea

Augustus caes. & de cometa eius

fundere in capite septentrionalis austri neue serpentis. Cometes in uno to
tius orbis loco colit in teplo rome. admodu faustus diuo augusto iudicatus
ab ipo qui incipiente eo appuit ludis quos faciebat ueneri genitrici no multo
post obitu patris caesaris in collegio ab eo instituto. naq; his uerb pdutis ipsis
ludorum meorum diebus sydus crinitu p. vii. dies in regione celi sub septentrionib;
e conspcm. id oriebatur circa xi. hora diei clarumq; & in omnibus terris in cospi

Anima caesaris.

cuu fuit. Eo sydere significari uulgus credidit caesaris aiam inter deorum im
mortaliu numina receptam. Quo noie id insigni simulacro capitis ei qd mox

in foro consecrauimus. adiectum est. Hec ille in publicum interiore gaudio sibi
illum natum: seq; in eo nasci interpretatus est. Et ut uerum fateamur salutare id ter
ris fuit. Sunt qui et hec sydera perpetua esse credant suoq; ambitu ire: sed
non nisi relicta a sole cerni. Alii uero qui nasci humore fortuito et igne ideoq;
solui. Idem hipparchus nunquam satis laudatus: ut quo nemo magis approbauerit
cognationem syderum cum homine: animasq; nostras partem esse caeli. nouam stellam et aliam in
euo suo genitam deprehendit: eiusq; motu qua die fulsit ad dubitationem est ad
ductus an ne hoc sepius fieret. mouerentq; et he quas putamus affixas. Idemque
ausus rem etiam deo improbam annumerare posteris stellas et sydera ad nomen expun
gere organis excogitatis. per que singularum loca atq; magnitudines signaret ut
facile discerni posset ex eo non modo an obirent: sed an omnino aliqua transirent mo
uerentue caelo in hereditate cunctis relicto. si quisquam qui rationem eam caperet inuentus
esset. Emicant et faces: et non nisi quom decidunt uise. qualis germanico caesa
re gladiatorum spectaculum edente preter ora populi meridiano transcurrit. Duo
genera earum lampades uocant plane faces. alterum bolidas quale mutinensibus ma
lis uisum est. Distant quod faces uestigia longa faciunt priore ardente parte. bolidas
uero perpetua ardens longiorem trahit limitem. Emicant et trabes simili modo quas doc
uocant. quales quom lacedemonii classe uicti imperium grecie amisere. Fit et ce
li ipsius hiatus quem uocant casma. Fit et sanguinea spetie quo nihil terribi
lius mortalium timori est incendium ad terras cadens inde. sic olympiadis c.vii.
anno tertio quom rex philippus gretiam quateret. atq; egrotatis temporibus nam
ut cetera arbitror existere: non ut plerique uariis de causis quas ingeniorum acumen exco
gitat. quippe ingentium malorum fuere prenuntia. sed ea accidisse: non quia hec facta
sunt arbitror: uerum hec ideo facta quia incasura erant illa. Raritate autem occulta eo
rum esse rationem. ideoq; non sicut exortus supradictos defectusq; et multa alia na
sci. Cernuntur et stelle cum sole totis diebus plerumq; et circa solis orbem: ceu
spicee corone et uersicolores circuli quater augusto caesare in prima iuuenta ur
bem intrante post obitum patris ad nomen ingens capescendum. Existunt eedem
corone circa lunam et circa nobilia astra: caeloq; inherentia. Circa solem arcus ap
paruit. L. opimio. Q. fabio consulibus orbis. L. portio macilio. Circulus ru
bri coloris. L. iulio. P. rutilio cons. fiunt prodigiosi et longiores solis defectus qualis
occiso dictatore caesare et antoniano bello totius pene anni pallore continuo.
Et rursus plures soles simul cernuntur nec supra ipsum nec infra se: sed obliquo nunquam
iuxta: nec contra terram. nec noctu: sed aut oriente aut occidente. Semel et me
ridie conspecti in bosforo produntur: qui ab matutino tempore durarent in occasum.
Trinos soles et antiqui sepius uidere sic Sp. postumio. P. dolabella et M. lepido
L. planco cons. et nostra etas uidit diuo claudio principe consulatu eius cornelio
orfita collega. Plures simul quam tres uisi ad hoc eui nunquam produntur. Lune quoque
terne ut M. domitio. C. filio consule appuere quod plerique appellauerunt soles
nocturnos. Lumen de caelo noctu uisum est cecilio. gn. parpario cons. et sepe

Hipparchus de syderibus.
faces. lampades. trabes.
bolides. et casma caeli.

Caesar germanicus.

hircius et pansa cons.

Lacedaemonii.

De caeli coloribus.

Philippus macedo.

De flamma caeli.

Augustus caes.

De coronis celestibus.

De circulis repentinis.

.C. caesar.

Plures soles.

Claudius caes.

Plures lune.

Dierum lux nocte.

Clypei ardentes.
Ostentum caeli.

alias ut diei species nocte luceret. Clypeus ardens ab occasu ad ortu scin
tillans transcurrit solis occasum. L. ualerio. C. mario cons. Scintillam e stel
la cadere: et augeri terre appropinquante: ac post q lune magnitudine fca sit
illuxisse ceu nubilo die. deinde quom i caelu se reciperet lampade fcam semel
unq proditur. gn. octauio. C. scribonio cons. uidit id Silanus pcons. cu comita
tu suo.

De discursu stellarum.
De stellis castoribus.

Fieri uidentur et discursus stellarum nuqua temere ut no ex ea pte tru
ces uenti coorianti. ex his tuc procelle et in mari terrisq;. Vidi i nocturnis
militu uigiliis inherere pilos pro uallos fulgurs effigie. ea et antemis nauigan
tiu. aliisq; nauiu ptibus ceu uocali quoda sono insistut. ut uolucres sede ex se
de mutantes graues quom solitarie uene: mergentesq; nauigia. et si in carine
ima deciderint: exurentes. Gemine aut salutares et prospi cursus nutie. quarum
aduentu fugari dira illam ac minace appellataq; helena ferut: et ob id pollu
ci et castori id nome assignat: eosq; i mari deos inuocant. Hominu quoq; capita
uespertinis magno psagio fulgent. oia incerta rone: et in nae maiestate abscondita.

De Aere.

Hactenus de mundo ipo syderibusq;. nuc reliqua caeli memorabilia. namq; et hoc
caelum appellauere maiores: qd alio noie aera: oine qd inani sile uitale huc spm
fundit. infra luna hec sedes. mltoq; inferior ut aiaduerto propemodu costare
infinitu ex supiore natura aeris. infinitu terrenis alitus miscens utraq; sorte con
funditur. Hinc nubila tonitrua et alia fulmina. hinc grandines et pruine. imbres
et procelle. turbines. hinc plurima mortaliu mala. et reru nae pugna secum ter
rena in celu tendentia deprimit syderu uis. eade queq; sponte no subeant ad se
trahut. decidut imbres. nebule subeut. siccant amnes. ruut grandines. torret
radii. et terra i mediu undiq; ipellunt. idem ui fracti resiliut et que potuere
auferunt secu. Uapor ex alto cadit rursumq; in altu reddit. Uenti ingruut ina
nes. idemq; cu rapina remeat. Totus aialiu haustus spm e sublimi trahit. At ille
contra nitit tellusq;. ut inani celo spm circuinfundit. Sic ultra citra comeante
natura: ut tormento aliquo mdi celeritate discordia accendat. Nec stare
pugne licet. sed assidue rapta conuoluitur. et circa terra immenso reru cas globo
tendit. subinde p nubes celu aliud obtexens uentoru hoc regnu. Itaq; pcipua
eoru natura ibi et ferme reliquas complexa a se cas. qm tonitruu et fulminu ia
ctus horu uiolentie plerq; assignant. qui et io lapidibus pluere interi qa uen
to sint rapti. et multa silr. qua obrem simul pta dicenda sut.

De estatis tempestatib;.

Tempestatu
reru q; quasdam statutas esse cas. quasda uero fortuitas. aut adhuc rois icom
pte: manifestu est. Quis n. estates et hiemes queq; i temporib; annua uice intel
ligunt syderu motu fieri dubitet? ergo ut solis natura temperando intelligitur annus.
sic reliquoru quoq; syderu propria e quibusq; uis. et ad sua cuiq; natura fertilis.
Alia sut in liquore soluti humoris fecunda. alia concreti in pruinas. aut coacta i niues
aut glaciati in grandines. alia flatus teporis. alia uaporis. alia roris. alia frigoris.
Nec uero hec tanta dent existimari q ta cernutur. quom esse eoru nullu minus
luna ta inmense altitudinis ro declaret. Igitur i suo queq; motu nam sua exercet.

qd manifestum saturni tempore transitus imbribus faciut. Nec meantiu mo
syderu hec uis est. sed mltoru etiam adherentiu caelo quotiens errantiu acces
su ipulsa aut coniectu radioru extimulata sut quatr in suculis sentim accide
quas graeci ob id pluuio noie appellant. Quin et sua sponte qdam statutisq; tem
poribus ut edoru exortus. Arcturi uo sydus no sine ferme pcellosa gndine ingit.

De canicule exortu.

Nam canicule exortu accendi solis uapores quis ignorat. cuius syderis effectus
amplissimi in terra sentiunt. feruent maria exoriente eo. fluctuant i cellis ui
na. mouent stagna. Origem appellat egyptus feram qua in exortu ei contra
stare et contueri tradit. ac uelut adorare consternuit. Canes quide toto spatio
maxie in rabie agi nulli dubiu est.

Uis temporu ani statuta.

Quom in ptib; quoq; signoru quoruda sua
uis iest. ut autunali equinoctio brumeq; cu tempestatibi confici sydus intelligim.

De incertis tempestatibus.

Nec imbribus tm tempestatibusq; . sed mltis et corporu et ruris expimetis. afflant
alii sydere. alii comouent statutis teporibus aluo. neruis. capite. mente. olea et
pplus alba et salices solstitio folia circuagunt. flores ipi brumali die suspesi ite

Pulegium.

etia arentis herbe pulegii rupunt intente spu membrane. Miret hoc qui no obser
uat. quotidiano expimento herba una que uocat eliotropiu abnuente solem i

heliotrophium.

tueri semp. omibusq; horis cu eo uerti uel nubilo obumbrari. Nam quida lunari
potestate ostrearu. conchiliou. et choncaru oim corpora augeri ac rursus minui. qn

ostree.

et soricu uibras respondere inuo lune exquisiue diligentiores. minimuq; animal

Formice.

formica sentire uires syderis. interlunio semp cessante. quo turpior hoi insatia
est fallenti ptipue. iumentoru quoruda in oculis morbos cu luna incresce ac minui.

Stelle insignes.

Patrocinatur uastitas se rei imensa discreta altitudine in duo atq; LXX. signa. Hec
sut reru aut aiantiu effigies in quas digessere celu piti. In his quide mille. dc. a
notauere stellas insignes. uidelicet effectu uisu ue. Exempli gra. in cauda tauri se
ptem quas appellauere ugilias. in fronte suculas boeten s. que sequit septentriones.

De imbribus.

Extra has causas non negauerim existere imbres uentosq;. qm humida a terra
alias uero pp uaporem fumida exalari caligine certu est. nubesq; liquore egsso
in sublime. aut ex aere coacto in liquore gigni. Densitas earu corpusq; haud du
bie coiecture argumto. quom solem obumbrent pspicuu. alias etia urinatib;
in qualibet profunda aquaru altitudinem.

quare Lapides pluant.

Igitur non eam infitias posse
et in has et ignes. supne stellaru decidere quales sereno sepe cernimus. quoru
ictu concuti aera uerum est. qm et tela uibrata stridut. Quom uo i nube puenit

De tonitruis et fulguribus.

uapore dissonu gigni ut candente ferro in aqua demerso et fumida ceruice
uolui. hinc nasci procellas. Et si i nube luctetur flatus aut uapor tonitrua
dirumpat ardens fulmina. si longiore tractu nitit. fulgetur. his findi nubem
illis prumpi. et esse tonitrua ipactoru igniu plagas. ideoq; protinus coruscare
igneas nubiu ruinas. posse et repulsu syderu depssum q a terra meauit spm
nube cohibitu tonare na strangulante sonitu du rixetur edito fragore quom
erumpat. ut i membrana spu intenta. posse et attritu du pceps ferat. illu qsqs
e spm accendi. posse et conflictu nubiu elidi. ut duoru lapidu scintillantibus.

fulgetris. Et hec oia esse fortuita. hinc bruta fulmina & uana ut que nlla uei
ant rone nae. his pcuti montes. his maria: omnesq; alios irritos iactus. Illa uo
fatidica ex alto: statutisq; de causis: & ex suis uenire syderibus. Simili mo uetos
uel potius flatus posse & arido siccoq; anhelitu terre gigni no negauerim. pos
se & aquis aera expirantib; qui neq; in nebula densent nec crassescat i nubibus
posse solis impulsu agi. qm uentus haud aliud intelligat q flatus aeris pluribusq;
etiam modis. Nanq; e fulminibus ac nimibus & e mari: uidemus equa tranquillo.
& alios quos uocant altanos e terra cosurgere: qui quom e mari redent tropei
uocantur: si pgunt apoggaei. Montiu uero flexus crebriq; uertices &

Qua rone echo reddatur.

conflexa subito aut facta in humeros iuga concaui ualliu sinus scindentes e
qualitate ideo resultante aera. que ca etiam uoces intis in locis recipcas facit.

De Uentis.

Sine fine uentos gnant iam qdam etia specus qualis in dalmatice ora: uasto pceps
hiatu. in que deiecto leui pondere qius tranquillo die turbini sitis emicat pro
cella: nome loco est sentaquim. & in cyrenaica puintia rupes quedam austro
traditur sacra: qua profanu sit attrectari hominis manu confestim austro uol
uente harenas. In domibus etia intis manu facta inclusa opacitate cocepta
cula auras suas hnt: adeo ca no dest. sed plimu interest flatus sit an uetus.
Illos statos atq; pspirantes quos no tractus aliquis uer terre sentiut: qui no aura
non procella maris sed appellatione quoq; ipa uenti sut. que siue assiduo mudi
incitu & contrario syder cursu nascunt: siue hic e ille gnabilis rer nae spus
huc illucq; tanq in utero aliquo uagus. siue disparili errantiu syder ictu ra
dior q; multiformi iactu flagellatis aer: siue a suis syderibus exeunt. his p
piorbus siue ab illis caelo affixis cadant. palam est illos quoq; legem hre nae
non ignotam etiam si nundum pcognitam. Uiginti & amplius auctores

natur & obseruationes uentor.

greci ueteres prodidere de his obseruationes. Quo magis miror uiolentia
discordie in regna est hec i membra terre diuisa tot uiris cure fuisse ta ar
dua inuentu perquirere. inter bella psertim & infida hospicia pyratis etiam
om mortaliu hostibus transitus fame tenentibus: ut hodie queda in suo quisq;
tractu ex eor comentariis qui nuqua eo accessere uerius noscat q indigenar
scia. Nunc uo pace tam festa tam gaudente pcentu rer artiumq; pncipe

Erudite.

oio nihil addisci noua inquisitione: imo ne ueter quidem iuenta pdisci.
Non erant maiora pmia i multos dispersa fortune magnitudine & ista ptes
sine pmio alio q posteros iuuandi eruerunt. Nanq; mores hominu senuere
no fructus. sed imensa intitudo apto quocuq; est mari. hospitaliq; litor
om appulsu nauigat. sed lucri no scie gra. Nec reputat ceca mens & tm
auaricie intenta id ipm scia posse tutius fieri. Quo scrupulosius q instituto for

Uentor genera

tassis conueniat opi tractabo uentos tot milia nauigantiu cernens. Ue
teres quattuor oio seruaue uentos per totidem mudi ptes. ideo nec homerus
plures noiat. ebetius mox iudicatu est rone secuta etas octo addit: nimis subti
lis atq; concissa proximis inter utraq; media placuit ad breuem nnm additis

quattuor. Sunt ergo bini in quattuor celi ptibus. ab oriente equinoctiali sub
solanus. ab oriente brumali uulturnus. illū affeliothen. hunc greci eurū appel
lant. A meridie auster. & ab occasu brumali africus. nothum & lyba noiant.
Ab occasu equinoctiali fauonius. ab occasu solstitiali chorus. zephirū & arge
sten uocant. A septentrionib; septentrio. interq; eū & exortū solstitiale aq
lo. aparcheas & boreas dci. Numerosior rō iiii. his interiecerat. Traciam
media regione inter septentrionē & occasum solstitialem. Itēq; caL.ciam
media inter aquilonē & exortū equinoctiale. Ab ortu solstitiali phenicā me
dia regione inter ortū brumalē & meridiē. Item inter lyba & nothū cōpositū
ex utroq; mediū. inter meridiē & hibnū occidentē & lyba & nothū nec finis.
Alii quippe mesen noīe. & unnū addidere inter boream & caL.ciam & inter
eurū & nothū. euronothū. Sunt ꝗ quidā peculiares quibusq; gentib; uenti.
nō ultra certū pcedentes tractū. ut atheniensibus chiron. paulo ab argeste
deflexus. reliquę grecię ignotus. Alibi elatius idem olympias uocat. Consue
tudo his omibus noibus argesten & caL.ciam aliqui uocant hellespontia. & eos
dem alibi aliter. Ite in narbonensi puintia clarissimi uentoꝝ est cyrtius. nc
ullo ī uiolentia inferior. hostiamq; pleꝝq; recto lygustico mari pferens. Id
nō mō in reliquis ptib; celi ignotus est. sed ne uiennā quidē eius puintię ur
bem attingens. paucis ante limitibus iugi modici occursu. tantus ille uētoꝝ
cyrtius. Et austros in egyptum penetrare negat fabianus. quo fit manifā
lex nāe de uentis. & et tempore & fine dicturo. Uer ergo aput nauigantibꝫ
maria. cuius in pncipio fauonii hibernū mollunt celū. sole aquarii xxv. obti
nente pte. Is dies sextus an februarias idus competit ferme & hic oibus quos
deinde ponā p singulas inter calationes uno die anticipantib; rursum lustra
sequenti ordine seruantib; fauoniū quidā ad viii. kł. martii celidoniam uo
cant ab hyrundinis usu. nōnulli uero orithiam uno & lxx. die post brumā
ab aduentu auiu flante p dies viiii. fauonio contrarius est quē subsolanū ap
pellauim. Est aūt exortus ugiliaꝝ in totidē ptibus tauri sex diebus ante
maias dies qd tempus austrinū est. Huic uento septentrione cōtrario arden
tissimo ante estatis tempore exoritur canicule sydus. sole pmā pte leonis i
grediente qui dies xv. ante augustas kł. est. Huius exortu diebus viii. fer
me aquilones antecedūt quos prodonos appellant. Post biduū aūt exortꝰ
hisdem aquilonib; constantius pflant diebus xxx. quos ethesias uocant. mol
lire eos creditur sol suapor geminatus ardore syderis. nec ulli uentoꝝ mag
stati sūt. Post eos rursus austri frequentes usq; ad sydus arcturi qd exo
ritur xi. diebus ante equinoctiū autum. Quom hoc chorus incipit chorus
autūnat. huic ē contrari uulturn. Post id equinoctiū dieb; ferme quatuor
& xxx. ugiliaꝝ occasus hyemē inchoat. qd tempus in tertio idus nouembs
incidere consueuit. hic ē aquilonis hibni. multumq; estiuo illi dissitis. cuius ex
aduerso est & africus. Ante brumā aūt septē diebus totidē postea sternitur

Uienna pri Lygur.

Fabianus.

exortus canicule.

Arcturi exortus.

Foetus altionū.

Pyrate.

mare altionum feture. unde nom hi dies traxere. Reliquu tempus hiemat
nec tn seuitia tempestatu concludit mare. pyrate pmu coegere mortis pi
culo i mortem ruere. & hibna expiri maria. nuc idem auaricia cogit. Uenti
etia frigidissimi sut quos a septentrione diximus spirare. Uicinus his chorus.
hi & reliquos compescut & nubes abigunt. humidi auster africus & pcipue au
ster italię. Narrantur & in pontho cecia nesi trahe nubes. sicci chorus & uul
turnus pter q desinentes. niuales aquilo & septentrio. grandines septentrio i
portat & chorus. estuosus auster. tepidi uulturnus & fauonius. i. subsolano sic
ciores. & in totum omnes a septentrione & occidente sicciores q meridie &
oriente. Salubrimus aut oim aquilo. noxius auster & magis siccus fortassis qa
humidus frigidior est. Minus esurire eo sprante credunt aiantes. ethesię no
ctu desinut flare & a tertia diei hora oriutur in hispania & asia ab oriente
flatus est eox. in pontho ab aquilone. reliquis i ptibus a meridie. Spirat at
& a bruma quom uocant ornithie sed leuiores. & paucis dieb; pmutat & duo
nam quom sit auster africe serenus aquilo nubilus. Omnes uenti uicibus suis
spirant maiori ex pte. aut ut contrarius desineti incipiat cu proxime caden
tibus surgunt a leuo late in dextru ut sol ambiut. De rone eox menstrua grta
maxie luna decernit. Isdem aut uentis i contrariu nauigat prolatis pedibus.
ut noctu plex q; aduersa bela cocurrant. Austro maiores fluctus edutr q
aquilone. qm ille inferius ex imo maris spirat. hic summo. Ideoq; post austros

Terremotus max nocetes.

noxii papue terremotus. Noctu auster. interdiu aquilo uehementior. & ab
ortu flantes diuturniores sut ab occasu flantibus. Septentriones inpari fere
desinut nuo. que obseruatio etia in aliis mltis rex natue ptibus ualet. Mares
itaq; existimant impares nuo. Sol & auget & coprimit flatus. auget oriens
occidensq; coprimit meridianus & estiuis tempib;. Itaq; medio diei aut noctis
plrmq; sopiunt. qa nimio frigore aut estu soluitur & imbribus. Expectant at
max unde nubes discusse adapuere celu. Oim quide si libeat obseruare mi

Eudoxus.

nimos ambitus redire easdem uices quadriennio exacto. Eudoxus putat no
uentox mo. uex & reliqux tempestatu magna ex pte. & est pncipiu lustri ei

De repentinis flatib;.

semp intercalario anno caniculę ortu. De generalibus uentis hec. Nuc
de repentinis flatibus qui exalante terra ut dom est coorti rursusq; deiecti.
intim obducta niuiu tyrce multiformes existut. Uagi quippe ruentes torre
tui mo ut aliquibus placere ostendimus. tonitrua & fulgura edunt. Maioe
uero illati pondere incursuq; si late sicca rupint nubem. pcella gignit. q
uocat a grecis egnephias. Sin uo depresso sinu arctius rotati effregerint sin
igne. hoc e sine fulmine. uerticę faciut qui typhon uocat. i. uibratus &
egnephias defert. Hic se quom aliqd abreptu est nube gelida couoluens uer
sansq; & ruinam sua illo pondere aggrauans. ac loca ex loco mutat rapida
uertigine. pcipua nauigantiu pestis. no antennas mo. uex ipa nauigia co

Acetum & ei natã

torta frangens. tenui remedio aceti in aduenienté effusi. cui frigidissima

est natura. Idem illiso ipo repcussus arrepta secu in caelu refert. sorbetq; i excelsum. Et si maiores depresse nubes erupint specu. sed minus lato q pro cella. nec sine fragore turbinem uocant pxima queq; psternentem. Idem ardentior accensusq; du furit prester uocatur amburens cotracta pter et p terens.

Alia prodigiosa gna tempestatum.

Non sic aut aquilonius typhon. nec niualis. ac niue iaciens egnephias. Et si simul rumpit nubem exardescitq; et igne het no postea concipit fulmen e. distat a pstere quo flama ab igne. Hic late fundit fla tu. illud coglobat impetu. Uertex aut remeando distat a turbine. et quo st dor a fragore procella latitudine. ab utroq; disiecta nube uerius q rupta. Fit et caligo belue situs nube dira nauigatibus. Uocat et coluna conspissatus huor rigensq;. Ipse se sustinet ex eode gne et in longu ueluti uestuca: nubes a qua trahit.

Caligo

Quibus in terris fulmina non cadant.

Hieme et estate rara fulmina cotrariis et causis. qm hieme densatus aer nubiu crassiore corio spissat. omnisq; terraz exalatio rigens ac ge lida. quicqd accipit ignei uaporis extinguit. que ro immune scithiam et circa rigentia a fulminu casu prestat et e diuerso nimius ardor egyptum. Sigde calidi sicciq; aliter terre raro admodu tenuesq; et infirmas densant in nubes. Uere aut et autuno crebriora fulmina corruptis in utroq; tempore estatis hiem isq; caus. Qua rone crebra in italia fulmina qa mobilior aer mitiore hieme et estate nimbosa semp quodamo uernat ut autunat. Italie quoq; ptibus hiis que a septentrione descendut ad tepore quat est urb campanie tractus iuxta hieme et estate fulgurat: qd non i alio situ.

Fulguz gna et miracula

Fulminu ipoz pla gna tradu tur. que sicca ueniunt no adurut: sed dissipant. que huida no adurut: sed infu scant. Tertiu est qd claz notat mirifice maxie nae quo dolia exhauriutur intactis opimentis: nulloq; alio uestigio relicto auz et aes et argentu liqtur intus sacculis ipis nullo mo ambustis. ac ne confuso quide signo cere. Martia pnceps romanoz icta grauida partu exaiato: ipsa citra illu aliud icomodu no sentiens uixit. In catilianis prodigiis pompeiano ex municipiis. M. herenn decurio sereno die fulmine ictus est.

Martia.

de obseruationibus.

Tuscoz litte noue deos emitte ful mina existimant. eaq; esse .xi. genez. Iouem .u. terna iaculari. Romani duo ex hiis tm seruauere. diurna attribuentes ioui: nocturna sumano. Rariora sane eadem de ca frigidioris celi. etruri erupere a terra quoq; arbitrant que infera appellant: brumali tpre fca seua maxie et execrabilia quom sit omia q terre na existimant. no illa gnalia nec a syderibus uenientia: sed ex proxia atq; tur bidiori na. Argumentum euidens qp omia supiore celo decidentia: obliquos hnt ictus. Haec aut que uocant terrena rectos. sed qa ex propiore na cadut: io credunt e terra exire. qm ex repcusso nulla uestigia edut: quom sit illa ro no inferi ictus: sed aduersi. Saturni ea a sydere proficisci subtilius ista cose ctati putant a martis. qualiter quom uulsinis opidu tuscoz opulentiu totu concrematu est fulmine. Uocant et familiaria in tota uitam fatidica. q pa fiut familia sua cuiq; indempto. Ceteris existimat no ultra .x. anos portende

De fulminibus euocandis.

priuata preter hec q̄ patrimonio pmo fca. aut natali die publica nō ultra tri
cesimū annū pter q̄ in deductione oppidi. Extat annaliū memoria sacris
quibusdam & pcationibus uel cogi fulmina uel impetrari. Uetus fama etrurie
est impetratū. Uulsinios. & urbe & agris depopulatis subeunte monstro qd
uocauere olcam euocatū a porsenna suo rege. & an eū a Numa sepius hoc fa

Piso analiū scriptor.

ctitatū in pmo analiū suorum tradidit. L. piso grauis auctor qd imitatū patet
tullū hostiliū. ictos fulmine lucos & aras & sacra tenemus. inter que statores

.IOVES.

ac tonantes & feretrios. elicium quoq; accepimus iouē. Varia in hoc uite sñia &

Ratio: impudentie occasionem multis largitur.

pro cuiuslibet aīo impetrari nāe sacra audacis est credere. Nec minus hiis be
neficiis abrogare uires qm in fulgurum quoq; interptatione eo profecit sciā. ut
uentura alia finito die pcinat. & an pemptura sic fcm aut p̄usa alia fca que la
teant inuiabilibus utroq; publicis priuatisq; expimentis. Quamobrem sint ista ut
rerum nāe libuit. aliis certa aliis dubia aliis probata. aliis dānanda. nos de cetero q̄

Catholica fulgurum. & obseruationes.

sunt in hiis meorabilia nō omittemus. Fulgetrum prius cerni q̄ tonitruum audiri cū
simul fiant certū est. nec mirum. qm lux sonitu uelocior. Ictum aut & sonitū congr
uere ita modulante nāa. sed sonitū profecti esse fulminis nō illati. & tamen
spm ociorem fulmine. Ideo quati prius omē & afflari q̄ percuti. nec quequā
pati nec quenq̄ tangi. qui prior uiderit fulmen aut tonitrua audierit. leua
prospa existimant. qm leua pte mūdi ortus est. nec tā aduentus spectatur
q̄ reditus. siue ab ictu resilit ignis siue ope confecto. aut igne consūpto sps
remeet. In .xvi. ptes caelum in eo aspectu diuisere tusci. Prima e a septent
onibus ad equinoctialem exortu. secunda ad meridie. tertia ad equinoc
tialem occasum. quarta obtinet qd reliquū est ab occasu ad septentriones.
Has in quaternas iterū diuisere ptes. ex quibus octo ab ortu sinistras. totidem
ecōtrario appellauē dextras. & his maxime dire q; septentrione ab occasu
attingunt. Itaq; pplurimū refert unde uenerint fulmina & quo concesserint.

Sylla dictator felix fulgurum portento.

Optimum est in exortiuas redire ptes. Io quom a pma celi pte uenint & in ean
dem concesserint. suma felicitas portendet. quale sylle dictatoris ostentu
datā accepimus. Cetera ipius mūdi portione minus prospa. At dira queda ful
gura nūtiare nū putant fas nec audire pter q̄ si hospiti inducent aut parēti.
Magna huius obseruationis uanitas tracta iunonis ede rome dephensa e scauro
consule qui mox pnceps fuit. Noctu magis q̄ interdiu sine tonitribus
fulgurat. Unū aial hominē nō semp extinguit. cetera ilico. Huic uidelicet
natura tribuente honore quom tot belue uiribus pstent. Oīa contraria si
cubant ptes hoi si conuertant in pcussas nō respirat. supne icti concidunt.
Uigilans ictus conniuentibus oculis. dormiens patentibus repit. Hominē ita
exanimatū cremari fas nō est. condi terra religio tradit. Nullū aial nisi
exanimatum fulmine accendit. Uulnera fulminatorum frigidiora corpore reliq

Quae non feriantur fulmine.

sunt. Ex hisque terra gignuntur Lauri fruticem nō icit. nec unq altius .v.
pedibus descendit in terram. Io pauidi altiores specus tutissimos putat. aut ta

bernacula pellibus beluarum quas uitulos appellant. quoniam hoc solum animal ex marinis non patiatur. sicut nec e uolucribus aquilam que ob hoc armiger huius celi fingitur.

Vitulus maris. aquila.

In italia inter teracinam et edem feronie turres bellicis temporibus desiere fieri: quia nonnulle earum fulmine dirupte. Preter hoc inferiore celo relatum in monimenta est lacte et sanguine pluisse. M. acilio. C. portio cons. et sepe alias carne sicut L. uolumnio. Ser. sulpicio cons. eam non perputruisse que non diripuisset aues. Item ferro in lucanis anno antequam M. crassus in parthis interemptus est. omnesque cum eo lucani milites quorum magnus numerus in exercitu erat. Effigies que pluuit spongiarum ferro sitis fuit. Aruspices premonuerunt superna uulnera. L. autem paulo. C. marcellino cons. lana pluit circa castellum carisanum: iuxta quod post annum T. manilius occisus est. eodem causam dicente lateribus coctis pluisse in eius anni acta relatum est.

De prodigiosis pluuiis lacte et sanguine. carne. ferro. Lana. lateribus coctis.

.M. Crassus.

Armorum crepitus et tube sonitus auditos e celo cymbricis bellis accepimus crebroque et prius et postea. Tertio uero consulatu marii ab amerinis et tudertibus spectata arma celestia ab ortu occasuque inter se concurrentia. pulsisque ab occasu erant. Ipsum ardere celum minime mirum est. et sepius uisum maiori ui nubibus corruptis.

De crepitu armorum et tubarum de celo audito.

Celebrant greci anaxagoram clazomenium olympiadis .lxxviii. secundo anno predixisse litterarum scientia quibus diebus saxum casurum esset e sole: idque factum interdiu in tracie parte ad egos flumen. Qui etiam lapis nunc ostenditur magnitudine uehibulis colore adusto. comete quoque illis noctibus flagrante. Quod si quis relatum credit. simul fateatur necesse est maioris miraculi diuinitatem fuisse anaxagore solui: quam rerum nature intellectum interfundi omnia. Si aut ipse sol lapis esset. aut umquam lapidem in eo non fuisse credidit. decidere tamen crebro non erit dubium. In abedi gymnasio ex ea causa colitur hodieque modicus quidem. sed quem in media terrarum casurum idem anaxagoras predixisse narratur. Colitur et cassandrie que potidea uocitata est ob id deductum. Ego ipse uidi in uogontiorum agro paulo ante delatum.

De lapidibus e celo cadentibus.

Arcus uocamus extra miraculum frequentes et extra ostentum. nam ne pluuiales quidem aut serenos dies cum fide portendunt. Manifestum est radium solis inmissum caue nubi repulsa acie in solem refringi. colorumque uarietatem mixtura nubium ignium aeris fieri. Certe nisi sole aduerso non fiunt nec umquam nisi dimidia circuli forma nec noctu quamuis Aristotiles prodat aliquando uisum. quod tamen fatetur idem non nisi .xxx. luna posse. Fiunt aut hi maxime ab equinoctio autumnali die decrescente. quo rursus crescente ab equinoctio uerno non exsistunt. nec circa solstitium longissimis diebus. Bruma uero hoc est breuissimis diebus frequenter idem sole sublimes humili. humilesque sublimi: et minores occidente uel oriente. sed in latitudine demissi meridie exiles uerum ambitu maiores. Estate hec per meridiem non cernuntur: post autumni equinoctium quacumque hora. nec umquam plures sit quam duo. Cetera eius nature non multis dubia esse uideo.

De Arcu celesti.

Grandinem cum glaciato imbre gigni et niuem eodem humore mollius coacto. pruinam aut ex rore gelido. per hieme niues cadere non grandines. ipsasque grandines interdiu sepius quam noctu et multo celerius resolui quam niues. Nebulam nec estate.

De grandine. niue. pruina nebula. rore.

nec maxi̅mo frigore existere. Rores neq; gelu neq; ardoribus neq; uentis. nc̃
nisi serena nocte gelando liquorem minuere solutaq; glacie nõ eamdē niue

De nubium uirginibus.

niri modum. Varietates colo⁊ figura⁊q; ĩ nubibus caeli ꝑut ā mixtus ig

De ꝓpetatibus celi ĩ locis.

nis supat aut uincitur. Preterea quasdā propetates celi quibusdā locis esse
Roscidas estate africe noctes. ĩ italiā cr ise ĩ lacu uelino nõ die appere arc͛.
Rhodi et syracusis nuq̃ tanta nubila obduci ut nõ aliq̃ hora sol cernat͂ qualiā a

De natura terre.

ptius suis ferūtur locis. Hec sint dcā de aere. Sequitur terra cui uni re⁊ nr̃e
partiū eximia ꝑ merita cognomē indidimus materne ueneratõis. Sic hoim
illa: ut celum dei. Que nos nascentes excipit. natos alit. semelq; editos sustinet.
et semꝑ nouissime complexa gremio iam ā reliqua nā abdicatos. tū maxīe ut ma
ter optiens nullo magis sacro q̃ quo nos quoq; sacros facit. etiā monimenta ac titulos
gerens. nomēq; progans nr̃m et meoriam extendens cõtra breuitatē eui. Cuius
numen ultimū iam nullis ĩprecam̃ irati graue tanq̃ nesciam̃ hāc esse solā q̃ nuq̃
irascitur hoi. Aque subeūt. ĩ imbres rigescūt ĩ grandines. tumescūt ĩ fluctus.

Terra mortaliū parens.

ꝑcipitant̃ ĩ torrentes. Aer densatur ĩ nubibus furit ꝓcellis. At hec benigna. mitis.
indulgent. ususq; mortaliū semꝑ ancilla. q̃ coacta gn̄at. que spõte fundit. quos
odores saporesq;. quos succus. quos tactus. quos colores. q̃ bona fide creditū reddit
foenus. que nr̃a cā alit. pestifera .n. aīantia uitali spū hnte culpā nece ē illi sei

Serpens noxius a tera oditur.

nata excipe et genita sustinere. sed ĩ malis gn̄atoꝝ noxa est. Illa serpente hoīe
ꝑcusso amplius nõ recipit: poenasq; etiā inertiū noīe exigit. Illa medicas fudit
herbas et semꝑ hoī parturit. Quin et uenena nr̃e miserie ita instituisse credi pot
ne in tedio uite dire fames mors terre meritis alienissima: lenta nos consumerẽ
tabe. ne lace⁊ corpus abrupta dispgerent. ne laquei torq̃ret pena ꝑpostera:
incluso spiritu cui q̃reretur exitus ne in profundo q̃sita morte sepultura pabu
lo foret. ne ferri cruciatus scinderet corpus. Ista est miser. ita genuit id cuius
facillimo haustu illibato corpore: et cū toto sanguine extinguerẽ. nullo labore si
cientibus sites qualiter defunctos nõ uolucres nõ fere attingerent: terre q; ser
uaretur qui sibi ipe ꝑisset. Verū fateam̃ terra nobis malo⁊ remediū genuit
nos illud uite fecimus uenenū. nõ .n. et ferro quo carere nõ possum̃ sic̃ mo utim̃.
nec tn̄ quereremur merito etiā si maleficiū cā tulisset. Aduersus unā quippe nr̃e
ꝑtem ingrati sum̃: quasi nõ ad delicias quasq; nõ ad cõtumelias seruiat hoī. In
maria iacitur aut ut freta admittam̃. eluitur aq̃s. ferro. igne. ligno. lapide.
fruge omnibus cruciatur horis. multoq; plus ut deliciis q̃ ut alimentis nostris famu
letur. Illi tamen que suma patit͂ atq; extrema cute tolerabilia uident͂. pene
tramus ĩ uiscera auri argentiq; uenas et eris ac plũbi metalla fodientes. gemās
etiam et quosdam paruulos querimus lapides. scrobibus in ꝓfundū actis uiscera
eius abstrahimus ut digito gestetur gēma. Quo petit͂. quod man᷒ atterunt͂ ut uni᷒
appeat articulus. Si illi essent inferi iam ꝑfecto illos auaricie atq; luxurie cu
niculi refodissent. et miramur si eadem ad noxam genuit aliqua. Fere .n. cre
do custodiūt illa: arcentq; sacrilegas manus. nõ inter sẽpentes fodimus: et uenas

auri tractamus tū ueneni radicibus. Placatiore tamē dea ob hęc qd omīs hi opu
lentię exitus ad scelera caedesq; & bella tendūt queq; sanguine nrō irrigamus.
insepultisq; ossibus tegimꝰ: quibus tn̄ uelut exprobrato furore tandē ipā se obducit
& scelera quoq; mortaliū occultat. Inter crimīa ingrati aīi: & hoc dixerim qd na
turā eius ignoramus. Est aūt figura pma de qua consensus indicat: orbem

De forma terre.

certe diximus terrę globum. qm̄ uerticibus includi fatemur. neq; n. absoluti or
bis est forma in tanta montiū excelsitate. tanta campoꝝ planitię. sed cuius
amplexus: si cuncta lineaꝝ comphendatᷣ ambitu figurā absoluti orbis effici
at id qd ipā reꝝ nā cogit. nō eisdem cāis quas attulimus in caelo. Nanq; ī illo
caua in se cōuexitas uergit & cardini suo hoc est terrę undiq; īcumbit. haec
ut solida atq; conferta assurgit intumescenti similis. ex utraq; pte extenditᷣ mun
dus. in centꝝ uergit a terra exit a centro īmensum ei globum ī formā orbis as
sidua circa eā mundi uolubilitate cogente. Ingens hic pugna litteraꝝ contᷣ

De Antipodibus an sint.

uulgi opinione circūfundi terre hoīes undiq; conuersisq; inter se pedib; stāe.
& cunctis similem esse caeli uerticē. simili mō ex quacūq; pte media calcari illo qre
te: cur nō decidant contra siti tanqᷓ nō rō psto sit. ut nos nō decidēᷣ mirenᷣ illi.
Interuenit sm̄a qūis in docibili pbabilis turbę. inequali globo & si sit figā pineę
nucis nihilominus terrā undiq; incoli. Sed qd hoc refert alio miraculo exorie
te pendere ipos. ac nō cadere nobiscū ceu spūs uis. mūdo psertim īclusi dubiū
sit an possit cadere natura repugnāte. & quo cadat negante. nā sicut igniū
sedes nō est nisi ī ignibus: aquaꝝ nisi in aquis. spūs nisi ī spū: ita terrę arcenti
bus cunctis: nisi in se locus nō est. Globum tn̄ effici miꝝ est. in tanta pplanitie
maris campoꝝq;: Cui sm̄e adest Dicearchus uir in pmis eruditus regū cura
pmensus montes: ex quibus altissimū prodit pelui mille. ccL. passuū rōe per

Dicearchus: montiū dimesor
pelius mons.

pendiculi: nullā esse eam portionē uniuersitatis colligens. Mihi incerta h̄
coniectatio uidetur: an ignoro quosdam alpiū uertices longo tractu nec bre
uiore. L. millia passuū assurgere. sed uulgo maxīe hęc pugna ē. si coactam
in uerticē aquaꝝ quoq; figuram credere cogatur. Atqui nō aliud ī reꝝ nāe
aspectu manifestius. Nanq; & dependentes ubiq; guttę paruis globantᷣ
orbibus: & pulueri illatę frondiūq; lanugini impositę absoluta rotūdita
te. & in poculis repletis media maxīe tumont. Quapp subtilitate huoris mol

Media ut plurimū tumet

litiaq; in se residente. rōne facilius qᷓ uisu dephenduntᷣ. Idq; etiā magis miꝝ
ī poculis repletis addito huore minimo circūfluere qd supsit. contra euenī
re: ponderibus additis ad uicenos sępe denarios. qa intus receptū liquorē in
uerticē attollant: ut tumulo eminente infusa delabantᷣ. Eadem ē cā pp ter
quā e nauibus terra nō cernatᷣ. e nauiū malis conspicua ac pcul pcedente na
uigio: siqd qd fulgeat religetur ī mali cacumine paulatī descendēᷣ uideatur
& postremo occultetur. Deniq; oceanus quē fatemur ultimū qua nā alia fi
gura coheret: atq; nō decidit nllo ultra margine īcludente. Ipm id admira
culū redit quonā mō etiā si globetur extremū nō decidat mare. Contra qd

Greci.

Cur maria nõ crescant frequẽti fluminũ accessu

Que portio terre habitetur.

Sonas

Oceani vis maxima

Quid Terra

trionũ septẽ

syphoni

ut sint plana maria equa uidentur figura nõ posse id accidere magno suo gaudio magnaq; gloria inuentores greci subtilitate geometrica docerent. Nanq; quom ẽ sublimi in inferiora q̃q; ferantur. & sit hic nature situs consensus: nec quisq̃ dubitet in litore ullo accessisse eas quo longissimo deuexitas passa sit procul dubio apparet quicq̃d humilius sit propius centro esse terre: omnesq; lineas q̃ emitantur ex eo ad proximas aquas breuiores fieri q̃ que ad extremũ mare a primis aquis. Ergo totas omnĩq; ex parte aquas uergere in centrũ. ideoq; nõ decidere q̃m interiora nitantur. quod ita formasse artifex nãe credi debet. ut quom terra arida & sicca constare per se ac sine humore nõ posset: nec rursus stare aque nisi sustinẽte terra mutuo inflexu iugerent uel fingerent. Hac simul pandente. illa uõ permeante: totam intra. extra. supra uenis ut uinculis discurrentibus: atq; & in summis iugis erumpente quo spiritu acta & terre pondere impressa syphonũ mõ emicat: tantũq; a periculo decidendi abest ut in sũma queq; & altissima exiliat. Qua rõne manifestũ est: quare tot fluminũ quotidiano accessu maria nõ crescant. Iam primũ mihi disputari uidetur quom nulla portio ipsi decedat oceano qui toto circũdatus medio: & omnes ceteras fundens recipiensq; aquas quicquid exit in nubes aut sidera ipsũ tota tante magnitudinis spatio terra creditur habitari improba & infinita debet esse tante molis possessio. Adde q̃ ex relicto spatio plus abstulit celũ. Nam quom sint eius quinq; partes q̃s uocant sonas infesto rigore & eterno premitur gelu: omẽ quicq̃d ẽ subiectum duabus extremis utrinq; circa uertices hunc qui trionũ septem uocatur eũq; qui aduersus illi austrinus appellatur: perpetua caligo utrobiq; & alieno molliorũ syderũ aspectu maligna ac pruina tñ albicans. Lux uõ media terrarũ q̃ solis orbita est exusta flamis & cremata comminus uapore torretur. Circa quã due tantũ inter exustam & rigentes temperantur. heq; ipse inter se nõ peruie propter incendiũ syderũ. Ita terre tres partes abstulit caelũ. Oceani rapina in incerto est. sed & relicta nobis una portio haud scio aut etiam in maiore damno sit. Idem siquidem oceanũ infusus in multos ut diximus sinus. adeo uicino accessu interna maria allatrat. ut centũ. xv. milib; passuũ arabicus sinus distet ab egyptio mari. caspius uõ .ccc.lxxv. milibus a pontico. Idem inter fusus intrat per tot maria quibus africam. europam. asiã dispertit. Quantũ terrarũ occupetur etiã nunc mensura tot fluminũ tantarũ paludũ addantur & lacus stagna iã elata in caelũ et ardua aspectu quoq; iuga iam silue uallesq; prerupte & solitudines ac mille causis detrahantur. hec tot portiones terre. immo uõ ut multi tradidẽ mũdi punctus. neq; n. est aliud terra in uniuerso. haec ẽ materiã glie nostre. hec sedes. hic honores gerimus. hic exercemus imperia. hic opes cupimus. hic tumultuatur humanũ genus. Hic instauramus bella etiam ciuilia mutuisq; cedibus laxiorẽ facimus terrã. & publicos gentiũ furores transeam. hic inquã cotemini nos pellimus: furtoq; uicini cespitem nrõ solo ordimur. ut qui latissime rura mercatus fuit: ultraq; famã exegerit accolas quotta terrarũ parte gaudeat.

uel quom ad mensurā auaricie sue propagauit quā tandē portionē defructus eius obtineat. Est igitur in toto suo ambitu globo tellus medio ambitu pcincta circumfluo mari: nec argumētis hoc inuestigandū: sed iā expimētis cognitum. A gadibus columnisq; herculis hispanie & gallorum circuitus totus hodie nauigatur occidens. Septentrionat uero oceanus maiore expte nauigat' est auspitiis diui augusti germaniam classe circuuecta ad cymbrorum pmūtoriū & inde īmenso mari prospecto haud fama cognito ad scythiam plagam: & humore nimio rigentia pp qd minime uerisite est illic maria deficē: ubi uis humoris supet. Iuxta uero ab exortu ex indico mari sub eodem sydere pte tota uergens in caspiū mare pnauigata est macedonū armis. seleucho atq; antiocho regnantibus: que seleutida atq; antiochida ab ipis appellata uoluere. circa caspium quoq; multo labore oceani litora explorata. pauloq; minus q totus hinc aut illinc septentrio remigatus. Ut tam coniecture locum sic quoq; nō relinquā ingens argumentū paludis meotidē: siue ea illius oceani sinus est ut mltos aduerto credidisse: siue augusto discretus est agnatio. Alio latere gadū ab eodem occidente magna ps meridiani sinus mauritanie nauigatur hodie. maiorem quidē eius ptem & orientis magni uictore alexandri lustrauē usq; ī arabicū sinū. In quo: res gerente caesare augusti filio signa nauiū ex hispaniensibus naufragiis feruntur agnita. & Hanno cartaginis potētia florente circūuectus a gadibus ad finem arabie nauigationē eam pdidit scripto. sicut ad extera europe noscenda: missus eodem tempore himilco. Preterea nepos cornelius auctor est Eudoxium quendā sua etate quom lathirum regem fugeret: arabico sinu egressum gades usq; puectum: mltoq; antea coelium antipatrem uidisse se qui nauigasset ex hispania ī ethiopiā cōmertii grā. Idē nepos d septentrionali circuitu tradit. Q. metello celerio afraniū in consulatu collegē: sed tam gallie pconsuli indos a rege sueuorum dono datos qui ex india cōmertii cā nauigantes tempestatibus essent ī germaniā arepti. Sic maria circūfusa undiq; diuiduo globo partem orbis auferūt nobis. nec inde huc. nec hinc illo puio tractu. que contemplacio apta detegende mortaliū uanitati poscere uidetur: ut totū hoc quicqd est: in quo singulis nihil satis est ceu subiectū oclis q̄tum sit ostendam. Mediam esse mūdi totius haud dubiis constat terram argumentis: sed clarissimo equinoctii paribus horis. Nam nisi ī medio esset equales dies noctesq; hrē nō posse dephenderet. & dioptre q uel maxime ut confirmant cū equinoctiali tempore ex eadē linea ortus occasusq; cernatur. & solstitiali exortu p suā lineam brumalis occasus: que accidere nullo mō possent: nisi in centro sita essent. Tres aūt circuli supradictis zonis implexi inequalitates tempōrum distinguūt. Solstitialis a pte signiferi excelsissiā nobis ad septentrionalem plagam uersus contrā: ad aliū polū brumalis. Itē medio ambitu signiferi bis intendens equinoctialis. Reliquorum q miram cā in ipius terre figura est: quā globo sitam: & cū ea aquā hisdem mltr argumētis.

Quo aqua sit terre pmexa.

De nauigatione maris & fluminū.

Augustus caes.

Seleuchus.
Antiochus.

Alexander magnus.
Tyberius caesar.
Hanno cartaginensis.
Himylco.
Corn. nepos.

Coelius.
Antipater.

Mediam esse mundi terrā.

De sydes inequalitate. et de eclypsi. & ubi. & quare.

paplio

trionis septe

Sic .n. fit haud dubie ut nobis septentrionalis plage sydera nunquam occidant. contra meridiane nunquam oriant*ur*. rursusq*ue* hec ab illis no*n* cernantur attollente se contra medio sui sus terrarum globo. Septentrionales no*n* cernit trogodutice et confinis egyp tus. nec canopu*m* italia. et que uocant beronices crine*m*. Itq*ue* sub diuo augusto cognomi uere caesaris thronon nisi quis ibi stella adeoq*ue* manifesto insurgens fastigio incurua tur ut canopus quarta fere p*ar*te signi unius sup*er* terra*m* emine*re* alexandrie intuen tibus uideat*ur*. eadem a rhodo terra*m* quodam*m*o ip*sa*m stringe*re*. i pontho om*n*io no*n* cerna tur ubi maxime sublimis septentrio. id e a rhodo abscondi*tur*. magisq*ue* alexandrie in arabia nouembri mense prima uigilia occultus secunda se ondit. p*ri*me roce solsti tio uespi paulisp*er* appet. paucisq*ue* ante exortu*m* arcturi diebus pariter cu*m* die cerni tur. Nauigantiu*m* hoc maxime cursus deprehendit. in alia aduerso. in alia p*ro*no mari. subitoq*ue* conspicuis. atq*ue* ut e freto emergentib*us* que in anfractu pile latu ere sydoribus. Neq*ue* .n. ut dixere aliqui mundus hoc polo excelsiore se attollit ut undiq*ue* non cernerent*ur* hec sydera. Vex haec eadem quibusq*ue* proximis sublimiora creduntur eademq*ue* demersa longinquis. utiq*ue* nunc sublimis i deiectu positis uidetur hec uertex sinulla terre deuexitate transgressis illa se attol lunt residentib*us* q*ui* hic excelsa fuerant. q*uo*d nisi in figura pile accidere no*n* posset.

Ideo defectus solis ac lune uesptinos. orientis incole no*n* sentiu*n*t. nec matutinos ad occasum habitantes. meridianos u*er*o sepius. Nobili apud arabiam magni a lexandri uictoria luna defecisse noctis secunda hora e produta. eademq*ue* i si cilia exoriens. et solis defectum ulpiano et fonteio cons. qui fuere an paucos an nos factum pridie kl. maias campania hora diei inter septima*m* et octaua*m* sensit Corbulo dux in armenia. inter hora*m* diei decima*m* et .xi. p*ro*didit uisum circuitu globi alia aliis detegente et occultate. Q*uo*d si plana esset terra simul om*n*ia ap parerent cu*n*ctis noctesq*ue* no*n* fierent inequales neq*ue* aliis q*uam* i medio sitis p*er* ea .xii. horarum interualla cernerent*ur* que no*n* p*ar*te siti n*ost*ro congruu*n*t. Ideo nec nox diesq*ue* quis eade*m* toto orbe simul est opposito globi noctem aut ambitu die*m* af ferente. multis hoc cognitu argumentis in africa hispaniaq*ue* turriu*m* hanibal.

In asia u*er*o p*ro*p*ter* pyraticos terrores sibi specularum p*re*sidio excitato in q*ui*s p*re*nu*n*tiatio ignis sexta hora diei accensos sepe compertu*m* est. tertia noctis a tergo ultimis uisos. Eius dem alexandri cursor philonides ex sicyone ad helim mille et cc. stadia no uem diei confecit horis. inde q*ue* q*ua*uis decliui itinere tertia noctis hora reuersus est sepius. Causa q*uo*d eunti cu*m* sole iter erat eudemq*ue* remeans obuiu*m* cont rio p*re*terebat occursu. qua de ca ad occasum nauigantes q*ua*uis breuissimo die uigunt spatia nocturne nauigationis. ut solem ip*su*m comitantes. Va saq*ue* horospica no*n* ubiq*ue* eadem sunt usui in .ccc. stadiis aut longissimis etia*m* q*ui*n gentis mutantibus se met umbris. solis itaq*ue* umbilicus que*m* gnomone*m* appllant umbra in egypto meridiano tempore equinoctii die paulo plus q*uam* dimidia gnomo nis mensuram efficit. In urbe romana nona p*ar*s gnomonis dest umbra. In opido anchona superest q*ui*nta .xxx. In p*ar*te italie que uenesia appellat*ur* eisdem horis

Marginalia: chronon caesaris. — frimeso — Alexander. — Quae ratio diurne lucis in terris. — Philonidos cursor. — Gnomica de eadem re et de horologio p*ri*mo.

umbra gnomoni par sit. Simili mō tradunt in siene oppido qđ est sup̄ alex
andriam v. milibus stadiorum: solstitiū die medio nullā umbrā iaci. puteūq; ex
perimenti grā factum totū illuminari. ex quo appere solem illo loco sup̄ uer
tice esse: quod etiam ī india supra flumē hypasim fieri tp̄re eodem Honesic
tus scripsit. constatq; in beronice urbe trogoditarum: et inde stadiis iiii. milib; octin
gentis xx. eadem gente in tolomaide opido qđ ī margine rubri maris ad pri
mos elephantorum uenatus conditū est: hoc idē ante solstitiū quadragenis quinis
diebus totidemq; postea fieri: et post eos xc. dies ī meridiē umbras iaci. rursus
ī meroe insula que est caput gentis ethiopū et v. milibus stadiorum a siene ī
amne nylo habitatur bis āno absumi umbras sole duodeuicesimā tauri ptē
et quartamdecimā leonis obtinente. In indie gente oretum mons est malc
nōīe iuxta quē umbre estate ī austrum, hieme ad septētrionē iaciuntur. xv. tm̄
noctibus ibi appet septentrio. In india eādē patalis celeberrimo portu sol dex
ter oritur umbre ī meridiē cadunt. Septentrionē ibi alexandro morāte
ānotatū pⁱma tm̄ ptē noctis aspici. onesicritus dux ei scripsit. Quibus in locis
indie umbre nō sint: septentrionē nō aspici: et ea loca appellari ascia. nec
horas dinūare ibi. Et in tota trogodite umbras bis xlv. dieb; in āno. He
ratosthenes in contrariū cadere prodidit. Sic fit: ut uario locis incremēto
ī meroe longissimū dies xii. horas equinoctiales et octo ptes unius hore colligat.
Alexandrie uero xiiii. horas. ī Italia xv. In britania x. Hispania vii. Vbi
estate lucide noctes haud dubie repmittūt id qđ cogit rō credi. Solstitialib;
diebi accedente sole propius uertice mūdi angusto lucis ambitu subiecto ter
re continuos dies haberi senis mensibus noctesq; e diuerso ad brumā remoto
qđ fieri in insula tyle phiteas massiliensis scripsit sex dierum nauigatōe in
septentrionē a britania distāte. Quidā uero et ī mona q distat a calaman
duno britanie opido circiter ducentis milibus affirmāt. Vmbrarum hāc
ronem et quā uocant gnomonicem: inuenit anaximenes milesius de q dixi
thaletis discipulus. primusq; horologiū qđ appellant sciothericon Lacedemo
ni ostendit. Ipsum diem alii aliter obseruauē. Babyloni inter duos solis
exortus. athenienses inter duos occasus. umbri a meridie ad meridiē. uulgus
omne a luce ad tenebras. Sacerdotes romani et qui diē definire ciuilē. Itē egy
pti et hipparc a media nocte ī mediam. Minora autē constat īterualla esse lu
cis inter ortus solis iuxta solstitia q equinoctiū appet. qa positio signiferi c
ca media sui obliquior est: iuxta solstitiū autē rectior. Contexenda sunt
his celestibus nexa causis. namq; et ethiopas uicini syderis uapore torreri adu
stisq; similes gigni barba et capillo uibrato nō est dubiū. et aduersa plaga
mūdi atq; glaciali candida cute esse gentes. flauis pmissas crinibus. truces
uero ex celi rigore. has et illas mobilitate hebetes ipoq; crinium argumēto. illas
in supera succū reuocari natura uaporis. has in inferas ptes depelli humore d
ciduo. Hic graues feras. illic uarias effigies animaliū puenire et maxime alitum.

Vbi et quando nullae umbrae
Onesicritus.
Beronica ci.
elephantorum uenatus.
Meroe insula.
malchus mons.
patalis portus.
septentrio sydus.
Ascia loca.
Vbi bis anno umbrae: et ubi in contrariū.
Vbi Longissimus dies: et ubi breuissimus.
Tyle insula.
Mona.
Item de Horologio.
Anaximenes.
Quomō dies obseruentur.
Differentie gentiū et rō.

Medium terre pars optima.
De Motu terre.
Anaximander physicus de lacedemoniorum casu.
Pitagoras de eodem.
Terremotus causa.
Terremotus et tonitruum, hiatus et fulmen.
De terre hiatibus.
Signa motus futuri.

et in multas figuras gigni volucres. Corporum autem proceritate utrobique illic ignium, hic humoris alimento. Medio vero terre salubris utrinque mixtura fertilis ad omnes tractus. modicus corporum habitus magna et in colore temperies. ritus molles. sensus liquidus, ingenia fecunda. totiusque nature capatia. hisdem imperia que numquam extimescentibus fuerint. sicut ne illi quidem his paruerint avulse ac pro immanitate nature urgentes illas solitarie babyloniorum et placide. Motus terre hiatusque et cetera omnia vi syderum estimant fieri. sed illorum trium quibus fulmina assignant. Fieri autem meantium cum sole aut congruentium et maxime circa quadrata mundi preclara quedam et immortalis in eo si credimus perhibetur divinitas anaximandro mylesio physico. que ferunt lacedemoniis predixisse ut urbem ac tecta custodirent. instare enim motum terre. et tum urbs tota eorum corruit. et taygeti montis magna pars ad formam puppis eminens abrupta cladem etiam insuper et ruina pressit. Perhibetur et ferecidi pitagore doctoris alia conjectatio. sed illa divina haustu aque e puteo presensisse ac predixisse ibi terremotum. Quae si vera sunt tamen tandem adeo distare possunt deo viventibus. et hec arbitrio cuiusque existimanda relinquantur. Ventos in causa esse non dubium reor. neque enim umquam intremiscunt terre nisi sopito mari caeloque adeo tranquillo ut volatus avium non pendeant subtracto omni spiritu qui vehit. nec umquam nisi post ventos calidos scilicet in venas et cava eius occultato afflatu. Neque aliud est in terra tremor quam in nube tonitruum. Nec hiatus aliud quam cum fulmen erumpit incluso spiritu luctante et ad libertatem exire nitento. Varie itaque quatitur et mira eduntur opera alibi prostratis meniis. alibi hiatu profundo haustis. alibi egestis molibus. alibi emissis amnibus. nonnumquam etiam ignibus calidisve fontibus. alibi averso fluminum cursu. Precedit vero comitaturque terribilis sonus. alias murmur similis mugitibus. aut clamori humano. armorumve pulsantium fragori pro qualitate materie excipientis. formaque vel cavernarum vel cuniculi per que fit exitus grassante in angusto eodem rauco in recurvis resultante in duris fervente in humidis fluctuante in stagnantibus fervente circa solida. Itaque et sine motu sepe editur sonus. nec simplici motu quatitur sed tremit vibratque. hiatus vero alias remanet ostendens que sorbuit. alias occultat ore compresso rursusque ita obducto solo ut nulla vestigia extent urbibus plerumque devoratis agrorumque tractu hausto. Maritima autem maxime quatiuntur. nec montuosa tali malo carent. Exploratum est mihi alpes appenninas sepius tremuisse. et autumno ac vere terre crebrius movetur sic fulmina. Ideo gallie et egyptus minime quatiuntur quoniam hic estatis causa obstat. illic hiemis. item noctu sepius quam interdiu. Maximi autem futuri signa motus existunt matutini vespertinique. sed propinqua luce crebrius. interdiu autem circa meridiem fiunt et solis lune defectu quoniam tempestates tunc sopiuntur. precipue vero cum sequitur imbrem estus imbresve estum. Navigantes vero sentiunt non dubia conjectura sine flatu intumescente fluctu subito aut quatiente ictu. Intremunt vero et in navibus posita eque quam edificiis crepituque prenuntiant. Quin et volu-

cres non impavide sedent. sed et in caelo signum praecedit motu futuro aut interdiu
aut paulo post occasum sereno ceu tenuis lineae nube in longo porrecta spatium.
Est et in puteis turbidior aqua nec sine odoris taedio. Sed et in hisdem est
remedium quale crebri specus praebent. conceptum enim spiritum exhalant quod in certis
notatur oppidis minus quippe quae quatiuntur crebris ad eluviem cuniculis. caudata
multoque sunt tutiora in hisdem illis quae pendent sicut neapoli in italia intellegitur parte eius
quae solida est ad tales casus obnoxia. Tutissimi sunt aedificiorum fornices. anguli
quoque parietum. postesque alterno pulsu renitentes. et latere terreno facti parietes mi
nore noxa quatiuntur. Magna differentia est in ipso genere motus. pluribus siquidem modis
quatitur. Tutissimum est quom vibrat crispante aedificiorum crepitu. et quom
intumescit assurgens. alternoque motu residet innoxium. et quom concurrentia tec
ta contrario ictu arietant quoniam alter motus alteri renititur. Undantis inclinatio
et fluctus more quaedam volutatio infesta est. aut quom in unam partem totus se motus
impellit. Desinunt autem tremores quom ventus emergit. sin vero duraverit non
ante xl. dies sistitur. plerumque et tardius ut potest quom quidam anno et biennii spa
tio duraverit. Factum est et hoc semel quod equidem in etruscae disciplinae volumi
bus inveni ingens terrarum portentum. L. martio. Sex. iulio cons. in agro mutinensi
namque montes duo inter se concurrerunt crepitu maximo assultantes recedentesque;
inter eos flamma fumoque in caelum exeunte interdiu spectante e via emilia magna
equitum ro. familiarumque et uxorum multitudine. Eo concursu villae omnes elisae. animalia
permulta quae intra fuerant exanimata sunt anno ante sotiale bellum quod haud scio an fune
stius terrae italiae fuerit quam civile. Non minus mirum ostentum et nostra cognovit etas
anno neronis principis supremo sicut in rebus eius exposuimus. pratis oleisque interce
dente publica via in contrarias sedes transgressis in agro marrucino praediis ve
ctii marcelli equitis ro. res neronis procurantis. Fiunt simul cum terremotu
et inundationes maris eodem videlicet spiritu infusi aut residentis sinu recep
ti. Maximus terrae memoria mortalium extitit motus tyberii caesaris principatu
xii. urbibus asiae una nocte prostratis. Crebrimus punico bello intra eundem an
num septies ac quinquagies nuntiatus romam. Quo quidem anno ad transimenum lacum
dimicantes maximum motum neque poeni sensere nec romani. nec vero simplex ma
lum aut in ipso tantum motu periculum est. sed par aut maius ostentum. Numquam urbs ro.
tremuit ut non futuri eventus alicuius id praenuntium esset. Eadem nascentium
causa terrarum est quom idem ille spiritus ad tollendum potens solo non valet erumpere. na
scuntur enim nec fluminum tantum invectu sicut echinades insulae ab acheloo amne conie
ctae. maiorque pars egypti a nylo in quam a faro insula noctis et diei cursum fu
isse homero credimus. nec recessu maris sicut eodem circeis. Quod accidisse
et in ambraciae portu x. milium passuum intervallo. et atheniensium v. milium pass.
ad pyreum memoratur. et ephesi ubi quondam aedem dianae alluebat. Herodoto
quidem si credimus mare fuit supra memphim usque ad ethiopum montes. itemque a
planis arabiae mare circa illum. et tota teutraniae quaque campos intulerit in

Auxilia contra motus futuros.

portenta terrarum semel visa.

Plinius de gestis ro.

Miracula terremotus.

hoc ro. credere cogit dum christus cruci est affixus.

Transimenus lacus

Quibus locis maria recesserint.

Homerus.

Herodotus.

Teutrania.

Ratio insularum enascentium.

eandem Nascuntur et alio modo terrae ac repente in aliquo mari emergunt
uelut paria secum faciente natura quaeque hauserit hiatus alio loco redeunte.

Quae et quibus temporibus enatae sint.

Clare iam pridem hae insulae delos et rhodos memoria produntur et natae postea
minores ultro melona uasa inter lemnum et hellespontum. nea inter lesbum et
puteu. halona inter cycladas olympiadis. c.xxx.v. anno quarto thera et the
rasia inter easdem post annos. c.xxx. hiera eadem quae authomata et ab ea
duobus stadiis post annos. c.x. in nostro euo Iunio syllano. M. lelio ballobo cons.
ad viii. idus iulii. thia.

Quas terras interruperint maria.

Ante nos iuxta italiam inter eolias insulas. item iu
xta cretam emersit mare mille. d. stadiis passuum una cum calidis fontibus al
terius olympiadis. i. clxiii. anno tertio in tusco sinu flagrans. conflatu uio
lento. Proditur quoque memoriae magna cura illud multitudine piscium flu
ctuante confestim expirasse quibus his cibus fuisset. Sic et pitheturas in
campo alio sinu fertur orta mox in his in otem epopon quom repente flama
ex eo emicuisset. campestri equatum planitie. In eadem et opidum haustum profun
do alioque motu terrae stagnum emersisse et alio prouolutis montibus insulam in
stutisse prochytam.

qualiter insulae factae.

Namque et hoc modo insulas rerum natura fecit sicilia italiae.
cyprum syriae. euboeam boetiae. euboeae archatem et matriam. belbicam
bytyme. leochrosiam syrenum promuntorio.

Quae insulae continenti adiunctae.

Rursus abstulit insulas ma
ri iunxitque terris antissam besto zephirum alicarnaso. etiusam myndoro.
dormiscon et pueum letho. arthemisiam parthenio promuntorio hibanda quon
dam insula ioniae. cc. nunc a mari abest stadiis. Syriae nephesus in mediter
raneo fiet cherasidas et saphoniam iuxta nam ei. Magnesia epidaurus et ori
zon insulae esse desierunt.

Quae terraemotu mari permutatae.

In totum abstulit terras primum omnium ubi ath
lanticum mare est si platoni credimus immenso spatio mox interimo quo uidemus
hodie mersam acarnaniam ambrachio sinu. achaiam corinthio. europam
asiamque propontide et ponto adhuc perrupit mare leucada. antipurum. helles
pontum. bosforos duos.

Que terrae ipsae sorbuerunt.

Atque ut sinus et stagna praeteream ipsa quae secum e
terra deuorauit cybotum altissimum montem cum oppido charite siphilum
in magnesia et prius in eodem loco clarissimam urbem quae tantalis uocabatur.

Quae urbes haustae sint a mari.

Galenes et gamdles urbium in phoenice agros et cum ipsis phoegium ethiopiae iugum
excelsissimum tanquam non infida gessarent et litora. Pyrrham et antistham
circa meotim ponthus abstulit elicem et buram sinus corinthius quarum in alto
uestigia apparent. ex insula cea amplius trecenta milium passuum abrupta subi
to cum pluribus mortalibus rapuit. et in sicilia dimidiam tyntarida urbe. ac
quicquid ab italia deest. similiter in boetia et eleusina.

De piaculis multarum naturae rerum.

Motus enim sileantur et
quicquid est saltem busta urbium extant simul et terrae miracula potius dicam
quam scelera naturae. et hercule non celestia enarratu difficiliora fuerunt.

Metalla.

Metal
lorum opulentia tam uaria. tam diues tam fecunda tot seculis suboriens
quom tantum quotidie orbem totum populentur ignes. ruinae. naufragia. bella.
fraudes. tam uero luxuriae tot mortales contexant.

Gemmae.

Gemmarum pictura tam

multaplex. Lapidum tam discolores macule: inter q̄ eos candor aliquius p̄ter luce. oīa
excludens medicator̄ fontiū uis. igniū tot locis emicantiū ppetua tot seculis incen
dia. Spiritus letales alibi: aut scrobibus emissi: aut ipo loci situ mortiferi. alibi uo
lucribus tm̄ ut soracte uicino uidi tractu. alibi p̄ homine ceteris aīantibus. Nō
nūq̄ ut homī in sinuessano agro s. & puteolano sūt spiracula que uocāt aliī chiro
neas scrobes mortifer̄ spm̄ exalantes. Itē in hyrpinis amsancti ad mefestis eū
dem locū q̄m qui intrauere moriunt̄. Sic in hierapoli marsia matris dianae
tantū mane sacerdoti inoxiū. Alibi fatidici specus: quor̄ exalatione temulēti
futura p̄canant ut delphis nobilissimo oraculo. Quibus in rebus quid possit aliud
cāe afferre mortaliū quispiam quā diffusa p omnes nāe p̄inde aliter atq; aliter
numen erumpens.

Lapidū macule. Vis fontiū. Ignes. Spūs letales. Spiracula mortifera. soracte. — que

Quedam uero terre ad ingressus tremunt sicut i gabien
si agro nō procul urbe roma iuga ferme ducenta equitantiū cursu. Sic liter
in reatino quedam insule semper fluctuant sicut in agro cecubo & eodē reati
no mutinensi stationensi in uadimonis lacu. & ad cucialias aquas opaca silua q̄
nunq̄ die ac noctu eodem loco uisitur. In Lydia q̄ uocant calamine: nō uentis
solum sed etiam chontis quo libet impulse multor̄ ciuiū mitridatico bello salus.
Sunt & in nympheo parue saltares dicte quae in symphonie cantu ad ictus modu
lantiū pediū mouent̄. In tarquiniensi lacu italie magno. duo nemora circūfe
runtur nunc in triquetrā figurā edentes nunc rotunda complexu uentis īpellen
tibus quadratam nunquam.

De terris semper trementibus. De insulis semper fluctuantibus.

Celebre phanū habet ueneris paphos. in cuius
quadam area nō pluit. Item ī ea. oppido troadis: circa simulacr̄ minerue ī eod
relicta sacrificia nō putrescūt. Iuxta harpasa oppidū asie cautes stat hor
renda uno digito mobilis: ea si toto corpore īpellatur resistens. In tauricorū
peninsula in ciuitate parasino: terra est qua sanant̄ omnia uulnera. At circa
asson troadis lapis nascitur quo consumuntur oīa corpora: sarcophagus uocatur.
Duo sunt montes iuxta flumē indum alteri ī natura est: ut ferrū omē teneat: alterū
ut respuat. Itaq; si sint claui ī calciamēto uestigia euelli in altero nō posse: in
altero sisti. Locris & crotone pestilentiā nunquā fuisse: nec ullo terremotu an
notatū est. In Lycia uero semp a terremotu xl. dies serenos esse. In agro arpa
no frumentū satū nō nascitur. Dacamis mutias & apud tusculanū & in silua
cimmia loca sūt: in quibus in terrā depacta nō extrahuntur. In crustumeno
natū foenū: ibi noxium extra: salubre est. & de aquar̄ nā q̄ p̄ta dcā st.

Quibus in terris nō pluat & aceruata terrarum miracula & ceterorum elementor̄. horrida cautes. Sargophagus lapis corpa consumens. pestis nunq̄ locris.

Sed estus maris recedere & reciprocare mir̄ est pluribus quibus modis: uer̄ tm̄
in sole luneq;: bis inter duos exortus lune affluūt. bisq; remeant uicenis qua
ternisq; semp horis. & primū attollente se cum ea mundo intumescentes.
mox a meridiano caeli fastigio uergente ī occasum residentes. rursusq; ab oc
casu subeūt in caeli ima & meridiano contraria accedente inundantes donc̄
iter̄ exoriant̄ resorbentes donec unq̄ eodē tempore quo pridie refluit ut
cancellantes syder̄ auido: trahentesq; secū haustu maria: & assidue aliūde
q̄ pridie exorientes. paribus tm̄ interualli recipci. semisq; semp horis nō cuiq;

Qua rōne estus maris accedant & recedant. — inde

die aut noctis aut loci. sed ab equinoctialibus. ideoq; inequales uulgarium horarum
spatio: cum q; plures in eas aut diei: aut noctis illarum mensure cadant. et equinoc
tio tamen pares ubiq;. Ingens argumentum ptimeq; lucis ac ueris. etiam diurne hebetes
esse qui negent subter meare sydera ac rursus eadem resurgere similemq; terris immo
uero uniuerse nature exinde faciem in hisdem ortus occasusq; operibus. non aliter sub
terra manifesto syderis cursu alioue effectu quam quom preter oculos nros feratur.

Varia lunaris differentia.

Multiplex et in anni lunaris differentia. primum septenis diebus quippe modicis noua ad di
midiam estus pleniores ab ea exundant. plenaq; maxime feruet. inde mitescunt
pares ad septimam primis. iterum q; alio latere dimidia augentur in coitu solis. pares
plene eedem in aquilonia. et a terris longius recedentes mitiores quam in austris di
gresso pore. nisi uim suam exercent per octonos quoq; annos ad principia motus et pari
incrementa centesimo lune reuocantur ambitu augente ea cuncta solis annuis causis
his duobus equinoctiis maxime tumentes. et autumnali amplius quam uerno. inanes uero bru
ma et magis solistitio. Nec tamen in ipsis quos dixi temporum articulis. sed paucis post
diebus sicuti neq; in plena aut nouissima. sed postea. nec statim ut lunam mundus
ostendat occultetue. aut media plaga declinet. uerum fere duabus horis equinoc
tialibus serius tardiore ad terras omni que geritur in caelo effectu cadente quam ui
su sicuti fulguris et tonitrui et fulminum. Omnes autem estus in oceano maiora

Ro qr stagna et lacus immobiles.

integunt spatia inundantq; quam in reliquo mari. siue quia totum in uniuersitate animosius
quam in parte est. siue quia magnitudo apta syderis uim laxe grassantis efficatius
sentit eandem angustiis arcentibus. Qua de causa nec lacus nec amnes similiter mouentur.

Pytias massiliensis.

Octogenis cubitis supra brytaniam intumescere estus pytias massiliensis auctor
est. interiora autem maria terris clauduntur. ut portus. quibusdam tamen in locis spatio
sior laxitas ditioni paret. utpote quom plura exempla sint in tranquillo mari. nulloq;
uelorum pulsu tertio die ex italia peruectorum uticam estu feruente. Circa litora
autem magis quam in alto dephenduntur hi motus. quoniam et corpora extrema pulsum uenarum.

Ubi estus extra rationem.

idem spiritus magis sentiunt. In plerisq; tamen estuariis propter dispares syderum in
quoq; tractus exortus diuersi exeunt estus. tempore non ratione discordes. sic in syr
tibus. et quorundam tamen natura priuata est uelut tauromintanum. empi. Sepius et in eubo
ea septies die ac nocte reciprocantis estus triduo in mense consistit. septima octaua
nonaq; luna. Gadibus. qui est delubro herculis proximus fons inclusus ad putei

Fons mirus.

modum alias simul cum oceano augetur minuiturq;. alias utrumq; contrariis temporibus.

Puteus mirabilis.

eodem in loco alter oceani motibus consentit. In ripa baetis oppidum est. cuius putei
crescente estu minuuntur augescunt decedente mediis temporum immobiles eadem natura
hispali oppido uni puteo ceteris uulgaris. et ponthus semper extra meat in propon

Miracula maris.

tidem introrsus in pontum numquam refluo mari. Omnia plenilunio maria pur
gantur. quedam et statuto tempore. Circa messanam et mila fimo similia expuuntur
in litus purgamenta. Unde fabula solis boues ibi stabulari. His adde ut nihil quod e

Aristoteles.

quidem nouerim preteream. Aristoteles nullum animal nisi estu recedente expirare af
firmat. Obseruantum id multum in gallico oceano et dumtaxat in homine compertum.

+ emporii

De diuersitate mundi.

Quo uera coniectura existit haud frustra spm sydus lunę existimari et hoc esse
q terras saturet. accedensq: ad corpora impleat. abscedens inaniat. Ideo cu incre-
mento eius augeri conchilia, et maxie spm sentire quibus sanguis no sit. Sed et san
guis hom etia cu lumie eius augeri. aut minui. frondes quoq: et pabula. ut suo
loco dicetur. sentire in oia eadem penetrante ui. Itaq: solis ardore siccatur
liquor. et hoc esse masculu sydus accepimus torrens cuncta sorbensq:. Sic mari
lato patenti saporem incoqui solis. aut qa exhausto inde dulci tenuiq: qd facil
lime trahat uis ignea omne asperius crassiusq: linquat. ideo sumu equor dulciore
aqua pfundit. hanc esse ueriorem cam asperi saporis. qd qa mare terre sudor
sit eternus. aut qa plurimus ex arido misceatur illi uapor. aut qa terre na medi
catas aquas inficiat. Est in exemplis dionysio siculo tyranno compulsis e ea pote
tia accidisse prodigium. ut uno die in portu dulcesceret mare. E contrario
ferunt lunę femineu ac molle sydus. atq: nocturnu solue humorem et trahere.
no auferre. Id manifestu est. qd ferarum occisa corpora in tabem uisu suo resol
uat. somnoq: sopitis torpore contractum i caput reuocet. glatiem refundat.
cunctaq: humifico spiritu laxet. Ita pensari nae uices semperq: sufficere aliis sy
derum elementa cogentibus. aliis uero fundentibus. Sed in dulcibus aquis lunę alim
tum esse. i marinis solis. Altissimu mare xv. stadiorum fabianus tradit.
Alii in fonte ex aduerso coraxorum gentis uocant. bathea ponti. ccc. fere a cōtineti
stadiis imensam altitudinem maris tradut uadis nuqua repertis. Mirabilius
id faciut aque dulces iuxta mare ut fistulis emanantes. Nam nec aquarum na a mi
raculis cessat. dulces mari inuehuntur leuiores haud dubie. Ideo et marine aquarum
na grauior magis inuecta sustinent. Queda uero et in dulces i terse supmeant alias.
ut in fucino lacu i uectu amnis. in lario addua. in uerbano et ticinus. in bena
cu mincius. in sebino ollius. in lemano rhodanus. Hic transalpes superiores i italia
multorum milium transitu hospitales suas tm nec largiores q intulere aquas eue
hentes proditu hoc et morente amne syrię. mltisq: aliis. Queda uero odio maris
ipa subeunt uada sicuti arethusa fons syracusanus in quo redduntur iacta i alphe
um. qui p olympiam fluens peloponesiaco litori infunditur. subeunt terre. rursus
q: redduntur. Lycus in asia. erasinus in argolica. tygris i mesopotamia. et q in escu
lapii fonte athenis mersa sut. in falerico redduntur. et in atino campo fluuius
mersus post xx. pas. exit. et in aquilegiensi tymauus. Nihil in asphalto iudeę
lacu qui bytumen gignit. mergi pot. nec i armenię maioris aritisso. is quide
nitrosus pisces alit. In salentino iuxta oppidu manduriam lacus ad margines
plenus neq: exhaustis minuitur. neq: infusis augetur aquis. In cicono flumine
et in piceno lacu uelino lignu deiectu lapideo cortice obducitur. et in syria
colchidis flumine adeo ut lapide plerumq: durans adhuc integat cortex. Sic
in flumine silero ultra surrentu. no uirgulta mo immersa et uero folia lapide
scut. alias salubri potu eius aque. In exitu paludis reatinę saxu crescit. In rubro
mari oleę uirentesq: frutices enascitur. Sed et fontiu plurimorum na mira est

Quae potestas lunae et terrena et marina. minuat

Quae solis et quare salsu mare.

Item de natura lunae.

Ubi altissimu mare.

Miracula aquarum fontiu et fluminu.

Supmeantes aque aquis

Aque subeuntes aqs maris.

Aque subeuntes terra et iterum redeuntes

Aque in qbus nihil submergi pot.

Lacus nec diminuitur nec auctus

aqua obducentes rebus lapidea cortice

Natura fontiu.

feruore. idq; etiam ĩ iugis alpiũ. ipsoq; ĩ mari. & inter italiã & marinã: ut in
baiano sinu. & in Lyri fluuio multisq; aliis. Nam dulcis haustus ĩ mari plurimis lo

Patauinorum fontes calidi.

cis: ut ad celidonias insulas & arabu. & in gaditano oceano. Patauinorum aquis cali
dis herbe uirentes inascunt. Pisanorum rane. ad uelutonios in etruria nõ procul á
mari pisces. In casinate fluuius appellat̃ scatebra frigidus abundantior estate.
In eo ut ĩ arcadia stymphali nascutur aquatiles musculi. In dodone iouis fons
quom sit gelidus & imersas faces extinguat: si extincte admoueant̃ accendit.
Item meridie semp deficit. quã de cã anapaphomenon uocat. Mox increscens ad

Mira fontiũ natura.

mediũ noctis exuberat ab eo rursus sensim deficit. In illyricis supra fonte fri
gidũ expanse uestes accendũtur. Iouis hamonis fons: interdiu frigidus: nocti
bus feruet. In trogoditis fons solis appellat̃ dulcis & circa meridiem maxĩe fri
gidus mox paulatim tepescens ad noctis media feruore & amaritudine infestat̃.
Padi fons medijs diebus estiuis uelut interquiescens semp aret. In tenedo insula
fons semp á tertia noctis hora in sextam ab estiuo solstitio exundat. & in delo
insula molus fons eodẽ quo nylus mõ pariter cũ eodẽ crescit: augeturue. Contra
tymanũ amnẽ insula pũa ĩ mari est cũ fontibus calidis qui pariter cũ estu maris cre

Nouanus fluuius mirabil.

scũt minuũturq;. In agro picenate trãs apenninũ fluuius nouanus omnibus solsti
tiis torrens bruma siccat̃. In falisco amnis aqua potata candidos boues facit. In boe
tia amnis melas: oues nigras. Cephisus ex eodem lacu profluens albas. rursus nigras pe
nitus. rufas iuxta ilium xantus unde & nomẽ amni. In pontho fluuius astaches
irrigat campos in quibus paste oues nigro lacte eq; gente nutriũt. In reatino fons
neptunii ea appellatus: alio atq; alio loco exoritur annone mutatione significãs.
Brundusii in portu fons incorrupta spera prestat aquas nauigantib;. Lyncestis aqua
que uocatur acidula uini mõ temulentos facit. Et in paphlagonia & in agro caleno
andro ĩ insula teplo liberi patris fonte nonis ianuarii semp uini sapore fluere: mu

Mutianus.

tianus ter consul credit: Dies theodesia uocat. iuxta nonacrinã arcadie stix: nec
odore differens nec colore epotata ilico necat. Et in embroso taurorum colle tres fon
tes sine remedio sine dolore mortiferi. In carinis hispanie agro duo fontes iuxta
fluũt alter oĩa respuens: alter resorbens. In eadẽ gente aliꝰ aurei coloris omnes

In comensi fons mirus.

ostendit pisces nihil extra illã aquã differentes. In comensi iuxta lariũ lacũ fons
largus horis singulis semp intumescit ac residet. In cydona insula ante lesbum fons
calidus uere tm̃ fluit. Lacus annaus in asia circũnascente absinthio inficitur.
Collophone in apollinis clarii specu lacuna est cuius potu mira redduntur miracula

De amnibus mir.

bibentiũ breuiore uita. Amnes retro fluere nr̃a uidit etas neronis principis suppre
mis sicut ĩ rebus eius retulimus. Iam omes fontes estate q̃ hieme gelidiores esse quẽ
fallit. sicut illa prinira nãe opa aes ac plũbum in missa mergi. Dilatata fluitatere
eiusdemq; ponderis alia sidere: alia uehi onera in aqua facilius moueri. Tyreum
lapide quauis grande inatare eũ: demq; comminutũ mergi. Recentia cadauerã
ad uadu labi: intumescentia attolli. Inania uasa nõ facilius q̃ plena extrahi.

Salis confectio.

Pluuias salinis aquis dulciores esse q̃ reliquas. nec fieri sale nisi ammixtis dulcibus

Marinas tardius gelare: celerius accendi. Hieme mare calidius esse autūno. salsius.
Omne oleo tranquillari. & ob id nantes ore spargere quoniam mitiget naturam asperā
luceq; deportet. Niues in alto mari nō cadere quom omnis aqua deorsū feratur.
Exilire fontes atq; & in ethne radicib; flagrantis itm. ut quinquagena & centena mi
lia passuū harenas flāmarū globus eructet. Namq; & ignium qd est naturę
quartū elementū: reddemus aliqua miracula. sed pmū ex aquis. In comagi
ne urbe Samosata stagnū est emittens limū: maltham uocant flagrantē quom
quid attingit solidi: adheret ꝑterea & tactum sequit fugientis. Sic defendere
muros oppugnante lucullo flagrabatq; miles armis suis. aquis accenditur terra
tm restingui docuere expimenta. Similis est natura napthe ita appellatur
circa babyloniam & in austathenis partie profluens bytuminis liquidi nō huic
magna cognatio igniū. transiliuntq; ī eam ꝑtinus undecūq; uisam ita ferunt ā
medea pelicem crematā postq̄ sacrificatū ad aras accesserat: corona igne rap
ta. Uerū ī montiū miraculis ardet ethna noctibus semp. tantoq; eo matiā
igniū sufficit niualis hibnis temporibus: egestuq; cinerem pruinis opiens. nec
in illo tm natura seuit exustione terris denuntians. Flagrat in phaselitis mōs
chimera & quidē īmortalis diebz ac noctib;: flāma igne eius accendi aqua:
extingui uero terra: aut foeno. uidius & hesias tradit. eadem in lycia ephesti
montes teda flamāti tacti flagrant & adeo ut lapides quoq; riuorū & harenę
in ipsis aquis ardeant: aliturq; ignis ille pluuiis. Baculo siqs ex his accenso trax
erit sulcos riuos igniū sequi narrant. Flagrant in bactris cophanti noctibus
uertex. Flagrant ī medis & cestia gente confinio psidis: susis quidē ad turrim
albā. xv. caminis maxio eorū: & interdiu campus babylone. Flagrāt quadā ue
lut piscina ingenti magnitudine ethiopū iuxta hesperū monte stellarū modo:
campi noctu. Sitr in egadipolitanorū agro. Nam si in terminis sit ille cocum
dus frondemq; densi supra se nemoris nō adurens: est iuxta gelidū fonte sp
ardens. Nymphei crater dira apolloniatis suis portendit ut theopompus
tradidit. augetur imbribus egeritq; bytumē temperandū fonte illo ingustabi
li alias omni bytumine dulcius. Sed quis hec miretur: In medio mari hiero īsu
la ardet. Eolię insule iuxtā italiam cū ipo mari arsere paliquos dies sociali bel
lo. & donec legatio senatus paruit. Maxmo tm ardet incendio theonoche
ma dcm ethiopum iugū: torrentesq; solis ardoribus flāmas egerit. Tot locis tot
incendiis rerū natura terras cremat. Preterea quom sit huius unū elemti rō fe
cunda. seq; ipa pariat: & minimis crescat scintillis: quid fore putandū ē in tot
rogis terre.~ Que est illa nā que uoracitatē auidissimā in toto mūdo sine dā
no sui faciat. Addant his sydera innumerā ingentisq; solis addatur hūani ignes
& lapidū quoq; insiti nāe attritaq; inter se ligna iam nubiū & origines fulminū
excedit. Profecto omīa miracula unū diē fuisse quo nō cuncta conflagret
quom specula quoq; concaua aduersa solis radiis facilius etiā accendant q̄ ullus
alius ignis. Quid: qd innumerabiles paruis. sed naturales scatent. In nympheo

De Mari.
oleum in salsis aquis.
Mare nō capit niues.
Ignium & aquarū iuncta miracula.
De Maltha.
Lucullus impator.
De Naptha.
Fabula de pelice.
De semp ardentib; locis.
Uidius & hesias tradit intis locis uariis incendiis rerū nām terras cremare.
theopompus de cratere nymphei mirū prodit.
Ignium ꝑ se miracula.
Speculum cōcauū accensū solis radiis.

Aque scantie.

exit e petra flama que pluuiis accendit. exit et ad aquas scantias. hec quidem in
ualida quom transit. nec longe mala durans in ea. Vrret ex eterno huic fonte igneum
contexens fraxinus. Exit in mutinensi agro statis uulcanus diebus. reppitur apud au
ctores subiectis aricie aruis si carbo deciderit ardere terram. In agro sabino et sidi
cino unctum flagrare lapidem. In salentino oppido natum imposito ligno in saxum
quoddam ibi sacrum protinus flamam existere. In lacinie iunonis ara sub diuo
sita cinerem immobilem esse perflantibus undique procellis. quin et repentinos ignes
existere et aquis etiam in corporibus humanis. Transimenum lacum arsisse totum. Ser
uio tullio dormienti in pueritia ex capite flamam emicuisse. L. martium in hispa
nia interemptis scipionibus contionante et milites ad ultionem exhortante arsis
se sitimo ualerius antias narrat. Plura mox et distinctius. nunc enim quadam mixtu
ra rerum omnium exhibentur miracula. Verum egressa mens interpretationem nature festi
nat legentium animos per totum orbem ueluti manu ducere. Pars nostra terrarum

Transimenus.
Ser. tullius.
.L. martius.

Terre uniuerse longitudo et latitudo.

de qua memoro ambienti ut dictum est oceano uelut innatans longissime ab ortu
et ab occasu patet. hoc est et ab india ad herculis columnas gadibus sacratas octo
ginta quinque milia passuum ut artemidoro placet auctori. ut uero isidoro nonagi
ta octo milia. decem et octo milia arthemidorus adicit. Amplius a gadibus circui
tu sacri promuntorii ad promuntorium artabrum quo longissime frons procurrit hispanie
octingenta milia nonagita. idem sine duplici currit uia. A gange amne ostioque
eius quo se in eum effundit per indiam partenisemque ad miriandum urbem syrie
in issico sinu posita. L. milia passuum quindecim. Inde proxima nauigatione cyprum insu
lam. patara licie. rhodum astipaleam. in carpatio mari. in insula laconice tenarum. li
lybeum sicilie. caralin sardinie. XXXV. L. que mensura uniuersa ab eo mari effi
cit LXXXV. passuum sexaginta noue. Alia uia que certior itinere terreno maxime
patet a gange ad eufratem amne. LI. passuum. XXI. Inde cappadotie mazata. CC.
passuum. XLIIII. Inde per frygiam. cariam. ephesum. XL. passuum. XCVIII. Ab epheso per
egeum pelagus delum. CC. milia. Isteromum. CC. II. milia. Deinde terra et laco
nico mari et corinthiaco sinu patras peloponessi. CC. II. milia. D. brundusium LXX
XVI. milia. D. Roma. CCC. milia. LX. Alpes usque: calcineomacum uicum. D. X. et. VIII.
milia. per galliam ad pyreneos montes in lilybeum. D. LVI. milia. Ad oceanum ad
hispanie oram. CCC. XXXII. milia. Traiectu gadis. VII. milia. D. Quae mensura
artemidori ratione octoginta undecim milia nonaginta effecit. Latitudo autem
terre meridiano situ ad septentriones dimidio fere minore colligit. LIIII. milia
LXII. Quo palam fit quantum et huic abstulerint. et illinc rigor. Neque enim desse ar
bitror terris. aut non esse globi formam. sed inhabitabilia utrimque incomperta esse.
Hec mensura currit altiore ethiopici oceani. Qua modo habitatur ad meroen. LX
XXV. milia. Inde alexandriam. XII. milia. L. Rhodum. L. LXXXIIII. milia. Gnidum
LXXXVI. milia. D. Chorum. XXV. milia. Samum. C. milia. Chium. LXXXIIII. milia.
Mitylenem. LXV. milia. Tenedum LXXXXIX. milia. Sygeum promuntorium. XII. milia
D. os ponti. CCC. XII. milia. carabim promuntorium. CCC. milia. L. os meotis. CCC. XII.

partenisemque

Arthemidorus: situs ex quibus ipse perdiuit: docet.

milia. d. Ostium tanais. cc. lxv. milia. Ab ostio tanais nihil aut modicum diligentissimi auctores fecere. Arthemidorus ulteriora incompta existimauit. quom circa canam sarmatarum gentes degere fateretur. Ad septentrionem uersus Isidorus adiecit. xii. milia. l. usque ad mitylenem que coniectura diuinationis est. Ego non minore quam proxime dicto spatio sarmatarum fines nosci intelligo. et alioqui quantum esse debet quod innumerabiles gentes subinde sedem mutantes capiat. Unde in ulteriore mensuram inhabitabilis plage multo esse maiore arbitror. Nam et a germania immensas insulas non pridem compertas cognitum habeo. De longitudine ac latitudine hec sunt que digna memoratu putem. Uniuersum autem circuitum heratosthenes omni quidem litterarum subtilitate et in hac utique preter ceteros solers que a cunctis probari uideo. ducentorum quinquaginta duorum milium stadiorum prodidit. Que mensura romana computatione efficit tricenties quindecies centena milia passuum. Improbum ausum uerum ita subtili argumentatione comprehensum. ut pudeat non credere. Hipparcus et in coarguendo eo et in reliqua omni diligentia mirus adicit stadiorum paulo minus xxv. milia. Alia dionysiodoro fides. neque enim subtraham exemplum uanitatis grecie maximum. Cidius hic fuit geometrice scientie nobilis. senecta diem obiit in patria. funus duxere ei propinque ad quas pertinebat hereditas. He quom secutis diebus iusta pagerent. inuenisse dicitur in sepulcro epistolam dionysiodori nomine ad superos scriptam. peruenisse eum a sepulcro ad infima terrarum. esse eo stadiorum. xl. duo milia. Nec defuere geometre qui interpretantur significare epistolam a medio terrarum orbe missam quo deorsum ab summo longissimum esse spatium et idem pile medium. Ex quo consecuta computatio est ut in circuitu esse. cc. lv. milia stadiorum pronuntiaret. Harmonica ratio que cogit rerum naturam sibi ipsam congruere. Addit huic mensure stadiorum vii. milia. terramque nonaginta sex milia partes toti mundi facit. Summa Res et historiae et obseruationes quadringente decem et septem.

Isidorus de reliquis partibus.

Sarmatarum sedes maxima

Heratosthenes geographie delicatus auctor.

Hiparchus ad idem.

Harmonica mundi ratio.

Cidius geometer. et Dionysiodori epistola ab de inferis ad superos missa.

pass.

C. Plinii Secundi Naturalis historie Liber secundus felicissime finit.

Incipit Tertius eiusdem. In quo continentur Situs. Gentes. Maria. Oppida. Portus. Montes. Flumina. Mensure. Populi qui sunt. aut fuerunt.

HACTENUS DE SITU et miraculis terre aquarum que et syderum ac ratione uniuersitatis atque mensura. nunc de partibus. quanquam infinitum id quoque existimetur. Nec temere sine aliqua reprehensione tractandum. haud ullo in genere uenia iustiore. si modo minime mirum est hominem genitum non omnia humana nouisse. Qua propter auctorem neminem unum sequar. sed ut quenque uerissimum in quaque parte arbitror. quoniam commune ferme omnibus fuit. ut eos quisque diligentissime sit discetet.

Prologus nobilis in terrarum orbem uniuersum.

ex quibus ipse prodibat. ideoq; nec culpabo: nec coarguam quenq̄. Locoꝝ nuda no
mina: et q̄tum dabitur breui ponent̄ claritate: clausisq; dilatis in suas partes.
Nunc .tt. sermo de toto est. Quare sic accipi uelim. ut si uiduua fama sua noīa qua
lia fuere primordio: ante ullas res gestas nuncupent̄. et sit quedā in his nomē da
tura quidē: sed mūdi reꝝq; nature.

Diuisio terre.

Terraꝝ orbis uniuersus in tres diuiditur
ptes Europam. asiam. africam. Origo ab occasu solis et gaditano freto qua irū
pens oceanus atlanticus: ī maria interiora diffunditur. Huic intranti africa
dextra est. Leua europa. Inter has asia. termini amnes: tanais et nylus. Quin
decim milia passuū in longitudinē dixmi fauces oceani patet: q̄nq; milia in la

Turranius. Liuius. Nepos corn.

titudinem a uico metiaria hispanie ad p̄muntoriū africe album. auctore tur
ranio gracili iuxta genito. et T. liuius ac nepos cornelius latitudinis tradide
runt minus .vii. milia pass. ubi uero plurimū .x. milia. Tam modico ore: tā imē

Principiū pelagi.

sa equoꝝ uastitas panditur. nec p̄funda altitudo miraculū minuit. Frequentes
quippe tenie candicantes uadi carinas detritant. Quade cā lyram interni ma
ris multi eum locū appellauere. Proxima aūt faucibus utrinq; īpositi montes co

Herculis colune.

hercent claustra illa africe. europe calpe. liboꝝ herculis mete. quā ob causā
indigene colunas eius dei uocant: creduntq; p̄ fossas exclusa antea admisisse

De Europa

maria et reꝝ nāe mutasse faciem. Primū ergo de europa altrice uictoris
oīm gentiū p̄pli longe terraꝝ pulcherrima. quā pleriq; merito nō tertiam
portionē fecere. uerū equā in duas ptes ab amne tanai ad gaditanū fretū

Oceanus et uis eius.

uniuerso orbe diuiso. Oceanus hoc qd dctm est spatio atlanticū mare infundēs
et auido meatu terras quecūq; uenientes ex pte demergens. resistentes quoq; fle
xuoso litoꝝ anfractu lambit europam: ut maxie recessibus crebris excauans.

Hispanie due.

sed in quattuor p̄cipuos sinus. quoꝝ primus a calpe hispanie existimo ut dcm est: mōte
lacho & brucinū usq; promuntoriū imenso ambitu flectit̄. In eo p̄ma hispania terraꝝ
est: ulterior appellata. eadem betica [granata] mox a fine urgitano citerior: eademq; terra
conensis ad pyrenei iuga ulterior in duas p longitudine p̄uintias diuidit̄. Siqde beti

Aua amnis et nā eius

ca latere septentrionali p̄tenditur a lusitania: amne aua discreta. Ortus hic ī lamu
nimitano agro citerioris hispanie et mō in stagna se fundens. mō in angustias resor
bens. aut in totū cuniculis condens et sepius nasci gaudens. in atlanticū oceanū effun

Taracona.

ditur. Taraconensis aūt affixa pyreneo totoq; eius a latere discurrens: et simul
in gallicū oceanū hiberico mari transuersam sepandens: solorio mōte ex oretanis

[granata] Betica potens.

iugis carpentanisq; et astuꝝ a betica atq; lusitania distinguitur. Betica a flu
mine mediū secante cognominata: cunctas p̄uintiaꝝ diuiti cultu et quodā fertili

Conuentus betice.

ac peculiari nitore p̄cedit. Iudici conuentus ei quatuor: gaditanus. cordubensis.
astigitanus. hispalensis. Oppida oīa nūo .c. lxxv. in his colonie noue. municipia
.c.lix. latio antiquitus donata .xxix. libertate .vi. federe .tria stipendia .c.xx. ex
his digna memoratu. aut latiore sermone dictu facilia a flumine aua litore oce
ani oppidū ossonaba asturia cognoiatū inter fluens luxia et riuū arenei mōtis.
betis fluuius. litus tarrenense. inflexo sinu: cuius ex aduerso gadis inter insulas

De Primo et Secundo Europae sinu.

dicendas promūtoriū iunonis portus. Uesippo oppidū bellomelaria fretū ex
atlantico mari. carteia carcesosa grecis dca. mons calpe. De litore interno oppi
da barbesula cū fluuio. Item salduuia oppidū: siue malacha cū fluuio federato
rum. Deinde menubia cū fluuio sexi firmo cognoīe iulio. Serabda raumurti
betice finis. Oram eam uniuersam originis poenoꝝ existimauit. M. agrippa. Al
bana aūt atlantica oceano obuersa: bastuloꝝ turduloꝝ q; est. In uniuersa hispanī
am. M. uarro ꝑuenisse hiberas et ꝑsas. et phoenicas celtasq; et poenos tradit. Lusū
n. liberi patris: aut Lysam cū eo bacchantem nomē dedisse lusitanie et pana pre
fectum eius. Immensa aūt que de hercule ac pyrene uel saturno tradunt̄: fabu
losa īprimis arbitror. Betis in taraconensi ꝓuintia: ut no aliqui dixere metesa
oppido: sed tingensi exoriens saltu. iuxta quē cader fluuius qui cartaginiense
agrꝝ rigat. ilorci refugit sapionis rogū uersusq; in ocasum oceanū atlanticam
ꝓuinciam adoptans petit. modicus primo: sed multoꝝ fluminū capax quibus ipe
famā aquasq; aufert. betice primū ab obsigitanio infusus amne blandus alueo
crebris dextra leuaq; accolitur oppidis. Creberrima inter hunc et oceanū orā in
mediterraneo segida que augurina cognoīatur. Iulia q̄ fidentia. urgao q̄ albe.
ora que certali. siluberrnio que libernus. lipida que clausa. stiti qd iulienses. ues
ci qd fauentia. Singilia. tegua. arialdum. aglanminor. bebro. castrauinaria.
cisimbꝝ. iphonoua. illurco. osua. succalo. unditanū. tuati uetus. oīa uasteta tamē
uergentis ad mare. Conuentus uero cordubensis circa flumē ipm ossigi qd cog
nominat̄ tamirmi. ilicurgi qd foꝝ iuliū. mprasturgi qd triumphale sitia et e
x̄. xi. p. motū. In mediterraneo obulco qd bontificense appellatur. mox ripepora
federatoꝝ. facili mortaliū onuba. et dextra corduba colonia patritia cognomine
Inde ꝑmū nauigabile bete. Opida carbula. decuma fluuius singulis eodē betis latē
incedens. oppida hispalensis conuetus. celtiara. exatim. uacamarina. acyra. illi
pa cognoīe ipa italica. et alcira hispalis colonia cognoīe romulienses. ex aduso
oppidū ossec qd cognoīat̄ iulia constantia. lugurgenū qd iulii genitor. bipp
ot. taurafitaꝝ fluuius menuba. et ipe a dextro latere infusus. At ī terra estua
ria beris oppidū nabrasca cognoīe. Ueina et colobana colonie. asta q̄ regia dr.
et ī mediterraneo assido q̄ cesariana. Sigilis fluuius in betim quo dom est or
dine irrumpens: astigitanā coloniā alluit cognoīe augustam firmā ab ea naui
gabilis. hui conuentus sūt reliquē colonie immunes tucci que cognoīatur augu
sta gemella. ituti que uirtus iulia: aut ubiq; claritas iulia ursoq; genua urbāo
ꝝ inter q̄ fuit Munda cū pompeio filio capta. Libera oppida astigi uet. ostippa.
Stipendiaria: callet. gallicula castra gemina. illipula. minor marruca. sacrana.
obulcula. oingi sabora. uenti prope nubā amnē et ipm nauigabilem. haud ꝓ
cul accolunt alontigi celastigi. Que aūt regio a bete ad flu. auam tendit ex
ꝑdcā beturia appellat̄: in duas diuisa ꝑtes totidemq; gentes. celticos qui lusita
niam attingunt. hispalensis conuentus. turdulos qui lusitaniā et taraconensem
accolut iura: cordubam petūt. Celticos a celtiberis ex lusitania aduenisse ma

immunes.

M. agrippa — Albana atlant.

M. Uarro.

Lusitania a Lysa.

betis flu. et eius nā.

Cader flu.

Ilorci sapionis rogus.

Conuentus cordubensis

Conuentus hispalensis.

Conuentus astigitanus.

Sex. pompeius cū muda oppido captus.

Beturia regio et ei diuisio

Turduli.

Celtiberi unde.

infestum est sacris ligua oppidoꝝ uocabulis que cognominibus in betica distiguntur
Serrea dicitur fama iulia. uercobrize concordia iulia. regiderestituta iulia co
stributeiulia. vcultumacũ que in curriga nũc est. Lacunnige cõstantia. rilia.
steresibi. fortunales & callensibus. emanici. Preter hec in celtica acimbro. arundo.
arunci. turobriga. lastigi. alpesã. seppone. scrippo. ueturia quã dix in turdulo
rũ. & conuentus cordubensis hẽt oppida nõ ignobilia ãsam. melariã. mirobricã.

Conuent ro. ciuiũ.

Regiones osurtiam. disin. seponem. gaditam. Conuent ciuiũ ro. regina latinoꝝ
regia carnasa cognõie. aurelia urgia cognõiata castꝝ iuliũ. Item cesaris salta
riensis. stipendiaria baesaro. belipo. barbella. uiula. cyprobassis progallie capa
cumo. leastro. ioctio. brana. laculasa. guntiasa. audouse. Porro longitudine ei
pdidit. M. agrippa. cccc. lxx. passiũ. Latitudine. cclvii. sed quom termini

M. agrippa de uetiũe longi. & latitudine.

cartaginem usq; pcederent. que cã magnos errores computatõi mensure saepi
parit. & dũ alibi itineꝝ auctisq; aut diminutis passibus incubuere maria tã
longo euo. alibi processere litora, torsere & fluminũ correxere flexus. Pretea
aliunde aliis exordiũ mensura est. & alia meatus. ita fit: ut nulli ista duo con
cinnant. Betice longitudo nũc a castulonis oppidi fine gadis. ccl. & ã murgi

Betice Longitudo & Latitudo.

maritima ora. xxv. passiũ. amplius latitudo ã carceiana ora ccxxxvii. Agrippa

Agrippa.

Augustus.

quidẽ in tãta uiri diligentia pterq; in hoc ope cura. quom orbem terraꝝ orbi spe
ctauit propositurõs esse terras quis credat. & cũ eo diuũ augustũ. is naq; cõple
xam eã porticũ & destinatione & cõmentariis M. agrippe. ã sorore sua inchoatã
peregit. Citerioris hispanie sicut cõpluriũ pṽintiaꝝ aliqua tũ uetus forma

Hispania citerior.

Pompeius magnus in pireneo suos habuit tropheos.

mutata est. ut pote: quom pompeius magnus trophẽis suis: que statuebat ĩ pyreneo
. dccclxxvii. oppida ab alpibus ad fines hispanie ulterioris in ditione a se redacta
testatus sit. Nunc uniuersa pṽintia diuidit in cõuentus. vii. cartaginense ta

DIVISIO. citerioris hispanie in conuentus.

raconensem. cesaraugustanũ. cluniensem. asturũ. locrensem. braccaꝝ. Accedũt
insule quaꝝ mentione seposita ciuitates. pṽintia ipã pter contributas aliis. cc.
. lxxxiii. cõtinet oppida. in his colonie. xii. oppida ciuiũ ro. xiii. latinoꝝ uetẽꝝ
xviii. federatũ unũ. stipendiaria. cxxxv. Primi in ora bastuli. post eos q̃ dr
ordine intus recedentes metesani. oretani. & ad tagũ tarpeiani. iuxta eos uaccei
uetiones & celtiberi asrebaci. Oppida ore pxima urci adscriptũ est. que betice
barea regio mauritania: mox deitania. deinde cõtestania. Cartago noua

Cartago noua.

colonia cui a pmũtorio qd saturni uocatᷣ cesariam mauritanie urbe. clxxx.
vii. passiũ. p traiectus. reliqua in ora flumẽ tader. coloniã immunis ilici. vnde
ilicitanus sinus in eam contribuũtᷣ. Icositania mox latinoꝝ lucentũ. dianũ stipe
diariũ. Suero fluuius. & quondã oppidũ contestanie finis. regio editania ame
no pcedente stagno ad celtiberos recedens. Valentia colonia. iii. passiũ ã mãi

Valentia colonia.

Saguntum nobile.

Hiberus & eius nã.

remota. flumen toriũ. & tandem ã mari Saguntũ ciuiũ ro. fide nobile opidũ.
flumẽ aduba. Regio aũt lergaoniũ hiberus amnis. nauigabili cõmertio diues
ortus in cantabris haud pcul opido iuliobrica p. ccc. passus fluens. nauiũ p. cclx.
ã uarei oppido capax p que uniuersam hispaniã greci appellauẽ hiberiam. Re

hispania ab hibero hiberia uocitata.

Scipiones. Afri.

gio cessatania. flumen subi. Colonia taracon Scipionum opus: sicut cartago poeno
rum. Regio Ilergetum opidum: subur flumen rubricatum. a quo letani & indigetes.
Post eos quo dicetur ordine intus recedentes: radice pyrenei ausetani. fixani. iterani.
Lacetani. Perq: pyreneum ceretani. deinde uuascones. In ora autem colonia barcine
cognomine fauentia. Opida ciuium ro. ueculo. irulo. flumen arnum. blambe. flu
men albe. emporia egenium. Hoc ueterum incolarum & grecorum qui phocensium fuere
soboles. flumen ticher: ab eo pyrenea uenus in latere promontorii alto. xl. Nunc per
singulos conuentus reddent insignia preter supradictam taracone disceptat populi
.xliii.' quorum celeberrimi ciuium ro. dentosani. bisgargitani. Latinorum ausetani cer
retani qui iulitani cognominantur. & qui augustani ac detani. Gerudenses. gessori
enses. theari qui iulienses. Stipendiariorum aquicaldenses. onenses. beculonen
ses. Cesaraugusta colonia immunis. amne Ibero infusa: ubi opidum antea uoca
batur saldiuia regionis reditanie. recipit populos. lv. Ex his ciuium ro. bellicanos.
cessenses. Ex colonia calagurritanos qui nasci cognominantur. Ilerdenses surdao
num gentis. iuxta quos sycoris fluuius ostensis regionis suessetanie. turiassono
rises Latinorum ueterum. castantenses. ergauicenses. graturitanos. leonicenses.
ossigerdenses federatos. taragenses. Stipendiarios arcobrienses. andolegen
ses. arocelitanos. burtanenses. calagoritanos qui fabularenses cognominantur.
compultenses. carenses. tericenses. torcoenses. damanitanos. spalenses. larne
ses. lursenses. iliberitanos. Lacetanos. uibienses. pompolenses. resegienses. Car
tagine conueniunt populi. Lxv. exceptis insularum incolis. Ex colonia accitania ge
mellenses & libisosonia cognomine foroaugustana: quibus duabus ius italie da
tum. Ex colonia saraliense: oppidani latii ueteris castulonenses qui caesari
uenales appellantur. secabitani qui augustani. ualerienses. Stipendiariorum
autem celeberrimi. labanenses. bastitani. consaburrenses. dianenses. gelestatu
Lortitani. laminitani. mentesani: qui & horetani. mentesani qui & bastuli. o
retani qui & germani cognominantur. Caputq: celtiberie segobrigenses. cape
tani. toletani. tago flumini impositi. Deinde ualcienses & uirgilienses. inglu
menses. Conuentus. vii. Arduli ducunt populos. xiiii. ex quibus iabenenses tan
nominare libeat. turinogildi. iiii. in quibus segis auionenses & segisama iulienses.
In eundem conuentum carietes & uenesi. v. ciuitatibus uadunt. quarum sunt uelienses
& idem pellodeones. celtiberi quatuor populis quorum numantini fuere clari sic

Caesaraugusta.

Numantini.

nuaceorum. xviii. ciuitatibus. Inter cautimenses palentini. lacobrigenses. cau
censes. Nam in catabrigis. vii. populis. Iuliobrica sola memoratur. In antergonum
.x. ciuitatibus tritium & uironesci. Arenascis nomen dedit fluuius harena. horum
sex opida Sagontia & ibixama que nomina crebro aliis in locis usurpantur. Pre
terea segonia & noua augusta cremesi ipaq: clunia celtiberie finis. Ad ocea
num reliqua uergunt. Uarduliq: ex predictis & cantabri iunguntur usq: austurum
.xxii. populi diuisi in augustano santrica urbe magnifica. In his sunt cigniri. pesi
ci. lanzienses. zoele. Numerus omnis multitudinis ad. cc. xl. liberorum capitum. Lu

censis conuentus p populorum est sex decim preter celticos & leuanos signominose ac bar
bare appellationis. sed liberorum capitu ex quibus preter ipsos ferme. cLv. Siti modo
braccarum. xxiiii. & ciuitates. cLxxv. capitu ex quib; preter ipsos braccaros in ualli.
coheleni. galleci atq; isilici. querquerni. citra festinandum noientur. Longitudo
citerioris hispanie est ad fine castulonis a pyreneo. dc. vii. passuu & ora paulo
amplius. Latitudo ab tarracone ad litus marsonis. ccc. vii. Era dicibus pyrenei
ubi cuneat angustiis inter duo maria paulatim deinde se pandens qua contin

Metallis hispanie diuites.

git ulteriorem hispania tridem & amplius latitudini adicit. Metallis plubi.
gris ferri. argenti auri tota ferme hispania scatet. Citerior & specularis lapi
dis. betica & minio. sed & marmorum lapidicinis. Uniuerse hispanie uespasia
nus impr augustus iactatae procellis rei p. Latii ius tribuit. Pyrenei motes his

Narbonensis prouintia.

panias galliasq; disterminant: p[ro]muntoriis in duo diuersa maria proiectis. Nar
bonensis prouintia appellatur pars galliarum que interno mari alluit. brachata ante
dicta: amne uaro ab italia discreta: alpiumq; uel salubrimis romano iperio iugis. A

Gebenna & Laus.

reliqua uero gallia latere septetrionali motibus gebenna & iugeribus agrorum cultu ui
rorum morum dignatone amplitudine opu. nulla ei prouintiarum preferenda. breuiterq;
italia uerius q prouintia. In ora regio sardonu. intusq; consuaranorum. flumia
tetii. uernodrubu. Opida ilisebere magne quonda urbis tenue uestigiu ruscino.
Latinorum. flume artaxe pyreneo rubren semp means. lacu narbon martius de
cumanorum colonia. xii. passuu a mari distans. Flumina ararisi. libria. Opida
deceto rara piacentibus stagnis. Agatha quonda massiliensiu & regio uulca

Rhodanus.

ru tectomagu atq; ubi rhoda rhodiorum fuit unde dcus. multo galliarum fertilis
simus rhodanus amnis ex alpibus se rapiens per lemanu lacu segneq; deferens
ararum nec minus se ipo torrentes isaram & druatia. Lybica apellantur duo
ora eius modica. ex his alterum hispaniense: alterum metammu. tertiu idemq;
amplissimu saliaticu. Sunt auctores & heracleam oppidu in ostio rhodani fu
isse ultra fossam ex rhodano. c. passibus mari ope & noie: insigne stagnu asto
mela oppidu maritima auaticorum. supq; campi lapides herculis. phiorum meo
ria. regio anatiliorum. intus tricollorum uocontiorumq; & sego uellaurorum. allobro

Massilia.

gum. intus dexiuiatiu cauarumq; rursus a mari tricoriu. At in ora massilia
grecorum phocensiu federata. p[ro]muntoriu zoachitarista portus. regio camatul
licorum. dein suelteri. supraq; uerucini. In ora aut athenopolis massiliensiu fo
rum iulii. Octauianorum colonia q pacensis appellatur & classica amnis in ea ar
genteus. Regio oxibiorum linguanorumq; sup quos suebri quariates adunicates.

Uarus.

At in ora oppidu latinu antipolis. regio deciatiu. amnis uarus ex alpiu mote ze
ma profusus. In mediterraneo colonia arelates. extanorum bete tere septima

Allobroges.

norum. aurasio. secundanorum. in agro cauarum. Ualentia. Uiena allobrogu oppida
latina. aque sexties alluuiorum. auennio cauarum. apta iulia. uulgientiu. alebe
ce. reiorum. appollinarum. alba helduorum. augusta tricastrinorum. anatilia. area.
bormanico. macino. belio. carcasinn. uulgarum. tercusarum. cessero. carbani. orate.

memino℞. cenicenses. cambolectri qui atlantici cognominant͠. foro͠ uocouiglanū.
lybii. luceuani. qui & foroneroniensés. nemausum. arecomicoꝝ. piscine. rute
ni. samnagens. tolosani. tectosagum. aquitanie coterminatas. goduritaꝝ cono
menses. umbranici. uocontioꝝ ciuitates federate duo capita uasio. & lugusau
gusti. Oppida uō ignobilia. xix. sicut. xxiiii. nemansiensibus attributa adiecit
formule galba imperator. Ex inalpinis aganticos atq; bodionticos quoꝝ oppidu
dinia. Longitudinem prouintie narbonensis. cccc lxx. passuū agrippa tradi
dit. Latitudinem. ccxlviii. Italie deinc. Primiq; eius lygures: mox etru
ria. umbria. latiū. ibi & tyberina ostia. & roma terraꝝ caput. xvi. passuū inter
uallo á mari. Uolscum postea & campanie picentinū. inde ac lucanū brutiūq;
quo longissime in meridiem ab alpiū pene lunatis iugis in maria excurrit italia.
A beo grecie ora. mox salentini. peduculi. apuli. peligni. frentani. marucini. uesti
ni. sabini. picentes. brutusci. ueneti. carnia pides. histri. liburni. Nec ignoro in
grati ac segnis animi existimari posse merito: si breuiter: atq; in transcursu ad
hunc modū dicatur. Terra omniū terraꝝ alumna: eadem & parens: numine deum
electa: que coeliū ipsum clarius faceret: sparsa congregaret imperia: ritusq; molli
ret: & tot populoꝝ discordes ferasq; linguas sermonis comertio cotraheret ad col
loquia: & humanitatem homini daret. breuiterq; una cunctaꝝ gentiū toto orbe pa
tria fieret. Sed quid agam: tanta nobilitas omniū litoꝝ: quis attigerit: tanta reꝝ
singulaꝝ populoꝝq; claritas tenet urbs roma. uel sola in ea: & digna etiā festa: cer
uice facies quo tandē narrari debet opere: qualiter campanie ora per se: felixq; il
la ac beata. Iam uero tota ea uitalis ac perennis salubritas: coeli temperies. tā fer
tiles campi. tam aprici colles. tā innoxii saltus. tam opaca nemora. tā munifica
siluaꝝ genera. tot montiū afflatus. tanta frugū uitiūq; & oleaꝝ fertilitas. tanta
nobilia pecudū uellera. tam opima tauris colla. tot lacus. tot amniū fontiūq; uber
tas totam eā perfundens. tot maria. portus. remigiūq; terraꝝ comertio patens
undiq;: & tanq̃ ad mortales adiuuandos ipsa auide in maria procurrens. neq; inge
nia: ritusq; ac uiros: lingua: manuq; superatas comemoro gentes. Ipsi de ea iudi
cauere grai: genus in gloria sui effusissimū: quotam partem ex ea appellando gre
tiam magnam. Nimiꝝ id quod in coeli mentione fecimus: hac quoq; in parte faci
endū: Ut notas quasdam ac pauca sydera attingam: legentes tamen quo se memine
rint ad singula toto orbe odissei rata festinari. Est ergo folio maxime quernio
assimillata: multo proceritate amplior q̃ latitudine: in leuo se flectens cacumine
& amazonice figura desinens parme: ubi á medio excursu cynetos uocatur.
per sinus lunatos duo cornua emittens leucopetrā dextra: laciniū sinistra. Patet
longitudine ab alpino eo fine pretorie auguste per urbē capuā que cursu meante
regiū oppidū in humero eius situ: á quo ueluti ceruicis incipit flexus decies centena
& . xx . passuū. multoq; amplior mensura fieret laciniū usq;: in talis obliqua sin
lacus digredi uidetur. Latitudo eius uaria ē. cccc x. inter duo maria inferoꝝ &
superoꝝ amnesq; uarū atq; arsiam. Media aūt ferme circa urbē romā ab ostio

Galba imperator.
Agrippa.
Italia. tyberis. Roma.
Capraria. ebusus. colu
braria.

Laus prophetica

ITALIA.

ROMA.
SICILIA.

Graeci laudis auidissimi.
Graecia magna

Italiae similitudo.

Leucopetra. Lacinium.
capua. regium.

Latitudo italie.

aterni amnis in adriaticū mare influentis ad tyberina ostia centū triginta sex
& paulo minus a castro nouo adriatici maris alpiū ad tuscū equor aut illo in loco
ducentis latitudinē excedens. Uniuersi aūt ambitus a uaro ad arsiam .xxx.
.lviii. pficit. Abest a circūdatis terris histria ac liburnia quibus locis centena

M. Uarro.

milia ab epyro illyrico qnquagīta ab africa minus ducēta ut auctor ē M. uarro.
Ab sardinia. cxx. ab sicilia mille qngenta. a corcyra minus. octoginta milia. Ab
ista. L. Incedit p maria coeli regione ab meridie qdē. sed si qs id diligēti subtili
tate exigat inter sextā oram pmaq; brumate. Nunc ambitū eius urbesq; en

D. Augustus chosmograp. Italie ambitum. opida. colonias. & flumina interioris ptis scripsit.

ūabimus. Qua ī re pfari necessariū est auctore nos diuū augustū secuturos.
descriptionemq; ab eo factam italie totius ī regiones. xi. sed ordine eo qui rectoꝝ
tractatu fieret, urbiū quidem uicinitates eoꝝ ordinatiōe utiq; pp̄ropera seruari
nō posse. Itaq; interiore ex hide pte digestionē in literas eiusdem nos secuturos. colo
niaꝝ mentione signata quas ille in eo prodidit nūō. nec situs originesq; prosequi faci
le est. Ingaunis liguribus ut ceti omittant agro tricies dato. Igitur ab amne uaro. nicea

Varus amnis.
pado flu.
port^9 herculis.

a massiliensibus conditū. fluuius pado. alpes. ppliq; ī alpinis multis noībus. sed max
ime capillati oppido uediantioꝝ ciuitatis gemellino. portus herculis menechei.
Ligustina ora liguꝝ celeberrimi ultra alpes. salui. deciates. oxubi. citra ueneni e tur
ris oribagiensis. tacielli. bimbelli. magelli. euburiates. casmonates. uelcetes. & qꝝ
oppida nora pxia dicem̄. flumē rutuba. opidū albū intimiliū. flumē merula.

Genua oppidū.

oppidū album ingaunū. portus uadoꝝ sabbatū. flum portifera. opidū genua. flu
uius ferior. portus delphini. tigulcias. segesta tigullioꝝ. flumē macra. Liguriae fi
nis. A tergo aūt supradictoꝝ om̄ apenninus mons italie amplissim̄ ppetuis iugis

Hic Appeninus mons. & oppida ī eo nonae regionis.

ab alpibus tendens ad siculū fretū. ab altō eius latē ad padū amnē italie ditissimū
Omnia nobilibus oppidis nitent. libarna. dertona colonia. triabar. detectace indu
stria. carreo qd potentia cognoiat̄. foro fului. qd ualentinū. Augusta bacienoꝝ
alba pompeia. hasta aquis tacielioꝝ. Haec regio ex descriptiōe augusti nona ē.
Patet ora ligurie inter amnes uarum & macram. cc. xi. amnectitur. iii. vii. ī
qua etruria est ab amne macra. ipa mutatis sepe noībus umbros. inde exegē
antiquitus pelasgios Lydia. a quoꝝ rege tyreni. mox a sacrificio. ritu. lingua
grecoꝝ tusci sunt cognoīati. Primū etrurie opidū luna portu nobile. Colo

Oppida Luna. Luca. Pisae. Etrurie.
Amnes Colonie.

nia luca a mari recedens propiorq; pise inter amnes auserem & arnū orte
a pelope pisisq; a teritanis greca gente. uada uolaterana. fluuis. cecina. popu
lonium etruscoꝝ quondā hoc tm̄ in litore. Hinc amnis pilem oxumbro nauigio

Umbria.

rum capax. & ab eo tractus umbrie. portusq; telamo cosa uolcientiū a pplo ro.
deducta. grauisce castꝝ nouū. pirgece. rhetanus amnis. & ipm cere. int^9 mil
le pass. iiii. agilla a pelasgis conditoribus dctm alsiniū. Pregne. tyberis amnis

Cato.

a matina. cc. lxxxiiii. Intus colonie falisca argis orta ut auctor est cato que
cognominant etruscoꝝ lucus colonie. rusellana. semensis. utricina. de cetero
arentini ueteres. arentini fidentiores. arentini iulienses. amicinenses aque

arentini.
clusini.

ses cognoīe. taurini. brerani. tortorienses. capenates. clusini noui. clusini uetes.

De Primo & secundo europe sinu.

fluentini profluenti arno appositi. fesule. ferentinu. fescennia. hortanu her
banu. nepte noue pagi prefecture claudii. a foro clodi. pistoriu. perusini. uanen
ses. saturnini qui ante urini uocabant. subtani. catones. uerientani. esentani. uo
laterani cognomine etrusci. uolsienses. in eadem parte opidorum ueterum nomina reti
nent agri crustumimus. colectranus. Tyberis antea tybris appellabatur & prius
albula media fere longitudine apennini finibus aretinorum prope fluit. tenuis primo.
nec nisi piscinis coriuatus emissusque nauigabilis sicuti tynia & glanes influentes
in eum nouenorum ita conceptu dierum si non aduuent imbres. Sed tyberis propter aspa
& confragosa. nec siquidem preter quam trabibus uerius quam ratibus longe meabilis fer
tur per c L. pass. non procul tiferno perusiaque & hotricolo. etruriam ab umbris
ac sabinis mox citra. XVI. passuum. urbis uegetem agrum a crustumino. deinde
fidenate latinumque a uaticano dirimens. Sed infra aretinum glanum duobus & XL.
fluuiis hausto precipuis antenare & aniene. qui & ipse nauigabilis latium inclu
dit a tergo. nec minus tamen aquis ac tot fontibus in urbem perductis. & ideo quamlibet
magnarum nauium ex itulo mari capax rerum in toto orbe nascentium mercator
placidissimus. pluribus prope solus quam ceteri in omnibus terris accoluntur amnis aspici
turque uillis fluuiorum minus. latet inclusis utrinque lateribus. nec tamen ipse depugnat
quamquam creber ac subitus incrementis & nusquam magis aquis quam in ipsa urbe stagnan
tibus. quinimo uates intelligitur potius ac monitor auctum semper religiosus ueri
us quam seuus. Latium antiquum a tyberi cerceios seruatum est mille passuum lo
gitudinem. tam tenues primordium imperii fuere radices colonis sepe mutatis. Te
nuere alii aliis temporibus. aborigines pelasgi. arcades. siculi. aruuci. rutili et
ultra cerceios uolsci. osci. ausones. unde nomen latii processit ad liriu amnem. In
principio est ostia colonia ab romano rege deducta. opidum laurentinum. lucus solis
indigetis amnis numicius. ardea a dane persei matre condita. Deinde quon
dam afrodisium antium colonia. astura flumen & insula fluuius nympheus clau
stra romana circei quandam insula inmenso quidem mari circumdata si creditur
homero. & nunc planitie. Mirum est quid hac de re tradere hominum notitie possumus.
Theophacastus qui primus externorum aliqua de romanis diligentius scripsit. nam
theopompus ante quem nemo mentionem habuit. urbem duntaxat a gallis captam
dixit. Ditarchus ab eo proximus legationem tamen ad alexandrum missam. Hic iam &
plus quam & fama circeiorum insule & mensuram posuit stadia. Ixxx. eo uolumine quod
scripsit nicodero atheniensium magistratum. qui fuit urbis nostre. cccc. XL°. anno. quic
quid ergo terrarum est preter. x. pass. ambitus annexum insule. Post eum annum accessit
italie aliud miraculum. A circeis palus pompinia est que locum. XXIIII. urbium fuis
se mutianus ter consul prodit. Deinde flumen aufentum. supra quod taracina opi
dum uulscorum lingua auxura dictum. & ubi fuere amicle siue amiciele a serpentibus
delete. Deinde locus fundanus ceca portus opidum formie dictum ut existimauere
antiqui. Lestrigonum sedes. ultra fuit opidum. pilo. colonia mynturne lyri amne
diuisa. glanico appellato sinu. essa extremum in adiectu latio quam quidam synopem

Fesule. Florencia a fluen-
pistorium. perusium.
Volaterani.

Tyber amnis & eius natura.

Aniens flu

lacinium.

Latium & eius longitudo.
& ro. imperii districtus.

aborigenes

ostia ab Anco marco. & colo
nie alie. & insula circei.

Homerus.

Theophacastus.
Theopompus. } uetustissimi
Ditharcus. } scriptores.
Legacio ro. ad alex.m

Palus pompinia.
Taracina.

Fundanus locus.

De Campania felice que et humane uoluptatis certamen.

dixere uocitatam. Hinc felix illa campania est. ab hoc sinu incipiunt uitiferi colles et temulentia nobilis suco per omnes terras inclito atque ut ueteres dixere summum liberi patris cum cerere certamen. hinc setini et cecubi obtenduntur agri. his iunguntur falerni. caleni. deinde surgunt massici. gaurani. surrentiniq; montes. ibi leburini campi sternuntur. et in delicias alice politur messis. Hec litora fontibus calidis rigantur. preterque cetera in toto mari conchilio et pisce nobili annotantur. Nusquam generosior olee liquor. et hoc quoque certamine humane uoluptatis tenuere osci. greci. umbri. tusci. campani.

Populi colonie et oppida eiusdem.

In ora sano fluuius. uulturnum oppidum cum amne literno. cum hoc balchidensium. inseuum portus. haiarus. baudi. lacus lucrinus et auernus. iuxtaque cimmerium oppidum quondam. deinde puteoli colonia dicearchea dicta. Post que flegei campi. acherusia palus cumis uicina. litora autem neapolis calchidensium et ipsa partheopea tumulo syrenis appellata.

Neapolis.

Herculaneum pompei haud procul expectate monte uesuuio. alluente uero sarnio amne ager nucerinus est. ix. passuum a mari. ipsa nuceria sarrentum cum promunctorio minerue syrenum quondam. sed enauigatio a tyrceis duode octoginta patet. regio ea a tyberi prima italie seruatur ex descriptione augusti.

Capua
Nola.

Intus colonie capua ab undecimo campo dicta. aquinum. suesia. uenafrum. soratanum. sidicini cognomine nola. opida abelinum. aricia. alba longa. aceruni. alifani. atinates. aletrinates. agagnini. atellani. uafullani. coarpinates. auxinates. alfetarni. et qui ex agro latino ut hernico. ite labicano cognominantur. chorani a dardano troiano orti. cubterini. castrimonienses. cingulari. gabienses. In monte albano foro populienses. ex falerno frusinates. ferentinates. fregnates. frabaterni ueteres. frabaterni noui. figolenses. fregellani. foro appi. forentani. gabani. interanetes. succasini qui et lyrenates uocantur. ilionenses. Lauini. norbani. nometani. prenestini. orbe quondam stepane dicta. puernates. sitini. segnini. uesulani. thetini. trebulani. cognomine ballinenses. trebani. tusculani. uerulani. uelitermi. ulubrenses. uruinates.

Roma urbs quondam maxima tenue modo uestigium.

Superque roma ipsa. cuius nomen alterum dicere arcanis cerimoniarum nephas habetur. optimaque et salutari fide abolitum enuntiauit ualerius soranus. luitque mox penas. Non alienum uidetur inserere hoc loco exemptum religionis antique ob hoc maxime silentium institute. Namque diua angerona cui sacrificatur ad diem xii. kalendas ianuarii ore obligato obsignatoque simulacrum habet.

Romulus.

Vespasianus et Titus.

Urbem tres portas habentem Romulus reliquit. aut ut plurimas tradentibus credamus. moenia eius collegere ambitu imperatoribus censoribusque uespasianis anno condite d.cccc.xxvi. milia passuum xiiii. cc. complexam montes vii. ipsa diuiditur in regiones xiiii. compitalarum cclxv.

Amplitudo urb rome

eiusdem spatium mensure currente a miliario in capite romani fori statuto ad singulas portas que sunt hodie numero xxxvii. ita ut xii. porte semel numerentur. pretereanturque ex ueteribus vii. que esse desierunt. efficit passuum per directum xx. dcclxv. ad extrema uero tectorum cum castris pretorii ab eodem miliario per uicos omnium uiarum mensura colligit paulo amplius xx. passuum. Quo si quis altitudinem tectorum addat dignam profecto estimationem concipiat. fateaturque nullius urbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei conparari.

De primo et secundo europe sinu.

Clauditur ab oriente agere tarquinii superbi inter prima ope mirabili. Namque eum muris equauit qua maxime patebat aditu plano. cetero munita erat excelsis muris aut abruptis montibus. insique ex spacio tanta tecta intus addidere urbes in prima regione. Preterea fuere in latio clara oppida. compometia. captia. politorium. tellana. tifata. cecina. ficana. crustumaria. medullum. corniculum. saturnia ubi nunc roma est. Antipolis quod nunc ianiculum parte rome. atenula. cumerium. tullatia. amnitum. norbe fulmo et cum carne in monte albano soliti accipere populi albenses. albani. esulani. accienses. ebolani. imbellani. bolani. cusuetani. coriolani. fidenates. foreti. hortenses. latinienses. longanimanates. macuales. mutrienses. numimenses. olliculani. ocultani. pedani. poletaurini. querquetulani. sicanisi. colenses. colonenses. tucienses. uimicellari. uillienses. uenetulani. uicellenses. itexanti. quo latio. Lui populi interiere sine uestigiis. In campano autem agro stabie oppidum fuere usque ad CN. pompeium et catonem: quos a populo ro. Kl. maii quo die. L. sylla legatus bello sotiali id deleuit. quod nunc in ullam abiit. interducit. Ibi et taurania sunt moriente scalum relique. preterea auctore antias oppidum apeolas captum a lutio tarquinio rege. ex cuius preda capitolium in fine incoauerit. a surrentino ad sylerum amnem. XXX. passuum. acerpitentin fuit tuscorum. templo iunonis a riae ab iasone condito insignis. Intus oppidum salerni. picentia. a sylerore tertia regio et ager lucanus brutiusque incipit. nec ibi clara incolarum mutatione tenuerunt eum pelasgi. oenotri. itali. morgentes. siculi gretie maxime populi. Nouissime lucani samnitibus orti duce lucio. Oppida prestum grecis posidonia appellatum. sinus prestanus. oppidum elea que nunc uelia. promuntorium palimurum a quo sinu recedente traiectus ad coloniam regiam. centum mille pass. proximus autem flumen melpes oppidum buxentum gretie pixilaus amnes fuit. oppidum blanda eodem nomine ab eo brutilum litus opidum. flumen ualetum. portus parthenius et phocensium sinus mbonensis locus. clampetie opidum tampsa a grecis tenie dem echemen. et crotoniensium terina. sinusque ingens terinus. opidum consentia. intus super insula. fluuius acherona quo opidam a cherutum ppo: quod nunc uinonem. ualentiam appellamus. portus herculis. metaurus amnis. tauidentum oppidum. portus horestis. et meldua oppidum sylleum. gratois fluuius mat ut dixere sylle. Dein colonia regia. siculum fretum ac duo aduersa promuntoria. ex italia rhenus. ex sicilia pelorum. xii. stadiorum interualla Vn regium. xl. iii. inde a peninsula syla. promuntorium leucopetra. xv. pass. ab ea ulutri cognorati a promuntorio zephirio absunt a sylero. ccciii. et includitur europe sinus primus. In eo maria nuncupant unde irrupit athlanticum ab aliis magnum qua intrat portinos a grecis a nobis gaditanum fretum quom intrauit hispanum qua tenus hispanias alluit. ab aliis herbericum aut balearicum mox gallicum ante narbonense prouintiam hinc lygusticum ab eo ad siciliam insula tuscam quod ex grecis alii noci um. alii tyrenum. e nostris plurimi inferum uocant. Ultra siciliam quod est ad sellentinos ausonium polibius appellat. Heratostenes autem inter ostium oceani et sar-

Tarqui. Supbi mirum opus.

De aliis claris opidis in lacio.

De aliis opidis. coloniis. fluminibus. mari. insulis. ciuitatibus. in agro Campano.

Pompeius.
Cato.
Sylla.

Capitolium.

Tertia regio.

oenotri. i. itali.

Lucani ex sannitibus.

polibius.
heratosthenes.

diniam & quicqd est sardoniu. Inde ad siciliam tyreneu ab hac cretam usq; sicu
lum ab ea creticu. Insule p hec prime om maria putuisse a grecis dce abruti
ce pyneo nuc ebusus uocatur utraq; ciuitate federata angusto fretu interflu
ente. patent xlvi. absunt ad dianam. lxx. stadia totidem dianu p cotinete

balearis insule.

a cartagine noua tindem a pituisse. i altu baleares due. & sucrone uersus colu
bratia. baleares funda bellicosas greci gymnasias dixere. Maior. c. passuu
est longitudine circuitu uo. cccc.lxxv. Oppida het ciuiu ro. palma & poletia
latina ciuiu & tienci feculatu hoc quoq fuit. ab ea. xxx. distat. minor logitu
dine. xl. milia ciuiu. cl. milia. Ciuitates habet labone. samsena. magone. A maio

Capraria.

Terra que Serpentis fugat. & hasi colubraria gignit.

Cuniculos nã.

re. xii. mi altu abest capraria insidiosa naufragiis & eregione palme urbis ma
nerie actiquadrat parua hanibalis. Ebussi terra serpentes fugat colubrarie
parit. io infesta omnibus nisi ebussitana terram inferentib; greci ofiosam dixere.
Cuniculos ebussus gignit populantis balearu messes. Sunt alie. xx. ferme puo
mari uadose. gallie aut ora in rhodani ostio moenia. moxq; brascoru uocatur. &
tres stoecades a uicinis massiliensibus dce pp ordinem quas iteru nominat uocabu
lis singulis prothemese. que & pompoia uocat. tertia hippea. ab his sitar. phoenice

De Corsica & ciuitates in ea.

philareto & lerma aduersum antipoli in qua bertoni oppidi memoria. In
Lygustico mari est corsica qua greci cirnon appellauere. sed tusco proprior: a sep
tentrione i meridiem piecta. longa passuu. cl. lata maiore ex pte. l. circuitu
.cccxxv. abest a uadis uolaterranis. lxii. Ciuitates ht. xxxii. & colonias. maria
na a mario deductam. aleriam a dictatore sylla. Citra est oglossa intra uero &
lx. pass. a corsica planaria a spe dicta equalis freto ideoq; nauigiis fallax ampli
or iugo & capraria qua greci egilion dixere. Item igiliu & dianiu qua tirtemi
siam eam becosanu. lucus & barpana. menaria. columbara. uenaria. ilua cu fer
ri metallis. circuitus. c. a populonio. x. a grecis italia dca. ab ea planasia. xxviii.
ab his ultra tyberina ostia in antiano stura mox palmaria sinuonia aduersum
formias pontie. In puteolano aut sinu pandatera. prochita. narbanae mit
ce. sed quia profusa ab enaria erat. enarie a statione nauiu enee homero ma
xime dca grece pyticusa no a simearu multitudine ut aliqui existimauere. s3

Caprea.

a figenis doliorum. Inter pausilippum & neapolim megaris mox a surrento. viii.
distantes. tyberii pricipis arte nobilis capree circuitu. xl. milia leucathea ex
que conspectum pelagus africam attingens sardinia minus. viii. passus a corsice
extremis. & eas ar tantibus insulis paruis que cuniculara appellant. Item q;

De Sardinia & pplis & coloniis in ea

pmconis & phorsaea quibus fretum ipm taphros nominatur. Sardinia ab
oriente patens. clxxxviii. ab occidente. clxxv. circuitu. dlxv. a meridie. lx
xvii. a septentrione. cxxii. abest ab africa. caralitano pmuntorio. cc. a gadib;.
xiiii. Inde habet a gorditano pmutorio duas insulas que uocant herculis a sul
censi enosin. a caralitano ficaria. Quida haud pcul ab ea & beleridas pontu
& callode & qua uocant baralitra. Celeberrimi ea pplorum ilienses. salari. corsi.
oppidorum. xviii. sulcatanorum. ualentini. neapolitani. uitenses. caralitani ciuiu ro.

& norenses. Colonia aut una q uocatur ad turrem libisonis. Sardiniam ipam timeus
sandaliotim appellauit ab effigie soleę. Mirsi lucricitus a nia similitudine uestigi
a contra pstantũ sinũ leucasię est a syrene ibi sepulta appellata cotra uelia
pontiam & isacia utreq; uno noie xenocrides argumtum possesse abeo nocris
italię cõtra uibonem paruę q uocant itachesie ulixis spectacula. Uerũ an

De Sicilia.

omnis claritatis sicilia sicania tuchdide dcã trinacri a ptibus aut tricatia
a triangula spetie. circuitu patens ut auctor est agrippa. dc.xviii. brutio agro
coherens mox interfuso mari auulsa xv. in longitudine a freto. in latitudie
aut mille. d. iuxta coloniam regiam ab hoc descendit argumento q regiũ gci
nomẽ oppido in margine italię sito. In eo freto est scopulus scylla. et carybdis

Stylla scopulus.
Carybdis mare.

mare uorticosũ ambo clara seuitia. ipius triquetre ut diximus pmutoriũ pe
lorũ uocatur aduersus scyllam uergens in italiam pachinum in gretia. cccc xl.
abeo distante peloponesso. lylibeum in africam. clxxx. Interuallo a pmũ

Promũtoria.

torio mercurii & caralitano sardinie. cxx. Inter se aut pmutoria ac latera
distant his spatiis terreno itinẽ a peloro pachinũ. clxxxvi. Inde lylibeũ. cc.
inde pelorũ. cxlii. Colonię ibi urbes aut ciuitates. lxiii. A peloro mare ionium
ore spectante oppido messana ciuiũ ro. qui mamertini uocant. pmutoriũ
drepanũ. colonia tauromeniũ quę sunt nasos. flum asines. Mons ethna noc

Mons ethna.

turnis mirus incendiis crater eius patet ambitu stadia xx. fauilla taurome
niũ & catinam usq; puenit. feruens fragor uero ad maronem & gemellos
colles. Scopuli tres cyclopũ. portus ulixis. colonia catina. flumina simetu
tertias. intus lestrigoni campi. Oppida leontini megaris. amnes pantha

Syracusae colonia

ges. colonia syracuse cũ fonte arethusa. quãq & termmlis & ardideia
& margea & ciane & milicę. fontes in syracusano ponatur agro. Portus naui
tichinus. flum elorũ. pmutoriũ pachinũ. a qua fronte sicilię flumine hyr
minũ. oppidũ camarina. fluuius gelas. oppidũ agragas qd agrigentinũ
nostri dixere. Terme colonia. amnes agathena. terephisa. selminus. op

Lylibeum opidũ.

pidũ lylibeum: abeo pmũtoriũ drepana. herina. oppida panormũ. soluus.
himera cũ fluuio cephaloedi. saluntinũ. agatyrsinũ. Tyndaris colonia.

populi.

oppidum mile & unde cepimus peloria. Intus aut latine conditionis. centuri.
pini. nepini. gestani. stipendiarii a sorturi. aomienses. ageriui. acestegia. acren
ses. bidini. citatiarini. drepanitani. argentini. echestienses. eritini. enteniti.
muticenses. menani. naxuioni. edini. eguini. gelani. galacteni. hilesini. hene
ses. hiblenses. ebricenses. herbenses. herbulenses. halicenses. hadranitani. marga
tenses. ipauenses. ietenses. mitrustani. magelini. murgentini. petini. pharo
pini. traphicienses. semelitani. seschetermi. selmoniti. sima ex hli. larenses. tis

Insulę

menses. triocalini. triracienses. & andemessoriorũ. In siculo freto sũt insulę
africam uersę caulos. melita. acamerina. lxxxiiii. a lylibeo. cxiii. cosyra
romuisos. cenega. lata. lapadusa. aethusa quã alii egusam scipserũt bucino
na etasolunte. lxxv. hosteodes. contraq; parropũ ustita. Citra uo siciliam

ex aduerso metauri amnis .xxv. ferme passuu. ab italia .vii. eolie appellate. ee
dem lipareorum & ephestiades a grecis. a nostris uulcanie uel eolie eo q eolus iliacis
temporibus ibi regnauit. Lippara co ciuiu ro. oppida dca a liparo rege qui succes
sit eolo antea longinus uel meligninus uocitata. abest .xxv. ab italia. ipa circu
itu paulo minor .v. Inter hanc & siciliam altera antea tharesia appellata nuc hie
ra. qa sacra uulcano e. colle in ea nocturnas euomete flamas. Tertias strogi
le a lipara mille pass. ad exortu solis uergens. in qua regnauit eolus que a lipa
ra liquidiore tn flama differt. a cui fumo q nam flaturi sint uenti in triduo pdi
cere incole traduntur. Vnde uentos eolo paruisse existimatu. Quarta didi
me minor q lipara. Quinta erifusa. Sexta phoenicusa a pabulo pximorum reli
ctarum nouissima eademq; minima uonimis. Hactenus de pmo europe sinu.

De lippara.
Theresia.
Strongile.

A Locris italie frons incipit magna gretia appellata: in tres sinus recedens auso
nii maris. qm ausones tenuere pmi. patet .lxxxvi. ut auctor est uarro. pleri
q; .lxv. fecere. In ea ora flumina innumera sed memoratu digna a locris ag.
etue & stigia. oppida caulonis. misae consulmu castrorum. conchitu qd ee
italie longissimu pmutoriu aliqui existimant. Dein sinus & scolagiu silla
ceu & stylenchiu ab atheniensibus quom conderent dcm. Quem locu occurrens
thermes sinus peninsulam efficit. & in ea portus qui uocat castra hanibalis.
nusq augustiore italia .xi. pass. latitudo e. Itaq; dionysius maior intercisa eo
loco: adicere sicilie uoluit. Amnes ibi nauigabiles cartines. crotalus. semirus. aro
castarginus. oppidu intus petilia. mons clibanus. pmutoriu lacimu. Cui aut
oram insulam .x. a terra dioscoron. altera calipsus qua ogigiam appellasse ho
merus existimatur. Preterea tyri seranus a melo essa. ipm a caulone abesse
.lxx. prodit agrippa.

De Locris italie fonte. que grecia magna ut M. Uarro scribit
Flumina.
oppida.

A latimo pmutorio secundus europe sinus incipit
magno ambitu flexus & a croceraunio epyri finitus pmutorio a quo abest .lxxv.
oppidu croto. amnis negthus. opidu tauri inter duos amnes cratim & sibarim
ubi fuit urbs eodem noie. Simlit est inter syrim & acrim heraclea. aliqn syris
uocitata. flumina talandriu. casuentu oppidu. methapontu qua tertia regio
italie finitur. mediterranei brutiorum aprustani. tn lucanorum aut urbes. attina
tes. bantani. buruni. grumitini. phocentini. sontini. syrini. tergilani. ursentini
uolcentani quibus munestrani iunguntur. Preterea interisse thebas lucanas
cato auctor est & mardoniam lucanorum urbem fuisse theopompus in qua alexand
epyrotes occubuerit. Conectitur secunda regio amplexa hirpinos. calabriam. apu
liam. salentinos. ccl. sinu. qui tarantinus appellatur ab opido lucanorum i recessu
hoc in timo situ. contributa eo maritima. Colonia que ibi fuerat abest .cxxxvi.
a lacinio pmutorio. aduersam ei calabriam i peninsula emittens. greci mesa
piam a duce appellauere. & ante peucetia a peucetio deuocri fre. In saletino
agro inter pmutoria .c. intersunt. latitudo peninsule a tarento brudusiu terre
no itinere .xxxv. patet. multo breuius a portu sasine. Oppida p cotinente a
tarento uaria cui cognomine apule mesapia sarmadiu. ora uo senu gallipolis.

Secundus europe sinus. oppida. colonie. gentes.
heraclea.
Cato. theopompus. alex. epirotes.
Oppida.

De Primo et Secundo europe sinu.

que nūc est anxa. lxxv. a tarento. mdc. xxxiii. pmūtoriū qđ a graii iapigia uo
cant quo longissime ī maria excurrit italia. ab eo basta oppidū et hidruntū
xix. passuū ad discrimē ionii et adriatici maris qua in gretia breuissimi trāsit?
Ex aduerso apolloniacū opidū latitudine intercurrentis freti passus mille nō
amplius. hoc interuallū pedestri cōtinuare transitu pontibus iactis pmū pyr
rhus epyri rex cogitauit. post eū M. uarro. cū classibus pompei pyratico bel
lo pesset. utrumq; alie impediere cure. Ab hidrunte saletū desertū. dein fra
tuentū portus tarentinus statio mito pesuppia balassum celi. brondusiū .M.
passus ab hidrunte ī primis italie portu nobile ac uelut certiore transitu sic lō
giore excipiente ilarrici urbe. durachio. ccxxv. traiectu. brundusio coterminus
pediculorum ager. noue adolescentes totidemq; uirgines ab illyriis pptos genuere.
Pediculorum oppida. rudia. egnati abario. magnesia. brixa. dedali amemis filio
egee. a quo iapegia amitan partus. aufidus. ex hirpinis motibus canusiū pfluēs
Hinc apulia clauniorum cognominauit a duce diomedis socero. ī qua opidū salapia
hanibalis meretricio amore inclitū. sipucanū. murre. amnis cerbalus. Clauniorum
finis portus agasus. promūtoriū montis gargani. A salentino siue iapigio. cc. xxiii
ambitu gargani. portus garnie. lacus pantanus. flum portuosū ferroteanū
apulorum. Itemq; larinū. cliterna. tifernus amnis. inde regio fertana. Ita apulorum
gña tria ceam duce gñis lucani subacti á chalcante q nūc loca tenet ethinates.
Clauniorum pter supradcta colonie luceria. uenesia. oppida canusiū. arpi. aliqn ar
gos hipidū. diomedes ibi deleuit gentes nomadorum dardorumq; et urbes duas q
in puerbii ludicrum uertere apinam. methaiorā. Ceterum intus in secunda regiōe
hirpinorum colonia una beneuentū auspicatius mutato nōie: que quondā appella
ta maleuentū. euculani. aquiloni. abellinates cognōie ptoprū. compsani. claudi
ni. lygures qui cognominantur corneliani. equibellani. uecellani. deulani. alitin.
abellinates. cogno minati marsi. atrani. ecani. alfellani. artinates. arpani. bora
ni. colatini. alfellani. corienses. et nobiles clade ro. canenses. Dirini forentiani
genusini. herdorienses. hirrini. larinates cognōie ferentani. ethinates ex gar
gano mateolani. noretini. matini. robustini. siluini. strapellini. curuantini. ui
biniates. uenusini. uluritini calabrorum mediterranei. egerini. apamestini. arge
tini. butuntinienses. deciani. brubestini. norbanenses. baldonenses. stulnini. tu
tini. Salentinorum. alentini. basterini. neretini. ualentini. ueretini. Seqt
regio quarta gentiū uel fortissimarum italie. In ora ferentanorum. atiferno flum
termū portuosum. oppida histoniū. bicha. hortaua. aternus āmis. Intus auxani
cognōie ferentani. caretini supantes et infernates. lamienses. Marrutinorum
reatini. Pelignorum corinfiaenses. supequani. sarmonenses. Marsorum auxati
ni. atinates. fucenses. lucenses. marruuini. albensiū alba ad fucinū lacū. Eq
culanorum cliternini. careseolani. nestorini. angulani. pennenses. peltinates qb;
iunguntur aufinates. cismotani. Samniū qđ sabellos et greci saunitas dixere. Colo
nia uobianū uetus et alterum cognōie undecimanorum. aufidenates. aserrini. fagi

Pyrrhus et M. Uarro de ponte conficiedo.

brundusiū portus.

Salapia oppidum meretricia Hannibalis clarum.

Amnes.

Diomedes quos pptos deleuit.

Cannenses clari strage ro.

Regio italie quarta et in ea opida. colonie. et gentes.

peligni. Marsi.

Lucenses. albenses.

Sabelli.

fugali. ficolenses. sepinates. tenentiates. sabinorum amiterini. curenses. forum decii. forum nouum. fidinates. interamnates. mursini. nomentani. reatini. trebulani qui cognominantur mutuesti. et qui suffenates. tiburtes. parmates. In hoc situ ex equiculis interiere comini tadiates. ceduti. alphaterni. Gellianus auctor est lacu fucino haustum marsorum oppidum marchippe conditum a marsia duce lydorum. Item uiticinorum in piceno deletum a romanis Ualerianus. Sabini ut quidam existimauere a religione et deum cultu saeuini appellati uelinos accolunt lacus. proscidis collibus narram exhaurit illos sulphureis aquis tyberim ex his petens replet e monte fiscello auens iuxta facinae nemora et reate in eosdem conditus. At ex alia parte amnio in monte trebanorum ortus lacustris amenitate nobilis qui nomen dedere sullaqueo defert in tyberim. in agro reatino cutini ac lacum in quo fluctuet insula italiae umbilicum esse M. uarro tradit. Infra sabinos saltus est a latere picenum a tergo umbria penninis iugis sabinos utrinque uallantibus. Quinta regio piceni et quondam uberrime multitudinis ccc.LX. picentinum in fidem publicae rei uenere. Orti sunt a sabinis uoto uo(tum) sacro tenuere ab aternio amne. ubi ager nunc adrianus et adria colonia a mari .iii. flumen uouianum. ager praetutianus palamesisque. reni castrum nouum flumen uinatum cruentum cum amne qui solum liburnorum in italia reliquum est. flumen albula cessunum quo finitur praetutiana regio et picentum incipit. cupra oppidum. castellum firmanorum et super id auscellum picenum nobilissima. Intus nouana. in ora duana. potentia. humana a siculis condita. Ab hisdem colonia anchona apposita promontorio cunero in ipso flectentis se ore cubito. a gargano .CLXXXIII. Intus auximates. ueregrani. cingulani. cuprenses cognomine montani. phalarienses. pausulani. plaminenses. recinenses. septempedates. tolentini. astracenses. urbe saluia. polentini iunguntur. Hic sexta regio umbriam complexa agrumque gallicum circa ariminum. ab ancona gallica ora incipit togatae galliae cognomine. Siculi et liburni plurimi eius tractus tenuere. In primis palm sup cutianum adrianumque agrum. umbri eos expulere etruria. Nec galli umbrorum gens antiquissima italiae existimatur ut quos umbrinos putent dictos quod inundatione terrarum imbribus supfuissent. ccc. eorum oppida tusci debellasse reperiuntur. Nunc in ora flumen esis senogaulia. metaurus fluuius. fanum fortunae. pisaurum cum amne. et intus spellum tuder. Decetero amerini. acidiates. asirnates. arnates. aesinates. camertes. causentilani. cursulani doiactes cognomine. salentini. fulginiates. foroflaminienses. forocullienses cognomine concupienses. forobrentiani. forosempinienses. iguini. interamnates cognomine nartes. meuenates. meuaniorenses. macilicates. narnienses. quod oppidum nequinum antea uocitatum est. nucerini cognomine fauonienses et camellam otricellani. ostrani. pitellani cognomine pisuertes. et alii mergentini. palestini. sentinates. sartinates. spoletini. suarrani. sestinates. sullates. admates. trebiates. tusicani. tibnates cognomine tybini. et alii metaurenses. et alii hortenses. metionenses. undinates. uiuentani. In hoc situ interiere feliginates et qui clusium tenuere supra interamnia et sarranates cum oppidis acerris quae uafrie cognominabantur turocelo quod uecttuolum intus sa

Gellianus.

Ualerianus.

Sabini quasi et saeuini

M. Uarro.

Quinta Regio in qua est Picenum. et aliae coloniae et gentes.

iuxta

Ancona.

Regio italiae sexta in qua umbria.

Ariminum.

populi deleti.

Pisaurum. fanum.

Spoletini.

linates. curiates. fallienates. apienates. interiore et arienates cum trinoculo et usi
dicani et plangenses. pesinates. celestini. ameriani. supra scriptam cato ante persei
bellum conditam annis nongentis .lxiiii. prodidit. Octaua regio determi
natur arimino pado apennino. In ora fluuius crustumium. ariminum colonia cum am
nibus arimino et prusa. fluuius rubico quondam finis italie. ab eo sapis et uitis
et anamo. Rauenna sabinorum oppidum cum amne bedese. ab ancona .cv. nec
procul a mari umbrorum bruntium. Intus colonie bononia felsina uocitata quom princeps
esset etrurie. bruxillum. mutina. parma. placentia. oppida cesena. clater
na. foroclodium. populi triennium cornelii. fauentini. fidentini. offensini. padi
nates. regienses a lepido. solonates. saltusque galliani qui cognominant testami
nicani. ueliates cognomine uecti regiates. urbenates. In hoc tractu interierunt
boi quorum tribus .cxii. fuisse auctor est cato. Item senones qui ceperunt romam.

P adus e gremio uesuli montis celsissimum in cacumen alpium elati finibus lygurum
gabienorum uisendo fonte fluens. condensque se cuniculo. et in foro iubiensium a
gro iterum exoriens. nullo amnium claritate inferior. a grecis dictus heridanus
ac poena phetontis illustratus. Augetur a canis ortu liquatis niuibus agris. quam
uis torrentior. nil tamen ex rapto sibi uendicans. atque ibi nusquam ubertate largior. c
cc. passuum a fonte addens meatu duo de .xc. nec amnes tantum apeninos alpinosque
nauigabiles capiens. sed lacus quoque inmensos in eum sese exonerantes. Omni numero .x
xx. flumina in mare adriaticum refert. Celeberrima ex his latere iactum. panarum
trebiam. placentinum. tarum. ciam. gabellum. scutelnam. rhenum. Alpium uero stu
ramor. gundurias. duas ses. Item ticinum. lambrum. adduam. ollum. mintium. nec
alius amnium tam breui spatio maioris incrementi est. Urget quippe aquarum mo
le et in profundum agitur. grauis terre quamquam deductus in flumina et fossas
inter rauennam altinumque per .cxx. tamen qua largius uomit. vii. maria dictus facere. an
gusta fossa rauennam trahitur. ubi padusa uocatur. quondam messanicus appellatur.

P roximum inde ostium magnitudinem portus habet qui uacerhem dicitur. qua claudius
caesar brytanniam triumphans pregrandi illam domo uerius quam naue intrauit
adriam. Hoc autem heridanum ostium dictum est. ab aliis spineticum ab urbe spina que fuit
iuxta preualens. uel delphicis ut creditum est thesauris condita a diomede. Auget
ibi uatrenus amnis ex forocorneliensi agro proximum. Inde ostium caprarie. dein sa
gis. dein. uolane. quod ante olane uocabatur. Omnia ea flumina fossasque primi a sagi
fecere tusci egesto amnis impetu per transuersum matrianorum paludes que .vii.
maria appellantur. nobili portu oppidi tuscorum adrie a quo triaticum mare ante ap
pellabatur quod nunc adriaticum. Inde ostia plena. carbonaria fossiones ac phili
stena quod alii tartarum uocant. omnia ex philistine fosse abundantiore nascentia.
accedentibus atesi ex alpibus tridentinis uigisonum ex agris patauinorum brondulum
portus. pars eorum et proximum portum facit brundulum sicut hedronem meduaci duo
ac fossa clodia. his se padus miscet ac per hoc effundit plerisque; ut in egypto nylus.
quod uocant deltam a triquetra figura inter alpes atque oram maris facere proditur

iuxta

Octaua Regio. flumina. colonie. et gentes eius.

Rauenna.

Bononia.

Mutina.

boiorum casus.

Interitus senonum.

De Pado flumine. et aliis flu.

heridanus amnis phetontis poena nobilis.

Lombardie flu. clara.

Tycinus.

Diuisio padi inter rauennam et altinum deletum.

claudius caesar quam maxima naue adriam intrauit.

Diomedes condidit spinam.

Triaticum olim mare quod nunc adriaticum uocatur.

Atesis amnis.

Δ fossa clodia

Metrodorus. de padi noie pprietate.

stadiorum .v. in circuitu. Pudet a grecis italie rationem mutuari. Metrodorus tamen septius
dicit. quoniam circa fontem arbor multa sit picea quales gallice uocantur. padi ob hoc nomen
accepisse. ligurum quidem lingua amnem ipsum bodigum uocari quod significet fundo care
tem. Cui argumento adest oppidum iuxta industria uetusto nomine bodingomagum.
ubi precipua altitudo incipit.

Transpadana appellata regio nona et oppida in ea.

Transpadana appellatur ab eo regio nona tota in
mediterraneo. cui maria cuncta fructuoso alueo importat. oppida bunnorum. segusio
colonie. ab alpium radicibus augusta taurinorum. inde nauigabili pado antiqua ligu
rum stirpe. deinde salanorum augusta pretoria iuxta geminas alpium fores grauias atque
penninas. his poenos graiis herculem transisse memorant. Oppidum hipporedia si
byllinis libris a populo ro. condi iussisse. hiporedias galli bonos equorum domitores
uocant.

Wercelle. Nouaria.

Wercelle lybitiorum ex salluis orte. Nouaria ex uertamacoris uoconti
orum hodieque pagan non ut cato existimat ligurum. ex quibus leui et marici condidere

Ticinum oppidum. mediolanum. bergomum.

ticinum non procul a pado. sicut boi transalpibus leui et marici profecti. laude pom
peiam. Insubres mediolanum. Oromoniorum stirpis est comum atque bergomum. Ligoni
forum aliquot circa populos auctor est cato. sed originem gentis ignorare se fatetur. quam do
cet cornelius alexander ortam in grecia interpretatione etiam nominis. uitam in montibus
degentibus. In hoc situ interiit oppidum orambouiorum parra unde bergomates ca

ppli qui fuerunt.

to dixit ortos et manum prudentes altius quam fortunatius situm. Interiere et caturi
ges insubrum exules et spina supradicta. Item melpum opulentia precipuum quod ab insubri

Nepos cornel. et uictoria camilli.

bus et bois et zenonibus deletum eo die quo camillus ueios cepit. nepos cornelius
tradit.

Wenetia decima Regio. flu. et col.

Sequitur decima regio italie adriatico mari apposita. cuius uenetia
fluuius sylis ex montibus opitergimis et portus eodem nomine. colonia concordia. flu

Opitergum.

mina et portus romantinum. tiliauentum. maius minusque. anaxum quo matianus

Col. Aquilegia.

defluit alsanatiso cum tarro profluentes. aquilegiam coloniam .xv. pass. a mari
sita. Carnorum hec regio iunctaque iapudum amnis tymauus castellum nobile. uino pum

Tergeste colonia

cium tergestinum sinus. colonia tergeste .xxxiii. ab aquileia. Ultra quam .vi. pass. for
mio amnis ab rauenna .cxc. pass. Antiquus autem italie terminus. nunc uero histriae

Hister flu.

quam cognominatam a flumine histro in adriam effluente a danubio amne. eodemque
histro ad summum padi fauces contrario eorum percussu mari interiecto dulcescente ple
rique dixere falso. et nepos etiam padi accola. Nullus tamen ex danubio amnis in ma
re adriaticum effundit. deceptus credo quod magro nauis flumine in mare adriaticum
descendit non procul tergeste tenetur. Iam constat quo flumine humeris trauec
tam alpices diligentiores tradunt. Subisse autem histro deinde sabbo. deinde naupor

De Histria. oppi. colonie. lacus et amnes.

to. cui nomine ex ea causa est inter aemonam alpisque exorienti.

Histria ut penin
sula excurrit. latitudinem eius .xl. circuitu .cxxv. prodidere quidam. item adherentis libur
nie .clxxx. nonnulli in fanaticum sinum iapudiam promouere a tergo histrie .cxxx. de

Tuditanus histros sbegit.

inde liburniam .cl. fecere. Tudecanus qui domuit histros in statua sua ibi scripsit
ab aquilegia ad ticinum flumen stadia mille. Oppida histrie ciuium ro. agida. parentu.

Pola.

colonia pola que nunc pietas iulia quondam a colchis condita. abest a tergeste .c. M.
oppidum ue sanctum. et nunc finis italie. fluuius ursie ad potum. Ab ancona traue

egida

ctus. cxxx. pass. Est i mediterraneo regionis colonia Cremona. brixia. romāo
rū agro. uenetoꝝ aūt adeste. et oppida acaelū. patauiū. opitergiū. uelunū.
Vincentia. mantua tuscoꝝ transpadū sola reliqua. Venetos troiana stirpe or
tos esse auctor est cato. Zenomanos iuxta massiliam habitasse. In Volsas fere
tim. tridentini. et beruenses. retica oppida retoꝝ et euganeoꝝ uerona. iulienses
carnoꝝ. deinde quos scrupulos dicē nō attineat alucrenses. senates. flamonienses.
namenses. tali cognōie culici. foroiulienses cognōie transpadani forentani. me
dinates. quarqueni. taurisani. cogienses. uaruani. In hoc situ interiere ꝑ oram
iramine. pellaon. palsituū. ex uenetis atina et celina. carnes. segesta. tocra. tauris
ci noreia. et ab aquileia ad. xii. lapidē deletū oppidū etiā inuito senatu a. M. clau
dio. L. piso auctor est. In hac regione et. xi. lacus inclyti sūt. amnesq; eoꝝ partus
aut alumni si tñ nō acceptos reddūt. ut aduam larius. ticinū uerbanus. mintiū cū be
nacus. olliū sebinū. lamb[illegible] eupilis. Omnes incolas padi alpes in longitudine. x. passus.
P reterea sup oram ad infeꝝ mare coelius tradit timagenes. xxv. pass. deductis. i
latitudine aūt nepos corn. c. T. liuius. iii. stadioꝝ. uterq; diuersis in locis. nanq; et
centū milia excedunt aliqñ ubi germaniā ab italia submouet. nec. lxx. i plont.
Reliqua sui pte graciles ueluti nē puidentia latitudo italie. subter radices se
oꝝ a uaro ꝑ uada sabbatia taurinos comū. brixiam. ueronā. opitergū. aquile
ia. tergeste. polam. arxiam. dcc. xlv. colligit. Incole alpiū mlti ppli sed in
lustres. A pola ad tergestis regionem fecues. subocrini. catalineom. celem iuxta
carnos quondā taurisci appellati nūc norici. his contermini rheti et uindelici
omnes i multas ciuitates. Diuersi rhetos tuscoꝝ prolem arbitrantur a gallis pulso
duce rheto. Verso deinde i italiam pectore alpiū latinū iuris euganei gentes.
quoꝝ oppida. xxxiiii. enūerat cato ex his triū plem uenalis cum agris suis populus.
deinde camunū complesq; sites finitimis attributi municipiis. lepontios et salas
sos taurisce gentis idem cato arbitratur. Ceteri fere lepontios relictos ex comitatu
herculis interptatione greci nois credūt preustis niue membris eiusdem exercit⁹
et graios fuisse. graiaꝝ alpiū incolas prestantes gn̄e euganeos inde tracto noīe
caput eoꝝ scoenos ratoꝝ uenonenses que ortus regni amnis accolūt. Lepontioꝝ
qui uberi uocantur fontem rhodani eodem alpiū tractu. Sunt pterea latio do
nati ut incole. ut occodorenses et finitimi centrones cocciani ciuitates. et turi
lyguribus orti uagienni ligures. et qui montani uocantur. capillatoꝝ q; plura
gn̄a ad confinium lygustici maris. Non alienū uidetur hoc loco obitē inscp
tionē e tropheo et rapaeo alpiū que talis est; Impatoris caesaris diui filii
augustus. pontifex maximus. impator quattuordecies. tribunitie potestatis
decies septies. Senatui ppl̄oq; ro. q ꝑ eius ductu auspitiisq; gentes alpine oēs
que a mari supero ad infeꝝ ptinebant. sub imperiū ppli ro. sūt redacte; Ge
tes alpine deuicte triumplini. camuni. uenotes. uenonetes. isarchi. breunce.
naunes. focunates. uideli. quoꝝ gentes. iiii. consuanetes. iracinates. licates. ca
tenates. ambisontes. rugusci. suauenetes. caluconeses. brixenetes. leponti. uberi.

Cremona. brixia.
patauium. adeste.
Veneti ex troianis.

Verona.

Foroiulien.
populi qui fuerunt.

L. piso.
Huius regionis. xi. lacus.

Coelius.
T. Liuius.
nep. cornelius.

De alpibus et gentibus alpinis.

Norici. rheti. vindelici.

Cato.

Euganei.

Epitaphium Augusti.

frigida

nantuates. seduini. uaragri. salassi. acitauones. medulli. ulcemi. caturiges.
brigiani. sogianti. brodionti. memaloni. edenates. esubiani. ueiamini. gal
lice. triullati. ecdini. uergunni. egutturi. nematuri. oratelli. nerusi. uelauni.
suetri. Non sunt adiecte ciuitates cocciane duodecim que non fuerant hostiles. item
attribute municipiis lege pompeia. Haec est italia diis sacra. He gentes
eius. Haec oppida populorum. Super hec: italia Q. L. emylio paulo. C. atilio cons.
nuntiato gallico tumultu sola sine externis ullis auxiliis: atque etiam tunc sine trans
padanis equitum. LXXX. peditum. LXX. armauit. Metallorum omnium fertilitate nullis
cedit terris. sed interdictum id uetere consulto patrum italie parci iubentium.

Digna laude italia.

Arsie gens liburnorum iungitur ad flumen titium. pars eius fuere mentores. himani.
enceleti. buni. et quos callimachus peucetios appellat. nunc totum nomine uno illyricum
uocatur. genera populorum pauca effatu digna aut facilia nomina. Conuentum scardoni
tanum petunt iapudes et liburnorum ciuitates. XIIII. ex quibus lacinienses. stulpi
nos. burnistas. obbonienses nominare non pigeat. Ius italicum habent eo conuentu
aluteflanates a quibus sinus nominatur. lopsiuarii. abrini. miminensesque: asseria
tes. et ex insulis fertinates. gurrite. Cetera per oram oppida annesac sinus.
aluona. flamoua. tarsatica. senia. lopsica. ortoplinia. regium. argiruntum. cor
ninum. enoua ciuitas. passiui flumen telauium. quo finitur iapudia. Insule ei
sinus cum oppidis preter supra significatas absortium. arba. crexigissa. portuna
ta. rursus in continente colonia iadera que a pola. CLX. abest. inde. XXX. cole
tum insula. XVIII. ostium titi fluminis.

Illyricum gens liburnorum.

Liburnie finis et initium dalmatie
scardona in amne eo. LXX. pass. a mari deinde tariotarum antiqua regio et ca
stellum. tapoua promunctorium diomedis. uel ut alii peninsula. illis circuitu. C.
trigurium ciuium ro. marmore uotum sicculi in que locum diuus claudius ueteranos
misit. Salona colonia ab iader. CXII. Petunt mea iura uiribus descriptis in
decurias. CCCXLII. dalmate. XXII. cleuri. XXXIX. ditiones. CCLXIX. mezei.
LII. sardeate. In hoc tractu sunt burnum. mandetrium tribinium nobilitas proliis ca
stella petunt. Ex insulis stei colentum separi. epetini ab his castella petunt in eam
raceonium. narona colonia terci conuentus a salona. LXXX. passum apposita cognominis
sui fluuio a mari. XX. passum. M. uarro. LXXXIX. ciuitates eo uentitasse auctor
est. Nunc soli prope noscuntur cerauni decuria. XXIIII. diuersi. XIII. desites. CIII.
decleate. XXXIII. de rectim. XIIII. de remeste. XXX. didari. XXXIII. gimditionis
XLIIII. melcomani. XXVII. naresi cum scrutari. LXXII. siculote. XXIIII. populatores
que quondam italie nardei non amplius quam. XXII. decuriis. preter hos tenuere tractum
eum parthemani. emasumastice. armiste. anarone amne centum passuum abest
epidaurum colonia ab epidauro sunt oppida ciuium ro. hiis sinum. carinum. butua. inimo
lanium quod antea colchinium dictum est a colchis conditum amne dirino superque eum op
pidum ciuium ro. scordra a mari. XVIII. Preterea multorum grecie opidum defici
ens memoria necnon et ciuitatum ualidarum. Eo namque tractu fuere labeate. sene
dirundini. sasei. grabei. propieque dicti illyrii et taulanti et pyrei. Retinet

Liburnia colo
niae et gentes in ea.

Varro.

Opida et ciuitates
que fuerunt.

nomen in ora nympheum promũtoriũ Lyssum oppidum ciuiũ ro. ab epidauro
.c. passuũ. A Lysso macedonia puincia. gentes partheniẽ a tergo eo℞ das
sarete. montes candauię. a durachio. lxxviii. passuũ. In ora uõ denda ciuiũ ro.
epidaunnũ colonia pp inauspicatũ nomẽ: a roma dirachiũ appellata. flũm
adusa a quibusdam eas noiatum. apollonia quonda corinthio℞ colonia. iiii. pas.
a mari recedens. cuius in finibus celebre nympheũ accolunt bartamantes. &
bullones. At in ora oppidũ oricũ a colchis conditũ inde initiũ epyri acrocerau
nia a quibus nũc europe determinauimus sinũ. a salentina italię pmũtorio di
stat. lxx. passus. a tergo carno℞ & iapudũ qua se fert magnus Ister. Rhe
tis iunguntur norici. oppida eo℞ iruuum. celeia. teurina. aguntũ. uianiõia. clau
dia. flauiuũ. soluens. e noricis iungunt̃ lacus peiso. deserta boio℞. Iam tñ coloñia
diui claudii sabaria. & oppida starabuntia iulia habitant̃. Inde glandifera
pannonię qua mitescentiũ alpiũ iuga p mediũ illyricũ a septẽtrione ad meridiem
uersa: molli in dextra ac leua deuexitate consīdit. Quae pars ad mare adria
ticũ spectat: appellat̃ dalmatia. & illyricũ supradcm ad septentriones pannonia ũ
git finit̃ inde danubio. In ea colonię hemona. sciscitia. amnes clari & nauigabiles
in danubiũ defluunt. drausus noricis uiolentior. saus ex alpibus carneis placidior
.c.xx. interuallo drausus per sernetes. lazos. andisetes. Saus p colapianos breucos
q; ppto℞ hec capita. Preterea arabiates. azaliani. antiuelgites. catari. carnaca
tes. heraulsq;. hercuniates. latomici. offeriates. uarciani. Mons claudius cui in frõ
te scordisci. in tergo taurisci. insula in suo metus barbaris amnitarũ maxima. P
terea amnes memorandi colapis in saura influens iuxta sistram gẽino alueo ef
ficit insulam ibi quę segestram appellat̃. Alter amnis bacutius in saura syri
no oppido influit ubi ciuitas syrimiensũ & amantino℞. Inde. xlu. taurinũ ubi
danubio miscetur saus. Sup influunt ualdasus. urbanus. & ipsi nõ ignobiles. Pan
nonię puintia iungitur quę mesia appellat̃: ad pontũ usq; cũ danubio decurres
initipit a cõfluente supradco. In ea dardani. celegere. triualli. tiuachi. mesii. t̃rã
ces ponthoq; contermini scytae. Flumina clara dardanis. margis. pingus. tima
chus. ex rhodophe esciis. ex emoutius. assamus. iecerus. Illyri latitudo qua maxĩa
est. ccc.xv. pass. colligit. Longitudo a flumĩe arsia ad flumẽ drimiũ. d.xxx. a
trinio ad pmũtoriũ acroceraunũ. c.lxxv. agrippa pdidit. Uniuersũ aũt sinum
italię & illyrici ambitu. xvii. In eo duo maria quo diximus fine Ionium in pte. Interius
adriaticũ qđ supe℞ uocat. Insulę in ausonio mari pter iam dctas memoratu dignę
nulle. In ionio paucę. calabro litore ante brundusiũ qua℞ obiectu portus efficitur.
Contra apulũ litus diomedia conspicua monumẽto diomedis. & altera eodẽ nõie a
quibusdã teutria appellata. Illyrici ora mille amplius insulis freqtat̃ natuã ua
doso mari estuariisq; tenui alueo intursantibus. clare. ante. Ostia tymaui caldo
rũ fontiũ cũ estu maris crescentiũ iuxta histro℞ agrũ cyssa. pullaria & absyrti.
Iuxta eas electridas uocauẽ in quib; puenirẽt sucinũ qđ illi elect℞ appellant
uanitatis graecę certissimũ documentũ adeo ut quas eo℞ designẽt, aut i quã costi

Macedonia colonię & gentes in ea.

apollonia colonia.

Norica opida & colonię.

Pannonia glandifera.

Dalmatia colonię & flu.

Mesia prouincia

Agrippa.

Sinus italię & in eo maria.

Diomedia nobil.

Succini. elect℞ grece.

Graii.

terit contra iader est lyssae que appellate contra liburnos grates aliquot. nec pau pauciores lyburnice celadusse. Contra surium bailo. & capris laudata braccia sa tinium ro. & cum oppido farila abissale. corgira. melena. congnominata cui gnidiorum oppido distat. XXV. inter quam & illyricum melite unde catulos melitos appellari calimachus auctor est. XV. ab ea VII. elaphites. In ionio aut mari ab arico I. pass. sasonis pyratica ratione nota.

Calimachus.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber tertius feliciter finit.
Incipit Quartus. in quo continentur. situs. maria. gentes. oppida. portus. montes. flumina. mensurae. populi qui sunt: aut fuerunt.

De tertio europe sinu.

TERTIUS. EURO pae sinus a ceraunis incipit montibus; mon hellesponto amplectitur preter minores sinus. XIX. XII. passuum. In eo epi ros. acarnania. ethoila. phocis. locris. a chaia. messenia. laconia. argolis. me garis. attica. boetia. Iterumque ab illo mari eadem phocis & locris. doris. phtiotis. thes salia. magnesia. macedonia. tracia. Omnis graetie fabulositas sic & literarum clari tas ex hoc primum sinu effulsit. quapropter in eo paululum comorabimur. Epiros in uniuersum appellata a ceraunis incipit montibus. In ea primi caones a quibus caonia. deinde cesproti. antigonenses. lacros. haornon. & pestifera auibus exaltatio cestrorum. phebi quorum mons pyndus. cassopei. driopes sello. epilopes. melosi apud quos dodonei iouis templum oraculo illustre. thalarus mons cum fontibus circa radices theopompo celebratus. Epiros ipsa ad ma gnesiam ac macedoniam que tendens a tergo suo dasaratas supradictos. liberam gen tem mox feram dardanos habet. Dardanis leuo triualli pretenduntur latere & mosice gentes a fronte iungunt. medi ac denselacte. quibus treces ad ponticum usque per tinentes. Ita succincta rhodopes. mox & hemi uallatur excelsitas in epiri ora. Castellum acroceraunis chimera. sub eo aque regie fons. oppida meandria. ces tria flumine thespontie. tynnas colonia butrotum maximeque nobilitatus ambra chium sinus. L. passuum faucibus spatiosum equorum accipiens longitudinis XXX VII. latitudinis XV. In eum defertur amnis acheron e lacu thesprotie a cheru sia profluens XXXV. pass. inde & mille pedum ponte mirabilis omnia sua mira tibus in sinu oppidum ambrachia molossorum flumina. Aphas aratus ciuitas. anacorita. lacus pandosia acarnanie que antea curetis uocabatur. oppida he raclea. heccinus & more ipso colonia augusti actium cum templo apollinis no

Greci.

Epiros. gentes. & amnes & colonie.

Dardani.

Acheron fl.

acarnania.

De tertio & quarto europae sinu.

bili ac ciuitate libera nicopolitana. Egressos sinu ambrachio in ionium inci
pit leucadiũ litus. promũtoriũ leucates. deinde sinus leucadia ipã peninsula
quondã ueretis appellata ope accolarum abscisa continenti ac reddita uentorum
flatu congeriem harene cumulantiũ. qui locus uocatur diorictos. stadiorum lõ
gitudine triũ. Oppidum in ea leuchas quondã uentũ dcm̃. deinde acarna
niæ urbes. alizas tratos. argis. amphilochicũ cognõiatũ. amnis achelous e pindo
fluens atq; acarnaniam ab anthola dirimens & artemithã insulã assiduo
terre inuectu continenti in uectens. Aetholorum ppli. athamanes. typhrei.
epiri. emenses. prhebi. dolopes. marages. altraces: a quibus atrax amnis io
nio mari infundit̃. Aetholie oppidũ calidone. vii. d. passuũ a mari iuxta
euentũ amnem. deinde mantiniam. olichriam: cuius a tergo mons est frassus.
At in ora pmuntoriũ anthiriũ ubi ostiũ corinthiaci sinus minũ mille passuũ
Latitudine influens. etholosq; dirimens a peloponesso. promũtoriũ qd cont̃
pcedit appellatur rion. sed in corinthio sinu. Oppida ethulie naupactio seu
palmira. & in mediterraneo pleuron halis. carua montes clari. In dedone tomar'
in ambrachia aracenaria. in carnania aracinthus. in ethola achaton panaet
holiũ maximũ. Proximi aetholis locri cognominãtur. A ozelei inmunis. op
pidũ caethe. portus apollinis phesti. sinus criseus. Intus opida arginen. polea.
phestum. calamisus. Ultra cyrrei phocidis campi. oppidũ cyrra. portus calo
ea. quo. iiii. passuũ. Introrsus liberum oppidũ delphis sub monte parnasi cla
rissimi in terris oraculi apollinis. fons castalius. amnis cepheus pfluens del
phos ortus in lybea urbe quondã. preterea oppidũ crisa & cubullensibus an
ticyra. naulochum. pyra. amplissa inmunis. tricone. tricor. inbribus myrena
q; regio claulis appellatur. Deinde in uicino sinu angulus boetie alluitur cũ
oppidis gipius thebisq; que corsice cognõiate sunt iuxta bellicone. Tertiũ ab
hoc mari boetie oppidum page. unde peloponessi prosilit ceruix. Pelopo
nessus apie antea appellata pelargia peninsula. haud ulli terre nobilitate
pferenda. inter duo maria aegeum & ioniũ platani folio sit pp angulosos
recessus circuitu. d. Lxiii. pass. auctor est isidor. eadem p sinus ne tantũdem
dicit. angustie unde pceditur hemos appellant. in eo loco irrũpentia educũso
que dca sunt maria. A septentrione exortu eius omne ibi latitudine fuorã
do. nec cõtrario incursu tantorum equorum in qnq; miliũ pass. interuallo ex his
utrinq; lateribus angusta ceruice peloponessum cõtineat hellas corinthia
cu hinc illinc saronicus appellatur. sinus legee. hinc cencree. illinc angu
starum terminũ longo & ancipiti nauiũ ambitu quas magnitudo plaustris trãs
uehi phibet. Quamobcam pfodere nauigabili alueo angustias eas tẽptauẽ
Demetrius rex. dictator cesar gaius. pnceps domitius nero. infausto ut oim̃
exitu patuit incepto. In medio hoc interuallo qd Isthina appellauim̃ applica
ta colli habitat̃. colonia corinthus antea epiree dcã. sexagenis ab utroq; li
tore stadiis e sũma sua arce q uocatur acro corintius: in qua frons pirene

Leucadium litus.
Aetholia: gentes & opida.
Naupactus.
Locri: & opida in eis.
parnasus mons. clari.
castalius fons.
anticyra oppidũ.
Peloponessus. & colonie eius.
Isidorus.
Demetrius rex.
Caesar dictator.
Nero princeps.
Corinthus colonia.

patras colonia.

duersa duo maria prospectans. LXXXIX. passuu. Ad corinthiacu sinu traiectus
est patra. seleucate. patras colonia in longissimo p̄muntorio peloponessi condi
ta ex aduerso etholie et fluminis euentu minus mille pass. ut dom est inter
uallo in ipis faucabus sinu corinthiacu. LXXXV. in longitudine usq; ad histhion
transmittunt.

Achaia oppida et co lonie ac montes eius.

Achaie nomen puintie ab histinon incipit. antea egealos
uocabatur pp urbes in litore p ordinem dispositas. Prime ubi quas diximus lecee.
corinthior portus mox olyrus. pallena eor castellu. oppida illecebura i qua
refugere haustis prioribus sicyon. egyra. egiumi. herinos. Intus cleone bysiae.
palio. horini portus demonstratumq; iam iam aquo p̄muntorio qnq; absunt pa
trie quas supra memorauimus. Locus fere in achaiam. IX. montiu. sciessa
notissimus fons cynomothe ultra patras oppidu. olenu colonia. ad nnelo. cabu
prassum. hirmme p̄muntoriu anrhaxus. cyllen sinus. p̄muntoriu collonates VII
cyllenen. V. pass. castellum phidum. q regio ab homero arcatere dca est. postea a
sephis. Inde helior ager qui ante epie uocabat. ipa helis et imediterraneo et
a philo. XII. Intus delubr olympii iouis: ludor claritate fastos grecie coplexum

P isa eor quonda oppidu profluente alpheo amne. At i ora p̄muntoriu hetis. amis
alpheus nauigat. VI. prope oppida aulon. brepiu p̄muntoriu. platanodes. omnia
hec ad occasum uersa. At meridie aut cyparissius sinus cu urbe cyparisso. LXXV.

Metone.
Corone.

circuitu. Oppida. clapilos. motone locus. helos p̄muntoriu. atritassimus. assine
us ab oppido assine. coroneus a corone. finiunt deuaro p̄muntorio. Ibi regio mes
sana duodexx. motiu. amnis pamissus. Intus aut ipa messene. thomeo. etha
lia. arenepte. leontrion. iodorion. zande uariusq; clara temporib; hui sin
circuit. LXXX. pass. traiect uo XXX. Dehinc atenero ager laconicus libere gētis.
et sin circuit. CVI. traiect. XXXIX. oppida. thenar. amicle. fereleutra. et int
sparthat amne. Atq; ubi fuere cardam. lepitane. anxiane. locostire. egrama.
mons tagetus. amnis eurotas. sin egilodes. opidu samachus. sinus cytheates ab op
pido ex quo in cretam insulā certi sinus cursus. oms aut maleo p̄muntorio i clu
dutur. qui sequit sin ad scylleu argolicus appellat traiectu LI. demd ambitu
.CLI. oppida poea. epidaurus. limera cognoie et arax cypaus portus. amnis ma
turesa. sinus inter quos argos hippiu cognoiatum supra locu lerne amari oceo

Mycene.

mille milia noueq; additis milibus. mycene et ibi fuisse thrintha tradunt.
et locus mantinea. montes arthemius. apesantes. asterion. parparus. aliiq;
.XII. nuo. fontes. mobean. myrmnoue. psamate. A scylleo ad histimu. CLXX.
VII. passus. oppida hermion et troezen. corpassiu appellatuq: alias manachi
um. alias dixiu. argos portus themtas. sinus saronicus olim quernone nemore

Epidaurum.

redimit vn nom ita grecia antiq appellante quercu. In eu epidaur oppidu
esculapii delubro celebre. spireum p̄muntoriu. portus anthedus et bucephal.
et quas sup dixeram cencre histimi p altera cu delubro neptuni. V. miliabus
inclito ludis. Tot sinus peloponesior lancinant. tot maria allatrant. Siqde

Maria.

a septentrione ionium irrupit. ab oriente siculo pulsat. a meridie cretico urget.

De tertio et quarto europe sinu.

ab oriente solstitiali in myrteo qd a megarico incipiens sinu totā atticam alluit.
Mediterranea eius arcadia maxime tenet, undiq; a mari remota. Initio drimodes

Arcadia

mox pelargis appellata. oppida eius proplus mantinea. simphalū. tegea. anti
gonea. oromoenū. peneū. phalantiū unde palatiū rome. megalepolis. car

Vnde palatiū rome.

cinaballium. carnon. patrasie. telphus a melania. hecresile. pallenegre. pyn
cina et elopre. arcadie. parthenium. alae et hidriū. emsphena. cystū. lam
padra. dictoriū. eleone. interque duo oppida regio nemea est thenbinadia
uocitata. Montes in arcadia pholoe cū opido. Item cyllene liceus in quo licei
iouis delubrū. menalus. artemisius. parthenius. lampheus. monachris. pter q̄ igno
biles nomē. Amnes. ladone. paludibus. penete. herimantus monte eiusdem nōis
in alpheū defluens. Reliquę ciuitates in achaia dicende. alithrea. bearth. pur
gensens. pareate. paragenite. tortura. phane. icius. atrimenses. Uniuersę ach
aię libertatē domitius nero dedit. Peloponeso in longitudine. p̄muntorio maleę
id oppidū regiū corinthiaci sinus. clxxx. patet. At in transuersum. ab edile epi
daurū. cxxv. ab olimpia argos p arcadiam. lxix. ab eodem loco ad philonta dcā
mensura est. Uniuersa aūt uelut pensate equorū incursus natura i mōte. vi. atq;
lxx. attollitur. Ab hystmi angustiis hellas incipit a nris appellata grecia. i

Grecia et Attica.

ea pma attice antiquitus acte uocata. tangit hystmū pte sui quę appellatū mega

Megara.

ris. ab colonia megare et regione pagorū. Duo hęc oppida excurrente pelopone
so sita sunt ex pte utraq;: uelut in helladis pagei humeris et amplius. egosterenses
contributi megarensibus. In ora aūt portus. cenos oppida duo ocremion. syroia saxa
vi. longitudine. laranea. megara. eleusini. fuere et onee et probabilios nūc sunt.
Ab hystmolū pireus et phalera. portus. v. muro recedentibus athenis iūctis Libera

Athenę.

haec ciuitas nec indiga ullius pconii amplius tanta claritas sup fluit in attica. fo
te celsphisia. larine. callirœ. crunos. Montes brilesus. hegialeus. hicarus. himer.
licauetius. locus syleos a pireo. xlv. Suniū pmuntoriū. duriscos pmuntoriū. poli
posther. ebrauromion quondā oppida ramus. pagus. locus. marathon. campus tria
sius. Opidum mylete et coropus in confinio boetię. cuius ante domon cestos et

mylete.
boetie thebę.

thespie liberum opidū lebedam. nec cedūt athenis claritate q̄ cognoiant boetię
thebę duū numinū liberi ac herculis. ut uolūt patria et musis natale i nemore he
lycon his assignant. datū et his thebis saltus cytheron. amnis hismenus. Preterea
fontes in boetia aedipodii psamate. dirche. epigranea. arethusa. hippocrene. aga
nippe. gargaphię. Montes extra pdcos micalesus. adilysus. acontius. Reliqua opi
da inter megarem et thebas. eleuthere. aliarcus. platee. pereas. pledon. hile et
hirbe. erythegis. agope iuxta cephisum amnē lamie. ethiamicne. median. phil
gone. grephis. coronea. cheronea. In ora aūt infra thebas. ochaleteon. et hicolos.
peteon. stenos. hirie. michalesos. hireth. sempteleon. ollarum. tanagara lib ppls.
Et in ipsis faucibus euripi quē facit obiecta insula euboea. aulis. capacis nobilis por
tus. boetus hiamias antiquitus dixere. Locri deinde p ig menedi cognoiant oli
leleges appellati p quos amnis cephisus defertur i mare. oppidū opus unde et

sinus oppuntius cynnus ephocidis in litore unu daphneus. Introrsus aut larpse la
cea. et in ripa cephisi ut diximus lilea delphosq; uerse erenus. et hiampolis rur
sus locrorum ora in qua larum matironiu. iuxta qd poagrius amnis defertur i ma
re. Oppida naretum. malopes. scarpia. postea maleocus sinus ab incolis dictus
in quo oppida altione. hecomia. phalatna. doris et deinde in quas parthos et me
on. bolampindus. cynnu. oridis. attergo mons occa est. Sepitur sepe mutatis noi

Grecus rex.
Helenus.

bus hemonia eadem pelasgis. et conargos. belladis eadem. thessalia et driopis.
semp a regibus cognoiata. Ibi genitus rex noie grecus a quo grecia. ibi helenus
a quo helena. his eosdem tribus noiauit noibus myrmidonas et helenas et ache
os. ex his pthiote noiantur dorida: accolentes eorum oppida. Ecinnus in faucibus
partin fluminis termophilarum angustie. quo argumento IIII. inde heraclea. thr
eaci dca est. mons ibi callidromus. oppida celebrata hellas. halos. lamia. pthia.

Thessalia

arne. In thessalia aut ortomenus menilus ancedes. et opidu althimon. ab
aliis salmona trax. palanna. fons iperia. Opida there quarum atergo pieria ad ma
cedoniam ptenditur. larissa agonphi tebas thessalie nemus. ptheleon. sinus
pagasicus. opidum pagasa idem postea demetrias dcm. tricaphar sali. campi
cum ciuitate libera. cranoni. letiani. Montes phnondes. mempheus quonda co
piario. nae oppida expectabilis. buzigeus. danacesa. bromenus. daphisa. chima
rone. athamas. stephane. In thessalia IIII. atq; XXX. quorum nobilissimi certii. oly
pus. pioris. ossa. cuius ex aduerso pyndus et ocris laphitarum sedes ad occasu uerge
tes. adortus pelles. omnes theatrali mo inflexi caueatis ante eos. LXXV. urbi
bus. Flumina thessalie aphidanus. phoenix. empheus. onocomus. lanissus. fos
messeis. lacus boebeis et ante amctos claritate penius ortus iuxta gomphos in

Tempe:

terq; ossam et olympu nemorosa conualle defluens. d. stadiis. dimidio eius spa
tii nauigabilis. In eo cursu tempe uocant. V. passuu longitudine. ultra uisum
hois attollent se dextra leuaq; leniter conexis iugibus intus sua luce uirida
te hac labitur peneus uiridis calculo. amoenus circa ripas gramine. canor auiu
concentu. Accipit amne horcon ut recipit: sed olim mo supnatate ut dcm est ab

Homerus.
Magnesia

homero breui spatio portatu abdicat penales aquas dirisq; genitas argenteis suis
misceri recusans. Thessalie annexa magnesia e. cuius fons libetra. oppida
oraus. ormeniu. pyra. metone. olizon. pmutoriu sippias. opida cassiana. spa
latra. pmutoriu eantiu. oppida mellibea. thribus. elyma. ostiu penii. opidu.
oleum. orthei. resme. phelma. tycumaci. cyrton. cranon. acarne. dorion. myli.
thephila. cepome. epiri. achaie. attice. thessalie. In porrectum longitudo quadri

Macedonia

centorum octuaginta mille traditur. Latitudo. c. xc. mille. Macedonia postea
c. L. pplorum duobus inclita. regibus quonda que terrarum impio emathia antea
dca. hec ad peroticas gentes in solis occasum recedens post terga magnesie atq;
thessalie infestat a dardanis. Partem eius septentrionalis lapeonia ac paphla
gonia ptegunt a triballis. oppida egle in quo sepeliri mos reges beroea et in
regione que pyrea appellat a nemore egidiu. pieria heraclea flumen eplas. e

De tertio et quarto europae sinu.

Oppida phirna. odoros. amnis aliacmon. Intus allorite. phalei. philacei. cyneste et hyne
sei. pellei colonia. oppidum stobi ciuium romanorum. mox antigonea europus. ad axium amnem eo
demque nomine per quod rhodias fluit. scydra. forda. ermozagoridine. mox in ora ichne
fluuius axium. ad hunc fine dardani. Teres. pienes macedoniam incolunt. Ab hoc am
ne peonie gentes parocei. heordenses. halmopi. pelagones. migiones. montes rhodo
pes. scobius. orobellus. Deinde iacente gremio terrarum arethusi. antiochidenses
idomenenses. deberies. trienses. allantenses. adaritenses. morilli. garretum. uinceste.
otirionei. et liberimantini atque horeste colonie. bullidenses et dienses. xilopolites. coti
sei liberi. heraclea. sintingia. tymphei. coronei. In ora sinus macedonie. oppida cala
stra. et intus philoros. lethe. medioque litoris flexu thessalonice libere condicionis. Ad
hanc a biratico. cxiiii. therme in termaico sinus. opida dicea. padinandera. scyone
promuntorium canastreum. oppida phalene. phlegra. Qua in regione montes ypsisorus. epi
tus. alcion. eleomne. oppida nissos. phrlenomende. et in psallenses hystino quondam
phetidea nunc cassandrea colonia. anthemus. holopixus. sinus metibini. Oppida
phisella. ampellos. corone. soggostellos fretum. quo monte Arthaxerses persarum rex
continenti abscidit in longitudine passuum mille. d. Mons ipse a planitie excurrit in
maria. lxxv. passuum. ambitus radicis. d. colligit. Oppidum in cacumine fuit achroton.
non sunt uranopolis. palheorum. thirsus. cleone. apollonia. cuius incole macroni cognomi
nantur. oppidum cassera. faucesque altere histima. cantus. mistagyras. plutone. heracl
ea. et regio mygdonie subiacens. in qua recedentes a mari apollonia eretlnisa. In ora
rursus possidium et rursus cum oppido cerinoro. amphipolis liberorum. genus bisaltre. De
inde macedonie terminus. amnis strimon ortus in hemo memorandum in septem lacus
eum fundi priusquam dirigat cursum. Hec est macedonia terrarum imperio potita quondam

Haec asiam. armeniam. hibiniam. albaniam. cappadotiam. syriam. egyptum. taurum.
caucasum transgressa. Haec in bactris. medis. persis dominata toto oriente possesso

Haec etiam indie uictrix per uestigia liberi patris atque herculis uagata. Haec eadem
est macedonia. cuius uno die Paulus haemylius imperator noster. lxxii. urbes direptas
uendidit. Tracia sequitur inter ualidissimas europe gentes in tra regias diui
sa populorum eius quos nominare non pigeat. Amnem strigone accolunt dextro latere densa
lete et medulabdis. altas usque ad supradictos leua. digeri. bessorumque multa nomina ad me
stum amnem. una pangei. oipeie montis ambiente inter helletor diobessos. carbilesos.

Inde brisas. saphreos. adomantos. adrisarum gens infundit hebrum accolentibus. carbile
tis. pirogeris. drugeris. cenicis. hypsaltis. benis. corpillis. bottiei. sydonis. eodem sunt in
tractu sialete. priante. dolonga. et hinitela. lete maioris. hemo minores rhodope
subditis inter quos hebrus amnis. oppidum supprosope. peneropolis antea mox a con
ditore philippopolis uunica sit. trimentum dicta. hemi excelsitas. vi. passuum subit aduersa
eius et in histrum deuexa. Messigete. aodiscaride. darieque et sub his arrei sarmate quos
areata suocant. scyteque et circa ponti litora morisem. tysicomique orphei uates geni
tores obtinent. Ita finit hister a septentrione. ab ortu ponthus ac propontis. a meridi
e egeum mare. cuius in ora astrumone. apollonia. cesimna. neapolis. pathos. Intus

Hartaxerxes.

Macedonie potentia.

.P. haemylii laudes.

TRacia.

philippi colonia. Absunt á Durachio. ccc. xxv. schotusa. depiros ciuitas. messi amnis
ostium. mons pangeus. heraclea. olyntos. abdera libera ciuitas. stagnū. bisthonū et
ingens oppidū fuit tyrida diomedis. equorum stabulis dirū nunc sunt dicaeris. maronio
chus. parthemon. phalesina. maronea prius ortagura ea dicta. mons serriū. zonetum
locus doriscum decies. c. hominū capax. ita xerxes ibi dinumauit exercitū. Os hebri
portus. tortons. oppidū aenor. libericū polidori tumulo. et eorum quondam regio adori
sto. mcuruat ora ad macronticos. cxx. passuū: circa quem locū fluuius melas á quo sinus
appellatur. Oppida cypse. labis. tum macronticos dictum qua á propontide ad maleū sinū inter
duo maria porrectus: muris procurrente excludit cheronessū. nanque tracia altero latere
á pontico litore incipiens ubi hister amnis se immergit: uel pulcherrima in ea parte urbes
habet. histropolim. messoriū. tomos. scallatim quae antea cerbaris uocabatur. heracleam
huic et busone terrae hiatu raptam. nunc lit dionysiopolim crimon antea dictam alluit.
Ziras amnis. Totū eum tractū scyte aroteres cognominati tenuere. Eorum oppida aphrodisias.
libistus et igerer rhocobe. eumoenia. parthenopolis. gerania ubi pigmeorum gens fu

Pigmei.

isse proditur. gatizos barbari uocabant credunt que á gruibus fugatos. In ora adionis a
pili est odoesus mylesiorum. flumen pannisis oppidū. tretanā locus. mons hemus uasto iu
go procubens in pontū. oppidū huius in uertice. nunc in ora messembria. anchialū ubi
messa fuat. Astice regio oppidū habuit antiū. nunc est apollonia. flumina panisas iu
raste. arus. oresines. oppida timias. almedesos. deuelconiū. stagno quod nunc deultum
uocatur. Veteranorum phinopolis iuxta quam bosphores. ab histri ostio ad os ponti passuum
.d. lii. fecere agrippa lx. adiecit. deinde ad murum supradictum. c. l. ab eo cerone. cxxv.
Sed ab estophoro sinus castenes. portus senū et alter quem mysternū cognominant. promunto

Byzantium.

riū chrisone ceras in quo oppidū byzantiū liberae conditionis ante lyligos dictum. Tum
patet longitudo terrarum inter adriaticū mare et propontidem. Amnes bathinas. pyradas.
siue atidas. oppida silimbria. perinthus latitudine. cc. pedū continenti annexa. ceni
ca colonia. flauiopolis ubi antea cela oppidū uocabatur. et a byzantico mille passus
apros colonia quae á philippis. c. lxxxix. pass. At in ora amnis hergiri. oppidū fuit ga
nos. Deseritur et lysimachea iam in cheroneso alius nanque ibi isthmos angustia simul
est et pari latitudine. Illustrant duae urbes utrinque litora. haud dissimili modo tenuere pacti
ea propontide cardia a melane sinu. Haec ex facie loci nomine accepto utraeque comprehensae
postea lysimachea. v. passuū á longis muris chreuonesus á propontide habuit cyristas
in chritotentissam flumen egos appositam nunc habet á colonia apro xxii. passus resiston.
et ex aduerso coloniae pharianae et hellospontus. vii. ut diximus stadiis europam ab asia

Calipoli.

diuidens. quatuor inter se contrarias urbes habet. In europam calliopolim et seston. In asia
lampsacon et abidon. deinde promuntoriū chironensium. mastusia aduersum sigeae ortos
in fronte obliqua cynosema ita appellatur hecube tumulus. statio acheorum et turris. de
lubrum prothesilai. et in extrema cheronesi fronte quae uocatur eoliū oppidū. aleus deinde
petenti mela sinū portus et panormus et supradicta cardia. Tertius europae sinus ad
hunc modū clauditur. Montes extra praedictos traciae aedonos. ghigemoros. mortius. melam. pil
lus. Flumina in hebrum cadentia. bargus. syrmi. Macedoniae. traciae. hellesponti longitudo

De tertio et quarto europe sinu.

est supradicta. quidam passuum. dccxx. faciunt. latitudo. cclxxxiiii. Ast aegeo mari
nome dedit scopulus inter thenum et chium verius quam insula ea ex noie a spetie capre que
ita a grecis appellatur. repente e medio mari exiliens cernitur eum ab dextera pte an ut
dictu navigantes ab achaia dux ac pestifer. Aegei pars myrreo datur. appellat ab insula
parua que cernit macedoniam in agresto petentibus haud pcul euboee caristo. Roma
ni oia hec maria duobus noibus appellant. macedonicum quacumque macedoniam aut traciam at
tingit. greciense qua gretiam alluit. Nam graeci et ionium dividunt in siculum ac creticum
ab insulis. Item ycarium quod est inter samum et miconum. Cetera noia sinus dedere quos
diximus. Et maria quidem gentesque in tertio europe sinu ad hunc modum se habent :
Insule autem ex adverso thesprotie. corcyra ab utroto. xii. passuum. eadem ab acroceraunis
. L. cum urbe eiusdem nois corcyra libere ciuitatis. et opido cassiope. temploque casii iouis
. xcvii. in longitudinem patens. homero dicta scheria et phaeacia. callimacho et drapene
circa eam aliquot. Sed ad italiam vergens coronos ad leucadiam paxa due. v. dis
crete a corcyra. nec pcul a lysante corcyram hericusa. marathe. elapusa. mathal
ce. tracie. pytioma. ptychia. taracia. et a phaiario corcyre pmuntorio scopulus in quam
mutatam ulyxis navem a simili spe fabula est ante leucadiam. Inter leucadiam autem et acha
iam pmulte quarum theleboides eademque et baphie ab incolis ante leucadiam appellatur.
Zaphiosis aruoxia prinessa ante etholiam. achinades. hegialia. cochinis. cyatira. geo
aris. dionysia. cyrnus. calcis. pirana. instroanteas. in altitute. phallania. iachintus.
Utraque libera. hitaca. dulichium. samerocylea. paxac. cephalonia quondam melena dicta
. xi. pass. abest circuitu patet d. xxxiii. Same diruta a romanis adhuc tamen oppida tria
habet. Inter hanc et achaiam cum oppido magnifica et fertilitate pcipua hiacintus aliquando ap
pellata hyrie cephalonie meridiana pte. xxv. abest. Mons elatus ibi nobilis. ipsa circu
itu colligit. xxxv. ab ea itacha. xv. distat in qua mons ueritus. tota uero circuitu patet
. xxv. Ab eo araxum peloponessi pmuntorium. xv. ante hac in alto asteris pppe ante hia
cintum. xxxv. in eurum uentum. Strophades due ab aliis plote dicte ante cephaliana letia ante
pilum. iii. spageta totidem. inlle lacerne et septentrionali dextera ante messeneo sinu :
tertinrides in laconico. tegarnissa. cothnon. cythera cum oppido. antea porphiris appella
ta. hec sita est a maleo pmuntorio. v. pass. ancipiti pp angustias ibi uallum ambitu. in ar
golico pituissa. garine. epyre contra harmonium agri tripiremus. eporopia colonis. aristea.
contra trezenum. calauria distans plateis. bellinalasia. baudacidias. contra epidaurum creti
phalus. scytion. essos. vi. a continente. ab hac in eginam libere conditionis. xvi. cuius. xix.
pass. navigatio est. Eadem autem a pyseo atheniensium portu. xxx. abest. ante euone uocita
tas pyreo pmuntorio abiacente leusa. alendie. graunce due. cecie due. selacosa. dacencris.
arspis. vii. et in megarico sinu methurides. iiii. Aegila autem. xv. a cythera. eademque a crete
phalarsana oppido. xxv. Ipsa creta altero latere ad austrum altero ad septentrionem versa inter
ortum occasumque porrigitur. c. urbium clara fama. Dosiades eam a crete nympha hespe
ridis filia. anaxmiander a rege curetum. philistides molesecates. pmum aeria dictam
deinde post ea curetum et macaron. nonnulli a temperie celi appellatam existimauere. Lati
tudine eius nusquam. L. excedens. et circa mediam pte sui maxime patens. longitudinem implet. cc.

Insule inter eas terras
inter quas creta. euboea.
cyclades. sporades. Meo
tis. Hellespontus. ponti.
Meotidis. Darie. Sarma
tiae scythie.

Hyacinthus.
Cephalonia.
Same.

Hegina.

Creta.

·Lxx· circuitu mille·d· xxxix· flectensq; se in creticu pelagus ab ea dcm. qa longissia
est ad orientem p muntoriu samoniu aduersum rhodo. ad occidente chiuon & opon
cyrenas uersus expellit. Oppida eius insignia phalasara. nelea. cysamon. pgamu. cy
donia. minoum. apteronpanto. matrium. amphomala. rythina. panorimu. cytetu.
apollonia. macu. heraclea. myletos. amphela. hiera pinna. lebeira. hierapolis. &
i mediterraneo gortina. phestum. enosinn. poliremu. myrina. Licastos. ramn. litus
diumasium. phuloros. rythion. clatos. spereoli. pysos. lasos. eleutne. theraphne. ma
rathusa gythsos. & alior circater. Lx. oppidor memoria extat. Montes cadistus.

M. agrippa.

iseus. dictineus. crotus ipa abest pmutorio suo qd uocat chiu & opono prodit agppa
a cyrenar pmutorio phitimte. cxxv. Item cadisto ameleo peloponessi. Lxxv. a car
pato insula p muntorio samoneo. Lx. in fauoniu uentu. Hoc interea & rhodu in fiacet
Reliqua circa eam an polosum due coryce totide mille lacne. & septentrionali dex
tra cretam tinta contra cydonea leuce & due bridoe. circa maciu duia itamu pmun
toriu omsia leuce. circa hierapu. Nam chriseugaudos eodem tractu offuis. sabuto
a ranis circuuentus que chium & opontes actusabutos appellate. Ante samoniu pro
muntoriu photio. pladie. sirmdes. naucolus. armedon. zephire. At in hellade et
iamidum. in egeo lichades. scarphia. coresa. phocasia. complesq; alie ex aduerso at

Eleusina.

tice sine oppidis & ideo ignobiles. sed contra eleusina clara salamis. an eam psita
lia. a sunio uo helene v. distans. deinceos ab ea totidem qua nostri quda dixere cea
greci & edrusam euulsam euboee. d. loga stadiis fuit quonda. mox quatuor fere
partib; q ad boetia uergebant eode mari deuoratis. oppida ht reliqua. iulida. ch
artea. intrecidere. coresus. poersa. Ex hac pfectam delectationis feis ueste aucto

Varro.
Euboea. nig pont.

est uarro. Euboea & ipsa auulsa boetie & amodo interfluente euripo ut ponte
iungitur ad meridiem p muntoriis duobus gerestro atticam ugente. & ad hellespo
tum caphareo. insignis a septentrione tenedo. Nusq latitudinem ultra. xL. exten
dit. nusq infra minus mille contrahit. sed in longitudine uniuerse boetie ab atti
ca ad tessaliam usq; ptenta. iii. cL. pass. Circuitu uo abest ab hellesponto parte

Oreum.
chalcis.
arethusa.

capherei. cc. xxv. urbibus quondam pyra. porthamon. riessoce. ornithio. horeo. dio.
dedesso. cc oecalia. nuc calchide cui ex aduerso in continenti aulis est. gerasto. er
retria. caristo. oretano. artemisio. fonte arethusa. flumine laelanto. aquisq; ca
lidis: que eloppie uocant. nobilis notior tn marmore caristio. ana uocitata e cal
chodotis aut macris ut dionysius: & ephorus tradut. ut aristotide macra. ut calli
dem calchis ere ibi pmu repto. ut menechinus abantias. ut poete uulgo a sophis.

Delum

Extra eu in myrceo mitte. sed maxie illustres clauconesios & aeglia & a pmunto
rio geresto circa delum in orbem site. Vnde & nom traxere cyclades. Prima earu
andrus cu oppido abest a geresto. xx. a ceo. xxxviiii. Ipsam myrsilus tauron. de
inde antadron: calimachus cognoiatam tradit. lassiam alii nonagriam. hidrusa.
epagrim. patet circuitu. xciii. Ab eade andro passus mille & a delo. xv. Thenos
cum oppido i. xv. porrecta qua pp aquar abundantia aristoteles idrusam appel
latam ait offiusam. Cete miconus cu mote dimasto a delo. xv. prepessint antea

antea meropia & acis appellata circuitus .xxviii. reriphus .xv. prepesint citanos
Ipsaque longe clarissima & cycladum media ac templo apollinis et mercato celebrata.
Delo que diu fluctuata : ut proditur : sola motu terre non sensit ad marci varronis
etatem Mutianus prodit bis concussam. Hanc aristoteles ita appellatam tradidit quoniam
repente apparuerit enata : aeglosthenes cinthiam . alii orthigiam . asteriam . La
giam . tyraninndiam . cynetum . pirpilen . igne ibi primum reperto . Cingitur .v. passuum
assurgit cynthio monte proxima cyrene quam anticlydes celadusam uocat . It arthe
miten celadiesseros . quam circuitu patere .xx. prodiderunt ueteres . mutianus .clx.
Olearus parus cum oppido ab delo .xxxvii. marmore nobilis . quam primo plateam postea
minoidam uocarunt . Ab ea .vii. d. naxus . a delo .xviii. cum opido quem strongilem
deinde adiam . mox dionysida a uinearum fertilitate . alii siciliam minorem aut
calipolim appellarunt . patent circuitu .lxxv. dimidio que maior est quam parus . et
hactenus quidem cycladas seruant ceteras que secuntur sporadas . Sunt autem photusa .
hellene . trasia . schinusa . pholegrados & anaxo .xxxviii. pass. Icarusque nomen mari
dedit . tantundem ipsa in longitudine patens cum oppidis duobus tertio amisso antea
uocitata doliche & mairis & ictasusa . Sita est ab ortu solstitiali deli eademque
a samo .xxxv. inter euboeam & andrum .x. pass. freto ab ea gerestum .cxii. d. passuum nec deinde
seruari potest ordo . Aceruatim ergo ponentur reliquie . Syrosio a sanxo .xviii. Homeri se
pulchro ueneranda . Longitudinis .xii. antea phoenice appellata . Odiaolentrados
giara cum oppido circuitu .xv. prope abest ab andro .lxii. ab ea syrnos .lxxx. cynet
telos unguentis nobilis . a callimacho agathusa appellata . dionysia . patinos . cir
cuitu .xxx. charus elebrithus . gyrus . cynara . sycinus que antea aeuo . cheradnia
que omnis . Casos que astrabe . Cymulos que cimusa . Melos cum oppido que arietroes .
mymblida appellat . aristoteles zephiriam . callimachus mymallida . Heraclites
siphnetaticia hec insularum rotundissima est . brupot machaia . Hipeperei quon
dam patage . & ut alii platage . Nunc amorgospolegassa philethera quoniam primum
emersit caliste dicta . ex ea auulsa postea therasia atque inter duas enata . mox anto
mathe eadem hiera & in nostro euo . tya iuxta easdem hiera nata . Dista iosathera x
.xv. pass. prosecutur lena . aschania . tanephe hippur . hipurcas a stiphalea libere
ciuitatis circuitus octoginta noue milia passuum . abest a sistocrete .cxxv. abest pla
tea .lx. Vnde camina .xxxviii. Alo antholante . a traia parmacusa . rechedia .
calchia . caluna : in qua oppidum ocos cotuna . a qua carphatum que nomen carphatio
mari dedit .xxv. inter rhodum africo uento .L. a carphaco cassum a casso . Samo
nium crete promontorium .xxx. In euripo autem euboico primo fere introitu petaliae
quattuor insule . & in exitu atlante . Cyclades & sporades ab oriente litoribus
icariis asie . ab occidente myrcois attice a septentrione egeo mari . a meridie
cretico & carphatio insule passuum septingentorum .M. in longitudine iacent . Pa
gasicus sinus ante se habet euthiam & tynetum styrum supradictum . Sed cycl
adum & sporadum . estimam . gerontiam & scandiram . thermes . iresias . soli
mymam . eudemianeam que minerue sacra est . at osantese .iiii. petrarethrum

Delos.
Mutianus.
Ignis.
Irene.
Paros.
Naxus.
Sporade.
Mausoleum homeri

cum oppido quondam enonii dcō .IX. sciathum .XV. imbrꝝ cū oppido .LXXXVII. eadē
abest in mastusia a cheronesi .XXII. pass. ipā circuit. LXII. perfunditur amne illi
so. ab ea lemnos .XXII. que ab atho .LXXXVII. circuitu patet .CXII. d. oppida hīt ephe
stiam & myrinam. in cui forꝝ solstitio atho se iaculatur umbrā ab eā thasos libera
.X. passuū. olim grarea uel ethria dcā. inde abdera continentis .XXII. athos mille
.XII. d. tantūdem insula samo a trace libera ante hebrū. ab imbro .XXXII. & a lemno
.XXII. d. pass. attollitur. Monte sacce .X. pass. altitudis uel improprio sissima oīuz
callimachus eam antiquo nōie dardaniam uocat. Inter cherronēu & samotrace
utrꝝq; fere .XV. Alloue susultra gethone. lampoma alope cōnexus ac paul a che
lo cheronesi portu. & quedam ignobiles desertis quoq; reddant~ in hoc sinu quarꝝ
nō noīa inueniri potuerūt. destitos. samos. cyssiros. carbrusa. calathusa. scyllia
dialeon dcā eam alentia. decanon. aironesos dictusa. stapos. scapertis. messa
ta. ea. eantiron. pateron. nesos. pateria. calateneripus. pelendos. Quartus ma
gnus europe sinus ab hellesponto incipiens meotis ostio finitur. Sed potius ponti

Ponthus.

forma breuiter coplectenda est ut facilius ptes noscant~. Uastum mare piacens
asie ~~te~~ ab europe porrecto cheironesi. li litore expulsum angustu meatu ir
rumpit in terras .VII. stadiorꝝ ut dcm est interuallo europam afferens. asie pmas
angustias hellespontū uocant. Hac xerxes psarꝝ rex contracto in nauibus pōte

Xerxes.

duxit exercitum. Porrigitur deinde tenuis europe sinus .LXXXVI. spatio ad pa
pium urbem asie quā magnus alexander transcendit. Inde expaciatū equor rur

alexander.

sus in artū coit. Laxitas propontis appellant~ angustie. trachius. bosphorus. latitu
dinis .d. passuū qua darius pater xerxis copias ponte transuexit. Tota ab helles

Darius.

ponto longitudo .CCXXXIX. Deinde uastum mare. pontus euxinus qui quondā axe
nus Longe refugientes occupat terras magnoq; litorꝝ flexu retro curuatus ī cor
nua ab his utrinq; porrigitur. ut sit plane arcus scytici forma Medio flexu iūgi
tur ocio meotii. Lacus chimerius. bosphorus. sydos uocat~ .II. d. passus latitudīe.
At inter duos bosphoros tracium & chimeriū directo cursu ut auctor est polibus .d.

polibus.

pass. intersunt. Circuitu uō totius ponti uicies mille ut auctor est uarro & fere ue
teres semel .I. nepos corn. .CCCL. adicit. Artemidorus uiaes semel & IX. decē milia
facit. Agrippa .XXIII. LX. Mutianus .XXIIII. XXV. Simi mō de europe latere men
suram alii .XXIIII. LXX. alii .IX. determinare .XI. uarro ad huc modū metitur. Ab

nepos corn.
artemidorus.
agrippa.
Mutianus.
Uarro.

ostio ponti apollonia .C.LXXXVII. d. passus collatim tindem ad ostiū histoi .CXXV.
ad oristenem .CCL. cherronesum heracleatarꝝ oppidu .CCCLXXV. pas. ad panthi
capeū qd aliqui bosphorꝝ uocant extremū in europe ora .CC.XII. d. que efficit .X
III. XXXVII. d. Agrippa a byzantio ad flumē histrū .DLX. inde panticapeū .DCXX.
.XV. In latus ipse mutistana ī amnē ex ripheis montib; defluente accipiens nouis
simū inter europam asiamq; finem .XIIII. VII. circuitu patere traditur ab aliis
.XXXV. Ab ostio eius ad tanais ostiū directo cursu .CCCLXXXV. esse cōstat. Accole
sinus eius ī mensione tracie dicti sunt histropolim usq; inde ostia histri. Ortus

De Danubio.

hic in germanie iugis montis noue ex aduerso saurici gallie oppidi: multis ultra

De tertio et quarto europe sinu.

alpes milibus ac p innumeras lapsus gentes danubii noie imenso aquaꝝ auctu:
et unde primu illyricu alluit: hister appellat᷑. lx. amnibus receptis medio ferme
eoꝝ nuo nauigabili in pontu uastis sex fluminibus euoluit᷑. Primu ostiu peuces. mox
ipa peuce insula in qua pximus alueus appellat᷑. xi. passuu magna palus oritur
ex eodem alueo et sup histropolim lacus gignitur. lxiii. passuu ambitu: uocat al
myrin. Secundu hostiu naracustona appellat᷑. tertiu schalonstoma iuxta isula
sarmaticam. quartu pseudostomon: et in insula conopondia. bassis postea boriosto
nia et spireoustoma. Singula aut orta sut tanta ut pdatur in. lx. milia passuu.
longitudinis uinci mare: dulcemq; intelligi haustum ab eo. In plano quide omes
scytaꝝ sut gentes. uario tn litori opposita tenue. alia gethe daci a romanis dicti.
alia sarmate a grecis sauromate. Eoꝝ amaxobii aut aorsi. alias scyte degeneres
aut a seruisorti. aut trogodite mox alani et troxolani. Supiora aut inter danubi
um et hircinium saltu usq; ad panonica hiberna carnuti germanoꝝq; ibi confi
nium campos et plana iaziges sarmate. Monte suero et saltus pulsi ab his daci ad
patissum amnem amaro siue duria est a sueuis regnoq; uanniani dirimens. caesa
bar saba sternei tenent. aliiq; inde germani. Agrippa totu tractu ab histro ad oce
anu bis ad decies centu milia passuu in longitudinem. iiii. minus. cccc. in latitudie
ad flumie uistigia a desertis sarmatie prodidit. Scytaꝝ nome usq; quaq transit in
sarmatas atq; germanos. nec aliis prisca illa durauit appto. q qui extremi gentiu
haꝝ ignoti prope ceteris mortalibus degunt. Veꝝ ab histro oppida scremensi cae
polium. Montes macrocremni clares amnis. tyra oppido nome imponens ut antea
ophiusa dicebat᷑. In eodem insula spaciosam incolunt tyragethe. abest a pseudo
stomo histri ostio. cxxx. Mox asiace cognoie fluuiu ultra quos trobogigi flum
rhode sinus. sagaticus. portus ordesus. e tatyra. cxx. passuu. flum oristenes. lac
q; et gens eodem noie. et opidu amari recedens. xv. pas. olbiopolis. et myletopolis
antiquis noibus. Rursus litore portus acheoꝝ insula achillis tumulo eius uiri cla
ra. et ab ea. cxxv. pass. peninsula ad forma gladii in transuersum porrecta ex
ercitatione eiusdem cognoiata domos achilleos cui longitudiem. lxxx. pas. tradid
agrippa totu eu tractum taurisca scyte et sarmate tenent. Inde siluestris regio
hilleum mare qd alluitur cognoiauit encet. adbe uocant incole ultra epantica
pes amnis qui nomades et georgos determinat. mox accesinus. quida panthicape
confluere infra obbiam cum boristene tradut diligentiores hipanu tanto errore
illoꝝ qui illu in asie pte prodidere. Mare subit magno scoesso donec. v. passuu i
teruallo absit a meothide uasta ambiens spacia multas gentes. sinus gartimites ap
pellat᷑. flumen patiris. oppida nauaru cacine. a tergo lacus bigesagore eo meote
lacus. sinus petroso discludit᷑ dorso. recipit amnes brigem. geirhum. hipanu. ex
diuiso uenientes tractu. Nam geirhus basiliades et nomadas sepat hipanis per
nomadas et hileos fluit manufcto alueo in brigem naturali ui correctum. Regio scy
thie sendica nominat᷑. sed a carcinite taurica incipit quondam mari circufusa et
ipa quaq; nunc iacent campi. Deinde uastis attollitur iugis triginta sut eoꝝ ppli.

Sepulchru achillis.

Ex his mediterranei .xxvii. Sex oppida orgocini. caraseni. assyrani. scractari. acisalite. *nea*
caliordi. Iugum ipm scythe tauri tenent. clauditur ab occidente chroneso & ab ortu
orius scytis. satarcis. In ore acarcine oppidū tagre in ipsis angustiis peninsule mox hera
Cheronesus.
Megarite.
chea. cheronessus libertate a romanis donatum. Megarice uocabant antea ꝑapui
nitoris in toto eo tractu custoditis a grecie moribus. v. passuū ambiente muro. Inde par
themū ꝓmūtoriū thaurorū. ciuitas placia. symbolum portus. ꝓmūtoriū chriū & opon.
aduersum carambicon asie ꝓmūtorio ꝑmediū euxini procurrens. clxx. passuū inter
uallo que maxime ratio scytici arcus formā efficit. ab eo taurorum portus inter & lac.
oppidum theodosia atriū & oppo. cxxv. pass. a cheroneso uero. cxlv. Vltra fuere
oppida cyte. zephiriū. acrenum. pheunidia. Restat longe ualidissimū in ipo bos
phori introitu panticapeū mylesiorum a theodosia mille. xxxvii. passuū. a cimmerio uō
oppido transfretum sito mille. d. ut diximꝰ spatiū. Haec ibi latitudo asiam ab europa
sepat. eaq; ipa pedibus plurimūq; ꝑuia glaciato freto bossori. Cimmeri latitudo. xii.
d. passuū. oppida hīc ermisiū. mirmetiū. & intus insula malopecem. ꝑ maeotem āt
ab extremo isthmo qui locus taphre uocatꝰ. ad bosphori. cclx. longitudo colligitꝰ tap
hris ꝑ continentē. introrsus tenet auchete apd quos hipanis oritꝰ neurohe apd quos
boris rimes gelonitis agete. budini. basilide & ceruleo capillo agathirsi. Sup eos
nomades. deinde anstropofagi. abuce uero sup meotim sauromate & essedones.
At ꝑ oram ad tanaim usq; meote a quibus lacus nomē accepit. ultimiq; a tergo eorum ari
Riphei montes.
maspi. mox riphei montes & assiduo niuis casu pruinarum situtudine. ꝑtethophoros
appellata regio. pars mūdi danata a nā reꝝ & densa mersa caligine. neq; in aliquo
q̄ rigoris opere: gelidisq; aquilonis conceptaculis. Post eos montes ultraq; aquilone
Hiperborei felices.
gens felix si credimus quos hiperboreos appellauere annoso degit euo fabulosis ce
lebrata miraculis. Ibi creduntꝰ esse cardines mūdi extremiq; syderū ambitus semes
tri luce & una die solis auersi. Nos ut inpiti dixere ab equinoctio uerno in autūnū
semel in anno solstitio oriuntꝰ his soles brumaq; semel occidunt. Regio aprica
felici temperie om̄i afflatu noxio carens. domus his nemora: luciq; & deorum cultus
uiritim gregatimq;. discordia ignota & egritudo om̄is. mors nō nisi satietate uite
epulatis delibutoq; & senio luxu equada rupe i mari salientiū. Hoc genꝰ sepulture
beatissimū. Quidam eos in ꝑma pte asie litorum posuere nō in europa qui sūt ibi siti
tudine & situ satacorum noīe. alii medios fecere eos inter utrūq; solem antipodum oc
Res miranda nimium.
casum exorientemq; nrm. qd fieri nullo mō pot. Iam uasto mari īteruenient q ali
bi q̄ semestri luce constituere eos. serere matutinis meridie metē. occidente fetus
arborum decerpe noctibus in specus condi tradiderunt. Nec libet dubitari de gēte
ea. tot auctores produnt frugum ꝑmitias solitos delon mittē apollini quē ꝑapue
colūt. Virgines ferebant eas hospitiis gentiū ꝑ annos aliquot uenerabiles. donec uio
lata fide in proximis accolarum finibus deponē sacra ea instituē. Indeq; ad cōtermi
nos deferre atq; italiam usq; mox & hoc ipm exoleuit. Sarmatiae scytie tau
rice. om̄isq; ab oristene amne tractus longitudo. dcccclxxx. Latitudo. dcc.xvii.
M. agrippa
a M. agrippa tradita est. Ego incertam in hac terrarum pte mēsurā arbitror.

De tertio et quarto europe sinu.

Insule Ponthi.

Verum instituto ordine reliquie huius sinus dicant et maria que de eius nuncupabimus.
Hellespontus insulas non habet in europa dicendas. In ponto due mille .d. passibus ab
europa .xiiii. ab ostio cyanete. ab aliis simplegades appellate traditeque fabulis inter
se concurrisse. quoniam paruo discrete interuallo ex aduerso intrantibus gemine cer
nebantur. paulumque deflexa acie coeuntium speciem prebebant. Circa histrum apolloni
atarum una .lxxx. a bosphoro tracio ex quo M. Luculus capitolinum apollinem adue
xit. Inter ostia histri que essent diximus. Ante oristenem achilea est insula supradicta ea
dem leuoe et macharon appellata hanc temporum horum demonstratio ab oristene
cxl. pass. a tyra. cxx. a peuce insula .l. cingitur circiter .x. pass. Reliquae in car
cinitissinu cephalones. rhosphodus. amacta. Non est omittenda multorum opinio
priusquam digrediamur a pontho qui maria omnia interiora illo capite nasci non gaditano
freto existimauere haud improbabili argumento. quoniam estus semper e pontho profluens numquam
reciprocetur exeundum. Deinde est ut extra europe dicantur. transgressisque riphe
os montes. litus oceani septentrionalis in leua donec perueniatur gadis legendum. Insu
le complesse sine nominibus eo situ traduntur. ex quibus ante scytiam que appellatur baunoia
unam abesse diei cursum in quam ueris tempore fluctibus electrum iaciatur tymeus prodi
dit. Reliqua litora incerta signata forma septentrionalis oceanus almachium eum
ethates appellat. a parapamisso amne qua scytiam alluit. quod nomen eius gentis significat
congelatum philemon morimarusam a tymbris uocari. hoc est mortuum mare. Vnde
usque ad promuntorium rusbeas. ultra deinde cremium xenophon lampsacenus. A litore scy
tharum tridui nauigatione insulam esse inmense magnitudinis baltias tradit. eandem phi
tyas basiliam nominat. Feruntur et ceonum in quibus ouis auium et auenis incole uiuant. Alie
in quibus equinis pedibus homines nascantur hypopodes appellati fanesiorum. alie in quibus nuda
alias in quibus pergrandes ipsorum aures corpora tota integant. Incipit inde clarior aperiri
fama ab gente igueonum que est prima inde germania. Seuo mons ibi inmensus nec riphe
is iugis minor inmanem ad cymbrorum usque promuntorium efficit sinum qui codanus uocatur
refertus insulis quarum clarissima scandinauia est incomperte magnitudinis. portionem tantum
eius quod notum sit igueonum gente .d. incolente pagis qui alterum orbem terrarum eam appellat
nec est minor opinione epigia. quidam hec habitari ad insulam usque fluuium a sarmatis
uenedis. scytis. irris. tradunt. sinum cylipenum uocari et in ostio eius insulam latri. mox
alterum sinum lagnum conterminum cymbris. promontorium cymbrorum excurrens in maria lon
ge peninsulam efficit que cartris appellatur .xxiiii. Inde insule romanis armis
cognite earum nobilissime burtana fabaria a nostris dicta a frugis similitudine sponte pro
ueniente. Et glessaria a sucino militie appellata a barbaris austeramia preterque actania. Toto autem mari ad scaldim usque ad fluuium germanie accolunt gentes haud
explicabili mensura tam inmodica prudentium discordia est. Greci et quidam nostri .x.
xv. passuum oram germanie tradiderunt. Agrippa cum grecis e norico longitudinem
.dclxxxvi. passuum. latitudinem .cxlviii. Rhetice prope unius (minus) maiore la
titudine. sane circa excessum eius subacte. Nam germania multis postea annis nec
tota percognita est coniectare permittitur. haud multum ora decerit grecorum opinioni et lon

Ceone: et in his nationes
Natura mirabiles.

Fabaria.

Agrippa
Germanie

gitudini ab agrippa tradite. gnã germanoꝝ .v. Uindili quoꝝ ps burgundiones. Varine. carini. guttones. alteꝝ genus ingyacones quoꝝ ps cymbri. theotoni ac cauoꝝ gentes pximi aut rheno histriaones quoꝝ ps cymbri mediterranei. Hermiones quoꝝ sueui hermunduri. charci. cherusci. Quinta ps peuci. inbasterni supradictis contermini dacis. Amnes clari in oceanũ defluut gutalus. visillus. siue vistilia aluus insurgis amissis. rhenus. mosa. Introrsus uõ nulla inferius nobilitate heraniũ iugũ pretenditur.

Insule in gallico oceano.

In rheno aut ipõ ppe cũ in longitudiem nobilissima batanoꝝ isula et canefatium. et alie frisioꝝ. caucoꝝ. frisianonũ tisionũ. marsanoꝝ. q sternũtur inter belinũ ac fleuum. Ita appellant ostia in que effusus rhenus a septẽtrione in latus ac occidente ĩ amnẽ mosam se spergit. media inter hec ore modicũ nõi suo custodiens alueũ.

Bryttania. Hibinia.

Ex aduerso hui situs brittania insula clara. grecis nris q; monumentis. inter septentrionẽ et occidentẽ iacet germanie. gallie. hispanie int to maximis europe ptibus magno interuallo aduersa. albion ipsi nomẽ fuit quom brytanie uocarentur omes de quibus mox paulo dicem. hec abest a gesoriaco morinoꝝ gentis litore pxio traiecto. L. circuitu patẽ. XXXVIII. pass. XXV. phityas et isidorus tradunt. XXX. prope iam annis notitiam eius romais armis nõ ultra in ciuitate silue calidonie ppagantibus. Agrippa longitudiem. DCCC. passuũ credidit esse latitudiem. CCC. Credit eandem hiberme. sed longitudiem. CC. passuũ minore. Sup eam hec sita abest breuissimo transitu a siluaꝝ gente. XXX. passuũ reliquaꝝ milia. C XXV. amplior circuitu pdit. Sunt aut XL. orcades modicis inter se discrete spatiis. Septem hec mõ et. XXX. ebules. et inter hibiniam ac britania monomana. aptaricnea. uectis. silmin. andros. Infra uero amnis e taxantos. et ab aduerso in germanicũ mare sperse glessarie quas electridas greci recentiores appellauẽ qd ibi electꝝ nasceret.

Orcades.

electrum.

Tylen.

Tymeus.

Ultima oĩm que memorant tyle. in qua solstitio nullas esse noctes indicauim. cancri signũ sole transeunte. nullos q; contra p bruma dies. hoc qdã senis mensib; cotinuis fieri arbitrant. Tymeus historicus a britania introrsus sex dieꝝ nauigatõne abesse dicit insulã mictin. in qua candidũ plubum pueniat. ad eam britanos uilibus nauigiis corio circumsutis nauigare. Sunt et qui alias produt scamdiam. dumnã. bergos. maximamq; oĩm uerigon ex qua in tylen nauigetur. a tyle unius diei nauigatõne mare concretum a nonullis stromiũ appellatur.

Gallia.

Gallia oĩs comata uno nomĩe appellata in tria pploꝝ gnã diuidit amnibus maxime distincta. A scalde ad sequanã belgica. ab eo ad garumnã celtica eademq; lugdimensis. Inde ad pyrenei montis excursum aquitania aremorica antea dca. Agrippa uniuersaꝝ galliarũ inter rhenũ et pyrenũ atq; oceanũ ac mõtes gebaunũ. et iugis quibus narbonensem galliam excludit. longitudmẽ. CCC. XX. pass. latitudmẽ. CCCC. XIII. computauit. A scaldi incolũt exerui. tesandri ptib; nõibus. Dein. merapii. morini. horam. marsei ueti pago qui tersiacus uocat. britani. ambiani. bellouagi. bassi. Introrsus. catuslugi. attrebates. neruii liberi neromandui. sueucom. suessiones liberi. ulmanctes liberi. trungu. sirmici. frisi. auones. becasi. leuci liberi. treueri liberi antea et lingones federati. rhemi federati. medio matrici. sequani. naurici. helueti. colonia equestris

TReueri.

& tauriaca. Rhenu aut accolentes germani gentiu in eadem puintia uetentes
triboci. uangiones. niumu. Colonia agrippinensis. guberni. britani. & quos in insul
diximus rheni. Lugdunensis gallia habet lexeuios. uellocasses. galletos. uene
tos. abrinogatos. asissinos. flum clar ligerim. sed peninsulam spectantiore excur
rentem i oceanu. a fine ossissimor circuitu. dcxxv. Longitudine. inlatitudie. cxxv.
ltra eam tuametes. intus aut hedui federati. carmateni federati. bos. zenones. auler
ti qui cognoiantur eburotres. & qui cenomani. meldi liberi. parisi. trecasses. andega
ni. mducasses. boduccasses. uenellucarios. uelites. diablindi. stedones. turonesi. atesin.
secusialibi liberi. in quor agro colonia lugdunu. Aquitanice sunt ambilatri. ana
guntes. pictonei. xantoni liberi. byturiges liberi cognoie ubisci. aquitani unde nom
puincie. sed lnbomiates mox in opidum contributi. couene begerbi. tarbelli. iiii. signa
ni. tocosates. sexsignani. uenanni. onobrisates. belendi. saltus pyreneus. infraq; me
neosi. stidates. montani. sibyllates. camponi. bercor. cates. pinpedunni. lassunini. uel
lates. toruates. consoranni. ausci. hellusates. sontiates. oscidates. campestres. sucasse.
latusates. basabocates. uassei. senates. cambolectri. agesinates. pictombus iuncti ante
byturigis liberis qui cubi appellant. Dein lemonices. aluerni. liberi. gauales. Rur
sus narbonensis puintie contermi rutheni. cadurci. ancobrogestar. neq; amne di
screti a tolosanis. petrogori. Maria circa oram ac rhenu septentrionalis ocean
inter rhenu & sequana. britanicus inter rhenu & pyreneu gallicus. Insule com
plures uenetor & que uenetice appellant & inter aquitanicu sinu. A pyre
nei pmuntorio hispania incipit angustior. no gallia mo ? uer etiam se met ipsa
ut diximus imensum quantu hinc oceano. illinc hiberico mari coprimentib; ipsa
pyrenei iuga ab ortu equinoctiali iuga in occasu brumale breuiores late q meri
diano hispanias faciunt. Proxima ora citerioris est eiusde qi teraconensis situs a
pyreneo p oceanu uasconu saltus dolarso uasdulor opida. morogini. menosca. ue
speries. amanu portus. ibi nuc obrica flaui colonia ciuitatu noue. regio cantabror
flumie sanga. portus uictorie uliobriensiu. ab eo loco fontes hiberi xl. passiu. po
tus blendiu. origenomisci cantabris portus eor uesei. ueca regio austur. noega op
pidum. in peninsula pysici. & deinde couentus lucensis. a flumie naua ! albiones.
cibarci. egoiairi cognoie. Narimi. iadoni. airom. arrotrebe. pmutoriu celticum.
amnes florius. nelo. celtici cognoie. nerie sup tamarci. quor in peninsula tressares
est iane augusto dicate corpori. Oppidu nela celtici cognoie praesta marcilem.
Ex insulis nominande corticata & aimo sacilensis. Conuentus braccar hellem.
groui castellu. cyde. grecor sobolis omia. Insule sicce insigne oppidu abobrica.
minius amnis. iiii. horis spatiosus. leuni. seurbi. braccar oppidu augusta qd sup
gallicia flumie limia. Durius amnis & maximi hispanie ortus in pelondembus
& iuxta numantiam lapsus dein p arenacos uacceos q; disterminatis ab austuria
uectonibus. a lusitania galletis ibi quoq; turdulos abiacaris arcens. Omisq; dcare
gio a pyreneo metallis referta auri. argenti. ferri. plubi nigri albiq;. A du
rio lusitania incipit. turduli ueteres. paesuri flumie. uagia oppidu. talabrica op

Lugdunensis gallia

Aquitania

Citerior hispania

Lusitania

Heumeniū. fl.

pidum & flumen heumeniū. oppida tinubriga. collipo. eburo. britiū. & currit de
inde in aliud uasto cornu pmūtoriū. qd aliqui atrabū appellauē. alii magnū. multi
olisipponense. ab oppido terras. maria. celū disterminans. Illo finitur hispanie la

Insule in oceano.

tus. & circuitu eius incipit frons septentrionis. Hinc oceanus qui & gallicus occa
sus. illinc oceanus atlanticus promūtorii excursum. xl. prodidere. alii. xc. pass.
ad pyreneū inde nō pauci. xii. l. & ibi gente artabꝝ que nūquā fuit manifesto er
rore. Arotrebas. n. quos añ celticū diximꝰ pmūtoriū: hoc in loco posuere litteris p
mutatis erratum & in amnibus inclitis: ab minio quē supra diximꝰ. cc. passuū ut
auctor Varro ē. Abest enim ꝰ quē alibi qdam intelligunt. & limeā uocat obliuio

Tagus am.

nis antiquis dicitus multūq; fabulosus. Ab durio tagus. cc. pass. interueniete mū
da. Tagus auriferis arenis celebrat. ab eo. c. lx. pass. pmūtoriū sacꝝ ē media
prope hispanie fronte psilit. xiiii. pass. Inde ad pyreneū mediū colligit ut Varro
tradit. Ab ana uō quo lusitaniā á betica discreuimꝰ. c. xxvi. passuū. a gadibus
. c. ii. passuū addit. hīs gentes celtice turduli & circa tagum uetones ab agana ad sa
crū lusitani oppida mēorabilia á tago in ora olisippo equaꝝ é fauonio uento cō
ceptu nobiles. Salatia cognōiata urbs imperatoria. Merobrica. pmūtoriū sacꝝ & al
terꝝ cerneus. oppida orzonoba barsa myrtili. Uniuersa puīcia diuidit in conuen
tus tres. emeritensem. pacensem. scalabitanū. Tota pploꝝ. xlvi. in quib; coloniae

Augusta ap aña flu.

sunt qnque. municipii ciuiū ro. latii antiq. iii. stipendiaria. xxxvi. Colonia augus
ta emerita aīe fluuio apposita. metallinensis. pacensis. norbensis. cesariana nōie. cō
tributa sūt in ea castra. sed iulia castra cecilia. Quinta est scallabis quē psidiū iuliū
uocat municipiū ciuiū ro. olisippo felicitate iulia cognōiatū. Oppida ueteris latii ebo
ra qd idem liberalitas iulia & mirtylese ac salacia q dixim stipendiarioꝝ. qs nōia
re nō pigeat pter iā dcos in betice cognōib; augusta. brigenses. hemienses. heradi
tani. taxabritenses. blaxenses. cesarobrienses. caperenses. taurenses. colarnici. bili
tani. concordienses & bocori. interarsenses. latienses. mirobrigenses qui celtici cog
nōiant. medubrigenses qui plubari. occlenses. lancienses. turduli. qui barduli &

Agrippa.

tapori. Lusitaniam cū asturia & gallicea. patē lōgitudie. d. xl. passuū. latitu
dine. d. xxxvi. agrippa pdidit. Omīs aūt hispanie á duob; pyrenei pmūtoriis per
maiā totius orē circuitu. xxxix. xii. colligē existimat. ab aliis. xxvi. Ex aduerso
celtiberie cōplesq sūt insule cassierides dce a grecis. á fertilitate plubi. & é regione

Polibius.

arotrebaꝝ pmūtoriū deoꝝ. vi. quas aliqui fortunatas appellauē. In ipso capite mox
betice ab ostio freti passus. xxv. gadis longa & ut polibius scripsit. xii. lata. iii. pas
suū abest á continente pxiā pte minus pedes. dcc. Reliqua plus. vii. mill. spatiis. xv.
est. hīt oppidū ciuiū ro. qui appellant augustam urbē iulia. Gaditani ab eo latē
quo hispaniā spectant passibus feré. c. Altera insula ē in lōgū pass. mille lata ī qua
prius opidū gadiū fuit. uocat ab ephoro & philide erithea. a tymeo & sylleo apho
rodisias. ab indigenis iunonis. Maiorem tymeus pontinusā apd eos uocitatā. artai

Geriones.

ri tateron appellant. peonica diruta pumca lig sepe significante. eurithea dca ē.
qm tyrii aborigine eaꝝ orti ab eurithreo mari ferebant. In hac geriones hītasse á qb; da

existimant. quorum armenta hercules abduxit. Sunt qui aliam esse eam et contra
Lusitaniam arbitrentur. eodemque nomine quondam ibi appellant. Peracto ambitu
europe consumatio est ne quid desit noscere uolentibus. Longitudinem eius Artemido
rus atque isidorus a tanai usque gades . lxxxxii . xiiii . passuum prodiderunt. Polibius lati
tudinem ab italia ad oceanum scribit . xi . l . esse. etiam tum incompta magnitudine. Est
autem ipsius italie ut diximus . xi . xx . ad alpes. Unde lugdunum ad portum marmorum bri
tanicum qua uidetur mensuram agere polibius . xiii . xviii . sed certior mensura . ccc .
longior ad occasum solis estiui . ostiumque rheni per castra legionum germanie ab lusita
dirigitur alpibus . xii . xliii . passuum . Hinc deinde africa atque asia dicentur.

Vniuersae Europae mensura

C . Plinii Secundi Naturalis historie Liber Quartus feliciter finit

Incipit Liber Quintus: In quo continentur situs. gentes. maria. oppida. portus.
montes. flumina. mensure. populi qui sunt aut fuerunt.

FRICAM . GRAE
ci Lybiam appellauere et mare Anteum
lybicum egypto finitur. nec alia pars terra
rum pauciores recipit sinus. longe ab occide
te litorum obliquo spacio. populorum eius oppido
rumque nomina uel maxime sunt ineffabilia p
ter quam ipsorum linguis. et alia castella ferme in
habitant. Principia terrarum mauritanie
appellantur usque ad . C . caesarem germanici fili
um: seuicia eius in duas diuisa est prouintias.
Promuntorium oceani extimum ampelusia nomi
natur a graecis. oppida fuere lyssa et cote ultra columnas herculis. nunc est tyngi quondam
ab Antheo conditum. postea a claudio caesare quom coloniam faceret appellatum traducta
iulia. Abest a belone oppido betice proximo traiectu . xxx . passuum. Ab eo . xxv . in ora
oceani colonie augusta iulia . constantia . Zugil regum ditioni exempta et iura in beti
cam petere iussa . et ab eo . xxxii . pass. colonia a claudio caesare facta lixos fabulosissime
ab antiquis narrata . ibi regia anthei certamenque cum hercule et hesperidum orti. Af
funditur autem estuarium e mari flexuoso meatu in quo draconis custodie instar fuis
se nunc interpretantur. Amplectitur intra se insulam quam solam e uicino tractu aliquanto ex
celsiorem non tamen estus maris inundant. Extat in ea et ara herculis. nec preter oleastros
aliud ex narrato illo aurifero nemore. Minus profecto mirentur portentosa gretiae
mendacia de his et amne xilo produta. qui cogitent nostros nuperque paulo minus monstri
fica quedam de eisdem tradidisse. Preualida hanc urbem maioremque magna carta
gine. preterea ex aduerso eius sitam et prope inmenso tractu abtigi quoque: alia cor
nelius nepos auidissime credidit ab lixo . xl . in mediterraneo alteram augusti colo
nia est . babba iulia campestris appellata . et tertia banasa . l . ualetia cognominata .

Mauritani .

Antheus .

claud . cesar

Nulla fides grecis .

A bea·xxxv· uolubile oppidu tantundem a mari utroq; distans. & in ora a lixo ·L· amnis
subutbus pter banasam coloniam defluens & magnificus & nauigabilis. Ab eo to
tidem milibus oppidu sala eiusdem nois fluuio impositu iam solitudinibus uici
nu · elephantorum q; gregibus infestum. Multo tn magis antololu gente p qua it
est ad montem africe uel fabulosi: summu atlantem e medijs hunc harenis i celu
attolli prodiderunt aspectu squalentem qua uergat ad litora oceani: cui cognomie
imposuit. eundem opacu nemorosumq; & scatebris fontiu riguu qua spectat a
fricam. fructibus omni generis sponte ita subnascentibus ut nuq satietas uolup
tatibus desit incolarum. Neminem interdiu cerni silere omnia haud alio q solitu
dinu horrore subire tacitam religione aios propius accedentiu. Pretereaq; hor
rore elati sup nubila atq; in uicinia lunaris circuli. eundem noctibus micare crebris
ignibus egii. panu satyrorumq; lasciuia impleri. tybiarum ac fistule cantu. tympanorum
& cymbalorum sonitu strepere. Haec celebrati auctores prodide: pter herculis & per
sei laborata ibi spatiu ad eu imensum incertuq; fuerat. & hamonis & cartaginien
siu ducis comentarii punicis rebus florentissimis explorare ambitu africe iussi.
Quem secuti pleriq; a grecis nostrisq; & alia quedam fabulosa & urbes multas ab eo
conditas ibi prodidere. quarum nec memoria ulla nec uestigiu extat. Scipione hae
myliano res in africa gerente. polibius annaliu conditor ab eo accepta classe scrip
tandi illius orbis gra circuuectus prodidit. a mote eo ad occasum uersus saltus ple
nos feris quas gignit africa ad flumen anatim. ccccLxxxv. pass. Ab eo lixu. ccv. pass.
a gaditano freto. cxii. passuu. Abesse inde sinu qui uocet saguti oppidu in pmutorio
mulelacha. flumina sububam & salat. port rutubis a lixo. cccxiii. pass. Inde pro
muntoriu solis. portu risardir. getulos ante oteles. flum nesenu. gentem selatitos.
& masathat. flum darat in quo crocodrillos gigni. dein sinu. dc.xvi. includi motes
bracce. pmutorio excurrente i occasum qd appellat surrentiu. Postea flum saxu
ultra qd ethiopas perorsos. quorum a tergo pharusios. his iugi mediterraneo getulos da
ras. At in ora ethiopas daratiditas. flum bambothu crocodrillis & hipotauris re
fertu. Ab eo motes ppetuos usq; ad eu que theonochema dicem. Inde ad pmutoriu
hesperu nauigatione dierum ac noctiu. x. In medio eo spacio atlante locauit. a ceteris
omnibus i extremis mauritanie proditu. Romana arma pmu claudio pncipe i mau
ritanea bellauere. Tolomeu regem a C. cesare iteremptu ulciscente liberto hedeo
ne refugientibusq; barbaris uentu constat ad motem atlante. Nec solu consulatup
functis atq; e senatu ducibus qui tu res gessere. sed equitibus quoq; romanis qui ex eo
pfuere ibi atlantem penetrasse gloria fuit. Quinque sunt ut diximus romane coloie
in ea puintia. peruiuq; fama uideri pot. sed id plerumq; fallacissimo expimeto dep
henditur. qa indagare dignitates uera pigeat ignorantie pudore mentiri no piget.
haud alio fidei pnore lapsu q ore ubi false grauis auctor existit. & equide min miror
incompta queda esse equestris ordis uiris. Iam uo & senatu inde intrantib; quia luxurie
sit efficatissima uis sentit atq; maxia quom ebori citro silue exquirantur. Omis scopuli
getuli. muricas purpuris indigena tn tradut. In ora abbala. cL. pass. flum asanam

De Atlante.

·Hanno.

Polibius.

Claudius caes.

·C. Caesar.

marino hausto sed portu spectabile. mox amnē que uocant fur. ab eo abdirum.
Hoc .n. atlanti nomē esse eorum lingua cōuenit. cc. interueniente flumine cui nom̄ est
uior. ibi extare circa uestigia habitati. Quedam soli vinearum. palmetorum q; reliq
as. Suetonius paulinus quem consulem uidim⁹: primus romanorum ducū enenses trās
gressus quoq; atlantē aliquot miliū spatio pdidit ꝯ excelsitate qdē eius que ceti.
imas radices densis. altisq; repletas siluis. incognito gn̄e arborum. pceritatē specta
bilem enodi nitore. frondes cupressi siles. pterq̄ grauitate odoris. tenui eas obduci
lanugine quib; addita arte post se quales bombice uestes cōfici. Uerticē altis etiā
opiri nubibus. decumis se eo peruenisse castris. ꝯ ultra ad fluuiū qui ger uocatur
p solitudines nigri pulueris eminentibus interdū uelut exustis cautib; loca ī habi
tabilia feruore. quāq̄ hibno tēpore exptos. q proximos inhabitāt saltus refertos ele
phantorum ferarum q; ꝯ serpentiū om̄i gn̄e canarios apellari. Quippe uictū ei anima
lis pmiscuū his esse ꝯ diuidua ferarum uiscera iuncta ethiopū gente quos porsos uo
cant satis cōstat. Iuba ptolomei pater primus utriq; mauritanie imperauit. studiorum cla

Iuba clarus.

ritate memorabilior q̄ regno. silia pdidit de atlante pterq; gigni ibi herbā euforbi

Euforbia

am nōie ab euentore medico suo appellata. cuius lacteū sucū miris laudib; celebt
in claritate uisus. contraq; serpentes ꝯ uenena oīa. priuatim dicato uolumine ꝯ satis
supq; de atlante. Tingitane prouintie logitudo. c Lxx. est. Et gentes in ea quod

Tingitana puintia

ppue maurorum. Vnde nom̄ quos pleriq; maurosios dixerē. attenuata bellis ad paucos
recidit familias. proxiā illi massiliorum fuāt ꝯ simili mō extincta ē. Getuli nūc tenent
gentes bauiute. mitoq; ualidissimi Autololes etholorum ps quondā nesimi. qui auulsis
his propria fecē gentē uersi ad ethiopas. Ipsa puītia ab oriēte montuosa fert ele
phantos. In abila quoq; mōte gigni ex quo .vii. fres a simili altitudīe appellati freto im
menti iuncta abile. Ab his ora interim maris. flum̄ tamuda nauigabile quondā ꝯ
oppidū ex aduerso malacte in hispania syphacis regia iā mauritanie alterius. Nāq;
diu regū nōia obtinuē ut boguiana appelleret̄ extima. Itemq; bocchi q nūc cae
sariensis. ab ea port⁹ magnus a spacio appellat⁹ ciuiū romanorum oppido. amnis muluc
ha. bucchinas esilorum q; finis qui zacentana pegrinorum oppidū. arsenaria latiorum.
.iii. passiū a mari cartena colonia augusto legio scda. Ite colonia eiusdē deducta
cohorte ptoria. gunugū pmūtoriū apollinis. oppidū q; ibi celebrimū caesarea
ante uocitatū. Iol iube regia a diuo claudio colonię iure donata eiusdē iussu ꝯ du
ctis ueteranis oppidū nouū ꝯ latio data tipasa. Itē q; a uespasiano impatore eodē
munē donatū. Icosia colonia augusti ruscome rusitorum ciuitate horatium a claudio.
Rusasus colonia augusti. saldę colonię eiusdē. Gigili oppidū tuccha īpositū mari ꝯ
fluīe ampsage. Int⁹ colonia augusta. que itē succhabar. itē tubusuptu. ciuitates ty
rinici. tygrane fluīa. sardaua. lauesina. bargens. marcurebi. flum̄ uesariens.
nabales flum̄ ampsaga. Abest a cesarea .cc. xxiii. pass. Utriusq; mauritanie lō
gitudo decē passiū. xxxix. Latitudo .ccc. Lx vii. passiū. Ab ampsaga numi

Numidia

dia est masinisse clara nōie metogonitis terra a grecis appellata. numide uero
nomades a pmutandis pabulis mappalia sua. hoc est. domos plaustris circūferētes.

Oppida chulluri. sicchade. Et ab ea ad. xlviii. pass. i mediterraneo colonia circha sati
anorum cognoie. et alia intus siccha. liberum q; oppidu bulla regio. At in ora tacatua
hipos regius. flum armua. oppidu taccha bracha ciuiu ro. Tusca fluuius numidie

Africa.

Nec pter marmoris numidici ferarum q; puentu aliud insigne. A tusca zeugitana
regio. et que proprie uocet est africa. tria pmutoria. candidu mox apollinis aduer
sum sardinie mercurii. aduersum sicilie in altu procurrentia. duos efficiut sinus. hi
ponensem pxmu ab oppido qd hipone dirutum uocat. carthitu a grecis dcm pp
aquarum irrigua. Cui finitimu theudalis imme oppidu longius a litore. Deinde p

Utica.

mutoriu apollinis. et in altero sinu utica ciuiu ro. catonis morte nobilis. fluuiu

Cartago.

bagrada. locus castra cornelia. colonia cartago magne i uestigiis cartaginis co
lonia. maxula. oppida carpium siu et liberp clipea in pmutorio mercurii. Item
libera cymrubis. neapoli. Mox africe ip sius alia distinctio lybifoenices uocant

byzantiu.

qui byzantiu incolunt. ita appellat regio. ccl. passuu. p circuitu fertilitatis exi
mie cu centesima fruge agricolis foenus reddente terra. Hec oppida libera le
ptis. hadrumetum. ruspina tapsus. Inde thena. auesina. coma. desta. chape. sa
brata contingens syrtim minore ad qua numidie et africe ab ampsaga longitudo
d. lxxx. passuu. Latitudo qua cognitu est. cc. Ea ps qua africa appellauim diui
ditur in duas puintias ueterem ac noua diseretas fossa inter africanu sequetem
et reges thenas usq; pducta. qd oppidu cartagine abest. ccxvi. pass. Tertius sin
diuiditur i geminos duarum syrtiu uadoso ac recipro mari diros ad pxma que mi
nor est a cartagine. ccc. pass. Polibius tradit ipam. c. mille pass. aditu. ccc. am
bitu. et terra aut syderum obseruatione ad ea p deserta harenis p q; serpentes
iter est. Excipiutur saltus repleti ferarum multitudine et introrsus elephantoru
solitudines mox deserta uasta ultraq; garamates. Ab augilis dierum xii. itine di
stantes. Sup illos fue gens psilli sunt quos lacus licomedis desertis circudatus
augille. Ipsi medio fere spacio locant ab ethiopia que ad occidente uergit. et

Syrtes.

a regione quas duas syrtes interiacet pari utrinq; interuallo. sed litore inter
duas syrtes. ccL. pass. ibi ciuitas occensis. cinips fluuius ac regio. oppida nea
polis thefra. habrotonu. leptis. Altera que cognoiatur magna syrtis maior
circuitu. cxxv. passuu aditu aut. cccxiii. Inde accolit gens thisipadu. In inti
mo sinu fuit ora lothopagon quos quida alachroas dixerut. Ad philenorum aras
ex harena sut he ab his no procul a continente palus uasta amne tritone nome
q; ab eo accipit. Pallanthias appellata a calimacho et citra minorem syrtim es
se dca. Multis uero inter duas syrtes promutoriu qd maiore claudit birion appel
latur. ultra cyrenaica pmutoria puintia. Ad huc fine africa a fluuio ampsa
go pplos. dxvi. ht qui romao paret iperio. In his colonias. vi. pter ia dcas uti
nam. tuburbio oppida ci. romanorum xv. ex quib; i mediterraneo dicenda. absu
ritanu. abututense. aborientense canophicu. thimanense. sinittumiese. timosidi
ense. ethuburnitense. thinbadrumese. et thibigense. Uertana duo maius et
minus uagense oppidu latinu unu. uzalitanu oppidu. stipendiarum unu. Castris

De Africa.

cornelius oppida libera triginta. ex quibus dicenda intus acolitanu̅ acharitanu̅.
aruiense adziritanu̅. canopitanu̅. melizetanu̅. materense salaphitanu̅ turosi
tanu̅. tiphicense tunisense. scheodense. tagesense. sigense. & amense. Ulusi
buri. uburitanu̅. vagense. aliud sigense. ziamense & amense. Ex reliqua mo̅
uero ciuitates tn̅ sed pleriq; etiam nationes iure dici put̅ ut nattabudes. capsitani.
musilani. sarbarbares. massilini. nisiuamatures. ethini. musini. marchubi &
tota getulia ad flume̅ nigri qui africam ab ethiopia dirimit. Cyrenaica
eadem pentapolitana regio illustrat hamonis oraculo qd a cyrenis abest. cccc.
passuu̅. fonte solis urbibus maxie v. berenice. arsinoe. tholomaide. apollonia.
ipsaq; cyrene. berenice in syrtis extimo cornu e̅. quonda̅ uocata hesspidu̅ sup dca
ru̅ uagantib; grecie fabulis. nec p(ro)cul ante oppidu̅ fluui lethon locus sacer ubi orti
memorantur. Abest ab lethi. ccclxxv. pass. ab ea arsinoe theucyra uocitata. xl
iii. pass. & deinde tolomais antiquo noie barce xxii. pass. mox a. l. p(ro)muto
riu̅ p creticu̅ mare excurrit distans. ccc.l. passibus a tenaro laconice p(ro)mutorio.
a creta uo ipsa. cxxv. passibus. post id cyrene a mari xi. pass. a phicunte apollonia
xxiiii pass. ad cyrenosum lxxxii. x. pass. un cathabathmu. ccvi. pass. accolunt
marinarite apharidom ferme regione ad syrtim maiore usq; porrecti. Post
eos acraucelos aciam. in ora syrtis nasamones. quos antea mesamones greci ap
pellaue̅ ab argumto loci. Medius inter arenas syrtius cyrenaicus ager xv. pass.
latitudine a litore arboribus fertilis hetur. Intus eode spatio frugibus tm̅. mox
triginta pass. latitudie & ccl. pass longitudine. laxari uo̅ post nasamonas ha
spite & maceni ultra eos manetes xi. dierx itine a syrtibus maioribus ad occide
tem. & ipsi uersus arenis circu̅dati. puteos tn̅ haud difficiles binu̅ fere cubitox
altitudine inueniu̅t. ibi restagnantib; mauritanie aquis. domos sale motibus
suis exciso ceu lapide construu̅t. Abhis ad trogoditas hiberni occasus plaga die
ru̅ septe iter. cu̅ quibus comertiu̅ geme tm̅ qua̅ carbunclu̅ uocam̅ ex ethiopia
inuecte. Interuenit ad solitudines africe sup minores syrtas dcas uersa phazania
ubi gente phazanior urbesq; aleleni & cyllabam subegimus. Item cydamum e
regione sabrate ab his mons longo spatio in occasum ab ortu tendit. ater nos di
ctus a natura adusto sit aut solis repcussu accenso. Ultra n. deserta mathelge
oppidu̅ garamantu̅. Itemq; dedris affiso fonte a medio die ad media̅ nocte̅
aquis feruentibus. totidem horis ad mediu̅ diem rigentibus. clarissimu̅ gara
dana caput garamantu̅. Omnia armis romanis supata & a cornelio balbo tri
umphata. unius om̅ curru extremo. & quiritum iure donato. quippe gadibus
nato ciuitatis romane cu̅ maiore balbo patruo data est. & hoc mix supradca
oppida ab eo capta auctores nros prodidisse ipm̅ in triumpho pter cydamu̅ et
garamu̅ om̅ aliax gentiu̅ urbiuq; nomina ac simulacra duxisse q iere hoc
ordine. Tabidiu̅ oppidu̅. niciebres nacio. niglis gemella. oppidu̅ bubeisi. na
tio uel oppidu̅ typri. nacio tubea oppidu̅. mos noie niger. tyrtibx. rapsa oppidu̅.
uisera natio. detri oppidu̅. flume̅ nathabur. tapsagu̅ oppidu̅. namagi. natio boni

Cyrene.

ex sale domos.

carbunculus.

Fons mirus.

Corn. balbus ex garamātis triumphauit.

Gemme.

oppidū. pede oppidū. flumē dasibati. Mox oppida continua baracū. bulla. halasi. galsa. balla. mazalla. zizania. mons gyrini: quo gemas nasci titulus prodidit.
Ad garamantas iter inexpiabile adhuc fuit latronibus gentis eius. puteos qui sūt nō alte fodiendi si locorum noticia assit harenis operientibus. Proximo bello qd cū ocensib; gessere initiis uespasiani imperatoris compendiū uię quatriduo deprehensū est: hoc iter uocat: pter caput saxi scyronis cyrenaicus. athabatinos appellat oppidū & uallis repente conexa. Ad eum terminū cyrenaica africa a syrti minore decies. xL. pass. in longitudine patet. In latitudine qua cognitū est. dccc. pass.

Libya mareotis.

Eaquę sequitur regio mareotis libya appellat egypto coterminia. Tenent marmarides. adirmacli de. deinde mareote. Mensura achatabatino ad paretoniū. Lxxxvi. pass. In eo tractu in itus apis interest nobilis religiōe egypti locus. Ab eo paretoniū. Lxii. pass. inde alexandriam. cc. pass. latitudo. cLxix. longitudo est.

Erastostenes.
Agrippa.
Polibius.
Isidorus.
Artemidorus.

Heratostenes a cinis alexandriam terrestri itinē: dxxv. prodit. Agrippa toti africe a mari atlantico cū inferioē egypto. Lxxx. pas. longitudiem. Polibius & eratosthenes diligentissime existiati ab oceano ad cartagine magna xi. pass. ab ea canopū nili pximū ostiū. xv. pass. xxix. fecerūt. Isidorus attingi canopū. xxxv. xcix. passiuū. Artemidorus. xL. minus q̄ isidorus.

Insule circa africam: & auersarum africę.

Insulas multas nō ita cōplectūtur hec maria. clarissima e mai longitudine. xxv. passiuū. latitudine. xxii. ab heratostene lothophagites appellata oppida habet duo meinigen ab africe latē: & altō troiat. ipā a dextro syrtis minoris pmūtorio passibus mille. d. sita. Ab ea c. pass. Contra leuā cercinacū urbe eiusdē nois libera: longa. xxxv. pass. lata dimidiū eius ut plurimū. At in extremo nō plus. v. p. huic pparuā cartagine uersus cercinitis ponte iūgit. Ab his. L. fere pass. lipadusa toga vi. passus. Mox gaulce. galatha. cuius terra scorpione dirū aial africe necat. dicitur & in clupea emori. cuius ex aduerso cossiriacū oppidū. At cōtra cartaginis sinū: due egemo grea. beneri aut scopuli uerius q̄ insula. Inter siciliam maxie & sardiniam auctores sūt & has quondā habitatas subsedisse. In intiori aūt ambitu africe ad meridiem uersus supq; getulos intercurrentibus desertis. pmi omi libyes egyptii. deinde leuce. ethyopes habitant sup eos.

Ethiopes.

Ethiopum gentes nigrate a quibus dcm est flumē agminetes pharustam oceanū attingentes. quos in mauritanię fine diximus porsi. Ab his omnibus uaste solitudines oriente uersus usq; ad garamantes angilasq; & trogoditas. uetustissima opinione eorum qui desertis africe duas ethiopias supponthium & ante oms homeri: qui bipititos tradit ethiopas ad orientem occasumq; uersus.

Niger fl.

Nigri fluuio eadem nā que nilo. Calamū ac papirum & easdē gignit aiantes. hisdemq; temporibus augescit. Oritur inter tateleos ethiopas: & eocalicas. Horum oppidum magnū quidē a solitudinibus interposuerūt. Atlantas iuxta eas. egypanas semiferos & blemias & gramphazantas & satyras & hymatopodas.

Ritus istorum.

Atlantas degeneres sunt huani ritus si credimus. Nam neq; nouim ullorum inter eos appellatio est. & solem oriente occidenteq; dira interptatione ut exiciate ipis agrosq;. neq; in sono uisunt qualia reliqui mortales.

Trogodite.

Trogodite specus excauat hec illis domus. uictus serpentiū carnes. stridorq; nō uox. adeo sermonis cōmertio carent.

Garamantes. Angiles.
Geraphazantes.
Blemi. Satyres.
Egipani. Loripedes.
phasusi.

Garamantes matrimoniorum exortes: passim cũ feminis degunt. Angiles tantũ in
feros colunt. Geraphasantes nudi proeliorumq; expertes nulli externo congregantur.
Blemis tradunt capita abesse. ore & oculis pectore affixis. Satyris pter figurã in
hil moris humani. Egipani qualis uulgo pingitur forma. hymantopodes. Loripedes
quidam quibus serpendo ingredi natura ẽ. phasusi quondã pse comites fuisse di
cuntur herculis ad hesperidũ tendentis. Nec de africa pla que memorent occur
runt. Asia adheret: quã patere a canopico ostio ad ponthi ostiũ thimostenes
.lxxvi. xxvi. pass. tradit. Ab ore aũt ponthi ad osmeotis erathostenes .xv. xlv. pass.
Uniuersam uõ cũ egypto ad tanaũ arthemidorus & isidorus .lxiii. dccl. pass. Ma
ria eius compta ab accolis traxere noĩa. In q̃ re sit iudicabunt. Proxima africe icolit
egyptus. Introrsus ad meridiem recedens. donec a tergo ptendatur ethiopes. Inferi
orem eius pte nilus dextra leuaq; diuisus amplexu suo determinat canopico ostio
ab africa. ab asia pelusiaco. c. lxx. passuũ interuallo. Quamobcãm inter insulas
quidã egyptũ retulere ita se findente nilo: ut triquetram tr̃e figurã efficiat. Idoq;
multi graece lr̃e uocabulo deltam appellauẽ egyptũ. Mensura ab unitate aluei
unde se pmũ findit in latera ad canopicũ ostiũ .cxlvi. pass. ad pelusiacũ .cc. lvi. ẽ
sũma ps contermina ethiopie & thebaidis uocat. Diuiditur in pfecturas opidorum
quos nomos uocat. ombiten. apollopolitem. hermotitẽ. tintẽ. phanturitẽ. copiti
ten. tempiriten. diopoliten. anteopoliten. amphrodicopoliten. lycopoliten. q̃ iuxta
pelusiũ est. Regio nomos habet paruetiten. bubastiten. sethroitẽ. caniten. Reli
qua aũt arabicum. hamoniacũ tendente ad hãmonis iouis oraculũ. oxirinchiten.
Leontopolitẽ. atribiten. sinopolitẽ. hermopolitẽ. xoiten. mendesiũ. sebentutẽ. cabal
stiten. lecopoliten. heliopoliten. prosobiten. brusophritẽ. omphiten. saiten. pereth
ium. ptenphirmd. ueratiten. melentiten. oineopolim. menalaiten. alexandria ẽ
regione. It libye mareotis heracleopolites est ĩ insula nili. longa passus .L. ĩ qua
& oppidũ herculis appellatũ. arsinoite. dnesimti. & memphites usq; sũmũ delta p
uenuit. Cui sunt contermini ex africa duo. ora q̃de site ex his aliqua noĩa permu
tant & substituunt & alios nomos ut herclopoliten & crocodipoliten. Inter arsinoi
ten aũt ac memphitem lacus fuit circuitu .ccL. passuũ. aut ut mutian tradit. c
cccL. & altitudinis .L. passuũ. manufactus a rege. qui fecerat meridis appellat.
Inde .lxxii. passuũ prope abest memphis quondã arx egypti regũ. Inde ad hamõis
oraculum .xii. dierum iter. Ad sassuram aũt nili qd̃ appellauim⁹ delta .xv. passuũ.

De Nili ortu.

Nilus incertis ortus fontibus ut p deserta & arentia & imensa lõgitudinis spatio am
bulans. famaq; tñ inermi que situs sine bellis: que ce tãs omnes terras iuenire t origi
nẽ. ut iubarex potuit exquirere. In mõte inferioris mauritanię nõ pcul oceano hi
lacũ protinus stagnantẽ que uocant nillidem. ibi pisces repiuntur alabete. coracini.
siluri. cocodrillus quoq; Inde ob argumentum hoc caesaree in heseo dicat⁹. ab eo spec
tatur hodie. Preterea obseruatũ est p ut ĩ mauritania niues imbresue saciauerint
ita nilum increscẽ. Ex hoc lacu pfusus indignat̃ fluere p arenosa & squaletia. con
ditq; se aliquot dierum itinẽ. Mox alio lacu maiori ĩ cesariensis mauritanię gete ĩ a

sylum erumpit. et hominis cetus ueluti circuit hisdem ãialiū argumẽtis. iterum harenis re
ceptus. conditur rursus xx. dierum desertis ad pximos ethiopas. atq; ubi iterum senserit hoi
ne psilit fonte ut uerissime est illo quē nigrum uocauē. inde africam ab ethiopia diri
mens. etiam siinus ptimus ptlis feris tñ et beluis frequens siluarum q; opifer. medias ethiopas
secat. cognominatus astapus qd illarum gentiū significat lingua aq̃ e tenebris pfluentē. insu
las ita īnumeras spergit. quasdam quę tã uastę magnitudinis quanq̃ rapida celeritate ut
tamẽ dierum v. cursu breuiore transuolet. contra clarissimã earum meroen: astobores leuo
alueo dictus. sed ramus aquę uenientis e tenebris. dextera uõ astusapes qd lateris
signatõnem addicit. nec ante nilus q̃ se totū aquis concordib; cursus iunxit. Sit quoq;
etiam nõ giris ante nõatus p aliquot milia pas. et in totū bumeron. egyptiis alusq;
tricon subinde insulis impactus totidemq; incitatus irritamẽtis. postremo inclusus
montibus. nec alũde torrentior uectus aquis pperantibus ad locū ethiopū qui cata
dupia uocant: nouissimo cataractę inter occursantes scopulos nõ fluere īmenso
fragore queritũ. sed ruere. Postea lenis et confractis aquis domitaq; uiolentia aliqd
et spacio fessiss: intis q̃uis faucibus in egyptū mare se euomit. certis tñ diebus ac
tu magno p totū spaciatus egyptū secundus innatat terrę. Causas huius incremẽti
uarias prodidere. sed maxime probabiles ethesiarum eo tempore ex aduerso flantiū
repulsu. ultra in ora actomari aut imbres ethiopię estiuos hisdem ethesiis nubila il
lo ferentibus e reliq̊ orbe. Tymaeus mathematic̊ occultã protulit rõnem phiala appel
lari fontem eius mergiq; in cuniculos ipm amnẽ in uaporẽ anhelantẽ fumidis cautib;
ubi conditur. Uerum sole p eos dies cominus fcõ extrahi ardore sui et suspensū abundare
ac ne deuoretur abscondi. id euenire a canis ortu p introitū solis in leone. contra ppẽ
diculū fontis sydere stante. quom in eo tractu assumatur umbrę. plerisq; diuersę
opinatis largiore fluere ad septentrione sole discedẽte: qd in cancro et leone euenit:
ideoq; tũc minus siccari. Rursus in capricornū et austrinū polū reuerso sorberi et ob
id partim usq; fluere. sed tum eo siquis extrahi posse credat umbrarum defectus. his die
bus et locis sine fine adest. Incipit crescẽ luna noua quãcumq; post solstitiū est. sensim mo
diceq; cancrum sole transeunte. Abundantissime aũt i leone. et residet i uirgine his
dem quibus accreuit modis. In totū aũt reuocatũ intra ripas in libra ut tradit hero
dothus centesimo die. Quom crescit. reges aut pfectos nauigare eo nephas iudica
tū est. Auctus per puteos mensurę notis dephendutur. Iustū incrementum ẽ cubito
rū sexdecim. Minores aquę nõ oĩa rigant. Ampliores detinent tardius recedendo:
egerendo tempora absumunt solem. adempte ille nõ dant sitiente utroq; reputat
puintia. In duodecim cubitis famẽ sentit. In tredecĩ etiã inem esurit. xiiii. cubita hy
laritate afferunt. xv. securitatẽ. xvi. delicias. Maximū incrementū ad hoc eui fuit
cubitorum. xviii. claudio pncipe. minimũq; pharsalico bello. ueluti nece magni
prodigio quodã: flumine aduorsante. Quom stetere aquę: apertis molibus admittur.
ut qq; liberata est terra gerit. idem amnis unus om: nullas expirat auras. ditio
nis egypti. cc. incipit a fine ethiopię. siene ita uocatũ peninsula mille passuū am
bitu in qua castra sũt latere arabię. et ex aduerso insulę. iiii. phile. dc. pass. nili fis

Tymaeus mathematic̊.

Herodotus.

Archemidorus.

sura Vnde appellari diximus deltam. hoc spatiū dedit Arthemidorus. & in eo
.ccL. oppida fuisse. Iuba .cccc. pedes. Aristocreon ab elephantide ad mare .dcc
L. pass. elephantis insula infra nouissimū cataractem mille milia pass. & sup sie
ne .xvi. habitatur. Nauigationis egyptie finis ab alexandria .dlxxx. passuū
I ntm erraue suprascpti. Ibi ethiopice conueniūt naues. Nanq: eas plicatiles humis
transfert quotiens tn ad cataractas uentū est. Aegyptus sup ceteram antiqtatis
gloriam .xx. urbiū sibi amasse regnāte: habitata prefert. nūc quoq: mltis. etiā si
ignobilibus. frequens celebrat tn apallinis. mox leucotoe diospolis magna. Eadē the
be portaꝝ centū nobilis. fama copiosa indicaꝝ arabicaꝝq: cōmertiū: inloq: pro
ximū emporiū. Mox ueneris opidum & iteꝝ iouis ac tentiris infra qd agamenonis
regia & osiris templo inclitū .vii. dieꝝ itinerē in libyam remotū a fluue. Deinde
tolomais & panopolis. ac ueneris iteꝝ. & in libyco lico ubi mōtes finiūt thebaide.
Ab his oppida mercurii alabastro canū & supradcm herculis. Deinde arsineos. actiā
dca nymphis inter quā & arsinoiten nemeon. in libyco turres quę pyramides uocant.
L aberintus est & inridisfla cū nullo addito ligno edificatus. & oppidū cyralon. Unū
pterea intus & arabię coterminū: claritatis magnę solis oppidū. Sed iure lau
detur in litore egyptii maris alexandria á Magno alexandro condita. In africae
pte ab ostio canopico .xii. passuū iuxta mareotim lacū: qui lacus antea herapotes
noiabat. Metatus est eam Dinocrathes arcitectus ptib; modis meorabili igenio.
.xv. passuū laxitate imensa: ad effigiem macedonię clamidis orbe girato. Lacuno
sa dextra leuaq; anguloso pcursu: tantū tamen qnta situs pte regi dicata. Ma
riotis lacus ad meridiō iam urbis ptem eupiri e canopico ostio mittit ex mediterra
neo cōmertio. Insulas quoq: plures complexus .xxx. passuū traiectus .cd. ambitu.
ut tradit claudius caesar. Alii scoenos in longitudiem patē .xL. faciūt scoenū que
stadia .xxx. Ita fieri longitudis .cL. passuū tīdem & latitudis. Sunt in hoc ora
& intra decursus nili mlta oppida: pcipue q noia dedere ostiis nō omnibus .xii.
ēm repiuntur sup q .iiii. q ipi falsa ora appellant. sed celeberrimi sūt .xii. pximo
alexandię canopico. deinde balbitino. sebenitico. phanitico. mendesico. tanitico.
ultimoq; pelusiaco. Preterea buthos. pharbotes. contopolis. atribis. isidis. opidū bu
siris. chinopolis. aphroditos. sais. naugratis. Vnde ostiū quidā naucraticū noiant
qd alii heracleoticū canopico .cvi. passuū pximū est. pferentes. Vltra
pelusiacū arabia est ad rubꝝ mare ptinens. & odoriferam illā ac diuitē & beatā
ē cognoīe inclitam. Haec athabaini & hesbontaꝝ & scenitaꝝ arabū: uocat steri
lis pter q ubi syrię cōfinia attingit. nec nisi casio mōte nobilis. His arabes iūguntur
ab oriente canchlei. á meridie cedrei q deīn ambo nabatheis heropoliticū uoca
tur. alterq: lelaniticus sinus rubri maris in egyptū uergentis .cL. pass. interuallo. Int
duo oppida laetiua & in nrō mari zaza. Agrippa a pelusio arsinoe rubri maris
oppidū p deserta .cxxv. passuū tradit. Tam paruo distat ibi tanta reꝝ nāe diuer
sitas. Iuxta syriam litus occupat quondā terraꝝ maxiā & plibus distincta
nōibus. nanq; palestina uocabatur quā cōtingit arabas & iudeam & coelle. deīn

Iuba
Aristocreon.
Egyptus.
Thebe.
osiris templ.
tolomais.
Laberinthus.
Alexandria
Dinocrathes architec.
Isidis.
Arabia
Syria. palestina. phoenicis.

phoenicem et qua recedit intus damascena. ac magis etiam nunc meridiana baby
lonia ex eadem mesopotamia inter eufraten et tygrim quoque transit taurum sophoe
ne. Circa uero eam comagene et ultra armeniam. adiabenias syria ante dicta et
ubi ciliciam attingit antiochia. Longitudo eius inter ciliciam et arabiam. cccc. lxx.
passuum est. Latitudo a seleucia pieria ad oppidum in eufrate zeugma. clxxv.
pass. Qui subtilius diuidunt circumeunt eufraten syriam phoenicen uolunt et esse oram

phoenices eruditi.

maritimam syrie cuius pars sit ydumea et iudea. deinde phoenicen. deinde syriam.
Id quod preiacet mare totum phoenicium appellatur. ipsa gens phoenicum in gloria magna
litterarum inuentionis et syderum: naualiumque ac bellicarum artium. A pelusio calabre

pompei sepulcrum.

castra: casius mons. delubrum iouis casii. tumulus magni pompei tracine. Arabia

Hydumea. Syria. Palestina. Samaria. Ascalon. Azotus. Caesarea.

finitur a pelusio. lxv. passuum. Mox Indumea incipit et palestina ab emersu
syrbonis lacus quem quidam. cl. passuum circuitu tradidere herodotus casio monti
applicuit. nunc est palus modica oppida rhino colura: et intus raphee. gaza. et int
anthedon mons. angaris regio per ea samaria. opidum ascalon liberum. azotus. iamnes
due altera intus ioppe phenicum antiquior terrarum inundatione ut ferunt. insidet colle
preacente saxo. in quo uinculorum andromede uestigia ostendit. colitur illic fabulosa ceto.
Inde apollonia. stratonis turris. eadem cesarea ab herode rege condita. nunc colonia
prima flauia a uespasiano imperatore deducta. finis palestinis. clxxxix. pass. a confi
nio arabie. deinde phoenices. intus autem samaria. oppida neapolis quod antea mamo

Iudea. Galilea hiericho. Lydda. emaus. Ioppae. Hierosolyma.

ta dicebatur. sabaste in monte. et altiore gamala supra Indumeam et samariam.
Iudea longe lateque funditur. pars eius syrie iuncta: galilea uocatur. Arabie uero et egypto
proxima perea asperis dispersa montibus: et a ceteris iudeis iordane amne discreta.
Reliqua iudea diuiditur in toparchias decem quo dicemus ordine. hiericuntem pal
metis consitam: fontibus irriguam. emaum. lyddam. ioppicam. acrabathenam. zopha
niticam. tamniticam. betholene et thephene orinem: in qua fuere hierosolyme. lon
ge clarissima urbium orientis. Nomen iudee non herodium cum oppido illustri eius

Iordanis flu.

dem nominis. Iordanis amnis oritur e fonte paniade qui cognomen dedit cesareae
de qua dicemus. amnis amoenus: et quatenus locorum situs patitur: ambitiosus: accolisque
se prebens uelut inuitus: asphaltiten lacum dirum natura petit: a quo postremo ebibitur
aquasque laudatas perdit pestilentibus mixtas. Ergo ubi prima conuallium fuit occasio in
lacum se fundit quem plures genesaram uocant. xvi. longitudinis. vi. passuum latitu
dinis. amoenis circumseptus oppidis: ab oriente iuliade et hippo a meridie. ta
richea: quo nomine aliqui et lacum appellant. ab occidente: tyberiade aquis calidis sa

Alphaltices.

lubri. Alphaltites nihil preter bitumen gignit. Unde et nomen. Nullum corpus
animalium recipit. tauri camelique fluitant. inde fama nihil in eo mergi. Longi
tudine excedit centum passuum. Latitudine maxima. lxxv. implet minima. vi. Pro
spicit eum ab oriente arabia nomadum. a meridie macheron secunda quondam arx
iudee ab hierosolymis. Eodem latere est calidus fons medice salubritatis: callirroe

Gens essenorum.

aquarum gloriam ipso nomine preferens. Ab occidente litora esseni fugiunt
usque qua nocet. Gens sola et in toto orbe preter ceteras mira. sine ulla femina oi

uenere abdicata sine pecunia socia palmarum. In diem ex equo conuenarum turba renascitur: large frequentantibus quos uita fessos ad mores eorum fortunę fluctibus agitat. Per secula mirum miliam incredibile dictu gens ęterna est. In qua nemo nascatur tam fecunda illis aliorum uita poenitentia est. Infra hos engadda oppidum fuit secundum a hierosolymis fertilitate palmetorumque nemoribus. nunc alterum bustum. Inde masadam castellum in rupe: et ipsum haud procul ab asphaltite et hactenus iudea est.

Iungitur ei latere syrię decapolitana regio a numero oppidorum in qua non omnes eadem obseruant. plurimi tamen damascum et opoto riguam amne chrisoroa fertilem philadelphiam raphana omnia in arabiam decidentia. Scitopolim antea nysam a libero patre sepulta nutrice: plebisscitis deductis gadara hieromice praefluente: et dictum hippodion pellam aquis diuitem. gallasam. catanatam. Intercursant cinguntque has urbes tetrarchię regnorum instar: singulę et regno contribuuntur traconitis. paneas in qua cesarea cum supradicto fonte. ambila. arta. ampeloes. sagabe. Hinc redeundum est ad oram atque phoenicem. phoenicen fuit oppidum cocodrillo et flumen: memoria urbium dorum sigamnum. promuntorium carmelum et in monte oppidum eodem nomine quondam acbeten actotum iuxta tecta. gebaruuis. placida fine belus uitri fertilis: harenas paruo litori miscens. ipse e palude cendeberia a radicibus carmeli profluit. iuxta coloniam claudii cesaris tolomais que quondam acceon. oppidum edippa. promuntorium album. Tyrus quondam insula praealto mari .dcc. p. diuisa. nunc uero alexandri oppugnantibus opibus continens. olim partu clara urbibus genitis. lepti. utica. et illa emula terrarum orbis auida: cartagine etiam gadibus extra orbem conditis. Nunc omnis eius nobilitas conchilio atque purpura constat. circuitus .xix. passuum est intro pelatyro inclusa. oppidum ipsum .xxxii. stadia optinet. Inde idem careptas et orichon oppida et sydon artifex uitri. thebarumque boetiarum parens. A tergo ergo eius mons libanus orsus mille .d. stadiis. gymiram usque: porrigitur que coeles syrię cognominatur. Huic par interiacente ualle mons aduersus ante libanum obtenditur quondam muro coniunctus. post eum introrsus decapolitana regio praedicta. eque est ea tetrarchię et palestinis tota laxitas. At in ora ante subiecta libano. fluuius magoras. beritus colonia que felix iulia appellatur. leontes oppidum. flumen licos. pale biblos. flumen adonis. oppida byblos. botris. cycarda. triaeris. adamos tripolis quondam. Tyrum et sydonii et aradum obtinent ortoxia. eleuteros flumen. oppida zimira. marathos contraque aradus .vii. stadiorum oppidum et insula .cc. passibus a continente distans. regio in qua supradicti desinunt montes. et interiacentibus campis. et bargillus mons incipit hinc rursus syria desinente phoenice. oppida carnabala. neapaltoptha laba promuntorium in quo laodicia libera. diopolis. heraclea. caradrus. possidum. Deinde syria antiochene intus ipsa antiochia libera epiphanes cognominata oronte amne diuiditur.

In promuntorio autem seleutia libera. pieria appellata. Super eam mons casius cuius excelsa altitudo quarta uigilia oriente per tenebras solem aspicit. breui circumactu corporis diem noctemque pariter ostendens. ambitus ad cacumen .xix. passuum est

Decapolis.

Tyrus et Sydon.

purpura.

Nitrum.

Mons Libanus.

Syrie antiochia

Casius mons.

altitudo per directum .IIII. At in ora amnis orontes natus inter libanũ & ante
libanũ iuxta heliopolim oppida rhosq; & a tergo portę quę syrię appellantur
interuallo rhosiorũ montiũ & tauri. In ora oppidũ miriandros. mons amanus i

Celes. Syria.

quo oppidum bomitę ipe ab syris ciliciam sepat. Nunc interiora dicant. Cele
apud appamiam marsia amne diuisam anazerenorũ tetrarchia bambice quę
alio nõie hieropolis uocatur. Syris uõ matog. ibi prodigiosa targatis grecis autẽ
decreto dca colitur. calchidam cognoiatam ad bellũ. Vnde regio calchidena ferti
lissima & inde chir restice. irneazates. zyndarenos. gabenos. tetrarchias. duasq;
gramitomate uocant. hermisenos. hylatas iterorũ gentẽ & qui ex his betolemi ap
pellant. Mariammitanos tetrarchia q̃ mannsia appellat. paradisum. pagras.
penelontas. selentiam pter ia dcas duas q̃ ad eufraten & qui ad bellũ uocant.
tarditentes. Reliqua aũt syria hĩt exceptis quę cũ eufrate dicent. arbethisios
beroeneses. epiphanenses. odorentem. laodicenos. qui ad libanũ cognoiant. leu

Eufrates.

cadios. laresseos. pter tetrarchias in regna descriptas. Et de eufrate in hoc
loco dixisse aptissimũ fuit. Oritur in pfectura armenię maioris caranitide ut
pdidere ex his qui pxime uiderũt domitius corbulo ĩ mõte aga. licinius muti
anus sub radicibus montis queri capoten appellant sup̃ zimaram .XII. pass. initi
tio pyxuraten noiatus. fluit derzenẽ primũ. mox aneticã. armenię regiones
a cappadotia excludens. Dascusa abest a zimara .LXXV. pass. Inde nauigat sar
tonam .L. pass. melitenẽ cappadotię .XXIIII. pass. elegiam armenię .X. pass.
acceptis fluibus lyco; arsania. arsano. apud eulegiam occurrit ei taurus mons. nec
resistit quanq̃ .XII. passiũ latitudine pualens omniran uocant irrũpente mox
ibi pfregit eufraten. Ultra quoq; saxuosũ & uiolentũ arabiam. Inde leuã mo
roen dcam regionẽ friscena a mensura dextra q̃ comagenon disterminat. potis
tam etiã ubi taurũ expugnat patiens apud claudiopolim cappadotię cursũ ad oc
casum solis agit. pmo hunc illũ pugna taurus aufert uictusq; & abscisus sibimet
alio mõ uincit. ac fractum expellit ĩ meridie. Ita nãe dimicatio ille quatit. hoc
eũte quo uult. Illo phibente ire qua uelit. A cataractis iterũ nauigat. XL. passus.

Crassus ap Careas.

inde comagenes capite samosata. Arabia sup dcã hĩt opida. edessam q̃ quondã
antiochia dicebat. callirroen a fonte noiata careas. clade crassi nobiles. Iugit
pfecturę mesopotamię ab assiriis origmẽ trahens in qua ante musia & nichifo
riũ oppida. mox arabes qui ptam uocant. Horũ cap singara. samosatis aũt la
tere syrię marsias amnis influit. cingilla comagene finitur. ymen ciuitas incipit
oppida alluuntur epiphanię & antiochię q̃ ad eufratẽ notãt. It zeugma .LXXII.
pass. a samosatis transitu eufrates nobilis ex aduerso apamea seleucide. urbisq;
conditor ponte iunxerat. qui colieret mesopotamie roholah uocant. At in syria op
pida europũ. tapsacũ quondã nunc amphipolis. arabes cenice fert. usq; nostra lo

Palmyra.

cũ in quo couersus ad orientẽ relinqt syrię palmienas solitudines q usq; ad petrã
urbem & regionẽ arabię felices appellatę ptinent. Palmyra urbs nobilis situ.
diuitiis soli & aquis amoenis. uasto undiq; arenis includit agros. at uelũ terris exe

empta á rex natura: priuata sorte in ter duo impia summa romanor. parthorq;
et p̃ma in discordia semp utrinq; cura. abest á seleucia porto qui uocat̃ atigu. ccc.
.xxxvii. pass. á p̃ximo fere syrie litore. cc. iii. et damasco. xxvii. passus. Pro

Hierapolis.

pius infra palmire solitudines stelendena regio ẽ: dcaq; iã hierapolis. A tuo ea et
alchis ultra palmirã quoq; ex solitudibus his aliqd obtinet emessa. themelatum. di
midio propior petre q̃ damasco. Asur aũt p̃xime ẽ. philiscũ oppidũ parthor. ad
eufraten ab eo seleutiã dier. x. nauigatio. totidemq; babylonẽ. Scindit̃ eufra
tes a zeugmate. d. Lxxxiii. passibus circa uicũ masicem: et p̃te leua i mesopotamiã
uadit p̃ ipam seleutiam. circaq; eã p̃fluenti infusus tygri. Dexteriore aũt alueo
babylonẽ quondã chaldee petit caput mediamq; p̃means. ĩtẽ quã motĩ uocant
distrahit in paludes. increscit aũt et ipe nili mõ statis diebus paulũ differens ac me
sopotamiã inundat sole obtinente uicesimã p̃tem cancri. minui incipit in uirgine et
leone transgresso. totũ uero remeat in uicesimanona p̃te uirginis. Sed rede

Cilicia: et adiunctae gentes.
Pamphilia. Isauria.
Omanadum. Pisidia.
Lycaonia. Taurus mons.
Lycia.

amus ad oram syrie cui p̃xiã est cilicia. flum̃ daphnes. mos cocodrillus. p̃te amani
montis. fluũa androcus. pyrinar̃. lycus. sin̄ issicus. oppidũ issos idẽ alexandria. flu.
chorus. oppidu egee liber. amnis pyram̃. porte cilicie. oppida mallos. magirsos. e
thini. thus. thasos. campi alei. oppida cassiponis. mopsos liber. pyramo ĩpositũ. ty
ros. zephiriũ. sancile. amnis saros cydanis. tharsũ liberam urbẽ paul á mari secas.
regio scelendentis cũ opido locũ nymphoũ solo. et cilici nũc pompeiopol. adana.
cybire. penare. pedalie. halestinus. ãsmoes. hetabedorion. iuxtaq; mare coritos.
eodẽ noĩe opidũ et portus et specus. mox flum̃ calicadnus. p̃mũtoriũ sarpedõ
oppida elme. mile. p̃mũtoriũ et opidũ uenisa quo p̃xime cyprus insula. Sed ĩcon
tinente oppida. misanda. manemuriũ. coracesium. finisq; antiqs cilicie: melas
amnis. Intus aũt dicenda anazarbeũ qui nũc cesarea augusta. castabala. epiphania.
que antea emedos. eleusa. iconiũ. seleucia sup̃ amne calicadnũ tracedis cognoĩe
ad mare relata ubi uocabat̃ herinia. Preterea intus fluũa lippar̃. bombos. padysus.
momnibar̃. cilicie pamphiliam os iuxere neglecta gente. Isaurica opida ei in
tus. isauria. clyban̄. lalassis. Decurrit aũt ad mare anemurie regionẽ sup̃ dcis. si
mili mõ quibus qui eadem cõposuẽ ignorata ẽ contermina illi gens omanadũ: quor
intus oppidũ omana. Cetã castella. xliiii. ĩter aspas cõualles latet. Insidet uerti
cem pysidẽ quondã solũ appellati quor colonia cesarea eadẽ. Antiochia. oppida. or
onda. agelosos. hos includit Lycaonia in asiatica iurisdicione uersa. cũ qua couẽni
unt philomelienses. trimbriani. leucolici. pelteni. turienses. Dat̃ et tetrarchia ex
Lycaonia qua p̃te galatie cõtermina est ciuitatũ. xiiii. urbe celebrima iconio. ipsius
lycaonie celebrant̃ thebasa. ĩ tauro ydee. ĩ confinio galatie atq; cappadotie. A la
tere aũt eius sup̃ pamphiliã uenie trãcũ soboles milie: quor aricanda oppidũ pam
philie ãna mosopia appellata est. Mare pamphiliũ cilicio iũgit̃. oppida sade et
ĩ mõte asperidũ. plantamstũ. perga. p̃mũtoriũ leucolla. mos sardemissus. eorime

Taurus.

don. iuxta arpendũ. fuetas. caractes. iux que lirnesus et olbia. Ultimaq; el ore
phalesis iũc tum mare licii est. gensq; licia. in uastus sin̄. Taurus mos ab eois ue

miens. litoribus celodomo. pmutorio disterminat. imensus ipe et inuiaz gentiu arbiter. Dextro latere septentrionalis ubi pmu ab indico mari exurgit. leuo meridiani et ad ocasum tendens. mediaq; distrahens asiam nisi oppnieti terras occurreret et maria. Resilit aergo a septentrione. flexusq; imensum iter qrit uelut dei industria rez nat. Subinde equora opponente. hinc phoenicu. hinc ponticu. illuc caspiu et ircanie se. circaq; meotiu lacu torqtur. Itaq: collisus inter claustra: et tn uictor flexuosus euadit usq; ad cognata riphieoz motiu iuga numerosus noibus et nouis quocuq; incedit. insignissimi prima pte dcus. mox edigis. paropanisus. cirtius. compages. paradis. coatis. oreges. oroandes. mypetes. taurus. atq; ubi se quoq; exupat caucasus. Ubi brachia emittit sub icide repstntati maria similis sarpedon. coracesius. gragus. Iterq; taurus. Etiam ubi dehisat: seq; pplis apit portaz tn noie unitate sibi uendicas: quae alibi armenice. alibi caspie. alibi cilicie uocatur. quin et confractus effugiens queq; maria: ptinus se gentiu noibus hinc et illinc iplet. A dextro hyrcanius caspius. alle ua pariedrus. mortius. amazonicus. coroxitus. scyticus appellat. In uniuersa uo grecia ceraunius. In lycia igit a pmutorio eius oppidu simena. mos chimera noctibus flagrans. hephestiu ciuitas eiusa sepe flagrantib; iugis opidu olymp ibi fuit. nuc sup motana gage corhidola. rhodiopolis. iuxta mare limira cu amne: inque aricadl influit et mons masicitl. Andria ciuitas. mira oppida apperre. et antefellos: q quonda hebesus: atq; in recessu pellas. deinde pura. Itemq; zam a mari. XV. pass. flumq; eode noie. dein patara q prius pateros et i mote sydma pmutoriu gagus. ultra parsimus priori ibi pinara et inque licia finit telmesus. Licia quonda LXX. oppida habuit nuc XXXVI. habet. Ex his celeberrima pter sup dca canas. candima. ubi laudatur eunias. nemus podalia coma pfluente edessa. cianea. scandiandalis. amelas nos. topiu. todatelendus. Compliendit mediterraneas et caballia cu tres urbes. cemanda. balbura. bubona. telmeso. asiaticu mare siue carpatiu. et que prope uocatur asia. In duas eam ptes agrippa diuidit. Una inclusit ab oriente phrygia et lycaonia. ab occidente egeo mari. a meridie egyptio. a septentrione paphlagonia. Huius longitudine. CCCCLXX. passuu. latitudinem. CCC. XX. fecit. Alteram determinauit ab oriente armenia minore. ab occidente phrygia. lycaonia. pamphilia. A septentrione puitia pontica. a meridie mari pamphilio longa. DLXXV. passib; lata. CCCXXV. In prima ora caria est. mox ionia. ultra eam eolis media dorso circufundit ad mare utroq; latere ambiens. In ea pmutoriu pedaliu. amnis glaucus deferens remediu. oppidu dedalacria fugituoz. flum axon. oppidu calinda. Amnis indus in cibaratz iugis ortus recipit. LX. perennes fluuios. torrentes uo amplius centum oppidum caunos liberz. deinde pyrnos portus cressa a quo rhodus insula passuu XX. locus lorisma. opida tisanusa. paridon larima sinus tymnias. pmutoriu aprodisias. oppidu hidas. sinus scenus. regio bubassus. oppidu fuit acanatus alio noie dulopolis. est in pmutorio gnidos libera lopia. deinde pegusa e stadia appellata. bea doris incipit. sed prius terga et mediterraneas iurisdiciones indicasse conueniet. Una appellatur tyb yritica ipm opidu phrygie est conueniut eo XXV. ciuitates.

Taurus noibus copios.

Ceraunius. taurus.

Agrippa.

Indus fluuius

Laodicia. Apamea.
Ionia.

Celeberrima urbs laodicia imposita est lyco flumi latera alluentib; asopo et ca
pro appellata primo diospolis. deinde rhoas. reliqui in eo conuentus quos noiare nō
pigeat hydrelita. cymisiones. hieropolite. alter conuentus a sinnade accepit nom.
Conueniūt lycaones. apiani. corpeni. dorilei. midei. iulienses. sed reliqui ignobiles
ppli. xv. Tertius apamea uadit an appellatā cellenas. Deinde tyboron sita ē ī radi
ce montis signe circūfusa marsia obrima orba flūbus ī meandrū cadentib;. mar
sias ibi redditur ortus ac paulo mox conditus ubi certauit tybiarū cantu cū apolline
sal locreses ita uocat conuallis. x. pass. frygiam. apamia petentib;. Ex hoc cōuētus
deceat noīare metpolitas. dionysiopolitas. euphorbenos acmoneses. peltenos. siluianos.
Reliqui ignobiles. ix. Doridis in leucopolis. amaxitos. eleus. et uene. Deinde carie opi
da. piatiū. eutane. halicarnasus. Sed opida cōtributa ei sūt a magno alexandro. ta
gele. asidem. ednassa. uranuū. pedasum. telmisū. Intat inter duos siñ. ceramicū
et iasicū. inde nindos et ubi fuit pelinnidos. uariandos. neapolis. sarianda. terma
ra libera. bargilia. et a quo sinus iasius. opidū iasus. caria. Interiorū noīm fama pni
tet. Quippe ibi sunt opida mylasa libera. antiochia ubi fuere seminethos et chra
naos opida. Nunc eam circumfluit meander et orsinus. in eo tractu et mean
dropolis ē. eumenia ducdro flumi apposita. claucus amnis. Lysias opidū. et otrusa
berechintus tractus in satrallis. eadem errantia et seleucia et antiochia dea allui
tur eudone amne pfunditur threbaide. Quidam ibi pigmeos habitasse tradut. ptea

Pigmei.

sūt cydones. pireuromie. heraclea. misona. alabanda libera q cōuentu eū noiauit
stratonice a libra. libera pyndos. ceramus. troazene. forontis. longinquiores eode
disceptant foro orthromenses. alludienses. seu hippini. xistrani. hidienses. apollo
niate. trapezomite. aphrodienses liberi. pter hec sūt cost hinus. harpasa apposita
fluuio harpaso: quo et transitio fluit alluebatur. Libra aūt pfusa flexuosi meā
dri amnis recursibus. sup ioniam ptedit phrygie abortu solis uicina ad septent
one misie myndrana pte regia amplectens moenia an appellata. Celebrā
tur maxime sardibus in latē moli motis qui ante tymolus appellabatur conditus.
ex quo profluente pacollo eodēq; crisoro ac fonte tremamenis ciuitas ipa idem
hyde uocitata est. Clara stagna gigeo. sardiana nūc appellatur ea iurisdicio. cō
ueniut q; in eam ex predcos macedones. cadieni. loreni. philadelphini. et ipi in
radice moli cogano flui apposito meoni. tripolitani hideni et antoniopolite.
meandro alluuntur apollini. herite. misoti. molite et alii ignobiles. Ionia abra
sio sinus incipies maiore ambitu litorū flectitur. In ea primi sinū basilicū possideū pmun
toriū et opidū oraculū brancidarū appellatū nūc didimei apollinis a litore sta
dis. xx. et inde. clxxx. myletus ionie caput. de legeis antea epithiusa et anac

Cadinus mylesius. primus
prosaice dixit.

ria noīata sup. ix. urbiū pcīta maria genitrix nec fraudanda ciue cadino q
primus prosa orōnem condere instituit. Amnis meander ortus ē laco ī mōte aulote
no. plurimi q; affusus opidi et repletus flūinibus crebris. ita sinuosus flexib;. ut
sepe credatur reuerti. Ad apamenā primū puagatur regionē. mox eū meticha
mede inde hirgaleticos campos. postremo cariam placidus. omsq; eos agros ferti

lissimo rigans limo. Ad x. a myleto stadiu lenis illabit mari. Mons latinus. op
pida heraclea. montis eius cognois carie euinus qd primo condidisse iones narrant
athonis profti naulo cu priene. mora q trogla appellat. gessus amnis. regio oibus
ionibus sacra et ico panionca appellata. iuxta fugitiuis conditu nome indicio est. phi
gella fuit et mamthesiu oppidu. Supra hec magnesia menandri cognoie insignis
thessalica magnesia orta. Abest ab ephoso. xv. pass. trallibus eo amplius. M.M.M.
ana thessaloche et androluaa noiata et litori apposita. terasidas insulas secu ab
stulit mari. Intus et thiana alluit. lycopelopea aliqn et heulnippia cognoiata. In
ora aut matiu. ephesus. amazonu opus ana initis expetita noibz. Alopes tu pug
natu apud troiam est. mox ortigie amorges uocata. et zimirna est cognoie tracia
et hemonion et ptele. Attollitur mote pionio. alluit castro inoylbianis uigis orto
multosq; amnes deferente. et stagnu p gaseum qd fuvites amnis expellit. At his
multitudo limi est que terras propagat. medius in campis syrien insula adiecit. Fons
in urbe calipia templu diane complexa in diuersis regionibus duos elmuntes ab ephe
so matiu aliud colophonioru et intus ipa colophon aleso affluente. inde apollinis cla
rii phanu: lebetos fuit. et notiu oppidu. pmutoriu tyreneu. mons mimas. cL. contu
passus excurrens. atq; i continentibus campis residens. quo in loco magnu alexander
intercidi planitiem eam iusserat. vii. d. passuu longitudine ut duos sinus iugeret
erytrasq; cimu ante circum fundet. Iuxta eas fueriit oppida pteleon. helos drio
nuc est alcon fluuis cormeu numantis. pmutoriu. clazomene. pthenie. hypi
chito phoria appellate quom insule essent alexander idem p duo stadia contine
ti anexuit. pteriere intus daphnus et hermesta et sipylum qd ante tantalus uo
cabat. caput meonie ubi nuc est stagnu stale obith et etharceopolis substituta
sypilulo et inde illuc olpo et hinc lybade regredientibus. Inde abest. xii. a mazo
ne condita restituta ab alexandro. In ora smyrna amne inylete gaudes no p
cul orto. Montes asie nobilissimi in hoc tractu fere explicant se. Mathusa a
tergo thermetis et smyrne olympi radicibus iuctis. In dracone desinit draco.
In thinolo thinolus. In cadmo ille in tauroa smyrne. Hermos amnis campos fa
cit et noi suo adoptat. Oritur iuxta adorilau phrygie ciuitate inltosq; colligit
fluuios. inter quos phrygem qui noie genti dato acariacam distermniat hyllum.
et criompos phrygie. mesie. lydie amnibus repletos. Fuit in ora eius oppidu te
nos. nuc in extremo sunt myrne. testopoli oppidu. leucede in pmutorio qd in
sula fuit. finisq; ionie phocea. Smyrneum conuentu magna ps eolie que mox di
cetur frequentat. pterq; macedones hircani cognoiati et magnetes sipile. Uerx
ephesum alteru limen asie remotiores couenut. cesarenses metropolite. cibiam
inferiores et supiores mysso macedones metaurenses. bruilite. hypenipedios. In
crites. Eolis proxima est quonda mesie appellate que hellesponto adia
cet. Troas. abbia. phocea. ascanius portus. deinde fuerat larissa. sunt cimmeri
na que sabastopolim se uocat. et intus egee. italie. possidea. meonticos. temnos.
In ora aut tytanus amnis et ciuitas ab eo cognoiata fuit grima. Nuc tm port soli

Alexander.

Montes asie.

Ephoesus. eolis. troadus. pergamus.

insula apphensa. oppidum elea. et ex mesia ueniens caicus amnis. Intercidere ca
nelissima. ceatarnea. carene. cystene. cylla. cocillus. hebeastire. crisa. pale cepsis.
gergeta neandos. nunc est pperene ciuitas. heracleotes tractus. coryphas opidū.
amnis grilios. oluis regio. aphrodisias qui ante policice orgas. regio cepsis. flumine
enenū cuius in ripis intercidere lyrnesos et myletos. In hoc tractu idem mons et
in ora que sinū cognominauit et conuentū adramiteos olympados dcā. flumina astron. cor
malon. crianos. alabastros. hieros. ex ida. Intus mons purgara eodemq; nomine opi
dū. Rursus in litore acandro sedonis prius uocata deinde cimerissos eade apol
lonia fuit. et palamediū oppidū. pmūtoriū lectum disterminata collida et tro
ada fluit et polimedia ciuitas. crisa et larissa et aliam. ininitū templū durat.
Intus colonia et intercidit doportat. adramit eū negotia. apollonia tear indicao
amne erosi. myleto. polyte. penamene. macedonis. asculate. policlmei. piolite. cili
ces. manda. gaudem. immsia. abrethoni et hellesponti appellati et alii ignobiles.
T roadis pmus lacus amxicus. deinde crebania. ipsaq; troas antygonia dcā. Ipsa nunc
alexandria colonia ro. oppidū neesca meander amnis nauigabilis. et in pmū
torio quondā sygeum oppidū. deinde portus acheorū in quē influit xantus simi
enti iunctus stagnūq; prius faciens pale scamander. ceteri homero celebrati.
phesus. heptaphorus. charesus rhodius. uestigia nō habent. Granicus diuerso
tractu in propodita fluit. est tam̄ et prisc⁹ scamandria ciuitas parua ac mille. d.
passibus remotū a portu iliū inmune. Unde omnis rerū claritas. Extra sinū sunt re
thea a litore rotheo et dardanio. et arside oppidis habitata fuit. et achilleon
oppidum iuxta tumulū achillis conditū a myteleneis et mox abathoniensibus
ubi classis eius steterat. in sygeo fuit et ecantlion a rhodiis conditū in altero
cornu haiace ibi sepulto. xxx. stadiorū interuallo a sygeo et ipso in statione
classis sue supra eolida et ptem troadis in mediterraneo est que uocat theu
trania quā missi antiquitus tenuē. ibi calchus amnis iam dicus oritur. Gens
ampla p se etiam quom totū misia appellaret. In ea epiome andira. italie.
stabulum. comsiu. termi. halcethnare. etheutrame. carnaca. aliserne. lycade.
parthenū cambre. oxiopum. lygdanū. apollonia. Longeq; clarissimū asiae
pergamū qđ intermeat. sylenus p fluit tetius pfisius pyndaso mōte. Abest
haud procul elea quā litore diximus pergamemo. uocatur ei tractus iurisdico.
A deadem conueniunt tyatireni. monsini. imgdones. bregmem. hierocomite. perpi
reni. tyarem. hierosolionses. hermocapellite. aralenses. pataenses. apollodomi
enses. alieq; in honore ciuitatis arhieta. Eo dardanū oppidū paruū abest sta
dia. lxx. inde. xviii. pmūtoriū trapeze unde pmū concitat se hellespontus
ex asia. Interisse gentes tradit heratosthenes polinorū. elegum. hebriacū. co
lucantiorū. hnipsedorū. isidorus arieneos et capriatas. Ubi sapamia condita
a seleuco rege inter ciliciam. cappadotiam. cataoniam. armeniā. et q̄ ferocis
simas gentes domuisset ininiao dameam uocatam. Insularum ante asiam
prima est in canopico ostio nili a canopo menelai gubernatore ut ferūt dica

achilles sepulchrum.
tumulus haiacis.

Pergamum.

Seleucus.
Insule ante asiam. xcxi.
Pamphilium mare. rhodus.
Samium. chium.

tamaltera uincta ponte alexandrie colonia caesaris dictatoris. Pharus quondã
diei nauigatione distans ab egypto: nũc etiam noctu turris ignibus cursum nauiũ
regens. nanq; fallacibus uadis alexandria tribus oĩo aditur alueis maris. tega
mos pt ideo tauro in phenitio. Dein mari est ante ioppe paria tota. in qua ob
iectam belue andromedam ferunt & iam dcã arados. inter quã & cõtinente .L.
cubita alto mari ut auctor est mutianus e fonte dulcis aqua tubo coriis fcõ usq; ad
uadũ trahit. Pamphiliũ mare ignobiles insulas hẽt tyliriron ex quoq; maximis
ciprum ad ortum occasumq: cilicie ac syrie obiectam. quondam .ix. regnoꝝ se
dem. Huius circuitũ tymosthenes. cccc.xxix. d. prodidit isidor⁹. ccc lxxi. lo
gitudinem. Inter duo pmũtoria dinareta. eamanta qd est ad occasũ arthemi
dorus. clxu. d. thimostenes. cc. uocata antea acamantida philonides. cera
stim. zenagoras & arpeliam & amathusam & macarama stymoni cyptio &
colonia. Oppida in ea .xvi. paphos. palepaphos. curia. scytũ. tormeũ. salami
na. amathus. lamphetus. sobo & maaso. sepidaꝝ. citri. arsinoe. carpasiũ. colche
fuere. & mcindia. mareũ. idaliũ abest ab emurio cilicie .L. pass. mare quo p
tendit uocant aulona cylicũ. In eodem situ eleusa isula ẽ & .iiii. ante pmũtoriũ
ex aduerso phinoclides. Rursusq: ab altero capite stiria. Contra caphaum. inere.
& teria. tepina. contra salamine. In Lycio autẽ mari illyris. telendos athelebos
a typria & res steriles. & dionysia prius carecta dcã. Deinde contra thauri p
mũtoriũ pestifere nauigantibus celidonia. & eotidem ablus cũ oppido leucolla.
pacti. elesia nymphalis. merismegista. cuius ciuitas interiit. Multe deinde ig
nobiles. sed contra chemerã. dolichite. chyro. dilion. grambis. araxe. genagora.
.viii. passus. Dedaleon due. cypron tres. strogile. & contra sidima antiochi. da
ueumq; uersus amne lacusa maginis. didime. helboscope. aspis. & in qua opidũ
interiit celandria pximaq; cantrodosa. Sed pulcherrima & libera rhodos cir
cuitu. c xxxv. pass. aut si potius isidoro credim⁹. ciii. habitata urbibus. Lyndo.
camiro. taliso nunc rhodo. distat ab alexandria egypti. d lxxxiii. ut isidorus
tradit. ut eratostenes. cccc lxix. ut mutianus. d. a cypro. clxvi. Uocitata est
antea ophiusa. asteria. etrya. trinacrie. combira. petessa. arabira. ab rege
deinde macria & etholessa. Rhodioꝝ insule carpatus que mari nomẽ dedit.
casous. hacne. elimnia. syros distans ab indio. xii. d. porporis antea dcã & eodẽ tract⁹
tu media inter rhodum gnidũq: syme cingitur. xxxvii. d. portus benigne
pbet. ix. Preter has circa rhodum ciclops. teganon. cordilusa. biabethe. iiii. hinos.
calche. cum oppido seudusa. narcecusa. distuastos. pogne & accindocis. erusathe
rio. nargia. galinge. cũ tribus opidis nonomistrom. deteros. & marconeso oppi
dũ ceram⁹. In carie ora que uocant argie nũo. xx. & hecusa. lepsia letos. No
bilissima autẽ in eo sinu mox ab alicarnoso. xv. passus distans circuitu c. ut
plures existimant merope uocata. cheaustapilus. meropis. ut dionysius. dein
nymphea. mons ibiprion & n romabruinitã illi putat que porphirisantea
dcã est carcando cũ oppido nec procul ab halicarnaso oppido susim. ceramico

Cyprus

Rhodos

aūt sinu priaponesos. hiponesos. pserima. lampsa. enmdus. apuretus. sepius
amelano pauluq; a continente distans que uocata est cynedopolis probro sibi
relictis a rege alexandro. Jonie ora egeas et corseas habet et iatron et qua
dōn est ladon que prius lacte uocabatur atq; inter ignobiles aliquot duas ca
melidas myletosuicinas. mygalen. tragilias. tresphilion. arcenon. sandalion.
samon libera. in circuitu. lxxxvii. d. aut ut isidorus. c. parthenia p̄mū appel
latam aristoteles tradit postea dryusam. deinde antem̄. amarus. togridus. adi

Aristoteles

cit melanphilum. deinde cypirisia mali parthenio. aruphan. ut stephanes
ammias. In ea cymbrasius chesius. ibi ethespontes. gicarcholeū. theamons. ger
gerius. Adiacet insula erinpera. nymphea. achillea. par claritate ab ea distat

Ephorus.

xciiii. passus. chios libera quā methaliā ephorus prisco nōie. metrodor⁹ et de
obulus chiama pion. enympha. aliq appellāt amue et marū et ptinusā nōte
habet pilleneū marmor. Chiū circuitu. cxxv. ccl. passus legati ueteres tradidē
sidorus. ix. posita est inter samū et lesbum. ex aduerso maxime erytrarum. Finiti
me sunt tellusa quam aliū daphnusam scribunt enusa elafudes. eurianas. saar
ginusa cū oppido. Jam hec circa ephesum et que pysistrati uocantur antinie.
roneso. dureusa in utraq; oppida interet derepto. toselene cū oppido tracie
halene. cōmone. illecia. lepria. et respiria procalse. bolbulle. pheate. pia
pos. siceme. lacena. residusa. peledre. musaan. hidros. scobelos. sicusa. ma
ratusa. psilope. rthensa. inteq; ignobiles. Clara uō malchatheos cū oppido
achio. lxxi. d. Tantundem ab erytris iuxta smirnā sūt peristerides. carthe
ria. alopace. eleusa. bachina. pistira. cōminesos. magaleante. troada. asca
nie. platea et resdem lamie. plutanie due. platesco. pelos. getone. archedon.
celela. guse. didime. CLarissima aūt lesbos a chio. lxv. pass. hemerte et La
sia. pelasgia. egira. ethiopie. macharia appellata fuit. ix. oppidis inclita.
Ex his pyra hausta est mari aliis e terrarum motu subuersa autissam. et hinam
traxit in se ipam. ix. urbibus asie in. xxxvii. passuū uicina et agamede o
bit. et hiera testante resor pire libera mytilen nuc annis mille. d. potes
tota insula circuitur. ut isidorus. c. lxviii. passibus. ut ueteres. cxcv. Montes het
lepetim. inmordim. numacisiū. treone. olympū. a proxima cōtinente abest.
vii. d. pass. Insule apposite scandaron. leuce. v. ex eis gignea. cū potocato. ar
geninse. iiii. passus distant. Deinde felosa pedna extra hellespontū aduerso

Hellesponthus. Misia.
Phrygia. gallacia.
Nycea. bytymia.
Bosphorus.

sigeo litori iacet. tenedus. leucopris. dicta et phenice. et Lirnesos abest a lesbo
lvi. passus. a sygeo. xii. d. Impetum deinde sumit hellespontus et mari
incubit. uorticibus limitem fodiens donec asiam abrumpat. Europe p̄mū
torū id appellauim⁹. troeziam ab eo. x. passuū abidum oppidū ubi angustie
vii. stadiorum. deinde pcote opidū et lamosacū antea pitiussa dōn piuū coloia
quā homerus adrastiam appellauit. oppidū papos. amnis absepus. zelia ppo
tidisita appellatur ubi se dilatat mare. flumē granicū. artage portus ubi op
pidum fuit. Vltra insulam continenti iūxit alexander in qua opidū mylosiorū.

cyzicum ante uocitatū. Arconensus & doliones & didimus: cui a uertice mōs di
dimus. oppida placia. aratos. cymlace. Quorū a tergo mons olympus misius dics.
ciuitas olimpiena. amnis horosius. erandacus. antelicus uocatus. Oritur in stag
artima iuxta miletopolim. recipit mageston & plerosq; alios. asiam. bytyniā
q; disterminans. ea appellata est cromia. deinde tersalis. deinde maliamda.
& strimonis. hos homerus alixonas dixit gn̄ precingit urgens mari. urbs fu
it imensa atussa noīe. nūc sūt .xii. ciuitates. inter quas cordiucorme q̄ iulio
polis uocatur. & in ora dasalos. deinde flum̄ gelbes. & in itus opidū que germa
nicopolis alio noīe boscete sic apamea q̄ nūc mytrea. Colophodiorū flumen
etileletanticus troadis finis & misię inicū postea finis. In quo flumē ascani
um. oppidū brialion. amnes ylas & clrios. cum oppido eiusdem noīs qđ fuit em
poriū nō pcul accolentis phrygię a mylesiis quidē conditū in loco tn̄ q ascą
nies phrygię uocabant. Qua pp non alibi aptius de ea dicat̄ phrygia
troadi supiecta. pplisq; a pmūtorio lecto ad flum̄ celeū. preda septentrio
nali sua opte. galacia contermina meridiana lycaonię. pysidię. mydonię
ab oriente cappadociam attingit. Oppida ibi celeberrima pter iā dicta
agyra. andria. celene. colos. secarnia. cocion. ceraucio. mimidum. Sunt au
ctores transire ex europa & mesos & brygos & cynos a quibus appellant̄ mysi
phrygi. bytyni simul. Dicendum uidetur & de gallacia que sup posita agr̄s

De gallacia.

maiori ex pte phrygię tenet. caputq; quondā eius cordiū qui pte eā inse
dere gallorū tolostobagi & uoturi & amituri uti uocant̄. qui meonię & pa
phlagonię regionē. trogum ptenditur cappadocię a septentrione & solis or
tu. cuius uberrimā ptem occupauē tectosages. acto ut obiactu. Gentes q̄de

tectosages.

hę pplī uō ac tetrarchię omīs nūō .cxcv. Opida tectosagum cyra. tragmorū.
taurū. tomosto. botiorū. pisimus. Preter hos celebres actalenses. alasenses.
comenses. didienses. hicrorenses. listrenę. neapolitani. candenses. solencęses.
fabestem. tymonachenses. thebasem. Attingit galacia & pamphilię gaba
liam & milias qui circa barin sūt. & scyllanticū & oronticū pisydię tractū
item lycaonię ptem obizenen. flumīa sūt in ea pter iā dcā sangariū & gallus
a quo nomē traxere matris deorū sacerdotes. Nunc reliqua in ora a chio in

Druidas.

tus in bytynia brusa ab hanibale sub olympo condita de nycea .xxv. pass. int̄
ueniente ascanio lacu. deinde nices. in ultiō ascanio sinu que pusolina & pru
sias. Item altera sub hyppio monte fuere pitopolis. partenopolis. cariphanta.
Sunt in ora amnes exius. bryazon. platane⁹. aureus. ysicos. gendos. qui & chri
soroas. promūtoriū in quo megarice oppidū fuit. inde craspetides sinus uoca
batur. qm̄ id oppidū uelut in lacinia erat. fuit & hastacū uū & ex eo hastacen̄.

Hanibalis sepultura.

idem sinus. fuit & libyssa opidū ubi nūc hanibalis tm̄ tumulus & in intimo sinu
nicomedia bytynię pclara. leucatas pmūtoriū quo includit̄ hastacen̄ sinus
a nicomedia .xxxvii. d. passus. Rursusq; coeuntibus angustię ptinentesusq;
ad bosphorū trachiū. in his galeedon libera a nicomedia .lxii. d. passuū pce-

ristas ante dca. deinde colposa. Postea grecorum opidu qd locu elige nescisset
septem stadiis distante byzancio tanto feliciore omnibus modis sede. Dece
tero intus in bytynia colonia apamena agrippensis. iuliopolite. bytymon. flu
mina syriu iaphas. pharnicas. aloes. serymis. libeus. scopluas. hieros q bythy-
niam et galatiam disterminat. Ultra calcadona. deinde chrisopolis fuit. dein
nycopolis a quo nomen et iannnu sinus retinet: in quo portus azimi. deinde
naulocum pmutoriu oste. templu neptuni. Bosphorus. d. passuu intual
lo asia in europa et iterum auferens abest a calcadone. xii. d. pass. Inde fauces
pme. viii. d. ccl. pass. ubi syropolis oppidu fuit. Tenent oram omem tym
interiora bytymi. His finis asie est pplorum q; cclxxxii. qui ad eu locu a fine li
tie miant. Spatiu hellesponti et propontidis abest ab horum tractu. clxxxviii.
pass. dixim a calcadone sygidu ssidorus. ccc xii. d. pass. Insule i ppontide
ante cyzicu elaphon. nenessus vn cyzinenu marmor. eadem in euris et p
conossus dca. Secunt ophius. acantus. phebe. colephos. porphirione. halone
cu oppido dasphacte. polidora. artertion. cu opido est et contra nycomediam
demonesos. Item ultra heracleum aduersa bytyme et binas qua barbari byty
niam uocantes et antiochie et contra fauces rindaci herbicos. xviii. passuu cir
cuitus est etela et due rhodiasse erebinto. temegale. calcithus. pithnodes.

C. Plinii Secundi Naturalis historie Liber Quintus explicit.
Incipit Eiusdem Liber Sextus: in quo continentur Situs. Gentes. Maria. Op
pida. Flumina. Mensure. populi qui sunt: aut fuerunt.

PONTUS EUXINUS.

antea ab inhospitali feritate axenus appellatus
est: peculiari inuidia nae sine ullo fine indul
gentis auiditati maris: et ipse in europam asiaq;
funditur. Non fuerat satis oceano ambisse tras
et partem earum aucta imanitate abstulisse no ir
rupisse: fractisq; montibus: calpeq; africe euul
sa multo maiora absorbuisse: q reliquerit spa
cia non p hellespontum propontida infudisse: iteru terris deuo
ratis. A bosphoro quoq; in aliam uastitate pandit nulla sacie
tate: donec expacianti lacus a meoti rapinam sua iungunt. In
uitis hec accidisse terris indicio sut tot angustie: atq; iam par
ua nae repugnatis interualla ad hellospontu octingentorum. x.
xv. passuu: a bosphoris duos uel bubus meabili transitu: unde
nom ambobus etiam queda in dissociatione germinatas co cor
Alitum quippe cantus canuq; latratus inuicem audiuntur. Uotis
etiam humane comertia inter duos orbes manente colloquio:

Ponti. mariumdrinior.

nisi quom id ipsum auferunt uenti. Mensuram ponti a bosphoro ad meotium lacū
quidam fecere .xiiii. xxxviii. d. pass. heratosthenes .c. minorē. agrippa a calcedo
ne ad phasim .x. inde bosphorū cymeriā .ccclx. Nos interualla generatim ponimus
compta in nostro euo quando etiā in ipso ore cimmerio pugnatū est. Ergo a faucibus bosphori
est amnis rebas quē aliqui rhesum dixerūt. deinde syris portus calpas. sangaris
fluuius ex inducis oritur. in frygiam accipit uastos amnes inter quos tembrogiū et
gallū et idem sangarius: a plerisque dictus coralius a quo incipiunt mariandrini sinus
opidumque heraclea lyco flumini appositū. Abest a ponti ore miliarius .cc. portus a
cone ueneno aconito dirus specus. A cherusia flumina pedopides gallitorum sonā
tes oppidū chium. et heraclea .xxxviii. passuū. fluuius byllis. Vltra fluuiū
byllim gens est paphlagonia quā pillemoniā aliqui dixerūt: inclusam a tergo ga
latia oppidum mastia milesiorum. deinde ecomia: quo loco enetos adicit nepos
cornelius a quibus in italia ortos: cognomine eorum uenetos credere putat. Sesamon
oppidū quod nunc amastris. mons citorus a chio .lxiii. pass. oppida chimot. stebam.
amnis parthem. promuntoriū corambis: uasto excursu abest a ponti ostio .ccc.xv. p.
et ut aliis placuit .cccl. tantundem a timerio aut ut aliqui maluere .ccc.xii. d.
Fuit et oppidū eodē nomine et aliud inde arimne. mox est colonia senepe a cteros a q
toro .clxiiii. Flumen uaretū. gens cappadocū. oppidū claunala selū. amnis
alisa radicibus tauri per cataoniam capadotiamque decurrens. Oppida gange.
carusa. amnis sumiberum a sinope .cxxx. pass. eiusdemque nominis sinus tanti recessus
ut asiā peninsulā faciat .cc. passuū aut amplius per continente ad issicū ciliciē sinū
quo in omni tractu proditur. Tres tantum gentes iure dici doricam. ionicam. eolicam.
Ceteras barbarorum esse. amisso iunctum fuit oppidū euphatoria a mitrydate con
ditū: uicto eo pompeiopolis: iureque appellatū est. Cappadotia intus habet co
loniā claudii caesaris archelaidem: quē praefluens hilas oppida comana. quod salius
necessarea. quod cū licusa in asiam. quod iris in regione hoc azacenar incole pene ū
sabastiam et sabastopolim. hec parua sed paria supradictis. reliquā sui parte et lite
ram a semiramide conditā haud procul eufrate diocesareā. tyanam castalia. ma
gnopolim. zelam. et sub monte artago. marzacū quē nunc cesarea nominatur. Cappa
docie pars praetenditur armenie maiori melytene uocatur comagenis. cataonia. phri
gie. gassauritis. argauras. sanacam mane. galaaē. moribem. ubidis. Terminat
eas cappadax amnis: a quo nomē traxere antea leucosyri dicti. a necesarea su
pradicta minorem armeniā lycus amnis disterminat. Est et ceramus intus clarus.
In ora aūt ab antiso oppidū et flumen scaldis halicastū a quo timisceren a regio. yris
flumen deferens lycū. ciuitas zeila intus nobilis clade triarii et uictoria cesaris
In ora amnis thermodon ortus ad .ccc. stadiū. quod uocatur pharnachiā preter quem ra
dices amazonii montis lapsus fuit oppidū eodē nomine. et alia .v. amazonius. the
mis. cyrasotyra. amasia. comara. Sunt mariū gentes cenarum. calibū oppidū
cotylorum gentes tybareni. massini. notis signantes corpora. gens moterocephali. op
pidū cerasus. portus cordulē. gentes betyres. brixeri. flumē melas. gentes machoro

Gens paphlagonū et cappadocum.

Eneti.

Ling. Dorica. Ionica. eolica.

Cappadocia.

Triaruis. caesar.

Gentes themiscide regionis.

nes. sydoni. flumenq; sydenū quo alluitur oppidū. polemoniū ab amisso. c.xx.
passus. Inde flumina iasoniū. melantiū & ab amisso. lxxx. pas. pharnacea oppi
dū. tripolis castellū & fluuius. Item philocalia & sine fluuio. Itē liuiopolis & a
pharnace. c. pass. trapezū liberū. uasto mōte clausū. ultra quod gens armenos. caly
bes a maiore armenia xxx. pass. distans. In ora aūt trapezunta flum est pixi
tes. ultra uō gens sannorum heniochorum. flumen apsarum cū castello cognōie in fauci
bus a trapezunte. cxl. pass. eius loci a tergo montiū Iberia ē. In ora uō heniochi ā
pud elzi. flumina acapseom sis. nogrus. barbus. gentes colchorum. oppidū matiū.
flumē heracleum & promūtoriū eodē nōie. clarissimusq; ponthi phasis oritur
in monschis nauigatur qua libet magnis nauigiis. xxxviii. d. pass. Inde minorib;
lōgo spatio pontibus. cc.xx. pūi. oppida in ripis hūit cōplura celeberrimū tynda
ridaceū cygniū. & in faucibus phasim. Maxime aūt inclaruit ea xv. passibus
a mari ubi hippos & ciaos uasti amnes e diuerso ī eum cōfluūt. Nunc hīt suriā
tm & ipsum ab amne influente ibi cognōiatū usq; quo magnarum nauiū capacē
esse diximus. & alios accipit fluuios magnitudine numeroq; mirabiles. Inter quos
claucū more eius insule sine nōie abest a sairo. lxx. pass. Inde aliud flumē carme
gens saltae in antiquis phtiropagi dcti & alias amni flumē chobū ē caucaso p
sicanos fluens. Deinde roan regio agritice. amnes sigama. tersos. astelpos. crisoro
as. gens absile castellū. sebastopolis a phaside. c. pass. gens sanicarum. oppidū. cygnus
flumē & oppidū penius. Deinde multis nōibus heniochorum gentes. Subicitur
ponti regio eolica in qua iuga caucasi ad ripheos mōtes torquent ut dcm ē. altō latē
in eusinū & meotiū deuexa. altero in caspiū & hircaniū mare. Reliqua litora
fere nationes tenent menamiclem coraxi urbe. ccl. corinndios curtade circa flu
uiū. Antemuta nūc deserta quondā adeo clara ut tymosthenes in eā. ccc. natoes
que dissilibus linguis utentur. descendere pdideīt. & postea a nris. cxxx. interpre
tib; negotia ibi gesta sūt qui cōditā eā ab amphito & telchio castoris ac pollucis
aurigis putāt. a quib; orta heniochorum gente fere cōstat. Cadios. curtade. opidū
heracleas distat a sebastopoli. lxx. pass. pt amchei. mardi. cerceta. pt eos serri
ce-phalotomi. In intimo eo tractu phtis oppidū opulentissimū ab heniocis di
reptū est. A tergo eius epagerite sarmatarum ppulus in caucasi iugis. ptq; sauroma
te. ad hos profugerat mithridates claudio pncipe. narrauitq; thalosis esse cō
fines. qui ab oriente caspii maris fauces attingē locaue estu recedente. In ora
aūt iuxta cercetas flum carusa. cesum opidū hiero. & flum ab heracleo. cxxxvi.
Inde promūtoriū criunea quod supercilium arduū tenere recte ciuitas syndica. ab hie
ro. lxvii. pass. d. flum sethieries. Inde a bosphori cymeri introitū. lxxxviii. d.
pass. Sed ipius peninsule inter pontū & maeotiū lacū excurrentes. nō amplior. lx
vii. d. pass. longitudo ē. Latitudo nusquam infra duo iugera eone uocat. ora ipsa bo
sphori utrinq; ex asia atq; europa curuat. In meoti oppida in aditu bosphori pō
hermonasa. deinde coepe mylesiorum. mostratoclia & uanagoria. ac pene desertū
ac patruos. ultioq; in ostio cymeriū quod antea cymerion uocabat. Inde meotis

Regio eolica anthei. & ceteri eodē tractu.

Bosphorus. cymerius. Meotis.

Gentes circa Meoteum.

Licus in europa dictus a tymerio accolunt meotici. halisernis. serres. cyzigni. psi
dam. tanaim amnem gemino ore influentē. incolunt sarmatę medorum ut ferunt so
boles. et ipsi in multa genera divisi. Primo sauromatę. tynęę. gratumenę. mazoniū
tonubia. Deinde neuazę. torte. tizicymę. emcotobac. cluceteziga et mdarithi
si segetha et hirceus qua ad solitudines saxosis convallibus asperas. ultra quas arem
phei qui ad ripheos ptinent montes. Tanaim ipsum scytę sinū vocant machotim. te
marindam quod significat matrem maris. Opidum in tanais quoque ostio tenuē finiti peute
ma. primo cares. deinde clazomeni. et menis postea pontica. Penesses sūt qui contra me
otim ad ceraunios mōtes has tradunt gentes a litore napras supra quam esse donas colc
his iunctis montiū cacuminibus. deinde carmacas oranos. autacas. mazacacas. can
tiopcatas. agamatas. picos. tymolos. acastomarcos. et adiuga caucasi catalas. imadu
chos. ramos. andacas. tydios. carastaseos. anthiandas. laguoniū amnē ex montibus
in quē defluit opurus. Ibi gentes cantadas. ophaitas amnes. menotharum. imicien.
ex montibus cissus. Intus achdeos. carnasos. carteos. achisos. gabros. gregatos. cir
caque fonte mittysimcio. sed ad pathreos alii influxisse eos. scytas. aucetas. aterne
os. asampatos. abistanai tasemapeos viritim deletos. Aliqui flumē occaruū labi p
cantios et sapeos. tanaim vero transisse satarcheos. hertideos. spondelicos. sinhietas.
anasosis. soscate. etistagoras. caronos. neripos. agaudeos. meindareos. satarcheos.
spaleos. Peracta est interior ora quo amnes. qui accolę nūc reddas ingens in
mediterraneos sinus in quo multa aliter ac veteres. prodituros me nō eo inficias. an
xcia pquisita cura: rebus nup in eo situ gestis a domitio corbulone: rebusque inde mis
sis supplicibus auro cum liberis obsidibus. Ordiemur autē a cappadocū gente lon
gissime pec ponticarum omni introrsus recedens. minorem armeniam maioremque;
et comageniem levo suo latere transit. dextro vero omnes in asia dictas gentes flumini
suffusa pplis magnoque impetu scandens: ad ortū solis et tauri iuga transit lycaoni
am. pisydiam. liciam. ciliciam. vadit sup antiochię tractum. et usque ad cireestricā
eius regionē parte sua quę vocatur cataonia contendit. Itaque ibi longitudo asię. xii.
L. passuū efficit. Latitudo. dc. xl. Armenia aūt maior incipit a pariedris mō
tibus eufrate amne ut dictū est aufertur cappadotię. et qua discedit eufrates me
sopotamię haud minus clara amne tygri utrūque; fundit ipsa: et initiū mesopotamie
facit inter duos amnes in re quę interest ibi tenent arabes soroci. Sic finē usque in
adiabenē perfert: ab ea transversis iugis inclusa latitudinē in levā pandit ad cyrum
amnem transversa araxen. Longitudinem vero ad minorē usque; armeniā ab sai
ro amne in portu defluente et parhens montibus qui fundunt ad sairū discreta
ab illa quibus oritur in emochris montibus: quos alii coraxicos vocavēre. Araxes eo
dem monte quo eufrates. vii. pass. intervallo auctusque; amne usi et ipe ut plures
estimavere de cyro defertur in caspiū mare. Oppida celebrantur in minore cęsarea.
zanicopolis. in maiore asamote eufrati pximū. Tygri artigranacerta. in excel
so aūt tygranocerta. at in campis iuxta araxen artaxata. Universam magnitu
dinē aufidius quinquagies centena milia pdidit. Claudius cęsar longitudinē ab

Armenię due.

Armenia maior.

Cyrus.
Araxes. fL.

Aufidius.
Claud. cęsar.

astusa ad confiniu caspii maris. xiii. passuu. latitudine dimidiu eius. A tygrano
certa ad hiberiam diuidit qd certu est in pfecturas quas stragedias uocant. qs
dam ex his uel singula regna quonda barbaris noibus. cxx. Claudit eam ab ori
ente montes: sed no statim ceraunii nec adiabene regio: qd interest spatii sep
heni tenent. Ab his iugis ultra adiabeni tenent. p conualles aut. p xi armenie sunt
menobardi & mostheni adiabenem tygris & montes. iii. vii. pass. cingunt. ab leua
eius regio medo℞ est & prospectus caspii maris ex oceano hoc ut in loco dicemus
infunditur. totuq; caucasis motibus cingit. Incole p confiniu armenie nc dicent.

Per planitiem oms a cyro usq; albano℞ gentem tenet. mox hibe℞ discreta ab his
amne acazane in cyro caucasis montibus defluente. Pualent oppida albaniae.
cabalacha. hiberme. pharmasus iuxta flum neoris. regio thasie & triareus.
qua pte odoros montes. ultra sunt colchice solitudines qua℞ a latere ad ceraunios
uerso armenio calybes hitant & mosco℞ tractus ad hiberu amne in cyru defl
uente. & infra eos sucasani: & deinde macerones ad flume absarchum! sic plana
ac deuexa obtinent. Rursus ab albanie confinio tota montiu fronte gentes silua
ru fere & infra luperio℞. mox diduri & sodiabis sunt. Porte caucasie ma
gno errore a multis caspie dce. Ingens nae opus montibus interruptis: repente
ubi fores abdite ferratis turbibus: subter medias amne diri odoris fluente. ci
traq; i rupe castello qd uocat cumama: communito ad arcendas transitu gentes
innumeras sibi loci terra℞ orbe discluso ex aduerso maxie hermasti oppidi hybe
rum. A portis caucasis p motes gurdinio ualli suaui indomite gentes. auri tam
metalla fodiut. Ab his ad portum usq; heniochio℞ plurima gna. mox ancheo℞ ita
se het terra℞ e clarissimis. aliqui inter pontu & caspiu mare. ccclxxv. passus
no amplius interesse tradideru Cornelius nepos. ccl. Tantis ite℞ angustiis infesta
tur asia. Claudius cesar a cymerio bosphoro ad caspiu mare. cl. pdidit. eaq; p
fodere excogitasse nicanore seleucu quo in tpre ab tolomeo ceramno sit interfe
ctus. A portis caucasi scythis. cc. pass. esse constat fere. Insule in ponto plani
tee siue cyanee siue symphagades. deinde apollonia. tyminias dca ut distingue
retur ab ea que e in europa. Distat a continente passibus mille. cingit. iii. & circa
pharmaceam calcheritis qua greci ariam dixerunt satiramq: marti. & in ea
uolucres cu aduenis pugnasse pennaru ictu. Nunc omnibus que sunt asie inte
riora dictis ripheos montes transcendat animus: dextraq; litora oceani incedat. Tri
bus hic partib; caeli allens asiam scythicus a septentrione. ab oriente eous. a meridi
e indicus uocat. uarieq; p sinus & ab incola i compta noia diuidit. Ve℞ sic hec
quoq; magna portio appellata septentrioni: iniuria syderis rigens uastas solitudi
nes hnt. extra eos ultraq; aquilonis initia hyp bores aliqui posuere ptibus in euro
pa dcos pmu. Inde nosat pmutoriu. ccl. tycelicarinis fluuius carambucis ubi
lassata quom syde℞ in ripheo℞ montiu deficiunt iuga. ibiq; atempheos quosda
accipim. haud dissimilem hypboreis gente. sedes illis nemora. alimeta bache.
capillus iuxta feminis uirisq; improbo existimatus ritu clemetes atq; serios hri

medii.
caspium mare.

Albania. Hiberia.

Porte Caucasie.

Auri.

Corn. nepos.
claud. cesar.

Insule in Ponto.

Gentes in scythico oceano.

atempheo℞ ritus.

narrant. inuiolatosq; esse etiam feris secularium pptis. nec ipsos mo. sed illos quoq;
qui ad eos pfugerint. Ultra eos plane iam scythe, tymerii. cysianti. gerorgi. & ama
zonum gens. hoc usq; ad caspiu & hircanu mare. Nam & erumpit e scythico oceano
in aduersa asie plibus noibus accolaru appellatu celtiberum & duob; caspiu & hirca
nu. no minus hoc esse q pontu eusinum clytarcus putat. Heratostenes ponit &

Mare hircanum.

mensura ab exortu & meridie pcadusie & albanie equoru V. cccc. stadia. Inde
paratiacos. amarbos. hirsanos. ad ostiu zoni fluminis. IIII. d. cccc. passus ab eo. & ostiu
laxatis inn mille. cccc. que suma efficit. XV. lxxv. passus. Arthemidorus hinc det
hit. XXV. pass. Agrippa caspiu mare. gentesq queq; circa sut. & cu his armenia det
minatas ab oriente oceano pico: & ab occidente caucasi iugis. a meridie tauri.
a septentrione oceano seritos. Latitudine qua cognitu est. cccc. XC. passus. i logitudi
ne. cc. XC. prodidit noma. desut uo qui eius maris uniuersu circuitu a freto. XXV.
pass. tradant. Irrumpit aut arctis faucib; & in longitudiem spatiosis. atq; ubi coe
pit i latitudine pandi: lunatis obliquat cornibus uelut ad meotiu lacu ab ore des
cendens silicis ut auctor est. M. uarro. Similitudine primi sinus appellat scythicus
utroq; u. accolunt scythie & angustias inter se comeant. Hinc nomades & sauro
mathe multis noibus illinc abezenon paucioribus ab introitu dextra mucronem
ipm faucium tenentium dmiis scytharu pplus. Deinde p ora albani ut ferut abiosime
treti an q mare abest albanu noiat. Hec gens supfusa motib; caucasis ad cyru
amne armenie confiniu atq; hiberie descendit. ut dem est sup maritima eius.
D inoru q; gentem marmareuti. dorsaroteres ptendatur quoru atergo indicate
iam amazones & sauromatides. flumina, albania decurrut i mare casus et
albaneis. Deinde cambises in caucasis ortus montib; mox cyrus in coraxicis uti di
xim. Oram omem a casu paltis rupibus accessu gargre p. cccc XXV. pass. auctor
est agrippa a cyro caspiu mare uocari incipit accolut caspii. Corrigendus est er

Caspiae portae.

ror in hoc loco multoru & qui i armenia res p xie cu corbulone gessere. Nanq; hi
caspasias appellaue portas hiberie quas caucasias diximus uocari: situsq; depicti
& inde missi hoc nomi inscriptu hnt. & neronis pricipis cominatio ad caspiasias por
tas tendere dicebatur. quom pterierat illas que p hyberi am in sarmatas tendut.
U ix ullo pp oppositos montes aditu ad caspiu mare. Sunt aut alie caspius gentib;
iuncte. qd dinosci no potest nisi i comitatu reru alexandri magni. Nanq; per
saru regna que nuc parthoru intelligimus inter duoru maria persicu & hircanu

Persia.
Parthia.

caucasis iugis attollunt. Utruq; p deuexa lateru armenie maiori a frontis pte
que uergit in comagene cepheme. ut diximus copulat. eiq; adiabeni assyrioru i
ciu: cuius pars est arbilitis. ubi dariu alexander debellauit. Proxime syriae

Darius uictus.

tota eam macedones migdonia appellauert. a similitudine. oppida alexandria
1 tem antiochia qua nisibin uocant. abest. abarcaxati. d. ccL. pass. fuit et nimus imposi
ta tygris ad solis occasum spectans quonda clarissima. Reliqua uo fronte qua
tendit ad caspiu mare area. trapatene. abartemma. oteme regione distreta a
raxe. oppidu eius cazea abartaxata. ccccL. pass. totide hEt egbathanis me

dorum quorum pars sunt adiabeni. Egbatha caput medie est. seleucus rex
condidit a seleucia magna. dccl. passibus. A portis uero caspiis. xx. Reliq me
dorum oppida fiscanzaga apamia regione cognoiatae. Causa portarum nois eadem
que supra inter ruptis angusto transitu iugis. ita ut uix singula meent plaustra a
longitudine. viii. passus. toto ope manifesto dextra leuaq; ambustis sites ipen
dent scopuli sitiente tractu p. xxviii. pass. angustias impendit deriuatus sat
e cautibus liquor. atq; eadem emissus. Preterea serpentiu multitudo nisi hieme
transitu non sinit. Azabenis conectunt corduci quonda dicti nc corduenti
pfluente tygri hispratite predon appellati q tenet caspias portas. mox eiusdem
parthie amenissimi fit qui uocat choara. Due urbes ibi parthorum opposite quon
dam medis cauliope. et alia in rumpheis satis quonda ipm uo parthie caput.
hec catompolis abest a portis. cxxxiii. passuu ab eodem amnesis uberat ad por
tas. dcc. huc em cardine alexandri magni itinera fece. Ab his portis ad indie
pricipiu stadia. xv. dc. lxxx. protendut. ab ethra oppido qd appellauit zari
asta. inde es mille milia. dcc. passus. inde ad mataxan amne. v. Scapus
ad orientem uersus regio est a paruortene dca. et in ea fertilitatis inclite loc.
clareu mons. gentes papiri. uarieci. scauri. hircania. quorum litoribus idem mare hir
canu uocari. incipit a flue syderi citra id amnes maziris. straor oia ex cauca
so. Sequitur regio martiane apricitatis inclite sola in eo tractu uitifera vndiq;
inclusa motibus. ita parthorum quoq; regna foris discludunt. Egressos portis exci
pit ptinus gens caspia ad litora usq; quo nome portis et mari dedit. Leua motu
osa ageagenter et prorsus ad cyrum amne pducutur. cxxv. passuu. amenis a
bitu stadiorum mille. d. difficilis aditu pp arenosas solitudines p. cxx. pass. et ipa
cotra parthie tractu sita in qua alexander alexandria condiderat. qua diruta
a barbaris antiochus seleuci filius eode loco restituit seleucia. Nam interflue
te margo qui coriuat in zocalatis maluerat illa antiochiam appellare. Vrbis
amplitudo circuit. lxx. stadiis. In hanc corodes romanos crassiana clade captos
deduxit. Ab huius excelsi p iuge caucasi ptendit ab oco irsur que gens mardorum
fera sui iuris. Ab eo tractu gentes oceani comori. berdrigei. harmatotropi. ce
maritomam. marasi. aremandri. ianei. fluuia mandrorum. chridinu. Vltraq; co
rascem. gandari. arasim. nasocriam. arsilegi. quos greci cadusios appellaue. mater
ni. Oppidum heraclea ab alexandro positu. qd deinde subuersu ac restitutu anti
ochus acada appellauit. Dubices quorum medios fines secat oxus amnis ortus in laco
caxo firmate. oxii. tagemoci. batem. sarapate. bactri. quorum opidu sariastes qd
postea bactrorum a flue appellata e. Gens hec obtinet aduersa montis paropanisi
ex aduersus fontes indi includit flue ocho. Vltra sogdiam opidu panda et i uici
nis eorum finibus alexandria ab alexandro magno condita opidu. Are ibi st ab her
cule a libero patre costitute. It cyro et semiramide atq; alexandro. Finis om eorum
ductus ab illa pte terrarum includente. flue laxare qd scythe scyti alexander mili
tesq; eius tanain putauere esse. Transgredit eu amne demonas seleuci et antiochi

Media. caspie porte et caucasiae.

Gentes circa hircanu mare.

alexander

Item Gentes.

Vrbs maxima

Arae.

Scythar͡ Gentes.

regum dux quē maxīe sequit̃ ins. arasq; apollinis in didemeo statuit. Ultra st
sythar͡ gentes populiq;. persae illos sagas uniuersos appellauē a pxima gente an
tiqua ramos scythe ipos persas icorsaros. & caucasum montē grocasū. hoc ē niue candi
du. multitudo pplor͡ innumera & quę cū parthis ex equo degant. celeberrimi eor͡
sacenas. sacegeda hęc esse. dones. aste ceruniti. persticcho. modoti. histie. dones. ca
me. camace. eucate. cotheriantes. tampsa. tearni. aspianta. catadinassa. iotaci.
ibi napei interisse dicuntur a pelleis. Nobilia apud eos flumina mandrageū & cas
pasum. nec his alia pte maiore auctor͡ inconstantiā credo pp innumeras uagasque
gentes. haustum ipsius maris dulcem esse. & alexander magnꝰ pdidit & M. uarro

M. Uarro.

talem platū pompeio iuxta res gerenti mitrydatico bello magnitudīe. haud dubie
influentiū fluminū uicto sale. Adicit idem pompei ductu exploratū in bactros .vii. di
ebus ex india peruenīri ad ichrum flumī qđ ioxum influat. & ex eo p caspiū in ty
rum subuectos. & unū plus dier͡ terreno itinē ad fasim in pontū indicasse posse
deuehi merces. Insulę toto eo mari multę uulgata oīa maxime zazata a cas
pio mari cyti quoq; oceano in eo eam cursus inflectit̃. Ad oriente conuersa
litor͡ fronte inhabitabilis eius pma ps scythico pmūtorio ob niues. pxīa incul
ta seuicia gentiū. Antropophagi scytę insident hūanis corporibus uescentes.

Antropophagi bellue.

ideoq; iuxta uastę solitudines. ferar͡q; multitudo haud dissilem hōm īmanita
tem obsidens. Iter͡ deīn scytę iter͡q; deserta cū beluis usq; ad iugū ī cubans
mari qđ uocant tabim. nec ante dimidiam ferme logitudīem inhabitat̃ illa
regio. Primi sūt hominū qui uocant̃ osseres latine siluar͡ nobiles pfusa aquā

Siluae nobiles osseres.

depectentes frondiū caniciem. Unde geminꝰ feīs nris labor redordiendi fila
rursusq; texendi. tam multiplici ope tam longinquo orbe petit̃. ut ī publico ma
trona transluceat. Seres mites quidem sed & ipsi psites. cetū reliquor͡ mortaliū

Seres.

fugiūt. cōmertia expetunt. Primū eor͡ noscit̃ flumē psitaras. proximū cambri.
tertiū lanos a quo pmūtoriū crise. sinus cirnaba flumī atianos. sinus & gens hoī
nū atacor͡ apricis ab oī noxio aflatu seclusa collibus. eadem qua hiperborei de
gunt temp̃ie. De his priuatim condidit uolumē Homerus sīc ecatacus de hiperbo
reis. Ab athocaris gentes chuni & focari etiā indor͡ casiri introrsus ad scytas uer
si humanis corporibus uescūt̃. Nomades quoq; indię uagant̃ hinc qui ab aquilo
ne contingi ab ipsis & cinas dixere & brisaros. sed unde plane constent gentes he
modi montes assurgant. Indor͡q; gens incipit nō eo tm̄ mari adiacens. uer͡ et

Indii.

a meridiano qđ indicū appellauimꝰ. quę pars orientis aduersa recto ptenditur
spatio ad flexum. & initio indici maris .xviii. lxxv. pass. colligit. Deinde quę
flectit in meridiem .xxiiii. lxxv. pass. ut heratosthenes tradit usq; ad indū am

Heratostenes.

nem qui est ab occidente finis indię. Complexi aūt totā ipsius longitudīem .xl. di
er͡ noctiūq; uelificio nauiū cursu determinauere & a septentrione ad meridiē
.xxviii. l. passus. Agrippa logitudinis .xxxiii. latitudīs .xiii. prodidit. Posidonius

Agrippa.

posidonius.

ab estiuo solis ortu ad hibernū exortū metatus est eam aduersam gallię statu
ens quā occidente estiuo ad occidentem hibernum metabat̃ totā a fauonio. Itaq;

ob aduersum eius uenti afflatu īuuari indiam. salubremq; fieri haud dubia rō
ne docuit. Alia illius caeli facies. alii sydeꝝ ortus. bine estates in ano. bine mes
ses. media inter illas hieme & ethesiaꝝ flatu. Nostra uō brumali ne sibi aures
mare nauigabile. gentes & urbes innumerabiles siquis oms persequi uelit. Et
eni patefacta est nō mō alexandri magni armis regumq; qui successere: & cir
cumuectis etiam hircanum mare & caspiū seleuco & antiocho: pfectoq; classis
eoꝝ phatrocle. Ueꝝ & aliis auctoribus grecis qui cū regib; indicis morati sunt
megasthenes & dionysius a philodelpho missus. ex ea causa uires quoq; gentiū
prodidere. Non tam est diligenter locutus. adeo diuersa & incredibilia tradūt
alexandri magni comites. In eo tractu indie que hi subegerant scripserūt .v.
oppidoꝝ fuisse nullū cogi minus gentiū .ix. Indiamq; tertiam ptem esse terāꝝ
oim multitudine ppłoꝝ innumerā pbabili sane rone. Indi eni gentiū propē soli
nunquā migrauē finibus suis. Colligunt a libero pre ad alexandꝝ magnū reges
eoꝝ .c.lui. annis .vi. cccc.ii. adiciūt & menses tres. Amniū mira uastitas. pdit̄.
Alexandꝝ magnū nullo die minus stadia sexcenta nauigasse indo. nec potuis
se ante menses qnq; enauigare adiectis paucis diebus & tū minore gange esse
constat. Sed nec apud nos megasthenes temptata indie commendatione. Lx. am
nes eius prodidit. gentes duodeuiginti centūq;. par labor sit mōtes enūare.
Iunguntur inter se Immanos. hedomus. caucasus. p.   a.   r.
a quibus tota decora in planitiem īmensam & in egypto sitem. Ueꝝ ut terrena d
monstratio intelligat̄ alexandri magni uestigiis insistam. Diognetus & betonī.
iteꝝ eius mensores: scripsere a portis caspiis hecatonphilon parthoꝝ qd dixi
mus milia esse. inde alexandriam arion qua urbe is rex condidit .d.lxxv.
pphitasiam drangatū .cxcix. cariscastoꝝ oppidū .d.lxv. hortospanū .clxxv.
Inde alexandri oppidū .L. In quibusda exemplarib; diuersi nūi repiuntur. hac
urbem sub ipo caucaso esse positam. ab ea ad flumī copheta & oppidū indoꝝ peuco
latim .ccxxvii. Inde ad flumē indū & oppidū taxilla .lx. ad hidaspen fluui
ū claꝝ .cxx. ad hispasin inde ignobiliore .xxix. ccc.ixc. qui fuit alexandri iti
neꝝ terminus. exupato tū amne Arisq; in aduersa ripa dicatis. Eptē quoque
regis ipsius consentiunt his. Reliqua inde seleuco nicanori peragrata sūt ad sy
deꝝ .clxix. iomane amne tndem exemplaria aliqua adiciūt .v. pass. Inde ad
gangem .cxii. ad rhodasan .clxix. aliī .cccxxv. in hoc spacio produt ad calim
paza oppidū .clxvii. d. aliī .cclxv. Inde ad confluentem iomanis & gangis:
.dcxxv. pleriq; adiciūt .xiii. d. oppidūq; palibothra .ccccxxv. Ad ostiū gangis
.dcxxxvii. d. Gentes quas memorare nō pigeat a montib; hemedis quoꝝ pmū
torū imaus uocat̄ in quo iaricu lingua niuosū significate isari. cosirii. zieth. p
uiga chirrotosagis. multaꝝq; gentiū cognomē bragmane. quoꝝ acco calinge fl
umina pinas & camnas qd in gange influit ambo nauigabilia. Gentes calingie
mari pximē & supra mandei malli: quoꝝ mons mallus qui tractus est gangis.
Ganges hunc alii incertis fontibus ut nilum riganteq; uicina eodē mō. alii in scy

Indice regionis felicitas.

Alexandri expeditio.

Megasthenes.

Reges indoꝝ quot

Diognetus.

Hidaspis.

Alexandri eptē de ipius gestis.

Nicanor.

Fluuius Ganges.

ticis montibus nasci dixerunt. Fluere in eam .xxx. amnes ex his nauigabiles p
ter iam dictos chrenaceam. rhamū. bonā. consuagū. somminā. aliū cū magno fragore
ipsius statim fontes erumpe deiectumq; p scopulos & abruta ubi primū molles
planities contingat in quodam lacu hospitari leue inde fluere. ubi minimū .v.
.iii. passuū latitudine. ubi modicū stadiorum .c. altitudine nusq̄ minore pass. .xx.

Gentes indie.

Nouissima gente gargarindū calingarum regia ptalis uocatur. Regi .lx. mille pe
ditū. equites mille. elephanti dcc. in procinctu bellorum excusant. namq; uita in
tioribus pplis indorum multis perdita degit̄. tellurem exercent. militiā alii capessūt.
merces alii suas euehūt. res externas inuehūt. Respublicas optimi ditissimiq;

Sophi Indi.

temperant. iudicia reddūt. regibus assident. Quintū gen̄ celebrare illic & ppe
in religione uerse sapiā deditū. uoluntaria semp morte uita accenso prius rogo
finit. Unū sup hoc est semiferū ac plenū laboris imensi a quo supradicta contine
tur. Uenandi elephantos domandiq;. His arantes inueniunt̄. hoc maxie no
uere pecuaria. his militant dimicantq; pro finibus. Delectum in belua uires &
etas atq; magnitudo faciūt. Insula in gange est magne amplitudinis gentem

Modube.

continens unā nō galinga noie. Ultra siti sunt modube. molinde ubere cū opi
do eiusdem nois magnifico. modoressepi. caloes. assuri. fassulecole. beorumcole.
abalitalute. Rex horum peditū .L. milia. equitū .iiii. milia. elephantorum .cccc. i ar
mis het. Ualidior deinde gens andate plurimis uicis .xxx. opidisq; tauris. turri

Aurum argentum. dardes tenent.
Farsi opulentes

busq; muniunt̄. Regi pbet peditū .c. milia. eqtū .ii. milia. elephantos mille.
fertilissimi sūt auri dardes & argenti. Sed omī in india ppe nō mō in hoc trac
tu potentiam claritatemq; antecedūt farsi amplissimā urbe. ditissimaq; bali
botra. Unde quidā ipsam gentē balibotros uocant. imo uō tractū uniuersum a gage
Regi eorum peditū sexcenta milia. equitū .xxx. elephantorum .ix. p omes dies stipen

Monedes. Suari.

diantur. Unde coniectio ingens opum est. Ab his interiore situ monedes & suari
quorum mons malleus in quo umbre ad septentrione cadūt hieme & estate in austrum
p senos menses. Septentriones eo tractu semel anno appare. nec nisi .xv. dieb;
bethon auctor est. Hoc idem plurib; locis indie fieri megasthenes. Austrinū po
lum indi damasa uocant. amnes iomanes p gangem p balibotros decurrit inter
opida methoca & charisobora. A gange uersa ad meridiem plaga tinguntur sole
ppli. iam qdem infecti. nondum tn̄ ethiopū mō exusti. Quantū ad indū accedūt
tm̄ colore preferūt. Indus statim a prasiorum gente quorum in montanis pigmei tra

Indus fluuius.

duntur. Arthemidorus inter duos amnes .xxi. interesse tradit. Indus incolis san
tolis appellatus in iugo caucasi montis qd̄ uocatur paropamisus qd uersus solis
ortum effusus & ipsi. Unde .xx. recipit amnes. sed clarissimos hidaspen quatuor
alios afferentē. cantaban tres. per se uō nauigabiles acesinū & hispim quadā
tn̄ aquarum molestia. Nusq̄ latior .L. stadiis aut altior .xv. passib;. amplissima
insulam efficiens que prasiana noiat̄. & alia minorem que patale. fte p .xii.cl.
passuū paucissimis auctoribus nauigatus. & quodā solis comitatū i occasū uersus.
oceano infundit̄. Mensurā more ad eū ponā ut inuenio gnātū quanq̄ inter se

mille congruant ab ostio gangis ad pmūtoriū calingon & oppidū dandagula.
.dcxxv. passus. ad tropina. xii. xxv. ad pmule pmūtoriū ubi est celeberrim
indie emporiū. dccl. pass. ad oppidū insulam quā sup dixi spatala. dcxx. passus.
Gentes montane inter eum & iomane cesi. tetribom silures. deinde megalle. quo
regi. d. elephanti. peditum & equitū nūs incertus. chrisei. parasange. asmagi. ty
griferas. scatentes armāt peditū. xxx. elephantoꝝ. ccc. equites. dcccc. Hos i
dos includit montiū corona circūdatos & solitudinibus. dcxxv. Infra solitudies
dausire. iteꝝq; solitudines. clxxxviii. pleꝝq; harenis ambientib; haud alio mō
q̄ insulas mari. Infra deserta hec malte. coresinge. marocroꝝ. gernoꝝ. hi motiū
qui ppetuo tractu oceani ora ptinent: incole liberi & regū exptes mltis urbib;
montanos obtinet colles. Naree deinde quas claudit mōs altissimꝰ indicoꝝ ca
pitalia. huiꝰ incole alio latē late auri & argēti metalla fodiūt. Ab his ornatus
equoꝝ regi. elephanti quide. x. sed ample uires peditū. suarata. rate & iidem
rege elephantos nō alunt fiducia equitū peditūq; odon. beores. alabast
& horace urbe pulchra fossis plaustribus munita p quos cocodrilli humani corpo
ris auidissimi aditū nisi ponte nō dant. & aliud apud illos laudat oppidū autonu
la inpositū litori. v. amniū in unū confluēte concursu emporio nobili. regi eoꝝ
elephantos mille. dc. peditū. cl. equitū. v. Pauperior carinaꝝ rex elephantos. lx.
paruasq; reliquas uires habet. Ab his gens pandesola indoꝝ regnata feminis una
herculi sexus eius genitam ferunt: ob idq; gratiorem regno donatā precipuo: ab
ea deducentes originem inpitant. ccc. opidis. peditū. cl. elephantis. d. Post hāc
trecentaꝝ urbium seriem derangeroz. ingebu. zegogarei. umbre neree. bran
gosin. obinde. cocondenesei. palacrite. salobria. seolostre. patalam insulā attin
gentes. a cinnus extremo litore ad caspias portas. xviii. xxv. produtur. Hinc dein
accolunt indum aduersus eos cadente demonstratione athebolinge. gallitalute.
dimuri. megari. ordabe. mese. Ab his urisile. mox deserte mille. ccl. quibus su
patis organage. aborte. brasuerte. & ab his solitudines prioribus pares. Eusoroph
ages. arbe. marogo. matreū. britecee q;. quoꝝ. xii. nationes singulisq; bine ur
bes asmirū urbem incolunt. Caput eoꝝ bucephala alexandri regis equo cui fu
erit hoc nom ibi sepulto conditū. Montani sup hoc caucasos subiectis sole a de
sondre transgressisq; indum. & cū eo decurrentibus samabrie. sambracem. bri
sambrite. orsiam dixe. in taxile cū urbe celebri. Iam in plana dimisso tractu: cui
uniuerso nomē amande. ppti. iiii. peucolite. arsagalite. gerete. asoi. Et eñ pleri
q; ab occidente nō indo amne determināt. sed adiciūt quatuor satrapias. gedro
sos. arachotas. arios. paropamidas. Ultimo fine cophete. pluuio. que oīa
arrioꝝ esse aliis placet. necnon & in ipsam urbem pleriq; indie ascribūt. monte
meru libero patri sacꝝ. Unde origa familie iouis femine eductum. Item aspaga
nos gentes uitis. & lauri. & buxi. pomoꝝq; ōm in grecia nascentiū fertilem. que
memoranda ac ppe fabulosa de fertilitate terre & gñe frugū aruoꝝq; ui fera
rum ac uolucꝝ & alioꝝ aīalū traditur q̄q; suis locis in reliqua pte opis cōme.

metalla.

Bucephala

Arrii & uicine gentes.

morabantur. Quattuor satrapie. mox paulo ad tapobranam insulam festinante animo sedante sub alio parallelli quam significauimus in ipsis faucibus indi trequetra figura .c. .cxx. passuum latitudine. Extra ostium indi cryse et argyte fertiles metallis ut credo. nam quod aliqui tradidere aureum argenteumque his solum esse haud facile crediderim. ab his .xx. passuum latitudine crotalega. ab ea .xii. bibaga ostreis et conchiliis referta. Deinde coralliba .viii. passuum a supradicta. multeque ignobiles.

Tapobrane insula

Taprobanem alterum orbem terrarum esse diu existimatum est anichtonum appellatione. ut liqueret insulam esse alexandri magni etas resque prestitere. Honesicritus classis eius prefectus. elephantos ibi maiores bellicosioresque quam in india gigni scripsit. Megasthenes flumine diuidi incolasque palliogonos appellari: auri margaritarumque grandium fertiliores quam indos. Heratosthenes et mensuram prodidit longitudinis .vii. stadiorum. latitudinis .v. nec urbes esse sed uicos septingentos. Incipit ab eo mari inter ortum occasumque solis indie pretenta et quondam credita .xx. dierum nauigatione a prasiana gente distare. mox quia papiraceis nauibus armamentisque nili peteretur.

Nauigationes in eam insulam.

At nostrarum nauium cursu .vii. dierum interuallo taxato mare interest uadosum. senis non amplius altitudinis passibus. sed certis canalibus ita profundum ut nulle anchore sidant. Ob id nauibus utrimque prore per angustias aluei circumagi sit necesse magnitudo alterna milia ad forum. Syderum etiam nauigando nulla obseruatio. septentrio non cernitur. sed uolucres secum uehunt emittentes sepius: meatumque earum terras petentium comitantur. nec plus quam ternis mensibus anno nauigant. Cauent a solstitio maxime .c. dies. tunc illo mari hiberno hactenus a priscis memorata.

Aues istorum comites.

Nos diligentior notitia claudii principatu contigit. legatis etiam ex illa insula aduectis id accidit hoc modo. Annii plocami qui maris rubri uectigalia fisco redemerat libertus circa arabiam nauigans: aquilonibus raptus preter armeniam: quintodecimo die hippuros portum eius inuectus: hospitaliter regis clementia sex mensium tempore imbutus alloquio percunctanti. postea narrauit romanos et cesarem. Mirum in modum in auditis iustitiam ille suspexit. quod pari pondere denarii essent in captiua pecunia. quom diuerse imagines indicarent a pluribus factos. et hoc maxime sollicitatus ad amicitiam legatos quattuor misit. principe eorum rachia. Ex his cognitum .d. esse opida. portum contra meridiem appositum oppido palesimundo omnium ibi clarissimo. ac regio .cc. plebis. stagnum intus megisba .ccclxxv. passuum ambitu insulas pabuli tantum fertiles complexum. Ex eo duos amnes erumpere palesimundum iuxta oppidum eiusdem nominis influentem in portum tribus alueis .v. stadiorum. altissimo .xv. amplissimo. alterum ad septentriones indiamque uersum. cydaram nomine proximum esse indie promontorium quod uocatur coliacum quatriduum nauigatione. medio incursu solis insula incurrente. Mare in colore peruiridi. preterea fructicosum arboribus iubas eorum gubernaculis decernentibus. Septentriones uirgiliasque apud nos ueluti in nouo caelo mirabantur. Lunam quidem apud ipsos non nisi ab octaua ad .xvi. supra terram aspici fatentes. Canopum lucere noctibus sydus ingens et clarum. sed maxime mirum his econtra umbras suas in nostrum caelum cadere non in suum. solemque a leua oriri. et

Que comperta ex Taprobane legatis.

in dextram occidere: potius q̄ e diuerso. Idem narrauere latus insule qđ p
tenderet in die. x. stadiorum esse ab oriente hiberno ultra montes hemodos. Se
ras quoq: ab ipsis aspici notos etiam cōmertio patre rachiae cōmeasse eo:
aduenis sibi feras occursare. ipsos uō excedē hominū magnitudinē. rutilis com
is. ceruleis oculis. oris sono truci. nullo cōmertio lingue. Ceteri eadē que nri
negociatores fluminis ulteriore ripa: merces positas iuxta uenalia tolli ab his
si placeat pmutatio. ab his nō aliter odio tristiore luxurie q̄ si p ducta mens il
luc usq; cogitent qđ & qđ petat & quare. Sed ne tapobrane quidē quāuis extra
orbem a natura relegata nostris uiciis caret. Aurum argentūq; & ibi in precio
marmor testudinis simile: margarite gemeq; in honore multo prestantiores: et
totus luxurie nre cumulus. Ipsorum opes maiores esse dicebant. sed apud nos opu
lentie maiorem usum. Seruum nemini nōn in diem aut inter dius. Omnia edificia
modice ab humo existentia. Annonā nūquā augeri. nō fora litesue esse. Eo co
li herculem. Elegi regem a pplo senecta. clementiaq; liberos nō hntem: & si po
stea gignat: abdicari ne fiat hereditariū regnū. Rectores ei a pplo. xxx. dari.
nec nisi plurium sententia quenq̄ capite danari. Sic quoq: appellationē esse ad po
pulū. Lxx. iudices dari si liberet. N. rerū amplius. xxx. His nullā esse dignati
onē grauissimo probro regi cultū liberi patris ceteris arabum. Regem si qđ deli
quat: morte mulctari nullo interimēte auersantibus cūctis: & cōmertia etiā
sermonis negantibus. Festa uenatiōe absumi gratissimā eam tigribus: elephā
tisq; constare. Agros diligenter coli. uitis usum nō esse. pomis abundare. Esse & in
piscatu uoluptatem testudinū maxīe: quarum superficie familias habitantiū cōtegi.
tanta reperiri magnitudine. Uitam homi. c. annis modicā. Hec cōperta de tapo
brane quattuor satrapie: quas in hunc locū distulimus, ita se hnt. A proximis indo
gentib; mōtana capisene. habuit capisam urbē quā diruit cyrus aracosia cū opi
do & flumē eiusdem nōis: qđ quidā cyram dixere a semiramide conditū. amnis
hermandū prefluens parabesten rachosiorum pximos. His a meridie ad ptem
aracothorum faciūt dexemdrusos. a septentrione patopamisidas. Carcanā opidū
sub caucaso qđ postea cetrogonis dcm. Hec regio est ex aduerso bactriano. Dem
eius oppidū alexandria a conditore dcm̄ sindraci. daugale. parapiane. cantaces.
mazi. ad caucasum cadrusi oppidū ab alexandro conditū. Infra hec oīa ara
bindo arriana regio ambusta feruoribus. desertisq; circūdata. multa tn̄ interfusa
opacitate cultores congregat circa duos maxime fluuios toncleton & arosapen. op
pidū artacon. anarius amnis qui pfluit alexandriā ab alexandro conditū patet
oppidū stadia. xxx. mltoq; pulchrius sic antiquus artacabene. Inter antiocho
nuntiū stadia. L. dorigenis amnes. pharnacotis. oppradus. prothasta. opidū
saraspadu. drange. auete. zarange. gedrusi oppida. peoculis. liphorta. meto
rium deserta. amnis manan. aguthrigens. flum̄ borzingens urbi flum̄ naui
gabile pomanius. oppidū condigramma. flum̄ cephesim. fluit in eū nauiga
bilia: sed clarus pro spussodinus. Arriane ptem esse daritim aliq uolūt men

Isti nostro quoq; morbo laborat.

hoc ueneti obseruant in crea
tione suorum ducū: excepta
abdicatione.

Capisene. Daritus. carmanas.

ul i die: aut
nterdiu.

suramq; produnt utriusq; longitudine .xiiii. passuum. Latitudine dimidio minore q̄ i
die. alii gedrusos & syros posuere pass. cxxxiiii. mox icthnophages oricas. ppa
non indorum lingua loquentes p. cc. pass. inde posuere arbiorum gente p. cc. pass.

persia. arabia.
Honesichritus.

1 icthiophagos oms alexander uetuit piscibus uiue. Ultra deserta deinde car
mania ac persis atq; arabia. sed prius q̄ hec gn̄atim prosequar. indicare coue
nit que prodit onesicritus classe alexandri circumuectus i mediterranea psi
dis ex indie situ narrata pxime a iuba. deinde eā nauigationē que his annis co
perta seruatur hodie. Onesicriti & nearchi nauigatio nec noīa habet mansio
nū. nec spacia. pmumq; xileneopolis ab alexandro condita Unde ceperūt exor
diū iuxta qd flumen aut ubi fuit nō satis explanatū. Haec tamen digna meo
ratu pduntur. Ablis opidū a nearcho conditū in nauigatione. flum nabrum nauiū
capax circa insulam distans .lxx. stadiis. Alexandria condita á leonatu iussu
alexandri in finibus gentis. argenius portu salubri. flumine tormenū nauiga
bile circa qd patere. deinde icthiophagi tam longo tractu ut .xx. dierum spatio p

Insula solis.

nauigauerint insulā que solis appellat̄. & eadem cubile nympharum rubens i q̄
nullū non aial absumitur incertis caus. Origens flumē carmanie hicamis por
tuosū: & auro fertile. ab eo pmū septentriones appuisse: a notauē arcturum
neq; omnibus cerni noctibus nec totis umq̄ arcl lumen desusq; illo cenuisse. Eris
& ferri metalla & arrenici agrum exerceri. inde pmūtoriū carmanie est
ex quo in aduersa ora ad gente arabie traiectus maccystra distat .L. pass. insule
tres quarum oracla tm̄ habitatur. acosa a continenti .xxv. pass. insule quatuor ca

Hidrimarini.

in sinu ante pucula circa has hidrimarini uicenū cubitorum adnatantes terruē
classem. insula artrothradus. & gaurate in qubi chiani gens. flum hispisi me
dio sinu persico onerari. harum nauiū capax flumē sitinogadus. quo spasardas
vii. die nauigat̄. flumē nauigabile phrytimis. insula sine noīe. flumē granius
modicarum nauiū p susianam fluit. Dexteram eius accolūt deximontani qui
bytumē perficiunt. flum zarotis ostio difficilis nisi peritis. insule due parue.
uadosa nauigatio plaustri sitis. p euripos tn̄ quosdam pagit̄. ostiū eufratis. la
cus quē faciūt euleus & tygris iuxta cauacen. inde tygri susa festos dies ibi agen
tem. alexandrum inuenerūt .vii. mense postq̄ digressus ab his fuerat fatalis
tertio nauigationis sic alexandri classis nauigauit. Postea ab siagro arabie pro
mūtorio fatalem fauonio que hypalū ibi uocant petē certissimū uidebatur.
xiii. xxxii. passuum estimatōne. Sequuta ueritas propiore cursum ueioreq;

Ita in alexandriam
ueneti.

indicauit si ab eodem pmūtorio tygerū amne portū indie peteret. diuq; ita
nauigatū est. donec compendia īuenit mercator. lucroq; india admota est. Op
pe omnibus annis nauigat̄ sagittariorum cohortibus impositis. & .u. pyrate maxie
infestant. nec pigebit totū cursum ab egypto exponere nuc pmū certa no
titia patescente. Digna res nullo āno minus hic quingentesim imperii nr̄i exhau
riente india merces remittente q̄ apud nos centuplicato ueneant. Mille milia pass.
ab alexandria abest oppidū iuliopolis. inde nauigant nilo comptū. ccc iii. passib;.

Qui cursus estus flantibus peragitur .xxi. dieb; A copto camelis itur aquationum
ratione mansionibus dispositis. prima appellatur hidreum .xxxii. secunda in monte diei
itinere. tertio in altero hidreumate a copto .xcv. deinde in monte mox ad hi
dreum apollinis a copto diebus .xxxii. Rursus in monte mox ad nouum hidreum a
copto .ccxxxiii. pass. Est et aliud hidreum uetus trogodyticum nominatur ubi presidium ex
cubat: diuerticulo duum milium distat a nouo hidreumate .iiii. pass. Inde beronice
oppidum ubi portus rubri maris a copto .cclviii. pass. sed quia maior pars itineris conficitur
citur noctibus propter estus et statiui dies absumuntur. totum a copto beronice iter .xii.

thus arab.

conficitur die. Nauigare incipiunt estate media ante canis ortum aut ab exortu pro
tinus: ueniuntque circiter .xxx. die ocelim arabie. aut cane thurifere regionis. est
et tertius portus qui uocatur muiza que indica nauigatio non petit. nec nisi thuris o
dorumque arabicorum mercatorum. Intus oppidum eius regni appellatur zaphar. aliudque saue.

pluri nauigacio

| Indiam aut petentibus utilissimum est oceli egredi. Inde uento hippalo nauiganti
diebus .xl. at primum emporium indie muziram non expectandum propter uicinos pira
tas qui optinent locum nomine hidrias. nec est abundans mercibus. preterea longe a
terra abest. nauium statio lintribus afferuntur onerate que geruntur. Regnabat ibi quando
ulum proderem celebethonas. Alius utilior portus gentis neachridon qui uocatur beca
re. ibi regnat pandion longe ab emporio mediterraneo distante oppido quod uo
catur medusal. Regio aut ex qua piper monoxilis lintribus beticarem conuehunt
uocatur cottonata. que omnia gentium portuumue aut oppidorum nomina apud neminem priorum
inueniuntur. quo apparet mutari locorum status. Ex india renauigant mense egyptio ty
bi incipiente nostro decembri. aut utique in echiri egypti intra diem sextum quod fit intra
idus ianuarias nostras. Ita eueniet ut eodem anno remeent. Nauigant aut ex india ue
to uulturno. et quom intrauere rubrum mare africo ut austro. Nunc reuertemur ad pro
positum. Carmaniae oram patere duodecies .L. passuum nearchus scripsit. Ab initio eius ad
flumen sabbi .c. pass. Inde uineas coli et arua. flumen ianarim .xxv. spatio. regio uo
catur armizia. oppida carmaniae cethis. alexandria. Irrumpit deinde et in hac

Mare Rubrum.

parte geminum mare in terras quod rubrum dixere nostri. greci erytrum a rege erytra. aut
ut alii solis repercussu talem reddi colorem existimantes. alii ab harena terraque. alii ta
li aque ipsius natura. Sed in duos diuiditur sinus. is qui ab oriente est persicus appel

Sinus persicus et arabicus.

latur .xxv. pass. circuitu. ut eratosthenes tradit. Ex aduerso est arabia cuius .xii. pass.
longitudo. Rursus altero ambitur sinu arabico nominato. oceanum qui influit azanium
appellant. Persici introitum .v. latitudinis alii .iiii. fecerunt. ab eo intimum sinum recto
cursu .xi. xxv. propemodum constat esse. et sic in eius humani capitis effigie. Onesicritus
et nearchus ab indo amne in sinum persicum. atque illinc babylonem eufratis paludibus scripse
runt .xvii. pass. ee. In carmaniae angulo sunt chelonophagi testudinum superficie cas

gens fera.

as tegentes. carne uescentes. a flumine arabi promuntorium ipsum inhabitant. preter capita
toto corpore hirti. coriisque piscium uestiti. Ab horum tractu indiam uersus caran
dus deserta insula in oceano mille pass. traditur. Iuxta eam freto interfluente stor
dis quaestuosa margaritis. A promuntorio carmaniam iunguntur armozei. quidam interponunt

Carandus insula parthorum regna.

arbios. cccc xii. pass. toto litore. ibi portus macedonum & alexandri are. In promunturio
amnis sicanas. deinde ratinus. & salsum ab eo promunturium themistheas. insula hap
disias habitatur. Inde persidis initium ad flumen oranti quo diuiditur ab helimaide. Contra
persidem insule philostans. sandra. aracha. cum monte palto neptuno sacra ipsa persis
aduersus occasum situ optinet litora. dl. passus. etiam in luxu diues in parthorum iam
pridem translata nomen. Horum de imperio nunc paucis. Regna parthorum duodeuigin
ti sunt omnia. ita .n. diuidunt prouintias: circa duo ut diximus maria! rubrum á meridie. hirca
num á septentrione. Ex his .xi. que superiora dicuntur incipiunt á confinio armenie: caspiisque li
toribus pertinent ad scythas cum quibus ex equo degunt. Reliqua .vii. regna inferiora ap
pellantur quos ad partos optinet. Semper fuit parthia in radicibus montium sepius dicto
rum: qui omnes eas gentes pretexunt. Habent ab ortu arrios. á meridie carmania & ara
rios. ab occasu pratitas. medos á septentrione hircanos. Undique desertis cincta. Ul
teriores parthi nomades appellantur. Citra deserta ab occasu urbes eorum quas diximus
isatis & caliope. ab oriente estiuo peropum. ab hiberno maina. in medio hecaton.
psylus arsace regionis: eo parthiene nobiles ubi alexandropolis á conditore.

Media. Mesopotamia.
Babylon. Seleucia.

Necessarium est hoc in loco signare & medorum situm: terrarumque faciem circumagere ad per
sicum mare quo facilius deinde reliqua narrentur. Namque media ab occasu transuersa
oblique parthie occurrens: utraque regna includit. Habet ergo ipsa ab ortu caspios
& parthos á meridie scythna cenene & susiane. & persida ab occasu adiabonen. ad
septentrione armeniam. Perse rubrum mare semper accoluere propter quod sinus persicus uocatur.
Regio ibi maritima ceribobus. qua uero ipsa subit ad medos: dimasmegala appellatur.
Locus arduo montis ascensu per gradus: introitu angusto ad persepolim caput regni: di
rutam ab alexandro: preterea habet extremis finibus laodiceam ab antiocho conditam.
Inde ad oriente magi obtinent adsargida castellum in quo Cyri sepulcrum est. & horum

Cyri Tumulus.

egbatana oppidum translatum á dario rege ad montes. Inter parthos & arrianos
excurrunt parataceni: his gentibus & eufrate: inferiora regna includuntur. Reliqua
dicemus a mesopotamia excepto mucrone eius: arabumque populis in priore dictis uolumine.
Mesopotamia tota assyriorum fuit uicatim dispensa preter babyloniam & ninum. Mace
dones eam in urbes congregauere propter ubertatem soli. Oppida preterea dicta habet seleuciam.
Laodiceam. artemitam. Item & arabum gente qui arnei uocantur & mandani. anti
ochia que a presidio mesopotamie nicanore condita: nicanoria uel arabes uocatur. Iunguntur
his arabes introrsus heldamarii: supra quos ad palacontam flumen. bura opidum. salmani
& maseo arabes. Gurdiacis uero iuncti allomi: per quos zerbis fluuius in tygrim cadit.
amis salicet montani & orontes: quorum ad occidentem oppidum gauecamela. Item sue in
rupibus super silici classis .iii. per quos lacus ex armenia fertur ab suris ad hibrinu. azoc
his opidum. Mox in campestribus opida diospege. politelia. stratonigea. athemusi.
in uicina eufratis nicephorion quod ut diximus alexander iussit condi propter loci optiuita
tem. Dicta est & in zeumate apamia: ex qua oriente petentes exapit opidum atque
omnia munitum. quondam stadiorum lx. amplitudine & satrapatum regia appellatum quo
tributa conferebantur. nunc in arce redactum durat ut fuerat hebata ut meta. &

ductu Pompei magni terminus romani imperii. Orurosa a zeugmate. ccl. pass.
Sunt qui tradunt euphraten gobaris praefecti ope deductum ubi esse diximus fundi
ne praeciputi cursu babyloniam infestaret. ab assyriis uniuersis amachal. quod significat
regium flumen. Qua diriuatur oppidum fuit agranis et maximum quod diruere perse. Ba

Babylon.

bylon caldaicarum gentium caput: diu summam claritatem inter urbes obtinuit in toto
orbe. propter quam reliqua pars mesopotamie assyrieque babylonia appellata est. lx. passus
amplexa: muris ducenos pedes: altis quinquagenos: latos in singulos pedes ternis di
gitis: mensura ampliore quam nostra: interfluo eufrate: mirabili ope utroque durat.

Belus.

1 bi iouis beli templum: inuentor hic fuit syderalis scientie. Cetero a circuitu solitudinem
reddit: exhausta uicinitate seleucie. ob id condite a nicanore intra nonagesimum
lapidem: in confluente euphratis fossa perducta . . . atque tygris. Que tamen baby
lonia cognominatur libera et hodie: ac sui iuris: macedonumque moris. Fertur ei plebes
urbane. cd. esse. Situm uero moenium aquile pandentis alas. agrorum totius orientis fer
tilissimum. Inuicem ad hanc exhaurienda et thesiffontem iuxta tertium ab ea lapide
in calonitide condidere parthi quod est nunc caput regni. et postquam nihil proficiebatur
nuper uologesus rex aliud oppidum uologesso circa in uicinam condidit. Sunt et nunc
in mesopotamia oppida: hippanenum caldeorum doctrina: et hoc sicut babylonium iuxta
fluuium narrogam qui cadit in narrogam nunc de ciuitate nomine. muros hippa
renorum perse diruere. Orchani quoque tertia caldeorum doctrina in eodem situ locatur
ad meridiem uersi. Ab his notice et orothophanice et gnesiochartre euphrate

Nearchus.

nauigari babylonem persico mari. cccc xii. pass. tradunt nearchus et onesicritus.

Iuba.

qui uero postea scripsere a seleucia. cccc xc. Iuba a babylone canecem. clxxv. d.
fluere. aliqui ultra babylonem continuo alueo priusquam distrahatur irrigua. lxxxvii.
Uniuerso autem cursu. xi. Inconstantiam mensure diuersitas auctorum facit. quom per
se quoque scenos et parasangas aliam mensura determinent: ubi desit alueo munire a con
finium caracis accedente tractu. Statim infestant artali latrones arabum gens. ul
tra quos scenice. Ambitum uero euphratis nomades arabie usque ad deserta syrie. Unde
in meridiem flecti eum diximus: solitudines palmirenas relinquente. Seleucia ab
est capite mesopotamie euphraten nauigantibus xi. xxv. passuum a mari rubro
si tygri nauigetur. ccc xx. a zeugmate. dxxvii. Zeugma a seleucia syrie ad no
strum litus. cxxii. pass. Haec est ibi latitudo terrarum inter duo maria. Partici
uero regni. dcccc xliiii. pass. Est et iamnum opidum mesopotamie in ripa tygris circa

Flumen Tygris.

confluentes quod uocant digbam. Sed et de tygri ipso dixisse couemat. Oritur
in regione armenie maioris fonte conspicuo in planitie loco. Nomen elegosine est
ipsius. qua tardior fluit dygluto. Unde concitatur a celeritate tygris incipit uocari.

Lacus. zoroanda

ita appellant medi sagitam. Influit in lacum aretissam: omnia illata pondera su
stinentem: et nitrum nebulis exalante. Unum genus ei piscium est: et aque transcurrentis
non miscetur alueo: sicut neque a tygri pisces in lacum transnatant. Fertur autem et cursu
et colore dissitis. transuectusque occurrente tauro monte in specu mergitur: subter
que lapsus a latere altero eius erumpit. Lacus uocatur zoroanda. Eundem esse manifm

est qđ demersa pfert. Alteꝝ deinde transit lacū qui tepidus appellatur. rursusq; in cuniculos mergit᷑ et post. xxii. pass. circa nipheū reddit᷑ tam uicinū arsame fluere in regione arche claudius cesar auctor ē. et quom intumuere cofluant nec tamē misceant᷑. leuiorq; arsanias inatet ōco. cccc. ferme spatio. mox diuis in eufraten mergat᷑. Tygris em ex armenia acceptis flūib; claris pthemi. agnice. phorione. arabas. oreos. adiabenesq; disterminans et quā diximꝰ mesopotamiā faciens. lustratis montibus cordianoꝝ. Circa apamia mesenes opidū citra seleutiā babyloniam. xxv. pass. diuisus in alueos duos. Altero meridiē ac seleutiā petit mesenē pfundens. altero ad septentrionē flexus eiusdem gentis tergo campos cauchas secat. V̇ remeauē aque pasi tygris appllatur. Postea recipit ex media coaspe. Atq; ut diximus inter seleuciā et thesiphontē uectus in lacus caldaicos se fundit. eosq; lxv. p. amplitudine īplet. Mox uasto alueo pfusus dextera characes oppidū fert᷑ mari psico. x. Ore inter duoꝝ amnium ostia. xxvi. post fuere. ut aliū tradut. vii. vtroq; nauigabili. Sed longo tempore euphraten pclusere archeni et accole agros rigantes. nec nisi pt tygrim defertur ī mari. Proxima tygri regio paropotamia appellat᷑. in ea dcm̄ est de mesene. oppidū eius tabitach iugit᷑ calonitis cū thesiphōte nō palmetis mō. ueꝝ et oleo pomisq; arbustis insignis. Ad eam puenit iagrus mōs ex armenia inter medos adiabenesq; ueniens supra patam et cerie et psideo colonites. Abest a pside. lxxx. cccc. passibus. Tamē a caspio mari et assyria abesse compendio taneris aliqui tradut. Inter has gentes atq; menenē sita cene ē. eadē arbelitis et palestine dca. oppidū eiꝰ sytace grecoꝝ: ab ortu est et abdata: ab occasu aūt antiocho inter duo flūia tygrim et tornadotū. Itē apamie cui nomē antiochꝰ mr̄i sue īposuit. tygris arcū fundit᷑ hec diuidr archoo. Infra ē susiane ī qua uetꝰ regia psaꝝ. susis a dario histaspis filio condita. abest a seleucia babylonia. ccccl. pass. Tantudem ab egbathanis medoꝝ p motem carcandꝝ. in septentrionali tygris alueo. oppidū est barbachace. abest a susis. cxxxv. pass. Ibi mortaliū soli aurū modio contrahūt: id defodiūt quo necui sit in usu. Susianis ad oriente uersus iugunt᷑ oxii latrones et miseonū xl. ppli libere feritatis. Supra patent parthisii. mardii et sarte. hi qui ptendūr supᵃ helimachida quā psidi in ora iuximꝰ.

S usa a psico mari abest. ccl. passib; qua subit ad eam classis alexandri. Pasytygrinitus ad lacū calducū uocat᷑ aphlenū susa nauigatōe. lx d. pass. absūt. susiaus ab oriente proxi sunt supra cossicos. ad septentrionē mesabene sub monte cambalido qui est caucasi ramus. Inde mollissimo transitu ī bactros. Susianē ab helimaide distermīat amnis euleus ortus ī medis. modicoq; spacio cuniculo conditus. ac rursus exortus. p mesopotamem lapsus circuit arcē susiaꝝ ac diane tēplū augustissimū. quom illis gentib; et ipe ī magna cerimonia sit. siquidē reges nō ex alio bibunt: et obid in longinqua portant. recipit amnes edupim. ptereasylum psaꝝ ueniente ad uiuum susianis. oppidū iuxta eū magone a charace. xv. passuū. Quidā hoc in extrema susiane ponūt solitudinib; pximū. Infra euleū eulimes est in ora iūcta psidi a flūie orati ad caracen. cc xl. milia pass. Oppida

Amnis euleus.

eius seleucia et sosmate apposita monte cassiro. Oram que placet minorum sin
thum uice diximus in accessam. Certo plurimum limi deferentibus brixa et ortacia
amnibus madente et ipso limite. deinde tamen ut nullus sit nisi circuitu ei a perside
aditus. Infestatur a serpentibus quos flumina deportant. pars ei maxime inuia.
Caracene uocatur ab oppido arabie claudente regna de quo dicemus exposita M. agrippe
sententia. Namque his mediam et parthiam et persidem ab oriente indo, ab occidente
tygri, a septentrione thauro caucaso, a meridie rubro mari terminatas patere
in longitudinem tredecies xx passuum. In latitudine dccc.xl. prodidit. Preterea
perse mesopotami ab oriente tygri, ab occasu eufrate, a septentrione caucaso
tauro, a meridie mari persico inclusam. longitudine dccc. passuum. latitudine ccc.
lx. Charax oppidum persici sinus intimum a quo arabiam eudemon cognominata excurrit.
habitatur in colle manufacto inter confluentes dextra tygrim. leua euleum. II. passuum
laxitate. conditum est primum ab alexandro magno colonis ex urbe regia durine
que tum interiit deductis militum inutilibus ibi relictis alexandriam appellari ius
serat. pagumque peleum a patria sua que proprie macedonum fuerat. flumina id oppidum
expugnauerunt. postea antiochus restituit quintus regum et suo nomine appellauit. Iterum quoque
infestatum passiones sagdonaci filius rex finitimorum arabum quem iuba satrape antiochi
fuisse falso tradit. oppositis molibus restituit nomenque suum dedit. emunito situ iu
xta in longitudine .vi. passuum latitudinem paulo minus. primo fuit a litore stadiis .x.
et maritimum etiam in persanda porticus habet. Iuba uero prodente .L. pass. nunc abest a litore
.cxx. Legati arabum nostrique negotiatores qui inde uenere affirmant nec ulla in parte
plus aut celerius proficere terre fluminibus inuecte. Magis id mirum est estu longe ultra
id accedente non repercussa. Hoc in loco gentium esse dionysium terrarum orbis situs recen
tissimum auctorem. quem ad commentandi omnia in oriente premiserit diuus augustus itu
ro in armeniam ad parthicas arabicasque res maiore filio non me preterit nec sum oblitus
sui quemque situs diligentissimum auctorem uisum nobis introitu operis. In hac tamen parte arma
romana sequi placet nobis iubamque regem ad eundem claudium caes. scriptis uoluminibus
eadem arabica expeditione. Arabia gentium nulli post ferenda amplitudine
longissime a monte magno a regione aliae comagenasque descendit ut diximus.
Multis enim gentibus eorum deductis illo a tygrane magno. Sponte uero ad mare nostrum
litusque egyptium ut docuimus. necnon et in media syrie ad libanum montem penetrantibus
nubes quibus iungunt ramnsi. deinde tereauci. deinde patami. Ipsa uero peninsula
arabia inter duo maria rubrum persicumque procurrens quodam nature artificio ad similitu
dinem atque magnitudinem itali maris etiam circumfusa in eandem etiam celi parte nulla dif
ferentia spectat. Necquoque in illo situ felix eius populus a nostro mari usque ad palmire
ne solitudines diximus. reliquum nunc inde peragemus. Nomades infestatores que chal
deorum scenice ut diximus claudunt et ipsi uagi. sed tabernaculis cognominati que ciliciis
metantur ubi libuit. deinde nabathei oppidum incolunt petram nomine in conuale pau
lo minus .II. passuum amplitudinis circumdatum montibus inaccessis amne interflu
ente. abest ab gaza oppido litoris nostri .dc. pass. a sinu persico .cxxxii. hoc conuenit

Antiochus .v. maced. reg.

Dionysius mensor. aug.

Claudii caes. expedic.

Arabia. nomades. nabathei. omanitylos. et egeris insule.

utrumque biuium eorum qui syrie palmyram petere et eorum qui ab gaza uenerunt. A petra incoluerunt omani ad caracem opidis quondam claris ab semiramide conditis. ab esamide et soratia nunc sunt solitudines. Deinde est opidum qd caracenorum regi paret in ipsa tygris ripa forach nomine in quo a petra conueniunt caracem. Inde .xii. pass. secundo estu nauigarunt. E partico enim regno nauigantibus uicus teredon infra confluentem euphratis et tygris leua fluminis caldei optinent. Dextra nomades scenite. quidam et alia duo opida longis interuallis tygris praenauigari tradunt barbaratam. mox dumetham: qd abesse a petra .x. dierum nauigatione nostri negotiatores dicunt. caracenorumque regi paret. et apamiam sitam ubi restagnatio euphratis cum tygri confluat. Itaque molientes incursione parthos opibus abiectis inundatione arceri. Nunc a carace dicemus oram epiphani primum exquisitam. locus ubi eufratis ostium fuit. flumen salsum. promuntorium caldone uoragini similius quam mari per .L. passus ore. flumina achanum. deserta .c. pass. usque ad insulam barum. sinus capeus quem accolunt gaulones et cacei. sinus genaicus. oppidum gemma .v. pass. amplitudine. turres habet ex salis quadratis molibus. a litore .L. regio latere ex aduerso .dc. Tilos insula totidem milibus a litore: plurima margaritis et celeberrima cum oppido eiusdem nominis. iuxtaque altera minora promuntoria eius .xxii. d. passuum. Ultra magnas aspici insulas tradunt ad quas non sit peruentum. Huius ambitum .cxii. passuum. a perside longius abesse adiri non alueo angusto. Insula asche. gentes nocheti. zuzari. borgodi. cathairei. nomades. flumen cynos. Ultra nauigationem incomptam ab eo latere propter scopulos tradit iuba. praetermissa mentione oppidi omanorum. batrassa. aue se tomamen qd priores celebre portum cameme fecere. Item ome et athane que nunc opida maxime celebrari a persico mari nostri negotiatores dicunt. A flumine cainus ut iuba: mons adusto similis. gentes expiranaramite. mox inctophagi. insula deserta. gentes bathinn. eblithei montes. Insula omoenus. portus mo corbe. Insula exaxalos. inchobrice gens cadei. insule nominibus multe. Celebres uero insule ahuna et proxima in qua scripte sunt stelle lapidee litteris incognitis. coboea portus. brage insule deserte. gentes tabadei. dabane. goris regio. mons orsa cum portu. sinus duatas. insule multe. mons tricoriphos. regio cardaleo. insule solana. dechachima. et inctophagorum. deinde clari litus mamaeum ubi auri metalla. regio canauna. gentes apitami. casani. insule deuuade. fons choralis carphati. Insule alaea. amnametus. gentes clare. Insule thelonitis. inctophagon. mulche. odoanda. deserta. basa. multe. Sabeorum flumina thanar. aranum. Insule dorice. fontes daulotos. dora insule. epteros. labatanis. coboris. sambrachate. et opidum eodem nomine in continente. A meridie insule multe. maxima chamari. flumen musecros. portus lauyus. scenice. sabacei. insule multe. Emporium eorum acila ex quo in indiam nauigatur. regio amithoscuta. Damamizi maiores et minores. drimati naumache. horum promuntorium circa carmaniam distat .L. passus. Mira res ibi traditur: numenium ab antiocho rege misene prepositum ibi uicisse eodem die classe estuque reuerso iterum equitatum contra persas dimicantem et gemina trophea loco ioui ac neptuno statuisse in alto. Obiacet

Tylos.

Stelle lap.
Litte incog.

Anthiochi uictor.

ogenis: clarerita rege ibi sepulto! distat a continente. cxxv. circuit. cxii. d.
Nec minus altera clara mazamo. mamdios. emdū. distans a siagra extimo pmū
torio. cclxxx. pass. Reliqui a continente anoto et ramiū. aut ardem in otes
viii. dierum transitus. gentes. larendam. cathapham. celebrate ptibus opidis. sed
maximis uagia et homna templorum. Hec est amplitudinis significatio pmutorio
a quo ad cōtinente trogoditarum. l. passuū. thoamactei. catamoctite. tonabei. an
tidolei. lexrane. agrei. cerbani. sabbei. araptini pp thura clarissimi ad utraq;
maria porrectis gentibus. oppida eorum in rubro litore. merine. marina. conolia. sa
batra. Intus oppida narchus. cardaua. carnus. et quo merces odorum deferūt tomala.
pars eorum achratite quorum caput sabota. lx. templa muris includens. regia tn̄ est
omnium. mare libata sinū obtinet. xciii. passuū. refertū insulis odoriferis attram
tis in mediterrano iugunt. Minei mare accolunt et helamite. opidū eiusdē nois.
His iugunt cagulate opidū sibbi qd greci appoten uocant. tarsitoclam. uadei. op
pido magno basasei. Lechien stagnos insula quā canes nō intrant! expositiq; tra
litora errando moriunt. Sinus intimus in quo leamte qui nomē ei dedere. Regia
eorum hagra et in sinu leana uel ut aliī elana. nā et ipm sinū nri elamiticū scpsere.
alii alamiticū. artemidorus alanaticū. iuba lemniticū. Circuit arabię a chara
celeana colligē pditur. xlvii. lxv. passuū. Iuba paulo min. xl. Latissima ē a septē
trione. Inter oppida heroeum et caracen. nā et reliqua mediterranea eius dicat.
nabatheis thuraneos iuxerūt ueteres. nūc sūt tauem. suellom. aracem. arem op
pidū in quo omis negotiatio couenit. hemate. analite. oppida dogmata. egrata.
oppidū bazianaza. mudei opidū. cunati. taccalim. oppidū phoda. Ac minei a
rege crete minice ut estimant originē trahentes. quorum charmei opidū. xiiii. p.
martibba. baramala quom et ipm nō spnendū. Item carnon narmei. Et horum
origo rhadamantus putat frater minois hamamte. mesala opido. hammei.
sammei. chantace. baccias. arma oppidū. gedramte. amphoram. lisamte. bac
chulite. sammei. amathei. opidis nossa et cones. tizamarem. oppidis. sagitta.
cantate. baccas. camu. fearina. quo uocabulo ordeū appellant. anthei et taui
gmei et matarei oppido. ehode. aiaturi in montibus oppid. xxv. pass. in quo fons
hemiscabales qd significat camelorum opidū ampelome. toloma myleslorum. atri
da opidū. calingii. quorum in arabia oppidū significat cnos oium. oppida pallon.
Urammal iuxta flumē p qd eufraten emergere putat gentes agrei amomi. op
pidū athene. caunaram. qd significat ditissimos armto. choramte. cesani. cho
ami fuerūt. et greca oppida arethusa. larissa. chalcis deleta uariis bellis. Roma
na arma solus in eam terram adhuc intulit elius gallus ex equestri ordine. nā cesar
augusti filius prospexit tn̄ arabiā. gallus oppida diruit. Non noiata auctoribus
qui ant̄a scpserūt negran. anestum. nesceam. magusum. caminacū. labeaum.
et supradcam marribam circuitu. vi. pass. It caripeta quo logissie pcessit. cetā
explorata retulit. Nomades lacte et ferina carne uesci. reliquos uinū ut indos
palmis exprimē oleū. Sesame nūosissimas esse. Homeritas numois fertiles agros

thus.

cani exitus.

Aelius gallus.

Nomadū uictus.

palmetis arbustos. in pecore diuites. cerbanos & arreos armis pstare maxie cata
mothitas carreis latissimos & fertilissimos agros. sabeos ditissimos siluaR fertilitate
odorifera. auri metallis. agroR irriguis. mellis. cereq; puentu. De odoribus suo

Arabum Ritus.

dicem uolue. Arabes mitrati degunt ut intonso crine barba abradit pterq in se
supiori labro. aliis & hec intonsa. MiRq; dictu ex innumeris ppti pars equa i comer
tiis aut latrociniis degit. In uniuersum gentes ditissime. ut apud quas maxie roa
noR pthoRq; subsident uendentibus que e mari aut siluis capiut. in illq; inuice re
dimentibus. Nunc reliqua orám arabie contraria psequam. Timosthenes totu

Tymosthenes.
Eratosthenes.
Sinus maris rubri. Trogo
ditici & Ethiopici.

sinu quatridui nauigatione in logitudinem taxuit. bidui latitudine. angustias.
IIII. d. pass. Eratosthenes ab ostio. XII. in quamq; pte. Arthemidor arabie latere
XIIII. L. Trogodítico uo. XI. LXXXIIII. d. passus tolemaida usq;. Agrippa. XIIII.
pass. XXXII. sine dria lateR. Pleriq; latitudinem. CCCC. LXII. pdiderut. faucisq; hi
bernio orienti obuersa. alii. IIII. alii. VII. alii. XII. passuu patere. Sit aut ita se ht.
A sinu leantico alter sinus q arabes aeant uocat. in q; Vroon opidu est. fuit & cam
bisu int nelos & marcades deductis eo egris exercitus. gens tyra. daneon port.
ex quo nauigabilem alueu pduce in nilum qua pte adelta dcm decurrit. LXII. d

Aqueductus.

passuu interuallo. Quod inter flum & rubR mare interest pmus om sesostris
egypti rex cogitauit. mox darius psaR. deinde tolomeus sequens qui eduxit fos
sam latitudine pedu centu. altitudine. XXX. longitudine. XXXVII. d. passuu usq;
ad fontes amaros ultra deterruit i undatois met. excelsiore tribus cubitis rubro
mari compto q terra egypti. Aliqui no eam afferunt cam. sed ne immisso mai
corrumperetur aqua nili que sola potu prebet. in illo min iter totu terendo fre
qtatur a mari egyptio. qd est triplex. Unu a pelusio p harenas in q nisi cala
mi defixi regant. uia no repitur. subinde aura uestigia operiente. AlteR uo
ultra caspiu monte qd a. XLX. pass. redit i uiam pelusiaca accolut arabes antei.
Tertiu ageiro qd egipsum uocant p eosdem arabes. LX. propius. d. aspeR motibs
& inops aquaR. Hae oms arsinoens ducut condita sororis noie in sinu chara
dra a tolomeo philadelpho qui pmus trogoditicen excussit amne qui arsinoen p
fluit & tolomeu appellauit. mox oppidu paruu est aenu. Alii p hoc philatias
scribut. deni sut assarii ex trogoditaR conubiis arabes feri. insule sapirene. scy
tala. mox deserta ad mos. harmo. ubi fons thamos. mons eos. insula iambe. port
multi. uerincate oppidu. matris philadelphi noie. ad qd iter a compto diximus
arabes antei & gebadei. trogodititen qua prisci midoen. alii midice dixe. mons
pentedactilos. insule scenectire. alii quo thalonesos no pauciores cardam.

Tapazios.

Tapazos que geme nom dedit. sin insulis refertus que matreu uocat. aquosa que
eratanos sitientes regulis pfecti fuere. Introrsus candei quos ophiophagos uocat

Candei q ophiofagi.
serpentes mandut.

serpentibus uesci asueti. neq; alia regio fertilior eaR. Iuba qui uidet diligentis
sime prosecutus hec omisit in hoc tractu. nisi si exemplariu uiciu est. Uerinice
alteram q pancrisas cognoiata est. Tertia que epidires insigne loco. Est. n. sita in
ceruice longe pcurrente ubi fauces rubri maris. IIII. d. pass. ab arabia distant.

Insule ibi cytis topazium ferens. et ipa ultra siluas ubi tolomais a philadelpho condi
ta ad uenatus elephantorum: ob id epytheras cognominata iuxta lacu monoleu. Haec
est regio secundo uolumine a nobis significata: in qua .xlv. diebus ante solstitium totid
q; post ea hora .vi. consumitur umbre. et in meridiem reliquis horis cadunt ceteris dieb;
in septentrionem: quom in berenice quam primam posuimus ipo die solstitii .vi. hora umbre
in totum assumatur. nihilq; adnotat aliud nouum .dcii. interuallo a tolomaide. res in
gentis exempli: locusq; subtilitatis immense: mundo ibi deprehenso: quom indubitata
ratione umbrarum eratosthenes mensuram terre prodere inde cepit. Hinc azanium
mare. promuntorium quod aliqui hispalum scripsere. lacus mandalum. insula casitis: et in alto
multe in quibus testudo plurima. oppidum sace. insula daphnidis. oppidum aduliton egypti
orum hoc serui a dominis profugi condidere. Maximum hic emporium. trogoditarum et
ethiopum. abest a tolomaide .v. dierum nauigatione. Deferunt plurimum ebur rinocerotum
cornua. hipotamorum coria. celsium testudinum spongia. mancipia. Supra ethiopes aro
teras insule que alien uocantur. Item bacchias et antibaccias et stratioton. Hinc in ora
ethiopie sinus incognitus quod admirere quom ulteriora mercatores scrutentur. promun
torium. fons tutius expeditus nauigantibus ultra. isidis port. x. dierum remigio: ab oppi
do adulitorum distans. In eum trogoditis mirra confertur. Insule ante portum due pseu
depile uocantur. interiores totidem pile. in altera stelle lapidee insignotis. Ultra
sinus aualitu. insula diostori et alie deserte. per continente quoq; deserta opida.
gaza. promuntorium. et portus mons silices quo cinnamomum deuehitur. hucusq; sesos
tris exercitum duxit. Aliqui unum ethiopie opidum ultra ponunt in litore baraga
za. A mosilico promuntorio atlanticum mare incipere uult. Iuba praeter mauritanias
suas gadis usq; nauigandum choro: cuius tota sententia hoc in loco subtrahenda non est.
A promuntorio indorum quod uocatur leptecara ab aliis drepanum proponit recto cursu praeter
exusta et malchi insula .xv. passuum esse. Inde ad locum quem uocant sceneos .cc
xxv. passus. Inde ad insulam sadanum .cl. pass. sic fieri ad apertum mare .xviii.
.lxxv. Reliqua omnis propter solis ardorem nauigari posse non putauerunt: quin et commer
tia ipa infestant ex insula arabes ascyte appellati: quoniam bubulos utres insternen
tes ponte: piraticam exercent sagittis uenenatis gentes tragoditarum. Iuba tradit
hierotoas a uenatu dictas mire uelocitatis: sicut ichtiophagos natantes. ceu maris
ufidos bargenos. zangenas. chalibas. saxinas. syrecas. dareinas. domazenes. quin
et accolas nili a siene. non ethiopum populos: sed arabum esse dicit usq; meroen. Solis
quoq; oppidum quod non procul memphi in egypti situ diximus: arabes conditores habere.
Sunt qui et ulteriorem ripam ethiopie auferant annectantq; africe: ripas autem
incolere propter aquam. Nos relicto cuiq; arbitrio intelligendi opida quo traduntur
ordine ponemus utrinq; a siene prius arabie latere gens cacadupi. deinde steinite. opida
tacompson quam quidam appellarunt tachcen. aramenses. amosamdur. anasardum.
anai. domacum cum arabeta et bograna. lenphitor gatau. tareme. echindi. tanoa.
golploa. gistate. megadale. aremprinuups. direa. paaga. bagada. dumana. ra
daca in quo phoenix aurea pro deo colebatur. bono in mediterraneo mallo proximum

sexta

inq

Tolomais.

TERRAE
Mensure locus.

Serui aegyptiorum.

horum multa comercia rerum.

cinnamomu.

gens fera

meroe prodidit sic byon. Iuba aliter oppidu lini. maegaticos inter egyptu et ethio
piam qd arabes myrsion uocauerut. deinde tacompson. aramu. sesamu. pidema
nuda. corambin iuxta bituminis fontem. amodata. prosda. parenta. mamadcessata.
galles. zoton. gnauco. menebeum. pidebotas. endonta. cametas. nomades in tab
naculis uiuentes. cystepernia. gadagalen. paroapru. nunups. decelin. putin. gam
breues. magas. neophagas. nalacranda. denna. cadeu. matherma. batta. alana.
macua. scamosgoram. in insula ab his ab alexandro. calmiteren. mallos. agocen.
Ex africe latere tradita sunt eodem noie tacompsos. altera siue pars prioris. mo
goresea. edosa. pelenaria. epyndis. magassabum. alnituma. spmtum. sindopt.
genste. pnudicitor. agungo. orsumsuara. maumaru. urbe eunulon qd opidu greci
hypan uocarunt. pagoarcas. zamnes. unde elephanti incipiant. Mamblibetes
sacetum fuit quondam et epis opidu circa meroen anteq bion scriberet deletu.
Haec sunt prodita usq; meroen: ex quibus hoc tempore nullo prope utroq; latere
extat. Certe solitudines nup renutiauere pncipi neroni missi ab eo milites ptori
anicu tribuno ad explorandu: inter reliqua bella ethiopicu cogitanti. Intra
ue aut et eo arma ro. diui augusti tpribus duce. P. petronio et ipo equestris or
dinis pfecto. Egyptiis oppida eo7 expugnauit que sola inuenerit quo dicemus
ordine. spelgin. pimboccin. furim. cambusis. ad tenu. stadisuis. ubi nilus preci

fragor nili.

pitans se fragore auditu accolis aufert. diripuit et nephata longissime aut asie
ne pgressus est. dccc. lxx. pass. nec tn arma romana solitudiem ibi fecerunt.

Ethiopia quonda potens.

Egyptio7 bellis attrita et ethiopia uicissim iperitando seruiendoq; et clara et po
tens etiam usq; ad troiana bella menone regnante et syrie iperitasse eam
nroq; litore etate regis cephei patet andromede fabulis. Simili mo et de me
sura eius uaria prodidere. primus dalion Ultra meroen longe subuectus. mox ari
stocreon et byon et basilis symonides minor et qnqnnio in meroe morat quom
de etyopia scriberet. nam et timosthenes classiu philadelphi prefcus sine men

Tymosthenes.

sura die7. lx. a siene meroen iter pdidit. heratosthenes. dcxxv. pass. Artemi
dorus. dc. sebosus ab egypti extremis. xvi. passus. lxxv. Unde pxime dci. lxxv.
Ue7 omis hec finita nup disputatio est. qm a siene. dcccc. lxxii. neronis explora
tores renutiauere his modis a siene hieramsi. cammon. liiii. pass. inde tliama.
. lxxv. passuu regione enommitio ethiopu primi. cxx. acinam. lxiiii. pitharum
. xxv. targendu. ciiii. insulam gaugaden esse i medio eo tractu. inde primu uis

Psytaci.

sas aues psitacos. et ab altera que uocatur artigula. aial spingion. a tergo doce
nocephalos. inde nabata. lxxx. opidu id puu inter pdcas. solum ab eo ad insula
meroen. ccclx. Herbas circa meroen demu uiridiores: siluaq; aliqd appuis
se rinocerotu elephanto7 q; uestigia. ipm oppidu meroen ab introitu insule
abesse. lxx. pass. iuxtaq; alia insulam tadu dextro subeuntibus alueo q portu

Candacis reg.

faceret. edificia opidi pauca. regnare femina candace: qd nome multeris iam
annis ad reginas transit. Delubr7 hamonis est ibi religiosu et toto tractu sacel

. Sacella hamois.

la. Ceter7 quom potirent re7 ethiopes: insula ea magne claritatis fuit. tradut

Multiformes & mire hominū effigies.

armatoꝝ ccl. dare solutam artificū. iiii. alere reges ethiopū. xlv. & hodie t°
dunt˜. Vniuersa uero gens etheria appellata ē. deīn atlantia. mox a uulcāi
filio ethiope: ethiopia. Animaliū hominūq; effigies mōstriferas circa extīmi
tates eius gigni. Minime mirꝝ artifici ad formanda corpora effigiesq; celandas.
mobilitate ignea ferunt. Certe ab orientis pte itima: gentes esse sine naribus eq̄
li totius oris planitie. alias supiore labio orbas. alias sine linguis. Pars etiā ore
concreto & naribus carens: uno tm̄ foramine spirat. potūq; calamis auene tra
hit. & grana eiusdem auene puenientis sponte ad uescendū. quibus p sermōe
hnitus motusq; mbroꝝ esse. Quibusdam ante tolomeū latyꝝ regem egypti
ignotus fuit usus ignū. Quidā & pigmeoꝝ gentē pdiderūt inter paludas ex qb;
nilus oriret˜. In ora em̄ ubi desinūt is continui montes ardentibus silos rubet.
Trogoditis & rubro mari a meroe tractus omīs supponit˜ anapata tridui itinē ad
riboꝝ litus qua pluuia ad usum cōpluribus seruata fertilissima regione que mt
est auri. Ulteriora atabuli egyptum ethiopū gens tenent. deinde contra meroen
egabam quos aliqui adiabaras noīauere oppidū hnt appolim. pseoꝝ nomades
que elephantis uescūt˜. Ex aduerso in africe pte marobi. rursus a megabatris
menones & dauall. dieꝝ q; xx. interuallo critensi. ultra eos dochi. Deinde gen
tes gementes semp nudi. mox andere. matrithoe. messages. nipdores atri co
loris tota corpora rubrica illiniūt. At ex africe pte medū. deinde nomades
cinocephaloꝝ lacte uiuentū. syrbote qui octonū cubitoꝝ esse dicūr. Aristocreon
libye latere a meroe. opidū tolen dieꝝ. v. itinē tradit. inde dieꝝ desar. xii.
egyptioꝝ opidū qui ipā metitū fugerunt. in eo pdente se. ccc. Contra ī arabi
co latere dianon oppidū esse eoꝝ bion eū sapen uocat qd ille asserit ipo nomie
aduenas significari. caput eoꝝ ī insula sembobitim & tertiū in arabia syna. Int̄
montes. u. & nilū simbotti sunt phaliges. In ipsis uō montibus asachre multis natio
nibus abesse a mari dicūtur dieꝝ. v. itinere. uiuūt elephantoꝝ uenatu. Insula
in illo sembritaꝝ regione. patet ab ea inibei ethiopes dieꝝ. viii. itinē. oppidū eoꝝ
nilo impositū tempsis. sambri. apd quos quadrupedes omīs sine auribus. & & elephā
ti. At ex africe parte ptocubami qui cane p rege hnt. motu eius impia auguran
tes. Haruspi oppido longe a nili situ. postea achisarini. phalliges. marigari.
casamari. bion & alia opida insulis tradita semboboti meroen uersus dieꝝ toto
itinē. xx. pxime insule oppidū sebermitaꝝ sub regina & aliud asara. alterī
oppidū darden. tertiam medoen uocat in quo opidū asel. qr̄tam eoꝝ quo opid
nōie gaiuoen. inde p ripas opida nantis. madu. demadatim secandū. collegat.
secande. nauectabe. cū agro psegitta. candagori. arabam. Simiaꝝ regio sup
sirmdū ubi desinūt mōtes tradr a quibusdā ītre maritimas ethiopas. misicha
tas. misitas qd significat terruit. & quaternū oculoꝝ uiros. nō quasi sic sint. sed qa
sagittis ppua cōtemplatōe utuntur. Ab ea uō pte relique supra syrtes maiores.
oceanūq; maridianū protendit˜. dalion uocatos esse dicit. pluuie tm̄ aq̄ utetes
tisoros. longonpotos. ab eo calicibus dieꝝ. v. itinē. ubi balchosis. uelos. pusios. uallios.

hoꝝ rex est canis

istorum rex est monoclus.

cispios. reliqua deserta. Deinde fabulosa ad occidentē uersus nigride quorum rex unū oculū hēat in fronte. archiorgi pantherarum & leonū maxime carnibus uescentes. Pamphagi omnia mandentes. antropophagi hūana carne uescentes. Cinamolgi caninis capitibus. artabatithe quadrupedes ferarum mō uagi. Deinde hespiri caperosi & q̄s in mauritanie confinio diximꝰ. ps quedā ethiopū locustas tm̄ uiuit fumo & sale duratis i annua alimta: hi quadragēsimū uite annū nō excedut. Ethiopū terram uniuersam cū mari rubro patē in longitudiem .xxi. lxx. pass. In latitudiem cum superiore egypto .xii. xcvi. Agrippa estimauit. quidā longitudiem ita diuiserut á meroe syrbitū .xii. dierum nauigatione ab ea .xii. ad dabellos. ab hiis ad oceanū ethiopū .vi. dierum iter. In totū em̄ ab oceano ad meroen. dcc.xxv. pas. esse inter auctores feré conuenit. Inde siene q̄ntum diximꝰ. Sita ē ethiopia ab oriente hibno ad occidentē hibnū: meridiano cardine silue. he uō maxīe uirent. A media eius pte imminens mari mons excelsus eternis ardet ignibus theonochema dicus a grecis á quo nauigatio quatriduū ad pmūtoriū qđ hesperu ceras uocat̄ confine africe iuxta ethiopas hesperios. quidam & in eo tractu modicos collos amoena opacitate uestitos egypanū satyrorum q; produt.

Insule ethiopici maris.

Insulas toto eo mari & ephorus cōplures esse tradit & eudoxus & thimosthenes. Clitarchus uō alexandro regi renūtiatā adeo diuitē ut equos incole talentis auri pmutarent. alterā ubi sacer mōs opacā siluarum reptus esset distillantibus arboribus odore mire suauitatis cōtra sinū psicū. Cerne noiatur insula aduersa ethiopie cui neq; magnitudo neq; interuallū á continente cōstat: ethiopas tm̄ pplos hr̄e pdit̄. Ephorus auctor ē á rubro mari nauigantes in eam nō posse pp ardores ultra quasdā colūnas ita appellant: parue insule pueni. Polimū in extrema mauritania contra mōtem atlātē á terra stadia .viii. abesse pdidit. Cernē nepos corneliꝰ ex aduerso maxīe cartaginis á continente.   nō ampliore circuitu .ii. tradut. & aliam insula circa montē atlante á terra stadia .viii. abess. & ipā atlantis appellata: ab ea .v. dierum nauigatiōe solitudines ad ethiopas hesperios & pmūtoriū qđ uocauimꝰ hesperu ceras. Inde primū circuagente se terrarum fronte in occasum ac mare atlanticū. Contra hac quoq; pmūtoriū gorgades insule narrant̄ gorgonū quondā domꝰ bidui nauigatione distantes á continente ut tradit xenophon lampsacenꝰ.

Hanno poenus.

penetrauit in eas hanno poenorum impator: prodiditq; hirta feminarum corpora uiros pniatate euasisse. gorgadarum duarum cutes argumti & miraculi grā in iunonis templo posuit spectatas usq; ad cartaginē captā. Ultra has & iamnū due hesperide insule narrant̄. adeoq; oīa circa hec incerta sūt ut statius sebosus á gorgone insulis pnauigatione atlantis dierum .xl. ad hesperidū insulas cursum pdiderit: ab hiis ad hesperu ceras .i. unius. Nec mauritanie insularum certior fama ē paucas mō constat esse aduersum antololiam á iuba reptis: in quibus getulicā purpurā tingere instituerant.

De fortunatis insulis.

Sunt qui ultra eas fortunatas putāt esse: quasdā q; alias quarum nūos etiam sebosus idem spacia complexus Iunoniā abesse á gadibus. dccl. post tradit ab ea tiidem ad occasū uersus pluuialiā capricamq;. In pluuialia nō esse aq̄ insi ex

imbribus. Ab his .ccl. fortunatas contra leuā mauritanie in .viii. Oram solis uocari
in ualle a conexitate & planasiam a spetie conuallis circuitu .ccc. passuū. arborū
ibi proceritatem ad .c.xl. pedes adolescente. Juba de fortunatis ita inquisiuit. sub me
ridiem positas esse prope occasum a purpurariis .dccxxii. passus. .ccl. si sup occas
sum nauigetur. Deinde p .ccc.lxxv. ortus petat̄. primam uocari ombrion nullis edifi
ciorū uestigiis hr̄e i montib; stagnū. arbores siles ferule e quibus aqua exp̄mat̄: ex

Arbores.

nigris amara: ex candidioribus potui iocunda. Alteram insulā iunoniā appellāi
In ea ediculā esse tm̄ lapide extructam. Ab ea in uicino eode noīe minorem. Deinde
caprariā lacertis grandibus refertam. In conspectu earū esse niuariam q hoc nomē
accepit a ppetua niue nebulosa. Proximā ei canariā uocari a multitudie canū īgen
tis magnitudis. ex quibus pducti sūt uibe duo. apparent ibi uestigia edificiorū. Quom
aūt copia om̄s pomorū & auiū om̄s gnīs abundent: hāc & palmetis caritas. feren
tibus ac nuce pinea abundare. esse copiā mellis. Papirū quoq; in siluarū ī amnib; gigni.
Infestari eas beluis que expellant̄ assidue putrescentibus. At abunde orbe terre
extra indicato: collecta ī artū mensura equior uidet̄. Polibius a gaditano freto

Terre permensuras computate digestio.

longitudie directo cursu ad os meotis .xxxiiii. xxxvii.d. passuū prodidit. ab eod
initio ad oriente recto cursu sicilia .xii. lx. d. passuū. Cretam. ccc.lxv. pass. rhodū
.c.lxxxvii.d. pass. Chelodonias tn̄dem. Cyprū .cc.xxii. pass. Inde syrie seleucia
pieriam .c.xv. pass. Que computatio effiat .xxiiii. xl. passus. Agrippa hoc ide in
teruallū a freto gaditano ad sinū psicū p longitudiem directam .xxxiiii. xl. pass.
taxat. In quo haud scio an sit error nūi: qm̄ ide a siculo freto alexandria cursu
xii. l. tradidit. Uniuersus aūt circuitus p sinus. dcus ab eode exordio colligit ad
meotim lacū .clviii. passus. Arthemidorus adicit .dcclvi. Item quom meotidem
.c.lxxvi. cx. pass. esse tradidit. Hec est mensura ī terminos. & pacata audacia
fortuna puocantiū hominū. Nunc ipsarū partiū magnitudo copabit̄: cuiq; dif
ficultatem afferet auctorū diuersitas. Aptissime tam̄ spectabitur ad longitudiez
& latitudiem. Addita e g° ad hoc pscptū europe magnitudo .lxxxi. xlviii. pass.
africe ubi media ex om̄ uarietate prudentiū sumat̄ coputatio: effiat logitudo
.xxxvii. xcviii. pass. Latitudo qua colit̄ nusq̄ .ccl. pass. excedit. Sed qm̄ in cyren
naica eius pte .dccccx. pass. eā fecit agrippa deserta eius ad garamatas usq; q̄ᵃ
noscebant̄ complectens: uniuersa mensura que ueniet ī compatione .xlvi. viii. ef
ficit. Asie longitudo in confesso e .lxiii. dccl. pass. Latitudo sane coputet̄ ab eti
opico mari alexandriam iuxta nilū sitā: ut p meroen & sienen m̄sura currat:
.xviii. lxxv. pass. Apparet ergo europam paulo min⁹ dimidia asie pte maiorē
esse q̄ asiam. eandem altero tāto & sexta pte africe ampliorē q̄ africam. Q si mi
sceantur om̄s sume: liquido patebit europam totius terre tertiam esse ptē: & octauā
paulo amplius. asiā uō q̄rtam: & q̄rtamdecimā. Africā aūt q̄ntā: & insup sexage
simā. His addemus & unnū unā grece inuentionis sciam ut exquisitissie subtili
tatis ut nihil desit inspecto terrarū situ: indicatisq; regionibus noscat̄. & quiq; earū
societas sit siue agnatio dierū ac noctiū. quibusq; inter se pares umbre & eq̄ mudi

conexitas. ergo reddetur hoc etiam terreq; uniuerse ĩ membra caeli digerentur. ptã
sunt autem hec segmenta mũdi. que nostri circulos appellauere greci pararellos.

Digestio terrarum in pararellos & umbras pares.

P rincipiũ habet indie pars uersa ad austrum ptem usq; arabiam & rubri maris accolas.
C ontinent gedrosie. carmani. perse. helimei. parthiene. uaria. susiane. mesopotaĩã.
seleucia cognõĩata babylonia. arabia ad petras usq; syrie. celle. pelusiũ. egypti in
feriora que choram uocãt alexandria. africe maritima. cyrenaiaca oppida õĩa. pas
sus. hasdrumtũ. diplea. cartago. utica. utraq; hippo. numidia. mauritania. utraq;.
atlanticũ mare. colũne herculis. In hoc caeli circumfleu equoctiũ: diimdio umblic
que gnomonẽ uocant. septem pedes longus: umbrã nõ amplius quattuor pedes lon
gam reddit. Noctis uero dieiq; longissima spatia horis. xiiii. equoctiales sũt. bre
uesũo ẽcontrariõ. x. Sequens circulus incipit ab india uergente ad occasum: uadit p
medios pthos persopolim. citima. persidis. arabiam. citerioris iudeam. libani mõtis
accolas. Amplectitur babylone. hidumeã. samariam. hierosolymã. ascalonem.
ioppen. cesaream. phoenicem. ptolomaidem. sydonem. tyrum. beritũ. botrin. tpoli.
byblum. antiochiam. laodiceam. seleuciam ciliciã maritima. cypri. austrina. creta.
lilybeum in sicilia. Septentrionalia africe & numidie umblicus equinoctio. xxxv.
pedũ. Vmbram. xxiii. pedes longam facit. Dies aũt noxq; maxima. xiiii. horarum eq
noctialiũ est accedente his qnta pte minus hore. Tertius circulus ab indis imauo p
ximus oritur: tendit p caspias portas medieq; pxima. cataoniam. cappadotiã. taurum.
amanũ. issum. cilicas portas. solos. tharsum. cyprum. pisiliam. pamphiliam. syden.
Lycaoniam. liciam. pataram. xantũ. cainũ. rhodũ. coum. alicarnasum. gnidũ.
doridachũ. delum. ciclades. medias. cythnũ. maleam argos. laconiam. elim. olim
piam. messanã. peloponessus. syracusas. catinã. siciliã. mediã. sardinie austrina.
carceziam. gades. gnomones. cumte. Umbram. lxxiii. faciũt unciarum. longissimus
dies est equoctialiũ horarum. xiiii. atq; dimidie cũ. xxxi. uni hore pte. Quarto sb
iacent circulo que sũt ab altero latere ut imaui. cappadotie austrina. galatia. misia.
sardis. smyrna. sipulis. tmolus mons. lydia. caria. ionia. trallis. colophon. ephesus.
myletos. samos. chios. icarium mare. cycladũ. septentrio athene. megara. corin
thus. sytyon. achaia. parte. istimus. epyrus. septentrionalia sitalie. narbonensis.
gallie. exortiua. hispanie. maritima a cartagine noua & inde ad occasũ gnomõi
. xxi. pedũ respondent umbre. xiii. pedũ. Longissimus dies hĩt equinoctiales. xiiii.
& tertias duas minus hore. Quinto continent segmento ab introitu caspii ma
ris bactri. heberia. armenia. misia. phrygia. hellespontus. troas. thenedus. abidas.
scepsis. iliũ. ida mons. cyzicũ. lampsacũ. tenopea. insum. heraclea. ĩ ponto. paphla
gonia. lemnus. inbrus. thasus. cassandria. thessalia. macedonia. larissa. amphipo
lis. thessalonice. pella. edesus. betoea. pharsalica. caristũ. euboea. beotũ. calchis.
delphi. acarnania. etholia. apollonia. brundusiũ. tarentũ. turi. locri. regiũ. lu
caniam. neapolis. puteoli. tuscũ mare. corsyca. baleares. hispania. media. gnomonis
. vii. pedes. umbris. vi. magnitudo diei summa horarum equoctialiũ. xv. Sexta com
prehensio qua cõtinetur urbs roma amplectitur caspias gentes. caucasũ. septẽtrio

nalia armenię. apollonia supra rhundacū. nicomediam. niceam. calcedonem. byzantiū. Lisymacheam. cheronesum. melanen sinū. abderam. samotratiā. maroneam. aenū. bessiam. tratiam. medicam. peoniam. illyrios. durachiū. canusiū. apulie estima. campaniā & etruriam. pisas. lunā. lucam. genuā. lyguriam. antipolim. marsiliam. narbonem. teraconē. hispaniā. teraconesiū. media & inde per lusitaniam. Gnomoni pedes. ix. Umbrę. viii. longissima spatia horaꝝ equoctialia. xvi. addita. ix. pte uni⁹ horę. ut nigidio placuit qnta. Septima diuisio ab altera caspii maris ora incipit. uadit sup calatim bosphoꝝ. boristhenē. stomos. traico aduersa. triuallos illyrici reliqua. Adriaticū mare. aquileiam. altinum. uenetiam. rucetiam. pataniam. ueronam. cremonam. rauennā. anconā. pycenū. marsos. pelnigos. sabinos. umbriam. ariminū. bononiā. placentiā. mediolanū. omīa que apennino transq: galliam alpes. aquitaniam. uiennā. pyreneū. celtiberiam. Umbilico. xxxii. pedū. umbre. xxxvi. ut tn̄ in ptem uenetie exequit᷑ umbra gnomoni. amplissima dies horaꝝ equoctialiū. xv. & qntaꝝ ptiū horaꝝ. tum.

Hactenus antiquoꝝ exacta celebrauimꝰ. Sequentiū diligentissimi qd supest traꝝ supra tribus assignauēre segmentis. á tanai p meotiū lacū & sarmatis usq: boristenem. atq: ita p dacos ptemq: germanię. gallias. oceani litora amplexi. qd eet horaꝝ. xvi. alterū p hiperboreos & britaniā horaꝝ. xvii. Postremū scythicū á riphęis iugis in thulem inquo dies continui oriunt᷑ ut diximꝰ noctesq: p uices. Idē & ante principia q fecimꝰ posuere circulos duos. pmū p insulā meroen & tolomaidi in rubro mari ad elephantoꝝ uenatus condita: ubi longissimꝰ dies. xii. horaꝝ esset dimidia hora amplior. Secundū p sienē egipti euntem qui esset horaꝝ. xiii. Idē q: singuli: singulis dimidia horaꝝ spatiisq: ad ultimū adiacere circulis. & hactenus de terris.

C. plinii Secundi naturalis historię Liber sextus explicit. Incipit eiusdē Liber Septimus. Lege feliciter.

MVNDVS. ET. IN. EO. terrę. gentes. maria insignia. insulę. urbes ad hunc modū se habent. Animantiū in eodem natura nullius propé ptis contēplatione minor est. Siquidem quom oīa exequi humanus nequeat animus: principiū iure tribuetur hoī: cuius cā uidetur cūcta alia genuisse natura. magna & seua mercede contra tanta sua munera: ut nō sit satis estiare parens melior hoī: an tristior nouerca fuerit. Ante omnia unū animantiū cunctoꝝ aliena uelamur ope. ceteris uarie tegumeta tribuit. testas. cortices. coria. spi-

Si libeat legere: totū legat.

nas. uillos. setas. pilos. plumā. pennas. squamas. uellera. truncos etiā arbori: que cortice interdum gemino a frigoribus & calore tuta est. Hominē tm̄ nudū & ī nuda humo natali die abicit ad uagitus statim & ploratū: nullumq; tot aīalū aliud ad lacrimas & has protinus uite principio. At hercule risus precox illi & celerrimus ante quadragesimū diem nulli datur. Ab hoc lucis rudimento: neq; feras quidē inter nos genitas uincula excipiunt: & oīm membrorū nexus. At homo infeliciter natus iacet manibus pedibusq; deuinctis: flens animal ceteris imperaturū: & a suppliciis uitam auspicat' unam tm̄ ob culpam: q̄a natū est. Heu dementiā ab his initiis existimantium ad sup̄biam se genitos. Prima roboris spes: p̄muq; temporis munus: quadrupedi silem facit. quando homīs incessus. q̄n uox. q̄n firmū cibis os. q̄ diu uertex palpitans. summae īter cūcta aīā imbecillitatis indiciū. Jam morbi totq; medicine contra mala excogitate: & he quoq; subinde nouitatibus uicte. & cetera sentire natū suā. alia p̄nicitate usurpare. alia p̄petes uolatus. alia nare: hominē nihil scire. nihil sine doctrina: nō fari. nō ingredi. non uesci. breuiterq; nō aliud nature sponte q̄ flere. Itaq; multi extitere qui nō nasci optimū censerent: aut q̄ ocissime aboleri. Uni animantiū luctus ē datus. Uni luxuria: & quidē īnumerabilibus modis: ac p̄ singula membra. Uni ambicio. Uni auaricia. Uni īmensa uiuendi cupido. Uni sup̄stitio. Uni sepulture cura: atq; etiam post se de futuro. Nulli uita fragilior. nulli rerū oīm libido maior. nlli pauor confusior. nulli rabies acrior. Deniq; cetera aīantia in suo gñe probe degunt. congregari uidem' & stare cōtra dissimilia. Leonū feritas inter se nō dimicat. Serpentiū morsus nō petit serpentes. Nec maris quidē belue. Ac pisces nisi in

Gentiū mirabiles figurę.

aduersa genera seuiunt. At hercule homī: plurima ex hoīe sunt mala. Et de uniuersitate quidē generis humani magna ex p̄te in relatione gentiū diximus. Neq; u. ritus moresq; nūc tractamus. Innumeri sūt: totidē pene quot sūt cetus hominū. Quedam tm̄ haud omittenda duco: maxīe q; longius a mari degentiū: in quibus prodigiosa aliqua & incredibilia mltis uisum iri haud dubito. quis. u. ethiopas ante q̄ cerneret: credidit: aut cui nō miraculo est quom p̄mū ī noticiā uenit: Q̄ꝫ multa fieri nō posse: priusq̄ sint facta iudicant. Nature uō rerū uis aut maiestas in omnibus momentis fide caret si quis mō partes eī ac nō totā complectatur aīo. Ne pauones ac tygriū pantherarū q; maculas & tot aīalū picturas cōmemorē: paruū dictu: sed īmensū estimatione tot gentiū sermones. tot lingue. tanta loquendi uarietas: ut hesternis alieno pene nō sit hoīs uite. Iam in facie uultuq; nostro quom sint. x. aut paulo plura mēbra: nullas duas ī tot milibus hominū indiscretas effigies existē: q̄d ars nulla ī paucis mō p̄stet affectando. Nec tamen ego in plerisq; eorū obstringam fidem meā: potiusq; ad auctores relegabo qui dubiis reddent omnibus. mō ne sit fastidio grecos sequi tanto maiore eorū diligentia uel cura uetustiore. Ecce scytharū gñā

De scythis & aliarū diuersitate gentium.

& quidem plura que corporibus hūanis uescentur: indicauim'. id ipm̄ incredibile fortasse ne cogitem': ī medio orbe terrarū ac sicilia & italia fuisse gentes hui'

monstri: cyclopas et lestrigonas: et nuprime transalpes hominē imolari genti
um eaꝝ more solitū: quod paulo a mandendo abest. Sed et iuxta eos qui sūt ad
septentrionē uersi: haud procul ab ipso aquilonis ortu specuq; eius dcō: que locū ges
dicon appellant: produr arimaspi quos diximus uno oculo ī fronte media insi-
gnes: quibus assidue bellū esse circa metalla cū griphis feraꝝ uolucri gn̄e qle
uulgo traditur: eruente ex cuniculis auri mira cupiditate: et feris custodientib;
et arimaspis rapientibus: multi sed maxīe illustres herodotus et aristeleas pro
conessius scribūt. Sup alios aūt antropophagos scytas in quadā conualle mag̃:
imaui montis regio est que uocat̃ abarimon: in qua siluestres uiuūt hoīes: auer
sis post crura plantis: eximie uelocitatis passim cū feris uagantes. Hos in alio nō
spirare caelo. ideoq; ad finitimos reges nō ptrahi: neq; ad alexandꝝ magnū
ptractos: beton itineꝝ eiusdē alexandri mensor pdidit. Priores antropopha
gos: quos ad septentrionem esse diximus: decem dieꝝ itinē sup boristenē am
nem: ossibus hūanoꝝ capitū bibē: dentibusq; cū capillo p monilibus ante pc
tora: uti isigonus icensis. Idem: in albania gigni quosdam glauca oculoꝝ acie.
pueritia statim canos: qui noctu plus q̄ interdiu cernāt. Idem itinē dieꝝ .x.
supra boristenē: sauromatas tertia die cibū cape semp. Herates pgameneus
hellespontū circa: paruū genus hominū fuisse: ophiogenes uocat: serpentiū
ictus cū tactu leuare solitos: et manu iposita uenena extrahē corpori. Varro
etiā nūc esse paucos ibi: quoꝝ saliue contra ictus serpentiū medentur. Similis
in africa psylloꝝ gens fuit ut agatharchides scribit: a psilo rege dcā: cui sepul
chrū in pte syrtiū maioꝝ est. Hoꝝ corpori ingenitū fuit uirus exiciale serpen
tibus: et cuius odore sopirent eas. Mox uero liberos genitos protinus obiciendi
seuissimis eaꝝ: eoq; gn̄e pudicitiā coniugū expiendi: non profugientib; adul
terino sanguine natos: serpentibus. Haec gens ipā quidē: prope sublata inter
nitione est a nas〈a〉monibus: qui nūc eas tenent sedes. genus tam hominū ex his q
pfugerant: aut quom pugnatū est: afuerāt: hodieq; remanet ī paucis. Sile
et in italia marsoꝝ gens durat: quos a circes filio ortos fuerūt: et eo inesse his ui
naturalē eam: et tn̄ omnibus hoībus cōtra serpentes inest uenenū: ferūt q; ic
tas saliua: ut feruentis aque cōtactu fugere. Q si in fauces penetrauit: ea mori.
idq; maxīe humani ieiuni oris. Supra nasamonas confinesq; illis machlias andro
ginas esse: utriusq; nãe inter se uicibus coeuntes caliphanes tradit. Aristotiles
adicit dextram māmam his uirilem: leuā muliebrē esse. In eadem africa fa
milias quasdam effascinantiū: hysigonus et nymphodorus tradūt: quaꝝ lauda
tione intereant pbata: arescant arbores: emoriant̃ infantes. Esse eiusdē gene
ris in triballis et illyriis adicit hysigonus: qui uisu quoq; effascinent interimātq;
quos diutius intueant̃: iratis pcipue oculis: qd eoꝝ malū facilius sentire pubes.
Notabilius esse: q pupillas binas in oculis singulis habeant. Huius gn̄is feias ī scitie
que mie uocantur: prodit apollonides phylarcus et in ponto tibioꝝ genus:
multosq; alios eiusdē nãe: quoꝝ notas tradit in oculo altero geminā pupillam:

cyclope. lestrigones.
arimaspi.
herodotus. aristeleas.
Antropophagi.
beton.
Item antropophagi.
hysigonus.
sauromate.
ophiogenes.
Gens psilloꝝ.
nasamones.
marsii.
Vis humane saliue.
androgines.
caliphanes
Fascinaciones.
philarcus.

Damon
Veꝝ hoc fortasse.
.M. Tullius.
Nestias hoc credere
Pyrrhus.
Arbores.
Arundines.
Fortunati.
philosopi.
Gentes feræ.
Sciopedes.
Satyri.
Choromandi.
Scyntes.

in altero equi effigiem. Eosdem pterea nõ posse mergi: nec ueste quidẽ degra
uatos. Haud dissimile his genus pharmacũ in ethiopia damon: quoꝝ sudor ta
bem tactis corporibus afferat. Feminas quidẽ oms ubiq; uisu nocẽ que duplices
pupillas hẽant. Cicero quoq; apud nos auctor est: adeo nature: quom feraꝝ moẽ
uescendi hũanis uisceribus in hoĩe genuisset: gignere etiam ĩ toto corpore: et
in quoꝝdam oculis quoq; uenena placuit: ne quid usq̃ mali esset: qd in hoĩe non
esset. Haud procul urbe romana in faliscoꝝ agro familie sũt pauce: que uo
cantur hirpie: que sacrificio ãnuo qd fit ad mõtem soractem apollini: sup am
bustam ligni struem: ambulantes nõ aduruñtur. & ob id ppetuo senatus cõsul
ta: militie õmq; alioꝝ munerꝝ uacatione hñt. Quorũda corpori partes na
scũtur ad aliqua mirabiles: sicut pyrrho regi pollex in dextro pede: cuius tactu li
enosis medebat̃: hũc cremãri cum reliquo corpore nõ potuisse: tradũt. condituq;
loculo in templo. Precipue media ethiopumq; tractus miraculis scatent. Ma
xima ĩ india sũt animalia: inditio sũt canes grandiores ceteris: arbores quidẽ
tante pceritatis traduntur: ut sagittis supari nequeant. Hoc facit ubtas soli tẽ
peries caeli: aquaꝝ abundantia: si libeat credere: ut sub una ficu turme cõdã
tur equitum. Arundines uõ tante proceritatis: ut singula internodia alueo na
uigabili ternos interdũ homines ferant. Multos ibi quina cubita constat lõgi
tudine excedere: nõ expuere: nõ capitis: nõ dentiũ: aut oculoꝝ ullo dolore affi
ci. Raro aliaꝝ corporis partiũ: tam moderato solis uapore durari. Philosophos
eoꝝ quos gymnosophistas uocãt: ab exortu ad occasũ pstare contuentes sole im
mobilibus oculis: feruentibus harenis toto die alternis pedibus insistere. In mõ
te cui nomẽ est nilo: homines esse aduersis plantis: octonos digitos in singlis
pedibus hñtes: auctor ẽ megasthenes. In multis aũt montibus: genus hominũ
capitibus caninis: feraꝝ pellibus uelari: p uoce latratũ edere: unguibus arma
tu: uenatu & aucupio uesci: hoꝝ supra c xx. fuisse tradit̃. Cthesias scribit in
quadã gente indie: feminas semel in uita parẽ: genitosq; confestim canescẽ. Et
hominũ genus: qui monoceoli uocarent: singlis cruribus mire pnicio sitatis ad
saltũ: eosdem qui sciopedas uocari: qui in maiori estu humi iacentes resupini: u
bra se pedũ protegant. nõ longe eos ã trogoditis abesse. Rursusq; ab his occidẽ
tem uersus: quosdam sine ceruice oculos in humeris hñtes. Sunt & sathiri sub
solanis indoꝝ montibus. catarcludoꝝ dr̃ regio: pnicio sissimũ aĩal: tanq̃ quadru
pedes tam recte currentes: hũana effigie: nisi pp uelocitatẽ nisi senes aut eg̃
nõ capiũtur. Choromandoꝝ gentẽ: uocant tauroni siluestrẽ: sine uoce stridoris
horrendi: hirtis corporib;: oculis glaucis: dentibus caninis. Eudoxus ĩ meridianis
indie: uiris plantas esse cubitales: feminas adeo paruas & strutophodes appllant̃.
Megasthenes gentem inter nomades indos nariũ loco foramĩna tm̃ hñtem: anguiũ mõ
loripedem uocari. Scyritas ad extremos fines indie ab oriente circa fonte gan
gis: astomoꝝ gentẽ sine ore: corpore toto hirtã: uestiri frondiũ lanugine: ali
tu tm̃ uiuentem & odore quẽ naribus trahant. Nullũ illis cibũ: nullũq; potũ: tm̃

radicum florumq; uarios odores & siluestrium malorum que secu portat longiore iti
nere ne desit olfatus. grauiore paulo odore haud difficulter examinari. Sup
hos extrema in pte montium spitami pigmeiq; narrant. ternas plitamas longitu
dine. hoc est ternos dodrantes no excedentes salubri caelo. sempq; uernate mon
tibus ab aquilone oppositis. quos a gruibus infestari. homerus quoq; prodidit. Fa
ma est. insidentes arietum caprarumq; dorsis. armatos sagittis ueris tpre uniuerso
agmine ad mare descendere. & oua pullosq; earum alitum consume. ternis expedi
tione eam mensibus confici. aliter futuris gregibus no resisti. Casas eorum luto. pen
nisq; & ouorum putaminibus construi. Aristotiles in cauernis uiue pigmeos tradit. ce
tera de his ut reliqui. Cyrnos indorum genus hysogones tradit. annis centenis q
dragenis uiue. Item ethiopas macrobios & seras estimant. & qui athon monte
incolunt. hos quide. quia uiperinis carnibus alant. itaq; nec capiti nec uestib; eorum
noxia corpori inesse aialia. Honesicritus. quibus in locis indie umbre no sint. co
pora hoim cubitorum quinum & binarum palmarum existe. & uiue annos. c xxx. nec
senescere. sed ut medio euo mori. Crates pgamen indos. qui centenos anos exce
dant gymnestas appellat. no pauci macrobios. Ethesias gentem ex his q appt
lent pandem. i conuallibus sitam annos. cc. uiue. in iuuenta candido capillo q
in senectute nigrescat. Econtra alios quadragenos no excede annos iunctos ma
crobiis quorum fere semel pariant. idq; & agatharcides tradit. ptera locustis eos
ali & esse p uices. Mandorum nom his dedit helitarchus & megasthones. trece
tosq; eorum uicos annumerat. feminas. vii. etatis anno pare. senectam. xl. ano ac
cedere. Artemidorus in tapobrana insula. longissimam uitam sine ullo corporis
langore traduci. uiros indorum quosdam cu feris coire. mistosq; & semiferos esse p
tus. Incolignis eiusdem indie gentes. quinquennes concipe feminas octonum uite an
num non excedere. & alibi cauda uillosa hoies nasci pnicitatis eximie. alios auribus
totos contegi. Soritas ab indis arabis fluuius disterminat. hi nullum alium cibum noue
q piscium. quos unguibus dissectos soli tereant. atq; ita pane ex his faciut ut refert
helitarchus. Trogoditas super ethiopiam ueloctiores esse equis pgamenus Crates.
Item ethiopas octona cubita Longitudine excedere. sorbitas uocari gente eam no
madum ethiopum secundum flumen astragum ad septentrione uergentium. Gens
memismnorum appellata. abest ab oceano dierum itinere xx. animalium que cinocepha
los uocamus lacte uiuit. quorum armenta pascat maribus interemptis pp sobolis cam.
In africe solitudinibus. hominum species obuie subinde fiut. momentoq; euanescut.
Haec atq; talia ex hominum gne ludibria sibi nobis miracula ingeniosa fecit nam. & si
gula quidem que facit in dies & prope horas. quis enumare ualeat. ad detegenda
eius potatem satis sit inter pdigia posuisse gentes. hinc ad confessa in hoie pauca.
Tergeminos nasci certum est in oratiorum curatiorumq; exemplo patet. Supra inter os
tenta adducit preter q in egypto ubi fele cefer potu nilus amnis proxime supmis
diui augusti. Fausta quedam e plebe ostie duos mares & totide feminas enixa.
fama que secuta est. portendit. Haud dubie reputur in peloponesso binos quater

Pigmei & pugna eorum cum gruibus.

Cyrni longeui.
ethiopes. macrobii. seres.

Tapobrana

Soryte.

Trogodite.

De prodigiosis partubus.

Trogus.

enixa: maioremq; partem ex omni eius uixisse partu. Et in egypto septenos utero
simul gigni auctor est Trogus. Gignunt utriusq; sexus quos hermafroditos uocam

Pompeius mag.

olim androgynos uocatos: et in prodigiis habitos: nunc uero in deliciis. Pompeius magn
in ornamentis theatri mirabiles fama posuit effigies: ob id diligentius magnorum artifi

euthias part. XXX.

cum ingeniis elaboratas. Inter quas legitur: euticis a XX. liberis rogo illata trallis
enixa XXX. partus. Alcipe elephantum quod et inter ostenta est. nanq; et serpentem
pepit inter initia marsici belli achille. Multiformes pluribus modis inter mon

Claudius caes.

stra partus eduntur. Claudius caesar scribit hippocentaurum in thessalia natum eode
die interisse. et nos principatu eius: allatum illi ex egypto in melle uidimus. Est inter

Infans in uterum reuersus

exempla: in uterum prorsus reuersus infans sagunti: quo anno deleta ab hanibale e.

De mutatione sexus et geminis partubus.

Ex feminis mutari in mares non est fabulosum. Inuenimus in analibus Licinio crasso:
.C. cassio longino consulib;: casini puerum factum ex uirgine sub parentibus: iussuq; aru
spicum deportatum in insulam desertam. Licinius mutianus prodidit uisum a se argis

Aristontes.

aristontem: cui nomen arestusei fuisse: nupsisse etiam: mox barbam et uirilitatem

L. consicius.

prouenisse: uxoremq; duxisse. Eiusdem sortis et smyrne puerum a se uisum. Ipse
in africa uidi mutatum in marem nuptiarum die. L. consicium: ciuem trisditanum. Editis
geminis ratum esse: aut puerpere: aut puerperio preter quam alteri uitam. Si uero utrius
q; sexus editi sunt gemini, rariore utriq; salute. Feminas celerius gigni quam mares
sicuti celerius senescere. Saepius uero in utero moueri mares et in dextera fere geri parte: in
leua feminas. Ceteris animantibus statutum et pariendi et partus egerendi tempus e: ho

De hoie gnando: et pariendi tempora per illustria exempla: mensibus: septimo ad undecimum.

toto anno: et incerto gignitur spacio. Alius septimo mense: alius octauo: et usq; ad
initia decimi ad undecimum. Ante septimum mensem haud unquam uitalis est. Septimo
non pridie posterove plenilunii die: aut interlunio concepti: nascuntur. Translaticum

Cont

in egypto est et octauo gigni: iam quidem et in italia tales partus esse uitales: contra priscorum
opiniones uariat haec pluribus modis. Vestigia: gaii herculii et postea pomponii.

Vestigia mr cesonie ux. caes.

atq; orfici clarissimorum ciuium coniux: ex his quattuor partus enixa septimo mense: ge
nuit Suillum rufum. XI°. Corbulonem septimo: utrumq; consulem: et postea caesoniam gaii
principis coniugem: octauo. In quo mensium numero: genitis intra XL. diem maximus labor:
grauidis autem quarto et octauo mense: letalesq; in his abortiui. Masurius auctor est.
.L. papirium: secundo pretore: coheredem lege agente bonorum possessionem contra eum dedis

De conceptibus: et signa sexus in grauidis

se: quom mater partum XVI. mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariendi
statutum uideretur. A concepto decimo die dolores capitis: oculorum uertigines tene
breq;: fastidium in cibis: redundatio stomachi: indices sunt hominis inchoati. Melior co
lor marem ferenti et facilior partus: motus in utero XL°. die. Contraria omnia in altero sexu:
ingestabile onus crurium: et inguinis leuis tumor: primus autem XC°. die motus. Sed
plurimum laboris in utroq; sexu capillum germinante partu. et in plenilunio: quod tempus edi
tos quoq; infantes praecipue infestat: adeoq; incessus: atq; omne quicquid dici potest in grauii
da. Refert: ut salsioribus cibis usae: carentes unguibus edant partus. et si respirauere

De conceptu hominum et generatione.

difficilius enitantur. Oscitatio quidem in enixu letalis est: sicut sternutasse in coitu
abortiuum. Miseret: atq; etiam pudet estimantem quam sit friuola animalium superbissimi

De hominum genitura

origo. Quom plerisq; abortus ca. fiat odor ablucernarum extinctu. His principiis nascu
tur tyranni! carnifex his animus. Tu qui corporis uiribus fidis. Tu qui fortune munera
amplexaris! et te ne alumnum quidem eius estimas! sed partum. Tu cui sp in uictoria
est mens. Tu qui te deum credis! aliquo successu tumens! tanti tam perire potuisti. Atq
etiam hodie minoris potes: quantulo serpentis ictu dente! aut etiam ut Anacreon po
eta acino uue passe! aut fabius senator! ptor! in lactis haustu uno pilo strangulatus.
I s demum profecto uitam equa lance pensitabit! qui semp fragilitatis humane me
mor fuerit. In pedes procedere nascentem contra naturam est! e quo argumento eos
appellauere agrippas. ut egre partos. qualiter. M. agrippam ferunt genitum! unico p
prie felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis. Quamquam is quoq; aduersa pedum
ualetudine misera iuuenta! exercito euo inter arma! et ad mortem obnoxio accessu
infelici terris stirpe omni! Sed per utrasq; agrippinas maxime! que gaium et domicium
neronem principes genuere! totidem faces generis humani. Preterea breuitate eui. Li. raptus
anno! in tormentis adulterorum coniugis! socerique p graui seruitio! luisse pposteri ort
augurium existimatur. Neronem quoq; paulo ante principem! et toto principatu suo hostem
generis humani! pedibus genitum scribit parens eius agrippina. Ritu nature! hominem capite
gigni! mos est pedibus efferri. Auspicatius enecata parente gignuntur! sicut
scipio african prior natus. primusq; caesar est ob caesum matris uterum: dictus. qua de causa
et caesones appellati. Simili modo natus et manilius. qui cartaginem cum exercitu intrauit.
V opiscum appellabant unum e geminis! qui recenti utero nascentur! altero interempto
abortu. Namq; maxima! et si rara! circa hoc miracula existunt. Preter mulierem!
pauca animalia coitum noue grauida! Unum quidem omnino ad alterum superfetat. Extat in mo
nimentis et medicorum! quibus talia consectari cure fuit! uno abortu: duo puerpera
egesta. Sed ubi paululum temporis inter duos conceptus intercessit! uterq; e perfert. ut in
hercule et hyphicle fratre eius apparuit! et in ea que gemino partu alterum marito similem! alterum
adultero genuit. Item in proconesia ancilla! que eiusdem diei coitu! alterum domino similem! al
terum procuratori eius. Et in italia! que unum iusto partu! quinque mensium alterum! edidit.
R ursus in alia! que septem mensium edito puerperio! insecundis mensibus geminos eni
xa est. Iam illa uulgata est uarie! ex integris truncos gigni! ex truncis integros! ea
demq; parte truncos. Signa quedam! neruosq;! et cicatrices etiam regenerari quarto
partu! dacorum originis nota! in brachio reddit. In lepidorum gente tres! inter
misso ordine! obducto membrana oculo: genitos accepimus. Similes quidem alios auo!
et ex geminis quoq; alterum patri! alterum matri! annoq; post genitum maioris! similem fu
isse ut geminum. quasdam sibi similem semp parere! quasdam uiro! quasdam nulli! quas
dam feminam patri: marem sibi. Indubitatum exemplum est! nicei nobilis pictoris
byzanti geniti! qui adulterio ethiopis nata matre! nihil a ceteris colore differente
ipse in auum degenerauit ethiopem. Similitudinum quidem in mente reputatio est
et in qua credantur multa fortuita pollere uisus! auditus! memoria eque hauste
imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam utriuslibet animum subito sibi transuolans
effingere similitudinem aut miscere existimatur. Ideoq; plures in homine quam in ceteris omnibus ani

HOMVNCIO.
ADVERTE.

Anacreon. acino
Fabius. solo pilo strangulatus.

De Agrippis.
M. agrippe nomen ex Re.

Nero infelix.

Monstruosi partus ex
cisi utero.

Qui sint Uopisci.
Exempla mirose sobolis.

Hercules.

Exempla similitudinum.

malibus differentie: quoniam uelocitas cogitationum: animiq; celeritas: et inge
nii uarietas: multiformes notas imprimit. quom ceteris animatibus imobiles sint oculi
et similes omnibus: singulisq; in suo genere. Antiocho regi Syrie: e plebe nomine arthe
mius: in tantum similis fuit: ut laodice coniunx regia necato iam antiocho: mimum per eum
comendationis regniq; successionis peregerit. Magno pompeio Vibius quidam e ple
be: et publicius etiam seruitute liberatus: indiscreta prope specie fuere similes: illud os
probum reddentes: ipsumq; honorem eximie frontis. Qualis causa patri quoque eius: meno
genis coci sui. cognomen imposuit strabonis a spetie oculorum nomen imitatis: ut uitium imi
tata. Et in seruo sapionis serapione inerat suari negatiatoris
uile mancipium eiusdem familie: sapioni post eum nomen saluito minus dedit.
Sicut spinther secundarium: tertianumq; pamphilius. Collegio lentuli et metel
li consulum: in quo perquam importune fortuitum hoc quoq; fuit: duorum simul consulum in
cena imagines cerni. E diuerso L. plancus orator: histrioni rubri cognomen impo
suit. Rursus curioni patri: burbuleius. Itemq; messale censorio menogenes: per
inde histriones. Surre equidem proconsul et rictum in loquendo: intractioneq;
lingue et sermonis tumultum: non imagine modo piscator quidam sicilia reddidit.
Cassio seuero celebri oratori: armentarii mirmillonis obiecta similitudo est. To
ranius M. antonio iam triumuiro: eximios forma pueros alterum in asia genitum
alterum trans alpes ut geminos uendidit: tanta unitas erat. Postquam deinde sermo
ne puerorum detecta fraude: a furente increpitus antonio est: inter alia mag
nitudinem precium conquerente (nam ducentis erat mercatus sestertiis) respondit uer
sutus ingenium: magno id ipsum se tanti uendidisse: quoniam non est mira similitudo in
ullis eodem utero editis. Diuersarum quidem gentium natales tam concordi figura
reperiri: super omne esse taxationem. Adeoq; tempestiuam admirationem intulit: ut
ille proscriptor: animus modo et contumelia furens non aliud in censu magis et in fortu
na sua duceret. Est quedam priuatim dissociatio corporum et inter se sterili
bus: ubi cum aliis iunxere gignunt: sicut Augustus liuia. Item alii alieq; feminas tan
tum generant: aut mares. plerumq; et alternant: sic grachorum mater duodecies: agrip
pina germanici nouies. aliis sterilis est iuuenta. aliis semel in uita datur gignere.
Quedam uero pariunt partus quales signi medicina et cura uincere feminam fere gignunt.
Diuus augustus in reliqua exemplorum raritate: neptis sue nepotem uidit genitum
quo excessit anno. M. syllanum: qui quom asiam obtineret post consulatum neronis
principis successione ueneno ei interemptus est. Q. metellus macedonicus quom
sex liberos relinqueret: undecim nepotes reliquit. nurus uero generosq; et omnes qui
se patris appellatione salutarent. XXVII. In actis temporum diui augusti inueni
tur. XII. consulatu eius et quem sylla collega ad III. idus aprilis gessit: crispinum hylarum
ex ingenua plebe fesulana cum liberis. VIII: in quo numero filie due fuerunt. nepotibus
XXVII. pronepotibus. XXIX. neptibus. VIII. summa. LXXII. prelata pompa cum omnibus in ca
pitolio immolasse. Mulier post. L. annum non gignit. maiorq; pars. XL. profluuium
genitale sistit. Nam e uiris massinissam regem post. LXXXVI. annos generasse filium

Arthemius Antiochositus.
Vibius. pompeio
publicius.
Menogenes.
Serapio.
Lentulus. Metelus cons.
L. plancus.
Surra.
Cassius.
Toranius.
M. Antonius.
Astute responsum proscriptori antonio.
Quae sit generandi ratio.
Liuia.
Agrippina.
Augustus.
Syllanus.
Metellus.
D. augustus.
Sylla.
Crispinus.
Item de Eodem multiplicius.
Masinissa.

quon methimachiu appellauit clarorum est. Catonem censorium octuagesimo ex
acto e filia salonis clientis sui. qua de ca aliorum ei liberorum ppago Luciniani sunt co
gnoiati. hi saloniani ex quibus uticensis fuit. Nup. L. uolusio saturnino iurbis
prefectura extincto: notum est corneliam sapionu gente uolusiu saturninu qui
fuit cosul: post. lxii. anos genuisse. et usq; ad. lxxv. apud ignobiles uulgares re
pitur gnatio. Solum aut animal menstruale mulier est. pinde uniusutero: quas
appellarut molas: ea caro est informis: lamma ferri ictum et aciem respuens.
mouetur. sistitq; menses et ut partus. alias letalis: alias una senescens: aliqto aluo
citacior excedens. Simile quidem et uiris iuuentre gignit qd uocant scyron: sic
oppio capitoni ptorio uiro. Sed nihil facile repietur mulierum pfluuio magis
mostrificu. Acescunt supuentu musta. orta sterilescut. fruges moriunt. insita
exurunt. hortorum germina et fructus arborum quibus insidere decidut. speculorum
fulgor: aspectu ipso hebetatur. Acies ferri perstringit. eborisq; nitor. Alui ap
piu moriunt. Aes etia ac ferru rubigo protinus corumpit. odorq; dirus aera.
et in rabiem agunt gustato eo canes. atq; insanabili ueneno morsus infigitur.
Quid sit bytuminu. sequar: alioqn et lenta na in lacu iudeae q asphaltices noiat.
certo tpre anni supnatans nequit sibi auelli: ad omenn contactum adherens pter
q filo qd tale uirus infecerit. Etiam formicis aiali minimo inesse sensum ei fert:
abiciq; gestatas fruges nec postea repeti. Et hoc tale tantuq; omnibus tricenis die
bus malum imuliere existit et trimenstri spacio largius. quibus uero sepi mse:
sicut aliquibus nuquam. Sed tales no gignut: qm hec est gnando hoi materia ger
mine e matricibus coaguli mo: hoc in se reglomerante: qd deinde tempore ipso
aiatur corporaturq;. Ergo quom grauidis fluxerit. inualidi aut no uitales partus
edunt: ut samosi auctor est nigidius. Idem: lac femine no corrupi aletis
partu si ex eode uiro rursus concepit: arbitrat. Incipiente aut hoc statu atq; de
sinente: conceptus facillimi tradunt. Fecunditatis in feminis progatiua accipini
iunctis medicame oculis: saliua infici. Ceterorum editus: pmores septimo mese gig
ni dentes. priusq; in supera fere pte: haud dubiu est septio eosdem decide anno:
aliosq; suffici. Quosdam et cu dentibus nasci: sicut. M. curiu qui ob id dentatus
cognomatus est: et consulem papiriu carbone: pclaros uiros. In feminis ea res i
auspicati fuit exempli. Regum temporib;: quom ita nata esset ualeria: exitio
ciuitati in qua delata esset futura: responso aruspicu uaticinante. Sesappam:
etia illa tempestate florentissima: deportata est ueridico exitio consecuto. Quas
dam concreto genitali gigni infausto omine: cornelia grachorum mater indicio e.
Alii qui uice dentiu continuo osse gignutur sicuti prusie regis bytyniorum filius supna
parte oris. Dentes aut tantu inuicti sut ignibus nec cremant cu reliquo corpore.
Idemq; flammis indomiti cauant tabe pituite. Candorem trahut quoda medi
came. usu atterunt: initoq; primu in aliquibus deficiut. Nec cibo tm et alime
tis necessariu: quippe uocis sermonisq; regime primores tenent concentu: quoda
ex aduersos ictum lingue serieq; structure: atq; magnitudie mutillantes molli

Catonu ppago. Luciniani
et saloniani.
Uolusius.
Cornelia.
De Menstruis mulierum.
DIRUM VIRUS INMULIERE
bytumen.
Formicae.
Nigidius.
Item De ratione partuum
expientia clara.
Dentatus.
Carbo.
Ualeria.
mater gracchorum.
Prusias.
De Dentibus.

entesue aut hebetantes uerba! et quom defuere explanatione omnẽ adimentes!

Turduli.

qn et augurium in hac esse creditur pte. Tricem bini uiris attribuuntur! excepta tur
dulo4 gente quibus plures fuere! longiora pmitti uite putat spacia. Femis minor

Agrippina.

nis! quibus in dextra pte gemini supne a canibus cognoiati! fortune blandimeta

R-itus.

pollicentur! sicut in agrippina domitii neronis mre. Contra in leua. Homine p
us q̃ genito dente cremari: mos gentiũ nõ est. Sed mox pla de hoc comemoratim

Zoroastes risit stati quũ natus fuit.

historia decurret. Risisse eodem die quo genitus esset unũ hoiem accepim! Zo
roasten! eidem cerebrum ita palpitasse ut impositam repelleret manu! futurae

De statura corpo4.

praesagio sciae. In trimatu suo cuiq; dimidiã esse mensurã stature certũ est. In ple
nũ aũt euento mortaliũ generi minorem indices fieri propé mõ obseruat. raroq; pa
tribus proceriores consumete ubertate seminũ exustione! i cuius uices nũc uergat euũ.

Oron. Osus. Horestes. Homerus.

In Creta: terremotu rupto mõte: inuentũ est corpus stans. xlvi. cubito4! qd alii oro
nis! alii osum esse tradũt. Horestis corpus oraculi iussu refossum! septe cubito4 fu
isse! monimentis credit. Iam uõ ante anos ppé mille! uates ille homer nõ cessauit
minora corpora mortaliũ q̃ prisca conqueri. Procerissimũ hominũ etas nra diuo

Gabbor.

claudio pncipe gabbore nomine ex arabia aduectum! noue pedũ et totidẽ uncia

Piso. Secundilla.

4 uidit. Fuere sub diuo augusto semipede addito! quo4 corpora ei miraculi gra
in conditorio sallustiano4 seruabant hort o4! pisoni et secundille erãt nomina.

Copas. Andromeda. Manius. Tullius. Sexquipedales.

Eodem preside minimi hõ duos pedes et palmũ copas noie in deliciis iulie neptis fuit.
et mulier andromeda liberta liuie auguste. Manium maximũ et M. tulliũ
equites ro. binũ cubito4 fuisse auctor e M. uarro! et ipi uidim in loculis asserua
tos. Sesquipedales gigni quosdam longiores in trimatu iplentes uite cursũ haud
ignotũ est. Inuenimi in monimentis salamine! euthimei filiũ in tria cubita trienio
accreuisse! incessu tardũ! sensu hebete etiã pubere fcm! uoce robusta! absũptũ
contractione mẽbro4 subita trienio circũacto. Ipsi uõ pdem uidim eadẽ fermé
oĩa preter pubtatẽ in filio cornelii taciti eqtis ro. belgice gallie rõnes pcuran

Insignia corporum.

tis. et tapelos greci uocant eos! in latino nõ hñt nomẽ. Qd si homini spa
ciũ a uestigio aduertice id etiam sparsis manibus inter longissimos digitos ob

Uires. Pondus. Fluxus. — corpo4

seruatũ est. Sicuti uires quibusdã dextra pte maiores! quibusdã equas utraq;.
aliquibus leua manu ptipuas! nec id unq̃ in feminis. Mares prestare pondẽ! et d
functa uiuentibus corpora oĩm aĩaliũ! et dormientia uigilantibus. Urorum
cadauera supina fluitare! femina4 prona! uelut pudori defuncta4 parcente

Exempla uaria4 figura4.

natura. Concretis quosdam ossibus ac sine medullis uiuẽ accepim. Signũ eo4
esse! nec sitim sentire! nec sudorẽ emittere. Quanq̃ et uolũtate sciam sitim uictã.

Aqua subtercute.

Equitemq; ro. iuliũ uiatorẽ! eucontio4 gente federata in pupillaribus annis! aq̃
subtercutẽ fuisse morbo! prohibitũ hũore a medicis! nãm fecisse cosuetudinẽ:

Diuerso4 mo4 ex.

atq; in senecta caruisse potu. Nec nõ et alii mlta sibi imperauere. Ferunt cras

Qui nunq̃ risit.

sum auũ crassi in parthis interempti nũq̃ risisse! ob id agelastũ uocatũ. sicuti nec
flesse mltos. Socratem cla4 sapiã eodem semp uisum uultu! nec hylari magis

Socrates. Diogenes.

aut turbato. Exit hic ai tenor aliqn in rigore quendã turpitudineq; nãe. dur4!

& inflexibilem affectusq; humanos adimit. quales aphatigi greci uocant. multos eius
generis experti. quod mirum sit: auctores maxie sapientie diogene cynnicũ. pyrrho
nem heraclitũ. tymone: hunc quide etiam in totius odiũ generis humani euectum.
Sed haec parua nẽ insignia in tessuaria cognoscuntur: ut in Antonia drusi. nunquam expu
isse. in pomponio consulari pocata nunquam ructuasse. Quibus natura concreta sunt ossa q
sunt rari admodũ cornei uocant. Corpore neruosos esse: sed eximiis uiribus:
Tribitanum in gladiatorio ludo samnitum armatura celebrem: filiũq; ei magni pompeii
& rectos & trasuersos cancellatim toto corpore habuisse neruos: in brachiis etiã mani
bus q; auctor ẽ Varro prodigiosa uirũ elatione: atq; etiã hoste ab eo ex prouocati
one dimicante inermi dextera uno digito superatũ: & postremo correptũ in castra
translatũ. Aulus fimusualens: meruit in pretorio diui augusti centurio: uehicula
cũ culleis onusta donec exinanirent sustinẽ: solutus carpenta apprehensa una ma
nu retinere obnixus contra nitentibus iumentis. & alia mirifica facẽ que insculp
ta monimẽto eius spectant. Ideo M. uarro rusticellus inquit hercules appellatus
mutũ suum tollebat. Suffius sauius duo centenaria pondera pedibus: totidẽ mani
bus & ducenaria duo humeris contra scalas ferebat. Nos quoq; uidimus athana
tũ noie prodigiose ostentationis: quinquagenario torace plumbeo indutũ: coturnisq; d.
pondo calciatũ per scenam ingredi. C. milonẽ athletam quom constitisset: nẽo uesti
gio educebat. malũ tenenti: nẽo digito corripiebat. Cucurrisse mille. xc. stadia
ab athenis lacedemonẽ biduo philippide. Magnũ erat: donec camisti cursor lace
demonius. & philonius alexandri magni a sityone elim: uno die mille. ccc. v. cucur
rerũt. Nunc quid in circo quosdã. clx. passuũ tolerare nõ ignoram. Nuper q; fon
teio & uipstano cons. annos. viii. genitũ puerũ a meridie ad uesperũ. lxxv. passuũ
cucurrisse. Cuius rei admiratio ita demũ soluta puerit: si quis cogitet nocte ac die
longissimũ iter uehiculis tribus tyberiũ neronẽ emensũ festinatẽ ad Drusũ fr̃em
egrotũ in germania. In ea fuerũt. cc. passuũ. Oculorum acies uel maxime fidem ex
cedentia inuenit exempla: in nuce inclusam iliadam homeri carmẽ in membra
na scriptũ tradit cicero. Idem: fuisse qui pruide. c. xxx. passuũ. huic & nom. M. uarro
reddidit strabonẽ uocatũ. Solitũ autem punico bello a Lilybeo sicilie promutorio
exeũte classe ẽ cartaginis portu: etiam numẽ nauiũ dicẽ. Callicrates ex ebore for
micas: & alia tam parua fecit ãtalia: ut partes eorum a ceteris cerni nõ possent. Mer
mecides quidem in eodem gñe inclaruit. quadrigam ex eadẽ materia quã musca
integeret alis: fabricatã & nauẽ quã apecula pennis absconderet. Visu
deinde plimũ potuit strabo noie: que suspexisse p. c xxx v. passus Varro signt.
solitũq; exeunte a cartagine classem punicã: specula notare. Auditus unũ
exemplũ habet mirabile. Proeliũ quo sybaris deleta est: eo die quo gestũ erat au
ditũ olympie. Nam cymbrice uictorie pollux castorq; romani qui persicam uic
toriam ipo die quo contigit: nũtiauere. uisus & numinũ fuere presagia. Pacien
tia corporis ut est crebra sors calamitatũ innumera documenta pepit. Clarissimũ
in feminis lene meretricis exemplũ: que torta nõ indicauit armodiũ & aristo

Pyrrho. Tymon. — tyrani
Antonia pocata. — abstinẽtes.
De Fortitudine & uelocitate.
Tribitanus
Valens.
dictum iocose.
Suffius.
Athanatus.
Milo.
philippides.
philonius.
dignũ miratu
Tyb. nero.
Homeri iliad.
Strabo
Formica.
quadriga.
Nauis.
De Visu.
De Auditu.
Proelium.
pollux castor.
Exempla Pacientie.
Loena.

Memorie exempla.

Cyrus. Scipio. Cyneas. Mittydates. Carneades. Symonides. Metrodorus.

Messala.

LAVS CAII IVLII CAESARIS

LAVS POMPEII MAGNI

gitonem tyrannicidas. In viris anaxarchi qui simili decausa quom torqretur:
praerosam dentibus linguã unaq; spe iudicii in tyrannos expuit. Memoriã
necessariũ maxime vite boni: cui papue fuit: haud difficile dcu est tã multis
gloriam eius adeptis. Cyrus rex omnibus exercitu suo militibus noĩa reddidit. L.
scipio populo ro. Cyneas pyrrhi regis legatus: senatui & equestri ordini romae
postridie q̃ aduenerat. Mithridates duaꝝ & uiginti gentiũ rex totidẽ linguis iura
dixit. pro contione singulas sine interpte affatus. Carneadas quid ingretia q
quis exegerit uolumina in bybliothecis legentis nõ representauit. Quom ars
postremo ei rei facta & inuenta est á symonide medico: consummata á metrodoro sce
psio: ut nihil nisi hisdem uerbis redderet auditũ. Nec aliud est eque facile ĩ hoĩe
morboꝝ & casus iniurias atq; etiã metus sentiens: alias pticulatim: alias uniusa
I ctus lapide oblitus est litteras tm. Et palto tecto lapsu: matris & affinũ propin
quoꝝq; cepit obliuionem. Alius egrotus: seruoꝝ etiam. sui uero nois messala cor
uinus orator. Itaq; sepe deficere temptat & meditatur uel quieto corpore et
ualido. somno quoq; serpente amputat: ut inanis mens querat ubi sit loci.

Animi uigore pstantissimũ arbitror. C. caesarẽ Dictatorẽ. Nec uirtutẽ constanti
amq; nũc commemoro: nec sublimitatẽ omnium capacẽ que celo cõtinent: sed propriũ
uigorem celeritateq; quãda igne uolucrẽ. Scribere & legẽ simul dictare & audi
re solitũ accepimus. Epistolas uero tantaꝝ reꝝ quaternas pariter librariis dictare.
aut si nihil aliud ageret septenas dictare. Idem signis collatis qnquagies dimica
uit. Solus M. marcellũ transgressus qui unũ de quadragies dimicauit. Nã pter
ciuiles uictorias undecies centũ & nonaginta uõ milia hominũ occisa proeliis ab
eo: nõ equidem ĩ gloria posuerim. Tantã etiam coactam humani generis iuriã qd
ita esse confessus ẽ ipe: belloꝝ ciuilium stragẽ nõ prodendo. Iustius Pompeio magͦ
tribuat octingentas. xlvi. naues pyratis ademisse. Caesari propriũ & peculiare
sit pter supra dcã clementie insigne: qua usq; ad poenitentiã omnes supauit. Idẽ
magnanimitatis prebuit exemplũ cui compari nõ possit aliud. Spectacula n. edita
effusasq; opes. aut operũ magnificentiam ĩ hac pte enũare: luxurie fauentis
est. Illa fuit uera & incompabilis inuicti animi sublimitas. captis apud pharsaliã
pompei magni scriniis epistolaꝝ: iterũq; apud tapsum scipionis: ea optima concre
masse fide. atq; non legisse. Verum addecus imperii romani non solũ ad uiri
unius pertinet uictoriam Pompeii magni titulos omis triumphosq; in hoc loco
nũcupare: Equato nõ modo alexandri magni reꝝ fulgore: sed etiam herculis
prope ac liberi patris. Igitur sicilia recupata unde pmũ syllanus in rei. p. cã exo
riens auspicatus est. Africa uõ tota subacta & in dicione redacta: magniq; noĩe
spoliũ inde capto: eques romanus: id qd antea nemo: curru triumphali euectus ẽ.
Et statim ad solis occasum transgressus excitatis in pyreneo tropheis: oppida oc
tingenta. lxxvi. ab alpibus ad fines hispanie ulterioris: in dicionẽ redacta: ui
ctorie sue ascripsit. & maiore aĩo sertoriũ tacuit. Belloq; ciuili qd omnia concu
tiebat externa: extinctos iteꝝ triumphales currus eques ro. induxit. toties im

Cic. in philip. II.

Fuit in illo ingenium. ratio. memoria. Litteratura. cogitatio. diligentia. res bello gesserat:
q̃uis rei. p. calamitosas at tamen magnas: nõ multos annos regnare est meditatus. magno
Labore. magnis periculis qd cogitauerat effecerat. muneribus. monimentis. congiariis. epulis.
multitudinem imperitam lenire. suos premiis aduersarios clementie specie deuinxerat
Quid multa? attulerat iã libere ciuitati. partim metu: partim patientia cõsuetudinẽ seruiendi.

M. brutus & cassius. CN. domitius. C. trebonius. Seruilii duo caschas. & hala. & ceteri.

peratorante q̃ miles. Postea ad tota maria: & deinde solis ortus: missus. Hos retulit
patrię titulos more sacris certaminibus uincentiũ. neq; n. ipsi coronant. sed prias
suas coronant. Hos ergo honores urbi tribuit in delubro minerue qd ex manu
bus dicebat genetus. Pompeius magnus imp̃ator bello .xxx. annorũ confecto: fu
sis: fugatis: occisis: in deditione acceptis. Hominũ centies uicies semel: LXXXIII. mi
libus depressis: aut captis nauibus. dccc.xlvi. Oppidis: castellis mille. d. XXXVIII.
in fidem receptis. terris á meoti ad rubrũ mare subactis: uotũ merito minerue.

Titulus.

Hoc est breuiariũ eius ab oriente. Triumphi uõ quẽ duxit ad .III. Kł. octobr. M.
pisone. M. mesalla cons. prefacio hec fuit: Quom oram maritimã p̃donibus
liberasset: & imperiũ maris p̃p̃lo ro. restituisset: ex asia: pontho: armenia:
paphlagonia: cappadotia. cilicia: syria: scythis: iudeis: albanis: hiberia: insula
creta: basternis: & sup̃ hec de regibus: mitrydate atq; tygrane triumphauit.

Triumphus.

Summa summarũ in illo gloria fuit: ut ip̃e in contione dixit quom de rebus suis dissere
ret: asiam ultimã p̃uintiarũ excepisse, eandemq; mediã patrię reddidisse.
Siquis econtrario simili mõ uelit p̃censere caesaris res qui maior illo apparuit: to
tum profecto terrarũ orbem enumeret: qd infinitum esse conueniet. Cẽtis
uirtutũ generibus uarie & multi fuere p̃stantes. Cato p̃mus portie gentis tres sum
mas in homine res p̃stitisse existimatus est: optimus orator: optimus imp̃ator: op
timus senator. Quae mihi omnĩa etiam si nõ prius attamẽ clarius fulsisse i scipiõe
haemyliano uident̃. Dempto p̃terea plurimorũ odio quo cato laborauit. Itaq; sit
propriũ catonis quater & quadragies causam dixisse. ne quicq̃ sepius postulatum:
& semp̃ absolutũ.

LAVS. CATONIS. PRIMI.

S. Hemylianus.

Fortitudo in quo maxime extitit: inmense q̃stionis est. Utiq;
si recipiatur poetica fabulositas. Q. ennius titus: cecilii tenerũ fremq; eius p̃ci
pue miratus. pp̃ eos sestum decimũ ad nares adiecit. Lucius Siccius dentatus q
tribunus plebeius fuit Spurio tarpeio eterno cons. haud multo post exactos reges
ut nũo sissima suffragia habet. Centies uicies prelitatus. octies ex p̃uocatione uictor
.xlv. cicatricibus aduerso corpore insignis: nulla in tergo. Idem spolia cepit. XXXIIII.
Donatus hastis puris duodeuiginti. phaleris: XXV. torquibus tribus & .LXXX. armillis
: cLX. coronis: XXXVI. ciuicis: XIIII. aureis: VIII. muralibus tribus. obsidionali una.
Fisco eris .X. captiuis .XX. milibus. Imp̃atores noue ip̃ius maxĩe op̃a triumphantes:
secutus. Preterea qd optimũ in opibus eius reor. Uno ex ducibus. T. tyberio romilio
ex consulato ad p̃p̃lm conuicto male acti imp̃ii eius militaris.

Item de Fortitudine.

Ennius.

Siccius omnium insignis.

Haud minora foret
Manlii capitolini decora ni p̃didisset illa exitu uite. Ante .XVII. annos bina q̃cepe
rat spolia primus oĩm eques coronã murate accepat. P. seruiliũ magrm̃ equitũ
seruauerat. Ipse uulneratus humerũ. femur. sup̃ omnĩa capitoliũ: summamq; rẽ in eo
solus á gallis seruauĩt si nõ regno suo seruasset. Verũ in his quidẽ sunt uirtutis op̃a
magna: sed maiora fortune. M. sergio ut equidẽ arbitror nemo quenq̃ hominum
iure p̃tulerit: licet p̃nepos catilina grãm nõi deroget. Secũdo stipendio dextrã
manũ p̃didit. stipendiis duobus ter & uicies uulneratus est. Ob id neutra manu:
neutro pede: satis utilis. uno tñ seruo p̃lurimis postea stipendiis debilis miles. Bis

Manlius capitolinus.

.M. Sergius.

.L. catilina

abhanibale captus. neq; ei cum quolibet hoste res fuit. bis uinculorum eius profugus
i xx. mensibus nullo non die in cathenis aut compedibus custoditus. Sinistra manu so
la quater pugnauit. duobus equis insidente eo suffossis. Dextram sibi fecit ferream

Cremona.

eaq; religata preliatus. Cremonam obsidione exemit. placentiam tutatus est. Duodena
castra hostium in gallia coepit. Que omnia ex oratione eius apparent. In ta quom i p
tura e sacris arceret a collegis ut debilis. Quos hic coronarum aceruos hoste mutato?
Et u. plurimum refert in que cuiusq; uirtus tempora inciderit. Quos trebia tycinus ue
aut transimenus ciuicas dedere? que cannis corona merita unde fugisse ultimus su
mi opus fuit? Alii profecto uictores hominum fuere! sergius uincat! etiam fortunam.
Ingeniorum glorie quis possit agere delectum per tot disciplinarum genera et tantarum rerum

Homerus.

operumq; uarietate. nisi forte homero uate greco nullum q; felicius extitisse conuenit.

Diuerse Laudes plurimorum et alexandri magni.

siue opis fortuna. siue materie existimetur. Itaq; alexander magnus et in insignib;
iudicius optime citraq; inuidiam tam superba censura peregeret. Item spolia darii per
sarum regis unguentorum scrinio capto quod erat ex auro gemmisq; margaritis preciosum.

Libri. unguenta.

uarios eius usus amicis demonstrantibus. Quando tedebat ungenti bellatore et mili
tia sordidum. imo hercule inquit librorum homeri custodie detur. Ut preciosissimum huma
ni animi opus quam maxime diuiti ope seruaretur. Item pyndarei uatis familie penatib;

Pyndarus.
Arestotiles.
Archilocus.
Sophocles.

q; iussit parci quom thebas rapet. Arestotili philosopho patriam suam credidit. tanteq;
q; rerum claritati tam benignum testimonium miscuit. Archilochi poete interfec
tores apollo arguit delphis. Sophoclen tragici coturni principem defunctum
sepelire liber pater iussit. Obsidentibus moenia lacedemoniis Lysandro eorum re
ge. inquiete sepius admonito ut pateretur humari delicias suas. Requisiuit rex
qui supremum diem athenis obisset. nec difficulter ex his que deus significasset
intellexit. Platoni sapientie antistiti dionysius tyrannus alias seuitie su

De Platone. Ennio. Uirgilio. M. varrone. et M. T. cicerone.

perbieq; natus. uittatam nauem misit obuiam. ipse quadrigis albis egredientem
in litore excepit. Uiginti talentis unam orationem isocrates uendidit. Heschines

Isocrates.
Heschines.
Demosthenes.

atheniensis summus orator. quom accusationem qua fuerat usus rhodi legisset.
legit et defensionem demosthenis. qua in illud depulsus fuerat exilium. mirantib;
q;. Tum magis fuisse miraturos dixit. si ipsum orantem audiuissent. testis ingens

Tucidides.

factus inimici. Tuciden imperatorem athenienses in exilium egere. tragediarum condi
torem. reuocare eloquentiam mirati cuius uirtutem damnauerant. Magnum et menan

Meander.

dro in comico sodo testimonium regum egypti et macedonie contigit classe et per lega
tos petitus. maius ex ipso regie fortune prelata literarum conscia. Perhibuere et ro

.CN. pompeius.

mani proceres etiam exteris testimonia. CN. pompeius confecto mitrydatico bel
lo. intraturus posidonii sapientie professione clari domum. fores percuti de more a li

Posydonius.

ctore uetuit. et fasces literarum ianue summisit is. cui se oriens occidensq; summiserat

Censorinus.

Cato censorius. in illa nobilium trium sapientie procerum ab athenis legatione. audito
carneade. quam primum legatos eos censuit dimittendos. quoniam illo uiro argumentante
quid ueri esset. haud difficile discerni posset. quanta morum commutatio. Ille semper alioquin

Uticensis.

uniuersos exitiali nomine appellandos censuit grecos. At pronepos eius uticensis cato

ñatę

unū ex tribunatu militū ptium: alterū ex cypria legatione deportauit. eande
q; linguam ex duobus catonibus in illo abiecisse: in hoc importasse mirabile est.
Sed & nostrorum gloriam percenseamus. Prior africanus. Q. ennii statuā sepulcro suo
ĩponi iussit. clarumq; illud nomē immo uero spoliū ex tertia orbis pte raptū: in cinē
supremo cum poete titulo tegi. Diuus augustus carmina uirgilii cremari contra
testamenti eius uerecundiam uetuit. maiusq; ita uati testimonii contingit: q̄ si p
ipse sua pbauisset. M. uarronis bibliotheca que pma in orbe ab asinio pollione pb
licata rome est: unius uiuentis posita imago est. Haud minore ut equide reor
gloria pncipe oratore & ciue ex illa igenuorum que tunc fuit multitudine uni hanc co
ronā dante: quā quom eidem magnus pompeius pyratico ex bello nauale dedit. Jn
nūabilia deinde sunt exempla romana si psequi libeat: quom plures una gens ĩ quo
cūq; gnē eximios tulerit: q̄ cetere terre. Sed quo & te. M. tulli piaculo taceam:
Quoue maxime excellentem insigni predicem: quo potius q̄ uniuersi populi & illi9
gentis amplissimo testimõio: & tota uita tua consulatus: tantū opibus electis. Te
dicente: Lygariam: hoc est alimenta sua abdicarunt tribus. Te suadente: Roscio the
atralis sedicionis auctori: leges ignouerūt. notatosq; se ignomie discrime equo no
mine tulerunt. Te orante: proscriptorum liberos honores petē puduit. Tuum cati
linā fugit ingeniū. Tu. M. antoniū pscripsisti. Salue prim9 oīm parens patriae
appellare. Primus in toga triumphū: linguae q; lauream merite & facundie: la
tinarumq; literarum parens: eque ut dictator caesar hostis quondā tuus de te scripsit.
Omnium triumphorum laureā adepte maiorem: q̄to plus est ingeniū romani termi
nos in tantū pmouisse: q̄ imperii. Reliquis ai bonis prestitere & ceteros mor
tales. sapientia ob id cati cātuli apud romanos cognõiati. Apud grecos Socra
tes oraculo apollinis phytii prelatus cunctis. Rursus mortales oraculorum soci
etatē dedere chiloni lacedemonio: tria pcepta eius delphis consecrando aure
is litteris: que sunt haec. Noscere se ipsum. Et nihil nimium cupere. Comi
temq; eris alieni atq; litis, esse miseriam. Quin & funus eius cum uictore filio
olympie expirasset gaudio: tota gretia prosecuta est. Diuinitas & q̄dam ce
litū societas nobilissima ex feminis in sibylla fuit. Ex uiris ĩ melampode ap grecos.
apud romanos in martio. Vir optimus semel a condito euo iudicatus est Sci
pio nasica a iurato senatu. Idem in toga candida bis repulsa notatus a ppto. In
sūma ei ĩ patria mori nõ licuit. nõ hercule magis q̄ extra uincula illi sapiētissi
mo ab apolline iudicato socrati. Pudicissima femina semel matronarum sīna
iudicata est sulpitia paterculi filia uxor fuluii flacci electa ex centū: que p
cipuis simulacrum ueneris ex sibyllinis libris dedicaret. Iterum religionis expimē
to a claudia inducta roma deū mater. Pietatis exempla infinita quidem
toto orbe extitē. sed rome unū cui cuncta comparari nõ possunt. Humilis in
plebe & ideo ignobilis puerpera: sulpitii cū carcere inclusam matrē. quom im
petrasset aditum a ianitore: semper curate ne quid inferret cibi: deprehesa
est uberibus alens eam. Quo miraculo matri salus donata filie pietate ē. ambaeq;

Prelatio auctoritatis traif.
Afric. supior.
Ennius.
Augustus.
Virgilius.
Varro.
Asinius.

Laus romanorum.

Laudes Ciceronis.

De morum honestate.
Cati. Socrates. Sapien.
De Auctoritate.
Chilo.

De Diuinitate.
Sibylla. melampos.
L. martius.
De Nasica optio.

De Pudicitia
Sulpitia.
claudia.
De Pietate.

puerpera.

M. Lepidus.
P. rutilius.
P. catienus.
De artium plurimarum excellentia astrologia. grammatica. medicina. geometria. Architectura. apollodorus. Hippocras.
Critobolus.
Archimedis laus.
Pongrosius.
Philon.
Dinochrates.
Apelles.
Pirgotheles.
Lysippus.
Item mira opera artificum.
Reges: Atalus. Caesar. Caudalus. Iuba. Demetrius.
Praxitelles.
Phydias.
Mentor.
De seruitiis.
Roscius.

perpetuis alimentis. et locus ille: eidem consecratus est dee. C. quintio. et M. acilio cons. templo pietatis extructo in illius carceris sede ubi nunc marcelli theatrum est. Gracchorum pater anguibus prehensis in domo: quom rideret ipsum uictorum alterius sexu interempto: immo uero inquit meum necate. Cornelia enim iuuenis est et parere adhuc pot. Hoc erat uxori parcere et rei p. consulere. Idque mox consecutum est. M. lepidus apuleie uxoris caritate post repudium obiit. P. rutilius morbo leui impeditus nuntiata fratris repulsa in consulatus petitione: ilico expirauit. P. catienus philotimus patronum adeo dilexit: ut heres omnibus bonis institutus in rogum eius se iaceret.
Variarum artium scientia mirabiles emicuere. quos tamen attingi par sit florem hominum libantibus. Astrologia berosus: cui ob diuinas prediciones athenienses publice in gymnasio statuam inauratam lingua statuere. Grammatica apollodorus: cuius amplificationem graeci honore hunc uere. Hipocrates medicina: qui ueniente ab illyriis pestilentia predixit: et discipulos ad auxiliandum circa urbes dimisit. Quob ob meritum: honores illi quos herculi decreuit grecia. Eandem sciam inde ombrotoce tolomeus rex megalensibus sacris donauit centum talentis seruato antiocho rege. Magna et critobolo fama est: extracta philippi regis oculo sagitta et citra deformitatem orsi curata orbitate luminis. Summa aut asclepiades prusiensis condita noua secta hiis pateris legatis et polluctationibus mitrydatis regis reperta ratione qua uinum egris medetur: relato e funere homine et conseruato. Sed maxime sponsione facta cum fortuna ne medicus crederet si umquam inualidus ullo modo fuisset. ipse et uictor suprema in senecta lapsu scalarum examinatus. Grande et archimedis geometrice ac machinalis scientie testimonium M. marcelli contigit interdicto. quom syracuse caperentur: nec uiolaret murus nisi fefellisset imperium militaris imprudentia. Laudatus est et crassi pongrosius ede e phoesi diane admirabiliter fabricata. Philo athenis armamentario mille nauium. thesibus pneumatica ratione et hydraulicis organis repertus. Dinochrates metatus alexandro condente in egypto alexandriam. Idem hic imperator edixit: ne quis ipsum alius quam apelles pingeret: quam phirgotheles sculperet: quam lisippus ex ere duceret. Quae artes pluribus inclaruere exemplis. Aristhidis thebani pictoris unam tabulam. c. talentis rex athalus lucratus est. Octoginta emit duas caesar dictator in ede et adiacenti monomachie in templo ueneris genitricis dicaturus. Caudalus rex iube regi picturam magnetum: haud medio crispanti rependit auro. Rhodum non incendit rex demetrius expugnator cognominatus ne tabulam procoginis cremaret a parte ea muri locatam. Praxitelles marmore nobilitatus est: gnidia que praecipue uesano amore cuiusdam iuuenis insignis. et nicomedis estimatione regis grandiorum ere alieno permutare eam conati. Phydie iuppiter olympius quotidie testimonium perhibet. Mentori capitolinus et diana ephoesia quibus fuere consecrata artis eius uasa. Pretium hominis in seruitio geniti maximum ad hanc diem quod comperim fuit. grammatice artis daphni: nati opis suarense uendente et M. scauro principe ciuitatis. iii. dcc. licente. Excessere hoc in modo quo nec modice hystriones. sed libertate suam appe

quom iam apud maiores Roscius histrio .iii. d. annua mercasse prodat᷑. nisi q̃s in hoc loco desiderat armeniaci belli paulo ante propé tyridacen gentis dispensatorem quẽ nero .iii. cxxx. manumisit. Sed hoc pretiũ belli nõ hominis fuit tahercule q̃ libidinis. nõ forme parone themes spadonis seiano .iii. d. merciante a sutorio prisco. quã quidẽ iniuriã lucrifecit ille mercatus in luctu ciuitatis q̃ue arguẽ nulli uacabat. Gentium in toto orbe prestantissima una omniũ uirtute haud dubie romana extitit felicitas. Cui precipua fuit hominũ. nõ est humani iuditũ. quom prosperitatẽ ipsam alius alio mõ & suapte ingenio quisq; terminet. Si uerũ facere iudiciũ uolumus. ac repudiata omni fortune ambitione decernẽ nemo mortaliũ est felix. Abunde agitur atq; indulgenter fortuna decidit̃ cũ eo q̃ uere dici nõ infelix põt. Quippe ut alia nõ sint: certe ne lacescat fortuna metus est. quo semel recepta: solida felicitas nõ est. Quid q̃d nemo mortaliũ omnibus horis sapit. Utinamq; falsum hoc & nõ a uate dcm̃ quã plurimi iudicent. Uana mortalitas & ad circũscribendam se ipsam ingeniosa. Computat more tracię gentis. q̃ calculos colore distinctos pro experimento cuiusq; diei in urnã condit. ac supremo die separatos dinumerat. atq; ita de quoq; pronũtiat. Quid q̃d iste calculi candore illo: laudato die originem mali habuit. Quã multos accepta afflixere imperia. Quã multos bona perdidere & ultimis mersere suppliciis. Ista nimirũ bona: si cui inter illa hora in gaudio fuit. Ita est profecto. alius de alio iudicat dies. & tamẽ supremus de omnibus. ideoquẽ nullis credendũ est. Quid q̃d bona malis paria nõ sunt. etiam pari nũo. nec letitia ullo minimo merore pensanda. Heu uana & imprudens diligentia. nũs dierũ cõpatur ubi queritur pondus. Una feminarũ in omni euo Lampido lacedemonia repitur. q̃ regis filia. regis uxor. regis mater fuit. Una beremice. q̃ filia soror mater olympianicarũ. Una familia curionũ in qua tres totinua serie oratores extiterũt. Una fabiorum. in qua tres continui principes senatus Marcus fabius. Ambustus fabius rutilianus filius. Quintus fabius gurges nepos. Cetera exempla fortunę uariantis innumera sũt. Et enim q̃ facit magna gaudia. nisi ex malis. Aut q̃ facit mala imensa. nisi ex ingentis gaudiis. Seruauit proscriptum a sylla M. fidustiũ senatorẽ annis .xxxiii. sed iterũ proscriptus superstes sylle uixit sed usq; ad antoniũ. Constatq; nulla alia de cã ab eo pscriptũ: q̃ quia proscriptus fuisset. Triumphare publiũ uentiliũ de parthis noluit quidem solũ. sed eundẽ in triumpho asiano gn. pompei dixit puerũ. quanq̃ massurius auctor ẽ. bis in triumpho ductum. Cicerę mulione castrensis suffraniũ fuisse. plurimi iuentã inopem: caliga militari tolerasse. Fuit & balbus cornelius maior consul. sed accusatus. atq; de iure uirgarũ in eũ. in iudiciũ consiliũ primus missus externorũ. atq; etiã in oceano genitorũ usus illo honore quẽ maiores latio quoq; negauerit. Est & Lucius fluuius inter insignia exempla tusculanorũ rebellantiũ consul eodẽ quoq; honore transfuga & exornatus confestim a pompeio romano. qui solus eodẽ anno quo fuerat hostis romę triumphauit ex his quorũ consul fuerat. Unus hominũ ad hoc qui felicis sibi cognomẽ asseruit. L. sylla ciuili nempe sanguine ac patrię oppug-

Nero.

De prestantia gentiũ.

OMNIS INSTABILIS. & incerta felicitas est.

Discipulus est prioris posterior dies.

De felicitate femine.

Ceterũ: ego Pancratius: Helixabetam inclitam principẽ Diui Sigismundi caes. unicam filiam: Diui Alberti caes. matronã optimã. Sacratissimi regis Ladislai matrem dignissimã: castissimã feminã meis adolescentibus annis: vidi: ex ista quidem infaustam magis: q̃ felicem.

Uaria exempla fortunę.

De bis proscriptis L. sylla .Q. metello.

Balbus

.L. fluuius.

.L. sylla.

natione adoptatus & quibusdam felicitatis inductus argumentis qđ proscribē tot
milia ciuium ac trucidare potuissem. O praua interptatio. & futuro tpre infelix
Non melioris sortis tūc fuere pereūtes quoꝝ miserem̄ hodie: quom syllam nemo
adorat. Age non exitus uite eius om̄ pscriptoꝝ ab illo calamitate crudelior fuit:
erodente se ipō corpore & suppliciū sibi gignente qđ & dissimulauit. & supmo sō
no eius quom mortuus quoq͂ ꝯ nō est ab uno illo inuidiam gloria uictam. Hoc tn̄
nempe felicitati sue defecisse confessus est. qđ capitoliū nō dedicauisset. Q. me
tellus in ea orone quam habuit supmis laudibus patris sui. L. metelli pontificis bis
consulis. dictatoris. magistri equitū. duodecim uiri agris dandis. qui primus elephā
tes ex pmo punico bello duxit in triumpho. scriptū reliquit decem maximas res
optimasq;. in quibus q; reddendis sapientis etate exigerent consumasse eū ualu
isse. Primariū enim bellatorem esse. Optimū oratorem. Fortissimū impatorem.
Auspitio suo maximas res geri. Maximo honore uti. Summa sapientia esse sum
mū senatorem. Habere pecuniā magnā. bono mō inuenire. multos liberos relin
quē. & clarissimū in ciuitate esse. Hoc contigisse ei nec ulli alii post romā cō
ditam. Longū est refellere & supuacuū abunde uno casu refutante. Sed qđe is
metellus orbam luminibus exegit senectam amissis incendio quom palladiū rape
ret ex ede ueste memorabili causa. sed euento misero. Quo fit ut infelix quibus
dici nō debeat. felix tamen esse nō possit. Tribuit ei pp̄lus ro. qđ nulli alii ab cō
dito euo. ut quotiens in senatū iret curru ueheretur ad curiam. Magnū ei & sublime
sed pro oculis datū. Huius quoq;. Q. metelli qui illa de patre dixerat filius inter
felicitatis hūane exempla nūatur. Nam pter honores amplissimos cognomenq;
macedonie. a quattuor filiis illatus est rogo. Vno ptore. tribus consularibus. Duob;
triumphalibus. Vno censorio. Que singula quoq; paucis contigere. In ipō tam flore
dignationis sue. a catinio babylone cui cognomē fuit macion: cū tribuno pleb̄ quē
ē senatu censor eiecerat. eiceret. reuertens e campo meridiano tempore uacuo foro
& capitolio: ad tarpeiam raptus ut pcipitaret. commotate quidē tā nūosa illa cohor
te que patrē eum appellabat. sed ut necē erat in subita re & tanq̄ exequias. cum
resistendi: sacro q; sanctum collegiū repellendi ius nō esset: uirtutis sue opa & cen
sure periturus egre. tribuno qui intercederet referente: a limine ipō mortis reuoca
tus. alieno beneficio postea uixit. bonis inde etiā consecratis a danato suo tanquā
paꝝ esset. faucium certe intortaꝝ expressi p aures sanguinis poenā exactam esse
Equidem & africani hemyliani inimicū fuisse inter calamitates duxim ipō teste
macedonico siquidē dixit. Ite filii celebrate exequias. nūq̄ ciuis maioris funꝰ uide
bitis. Et hac dicebat iam balearici diadematis. iam macedonicus ipe. Veꝝ ut
illa sola iniuria estimet. quis huc iure felicē dixerit. piclitatū ad libidine inimici.
Nec africanū saltū pire. nec hostis uicasse tanti fuit. aut quos nō hōres cursusq;
illa sua uiolentia fortuna retroegit p mediam urbē censore tracto. & em̄ sola hec
morandi ratio fuerat tracto. In capitoliū ille in quē triumphans ipe de eoꝝ exuuiis
ne captiuos quidē sic traxerat. Maius hoc scelus felicitate consecuta fcm̄ est. peri

Q. metellus.
L. metelli titulus.

Res felices decem.

De altero Metello.

clitato macedonico. uel funus tm tale perdere in quo a triumphalibus liberis portaretur in rogum: uelut ex equiis quoq; triumphans. Nulla est pfecto solida felicitas quã contumelia ulla uite rapit. ne dum tanta. Quod sup est: nescio maior glorie an indignationis dolor accedat inter tot metellos tam scelerata catinii audacia semp fuisse multam. In diuo quoq; augusto que uniuersa mortalitas i hac censura nũcupat. si diligenter estimet' cuncta. nũquã tam magna fortis huiane rapient uolumina. Repulsa i magisterio eqtũ apud auiculũ. & cont' petitom eius platus lepidus. proscriptionis inuidia. collegũ in triũuiratu pessimoz ciuiũ: nec equa saltim portione. sed pgraui Antonio: philippensi plio: morbo: fuga: et triduo in palude egrotãtis: & ut fatent' agrippa & mecenas: aqua subter cutem fusa: turgidi latebra: naufragia sicula: & alia. Ibi quoq; in spelunca occultatio. Iã i nauali fuga urgente hostiũ manu pces pro piculo mortis amote. cura perusine contentionis: solicitudo martis actiaci: pannonicis bellis ruine in turri. Tot seditiones militũ: tot ancipites morbi corporis: suspecta marcelli uota: pudenda agrippe obligatio: totiens petita insidiis uita incusante liberoz mortes: luctusq; no tm orbitate tristes: adulteriũ filie: & consilia parricide palã fcã: contumeliosus puigni neronis successus: aliud neptis adulteriũ. Iuncta deinde tot mala inopia stipendii: rebellio illyrici. seruitioz delectus: iuuentutis penuria: pestilentia urbis: fames italie. destinatio expirandi: & quatriduũ inedia maior pars mortis in corpus recepta. Iuxta hec Variana clades. & maiestãs ei feda suggillatio: abducatio postumi agrippe. post adoptione. desideriũ post relatione. Inde suspitione fabioz aranoz q; proditionũ. Hinc uxoris & tyberii cogitationes suprema ei cura. In suma deus ille celum q; nescio adeptus magis an meritus. herede no suo filio excessit. Subeunt in hac reputatione delphica oracula uelut ad castiganda hominũ uanitate: ab deo emissa. Duo sut hec phedui felicissimũ qui pro patria pxime occubuisset. Itm a gyge rege tuc aplissimo terraz consultum aglaum pphodiũ esse feliciore. Senior hic in angustissimo arcadie angulo. paruũ: sed annuis uictibus large sufficiens prediũ colebat. nũquã ex eo egressus. utq; uite gñe manifestũ est: minima cupidine. minimũ in uita mali expertus. Consecratus est uiuus sentiens q; eiusdem oraculi iussu & iouis deoz sumi astipulatu euthimus pucta. Semp olympie uictor: & semel uictus patrie. & Locri in italia ibi imagine eius. ibi & olympie alterã eodem tactam fulmine. callimachũ ut nihil aliud miratũ uideo ad eumq; iussisse sacrificare. qd & uiuo factitatũ & mortuo. nihilq; adeo mirũ aliud q̃ hoc placuisse diis. De spatio atq; longinquitate uite hominũ: no locoz modo situs: uez exempla ac sua cuiq; sors nascendi: incertũ fecẽ. Hesiodus qui primus de hoc aliq̃ prodidit fabulose ut reor multa de hominũ euo referens cornici nouem nostras attribuit etates. Quadruplũ eius ceruis. id triplicatũ coruis: & reliq̃ fabulosius in phoenice & nymphis. Anacreon poeta: arganthomo tartesioz regi. cL. tribuit annos. Cyniri cyprioz dece annos amplius. Egigio ducetos. Theopompus epy

§.

De Diuo Augusto.

Triumuiratus.

Mecenas & M. agrippa.
de infelicitate pricipis Aug.

Quos beatissimos dii indicauerunt.

Quem uiuente ut deu coli iusserunt.
Eutymius.

De spatiis uite longissimis.
Hesiodus.
cornix.
ceruus. Coruus.
Anacreon.
Theopompus.

nec in dignosio.c.LIII. Hellanicus quosdam in etholia epiorum gentis.cc.explere.
Cui astipulatur Damnates memorans pectoreum ex his precipuum corpore uiribusq;
etiā.ccc.uixisse. Theophorus arcadum reges.ccc.annis. Alexander cornelius Dā
donē quendā in illyrico.d.uixisse. Xenophon in petriplulii thinnorum insule: regē
dc. atq; ut parce mentitus est filium eius.dccc. Que omnia inscitia temporum acciderit.
Annum enim alii estate unum determinabat & alterum hieme. Alii quadripartitis temporibus:
sicut arcades quorum anni trimenstres fuere. quidā lune senio: ut egyptii. Itaq; apud
eos aliqui & singula milia annorum uixisse produtur. Sed ut ad confessa eamus.
Archantonium gaditanum octoginta annis regnasse: prope certum est: putant.xL.cepisse.
Masinissam.Lx.annis regnasse indubitatum est. Gorgiam siculum: centum octo uixis
se. Q. fabius maximus.Lxiii.annis augur fuit. Marcus perenna & imp.L.uolusius
saturninus: omnium quos in consulatu sententiā rogauerant supstites fuere. Perenna.vii.
reliquit ex his quos censor legerat: uixit annos.lxxxxvii. Qua in re etiā illud annota
re succurrit. Unum omnino quinquennium fuisse quo senator nullus moreretur. Quom flaccus
& albinus censores lustrum condidere usq; ad proximos censores ab anno urbis.d.Lxxviii.
M. Ualerius cornelius.c.annos impleuit. cuius inter primum & sextum consulatum.xLvi.
anni fuere. Idem sella curuli semel ac uicies sedit quotiens nemo alius. Equauit
eius uite spatium metellus pontifex. Et ex feminis Liuia rutilia nonaginta septē
annos excessit. Sactilia claudio principe ex nobili domo.xcix. Terentia ciceronis
centum tres. Odia ofili centum.xv. hec quidē enixa quindecies. Luceia mima.c.an
nis in scena pronuntiauit. Galeria copiola emboliaria reducta est in scenam. GN.
pompeio. Q. sulpicio cons. Ludis pro salute. D. augusti uotiuis annos.c.iiii.agens
que producta fuerat tyrocinio.a.M.pomponio edili pl.C.mario.CN.carbone
cons. ante annos.xcI.& a magno pompeio magni theatri dedicatione anus pro mira
culo producta. Samullam quoq; centum.x.annis uixisse auctor est Pedianus ascon
M ius. miror stephanione qui primus togatus saltare instituit: & utriusq; secularibus
ludis saltauit. sed D.augusti.c.L.quos caesar consulatu suo quarto fecit quin.Lxiii.
non amplius interfuere quamquam & postea diu uixit. In Tmoli montis cacumine quod
uocant tempsin.cL.annis uiuere: mutianus auctor est. Totidem annos idē clau.
caesaris censura tofolonium bononiensem. idq; collatis censibus quos ante detulerat
uite q; argumentis & ei id cure principi erat uerum apparuit. Poscere uidetur
locus ipse syderalis scientie sententiam. Epigenes.c.xxii.annos impleri negauit pos
se. berosus: excedi.c.xvii. Durat & ea ratio quā petosyris & necepsus tradiderunt
& arthemarion appellauit a tribus signorum portione qua posse in italie tractu.c.xiiii.
annos uite contingere apparet. Negauere illi quamquam nonaginta partium exortiuam
mensuram quas anaphoras uocant transgredi: & has ipsas incidi occursu maleficorum
syderum aut etiā radiis eorum solisq;. Esculapii rursum secuti: qui statuta uite spatia a
stellis accipi dicunt. sed quantum plurimum tribuat: incertum est. Rara autem esse dicunt longi
ora tempora quoniam quid momentis horarum insignibus lune dierum ue septem atq;.xv. que
nocte ac die obseruantur ingens turba nascatur. stans illi annorum lege occidua quā

Helanicus.
Damnates.
theophorus.
Alexander.
Xenophon.
Annus.
Arcades.
Arcantonius.
Masinissa.
Fabius.
Perenna.
Quinquennium.
.M. ualerius.
Metellus.
Rutilia.
Sactilia.
Terentia ciceronis.
Odia.
Galeria.
Pompeius.
pedianus.
Stephanio.
Tmolus mons.
Mutianus.
De uarietate nascendi
Epigenee.
Berosus.
petosyris.
Esculapius.

De hominum genitura

helimacteras appellant: non fere ita genitis quinquagesimum quartum annum excedentibus. Primum ergo artis ipsius inconstantia declarat quam incerta res sit. Accedunt experimenta et exempla recentissimi census quem intra quadragesimum imperatores caesares Vespasiani pater filiusque censores egerunt. nec sunt omnia uasaria excutienda. Mediae tantum partis inter apenninum padumque ponemus exempla. C.XX. annos parme tres edidere. bruxilli unus. CXXV. parme duo. CXXX. placentie unus. Fauentiae una mulier. CXXV. bononie L. trecentius M. F. Ariminum uero M. apponius. Sex. et L. tertulla. CXXXVIII. Citra placentiam in collibus opidum est Uelleiacium: in quo decetos XX annos sex detulere. quattuor uero centenos uicenos. Unus C.L. M. mutius M. filius galeria felix. ac ne pluribus moremur inire confessa in regione italie octaua centenum annorum censi sunt homines LIIII. centenum denum homines XIIII. centenum uicenum quinum homines IIII. centenum tricenum homines quattuor. centenum tricenum quinum aut septimum totidem. centenum quadragenum homines tres. Alia mortalitatis inconstantia. Homerus eadem nocte natos hectorem et polidamanta tradidit. tam diuerse sortis uiri. C. mario. gn. carbone cons. ad V. Kl. iunias. M. caelius rufus et cornelius licinius caluus eadem die geniti sunt. Oratores quidem ambo. sed tam dispari euentu. hoc etiam iisdem horis nascentibus in toto mundo quotidie euenit pariterque domini ac serui gignuntur. reges et inopes. Publius cornelius rufus qui consul cum M. curio fuit: dormiens oculorum uisum amisit: quom id sibi accidere somniaret. E diuerso phalereus iason quom deploratus a medicis uomice morbo quom mortem in acie quaereret: uulnerato pectore medicinam inuenit ex hoste. Q. fabius maximus consul apud flumen isaram proelio commisso aduersus allobrogum regem aruernorumque gentes: ad VI idus augustas. CXXX. perduellium caesis: febri quartana liberatus est in acie. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturae quicquid datur nobis. Malignum uero et breue etiam in his quibus largissime contigit. Uniuersum utique eui tempus intuentibus qui post estimationem nocturne quietis dimidio quisque spatio uite sue uiuit. Pars eque morti similis exigitur aut pene nisi contigit quies. nec reputant infantie anni qui sensu carent. nec senectae in pena uiuacis. Tot periculorum genera. tot morbi. tot metus. tot curae. totiens inuocata morte: ut nullum frequentius sit uotum. Natura uero nihil hominibus breuitate uite prestitit melius. hebescunt sensus. membra torquentur. premoritur uisus. auditus. incessus. Dentes etiam ad ciborum instrumenta. et tamen uite hoc tempus annumeratur. Ergo pro miraculo et id solitarium reperitur exemplum. Xenophilus musici ducentis et V. annis uixisse sine ullo corporis incommodo. At hercle reliquis omnibus per singulas membrorum partes qualiter nullis aliis animalibus certis pestifer calor remeat horis aut rigor. neque horis modo sed et diebus noctibusque trinis quadrinisue et toto anno. Atque etiam morbus est aliquis per sapientiam mori. Morbos enim quoque quasdam leges natura imposuit. Quadrini circuitus febrem numquam bruma numquam hibernis mensibus incipere. quosdam post sexagesimum uite spatium non accedere. alios pubertate deponi a feminis. precipue senes minime sentire pestilentiam. Namque uniuersis gentibus ingruunt morbi. et generatim modo seruitiis. modo procerum ordini. aliosque per gradus. Qua in re obseruatum in meridianis partibus ad occasum solis pestilentiam semper

Censura caesarum Titi uaspasia.

Homerus.

Rufus.
Caluus.

De morbis uaria exempla.
Corn. rufus.

Q. fabius

De fragilitate humane nature et uite breuitate.

Xenophilinus.

De Pestilentia

De Signis mortis.
Hypocras.
...iuuentus ...turae mor[tis] est signum
Cato.
pherecydes.
Mecenates.
Antipater.
De his qui elati reuixerunt.
L. Lamia.
Coelius tubero.
Hermon.
Aristea.
Sopor perpetuus.
Remediu'.
Heraclites.
Varro.
Corfidius.
Vaticinationes.
Gabienus

ire. nec unq' fere aliter nisi hieme. nec ut ternos excedat menses. Iam signa leta
lia in furoris morbo risum. sapientie u'o egritudine fimbriarum curas et stragule uestis
plicaturas. a somno mouentiu' neglectum. profundi humoris e corpore efluuium.
In oculo quid' et nariu' aspectu indubitata maxime. atq; etiam supino assidue cubitu
uenarum inequali aut formicante percussu. et alia quoq; hipocrati principi medicine
obseruata. Et quom innu'abilia sint mortis signa: salutis securitatisq; nulla sunt. quip
pe quom censorius cato ad filiu' de ualidis quoq; obseruatione ut ex oraculo aliquo pro
diderit. senilem iuuentute' premature mortis esse signu'. Morborum u'o ta' infinita e'
multitudo: ut pherecydes syrius copia serpentiu' ex corpore eius erumpente: expirauit.
Quibusdam perpetua febris est sicut C. mecenati: eide' triennio supino in illo hore mo
mento contigit somnus. Antipater sydonius poeta omnibus annis uno die natali tm' cor
ripiebatur febre. et eo consumptus est satis longa senecta. Auiola consularis
in rogo reuixit. et quom subueniri non potuerat preualente flama: uiuus crematus est.
Similis causa in L. lamia pretorio uiro tradit'. Nam coeliu' tuberone' pretura functum
a rogo relatu': messala rufus et pleriq; tradu't. Haec est conditio mortaliu'. ad has et
eiusmodi occasiones fortune gignim': uti de ho'ie ne morti quid' debeat c'di.
Reperimus inter exempla. Hermonii glazomenii a'i'am relicto corpore errare solitam
uagamq;: e longinquo multa a'nuntiare: que nisi a presente nosci no' pot'. corpore interim
semianimi: donec cremato eo inimici qui cantari deuocabant' remeanti a'ie uelut uagi
nam ademerit. Aristee etiam uisam uolante' ex ore in proconesso corui effigie mag'
Que sequit' hac fabulositate qua' equide' et ab gnosio epimenide simi'la accipio. Pue
rum estu et itine' fessum: in specu septem et L. dormiuisse annis: reru' facie' mutati
oneq; mirante' uelut postero die experrectum. Hunc pari nu'o dieru' senio ingruen
te: ut tn' in septimu' et quinquagesimu' atq; centesimu' uite duraret annu'. Feminaru'
sexus huic malo uidetur maxime oportun' conuersione uulue: que si corrigatur:
spiritus restituit'. Hoc pertinet nobile illud apud grecos uolume' heraclitis .VII. dieb;
femine exanimis ad uita' reuocate. Varro quoq; auctor e' .XX. uiris agros diuidente'
capue: quenda' qui efferret' foro: domu' remeasse pedibus. Hoc quid' aquini ac
cidisse. Romae quoq; corfidiu' matertere sue maritu' fune' locato: reuixisse. et
locatore' funeris ab eo elatu'. Adiecit miracula: que tota indicasse co'ueniat. Duo
bus fratribus equestris ordinis Corfidio maiori accidisse ut uideret' expirasse. ap
toq; testamento recitatu' herede' minore funeri institisse. interi' eu' qui uidebat'
extinctus plaudendo conciuisse et narrasse a fre' se uenisse: co'mendata' sibi filia' ab
eo. demonstratu' postea quo in loco defodisset auru': nullo conscio et rogasse ut his fu
neribus que co'parasset: efferret'. Hoc eo narrante fres domestici propere a'nuntiauere
exanimatum illum: et auru' ubi dixerat repertu' est. Plena preterea uita e' his uaticiniis:
sed non conferenda quom sepius falsa sint sicut ingenti ex' docebim'. Bello syculo
Gabienus caesaris classiu' fortissim': captus a Sex. pompeio: iussu eius incisa ceruice
et uix coherente iacuit in litore tota die. Deinde quom aduesperauisset: gemitu preb'
q; co'gregata multitudine petiit uti pompeius ad se ueniret: aut aliquem ex arcanis mitteret

se aut̃ ab inferis remissum ĩre que nũtiaret. Misit ꝑtes pompeius ex amicis. quibus Gabienus dixit. Inferis dijs placere pompei cā͂s & ꝑtes pias. ꝑinde euentũ futurꝝ q̄ optaret. Hoc se nũtiare iussũ. argumtũ fore ueritatis q̄ pactis mādatis protinus expiraturus esset. Idq; ita euenit. post sepultorꝝ quoq; uisorꝝ exempla sũt. ubi nãe opa nõ prodigia consectamur. In primis aut̃ miraculo sũt atq; freq̃ter mortes repentine hec sũma uite felicitas. quas esse naturales docebimus. ꝑlimas prodidit uerrius. Nos cum delectu modũ seruamus. gaudio obiere preter chilonē d̃ quo diximus sophocles & dionysius sicilie tyrannus. uterq; accepto tragice uictoriē nũtio. Mater pugna illa canensi filio incolumi uiso. Pudore: diodorus sapiãe delecte professor: luxurie questione ꝑtimus ad interrogationes tibonis dissoluta. Nullis euidentibus cāis obiere: dũ calciantur matutino duo cesares ꝑtor: & ꝑtura ꝑpli ro. functus dictatoris caesaris pater hippisis exanimat᷑ est. ille rome. Q. fabius max. in consulatu prid. Kl. ian. in cuius locũ orabilus paucissimus oratõ consulatũ petiit. Jt. C. uulcacius gurges senator: om̃s adeo sani: atq; tempestiui ut de progrediendo cogitarent. Q. hemylius lepidus. ia egrediens incusso pollice limini cubiculi. Cau fustius quom egressus in senatũ iret: offenso pede ĩ comicio. Legatus quoq; qui rhodiorꝝ cām in senatu magna cum admiratiõe contionauãt: in limine curie protin᷒ expirauit. Progredi uoles. CN. Bebius pamphilus: ꝑtura & ipe functus quom a puero quesisset horas. Aulus pompeius in capitolio quom deos salutasset. M. iuuentius thalna consul quom sacrificaret. C. seruilius pansa quom staret in foro ad tabnam hora diei ad secũda. M. p. pansa frem inmixus. Baeuius iudex dũ babylonum uadimoniũ differri iubet. M. terentius corax dũ tabellas scribit in foro. Necnõ & ꝑximo anno dũ consulari uiro ĩ aurem dicit eques ro. ante apollinem eboreũ: qui est in foro augusti. Super om̃s. C. iulius medicus dũ inungit specillũ ꝑ oculũ trahens. Aulus manlius torquatus consularis quom in cenã placentã appeteret. L. tuntius medic᷒ ualla dũ mulsi potionē hausit. Appius saufei᷒ e balneo reuersus quom mulsũ bibisset ouũq; sorberet. P. qntius scapula dũ apud aquiliũ gallũ cenaret. Decimus saufeius scriba quom domi sue pranderet. Cornelius gallus ꝑtorius & uetherius eques ro. in uenere obiere. & quos nr̃a anotauit etas duo equestris ordĩs ĩ eod̃ panthomimo mysticho formã ꝑcellente. Operosissima tam̃ securitas in M. ofilio hylaro ab antiquis tradit᷑. Comediarꝝ histri᷒ quom ꝑplo admodũ placuisset natali die suo conuiuiũq; hret: edita cena calidã potione in pultario poposcit. simulq; ꝑsona eius diei acceptam intuens coronã e capite suo in eam trãstulit. tali habitu rigens nullo sentiente: donec accubantiũ ꝑximus tepescere potionē ammonet. Hec felicia ex̃. At cõtra miseriarꝝ ĩnumera. L. domitius clarissime gentis apud massiliã uictus: corfinii captus. ab eodẽ cesare ueneno potato: ꝑt tediũ uite postq̃ biberat om̃i tempore ut uiuet̃ annisus est. Inuenitur ĩ actis ueli cerusci auri gelato in rogum eius unũ e fauentibus iecisse sese: friuolum dictu ne hoc glorie artificis daret᷑. A diuersis studiis copia odiorꝝ corruptũ ẽmi-

De Mortibus repentinis.

Chilo.
Sophocles. dionysius.

diodorus.

Hippisis pr̃ caes exãiat᷒ ẽ.
Fabius.
Gurges.
Lepidus.
Caufustius.

bebius.

Iuuentius.

L. domitius

nantibus quom ante nō multo M. nobilissime stirpis que diuerti anxietata diximus
mortuū flamme ue rogo electus recondi pp arborem nō potuisset: iuxta sar
mentis alis nudus crematus est. Ipsum cremare apud romanos nō fuit ueteris i

De Sepultura.

stituti. terra condebatur. At postq̄ longinquis bellis obrutos erui cognouē. tūc in
stitutū. et tam multifarie priscos seruauere ritus. Sicut in cornelia nemo ante
syllam dictatorem traditur esse crematus. idq; uoluisse uelutū talionē obe
rito. C. marii cadauere. Sepultus uero intelligitur quoquo mō conditus. Huma
tus uero humo contectus. Post sepulturā aliē maniū ambages. Omnibus a sup

Sepultus.
Humatus.
De anima uel manibus ut resurrectione uerba gentilis mania.

ma die eadem que ante p̄mū. nec magis a morte sensus ullus aut corpori aut aī
me q̄ an natalem. eadem enī natiuitas in futurū etiā si propagat. et imortis
quoq; tempore ipsa sibi uitam mentitur. Alias imortalitate aīe. alias transfiguā
tionē. alias sensum inferis dando et manes colendo deuq; faciendo q iā etiā hō
esse desierit. Seu uō ullo mō spirandi ratio ceteris aīalibus distet: aut nō diuit
niora in uita multa repiant: quibus neō sitem diuinat imortalitatē. Q aute
corpus aīe prosequitur mām: Ubi cogitatio illi. quō uisus. auditus. aut qui tangit.
qui usus eius. aut qd sine his bonū. que deinde sedes. Quantaue multitudo tot sae
culis aīaꝝ uelut umbraꝝ puerilium stat elomtoꝝ. Aude que nūq desinere mor
talitatis tomenta sūt. Similis et de asseruandis corporibus hominū ac reuiuisce
di promissa demotrito uanitas: qui nō reuixit. Ipso q; malo ista dementia est
iterari uitā morteq;. Interea quies nuquā si in sublime sensus aīe manet: in
ter inferos umbre. Perdit profcō ista dulcedo credulitatis p̄apuū nāe bonū
morte: ac duplicat obitū: si dolorem etiā post futuri estimatione inuenit.
Et enī si dulce uiuere cui pōt esse uixisse. At q̄to facilius tutiusq; sibi credere speci
men securitatis ante genitali sumere experimento. Consentaneū uidet

Quae quis iuenerit in uita.
Liber. emē et uedē.
Ceres frumta. leges.

prius q̄ digrediam a natura hōm indicare que cuiq; sciā inuenta sūt. Emē
ac uendere instituit Liber pater. idem diadema regiū insigne et triumphū
inuenit. Ceres frumenta quom antea glande uescerent. Eadē molere et con
ficere in attica et alia in sicilia. ob id dea iudicata. Eadē p̄ma leges dedit: ut alii

Litteraꝝ origo.

putauē rhadamantū. Litteras semp arbitror assyrias fuisse. Sed alii ap egypti
os ut mercurius et gellius: alii apud syros repertas. Uolunt utiq; in greciā attu
lisse e phoenice cadmū sexdecim nūo: quibus troiano bello palamede adiecis
se IIII. hac figura HYXY. Totidem post eū symonidem mediciū Y. et ω. e. q̄ꝝ

Aristotiles.

omnium uis in nostris recognoscit. Aristotiles XVIII. priscas fuisse: et duas ab epitari
no additas q̄uā a palamede mauult. Antyclides in egypto iuenisse quenda noīe
menon tradit XV. annis an phoroneū antiquissimū grecie regem. idq; imonimē

Ephigenes.

tis approbare conat. E diuerso ephigenes apud babylonios LXX. XX. annoꝝ obserua
tiones syderꝝ coctilibus laterculis inscriptas docet grauis auctor i primis. Qui minimū
berosus et tricodemus. CCCC. XC. Ex quo appet eternus litteraꝝ usus. In latiū eas attu

Domus.
Specus.

lerūt pelasgi laterarias. At domū constituerūt primi Eurialus et Inperius fratres.
Athenis antea specus erant pro domibus. Gellio toxius coeli filius lutei edificii

inuento. placet exemplo sumpto ab hirundinū nido. Oppidū cecropes: a se appel
lauit cecropiam que nūc est enthar athenis. Aliqui argos a phoroneo rege ante cō
ditū uolunt quidē et sytyonem. Egyptii uero multo ante apud ipsos diospolim. Te
gulas inuenit cinira agricole filius et metalla eris: utrūq; in insula cypro. Idē for
cipem. martulū. uectem. incudem. Puteos danaus ex egypto aduectus in gretiam
que uocabatur argus. Dipsyon lapidicinas. cadmus thebes. archiophraseus in fe
nice. Traso muros. turres ut aristoteles cyclopes. typhintū theophrastus. Egyp
tii textilia. infecē lanas sordibus Lydi. Fusos in lanificio: closter filius araune.
Linū et recia arachne. Fulloniam artem: nycias megarensis. Sutrinam botius.
Medicinam egyptii apud ipsos uolunt repertam. alii parabū babylonis et apol
linis filiū. Herbariam et medicamtariam a chirone saturni et philone filio.
Aes conflare et temp*are aristoteles Lydum scythin monstrasse. Theophrastus
delam phrygem putat erariam fabricā. alii calibas. alii cyclopas. Ferrū hesi
odus in creta eos qui uocati sūt dactili idei. Argentū inuenit ericthonius a
theniensis. ut alii oeacus auri metallo conflaturā cadmus phenix ad pangeum
motem. ut alii thois: aut eaclis in pancua: aut sol oceani filius: cui gellius medi
cine quoq; inuentionē ex melle assignat. Plumbū ex cassiteride insula primus
aportauit vnidacritus. Fabricam ferream inuenerūt ciclopes. Figulinas coreb;
atheniensis. in his orbem anarchasis scythes. ut alii hiperbius corinthius. Fab
cam materiariam dedalus et in ea serram. asciam. perpendiculū. terebram. g
lutinū. Licthiocolam. Normā autē et libellam et tornū et clauem theodorus
samius. Mensuram et pondera phidon agiuus: aut palamedes ut maluit gelli
1 gnem e silice: pyrodes cilicis filius: ut eundem asseruare pherulam. Promethē
uehiculū cum quattuor rotis. Phryges metaturas. Mercaturas poeni. Culturā
uitiū et arborū eumolpus atheniensis. Uinū aque misceri staphinus syceni filii.
Oleū et trapetas aristeus atheniensis. idem mella. Bouē et aratrū bithyges athe
niensis. ut alii triptolemus. Regiam ciuitatē egyptii. Popularē attici. Post the
seum tyrannū primus phalaris agrigenti. Seruitiū inuenē lacedemonii. Iu
diciū capitis in ariopago p*imū actum ē. Proeliū afri contra egyptios p*imi fecē
fustibus: quos uocant phalangas. Clipeos inuenerūt proetus et acrius inter se
bellantes siue chalcus athamantis filius. Loricam mydias messenius. Galeam
gladiū. hastam lacedemonii. Ocreas et cristas cares. Arcum et sagittam scytē
iouis filiū. Hastas uolitares tirenū. Pilum pentisileam amazonē. Securim
piseum. Uenabula et in tormentis scorpionē cretes. Alii sagittas p*sem persei
filiū inuenisse inuenitur. Lanceas etholios. Iaculū cū amento ferūt inuenisse
etholiū martis filiū. Catapultam syrophenicas. balistā et fundā. Eneam tubā
piseum. tyrrenus testudines. Artemonē clazomeneū equū qui nūc aries appel
latur in mirabilibus machinis sepiū ad troiam. Equo uehi bellorophontē. Frenos
et strata equorū peletronii. Pugnare ex equo thessalos qui centauri appellati
sūt habitantes secūm peliū montē. bygas primū iunxit phrygū natio. Quadri-

Oppidum.
Tegulas.
Metallā. Forcipem. martulū.
uectem. incudē.
Puteum.
Lapidicinam.
Muri. Turres. ciclopes.
Lana. Fusi.
Linū. retia.
Fullonia. Sutrina.
Medicina.
Aeris conflacio atq; temp*atio.
Fabricā erariam. calybam.
Ferrum.
Argentum.
Aurum.
Medicina.
plumbum.
Fabricā ferream. Figulinas
Fabrica materiaria. serra. ascia
perpendiculū. terebrā. glutinū.
Licthiocolam. clauem.
Mensuram. pondera.
Ignem.
uehiculum. Mercaturas.
Culturam.
Uinū Limphatū.
Oleum. Trapetas.
bouē. aratrū. Regiā ciuitatē
Seruitia. Iudiciū.
proeliū.
clipeos.
Loricam. Galeam. gladiū.
Hastam. Ocreas. Cristas.
Arcum. Sagitam
Hasta uolitarys. Pilum. Securim.
Uenabula. Tormenta. scorpio.
Laneas. Iaculum.
Catapulta. balista. funda.
Tubam eneam. Testudo
Aries.
Equo ire. frena. strata.
pugna equestris.
Bygas. Quadrigas.

Ordo. Signa. tesseræ. uigiliæ.
Specula. Induciæ. federa.
Auguria.
Ignispicia. Auspicia.
Astrologia.
Spiramina. ventorum ro.
Musicam. Fistulam.
tybiam obliquā.
Modulos. Cytharam.

Cytharam sine uoce.
Carmen. cantus in tybiis.
Saltationem. choream.
Armatura. versu heroic.
Poematum origo.
Oratio. prosa.
Historiam.
Ludi gyminci. Funebres.
pilam. picturam

Nauem.
Rates.

Longa nauis.

biremes. triremes.

Quadrirem. qnqueremē.
Sex ordinū.
Decerenis. xii. ordinū.
Ordinū xv. xxx. xl. usq; ad. L.
Onerariam. Lembū.
Cymbam.
celetem. certyrū.
Sydeꝝ obseruā. i nauiga.
Remū. Vela. malū. antēna. Tectas longas.
Rostra. Ancoram.
Bidentem.
Adminicula. classis.
Animal. bouem.
In quo pmus gentium conspus.
De litteris antiquis.

gas erichthonius. Ordinē exercitus. Signi datione. thesseras. uigilias. palamedes inuenit troiano bello. Speculaꝝ significatione eode sinon. Inducias lycaon. Foedera theseus. Auguria ex auibus car. a quo caria appellata. adiecit ex ceteris aīalib; orpheus aruspitū delphis. Ignis picia amphiaraus. Auspicia auiū tyresias thebanꝰ. Interptatione ostentoꝝ & somnioꝝ amphition. Astrologiam athlans libye filius. ut alij egyptum. ut alii assyrii. Spiramina mylesius anaximander. Ventoꝝ rōm eolus heleni filius. Musicam amphion. Fistulam pan. Monaulū mercurius. Obliq̄ tybiam mydas in phrygia. Geminas tybias marsias in eadem gente. Lydios modulos amphion. Dorios thamiras trax. phrygios Marsias phrix. Cytharā amphion. ut alii orpheus. ut alii linus. septe cordis additis terpandea. Octauā symonides addidit. Nonam tymotheus. Cytharā sine uoce cecinit thamiras. prius tū catu amphion. ut alii linus. Cithara edita carmina cōposuit terpander. Cum tybiis canē uoce troezenius. Dardanus instituit saltatione. Armaturā curetes docuere. phirricē pyrrhus utranq; in creta. Versum heroicū phitio oraculo hemus. De poematū origine magna qstio. ante troianū bellū probantur fuisse. Prosam orōnem condere pherecydes syrus instituit tpre cyri regis. Historiam cadmus mylesius. Ludos gymnicos in arcadia lycaon. Funebres acastus. oleo post eum theseus in isthmo. Hercules olympie atheleticam. Pitus pilam lusoriam. Pydes lydius picturā. Egyptie et in gretie uehiure dedali cognatus ut aristotili placet. ut theophrasto polignotus atheniensis. Nauem pmus in gretiam ex egypto danaus aduexit. antea ratibus nauigabatur inuentis in mari rubro inter insulas a rege erythra. Reperiuntur qui missos etiā troianos priores excogitasse in hellesponto putent quom transirent aduersus tracas. Etiam nuc in brytanico oceano utiles corio circusute fiut. In nilo ex papiro & cirpo & arundine. Longa naue iasone pmū nauigasse philostephanus auctor est. Egesias parthalū. Cethesiam saphanus. Mira in mar themacisa geone. Biremem damasthenes erythreos fecisse. Triremem thicydides. Amoclen corinthiū. Quadriremē aristotiles cartaginenses. Quinqueremē instituit nesicon salaminus. Sex ordinū zenazoras syracusius. Ab ea ad decemremem nesigiton. Alexandrū magnū ferunt instituisse ad. xii. ordines. philostephanus tolomeū socerem ad qndecim. Demetriū antygoni ad. xxx. tolomeum philadelphū ad. xl. tolomeū philopatorē qui triphon cognōiatus est ad. L. Onerariam hippus tyrius inuenit. Lembum cyrenenses. Cymbam phoenices. Celetem thrœdi. Certyrum cypri. Sydeꝝ obseruatione in nauigando phoenices. Remū cope. Latitudinē eius plato. Vela icarus. Malum & antennā dedalum. hipegum damiam. ut pericles es athenienses. Tectas longas casū. antea ex prora tm & puppi pugnabatꝰ. Rostra addidit pisteus. Tyreni anchoram. Heupalamꝰ eandem bidentem. Anacarsis harpagones. Et manus pericles atheniesis. Adminicula gubernandi tiphis. Classe pnceps depugnauit minos. Animal occidit pmus hyperbius martis filius. Prometheus boue. Gentiū consensus tacitꝰ pmus om̄ conspirauit. ut ionum litteris uteretur. Veteres grecas fuisse easd

pene que nuc sunt latine: indicio erit delphica tabula antiqui eris: que e ho
die in palacio dono pncipu minerue dicata in byblioteca cum inscriptioe tali

Quando primu tonsores Rome.

Sequens
gentium consensus in tonsoribus fuit: sed romanus tardior. In italia ex sicilia uene
pt roma conditam Anno. cccc. Liiii. adducente phimione ut auctor e uarro.
ante intonsi fuere. Primus omn radi quotidie instituit africanus. Seqns. D. augu
stus cultris semp usus est. Tertius consensus fuit horaz obseruatione iam hinc roe
accedens qn et a quo in gretia diximus repte secudo uolume. Serius etia hoc rome co
tigit. Duodeci tabul ortus tm et occasus noiant. Post aliquos anos adiectus est
et meridies accenso consulum id pronutiante auguria inter rostra et grecos
tasin prospexisset solem ac luna. moenia: ad carcere inclinato sydere supma
pnutiauit. sed hoc serenis tm diebus usq; ad pmu punicu bellu pnceps solarium
horologiu statuisse an. xi. anos q cu pyrrho bellatu est. Eadem quirinibus papi
rius cursor quom eam dedicaret a patre suo uota a famo uestali proditur. Sed
neq; facto horologii ronem uel artificis significat. nec unde translatu est ut a
pud que scriptum id inuenerit. M. uarro pmu statutu in publico secundu rostra
in columna tradit bello punico. Primo a M. ualerio messala cosule cathina capta
in sicilia deportatu. inde post. xxx. annos qua de papiriano horologio tradit ano
urbis. ccc. d. xxvii. nec congruebant ad horas eius linee. paruerunt tam et annis
undecentu. donec. Q. martius philippus qui cu L. paulo fuit censor diligetius
ordinatu iuxta posuit. idq; inmutus inter censoria opa gratissime acceptu est.
Etiam no tame nubilo incerte fuerut hore usq; ad pximu lustz. Tunc sapio na
sica collega lenati: pmus aqua diuisit horas eque noctiu ac diez. idq; horologi
um sub tecto dicauit. anno urbis. d. xcv. tam diu pplo ro. indiscreta lux fuit. Nuc
reuertemur ad reliqua aialia: pmuq; terrestria.

africanus.
Augustus.
Quando pmu horologia.
.xii. tabule.
papirius cursor.
Varro.
philippus.
Paullus.
Nasica.

C. Plinii Secundi Naturalis historie Liber septimus felicissime finit.
Incipit eiusdem Liber octauus De maioz animaliu generibus et naturis.

D. RELIQVA. TRAN
seamus animalia. Et primu terrestria:—
Maximu est elephans proximuq; huanis
sensibus. Quippe intellectus illius sermois pa
trii: et in primis obedientia offitioz que di
dice amoris et glorie uoluptas: imo uo que
etiam i homine rara: probitas. prudentia. equi
tas. Religio quoq; sydez solisq; ac lune uene
ratio. Auctores sunt i mauritanie saltibus
ad quenda amne cui nome amulo: nitescete
luna noua: greges eoz descende: ibiq; se pu

De elephantis et sensu eoz.

rificantes solenniter aqua circumspergi. Atq; ita salutato sydere in siluas reuti
uitulorum fatigatos pre se ferentes. Aliene quoq; religionis intellectu creduntur
maria transituri: no ante naues conscendere: q inuitati rectoris iureiurando de re
ditu. Uisi qui sunt fessi egritudine quam & illas moles infestant morbi herbas su
pini in celum iacentes ueluti tellure precibus alligata. Nam qd ad docilitate at
tinet regem adorant: genua summittunt: coronas porrigunt. Indis arant mino

Quando pmu iuncti. Pompeius. Germanicus.

res quos appellant notos. Rome iuncti pmu subiere currum pompei magni a
frico triumpho: qd prius india uicta triumphante libero patre memorat. Procli
negat potuisse pompei triumpho iunctos ingredi portas. Germanici munere gladia
torio quosdam inconditos motus edidere saltantium mo. Uulgare erat p auras ar
ma iacere no auferentibus uentis: atq; inter se gladiatores congressus edere: aut
lasciuiente p'micitate colludere. Postea & p funes incessere: lecticas etiam ferentes
quaterni singulas puerperas imitentes plerisq; homine tricliniis accubitu ire p

De docilitate eorum.

lectos ita libratis uestigiis: ne quis portantium attingeret. Certu est unu tardio
ris ingenii in accipiendis que tradebant: sepius castigatu uerberib;: eadem illa me
ditante noctu repertu. Mirum maxie est aduersis quide funibus subire regredi uti
q; pronis. Mutianus ter consul auctor est: aliquem ex his & litterarum ductus grecarum

Mutianus.

didicisse: solitumq; pscribere ei lingue uerbis. Ipe ergo hec scripsi & spolia cel
tica dicaui. Itemq; se uidente puteolis quom aduectu ad naue egredi cogeret:
territos spatio procul pontis a continente porrecti ut sese longinquitatis estima
tione fallerent aduersos retrorsus isse. Predam ipi in se expetenda sciut sola ee
in armis suis: que iuba cornua appellat. Herodotus tanto antiquior & consueto
melius dentes. Quamobrem deciduos casu aliquo: uel senecta defodiunt. Hoc solum
ebur est. Cetera & in his quoq; qua corpus intexit uilitas osse: aliqua nup ossa nup
in laminas secari cepere penuria & em rara amplitudo iam dentiu pter q ex india
reperitur. cetera i nostro orbe cessere luxurie. Dentiu candore intelligit iuuenta
Circa hos belli cura summa: alterius muero omi pereunt ne sit plus hebes alterius o pario
usu fodiunt radices: impellunt moles: circumuentiq; a uenantibus pmos constituunt
quibus sint inuonimim ne tanti pluu putetur. postea fessos impactos arbori frangut

De clementia eorum: & qd picula sua intelligant.

praedaq; se redimunt. Mirum in plerisq; animalium scire qr petant: sed & pericu
eta quid caueant. Elephas homine obuio forte in solitudine & simpliciter oberrante:
clemens placidusq; etiam demonstrare uiam traditur. Idem uestigio hois adaduu
so prius q homine: intremiscere: insidiarum metu subsistere: abolfatu circuspectare:
iras proflare nec calcare: sed erutu proximo trahere illud relinqueti nutio usq;
ad extremu. Tunc agmen circuagi & reuerti: aciemq; dirigi: adeo omnio odori durare

Tygris.

uirus illud maiore ex parte ne indorum quide fetum. Sic & tygris etiam feris ceteris
truculenta. atq; ipa elephanti quoq; spernens uestigia. Homine uiso transferre dr
ptinus catulos quona mo agnito. ubi ante conspecto illo que timet: et em tales siluas
minime freqntari certu est. Sane mirant ipam uestigii raritate. sed unde sciut timedos
esse. immo uero cur uel ipius cospectum paueant tanto uiribus magnitudine uelo-

citate prestantiores. Nimirum hec est natura rerum. hec potentia eius. seuissimas ferarũ
maximasq; que nunquã uidissent quod debeant timere. & statim intelligere cur sit
timendũ. Elephanti gregatim semper ingrediuntur. Ducit agmẽ maximus natu. Co
git etate proximus. Amnem transituri minimos premittunt: ne maiorum ingressu atteren
te alueum crescat gurgitis altitudo. Antipater auctor est. duos antiocho regi in belli
cis usibus celebres & cognominibus fuisse. & enim nouere ea. Certe cato quom imperatorum no
mina annalibus describeret. eum qui fortissime preliatus esset in punica acie surum tra
didit uocatũ. altero dente mutillato. Antiocho uadũ fluminis experienti: renuit aiax
alioqui dux agminis semper. Tum pronuntiatũ eius fore principatũ qui transisset. ausũq;
parrodum. obid phaleris argenteis quo maxime gaudent. & reliquo tũ primatu
donauit. Ille qui uocabatur media. mortem ignominię pretulit. Mirus namq; pudor
est. uictusq; uocem fugit uictoris. terrã ac uerbenas porrigit. Pudore nunquã nisi
in abdito coeunt. Mas quinquennis. femina decennis. initur autem bienio quinis ut ferunt
cuiusq; anni diebus. nec amplius sexto. Perfundunt amne. non ante reduces ad agmẽ.
Nec adulteria nouere. nullaue propter feminas inter se prelia. ceteris animalibus perniciosa. Nec
quia desit illis amoris uis. Namq; traditur unus amasse quandã in egypto corollas uẽ
dentẽ. ac ne quis uulgariter electam putet. miretur gratam. Aristophanio celeberrimo
in arte grãmatica. Alius menandrum syracusanũ incipientis iuuente in exercitu tolo
mei desiderũ eius quotiens non uideret media testatus. & unguentariã quandã di
lectam iuba tradit. Omnium amoris fuere argumenta: gaudiũ a conspectu blandi
tięq; incondite. stirpes quas populus dedisset seruate & in sinũ effuse. Nec mirũ
esse amorẽ quibus sit memoria. idem namq; tradit agnitũ in senecta multos post annos
qui rector in iuuenta fuisset. Idem diuinationẽ quandã iustitię. Quom bocchus rex
.xxx. elephantis totidem in quos seuirent stipitibus alligatos obiecisset. procursantibus
inter eos qui lacesserent. non potuisse effici ut credulitatis aliene ministerio fungerentur.
Elephantes italia primũ uidit pyrrhi regis bello. & boues lucas appellauit in lucanis ui
sos anno urbis. cccc. lxxii. Roma autem in triumpho septem annis ad superiorẽ numerum addi
tis. Eadem plurimos anno. d. ii. uictoria L. metelli pontificis in titulo de poenis captos
.c. xlii. fuere. aut ut quidã .c. xl. transuecti ratibus quas doliorum consertis ordinibus
imposuerant. Uerrius eos pugnasse in circo interfectosq; iaculis tradit penuria co
silii. quoniam neq; ali placuisset. neq; donari regibus. L. piso inductos dumtaxat in circũ
atq; ut contemptus eorum incresceret. ab operariis hastas prępilatas habentibus per circũ totũ
actos. nec quid deinde his factum sit auctores explicant qui non putant interfectos.
Clara est unius e romanis dimicatio aduersus elephantũ quom hanibal captiuos no
stros dimicare inter se coegisset. Namq; unũ qui supererat obiecit elephanto. et
illum dimitti pactus si interemisset. Solus ergo in harena congressus: magno poenorum
dolore confecit. Hanibal quom famã eius dimicationis contemptũ allaturã belluis intelligeret. equites misit qui abeuntẽ interficerent. Proboscydem eorum facillime am
putari. pyrrhi preliorum experimentis patuit. Rome pugnasse fenestella tradit pri
mũ omnium in circo claudii pulchri edilitate curuli. M. antonio Aulo postumio cons. Anno

De intellectu et memoria eorum.

Antipater.

Cato.

Surus.

parrodus.

Coitus eorum.

Amor

Iustissimi.

Quando primũ in italia.

Boues.

metellus.

Uerrius.

Pugnę eorum.

Hanibal

proboscydes.

Fenestella.

Pompeius.

.ccc.Lv. Item post annos .xx. Lucullorum edilitate curuli aduersus tauros. Pompei
quoq; altero consulatu: dedicatione templi ueneris uictricis pugnauere in circo .xx.
aut ut quidam tradunt .x. et .vii. getulis ex aduerso iaculantibus mirabili unius dimi
catione qui pedibus confossis repsit genibus in cateruas: abrepta scuta iaciens in sub
lime. Que decidentia uolubilitate spectantibus erant in orbem circumacta uelut arte:
non furore bellue iacerentur. Magnum et in altero miraculum fuit uno ictu occiso. Pilum autem
sub oculo adactum in italia capitis uenerat. Uniuersi eruptionem temptauere non sine

Caesar.

uexatione populi circumdatis claustris ferreis. Qua de causa caesar dictator postea simile
spectaculum editurus: euripis harenam circumdedit. quos uero princeps sustulit equiti loca
addens. Sed pompeiani amissa fuge spe misericordiam uulgi inenarrabili habitu
querentes supplicauere quadam sese lamentatione complorantes tanto populi dolore ut
oblitus imperatoris ac munificentie honori suo exquisite: flens uniuersus consurgeret
dirasq; pompeio. quas ille mox luit poenas imprecaret. Pugnauere et caesari dictato
ri tertio consulatu .xx. eius contra pedites .d. iterumq; totidem turriti cum sexagenis pro
pugnatoribus eodem quo priore numero peditum et pari equitum ex aduerso dimicante.

clementia elephant.

Postea singulis principibus claudio et neroni in consumatione gladiatorum. Ipsius animal
ista narratur clementia contra minus ualidas ut in grege pecudum occurrentia manu
dimoueat nequid obterat imprudens. nec nisi lacessiti nocent. Idq; quom gregatim
semper ambulent minime ex omnibus soliuagi. Equitatu circumuecti infirmos aut fessos
uulneratosue in medium agmen recipiunt. ac uelut imperio aut ratione per uices subeunt. Ca

Quo modo capiantur.

pti celerrime mitificantur ordei suco. Capiuntur autem in india unum ex domitis agente
rectore: qui deprehensum solitarium abactumue e grege uerberet ferum. Quo fatiga
to: transcendit in eum nec secus ac priorem regit. Africa foueis capit in quas errante
aliquo protinus ceteri congerunt ramos: moles deuoluunt: aggeres construunt: omniq; ui co
nantur extrahere. Ante domitandi gratia: reges equitatu cogebant in conualle manu factam
et longo tractu fallacem. cuius inclusos ripis fossisq; fame domabant. Argumentum erat
ramus homine porrigente clementer acceptus. Nunc dentium causa pedes eorum iaculantur alio

Trogoditarum uictus.

quin mollissimos. Trogoditi contermini ethiopie: qui hoc solo uenatu aluntur: arbores pro
pinquas itineri eorum conscendunt: inde totius agminis nouissimum speculati extremas in
clunes desiliunt. leua deprehenditur cauda: pedes stipantur in sinistro femore. Item pendens
alterum poplitem dextra cedit: ac preacuta bipenni hoc crure tardato profugiens alte
rius poplitis neruos ferit: cuncta preceleri pernicitate peragens. Alii tutiore genere. sed ma
gis fallaci. ingentes arcus intentos defigunt humi longius. hos precipui uiribus iuuenes
continent. Alii connexi pari conatu tendunt. ac pretereuntibus sagittarum uenabula infi

Quo modo domantur.

gunt. mox sanguinis uestigiis secuntur. Elephantorum generis: femine multo pauidiores.
Domant autem rabidi: fame et uerberibus. elephantis aliis admonitis qui tumultuantem
cathenis coherceant. alias circa coitum maxime efferuntur et stabula indorum dentibus ster
nunt. quapropter arcent eos coitu feminarumq; pecuaria separant: que haud alio modo quam armentorum
sunt. Domiti: militant: et turres armatorum in dorsis ferunt: magnaq; ex parte orientis
bella conficiunt: prosternunt acies: proterunt armatos. Idem minime suis stridore terrentur.

Vulneratiq; et territi retro semp cedunt haud minore partiū suaꝝ pernitie. Indi
cū Afri pauent nec contueri audent. nā et maior indicis magnitudo est. Decem
annis gestari in utero uulgus existimat. Aristoteles biennio nec amplius q̄ singulos semel
gignere. pluresq; uiuere. cc. annis et quosdā. ccc. Iuuenta eoꝝ á. lx. incipit. Gau
dent amnibus maxīe et circa fluuios uagant. quom alioqn nare pp magnitudinem
corporis nō possint. Idē frigoris impacientes maximū hoc malū: inflationemq; et proflu
uium aluí: nec alia morboꝝ gnā sentiunt. Olei potu tela que corpori eoꝝ inhese
rant decidere inuenio. A sudore aūt facilius adherescē. et terrā edisse his tabificū
est: nisi sepius mandant. Deuorant aūt et lapides. truncos quidē gratissimo ī cibatu
hnt. palmas excelsiores fronte psternūt: atq; ita iacentiū assumunt fructum. Man
dunt ore spirant et bibūt. odorantq; haud improprie appellata manu. Animaliū
maxime odere murē. et si pabulū in psepio positū attingi ab eo uidere: fastidiūt.
Cruciatū in potu maximū sentiūt. hausta hirundine quā sanguisugā uulgo cepisse
appellari aduerto: hec ubi in ipo amnis canali se fixit: intolerando afficit dolore.
Durissimū dorso tergus. uentres molles. setaꝝ nullū tegimentū. ne ī cauda qdē psidi
um abigendo tedio muscaꝝ. Nanq; id et tanta uastitas sentit. sed cancellata cu
tis et inuitans id genus aīaliū odore: ergo quom extenti recepe examina: artatis ī ru
gas repente cancellis comprehensas enecant. Hoc his pro cauda iuba p uillo est. Den
tibus ingens preciū: et deoꝝ simulacris lautissima ex his matiā. Inuenit luxuria
commendationē. et aliā expetit in callo manus uim saporis haud alia de cā credo. q̄ qd
ipm ebur sibi mandere uidet. Magnitudo dentiū uidet quidē in teplis ppapua. sed
tamē in extremis Africe qua confinis Ethiopie ē postium uicem ī domiciliis pbere.
sepesq; in his et pecoꝝ stabulis propalam elephantoꝝ dentibus fieri polibius tradi
dit auctore gulussa regulo. Elephantos fert africa ultra siluicas solitudines:
et ī mauritania ferunt ethiopes et trogodite ut dcm est: sed maximos india. Bel
lantesq; cū his ppetua discordia dracones tante magnitudis. et ipos ut circū flexu fa
cili ambiant nexuq; nodi pstringant. Commoritura dimicatio: uictusq; corruens cō
plexus decidit pondere. Mira animaliū pro se cuiq; ppapuaq; solertia ē: ut his
una scandendi in tantā altitudinē difficultas. Draco itaq; ut tritū iter ad pabula spe
culetur ab excelsa se arbore inicit. Scit ille impare sibi luctatū contra nexus itaq;
arboꝝ aut rupiū querit. Cauent hoc dracones obidq; gressus pmū alligant cauda.
resoluūt illi nodos manu. At hi in ipā nare caput condūt pariterq; spm pcludūt.
et mollissimas laniant ptes. Idem obuii deprehensi in aduersos erigunt se. oculosq;
maxime petunt. Ita fit ut plerūq; caeci ac fame et meroris tabe confecti repiant.
Quam quis aliam tante discordie cām attulerit nisi nā spectaculū sibi ac paria com
ponēs. Est et alia dimicationis fama. elephantis frigidissimū esse sanguinē: obid
estu torrente ppapue á draconibus expeti. Quaobrem ī amnes mersos insidiari biben
tibus. artatosq; illigata manu ī aure morsū defigē: qm is tm locus defendi nō possit
manu. Dracones esse tantos ut tm sanguinem capiant. Itaq; elephantos ab his ebibi si
catosq; concidere. et dracones inebriatos opprimi commoriq;. Generat draco

~~Indici maiores Afris~~

De Partu eoꝝ et reliqua nā.

Cibus eoꝝ

Dentes.

Polibius.

Ubi nascant: & de discordia eoꝝ et draconum.

De solertia animaliū.

Draco.

De Draconibus.

nes ethiopia indicis pares. in cenu cubitor. Id modo mir unde cristatos iuba crediderit.
A zachei uocant ethiopes apud quos maxime nascuntur. Narratur in maritimis eor
quaternos quinosq; inter se cratiu modo implexos erectis capitibus uelificantes ad me
liora pabula arabie uehi fluctibus. Megesthenes scribit in india serpentes in tan

De serpentibus maximis et bois.

tam magnitudine adolescere ut solidos hauriant ceruos taurosq;. Metrodorus circa
syndacum amnem in ponto suo uolantes ut quis alter pniciter alites hausto raptas ab
sorbeant. Nota est in punicis bellis ad flum bragadam a regulo impatore balistis

Fl. Bragada. M. regulus.

tormentisq; ut oppidu aliquot expugnata serpens. c.xx. pedu longitudinis. Pellis ei
maxilleq; usq; ad bellu numantinu durauere rome in templo. Faciunt his fide in italia
appellare in tanta magnitudine exeuntes ut diuo claudio principe occise in uaticano
solidus in aluo spectatus est infans. Aluntur in mobubali lactis suco un nomen traxere.
C eteror animaliu que modo conuecta undiq; italie contigere sepius formas nihil
attinet scrupulose referre. Paucissima scythia gignit inopia fruticu pauca con

De Scythicis aialibus et septentrionalibus.

termina illi germania. Insignia tn boum ferar genera iubatos uisontes excellen
tiq; ui et uelocitate uros. quibus imperitu uulgus bubalor nom imponit quom id
gignat africa uituli potius ceruice q similitudine. Septentrio fert et equor greges
feror uros ctos sicut asinor asia et africa. Preterea alcen iumento simile m ni
pceritas aurin et ceruitas distinguat. Et nata in schadinauia insula nec unq uisa

Machlin.

in hoc orbe mltis tam narrata machlin haud dissimile illis et nullo suffraginu fle
xu. ideoq; no cubante et accliuem arbori in somno: eaq; incisa ad insidias capi.
Alias uelocitatis memorate. Labr ei supius pgrande: ob id retrograditur in pasce
do ne in pora tendens inuoluatur. Tradunt in peonia fera que bonasus uocetur

Bonasus.

equina iuba erecta. tauro simile cornibus ita in se inflexis ut no sint utilia pugne.
Que pp fugam sibi auxiliari reddenti in ea fimu interdu et triu iugeru longitudie.
Cuius contactus sequentes ut ignis aliquis comburat. Mir pardos. pantheras. leones
et similia condito in corporis uaginas unguiu mucrone. ne refringant hebetentur
q; ingredi. aduersisq; falculis currere. nec nisi in appetendo ptendere. Leoni

De Leonibus.

papua generositas tunc quom colla uestiunt iube. Id. u. etate contingit e leone con
ceptis. Quos uero pardi generauere semp insigni hoc carent. simili mo feie. Magna his
libido coitus. et ob hoc maribus ira. Africa hec maxie spectat inopia aquar ad pau
cos amnes congregantibus se feris. Ideo multiformes ibi aialiu partus uarie feis cum
q; generis mares. aut ui aut uoluptate miscente. Un etia uulgare grecie dcm. Sem
per aliquid noui africam afferre. Odore pardi coitu sentit in adultera leo. totaq;

P.

ui consurgit in pena. Idcirco aut culpa flumine abluitur. aut longius comitatur. Sed
aut edi partum lacerato unguiu acie utero in enixu uulgu credidisse uideo. Ari
stoteles diuersa tradit ut que in his magna secutus pte pserandum reor. Alexandro

Libri Aristot. de aialib;.

magno rege inflamato cupidine aialiu naturas noscendi delegataq; comentatoe
Aristotili summo in omni doctrina uiro. aliqt milia hominu in totius asie gretieq;
tractu. parere iussa oium quos uenatus aucupia piscatusq; alebant. quibusq; uiuaria
armeta. aluearia. piscine. auiaria in cura erat. nequid usq genitu ignoraret ab eo.

Quos percunctando .L. fere uolumina illa preclara de animalibus condidit. Que a me col
lecta in artum cum his que ignorauerat. queso ut legentes boni consulant in uniuersis
rerum nature opibus medio que clarissimi regum omnium desiderio cura nostra breuiter pe
regrinantes. Is ergo tradit leenam primo fetu parere .v. catulos. ac per annos singulos minui
ab uno sterilescere. informes minimasque carnes magnitudine mustelarum esse initio.
Semestres uix ingredi posse. nec nisi bimestres moueri. In europa autem inter ache
lountem nestumque amnes leones esse. sed longe uiribus prestantiores his quos afri
ca aut syria gignat. Leonum duo genera compactile et breue. crispioribus iubis
hos pauidiores esse quam longo simplicique uillo. eos contemptores uulnerum. Urinam
mare crure sublato reddere ut canes. graui odore nec minus halitum. raros in po
tu. uesci alternis diebus. a saturitate interim triduo cibis carere. que possint in
mandendo solida deuorare nec capiente aluo coniectis in fauces unguibus extra
here. aut si fugiendum in satietate habeat. Uitam his longam docet argumento quod
plerique dentibus defecti repiantur. Polibius hemyliani comes in senecta hominem ad
huc appeti refert. quoniam ad persequendas beluas uires non suppetant. tunc obsidere
africe urbes. eaque de causa crucifixos uidisse se cum scipione. quia ceteri metu pene
similis absterrerentur eadem noxa. Leoni tamque ex feris clementia in supplices. pro
stratis parcit. et ubi seuit in uiros potius quam in feminas fremit. in infantes non nisi in
magna fame. Credit lybia intellectum peruenire ad eos precum. Captiuam certe
getulie reducem audiui multorum in siluis impetum a se mitigatum alloquio. ause se di
cere profugam infirmam supplicem animalis omnium generosissimi. ceterisque imperantis
indignam eius gloria predam. Uaria circa hoc opinio. ex ingenio cuiusque uel casu
mulceri alloquiis feras. quippe obuiam serpentes extrahi cantu cogique in penam
uerum falsamne sit uita decernerit. Leonum animi index cauda. sicut et equorum
aures. namque et has notas generosissimo cuique natura tribuit. Immota ergo placido.
clemens blandienti quod rarum est. Crebrior enim iracundia eius in principio terram
uerberans. In cremento terga ceu quodam incitamento flagellantur. Uis summa in pec
tore. ex omni uulnere siue ungue impresso siue dente ater profluit sanguis. idem
satiati innoxii sunt. Generositas in periculis maxime deprehenditur. non in illo tan
tum. sed spernens tela diu se terrore solo tuetur. ac uelut cogi testatur. cogitque
non tamquam periculo coactus. sed tamquam amentia iratus. Illa nobilior animi significatio
quamlibet magna canum et uenantium urgente ui. contemptim restitansque cedit
in campis et ubi spectari potest. Idem ubi uirgulta siluasque penetrauit acerrimo
cursu fertur. uelut deputans absconsione turpitudinem. Dum sequitur insilit saltu
quo in fuga non utitur. Uulneratus obseruatione mira percussorem nouit et in quanta
libet multitudine appetit. Eum uero qui tela quidem miserit sed non uulnerauerit
correptum rotatumque sternit. nec uulnerat. Quoniam pro catulis ferarum dimicat
oculorum aciem traditur defigere in terram. ne uenabula expauescat. Ceterum
dolis carent et suspitione. nec limis intuentur oculis. aspicique sibi modo nolunt.
Creditum est a moriente humum morderi. lacrimamque leto dari. Atque hoc tale tamque

Leene partus.

Polibius scipionis comensor.

Solus Leo clemens inuenitur.

Animi leonis significatio.

seuū animal. rotare orbes circūacti. currusq; inanes. & gallinaceo℞ criste. cant⁹ q; etiam magis terrent. sed maxime ignes. egritudinē fastidiū tantū sentit. ī qua uidetur ē contumelia in rabiem agente amnexa℞ lasciuia simia℞. gustatus deinde sanguis in remedio est.

Sceuola. Sylla. pompeius. Cesar. Claudius.

Leonū simul pugnā plurium: rome p̄nceps dedit sceuola p̄fectus in curuli sedilitate. Centū aūt iubato℞ p̄mus oim̄. L. sylla qui postea dicta tor fuit in p̄tura. Post eū pompeius magnus in circo acinus iubato℞. cccxv. Cesar dic tator. cccc. Capere eos arduū erat quondā operis foueisq; maxīe. Principatu cl audii casus rōnem docuit. pudenda penē talis ferę noīe pastoris getuli. saco contra ingruentis impetū obiecto. qđ spectaculū in harenā protinus translatū est. uix credi bili mō torpescente tanta illa feritate. q̃uis leui iniectu opto capite: ita ut deuin ciat̃ nō repugnās.

Uis in leonis oculis.

Uidelicet omīs uis constat ī oculis. Quo minꝰ mi℞ sit a lysimacho

Alexander.

alexandri iussu simt inclusō: strangulatū leonē. Iugo subdidit eos. p̄musq; romę ad currū iunxit.

M. Antonius.

M. antonius & quidē ciuili bello quom dimicatū esset in pharsa licis campis. nō sine ostento quodā tempore illo generosos iugū subire prodigio signi ficante. Nam qđ ita uectus est cū mima cytharide. supra monstra etiam illa℞ ca lamitatū fuit.

Hanno.

Primus aūt hominū leonē manu tractare ausus & ostendere man suefactum Hanno clarissimus peno℞ tradr̃. dānatusq; illo argumēto: q̃m nihil nō persuasurus uir tam artificis ingenii uidebat̃. & male credi libertas ei: cui in tm̄ ces sisset etiam feritas.

Mentoris euentus.

Sunt uero & fortuita eo℞ quoq; clementię & exempla. Mentor syracusanus in syria. Leone obuio suppliciter uolutante attonitus pauore. quom re fugienti undiq; fera opponēt sese. & uestigia lamberet adulanti similis: animaduertit in pede eius tumorem uulnusq;. & extracto surculo liberauit cruciatu. Pictura casu hunc testat̃ syracusis.

Helpis casus.

Simili mō helpis samiꝰ natione in africam delat̃ naue iuxta litus conspecto leone hiatu minaci: arborem fuga petit. libero patre īuocato qm̄ tum precipuus uoto℞ locus est. quom spei nullus est. sed neq; profugienti quom potuisset fera institerat: & procumbens ad arborē hiatu quo terruerat miseratiōm petebat. Os morsu auidiore inheserat dentibus cruciabatq; inedia. Tum penā in ipsis eius telis suspectante ac uelut mutis precibus orante. dū fortuitu fidens non est circa feram. multoq; diutius miraculo q̃ metu cessatū est. Digressus tandem euellit prebenti & quā maxime opus est: accomodanti. Traduntq; q̃ diu nauis ei in littore stetit retulisse gratiam uenatus aggerendo. Qua de cā libero patri tem plū in samo helpis sacrauit. qđ ab eo fc̄o greci dionysii appellauere.

Mirem postea uestigia hominū intelli a feris. quom etiā auxilia ab uno aīalū speret. Cur n. nō ad alia iere: aut unde medicas manus hoīs sciut: nisi forte uis malo℞ & feras omīa expiri cogēt.

De Pantheris.

Eque memorandū & de panthera tradit demetius physicus. Iacentem ī media uia hoīs desiderio repente apparuisse patri cuiusdā phi losophi assectatoris sapiē. Illū pauore cepisse regredi: feram uō circūuolutari nō du bie blandiente seseq; conflictante merore qui etiā in panthera intelli possit. Feta erat catulis procul in foueam delapsis. Primū ergo miratiōm fuit nō expauescē: p̄ximū ei curā intendē. Secutusq; qua trahebat ueste unguiū leui iniectu: ut cām

doloris intellexit. simulque salutis sue mercedem: exemit catulos. eaque cum his prosequente usque extra solitudines deductus. Leta atque gestiente ut facile appareret gratiam referre: et nihil inuicem imputare. quod etiam in homine rarum est. Hec fidem & Democrito afferunt: qui dathen in arcadia seruatum a dracone narrat. Eum nutrierat puer dilectum admodum pauensque serpentis naturam & magnitudinem metuens in solitudines tulerat. In quibus circumuento latronum insidiis agnitoque uoce subuenit. namque de infantibus ferarum lacte nutritis quom essent expositi proditur sic et conditoribus nostris a lupa magnitudine ferarum uel fatorum accepta fieri equius quam ferarum natura arbitror.

Democritus.
Dathen.

Panthera & tygris macularum uarietate prope sole bestiarum spectantur. ceteris unus ac suus cuique generis color est. Leonum tantum in syria niger. Pantheris in candido breues macularum oculi. Ferunt odore earum mire solicitari quadrupedes sed capitis toruitate terreri. Qua obrem occultato eo reliqua dulcedine inuitatas corripiunt. Sunt qui tradant in armo his similitudinem lune esse maculam crescente in orbes & cauante pari modo cornua. Nunc uarias & pardo qui mares sunt appellant in eo omni genere celeberrimo in africa syriaque. Quidam ab his pantheras solo candore discernunt nec adhuc aliam differentiam inueni. Senatus consultum fuit uetus ne liceret africanas in italia aduehere. Contra hoc tulit ad populum CN. naufidius tr. pl. permisitque circensium gratia importare.

Primus autem scaurus edilitate sua uarias .cl. uniuersas misit. Deinde pompeius magnus cccc.x. D. augustus .cccc.xx. Idem. Q. tuberone paulo fabio maximo cons. iiii. nonas mai. theatri rome ostendit in cauea mansuefactam. D. uero claudius simul quattuor. Tygrim hircani & indi ferunt animal uelocitatis tremende & maxime cognite dum capitur.

De tygridis natura & camelis & camelo pardali. & quando primum uisa rome.

Totus enim fetus qui semper numerosus est ab insidiante rapitur equo quam maxime pernici. atque in recens subinde transfertur. At ubi inuacuum cubile repit feta maribus enim sobolis cura non est. fertur preceps odore uestigans. raptor appropinquante fremitu abiciat unum ex catulis.

Tollit illa morsu & pondere etiam ocior acta remeat. iterumque consequitur ac subinde donec in nauim regresso irrita feritas seuit in litore. Camelos inter armenta pascit oriens quorum duo genera bactrie & arabie differunt quod illi bina habent tubera in dorso. hi singula & in pectore alterum cui incumbant. Dentium superiore ordine ut boues carent in utroque genere. Omnes autem iumentorum in his terris dorso funguntur atque etiam equitatu in prelus. uelocitas inter equos. sed sua cuique mensura sicuti uires. Nec ultra assuetum procedit spatium nec plus instituto onere recipit. Odium aduersus equos gerunt naturale. Sitim & quatriduo tolerant implenturque quom bibendi occasio est & in preteritum & in futurum. obturbata eo calcato prius aqua aliter potu non gaudent. Uiuunt quinquagenis annis. quidam & centenis. utcumque rabie & ipsi sentiunt. Castrandi genus etiam feminas que bello parantur inuentum est

De Camelis.

Fortiores ita fiunt coitu negato. Horum aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Nabunam ethiopes uocant collo similem equo. pedibus & cruribus boui. camelo capite. albis maculis rutilum colorem distinguentibus. Unde appellata camelopardalis dictatoris cesaris circensibus ludis primum uisa rome. Ex eo subinde cernitur aspectu magis quam feritate conspicua. quare etiam ouis fere nomen inuenit. Pompeii magni primi ludi ostenderunt chaum quem callirasium uocabat effigie lupi pardorum maculis. Idem ex ethi

De chao & cepho.

De Rinocerote.

opia quas uocant cephos quaꝝ pedes posteriores pedibus hūanis & cruribus priores ma
nibus fuere similes. Hoc animal postea roma nō uidit. Idem & rinocerō unius ina
re cornu qualis sepe uisus. Alter hoc genitus hostis elephanto cornu ad saxa limato p
parat se pugnę. In dimicatione aluū maxime petens quē scit esse molliorē. Longitu

De Lincibus & spingibus.

do ei par. crura multo breuiora. color buxeus. Lincas uulgo frequentes & spingas

Pegasus.

fusco pilo mamis in pectore geminis ethiopia gnāt. multaq; alia monstra silia. Pena

Crotoci.

tos equos & cornibus armatos quos pegasos uocant. Crotocas uelut ex cane lupoq;

Circophiteci.

conceptos omīa dentibus frangentes protinusq; deuorata conficientes uentre. Circo

boues indici.

pitecos nigris capitibus pilo asini & dissiles ceteris uoce. Indicos boues unicornes tri

Leucocroten.

cornesq;. Leucocrothen pnitiosissimā feram asini ferē magnitudie. clunibus cerui
nis. collo. cauda. pectore. leonis capite. meliū bisulca ungula. ore ad aures usq; rescisso

Eale.

dentiū locis osse pperuo hanc feram hūanas uoces tradunt imitari. Apud eos & quocat̄
eale magnitudine equi fluuiatilis. cauda elephanti. colore nigra uel fulua. maxillas apri
maiora cubitalibus. cornua hñs mobilia que alterna ī pugna sistūt. uariaq; infesta aut

Tauri.

obliqua utcūq; rō monstrauit. Sed atrocissimos tauros siluestres: maiores agrestibus ue
locitate an omnes. colore fuluos. oculis ceruleis. pilo in contrariū uerso. rictu ad aures de
hiscente. iuxta cornua mobilia tergoris duritia silicis omne respuens uulnus. feras omnes

Manthicora.

uenant. ipsi nō aliter q̄ foueis capti feritate sp intereūt. Apud eosdem & ctesias scribit.
quā manthicoram appellat. triplici dentiū ordie pectinati coeunti facie & auriculis
hōis. oculis glaucis. colore sanguineo. corpore leonis. cauda scorpionis mō spicula infigen
te. uocis ut si misceat fistulę & tubę concentus. uelocitatis magnę. hūani corporis ut p

Boues.

apue appetente. In india & boues solidis ungulis unicornes & feram noīe axin hinnuli

Simie.

pelle pluribus candidioribus maculis sacraꝝ liberi patris. Orsei indi simias canden

Monocerotis.

tes toto corpore uenant. Asperimā aūt feram monocerotem: reliquo corpore equo
silem: capite ceruo: pedibus elephanto: cauda apro. mugitu graui: uno cornu nigro:

Fons nigri cap nili.

media fronte cubitoꝝ duū eminente. hanc feram uiuā negant capi. Apud hespe
rios ethiopas fons est nigris ut pleriq; existimauē nili caput. argumenta q dixim p
suadent. iuxta hūc fera appellatur catoblepas modica alioqn ceterisq; membris in
ers. caput tm̄ pregraue egre ferens id deiectum semp in terrā. alias internitio hu

Basiliscus.

mani generis omnibus qui oculos eius uidere confestim expirantibus. Eadem & ba
silisci serpentis ē uis. Cyrenaica hunc gnāt puintia. xii. nō amplius digitoꝝ magni
tudine candida in capite macula ut quodā diademate insigne. Sibylo oms fugat ser
pentes. nec flexu multiplici ut reliquę corpus impellit. sed celsus & erectus ī medio in
cedens. necat frutices nō contactas mō. ueꝝ & afflatas exurit herbas. rupit sa
xa. alius uis malo. Est creditū quondā ex equo occisum hasta & p eā subeunte non
equitantē mō. sed equū quoq; absumptū. Huic tali mōstro: sepe enī erectum concu
piuere reges uidere. Mustelaꝝ uirus exicio est. Adeo natē nihil placuit esse sine pari.
Interficiunt eos cauernis facile cognitis. Soli tabe necat. ille simul odore moritur q

De Lupis.

& nature pugnā conficiunt. Sed in italia quoq; creditur lupoꝝ uisus esse noxius
uoceq; hominū que priores contēplent adimere ad pñs. Inertes hos paruosq; africa

et egyptus gignit. Asperos trucesq; frigidior plaga. Homines in lupos uerti rursusq; restitui sibi falsum esse confidenter existimare debemus. aut credere omnia que fabulosa tot seculis comperimus. Unde tamen ista uulgo infixa sit fama in tm ut male dici uersipelles habeant indicabit. Euantes inter auctores gretie nō spretus tradit arcadas scribere ex gente. Ante cuiusdam sorte familie lectum: ad stagnū qd da regionis eius duci uestituq; in quercu suspenso tranare. atq; abire in deserta transfigurariq; in lupū. et cum ceteris eiusdem gnīs congregari p annos noue. quo i tpe si homine se abstinuerit: reuerti ad idem stagnū. et quom tranatauit effigie recipe ad pristinū habitū addito noue annor senio. Id quoq; fabius eandē recupare uestem. Mirum est ut pcedat greca credulitas. Nullum tam ipudens mendatiū est. ut teste careat. Ita copas qui olympianicas scripsit narrat Demenetū parchasiū in sacrificio qd arcades in lycio humana etiam tū hostia faciebat: imolati pueri exta degustasse et in lupum se conuertisse. Eundē x. anno restitutū: athletice restitisse in pugillatu uictoremq; uictoria olympia reuersum. Quin et caude huiꝰ animalis creditur uulgo inesse amatoriū uirus exiguo in uillo. eūq; qui capiatur abicere nec idē pollere nisi uiuenti direptum. Dies quibus coeat toto anno nō amplius. xii. Eundē in fame uesci terra. Inter auguria ad dexteram comeantiū preciso itinē si pleno ore fecit: nullum omen pstantius. Sunt in eo gnē qui ceruarii uocant: qualem ē gallia in pompei magni harena spectatū diximꝰ. Huic quamuis in fame mandenti si respexerit obliuionem cibi subripe aiunt digressumq; qrere aliud. Quod ad serpentes attinet uulgatū ē colorem eius plerasq; terras hre in qua occultent: innumera esse genera. Cerastes corpore eminere cornicula sepe quadrigemina: quor motu reliquo corpore occultato sollicitent ad se aues. geminū caput amphesibene hoc est et ad caput et ad cauda: tamq parū esset uno ore fundi uenenū. Aliis squamā esse. aliis picturas. omnibus exitiale uirus. Iaculū ex arbor ramis uibrari. nec pedibus pauendas tm serpentes. sed et missili uolare tormento. Colla aspidū intumescere nullo ictus remedio pterq si confestim partes contacte amputent. Unus huic tā pestifero aīali sensus ut potius affectus est. Coniugia ferme uagant: nec nisi cū compari uita ē. Itaq; alterutra interempta: incredibilis ultionis alteri cura. prosequitur interfectorem unūq; in quātolibet ppli agmine noticia quadā infestat. prumpit omīs difficultates. pmeat spatia. nec nisi amnibus arcetur: aut pceleri fuga. Non est fateri rer natura largius mala an remedia genuīt. Iam pmū hebetes oculos huic malo dedit: eosq; nō in fronte ex aduerso cernē. sed in temporibus. Itaq; excitatur. sed sepius auditu q̄ uisu. Hec et deinde internitiuū bellum cū hicneumone. notū est aīal hac gliā maxiē in eadē natū egypto. mergit se limo sepius siccatq; sole. Mox ubi ptibus eodē mō se coriis loricauit: in dimicationē pgit. in ea cauda se attollens ictus irritos aduersus ex apit. donec obliquo capite speculatus inuadat in fauces. nec hoc contentus aliud haud mitius debellat aīal. Cocodrillum habet nilus quadrupes malū. et terra pariter ac flumine infestū. Unū hoc animal terrestre Lingue usu caret. Unū supiorē mobili maxilla iprimit morsum. alias terribile pectinatim stipante se dentiū serie. Mag

Fabula

Mendatiū.

De serpentibus.

De aspide.

De Hicneumone.

De cocodrillo.

tudine excedit plerumq; duodeuiginti cubita. Parit oua quanta anseres. eaq; extra eum locum semp incubat pdiuinatione quadam: ad quem summo actu eo anno egressurus est nilus. nec aliud animal ex minori origine in maiorem crescit magnitudine. Ex unguibus autem armatus est contra omnis ictus cute uincta. Dies in terra agit. noctes in aqua. temporis utrumq; ratione.

Auium rex.

Hunc saturum cibo piscium et semp esculento ore in litore somno datum parua auis que trochilos ibi uocatur rex auium in italia inuitat ad hiandum pabuli sui gratia. os primum eius ad saltum depurgans. mox dentes et intus fauces quoq; ad hanc scabendi dulcedinem quam maxime hiantes. In qua uoluptate somno pressum conspicatus hicneumon per easdem fauces ut telum aliquod immissum erodit aluum.

Stinchos.

Similis cocodrillo. sed minor etiam hicneumone est in nilo natus stincos contra uenena precipuus antidotus: idem ad inflamandam uirorum uenerem.

Delphini.

Uerum in cocodrillo maior erat pestis quam ut uno esset eius hoste natura contenta. Itaq; et delphini immeantes nilo. quorum dorso tamquam ad hunc usum cultellata inest pellis abigentes eos in preda ac uelut in suo tantum amne regnantes aliogn impares uiribus ipsi astu interimunt. Callent enim in hoc cuncta animalia sciuntq; non modo sua comoda. uerum et hostium aduersa norunt. sua tela norunt occasiones partesq; dissidentium in bellis. In uentre mollis est tenuisq; cutis cocodrillo. ideo se ut territi mergunt delphini subeuntesq; aluum illa secant spina.

Homines.

Quin et gens hominum est huic belue aduersa in ipso nilo in tyro insula in quo habitat appellata. Mensura eorum parua sed presentia hominum in hoc tanto usu mira terribilis hec contra fugaces bellua est. fugax contra serpentes. Sed aduersum hanc soli hi audent. quin et fluminibus innatant. dorsoq; equi tantummodo impositi hiantibus resupino capite ad morsum. addita mox claua a dextra ac leua tenentes. extrema eius utrumq; ut frenis in terram agunt captiuos. A uoce etiam sola territos cogunt euomere recentia corpora ad sepulturam. Itaq; ei uni insule cocodrilli non annatant olphatu q; eius gentis hominum ut psyllorum serpentes fugant. Hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua: extra acerrimi uisus. quattuorq; menses hiemis semp media transmittere in specu. Quidam hoc unum quamdiu uiuat crescere arbitrantur: uiuit autem longo tempore.

Hippothamus.

Maior altitudine in eodem nilo bestia hippotamus editur. ungulis binis quales bubus. dorso equi et iuba et hinnitu. rostro resimo. cauda et dentibus aprorum aduncis. sed minus noxiis. Tergoris ad scuta galeasq; impenetrabilis preterquam si humore madeat. Depascitur segetes destinatione ante ut ferunt determinatas in diem et ex agro ferentibus uestigiis. neque reuertenti insidie comperiantur.

Quis primus rome hippothamum et cocodrillos ostendit. et medicine ab animalibus reperte.

Primus eum et quinq; cocodrillos rome edilitatis sue ludis M. scaurus temporario euripo ostendit. Hippotamus in quadam medendi parte etiam magister existit. assidua namq; satietate obesus exit in litus recentes arundinum cesuras speculatus. atq; ubi acutissimam uidet stipem: imprimens corpus uenam quandam in crure uulnerat. atq; ita profluuio sanguinis morbidum corpus alias exonerat. et plagam limo rursus obducit.

Quae animalia quas herbas ostenderint.

Simile quiddam et uolucris in eadem egypto monstrauit. que uocatur ibis rostri aduncitate per eam partem se proluens: qua reddi ciborum onera maxime salubre est. Nec hec sola multis animalibus reperta sunt usui futura et hominibus.

Cerui. diptamum.

Dittamum herbam extrahendis sagittis cerui monstrauere percussi. eo telo pastuq; herbe eius electo. Idem percussi a phalangio quod est aranei genus aut aliquo simili: cancros edendo sibi medentur. Est et ad ser

Lacerti.

pentũ ictus precipua qua se lacerti quotiens cũ his conseruere pugnã uulnerati re
fouent. Celidoniam uisu salubrimam hyrundines monstrauẽ: uexatis pullorum o
culis illam edentes. Testudo cunicule: quã bubulã uocant pastu: uires contra serpẽtes
refouet. Mustela serpillum: ĩ murũ uenatu cũ his dimicatione conserta. Cyconia o
rigano. Hedera Apri ĩ morbis sibi medent̃ & cancros uescendo maxime mari eiec
tos. Anguis hiberno situ membrana corporis obducta feniculi suco: impedimentũ
illud exuit nudusq; uernat. exuit aũt á capite primũ: nec celeri q̃ uno die ac nocte re
plicans: ut extra fiat mẽbrane qđ fuit intus. id hiberna latebra uisu obscurato murat
herbe se affricans oculos inungit ac refouet. si uõ scame obtorpuẽ spinis iuniperi se
scabit. Draco uernã nauseam siluestris lactuce suco restinguit. Pantheras p carnes
fricatas aconito ueneno ide barbari uenant. occupat ilico fauces earum angor. qr par
dalianches id uenenũ appellauẽ quidã. At fera contra hec excrementis hoĩs sibi me
detur: & alias tam auida eorum ut á pastoribus ex industria in aliquo uase suspensa:
altius q̃ ut queat saltu cõtingẽ iaculando ea petendoq; desigi & postremo expira
re. Aliogn uiuacitatis adeo lente ut eiectis interaneis diu pugnet. Elephas ca
meleone concolori fronde deuorato: occurrit oleastro huic ueneno suo. Ursi quom
mandragore mala gustauere: formicas lambunt. Ceruus herba cinare uenenatis
pabulis resistit. Palumbes. graccule. merule. perdices. lauri folio. Annuũ fastidium
purgant columbe tortis & gallinacei herba que uocat̃ anathes. Grues & similes iunco
palustri. Coruus occiso cameleone qui etiam uictori nocet: lauro infestũ uirus exti
guit. Milia preterea utpote quom plurimis animalibus eadem nã rerum celi quoq;
obseruatione & uentorum & imbrium & tempestatũ presagia aliis mõ dederit. qđ pro
sequi inmensum est eque. s. q̃ reliqua cũ singulis hominũ sotietate. Siquide & picula
promonent non fibris modo extisq; circa qđ magna mortaliũ portio heret. sed alia q̃
dã significatione ruinis iminentibus. Musculi primigrant araneti. quom tecis primi cadũt.
Auguria quide artẽ fecẽ apud romanos & sacerdotũ collegiũ ut maxime solemne est.
Interea lotis rigentibus & uulpes animal aliogn solerti auditu amnes gelatos lacusq;
nõ nisi ad eius itũ redituq; transierat: obseruatũ eam aure ad glatiem apposita con
iectare crassitudiem gelus. Nec minus clara exitii documẽta sunt etiã contem
nendis animalibus. M. uarro auctor est á cuniculis soffossum in hispania oppidum.
A talpis in thessalia: ab ranis ciuitatẽ in gallia pulsam. ab locustis in africa. Ex giara c
cycladum insula. amicleos á muribus fugatos. In italia myndas á serpentibus deletas.
Cytragma intos ethiopas late deserta regio est. A scorpionibus & solifugis gente subla
ta. & á scolopendris abactas etrurie res auctor est theophrastus. Sed ad reliqua
ferarum genera transeamus. Hienis utranq; esse nãm. & alternis annis essẽ ma
rem & alternis annis feminã fieri. Parere sine mari uulgus credit Aristotiles negat.
Colla & iuba & unitate spine porrigit̃ flectiq; nisi circũactu totius corporis nequit.
Multa pterea mira traduntur: sed maxime sermone humanũ inter pastorum stabula as
similare: nomeq; alicuius addiscere que euocatũ foris laceret. Item uomitionem
hominis imitari ad solicitandos canes quos inuadat. Ab imo animali sepulchra e

Hyrundo.
Testudo.
Mustela.
Cytonia.
Aper.
Anguis.
Draco.
panthera.
Elephas.
Ursus.
Ceruus.
Palumbes.
columbe.
Grues.
Coruus.
Prognostica animaliũ.
dubitat aũt auctor. q̃a supsticiosum & uanũ
Uulpes in augurio.
Ciuitates & gentes á minutis animalibus delete.
De hiene.

erui inquisitione corporū. feminā raro capi. Oculis mille esse uarietates. colorꝝ que
mutationes. Preterea umbre eius contactu canes obmutescere. & quibusdā magicis ar
tibus omne animal qd ter lustrauīt in uestigio herere. Huius generis coitu leena ethi

De crocota.

opica parit. Crocottam similiter uoces imitante hominū pecorꝝq;. Acies ei ꝑpetua
in utraq; pte oris. nullis gingiuis dente continuo. Que ne contrario cursu hebetet͂ cap

Mantichora.

sarꝝ mō includitur. Hominū sermones imitari & mantichora in ethiopia auctor

Item De hiena.

est iuba. Hiene ꝑtime gignitur in africa: que & asinorꝝ siluestriū multitudinem
fundit. Mares in eo gnē singuli feminarꝝ gregibus imꝑitant. Timet libidinis emulos &
ideo grauidas custodiūt morsuq; natos mares castrant. Contra grauide latebras pe
tunt & parere furto cupiūt. gaudentq; copia libidinis. Easdem ptes sibi ipi pontici

De Fibris.

amputant fibri piculo urgente. ob hoc se peti ignari Castoreū id uocant medici. alias

De Lutris.

aīal horrendi morsus. Arbores iuxta flumina ut ferro cedūt. hois pte cōprehensa nō
ante q̄ fracta concrepuerint ossa morsu resoluit. Cauda pisciū his. cetera spes lutre

De Ranis.

uterꝝq; aquaticū. Vtrisq; mollior pluma pilus. Rane quoq; rubete quarꝝ & in
terra & in humore uita. plurimis referre medicaminbus. deponere ea assidue ac resu

De vitulo marino.

mere pastu dicunt͂. uenena tm̄ sibi reseruātes semp. Simul & uitulo marino ī ma
ri ac terra uictus. Simile fibris & ingeniū. euomit fel suū ad multa medicamīta

Theophrastus.

utile. Item coagulum ad comiciales morbos ob ea se peti prudens theophrastus auct͂

De Stellionibus.

tor est. Angues eo mō & stelliones senectute exuere. Itaq; protinus deuorare pripi
entes comiciali morbo remedia. Eosdem positi ferunt ī gretia mortuos esse in si

De Ceruis.

tilia. Ceruis quoq; ē sua malignitas quanq̄ placidissimo animaliū. urgente ui
canū: ultro confugiunt ad hoiem. & in pariendo semitas minus cauēt hūanis uestigiis
tritas q̄ que secrete ac feris oportune. Conceptus earꝝ post arcturi sydus. Octonis
mensibus ferunt partus & interdū geminos. A conceptu sepant se. ac mares relicti
rabie libidinis seuiūt. fodiūt scrobes. tūc rostra eorꝝ nigrescūt donec aliqui ablu
ant imbres. Femine aūt ante partū purgant͂ herba quadā que sise dr̄ faciliōe
ita ut tenente se utero. A partu duas herbas que rhamio & syselis appellant͂ paste
redeūt ad fetū. illis imbui lactis ꝑmos uolunt sucos. Quacūq; de cā editos ptus exer
cent. cursu & fugam meditari docent. ad prupta ducūt saltūq; demonstrant. Iā
mares soluti desiderio libidinis. auide petūt pabula. Vbi se ꝑpingues sensere: late
bras querūt fatentes incōmodū pondus. & alias semp in fuga acquiescūt stantesq;
respiciunt. Quom prope uentū est. rursus fuge presidia repetentes. Hoc fit inte
stini dolore tam infirmi ut ictu leui rumpat͂ intus. Fugiunt aūt latratu canū: aura
semp audito secunda ut uestigia cū his ipsis abeant. Mulcentur fistula pastoāli
& cantu. quom erexere aures acerrimi auditu: quom remisere surdi. Ceterꝝ animal
simplex & oīm rerꝝ miraculo stupens in tm̄ ut equo aut buccula accedēte propi͂.
hoiem iuxta uenantē nō cernant. aut si cernat arcū ipm̄ sagittasq; mirent͂. Ma
ria transnant gregatim nantes porrecto ordine & capita ī ponentes ꝑcedētiū
clunibus uicibusq; ad terga redeuntes. Hoc maxime notat͂ a cilicia cyprꝝ traicien
tibus. Nec uident terras. sed in odore earꝝ natant. Cornua mares habent. soliq;

animaliũ omnibus annis statuto ueris tempore amittunt. ideo sub ipã die q̃ maxime
inuia petũt. Latent amissis uelut inermes sed & sui bono suo inuidentes dextrũ cor
nu negant inueniri ceu medicamẽta aliquo pditum. Idq; mirabilius fatendũ est
quom & in uiuariis mutent omnibus annis defodi ab his putant. Accensis aũt utrius le
bet odore & comitiales morbi deprehenduntur. Indicia quoq; etatis in illis gũt
singulis annis adicientibus ramos usq; ad sex ennes. Ab eo tempore similia reuiuis
cunt. nec potest etas discerni: sed dentibus senecta declarat̃: aut eñ paucos. aut
nullos habent. nec in cornibus imis ramos. Alioqn ante fronte̾ pminent solito mori
bus. Non decidunt castratis cornua: nec nascunt̃. Erumpunt aũt renascentibus
tuberibus: pmo aride cutis sitia. eadem teneris increscunt ferulis harũdineas i pã
niculas molli plumata lanugine. Quã diu carent his noctibus pcedũt ad pabula. i
crescentibus: solis uapore durant. ad arborem subinde experientes, ubi placuit ro
bur: in apta prodeunt. Captiq; iã sunt hedera in cornibus uiridante ex attritu ã
boũ ut in aliquo ligno teneri dũ expiunt̃ inata. Fit aliqñ ex candido colore q̃le
fuisse tradit̃. Q. sertorii ceruam quã esse fatidicã hispanie gentibus psuaserat.
& his cum serpente pugna. Inuestigant caues nas nariũq; spiritu extrahũt reni
tentes. ideo singulare abigendis serpentibus remediũ cui cornu. Contra morsus uõ
papuũ remediũ ex coagulo hinnuli i matris utõ occisi. Uita ceruis in confesso loga
post centũ annos aliquibus captis cũ torquibus aureis quos alexander magnus addi
derat adopertis iam cute i magna obesitate. Febriũ morbos nõ sentit hoc animal
qn & medetur huic timori. Quasdam uõ pncipes feminas scimus omnibus diebus matu
tinis carnẽ eam degustare solitas & longo euo caruisse febribus. Est eadem spe
barba tm̃ & armorũ uillo distans quẽ tragelaphon uocant: nõ alibi q̃ iuxta phasim
amnẽ nascens. Ceruos africa prope modũ solũ nõ gignit. At cameleonẽ & ipã q̃q̃
freq̃tiorem india: figura & magnitudo erat lacerti nisi crura essent recta & excel
siora. latera uentri iungunt̃ ut piscibus & spina. Simili mõ eminet rostrũ ut in puo
sit haud absimilis suillo. Cauda prelonga in tenuitate desinens & inplicans in se uipe
rinis orbibus. Ungues adunci. Motus tardior ut testudini. Corpus asperũ ceu cocodril
lo. Oculi in recessu cauo tenui discrimine pgrandes & corpori concolores. nũq̃ eos
operit nec pupille motu: sed totius oculi uersatione circũ aspicit. Item celsus hiati
semp ore solus animaliũ nec cibo nec potu aliter nec alio q̃ aeris alimento circa cap
ficos ferẽ innoxius. Alioqñ & coloris natura mirabilior. Mutat nanq; eũ subinde &
oculis & cauda & toto corpore redditq; quẽcunq; proxime attingit pter rubrũ can
diduq;. Defuncto pauor ẽ caro in capite & maxillis & ad comissurã caude admodũ
exigua: nec alibi toto corpore sanguis. In corde & circa oculos tantũ uiscera sine sple
ne. Hibernis mensibus latet ut lacerta. Mutat colores scytharũ charandrus. nec
aliud ex his quẽ pilo uestiunt̃ nisi in indis. Lycaon cui iubata traditur ceruix. Nã
theox luporũ id genus est pcerius longitudine. breuitate cruriũ dissite. uelox saltu
i nociuũ hoĩ. Habitum nõ colorem mutat. Per hiemes hirti. estate nudi. Tarandº
magnitudo quẽ boui est. Caput maius ceruino nec absimile. Cornua ramosa. Ungula

Q. sertorius.

Alexander.

octo

De Tragelapho.

De Cameleone & reliquis colorem mutantibus.

De tharandro.

Lycaon.

Theox.

De hystrice.

De Vrsis et fetibus eorum.

bifida. uellus magnitudine ursorum. Sed quom libuit sui coloris esse: asini similis. Tergo
ri tanta duricia ut toraces ex eo faciant. colorem omnium arborum fructicum. florum. locorumque
reddit: metuens in quibus latet. ideoque raro capitur. Mirum esset habitum corpore tam
multiplicem dari: mirabilius etiam in illo. Hystrices generat india et africa spina con
tectas a herinaceorum genere. sed hystrici longiores aculei. et quom intendit cute missiles
ora urgentium figit canum et paulo longius iaculatur. hibernis autem se mensibus condit. que
natura multis et preprie ursis. Vrsorum coitus hiemis initio. nec uulgari quadrupe
dum more. sed ambobus cubantibus complexisque. deinde recessus in specus separatim
in quibus pariunt. xxx. die. plurimum quinos. His sunt candida informisque caro paulo
muribus maior sine oculis. sine pilo. ungues tantum prominent. Hanc lambendo paulatim
figurant. Nec quicquam rarius homines quam parientem uidere ursam. Ideo mares quadra
genis diebus latent. femine quaternis mensibus. Specus si non habuere: ramorum fruc
ticumque congeriem edificant impenetrabiles imbribus mollique fronde constratos. Pri
mis diebus bis septenis tam graui somno premuntur: ut nec uulneribus quidem excitari
queant. tunc mirum in modum ueterno pinguescunt. Illi sunt adipes medicaminibus apti
contraque defluuium capilli tenaces. Ab his diebus residunt ac priorum pedum succu uiuunt

F etus rigentes apprimendo pectori fouent: non alio incubitu quam ad oua uolucres. Mirum

Theophrastus.

dictu credit theophrastus per id tempus coctas quoque ursorum carnes si asseruentur incre
scere. cibi nulla tunc argumenta. nec nisi humoris minimum tunc in aluo inueniri. Sangui
nis exiguas circa corda tantum guttas. reliquo corpori nihil inesse. Procedunt uere sed
magis perpingues. Cui rei causa non prompta est. quippe nec somno quidem saginatis preter quam
quattuordecim dies ut diximus. Exeuntes: herbam quandam aram nomine laxandis intestinis alio
quin concretis: deuorant. circaque surculos dentium predomantes ora. Oculi eorum hebe
tantur quam maxime causa fauos expetunt ut conuulneratum ab apibus os leuet sanguine gra
uedinem illam. inualidissimum urso caput quod leoni fortissimum. Ideo urgente ui: preci
pitaturi se ex aliqua rupe manibus eo opto: iaciunt. ac sepe in harena collapsi
infracti exanimantur. Cerebro ueneficium inesse hispanie credunt. occisorumque in spec
taculis capita cremant. testato quoniam potum in ursinam rabiem agat. Ingrediuntur et bipe
des. Arborem auersi diripiunt. Tauros ex ore cornibusque eorum pedibus omnibus suspensi
pondere fatigant. nec alteri animalium in maleficia stultitia solertior. Annalibus

Domicius enobarb.

notatum est. M. pisone. M. messala cons. ad xiiii. Kl. octobr. Domicium enobarbum edi

De Muribus ponticis et alpinis.

lem curulem. ursos numidicos. c. et totidem uenatores ethiopas in circo dedisse. miror
adiectum numidicos fuisse quom in africa ursum non gigni constet. Conduntur
hieme et pontici mures dumtaxat albi quorum palatum in gustu sagacissimum auctores
quonam modo intellexerint miror. Condunt et alpini quibus magnitudo media est. sed
hi pabulo ante in specus confecto quom quidam narrent alternos mare ac feminam sub
rose complexos fasce herbe. supinos cauda mordicus apprehensa inuicem detrahere
ad specum. ideoque illo tempore detrito esse dorso. Sunt his pares et in egipto similiter

De herinaciis.

residentes in clunes et in binis pedibus gradiunt. prioribusque ut manibus utuntur. Pre
parant hiemi et herinacei cibos. ac uolutati super iacentia poma affixa spinis. unum

amplius tenentes: portant in cauas arbores. Idem mutatione aquilonis in austrum con
dentes se in cubile: praesagiunt. Ubi uero sensere uenantem: contracto et ore pedibusque;
ac parte omni inferiore quam raram et innocuam habent lanuginem: uoluuntur in formam
pilae nequid comprehendi possit praeter aculeos. In desperatione uero urinam ex se red
dunt tabificam tergori suo spinisque noxiam: propter hoc se capi ignari. Quamobrem ex
inanita prius urina uenari ars est. et tum praecipua dos tergoris alias corrupto fragit
putribus spinis atque deciduis etiam si uiuat subtractus fuga. Ob id non nisi in nouissi
ma spe maleficio illo perfunditur. Quippe et ipsi odore insitum ueneficium ita par
centes sibi terminumque supremum operientes ut ferme ante captiuitas occupet. Calide
postea aque aspersura soluitur pila apprehensusque pes altero e posteriorib: suspendi
osa fame necat. Aliter non est occidere et tergori parcere. Ipsum animal non uerere
tur plerique uitae hominum superuacuum est. si non sint illi aculei frustra ueller(?)um mol
lities in pecude mortalibus data. Hac cute expoliuntur uestes. Magnum fraus et ibi lu
crum monopolium inuenit. De nulla re crebrioribus senatus consultus nulloque non prin

De Leontophocon.

cipe addito querimoniis prouincialibus. Urina et duobus aliis animalibus ratione mira
Leontophocon accepimus uocari paruum nec alicubi nascens quam ubi leo gignitur animal
quo gustato: tanta illi uis ut ceteris quadrupedum imperitat ilico expiret. Ergo corpus ei
adustum: aspergunt aliis carnibus. polenta modo insidiantes ferae. necatque; etiam cinere
tam contrario feris. Haud immerito igitur odit leo uisumque; frangit et citra morsum exani

De Lynce et eius urina.

mat. Ille contra urinam spargit prudens hanc quoque leoni exitiale. Lyncum humor
ita redditus: ubi gignitur glaciatur: arescitue in gemmas carbunculis similes. et igneo
colore fulgentes: lingurium uocatas. atque ob id sucino a plerisque ita generari prodito. No
uere hoc sciuntque lynces et inuidentes urinam terra operiunt. eoque celerius solidatur.

De melibus.

De scyris.

Illa alia solertia in metu melibus: sufflata cute distante ictus hominum et morsus canum
arcent. Prouident tempestate et scyri obturatisque qua spiratus est uentus cauernis
ex alia parte aperiunt fores. De cetero ipsis uillosior cauda protegumento est. Ergo in hi

De Vipera.

emes aliis prouisum pabulum aliis pro cibo somnus. Serpentum uipera sola terra dr
condi. ceterae arborum aut saxorum cauis et alias uel anima fame durant algore modo dem

De coclea.

pto omnia secessus tempore ueneno orba dormiunt. Simili modo et Cocleae. illae quidem iterum
et estatibus adherentes maxime saxis. aut etiam iniuria resupinatae auulsaeque non tamen
exeuntes. In balearibus uero insulis cauaticae appellatae non prerepunt e cauis terrae. neque
herba uiuunt sed uiuae modo inter se cohaerent. Est et aliud genus minus uulgare adheret
opertulo eiusdem testae se operiens obruta terra semper. hec et circa maritimas tantum alpes
quondam effossae coepe iam erui et in ueliterno. Omnium tamen laudatissimae in astiphalea

De lacertis.

insula. Lacertae inimicassimum genus cocleis. negant semestrem uitam excedere. La
certi arabiae cubitales. In india uero niso monte .xxiiii. longitudine pedum. colore fuluei. aut

De canibus.

punicei. aut caerulei. Ex his quoque animalibus quae nobiscum degunt: multa sunt cog
nitu digna. fidelissimique; ante omnia canes atque equi. Sed pugnasse aduersus latrones
canem pro domino accepimus: confectumque; plagis a corpore non recessisse: uolucres et fe
ras abigentem. Ab alio: in epyro agnitum in conuentu percussore domini: laniatuque; et latratu

Garamantes.
Castabalenses.
Cymbri.
Iason.
Lysimachus.
Hiero.
Pyrrhus.
Nicomedes.
Coelius.
T. sabinus.
Alexander.

eo actum ut cogeretur fateri scelus. Garamante regem: canes. cc. ab exilio reduxe- preliantes contra resistentes. pp bella colophanti. Itemq; castabalenses cohortes canu ha buere. he prime dimicabant in acie nunquam detractantes. hec erat fidissima auxilia nec stipendiorum indiga. Canes: defendere cymbros cesis dominis eorum plaustris ipositis

C anis: iasone licio interfecto cibum capere noluit inediaq; consumptus est. Is uo qui nomi hircani reddidit pudons: accenso regis lisimachi rogo: iniecit se flame. Similit q; hieronis regis. Memorat et pyrrhum gelonis tyranni cane. Philistis memorat et nicome dis bytyme regis uxore eius consingila pp lasciuiorem cu marito iocum. Apud nos uulgatum nobilem qui carcellum ius ciuile docuit: a tuscone suburbano redeuntem quom adue speravisset: canis a crassatore defendit. Item celiu senatore eorum placentie ab armatis oppressum nec prius ille uulneratus est: q cane interempto. Sed supoia i nro euo actis ppli ro. testatu Appio iunio et P. silico cons. quom aiaduerteret ex ca neronis germanici filii in T. sabinu et seruitia eius: unius ex his cane nec i carcerem abigi potuisse. nec a corpore recessisse. abiectis in gradibus gemitoriis: mestos edete ululatus. magna ppli ro. corona ex qua quom quida ei cibum obiecisset: ad os defucti tulisse. innatauit idem i tyberim cadauere abiecto sustentare conatus: effusa multi tudine ad spectanda animalis fidem. Soli dominu noue: et ignotu quoq; si repente ueniat intelligut. Soli nomina sua. soli uoce domestica agnoscunt. Itinera quis longa meminuere. Nec ulli preter hoiem meoria maior. Impetus eorum et seuitia: mitigat ab hoie consedente humi. Plurima alia in his quotidie uita iuenit. sed in uenatu so lertia et sagacitas pcipua est. Scrutat uestigia atq; persequit comitante ad fera inqsi torem loro trahens quis aqua transiliens et occultas etia significans. Demostratio est cauda primu deinde rostro. Ergo etiam senecta fessos cecosq; ac debilessimi ferut uen tos et odorem captantes prodentesq; rostro cubilia. Ex tygribus eos indi uolunt concipi et obid in siluis coitus tempore alligant feminas. Primo et secundo fetu nimis feroces putant gigni. tertio demu educant. Hoc idem e lupis galli. Quorum gressum quisq; duc torem e canibus et duce habent. illum in uenatu comitant: illi parent. namq; inter se ex ercent etia magisteria. Certu est iuxta nilum amne currente lambere ne cocodrillorum auiditati occasione prebeant. Indiam petenti alexandro magno rex albanie dono dederat inusitate magnitudinis unu. cuius spe delectatus: iussit ursos: mox apros et deinde damas emitti. Contempti: imobili iacenti. Eaq; segnitie tanti corporis offensus imperator generosi spus eum interimi iussit. Nuntiauit hoc fama regi. Itaq; alterum mittes addidit mandata ne i paruis expiri uellet. sed in leone elephantoue: duos sibi fuisse, hoc interempto: nullu fore. Nec distulit alexander leoneq; fractum ptinus uidit. postea elephante iussit induci: haud alio magis spectaculo letatus. Horrentibus qppe p totu corpus uillis ingenti pmu latratu insonuit. mox in ceruice assultans contraq; beluam assurgens hinc et illinc artifici dimicatione qua maxie opus esset infestans atq; euitens donec assidua rotatu uertigine afflixit. ad casu eius tellure concussa.

C anu generibus anno partus iuxta ad pariendu annua etas. Gerunt utero sexagenis die bus. gignunt cecos. et quo largiore alutur lacte eo tardiore uisum accipiunt. No tame

unq̄ ultra uicesimo uno die nec ante septimũ quidẽ tradunt si unus gig̃atur nono
die cernẽ. sed geminos decimo. idemq; in singulos adici totidemq; tarditatis ad lucẽ
dies & ab ea que sit femina exprimi. par a genita clunos cerni. Optim̃ in fetu quo
uissim̃ cernẽ incipit aut quẽ primũ fert in cubile feta. Rabies canũ syrio ardẽte
hoĩ pestifera ut dix̃im̃ ita morsus letaliq; metu. quapp obuiam itur p. xxx. eos
dies gallinaceo maxime fimo imixto canũ cibis aut si p̃uenit morbus ueratro.
A d morsum uero unicũ remediũ oraculo quodã nup repertũ. radix siluestris rosae:
q cynorhoda appellat̃ columella auctor ẽ. si quadrag̊ die q̃ sit natus castretur
morsu cauda summisq; eius articulis auferatur: sequi neruo exepto nec cauda cre
scere: nec canes rabidos fieri. Canẽ locutũ in p̃digiis q̃d eqdẽ ãnotauerĩ: accepim̃.
& serpentẽ latrasse quom pulsus est regno tarquinius. Eidem Alexandro et
equi magna raritas contigit bucephalan eũ uocarũt. siue ab aspectu toruo. siue ab
insigni taurini capitis armo impressi. Sexdecim talentis ferũt ex philonico pharsa
lii grege emptũ & iam tũ puero capto ei̊ decore. Nemine hic aliũ q̃ alexandr. regio
instratus ornatu recepit in sedem: alios passim reiciens. Idẽ in proeliis memoratẽ cuĩ
dã p̃hibet̃ operẽ thebar. oppugnatione uulnerat̃: in aliũ transire alexandr. nõ pass̃.
multa p̃terea eiusdẽ modi. Propter quẽ rex defuncto ei duxit exequias: urbemq; tu
mulo circũdedit nomẽ eius. Nec caesaris dictatoris quenq̃ aliũ recepisse dorso equ
tradit̃. Idemq; siles hũ̃s pedes p̃ores fuisse. hac effigie locatus añ ueneris ede. Fecit
& D. augustus equo tumulũ: de quo germanici caesaris carmẽ est. Agrigenti com
plurium equor. tumuli pyramides h̃nt. Equũ adamatũ a semiramide usq; in coitũ. iuba
auctor est. Scytici equitatus equor. glia strepunt. occiso regulo ex prouocatione di
micantẽ hostem: quom ad spoliandũ uenisset: ab equo eius ictibus morsuq; confectum.
A liũ: detracto oculor. opimento & cognito cũ matre coitu: petisse prupta atq; exanima
tum. Equam eadem ex causa in reatino agro laceratã q; quadriga inuenimus. Nanq;
& cognitionũ intellectus his est. Atq; in grege prioris anni sorore libentius etiã q̃ matre
equa comitatur. Docilitas tanta est: ut uniuersus sibaritani exercitus equitatus ad
symphonie cantũ saltatione quadã motũ solitus inueniat̃. Jidem p̃sagiũt pugnã &
amissos lugent dominos: lacrimasq; interdũ desiderio fundũt. Interfecto nycomede
rege: equus eius inedia uitam finiuit. Refert phylarchus centaretrium galletis in
proelio occiso antiocho: potitũ equo eius. conscendisse ouantẽ. At illũ indignatione accẽ
sum domitas frenis ne regi posset precipitẽ in abrupta isse: exanimatumq; una. Philistus
a dionysio relictum in ceno herentẽ: ut se euellisset secutũ uestigia dom̃. examine a
piũ iube inherente. eoq; ostento tyrannidem a dionysio occupatã. Ingenia eor. ĩẽnarra
bilia iaculantes: obsequio experiuntur. Difficiles conatus corpore: ipso usuq; imitatũ
I am tela humi collecta equiti porrigunt. Nam ĩ circo ad currus iũcti: nõ dubie intel
lectum adhortacionis & glĩe fatent̃. Claudii cesaris secularium ludor. circensibus excus
so in carceribus auriga albati equi curricẽ occupauẽ. primatũ obtinuẽ opposita effun
dentes: omnia que contra emulos debuissent p̃itissimo auriga insistente facientes. Quom
puderet hominũ artes ab equis uinci. pacto legitimo cursu ad metã stetẽ. Maius augu

Ad canis rabidi morsum.

prodigia

De Natura equor.

Bucephalus.

Caesar.

Augustus.

Semiramis.

Scythici.

Nicomedes.

Centaretrius

Antiochus.

Dionysius.

CL. caesar

ruũ circa priscos plebeis circensibus excusso auriga ita ut staret in capitoliũ: cucurrisse equos: sedemq; ter lustrasse. maximũ uero eodem peruenisse habenas cũ palma et corona effuso ratumena qui ibi uicerat. Unde postea nomẽ portę est. Sarmathę longinquo acturi: media pridie preparant eos. potum tñ exiguũ impertientes. atq; ita p centena milia et .L. continuo cursu euntibus insident. Uiuunt annis quidã quinquagenis feminę minore spatio. Eędem quinquennio finẽ crescendi capiunt. mares anno addito. Formę equorum quales maxime legi oporteat pulcherrime quidẽ uirgilio uate absoluta est. sed et nos diximꝰ in libro de iaculatione equestri condito et ferẽ inter omñs constare uideo.

plinii liber de iaculacone equestri.

Diuersa aũt circo ratio quęritur. Itaq; quom bimi in alia subiugant imperio nõ ante quinquennis ibi certamen accipit. Partum in eo genẽ undenis mensibus ferunt duodecimo gignũt. Coitus uerno equinoctio. Bimo utrinq; uulgaris. sed a trimatu firmior partus. Generat mas ad annos .xxxiii. ut pote quom a circo post .xx. annũ mittant ad sobolẽ reparandam: et ad .xl. durasse tradunt. adiutũ modo in attollenda priore pte corporis.

Sed ad generandũ paucis animaliũ minor fertilitas. Quadecausa interualla admissure dant. nec tam .xv. initus eiusdem anni ualet tolerare. Equarũ libido extinguitur iuba tonsa. Gignũt annis omnibus ad .xl. Uixisse equũ .lxxv. annis proditur. In hoc genẽ grauida stans parit. pterq; ceteras fetum diligit. Et sane equis: amoris innasci ueneficiũ hippomanes appellatũ in fronte carice magnitudine colore nigro qd statim edito partu deuorat feta. aut partũ ad ubera nõ admittit si quis p̃ceptũ habeat.

Olfactum mirabile id genus agit amissa parente in grege armenti reliquę fetę educant orbũ. terram attingẽ ore triduo proximo q̃ sit genitus negant posse quo quis acrius in bibendo nares mergit. Scythę p bella feminis uti malunt qm urinã cursu nõ impedimento reddant. Constat in lusitania circa holisiponem oppidũ et tagum amnem equas fauonio flante obuersas: animalem concipẽ spiritũ: idq; partũ fieri et gigni pernicissimũ est ita. sed triennium uitę nõ excedere. In eadem hispania gallaica gens et astura equini generis hi sunt quos thieldones uocamus minori forma appellatos asturdones gignũt. quibus non uulgatis in cursu gradus. sed mollis: alternõ crurũ explicatu glomeratio. Unde equis tolutim carpere in cursu traditũ arte. equo fere qui hoĩ morbi pterq; uesicę conuersio sicut omnibus in genere ueterno.

De Asinis et Mulis.

Asinũ .cccc. nũmis emptum. Q. axio senatori: auctor est M. uarro. Haud scio an omñ precio animaliũ uicto. opera sine dubio generi munifica arando quoq;. Sed mularũ maxime pgeneratione patria etiã spectatur: arcadibus in arcadia. in italia reatinis. Ipsum aĩal frigoris maxĩe impaciens. ideo nõ gñatur ĩ ponto: nec equinoctio uerno. Ut cetera pecua admittitũ: sed solstitio. Mares in remissione opis deteriores partus a .xxx. mense ocissimus. Sed a trimatu legitimus. Totidem quot eque et iisdem mensibus et simili mõ. sed incontinens uterus urinã genitale reddit: ni cogatur in cursum uerberibus a coitu. Raro geminos parit. paritura lucẽ fugit et tenebras petit ne conspiciat ab hoĩe. Gignit tota uita q̃ est ei ad .xxx. annũ. partus caritas summa. sed equarũ tedium maius. Per ignes ad fetus tendũt. Eadẽ si riuus minimũ intersit horrentia ut pedes oĩo caueant tingere. Nec nisi assuetos potant fontes.

qui sunt in pecuariis: atq; ita ut sicco tramite ad potū eant. Nec pontes transeūt
per raritatem eorū translucentibus fluuiis. Mirūq; dictu sitiūt: & si mittentur
aque ut bibant: cogende exorande ue sunt. nec nisi spaciosa in cubita laxitas to
ta uarias. Namq; somno uisa totū pūt: ictu pedum crebro. qui nisi pinane emicaūt
repulsu durioris materie claudicante ilico affert. Questus ex his opima predia exupat.

N otum est in celtiberia singulas quadringentena milia nūmorū enixa. Mularū maxīe
partum: aurū referre in his & in palpebrarū pilos aiūt. Quauis u. uni color: reliquo corpo
re: totidē tū colores q̄t ibi fuere reddit. Pullos earū epulari mecenas instituit. multū

Mecenas.

eo tempore plato s onagris: post eum interiit auctoritas saporis. Sed asino moriente uiso.

ortus mule.

celerrime id genus deficit. ex asino & equa mula gignitur: mense tertiodecimo. Aīal uiri
bus in labore eximiū. Ad tales partus: equas neq; quadrimis minores. neq; decennibus ma
iores: legunt. Arceriq; utrūq; genus ab altero narrant. nisi infantia eius generis qd me
at lacte hausto. Quapropter subreptos pullos in tenebris equarū uberi asinarū ue aculeos admo
uent. Gignitur autem mula ex equo & asina. sed effrenis & tardioris indomite lenta ōia
esse uetulis. Conceptū ex equo conceptu secutus asine coitus abortū pmit. nō itē asine
equus. Feminas a ptu optime septimo die impleri obseruatū. Mares fatigatos melius i
plere. Que nō prius q̄ dentes q̄ue pullinos appellant. iaciat concepit: sterilis intelligit̃.
& que non primo initu generare cepit. Equo & asina genitos mares hinnulos antiquo
cabant. Contraq; mulos quos asini & eque gn̄arent. Obseruatū ex duobus diuersis ge
neribus nata tertii generis fieri & neutri parentū esse silia. eaq; ipā que ita nata sūt:
non gignere ī om̄ animaliū genē. Id circo mulas nō parē. Est in annalibus nostris pe
perisse se. uerū prodigii loco habitum. Theophrastus uulgo parere in cappadotia tdit

Annales plinii.

sed esse id aīal ibi sui gn̄is. Mule calcitratus inhibet̃ uini celebriore potu. In ptimis
grecorū est monimentis cū equa muli coitu natū qd uocauerūt iānū id est paruus mulꝫ.

G enerantur ex equa & onagris mansuefactis mule ueloces in cursu. duricia eximia pedū
uerū rugoso corpore in donito aīo sed gn̄oso. Onagro & asina genitus: om̄s antecellut.
Onagri in phrygia & lycaonia ppui. pullis eorū ceu pstantibus sapore africa glatur.
quos lalisiones appellant. Mulum octoginta annis uixisse atheniensiū monimentis

Athenienses.

apparet. eo gauisi quom templū in arce facerent qd derelictus senecta cadentia iumē
ta comitatu nisuq; exortaret̃: decretū fecere q̄ ne frumentarii negotiatores ab incer
niculis eum arcerent. Bubus indicis camelorū altitudo tradit̃. cornua ī latitudiem

De bubus.

quaternorū pedū. In nostro orbe epiraticis laus magna. A pyrrhi ut ferūt iam idē re
gis cura id consecutus est: nō ante quadrimatū ad partus uocandos. Pregrandes itaq;
fuere: hodieq; reliquie stirpiū durant. At nūc anicule ad fecunditatē poscunt̃ tole
rantius tam bime. Tauri gn̄atione quadrimi implent & singuli denas eodē anno tra
dutur. Si aūt coitum in dexterā ptem tieant tauri generatos mares esse. Si in leuam
feminas. Conceptio uno initu peragitur. Q si forte perrauit uicesimo post die ma
rē femina repetit. Pariut mense decimo. Quicqd ante genitū inutile est. Sunt aucto
res ipso complente decimū mensem die parere nūc raro geminos. Coitus a delphini ex
ortu ad pr. non. ianuarias diebus. xxx. Aliquibus & autūno. Gentibus quidē q lacte

uiuũt ita dispensatis ut omi tempore anni supsit id alimentũ. Tauri nõ sepius q̃ bis die
meunt. Boues animaliũ soli et retro ãbulantes pascunt̃. Apud garamantas quidem
haud aliter uita fers. xv. Longissima maribus. xx. Robur in qnquematu. Lauatione
calide aque tradunt̃ pinguescere: et siquis incisa cute spm̃ arundine in uiscera adigat.
Non degeneres existimari etiã minus laudato aspectu. Plimũ lactis alpinis quib;
minimũ corporis. Plus laboris capite nõ ceruice iunctis. Syriacis nõ sunt palearia sed
gibbus in dorso. Carici quoq; in parte asie fede uisu tubere sup armos a ceruicibus emi
nente laxatis cornibus excellentes in ope narrant̃. Ceteri nigri coloris candidiue ad la
borem dãnant̃. Tauris minora q̃ bubus cornua tenuioraq;. Domitura boum in trima

A boue minori disc.

tu. postea sera. ante p̃matura. Optime cũ domito iuuentus imbuitur. socium enim laboris
agriq; culture hemus hoc ãial. Tanta apud priores cura: ut sit inter exempla dãnat' a per re: repi
a pr. R. die dicta qui concubino procaci rure omassum edisse se negante occiderat boue
actusq; in exiliũ tanq̃ colono suo interempto. Tauris in aspectu generositas. torua frõte.
auribus setosis. cornibus in pcinctu dimicatione poscentibus. sed tota cõminatio in po
ribus in pedibus stat. ita gliscente alternos replicans spergensq; in altũ harenã et so
lus animaliũ eo stimulo ardescens. Vidimus ex imperio dimicantes et ĩo se demõstratos
rotari cornibus cadentes excipi. iterũq; resurgere. mõ iacentes ex humo tolli. bigarũq;
etiam curru citato uelut aurigas insistere. Thessalorũ gentis inuentũ est. equ iuxta

Caesar.

quadrupendante cornu torta ceruice necare tauros. Primus id spectaculũ dedit
rome cesar dictator. Hinc uictime optime et lautissima deorũ placatio. Huic tantũ
ãiali omnium: quibus p̃terior cauda ut statim nato consũmate ut ceteris mensure cre
scit uni: donec ad uestigia ima pueniat. Quã obrem uictimarũ pbatio in uitulo ut

Sacrificiũ de rapina.

articulũ suffragines contingant. breuiore nõ litant. Hoc quoq; notatũ uitulos ad
Aras humeris hoĩs allatos non ferẽ litare sicut nec claudicante: nec aliena hostia
deos placari. nec trahente se ab aris. Est freqns in prodigiis priscorũ boue locutũ. q̊

Prodigia
De Api boue.

nũtiato: senatũ sub diuo haberi solitũ. Bos in egypto etiã numinis uice colitur
Apin uocant. Insigni et in dextro latere candicante macula cornibus lune crescere inti
pientis. nodus sub lingua quẽ cantarũ appellant. Non est fas eũ certos uite excedere
annos. mersumq; in sacerdotũ fonte: enecant. quesituri luctu aliũ quẽ substituant.
et donec inueniant merent. derasis etiam capitibus. Nec tñ unq̃ diu queritur. In
uentus. deducit̃ a sacerdotibus nymphin. Sunt delubra ei gemina q̃ uocãt talamos.

Germanicus.

A uguria pplorũ. alterũ intrasse letũ est. in altero dira portendit. Responsa priuatis
dat. e manu consulentiũ cibũ capiendo. Germanici cesaris manũ auersatus e. haud
multo post extincti. Ceterũ secretus cũ se prorumpit in coetu: incedit submoto strepitu
lictorũ: grexq; puerorũ comitatur carmen honori eius canentiũ. Intellige uidet' et
adorari uelle. Hi greges repente lymphati futura p̃canunt. Femina bos ei s̃et anno os
tendit̃ suis et ipsa insignibus quanq̃ aliis sempq; eodem die et inueniri eã et extingui

Veneti uõ proiciut anulum.

tradunt. Memphi est locus in nilo quẽ a figura uocant phialam. Omnibus annis ibi
auream pateram argenteaq; mergentes. Diebus: quos habet natales apis: septẽ
hi sunt. mirũq; neiem p eos a cocodrillis attingi. octauo post horã diei sextã: reddire

belue feritatem. Magna et pecori gratia uel in placamentis deorum: uel in usu uellerum: ut boues sumptu hominum excolunt: ita corporum in tutela pecori debetur. Generatio bimis utrimque ad nouenos annos. quibusdam et ad decem. primiparis minores fetus. Coitus omnibus ad arcturi occasum. idem a .iii. id. maias ad aquile occasum in .x. Kl. augusti. Ferunt partum diebus .cl. postea concepti inualidi. Socordes uocabant antiqui post id tempus natos. Multos hibernos agnos preferunt uernis. quoniam magis intersit ante solstitium quam ante brumam firmos esse. solumque hoc animal utiliter bruma nasci. Arieti naturale agnas fastidire: senectam ouium consectari et ipse melior senecta illis quoque et utilior. Ferocia eius cohibetur cornu iuxta aurem terebrato. Dextro teste preligato: feminas generat. leuo mares. Tonitrua solitariis ouibus abortus referunt. Remedium est congregare eas ut coitu iuuentur. Aquilonis flatu mares concipi dicunt: austri feminas. Atque in eo genere arietum maxime spectantur ora. quia cuius coloris sub lingua habuere uenas. eius et lanicium in fetu est. uariumque si plures fuere. et mutatio aquarum potusque uariatio. Ouium summa genera duo tectum et colonicum. illud mollius hoc in pastuo delicatius. quippe quom tectum rubis uescatur. Operimenta eis ex arabicis precipua. Lana autem laudatissima apula et que in italia greci pecoris appellatur ab italia. Tertium locum mylesie oues obtinent. Apule breues uillo nec nisi penulis celebres. Circa tarentum canusiumque summam nobilitatem habent. In asia uero eodem genere. Laodicee alba. Circumpadanis nulla prefertur. Nec lybre centenos nummos ad hoc eui excessit ulla. Oues non ubique tondentur: durat quibusdam in locis mos uellendi. Musculorum plura genera quippe quom desit etiam nominatis quas natiuas appellant aliquot modis. Hispania nigri uelleris precipuas habet. Polentia iuxta alpes. Canusias rutili quas erytheas uocant. Idem betica canusium. fuluas tarentini. et sue pugillimis succidis omnibus medicatus: Istrie liburnieque pilo propior quam lane. Pexis aliena uestibus et quam sola ars scutulato textu commendat. In lusitania similis circa piscinas prouincie narbonensium. Similis et in egypto ex qua uestis detrita usu pingitur: rursusque euo durat. Est et hirte pilo crasso in tapetis antiquissima gratia. iam certe his usos homerus auctor est. aliter hec galli pingunt. aliter parthorum gentes. Lane et per se coactam uestem faciunt. et si addatur acetum etiam ferro resistunt: imo uero etiam ignibus: nouissimo sui purgamento. Quippe eius polientium extracta in tomenti usum ueniunt: galliarum ut arbitror inuento. Certe gallicis hodie nominibus discernitur. nec facile dixerim qua id etate ceperit. Antiquis enim thorus de stramento erat qualiter nunc etiam in castris. causa patris mei memoria cepere amphimallia nostra sicut uillosa et etiam uentralia. Iam tunica laticlaui in modum gausape texi nunc primum incipit. Lanarum nigre nullum colorem bibunt. De reliquarum infectu suis locis dicemus in conchiliis maris: aut herbarum natura. Lanam in loco effuso Tanaquil que eadem .G. cecilia uocata est in templo .M. anci durasse prodente se auctor est .M. uarro. factamque ab eo togam regiam Vngulatam in ede fortune qua seruius tullus fuerat usus. Inde factum ut nubentes uirgines comitaret colus compta et fusus cum stamine. Ea prima texuit rectam tunicam quales cum toga pura tyrones induuntur: noue que nupte. Vngulata uestis prima lautissimis fuit. unde sororiculata defluxit. Togas rasas phrygianasque .D. augusti nouissimis temporibus cepisse scribit fenestella. Crebre pape auerate antiquiorem habent originem: iam sub lucilio po

De natura pecorum et pecudum.

De generibus lanarum et uestium.

De tapetis.

thorus
amphimallium
laticlauium.

Tanaquil.
Vngulata.
recta tunica.
Sororiculata
Toga rasa.

Pretexta. Trabea. Picta. Triumphat.

eta in torquato notatę. Pretextę apud etruscos origine inuenere. Trabeis usos accipio reges. Pictas uestes iam apud homerum fuisse. unde triumphales natę. Acu facere id phrygies inuenerunt. ideoque phrygione appellate sunt. aurum intexere in eadem asia: inuenit attalus rex. Vnde nomen attalicis. Colores diuersos picturę intexere: babylon maxime celebrauit et nomen imposuit.

Polimita. Triclinaria.

Plurimis uero liciis texere que polimita appellant: alexandria instituit. Scutulis diuidere gallia. Metellus scipio triclinaria babylonica sestertiis .dccc. milibus uenisse iam tunc ponit in capitalibus criminibus. que neroni principi quadringentiens sestertio nuper extitere. Seruii tullii pretextę quibus signum fortunę ab eo dicatę coopertum erat: durauere ad seianam exitum. mirumque fuit neque defluxisse eas. neque teredinum iniurias sensisse annis quingentis sexaginta. Vidimus iam et uiuentium uellera purpura. cocco. conchilio sesquipedalibus libris infecta uelut illa sic nasci cogente luxuria. In ipsa oue satis generositas his ostenditur. breuitate crurum uentris uestitus quibus esse capita nuda contigit: cabant damnabanturque. Syrię cubitales ouium caudę. plurimumque in ea parte lanitii. Castrari agnos non quinquemestres periculosum existimant.

De Musimonio.

Est et in hispania et maxime corsica non maxime absimile pecori genus musmonum caprino uillo quam pecoris uelleri propius. quorum e genere et ouibus natos prisci umbros uocauerunt. Infirmissimum pecori caput. quamobrem aduersum a sole pasci cogendum. quam stultissima animalium lanata: quia timuere ingredi unum cornu raptus consecuntur. Vita longissima annis .x. in ethiopia .xiii. capris eodem in loco .xi. in reliquo orbe plurimum. Vtrorumque genus intra quartum coitum impletur.

De Capris et generatione earum.

Capre pariunt et quaternos. sed raro admodum. ferunt quinque mensibus ut oues. Capre pinguedine steriles fiunt. Trimos minus utiliter generant. et in senecta ultra quadriennium incipiunt septimo mense et adhuc lactentes. Vtilum in utroque sexu utilius. primus in die coitus non implet sequens efficatior ac deinde. Concipiunt nouembrio mense ut martio pariant turgescentibus uirgultis. Aliquando annicule semper bimę in trimatu inutiles pariunt octonos annos abortis frigore. Obnoxios oculos capre suffossos iunci puncto sanguine exonerant. Caper rubi.

Mutianus.

Solertiam eius animalis mutianus uisam sibi prodidit in ponte pertenui. Duabus obuiis e diuerso quam circumactum angustie non caperent: nec reciprocatione longitudo in exilitate ceca torrente rapido minaciter subterfluente alteram decubuisse. atque ita alteram procalcatę supergressa. Mares quam maxime simos longis auribus infractisque armis quam uillossissimos probant. Feminarum generositatis insigne lacinię corporibus e ceruice bine dependentes.

Archelaus.

Non omnibus cornua. sed quibus sunt in his et indicia annorum per incrementa nodorum. Mutilis lactis maior ubertas. Auribus eas spirare non naribus. nec umquam febri carere archelaus auctor est. ideoque fortassis anima his quam ouibus ardentior: calidioresque concubitus trahunt. et noctu non minus cernere quam interdiu. et ideo caprinum iecur si uescatur restitui uespertinam aciem his quos nictalopos uocant.

Iecur.

In cilicia circaque syrias uillo tonsili uestiunt. Capras in occasum declini sole in pascuis negant contueri inter sese sed auersas iacere. reliquis autem horis aduersas et inter se cognationes. Dependet omnibus mento uillus quem aruncum uocant. Hoc si quis apprehensam ex grege unam trahat: cetere stupentes spectant. Id euenire quoniam quandam herbam aliqua ex his momorderit mors

De Suibus et natura earum.

earum arbori exitialis. Olivam lambendo quoque sterilem faciunt eaque ex causa minime i-
molantur. Suilli pecoris admissura a favonio ad equinoctium vernum, etas octa-
vo mense quibusdam in locis etiam quarto usque ad octavum annum. Partus bis in anno tempus
utero quatuor mensium numerus fecunditati ad vicenos. sed educare nequeunt tam multos.
Diebus x. circa brumam statim dentatos nasci Nigidius tradit. Implentur uno coitu qui et
geminatur propter facilitatem. Abortiendi remedium ne prima subactione neque nisi flaccidas
aures coitus fiat. Mares non ultra trimatum generant. Femine senectute fesse cuban-
tes coeunt quoniam esse fetus his non est prodigium. Suis fetus sacrificio die v. purus est. pecori
die vii. bubus xxx. Coruncanius ruminalis hostias donec bidentes fierent puras nega-
vit. Suem oculo amisso putant cito extingui. Aliquibus vita ad xv. annos. quibusdam vice-
nos. verum efferant et alias obnoxium genus morbi, sanguine maxime et strume. Inde sues
invalide cruor in radice sete dorso evulse. caput obliquum in incessu. Penuria lactis p-
pingues sentiunt et primo fetu minus sunt numerose. In luto volutatio generi grata, intorta
cauda. Id etiam notatum facilius vicere in dextram quam in levum detorto. Pinguescunt sexaginta
diebus. sed magis tridui media saginatione orsa. Animalium hoc maxime brutum ani-
mamque ei pro sale datam non illepide existimabatur. compto agnita voce Varii furto ab-
actis mersoque navigatio inclinatione lateris unius remeasse. Quin et duces in urbe fo-
rum nundinarium domosque petere discunt et feri patiuntur paludem confundentes urina
fuga levare. Castrantur femine sic quoque, uti cameli post bidui mediam suspense pris-
prioribus. Vulva recisa celerius ita pinguescunt. Adhibetur et ars iecori feminarum sic-
ut anserum, inventum M. Apicii fico aride saginatas ac sane necatis repente mulsi potu dato.
neque alio ex animali numerosior materia ganee: quinquaginta prope sapores, cum ceteris singuli.
Hinc censoriarum legum pagine interdictaque cenis abdomina, glandia, testiculi, vulve,
sincipite verrina, ut tamen Publii mimorum poete cena, postquam servitute exuerat, nullo
memoretur sine abdomine, etiam vocabulo suminis ab eo imposito. Placuere autem et inferi vesice.

Cato.

Catonis censoris orationes aprinum exprobrant callum. In tres tamen partes diviso media po-
nebatur lumbus aprinus appellata. Solidum aprum Romanorum primus in epulis ap-
posuit P. Servilius pater eius Rulli qui Ciceronis in consulatu legem agrariam promulgavit. tam
propinqua origo nunc cotidiane rei est. et hoc annales notarunt horum scilicet ad emen-
dationem morum quibus notata quidem cena sed in principio bini ternique pariter manducabantur
apri.

De Vivariis bestiarum.

Vivaria earum ceterorumque silvestrium primus togati generis invenit Fulvius Lupinus
qui in Tarquiniensi feras pascere instituit. nec diu imitatores defuere L. Lucullus et Q.
Hortensius. Sues suo semel anno gignunt. Maribus in coitu plurima asperitas. Tunc inter se di-
micant indurantes attritu arborum costas lutoque stercorantes. Femine in partu asperiores
et fere similiter in omni genere bestiarum. Apris maribus non nisi annalis generatio. In India cubitales
dentium flexus gemini ex rostro totidem a fronte ceu vituli cornua exeunt. pilus ex eo
similis agrestibus ceteris niger. At in Arabia suillum genus non vivit in ullo genere.

De semiferis animalibus.

Eque-
stalis mixtura cum fero qualiter natos antiqui hybridas vocabant ceu semiferos ab homine
quoque, ut in C. Antonium Ciceronis in consulatu collega appellatione translata. Non
in suibus autem tantum sed in omnibus animalium cuiuscumque generis ullum est placidum: eiusdem invenitur

& ferion utpote quom hominũ etiam siluestrũ tot genera pdcã sint. Capre tñ i plu
rimas similitudines transfigurant̃. sũt capre. sunt rupicapre. sunt ibices pnicitatis mi
rande. quanq̃ onerato capite uastis cornibus gladiorũ q; uaginis in hoc selibrant ut
tormento aliquo rotati. in petris potissimũ & e mõte aliq̊ in aliũ transilire cupientes

Damme.

Atq; recursu pernici quo libuit̃ exultant. Sunt & origes soli a quibusdã dci cõtrario
pili uestiti & ad caput uerso. Sunt & dame & pigargi & strepsiceròtes multaq; alia

De Simiis.

haud dissimilia. sed illa alpes transmarini situs mittũt. Simiarũ quoq; genera ho
minis figure proxiã: caudis inter se distinguunt̃. Mira solertia uisa singula queq; cal
cari imitatione uenantũ tradunt. Mutianus & latrunculis lusisse fictas. Cercicornes
distinguit: luna caua tristes esse quib; in eo gñe cauda sit noua exultatione adoriri. nã
q; defectum syderũ & cetere pauent quadrupedes. Symiarũ genũ pcipua erga fetũ
affectacio. gestant catulos quos mansuefacte intra domos parere omibus demõstrãt.
tractariq; gaudent: gratulationi intelligentibus similis. itaq; magna ex pte cõplec
tendo necant efferatiores. Cynocephalis nã sicut mitissima satyris. Callitrices toto
pené aspectu drunt. barba est in facie. cauda late diffusa priori parte. hoc animal

De Leporibus.

negat̃ esse nisi in ethiopie quo gignit̃ caelo. Et leporũ plura sunt gñã. In alpibus
conditi quibus hibernis mensibus pro cibatu niuẽ credunt esse: certe liquescente ea ruti
lescunt annis omnibus & est aliquod animal intolerandi rigoris alumnum. Leporũ gñis
sunt & quos hispania cuniculos appellat fecunditatis inumẽ. fameq; balearũ isulis
populatis messibus afferens. fetus uentre exectos uel uberibus ablatos nõ repugnatis i

Baleares.

teraneis gratissimo in cibatu hñt laurices uocant. Certũ est balearicos aduersus pue
tum eorũ auxiliũ militare á Diuo augusto petisse. Magna ppr uenatũ eorũ in terris gra
est. inmittunt eas in specus qui sunt multiforesin terra. vnde ẽ nom animali atq; ita eiec
tos supne capiunt. Athelaus auctor est quot sint corpis cauerne ad excremta lepori to
tidem annos esse etatis uarius certe nũs repitur. Idem utrumq; vim singulis inesse:
ac sine mare eq̃ gignẽ. benigna ĩca hoc nã innocua & esculenta aĩalia fecunda gñauit.
Lepus oim prede nascens solus pter dasipodem sup fetu ut aliũ de ducens. aliud i utero pil
uestitũ. aliud i plume. aliud inchoatam gerens ptem. necnõ & uestes leporino pilo fa

De Dammis.

cere temptatũ est. tactu nõ pinde molli & in cute ppr breuitate pili dilabi. Damme
mansuescunt raro quom fere dici uire nõ possit. complã nanq; st nec placida nec fera

De Muribus & gliribus.

sed medie inter utruq; nãe: ut i uolucribus hyrundines. apes in capo. i mari delphini.
Quo in gñe multi & hos incolas domus inposuere Mures haud spernendu in oste
tis etiam publicis aĩal. Arrosis lanuini clypeis argenteis marsicũ portendẽ bellũ. Car
boni impatori ap clusiũ fasceis quibus in calceatu utebat̃: exitiũ. Plura eorũ gñã i cyre
naica regione. alii lata fronte. alii acuta. alii herinaceorũ gñe pungentibus pilis. Teo
phrastus auctor est in giara insula quom incolas fugauint ferrũ quoq; rosisse. Cõstat
id qđ nã quedam ad calibas facere in ferrariis officinis. Aurariis quid̃ in metallis ob
hoc aluos eorũ excidisse p que furtũ id dep hendi. tantã esse dulcedine furti. Venisse

Casilinum.

mure ·M· casilinũ obsidente hanibale. eumq; qui uendiderat fame iterisse emptore
uixisse annales tradunt. Quom candidi puenẽ laetũ faciunt ostentũ. nã soricũ occitu

dirimi auspicia annales refertos habemus. Mures et ipsos hieme condi auctor est nigidius. sicut glires quos censoriae leges princepsque M. scaurus in consulatu non alio modo cenis ademere quam conchilia. aut ex alio orbe convectas aves. Semiferum et ipsum animal cui vivaria in doliis qui idem apris instituit. Quam in re notatum non congregari nisi populares eiusdem silvae et si misceantur alienigenae amne vel monte discreti interire dimicando. Genitores suos fessos senecta alunt insigni pietate. Semenque fruitur hiberna quiete. Conduntur enim et hi cubant rursus aestate iuvenescunt. Sit et mustelis quiete. Sic mira natura non solum alia aliis dedisse terris animalia sed in eodem quoque situ quaedam aliquibus locis negasse. In mesia silva Italiae non nisi in parte reperiuntur hi glires. In licia dorcades non transeunt montes sex is vicinos onagrum. Item qui cappadociam a cilicia dividit. In hellesponto in alienos fines non commeant cervi. et circa arginussam elatum monte non excedunt auribus etiam in monte fissis. In portu selene insula vicina mustelae non transeunt. In boetia alebadae illatae solum ipsum fugiunt. Quod iuxta more omerio tota subruunt arva talpae quarum e pellibus cubicularia vidimus stragula. Adeo ne religio quidem a portentis submovet delicias. In itaca lepores illati moriuntur extremis quidem in litoribus. In ebuso litoribus cuniculi scatent iuxta hispaniam balearibusque. Cyrenis mutae fuere ranae illatis e continente vocalibus. durat genus earum. Mutae sunt etiam nunc in serifero insula. eaedem alio allatae canunt. quod accidere et in lacu thessaliae sitendo tradunt. In italia muribus araneis venenatus est morsus. eosdem ulterior apennina regio non habet. idem sint ubicumque orbitam si transiere moriuntur. In olympo macedoniae monte non sunt lupi. nec in creta insula. ibi quidem nec vulpes ursique. aut omnino ullum maleficum animal praeter phalangium. Araneis dicemus id genus suo loco mirabilius. In eadem insula cervos praeterquam in cydoneatarum regione non esse. Item apros et artagenas herinaceos. In africa autem nec apros nec cervos nec capreas. nec ursos. Iam quaedam animalia innoxia indigenis advenas interimunt. sicut serpentes parvi in tirinthe qui terra nasci produntur. Item in syria angues circa eufratis maxime ripas dormientes syros non attingunt. aut etiam si calcati momordere non sentiuntur maleficia. Aliis cuiuscumque gentis infesti avide et cum cruciatu examinantes. quam ob rem et syri non necant eos. Contra in latemio monte cariae aristoteles tradit a scorpionibus hospites non laedi indigenas interimi. Sed reliquorum quoque animalium et praeterea terrestrium dicemus genera.

Quae animalia quibus locis non sint.

Olympus.

Creta

Quae advenis noceant.

Angues.

Scorpiones.

C. Plinii Secundi Naturalis hystoriae Liber Octavus felicissime finit.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber nonus De naturis et generibus aquatilium. et aliqua ex eis medicamenta: feliciter incipit.

NIMALIUM. Que terrestria appellauimus hominum quadam consortione degentia: indicata natura est. Ex reliquis minimas esse uolucres conuenit. quamobrem prius equorum. amnium. stagnorumque; dicemus.

Quare maxima in mari animalia.

Sunt autem complura in his maiora etiam terrestribus. causa euidens humoris luxuria. alia sors alitum quibus uita pendentibus. In mari autem tam late supino mollique ac fertili alimento accipiente causas genitales sublimi semperque pariente natura. Pleraque etiam monstrifica reperiuntur perplexis et in semet aliter atque aliter nunc flatu nunc fluctu conuolutis seminibus atque principiis ut uera fiat uulgi opinio. quicquid nascatur in parte nature ulla et in mari esse. preterque multa que nusquam alibi. rerum quidem non solum animalium simulacra inesse licet intelligere intuentibus uuam. gladium serras. Cu[...] uero et in colore et odore similem quo minus miremur equorum capita tam paruis eminere cocleis.

Error.

De Indici maris beluis. balene. Locuste. anguille.

Plurima autem et maxima animalia in Indico mari: e quibus balene quaternorum iugerum. pistres ducenum cubitorum. quippe ubi locuste quaterna cubita impleant. anguille quoque in gange amne tricenos pedes.

Belue.

Sed in mari belue circa solstitia maxime uisuntur. tunc illic ruunt turbines. tunc imbres. tunc deiecte montium iugis procelle ab imo uertunt maria: pulsatasque ex profundo beluas cum fluctibus uoluunt. et alias tanta tinnorum multitudine ut magni alexandri classis haud alio modo quam hostium acie obuia contrarium agmen aduersa fronte direxerit. aliter sparsis non erat euadere. non uoce non sonitu non ictu sed fragore terrentur. nec nisi ruina turbantur.

Classis.

Cadara.

Cadara appellatur rubri maris insula ingens. Huius obiectu uastus efficitur sinus. XII dierum et noctium remigio enauigatus tolomeo regi quem nullius ante recipit afflatum. Huius loci quiete precipua ad immobilem magnitudinem belue adolescunt. Gedrosis qui arabim amnem colunt alexandri magni classium prefecto prodiderunt. in domibus fores maxillis beluarum facere. ossibus tecta contignare. ex quibus multa quadragenum cubitorum longitudinis reperta. Exeunt et pecori similes belue et ibi in terram: pasteque radices fruticum remeant. et quedam equorum asinorum taurorum capitibus: que depascuntur sata.

Ossa.

Quae in quoque oceano maxima.

Maximum animal in Indico mari pristis et balena est. In gallico oceano phisiter ingentis columne modo se attollens altiorque; nauium uelis diluuiem quandam eructans. In gaditano oceano arbor in tantum uastis dispensa ramis ut ex ea causa fretum nunquam intrasse credatur. Apparent et rote appellate a similitudine quaternis distincte radiis. modiolos earum oculis duobus utrinque claudentibus.

Arbor.

De Tritonum Nereidum et elephantorum marmorum figuris.

Tiberio principi. nunciauit olisipponensium legatio ob id missa uisum auditumque in quodam specu concha canentem tritonem qua noscitur forma. et Nereidum falsa opinio non est. squamis modo.

hispido corpore & iam in quo humanā effigiem h͞nt. nanq; hec in eod͞e specta
ta litore est: cuius morientis etiā cantū tristem acole audiuēre longe. Et. D. aug͞
to legatus gallię complures in litore app͞ere exanimes nereidas scripsit. Auctores ha
beo in equestri ordīe splendētes. uisū ab his gaditano oceano marinū hoīem toto
corpore absoluta similitudīe ascendere nauigia nocturnis t͞prib; statiq; degrauari
q͞s insedorat p͞tes: & si diutius ꝑmaneat etiā mergi. Tiberio p͞ncipe c͞tra litus insula
ꝝ lugdunensis p͞uintię trecentas amplius beluas reciprocans destituit oceanus: mirę
uarietatis & magnitudīs. Nec pauciores in santonū litore interq; reliquos eleph
antos & arietes candore t͞n cornibus assimilatis. nereidas u͞o multas. Turranius
uero prodidit expulsam beluā in gaditana litora cuī inter duas pennas ultimę cau
dę cubita sexdecim fuisse dentes eiusd͞e. cxx. maximi dodrantiu mensura minimi
mi semipedū. Beluę: cui dicebatur exposita fuisse andromeda: ossā romę app͞o
tata ex oppido iudeę ioppę: ostendit inter reliqua miracula in edilitate sua. M.
scaurus longitudīne pedū. xl. altitudīe costaꝝ. indicos elephantos excedente. spi
nę crassitudīne sesquipedali. Balenę & in nostra maria penetrant in gaditāo
oceano nō ante brumā conspici eas tradunt. Condi aūt ęstatis temporibus in quodā
sinu placido & capaci mire gaudentes ibi parere. Hoc scire orcas infesta his bel
luā: & cuī imago nulla rep͞ntatione exprimi possit: alia q͞ carnis imēse denti
bus trutulante. irrūpunt ergo ī secreta ac uitulos eaꝝ aut fetus: uel etiā nū gra
uidas lacerat: morsu incursuq; ceu lyburnicaꝝ rostris fodiūt. Illę ad flexum
ī mobiles. ad repugnādū inertes: & pondere suo oneratę. Tūc quid & utero g͞ues
pariendiue pe͞nis inualidę: unū auxiliū nouē in altū ꝑfugere & se toto defendē oce
ano. Cont͞. orce occurrere laborat seseq; opponere & cauatas angustiis trucida
re. in uada urgere. saxis illidere. Spectantur ea prelia ceu mari ipo sibi irato
nullis in sinu uentis. fluctibus uero ad anhelitus ictusq; quāti nullo turbine uolāt.
Orcha & in portu ostiensi uisa est oppugnata á claudio p͞ncipe. Uenerat tūc exedi
ficante eo portum: inuitata naufragiis tergoꝝ euectoꝝ é gallia. satiansq; se ꝑ
complures dies alueū in uado sulcauerat. attumulata fluctibus in t͞m ut circūagi nul
lo mō possit. & dū sagenam ꝑsequtur ī litus fluctibus propulsa eminēt dorso mul
tum sup aquas carinę uice inuersę. protendi iussit caesar plagas multiplices inter
ora portus. profectusq; ipse cū pretorianis cohortib; p͞plo ro. spectaculū prebuit.
Lanceas congerente milite é nauigiis assultantibus quoꝝ unū mergi uidimus
reflatu beluę oppletū unda. Ora balenę h͞nt in frontibus. ideoq; sūma aqua
īnatantes: in sublime nimbos efflant. Spirant aūt confessione oīum: & pau
cissima alia ī mari que internoꝝ uisceꝝ pulmone habent: q͞m sine eo nullū aīal spi
rare putat͞. nec pisciū branchias hītes anhelitū reddē: ac uices recipe existimat.
Quoꝝ hec opīo est. nec multa alia gn͞a etiā branchiis carentia. In sententia q͞ fuisse
aristotilem uideo & multis ꝑsuasisse doctrina indagīnibus. nec me ꝑtinus huic o
opinioni eoꝝ accedere haud dissimulo. q͞m & pulmonū uice aliis possunt alia spira
bilia inesse uiscera ita uolente nā. sic & pro sanguine est multis aliis humor. In aquas

Homo

Andromeda.

M. scaurus.

De Balenis & orcis.

CL. caesar.

An spirent pisces an dormiat.

Aristotiles.

quide penetrale hunc uitate alitum quis miretur. qui etiã reddi ab his eũ cernat. et
in terras tantoque quoq; spissiore naturę arte penetrare argumẽto animaliũ quę sp̃ de
fossa uiuũt ceu talpe. Accedit apud me certe efficacie ut credã om̃ia in aquis spi
rare naturę suę sorte. p̃mũ saepe ãnotata pisciũ estiuo calore quedã anhelatio et
alia tranquillo uelut oscitatio. Ipsorũ quoq; qui sũt in aduersa opĩone de sono piscium
confessio. quis eñ sine respiratione somno locus. p̃terea bullantiũ aquarũ sufflato
lunęq; effectu concharũ quoq; corpora augescentia. Sup̃ om̃ia est q̃ esse auditũ et
odoratũ piscibus nõ erit dubiũ ex derisutrũq; materia. odorem quidẽ nõ aliud q̃ infectũ
aera intelligi possit. Quamobrem de his opmet ut cuiq; libitũ erit. branchie non
sunt balenis nec delphinis. hec duo gñã fistulę spirant quę ad pulmonẽ p̃tinent.
balenis a fronte. delphinis a dorso. et uituli marini quos uocant focas spirant ac dõ

De Delphinis.

miunt in terra. Item testudines de quibus mox plura. Velocissimũ om̃ animaliũ
nõ solũ marinorũ delphinus. sed ocior uolucre. acrior telo. ac nisi multum infra ro
strũ os illi foret medio pene in uentre. nullus pisciũ celeritatẽ eius euaderet. Sed af
fert morã prouidentia nãe. qa nisi resupini atq; conuersi nõ corripiũt. q̃ cã p̃cipue
uelocitatẽ eorũ ondit. Nam quom fame concitati fugiẽtem in uada ima p̃secuti pi
scẽ diutius spm̃ continuẽ: ut arcu emissi ad respirandũ emittant. tantaq; ui exili
unt ut plerũq; uela nauiũ transuolant uento. Agunt uere coniugia. pariũt catlos
x. mense estiuo tempe. Interdũ et binos nutriũt uberibus sicut balena. atq; etiã ges
tant fetus infantia infirmos. qn et adultos diu comitant̃ magna erga p̃tũ cãitate.
Adolescunt celeriter. x. annis putant ad sum̃ã magnitudiẽm p̃uenire. Viuũt et ccc.
qd cognitũ: p̃scisa cauda in experimentũ. Abdunt̃ ccc. diebus circa canis ortũ. occulta
turq; incognito mõ: qd eo magis mirũ est si spirare in aqua nequnt. Solent in ter
ram erump̃e incerta decã: nec statim tellure tacta moriuntur: multoq; ocius. Fistla
lingua est his contra nãm aquatiliũ mobilis breuis atq; lata haud d̃rens suillę. Prouoce

Symon.

genitus humano silis. Dorsum repandissimũ. qua de cã nomẽ symonis omes miro
mõ agnoscũt: malũtq; ita appellari. Delphinus nõ tm̃ hoĩs amicũ animal. uerũ
et musica arte mulcetur symphonie cantu et p̃cipue hidrauli sono. Hominem nõ ex
pauescit ut alienũ. obuiam nauigiis uenit alludit exultans certat etiã et q̃uis plenã

Delphinus mortaliũ socius.

p̃terit uela. D. aũt augusto p̃ncipe. Lucrinũ lacũ inuectus pauperis cuiusdã puerũ ex
baiano puteolis in ludo litorum stante. cum meridiano inmorans appellatũ eũ
symonis noie. sepius fragmentis panis quę ob id ferebat: allexisset: miro amõe dilexit
Pigeret referre: ni res mecenatis et flauii alfii multorũq; esset litteris mandata. Quo
cũq; diei tempore inclamatus a puero q̃uis occultus atq; abdytus ex imo aduolabat
pastusq; e manu p̃bebat ascensuro dorsum: pone aculeos uelut uagina condens. rece
p̃tũq; puteolos p̃ magnũ equor in ludũ ferebat. simili mõ reuehens p̃tibus annis
donec morbo extincto puero subinde ad consuetum locũ uentitans tristis et merẽn
ti similis. ipse quoq; qd nemo dubitaret desiderio expirauit. Alius inter hos annos in
africo litore hipponis diaruti simili mõ ex hominũ manibus uescens p̃bensq; se tra
ctandũ et alludens nantibus impositosq; portans. Unguento punctus a flauiano p̃

consule & africe & sopitus ut appuit odoris nouitate fluctuatusq; similis exanimi
caruit hominum conuersatione ut iniuria fugatus per aliquot menses. mox reuer
sus: in eode miraculo fuit. Iniurie potestatu in hospitales aduisendũ uenientiu
hipponenses in necem eius compulerunt. Ante hec similia de puero in iasie urbe me
morant˜. cuius amore spectatus longus tpre. dũ abeunte in litus auide sequitur: in ha
rena inuectus expirauit. Puerũ alexander magnus babylone neptuni sacerdotio
praefecit. amore illũ numinis propitii fuisse interptatus. In eade urbe iaso hege
sidemus scribit & aliũ puerũ herma noie siliter maria pequitante. quom repetine
procelle fluctibus exanimatus esset relatũ: delphinumq; cām laeti fatetem. nō reuersũ
ĩ maria atq; in sicco expirasse. Hoc ide & naupacti accidisse theophrastus tradit.
Nec modus exemploꝝ. eade amphiloci & tarentini de pueris delphinisq; narrant
que faciũt ut credat˜. Arionem quoq; cytharedice artis interfice nautis ĩ mari
parantibus: ad intercipiendos eius questus. eblanditũ ut prius caneret cythara: cō
gregatis cantu delphinis: quom se iecisset ĩ mari: exceptũ ab uno: terraꝝ in litus ꝑ
uectum. Est puincie narbonensis & in nemusiensi agro stagnũ laterna appel
latum. ubi quom hoies delphini societate piscant˜. innũa uis mugiliũ statuto tpre
angustis faucibus stagni mare erũpit. obseruata eius reciꝑcatione. Qua de causa
pretendi nō queunt retia eque moles ponderis nullo mō toleratura etiam si nō so
lertia insidietur tempori. Simili rōne in altũ protinus tendunt quo uicino gurgite
efficitur: locũq; solum pandentibus retibus habilem effugẽ festinant. Qd ubi aĩ
aduertẽ piscantes: concurrit aũt multitudo tpris gnara & magis etiã uoluptatis
huĩ auida: totusq; ppłus ẽ litore q̃to pōt clamore conuocat symonẽ ad spectaculi
euentũ. Celeriter delphini exaudiunt: desideria aqlonũ flatu uoce ꝑsequente:
austro uero tardius ex aduerso referente. sed tũ quoq; improuiso in auxiliũ aduol
ant: prope apparet acies que protinus disponitur in loco ubi coniecta ẽ pugna op
ponentes sese ab alto. trepidosq; in uada urgent. Tum piscatores circumdant retia
furcisq; subleuant. mugiliũ nihilo min˜ uelocitas transilit. At illos excipiunt delphi
ni & occidisse ad pns contenti: cibos in uictoriã differunt. Opere proeliũ feruet ĩ
cludiq; retibus se fortissime urgentes gaudent. ac ne id ipm fugam hostiũ stimu
let: inter nauigia & retia natantes ne hoies ita sensim elabunt˜ ut exitus nō ap
pareat. Saltu qd est alias blandissimũ his nullus conatur euadẽ ni summittant˜ sibi
retia: egressus protinus ante uallũ preliat˜. Ita peracta captura quos interemere
diripiunt. sed enixioris ope q̃ in unius diei premium ut conscii sibi opiunt˜ in poste
rũ. nec piscibus tm̃ sed intrictu panis ac uino satiant˜. Que de eodem gñe piscandi
in latio siliter mutian˜ tradit. Hoc differũt q, ultro neq; inclamati ꝑsto sunt partes
q; ẽ manibus accipiant. & suu queq; cubantes ẽ delphinis sotiũ heant. q̃uis noctu
& ad faces ipsis quoq; inter se est publica societas. Capto a rege Carie alligatoq; ĩ
portu: ingens reliquoꝝ conuenit multitudo mestitia quadã que posset intelligi: mi
seratione petens: donec dimitti rex eũ iussit. Quin & paruos semꝑ aliqs grandior
comitat˜ ut custos. Conspectiq; sunt iã defunctum portantes ne laceraret˜ a beluis.

De Tursionibus aquatilibus et testudinibus et quomõ capiantur.

Delphinorum similitudinē hent qui uocant tursiones. Distant et tristitia quid aspect᷒
abest n. illa lasciuia. maxime tñ rostris caniculaꝝ maleficientia assimilati. Testu
dines tantę magnitudinis indiciū mare emittit: ut singulaꝝ supficie habitabiles casas
integant: atq; inter insulas rubri ppue maris his nauigent cymbis. Capiūtur
multis quid modis. sed maxime euecti in sūma pelagi an meridiano tpre blāduto:
eminente toto dorso p tranquilla fluitātes. quę uoluptas libere spirandi in tm̄ fal
lit oblita sui: ut solis uapore siccato cortice nō queant mergi: inuiteq; fluitent opor
tunę uenantiū predę. Fertur et pastu egressas noctu auide q; saturatas lassari: atq;
ut remeauīnt: matutino sūma in aqua obdormisse. Id pdi terrentiū sonitu. Tum an
natāe leniterq; a singulis capi. ternas a duobus in dorsum uerti: a tertio laqum inici
supine: atq; ita ad terrā a ptibus trahi. In phoenicio mari haud ulla difficultate
capiūtur: ultroq; ueniunt statuto tempore ãni in amnē eleuthreꝝ effusa multitudi
ne. Dentes nō sunt testudini. sed rostri margines acuti. supna pte inferiore claude
te pixidum modo. In mari conchiliis uiuūt. tanta oris duritia ut lapides comminuant.
In terram egresse in hbis pariūt oua: auiū ouis silia ad centona nūo. eaq; defossa ex
aquas et cohopta terra ac pauida pec ore et coplanata icubant noctibus. Educat
fetus anno spatio. Quidā oculis spectando queq; oua foueri ab his putant. feias coitū
fugē donec mas festucā aliq̄ imponat aduersę. Trogodytę cornigeras hnt ut i lyxa
adnexis cornibus latis. sed mobilib;: quoꝝ in natādo remigio se adiuuant. Celtiū
id uocatur eximię testudinis. sed rarę. nanq; scopuli pacuti colonophagos terrent.
Trogodytę aūt ad quos adnatat: ut sacras adorant. Sunt et terrestres quę ob id i opi
bus cersinę uocant in africę desertis. qua parte maxīe sitientibus harenis squalet
roscido ut credit hūore bibentes. neq; aliud ibi animal prouenit. Testudinū puta

Quis pmus testudines secare instituerit.

mina secare in lamnas lectosq; et repositoriū his uestire cornelius pollio instituit
prodigi et sagacis ad luxurię instrumēta ingenii.

Digestio Aquatilium.

Aquatiliū tegimīta pla sunt
Alia corio et pilis tegunt: ut uituli et hipotami. alia corio tm̄: ut delphini. corti
ce ut testudies. Silicū duritia ut ostreę et conchę. Crustis et spinis: ut echini. sq
uamis: ut pisces. Aspa cute: ut squatina qua lignū et ebora poliuntur. Molli ut mure
nę. alia nullo ut polipes. Quę pilo uestiunt animalia pariūt ut pistris. balena. uitu
lus.

De Uitulo marino.

Hic parit in terra pecudū more secundos partus reddit. in coitu canū mo͞ hęret.
Parit nūquā geminis plures. educat mamis fetum. nō an. xii. die deducit i mare:
ex eo subinde assuefaciens. Inficiūtur difficulter nisi capite eliso. Ipsis in sono mu
gitus un̄ nomen uituli acceput. Tamen disciplina uoceq; pariter et usu pplm salutat.
Conduto fremitu: nōie uocati respondent. Nullū animal grauiore pmitur somno.
Pennis quib; i mari utuntur: humi quoq; uice pedū serpūt. Pelles eoꝝ etiā de tractas
corpori sensū equoꝝ retinē tradut. sempq; estu maris recedente inhorrescē. Pretēa
dexterę pennę uim sopiferā inesse. somnosq; allicere subditam capiti.

De pilo carentibus piscibus et quo modo pariant.

Pilo caren
tiū duo oiō ut aial pariūt delphinus ac uipera. Pisciū species sūt. lxxiiii. pter cru
stis intecta quę sunt. xxx. De singulis alias dicem᷒. Nunc enī naturę tractant in
signiū

De noibus et natuā multoꝝ piscium.

Precipua magnitudie thinum iuenim᷒ talenta. xv. pependisse. eius caude

latitudinē duo cubita & palmū. Fiunt & in quibusdā amnibus haud minores silur⁹ in nilo. esius in rheno. attilus in pado marti a pinguescens ad mille aliqñ libras: catenato captus hamo. nec nisi boum iugis extractus. Atq hūc minimi appellat⁹ clupea uenā quandā eius in faucibus mira cupidine appetens: morsu exanimat. Silurus grassatur ubicunq; est omē animal appetens. equos inatantes sepe demergens. praecipue in meno germanie amne ptelis boum & in danubio mari extrahnt⁹ porculo marino simillim⁹. & in boristenne memoratur p̄cipua magnitudo nllis ossibus spinisue intersitis. carne pdulci. In gange indie: platanistas uocant. rostro delphini & cauda. magnitudiē aūt .xv. cubitorū. In eodē esse Statius Sebosus haud modico miraculo affert uermes branchiis binis .lx. cubitorū. ceruleos qui nōm a facie traxert.

His tantas esse uires: ut elephantos ad potū uenientes mordicus comphensa manu eorū abstrahant. Thinni mares sub uentre nō hnt pinnā. Intrāt magno mari pontū uerno tp̄re gregati. nec alibi fetificāt. Cordila appellat⁹ partus qui feras redeuntes i mare autūno comitat⁹. Limose uō aut ē luto pelamides incipiūt uocari & quom ānuū excessere tempus: thinni. Hi membratim caesi ceruice & abdoīe comedunt⁹. Atq; clidio recenti dūtaxat: & tū quoq; graui ructu: cetā parte plenis pulmentis sale obseruant⁹. Melandria uocāt⁹ quercus assulis simillima uilissima ex his quae caude pxima. qa pingui caret probatissima eaque faucibus. Atq; in alio pisce circa caudam exercitatissima. Pelamides in apolectos: particulatiq; confectę: in gñā cibor̄ dispꝑtiunt⁹. Piscū genus omē precipua celeritate adolescit maxīe i ponto. causa multitudo amniū dulces inferentiū aquas. Amiam uocāt cui incremētū singulis diebus intellr. Cū thinnis hęc & pelamides in pontū ad dulciora pabla intrant gregatim suis queq; ducibus. & p̄mi omī scombri. Quibus & in aqs sulphureus color extra qui ceteris hispanię coetarias hi replent thinnis nō commeantib;.

Sed in pontū nulla intrat bestia piscibus malefica p̄ter uitulos & paruos delphinos.

Thinni dexterā i ripam itrāt exeunt leua. Id accidere existimat⁹. qa dextro oculo plus cernant utroq; ebete nāa. Est in euripo tracis bosphori quo propontis euxino iūgimt⁹ in ipsis europā asiamq; sepantis freti angustiis saxū miri candoris: a uado ad sūma plucens iuxta calcedonem in latē asię. Huius aspectu repente territi: sp̄ aduersus bizantii pmūtoriū ex ea cā appellatū aurei cornus: precipiti petūt agmine. Itaq; oīs captura bizantii est magna calcedonis penuria .M. passus medii interfluentis euripi. Operiunt⁹ aūt aquilonis flatū ut secundo fluctu exeant ē pōto. nec nisi intrantes pontū bizantiū capiuntur. Bruma nō uagant⁹. ubicūq; dephensi usq; ad equinoctiū ibi hibnant. Idem sepe nauigia uelis euntia comitates mira q̄dam dulcedine p aliquot horarū spacia & passuū milia à gubnaculis spectant⁹. ne tridente quidē in eos sepius iacto territi. Quidam eos quo hic e thinnis faciant pophilos uocant. Multi propontide estiuant. pontū nō intrant. Item soli in eū rombi itrāt.

Nec sepia ē quom lolligo repiat⁹. saxatiliū turdus & merula desunt sic conchilia quom ostree abundant. Omnia aūt hibnant i egeo. Intrantiū pontū soli nō remeat triclie. gāngis em plerisq; noībus uti par erit qm aliis atq; aliis eosdem diuersa appellauē.

Silurus. esus. attilus. clupea.
Moenus. Danubius. boristenis. Ganges. Uermes.
De Thinno.
Cordila. pelamides.
Melandria.
Ponthus. Amia. Scombri.
euripus.
Aureicornus.
Rombi.
Triclię.

De histri

gladius.

De Auguriis et diuersitate piscium.
.D. Augustus.

De multis piscibus et qd non iidem ubiq;

Accipienser.

Laberius. Lupus.

tractus. Sed hi soli in histrum amnem subeunt: et ex eo subterraneis eius uenis in adriati cum mare defluunt. Itaq; et illuc descendentes nec unq̄ subeuntes e mari uisuntur. Thin norum captura est a uergiliarum exortu ad arcturi occasum. reliquo tempore hiberno la tent in gurgitibus imis: nisi tempore aliquo euocati aut plenilunius. pinguescunt et in tantum ut dehiscant. Uita longissima his biennio. Animal est paruum scorpionis effigie ara nei magnitudine hoc se et thinno et ei qui gladius uocatur: crebro. delphini magnitu dinem excedenti: sub pinna affigit aculeo: tantoq; infestat dolore ut naues saepe numero exi liant. qd et alias faciunt aliorum uim timentes: mugiles maxime tam praecipue uelocitatis ut transuersa nauigia interim superiaciant. Sunt et piscibus praescita in hac parte auguria Siculo bello ambulante in litore augusto piscis e mari ad pedes eius exiluit. Quo argu mento uates responderunt neptunum patrem adoptante eum sibi. Sexto pompeio repudiato.
T anta erat naualis rei gloria sub pedibus caesaris futuros qui maria tempore illo tenerent
P iscium feminae maiores q̄ mares. in quodam genere omnino non sunt mares sic arethinis et canis. omnes enim ouis grauide capiuntur. Uagantur gregati fere cuiusq; generis. squamosi capiuntur ante solis ortum: tum maxime piscium fallitur uisus. noctibus quid illustribus eq; q̄ die cernunt. Aiunt et si iteretur gurges interesse capture. Itaq; plures secundo tractu trahi q̄ primo gustu olei maxime. et inmodicis imbribus gaudent aluntur q;. Quippe et arundines quamuis in palude prognate non tamen sine imbre adolescunt. et alias ubicumq; pisces in eadem aqua assidue non affluant exanimantur. Pregelidam hiemem omnes sentiunt. sed maxime qui lapidem in capite habere existimantur ut lupi. coracini. sciaena. pagri. cum asperae hiemes fuere multi caeci capiuntur. Itaq; his mensibus iacent speluncis conditi sicut in genere terrestrium retulimus. Maxime hippurus et coracini hieme non capti praeter q̄ estatis diebus paucis et hisdem semper. tem murena et orphus. conger. perte et saxatiles omnes. Terra quidem hoc e uado maris ex cauato condi per hiemes torpedinem. psittam. soleam tradunt. Quidam rursus estus impatientia mediis feruoribus sexagenis diebus latent. ut glaucus. aselli. aurate. Fluuiatilium silurus canicule exortu sideratur. et alias fulgore sopitur. Hoc et in mari accidere cyprio pu tant et alioquin totum mare sentit exortum eius sideris qd maxime in bosphoro apparet Alge enim et pisces superferuntur omnia ab imo uersa. Mugilum natura ridet. in metu capite abscondito totos se occultari credentium. ide tamen tanta facilitas ut in phoenice et narbonensi prouintia. coitus tempore immarium mare linea longinqua per os ad branchi as religata emissum in mare eademq; linea retractus feri sequantur ad litus rursumq; feminam mares partus tempore. Apud antiquos piscium nobilissimus habitus accipienser unus omnium squamis ad os uersis contraq; natando meant. nullo nunc in honore est. qd quidem mi ror quom sit rarus inuentu. quidam eum melopem uocant. Postea praecipua auctem fuisse lupo et asellis nepos cornelius et laberius poeta minorum tradidere. Luporum laudatissi qui appellantur lanati candore molliciaq; carnis. Asellorum duorum genera collirii minores et bracchi qui non nisi in alto capiuntur. ideo praelati prioribus. At lupis in amne capti prae feruntur. Nunc scaro datur principatus qui solus piscium dicitur ruminare herbisq; uesci Atq; non aliis piscibus carphacio maxime mari frequens promuntorium troadis lectum spon te nunquam transit. inde aduectos tyberio claudio principe optatus elipertius praefectus cl

classis inter Ostiensem & campanie oram sparsos disseminauit. quinquennio fere cura
est adhibita ut capti redderentur mari. postea frequentes inueniuntur italie litore. nō an
ibi capti. Admouetq; sibi gula sapores satis & nouū incolā mari dedit. ne quis pegri
nas aues rome parere miret̃. proxima est mensa pecoris duntaxat mustelarum. q̃ mirum
dictu inter alpes quoq; lacus rhetie brigantinꝰ emulas mustelis generat. Ex reliqua
nobilitate & gratia maxima est & copia mollis sicut magnitudo modica. binasq; li
bras ponderis raro admodū exupant. nec in uiuariis piscinisq; crescunt. Septentrio
nalis tantū hos & proxima occidentis parte nō gignit oceanus. Cetera genera eorum
plura. Nam & alga uescunt̃ & ostreis & limo & aliorum piscium carne & barba gemina
insigni utūtur inferiori labro. Lutarium ex his uilissimi generis appellant. huic semp comi
tatur sargus nōie alius piscis & cenū fodiente eo excitatū deuorat pabulū. nec litora
lis his gratia laudatissimi conchiliū sapiūt. Nomē his fenestella a colore molliorum calci
amentorum datū putat. pariunt ter anno. totiens certe totiens fetura apparet. Nullū ex
pirantem uersicoloris quadā & nũosa uarietate spectari pceres gule narrant ru
bentiū squamarum multiplici mutatiōe pallescente utriq; si ultro spectetur inclusus
M. apicius ad omne luxus ingeniū mirus in sotiorum garenā in ea quoq; res cognomen
inuenit necari eos precellens putauit. atq; e iecore eorum allecem excogitare puoca
uit. Id enī est facilius dixisse q̃ quis uicerit. Asinius celer e consularibus hoc pi
sce prodigus homes. claudio pncipe unū mercatus. r. octo. nullusq; reputatione
aufert transuersum animū ad contemplationē eorum qui in conquestione uiris co
quos emi singulos pluris q̃ equos queritabant. Adhuc coci triumphorum pciis pantur
& coquorum pisces. Nullusq; prope iam mortalis existimat̃ pluris q̃ qui peritissime
censum domini mergit. Mullum. lxxx. librarum in mari rubro captū Lucinius
mutianꝰ pdidit. Quanti mercatura cū luxuria suburbanis litoribus inuentū est &
hec nā ut alii alibi pisces pncipatū obtineant. Coracinus in egipto zeus ide fa
ber appellatus. gadibus circa ebusum salpa obscenus alibi & qui nusq̃ percoq pos
sit nisi ferula uerberatus. In aquitania salmo fluiatilis marinis omnibus pfertur.
P isciū alii branchias multiplices hnt. alii simplices. alii duplices. his aq̃ emittunt
acceptam in ore. Senectutis indiciū squamarum duricia que nō sunt oībus sites
D uo lacus italie in radicibus alpiū larius & uerbanꝰ appellant̃. in quib; pisces oī
bus annis uirgiliarum ortu. existunt squamis conspicui. crebris atq; pacutis clauorum
caligarū effigie nec amplius. nec amplius q̃ circa eū mensem uisunt̃. Mirat̃
& arcadia suū exocetū appellatū ab eo q in siccū somni cā exeat. Circa clitoriū uo
calis hic traditur & sine branchiis. Idem aliquibus adonis dcus. Exeunt in terrā &
qui marini mures uocant̃ & polippi & murene. qn & in indie fluminibus certū ge
nus piscium ac deinde resilit. nam stagna & amnes transeunt. Plerisq; euidens rō
est ut tuto fetus edant. quia nō sunt ibi que deuorent ptus fluctusq; minus se
uiant. has intelligi ab his causas seruariq; temporum uis magis miretur. si quis repu
tet quoto cuiq; homī nosci uberrimā esse capturā sole transeunte piscium signū.
Marinorum alii sunt plani ut rombi. solee. passeres. qui a rombis situ tm corporū

Fenestella.

garene.
allec.

De cocis

De mullo.

Coracinus.
Salpa.
Salmo.

De Exocero.

qn optimū cape pisces.

Digestio piscium in figuris corporum.

differunt. dexter hic resupinatus est. illis passeri leuus. alii longi ut murena con
ger. ideo pinnarum quoque fiunt discrimina que pedum uice date sunt piscibus. Non ul
lis supra quatuor. quibusdam terne. quibusdam bine. aliquibus nulle. In fucino tantum lacu
piscis est qui piscis octonis pinnis natat. bine omnino longis ut lombricis ut anguillis et

De Anguillis.

congris. nulle ut murenis quibus nec branchie. Hec omnia flexuoso corporum impulsu
sta mari utuntur ut serpentes terre. in sicco quoque repunt. ideo etiam uiuatiora
talia. et e planis aliqua non habent pinnas ut pastinace. ipsa enim latitudine natant. et qui
mollia appellantur ut polippi. quoniam pedes uel pinnarum uicem prestant. Anguille
octonis uiuunt annis. durant et sine aquis et senis diebus aquilone spirante. austro pau
tioribus. At hieme eedem in exigua aqua non tolerant. neque in turbida. ideo circa uir
gilias maxime capiuntur. fluminibus tamen precipue turbidis pascuntur noctibus. Ex animalibus

De Lacu benaco.

piscium solae non fluitant. Lacus est italie benacus in ueronensi agro: mintium
amnem transmittens: ad cuius emensus annuo tempore: octobri fere mense. autumnali
sydere ut palam est hiemato lacu fluctibus glomerata uoluuntur in tantum mirabi
li multitudine: ut in excipulis eius fluuiis ob hoc ipsum fabricatis: singulorum milium globi

De Murena.

reperiantur. Murena quocumque mense parit cum ceteri pisces statuto tempore pariant.
oua eius citissime crescunt. in sicco litore elapsas uulgus coitu serpentium impleri
putat. Aristotiles zmyrum uocat marem qui generat. discrimen esse quod murena ua
ria et infirma sit. zmyrus unicolor et robustus. dentesque extra os habet. In gallia
septentrionali murenis omnibus dextera in maxilla septene macule ad formam se
ptentrionis aureo colore fulgent dumtaxat uiuentibus: pariterque cum anima extinguun

Vedius pollio.

tur. Inuenit in hoc animali documenta seuitie uedius pollio eques romanus ex amicis diui au
gusti. uiuariis earum immergens damnata mancipia tamquam ad hoc feris terrarum non suffi
cientibus. Sed quia in alio genere totum pariter hominem distrahi spectare non po
terat. Ferunt aceti gustu precipue eas in rabiem agi. Tenuissimum his tergus.
contra anguillis crassius. eoque uerberari solitos tradit uerrius pretextatus et ob id mul

De planis piscibus.

ctam his dicit non institutam. Planorum piscium alterum est genus quod pro spina car
tillaginem habet. ut rape. pastinace. squatine. torpedo. et quos bouis lamie aquile
rane. nominibus grecia appellat. quo in numero sunt squali quamuis non plani. hec grece in uniuer

Cartillaginea.

sum selache appellauit aristotiles primo hoc nomine eis imposito. nos distinguere non pos
sumus nisi si cartillaginea appellare libeat. Omnia autem carnosiora sunt talia et su
pina uescuntur ut in delphinis diximus. et cum ceteri pisces oua pariant hoc genus so
lum ut ea que cete appellant animal parit. excepto quam ranam uocant. Est paruus

echinus.

admodum piscis assuetus petris echinus appellatus. hic carinis adherente naues tar
dius ire creditur. inde nomine imposito. Quam ob causam amatoriis quoque uenefi
ciis infamis est. et iudiciorum ac litium mora. que crimina una laude pensat. fluxus
grauidarum utero sistens: partusque continens ad puerperium. tamen in cibos non admit

Murex.

titur. Pedes eum habere arbitratur aristotiles ita posita pinnarum similitudine. Mucianus
muricem esse latiorem purpura. neque aspero. neque rotundo ore. neque in angulos
prodeunte rostro. sed simplice concha utroque latere sese colligente. Quibus inhere

plenam uentis stetisse nauem portantem nuntios periandro ut castrarent nobiles pueri. Conchas que id prestiterint apud gnidios uenerem coli. Trebius niger peda lem esse & grossitudine .v. digitorum naues morari. Preterea hanc esse uim eius asser uati in sale ut aurum qd deciderit in altissimos puteos admotus extrahat. Mu tant pisces colorem candidu hieme & fiunt estate nigriores. mutat & phicis reliq tempore candida. uere uaria. eadem piscium sola nidificat ex alga. atq; in nido pa rit. Volat sane pq sitis uolucri hirundini. Item miluus subit in suma maria: piscis ex argumento appellatus Lucerna linguaq; ignea p os exerta tranquillis no ctibus relucet. At tollit e mari sesquipedalia fere cornua que ab his nom traxit. Rursus draco marinus captus atq; immissus in harena: cauerna sibi rostro mira celerita te excauat. Piscium sanguine carent de quibus dicem. Sunt aut tria genera. i pmis que mollia appellantur. Deinde contecta crustis tenuibus. postremo testis conclusa duris. Mollia sunt Lolligo. sepia. polippi. & cetera gnis eius. his caput inter pedes & uentre. pediculi octoni omnibus. sepie & lolligini pedes duo. Ex his longissimi et asperi quibus ad ora admouent cibos & in fluctibus se uelut anchoris stabilunt. ce tera cirri quibus uenantur. Lolligo etiam uolitat extra aqua se efferens qd & pectunculi faciunt sagitte mo. Sepiarum generi mares uarii & nigriores constan tie q; maioris. Percusse tridente femine auxiliant. ac femina icto mare fugit. Am bo aut ubi sensere se apprehendi. effuso attramento qd pro sanguine his est. in fuscata aqua absconduntur. Polipporum multa gna. terreni maiores q pelagici. omnia brachiis ut pedibus ac manibus utuntur. Cauda uo que est bisulca & acuta i coitu. Est polippis fistula in dorso qua transmittut mare. eamq; mo in dextera pte. modo in sinistram transferut. Natant obliqui caput qd preduru est sufflatione inuia tibus. Ceteru p brachia uelut acetabulis dispsis hausto quoda adheresut tenet supini ut auelli non queat. Vada non apprehendut & grandibus minor tena citas. Soli molliu in siccu exeut dutaxat asperu lenitate odere. Vescuntur conchiliorum carne: quorum conchas complexu crinium frangut. Itaq; piacentib; te stis cubile eorum deprehendit. & quom alioqn brutu habeat animal ut qd ad manu hominis annatet. inre quoda mo familiari calet. omnia in domu comportat. Dein putamina rosa carne egerit: annatantesq; pisciculos ad eam uenat. Colore mutat ad similitudinem loci & maxime i metu. ipm brachia sua rode fla opio est. id em a congris euenit ei sed renasci sicut colcotis & lacertis caudas haud falsum. Inter pcipua aut miracula est qui uocat nautilos ab aliis pompilos. Supinus i suma equorum puenit ita se paulatim subriget ut emissa omi p fistulam aqua: uelut exoneratus sentina facile nauiget. postea pma duo brachia retor quens. Membrana inter illa mire tenuitatis extendi qua uelificante in aura ce teris subremigans brachiis media secando ut gubernaculo se erigit. Ita uadit alto Liburnicarum gaudens imagine. Siquid pauoris interueniat hausta se merges aq^a. Polipporum generis & omzena dca graui capitis odore: ob hoc maxie murenis ea co sectantibus. Polippi binis mensibus conduntur. Vltra bimatu no uiuut. peunt aut

De peccdi & eius uirtute.

De uarietate nae piscium.

De miluo pisce & Dracone marino.

De piscibus sanguine carentibus.

De lolligine.

Sepia.

Polippi.

cauda lacertis & pasa renascat.

Nauplioli.

De Omzena.

L. Lucullus
Solertia polippi.

tabe semper femmę celerius & fere a partu. Non sunt ptereunda & L. lucullo
pconsl. beticę comperta de polippis quę trebius niger e comitibus eius prodidit. auidis
simo esse conchas. illas ad tactum comprim̄ precidentes brachia eo℞: ultroq; escam
ex predante capere. Carent conche uisu omniq; sensu alio q̄ cibi & piculi. insidiant̃
ergo polippi apertis: impositoq; lapillo extra corpus: ne palpitatu eiciant̃. ita secu
ri grassantur extrahuntq; carnes. ille se contrahũt. sed frustra discuneate. tanta
solertia aĩalũ ebetissimis quoq; est. Preterea negat ullũ atrotius esse animal ad
conficiendũ hoiem in aquã. Luctatur em̄ complexu & sorbet acetabulis ac nũo
so succo dum trahit eũ in naufragos urinantisue impetũ cepit. sed si inuertat̃
elanguescit. nix em̄ exporrigunt se resupinati. Mire omnibus marinis odore quoq;
eo℞. qua de causa & uasis illinunt̃. Cetera ide retulit monstro ppiora sũt uide
ri. Carteie in ceteris assuetus exire e mari in lacus eo℞ apertos atq; ibi ad salsa
menta populari. Conuertit in se custodum indignationẽ assiduitate furti ĩmodi
ci. Sepes erant obiecte. sed has transcendebat p arbore nec dephendi potuit.
nisi canũ sagacitate. Hi redeuntem circũuasere noctu: concitiq; custodes expa
uere nouitatem. Primũ om̃ magnitudo inaudita erat. deinde colos muria obli
ti odore diri. quis ibi polippum spectasset aut ita cognosceret cum monstro dimica
re sibi uidebant̃. namq; & afflatu terribili canes agebat. nũc extremis crinibus
flagellatos. nũc robustioribus branchiis clauo℞ modo ĩcussos. egreq; multis tri
dentibus confici potuit. Ostendere lucullo caput eius dolii magnitudine ampho

Caput polippi

ra℞. xv. capax. Atq; ut ipius trebii uerbis utar. barbas quas uix utroq; brachio cõ
plecti esset clauo℞ modo torosas: longas pedũ. xxx. acetabulis siue caliculis urna
libus peluiũ modo. Dentes magnitudini respondentes. Reliquie asseruatę miraculo
pependere pondo dcc. Sepias quę & lolligines eiusdem magnitudi
nis expulsas in litus illud ide auctor est. In nro mari lolligines quinũ cubito℞ ca
piuntur. sepię binũ. neq; his bimatu longior uita. Nauigeram similitudine & aliã
in ppontide uisam sibi prodidit mutianus. Concham esse acanti nõ carinata. in
flexa pupe prora rostrata. In hanc condi nauplium animal sepie simile ludendi soci
etate sola. Duobus hoc fieri generibus. tranquillo em̄ uectorem dimissis palmulis
ferire ut remis. si uero flatus inuitent. easdem ĩ usu gubnaculi porrigi pandiq; con
cha℞ sinus aura. Huius uoluptatẽ esse ut ferat. illius ut regat. Simulq; eã descendẽ

Locustae.

in suo sensu carentia nisi forte tristi. Id em̄ constat ore nauigantiũ. hũana calamitas
in causa est. Locustę crusta fragili muniunt̃. in eo gñe qd caret sanguine. Latet me
sibus quinis. Similit̃ cancri qui eodem tpre occultant̃ & ambo ueris principio senectu
tem anguium more exuũt renouatioe tergo℞. Cetã in undis natat. Locustę reptan
tiũ modo fluitant. Si nullus igruat metus: recto meatu cornibus quę sũt propria ro
tunditate ppilata ad latera porrectis. hisdem erectis in pauore oblique in latere p
cedũt. Cornibus inter se dimicat. Unũ hoc aĩalũ nisi uiuũ ferventi aqua incoquat̃

Cancri.

fluida carne nõ ht callũ. Uiuunt petrosis locis. Cancri mollibus hieme aprica litora se
ctant̃. estate in opaca gurgitũ recedunt. Omnia eius generis hieme leduntur. autũno et

uere pingue sunt & plenilunio magis. qa nocte sydus tepido fulgore mitificat. Can
troꝝ genera carami. astacinee. pacuri. heracleotici. leones & alia ignobiliora. Carami
a ceteris cancris cauda distant. In phoenice hippoe uocat̃ tante uelocitatis ut consequi
no possit. Cancris uita longa. pedes octoni. oms in obliquo flexi. feie primus pes duplex.
mari simplex. pterea bina brachia denticulatis forcipibus. Supior pars in pmoribus his
mouet̃. inferiore imobili. Dextꝝ brachiu omnibus maius. Uniuersi aliqn congregant̃. Pos
ponti euntẽ no ualent qua orbem egressi circueunt. appetq; tritu iter. Rhinoceras uo
catur minimus ex oi genẽ. ideo oportunis iniurie. huic solertia inaniu ostreaꝝ testis se
condẽ. & quom accreuerit migrãe in capatiores. Cancri in pauore etia retrorsu pari ue
locitate redeũt. dimicant inter se ut arietes aduersis cornibus incursantes. Cont̃ serpe
tiu ictus medent̃. Sole cancri signu transeunte & ipoꝝ quom exaiati sint corp̃ transfigu
rari in scorpiones narrat̃ in sicco. Ex eode genẽ sunt echini in quibus spine pro pedib;

Ex cancro gigni scorpio.

ingredi est his in orbem uolui. Itaq; detritis sepe aculeis inueniutur. Ex his echino
mete appellant̃ quoꝝ spine longissime calices minimi. Nec omnibus idem uitreus co
lor. Circa turonem candidi nascutur spina parua. Oua oim amara quina nũo. Ora
i medio corpore i terra uersa. Tradunt seuitia maris presagire eos. correptisq; opiri
lapillis. mobilitatemq; pondere stabilientes uelut uolutatione spinas atterere. qd
ubi uidere nautici statim ptibus anchoris nauigia infrenat. In eode gñe coclee aq̃
tiles terrestresq; exerentes se domicilio. binaq; ceu cornua protendentes contrahen
tesq;. Oculis carent ideoq; corniculis ptemptant iter. Pectines i mari ex eode genere

Coclee.

Pectines.

hntur. reconditi & ipi magnis frigoribus ac magnis estatibus. unguesq; uelut igne lu
centes in tenebris etia more mandentiu. firmiores ia teste murices & conchaꝝ generã
in quibus magna ludentis nãe uarietas. tot coloꝝ drãe. tot figurãe. planis est concauis
longis lunatis in orbem circuactis. dimidio orbe caesis in dorsum elatis. lenibus. ruga
tis. denticulatis. striatis uertice intriatim i tato margine i mucrone emisso foris
effuso: intus replicato. Iam distinctione ungulata. crinita. crispa. cuniculati pecti
natim diuisa. imbricatim undata. cancellatim reticulata. in obliquu. in rectum su
spensa. densata. porrecta. sinuata breui nouo ligatis. toto latẽ connexis. ad plausu ap
tis. ad bucinam recuruis. Nauigant ex his ueme. prebentesq; cocauat sibi pte & an
apponentes p suma equoram uelificant. saliut pectines & extra uolitant. seq; & ipi
carinant. Sed quid hec tam parua comemoro quom populatio moꝝ atq; luxũa
no aliunde maior q̃ e concaꝝ gñe pueniat. Iam quide ex tota reꝝ nã danosissimu
uentri mare est. tot modis. tot mensis. tot piscau saporibus. quibus pcia capientiu pe
riculo fiunt. Sed quota hec portio est reputantibus purpuras. conchilia. marga
ritas. paꝝ. s. fuerat in gulas condi maria nisi manibus. auribus. capite toto corpore
a feis uxta a uirisq; gestarent̃. quid mari cu uestibus̃. quid undis fluctibusq; cu uel
lerẽ. Non recte recipit hec nos reꝝ nã nisi nudos. Esto sit tanta uentri cu eo societas
quid tergoris paꝝ sit nisi uescimur periculis uestiamur. Adeo p totu corpus aie hois
quesita maxie placent. Principiu ergo columeq; oim reꝝ pcio margarite tenet. Indi
cus maxime has mittit oceanus. Inter illas beluas tales tantasq; quas diximus p tot maria

De diuiciis marinis.

Quo modo nascunt̃: & ubi: & quo mo inueniunt̃ margarite.

uenientes tam longo terrarum tractu e tantis solis ardoribus ac indis quoque in insu
las petuntur et admodum paucas. Fertilissima est taprobane et toidis ut diximus in
circuitu mundi. Item perimula promuntorium indie. Precipue autem laudant circa arabiam

Perle

in persico sinu maris rubri. Origo atque genitura conche est haud multum ostrearum co
chis differens. Has ubi genitalis anni stimulans ora pandentes se quadam oscitatione
impleri roscido conceptu tradunt grauidas. Postea eniti partusque concharum esse mar
garitas pro qualitate roris accepti. Si purus influxerit candorem conspici. si uero
turbidus et fetum sordescere. Eundem pallere caelo minante conceptum. Ex eo quippe
constare. caelique eis maiorem societatem esse quam maris. Inde nubilum trahi colorem
aut pro claritate matutina serenum. Si tempestiue satientur grandescere et partus. Si
fulguret comprimi conchas et pro ieiunii modo minui. Si uero etiam tonuit pauidas ac re

inani

pente compressas: que uocant physemata efficere speciem uerum iam inflata sine corpore. hos
esse concharum abortus. Sani quidem partus multiplici constant cute. non improprie callum
ut existimari corporis possit. Itaque et purgant a peritis. miror ipso tamen eas caelo gau
dere. sole rubescere. candoremque perdere ut corpus humanum. Quare papium custodi
ut pelago altius merse quam ut penetrent radii. Flauescunt tamen et ille senecta. rugisque
torpescunt. nec nisi in iuuenta constat ille qui queritur uigor. Crassescunt et in sene
cta. conchisque adherescunt. nec his euelli queunt nisi lima. quibus una tantum est facies
et ab ea rotunditas. auersis planities. ob id typhana nominantur. cohaerentes uidemus in

Unio

conchis hac dote unguenta circumferentibus. Ceterum in aqua mollis unio exemptus
protinus durescit. Concha ipsa quom manum uidet comprimit sese operitque opes suas.
gnara propter illas se peti. manumque si preueniat acie sua abscidit. nulla iustiore poena et
aliis munita suppliciis. Quippe inter scopulos maior pars inuenitur. Sed in alto quoque
comitantur marinis canibus. nec tamen aures feminarum arcentur. Quidam tradunt sic
apibus ita concharum examinibus: singulas magnitudine et uetustate praecipuas esse:
ueluti duces ad cauendum solertie. Has urinantium cura peti illis captis facile ceteras
palantes retibus includi. Multa deinde obrutas sale in uasis fictilibus erosa carne
omnium nucleos quosdam corporum hoc est uniones decidere in ima. Usu atteri non dubium
est coloremque indiligentia mutari. Omnis in candore magnitudine leuiore orbe
pondere haud promptis rebus in tantum: ut nulli duo repiantur indiscreti. Unde nomen
unionum romane scilicet imposuere delicie. Nam id apud grecos non est. nec apud

Margarita

barbaros inuentores eius. aliud quam margarite. et in candore ipso magna differentia
clarior in rubro mari repertus. Indicus specularium lapidum squamas assimulat
alias magnitudine precellens. Summa laus coloris est ex aluminatus uocari. et pro
cerionbus sua gratia est. Elenchos appellant fastigata longitudine alabastrorum figura
in pleniore orbe desinentes. Hos digitis suspendere et binos ac ternos auribus feminarum
gratia gloria est. Subeunt luxurie eius noia et tedia exquisita perditione potatu. Siquidem

procreatio.

quom id fecere crotalia appellant. ceu sono quoque gaudeant et collisu ipso marga
ritarum. cupiuntque iam et pauperes lectorem femine. in publico unionem esse dictitant
tes quin et pedibus. nec crepidarum tantum obstragulis et totis socculis addunt. Neque enim

gestare iam margaritas nisi calcent: ac per uniones etiam ambulent: satis est. In
nostro mari reperiri solebant crebrius circa bosphorum tracium rufi ac parui in con
chis quas myas appellant. At acarnania quae uocantur pinna gignit. quo apparet
non uno conchae genere nasci. Namque et iuba tradit arabicas concham esse similem pe
ctini insecto hirsutam echinorum modo. ipsum unionem in carne grandini similem con
chae. Non tales ad nos afferuntur. nec in acarnania ante laudati reperiuntur enor
mes et feri coloris que marmorei. Meliores circa actium sed et hi parui. et in mauri
taniae maritimis. alexander. polistor et sudines senescere eos putant: coloremque expi
rare. Eorum corpus esse manifestum est quod nullo lapsu franguntur. Non autem semper in media
carne reperiuntur. sed aliis atque aliis locis. Uidimusque iam extremis etiam marginibus
uelut e concha exeuntes. et in quibusdam quaternos quinosque. Pondus et ad hoc
aeui semunciae. pauci singuli scrupuli excessere. In brytania paruos atque decolores
nasci certum est. quoniam D. iulius toracem quem ueneri genitrici in templo eius dicauit
ex britannicis margaritis factum uoluit intellegi. Lolliam paulinam quae fuit C. prin
cipis matrona: ne serio quidem: aut solemni cerimoniarum aliquo apparatu: sed mediocrium
etiam sponsalium coena uidi smaragdis margaritisque opertam: alterno textu ful
gentibus toto capite crinibus spira auribus. collo. monilibus digitis. quae summa qua
dringenties sestertium colligebat. ipsam confestim paratam mancupatione tabularum
probare nec dona prodigi principis fuerant. sed auitae opes: prouinciarum scilicet spo
liis partae. Hic est rapinarum exitus. Hoc fuit quare .M. lolius infamatus regum mu
neribus: in toto oriente interdicta amicitia a C. caesare augusti filio uenenum bi
beret. ut neptis eius quadringenties sestertiis operta spectaretur ad lucernas. Com
putet nunc aliquis ex alia parte quantum Curius aut fabricius in triumphis tulerint et
imaginetur illorum fercula. et ex altera parte Lolliam unam imperii mulierculam accuban
tem. Non illos curru detractos quam in hoc uicisse malit. Nec haec summa luxuriae ex
empla sunt. Duo fuere maximi uniones per omne euum. Utrumque possedit cleopatra
egypti reginarum nouissima: per manus orientis regum sibi traditos. Haec: quom ex
quisitis quotidie Antonius saginaretur epulis: superbo simul ac procaci fastu ut regia
meretrix: lautitiam eius omnem apparatumque obtrectans: querente eo quid astrui ma
gnificentiae possit: respondit. Una se coena centies sestertium absumpturam. cupie
bat discere antonius: sed fieri posse non arbitrabatur. Ergo sponsionibus factis: po
stero die quo iudicium agebatur magnificam alias coenam ne dies periret: sed quo
tidianas antonio apposuit irridenti. computationemque expostulanti. At illa
corollarium id esse et consumpturam eam coenam taxationem confirmans. solamque
sexcenties sestertium cenaturam. Inferri mensam secundam iussit. et ex praecepto
ministri unum tantum uas ante eam posuere aceti: cuius asperitas uisque in tabem mar
garitas resoluit. Gerebat auribus tum maxime singulare illud et uere unicum
naturae opus. Itaque expectante antonio quidnam esset actura: detractum alterum
mersit: ac liquefactum absorbuit. Iniecit alteri manum. L. plantus iudex
sponsionis eius eum quoque paranti simili modo absumere. uictumque antonium pronuntiauit.

Iulius caesar

Pauline coena uoluptatis plena.

Cleopatre Luxuriosa coena

Antonius sceleratus.

uit. homine irato. Comitat^r fama unionis eius parem capta illa tante q̄stionis ui
ctrice regina dissectum ut esset in utrisq; neminis auribus rome in pantheo dimi
dia eorum coena non ferenti hanc palmā: spoliabantq; etiā luxurie g̃la. Prior id

Clodius tragoedi f.

fecerat rome in unionibus magne taxationis clodius tragoedi esopi filius. re
lictus ab eo in amplis opibus heres. ne triumphatu suo nimis superbiat antonius
pene histrioni comparatus. & quid nulla sponsione ad hoc producto quo magis re
fugiū fiat. sed ut experiretur in g̃la palati quid sapent margarite. atq; ut mi
re placere solus hoc sciret. singulos uniones conuiuis absorbendos dedit. Rome

Quando primu rome uniones.

in p̄miscuū ac freq̄ntem usum uenisse alexandria in dicione redacta. Primu
autē cepisse circa syllana tempora minutas & uiles. fenestella tradit manifesto
errore quom elius stilo iugurtinū bellū unionū nomē inpunctū maxime grādi
margaritis prodat. & hoc tn̄ eterne prope possessionis est. sequit^r herede ī manci
cipatū ueint ut p̄dia aliquot. Conchilia & purpuras omnis hora atterit. quibus

De Natura purpure & Muricis.

eadē mater luxuria paria pene etiā margaritis p̄tia fecit. Purpure uiuūt
annis p̄limum septenis. Latent sicut murices circa canis ortū tricenis diebus.
Congregant^r uerno t̄pre mutuoq; attritu lentorē cuiusdā cere saliuant. Simili
modo & murices. Sed purpure florem illū tingendis expetitū uestibus: ī me
diis hñt faucibus. Liquoris hic minimi est in candida uena unde p̄tiosus ille ni
grescit uitur nigrantis rose colore sublucens. reliquū corpus sterile. Uiuas capere conten
dut: q̄a cum uita sua sucū eū euomūt. & maioribus quid purpuris detracta conca
auferunt. minores cū terra uiuas frangunt. Ita demū eū expuentes tyrii. Precipu
us hic asie meninge africe & getulo litore oceani in laconica europe ut fasces
securesq; romane uiam faciunt. Idemq; pro maiestate p̄uīcia est. distinguit ab eq̄
te curiam. diis aduocat^r placandis. omneq; uestem illuīat. in triumphali miscet^r
auro. Qua p̄p̄ excusata & purpure sit insania. Sed unde conchiliis p̄tia. quis uirus
graue in fuco. color austerus in glauco & irascenti similis mari. Lingua purpurae
Longitudine digitali: qua pascitur p̄forando reliqua conchilia tanta duricia ē acu
leo. Aque dulcedine necant^r. & sicubi flumē immergit^r. alioq̄n capte & diebus q̄n
quagenis uiuūt saliua sua. Conche om̄s celerrime crescūt precipue purpure. anno
magnitudinem implent. Q si hactenus transcurrat expositio: fraudatā profecto
se luxurie credat. nosq; indiligentie damnet. Quamobrem etiā prosequimur offici
nas ut tanq̄ in uictu frugum noscit^r ratio. sic omnes qui istis gaudent p̄mio uite
sue caleant. Conchar̄ ad purpuras & conchilia eadeq; est mã: sed distat t̄pra
mento. Duo sūt genera bucinū: minor concha ad similitudinē ei^s qui bucini sonus
editur. un̄ & cā nōi rotuditate oris ī margine incisa. Alter̄ purpura uocat^r ca
naliculatū procurrente rostro & caniculai lateri introrsus tabulato q^a proferatur
lingua. Preterea clauatum est ad turbitudinē usq; aculeis in orbe septenis fere

Quot sunt genera.

qui non sūt bucino sed utrisq; orbes totidem quot heant annos. Bucinū nō nisi pe
tris adheret circaq; scopulos legit^r. Purpure: nōie alio pelagio uocant^r. earū ge
nera p̄ta pabulo & solo discreta. Luterse putri limo. & algense enutritū alga uiles.

simum. utrisque melius tenense in tinei maris collectum. hoc quoque tantum et iamnum
lenius atque dulcius. Calculose appellant a calculo maris mire captum conchiliis et
longe optimum purpuris. Dialucense id est uario soli genere pastu. Capiuntur autem
purpure paruulis rarisque textu ueluti nasis in alto iactis. Inest his esca clusiles
mordacesque conche quom italos uidemus has semineces. sed redditas mari auido hi
atu reuiuiscentes appetunt purpure porrectisque linguis infestant. At ille aculeo
extimulate. claudunt sese comprimuntque mordentia. Ita pendentes auiditate sua pur
pure tolluntur. Capi eas post canis ortum: aut ante uernum tempus utilissi
mum. quoniam quom recetificauere fluxus habent sucos. Sed id tingentium officine ignorant
quom summa uertatur in eo. Eximitur postea uena quam diximus: cui addi salem ne
cessarium sestarios ferme in libras centenas macerari triduo iustum. quippe maior
uis tanto quanto recentior. feruere in plumbo singulasque amphoras centenas atque
quingentenas medicaminis libras equari ac modico uapore torreri et ideo longinque
fornacis cuniculo. ita despumatis subinde carnibus quas hesisse uenis necesse est decimo
ferme die liquata cortina uellus eliatricum mergitur in experimentum et donec
spei satis fiat uritur liquor. Rubens color nigrante deterior. Quinis lana potat
horis rursusque mergitur carminata donec omnem ebibat saniem. Bucinum per se
damnatur. quoniam fucum remittit. Pelagium admodum alligatur: nimieque eius nigri
tie dat austeritatem illam nitoremque qui queritur. ita permixtis uiribus alterum altero
excitatur aut astringitur. Summa medicaminum in libras uellerum bucini ducente pe
lagio. cxi. Ita fit ametisti color eximius ille. At tyrius pelagio primum satiatur immma
tura uiridique cortina. mox permutatur in bucino. Laus ei summa in colore sanguinis
concreti nigricans aspectu. idemque suspectu refulgens. Unde et homero purpu
reus dicitur sanguis. Purpure usum rome semper fuisse uideo. sed romulo in tra
bea. Nam toga pretexta et latiore clauo tullum hostilium e regibus primum usum etru
scis deuictis satis constat. Nepos cornelius qui diui augusti principatu obiit. Me
inquit iuuene uiolacea purpura uigebat. cuius libra denariis centum ueniebat. ne
multo post rubra tarentina. huic successit diobappa tyria que in libras denariis mil
le non poterat emi. At P. lentulus spinter edilis curulis primus in pretexta usus i
probatur. qua purpura quis non iam inquit tricliniaria facit. Spinter edilis
fuit urbis condite anno. dc. cicerone consule. Diobapa tunc dicebatur que bis tincta
esset ueluti magnifico impendio. qualiter nunc omnes pene comodiores purpure ti
gunt in conchiliata ueste. Cetera eadem sine bucino preterque ius temperatura. et
que pro indiuiso humani potu excremento dimidia medicamina adduntur. Sic gig
nitur laudatus ille pallor saturitate fraudata. tantoque dulcior quanto magis uel
lera esuriunt. Pretia medicamento sunt quidem pro fertilitate litorum uiliora. non
tamen usque pelagias centenas libras quinquagenos nummos excedere et bucinos cente
nos. sciant qui ista mercantur immenso. Sed alia sunt sine uitia. iuuatque ludere
impendio et lusus geminare miscendo. iterumque et ipsa adulterare adulteria nature.
sicut testudine tingere. argentum auro confundere ut electra fiant. addere his

Quo capiantur tempore. et de tinctura earum.

cocci

Ametisti color.

Rome quando usus purpure.

Romulus. Tul. hostilius.

Nep. cornelius.

Lentulus.

Cicero. Diobappa.

De precio earum.

De Tingendo Ametisto et tyrio et cocco et Scinio.

gra ut corinthia. Non est satis abstulisse gemme nomen ametistum. rursu
absolutu inebriatur tyrio. ut sit ex utroq; nomen improbu. simulq; luxuria duplex.
et quom confecere conchilia transire melius in tyriu putant. Poenitentia hoc p
mu debet inuenisse artifice mutante qd danabat. inde ro nata. uotu quoq;
e uitio pro portentosis ingeniis. et gemina demonstrata uia luxurie ut color alius
opiretur. alio suauior ita fieri lenior q; dicis. Quin et terrena miscere coccoq; ti
cto tyrio tingere his. Scinium gallatie rubens gramen ut dicem in terrestribus

emerita.

aut circa emeritam lusitanie in maxima laude est. Verum ut simul pagant nobilia
pigmenta anniculo gramini languidus sucus. ide a quadrimo euanid. ita n
recenti uires neq; senescenti. Abunde tractata est ro. quasi uiror iuxta feiar
q; forma credit amplissimam fieri.

De Pina et pinnocere et aquatiliu sensu.

Concharum generis et pinna est. nascit in
limosis. subiecta semp. ne unq sine comite que pinotere uocant. alii pinopinace
ide chilla parua. alubi carcerdabis assectator pandit se pina luminibus orbu
corpus intus minutis piscibus prebens. Assultant illi ptinus. et ubi licentia audacia
creuit implent eam. Hoc tempus speculatus index morsu leui significat. Illa ore com
presso quicqd inclusent exauat. ptemq; socio tribuit. Quo magis miror quosda exi
stimasse aquatilibus nullu inesse sensum.

Torpedo.

Nouit torpedo uim sua ipsa non torpes
mersaq; in limo se occultat. Pisces qui securi natantes obtorpuere corripiens. Huius
iecori teneritas nulla pfertur.

Rana.

nec minor solertia rane que i mari piscatrix uoca
tur. eminentia sub oculis cornicula turbato limo exerit assultantes pisciculos p
trahens donec tam prope accedant ut assiliat.

Squatina.

Raia.

Simili mo squatina et rombus
abditi pinnas exertas mouent spetie uermiculor. Item que uocant raie. Nam
pastinaca latrotinant. ex occulto transeuntes radio qd telu est ei figens. Argu
menta solertie hui qd tardissimi hi. mugilem uelocissimu om hntes i uentre
repitur.

De scolopendriis. uulpib; et glanis.

Scolopendre terrestribus sites quas centipedes uocant. hamo de
uorato omia intranea euomut donec hamu egerant. deinde sorbent. At uulpes
marine simili in piculo glutiunt. amplius usq; ad infirma linee que facile prodat.
Clautius qui glanis uocatur auersus mordet hamos nec deuorat. sed esca spolia
ta crassatur.

De Ariete pisce.

Aries ut latro et nuc grandior nauiu in salo stantiu occultat
umbra. si que nando uoluptas inuitet expectat. nuc elato extra aq capite pisca
tiu cymbas speculat. occultusq; adnatans mergit.

De his que tertia natura hnt non aialiu neq; fruticu. et de Urticis et spongiis.

Equide et his inesse sensum
arbitror. que neq; aialiu neq; fruticu. sed tertiam quanda ex utroq; natura hnt
Urticis dico et Spongiis. Urtice noctu nauigant. noctuq; mutant. carnose fro
dis his natura ut carne uescant. Uis pruritu mordax. eademq; que terrestris urti
ce. Contrahit ergo se q maxime rigens ac pnatante pisciculo frondem sua spar
git complectensq; deuorat. Alias marcenti similis ac iactari se passa fluctu alge
uice contractos pisces attritu q; petre scalpentes pruritum inuadit. Eadem nocte
pectines et echinos perquirit. Quom admoueri manu sibi sentit colore mutat et
contrahit. tracta uiredinem mittit. paulu q; si fuit interualli abscondit. Ora et

Spongiae

in radices esse traduntur excrementa p summa tenui fistul reddit. Spongiar tria

genera accepimus. spissum ac preduru et asperu. tragos id vocat. spissium et mollius
manus tenue densumq; ex quo penicilli achilliu. Nascunt omnes in petris. aluntur
conchis pisce limo. intellectum his inesse appet. qa ubi auulsorem sensere: contrac
te multo difficilius abstrahuntur. hoc idem de fluctu pulsante faciut. Uiue esca mani
festo conche minute in his repte ostendut. circa torone uesci illis auulsas etia aiunt.
et ex relictis radicibus etia recresce in petris. cruoris quoq; inheret color africas p(re)cipue
que generant in syrtibus. maxie fiunt manice sed mollissime circa lyciam. in p(ro)fun
dut nec uentoso molliores. in hellesponto aspere et dense circa maleam. Putrescut
in apricis locis. ideo optime in gurgitibus uiuentibus idemq; madentibus. Nigricans
color adherens nec p(ar)te nec tote. intersunt .n. fistule queda inanes quaterne fere aut
quine p quas pasci existimatur. Sunt et alie et sup(er)ne concrete et subesse membrana
queda radicibus earu intelligit. Uiue constat longo t(em)p(o)re. Pessimu om(n)i(u)m gen(us) e earu
que aplusie uocant. quia fluui no possut. in quibus maxie sut fistule et reliqua den
sitas spissa. Caniculoru maxime multitudo circa eos urinantes graui p(er)iculo infe
stat. ipsi ferunt et nubem quanda crassescere sup capita aialiu planoru piscium silem
p(re)mentem eos arcentemq; a reciprocando. et ob id stilos p(er)acutos lineis annexos
habere sese. qa nihil p(er)fosse ita no recedut caliginis et pauoris ut arbitror ope. Nu
bem enim et nebulam cui noie id malu appellant inter aialia haud ultra comp(er)it q(ui)sq(uam).
At cum caniculis atrox dimicatio. inguina et calces omnemq; candore corp(oru)m appetunt.
salus una in aduersas eundi utroq; fremi. pauet enim hoiem eq; ac terret. et sors equa
in gurgite. ut ad suma eq; uentu est. ibi p(er)iculu anceps adempta r(ati)one circa eundi
du conat(ur) emergere. et salus ois in sotiis fune illi religatu ab humeris ei trahut. hunc
dimicans ut sit p(er)iculu. signu leua quatit. dextera apprehenso stilo in pugna e modi
cus alias tractatus. Ut prope carina uentu est nisi p(re)celerrimi repente rapuit ad su
mu. Spectat ac saepe ia subducti e manibus auferutur si no trahentiu opem conglo
bato corpore in pile modu ipsi adiuuere p(ro)tendut quide tridentes alii et monstris so
lertia est nauigii subeundi. atq; ita e tuto p(ro)eliandi. Omnis ergo cura ad speculandu
hoc malu insumitur. Certissima est securitas uidisse planos pisces qa nu(m)q(uam) sunt
ubi malefice bestie. qua de causa urinantes sacros appellant eos. s. testa inclusis
fatendu est nullu esse sensum ut ostreis. multis eade na(tur)a que frutici ut olotyris.
pulmonibus. stellis. adeoq; nihil non gignitur i mari ut cauponaru et estiua atia
p(ru)rici molestia saltu. aut que capillus maxime celat. existant. et circumglobate
este sepe extrahant(ur). Que causa somnu piscium in mari noctibus infestare existima
tur. quibusdam uero ipsis innascunt(ur): quo i n(umer)o chalcis accipit(ur). Nec uenena cessat
dira ut in lepore qui indico mari et tactu pestilens uomitu dissolutionemq; stomaci
p(ro)tinus creat. in n(ost)ro offa informis colore tm lepore similis in indis et magnitudine
et pilo duriore tm unius ibi capit(ur). atq; pestiferu animal araneus spine in dorso a
culeo noxius. sed nullu usq(uam) execrabilius q(uam) radius sup cauda eminens trigonis que
n(ost)ri pastinaca uocant. Quin conchilia magnitudine arbores infixus radici necat
armaut telu p(er)forat ut ferri et ueneni malo. Morbosum uniuersa gn(er)a piscium ut

De caniculis marinis.

De aialibus que silicea testa:
et que sine sensu ullo includur.
et reliquis sordidis animalibus.

De uenenatis marinis.
Lepus.
offa.
araneus.
Trigo.
conchilia.
De generatione eoru mira.

De generatione eorum mira.

cetera animalia et fera non accepimus sentire. uerum egrotare singulos. manifestum facit aliquorum macies quom in eodem genere prepingues alii capiantur. Quonam modo generent desiderium et admiratione hominum non patitur. pisces attritu uentrium coeunt: tanta celeritate ut uisum fallant. Delphini et reliqua cete simili modo et paulo diutius. Femina piscis coitus tempore marem sequitur: uentrem eius rostro pulsans. Sub partu mares feminam similiter oua uescentes earum. Nec satis est generationi per se coitus nisi editis ouis inter se uersando mares et femine uitale aspserint uirus. Non omnibus id contingit ouis in tanta multitudine. alioquin replerent maria et stagna quom singuli uteri innumerabilia concipiant.

Item de generatione: et qui pisces oua pariant.

Piscium oua in mari crescunt: quedam summa celeritate ut murenarum. quedam paulo tardius. Planis piscium quibus cauda non est aculeatique: et testudines in coitu superueniunt. Polippi crine uno femine naribus adnexo. Sepie et lolligines linguis componentes inter se brachia et in contrarium nantes et pariunt ore. Sed polippi in terram uerso capite coeunt. reliqua mollium. tergis et canes. Item locuste et squille cancri ore. rane superueniunt prioribus pedibus alas femine mari apprehendente posterioribus clunes. pariunt minimas carnes quas gyrinos uocant: oculis tantum et cauda insignes. mox pedes figurantur. cauda findente se in posteriores. Mirumque semestri uita resoluuntur in limum nullo cernente: et rursus uernis aquis renascuntur que fuere nate. Proinde occulta ratione quom omnibus annis id eueniat. et mituli pectenes sponte nature in harenosis proueniunt. Que durioris teste sunt ut murices. purpure. saliuarie lentore sic arescente humore culices. apua spuma maris mollescente quom admissus est imber. Que uero siliceo tegmine operiuntur. ut ostrea putrescente limo aut spuma circa nauigia diutius stantia. defixosque palos et lignum maxime nuper compertum in ostreariis humorem his fetificum lactis modo effluere. Anguille atterunt se scopulis ea strimenta uiuescunt. nec alia est earum procreatio. Piscium diuersa genera non coeunt preter squatinam et raiam ex quibus nascitur. priore parte rane similis et nomen ex utroque compositum apud grecos trahit. Quedam tempore anni gignuntur et in humore ut in terra uere pectine clymades hirundines eodem tempore euanescunt. Piscium lupus et trichias bis anno pariunt. et saxatiles omnes molliter ut calcis cyprinis exten scorpene bis ac sargi uere et autumno. ex planis squatina bis sola autumno. Occasu uirgiliarum plurimi piscium tribus mensibus aprili. maio. iunio. Salpe autumno spargi. torpedo. squali. circa equinoctium. molles uere. Sepia omnibus mensibus ob eius glutino attramenti ad speciem uue coherentia masculus prosequitur afflatu alias sterilescunt. Polippi hieme coeunt, pariunt uere oua tortili uibrata pampino tanta fecunditate ut multitudinem ouorum occisi non recipiant cauo capitis que peregrinantes tulere: ea excludunt quinquagesimo die e quibus multa propter multitudinem intercidunt. Locuste et reliquae tenuiores cruste ponunt oua super oua: atque ita incubant. Polippus femina modo in ouis sedet. modo cauernam cancellato brachiorum implexu claudit. Sepia in terreno parit inter arundines aut sicubi enata alga. excludit quintodecimo die. Lolligines in alto consecta oua edunt ut sepie. Purpure. murices. eiusdemque generis uere pariunt. Echini oua

Anguille.

plenilunijs habent hieme. & cocleæ hiberno tpre nascunt. Torpedo octoge
nos fetus habet. parit ea que intra se parit oua pmollia in aliu locu uti
transferens atq; ibi excludens. Simili modo omnia que cartilaginea appellaui
mus. Ita fit ut sola piscium & animal pariant oua & concipiant. Silurus mas
culus om edita custodit oua. Sepe & quinquagenis diebus ne absumant ab alijs.
Cetere femine in triduo excludunt si mas attigit. Acus sue bellone unus pisci
um dehiscente pp multitudinem utero parit apto quale sit uulnus. Quod et
in cecis serpentibus tradunt. Mus marinus in terras scrobe effosso parit oua &
rursus obruit terra. tricesimo die refossa aperit fetumq; in aqua ducit. Trichiu
& chamae uuluas habere tradunt. qui torcus appellatur a grecis. ipse sonnire a
quatiliu fetus om inter initia uisu carent. Eui piscium memorandu nup ex
emplum accepimus. Pausilippum uilla est campanie haud procul neapoli. In
ea in cesaris piscinis a pollione uedio coniectum piscem sexagesimu post annu
expirasse scribit annaeus Seneca. duobus alijs equalibus eius ex eode genere &
tunc uiuentibus. Que mentio piscinaru admonet ut paulo plura dicamus hac de
re prius q digrediamur ab aquatilibus. Ostrearu uiuaria primus om Sergi
orata inuenit in baiano. etate. L. crassi oratoris ante marsicum bellum. nec
gule causa. sed auaritie magna uectigalia tali ex ingenio suo percipiens. Ut
qui primus pensiles inuenerit balneas. ita mangonizatas uillas subinde uen
dendo. Is primus optimu saporem ostreis lucrinis adiudicauit. qn eade aqua
rum genera alibi meliora sicut lupi pisces in tyberi amne inter duos pontes. rom
bus rauenne. murena in sicilia. elops rhodi. & alia genera similiter ne culinaru cen
sura peragatur. Nondu brytannica seruiebant litora quom orata lucrina no
bilitabat. Postea uisum tanti in extrema italie petere brundusiu ostreas ac ne
lites. sed inter duos sapores nup excogitatu famam longe aduectionis a brundu
sio compascere in lucrino. Eadem etate Lucinius murena reliquoru piscium
uiuaria inuenit. cuius deinde exemplu nobilitas secuta est philippus hortensius.
lucullus. exciso etiam monte iuxta neapolim maiore inpendio q uillam edifi
cauerat. euripum & maria admisit. Qua de causa magnus pompeius xerxen to
gatum eu appellabat. xl. ipsi piscine defuncto illo uenere pisces. Mu
renarum uiuarium excogitauit ante alios C. hirrus qui cenis triumphalibus cesaris
dictatoris sex milia numero murenaru mutua appendit. na pmutare q de pcio
noluit aliaue merce. huius uillam inter q modicam xl. piscine uendiderunt.
Inuasit deinde singuloru piscium amor apud baulos in pte baiana piscinam hnit
hortensius orator in qua murenam adeo dilexit. ut exanimatam flesse creda
tur. In eadem uilla antonia drusi murene qua diligebat inaures addidit. c'
pp famam nonnulli baulos uidere concupiuerunt. Coclearu uiuaria instituit
fuluius lupinus in tarquiniensi paulo an ciuile bellu. qd cum pompeio magno actu
est. Distinctis quide generibus earu separatim ut essent albe que in reatino agro na
scuntur. separatim illyrice quibus magnitudo precipua. affricane quibus fecunditas. so

Mus.
De uuluis piscium.
De Longissima uita piscium.
Seneca.
De uiuarijs ostrearum & quis ea primus inuenerit.
Xerxen togatus.
Quis primus murenarum uiuaria fecerit.
De coclearum uiuarijs & quis primus instituit.

Lucullo quibus nobilitas. qui et saginam earum commentatus est sapa et farre aliisque ge
neribus: ut cocleę quoque altiles ganeam implerent. Cuius artis gloria in eam magni
tudinem perducta sit: ut lxxx. quadrantes caperent singularum calices auctor est. M.
Varro. Piscium genera etiamnum a theophrasto mira producuntur. Circa baby
lonis rigua descendentibus fluviis in cavernas aquas tenentes remanere quosdam. deinde
exire ad pabula pennulis gradientes: crebro caudę motu. contraque venantis refugere
in suas cavernas et in his obversos stare. Capita eorum esse ranę marinę similia. reliquas
partes gobiorum branchias ut ceteris piscibus. Circa heracleam et scrona et multifaria
in ponte unum genus esse quod extremas fluminum aquas sectetur: cavernasque sibi faci
at atque in his vivat etiam reciprocis amnibus siccato litore. Effodi ergo motu demum
corporum vivere eos approbant. Circa heracleam eandem: eodemque lico amno decede
te ovis relictis in limo generari pisces qui ad pabula petenda palpitent exiguis br
anchiis quod fieri non indigo humoris propter quod et anguillas diutius vivere exemptas aquis.
Ova autem in sicco maturari ut testudinum. Eadem in ponti regione apprehendi gla
cie piscium maxime gobiones non nisi patinarum colore vitalem motu fatentes. In his
quidem tametsi mirabilis est aliqua ratio. Idem tradit in paphlagonia effodi pisces
gratissimos cibis terrenos altis scrobibus in his locis ubi mille restagnent aquę.
miraturque et ipse gigni sine coitu. humoris quidem vim aliquam inesse quam puteis ar
bitratur. Ceu nonulli reperiantur pisces. Quicquid est hoc certe minus admirabilem tal
parum facit vitam subterranei animalis nisi forte vermium terrenorum et his piscibus
natura inest. Verum omnibus his fidem nili inundatio affert omnia extenden
tem miracula. Quippe detegente eo musculi reperiuntur inchoato opere genitalis aquę
terręque iam parte corporis viventes novissima. effigie etiam non terrena. Nec
de anthia pisce sileri convenit. Itaque plerosque adverto credidisse celidomas insu
las quas diximus asię scaptos in mari ante promuntorium sitas: ibi frequentes hic piscis et
celeriter capitur. Uno genere. parvo navigio et concolori veste. eademque hora per ali
quot dies continuos piscator enavigat: certoque spacio: escamque proicit. Quicquid ex
eo mutetur suspecta fraus prede est cavensque quod timuit. Quoniam id sepe factum est: unum
aliquem consuetudine invitatus anthias escam capit aut appetit. Notatur hic inte
tione diligenti ut auctor spei conciliatorque capturę (neque est difficile quoniam per aliquot
dies solus accedere audeat) tandem et aliquos invenit. paulatim comitatior postremo
greges adducit innumeros iam vetustissimis quibusque assuetis piscatore agnoscere et
cibum e manu rapere. Tum ille paulum ultra ad digitos in esca iaculatus hamum sin
gulos involat verius quam capit ab umbra navis brevi conatu abstrahens ita ne ceteri
sentiant alio intro excipiente centonibus raptum ne palpitatio ulla: aut sonus ce
teros abigat. Conciliatorem nosse ad hoc prodest ne capiatur fugituro in reliquum
gregem. Ferunt discordem socium duci insidiatum pulcherrime noto cepisse malefi
cia voluntate agnitum in marcello socio cui iniuria erat: et damni formulam e
ditum condemnatumque addit. Mutianus estimat aliter. Idem anthię quoniam unum
hamo teneri viderint: spinis: quas in dorso serratas habent: lineam secare traduntur.

De piscibus terrenis.

gobiones.

De muribus nili.

De Anthia pisce. et quomodo capiatur. chelidonię insulę asię.

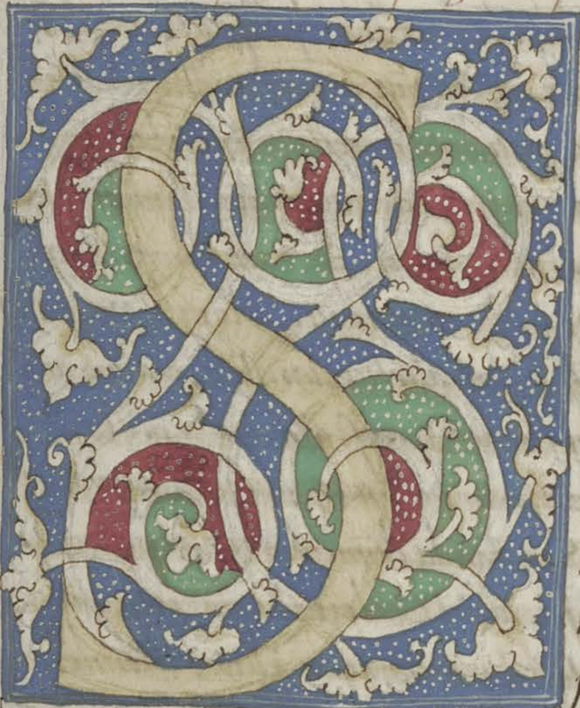
eo qui tenetur extendente ut precidi possit. At uiter sargos ipse qui tenet: ad sco
pulos hi eam terit. Praeter hec claros sapientia auctores uideo mirari stellā
ī mari. ea figura est parua admodū. caro intus: extra duriore callo. Huic tn̄ igne
um feruorem esse tradunt ut om̄ia in mari contacta adurat. om̄em abū statim
p̄agat. Quibus sit hoc cognitū experimentis: haud facile dixerim: multo mirabilius
dixerim id cuius experiendi quotidie occasio est. Concharū e gen̄e sunt dactili
ob humanarū unguium similitudinē appellati. His natura ī tenebris remoto lumie
alio fulgere clare: & q̄to magis humorē heant lucere in ora comentiū. lucē in
manibus atq; etiam in solo ac ueste. decidentibus grattis: ut p̄cul dubio pateat Lu
cullam naturam esse quā miremur etiam in corpore. Sunt & inimiciarū atq;
concordie miracula. Mugilus & lupus mutuo odio flagitant. Conger & murea
cauda inter se p̄rodentes. Polypū in tn̄ locusta pauet: ut si iuxta uiderit omio
moriatur. Locustam conger: rursus polypum congri lacerant. Nigidius auctor ē
p̄rodere caudam mugili lupū. eosdemq; estatis mensibus concordes esse. Omes
aūt uiuere quibus caude sic amputent. At econtrario amicitie exempla sunt
p̄ter illa de quorū diximus societate. balena & musculus qn̄q: p̄grauī supcilior̄
pondere obrutis eius oculis infestantia magnitudine uada p̄natās demōstt:
oculorū q; uice fungitur. Hinc uolucrū nāe dicent.

De stellis marinis.

De dactulis eorū & miraculi.

De inimiciciis & amiciciis inter se aquatiliu̅.

C. plinii secundi Naturalis historie Liber nonus explicit. Incipit eiusdem Liber decimus De naturis & gen̄ibus uolucrū: & aliquibus ex eis medicam̄tis.

SEQUITUR NA
tura auiu̅: quarū grandissimi & pene bes
tiarū gen̄is strucio: cameli africi uel ethio
pici altitudinem equitis insidentis equo
excedunt. celeritate uincunt. ad hoc de
mū datis pennis ut currente adiuuent.
Cetero nō sunt uolucres nec ā terra tollu
tur. Ungule his ceruinis similes: quibus di
micant bisulce comp̄hendendis lapidibus
utiles. quos in fuga contra sequentes ingert
pedibus. Concoquendi sine dilectu deuo
rata mira natura: sed non minus stoliditas. in tanta reliqui corporis altitudie quom
colla frutice occultauerint latere sese existimantiu̅. premia ex his oua pp̄ ampli
tudinē pro quibus habita uasis quiusq; bellicas & galeas adornātes penne. Ethi
opes atq; indi discolores maxime & inenarrabiles ferunt aues: & ante omnem no
bilem arabie phoenice: haud scio an fabulose: unū in totū orbe nec uisū magnope.
Aquile narratur magnitudine: auri fulgore circa colla. ceteru purpureus: cerule
am roseis caudā pennis distinguentibus. cristis. facies. caputq; plumeo apice hone

De natura Auium.

Strucio.

De phoenice.

sine doctore nobilis doctrinis omnibus.

re. Primus atq; diligentissime togatorum de eo prodidit manlius senator ille maxi
mus nobilis doctrinis doctore nullo auctor est nemine extitisse qui uiderit uescen
tem. sacrum in arabia soli esse. uiuere annis. d. lx. senescentem cassia thurisq; sur
culis construere nidum replere odoribus et super emori. ex ossibus deinde ac medullis ei
nasci primo ceu uermiculum inde fieri pullum. principioq; iusta funera priori reddere et
totum deferre nidum prope panchaiam in solis urbem et in ara ibi deponere. Cum huius
alitis uita magni conuersionem anni fieri prodit idem manilius iterumq; significationes
tempestatum et siderum eodem reuerti. Hoc autem circa meridiem incipere quo die signum
arietis sol intrauerit et fuisse eius conuersionis annum. Prodente se. P. licinio M. corne
lio cons. ducentesimum quintum decimum. Cornelius ualerianus phoenicem deuolauisse in e
gyptum tradidit. quodq; plautio et Sex. papinio cons. allatus esset in urbem. Claudii
principis censura anno urbis. dccc. et in comitio propositus. quod actis testatum est. sed
quem falsum esse nemo dubitaret.

De aquilis. et earum genera sex.

Ex his quas nouimus: aquile maximus honos maxima et uis. Sex earum genera melenaethos a grecis dicta eadem in ualeria minima magnitudine uiribus precipua colore nigricans. sola aquilarum fetus suos alit. cetere ut
dicemus fugant. Sola sine clangore sine murmuratione. conuersatur autem in montibus.
Secundi generis pigargus in oppidis et in campis albicante cauda. Tertii morphnos que

Homerus.

homerus et percnum uocat. huic uita circa lacus. Aliqui et clangam anataria secunda
magnitudine et ui. huic et uita circa lacus. Phemonoe apollinis dicta filia dentes

boetius. Boccus

esse ei prodidit. mute alias carentiq; lingua. eandem aquilarum nigerrimam promi
nentiore cauda consensit et boetius. [boccus] ingenium est ei testudines raptas frangere e sub

Hestilii poete mors.

limi iaciendo: que sors interemit poetam hestilium. predicant fatis ut ferunt diei
ruinam secura celi fide cauentem. Item quarti generis est percnopterus. eadem oripelargus
uulturina specie. alis minimus reliquas magnitudine antecellens. sed imbellis et de
gener: ut pote quem uerberet coruus. eadem ieiune semper auiditatis et querule murmura
tionis. Sola aquilarum exanima fert corpora: cetere quom occiderit considunt. Haec
facit ut quintum genus gnesion uocetur uelut uerum solumq; incorrupte originis. media ma
gnitudine. colore subrutilo. Rarum conspectu super est alietus clarissima oculorum acie
librans ex alto sese: uisoq; in mari pisce preceps in eum ruens: et discussis pectore aquis
rapiens. illam quam tertiam fecimus circa stagna: aquaticas aues appetit mergentes se
subinde donec sopitas lassatasq; rapiat. Spectanda dimicatio aue ad perfugia lito
rum tendente: maxime si condensa arundo sit: aquila inde ictu abigente ala et
quom appetat in lacus cadente: umbramq; suam nanti sub aqua a litore ostendente.
rursus aue in diuersa: et ubi minime se credat expectari emergente. Hec causa gre
gatim auibus natandi: quia plures simul non infestantur. respersu pennarum occecantes.

Alietus.

Sepe et aquile ipse non tolerantes pondus aprehensum una merguntur. Alietus tantum
inplumes etiam nunc pullos suos percutiens subinde cogit aduersos intueri solis radios.
Et si coniuentem flectentemq; animaduertit: precipitat e nido uelut adulterinum et dege
nerem. illum: cuius acies firma contra steterit: educat. Alieti suum genus non habent. sed ex
diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex his natum est. ossifragi genus habet. e quibus

uultures progenerant minores: et ex his magni qui omnino non generant. Quidam adiciunt genus aquile quam barbatam uocant. tusci uero ossifragam. Tribus primis et quinto aquilarum generi inedificatur nido lapis aetites quem aliqui dixere gagitem ad multa remedia utilis nihil igne deperdens. Est autem lapis iste pregnans intus. alioqui quom quatias uelut in utero sonante. sed uis illa medica non nisi nido direptis. Nidificant in petris et arboribus: pariunt oua terna. excludunt pullos binos. uisi sunt et tres aliquando. alterum expellunt tedio nutriendi quippe eo tempore ipsis cibum negauit natura: prospiciens ne omnium ferarum fetus raperentur. Ungues quoque earum inuertuntur. Diebus his albescunt media penne ut merito partus suos oderint. Sed eiectos ab his cognatum genus ossifragi excipiunt et educant cum suis. Verum adultos quoque persequitur parens et longe fugat emulos scilicet rapine. Alioqui unum par aquilarum magno ad populandum tractu ut satietur indiget. Determinant ergo spatia nec in proximo predantur. rapta non protinus ferunt: sed primo deponunt expertaeque pondus tunc demum abeunt. Oppetunt non senio nec egritudine: sed fame: in tantum superiore accrescente rostro: ut aduncitas aperiri nequeat. A meridiano autem tempore operantur et uolant prioribus horis diei donec implentur hominum conuentu fora ignaue sedent. Aquilarum penne mixtas reliquarum alitum pennas deuorant. negatumque solam hanc alitem fulmine exanimatam: ideo armigeram iouis consuetudo iudicauit. Romanis eam legionibus C. marius in secundo consulatu suo proprie dicauit. Erat et antea prima cum quattuor aliis lupis minotauris. equis. aprisque singulos ordines anteibant. Paucis ante annis sola in aciem portari cepta erat. reliqua in castris relinquebantur. Marius in totum eam abdicauit. Ex eo notatum non fere apud legiones unquam hiberna esse castra ubi aquilarum non sit iugum. Primo et secundo generi non minorum tantum quadrupedum rapina: sed etiam cum ceruis prelia. Multum puluerem uolutatu collectum insidens cornibus excutit in oculos pennis ora uerberans donec precipitet in rupes. Nec unus hostis illi satis est. Acrior est cum dracone pugna: multoque magis anceps etiam si in aere. Oua hic consectatur aquile auiditate malefica. At illa ob hoc rapit ubicunque uisum. ille multiplici nexu alas ligat ut simul decidat. Semper celebris apud sexto urbe aquile gloria esse ductam a uirgine: retulisse gratiam aues prima. mox deinde uenatus aggerentem: defuncta postremo in rogum accensum eius iniecisse sese: et simul conflagrasse. Quam ob causam incole quod uocant heroum in eo loco fecere appellatum iouis et uirginis. quoniam illi deo ales ascribitur. Vulturum preualent nigri. nidos nemo attingit. ideo et fuere qui putarent illos ex aduersa urbe aduolare falso. Nidificant in excelsissimis rupibus. fetus quidem sepe cernuntur fere bini. Umbritius aruspicum in nostro euo peritissimus parere tradit oua tredecim: uno ex his reliqua oua niduque lustrare. mox abicere. Tria autem ante biduum uolare eo ubi cadauera futura sunt. Sanqualem auem atque immusulum augures romani magne questionis tenent. immusulum aliqui uulturis pullum arbitrantur esse et sanqualem ossifragum. Massurius sanqualem: ossifragum dicit esse. immusulum autem pullum aquile priusquam albicet cauda. Quidam post mutium augurem uisos non esse rome confirmauere. Ego quod uerisi-

Lapis.

miror si uerum.

Quando legionum signa esse ceperunt.

Mirum de Aquila.

De Vulturibus.

De Sanquali.

De Accipitribus.

miluus in desideria rerum omnium non arbitror agnitos. Accipitrum genera .XVI.
I nuenimus ex his egythum claudum altero pede prosperrimi augurii nuptialibus nego
tiis et pecuarie rei. Triorche a numero testium: cui principatum in auguriis phemonoe dedit.

Butheo.

B utheonem hunc appellant romani familia etiam cognominata cum prospero auspicio
in ducis naui sedisset. Epileum greci uocant qui solus omni tempore apparet. ceteri hieme
abeunt. Distinctio generum ex auiditate. alii non nisi ex terra rapiunt auem. alii non
nisi circa arborem uolitantem. alii sedentem in sublimi. aliqui uolantem in aperto.
I taque et columbe nouere ex his pericula. uisoque considunt uel subuolant contra naturam
eius auxiliantes sibi. In insula africe cerno in oceano accipitres totius massilie
humi fetificant. nec alibi nascuntur illis assuetis gentibus. In tracie parte super amphi
polim homines et accipitres societate quadam aucupantur. Hi ex siluis et arundinetis
excitant aues. illi superuolantes deprimunt. rursus captas aucupes diuidunt. Cum his
traditum est missas in sublime ibi excipere eos et quom tempus sit capture clangore ac
uolatus genere inuitare ad occisionem. Simile quid lupi apud meotim paludem fa

prope uerum.

ciunt. Nam nisi partem a piscantibus suam accepere expansa eorum retia lacerant. Ac
cipitres auium non edunt corda. Nocturnus accipiter cymbindus uocatur. rarus etiam
in siluis interdiu minus cernens. bellum internecinum cymbindus gerit cum aquila cohaeren

chuco
De Cottice quod a suo genere interimitur.

tesque sepe prenduntur. Coccix ex accipitre uidetur fieri. tempore anni figuram mu
tans. quoniam tunc non apparent reliqui nisi per quam paucis diebus. ipse quoque modico tempore estatis
uisus non cernitur postea. Est autem neque aduncis unguibus solus accipitrum. nec capite
similis illis. nec alio quam colore. ac uisu columbi potius. quin et absumitur ab accipitre si quando
una appuere. Sola omnium auis a suo genere interempta. Mutat autem et uocem. procedit
uere. occultatur caniculae ortu. Semper que parit in alienis nidis. maxime palumbium:
maxima ex parte singula oua quod nulla alia auis. raro bina. causa subiciendi pullos
putatur quod sciat se inuisam cunctis auibus. nam minutae quoque infestant. Ita non fore tu
tam generi suo stirpem opinatur ni fefellerit. quare nullum facit nidum. aliogni trepidum
animal educat. ergo subditum adulterato feta nitu. Ille auidus ex natura praeripit cibos
reliquis pullis. itaque pinguescit et nitidus in se nutricem conuertit. Illa gaudet eius
specie miraturque sese ipsam quod talem pepererit. suos comparatione eius damnat ut alienos.
absumique etiam se inspectante patitur donec corripit. ipsam quoque iam uolandi potens.

De miluis.

N ulla tam auium suauitate carnis comparatur illi. Milui ex eodem accipitrum genere
magnitudine differunt. Notatum in his rapacissimam ac famelicam semper alitem ni
hil esculenti rapere umquam e funerum ferculis. nec olympie ex ara. ac ne ferentium quidem
manibus nisi lugubri municipiorum imolantium ostento. Idem uidentur artem guberna

Seneca: acauda piscium dicit epla xci. post me.

di docuisse caudae flexibus in celo monstrante natura quod opus est in profundo. Mil
ui et ipsi hibernis mensibus latent. non tamen ante hirundines abeuntes. Traduntur autem et

Digestio auium per genera.

solsticiis affici podagra. Volucrum prima distinctio pedibus maxime constat.
aut .n. aduncos ungues habent. aut digitos. aut palmipedum. In genere uti anseres et a
quatice fere aues. aduncos ungues habentia carne tantum uescuntur ex parte magna.

De inauspicatis auibus cornice. coruis et bubone.

C ornices et alio pabulo. atque duritiem nucis rostro repugnante uolantes in altum

in saxa tegulasue iaciunt iterum ac sepius donec quassatam perfringere queant. Ipse ales est inauspicate garrulitatis. A quibusdam tamen laudata ab arcturi sydere ad hirundinum aduentum. Notatur eam in minerue lucis templisque raro alicubi omnino non aspici sicut athenis. Preterea sola hec etiam uolantes pullos aliquandiu pascat. inauspicatissima fetus tempore. hoc est post solstitium. Cetere omnes ex eodem genere pellunt nidis pullos ac uolare cogunt. sicut et corui qui et ipsi non carne tantum alunt. sed robustosque fetus suos fugant longius. Itaque paruis in uicis non plus bina coniugia sunt. Circa cacrononem quidem thessalie singula perpetuo genitores soboli loco cedunt. Diuersa in hac et supradicta alite quedam.

Coruus.

Corui autem solstitio generant. et egrescunt sexagenis diebus siti maxime antequam fici coquantur autumno. Cornix ab eo tempore corripitur morbo. Corui pariunt cumplurimum quinos. Ore eos parere aut coire uulgus arbitratur. ideoque grauidas si ederint coruinum ouum per os partum reddere. Atque in totum difficulter parere si tecto inferantur. Aristoteles negat non hercule magis quam ibim in egypto sed illam exosculationem que sepe cernitur qualem in columbis esse. Corui in auspiciis soli uidentur intellectum habere significationum suarum. Nam quom medi hospites occisi sunt omnes e peloponesso et atica regione uolauerunt. Pessima eorum significatio quom glutiunt uocem uelut strangulati. Uncos unguibus et nocturne aues sunt: ut noctue bubo. ulule. Omnium horum hebetes interdiu oculi.

Bubo.

Bubo funebris et maxime abominatus publicis precipue auspiciis. deserta incolit nec tantum desolata: sed dira et et in accessu. noctis monstrum. nec cantu aliquo uocali: sed gemitu. Itaque in urbibus aut omnino in luce uisus dirum ostentum est. Priuatorum domibus insidentem plurimum scio non fuisse feralem. Volat numquam quolibet: sed transuersus aufertur. Capitolii cellam ipsam intrauit Sexto papellio L. pedanio cons. propter quod nonis martiis urbs lustrata est eo anno.

De Incendiaria.

Inauspicata est et incendiaria auis propter quam sepenumero lustratam urbem in annalibus inuenimus. sicut L. cassio. C. mario cons. quo anno et bubone uiso lustrata est. Que sit auis ea nec reperitur nec traditur. Quidam ita interpretantur incendiariam esse quecumque apparuerit carbonem ferentis ex aris uel altaribus. Alii spinturnicem eam uocant. sed hec ipsa que esset inter aues qui scire diceret non inueni.

De cliuia.

Cliuiam quoque auem ab antiquis nominatam acaduerto ignorari. quidam clamatoriam dicunt labeo prohibitoriam et apud nigidium supra appellatum auis que aquilarum oua frangat.

De auibus incognitis.

Sunt preterea complura genera depicta in etrusca disciplina saeculis non uisa que nunc defecisse mirum est quom abundent etiam que gula humana populatur.

De auibus nocturnis.

Externorum de auguriis peritissime scripsisse hylas nomine putant. Is tradit noctuam bubonem. picum arbores cauantem trogonem. cornicem de cauda de ouo exire quam ponderem capitum peruersa oua posteriore partem corporum fouenda matri applicent.

De Noctuis.

Noctuarum contra aues solers dimicatio maiore circundante multitudine resupine pedibus repugnat. collecteque in artum rostro et unguibus tote teguntur. Auxiliatur accipiter collegio quodam nature bellumque partitur. Noctuas sexagenis diebus hiemis cubare et nouem uoces habere tradit nigidius.

De Picomartio.

Sunt et parue aues uncorum unguium ut picomartio cognomine insignis et in auspicatis magni. Quom in genere arborum cauatores scandentes in subreptum felium mo

Illi uero et supini percussi corticis sono pabulũ subesse intelligunt. Pullos in cauis
educant auium soli. Adactus cauernis eorum a pastore cuneus admota quedam
herba ab his elabi creditur uulgo. Trebius auctor est. clauum uel cuneũ adactũ
quantum libeat in arbores in qua nidũ habeat statim exilire cũ strepitu arboris quom in
sederit clauo aut cuneo elabi credatur a uulgo. Ipsi principales latio sunt in auguriis
a rege qui nomen huic aui dedit. Unũ eorum prescitum transire nequeo. In capite

L. tubero.

pretoris urbani. L. tuberonis in foro iura pro tribunali reddentis. sedit ita placide
ut manu prehenderetur. Respondere uates exitiũ imperio portendi si dimitteretur.
at si examinaretur pretori. et ille auẽ protinus concerpsit: nec multo post impleuit pro

De uncos ungues habentib; et digitos.

digiũ. Uncos ungues habentes omnino non congregantur et sibi queq; predantur. Sunt aut
omnes fere altiuole preter nocturnas et magis maiores. Omnibus ale grandes cor
pus exiguũ. ambulant difficulter in petris raro consistunt curuatura unguium

De picomartio loquitur.

prohibente. Uescuntur et glande dein hoc genere pomisq; multe. sed q carne tantum
no uiuunt excepto miluo quod ipsum in auguriis dirum est. Nunc de secundo ordi
ne dicamus quod in duas diuidit species oscines et alites. illarum generi cantus oris. his ma

De Pauonibus: et qui eum primus comedederit.

gnitudo differentiam dedit. itaq; precedent ordine omnesq; reliquas. In his pauonum
genus conformatũ intellectum eius et gloriam geminantes laudatus expandit co
lores aduerso maxime sole quia sic fulgentius radiant simul umbre quodã repercussu
ceterisque qui et in opaco clarius micant. Conchata querit cauda: omnesq; in aceruũ
contrahit pennarum quos spectari gaudet oculos. Idem cauda annuis uicibus amis
sa cum foliis arborum donec renascatur alia cũ flore pudibundus ac merens querit
latebram. Uiuit annis. XXV. Colores incipit fundere in trimatu. Ab auctoribus
non gloriosum tantum animal traditur. sed et maliuolũ sicuum anserũ uerecundũ
quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his aut probatas non mihi. Pauone cibi

Hortensius.

gratia rome primus occidit orator hortensius adiciali cena sacerdotii. Saginare
primus instituit circa nouissimũ atticũ bellũ. M. aufidius Luco. exq; eo questu reddi

De gallis et quo castrantur. et gallinaceo loquuto.

tus his sestertia sexagena milia habuit. Proxime gloriam sentiunt et hi nostri ui
giles nocturni quos excitandis in opera mortalibus rũpendoq; somno natura genuit.
Norunt sydera et ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitũ. quar
taq; castrensi uigilia ad curas laboremq; reuocant. nec solis ortum incautis patiuntur
obrepe. diemq; uenientẽ nuntiant cantu. ipsum uero cantũ plausu laterum. Imperi
tant suo generi et regno in quacũq; sunt domo exercent dimicatione. Patitur hoc
inter ipsos uelut ideo tela agnata cruribus suis intelligentiũ. finis nec sepe commo
rientibus. quod si palma contingit statim in uictoria canunt seq; ipsi principes testantur.
Uictus occultatur. silens egreq; seruitiũ patitur. et plebs tam eque superba graditur ar
dua ceruice: cristas celsa. celumq; solũ uolucrum aspicit crebro. In sublime quoq; caudã
falcatam erigens. Itaq; terrori sunt etiã leonibus domus ferarum. Iam ex his quidam ad
bella tantum et prelia assidua nascuntur. quibus etiã patrias nobilitarũt rhodũ aut tana
grã. Secundus est honos habitus melicis et chalcidicis ut plane digni aliti tantum honores
perhibeat romana purpura. horum sunt tripudia solistima. hi magistratus nostros quotidie

regunt. domusq; ipsi suas claudut ac reserant. Hi fasces romanos impellut aut re
tinent. iubent acies ac prohibent. uictoriarum toto orbe partarum auspices. Hi maxime
terrarum imperio imperitant. Ex his etiam fibris que haud aliter optime uictime dis gra
te sunt ostenta ex se et p posteri eorum uespertiniq; cantus. Nanq; totis noctibus canedo
boetiis nobilem illam aduersus lacedemonios presagiuere uictoriam ita coiecta int
ptatione quoniam uicta ales illa nō caneret. Desinunt canere castrati quod duobus fit modis
lumbis adustis candente ferro aut imis cruribus. mox ulcere oblito figlina creta. fa
cilius ita pinguescunt. Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publice editur ceu
gladiatorum. Inuenitur in annalibus in agro ariminensi M. lepido P. catullo cons.
in uilla galleri locutum gallinaceum semel quod equidem sciam. Est et anseri uigil cu
ra capitolio testata p id tempus defenso canum silentio pditis rebus. qua ob causam
cibaria anserum censores in primis locant. quin et fama amoris argis delecta forma pu
eri noīe oleni et claucis tolomeo regi cithara canentis quē ex eodem tpre et aries
amasse proditur. Potest et sapientie uideri intellectus his esse. Ita comes ppetuo adhe
sisse lacidi philosopho dicitur: nusq; ab eo nō in publico nō in balneis nō noctu interdiu
digressum. Nostri sapientiores qui eos iecoris bonitate nouere fertilibus; i magnam p
amplitudinem crescit. exemptum quoq; lacte mulso augetur. Nec sine causa in qstioe
est quis primus tantum bonum inuenerit. Scipio an metellus uir consularis. an M. Seieius ea
dem etate eques ro. Sed quod constat messalinus cotta messale oratoris filius pal
mas pedum ex his torrere atq; patinis cum gallinaceorum cristis condire repit. Tribu
etur. n. a me culinis cuiusq; palma cum fide. Mirum in hac alite amor in eius; romam
pedibus uenire. fessi pferunt ad primos ita ceteri stipatione ppellunt eos. Candi
dorum alterum uectigal in pluma. uelunt quibusdam locis bis anno. et rursus plumi ge
n uestiunt. mollior q; corpori pxima. Et e germania laudatissima candidi
ibi herum minores gance uocantur. precium plume horum in libras denariorum quini et
inde crimina plerumq; auxiliarum pfectus ac uigili statione. ad hec aucupia dimis
sis cohortibus totis. eoq; delicie processere ut sine hoc instro durare iam uirorum q
dem ceruices possint. Aliud repit syrie pars que comagene uocatur. adipem eorum in
uase ereo cum cinamo niue multa obrutum ac rigore gelido maceratum ad usum
preclari medicaminis quod ab ea gete dicitur comagenon. Anseris genā sunt chenalo
pes et quibus lautiores epulas nō nouit brytania. cheremites fere anseres mino
res. decet et retratonis suus nitor. absolutaq; nigritiam in superciliis cotti ru
bor. Alterum eorum genus uultum magnitudine excedit quorum et colore reddut.
Nec ulla auis excepto strucio camelo maior corpore implens pondus in tantum aucta
ut in terra quoq; imobilis prehendatur. Gignunt eos alpes et septentrionalis regio.
In auiariis saporem pdunt. moriuntur contumatia spu reuocato. Proxime eis sunt
quas hispania aues tardas appellat. greci aotidas damnatas in abis. emissa enim
ossibus medulla odoris tedium extemplo sequitur. Inducias habet gens pigmeorum
abscessu gruum ut diximus cum his dimicantium. Immensus est tractus quo ueniunt si cogite
pute a mari eo. Quando pficiscantur consentiut: uolant ad pspiciendum alte. duce

§

Prodigium.

De Anseribus et quis primum iecur anserinum comederit. et de adipe anserum comageno.

Lacydes.

Ganse.

Strucio camelo.

De gruibus.

pigmei

quem sequantur eligunt. in extremo agmine per vices qui acclament dispositos habent et qui gre
gem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus: lapillum pede susti
nentes qui lassato somno decidens: indiligentiam coarguat. Ceterae dormiunt capite sub
ter alam condito alternis pedibus insistentes. Dux erecto providet collo ac praedicit. Hae
eaedem mansuefactae lasciviunt gyrosque quosdam indecoro cursu velut singulae per
agunt. Certum est pontum transvolaturas primum omnium angustias petere inter duo promunto
ria crium et opon carambim. mox saburra stabiliri. quom medium transierint abici
lapillos e pedibus. quom attigerint continentem et e gutture harenam. Cornelius

Nep. cornelius.

nepos qui divi augusti principatu obiit. quom scriberet turdos paulo ante coeptos sagi
nari: addidit cyconias magis placere quam grues. Quom haec nunc ales inter primas expe

De cyconia.

ctatur illam nemo velit tetigisse. Cyconiae quonam e loco veniant aut quo se refe
rant incompertum adhuc est. e longinquo venire non dubium eodem quo grues modo. illas
hiemis. has aestatis advenas. Abiturae congregantur in loco certo: comitataeque sic ut nul
la sui generis relinquatur nisi captiva et serva ceu lege praedicta die recedunt. Nemo vidit
agmen discedentium quom discessurum appareat. nec venire sed venisse cernimus. utrum
que nocturnis fit temporibus. et quamvis ultra citraque pervolent: numquam tamen advenisse usquam ni
si noctu existimatur. Phitones eam communem vocant. in asia patentibus campis ubi congrega
tae inter se commurmurant: eamdemque quae novissima advenit lacerant. atque ita abeunt.
notatum post idus augustas non temere visas sibi. Sunt qui cyconiis non inesse linguam con
firment. Honos his serpentium exitio tantus: ut in thessalia capitale fuerit occidisse

De oloribus.

eadem legibus poena quam in homicidia. Simili anseres quoque et olores ratione commeant. sed
horum volatus cernitur liburnicarum more: rostrato impetu feruntur facilius ita findentes aera quam si recta fronte impellerent. A tergo sensim dilatante se cuneo porrigitur
agmen. largeque impellenti praebetur aurae. colla imponunt praecedentibus. fessos du
ces ad terga recipiunt. Ciconiae nidos eosdem repetunt. genitricum senectam invicem e
ducant. Olorum morte narratur flebilis cantus falso ut arbitror aliquot experimen
tis. Idem mutua carne vescuntur inter se. Verum hoc commeantium per maria ter

De Corturnicibus.

rasque peregrinatio non patitur differri. mores quoque est nam situs. utcumque et superdictas
magnitudo et vires corporum invitare videri possunt. Coturnices ante et semper
adveniunt quam grues. parva avis et quom ad nos venit terrestris potius quam sublimis.
A dvolant et hae sic ut non sine periculo navigantium. quom appropinquavere terris quippe au
velis saepe incidunt et hoc semper noctu: merguntque navigia. Iter est his per hospitia
certa. austro non volant humido scilicet. et graviore vento. aura tamen vehi volunt propter pondus
corporum viresque parvas. Hinc volantium illa conquestio labore expressa. Aquilone ergo
maxime volant hortigometra duce. primam earum terrae appropinquantem accipiter rapit.
S emper hic remeantes comitatum solicitant. abeuntque una persuasu glottides et cychra
mus. Coturnicibus veneni semen gratissimum cibus. quam ob causam eas damnavere mensae.
simulque comitialem propter morbum despui suetum. quem solae animalium sentiunt praeter ho

De glute.

minem. Glottis praelongam exerit linguam unde ei nomen. hanc in initio blandita
peregrinatione avide provectam poenitentiam in volatu cum labore scilicet subit. reverti

incomitata piget et sequi. nec umquam plus uno die pergit in proximo hospicio deserit.
Verum inuenitur alia antecedente anno relicta sibi modo in singulos dies. Cetra minus
perseuerantior festinat etiam peruenire ad expectatas sibi trans . . itaque noc

De peregrinis auibus.

tibus eas excitans admonet que itineris. Otus: bubo minor est: noctuis maior: au
ribus plumeis eminentibus. Unde et nomen illi quidam latine axionem uocant. Imita
trix alias auis et parasitta et quodam genere saltatrix. Capitur haud difficulter ut no
ctue intenta in aliquo circumeunte alio. Quod si uentus agmen aduerso flatu cepit in
hibere pondusculis lapidum apprehensis: aut guttare harena repleto stabilitate uolat.

De hirundinibus.

Abeunt et hyrundines hibernis mensibus. sola carne uescens auis ex his que aduncos
ungues non habent. sed in uicina abeunt apricos secute montium recessus inuen

Thebe.

teque iam sunt ibi nude atque deplumes. Thebarum tecta subire negant. quoniam urbs illa
saepius capta sit. nec bizecis introeunt propter scelera therei. Cecina uolaterranus equestris

Tab. pictor.

ordinis quadrigarum dominus comprehensas in urbe secum auferens: uictorie nuntias actis
mittebat. in eundem nidum remeantes illico uictorie colore. Tradit et fabius pic.
in annalibus suis quom obsideretur presidium romanum a Lygurinis hyrundinem a pul
lis ad se epistolam allatam. ut lino ad pedem eius alligato nodis significare quotto die
adueniente auxilio eruptio fieri deberet. Volucrum soli hyrundini flexuosi uola
tus uelox celeritas. quibus ex causis neque rapine ceterarum alitum obnoxia est. et

De merulis turdis et sturnis.

domum sola auium non nisi in uolatu pascitur. Abeunt et merule turdique et sturni si
mili modo in uicina. sed hi plumam non amittunt. nec occultantur uisi sepe ibi quo hibernum

De turture et palubis.

pabulum petunt. itaque in germania hieme maxime turdi cernuntur. Vere turtur oc
cultatur pennasque amittit. Abeunt et palubes quonam et in his incertum. Sturno
rum generi proprium cateruatim uolare. et quodam pile orbe circumagi omnibus in me

Que auium per hiemes.

dium agmen tendentibus. Temporum magna differentia auibus. per hiemes ut co

Que semestres.

lumbe. semestres ut hyrundines. trimestres ut turdi et turtures. et que quom

Quae trimestres.

foetum eduxere. abeunt garguli upupe. Auctores sunt omnibus annis aduola

De Auibus mira.

re ilium ex ethiopia aues et confugere ad agamemnonis sepulcrum uel regiam. quas
obid menonidas uocant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in ethiopia circa

Meleagrides.

regiam menonis explorasse sibi Cremutius tradit. Simili modo pugnant meleagrides
in boetia africe. hoc est gallinarum genus gibberum uariis sparsum plumis que nouis
sime sunt peregrinarum auium in mensas recepte propter ingratum uirus. Verum meleagri

De auibus seleucidibus.

tumulus nobiles eas facit. Seleucydes aues uocantur quarum aduentum ab ioue im
petrant precibus. Catini montis incole fruges eorum locustis uastantibus. nec in
ueniant quoue abeant compertum numquam conspectum nisi quom presidio earum indiget.

De Ibi.

Inuocant et egyptii ibis suas contra serpentium aduentum. et eius in sacorem dominum
muscarum multitudine pestilentiam afferente que protinus intereunt qualitatum e

Que aues in quibus locis non sint et que mutet colorem et uocem.

illi deo. Sed in secessu auium et noctue paucis diebus latere traduntur. quarum ge
nus in creta insula non est. et etiam si qua inuecta sit emoritur. Nam hec quoque mira na
ture differentia alia aliis locis negat: tamquam genera frugum fructicumue. sic et animalium
non nasci. translati tum inuecta mori. Mirum quidem illud est unius generis saluti ad-

Aquila.
Ciconie.
Graculi.
Monedule.
Picus martius.
Pica.
Perdices.
Palumbi
musce. Canes.
Columbe.
pauones.
Cerui. Rane.
Oscines.
Grues.
Merula.
Turdi.
Lucinii miratu digni.

L A V D E S

uersus que uelis nãe inuidia: aut qui terrar dicati auibus termini. Rhodos aqlã
non habet. Transpadana italia iuxta alpes larium lacũ appellat amoenũ arbusto a
gro: ad quẽ ciconie nõ transmeant. sicuti nec octauũ citra lapidẽ ab eo inmenso alio
qn finitimo. Insubrum tractum examina graculor monedular: cui soli auis fera
citas argentiq; auriq; pcipua mire ẽ. Picus martius in tarentino agro negat̃ esse
nup & adhuc tñ rara: ab apenino ad urbem uersus cerni cepe. Picar genera q̃ lõga
insignes cauda uarie appellant̃. propriũ his caluescẽ omnibus annis quom seritur ra
pa. Perdices nõ transuolant boetie fines in atica. Nec ulla auis in ponto in insula qua
sepultus ẽ achilles infestat sacratã ei edem. In fidenate agro iuxta urbẽ ciconie
nec pullos nec nidum faciũt. At in agro uolaterano palumbum uise mari q̃tanis ad
uolat. Rome in edem herculis in foro boario nec musce nec canes intrant. Mlta
pterea similia que prudens omitto subinde in singulis generibus: fastidio parcens:
Quippe quom theophrastus tradat inuectitias esse in asia etiã columbas & pauo
nes. & ceruos in cyrenaica uocales ranas. Alia admiratio. Oscines fere mutant
colorem uocemq; tempore ãni. ac repente fiunt alie. qd in grandiore gñe alitum
grues tantũ: he n. senectute nigrescũt. Merula ex nigra rubescit. canit estate.
hieme balbucit. circa solstitiũ mutat. rostr quoq; ãnicalis in ebur figurat̃: dũ
taxat maribus. Turdis color estate circa ceruicem uarius hieme concolor. Lu
ciniis diebus ac noctibus continuis. xv. garrulissime intermissu cantus densate se
frondiũ germine nõ in nouissimũ. digna miratu aue. pmũ tanta uox tam paruo
in corpusculo tam ptinax spiritus. deĩn in una pfecte musica sciã modulatus
editur sonus. & nũc continuo spũ trahit̃ in longũ. nũc uariat̃ inflexo. nũc disti
guitur conciso copulat̃ intorto. promittur: reuocat̃. infuscat̃ ex inopinatu. Inter
dũ & secum ipa murmurat. plenus. grauis. acutus. creber. extentus. ubi uisũ est
uibrans. summus. medius. imus. breuiterq; omĩa tã puulis in faucibus. q̃ tot exq
sitis tybiar tormentis ars hoĩm excogitauit. Vt non sit dubiũ hanc suauitatem
pmonstratam efficaci auspicio quom ĩ ore stersicori cecinit infantis. At ne quis
dubitet artẽ esse plures. singuli sunt cantus & nec idẽ omnibus. sed sui cuiq;. Cer
tant inter se. palamq; animosa contentio ẽ. Victa morte finit sepe uitã spũ
prius deficiente q̃ cantu. Meditantur alie iuueniores. uersusq; quos imitentũ
accipiũt. Audit discipula intentione magna. & reddit uicibus que reticens in
telligit. emandente correctio & in docente qdam reprhensio. Ergo seruor illis
precia sunt & quidẽ ampliora q̃ quibus olim armigeri pabant̃. Scio incondita
aliqñ qd est propẽ inusitatum uenisse que agrippine claudii pncipis cõiugi
dono daretur. Visum iam sepe iussas canere cepisse: & cũ symphonia altnasse.
Sicut hoĩes reptos qui sonũ ear addita in transuersas arũdine aque foraminis inspi
rantes linguẽ ne parua aliqua opposita mora: indiscreta redderet similitudie.
Sed hec tante taq; artificis argutie a. xv. diebus paulatĩ desinũt: nec ut fatiga
tas possis dicere aut satiatas. Mox estu aucto in totũ alia uox fit: nec modulata
aut uaria. Mutat̃ & color postremo hieme ipa nõ cernit̃. & linguis ear tenuitas

illa prima non est que ceteris auibus. pariunt uere prima comptium sena oua. Alia ratio ficedulis. nam formam simul coloremque mutant. hoc nomen autumno non habent. postea melancoryphi uocantur. Sic et erithacus hieme idem phoenicurus estate. Mutat et upupa ut tradit eschilus poeta. obscena alias pastu auis crista uisenda plicatili contrahens eam subrigensque per longitudinem capitis. Oenanthe quidem etiam statos latebre dies habet ex oriente syrio occultata. ab occasu eiusdem prodit quod miremur ipsis diebus utrimque. chlorion quoque qui totus est luteus hieme non uisus circa solstitia procedit. Merule circa cillenem arcadie nec usquam alibi candide nascuntur. ibis circa pelusium tantum nigra est. ceteris omnibus locis candida.

Oscines preter exceptas non temere fetus faciunt ante equinoctium uernum aut post autumnale. ante solstitium autem dubios post solstitium uitales. Eo maxime sunt insignes alciones. dies earum partus qui maria nauigant nouere. Ipsa auis paulo amplior passere. colore cyaneo ex parte maiore tantum purpureis et candidis admixta pennis collo gracili ac procero. Alterum genus earum magnitudine distinguitur et cantu. minores in arundinetis canunt. Altionem uidere rarissimum est. nec nisi uergiliarum occasu et circa solstitia brumamue. Naue aliquando circumuolante statim in latebris abeuntem. Foetificant bruma qui dies altionides uocantur. placido mari per eos et nauigabili siculo maxime. In reliquis partibus quidem est mitius pelagus siculum utrinque tractabile. faciunt autem septem ante brumam diebus nidos et totidem sequentibus pariunt. Nidi earum admiratione habent pile figura paululum eminentiore per quam angusta grandium spongiarum similitudine. ferro intercidi non queunt. franguntur ictu ualido ut spuma arida maris. nec unde confingantur inuenitur. putant et spinis aculeatis. piscibus enim uiuunt. subeunt et in amnes. pariunt oua quina. Gauie in petris nidificant. Mergi in arboribus. pariunt plurimum tria. sed gauie estate. mergi incipiente uere. Alcyonum nidi figura reliquarum quoque solertie nos admonent. neque alia parte ingenia auium magis admiranda sunt. Hyrundines luto construunt. stramento roborant. siquando inopia est luti madefactis multa aqua pennis puluerem spargunt. ipsum uero nidum mollibus plumis floccisque consternunt tepefaciendi ouis simul ne durus sit infantibus pullis. In foetu summa equitate alternant cibum. notabili mundicia egerunt excrementa pullorum adultioresque circumagi docent et foris saturitatem emittere. Alterum genus hyrundinum est rusticarum et agrestium que raro in domibus diuersos figura sed eadem materia confingunt nidos totos supinos faucibus porrectis in angustum utero capaci. Mirum qua peritia occultandis habiles pullis et substernendis molles. In egypti heracleotico hostio molem continuatione nidorum euaganti nilo inexpugnabile opponunt. stadii fere unius spatio quod humano ope perfici non posset. In eadem iuxta oppidum comptum insula est sacra isidi: quam ne laceret amnis idem muniunt ope: incipientibus uernis diebus: palea et stramento rostrum eius firmantes: continuatis per triduum noctibus tanto labore: ut multas in opere emori constet. eaque militia illis cum anno redit semper. Tertium est earum genus. excauant ripas atque ita nidificant. harum

Ficedule

Vpupa.

De Merulis.

De ibi.

Tempus auium geniture.

De Altionibus et diebus earum nauigabilibus et gauie et reliquo aquaticarum genere.

Mergi.

De Diuersitate nidificantium auium.

De hyrundinibus.

pulli ad cinerem ambusti mortifero faucium malo: multisq; aliis morbis humani
corporis medentur. Non faciunt hę nidos: migrantq; multis diebus ante si fu
turus est ut auctus amnis attingat. In genere uero riparum est cui nidus ex musco arido

Agatilis.

ita absoluta perficitur pila ut inueniri non possit. Agatilis appellatur eadem figura

Gauguli.

ex lino intexens picorum aliquis suspendit surculo primis in ramis ciati modo: ut
nulla quadrupes possit accedere. Gaugulos quidem ipsos dependentes pedibus so
mnum capere confirmant. quia tutiores ita se separant. Iam publicum quidem omnium
est: tabulatum ramorum sustinendo nido prouide eligere cameram ab imbri, aut

Cynamolgus.

fronde protegere densa. In arabia cynamolgus auis appellatur cynami surculis

Auis.

nidificat. plumbatis eos & sagitis decutiunt indigenę mercis gratia. In scythiis
auis magnitudine otidis binos parit in leporina pelle semper in cacuminibus ramo
rum suspensa picę quom diligentius uisum ab homine nidum sensere oua transgerunt.

Alia auis.

A lio hoc in his auibus quarum digiti non sunt accomodati complectendis transferen
disq; ouis miro traditur modo. Namq; surculo super bina oua imposito ac ferumina
to alui glutino subdita ceruice medio ęqua utrimq; libra deportat alio. Nec
uero his minor solertia quę cunabula in terra faciunt corporis grauitate prohibente

Merobs.

sublime petere. Merobs uocatur genitores suos reconditos pascens pallido intus
colore pennarum superne cyaneo priori subrutilo. Nidificat in specu vi. pedum

Perdices.

defossa altitudine. Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculum ut contra
feram abunde uallentur. Ouis stragulum molle puluere contumulant. nec in quo loco
peperere incubant. ne cui frequentior conuersacio sit suspecta transferunt alio.
I lle quidem & maritos suos fallunt. quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua ne
incubando detineantur. Tunc inter se dimicant mares desiderio feminarum. Victum
aiunt uenere pati. Id quidem & coturnices & gallinacei aliter. Perdices uero a domitis
feros & nouos aut uictos iniri promiscue. Capiuntur quoq; pugnacitate eiusdem
libidinis: contra aucupis inlicem exeunte in proelium duce totius gregis: capto eo
procedit alter, ac subinde singuli. Rursus circa conceptum feminę capiuntur. contra
aucupem feminam exeunte ut rixando abigat eum. nec in animali alio par opus libidinis.
S i contra mares steterint feminę: aura ab his flante pregnantes fiunt. hiantes autem exer
ta lingua per id tempus ęstuant. Concipiunt & superuolantium afflatu: sępe uoce tantum au
dita masculi. Adeoq; uincit libido. & iam fetus caritatem ut illa furtim & in
occulto incubans. quom sit feminam aucupe accedente ad marem recauat reuocet
q; & ultro prebeat se libidini. Rabie quidem tanta feruntur ut in capite aucu
pantium sępe caecae motu sedeant. Si ad nidum his ceperint accedere procurrit
ad pedes eius foeta. prægrauem aut delumbem sese simulans: subitoq; in procursu
aut aliquo uolatu cadit fracta aut ala aut pedibus aut procurrit. iterum iaciam
pressurum effugiens speq; frustrans donec in diuersum abducat a nidis. Ea
dem in pauore libera ac materna uocant cura in sulco resupina gleba se ter
re pedibus apprehensa operit. Perdicum uita ad xvi. annos durare existimatur.

De Columbis.

A ues columbarum maxime spectant simili ratione. Mores inde. sed pudicitia ill

prima. et neutri nota adulteria. Coniugii fidem non uiolant communemque seruant
domum: nisi celebs aut uidua domum non relinquit. et imperiosos mares subinde
etiam iniquos ferunt. quippe suspitio est adulterii quamuis natura non sit. tunc plenum
querela guttur. seuique rostro ictus. mox in satisfactione exosculatio et circa ue
neris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor utrique sobolis equalis. Se
pe et ex hac causa castigatio pigrius intrante femina ad pullos. parturienti solatia et
ministeria ex mare. Pullis primo salsiorem terram collectam gutture in ora inspu
unt. preparantes tempestiuitate cibo. proprium generis eius et turturum quoniam bibant
collo non resupinare largeque bibere iumentorum modo.

De palumbis et diuersa columbarum.

Viuere palumbos ad xxx annum. reliquos ad xl. aristoteles auctor est. Uno tamen incommodo unguium eodem et ar
gumento senecta qui citra pernicem recidunt. Cantus omnibus similis atque idem constat
uersu. preterque in clausula gemitu. hieme mutis utre uocabilibus nigidius putat
quoniam oua incubat sub tecto nominata palumbem relinquere nidos. Pariunt autem post sol
stitia. Columbe et turtures octonis annis uiuunt.

De Passeribus.

Contra passeri minimum uite cui
sagacitas par. mares negantur anno diutius durare argumento quia nulla ueris ini
tio appareat nigritudo in rostro que ab estate incipit. feminis longiusculum spacium. Verum
columbis inest quedam gloriae intellectus. nosse credas suos colores uarietatemque dis
positam. quia et ex uolatu credatur plaudere in celo uarieque sulcare. qua in ostenta
tione ut uincte prebent accipitri implicatis strepitu pennis. qui non nisi ipsis alarum
humeris eliditur. alioquin soluto uolatu multum uelociore speculatur occultus fronde
latro et gaudentem in ipsa rapit.

De Triniungulo.

Ob id cum his habenda est auis que triniungu
lus uocatur. defendit enim illas terretque accipitres naturali potentia in tantum ut uisum
uocemque eius fugiant. hac de causa precipuus columbis amor eorum. feruntque si in quatuor an
gulis defodiantur: mollis nouis oblitas non mutare sedem columbas. quod auro insec
tis alarum articulis quesiuere aliqui aliter innoxius uulneribus inteiuaga alioquin aue.

Caduceator.

Est enim arsillis inter se blandiri et corrumpere alias furtoque comitatiores reuerti. Quin
et internuntie in rebus magnis fuere et epistolas annexas earum pedibus obsidione muti
nensi in castra consulum decimo bruto mittente. Quid uallum et uigilum obsidio!
atque etiam retia amne pretenta profuere antonio per caelum eunte nuntio. et harum amo
re insaniunt. Multi super tecta exedificant turres his. nobilitatemque singulorum
et origines narrant uetere iam exemplo. L. eques ro. ante bellum ciuile pompeia
num denarius cccc singula paria uenditauit ut M. Varro tradidit. Quin et patri
am nobilitauere in campania grandissime prouenire existimare. Harum relatus
in reputatione ceterarum quoque uolucrum nos impellit.

De uolatu et incessu auium.

Omnibus animalibus re
liquis certus et unius modi et in suo cuique genere incessus est. Aues sole uario mea
tu feruntur et in terra et in aere. ambulant aliqueque ut cornices. saliunt alieque
ut passeres merule. Currunt ut perdices rusticule. ante se pedes iaciunt ut ciconie gr
ues. expandunt alas pendentesque raro interuallo quatiunt. alie crebrius. sed
et primas duntaxat pennas. alie et tota latera pandunt. quedam uero maiore ex par
te compressis uolant. percussoque semel aliquae et gemino ictu aere feruntur uelut in

clusum eum p̄mentes. Iaculantur sese in sublime in tectum in pronū impingi putes aliquas aut rursus ab alto cadere has: illas salire. Anates sole queq; sunt eiusdem generis in sublime protinus sese tollunt. atq; e uestigio caelū petunt.

Anas.

Ex hoc etiam ex aqua itaq; in foueas quibus feras uenamur delapse sole euadūt.

Vultur.

Vultur & fere grauiores nisi ex procursu aut altiore tumulo īmisse non euolāt.

Cauda reguntur alie. circumspectant alie. alie flectunt colla. nec nulle uescūtur ea que rapuere pedibus sine uoce nō uolant. multe aūt econtrario semp̄ ī uolatu silent. Subrecte prone. oblique. in latera in ora. quedam & resupine feruntur. ut si pariter cernant̄ plura nō in eadem uiā meare uideant̄.

De apodibus.

Plurimū uolant que apodes uocant̄. q̄a careant usu pedū. ab aliis cypsedi appellantur hyrundinū spetie nidificant in scopulis. he sūt que toto mari cernūtur. nec unq̄ tanto longo naues tamq; continuo cursu recedūt a terra ut nō circumuolitent eas apodes. Cetera genera resident & sistunt. his quies nisi in nido nulla. aut pendent aut iacent. & ingenia eque uaria ad pastū maxime.

De caprimulgis.

Caprimulgi appellantur grandiores merule aspectu fures nocturni. interdiu enī uisu carent. intrant pastoꝝ stabula capraꝝq; uberibus aduolant: sucū p̄p lactis. qua iniuria ubere moritur. caprisq; caecitas quas ita mulsere oborit̄.

De platea aui.

Platea nominat̄ aduolans ad eas que se ī mari mergunt. & capita illaꝝ morsu corripiens donec capturam extorqueat. eadem quom deuoratis se implet conchis calore uentris coctas euomit. atq; ita ex his esculenta legit testas excernens.

De ingeniis auiū.

Villaribus gallinis & regio inest. In hor rescunt edito ouo excutiuntq; sese & circumacte purificant aut festuca aliqua sese & oua lustrant.

De Carduele.

Minime auiū carduelis imp̄ata faciut. nec uoce tm̄. sed pedibus & ore pro manibus. Est que boum mugitus imitetur in arelatensi agro taurus appellata. alioqn parua ē.

Taurus auis.

Anchus.

Equoꝝ quoq; hinnitus anthus nōie herbe pabulo aduentu eoꝝ pulsa imitatur. ad hunc modū se ulciscens.

De Psyttaco.

papagallus.

Sup̄ omīa humanas uoces reddūt psytaci & q̄da sermocinantes. India auem hanc mittit psytacem uocat. Viridem toto corpore torque tm̄ miniato in ceruice distinctam. Imp̄atores salutat & que accipit uerba p̄nūtiat in uino p̄cipue lasciua. Capiti eius duricia eade que rostro. hoc quom loqui discat ferreo uerberatur radio. non sentit aliter ictus. Quom deuolat rostro se excipit illi innitit̄. leuioremq; se ita pedum infirmitati facit. Minor nobilitas. quia nō ex longinquo uenit. sed expressior loquacitas certo generi picaꝝ est.

De pica.

Adamant uerba que locunt̄. nec discunt sed diligunt. meditares q; intra semet cura atq; intentione cogitatiōe nō occultant. Constat emori uictas difficultate uerbi: aut nisi submōe eadē audiant memoria falli que rentesq; miꝝ ī modū hilarare. si interim audierint id uerbū. Nec uulgaris his forma: q̄uis non spectanda. satis illis decoris in sp̄e sermonis hūani ē. Verum addiscere alias negant posse q̄ que ex gn̄e eaꝝ sunt. & que glande uescūtur. & inter eas facilius quibus quini sunt digiti in pedibus. Ac ne phas quidē ipsis primis duobus uite annis. Latior his est lingua omnibus in suo cuiq; gn̄e que sermone

imitantur humani: quanquam id pene in omnibus contingat. Agrippina coniux
claudii caes. turdum habuit quod nunquam antea imitantem sermones hominum quom li
proderet habebant et caesares iuuenes item sturnum. Luscinias greco ac latino ser
mone dociles. preterea meditantes in diem et assidue noua loquentes. Longiore
etiam contextu docentur secreto et ubi nulla alia uox misceatur. assidente qui crebro
dicat ea que condita uelit aliquo blandiente. Reddatur et coruis sua gratia
indignationem quoque populi ro. testata non solum conscia Tyberio principe ex fetu
supra castorum edem genitus pullus in appositam sutrinam deuoluit: etiam regione
commendatus officine domino. Is mature sermoni assuefactus omnibus matutinis ele
uans in rostra in forum uersus tyberium. deinde germanicum et drusum caesares no
minatim. mox transeunte populum ro. salutabat. postea ad tabernam remeans plu
rium annorum assiduo officio meritus. hunc sive emulatione uicinitatis manceps
proxime sutrine sive iracundia subita ut uoluit uideri excrementis eius posita
calceis macula exanimauit tanta plebei consternatione ut primo pulsus ex ea regi
one. mox et interemptus sit funusque alitis innumeris celebratum exequiis. constra
tum lectum super ethiopum duorum humeros precedente tybicine et coronis omnium generum
ad rogum usque: qui constructus dextera uie appie ad secundum lapidem in campo ri
diculi appellato fuit. Adeo satis iusta causa populo ro. uisa est exequiarum ingentium
auis. aut supplicium de ciue romano in ea urbe in qua multorum principum nemo deduxerat
funus. Scipionis uero hemyliani ob cartaginem numantiamque deletas ab eo nemo
uindicauerat mortem. Hoc gestum M. seruilio cons. ad v. kl. april. Nunc quoque erat
in urbe roma hoc prodente me equitis ro. cornix e betica. primum colore mira ad
modum nigro. deinde plura contextu uerba exprimens. et alia atque alia crebro ad
discens. necnon et recens fama crateri monocerotis cognomine. In erizaca regione a
sie coruorum opera uenantis eo quod deuehebat in siluas eos insidentes humerisque
corniculis illi uertigabat: agebantque eo perducta consuetudine ut exeuntem sic comi
tarentur et feri. Tradendum putauere memorie quidem. Visum per sitim lapides conge
rentem in situla monimenti in qua pluuia aquam dabat. sed que attingi non posset
ita descendere pauentem expressisse tali congerie quantum potui sufficeret. Nec
diomedeas preteribo aues. Iuba cataractas uocat. et eis esse dentes. oculosque ign
eo colore. ceterorum candidas tradens. Duos semper his duces. alterum ducere agmen. al
terum cogere scrobes. excauare rostro. inde crate consternere et operire terra que ante
fuerit egesta. In his fetificare. fores binas omnibus scrobibus oriente spectare quibus
exeant in pascua: occasum quibus redeant. Aluum exoneraturas subuolare sem
per et contrario flatu. Hec in solo loco totius orbis uisuntur in insula quam diximus
nobilem diomedis tumulo atque delubro. Contra apulie oram fulicarum similes ad
uenas: barbaros clangore infestant: grecis tantum adulantur miro discrimine ue
lut generi diomedis hec tribuentes. Hedemque eum quotidie pleno gutture
addentibus pennis perluunt atque purificant. Unde origo fabule diomedis so
cios in earum effigies mutatos. Non omittendum est quoniam de ingeniis disserimus

Turdus
Sturnus.
Luscinia.

De Coruorum intelligentia

Exequie solemnes corui huius.

Hemylianus.

Cornix.

De diomedeis auibus.

Que animalia nihil discant.
dixerimus.

é uolucribus hyrundines esse indociles: et é terrestrib; mures. quom elephāti
iussa faciant. leones iugum subeant. ī mari uituli. totq: piscium genera mite
scant.

De potu auium.

Bibunt aues succo ex his quibus longa colla intermittentes. et capite
resupinato uelut infundentes sibi. Porphirio solus morsu bibit. ide é proprio
genere omnem cibum aqua subinde tingens. Deinde pede ad rostrū ueluti ma
nu afferens. laudatissimi in comagene. rostra his et plonga: crura rubent.

De enantopedi et ono crotali

Haec quide et enatopedi crurū altitudine nascitur in egypto insistit ternis int
to minori q̄ in eadem digitis precipue ei pabulū muscę. Vita in italia paucis
diebus. Grauiores omes fruge uescunt̄. altiuole carne tm̄. Inter aquaticas mer
gi soliti ut deuorauere quę cetere reddut. Olorū similitudine onocrotali ha
bent nec distare existimaretur oīo nisi faucibus ipis inessent alterius uteri gen̄.
Hoc oma inexplebile aīal congerit mira ut sit capacitas. mox perfecta rapina
sensim inde in os reddita in uera in aluū ruminantis more fertur. Gallia hos
septentrionalis proxima oceano mittit.

De peregrinis auibus.

In hercinio germanię saltu inusita
ta genera alitū accepimꝰ. quarū plumę ignium modo conluceant noctibus. In ce
teris nihil pter nobilitate longinquitate fcām memorandū occurrit.

De uariarum auium nominibus et natura.

Pha
lerides in seleucia parthorū in asia et aquaticarū laudatissime. Rursus phasiae
geminas in colchis ex plumis auras summittunt subriguntq: Numidice in pte
africę numidia omnesq; iam in italia. Pheonicopteri linguam precipue sapois
esse. aspicius docuit nepotum om̄ altissimus gurges. Attagen maxime ionius

Aspicius

celeber et uocalis alias. captus uero obmutescens. quonda existimatus inter raras
aues. iam et in gallia hispaniaq; capitur et alpes etiam. Ubi et phalacrocora
ces aues balearū insularū peculiaris sicut alpiū. Pirrochoras luteo rostro niger
et papuo sapore. Lagopus pede leporino uillo in omū hoc dedere. Cetero can
dide columbarū magnitudine nō extra terrā eam uesci facile. qn̄ nec uita mā
suescit et corpus ocissime marcescit. Est alia noīe eodem a coturnicibus ma
gnitudine tm̄ differens croceo tinctu cibis gratissima. uisam in alpibus ab se pe
culiarem egypti ibim megatius calphurnius prefectus earū prodidit.

De nouis auibus et fabulosis.

Venerūt
in italia bebriacensibus bellis ciuilibus transpadum et noue aues ita. n. adhuc
uocant̄) turdorū spetie. paulū infra columbas magnitudine. sapore grate.
Baleares insule nobiliorem etiā supradco porphirione mittut. Ibi et puteo
accipitrū generis in honore mensarū est. Item uipiones sic uocant minorem
gruem.

Pegasus. griffe.

Pegasos equino capite uolucres. et gryphas auricata adimcitate rostri
fabulosos reor. illos in scythia. hos in etiopia. Equidem et tragopana de qua plu

Tragopana.

res affirmant maiorem aquila cornua in temporibus curuata hntem. ferrugi
nei coloris tm̄ capite pheniceo.

Syrenes.

Nec syrenes impetrauerint fidem licet affir
met dinoclytarchi celebrati auctoris pater in india esse. mulceriq: earū cantu
quos grauatos somno lacerent. Qui credit ista et melampodi pfecto aures lam

Prope uerum.

bendo dedisse intellectū auiū sermonis: dracones nō abnuet. ut quę demo
critus tradit noiando aues quarū confuso sanguine serpens gignatur quē qs

quis ederit intellecturus sit alitū colloquia: queq; de una aue galenta priuatā cōmemorat. etiā sine his imensa uite ambage circa auguria. Nominantur ab homero scopes auiū genus neq: harum satyricos motus quom insident: plerisq; memoratos facile conceperim mente. neq: ipe iam aues nascunt. quā obrē de confessis diseruisse prestiterit. Gallinas saginare deliaci cepere. Vnde pestis exorta opimas aues et suopte corpore unctas deuorandi. Hoc primū antiquis coenarum interdictis exceptum inuenio. iam lege. C. fannii cons. vndecima antertiū punicū bellum ne qd uolucrum pponeret preter unā gallinā que nō esset altilis. qd deinde caput translatum p omnes leges ambulauit. inuentūq; diuerticulū est in fraude earum gallinaceos quoq; pascendi lacte addito mixto: ita gratiores approbant. Femine quidē non omīs ad saginā eleguntur: nec nisi in ceruice pingui cute. Postea culinarum artes: ut clunes spectent. ut diuidant in tergora. ut a pede uno dilatate repositoria occupent. Dedere et parthi cocis suos mores nec tamē in hoc mangonio quicq̄ totum placet: clunes alibi pectore tm̄ laudatis. Auiaria primus instituit inclusis omī generū auibus M. lenius strabo brundusii equestris ord. Ex eo cepim̄ carcere animalia cohercē quibus natūā caelum assignauerat. Maxime tamē insignis est in hac memoria clodii esopi tragici histrionis patina sescentis sestertiis taxata. in qua posuit aues cantu aliquo aut humano sermone uocales: esui singulas coemptas. nulla alia inductus suauitate: nisi ut is imitatioē hoīs manderet ne questus quidē suos reueritus illos optimos et uoce meritos. Dignus prorsus filio a quo diximus deuoratas margaritas. Non sit tn̄ ut uerum fatear facile inter duos iudicū turpitudinis nisi qd minus est summas rerum nāe opes q̄ hominū linguas cenasse. Generatio auium simplex uidetur esse quom et ipsa habeat sua miracula. qm̄ et quadrupedes oua gignūt. Cameleontes lacerte et que diximus ita serpentes. Pennatorum aūt infecunda sunt que aduncos hnt ungues gnīs. nulla ex his supra quaterna edit oua. Tribuit hoc auiū generi nā: ut fecundiores essent fugaces earum q̄ fortes.

Plurima pariūt strutio cameli. galline. pdices. soli. Coitus auibus duob; modis femina considente humi ut in gallinis aut stante ut in gruibus. Ouorum alia sunt candida ut columbis perdicibus. alia pallida ut aquaticis. alia punctis distincta ut meleagridum. alia rubri coloris ut phasianis cencridi. Intus aūt oē omū uolucrum bicolor. Aquatici lutei plus q̄ albi. Idipsum magis liuidū q̄ cetis.

Piscū unus color in quo nihil candidi. Auium oua ex calore fragilia. serpētū ex frigore lenia. piscū ex liquore mollia. aquatiliū rotunda. Reliqua fere fastigio cacuminata exeunt a rotundissima sui pte. dū pariunt molli putamine sed ptinus durescente quibuscumq; emergunt portionibus. Que oblonga sit oua gratioris saporis putat horatius flaccus. femina edunt que rotūdiora gignūtur. reliqua marem. Umbilicus ouis a cacumine ē est: ceu gutta eminens in putamine. Quedam omī tempore coeunt ut galline et pariūt. pter q̄ duob; mensibus hiemis brumalib;. Ex his iuuence pla q̄ ueteres. sed minora et in

Quis gallinas farcire instituerit.

Culine.

De auiariis et quis ea primus instituerit.

De esopi patina.

Clodius tragoedi filius.

De generatione auiū.

Preter aues que quadrupedes oua pariant.

De ouis

Oua oblonga

De tempore et gnatione incubatus auiū et coitu

eodem foetu prima ac nouissima. Est aũt tanta fecunditas ut aliq̃ & sex agena pariant. aliq̃ quotidie. aliq̃ bis die. aliq̃ in tm̃ ut efetę moriant. Hadrianis laus maxima: colubę decies anno pariũt. q̃dam & undecies. In egypto etiã brumali mense. Cetę aues fere semel. Turdi in cacuminibus arboꝝ luto nidificantes pene contextũ in secessu gñãnt. A coitu .x. diebus oua maturescunt in utero. Uexatis aũt gallinę & columbę penna euulsa aliaue sũli iniuria diutius. Ouis omnibus in medio uitelli parua inest uelut sanguinea gutta q̃d esse cor auiũ existimãt p̄mũ in omi corpore id gigni opinantes. In ouo certa gutta ea salit palpitatq;. Ipm animal ex albo liquori oui corpatur. Cibus eius in luto est. Omnibus intus caput maius toto corpore. oculi compressi capite maiores. Increscente pullo cãdor in mediũ uertitur. Luteũ circumfunditẽ. Uicesimo die mouetũ ouũ iam in͞uen tis intra putamẽ uox auditur. Ab eodem tempore plumescit. ita positus ut caput supra dextꝝ trahat pedem. dextram uõ alam supra caput. Uitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes nascũtur. circa quam reliqua animalia. Quedam gallinę gemina oua pariũt. & geminos interdũ excludunt ut cornelius celsus auctor est alteꝝ maiore. aliq̃ negant oĩo geminos excludi. Plus uicena q̄ na incubanti subici uetant. Parere a bruma incipiũt. Optiã fetura an̄ uernũ eq̄noctiũ. post solstitiũ nata nõ implent magnitudinẽ iustã. Tantoq; mĩn q̃to serius prouenere. Oua incubari intra decem dies edita utilissimũ. Uetera aũt recentiora infecunda. Subici impari nũo dent q̃rto die postq̃ cepere incubare. Si contra lumen cacumine ouoꝝ apprehenso una manu purus & uniusmodi perluceat color: sterilia existimantũ esse. pq; eis & alia substituenda. & in aqua ẽ experimentũ. inane fluitat. Itaq; sidentia hoc est plena subici uolunt. Concuti uero experimento uetant. q̃m non gignant confusis uitalibus uenis. Incubationi datũ initium p̄t nouã lunã. q̃a prius inchoata non p̄ueniant. celerius excluduntur calidis diebus. ideo estate in die uicesimo educente fetum. hieme xxv. Si in cubitu tonuit oua pereunt. & accipitris audita uocẽ uitiantũ. Remediũ contra tonitruũ. clauus ferreus sub stramine ouoꝝ positus. aut terra ex aratro. Quedam aũt & citra incubitũ sponte nãe gignũt. ut in egypti figmentis scythũ de quodã potore reperitur syracusis tamdiu potare solitũ donec cooperta terra fetũ edere oua. q̃n & ab hoĩe pficiuntũ. Iulia augusta p̄ma sui iuuenta tyberio cesare ex nerone grauida quom parere uirilem sexum admodũ cupet. hoc usu est puellari augurio. Ouũ in sinu fouendũ. atq; quom deponendũ h̃ret: nutrici p sinũ tradendo ne intermitteretũ tepor. nec falso augusta auguriata proditur. Nup inde fortassis inuentũ ut oua calido in loco imposita paleis igne modico fouerentũ homine uersante pariterq; & statuto die illic erumpẽ fetus. Traditũ quedã ars gallinarii cuiusdã dicentis q̃d ex quaq; esset. Narratur & mortua gallina mariti eaꝝ uisi succedentes inuicẽ & reliqua fere more facientes: abstinentesq; se cantu. Super omĩa est anatũ ouis subditis atq; exclusis admiratio p̄ma nõ plane agnoscentis fetũ. mox incertis incubitus sollicite conuocantes. postremo lamenta circa piscinę stagna mergentibꝫ

Adriani.

Cor in singul. om̄ p̄mũ.

De uitiis & remediis incubantiũ

Contra tonitrua.

De auguriis ouoꝝ.

se pullis natura duce. Gallinarum generositas spectatur crista erecta. interim et gemina penis nigris. et ore rubicando. digitis imparibus. aliquando et super quatuor digitos transuerso uno ad rem diuinam. Luteo rostro. pedibusque puris. non uidentur ad opstanea sacra nigre. Est et pumilionum genus non sterile in his quod non in alio genere alitum sed quibus contra rara fecunditas et incubatio ouis noxia. Inimicissima autem omni generi pituita maximeque inter messes et uindemie tempus. Medicetur in fame. et cubitus in fumo utique fiet cum ea. ut herba sauina fiat pennas per transuersos inserta nares et per omnes dies mota. cibus allium cum farre ut aliqua perfusus in qua mersit noctua auis cum semine uitis albe coctas et quedam alia. Columbe proposito osculantur ante coitum. pariunt fere bina oua ita natura moderante ut aliis crebrior sit fetus. aliis numerosior. Palumbis et turtur plurimum terna. nec plus quam uere pariunt. atque ita si prior fetus corruptus est. et quamuis tria pepirint numquam plus educant. Tertium quod irritum est urinum uocant. Palumbis incubat femina post meridie ad matutinum cetero mas. Columbe marem semper et feminam pariunt. priorem marem post diem feminam. incubant in eo genere ambo. interdiu mas, noctu femina. Excludunt. xx. die pariunt a coitu. xxv. Estate quedam interdum: binis mensibus terna ducunt paria. Namque octauodecimo die excludunt statimque concipiunt. Quare inter pullos sepe oua inueniuntur et alii peruolant. alii erumpunt. Ipsi deinde pulli quinquemestres fetificant. et ipse ante inter sex mas non sit. Femine eque saluum pariunt quoque oua irrita ex quibus nihil gignitur. que hypenemia greci uocant. Pauo atrimatu parit primo anno. unum aut alterum ouum: sequenti quaterna quinaue. Ceteris duodena non amplius intermittens binos dies ternosue. Parit et ter anno. Si gallinis subiciantur incubanda. mares ea frangunt desiderio incubantium. Quapropter noctu et in latebris pariunt: aut in excelso cubantes et nisi molli strato excepta franguntur. Mares singuli quinis sufficiunt coniugibus. Quom singulae aut bine fuere corrumpitur solacitate fecunditas. Partus excluditur diebus ter nouenis aut tardius tricesimo. Anseres in aqua coeunt. pariunt uere. aut si bruma coire post solstitium quinquagesimo prope. bis anno si priorem fetum gallinae excludant. alias plurima oua sexdecim paucissima septem. Si quis subripiat pariunt donec rumpantur. aliena non excludunt. incubanda subici utilissimum nouem aut. xi. Incubant femine tantum tricenis diebus. Si uero tepidiores sint uicesimo quinto. Pullis eorum urtica contactu mortifera. nec minus auiditas. nunc sacietate nimia non suamet ui quando apprehensa radice morsu sepe conantes auelle ante colla sua abrupunt. Contra urticam remedium stramento ab incubatu subdita radix earum. Ardiolarum tria genera Leucon. asterias. pelion. Hi in coitu angiuntur. mares quidem cum uociferatu sanguinem etiam ex oculis profundunt. nec minus egre pariunt grauide. Aquila tricenis diebus incubat. et fere maiores alites. minores uicenis ut miluus. et accipiter singulos fere parit numquam plus ternos. his qui egenos uocant quaternos. Coruus aliquando et quinos. incubant totidem diebus. Cornicem incubantem mas pascit. Paganos. uenos. melacoriphus supra uiginti parit. semper numero impari inequalia.

Quae galline optime.

De morbis earum et remediis.

De conceptu et modo fetus auium.

Palumbi et columbi.

De Pauone et anseribus.

De ardiolis et quomodo seruentur optime oua

In pluribus tanta fecunditas maior paruis. Hyrundini caeci primo pulli et fere omni
bus quibus numerosior fetus. Irrita oua que hypenemia diximus: aut mutua femine
inter se libidinis imaginatione conceperunt aut puluere. nec columbe tm̄ sed et gal
line. perdices. pauones. anseres. chenalupeces. Sunt autem sterilia et minora ac mi
nus iocundi saporis et magis humida. quidam et uento putant ea generari: quare etiam
et zephiri appellantur. Haec autem tm̄ uere fiunt incubatione derelicta quod
alii cinosura dixere. Oua aceto macerata in tantum emolliuntur ut per anulos transeant.

Mollia Oua

Seruari ea in lomento: aut hieme in paleis: estate furfuribus utilissimum. Sa
le exinaniri creduntur. Volucrum animal parit uespertilio tm̄: cui membrana
ceu penne. eadem sola uolucrum lacte nutrit ubera admouens. geminos uolitat
amplexa infantes. secumque portat. eidem coxendisima traditur: et in cibatu cu
lices gratissimi. Rursus in terrestribus oua pariunt serpentes de quibus nondum
dictum sit. Coeunt complexu adeo circumuolute sibi ipse ut una existimari bi
ceps possit. Vipere mas caput inserit in os: quod illa abrodit uoluptatis dulcedine.
Terrestrium eadem sola inter se parit oua unius coloris et mollia ut pisces. Tertia
die intra uterum catulos excludit. deinde singulos diebus singulis parit. XX. fere
numero. Itaque ceteri tarditatis impatientes prorumpunt latera occisa parente. Cetere
serpentes contecta oua in terra incubant: et fetum sequente excludunt anno. Coco
drilli uicibus incubant mas et femina. sed reliquorum quoque terrestrium reddatur
generatio. Bipedum solus homo animal gignit. homini tm̄. primi coitus penite
ntia augurium scilicet uite a penitenda origine. Ceteris animalibus statuti per tempora
anni concubitus. Homini ut dictum est omnibus horis dierum noctiumque. Ceteris satietas
in coitu: homini prope nulla. Messalina claudii caesaris coniunx: regale existimans
palmam elegit in id certamen nobilissimam e prostitutis ancillam mercenarie
stipis: eamque die ac nocte superauit quinto ac uicesimo concubitu. In hominum genere
maribus diuerticula ueneris excogitata omnia scelera nature. Feminis uero abortus
quantum in hac parte multum nocentiores quam fere sumus. Uiros auidiores ueneris hieme
feminas estate esiodus prodidit. Coitus auersis elephantis. camelis. tygridi
bus. Lyncibus. rinocerotis. leoni. daxipodi. cuniculis. Quibus auersa genita
lia. cameli et solitudines aut secreta certa petunt. neque interuenire datur sine
pernicie. Coitus tota die. ex his tm̄ quibus omnibus solida ungula. In quadrupe
dum genere mares olfatus antecedit. Auertuntur et canes. phoce. lupi in medioque coi
tu: inuitique etiam coherent. Supradictorum plerorumque femine priores superueniunt reliquis
mares. Vrsi autem ut dictum est humaniter strati. Herinacii stantes ambo inter se
complexi. Feles mare stante femina subiacente. Vulpes in latera procumbentes
maremque femina amplexa. Taurorum ceruorumque femine uim non tolerant. eadem
que causa ingrediuntur in conceptu. Cerui in uicissim ad alias transeunt: et ad priores
redeunt. Lacerte ut ea que sine pedibus sunt circumflexu uenere nouentur. Omnia
animalia quo maiore corpore eo minus fecunda sunt. singulos gignunt elephanti.
cameli. equi. Achantis duodenos auis minima. Ocissime pariunt que plurimos gignunt.

Que uolucrum sola animal pariat et lacte nutriat.

De Conceptu uipere et partu: et que terrestrium oua pariant.

De gñatione terrestrium.

Proh: quanta turpitudo messaline.

Hesiodus.

Vulpes.

Quo maius est animal tanto diutius formatur in utero. Diutius gestantur quibus lon
giora sunt uite spacia. neque crescentium tempestiua ad generandum etas. Que
solidas habent ungulas singulos. que bisulcas et geminos pariunt. Quorum in digitos
pedum fissura diuisa est: eo numerosiora in fetu. Sed superiora omnia perfectos edunt
partus hec inchoatos. in quo sunt genere leene. urse. et uulpes. informa etiam magis
quam supra dictam parit. rarum quoque est uidere parientem. postea lambendo calefaciunt fetus
omnia ea et figurant. pariunt plurimum quaternos. Caecos autem gignunt canes. lupi.
panthere. thoes. Canum plura genera. Laconice octauo mense utrumque generant. ferunt
XLV. diebus et plurimum tribus. Ceterum canes et semestres coitum patiuntur. implentur
omnes uno coitu. que ante iustum tempus concepere diutius cecos habent. Catuli omnes totidem die
bus. existimant in urina attollere crus fere semestres. idem signum consumati ui
rium roboris. femine hoc idem sidentes. Partus duodeni quibus numerosissimi. ceterum qui
seni aliquando singuli. quod prodigiosum putant: sicut omnes mares aut omnes feminas gig
ni. Primos quoque mares pariunt: in ceteris alternant. ineunt a partu sexto mense
octonos laconice pariunt. propria in eo genere maribus laboris alacritas. Viuunt laco
nici annis denis. femine duodenis. Cetera genera XV. annos aliquando et XX. nec tota
sua etate generant fere a duodecimo desinentes. Felium et ichneumonum reliqua: ut
canum uiuunt annis senis. Dasipodes omni mense pariunt et superfetant sicut lepores
A partu statim implentur. concipiunt quamuis ubera siccante fetu. pariunt non caecos. Ele
phanti ut diximus pariunt singulos magnitudine. uituli trimestris. Cameli XII.
mensibus ferunt a trimatu. pariunt uere. iterumque post annum implentur a partu. Equas
autem post tertium diem aut post unum ab enixu utiliter admitti putant coguntque inui
tas. Mulier VII. die concipere facillime creditur. Equarum iubas tonderi praecipiunt ut
asinorum coitum patiantur. humilitatem enim conantes gloria superbire. A coitu sole animalium
currunt ex aduerso aquilonem austrumue prout marem aut feminam concepere. colorem
illico mutant rubriorem pilo ut cuicumque sit pleniore. Hoc argumento desinunt adultere
etiam uolentes nec impedit. partus quasdam ab opere fallunt quamuis grauide. Vicisse olimpie
pregnantem equam hec raridis thessali inuenimus equos et canes et sues initum matu
tinum appetere. feminas autem post meridiem blandiri diligentius traditur. Equas
domitas LX. diebus equitentur antequam gregales. Sues tamen coitu spumam ore fundere. Ver
rem subantis audita uoce nisi admittatur cibum non capere usque in maciem. feras in tantum
efferari ut hominem lacerent. candida maxime ueste indutum. rabies eius aceto miti
gatur nare asperso. Auiditas coitus putatur ex cibis fieri sicut uiro eruca pecori cepe.
Que ex feris mitigentur non concipere ut anseres. Apros uero tarde et ceruos. nec nisi
ab infantia educatos mirum est. Quadrupedum pregnantes uenerem arcent preter equam
et suem. sed superfetant et dazypus et lepus tantum. Quecumque animal pariunt in
capita gignunt. circumacto fetu sub enixum alia in utero porrecta quadrupedes
gestantur extensis ad longitudinem cruribus et ad aluum sua applicatis. homo in se
met conglobatus inter duo genua naribus sitas. Molas de quibus ante diximus gigni
putant ubi mulier non ex mare uerum ex se met ipsa tantum concepit. ideo neque animari

Canes.

Dasipodes.

De uaria generatione auium.

quia non sit ex duabus. altrice q; hre p se uita illam que satis arboribus con
tingat. ex omnibusq; perfectos fetusue tantos et innosos edunt. ite plures cont
natura solidi pedu aut bisulcor.

De Muriu foetu

Sup cuncta est muriu fetus haud sine cucta
tione dicendus. quanq auctore aristotile et alexandri magni militibz gnatio
eor: lambendo constare no coitu: dicat. Ex una genitos centu xx. tradidert. Ap
persas uo pregnantis uene pacientis reptas et salis gustatu fieri pgnates opi
nant. itaq; desinit mir esse vnde uis tanta messes populet muriu agrestiu.
In quibus illud quoq; adhuc latet: quona mo illa multitudo repente occidat. na
nec exanimes repiuntur. neq; extat qui mure hieme in agro effoderit. Plimi ita
q; ad troada puenint et iam inde fugauerit accolas. prouentus eor siccitatibus.
Tradut etiam et obiturus uermiculu in coitu gigni. Egyptiis muribus durus pilus si
cut herinaceis. idem bipedes ambulant ceu alpini quoq;. Cum diuersi gnis coire
animalia ita demu gnant si tps nascendi par hnt. Quadrupedu oua gignetiu

Aristotiles.

lacertae ore parere ut credit uulgo aristotiles negat neq; incubant. eode oblite
quo sint in loco enixe qm huic aiali nulla memoria. itaq; catuli p se erumpunt.

De spina hois angue nasci.

De Salamandra

Anguem ex medulla hois spine gigni accepimi a mltis. Pleraq; em occulta et ce
ca origine pueniunt etiam in quadrupedu gene. Sicut salamandra aial la
certi figura stellatu nunq nisi magnis imbribz puenies et serenitate defici
ens. huic tantus rigor: ut igne tactum extinguat no alio mo q glacies. Eiusde
sanie que lactea ore euomitur: quacuq; pte corpis huani contacta toti deflu

De hisque nascunt ex non genitis. et que nata nihil gignut.

ut pili. idq; qd contactum est: colore in utiligine mutat. Quaeda uero gi
gnunt ex non genitis et sine ulla simili origine ut supradcta. et quecuq; estas aut
uer statutumq; tempus anni generant. Neutr est. Ex his queda nihil gignunt
ut salamandre neq; est in his genus masculinu femininuue. sicut neq; in anguillis
omnibus que nec alia nec ouum ex se generant. Neutr est et ostreis genus et ce
teris adherentibus uado uel saxo. Que aut p se gnant sicuti mares ac femine
descripta sunt. generat quide aliqd coitu: sed inpfcm ac dissile. et ex q nihil
amplius gignat: ut uermiculos: musce. Id magis declarant nae eor que insec
ta dicunt: ardue explanationis omia. et priuatim dicato ope narranda. Qa

De sensibus aialium.

pp ingeniu predcor et reliqua subtexere et edidisse ratio. Ex sensibus
ante cetera hoi tactus. deinde gustus. reliquis supatur a multis. Aquile clari

Aquile.
Vultures.
Talpe.

cernut. Vultures sagatius odorant. Liquidius audiut talpe obruta terra ta den
so atq; surdo nature elemento. Preterea uoce omi in sublime tendente simo
nem exaudiut. et si de his loque intellige etia dicitur: et profuge. Audit

Surdus.
Mutus.

cui hominu primo negatus est, huic et sermonis usus ablatus. nec sut naturalit
surdi ut no ide sint et muti. In marinis ostreis auditu est no esse uerisile: sed

Audire et olere pisces.

ad sonu mergere se solent. ideo et silentiu in mare piscantibus. Pisces qde
auditus nec membra hnt nec foramina. audire tn eos pala est ut patet cum
plausu congregati feros ad cibu consuetudine in quibusda uiuariis spectetur.
et in piscinis cesaris gna piscu ad nome uenire quosdamq; singulos. itaq; pro

duntur etiam clarissime audire mugil. lupus. salpa cromis. et ideo in uado ui
uere. Olfatum his esse manifeste patet. quippe no omnes eadem esca capiutur.
et prius q appetant odorant. Quosdam et speluncis latentes saxamento illius
faucibus scopuli piscator expellit uelut sui cadaueris agnitione fugientes. Con
ueniut q; ex alto et ad quosda odores: ut sepiam ustam et polipu que id coqutur
in massas. Sentine quid nauiu odorem fugiut pcul. maxime tam piscau san
guinem no potest petris auelli polippus. idem cunicula admota ab odore ptinus
resilit. Purpure quoq; fetidis capiutur. Nam de reliquo animalu gne qs du
bitet? cornus ceruini odore serpentes fugant. sed maxie stiracis. origani. aut
calcis. aut sulphuris formice necant. Tactus sensus omnibus est etia quib; nllus
alius. Nam et ostreis et terrestriu uermibus quoq; existimauerim omnibus sensu
gustatus esse. cur em alios alia sapores appetut in quo uel pcipua nae architec
tiq; uis? alia dentibus predant. alia unguibus. alia rostri aduncitate capiut
alia latitudine riuit. alia acumine excauat. alia suggunt. alia lambunt. sorbet.
mandunt. uorant. nec minor uarietas in pedum ministerio: ut rapiant. distra
hant. teneant. pmant. pendeant. tellurem scabere non cessent. Uenenis cap
ree et coturnices ut dixmi pinguescut placidissima aialia. At serpentes oua
spectanda quid dracoum arte: aut .u. solida hauriut si iam fauces capiut. q de
inde in semet confrangut intus: atq; ita putamina extussiut? aut si tenior e
et catulis adhuc etas orbe apphensa spira ita sensim uehementerq; pstringunt
ut amputata pte ceu ferro reliqua que amplexu tenet: sorbeant. Siti modo
aiuis deuoratis solidis tertione pluri et cuta et ossa remouent. Scorpio es
terra uiuit. Serpentes, quom occasio e, uinu precipue appetut. quom alioquin
exiguo indigeant potu. edunt minio et pene nllo cibo quom asseruant inclusę
sicuti aranei quoq; alioqn suctu uiuentes. Ideo nullu interit famę aut siti ue
nenatu. na neq; calor is uim hnt neq; sanguinis. nec sudoris que auiditate na
turali sale augent. In quo gne magis omnia exitialia si suu genus edere anteq
noceant. Condit in thesauros maxillarum cibu sphingionu et satyrorum gen. mox
inde sensim ad mandendu manibus exprimit. et qd formicas in annu solemne
est. his dies uel hora. Unum animal digitos hntium herba alitur lepus s3
et fruge. Solidipedes et bisulci suis: om cibatu et radicibus. Solidipedu uoluta
tio serratorum dentiu carniuora sunt omnia. Ursi et fruge. fronde. uindemia
pomis uiuit et apibus. cancris et ac formicis. Lupi ut dixmi et terra in fame.
Pecus potu pinguescit. ideo sal illis aptissimu. Ite ueterina quanq et fruge et her
ba sed ut bibere secedunt. Ruminant pter ia dca siluestriu cerui quom a nob
aluntur. Omnia aut iacentia potius q stantia et hieme magis q estate septe
nis fere mensibus. Pontici quoq; mures sili mo remandut. In potum aut quibus
serrati dentes lambunt: et mures his uulgares quis ex alio gne sut. Quibus conti
nui dentes sorbent ut boues et equi. Neutru ursi. sed aq quoq; morsu uorant
In africa maior pars ferarum estate no bibunt inopia imbriu. quaobcam capti

Polipus.
Purpura.
Serpentes formice fuga.
Tactum coem esse oibus.
Que uenenis uiuat et que terra.
Serpentes.
De cibu et potu quorundam.
Pecudes.

mures Lybici si biberint moriunt. Origem pp̄etuo siciente africa generat
ex naturali loco potu carente tum mirabili mō ad remedia sicientiū. Nanq;
getuli latrones eo durant auxilio reptis in corpore eaꝝ salubrimi liquoris ue
sicis. Insidiant in eadem africa pardi condensa arbore occultatiq; eaꝝ ramis:
in p̄tereuntia desiliūt. atq; e uolucꝝ cede crassant. Feles quidem: quo silentio.
q̄ lenibus uestigiis obrepunt auibus: q̄ oculto speculatu i musculos exiliūt. Ex
crementa sua effossa obruūt terra. intelligentes odore illū indice sui esse. Er
go & alios quosdam sensus esse q̄ sup̄dcos haud difficulter appet. Sunt .n. q̄dam
his bella amicitieq;. Vnde & affectus preter illa q̄ de q̄busq; eoꝝ suis locis diximꝰ.
Dissident olores & aquile. coruus & coreus noctu inuicem oua exquirentes. si
mili mō coruus & & miluus illo p̄ripiente huic cibos. Cornices atq; noctua aq̄le
& trochilus si credimus q̄m rex appellat auiū noctue & cete minores aues.
Rursus aim terrestribus mustela & cornix. tur tur. & pyralles ichneumones &
uespe phalangi & aranei. Aquatice gare. harpe & triorchis. accipiter. Sorices
& ardiole inuicem fetibus insidiantes. Hegytus auis minima cū asino: spinis .n.
se scabendi cā atterens nidos eius dissipat. q̄d adeo pauet ut uoce omnino rude
tis audita oua eiciat. Pulli ipsi metu cadunt. igniuns aduolans ulcera eius ro
stro excauat. Uulpes & nili angues & mustele & sues. & salon uocat̃ parua
auis oua corui frangens: cuius pulli infestantur a uulpibus. Inuicem hec catu
los eius ipamq; uellit. q̄d ubi uiderint corui contra auxiliant̃ uelut aduersus
coēm hostem. & achantis in spinis uiuit. idcirco asinos & ipa odit flores spie
deuorantes. egitum uō in tm̄ ut sanguine eoꝝ credant nō coire. multisq; his
ueneficiis infament. Dissident iopes & leones & minima eque ac maxīa. formi
cosam arborem uruce cauent. Librat araneus se filo in cap serpentis porrecte
sub umbra arboris sue. tantaq; ui morsu cerebꝝ app̄hendit ut stride subinde
ac uertigine rotata ne filum q̄dem pendentis rumpe adeo nō fuge queat. nī
finis ante mortem est. Rursus amici pauones & columbe turtures & psytaci
merule & turtures. cornix & ardiole cont̃ uulpiū genꝰ cōibus inimicitiis harpe
& miluus contra triorchin. Quid & nō affectus: indicia sūt etiā in serpentibꝫ
imitissimo animaliū gn̄e dcā sunt que arcadia narrat de dno a dracone serua
to & agnito uoce rhaonis. De aspide miraculū pilarcho reddat̃. is .n. auctor
est quom ad mensam cuiusdam ueiens in egypto aleret̃ assidue: enixam catu
los quoꝝ abuno filiū hospitis interemptū. illam reuersam ad consuetudiem cibi
intellexisse culpā & nece intulisse catulo. nec postea in tectum id reuersam.
Somni questio nec obscuram coniectationē h̄et. In terrestribus oīa que contineñt
dormire manifestū est. Aquatiliū quoq; exiguū quide & qui de ceteris dubitat
dormire tn̄ existimant nō oculoꝝ argumto. q̄a nō h̄nt genas. ueꝝ ipā quiete
cernitur placida seu soporata. neq; alia q̄ caudis mouentia & ad tumultū ali
que expauentia. De thinnis confidentius affirmat̃: iuxta ripas .n. aut petras
dormiūt. Piscau aut plani in uado: ut manu sepe tollant̃. Nam delphini

Feles.

Quae inter se dissideat & que inter se conueniant.

Araneus.

Aspis.

De Somno aīaliū.

balene q; stertentes etiam audiuntur. Insecta quoq; dormire silentio appet
quia nec luminibus quide admotis excitentur. Homo genitus pmitur somno
p aliquot menses. deinde longior in dies uigilia. Somniat statim infans. nam
et pauore expgiscatur et suctum imitatur. quida uero nuqua quib; morti
ferum fuisse signu. Contra consuetudine somnio4 inuenim exempla. magni hic
inuitat locus et diuersis refertus documetis. Ute4 ne sint aliqua psciata aii qui
escentis qua fiant rone. an fortuita res sit ut pleraq;. et si exemplis agitur
profecto paria fiant. Autuno et a cibis proxima atq; in redormitione ua
na esse uisa prope conuenit. Est aut somnus nihil aliud q animi i mediu se
se recessus. preter hoiem somniasse equos. canes. boues. pecora. capras pala e.
ob hoc credit et in omnibus que animal pariant. de his que oua gignit icertu
est. sed dormire ea, certum. Ue4 et ad insecta transeam. Hec nanq; restant
imense subtilitatis animalia. Liber decimus feliciter explicit.

C. plinii Secundi Naturalis historiae Liber XI. De apibus incip feliciter.

R ESTANT. IMMEN
sae subtilitatis animalia! quando aliqui
ea neq; spirare et sine sanguine etia
prodiderunt. Multa hec! et multige
na terrestriu uolucru q; uita! alia penna
ta ut apes. alia utroq; mo ut formice. ali
qua et pennis et pedibus carentia. et iu
re omia insecta appellata ab incisuris.
que nuc ceruicu loco. nuc pecto4 atq;
alui precincta sepant membra: tenui
mo fistula coherentia. Aliqui uo no tota
incisura ea ambiente rugas. sed in aluo
aut super. Nec tm inbricatis flexilui tenebris nuqua alibi spectatiore nae
re4 artificio. In magnis siquidem corporibus aut certe maioribus! facilis offi
cina sequaci materia fuit. In his uo tam paruis atq; ta nullis que ro qta uis
tam inextricabilis perfectio! ubi tot sensus collocauit in culice. et sut alia dcu
minora! sed ubi uisum in eo ptenditur. ubi gustatu applicauit. Ubi odora
tu inseruit. Ubi uero truculenta illam et portione maxima uoce ingenerauit.
qua subtilitate pennas anexuit. Prelongauit pedu crura. disposuit ieiunam
cauam uti aluu: auidam sanguinis et potissimum huani sitim accendit. Ter
gum uero perfodiendo tergori! quo spiculauit ingenio. Atq; ut in capaci quom
term no possit exilitas. recipca generauit arte. ut fodiendo acuminatu pa
riter sorbendoq; fistulosum esset. Quos teredini ad pforanda robora cu sano
teste dentes affixit! potissimuq; e ligno cauatu fecit. Sed turrigeros elepha

Homo.

Somnus.

De insecto4 genere.

De Subtilitate nae in his.

toꝝ miramur humeros: tauroꝝq; colla & truces in sublime actus: tygrium
rapinas. leonũ iubas. quom reꝝ natura nusq̄ magis. q̄ i minimis tota sit. Qua
propter queso mea legentes: qm ex his spernũt multa & relata fastidia dam
nent. quom contemplatione nẽ nihil possit uideri sup uacuũ.

Utrum spirent: an habeant sanguinem.

Insecta multi ne
garũt spirare. idq; rõne psuadentes. qm p uiscera interiora nexus spirabilis
nõ esset. Itaq; uiuẽ ut fruges arboresq;. sed plurimũ interesse: spiret aliqd an ui
uat. Eadem de cã nec sanguinẽ his esse qui sit ullus carentibus corde: aut
iecore. sic nec spirare ea quibus pulmo desit. Unde inosa q̄stionũ series ex
oritur. Idem eni & uocem esse his negant in tanto murmure apũ. cycadaꝝ
sono: & alia que suis existimabũt locis.

Omnipotens natura.

Nam mihi contuẽti semp suasit re
rũ natura nihil incredibile existimare de ea. Nec uideo cur magis possint nõ
trahere aiam talia & uiuẽ: q̄ spirare sine uisceribus. qd etiã in marinis docui
mus q̄uis arcente spm densitate & altitudine humoris. Uolare quid aliqua
& animatu carẽ in ipso spiritu uiuentia hr̃e sensu uictus gñõnis. opis. atquẽ
etiã de futuro curam. & q̄uis non sint membra que uelut carine sensus inue
heant. esse tamẽ his auditum. olfatũ. gustatũ. Eximia pterea nẽ dona soler
tiam. animũ. artem. quis facile credident sanguinẽ nõ esse his. Fateor si e
ne terrestribus quidem cunctis inter se silem quid. ut sepie i mari. sanguinis
uires attramentũ obtineat. purpuraꝝ generi infector ille sucus. Sic & inse
ctis est uitalis humor. hic erit sanguis donec existimatio sua cuiq; sit. nobis p
positũ est nãs reꝝ manifestas non causas indicare dubias.

De corpore insectoꝝ.

Insecta ut multi
possit. nõ uidentur neruos hr̃e. nec ossa nec spinas. nec cartilaginẽ. nec pinguia
nec carnes. nec crustam quid fragilem ut qdam marina. Neq; iure dicẽt cutis.
sed medie in cuiusdã inter omnia hoc nẽ corpus: arenti site neruo molli: in re
liquis ptibus tutius uerius q̄ durius. & hoc solũ his est. Nec pterea aliud nihil intꝰ
nisi admodum paucis intestinũ applicatũ. Itaq; diuulsis ppua uiuacitas. et
partiũ singulaꝝ palpitatio. quia quecũq; est rõ uitalis illa nõ certis inest mbris
nisi aĩ pectore audisum. In nllo gñe plures sũt pedes & quibus ex his plimis diu
tius uiuũt. diuulsã ut in scolopendris uidem. Habent aut oculos pterq; sensus ta
ctum atq; gustatũ aliqua & odoratũ. pauca & auditũ.

De Apibus.

Sed inter omnia ea pn
cipatus apibus & iure ppua admiratio solis ex eo genẽ hominũ causa genitis.
Mella contrahũt sucumq; dulcissimũ atq; subtilissimũ ac saluberrimũ. fauos co
fingunt & ceram. silem ad usus uite laborem tolerãt. opa conficiũt. semp hnt
consilia priuatim. ad duces q; gregatim. & qd maxime miꝝ sit. mores hnt. Pre
terea quom sint neq; mansueti generis. neq; feri. tanta est nã reꝝ. ut ppne ex
umbra minima aialis incompabile effecerit quiddã. quos efficatie industrie q;
tante compemus neruos. quas uires. quos rõe meduis fidius uiro. hoc certe p̃
stantioribus quo nihil nouere nisi cõe. nõ sit d aiã questio. constet & de sanguiñe
q̃tulum tn̄ esse in tantulis pot. estimem postea ingeniũ.

Qui ordo nãe in eis.

Hieme conduntur. Un
em ad pruinas niuesq; & aquilonũ flatus perferre uires. Sane & insecta

ciã. sed minus diuq; parietibus nostris occultata mature defesiit. Circa apes
aut tempor locor ue rõ mutata est: aut errauerunt priores. Conduntur a uirgilia
rũ occasu: sed latent ultra exortũ adeo nõ ad ueris initiũ ut dixere. nec qsq̃
in italia de aluis existimet. ante fabas florentes exeunt ad opa et labores: nul
lusq; quom p cęlum licuit: ocio perit dies. Primũ fauos construũt: ceram fingunt
hoc est domos cellasq; faciũt. deinde sobolem. postea mella. Ceram ex floribus
melliginem: a lacrimis arbor que glutinũ pariunt: salicis. ulmi. arundinis.
sucos gummi. resinam. His pmũ aluũ ipm intus totũ ut quodã tectorio illiniunt.
et aliis amarioribus sucis: Contra aliar bestiolar auiditates id se facturas: consciȩ
q̃ concupisci possit. His deinde fores quoq; latiores circũstruũt. Prima fũ
damta comosim uocant piti. scdã dyssoceron. tertia propolim: inter coria cę
rasq; magni ad medicamina usus. Comosin crusta ẽ pmi saporis amari. Dysso
ceros sup eam ueit picantiũ mõ ceu dilutior cerȩ initiũ plerq; mitiore gum
mi: Propolis crassioris iam mãe additis floribus: nõdũ tam cera. sed fa
uor stabilimentũ qua omis frigoris aut iniurię adytus obstruũt. Odore
et ipã etiam nõ graui qua plerq; pro galbano utant. Preter hoc cõuehetur
erythace quã aliqui sandaracam: alii cherynthũ uocat. hic erit apũ dũ ope
rant cibus: qui sepe inuenit in fauor inanitatib; AL. sepositus: et ipe ama
ri saporis: si potius amoris cibus. Gignitur aũt rore uerno et arbor suco cõ
meriũ modo caprifici mior: austri flatu nigrior. aquilonibus melior. et
rubens plibus in grecis nucibus. Menecrates florẽ esse messem dicit: sed ne
mo preter eũ. Ceras ex om arbor sator q; floribus confingunt excepta ru
mice et chinopede. herbar hec gñã. falso excipit et spartũ: quippe quom his
pania mlta in spartariis mella: herbam tam sapiunt. falso et oleas excipi ar
bitror: quippe oliuę puentu plima examina gigni certũ est. fructibus nullis
nocet. Mortuis ne floribus quid nõ mõ corporibus insidunt. Opant intra. XL.
passus et subinde consumptis in proximo floribus: speculatores ad pabula ul
teriora mittũt. Noctu dephensę in expeditione: excubant supine ut alas
a rore ptegant. Ne quis miretur amore ear captos. aristomachũ solensẽ
duodequadraginta annis nihil aliud egisse. Hilliscũ uero thasiũ in desertis
apes colentem: egrium cognominatũ qui ambo scripsere de his. Ratio opis.
Interdiu statio ad portas more castror quies ĩ matutino donec una excitet omis
gemino aut triplici bombo: ut bucino aliquo. tũc uniuerse prouolant. si dies
mitis futurus est. Prediuinant. n. uentos imbresq; et tũc se continent tectis. Ita
q; tempie celi: hoc eni inter pscita hent. quom agmen ad opera processit: alię
flores aggerunt pedibus: alię aq̃ ore guttasq; lanugine totius corpis. Quar
adolescentiores ad opa exeunt et supra dcã conuehunt: seniores intus opant.
Quę flores cumportant: prioribus pedibus femĩa onerant. pp id natura scabri
pedes priores rostro. toteq; onustę retineant sarcina pandatę. Excipiũt eas
ternę quaterneq; exonerant. Sunt. n. intus quoq; officia diuisa: alię struunt:

. apte.

De uocabulis opis.

Ex quibus floribus opera fiant.

De amatoribus ear.

Ratio operis.

alię poliũt: alię suggerũt: alię cibum compant ex eo qđ allatũ est. Neq;.n.
sepatim uescuntur: ne inequalitas opis & cibi fiat & tpris. Struũt rursus ea con
caua rone alibi textũ quę uel ista suma tela deducit: liminibus binis circa sin
gulos actus ut aliis intrent: aliis exeant. Faui supiore pte affixi & paulũ etiã
lateribus simul herent & pendeant una: aluũ nũc contingũt obliqui. nũc rotũ
di qualiter poposcit aluus. Aliqñ & duoꝝ gene̾ꝝ: quom duo examina concor
dibus pplis: dissimiles habuẽ ritus. Ruentes ceras fulciũt pilaꝝ intus geri uisa
solo formatis: ne sit aditus ad sarciendũ. Primi fere tres uersus inanes stru
untur: ne promptũ sit: qđ inuit & furante. Nouissimi maxime ĩplentur
melle: ideo auersa aluo faui eximũtur. Gerule secundos flatus captant. si
coboriat̃ pcella: apphensis pondusculo lapillis librant. Quidã inuũos eũ ipo
in tradunt iuxta uero terrã uolant in aduerso flatu uepribus euitatis. Mira
obseruatio opis. cessantũ inhertiam notant: castigant mox & puniũt morte
Mira mũdicia: amoliũtur oĩa medio: nullo q; inter opa spurcitię iacent. Quin
& excrementa opantũ intus ne longius recedant: unũ congesta in locũ: turbidis
diebus & opis ocio egerũt. Quom aduesꝑascit in aluo strepunt inminus adminus.
donec una circumuolet: eodem quo excitauit bombo: ceu quietem cape imperãs.
& hoc castroꝝ more. Tum repente oĩs conticescunt. Domos primũ plebeis edi

De Fucis.

ficant. deinde regibus. Si speratur largior pũentus: adiciunt̃ contubernia
& fucis ẽ cellaꝝ uimine: sed ipsi maiores apibus. Sunt aũt fuci sine aculeo ue
lut imperfecte apes nouissimeq; á fessis & iam emeritis inchoate. Serotin̄ fetus:
& quasi seruitia ueraꝝ apiũ. Quamobrem impant his ꝑmosq; in opa expellunt
tardantes sine clementia puniut. Neq; in ope tm̃: sed in fetu coadiuuant eas. mt
tum ad calorem conferente turba. Certe quo maior eoꝝ fuit mltitudo eo maior
fiet examinũ pũentus. Quom mella cepint maturescere abigunt eos: mlteq;
singulos aggressę trucidant. Nec id genꝰ nisi uere conspicit̃. Fucos ademptis a
lis in aluũ reiectus ipse ceteris adimit. Regias impatorib; futuris in ima parte
alui extruũt: amplas: magnificas: sepatas tuberculo eminentes. qđ si expri
matur nõ gignitur sobole. Sexangulę omnes cellę. singuloꝝ ea pedũ opere
nihil hoꝝ statuto tempore: sed rapuit diebus serenis. Muniũt melle uno altõ
ue summum die cellas replent. Venit hoc aere & maxĩe sydeꝝ exortu. ꝑcipue

Quae nã mellis.

q; ipso syrio explente fit. nec oĩo prius uirgiliaꝝ exortu sublucanis tpribus. Ita
q; cum prima aurora folia arboꝝ melle rosada inueniũtur. at siqui matutĩo
diuo fuere unctas liquore uestes capillumq; concretũ sentiũt. Siue ille est caeli
sudor: siue aquę est: & purus ac liquidus & suę nãe qualis defluit ꝑmo. Nũc uõ
& añ cadens altitudine: multũq; dũ uenit sordescens ex oĩo terrę alitu. Inse
ctus ptered ẽ fronde & pabulis: potus & in utriculo coniectus apiũ. Ore.n. eũ uo
mut adhuc suco floꝝ corruptus & aluis maceratus. totiusq; mutatus: magnã
tamẽ celestis nãe uoluntate affert. Ibi optimus semp ubi optimoꝝ doliolis

Que optia mella.

floꝝ conditur. Attice regionis hoc est sicule himeton & hybla ablocis. mox cal

Licdua insula. Est aut initio mel ut aqua dilutu. & primis diebus feruet ut musta: seq; purgat. Vicesimo die crassescit. mox obducit tenui membrana: q feruoris ipsius spuma concrescat. Sorbetur optimu & minime fronde infectum & quercus folio arundinu foliis.

Que genera mellis in singulis.

Summa quidem bonitas natione constat ut sup diximus pluribz modis. alicubi eni faui cere spectabiles gignutur: ut in sicilia. pelignis. alicubi .u. copia mellis. ut in creta. cypro. africa. alicubi magnitudine. ut septentrionalibus. uiso iam i germania .viii. pedu longitudis fauo i caue parte nigra. In quocunq; tn tractu terna sut genera mellis. Vernum & floribus constructo fauo qd ideo uocat anthinu. hoc quida attingi uetant. ut largo alimento ualida exeat soboles. alii ex nullo minus apibus relinquunt. qm magna sequat ubertas magnorum syderum exortu. Preterea soliti quom thimum & uua florere incipiunt: papu a cellarum ma. Est aut in eximendis fauis necia dispensatio. qm inopia cibi desperant moriunt q; aut effugiut. Contra copia ignauia affert ni aciem melle n erythace. Pascunt ergo diligentiores ex hac uindemia duodecima pte apibz relinquut. Dies statutus inchoandi ut quada lege nae sistere aut obseruare hoies uelint. tricesim' ab educto examine fere que maio mense includit hec uindemia.

Secundu genus.

Alterum genus est mellis estiui qd io uocat orcreo nae festiuitate ptpua: ipo syro explendescente post solstitiu diebz .xxx. fere. Immensa ita hec sublimitas nae mortalibus patefacta est: nisi fraus hoim cucta pimae corrumpet.

q uerissime.

Nanq; ab exortu syderis cuiuq;: sed nobilu maxie. aut caelestis arcus. si non sequant imbres. seu ros. tepefti solis radiis medicamta: n mella gignitur oculis. ulceribus. neruisq;: uisceribus dona celestia. Q si seruetur hoc syro exoriente: casuq; congruat in eunde die. ut sepe ueneris aut iouis. mercurii ue exortus. no alia suauitatis. sucsq; mortaliu mal a morte uocandis. q diu in nectaris fiat.

Quo modo probentur mella.

Mel plenilunio uberius capit. serena die pinguius. In omi melle qd per se fluxit. ut mustu. oleuq; appellatu acetu maxime laudabile e. In omne rutilu. ut fictionbz aptissimu in estimatus. coloris aurei. saporis gratissimi quom sit pala doliolis. Pingue marino respissum qd ex eo excrescit aut minime laudat. thimosu non coit. & tactu pretenuia fila mittit. qd primu grauitatis argumtum est. Abrumpi statim & resilire guttas. uilitatis indiciu habetur. Sequens probatio: ut sit odoratio. reglutinosu. perlucidu. Estiua mellatioe .x. ptem cassio dionysio apibus relinq placet. si pleni fuerint alui. si minus. p rata portione aut si inanes. oio no attingi. Huic vindemie atici signu dedere: initiu caprificiali die uulcano sacrum.

De tertio gene mellis.

Tertium genus mellis. minime probatu siluestre qd eryteum uocant. Conuehit post primos autumni imbres. quom i africa sola floruit in siluis. ob id arenoso sile gignit. id maxie arcturi ortu ex aprili idus septenbris. Quida estiua mellatione ad arcturi exortu proferunt. qm ad equinoctiu autumni ab eo supst dies xiiii. & ab equinoctio ad uirgiliarum occasu diebz .xlviii. plimas iterechasi. time sistum. tranducon appellant. euboea syderum putat q; apibus ee gratissima.

fortassis quia tunc nulla alia fit copia. Haec ergo mellatio sine uindemie et uirgili
arum occasu idibus nouembrib; fere includit. Relinqui ex ea duas partes apib; ro
psuadet. et sup eas partes fauo4q: heant erytachen. a bruma ad arcturi exor
tum: ab equinoctio uerno tepidiore tractu: iam uigilant sed etiã tūc aluo se
continent frumentosq: in id tps cibo repetunt. In italia uō hoc qđ a uirgiliar ex
ortu faciunt quom dormiunt. aluos quid in eximendo melle expendunt. ita dor
mientes q̄tum relinquunt. Equitas quidē et in eis obstringitur. ferunt q; societate
fraudatā aluos mori. In pmis ergo pcipit: ut lauti puriq: eximat uelle et fure
mulierum menses odere. Quom eximunt mella apes abigi fumo utilissimū: ne
irascant̄: aut ipē auide uorent. Fumo crebriore etiã ignauia ea4 excitat̄ ad opa.
Nam ubi incubauere: fauos liuidos faciūt. Rursus nimio fumo inficiunt̄: qua4
iniuriā celerrime sentiunt mella: uel tm̄ modo contactu roris acescentia. et ob
id inter gnā seruant̄ qđ apaemū uocant. Foetus quonā mō gnārent: magna

Quo mō apes generet.

inter eruditos: et subtilis fuit q̄stio. apū em̄ coitus insus est nūquā. Plures estima
uere oportere confici floribus compositis. atq: utiliter. aliqui coitu unius q̄ rex
in quoq; appellatur examine. Hunc esse solū marē pcipua magnitudie ne fati
scāt. ideo foetum sine eo nō edi. apesq: reliquas tanq̄ marē feminas comitari
nō tanq̄ ducē. quā probabilem alias sniam fuco4 euentus coarguit. quę ei ro
ut idē coitus imperfectos gnēnt alios. Proprie uō prior existimatio fieret: ni rur
sus alia difficultas occurrēt. Sub se fingunt qđ ceptū est gallina4 mō incubat.
id q; exclusum ē. Primo uermiculus uidetur candidus iacens transuersus: adhe
rensq; ita ut pastere uideat̄. Rex statim mellei coloris ut electo flore ex oīa
copia factus neq; uermiculus: sed statim penniger. Cetā turba quom formā cape
cepit: nimphe uocat̄ ut fuci serenes atq: cefenes. Siquis alterutris capita de
mit pusq̄ pennas habeat pro gratissimo sūt pabulo matrib3. Tempore pcedētes
instillant cibos atq: incubant tū maxime murmurātes. Caloris sui putat facie
di gratia necessariū excludendis pullis. Donec ruptis membranis quę singulos tim
gunt ouo4 mō: uniuersum agmē emergat. Spectatū hoc romę cuiusdā cōsula

probatum.

ris suburbano aluis cornu laterne translucido factis. Foetus intra xlv. die pagr.
fit in fauis quibusdā qui uocat̄ clauis a matre duricia cerę confectū. inde nō
eduxere morbo. aut ignauia: aut infecunditate nāli. hic ē abortus apū. Proti
nus aūt educti: opant̄ quadā disciplina cū matrib3: regeq; iuuenē equat tur

Reges apum.

ba comitat̄. Reges plures inchoant̄ nec desint postea. Ex his soboles quom ad
ulta esse cepit: concordi suffragio teterrimos necant: de ne distrahant ag
mina. Duo aūt genera eo4. melior niger uariusq;: omnibus forma semp egre
gia. et duplo q̄ ceteris maior. Pennę breuiores. crura recta. ingressus celsior.
in fronte macula quodam diademate candicans. multū etiā nitore a uul

Quae regiminis racio.

go differunt. Puerat nūc aliqs unus ne hercules fuit: et quot liberi patres:
et reliqua uetustate obruta. Ecce in re parua uillisq; nostris annexa: cui assi
due copia est nō constat inter auctores rex nullū uel solus heat aculeū. Maie

state tm̃ armatus: an dederit eũ quidẽ natã. sed usus esse illi tm̃ negauerit.
I llud constat imperatorem aculeo non uti. Mira plebei circa eũ obedientia. quom
procedit una est. totũ examen circa eũ conglobat. cingit. protegit. Cerni nõ pa
titur. Reliquo tempore quom populus in labore est: ipse opa intus circuit similis
exortanti solus immunis. Circa eum satellites quidã lictoresq; assidua custodien
tes auctoritate. Procedit foras nõ nisi migraturo examine. Quom processere: se
queq; proxima illi cupit esse: & in officio conspici gaudet. Fessum: humeris suble
uat. ualidius fatigatũ: ex toto portũ. Si qua lassata deficit: aut forte oberrauit.
odore persequitur. Ubicunq; ille consedit: ibi cuncta℞ castra sunt. Tunc ostenta fa
ciunt priuata ac publica: Una dependentes in domibus templisq; sepe expiata
magnis euentibus. Sedere in ore infantis platonis: tũc etiã suauitatẽ illã per dul
cis eloquii portendentes. Sedere in castris Drusi imperatoris quom prosperrime pu
gnatũ apud arbalonem est. Haud quaq̃ propterea aruspicũ coniectura q dira℞
id ostentũ existimat. Semper duce prenso totũ tenet agmẽ. amisso: dilabit.
migratq; ad alios: esse utiq; sine rege nõ possunt. Inuite aũt interimunt eos quom
plures fuere: potiusq; nascentiũ domos diruunt. Si prouentus desperat: tũc
& fucos abigunt. quãq̃ de his uideo dubitari: propriũq; his genus esse aliq̃s
existimare sicut furibus grandissimis inter illos. sed nigros lataq; aluo ita al
uo appellatis: q̃a furtim deuorent mella. Certũ est ab apibus fucos interfici:
utiq; regem non hñt. Hę quo mõ nascant̃ sine aculeo in q̃stione est. Humido ue
re fetus suco mel copiosius. Q si defecerit aliq̃s aluis cibus: impetũ in proximas
faciunt rapinę proposito. At illę contra dirigunt aciem. & si custos adsit: al
terutra pars quę sibi fauere sentit nõ appetit eam. Et aliis quoq; sepe dimicant
cau̾s. easq; acies contrarias. Duo imperatores instruunt maxima rixa. & in conue
hendis floribus exerta & suos quoq; euocantibus. Que dimicatio iniectu pul
ueris aut fumo tota discutit̃. reconciliatur lacte uel aqua mulsa. Apes
sunt & rusticę: siluestresq; horrendę aspectu: multo iracundiores. sed opere
ac labore prestantes. Urbana℞ duo genera. optime breues: uarięq: i rotun
ditatem compactiles. Deteriores longę: & quibus similitudo uespa℞ & tamnũ de
terrimę. Ex his pilosę in ponto. Sunt quędã albę que bis i mense mella faciunt.
C irca thermodontẽ aũt fluuiũ duo gñã. alia℞ q in arborib; mellificat. alia℞
q sub terra triplici cera℞ ordine uberrimi prouentus. Aculeũ apibus nã dedit:
uenit consertũ ad unũ ictum hoc fixo: quidã statim eas emori putat: aliq nõ ni
si i tm̃ adacto: ubi intestinũ sepe assequat̃: sed fucos postea esse. nec mella fa
ciunt: sed ubi castratis uiribus pariterq; & nocẽ & prodesse. Deinde sine re ẽ in
exemplis. equos ab his occisos. Odere fedos odores. proculq; fugiunt. sed ut fucos
I taq; unguenta redolentes infestant. Ipę plerimo℞ aialiũ iniuriis obnoxię. Im
pugnant eas nãe eiusdẽ degeneres uespę: atq; scrabrones ẽ culicũ gñe quo
cant̃ muliones. populant̃ hyrundines & quedã alię aues. Insidiant̃ aq̃tibus ra
nę q maxima ea℞ est opatio. tũc sobolẽ faciunt. Nec hę tm̃ que stagna riuosq;

Apes platonicę.
Drusus.

De gñe apũ: & que in inimica apibus.

Aculeus

Vespę.

obsident. & rubete ueniunt ultro adrepentesq; floribus p(er)casse fiant ad hoc
spacio p(er)uolant. paulatimq; abripiu(n)t(ur). nec sentire ictus apum rane traduntur. Ini
mice & oues. difficile se lanis ear(um) explicantibus. Cancror(um) etiam odore si quis
iuxta coquat. exanimantur. q(uonia)m & mortuos suapte n(atur)e sentiunt. Index eor(um) tristi
tia torpens. & quom ante fores in tempore solis promotis. alie cibos ministrant. fu
neranturq; more comitantur exequias. Rege hac peste consu(m)pto. meret plebs
ignauo dolore. no(n) cibos conuehunt. non procedunt. tristi t(ame)n murmure glomera(n)
tur circa corpus eius. Subtrahunt(ur) itaq; deducta m(u)ltitudi(n)e. alias spectantes ex
anime luctum no(n) minuunt. tu(n)c ni subueniat(ur): fame moriu(n)tur. Hylaritate q(uo)q(ue)
& nitore sonitus estimatur. Sunt & operis morbi quom fauos explent do
ron uocant. idem basigoniam si fetum no(n) peragunt. Inimica & echo est resul
tanti sono qui pauidis alterno pulset situ. Inimica & nebula. Aranei quoq(ue)
uel maxime hostiles quom p(re)ualuere ubi contexent enecant aluos. Papilio &
ignauus & inhonoratus luminibus accensis aduolans pestifer. nec uno mo(do). na(m) &
ip(s)e ceras depascit(ur) & relinquit excrementa quibus teredines gignuntur. Filo &
aranea q(uo)q(ue) q(ua)muq; intesserit alar(um) maxi(m)e languida obtexit. Nascunt(ur) & in ip(s)o lig
no teredines que ceras p(re)cipue appetunt. Infestat eas auiditas pastus nimia
flor(um) facietate uerno maxime tempore aluo cita. Oleo quide(m) non apes t(ame)n:
sed om(n)ia insecta exanimant(ur). p(re)cipue si capite uncto in sole ponat(ur). Aliq(ua)n(do)
& ip(s)e contrahunt mortis sibi ca(usa)s. quom sensere exinii mella auide uorantes. Ce
ter(um) p(ro)parce. & que alioq(ui)n prodigas atq; edaces ac pigras & ignauas p(er)turbent.
Nocent & sua mella ipsis: illiteq; ab aduersa p(ar)te moriunt(ur). Tot hostibus. tot ca
sibus. & quota portione eor(um) commemorata. munificu(m) animalis expositu(m) est.
Remedia dicem(us) suis locis. nu(n)c e(ni)m sermo de n(atur)a est. Gaudent plausu atq; tin
nitu eris. eoq; conuocant(ur). quo manifestu(m) est. auditus quoq; inesse sensum. Effe
to op(er)e. educto fetu: functe munere om(n)i: exercitatione tam solemne habent.
spatiateq; in apto & in altu(m) date: giris uolatu editis. tu(m) demu(m) ad cibu(m) rede
unt. Uita est longissima aut prospere inimica & fortuita. Cedunt septenis
annis uniuersa. Aluos nu(n)q(uam) ultra decem annos durasse proditur. Sunt q(ui) mor
tuas si intra tectum hieme seruatur. deinde sole uerno torreant(ur). putent
reuiuiscere. In totum u(er)o amissas repari uentribus bubulis recentibus cu(m) fimo
obrutis. Uirgilius iumentor(um) corpore exanimato sicut equor(um) uespas atq; scrabo
nes. sicut asinor(um) scarabeor(um) mutante natu(r)a ex aliis queda(m) in alia. Sed hor(um)
om(n)i(um) coitus cernitur: & tam in fetu eade(m) prope natura que apibus. Uespe
in sublimi e luto nidos faciunt & in his ceras. Crabrones cauernis ac sub terra &
hor(um) om(n)i(um) sexangule celle. Cetera aut(em) cortice araneis fetus ipse inequalis & bar
barus. alius euolat. alius in nimpha est. alius in uermiculo & autu(m)no no(n) uerno.
om(n)ia et plenilunio maxime crescunt. Uespe que ichneumones uocant(ur) (sunt aute(m)
minores q(ua)m alie) unu(m) gen(us) ex araneis p(er)imunt phalangiu(m) appellatu(m) & in nidos
suos ferunt. deinde illinunt & ex his incubando suu(m) genus procreant. Pretea

De morbis apum.

De continendis apibus. & quo mo(do) reparentur

Uirgilius.

De uespis.
Scrabrones
Aranei.

ichneumones.
phalangi.

omnes carne uescunt. Contraq; apes nullu corpus attingunt. Sed uespe muscas grandiores uenant & amputato his capite reliquu corpus afferunt. Crabronu siluestres in arboru cauernis degunt. Hieme ut cetera insecta conduntur. Uita bimatu non transit. Ictus eo4 haud temere sine febri est. Auctores sut ter nouenis punctis interfici hoiem. Alio4 qui mitiores uident duo gna. Opifices minores corpore qui oriunt hieme. matresq; biennio durant hi & clementes. Nidos uero faciunt e re quadri flores in quibus opifices gnentur. His educatis alios deinde maiores nidos fingunt in quibus matres feturas producant. Ia tuc opifices funguntur munere & pascut eas. Latior matru spetie. dubiuq; an habeant aculeos qa non egrediuntur e nisi suo fetu. Quida opinant omnibus his ad hieme decidere aculeos. Nec crabronu aut   nec uespa4 gnu reges aut examina. sed subinde renouat multitudo sobole. Qua4 inter hec genus e bombicu in assyria pueniens maius q supradca. nidos luto fingunt salis spetie applicatos. Lapidum tanta duricia ut spiculis pforari uix possint. In his & ceras largius q apes faciut. deinde maiore uermiculu. & alia ho4 origo ea grandiore uermiculo gemina pterdens sui generis cornu nuncas fit. Deinde qd uocat bombilis ex ea micidalis. Ex hoc in sex mesibus bombices telas aranea4 mo texut ad uestem luxuq; femina4: que bombiana appellat. Prima: eas retorqri rursusq; texere inuenit in choo mulier pamphile platee filia. Non fraudanda gloria excogitate roisut denudet feminas uestis bombicina. Et in choo insula nasci tradur cupressi. terebinthi fraxini querus. florem imbribus decussum: terre halitu aiante. Fieri aut primo papiliones paruos nudosq;. Mox frigo4 impacia uillis inhorrescere & aduersus hieme tunicas sibi instaurare densas pedu aspritate radentes folio4 lanugine uellera. Hanc ab his quoq; unguium carminatione mox trahi inter ramos tenuari ceu pectine. postea apphensu corpi inuolui nido uolubili. Tunc ab hoie tolli fictilibusq; uasis tpre & furfu4 esca nutriri. atq; ita subnasci sui gnis plumas. quibus uestitos ad alias pensa dimitti. Que uero capta sit lanificia huore lentescere. mox in fila tenuari tuc eo fuco. Nec puduit has uestes etia uiros leuitate usurpare pp ea estiua i tm calori ea gerenda. discessere mores ut oneri sit etiam uestes. At syria tn bombice adhuc femis cedimus. Araneo4 his no absurde iugatur ria. digna ut p cipua admiratioi. Plura aut sunt genera. nec dau nec ... cotraria i tanta noticia. Phalangia ex his appellant. quo4 noxiu morsus. corp exiguu uariu a cuminatum. ad saltum ingredientiu. Altera eo4 spes. hi igr prioribus crurib; lupo4 mini no texunt. maiores interna & cauerna exigua uestibula ppandet. Tertiu eorunde genus erudita opitone conspicuu. ordit telas. tantiq; opis materie uterus ipius sufficit. siue ita corrupta alui nata statuto tpr ut democrito placet. siue est queda intus lanigera fertilitas ta moderato ungue ta tereti filo etia equali deducit stamina ipo se ponde usus texe a medio incipit circinato orbe subtegmina anectens maculasq; paribus semp interuallis. sed subinde

ss prope uo4.

De bombicibus & bombili.

Micidalus.

quis pmu bombicina ueste inuenit.

De bombice choa.

De Araneis.

Phalangi.

crescentibus ex angusto dilatans indissolubili nodo implicat. q̄ta arte celat pe
dicas scutulator et egressantes quā nō ad hoc uidetur pertinere crebate pe
xit hastile et quedam politura arte ipā p se tenax rō tramite quā luxus af
flatus ac non respuenda que ueniant sinus derelicta lasso pretendi sūma p
te arbitrare liceat. Illa difficile cernutur atq; ut in plagis lineę offensę preci
pitant in sinū. Specus ipse qua cocamerata architectura et contra frigora q̄n
uillosior quā remotus a medio aliudq; genti situs. pclusus uero sicut sit nec
demptus aliquis terni nō pōt ager. Firmitas q̄n rumpentibus uentis quā pul
uere more degrauante. Latitudo telę sepe inter duas arbores tū exercita
re artem et discet texere. Longitudo fili a culmine ac rursus a terra p illud ip̄z
uelut reciprocatio subitq; pariter ac fila deducit. Quom uero captura incidit
q̄ uigilans et patus ad cursum licet extrema hereat plaga. semp ī mediū currit.
ex qua sic maxīe concuciendo implicat. Scissa protinus reficit ad polituram. Sar
tiens nanq; et laceratarū caculos uenaturos primū telam uoluentes. et tūc demū
libra utraq; morsu apprehendētes. amphitheatrali spectaculo cum contigit.

Auguria ex illes.

Ex eo sunt et auguria. quippe incremento amniū futuō telas suas altius tollūt.
idem sereno nō texunt. nubilo texunt. Ideoq; multa aranea imbriū signa sūt.

De gen̄atione eorū.

Feminā putant esse que texat. marem qui uenatū. Ita paria fieri merita coniu
gio. Aranei coueniunt clunibus. pariūt uermiculos ouis siles. nā nec differri
horū genitura pōt quā insectorū ulle nulla alia narratio ē. Pariūt aūt oīa ī te
las et sparsa quas aliud atq; īnitiūt. Phalangia tm̄ in ipo specu incubat ma
gno numero. qui ut emerserit matrē consumit sepe et prem. adiuuat .x. incu
bare. Pariunt aūt et tricenos. Cetere paluciores et incubant triduo. Consumūr
aranei quater septenis diebus.

De scorpionibus.

Similiter et scorpiones terrestres uermiculos
ouorū spetie pariūt. similiterq; pimūt. Pestis importuna ueneni serpentiū. ni
si qd grauiore supplicio lenta p triduū morte conficiut. Virginibus letalis sp
ictu et feminis fere in totū. Viris aūt in matutino exeūtes cauernis prius q̄ ali
quo fortuito ictu ieiunū generent uenenū. Semp cauda in ictu est et inflexu
nulloq; momento meditari cesset neq̄n desit occasioni ferat obliquo ictu et

apollodorus.

inflexu. Uenenū ab his candidū fundi apollodorus auctor est ī noue gn̄a de
scriptis per colores maxime supuacuos. q̄m nō est scire quos minime exitiales p
dixerit. Geminos quibusdam aculeos esse. maresq; seuissimos. nā coitū his
tribuit. pintelligi aūt gracilitate et longitudine. Ueneni omnibus medio die
quom incanduere solis ardoribus. Itemq; quom sitiūt inexplebiles potu. Costat
et septena caude internodia seuiora esse. pluribus .u. sena sūt. Hoc malū afri
cę uolucre austri etiā faciūt. pandentibus brachia ut remigia subleuantes.

Psilli.

Apollodorus idem plene quibusdam inesse pennas tradit. Sepe psilli qui reliquorū
uenena terrarū inuehentes. questus sui cā pegrinis malis impleuē italiā. hos
quoq; importare conati sunt. sed uiuere intra siculi caeli regione nō potuē. Vi

pharus.

sunt tamē aliq̄n in italia. sed inocui initisq; aliis in locis ut circa pharū in egypto.

In scythia interimunt etiam suos aliqui uiuatiores contra uenena talia. nigra quidē celerius si in aquā se īmerserit. Homī icto: putatᵘ esse remedio ipsorum cinis potatus in uino. Magnam aduersitatē oleo mersit. Sed stellionibus putant esse inocuos dūtaxat his q et ipī carent sanguine lacertarum figūa. Atque scorpiones ī totū nulli nocē quibus nō sit sanguis. Quidā et ab ipis fetum deuorari arbitrantᵘ. Vnū mō relinqui solertissimū. et qui se ipsius matris clunibus īponendo tutus et a cauda et a morsu loco fiat. hūc esse reliquorum ultorē q postremo genitores conficiat supne. Pariuntᵘ aūt undeni. Camelionū stelliones quodā mō naturā habent. rore tm̄ uiuentes pterq; araneis. Similis cycadis uita. quarum duo gn̄a. minores q prime pueniūt et nouissime peūt. sūt aūt mutē Sequens est uolatura que canāt. Vocantᵘ achere. et que minores ex his sūt tetigome. sed ille magis canore. mares cantāt in utroq; gn̄e. feie silent. Gentes uescunt his ad oriente etiā parthi opibus abundantibus. an coitū mares pferūt a coitu feminas. Ouis earum corrupti que sūt candida. coitus supinis asperitas preacuta in dorso que excauat feture locū in terra. Fit pmo uermiculus deinde ex ea que uocatᵘ tetigometra: cuī cortice rupto circa solstitia euolant noctu sp pmo nigre. atq; durat unū hoc ex his que uiuūt et sine ore etiam ē. p eo qdam aculeatarum linguis simile et hoc in pectore quo rorem lambuntᵘ. Pectus ipm fistulosum. hec canūt achere ut diximus. de cetero in uentre nihil ē. Excitate quom subuolant humorem reddunt qd solum argumentu est rore easdē ali. hisdem solis nullū ad excrementa corporis foramen. Oculis tam hebetes. ut si quis digitum contrahens ac remittens appinquat transeat. Quidā duo alia gn̄a faciunt earum surcularia que sit grandior. frumentaria quā alii auenariam uocant. apparet eñ simul cū frumentis arescentibus. Cycade nō nascūtur in raritate arborum. idcirco nō sunt cyrenis circa oppidū. nec in campis. nec in frigidis aut umbrosis nemoribus. Est quedā et his locorum mylesia differentia regione. pauci sūt loci. sed in cephania amnis quidā penuria earum et copia dirimit. at in regino agro silent oms. ultra flumen ī locrensi canūt. Pennarum illinatā que apibus. sed que corpore amplior. Insectorum aūt quedam binas gerunt pennas ut musce. quedā quaternas ut apes. Membranis et cycade uolant. quaternas hnt que aculeis in aluo armantᵘ. nulli cui telū in ore plibus q binis aduolat pennis. illis n. ultionis causa datū et his auiditatis. nullis eorum pennis reuiuiscere amisse. nullū cui aculeus in aluo: bipenne ē. Quibusdā pennarum tutele crista supuenit. ut scarabeis quorum tenuior fragiliorq; penna. his negatus aculeus. sed in quodā genē eorum grandi. cornua prelonga bisulcas dentata forficibus in cacumine quom libuit ad morsum coeuntibus. Infantū remediis et ex ceruice suspenditᵘ. Lucanos uocat hos nigidius. Aliud rursus eorum genᵘ qui ē fimo ingentis pilas aduersi pedibus uolitant. paruosq; in his contra rigorē hiemis uermiculos fetus sui nidulantᵘ. Volitant alii magno cū murmure. aut mugitu. alis focos et prata crebris foraminibus excauāt nocturno stridore uo-

contra scorpione
Stellio.
De Stellionibus.
Cycadis.
Parthi.
De Cycadis.
Cyrene.
mylesia.
cephania.
regium.
Locri.
idem Solinus.
De Pennis insectorum.
Scarabei.
Nigidius.

Reliqua Scarabeorum genera.

cales lucent ignium modo noctu laterum et clunium colore lampirides. nunc pennarum
hiatu refulgentes. nunc uero compresso obumbratae. Non ante matura pabula:
aut post defecta conspicuae. E contrario tenebrarum alumna blatus uitam lucem
que fugiunt in balneas maxime humido uapore pregnante foduntur. Ex eodem ge
nere rutili atque pergrandes scarabei tellurem aridam fauosque paruae et fistulose
modo spongiae medicato melle fingunt. In tracia iuxta olintum locus est paruus
in quo unum hoc animal exanimatur ob hoc cantarotherus appellatur. Pennae insectis
omnibus sine fissura. nulli cauda nisi scorpioni. hic eorum solus et brachia habet
et in cauda spiculum. Reliquorum quibusdam aculeus in ore. asilo siue tabanum dici
placet. Item culicibus et quibusdam muscis. Omnibus autem his in ore et pro lingua
sunt hi aculei. quibusdam hebetes neque ad punctum sed ad sucum ut muscarum generi
in quo lingua euidens fistula est. nec sunt talibus dentes. Aliis corniculi ante ocu
los pretenduntur ignaua ut papilionibus. Quedam insecta carent pennis ut scolo
pendra. Insectorum pedes quibus sunt in obliquum mouentur. quorumdam extremi longio
res foris curuantur ut locustis.

De Locustis.

Locustae pariunt in terra dimisso spinae caule
oua condensa. haud omni tempore ea durant. hieme e terra subsequenti anno
exitu ueris emittunt paruas nigrantes et sine cruribus pennisque reptantes. Itaque
uernis aquis intereunt oua. sicco uere maior prouentus. Alii duplicem earum fe
tum geminumque exitum tradunt. uirgiliarum exortu parere. deinde ad canis ortum
obire et alias renasci. quidam arcturi occasu renasci. mori matres quom pepererint
certum est. uermiculo statim circa fauces innascente qui eas strangulat. Eodem tem
pore mares. tam friuola ratione morientes. serpentem quom libuit necant singulae fauci
bus eius apprehensis mordicus. Non nascuntur nisi rimosis locis. In india ternum
pedum longitudinis esse traduntur cruribus et feminibus serrarum usum prebere
quom inaruerint. Esse et alios earum obitus. gregatim sublatae uento in maria
aut stagna decidunt. forte hoc casuque euenit. non ut prisci existimauere madefactas
nocturno humore alis. Idem quippe nec uolare eas propter frigora tradiderunt in mari
etiam longinqua maria ab his transiri continuata plurium dierum quod maxime miremur
fame quoque. Quapropter externa pabula petere sciunt. Mire postis ea intelligitur. nam
que et grandiores cernuntur. et tanto uolant pennarum stridore ut aliae alites creda
tur. solemque obumbrant sollicitis suspectantibus populis ne suas operiant terras.
Sufficiunt quippe uires et tamquam parum sit maria transisse. immensos permeant trac
tus. diraque messibus contegunt nube. multa contactu adurentes. omnia uero
morbe rodentes et fores quoque tectorum.

Italia. africa. Cyrene.

Italiam et africam maxima cohorte infe
stant. Sepe populo ad sibyllina coacto remedia confugere inopiae metu. In cyre
naica regione lex est ter anno debellandi eas. primo oua abicere. Deinde fetum.
postremo adultas. desertoris pena in eum qui cessauerit. et in lemno insula certa me
sura prefinita est quam singuli enecatarum ad magistratus referant. Graculos quoque
ob id colunt aduerso uolatu occurrentes earum exitio. Necari et in syria militari
imperio coguntur. Tot orbis partibus uagatur id malum. Parthis et hae in cibo gratae. Vox

eaꝝ professi ab occipitio uidetur om̄i loco in cōmissura scapulaꝝ habere quasi dentes existimantes eosq; inter se cedendo stridorem edere. Circa duo eq̄noctia maxime sicut cycade circa solstitiū. Coitus locustaꝝ qui & insectoꝝ om̄i que coeunt marem portante femina in eū feminaꝝ ultimo caude inflexo tardoq; dig̃ssu. Minores aūt in om̄i hoc gen̄e femīs mares.

De Formicis natibus.

Plurima insectoꝝ uermiculum gignūt. nā & formice similem ouis. Vere & hec cōicantes labore. sed apes utiles faciūt cibos. he condūt ac si quis compet onera corporibus eaꝝ fateat̄ nllis portione uires esse maiores. Gerūt ea morsu maiora auerse postremis pedibus. Moliunt̄ humeris obnixe. & his rei p. rō. memoria. cura. semina arrosa condūt. ne rursus in fruges exeant e terris. Maiora ad introitū diuidūt. madefactā imbre proferūt atq; siccant. Opant̄ & noctu plena luna. hedem interlunio cessant. Iam in opē qui labor. que sedulitas.ʷ & q̄m ex diuerso conuehūt altera alterius ignara. certi dies ad recognitionē mutuā nundinis dant̄. Que tūc eaꝝ concursatio. q̄ diligens cū obuiis quedā collocutio atq; percūctatio.ʷ Silice siti nere eaꝝ attritos uidemus & opē semitam fc̄am. ne quis dubitet qualibet ī re quid possit quantulacūq; assiduitas. Sepeliuntur inter se uiuentiū sole pter homines. Non sūt in sicilia pennate.

De Indicis.

Indice formice cornua erytris in ede herculis fixa miraculo fuere. auꝝ e cauernis egerūt terre in regione septētrionaliū indoꝝ qui dardi uocant̄. Erutū hoc ab his tempore hiberno. indi furant̄ estiuo feruore conditis pp uaporē in cuniculis formicis. Que tn̄ odore sollicitate prouolant crebroq; lacerant q̄uis pueloci bus camelis fugientes. Tanta pnicitas feritasq; ē cū amore auri.

De diuersitate insectoꝝ.

Multa aūt insecta & aliter nascūtur. atq; asilum ī primis insidit ex ore. Hic raphani folio primo uerset spissatus sole magnitudine miliū cogit̄. inde corrigitur uermiculus paruus & tridua mox urtica q̄ adiectis diebus crescat īmobilis duro cortice. ad tactum mouet̄ aranei. hoc crusta quā crisalidem appellant rupto deinde eo cortice uolat papilio.

De aīalibus in ligno & ex ligno nascentibus.

Sic quedā ex inde gn̄ant̄ in terra. q̄dam & in ligno. nec em̄ & cossi tantū in eo. sed etiam tabani ex eo nascunt̄. & ubicūq; humor est nimius. Sic intra homīz tinee tricenū pedū aliq̄n & plurium longitudine iā in carne exaī uiuentiū quoq; hoīm capillo. Qua feditate & sylla dictator & alcmā ex clarissimis grecie poetis obiere.

Sylla & Alcman a tineis consumpti.

hec q̄de & aues infestat. phasianas uō interimit nisi puluerātes se. pilos hntium asinū tm̄ imunem hoc malo credūt & oues. Gignūt̄ aūt & uestis gen̄e precipue lanicio interemptaꝝ a lupis ouiū. Aquas quoq; q̄sdam quibus lauemur fertiliores ei gen̄is inuenio apud auctores. Quippe cū etiā certe hoc gignant q̄d animal hoc minimū existimat̄. Alia rursus gn̄antur sordibus generant̄ sordibus a radio solis. posterioꝝ truꝝ lasciuia piturturis. alia puluere humido in cauernis uolucria.

De animali cui cibi exitus non est.

Est animal eiusdem temporis ī fixo semp sanguine capite uiuens atq; ita intumescens. Uni aīali cui cibi nō sit exitus cum nimia dehiscat sacietate. alimento ipo moriens. nūquā hec ī iumētis gignitur. in bubus frequens. in canibus aliq̄n in quibus omīa. in ouibus et

in capris hoc solum eque eoru sanguinis et hirundinu in palustri aqua sitis. na
q; et he toto capite condunt. Est uolucre canibus peculiare suu malu aures
maxime lanians que defendi morsu no queunt. Idem puluis in lanis et ueste
tineas creat pcipue si araneus una includatur. sitiur em et omem humorem
absorbens ariditate ampliat. hoc et in carthis nascat. Est eaz genus tunicas
suas trahentiu coclear modo. sed hoz pedes cernuntur. spoliate aspirant. si acre
uere faciunt chrysalidem. Ficarios culices caprificus gnat. Cantarides uermicu
li ficoz et piri. et peuces. et terebinthi. et rose uenenu hoc remedia secu hnt.
ale medentur quibus demptis letale est. Rursus alia gna culicu acescens natura
gignit. quippe quom et in niue candidi repiant. et uetustiores uermiculi i me
dia quide altitudine rutili. Nam et ipa nix uetustate rubescat. Hircipilis gra
diores torpentesq;. Gignit aliqn contrariu na elementu. Siquide in cypri
erariis fornacib; et medio igni maioris musca magnitudinis uolat pennatu
quadrupes. appellat pyrallis a quibusda pyroto. qd diu est in igne uiuit. quom e
uasit longiore paulo uolatu tuc emoritur. Hypanis fluuius in ponto circa solstiti
um defert acinoz effigie tenues mbranas. quibus erupit uolucris quadrupes
supradcto mo. ne ultra unu diem uiuit. inde imerdion uocat. Reliquis talium
ab initio ad finem septenariu sunt nui. Culici et uermiculi ter septem. corpus
parientibus quater septem. Mutationes et in alias figuras transitus trinis aut q
drinis diebus. Cetera ex his pennata autumno fere moriuntur. Tabani quide etia
cecitate. muscas humore exanimatis si cinere condant uita redit. Itaq; nuc p singu
las ptes corpoz pter iam dcas membratim tractetur historia. Caput habent cun
cta que sanguine. In capite paucis animaliu, nec nisi uolucribus apices. diuersi qd
generis. Phoeni: plumaz serie medio eo exeunte alio. Pauonibus: crinitis ar
busculis. Stymphalide: cyrro. phasiane corniculis. Preterea parco aut q ab illo
galerita appellata quonda postea gallico uocabulo etia legioni nome dedat
alaude. Diximus et cui plicatilem cristam dedisse natura p mediu caput a rostro
residente et fulicaz gen dedit cyrros. Pico martio et gruibus arice. sed spe
ctatissimu insigne gallinaceis corpore consertu: nec carne ita esse: nec carti
lagine: nec callum iure dixerim. uez peculiare. draconu em christas qui ui
derit no repitur. Cornua multis quid et aquatiliu et marinoz et serpentiu
uariis data sunt modis. sed que iure cornua intelligant: quadrupedi tm generi.
Hacteonem em et cipum et in latina historia fabulosos reor. nec alibi maior
Lasciuia nae lusit aialiu armis. Sparsit hec in ramis ut ceruoz. aliis siplicia
tribuit et in eode gne subulonibus ex argumento dcis. alioz figit in palmas di
gitosq; emisit ex his. un platigerontas uocat. Dedit ramosa capreis. sed p
ua nec fecit decidua. conuoluta in anfractu. arietu generi ceu cestus daret. In
festa tauris. In hoc quide gene et feminis tribuit. In multas tm maribus. rubi ca
pris in dorsum adunca. dammis in aduersum. Erecta anfugarumq; ambitu
contorta et in leue fastigiu exacuta ut Lyras decent strepsiceroti que adace

De Tineis

De culicib; et diuersitate eoz.

Nix.

De pirallis siue pyroto.

ippanis.

Tabani. musce.

Historia nature animalium p singula membra.

De cornibus aiuz.

africa appellat. Mobilia eadem ut aures phrygie armentis. trogodithar̄ i ter
ram directa. quadecausa obliqua ceruice pascunt. aliis singula & hec medio capi
te aut naribus ut diximus. Iamq; aliis ad incursum robusta. aliis ad ictum. aliis
adunca. aliis reunca. aliis ad ictum pluribus modis. supina. conuexa. conuersa. oīa
i mucrone migrantia. In quodā genere p manibus ad scabendū corpus. Cocleis.
ad ptemptandū iter cornua hec sic cerastis. aliqn & cocleis singula semp bina ē
ut ptendant & resiliant. Vror̄ cornibus barbaris septentrionalib; putantur
insique bina capitis unius cornua implent. alii prefixa hastilia cuspidant. apd
nos in laminas secta translucent atq; etiā lume inclusū latius fundit. multasq; ali
as ad delicias conferunt. nunc tincta. nunc sublita. nunc que cestrota picture gnē
dicitur. Omnibus aut caua & mucrone demū concreta sūt. Ceruis tm̄ tota solida
& omnibus annis decidua. Bou attritis ungulis cornua ungendo a ruina medetur
agricole. adeoq; sequax nā est. ut i ipsis iuuentū c͡or poribus feruenti cera flectentur
atq; incisa nascentiū in diuersas ptes torquant. ut singulis capitibus quaterna
fiant. Tenuiora feminis plerq; sunt ut in pecore. multis ouiū nulla. nec ceruor̄ n̄
quibus multifidi pedes. nec solipedū ulli: excepto asino indico qui uno armatus
est cornu. bisulcas bina tribuit. nulla supne primores hnt dentes. qui putat eos i
cornua absumi facile coarguitur. Ceruar̄ nā que nec dentes hnt ut neq; mares.
nec tn̄ cornua. Ceteror̄ ossibus adherent, ceruor̄ tm̄ cutibus enascunt. Capita pi
scibus portione corpor̄ maxīa, fortassis ut mergant. Ostrear̄ gnī nulla. nec sp
ongiis nec aliis fere quibus solus ex sensibus tactus est. Quibusdā indiscretū caput ē
ut cancris. In capite cuctor̄ animaliū hoi plurimus pilus. Iam quidē pmiscue maribus
ac feminis. Apud intonsas utiq; gens atq; & noīa ex eo capillatis alpiū incolis gal
lie comate. Ut tn̄ sit aliqua in hoc terrar̄ dria. quippe micom carentes eo gignū
tur sic in cauno lemosi. Et quedā animaliū nataliter caluet: sic strucio. cameli.
& corui aquati qbus apud grecos nomē inde. Defluuiū eor̄ i muliere rar̄. i spado
nibus nō uisum. nec i nullo añ ueneris usū. nec infra cerebr̄. aut infra uertice
aut circa timpora atq; aures. Caluitiū uni tm̄ animaliū hoi preter q̄ innatū. Ca
nities hoi tm̄ & equis. sed hoi semp a priore pte capitis quoin deinde ab auersa
Uertices bini homini tm̄. aliqbus capitis ossa plana tenuia sine medullis serratis pe
ctinatim structa compagibus p̄fracta nō queūt solidari. sed exempta modice
nō sunt letalia: in uicem eor̄ succedente corpā cicatrice. Infirmissima esse
ursis. durissima psytacis suo diximus loco. Cerebrum oīa hnt animalia q̄ sangui
nē eque & i mari q̄ mollia appellauimus q̄uis careant sanguine ut polipi.
Sed homo portione maximū & humidissimū omniq; uiscer̄ frigidissimū: dua
bus supra subterq; membranis uelatū: quar̄ alterutrā rumpi mortifer̄ est.
Ceter̄ uiri q̄ femine maius. hoibus hoc sine sanguine sine uenis. & reliqs sini
pingui: aliud esse q̄ medullā eruditi docent: qm̄ coquendo durescat. Oīm
cerebro medio insunt ossicula parua. Uni homini infantia palpitat, nec corro
borat añ primū sermonis exordiū: que celo capitis sine carne. sine cruore. sīn

Asinus indicus corniger

Cerui natā.

De capite.

De Cerebro preclare.

Sensuū sedes.

cruore. sine sordibus. hic habet sensuū arcem. Hic uenarū oīs á corde uis tēdit.
hic desinit. hic culmen altissimū. hic mentis est regimē. Omnibus aūt aīalibus
in priora pronū: qa & sensus añ ostendūt. ab eo pficiscat̃ somnū. hic capitis muta
tio. Quę cerebrum nō habent. nō dormiūt. Ceruis in capite inesse uermiculi
sub lingue inanitate: & circa articulū qua caput iūgitur humero. XX. pdūt̃.

De Auribus. & unde flacci.

Aures hoī tantū imobiles. ab his flaccorū cognoīa. nec in alia pte feīs maius impē
diū: margaritis dependentibus. In oriente quidē & uiris aurū gestare eo loco
decus existimat̃. Animaliū aliis maiores. aliis minores. Ceruis tm̄ scissę ac ue
lut diuisę. soricibus pilosę. Sed aquilę oīm animaliū dūtaxat generantibus
excepto uitulo marino atq; delphino. & quę cartillaginea appellauimꝰ: & ui
peris. hę cauernas tm̄ hn̄t aurium loco pter cartillagineā & delphinū quē tn̄
audire maifestum ē. Nam & cantu mulcent̃. & capiūtur attōniti sonitu quā nā
audiat mirū. Idem nec olfatus uestigia hn̄t quom olfaciant sagacissime. Pennā
torū aīaliū buboni tm̄ & oto plumę uelut aures. ceteris cauernę ad auditū. Si
mili mō squamigeris atq; serpentibus. In equis & oīm iumentorū gñe: indicia aīi
pferūt marcide fessis. micantes pauidis. subrectę furentibus. resolutę egris.

De Facie.

Facies hoī tm̄. ceteris os aut rostra. frons & aliis: sed hoī tm̄ tristitię. hylaritatis.
clementię. seueritatis index in aīa sensus eius.

De Superciliis.

Supcilia hoī & pariter & alterne
mobilia & in his pars aīi. Negamus an annuimus. hęc maxīe indicant fstm̄. Su
pbia alicubi conceptaculū: sed hic sedē hn̄t. In corde nascat̃: hic subit. hic pendet.
nihil altius sīnt: abruptiusq; inuenit in corpōe nisi solitaria esset.

De Oculis.

Subiacēt
oculi pars corporis preciosissima: & qui lucis usu uitam distinguat á morte.
Non omnibus aīaliū. In ostreis nulli. quibusdā concharū dubii. pectines em̄ si qs digitos
aduersum an eos moueat: cōtrahūt. & uidentes & olentes fugiūt admota ferra
menta. Quadrupedū talpis uisus nō est: oculorū effigies inest: si quis ptentā de
trahat membranā. & inter aues ardiolarū gñā quos leucos uocāt: altero oculo ca
rere tradunt. Optimi augurii quom ad austrū uolent: septentrione ue. solui em̄
picula & metus narrant. Nigidius uel locustis nec cycadis esse dicit. Coclęis oc̄lo
rū uicem corniacula bina pretemptatu adimplent. nec lumbricis ulli sunt uer
miūue generi oculi. hoī tm̄ diuerso colore: ceruis in suo cuiq; gñe. sicles & equorū

De oculorū differentiis.

quibusdā glauci. Sed in hoīe numerosissime uarietatis atq; drię. grandiores. modici.
parui. prominentes: quos ebetiores putāt. conditi quos clarissime cernē sic̄ i co
lore caprinos. Preterea alii contuent̃ longinqua. alii nisi prope admota nō cernūt.
Multorū uisus fulgore solis constat: nubilo die nō cernentiū. nec pt̄ occasū. alii inter
diu hebetiores noctu pter ceteros cernūt. De geminis pupillis aut qbus noxii uis
essent satis diximꝰ.

.§. li. vii. c. ii.

T. Caesar.

Tyberio caesari in tenebris clariores ferūt. Ipsi aliā genitorū
mortaliū fuisse naturā: ut expgefctus noctu haud alio mō q̄ luce clara cōtueret̃
oīa: paulati tenebris sese obducentibus.

Caes. Augustus.

Diuo augusto equorū mō glauci fuere
supq; hoiem albi: abdicantis magnitudinis. qua obcam diligentius spectari eos
iracunde ferebat.

Claudius caes.

Claudio caesari ab angulis candore carnoso sanguineis uenis

subinde suffusi. C. principi rigentes. Neroniani siquidem conniuere ad prope admota ebetes. xx. gladiatorum in gaii principis ludo fuere: in his duo omnino qui contra comminationem aliquam non conniueret: et ob id inuicti. Tante hoc difficultatis est homini. Plerisque uero naturale ut nictare non cessent: quos pauidiores accepimus. Oculos unicolores nulli cum candore omnibus medius paulo differentes.
Neque ulla ex parte maiora indicia animi cunctis animalibus: sed maxime homini. id est moderationis. clementie. misericordie. odii. amoris. tristitie. letitie. Contuitu quoque multiformes. truces. torui. flagrantes. graues. transuersi limis. summissi. blandi. profecto in oculis animus inhabitat. ardent. intenduntur. humectant. conhibent hic illa misericordie lacrima. hos quom osculamur animum ipsum uidemur attingere. hic fletus et rigantes ora riui. quis ille humor est: in dolore tam fecundus et paratus aut ubi reliquo tempore. Animo autem uidemus: animo cernimus. Oculi ceu uasa quedam uisibilem eius partem accipiunt atque transmittunt. Sic magna cogitatio obcecat abducto intus uisu. sic in morbo comitiali animo caligante aperti nihil cernunt.
Quin et patentibus dormiunt lepores: multique hominum quas corybantiasin greci dicunt.
Tenuibus multisque membranis eos natura composuit. callosis contra frigora caloresque in extremo tunicis quas subinde purificat lacrimationum saliuis lubricos propter incursantia et mobiles. media eorum cornua fenestrant pupille cuius angustie non sinunt uagari incertam aciem: et uelut canali dirigunt obiterque incidentia facile declinant. aliis nigra. aliis rauca. aliis glauci coloris orbibus circumdatis ut habili mixtura et accipiantur circumiecto candore. Lux et tepetur percussu non obstrepat. adeoque his absoluta uis speculi ut tam parua illa pupilla totam imaginem reddat hominis. Ea causa est ut pleraque alitum e manibus hominum oculos potissimum appetant quia effigiem suam in his cernentes: uelut ad cognata desideria sua tendunt. Verumtamen quedam ad crementa lune morbos sentiunt: sed homo solus emisso humore cecitate liberatur. Post xx. annum multis restitutus est uisus. quibusdam statim nascentibus negatus nullo oculorum uitio. multis repente ablatus simili modo nulla precedente iniuria. Venam ab his pertinere ad cerebrum peritissimi auctores tradunt. ego et ad stomachum crediderim. Certe nulli sine redundatione eius uertitur oculus. Morientibus illos operire: rursusque in rogo patefacere quiritium magno ritu sacrum est. ita more condito ut neque ab homine supremum eos spectari fas sit: et caelo non ostendi nefas. Vni animalium homini deprauantur. Vnde cognomina strabonum et paetorum. Ab hisdem qui altero lumine orbi nascerentur, coclites uocabantur: quis paruis utrisque: ocelle lucinii minure cognomen habuere. Nocturnorum animalium ueluti felium in tenebris fulgent: radiantque oculi ut contueri non sit. et capre lupoque splendent lucemque iaculantur.
Vitulo marino et hiene in mille colores transeunt subinde. Quin et in tenebris multorum piscium refulgent sicut aridi robustique caudices uetustate putresque. Non conhibere diximus qui obliquus: sed circumacto capite cernere. Cameleonis oculos ipsos circumagi totos tradunt. Cancri in obliquum aspiciunt crusta fragili inclusis

C. caesar. Nero imperator.

Animus ex oculis.

oculis uidere. animo cernere.

Lepores.

De cecitate.

Oculos a stomacho.

mos romanus.

hinc strabones atque Paeti.

Codices.

Ocelle lucini.

Felium.

cautex in tenebris lucens.

ocio

rigentes. Locustis. squillis. magna ex pte sub eodem munimento pduri eminet.
quorũ duri sũt minus cernũt q̃ quorũ humidi. Serpentũ catulis & hyrundinũ
pullis si quis eruat renasci tradunt. Insectorũ omnĩ & quibus testacea ẽt opimẽ-
ta, oculi mouent̃: sicut quadrupedũ aures. quibus fragilia opimenta his oculi
duri. Omnĩa talia & pisces & insecta nõ hñt genas. nec integũt oculos. oĩbus

Gene.
Palpebre.

membrana uitri mõ translucida obtendit̃. Palpebrę in genus hoĩ utrĩq;. mu
lieribus uõ etiã infectę quotidiana tãta ẽ decoris affectatio ut tingant̃ oculi
quoq;. Alia de causa hoc nã dederat ceu uallũ qddam uisus & prominens muni
mentum contra occursantia aĩalia: aut alia fortuitu icidentia. Defluere eas
haud imerito uenere abundantibus tradũt. Ex ceteris nulli sunt nisi quibz & in
reliquo corpore pili. Sed quadrupedibus in superioribus tm̃ gene. uolucribus ĩ in
feriore & quibus molle tergus ut serpentibus. & quadrupedũ quę oua pariũt

Strucio camelus.

ut lacertę. Strutio camelus alitũ sola ut hõ utrĩq; palpebras hẽt. He gene
quid omnibus. ideo neq; nictationes his quę aĩal generant. Grauiores alitũ in
feriore gena conibent: eędem nictant̃ ab angulis membrana obeunte. Colũ
bę & silia utraq; conniuẽt. At quadrupedes q oua pariũt ut testudies. cocodrilli.
inferiore tm̃ sine ulla nictatione pp. pduros oculos. Extremũ gene superioris

Supercilia.

antiqui cilũ uocauẽ. Vnde & supcilia. hoc uulnere aliquo obductum nõ coale
scit. pi paucis hũani corpis membris infra oculos: male hoĩ tantũ quas prisci

Male.
XII. Tabul.

genas uocabant XII. tabularũ interdicto radi easuetates. pudoris hęc sedes. ibi
maxĩe ostendit̃ rubor. infra eos hylaritates risumq; indicantes buccę. Et al

De Naso.

tior hoĩ tm̃ quem noui mores subdole irrisioni dicauẽ nasus. nõ aliũ aĩaliũ

Nares.

nares eminent. Auibus. serpentibus. piscibus foramĩa tm̃ ad olfatus sine na
ribus. & hinc cognoĩa Symorũ. Sylonũ. Septiõ mense genitis sepenũo fora

Symi. Syli.
Labra.
Os.

mina aurĩũ & narũ defuere. Labra a quibus bochila beones dci: & os pro
bum: durius uel animal generantibus pro his cornea & acuta uolucribus ro
stra: eadem rapto uiuentibus adunca collecto. recta herbas rodentibus. linũq;.
lata iusum iumentis uice manũ ad colligenda pabula. Ora aptiora laniatu ui

Mentum.
Maxille.

uentibus. Mentũ nulli preter hoiem nec male. Maxillas cocodrillus tm̃ supiões

De Dentibus.

mouet. Terrestres quadrupedes eodẽ quo cetẽ more pter que in obliquũ. Den
tiũ tria genera serrati: aut continui: aut exerti. Serrati pectinati coeũtes ue
contrãio occursu atterant̃: ut serpentibus. piscibus. canibus. Continui ut hoĩ eq°.
Exerti apro. hypothamo. elephanto. Continuorũ qui digerũt cibũ lati & acuti.
qui conficiũt duplices. qui discriminãt, eos caniĩ appellant̃. hi sũt serratis lo
gissimi. Continui aut utraq; pte oris sũt ut equo: aut superiores primores nõ st
ut bubus. ouibus. omnibusq; qui ruminãt. Caprę superiores nõ sũt pter pmores
geminos. Nulli exerti quibus serrati. raro feię & tñ sine usu. Itaq; quom apri
pcutiant. femĩe sues mordent. Nulli aui cornua exerti: sed omnibus concaui. Ce
teris dentes solidi. Piscũ omnibus serrati pter scarũ. huic uni aquatiliũ pleni.
Ceterũ multis eorũ in lingua & toto ore: ut turba uulnerũ molliãt q attritu sbigẽ ne

queũt. Multas et in palato atq; in cauda etiā. preterea in os uergentes ne excidāt cibi nullum habentibus retinendi ām miculū. Similes aspidi et serpentibus: sed duo in sua parte dextra leuaq; longissimi tenui fistula pforati. ut scorpioni aculei uenenū infundentes. non aliud hoc esse q̄ fel serpentū: et inde uenas sub spina ad os puenire diligentissimi auctores scribunt. Quidā unū esse eū. et quia sit aduncus resupinari quom momorderit. Aliqui tūc decidere eū rū susq; recrescere facilem decussu, et sine eo esse quos tractari cernant. Scorpionis caude in esse eum et plerisq; ternos. Viperis dentes gingiuis creduntur. h eadē pregnans ueneno impresso dentū repulsa uirus fundit i morsus. Uolucrum nulli dentes preter uespertilionē. Camelus una ex his que nō sint cornigera i superiore maxilla priores nō habet. Cornua hntium nulli serrati. Et cocleę dentes hnt. pditio est tn̄ i amnis earū derosa uicta. At i marinis crustata et cartillaginea pmos hre. It echinis quinos esse, vn̄ intelli potuūt miror. Dentiū uice aculeis insectissimi edentes ut homi. elephanto intus ad mandendū quattuor: pterq; eos pminent. masculis reflexi: feminis recti atq; proni. Musculus marinus qui balenā antecedit nullos habet. sed prolixis setis intus os hyrtū et lingua etiā appellatū. Terrestriū inmitis quadrupedibus primores bini utrinq; longissimi. ceteris cū ipsis nascunt̄. hoī postq̄ natus est, septiō mense. Reliquis ppetui manent. mutant̄ hoī. leoni. iumento. cani. et ruminantibus. sed leoni et cani. nō nisi canini appellati. Lupis dexter caninus i magnis hetur opibus. Maxillares qui sunt de caninis nullam aīal mutat. Hoī nouissimi qui genuini uocant̄ circiter. xx. anni gignūt̄. intus et octogesimo feīs quoq;. Sed quibus in iuuenta non fuere nati: decidē in senecta et mox renasci certū est. Zocleno traceno ciui renatos esse post .c.iiii. annos. mutianus uisū a se prodidit. Cetez maribus ples q̄ feīs i hoīe. pecude. capris sue. Tymarcus nycodus filius papii: duos ordines habuit maxillarū. frater eius nō mutauit pmores. ideo ptereut. Est exemplū: dentes hoī et in palato geniti. At canini amissi casu aliquo nūq̄ renascuntur. Cetīs senecta rubescunt. equo tm̄ candidiores fiut. Etas ueteranoz dentibus iudicatur. Equo sunt nūo. xl. Amittit. xxx. mense pmores utrinq; binos. sequente anno totidem. proximos quom subeut. Dicit columella tres qnto anno icipiente binos amittit. qui sexto anno renascuntur. vii. omes het et renatos et immutabiles. Equo castrato prius nō decidūt dentes. Asinoz genus tricesiō mese sitr amittit: deinde senis mensibus. Quę si nō prius pepere q̄ decidat postremi: sterilitas certa. Bobus bis mutant̄. Suibus decidunt. Nunq̄ absumpta hac obseruatione. senectus in eqs et cetis ueterinis intelligr dentiū brochitate. supcilioz canicie circa ea lacunis quom fere. xvi. anoz existimant̄. Hoīum dentibus qddam inest uirus. Namq; et speculi nitore ex aduerso nutati ebetantes columbaz fetus implumescut. reliq̄ de his in gnatione hoim dcā sut. E rumpentibus morbis corpora infantię accipiut. Reliqua aīalia q serratos hnt:

Aut ipsius serpentis fel esse uenenū.

Vespertilio dentat.

de Lupi dente dextro canino.

De zocleno traco.

Thimarcus nicodus.

adde qd e. §. li. vii. c. xvi.

De Dentibus equoz.

Columella.

De Lingua.

seuissima dentibus. Linguę uero omnibus eodem mō. Tenuissima serpentibus
& trisulca. uibrans. atri coloris. & si extrahat̄ plonga. Lacertis bifida & pilo
sa. Vitulisq; marinis duplex. sed supradictis capillamenti tenuitate. cetis ac cir
cumlambenda ora. Piscibus paulo minus q̄ tota adherens. Cocodrillis tota. sed
in gustatu linguę uice carnosū aquatilibus palatū. Leonibus partus oībusq; ge
neris eius. etiam felibus imbricate asperitatis & limę similis. attenuansq; lambē
do cute hoīs. Quę cā. etiam mansue fcā. ubi ad uiuū sanguinē puenit. saliua
inuitat ad rabiem. De purpurar̄ linguis diximꝰ. Ranis prima coheret intima
absoluta a gutture qua uocem mittunt mares cū uocant̄ ololigones. Statuto id
tempore euenit cientibus ad coitū feras. Tum siqdem inferiore labro demisso
ad libramentū modicę aquę receptę in fauces. palpitante ibi lingua ululatus
a liturno exempti buccar̄ sinus. Perlucent oculi flagrant labore ppt̄ ulsi.
Quibus in posteriore pte aculei & his & dentes & lingua. Apibus etiam plonga
eminens & cycadis. Quibus aculeus in ore fistulosus. his nec lingua nec dentes.
Quibusdam insectis intus lingua ut formicis. cetera lata elephanto. p̄pue reli
quis in suo gn̄e semp absoluta. Hoī tm̄ ita sepe constricta uenis. ut intercidi eas
necesse sit. Metellū pontificem adeo inexplanatę fuisse accepimꝰ. ut multis
mensibus tortus credat̄ quom meditatur i medicanda ede opifer. educere ce
terum septimo fere anno sermonē expmit. Multis uō contigit ut auiū & aīa
liū uocis discrete edatur intentio. Intellectus sapor est ceteris i pma lingua. ho
mī & in palato. Tonsile in hoīe insule glandule. Q ꝯ inter eas uuę noīe ultio de
pendet palato hoī tantū est. subeo minor lingua nulli generantiū. Opa eī ge
mina duabus interposita fistulis. Interior ear̄ epiglossis appellatur. altera
ad pulmonē atq; cor ptinens. hanc opit in epulando spiritu ac uoce illac me
ante. nisi potus cibusue ī alienū deerrauerit tramite torqat altera exterior.

Metellus pont. max.

Sapor.

Gula.

Arterię.

Ceruix.

Appellat̄ sane gula qua cibus atq; potus deuorat̄. Tendit hec ad stomachū. his
ad uentrē. hanc pulices opit quom spiritus tm̄ aut uox comeat ne restagnatio
intempestiua alui obstrepat & cartillagine & carne. Arterię gulę neruo &
carne constant. Ceruix nulli nisi quibus utraq; hęc. ceteris collū quibus tm̄ gula.
Sed quibus ceruix e multis uertebratisq; orbiculatim ossibus flexibilis ad circū
spectum articulor̄ nodis iungitur. Leoni tm̄ & lupo & hiene singulis rectis
q; ossibus rigens. Cetā spinę adnectut̄. Spina lumbis ossea. sed tereti struc
tura pmedia foramina a cerebro medullā descendente. eandē esse ei natiuā:
quā cerebro colligunt. qm̄ pretenui eius membrana non incisa. statī expire
tur. Quibus longa crura, his longa & colla. Item aquaticis q̄uis breuia crura
limitibus. siti modo incuruis ungues. Guttur hoī tm̄ & suibus intumescit aquar̄ q̄
potant̄ plerunq; uitio. Summū gulę fauces uocant. postremū stomachus.
hic nomine est subarteria iam carnosa inanitas adnexa spinę & latitudine
ac longitudine lacunę modo fusa. Quibus fauces nō sūt: nec stomachus qde
est. nec colla. nec guttur. ut piscibus & ora uentribus iungunt̄. Testudine ma

Spina.

medulla.

Collum.

Guttur.

Fauces.

Stomachus.

rine. Lingua nulla. nec dentes. sed rostri acie comminuit omnia. Postea arteria
et stomachus denticulosi callo i modum rubi ad conficiendos cibos decrescenti
bus renis quicqd appinquet uent nouissima asptas ut sobrina fabris. Cor
animalibus ceteris in medio pectore est. hoi tantum infra leuā papillam turbi
nato mucrone priore eminens. Piscibus solis ad os spectatur. Hoc pmū nascen
tibus formari in utero tradunt. deinde cerebr. sicut tardissime oculos. sed hos
primū mori. cor nouissime. Huic ppuus calor palpitat. certe et quasi alteri
mouet intra ialia pmolli firmoq; opertum membrane inuolucro. munitum
costar et pectoris muro. ut pareat ppuā uite cām et origine. Prima domi
cilia intra se aio et sanguini prebet sinuoso specu. et i magnis animalib; tri
plici. i nullo nō gemino. ibi mens habitat. Ex hoc fonte due grandes uene i
prorsa. et retro grandes arruū sparsa ramor serie p alias minores. oibus m
bris uitalem sanguine rigant. Solum hoc uiscerum uiciis nō maceratur
nec supplicia uite trahit. lesumq; morte ilico affert. ceteris corruptis ui
talitas in corde durat. Bruta existimant animaliū quibus dur riget. auda
cia quibus paruū est. pauida quibus pregrande. Maximū aut proportione
muribus. lepori. asino. At in ceruo. panthera. mustelis. hyenis minima. et
in oibus timidis aut pp metu maleficis. In paphlagonia bina pdicibus corda
n equor corde et boum ossa repiuntur interdū. Augeri id psingulos annos
in homine ad binas dragmas ponderis ad qnquagesimū accedere. Ab eo d
trahi tindem. et io non uiuere hoiem ultra centesimū annū defectu cordis
egyptii existimant. quibus mos est cadauera asseruare medicata. Hyrsu
to corde gigni quosdam hoies produt. neq; alios fortiores esse in dustria
sicut aristomene messenū qui. ccc. occidit lacedemonios. ipē conulnātus
et captus semel p cauernā lautumiar euasit. Angusta uulpiū aditus se
cutus. Iter captus sopitis custodibus. somno ad igne aduolutus lora cū cor
pore exussit. Tercio capto lacedemonii pectus dissecuere cā uidendi. hirsu
tumq; cor repertū est. In corde sūma pinguitudo est qdā. Letis extis: nō sp
aut in pte extor habitū est. L. postumio. L. albino rege sacror post. c. XXVI.
olympiadem. quom rex pyrrhus ex italia discessisset. cor in extis aruspices
inspicere ceperūt. Caesari dictatori quo die pmū ueste purpurea pcessit.
atq; in sella aurea insedit. sacrificanti bis in extis defuit. Vnde qstio magna
de diuinatione argumentantibus. potuerit ne sine illo uiscere hostia uiuere.
an ad tempus amiserit. Negatur cremari posse in his qui cardiaco morbo obi
erint. Negat et ueneno interempts. Certe extat oro metelli qua reū impsso
ne ei sceleris coarguit. Hoc usus argumento palāq; testatus nō potuisse obuenenū
cor germanici cesaris cremari. Contra gñe morbi defensus e pyrrho. Subeo
pulmo est. spirandiq; officiū attrahens ac reddens aiam. Idcirco spongiosus ac
fistulis inanibus cauus. pauca eū ut dcm̄ est hnt. Aquatilia ac cetera oua pari
entia exiguū spumosum nec sanguineū. ideo nō sitiūt. Eadē est cā quare sb

De corde optime.

Cor pmū nascens: pmūq; oium moriens oculus.

De hirsuto corde aristomenis.

De extis.

Caesar purpuratus.

Q nō possint amburi corda cardiacor aut uenenator.

De Pulmone.

aqua dum ranę & phocę urinent. Testudo quoq; q̄uis pregrande & sub toto te
gumento habeat: sine sanguine nō habet. Quanto minor hic corporibus: tāto ue
locitas maior. Cameleoni portione maximus & nihil aliud intus.

De iecore.

Iecur in dextra
pte est. In eo qd caput extoꝝ uocant magnę uarietatis. M. marcello circa mortē

Marcellus.
Hanibal.
Marius.
Caius.
C. Laudius.
Augustus.

quom periit ab hanibale defuit in extis. Sequti deinde die geminū reptū est. De
fuit & C. mario quom imolaret utice. Idem. C. pncipi. Kł. ianuarias quom in
iret consulatū quo anno interfectus est. Claudio successore eius quo mense interem
ptus est ueneno. Diuo Augusto spoleti sacrificanti: pmo potestatis suę die uicti
maꝝ iocinera replicata intrinsecus ab ima fibra repta sūt: responsumq; duplica
tuꝝ intra annū imperiū. Caput extoꝝ tristi ostento caesū quoq; est, pter q̄ in soli
citudine ac metu. Tunc enī pemit. cor ac bina iocinera lepori circa prilietum
& charnem & cheroneso ad ppontidē. mixq; translatis alio interiit alteꝝ. In
eodē est fel nō omnibus datum animalibus.

De Felle.

In euboea callide nullū pecori. In na
xo pregrande geminūq; prodigii loco utrinq; aduene. Equi. muli. asini. cerui. ca
pre. capri. cameli. delphini nō hnt. Muriū aliq hnt. Hoīum paucis nō est quoꝝ
ualetudo firma & uita longior. Sunt qui equo nō quidē in iecore esse: sed ī al
uo putent & ceruis in cauda aut ī intestinis. ideo tanta hnt amaritudine ut a ca
nibus nō attingant.

Quid fel.

Est aūt nihil aliud q̄ purgamentū pessimusq; sanguis & io
ī materia est. Certe iecur nulli est nisi sanguinē hntibus. Accipit hic a corde
cui iūgit: funditq; in uenas. Sed in felle nigro insanie cā hoī: morsq; toto red
dito. Hinc & mores crimen bilis nomine adeo magnū est in hac pte uirus
quom se fundit in animū qn & toto uagū corpore: colorem oculis quoq; aufert.
Illud quidē redditū est aenis ingrescitq; contacta eo: ne q̄s miretur id uene
nū esse serpentiū. Carent eo qui absintheo uescūtur ī ponto. Sed renibꝫ & pte
altera intestino iūgitur: ut coruis. coturnicibus fasianis. quibus intestino tm: ut
columbis. accipitre. muraenis. paucis auiū in pectore. Serpentibus portione ma
xime copiosum & piscibus. Est aūt toto plerisq; intestino sicut accipitri. miluo.
Preterea in pectore est & ceteris auibus. Uitulis quidē marinis ad multa quoq;

De tauroꝝ felle.

nobile. Tauroꝝ felle aureus ducit̄ color. aruspices id neptuno & umoris pote
tię dicauē. geminūq; fuit diuo augusto quo die apud actiū uicit. Muriū ie
cusculis fibre ad numeꝝ lunę ī mense congruē dicitur. Totidem & inueniri
quot ut lumen eius sit. pterea bruma increscere. Cuniculoꝝ exta in betica ge
mina sepe repiunt̄. Ranaꝝ rubetaꝝ altera fibra a formicis nō attingit̄. pp
uenenū arbitrant̄.

Valde durat iecur.

Iecur maxime uetustatis patiens centenis durare annis.
hoc syrio quom exempla prodidere. Exta serpentibus & lacertis longa cecine
bola terra non draconi se miscuisse de extis leto prodigio traditur. & profecto
nihil incredibilius ita existimantibus.

Pyrrhus.

Pyrrho regi quo die periit: pcisa hosti
arū capita repsisse sanguinē suū lambentia.

precordia.

Exta hoī ab inferiore uiscerū
parte sepantur membrana quę pcordia appellant. qa corde ptendit̄. qd grēci
appellauerūt phrenas. Omnia quidē pncipalia uiscera: membranis propriis

ac uelut uaginis inclusit prouidens natura. In hac fuit et peculiaris causa uici
nitas alui: ne cibus supprimeret animus. hic certe refertur accepta subtilitas
mentis. ideo nulla est ei caro: sed neruosa exilitas. In eadem precipua hylarita
tis sedes: quod titillatu maxime intelligitur alarum quas subit non alibi teniuore hu
mana cute. ideoque scalpendi dulcedine ibi proxima. Ob hoc in pluris gladiatorum
que spectaculis mortem cum risu traiecta precordia attulerit. Subest uenter sto
machum habentibus. Ceteris simplex. Ruminantibus geminus. Sanguine caren
tibus nullus. Intestinum .n. ab ore incipiens quadam uia eodem reflectitur ut sepie
et polipo. In homine annexus infimo stomacho siliis canino. His solis animalium
inferiore parte angustior quia sola uomunt. quia repleto propter angustias supprimitur
cibus. quod accidere non potest his quorum spaciosa laxitas eum ad inferiora trans
mittit. Adhoc uentriculo lactes in oue et homine per quas labitur cibus. In ceteris illa
ea quibus capatiora intestina ad aluum hominique: flexuosissimis orbibus. Idcir
co magis auidi ciborum quibus ab aluo longius spatium. Idem minus solertes quibus
obesissimus uenter. Aues quoque geminos sinus habent. quedam unum quo merguntur
recentia ut guttur. alterum in que ex eo demittunt cum decoctione maturata ut
galline palumbes. columbe. perdices. Cetera uero carent eo: sed gula patenti
ore utuntur ut graculi. corui. coturnices. Quedam neutro modo: sed uentre proxi
mum habent quibus prelonga colla et angusta ut porphirioni. Venter. solidi pe
dum asper et durus terrestrium. Aliis cancellatim mordacis quibus neque dentes
utrinque nec ruminatio. Hic conficiuntur cibi. hinc in aluum delabuntur. Media hi
umbilico adnexa omnibus. In homine alia infima parte. Silis a grecis appellatur
colon ubi dolor. magna parte angustissima canibus. qua decausa uehementi
nisu: nec sine cruciatu leuant eum. Insaciabilia animalium quibus a uentre
protinus recto intestino transeunt cibi. ut lupis ceruicariis et inter aues mer
gis. Uentres et elephanto .iiii. Cetera suibus sita. Pulmo quadruplo maio
ribus bubulo. Auibus uenter carnosus callosusque. In uentre hyrundinum pul
lis lapilli candidi aut rubenti colore qui chelidonii uocantur magis narran
tibus artibus reperiuntur. et in iuuencarum secundo uentre pile rotunditate ni
gricans tofus nullo pondere singulare ut putant remedium egre parientibus
si tellurem non attingerit. Uentriculi atque intestina pingui ac tenui omento
integuntur. preter quam oua gignentibus. Huic anectitur Lien in sinistra parte
aduersus iecori cum quo locum aliquando permutat. sed prodigiose quidam computatur
inesse oua parientibus. Item serpentibus admodum exiguum. Ita certe admodum
apparet in testudine et cocodrillo et lacertis et ranis. [illegible]
constat. neque his que carent sanguine. Peculiare cursus impedimentum aliquando
in eo. quamobrem inuritur cursorum laborantibus. et per uulnus etiam exempto uiuere
animalia tradunt. Sunt qui putent adimi risum simul homini intemperantiamque co
ci constare Lienis magnitudine. Asie regio cepsis appellatur in qua minima esse
pecora tradunt: et inde ad lienem inuenta remedia. At in priueto et charne

Senecae epistola xv. [illegible]

Venter.

Sen. Maiore corporis sarcina animus eliditur et minus agit e.

chelidonius in pullis hirundinum.

De toso in uentre iuuence.

Lien.

Splen.

Renes.

quaterni renes ceruis. contra pennatis squamosisq; nulli. De cetero summi adherent lumbis. Dexter hominibus est latior et minus pinguis sicciorq; Vtriq; aut pinguitudo e medio exit pterq in uitulo marino. Animalia in renibus pinguissimis oues quid letaliter circum eos concreto pingui. aliqn in his inueniunt lapilli. Renes habent omnia quadrupedum que aial generat. Oua parientium testudo sola. que et alia omnia uiscera: sed ut ho bubulis sitis uelut e multis renibus compositus.

Pectus. Pectus pcordiis et uitalibus nã circumdedit. at uentri que necesse erat increscere ademit. Nulli animalium circa uentrem ossa. Pectus hoi tm: reliquis latum carinatum. Volucribus magis et inter eas aquaticis maxime.

Coste. Coste hoi tm octone. subitos dene. cornigeris tredecim. serpentibus xxx.

Vesica. Infra aluum est a priore pte uesica que nulli oua gignentium preter testudinem nulli nisi sanguineum pulmonem hntem. nulli pedibus carentium.

Ilia. Inter eam et aluum arteriae ad pubem tendentes que ilia appellant.

Lapis. calculi. In uesica lupi lapillus qui syrites uocatur: sed hominum quibusdã diro cruciatu subinde nascentes calculi et setarum capillamenta. Vesica membrana constat: que uulnerata cicatrice non solidescat. neq; qua cerebrum aut cor inuoluitur. Plura enim membranarum gñã: feminis eade omnia pter uesicam.

Uterus. Vulua. et intus utriculus. unde dictus uterus. qd alio noie locos appellat. hoc in reliquis animalibus uuluam. Hec uipere et intra se parientibus duplex. Oua generantium annexa pcordiis: et in muliere geminos sinus ab utraq; parte laterum het funesta quociens uersa spm inclusit. Boues grauidas negant pterq dextro uulue sinu. ferre etiã quom geminos ferant. Vulue eiecto partu melior q edito. eiectitia uocat illa. hec porcaria. Primi pares suis optima. contra effectus a partu pterq eodem die. Suis occise lauda ac matre. Nec nouellarum suum pter primiparas probant. potiusq; ueterum necdum effetarum. nec biduo ante partum aut post ptum. aut quo eiecerit die pxima eiectitia est. occise uno die post partum hui et suminum et optimum si suo fetus no hauserit eiectitie teterrimum. Antiqui abdomen uocant priusq caleret iniacentes occidere no assueti.

Adeps. Cornigera una pte detata et que in pedibus callos habent seuo pinguescunt. Bisulca fissisue in digitis pedibus et no cornigera adipe. Concretus hic et quom refrixit fragilis. sp in fine carnis. contra pingue inter carnem cuteq; sucum et liquidum.

Pinguitudo. Quedam non pinguescunt ut lepus perdix. Steriliora cuncta pinguia. et in maribus et in feis. senescunt q; celerius ppinguia. Omnibus animalibus est qddam in oculis pingue. Adeps autem cunctis sine sensu. quia nec arterias hnt nec uenas. Plerisq; aialium est pinguedo sine sensu. qua ob causam sues spirantes a muribus tradunt rosas. Quin et L. Apronii consularis uiri filio detractos adipes: elatumq; corpus inmobili onere et medullam ex eodem uidetur. iuuenta rubens. in senecta albescens. Non nisi cauis hec ossibus nec cruribus iumentorum aut canum. qr fracta no feruminatur qd defluente euenit medulla. Est aut pinguis his quibus adeps obesa. Cornigeris neruosa et in spina tm dorsi ossa no hntibus ut piscium generi. Vrsis nulla. Leoni in femorum et brachiorum ossibus paucis exigua admodum. Ceteris in tanta duritia. ut ignis elidatur

uelut e silice. His dura que non pinguescaut asinorum. Ad cubas canora. Delphini ossa non spine animal enim parint. Serpentibus spine. aquatilium mollibus nulla. sed corpus carnis carnis iunctum: ut sepie atque Lolligini. Et insectis negatur atque esse ulla cartilaginea animalium. Aquatilium habent medullam in spina. Vituli marini cartillaginem non ossa. Item omnium auricule ac nares que modicum eminent flexibili mollicie nature prouidentia ne frangerentur. Cartillago rupta non solidescat. nec precisa ossa recrescunt: preter quam ueterinis abuncula ad suffragina. Homo crescit in longitudine ad annos quater septenos. quoniam deinde ad plenitudinem. maxime autem pubescens nodum quendam soluere et precipue egritudine sentit. Neruj orsi a corde bubuloque etiam circumuoluti silentem naturam et cetera habent. In omnibus lubricas applicatis ossibus nodosque corporum qui uocantur articuli: alibi interuentu. alibi ambitu: alibi transitu ligantes. hic teretes. illic lati: ut quecumque poscit figuratione hi sincisi allidantur. Mixque uulneratis summus dolor. prefectis nullus. Sine neruis quedam animalia ut pisces. arteriis enim constant: sed neque his molles. Piscium generi non sunt nerui interiores conducunt membra: superiores reuocant. Inter hos latent arterie: id est spiritus semite. his innatant uene .i. sanguinis riui. Arteriarum pulsus in cacumine maxime membrorum euidens index fere morborum in modulos certos. legesque metricas per etates stabilis aut citatius aut tardius descriptas ab Herophilo medicine uate miranda arte nimiam propter subtilitatem disertus. Obseruatione tam crebri aut languidi ictus gubernacula uite temperat. Arterie carent sensu nam et sanguine. nec omnes uitalem continent spiritum. precisisque torpescat tantum pars ea corporis. Aues nec uenas nec arterias habent. Item serpentes. testudines. lacerte: minimumque sanguinis. uene pertenues. Postremo fibre super tota cute disperse: adeo in angustam subtilitatem teniant: ut penetrare sanguis non possit aliudue quam exilis humor ab illo qui cacuminibus innumeris. Sudor in umbilico uenarum appellatur nodus ac coitus. Sanguis quibus multus et pinguis iracundia. maribus quam feminis nigrior. et iuuenta magis quam senio. et in inferiore parte pinguior. Magna et in eo utilitatis portio: emissus spiritum trahit secum: et tamen tactum non sentit. Animalium quibus fortior ac sanguis crassior: sapientiora. quibus tenuior: timidiora: quibus minimus ac nullus: ebetia. Taurorum celerrime coit atque durescat: ideo pestifer potu maxime. Aprorum ac ceruorum caprarumque et bubalorum omnium non spissatur. Pinguissimus asinis. Homini tenuissimus. His quibus plus quaterni pedes: nullus. Obesis minus copiosus: quoniam absumitur pingui. Profluuium eius uni fit in naribus homini. aliis nare alterutraque. quibusdam per infera. multis per ora statuto tempore: ut nuper in atrio uiro pretorio: et omnibus annis uolusio saturnino urbis prefecto qui .xc. etiam excessit annum. Solum hoc in corpore temporalium sentit incrementum. siquidem hostie abundantiorem fundunt si prius bibere. Que animalium latere certis temporibus diximus: non habent tunc sanguinem. preterea exiguas admodum circa corda guttas miro opere nature. sic et in homine uim ei ad minima momenta mutari: non modo tantum

Cartillago.
Ossa.
HOMO quantum crescit.
Nerui.
Articuli.
Teres.
Arterie.
Uene.
De Arteriis.
Heripilus et laus eius.
De Sanguine.
Quorum celerrime siccetur.
quorum non coeat.
quorum grauis ut tenuissimus et
quorum nullus.

in ore suffusa materia: uer(um) ad singulos animi habitus pudore. ira. metu. pal
loribus. Pluribus modis: situm ruboris. alius em(m) ire & alius uerecundie. Nam
i(n) metu refugere: & nusq(uam) esse certu(m) est multisq(ue) transfuge(n)t transfossis: q(uo)d ho(mi)
t(ame)n euenit. Nanq(ue) imitari diximus colorem alienu(m) accipit quada(m) re. Percussus

An in sanguine principatus.

ho(mo) solus in se mutat. Morbi omnes mors q(ue) sanguine absumit. Sunt q(ui) subtili
tatem a(n)i(mi) constare no(n) tenuitate putet: sed cute opimentisq(ue) corpo(rum) magis aut
minus bruta esse: ut ostreas & testudines. Boum terga. setas suu(m) obstare tenui

De Tergore.

tate meantis sp(irit)us. ne pu(r)u(m) liquidu(m)q(ue) transmitti. Sic & in ho(m)i(n)e quom crassior cal
losiorue excludat cutis. Que uero no(n) cocodrillis. sed duricia tergoris tribuat
& solertia hyppothamo. quo(rum) crassitudo talis ut inde torquent haste. & tam
queda(m) ingenio medica diligentia. Elephanto(rum) quoq(ue) tergora i(m)penetrabiles

De cute.

scasetias h(abe)nt. quom t(ame)n om(n)i(um) quadrupedu(m) subtilitas a(n)i(mi) precipua p(ro)hibet illis. g(ra)
cutis ipsa sensu caret: maxime in capite ubicu(m)q(ue) p(er)se & sine carne est. Uulne
rata no(n) coit: ut in bucca cilioq(ue). Quae animal pariunt pilos habent. que oua

De pennis.

pennas aut squamas aut cortice(m): ut testudines. aut cutem pura(m) ut serpentes. Pen
na(rum) caule(s) om(n)i(um) auiu(m) p(re)ciso(de) no(n) crescit. Uulse renascunt. Membranis uolat
fragilibus insecta. humentibus hyrundines i(n) mari. siccis inter secta uespertilio

De pilis.

no(rum) quoq(ue) ale uesp(er)e articulos h(abe)nt. Pili a cute exeunt crassi hyrcis. feis tenuio(r)es.

Trogus.

E quis in iuba largi. p(re)armis Leoni dasipodi. & in buccis intus in pedibus. q(uo)d utraq(ue)

Sterilitas unde noscit(ur).

Trogus & in lepore tradidit. hoc exemplo libidinosiores ho(m)i(nu)m quoq(ue) hyrtos col
ligens. Villosissim(um) a(n)i(m)aliu(m) lepos. Pubescit ho(mo) solus. q(uo)d nisi co(n)tingit. sterilis i(n) gigni
do est: seu masculus seu femina. Pili in ho(m)i(n)e partim simul. postea p(ar)tim gignu(n)tur.
congeniti aut non desinunt: sicut nec in feminis magnop(er)e. Inuente t(ame)n queda(m)
de fluuio capitis in ualide uelut lanugine quom menstrui cursus stetere. Quib(us)
post genitis uiris sponte no(n) gignuntur. Quadrupedu(m) pilu(m) cadere atq(ue) subnasci
annu(m) est. Uiris crescunt maxime i(n) capillo: mox in barba. Recisi no(n) ut herbe ac ce
tera incisura augent(ur): sed a radice exeunt. Cadunt & quibusda(m) morbis maxi(m)e
tussis. & in senecta defuncto quoq(ue). Corporibus libidinosis congeniti maturius
defluunt. agitati celerius decrescunt. Quadrupedibus senectute crassescunt: la

De Lana

ne q(ue) rarescunt. Quadrupedum dorsa pilosa: uentre glabrio. Boum corpus

De Mammis.

glutinu(m) excoquit(ur). tauro(rum) q(ue) p(rae)cipuu(m). Mamas homo solus e maribus habet. Ce
tera a(n)i(m)alia mama(rum) notas t(antu)m. sed ne femine quide(m) in pectore: nisi que possunt
partus suos attollere. Oua gignentiu(m) nulli nec lac nisi a(n)i(m)al parienti. Uolucru(m):

De Strigibus.

uespertilio t(antu)m. Fabulosum. u(t) arbitror de strigibus ubera eas infantiu(m) labris imul

Notabilia a(n)i(m)alia i(n) mammis.

gere. esse i(n) maledictis iam antiquis strigem co(n)uenit. sed que sit auiu(m): constare
no(n) arbitror. Asini affectu dolent: ideo sexto mense arcent partus: quom eq(ue)
anno toto p(ro)beant. Quibus solida ungula nec supra geminos p(ar)tus. hec o(mn)ia binas
h(abe)nt mamas: nec alibi nisi in femoribus. eode(m) loco bisulca & cornigera. Boues
quaternas. Oues. capre binas. Que nu(m)eroso fecunda partu: & quibus digiti i(n) pedib(us):
hec plures h(abe)nt toto uentre duplici ordine. ut sues gen(er)ose duodenas: uulgares duas

binas minus. Similiter canes. Alias uentre medio quaternas ut panthere. alias
binas lamne. Elephas tm̄ sub armis duas. nec in pectore sed citra. In aliis occul
tas. nullas in feminibus digitos hn̄tiū. Primis ingenitis in quoq; partus sue pri
mas ꝑmente hę faucibus proxime. ut suam nouit quisq; in fetus quo genit᷑
est ordine. eaq; aliter nec alia. detracto illa alumno suo sterilescit ilico & resi
lit. Tunc u̾o ex om̄i turba relicta sola munifex q̄ genito fuerat attributa defedat.
Urse mām̄as quaternas gerunt. Delphini binas. in bina aluo papillas tm̄ nec eui
dentes & paulo in obliquū porrectas. neq; aliū aı̄al incursu ambitu lambitur.
& balenę uitulīq; mām̄is nutriūt fetus. Mulieri. an septimū mensem fusū

De Lacte. & unde caseus non fiat.

lac inutile. ab eo mense q̄d uitales partus salubre. pluribus aut totis mām̄is
atq; etiam i aliaꝝ sinus fluit. Cameli lac habent. donec iteꝝ grauescant. su
auissimū hoc existimat᷑ ad unā mensurā. tribus aquę additis. bis an partū nō
habent ex primo sp̄ a partu olestre fiut ne admisceat᷑ aqua in pumicas modo co
eunt duritia. Asinę pregnantes continuo lactescūt. pullos eaꝝ ubi pingue pa
bulū. biduo a partu maternū lac gustasse letale est. Genus mali uocat᷑ collo

Caseus.

stratio. Caseus nō fit ex utrisq; dentatis. qm̄ eaꝝ lac nō coit. Tenuissimū ca
melis. mox equabus. crassissimū asinę ut coaguli uice utant᷑. Conferre aliq

Pompeia domitii uxor.

ex candore i muliēꝝ cute existimat᷑. Pompeia certe Domitii neronis coniux.
.d. ꝑ om̄ia secū fetas trahens. balneaꝝ etiā soliū totū corpus illo lacte mace
rabat. extendi quoq; cute credens. Omne aut igne spissatū ore feruescit. Pa
bulum caseo fertilius q̄ caprinū ex eade mensura pene altero tantoq; ples.

coagulum ad ꝓfluuiū alui.

Quę plures quaternis mām̄is habent. caseo inutilia. & meliora q̄ binas. Coa
gulū inutile leporis. edis laudatū. ꝓpriū tamē dasipodis q̄d & profluuio
alui medet᷑. Unius utrinq; dentatoꝝ. Miꝝ barbaras gentes quę lacte uiuūt
ignorare aut spernere tot seculis casei dote. densantes id. alioq̄n macore

Inunctio.

iocundū & pingue butiꝝ spuma id ē lacte concretiorq; quā q̄d seru uo
catur. Non omittendā in eo olei uim esse. & barbaros om̄s infantesq; nros

De Diuersitate Caseoꝝ.

ita ungi. Laus caseo romę ubi om̄i gentiū bona uident᷑ cominus. & ꝓuin
tiis nemausem precipua lesure gabalicīq; pagis. sed breuis ac musteo tm̄ com
mendatio. Duobus alpes generibus pabula sua approbant. dalmatice docle
atam mittunt. seu tromice na tuscum. Numerosior apennino cebanū. hic &
lyguria mittit ouiū maxie lactis. asinnatem ex umbria mixtoq; etrurię
atq; lygurię confinio imensum magnitudine. Compositū quippe & ad singu
la milia pondo ꝑmitur. Proximū aut urbi uestinumeum que hec edicio l
laudatissimū. & capitiꝝ gregibus sua laus est aggrigenti maxima ea que
te gratia fumo qualis in ipā urbe conficit᷑ cunctis preferendus. Nam gallia
ꝝ sapor medicamti uim optinet. Transmaria uero bythinus fere i gliā e.
Inesse pabulis salem etiā ubi nō detur. ita maxie intelligit᷑ om̄i in sale caseo se
nescente quales redire i musteū sapore aceto et thimo maceratos certū est.

Zoroastes.

Tradunt zoroastēm in desertis caseo uixisse annis. XX. ita tepato ut uetustate

De differentia membro rum hoīs a ceteris aīa libus.

non sentiret. Terrestriū: solus hō uni ungulę. humeri. Ceteris armi. uni ulnę.
Q uibus aīalū manus sunt intus tm̄ carnosę. extra neruis & cute constant. digiti
quibusdam. In manibus em̄ Coraci ex patritia gente. filias duas ob id gde digitos
accepimus appellatas. uulcantui se digitū illustrem impentia hoīs. digiti ar
ticulos habent. Polex hoīs & digitis aduersis flectit̄. per se uō in obliquū por
rigitur crassior. ceteris. huic minimū mensura pari. duo reliqui sibi inter quos
medius longissime ptendit̄. Quibus ex rapina uictus. quadrupedū quini digi
ti in prioribus pedibus. reliquis quaterni. Leones. lupi. canes. & pauca ī poste
rioribus quoq; quinos ungues. uno iuxta cruris articulū dependente. reliquo
quę sunt minora & digitos quinos. Brachia nō omnibus paria esse cum studiose
tiahi in. C. cesaris ludo notū est dexterā proceriorem fuisse. Animalia qdam
ut manibus utitur poꝝ ministerio pedū. sedensq; ad os illis admouentia ābos ut
sciuri.

De Simiaꝝ silitudīe.

Nam simiaꝝ genera perfectam hoīs silitudīe continent. faciē.
naribus. auribus. palpebris quę sole quadrupedū. & inferiorem hn̄t genam.
1 am mamas in pectore & brachia & crura in contractum flexa siliter. In maī
bus ungues. digitos. longioreq; mediū. Pedibus paulū differunt. sūt. n. ut maī
plongi. sed uestigiū palmę silē faciūt. Polex quoq; his in articulis ut hoīs. & pte
rea genitale & hoc maribus tm̄. Viscera etiā interiora oīa ad exemplar.

De Vnguibus.

Vn
gue qui clausulę neruoꝝ sumę existimant̄. omnibus his quibus & digiti. sed simię
īmbricę hominibus lati & defuncto crescūt. Rapacibus unci. ceteris recti. ut cāi
bus. pter eū qui a crure plibus dependet. Oīa digitos habent q̄ pedes. excepto e
lephanto. huic. n. informes. nūo quidē. V. sed indiuisi ac leuiter discreti. ungul
q; nō unguibus silēs. & pedes maiores priores. in posterioribus articulis breues.

poplites.

1 tem poplites intus flectit hoīs modo. Cetera aīalia in diuersum posterioribus
articuli pedibus q̄ prioribus. Namque animal generant. genua ant se flec
tunt. & suffragines artus in aduersum. hoī genua & cubiti contrāriora. Ite
rursus & simiaꝝ genera ob id minime pmitibusq; parientibus quadrupedem. Co
codrillo. lacertis priora genua post curuant̄. posteriora in priorē ptem. sunt
crura his obliqua hūani policis mō. Sic & multiinis pedibus pter q̄ nouissima
salientibus. Aues ut quadrupedes alis in priora curuant. suffragine in posteī

In genibus religio.

ora hominis. Genibus quedā & religio inest obseruatione gentiū. hęc & su
plices attingunt ad hęc manus tendunt. hęc ut aras adorant. fortassis. qa in
istis uitalitas. Nanq; in ipā genus utriusq; comissura dextra leuaq; a pore
parte. gemina quidē prioris inanitas est. qua perfossa ceu iugulis spūs fug.

Dexterae religio.

1 nest & in aliis partibus quedā religio. sicut dextra osculis aduersa appetit̄
in fide porrigit̄. Antiquis grecię in supplicando metu attingere mos erat.
E st in aure una memorię locus quem tangentes attestant̄. Est post aurē eq

νεμεσιους.

dexterā nemesios. quę dea latinū nomen ne in capitolio quidem inuenit qd
referemus tactu more proximū an minimo ductum ueniam sermonis a diis

Varices quibus.

sibi retundentes. Varices in cruribus uiro tm̄. mulieri raro. Mario. s. qui bis

consul fuit: stante sibi extra passum unũ homine Appius auctor est. Omnia
animalia a dextris partibus incedunt: sinistris incubant. reliqua ut libitũ est
gradiuntur. Leo tm̃ & camelus pedatim. hoc est ut sinister pes nõ transeat
dextrum: sed subsequatur. Pedes hoi maximi. feminis teuniores. In oi gñe
surre homini tantum & crura carnosa. Reperitur apud auctores quendã in e
gypto nõ habuisse surras. Vola hoi tantũ exceptis quibusdã nanq; & hinc co
gnoia inuenta. planti. pansę. scauri. sicuti a cruribus vari. uarię. uatię. eu
atinq; uatię. Et in quadrupedibus solidas habetis ungulas quę nõ sũt cor
nigera. igit pro his telum ungula est illis. nec talos habent eadem at quę
bisulca sunt: habent. idem digitos hntibus nõ sũt. neq; in prioribus pedibus
oio ulli. Camelo tali similes bubalis: sed minores paulo. est .n. bisulcũ discri
mine exiguo. Pes simiis uestigio carnoso ut ursi. qua de cã in longiore iti
nere sine calciatu fatiscunt. Vngulę ueteri tm̃ generi renascũtur. In illy
rico quidã locis solidas habent ungulas. Cornigera uero bisulca solida un
gula & bicorne nullũ. Vnicorne asinus tm̃ indicus. Vnicorne bisulcũ orix.
Talasos simus indicus unus solipede habet. nã sues ex utroq; gñe existimant.
ideo fedi earũ homine qui estimare hre facile conuincti. Linx tm̃ digitos
hntium: simile quiddam talo habet. & iamnũ tortuosos. Talus aut rectus
est in articulo pedis uentre eminens concauo in uertebra ligatus. Auiũ
alię digitatę. alię palmipedes. alię inter utrũq; digitis diuisis. abiecta la
titudine. sed omnibus quaterni digiti. tres in supiore parte. unus in calce. qui
busdam longa crura hntibus. Linx sola utrinq; binos habet. Eadem linguã
serpentiũ similem i magnã longitudine porrigit. circũagit collũ in aduersũ
se. Vngues ei grandes ceu graculis. Auiũ quibusdam grauioribus in cruri
bus additi radii. nonnulli uncos habentiũ ungues longi pedes porrectis ad
caudã cruribus uolant. quibus breues contractis ad mediũ. Qui negãt uoluc
rem ullã sine pedibus esse confirmant. & apodas hre rectorem & drepan
in eis quę rarissime apparet. Uise iam & serpentes anserinis pedibus. In
sectoꝝ animaliũ: pedes primi longiores duros hntibus oculos ut subinde pe
dibus eos tergant: ceu notamus in muscis. quę ex his nouissimos hnt longos
saliũt ut locustę. Omnibus aũt his senipedes. Araneis quibusdam plongi
accedunt bini internodia singulis terna. Octonos & marinis esse diximus
polypis. sepiis. lolliginibus. cancris qui brachia in contrariũ mouet. pedes
in orbem aut in obliquũ. idem soli animaliũ rotũdi. cetera binos pedes duces
habent: cancri tm̃ quaternos. Quę habent nũm pedũ excessere terrestria
Vt pleriq; uermes nõ infra duodenos habet. aliqua uõ & centenos. numerus
pedũ impar nulli est. Solipedum crura statim iusta nascunt mensura: po
stea exporrigentia se uerius q̃ crescentia. itaq; in infantia scabũt aures po
sterioribus: qd addita etate non queũt: qa longitudo sufficiem corporꝝ solam
ampliat. hac de causa inter initia pasci nisi summissis genibus nõ possũt. n usqꝫ

Pedes.
Surre.
Vola.
Cognoia. ro. vnde.
Tali.
De Vngulis.
Orix corniger.
Solipedes Talasu.
Linx
De pedibus auiũ.
Linx
De unguibus.
De Pedibus insectoꝝ a duobus ad centum.

De Pomilionibus et genitalibus.

dum ceruix adusta incrementa perueniat. Pomilionū genus in omnibus aīalib;
est atq; etiam inter uolucres. Genitalia maribus quib; essent retro satis diximus.
Ossea sunt lupis. uulpibus et mustelis uiuere sut dis: etiā calculo hūano remedia
pcipua. Urso quoq; simt ut expirauit cornescere aiūt. Camelino arcus intendē
orientis populis fidissimū: necnō aliqua gentiū quoq; in hoc discrimina sacroꝝ
etiā citra pniciem amputatis matris deum gallis. Contra mulieꝝ paucis pro
digiosa assimilatio: sicut hermafroditis utriusq; sexus. qd et quadrupedū genēi
accidisse neronis pncipatu pmū arbitror: ostentabat certo hermaphroditas sb
iugi carpento suo et quas in triuenco galliē agro reperias ceu plane uisenda res
esset principem terraꝝ insidere portentis. Testes pecori armentoq; ad crura d
aduis cibis annexi. Delphino prelongi ultima conduntur aluo. et elephanto oc
culti: qui parientū lumbis intus adherent. qualia ocissima i uenere. Piscibus
serpentibusq; nulli: sed eoꝝ uice bine ad genitalia a renibus uene. Buteomb;
terni. Hominū tn̄ iniuria aut sponte ne franguntur. idq; tertiū ab herma
phroditis et spadonibus semiuiri genus hn̄t. Mares in om̄i genē fortiores p
ter q̄ pantheris et ursis. Caude: pter hoiem ac simias: omnib; fere aīalibus et
oua gignentibus: p desiderio corporꝝ. Un̄ hyrtis ut apris. Parue uillosis ut ursis.
Prelongis setose ut equis. Amputate lacertis et serpentibus renascunt. Piscium
meatus gubnaculi mō regūt atq; et in dexteram ac leua mote: ut remigio quo
dā impellunt. Lacertis inueniunt et gemine. Boum caudis longissimus pilus:
atq; i una pte hyrtus. Idē asinis longior q̄ equis. Sed setosus ueterinis. leoi
in tma pte: ut bubus et soricis. pantheris: non idē uulpibus et lupis. Uillosus:
ut ouibus. quippe pterior sues intorquet. Canū degeneres sub aluū reflectut.

Canis degener.

De Uocibus.

Uocem non habere nisi que pulmonē et arterias hn̄t. hoc est nisi que spirat Aristo
tiles putat. Idcirco et insectis sonū esse nō uocē intus meante spū et incluso sona
te. Alia murmur edere ut apes. alia cū tractu stridorē ut cycadas. Recepto
em̄ ut duabus sub pectore cauis spū mobili accusante membrana intus attita
eius sonare uiscera sat est. Cetera sitia quom uolatū incipē audiri et desinē
ut muscas. apes. Sonū em̄ attritu et interiore aura nō anima reddi. Locustas
penaꝝ esse inimicū attritu sonare credr̄ sane. Itē aquatiliū pectines stridē
quom uolant. Mollia et crusta intecta nec uoce nec sonū ullū hr̄e. Sed et cetēi
pisces q̄uis pulmone et arteria carent nō in totū sine ullo sono sunt. stridorem
cum dentibus fieri cauillant. et is qui caper uocat in marce locam nec grunitū hr̄
et de aliis de quibus diximꝰ. Oua parientibus sibylus. serpentibus longus. testudi
ni abruptus. ranis sui generis ut dcm̄ est. nisi et in his ferenda dubitatio ē q mox
in ore cōapit nō in pectore. Multū tn̄ in his refert locoꝝ nã. Mute i macedoia
tradunt. muti et apri. Auiū loquatiores que minores et circa coitus maxīe. aliis
in pugna uox: ut coturnicibus. aliis ante pugnā ut pdicibus. aliis cū uicere ut
gallinaceis hisdē si a maribus. aliis eadē ut feminis: ut lusciniaꝝ gn̄. quedam
toto anno canūt. qdā certis temporibus: ut in singulis dcm̄ est. Elephas cca nares

ore ipo sternutamento similem elidit sonu. p nares aut tubarum raucitati. Bubus
tm feminis uox grauior: in alio omni genere exilior q̄ maribus. In hoie etia castra
tis. Infanti nascendo nulla auditur ante q̄ totus emergat utero. Primus sermo an
niculo & semestri. Locutus est croesi filius & in crepundiis prodigio quo totum
id concidit regnu. Qui celerius fari cepere tardius ingredi incipiunt. Vox robora
tur a .xiiii. annis. eadem in senecta exilior. neq: in alio aialium sepius mutatur. Mira
ptera sunt de uoce digna dictu. Theatrorum in orchestris: scrobe aut harena sup
iacta deuoratur. & in muri parietum spacio quis leni sono circuspectu doliis etiam
inanibus currit. Eadem recto uel concauo parietum spacio quis leni sono dicta uerba
ad alterum caput pferes si nulla inequalitas ipediat. Vox in hoie magna uultus
parte habet. agnoscimus ea prius q̄ cernamus no aliter q̄ oculis. Totide sunt he
quot in rerum natura mortales: & sua cuiq: sicut facies. Hinc illa gentium: totq: lin
guarum toto orbe diuersitas. hinc tot cantibus & modulis flexiones. sed ante omia ex
planatio animi que nos distinxit a feris. inter ipsos quoq: hoies discrime alterum
eq grande q̄ a beluis fecit. Membra animalibus agnata inutilia sunt: sic sex
tus hoi semp digitus. Placuit i egypto nutrire portentu binis & in aduersa capi
tis parte oculis hoiem: sed his no cernentem. Miror quidem aristotile no mo credidis
se pscita uite esse aliq in corporibus ipsis. uerum etia prodidisse. que quanq uana ex
istimo nec sine cunctatione pferenda. ne in se quisq: & auguria anxie querat.
Attingam tamen que tantus uir in doctrinis non sprexit. Igitur uite breuis sig poit.
Raros dentes. prelongos digitos. plumbeu colorem. pluresq: i manu incisuras:
nec pptuas. Contra: longe esse uite pcuruos humeris. & i manu una duas
incisuras longas hntes. & plures q̄ XXXII. dentes hntes. auribus amplis. nec
uniuersa hec ut arbitror. sed singula obseruat friuola ut reor & uulgo tn na
rata. Addidit mox quoq: aspectus. Simili mo apud nos Trogus & ipe auc
tor . . sed uerissimus: quos uerbis eius subiciam. Frons ubi est magna se
gne animu subesse significat. quibus parua nobilem. quibus rotunda iracu
de uelut hoc uestigio tumoris apparente. Supercilia quibus porriguntur
in rectum molles significat. quibus iuxta nasum flexa sunt: austeros. qbus
iuxta timpora inflexa: derisores. quibus in totu demissa maliuolos & inuidos.
Oculi quibuscumq: sunt longi maleficos moribus esse indicant. Qui carnosos na
ribus angulos habent: malicie nota pferunt. Candidi pars extenta nota impu
dentie habet Qui identidem aut opprire solent inconstantie. Auricularum ma
gnitudo loquacitatis & stultitie nota est. hactenus trogus. Anima leonis: ui
rus graue. Vrsi pestilens. contacta halitu eius attingit nulla fera. ociusq: pu
trescunt afflata reliquis. Hominis tm nata infici uoluit pluribus modis & ciborum
ac dentium uitiis. sed maxime senio dolorem sentire no poterat. esuque omi
carebat sine qua nihil sentitur. Eadem comeabat ab eo recedens assidue exitura
in supmo. & sola ex omnibus supfutura. Deniq: hec trahebat e celo. Huius quo
q: tn repta pena est: ut neq: id ipm quia uiueret inuita iuuaret. Parthorum

Quando vox hominis.

prope uerum.

De agnascentibus mebris.

Dicta Aristotilis de vita hominis.

Trogus ex corpis habitu collegit mores animi.

De anima .i. habitu. & de uictu animalium: & que gustata interimant.

pplis: hec precipue & a iumenta pp nidistretos abos. Namq: & uino fetetia ora nimio. sed sibi proceres medentur grano assyrii mali: cuius & suauitas peipua in esculentia addito. Elephantor anima serpentes extrahit. Ceruor urit. Diximus hominu genera qui uenena serpentiu suco corporibus exigeret qn & his serpentes in pabulo sunt. & alis uenenu est. Que insecta appellaui mus oia olei aspersu necant. Uulturis unguento qui fugant alios appetut odores Scarabei rosam. Quosdam serpentes scorpio occidit. Scythe sagittas ungunt acie uiperina sanie & humano sanguine. irremediabile id scelus mortem ilico affert leui tactu. Que animaliu pascerent ueneno dixim que inocua. aliogn uenenatis pasta noxia fiut & ipa. Apros in pamphilia & cilicie motuo sis: salamandra ab his deuorata: qui edere moriutur. Nec .n. est intellectus ullus in sapore ut odore & aqua uinu que iteremit salamandra ibi inmortua uel si oio biberit unde potet. Item rana qua uocant rubeta. Tantu insidiaru est uite. Vespe serpentes auide uescunt que alimeto mortiferos ictus faciut. ideoq; magna dria est uictus: ut in tracti pisce uiuentiu theophrastus pdit. Boues quoq: pisce uesci sed no nisi uiuente. Hom cibus utilissim simplex. aceruatio sapor pestifera: & condimenta pnitiosiora. Difficulter aut pficiutur omnia in cibis acria nimia & auide hausta: & estate q hieme: & difficilius in senecta q iuuenta. Vomitiones hoi ad hoc in remediu excogitate: frigidiora corpora faciut. inimice oculis maxie aut dentib: Somno comoqūe: corpulentie q infirmitati utilius. ideo atletas maluitt cibos ambulatione pfice. Peruigilio quid precipue uincitur abi. Augescunt corpora dulcibus atq: pinguibus & potu. minuutur siccis & aridis. frigidisq; ac siti. Queda aialia & pecudes q: in africa quarto die bibut. Homi no utiq: die septimu letales inedias durasse & ultra undecimu pleros certu est mori: esuriendi semp iexplebili auiditate. Animaliu queda rursus exiguo gustu fame ac sitim sedant: conseruatq: uires: ut butyrum ut uripace clyrica. Perniciosissimu aut & in omi quide uita qd nimiu. precipue tam corpori minuiq: qd graue quolibet mo utilius. Veru a reliqua natura transeamus.

Liber Vndecimus explicit feliciter.

C. plinii Secundi Nouocomensis Naturalis historie Liber. xii. De arború peregrinor naturis. incipit feliciter.

NIMALIVM. H. omnium que nosci potuere: nature generatim membratimq: ita se habent. Restat ut neq: ipa aia carentia: qnquide nihil sine ea uiuit terra edita ut inde eruta: dicant. ac nullu sileatur rer nãe opus. Diu fuere occulta eius beneficia, summiq:

De grano mali assirii

parthis.

De victu hominis. & quibus de causis no coq̄t.

De Vomitu.

De corpulentia augēda uel minuenda.

Que gustu fame ac siti sedent.

Nimium

De naturis peregrinor arboris.

munus hoi datu arbores silueq; intelligebant. Hinc primu alimenta. ha
rum fronde mollior specus. libro uestis. & iam in gentes sic degunt quo magis
ac magis admireris. ab hiis a pricipio cedi montes in marmora uestes. a Seris
peti unionem in rubri maris profunda. smaragdum i ima tellure queri.
ad hoc excogitata sunt auriu uulnera. Nimirum qm paru erat collo. crinib;
gestari. nisi infoderent etiam corpori. Quamobrem sequi pare ordine uite
& arbores ante alia dicere. ac moribus primordia ingerere. Haec fuere nu
minu templa priscoq; ritu ut simplicia rura etia nuc deo precellentem
arborem dicant. nec magis auro fulgentia atq; ebore simulacra q lucos. &
in hiis silentia ipa no adoramus. Arboru genera numinibus suis dicata. ppetu
e seruant. ut Ioui esculus. apollini laurus. minerue olea. Veneri myrtus. her
culi populus. Quin & siluanos faunosq; & deorum genera siluis ac sua numina
tamq e caelo attributa credimus. Arbores postea blandioribus fruge. sucis.
homine mitigauere. ex hiis recreans membra. olei liquor uiresq;. potus uini. to
tidemq; sapores anni sponte uenientes. & inde se depugnetur. licet earum
causa cu feris. & pasti naufragorum corporibus pisces expectant etia nuc tn
secunde. Mille preterea sunt usus earum sine quis uita degi non possit. Arboe
sulcamus maria. terrasq; admouemus. Arbore exedificamus tecta. arbore & si
mulacra numinu fuere nodum ptio excogitato beluarum cadaueri. atq; ut
a diis nato iure luxurie eodem ebore numinu ora spectaret & mensura
pedes. produnt alpibus coercitas & tu inexupabili munimento. Gallias hac
primu habuisse causam supfundendi se italie qp helico ex heluetiis ciuis eo
ru fabrilem ob arte rome comoratus. ficum siccam & uua oleiq; ac uini pre
missa remeans secu tulisset. Qua pp hoc uel bello quesisse uenia sit. Sed
quis no iure miret. arborem umbre gra tantu ex alieno petitam orbe.

Platanus, haec p mare ionium in diomedis insulam eiusde tumuli gra pmu in
uecta. inde in sicilia transgressa atq; inter pmas donata italie, etia ad mor
mosusq; puecta. ac tributariu etia detinens solu. ut gentes uectigal & p
umbra pendunt. Dionysius prior sicilie tyrannus regia in urbe trastulit.
eas domus sue miraculu ubi factum gymnasiu. nec potuisset in amplitudine
adolescere ut alias fuisse in italia. ac noiatim hispania apud auctores inueni
tur hoc actum circa capue urbis etatem. tamq; postea honoris increuit. ut
mero infuso enutriat. compertu id maxie prodesse radicibus. Docuimus etiam
que arbores uita potare celebrate sut pmu in ambulatioe. Eade in atheniis
cubitorum xxx. unius a radice ramos antecedente nuc sit clara. In Licia socia ge
lidi fontis amenitate itineri apposita domiculu mo caua. octoginta atq; unius
pedu specu musosa uertice. & se uastis protegens ramorum arboribus instar. a
gros longis optinet umbris. at ne quid desit spelunce. imagini saxa intus cre
pidinis coronamus cosos complexa pumis cestas tam digna miracula. Licinius
Mutianus ter consul & nup prouintie eius legatus. prodendu etia posteris eius

Caste adeoq; grauiter.

De Arborum honore

qr pmi omnium galli irruere in italiam.

Quando platanus pmu in italia.

Dionysius maior.

putauit: epulatum intra eam secu duodeuicesimo comite. Large ipsa thoros
prebente frondes ab omni afflatu securus optante imbrium per folia crepitus letio
remq; armorum nitore picture uarietate Laquearium auro cubuisse. In eadem
aliud exemplum. C. principis in ueliterno rure mirati unius tabulata Laxeq; ra
morum trabibus scamna patula et in ea epulanti. quom ipse pars esset umbre:
quindecim conuiuarum ac ministerii capace triclinio. quam coenam appellauit ille ni
dum. Est Gortine in insula creta iuxta fontem platanus una insignis utriusque
lingue monimentis numquam folia dimittens. statimq; ei grecie fabulositas su
fuit: iouem sub ea cum europa concubuisse: ceu uero non alia eius generis esset in cy
pro: sed ex ea primum in ipsa creuit. Est natura homini nouitatis auida. platanis ad
icere genera uitium quicquid commendatio arboris eius non alia maior est quam sole
estate arcere hieme admittere. Inde in italia quoq; ac suburbana sua claudio prin
cipe: marcelli eserini libertus: sed qui se potentie causa caesaris libertis adoptas
set spado thessalicus praediues ut merito dici posset. Has quoq; dionysius tras
tulit ingeniis durantq; et in italia portenta terrarum preter illa scilicet que ipsa excogita
uit italia. Namq; et chamiplatani uocatur coacte breuitatis quoniam arborum
etiam abortus inuenimus. Hec ergo quoq; in genere pomilionum infelicitas dicta erit. fit
aut et serendi genere et recidendi. Primus emathius ex equestri ordine diui au
gusti amicus: inuenit nemora tonsilia inter hos. xxx. annos. Peregrine ce
rase persiceq; et omnes quarum greca nomina aut aliena. sed que ex his incolarum nomine
esse cepere: dicentur inter fructiferas. In presentia externa prosequamur a salutari
maxime orsi. Malus assyria, quam alias uocant medica. ueneri medetur. folium est
unedonis intercurrentibus spinis. pomum ipsum alias non manditur. odore praecellit.
foliorum quoq; qui transit in uestes una conditus. arcetq; animalium noxia. arbor
ipsa omnibus horis pomifera est. aliis cadentibus. aliis marcescentibus. aliis subnas
centibus. Temptauere gentes transferre ad sese propter remedii praestantiam fictilib;
in uasis dato per cauernas radicitus spiramento qualiter omnia transitura longius seri
artissime transferriq; emisisse conueniet. et semel quoque dictantur. Sed nisi apud
medos et in perside nasci noluit. hec est cuius grana parthorum proceres inco
quere diximus esculentiis commendandi halitus gratia. Vix alia laudatur in medis. Lanige
ras sexum in mentione generis eius narrabimus. Item indie arborum magnitudines
unamq; peculiarius virgilius celebrauit hebenum: nusquam alibi nasci professus. He
rodotus eam ethiopie intelligere maluit. tributi uice regibus persidis e matre eius
centenas phalangas: tertio quoq; anno pensitasse ethiopas cum auro et ebore
prodendo. Non omittendum id quoq; ut gens dentes elephantorum grandes. quoniam
ita significauit: ethiopas ea de causa pendere solitos. Tanta eboris auctoritas e
rat urbis nostre. ccc. x. anno. Tunc enim auctor ille historiam eam condidit. thuriis
in italia. Quo magis mirum est quod eidem credimus qui padum amnem non uidisset nemi
nem ad id tempus asieq; haud sibi cognitum. ethiopie forma ut diximus nuper oblata
neroni principi. raram arborem meroen usq; ad syene fine imperii per nongentos

Caius.

Creta.

Vide natura earum.

earum laus quanta.

De chamiplatano.

Quis primus totondeit viridaria.

De peregrinis arboribus.

De Malo assyrio. quae et medica uocatur.

De grano eius mali ass.

De Indie Arboribus.

Primo neroni omnium ethiop forma oblata est.

nonaginta sex milia pass. nullaq; nisi palmaꝝ genus esse docuit. Ideo fortassis
in tributoꝝ auctoritate tertia res fuit hebenus. Rome eã magnus pompeius
triumpho mitydatico ostendit. Accendi Fabianus negat. Vritur tñ odore io
cundo. Duo gña eius. raꝝ id qd melius. arborem uire & nodi mateĩe nigri sp
lendoris ac uel sine protinus iocudi. Alteꝝ fructicosũ cytysi mõ. & tota india
dispersum est. Ibi & spina similis. sed dephensa uel lucernis: igit pt inꝰ tran
siliente. Non eas expona quas mirata est alexandri magni uictoria orbe eo
pate facto. Ficus ibi exilia poma semp ferens: uastis diffundit ramis: quoꝝ pond
ra adeo in terram curuant: ut anouo spacio infigant: nouaq; sibi ppagine fa
ciant circa parente in orbes quodã ope topiario. Intra sepem eã estiuat pasto
res opacã pariter & munitã uallo arboris. decora spe. subter id ueteri pau ue
fornicato ambitu. Supiores eiusdem rami in excelsum emicant siluosa mltitu
dine: uasto matris corpore: ut. lx. passus pleriq; orbem colligant. Vmbra uero bi
no stadio pariant. Folioꝝ latitudo pelte effigiem amazonice hẽt. hec causa
fructum integens cresce phibet. rarusq; nec fabe magnitudine excedens. sed
p folia solibus coctus predulci sapore digno miraculo arboris. Gignitur cca
acessinem maxime amnem. Maior alia pomo & suauitate pcellentior quo
sapientes indoꝝ uiuat. foliũ alcas auiũ imitat. longitudine triũ cubitoꝝ. lati
tudine duoꝝ. Fructu & cortice mittit admirabile suci dulcedine: ut uno q̃
ternos saciet. Arbori nome Pale. pomo hariene. plima est in sydracis expe
ditionũ alexandri termino. Est & alia similis huic & dulcior pomo: sed intra
neoꝝ ualetudini infesta. dixerat alexander: ne quis agminis sui id pomũ attin
geret. Genera arboꝝ macedones narrauẽ: ex maiore pte sine noibus. Est &
ex terebyntho similis cetera pomo amigdalis minore tñ magnitudine. pci
pue suauitatis in bactris utiq;. hãc aliq terebyntũ esse propriũ genus poti q̃
simile ei putauert. Sed unde uestes lineas faciut foliis mollis sile calice po
mi cinortho. Serũt eam in campis. nec ẽ gratior uilloꝝ prospectus. Oliua
indie sterilis, pter q̃ oleastri fructu. Passim uõ que piper gignũt. iunipis
nostris similes. quanq̃ in fronte caucasi solibus opposita: gigni tñ eas aliq tra
didere. Semina a iunipero distant puulis siliquis, quales in ipsis faseolis uide
mus. He pus q̃ dehiscant decerpte tosteq; sole faciunt qd uocat pip lon
gum. paulatim uõ dehiscentes, p maturitate ostendũt candidũ piper qd
deinde tostũ solibus colore rugisq; mutat. Veꝝ & his sua iniuria est atque
caeli intempie carbunculant: fiuntq; seie cassa & inania qd uocant breci
nasin indoꝝ lingua significate mortuũ. hoc ex oĩ genẽ asprimũ est leuissimũ
q; & pallidũ. Gratius nigrũ. lenius utroq; candidũ. Non est huiꝰ arboris ra
dix ut aliqui existimauẽ quã uocant zingiuerim. alii uero gingiberi quanq̃
sapore simile. Id enĩ in arabia atq; trogoditica i uillis nascatur: parue herbe ra
dice candida. celeriter ea carie sentat q̃uis in tanta amaritudie. Pretiũ eius
in libra ut pip longũ. facillime adulteret alexandrino sinapi. Emit in libras

Qui pmũ rome hebenus.

De spina & ficubus indicis.

De arbore Palo.

gña arboꝝ sine noibus.

arbores lanifere.

De Piperis arboribus.

Piper longum.

Gingiber ubi.

.xxv. album .xvii. nigrum .xiiii. Vsum eius adeo placuisse mirũ est. In aliis qp
pe suauitas cepit. in aliis species inuitauit. huic nec pomi nec baccę cõmen
datio est. Aliqua sola placere amaritudie & hãc in indos peti. Quis ille p̃mus ex
piri cibis uoluit? aut cui in appetenda auiditate esurire nõ fuit satius? Vtrũ
q; siluestre gentibus suis est. & tamẽ pondẽ emit̃. ut aurũ ut argentũ. Piperis
arborem iam & h̃et italia myrto nec absitem amaritudine. grana eadẽ quę
piperi musteo credũt̃ esse. d̃est cocta illa maturitas. ideoq; & rugarũ coloris
q; similitudo adulterat̃ iuniperi. baccis mire uim trahentib; in pondẽ q̃de mul
tis modis. Est etiam nunc in india piperis granis site q̃d uocat̃ garioph̃ilon gran
dius fragiliusq;. tradunt in india id gigni. aduehitur odoris gratia. Fert & in

De gariophilo & aliis.

De Lycio eiusq; medicina.

spinis piperis similitudine p̃cipua amaritudine. foliis paruis densisq; cypri mo.
ramis trium cubitorũ. cortice pallido. radice lata lignosaq;. buxei coloris.
Hac in aqua cũ semine excepta ĩ ęreo uase medicamentũ fit q̃d uocat̃ Lycion.
Ea spina & in pelio monte nascit̃ adulteratq; medicamentũ. Item aphodeli ra
dix aut fel bubalũ. aut absinthiũ uel rus ut amurca. Absinthiũ medicinę q̃d
est spumosum indi utribus camelorũ aut rinocerotũ admittũt. Spinã ipsã ĩ
grecia quidã p̃xacantũ chiroum uocãt. Et machir ex india aduehit̃ cor

De Machir. & de arboribus arrianę gẽtis.

tex rubens radicis magne noĩe arboris suę. qualis sit ea incopertũ habeo. Cor
ticis melle decocti usus ĩ medicina ad dissintericos p̃cipuus h̃etur. Saccharon
& arabia fert. sed laudatius india. Est aũt mel in arundinibus collectum gũ
mium mõ candidũ dentibus fragile amplicissimũ nucis auellanę magnitudi
ne ad medicinę tm̃ usum. Contermina indis gens arriana appellat̃ cui
spina lacrimarũ p̃ciosa myrre simi accessu pp aculeos anxio. Ibi & frutex
pestilens raphani folio. lauri odore. quo suitant equi. Pene equitatu orbauit
alexandrũ p̃mo introitu. q̃d & cedrosis accidit. Item laurino folio & ibi spiã
tradita est. cui liquor aspersus oculis cecitatem infert omnibus aĩalibus. Nec
nõ & herba p̃cipui odoris. referta minutis serpentibus quarũ ictu p̃tinus mo
riendũ esset. Onesicritus tradit in hircanię conuallibus. ficis similes esse arbões
quę uocentur ochi ex quibus defluat mel horis matutinis duabus. Vicina

De Bdellio & aliis.

est bactriana. in qua bdelliũ nominatissimũ arbor est nigra magnitudine oleę.
folio roboris. fructu caprifici. naturaq; gũmi. alii p̃con appellant. alii ma
lachim. alii maldacon. nigrũ uero & in offas conuolutũ hadrobolũ. Esse aũt
debet translucidũ simile cerę odoratũ & cũ fricatur pingue gustu amarũ
citra acorem in sacris uino p̃fuso moderatius. Nascit̃ & in arabia indiaq;
& media ac babylone. Aliqui parthicũ uocant ex media aduectũ. facilius
hoc & crustosius amariusq; & gũminosũ. Adulterat̃ amigdala nuce. Cete
ra eius genera cortice & scordatio ita uocat̃ arbor emulo gũmi. sed deph̃e
dũt̃ quod esse mel dixisse. & sinceros odores satis sit odore. colore. pondere.
gustu igne. Bactriano nitor siccus multiq; candidi ungues. Preterea suũ pon
dus q̃d grauius esse aut leuius nõ debeat. Preciũ sincero in libras dece tm̃.

Gentes supradictas persis attingit rubro mari, qd ibi persicu uocauim. longe in
terra estuis agentes mira arboꝝ natura. Nanq: derosa e sale muectis dere
lictisq: similes sicco litore. radicibus nudis polipoꝝ mo. amplexe steriles aren
as spectant. eedem mari aduemente fluctibus pulsate resistut imobiles. qn
& pleno estu opiutur tote apparentq: iteꝝ imobiles aspitate aquaꝝ. Illa
soli magnitudo miranda est. species sitis undedonis pomu amigdal ext int
contortis nucleis. Hylos insula in eodem sinu est repleta siluis qua spectat
oriente quaque & ipsa estu maris perfunditur. magnitudo sitis arboribus
fici. flos suauitate inennarrabili. pomu lupino site pp aspitate intactuz
omnibus animalibus. Eiusdem insule excelsiore suggestu lanigere arbores
alio mo q serum. His folia infecunda: q m minora essent. uitiu poterat uide
ri. Ferunt coctani mali amplitudine cucurbitas q maturitate rupte oste
dunt lanuginis pilas. ex quibus uestes pretioso lintheo faciut. Arbores
uocant gossimpinu. fertiliores etia tyloen minore q distat .x. passus. Iu
ba circa fruticem lanugines esse tradit lintheaq: indicis pstantiora. Arabie
aut arbores ex quibus uestes faciant cynas uocari. folio palme siti. sic indos
sue arbores uestiunt. In tylis aut & alia arbor floret. albe uiole spe sen mag
nitudie. sine odore qd mirem in eo tractu. Est & alia sitis foliosior tn. rosei
q: floris. que noctu comprimens apire incipit solis exortu: meridie expadit.
Incole dormire eu dicut. Fert eadem insula & palmas oleasq: ac uites. & cum
reliquo pomoꝝ gne ficos. Nulli arbori folia ibi decidut: rigaturq: gelidis
fontibus & imbres accipit Vicina his arabia flagitat quanda geneꝝ distin
ctione. qm fructus his constat radice. frutice. cortice. suco. Lacrima. ligno.
surculo. flore. folio. pomo. Radix & foliu indis. & maximo ptio radix co
sti gustu feruens odore eximio frutice. alias inutili pmo stati introitu amnis
indi in patale insula. Duo sunt eius genera. nigꝝ & qd melius candicans. ptiu
in libras .x vi. De folio nardi pla dicere par est ut pncipat in unguetis. frutex
est graui & crassa radice: sed breui ac nigra fragiliq: quis pingui. Situm re
dolente aut compressum. aspo sapore. folio paruo densoq: cacumina aristae
aspergunt. Ideo gemina dote nardi spicas ac folia celebrant. Alteꝝ eius gen
apud gangem nascens damnat in totu oza emtidis noie uirus redolens. Adul
teratur & pseudo nardo herba que ubiq: nascat. crassiore atq: latiore folio et
colore languido in candidu uergente. Item sua radice pmixta ponderis ca
& gumi spumaq: argentea aut stibi ac cypo: cypiue cortice. Sinceꝝ qd le
uitate deprehendit & colore ruso: odorisq: suauitate & gustu maxime sicca
te os. sapore iocudo. Preciu spice in libras .xc. folii diuisere anona amplitu
dine hadrosphm uocat. maioribus populus qnquagita. qd minore folio e me
sosseꝝ appellat. emit .xl. Laudatissimu microsferum eminimis foliu. pau
eius .x. Lxxv. odoris gra omnibus maior recentibus. Nardo color si inetaue
rit nigriori melior. In nro orbe pxie laudat syriacu. mox gallicu. tertio lo

De Arboribus psici maris.

De arboribus psice insule.

De lanigeris arboribus.

De gossimpino.

Ex quibus uestes fiut.

imo tenebraꝝ tinnicis.

Quibus modis constent arboꝝ fructus.

De Costo.

De nardo eiusq: folio & differenciis.

co creticū. qd alii quia crion uocant. alii fu folio olisatri caule ge cubitali ge
niculato in purpura albicante radice obliqua uillosaq; & imitante auiū pe
des. Baccaris uocat̄ nardū rusticū de quo dicemus inter flores. Sūt aūt ea
oīa herbe preter indicū. Ex his gallicū & cū radice fellit̄ abluiturq; uino sicca
tur ī umbra. alligatur fasciculis in cartha nō multū ab īdico differens. Syria
co tamen leuius. pretii. xiii. In his probacio una ne sint fragilia & arida poti⁹
q̄ sicca folia. Cum gallico nardo sp nascit̄ herba q̄ hyrculus uocat̄ & grauī
tate odoris & similitudine q̄ maxime adulterat̄. Distat q sine cauliculo ē & q
minoribus foliis quoq; radicis neq; amare neq; odorate. Nardū hētur et
asarom qd & ipm aliqui siluestre nardum appellant. Est aūt hedere foliis ro
tundioribus tm mollioribusq; flore purpureo radice gallici nardi simile. acinosū
saporis calidi ac uinosi. montibus ī umbrosis bis anno floret. Optimū ī ponto.
proximū in phrygia tertiū in illyrico. foditur quom folia mittē incipit. & in
sole siccatur. celeriter sucū trahens ac senescens. Inuenta nup & in tracia her
ba est cuius folia nihil ab indico nardo distant. Amomo iuba inusū est indi
ca uite labrusca ut alii existimauē. frutice myrtuoso palmi altitudine. ca
piturq; cū radice. manu paulati leniter componitur. ptinus fragile laudat̄
q̄ maxime punici mali foliis simile. nec rugosis. colore rufo. Secunda bonitas pal
lido. hēbaceū peius. pessimuq; candidū qd uetustate euenit. Pretiū uue in li
bras. lxx. friato uō amomo. lxxxiii. Nascitur & in armenie pte q̄ uocat̄ ote
ne: & ī media & ī ponto. Adulteratur foliis punici sed cum in liquido ut cohe
reat conuoluatq; se ī uue modū. Est & que uocat̄ amomis minus uinosa at
q; durior ac minus odorata a quo appet aut aliud esse: aut colligi īmaturū.

S imile his & nōie & frutice cardamonū semine oblongo. metit̄ eodē mō. & ī
arabia quattuor eius sūt genera. Viridissimū ac pingue acutis angulis. contu
max fricanti. Hoc maxime laudat̄. proximū eius rufo candicans. tertiū b
uius atq; nicarius. Peius tn̄ uariū & facile tritu odorisq; parui. Quod uerus
costo uicinus esse debet hoc & apud medos nascit̄. pretiū optimi in libras. xii.

C innamomo gentilitas proxima erat. ni prius arabie diuitias indicari cō
ueniret, causasq; que cognomē illi felicis ac beate dedere. Principalia er
go ī illa thus atq; mirra. hec & cū trogoditis cōes. Thura pter arabiā nt
lis. ac ne arabie qdem uniuerse. In medio eius sūt fere a tramite pagus sa
beorū capite regni sobata ī monte excelso: a quo otto mansionib; distat. Re
gio eorū thurifera sabba appellat̄. hoc significare greci mysteriū dicūt. Spe
ctatur thus solis estiui undiq; maris schopulosis inaccesso. Id solū e rubro la
cteū traditur. Siluarū longitudo est coheni. xx. Latitudo dimidiū. Cohenus
patet Heratosthenis rōne stadia xl. hoc ē passus. v̄. aliqui. xxii. stadia singu
lis choenis dedere. Attollunt̄ colles alti decurruntq; & in plana arbores spō
te nate. terram argillosam esse conueit raris fontibus ac nigrosis. Attingit
& nimē pagus alius p quos euehnt̄ uno tramite angusto. Hi primi comertiū

De Asarom.

De Amomo.

De Cardamomo

Cinamomū.

De thure.

Saba. mysteriū.

Choenus. } ꝙt passuū.
Stadium }

ne sint

thuris fecere maximeq; exercent: a quibus & minaeū dictum est. Nec pre
terea arabū alii thuris arborē uident: ac ne hoꝝ quidē omes. feruntq; nō ampli
us esse familiarū qnq; que ius per successiones id sibi uendicent. sacros uocari
ob id: nec ullo congressu feminaꝝ funeꝝq;: quom īcidant eas arbores aut me
tant: pollui. atq; ita religione merces augeri. Quidā pmiscuū ius his ppłis ee
tradunt in siluis. alii p uices annoꝝ diuidi. nec arboris ipsius que sit facies con
stat. Res in arabia gessim⁹ & romana arma ī magnā eius ptē penetrauē. C.

De arboribus thuris religiose cultis.

C. caesar.

etiā caesar augusti filius inde gloriam petiit. nec tam ab illo qd eqde sciam
latino eaꝝ arboꝝ tradita ē facies. Grecoꝝ exempla narrāt. alii folio piri: minori
dūtaxat & herbidi coloris prodidere. alii lentisco similem subrutilo folio. qdā the
rebinthū esse: & hoc uisum Antigono regi allato frutice. Iuba rex his uoluminibus
que scripsit ad C. caesarē augusti filiū ardentē fama arabie tradit contorti
esse caudicis ramis aceris maxiē ponti. sucū amigdale mō emittē: talesq; in cā
mania appere. & in egypto satas studio tolomeoꝝ regnatiū: cortice lauri ee
constat. quidā & foliū simile dixere. Certe talis fuit arbor sardibus. Nam &
asie reges serendi curā hūerūt: qui in ea etate legati ex arabia uenerūt omnia
incertiora fecerūt. qd uire miremur; uirgis etiā thuris ad nos cōmeantib; qb;
credi pōt. Marem quoq; terete & enodi fructificare trunco. Meti semel anno
solebat minore occasione uendendi. Iam questus alterā uiā affert. Prior:

Greci.

Antigonus.

Iuba.

De natura thuris & eius generibus.

atq; naturalis uindemia circa canis ortū flagrantissimo estu incidentibus qua
maxime uideat esse pgnans. tenuissimusq; tendi cortex. Laxat hic plaga non
adimit. inde prosilit spuma pinguis. hec concreta densatur ubi loci natura po
scat tegete palmea excipiente alubi area circū pauimentata. Purius illo mō:
sed hoc ponderosius qd in arbore hesit ferro depectit. ideo corticosū. Silua di
uisa certis portionibus mutua inocentia tuta est. nemo sauciās arbores custodit.
nemo furat alteri. At hercule alexandrie nisi thura interpolant: nulla satis cu
stodit diligentia officinas. sublignaria signant opici. persona addicat capiti
densusue reticulus nudi emittunt. Tanto minus fidei apud nos pena: q apud
illos silue hnt. Autūno legitur & estiuo partu: hoc purissimū candidū. Secū
da uindemia est uere ad eam hieme corticibus incisis: rufum hoc exit nec com
pandū priori. illud carphiatū hoc dathiatū uocat. Credit & nouelle arboris
candidius esse: sed ueteris odoratius. quidā & in insulis melius putant gigni. Iu
ba in insulis negat nasci. Quod ex eo rotunditate gutte pependit: masculū uoca
mus. quom alias nō fere mas uocet ubi nō sit femiā. Religioni tributū ne sexus
alter usurparetur. Masculum aliqui putāt a spē tertiū dictum. Precipua aūt
grā est mamoso cum herente lacrima priore consecuta alia miscuit se. Singla
hec manū implere solita īuenio cū minore diripiendi auiditate lentius nasci lice
ret. Greci stagomane tatomū tali mō appellāt. Minorē aūt arabiā. Micas
concussu elisas manam uocam. Etiā nūc tamē inueniuntur gutte que tertiā
ptē mine. hoc est XXXIII. denarioꝝ pondus equent. Alexandro magno ī pu

Thus masculū.

Manna.

Mine pondus.

Alexander.

Leonydes.

entia sine parsimonia thura ingerenti aris pedagogus Leonydes dixerat. ut illo mo quom deuicisset thuriferas gentes. supplicaret. At ille arabia potitus. thure onustã nauim misit ei large exortatus ut deos adoraret. Thus collectum sabo

Verba legis. d thure

tam conuehatur. porta ad id una patente. digredi uia capitales leges fecere. Ibi decimas deo quẽ sinuocant. ibi i mensura nõ pondere sacerdotes capiut. nec añ mercari licet. in impensẽ publice tolerant. Nam & benigne certo itež nũo de

gabbonite.

us hospites pascit. Euehi nõ põt nisi p gabbonitas. itaq: & hož regi penditur uectigal. caput eož thauma abest a gaza nostri litoris in iudeẽ opido. Lxxx. d. qđ diuiditur i mansiones camelož. Lxv. Sũt & quẽ sacerdotibus dantur portiones. scribis regum certe. sed pter hos & custodes satellitesq: & hostiarii & ministri populant. Iam quacũq: iter est. alubi p aqua. alubi pro pabulo. aut p mansionibus. uariisq: portoriis pendut. ut sumptus in singulos came los. x. dc. Lxxxviii. ad nrm̃ litus colligat. Itež q: imperii nostri publicanis pendit. Itaq: optimi thuris libra. xvi. ptui hẽt. secunda. xv. minuti. xiii.

Cognitio bõi & mali.

Apud nos adulteratr̃ resinẽ candide gemma pquã sĩli. sed dephenditr̃ quibz dcm̃ est modis. Probatur candore. amplitudine. fragilitati. carbone ut stati arde at. ite ne dente recipiat potius q̃ i micas frangat.

De Mirra & arboribus eius.

Mirram in hisdem siluis pmixtam arborem nasci tradidere aliq. ptes sepatim. Quippe multis lo cis arabiẽ gignit. ut appebit in generibus. Conuehitur & ex siluis laudata partimq: eam etiã ad trogoditas sabẽi transitu maris. Satiua quoq: proue nit multũ siluestri plata. Gaudet rastris & ablaqueatiombz. melior radice refrigerata. arbori altitudo ad qnq: cubita nec sine spina. caudice duro et i torto crassiore q̃ thuris. & ab radice etiam q̃ reliqua sui pte. cortice leue si

Vnedoni.

milemq: unedoni. Scabž alii spinosumq: dixere foliũ oliuẽ. uež crispius & aculeatũ. iubam olisatri. aliqui sitem iunipo scabriorem tm̃. spinisq: horri dam. folio rotundiore. sed sapore iuniperi. Necnõ fuere qui etruriis arbo rẽ utranq: nasci mentirentur. Incidunt bimis & ipi demũ tẽporibus. sed a radice usq: ad ara qui ualent. Sudant aut sponte pus q̃ incidant. stacten dcam cui nulla prefert. ab hac statiua. & in siluestri meliora quoq: estiua.

Non dant ex mirra portiones deo. qm̃ & apud alios nascat. regi tam̃ gabbamita rũ quartas ptes eius pendut. Cetero. passim a uulgo coepta in folles confar ciunt. nostriq: unguentarii id gerut. haud difficulter odoris atq: pinguedi

De generibus mirre & natã & ptio eius.

nis argumentis. Genera complura. trogoditica siluestrũ prima mirrẽ. Se quens in ea in qua stramitica & gabbamitica & ausaritis gabbamitaž regno.

Tertia dianitis. quarta collaticia. qnta sembracena a ciuitate regni sabeož. mari pxiã. sexta quã durisitin uocant. Est & candida uno tm̃ loco quẽ i me sallum opidũ conferut. Probat trogoditicẽ pinguedis. & qđ aspectu aridi or est sordidaq: ac barbara. sed acrior ceteris. Sambracena predicsan ali as hylaris. sed uiribus tenuis. In plenũ aut probatio ẽ. minutis glebis nec ro tundis in concretu albicantis suci & arescentis utq: confracta candidos ungues

habeat gustu leniter amara. Secunda bonitas intus uaria. pessimaq: intus ni
gra. peior si etiam foris. Precia ex occasione ementiū uaria. Stactea. xiii.
ad. xl. Satiue sumū. xxi. Erytee. xvi. hanc uolunt arabicam intelligi. Tro
goditice nucleo. xvi. Sey uero quā odorariā uocāt. xiiii. Adulterat̄ lenti
sci glebis & gūmi. ite cucumeris suci amaritudinis causa sicut ponderis spuā
argenti. Reliqua uicia deprehenduntur sapore gūmis. dente lentiscentis. Fal
lacissima aūt adulterat̄ indica mirra q̄ ibi de aqua spina colligit̄. Hoc solum
peius india affert. facili distinctione tm̄ deterior est. Ergo transire ī ma
sticen: que ex alia spina fit in india. itemq: in arabia Lainam uocant. Sed
mastice quoq: gemina est: qm̄ & in asia greciaq: herba repitur radice folia
emittens & carduū site malo: seis plenū. lacrimaq: erumpit incisa p̄te su
ma uix ut id dinosci possit ā mastice uera. Necnō & tertia ī ponto ē bitu
minis similior. Laudatissima aūt chia candida: cuius p̄ciū in libras. xx. ni
gre uero. xii. chie lentiscon traditur gigni gūmi modo. Adulterat̄ ut thu
ra, resina. Arabia etiā nunc & Laudano gloriat̄: forte casuq: hoc & iniuria o
doris fieri plures tradidere: caprasq: maleficū alias frondibus animal. Odo
ratoꝝ uero fruticū expetentius. tantū intelligant p̄ca cape germinū cau
les predulci liquore turgentes distillantemq: ab his casu mixtura. sucū im
probo barbaꝝ uillo abstergere. huc glomerari puluere. incoqui sole. & ideo
in laudano capraꝝ pilos esse. sed hoc nō alibi fieri q̄ in nabatheis qui sūt
ex arabia contermini syrie. Recentiores ex auctoribus stobolon hoc uocant
tradunt q: siluas arabum pastu capraꝝ infringi: atq: ita sucū uillis inheres
cere. Uerū aūt laudanū cypri in insula esse ut obiter queq: gn̄a odoꝝ dicat̄.
q̄uis nō terraꝝ ordine similiter hoc ibi fieri tradant: & esse osyphum hyrco
rū barbis genibusq: uillosis inherens. Sed hedere flore deroso pastibus ma
tutinis. quom est rorulenta cypros: deinde nebula sole discussa: ī puluerē
madentibus uillis adherescere atq: ita laudanū depecti. Sūt qui herbā in cy
pro ex qua id fiat laudam appellāt. & .u. illi ledanū uocāt. huius pingui insi
dere, atq: attractis funiculis herbā eam conuolui: atq: ita offas fieri. Ergo in
utraq: gente bina genera. terrenū & facticiū. Id q̄d terrenū est triabile. fa
cticium lentū. Necnō & frutice esse dicūt in carmania & sup egyptū p̄ pto
lomeos translatis plantis. aut alii genera: aut in id thuris arbore colligi: que ut
gūmi inciso cortice & caprinis pellibus excipi. Precia sunt laudatissime ī libras
asses. xl. Adulterat̄ myrti baccis. & aliis animaliū sordibus, sincerus. Odor
esse debet ferus & quodā mō solitudine redolens. ipm̄ uisu aridū: tactu sta
tim mollescere. accensum fulgere. Odore iocūdo graui cū mirra dep̄hēdut̄
crepitantq: ī igne. Preterea sincero calculi potius e rupib; inherent q̄ pul
uis. In arabia & olea dotat̄ lac̄ma q̄ medicamētuꝫ conficit̄ ā grecis inbemo
dein singulari effc̄ū, contrahendis uulneꝝ cicatricibus. In maritimis he flu
ctibus estuq: operiūtur. nec bacce nocet̄ quom constet in foliis sale relinqui. hec

Variatio mirre.

De Mastice.

De Laudano.

nabathei.

Cyprus.

Ledanū s. facticiū.

Ladani opti signa.

De imbemon medica.

sunt peculiaria arabie & pauca. Preterea alibi cōia dicenda. qm̄ in his uincit̄.

q̄uerum.
De brata.

Peregre ipā mirre odores & ab exteris petit. Tanta mortalibus suar rer satie
tas est alienarq; auiditas. Petunt igr̄ in helimeos arborē bratam cypresso
fuse simile: ex albidis ramis: iocundi odoris accensū. & cū miraculo claudii
historiis caesaris predicata. folia ei inspergē portionibus parthos tradit:
odore proximū esse cedro: fumūq; eius contra ligna alia remedio. nasat̄

De strobo arbore.

ultra phasin tygri infinibus opidi scythre ī monte scanthro. Petūt & incarna
nos arborem istrobum ad suffitus pfusam uino palmeo accedentes. huius
odor reddita tamaris ad solum iocundos. sed aggrauatis capita citra dolorē
tn̄ hoc somnū egri querūt. His comertiis carra opidū apuere qd̄ est illis

charra.
gabba.
syria.
Herodotus.

nūdinārum. inde gabbam oms petē solebant dier .xx. itinē. & palam
est syria postea tharrace peti ceptū ad regna pthor. Ex ea cā auctor est
iuba. Mihi ad psas etiā prius ista portasse q̄ in syria aut egyptū uidentur
herodoto teste: qui tradit singula milia talentū: annuati thuris pensitasse a

De Styrace.

rabas regibus psar. Ex syria reuehūt styracen acri odore eius in focis abi
gentes suor fastidiū. Cetero: nō alia ligni gnā sūt ī usu q̄ odorata: abosque
sabei coquunt thuris ligno. alii mirre. Opidor uicorq; nō alio q̄ ex aris fu
mo atq; nitore. Adhunc ergo sanandor urūt styracen in pellibus hyrci

Continuata q̄uis iocunda: tn̄ interdum fastidiosa.
De Felicitate arabie.

nis efficiūt q; tecta. Adeo nulla est uoluptas que nō assiduitate sui fastidiū
parat. Eundem & ad serpentes fugandas urunt, in odoriferis siluis freque
tissimas. Non sunt eor cynamomū aut cassia: & tn̄ felix appellat̄ ara
bia falsi & ingrati cognois: que hoc acceptū supis ferat. quom plus ex eo ife
ris debitam illam fecit hominū etiā ī morte luxuria: q̄ diis intellexerant

Neronis pompa funeris.

genita urentū defunctis. Periti rer astruxerat. nō ferre tn̄ anno fetu q̄tū
nero pinceps nouissio pompe sue die cōcremauit: estiment̄. Postea toto orbe
singulis annis tot funera aceruatimq; congesta honori cadauer q̄ dispersa si
gulas micas dant̄. Nec minus propicii erat falsa supplicantibus: imo uō ut pa

Maris arabici opulētie.
Sumptusq: romani.
India. Seres.
De Cynamomo: deq; ipsius fabula e fama.

lā est. placatiores. Uer arabie etiā nūc felicius mare est. ex illo margaritas
nanq; mittit: minimaq; computatioe centena milia sestertiū annis omnibus
india: & Seres peninsula, illa imperio nrō adimūt. Tanto nobis delicie & feie
constant. quota eni portio ex illis ad deos queso iam uti ad inferos ptinet. Cy
namomū & cassiam fabulose narrauit antiquitas, pinceps ue herodotus aui
um nidis & priuatim phoenicas. in quo situ liber pater educatus esset ex inuiis ru
pibus arboribusq; decuti carius q̄ ipe inferret pondē aut plūbatis sagittis. Item
cassiam circa paludes propugnante unguibus diro uespertilionū generē aligerisq;
serpentibus: his cōmentis augentes rer ptia. Comitata uō fabula ē ad meridiani
solis repercussus: inenarrabilem quendā uniuersitatis halitū ē tota peninsula
insula existere tot gener aure spiratis conceptū: magniq; alexandri classib;
arabiam odore pmū nūciatā in altū. omnia falsa. Siquidē cynamomū idē q;

De cynamomi deq; cynnami ortu atq; gn̄ibus.

cynnamū nasat̄ in ethiopia trogoditis cōnubio pmixta. Hi mercantes id ā con

terminis vehunt per maria vasta ratibus quas neque gubernacula regant neque remi trahant vel impellant. non vela. non ratio ulla adiuvat quoniam omnium instabilia sunt homo tantum et audacia. Preterea hibernum mare exigant circa brumam euris tum maxime flantibus. hi recto cursu super sinus impellunt atque ad promuntorium ambitum argeste defert in portum gabbanitarum qui vocatur ocilia. Quamobrem illi maxime id petunt. produntque vix quinto anno reverti negociatores et multos interire. Contra revehunt vitrea et enea. vestes. fibulas cum armillis ac monilibus. ergo negociatio illa feminarum maxime fide constat. Ipse frutex duorum cubitorum altitudine amplissimus. palmique minimus quatuor digitorum grassitudinis statim a terra sex digitis surculosus. arido similis. quoniam viret non odoratus. folio origani siccitate gaudens. sterilior imbre. ceu due nature. gignitur quidem. sed densissimis in vepribus rubisque difficilis collectu. Metitur non nisi permiserit deus. Iovem hunc intelligunt aliqui assabinum illum vocant. xliiii. boum caprarumque et arietum extis impetratur venia caedendi non tamen aut ante ortum solis aut post occasum licet. Sarmenta hasta dividit sacerdos deoque partem ponit. reliquum mercator in massas condit. Est et alia fama cum sole dividi ternasque partes fieri. deinde sorte gemina discerni. quodque soli cesserit relinqui aut sponte conflagrare. Precipua bonitas virgultorum tenuissimis partibus ad longitudinem palmi. secunda proximis breviore mensura atque ordine vilissimum quod radicibus proximum. quoniam ibi minimum corticis in quo summa gratia. quam de causa preferunt cacumina ubi pluribus torpet. Ipsum vero lignum in fastidio propter origani acrimoniam. xilo cynamum vocatur. Precium est in libras viginti. Quidam cynami duo genera tradidere. candidius nigriusque. et quondam preferebatur candidum nunc contra nigrum laudatur. atque etiam varium preferunt candido. Certissima tamen estimatione si sit scabrum. atque ut inter se tritum tarde frangatur. Damnatum in primis molle. aut cui albet cortex. Ius eius ad gabbanitarum reges solos proficit. thuris edicto mercato venditur. Precia quondam fuere in libras denariorum mille. auctum id parte dimidia est. incensis ut ferunt silvis ira barbarorum. Id acciderit ob iniquitatem prepotentium an forte non satis constat. Austros ibi tam ardenter flare ut estatibus silvas accendant. Invenimus apud auctores coronas ex cinamomo interrasili auro inclusas. Primus omnium in templis capitolii atque pacis dicavit imperator vespasianus augustus. Radicem eius magni ponderis vidimus in palatii templo. quod fecerat divo augusto coniux augusta auree patere imposite. Annis omnibus in grana durabatur donec id delubrum incendio consumptum est. Frutex et cassie est iuxtaque cynami campos nascatur. Sed in montibus grossiori sarmento tenui cute verius quam cortice. que conteri atque in cynamomo levare et exinaniri precium est. Amplitudo fruticis trium cubitorum. Colos triplex. quoniam primum emicat candidus pedali mensura. Deinde rubescat. addita semipede ultra nigricans. Hec pars maxime laudatur. ac deinde proxima. damnatur vero candida. Quoniam secant surculos longitudine binum digitorum. mox presuunt recentibus coriis quadrupedum ob id interemptorum. ut putrescentibus vermiculi lignum erodat. et exca-

per longa navigatio istorum.

argeste.
ocilia.

Messis eius religiosa dupli ci fama.

Cynamomi, quod optimum genus.

De xilocynamomo: eiusque generibus

Ex cynamomo corone.

De Cassia.

uent corticem totum amaritudie. Probatur recens maxime et que sit odoris
mollissimi gustu ne q̄ maxime feruens. potiusq: lento tempore leniter mor
dens. colore purpure. queq: plimā minimū ponderis faciat breui tunicaꝝ
fistula et nō fragili. Laudam uocāt talē barbaro noīe. Alia ē balsamo de-
saba odore siti appellata. sed amara; ideoq: utilior medicis sic nigra. Vnguē

De mysocanomon et canomozaron.

tis precia mllis diuersoria. optīs in libras .xl. ceteris .xv. His addidere mā
gorus quā daphamidos uocant mysocanomon cognoīata. Pretiū eius faciūt
.xccc. adulteratur styrace et ꝓp̄ similitudinē cortice lauri tenuissimis surculis.
Quin et in nr̄o orbe seritur. extremoq: ī margine ꝑ id qua remis alluit. uiuit ī
aluearijs apiū sata. Color adest torridus sole et ob id simt idē odor. Ex cōfinio
cassie canna que et canamoraron inuehit̄. sed ꝑ nabatheos trogoditasq: cō

De sericato et gabalio.

fines nabatheis. Eo comportat̄ et sericatū et gabalū: que intra se cōsumūt
arabes. nostro orbi tantū nōibus cognita. sed cum cynamomo cassiaq: nascen
tia. Peruenit tn̄ aliqn̄ sericatū et ī unguenta additur. Ab aliīs permutat̄

De Mirobalano.

in libras .xvi. Mirobalanū: trogoditis et thebaidi et arabie que iudeam ab
egypto disterminat cōe est: nascentibus unguenta ut ipō nōie appet. quo
item indicat̄ et grandem eius arborē helitropion: quā dicem inter herbas
simili folio. fructus magnitudine auellane nucis. Et hī in arabia nascens sy
riaca appellat̄ et est candida. contra in thebaide nigra. Prefert̄ illa boītate
olei qd̄ exp̄mitur. sed copiā thebaica. Inter hec trogoditica uilissima est. St
qui ethiopicam his p̄ferant. grandem. nigram. nec pinguē. nucleoq: gracili.
sed liquore qui exprimit̄ odoratiori nascentē in campestribus. Egyptiā pin
guiorem esse et crassiori cortice rubentē: et q̄uis in palustribus nascatur, b
uiorē sicciorēq:. E diuerso arabicā uiridem ac tenuiorē: et qm̄ sit montu
osa ac spissior est. Longe aūt optima petreā ex quo diximꝰ opido nigro cor
tice nucleo candido. Vnguentarij aūt tm̄ cortices p̄mūt. medici nucleos tū

De Phenicobalano.

dūt affusa eis paulatim calida aqua. Mirobalano in unguentis silem
p̄ximūq: usum hīt palma q̄ uocatur adypos uiridis odore mali citonei. nucleo
intus ligneo. Colligitur aūt paulo ante q̄ incipiat maturescere. Q si relin
quatur. phenicobalanus uocat̄ et nigrescit uescentesq: inebriat. Mirobala
no p̄ciū in libras .x. binas. Institores et fecē unguenti hoc nōie appellāt. Ca

De calamo aromatico: siue odorato.

lamus quoq: odoratus in arabia nascens: cōis indis atq: syrie est. in qua uicat
amnis a nostro mari .c1. stadijs inter lybanū monte aliūq: ignobilem. nō ut qdā
existimauē anti lybanū interualle modica iuxta lacū: cuius plaustria estate
siccant̄. Tricenis ab eo stadijs calamus et iuncus odorati nascuntur. Sane et
dicamꝰ et de iunco q̄uis alio herb dicato uoluīe. qm̄ tn̄ hic unguentoꝝ matiā

De iunco odorato que et cyprum.

tractatur. Nihil ergo a ceteris sui generis differūt aspectu. sed calamꝰ p̄sta
tior odore statim e longinqꝰ īuitat. mollior tactu meliorq: potius q̄ qui rasai
mō frangit̄. Inest fistule araneū qd̄ uocant florē. prestantior est cui nūo
suis reliqua ꝓbatio ut niger sit dānat̄ alibi. Melior quo breuior crassiorq: et

lentus in frangendo. Calamo pretiũ in libras .xi. Iunco .xv. Traduntq; iuncũ
odoratũ & in campania inueniri. Discessimus a terris oceanũ spectantibus ad
cõuexas in nostra maria. Ergo ethiopię subiecta africa amoniaci lacri
mã stillat in harenis suis. Inde nomine & hamonis oraculo iuxta qđ gignit
arbor quã metopon uocãt: resinę mõ aut gũmi. Genera eius duo thrauston
masculi thuris similitudine qđ maxime pbat. alteꝝ pingue & resinosum qđ py
ram appellant. Adulterat arenis uelut nascendo apprehensis. Igit q̃ minimis
glebis probat & q̃ purissimis. Preciũ optimi in libras asses .xxx. Sphagnos
inter eos situs in cyrenaica puintia maxime probat. alii bryon uocant. scdm
locũ optinet cyprius. tertiũ phenicius. Fertur & in egypto nasci qn & ĩ gal
lia. nec dubitauerim. Sunt eñ hoc noĩe carni arboꝝ. illi quales in quercu
maxime uidemus. sed odore pstantes. Laus pma candidissimis atq; altis
simis. secunda rutilis. nulla nigris. & in insulis petrisq; nasci improbat. ossq;
quibus palmaꝝ atq; nõ suus odor est. Cyprus in egypto est arbor zy
ziphi foliis. seĩe coriandri candido odorato. Coquitur hoc in oleo pmitq;
postea qđ cyprus uocat. Pretiũ in libras .xv. Optimũ hoc canopica ĩ ripis
nili nata. scdm a scalonę. iudeę tertiũ. Cypro insula odoris suauitas. Qui
dã hanc esse dicũt que in italia lygustrꝝ uocetur. In eodẽ tractu asphalatos
nascitur spina candida magnitudine arboris modicę. flore rosę. radix un
guentis expetitur. Tradũt in quocũq; frutice curuet arcus celestis, eãnde q̃
cunq; sit asphalati suauitatẽ odoris existere. Sed in asphalato ĩ enarra
bilem q̃ndã. quidã eũ erysisceptꝝ uocãt. alii sceptꝝ elysei. Cui probatio
est in colore rufo uel igneo tactuq; spisso & odore castorio. Emitur ĩ libr
.xv. In egypto nascitur & maaron peius q̃ lydiũ. maioribus foliis ac uariis.
illa breuia ac minuta & odorata. Sed omnibus odoribus pfertur balsamũ
Uni terraꝝ iudeę cõcessum quondã. in duobus tñ hortis utroq; regio. altero
iugerũ .xx. nõ amplius. altero pauciore. ostendere arbustũ. Hanc urbi impa
toris uespasiani. claꝝq; dcũ a pompeio magno ĩ triumpho arbores quoq; du
ximus. hunc hec tributa pendit cũ sua gente. In totũ alia nã q̃ nostri exter
niq; prodiderant. Quippe uite similior ẽ q̃ myrto. malleolis seritur dicit
nup ducta ut uites. & implet colles uineaꝝ mõ que sine adminiculis se ipe sus
tinent. Tondetur similiter fruticificans a rastris nitescit. Properatq; nasci itra
tertiũ annũ fructifera. foliũ proxime tubere. perpetua coma. Seuiere
ĩ eam iudei sicut ĩ uitã quoq; suã. Contra defendere romani. & dimicatũ pro
frutice est. Seritq; nũc eam fiscus. nec unq̃ fuit numerosior. procerior. Proceritas
intra bina cubita subsistit. Arbori tria genera tribui & capelle ocea coma
qđ uocat eutheristꝝ. Alteꝝ scabro aspectu. incuruũ. fruticosũ. odoratius hanc
traci appellat. Tertiũ eumeces. quia ẽ ceteris procerius leui cortice. Huic secũda
bonitas. nouissima eutheristo. Semen ẽ uino pximũ gustu. colore rufum.
nec sine pingui. Peius in grano qđ leuius atq; uiridius. ramus crassior q̃ myrto.

De Amomiaco.
De Sphagno.
De Cypro.
De Asphalato.
De Maaron.
De Balsamo.
Vespasianus.
Pompeius.
iudei
romani.

Inciditur uitreo lapideo: osseisue cultellis. Ferro ledi uitalia odit. moritur protinus eodem amputari superba. qua paciens incidentis manus librat̃ artifici temperamento: ne quid ultra corticẽ uiolet. Sucus e plaga manat: quem opobalsamũ uocant. eximie suauitatis. sed tenui gutta ploratu lacrimis. parua colligitur ĩ tormina. Ex his nouo fictili condit̃. crassior similis oleo & in musta candida rubescit deinde: simulq; durescat translucido. Alexandro magno res ibi gerente: toto die estiuo unã conchã impleri iustũ erat. omni uero fecunditate maior. hor rector congios senos minore singulos cũ duplo rependebat̃ argentũ. Nunc etiã singulaꝝ arboꝝ longius uenerat̃ omnibus. patitur estatibus. postea deputat̃. & sarmẽta quoq; ĩ merce sũt. d.ccc.m.

Amputatio ipa surculi q uenit infra gntũ de uite anũ xilobalsamũ uocat̃ & coquit̃ in unguentis. pro suco ipo sustinuẽ officine. Corticis etiã ad medicamenta ptiũ est. Precipua aũt grã lacrime. secunda semini. tertia cortici. minima ligno. Ex hoc buxosum est optimũ qd est odoratissimũ. & semine aũt maximũ & ponderosissimũ. mordens gustu feruensq; in ore. Adulterat̃ petreo hyperito qd sua arguit̃ magnitudie. inanitate. longitudine. odoris ignauia. sapore pipis. Lacrime probatio: ut sit pinguis. tenuis. ac modice rufa & in fricãdo odorata. Secundus candido colos. peior uiridi. crassusq; pessimus. Niger qppe ut oleũ senescit. Ex omni inclusura maxime probat̃ qd ante semẽ fluxit. & alias adulterat̃ semĩ suco: uixq; maleficiũ dephendr̃. gustu amariore. Esse n. debet lenis nõ subacidus. odore tm̃ austerus. Viciatur & oleo rose. cypri. lentisci. balani. therebinthi. myrti. resina. galbano. cera cypria prout quaq; res fuit. Nequissime aũt gũmi quia marcescit. In manu inuersa & in aqua sidet. que probatio gemina est. debet sincerũ & marcescẽ. sed hec omnia arescere addita fragili cruste uenit & gustu dephendit̃. Carbone uero: qd cera resinaq; adulterat̃: enigriori flãma. Nam melle mutatũ statim manu contrahit muscas. Preterea sincera densatur in tepida aqua gutta sidens ad ima uasis. adulterata olei mõ innatat. & si metopio uiciatũ est circulo candido cingitur. Sũma est probatio: ut lac coagulet & ĩ ueste maculas nõ facitt. Nec manifestior alibi fraus. quippe milibus denarioꝝ sextarii ẽpti uendẽte fisco .ccc. denariis ueneũt. Intm̃ expedit augere liquorẽ.

Xilobalsamo ptiũ in libr. xv. Proxima iudee syria sup phenicẽ styracẽ gignit. Circa gabalam & marathunta & casiũ seleutie montẽ arbor est eodem nõie cotoneo malo similis. Lacrime ex austero iocundioris. intus similitudo arundinis suco pregnans. In hanc circa canis ortũ aduolant pennati uermiculi erodentes. ob id in scrobe sordescit. Styrax laudat̃ post supradcã ex pisidia. sydone. cypro. cilicia. creta. minime ex amano syrie medicis. sed unguentariis magis. Colos in quacunq; natione pfertur rufus & pinguiter lentus. Deterior furfurosus. & cano situ obductus. Adulterat̃ cedri resina uel gũmi uel melle aut amigdalis amaris. Omnia ea dephenduntur gustu.

De opobalsamo.

Alexander

De xilobalsamo.

Diuerse adulterationes & pbe.

De Styrace.

De Galbano.

Preciū optimo .x viii. Exit & in pamphilia: sed acrior minusq; sucosius. Dat
& galbanū syria ī eodem amano mōte & ferulam: quā eiusdem nois resine
mō stagonitim appellant. Quod maxīe laudant cartillaginosū purū ad
similitudinem ammoniaci minimeq; lignosum. Sic quoq; adulterat͠ faba aut
sacopenio sincerū. Si urat͠ fugat nitore serpentes. Pmutat͠ & in libras .xv.
Medicine hoc tm̄.

De Panace.

Panacem & unguentis eodem gignit nascente. & in
ipo sine arcadię circaq; herimanthi fontes & in africa & ī macedonia. Fe
rula sui gen͠is .v. cubitoꝝ. foliis primo quaternis. mox senis in terra iacentib;
ampla magnitudie rotundis. in cacumine uō oleagineis. semine ī muscaris
dependēte ut ferulę. Excipit͠ sucus inciso caule messibus. radice ī autūno.
Laudatur candor eius coacti sequens pallida statera. Niger color improbat͠.

De spodelio.

Preciū optimo ī libras .x. bini. Ab hac ferula differt q̄ uocat͠ spodilion foliis
tantū. q̄ sūt minora & platani diuisura. Non nisi in opacis gignitur. seme
eodem noie: sylis spem habet. medicinę tm̄ utile.

De malabatro.

Dat & malabatron sy
ria arborē. folio conuoluto. arido colore. ex quo pmitur oleū ad unguenta.
Fertilius eiusdem de egypto. Laudatius ex india uenit in paludib; ubi gigni
tradunt lentis mō. odoratus croco. nigricans scabrūq; quodā salis gustu.
Minus probat͠ candidū celerrime sitū in uenustate sentit. Sapor eius nar
do similis esse debet sub lingua. odor uō in uino suffervescēs antecedit a
lios. In ptio quidē prodigio sile est. a .x. singulis ad .ccc .x. puenire libras.
Folium aut ipm̄ in libras .lxx.

De oleo omphatio.

Oleum & omphatiū est. Fit duob; gn͠ibus
& totidem modis ex olea & uite. olea adhuc alba expressa. deterius ex clu
ippa ita uocat͠ prius q̄ matura cibo sit iā tn̄ colorem mutās. Dr̄ia q hoc
uiride est illud candidum. E uite fit psytia autumina quom sit acinis sm
ceris magnitudine. an̄ canis ortū in pma lanugine demetit͠. uua eiusqué
melligo. reliquū corpus sole coquit͠. Nocturni rores cauent͠ in fictili codite.
Melligo colitur subinde cyprio ere seruat͠. Optimaq; rufa acriorq; & aridior.
Pretio omphacio in libr .xvi. Fit & alio mō. quom ī mortariis uua ī matura
teritur: siccataq; ī sole postea digerit͠ in pastillos.

De bryon.

Eodem & brion pti
net uua populi albę. Optima circa gnidū aut cariam insitituentibus: aut
siticis asporisq;: secunda in lycię cedro.

De oenanthe.

Eodem & oenanthe ptinet. ē aut ui
tis lambruscę uua. colligitur cū flore tū optie olet. siccatur in umbra sub
strato lintheo: atq; ita in cados condit͠. precipua ex parapomia. secūda
ab antiochia atq; laodicia syrię. tertia ex montibus medicis. Hęc utilior
medicinę. quidā omnibus preferū eam q̄ in cypro insula nascat͠. Nam q̄ in a
frica fit ad medicos tm̄ ptinet: uocat͠q; massaris. Omis aut ex alba lambru
sca pstantior q̄ ē nigra est.

De elathe arbor.

Preterea arbor ad eadē unguenta ptinet quā
alii elathen uocant q̄d nos abietē. alii palmā. alii spathā. Laudat͠ amo
niaca egyptia maxīe. deinde syriaca dutaxat in locis sitientib; odorata
pingui lacrimaq;. in unguentā additur ad domandū oleū. In syria gignit͠

De tynniano camocon.

& tymiamu qd camocon appellant. hic est sucus expressus multu. Masculu
uero tymiami differens vicina tamen gra. precium in libras asses. xL. Finit

C. plinii Secundi Naturalis historie. Liber Tertiusdecimus De pere
grinis iterum arboribus & Vnguentis. Incipit feliciter.

ACTENVS IN
odoribus habent precia silue. Erant per se
mira singula, iuuitq; luxuria ea omnia
miscere & e cunctis unu odorem facere.
ita repta sunt. Vnguenta quis primus
inuenerit: no traditur. Iliacis temporibus
no erant. nec thure supplicabatur. Cedri
tm & cytri suorum fruticu. & in sacris fumo
conuolutu in nitorem uerius q odorem
nouerat! Iam rose suco repto. noiat. tu
id quoq; in olei laude persarum gentis un
guentu. Sed & bacilli mandente eo et
accersita commendatione illuatu mir ex

De Vnguentis.

tingunt. Primu qd eqdem inueniam castris darii regis expugnatis in reliquo ei
apparatu alexander coepit scrinium unguentorum. Postea uoluptas eius a nris
quoq; inter laudatissima atq; etia honestissima uite bona admissa est. Honos
q; & ad defunctos ptinere coepit. Quapp pta d eo dicem. que his no erut fru

Quando cognita fuit romanis vng.

ticu ad psis noibus tm indicabuntur. Natura uero eorum suis reddet locis. Vn
guentis cognoia dedere aliis patrie. aliis suci. aliis arbores. aliis cae. Primu
q; id scire couenit mutata aucte ad peius trasisse gliam. Laudatissimu fu
it antiquitus in Delo insula. postea mendesiu. nec mixtura nec copositione tm

De generibus vnguentorum.

hoc accidit. sed ide suci uarie alibi ad quelibet pualuere. aut degenerauere. Ir
minu couerthidui maxie placuit. postea cizicis. Sic in mo rhodinu phaseli
qua gliam abstulere neapolis. capua. pneste. Crocinu in solis ciliciae diu ma
xime laudatu e mox rhodi. Oenanthinu in cypro propositu: postea drami
theo. Aramacinu in choo: postea eode loco prelatu est melinu. Cyprinu in
cypro: deinde in egypto ubi mendesiu & metropiu gratius fctm est. Mox
abstulit phoenice & cypri in laudem egypto relliqua. Panathenaicu suu athe

De compositione eorum.

ne pseueranter optinuere. fuerat & pardaliu in tharso cuius etia composito &
mixtura obliterata est. Narcissinu quoq; ex flore narcisso desiit coponi
ratio faciendi. Duplex sucus & corpus illi olei generibus fere costat. Hoc odorum. hec
stimata uocat. illa hedysmata. Tertius inter hec est. colos a multis neglectus.
Huius causa addunt cynabaris & hac iusa sal aspersus olei nam coercet. quibus
anchusa adiecta est sal no addit. Resina aut gumi adiciunt ad cotinendum

odorem in corpore. celerrime is euanescit atq; defluit si nō sunt hęc addita.
Vnguentoꝝ expeditissimū fuit primūq; ut uerisile est e bryo & balanino oleo
increuit deinde mendesiū balanino resina myrtea magisq; etiā nūc metro
pio. Oleū hoc est amigdalis amaris expressum in egypto. cui addidere ompha
ciū. cardamomū. iuncū. calamū. mel. uinū. mirra. semē balsami. galbanū.
resinā therebinthinā. E uilissimis quide hodie est ob id creditū & id inetustis
simis esse qd constat oleo myrteo. calamo. cupsso. cypro. lentisco. maligrana
ti cortice. Sed diuulgata maxīe unguenta crediderim rosa. quę ꝑlima ubiq;
gignitur. Itaq; simplicissima rhodini mixtura diu fuit additis omphacio flo
re. rosę crocino. cynabaris. calamo. melle. iunco. salis flore. aut angusto uino.
Similis rō & in crocino additis cynabari. anchusa. uino. sitisq; & in samsucino admi
xtis omphacio calamo. Optinū hoc in cypro & mitylenis ubi ꝑlima samsucus.
Miscentur & uiliora genera olei myrto. lauro. quibus addit̄ samsucū. liliū. fenu
grecū. mirra. cassia. nardū. iuncus. cynamomū. E malis quoq; cotoneis & stru
thiis fit oleū ut diximus mellinū. qd in unguenta transit. admixtis omphacio.
cypro. samo. balsamo iunco. cassia. abrothano. Susinū tenuissimū oim est. Cō
stat ex lilis. balanino. calamo. croco. mirra. Et idē cyprinū ex cypro & ompha
cio & cardamomo. calamo. spalato. abrotano. Aliqui & in cyprinū addūt mir
ram & panacen: hoc optimū sydone. mox egypto. Si nō addat̄ sesaminū oleū
durat. & quadriēnio excitat̄ cynamomo. Telinū fit ex oleo recenti cypro. ca
lamo. melliloto. fenugrco. melle. orano. amaraco. hoc erat celebrimū menādri
poetę comitiꝝ ętate. Postea multū successit ꝑꝑ gl̄iam appellatū megaliū. ex
oleo balsamo. calamo. iunco. xilobalsamo. cassia. resina. Huius ꝓpetas ut uentile
tur incoquendi donec desinat calore. Rursus refrigeratur odor. suū capit.
Singuli quoq; suci nobilia ungueta faciūt. in pmis malobatꝝ. postea iris illyri
ca. ex cyxizena. amaracus. herbarū in utraq; pauca. his & alia miscent. Qui
ꝑlima alterutrū mel. sal. flore omphaciū. ac inpolia. panacę. Externa oīa et
ꝓdigiosa cynamomo ꝑcia. Adicit̄ cynamo balaninū oleū. xilobalsamū. ca
lamus tunsi balsami semina. mirra. mel odorati. Vnguentoꝝ hoc crassissi
mū, ꝑcia ei a denaris. xxxv. ad. ccc. x. Nardinū siue foliacū constat omp
hacio. balanino. iunco. costo. nardo. amomo. mirra. balsamo. In hoc gn̄e con
uenit meminisse: herbaꝝ que nardū indicū imitarent̄ spes noue ā nob esse di
ctas. Tanta materia adulterandi est. Omīa aūt acuciora fiūt costo. amāmo
quę maxīe nares feriūt. Crassiora mirra sua in ora. quę medicinę aūt utilio
ra croco. Acerrima ꝑse amomo. hoc & capitis dolores facit. Quidā satis hent
aspergē que sunt preciosissima a cetis decoctis. Mirra & ꝑse unguentū fit.
siñe oleo stacte dūtaxat. alioqn nimiā amaritudine affert. Cyprino viride
fit. Susino unguinosum. mendesio nigꝝ. rhodino candidū. myrra pallidū.
Hec sunt antique inuentionis gn̄a. & postea officinaꝝ furta. Nūc dicet̄ cumulus
istę deliciaꝝ & suma auctoritas rei. Ergo regale unguentū appellatum.

Menandri vnguentū.

Quod unguentū regale uocetur.

qm̃ parthoꝝ regibus ita tempat̃. Constat mirobalano. costo. amomo. cyna
momo. comato. cardamomo. nardi spica. uaro. mirra. cassia. styrace. laudao.
opobalsamo. calamo. iunco. q syris. oenanthe. malobatro. sericato. cypro. aspa
lato. panace. croco. cypro. amaraco. colato melle uino. Nihilq; eius rei cã in ita
lia uictrice om̃. in europa uo tota pterin in illyricũ & nardũ gallicũ gignit.

Diaplasmata.

Nam uinũ & rosa & mirti folia oleũq; cõiã fere om̃ terraꝝ intelligutur. Siccis
odoribus constant que diaplasmata uocant̃. Nam feces unguenti magmata

Qualiter seruent̃.

appellant. Inter om̃s potentissim̃ odor q squis nouissime addit̃. Vnguenta op
time seruant̃ in alabastris. odores in oleo qd diuturnitati eoꝝ tãto utilius est
q̃to pinguius: ut ex amigdalis. & ipã unguenta uetustate meliora. Sol inimic
lis. q̃obrem in umbra coquutur plumbeis uasis. Expimentũ eoꝝ inuersa manu

Quanta in unguentis Luxuria

capit̃ ne carnose partis color inficiet̃. Haec est matiã luxus e cunctis maxĩe
supuacui. Margarite em̃ gemeq; ad herede tam transeunt: uestes plongant
tempus: ungueta ilico expirant ac suis moriutur horis. Sũma comendatio eoꝝ
ut transeunte femina odor inuitet: etiã aliud agente. Excedunt q̃dragenos
denarios libre. Tantũ emit̃ uoluptas aliena. Etem̃ odorem q gerit: ipe no se

Tullius.

cit. Sed tam̃ & hec aliqua d̃tia signanda sũt. In M. ciceronis monimentis i
uenitur Vnguenta gratiora esse que terrã q̃ que crocũ sapiant. qm̃ etiã cor
ruptissimo i gñe magis tam̃ iuuat ipsius uitii seueritas. Sed quosdã crassitudo
maxime delectat id ipm̃ approbantes linirią; iam no solum: sed & pfundi un
guentis gaudent. Vidimus etiã uestigia pedũ tingi qd M. otonem mostrasse

Nero.

neroni pncipi ferebant queso ut qualiter sentiret̃ iuuaret ab ea pte corporis.

Tiberius.

Nec no aliquẽ ex puatis audiuim̃ iussisse spergi parietes balneaꝝ ungueto. atq;
C. pncipem solitũ temparẽ. Ac ne principale uideat̃ hoc bonũ & postea que
dam ex seruis neronis. Maxime tam̃ miꝝ est hãc grãm penetrasse & i castra.
Aquile lacerta ea digna puluerulenta illa ex custodiis horrida unguũtur festis
diebus. Utinamq; dicẽ possemus quis pmus instituisset. Ita est nimiꝝ hac mer

Quando primũ romanis in usu.

cede orbem terraꝝ corrupte deuicere aquile. Ista patrocinia q̃rimus uitiis
ut p hoc ius sumant̃ casside unguenta. Qñ id primũ ad romanos pene trãsiit

De off. L. I. de diuersitate nñ & moꝝ.

non facile dixeri. Certũ est antiocho rege asiaq; deuictis. Vrbis anno. d. LXV.
P. licinium crassum. L. iuliũ caesarẽ: censores edixisse ne quis uenderet unguẽ
ta exotica: sic .n. appellauẽ. At hercule iam q̃da etiã in potu addũt tantaq; a
maritudo est ut odore pdigo fruant̃ ex utraq; pte corporis. L. plotiũ plauti

Triumuiratus.

bis cons. censoris sue frem̃ pscriptũ a triũuiris in salernitana latebra Vngue
ti odore pdigo fruatur. quo decore tota absoluta pscriptio est. Quis .n. no m̃i
to iudicet perisse tales.

Egyptus.
De palmis. & nã ipsaꝝ.

Ceteꝝ terraꝝ om̃ egyptus accomodatissima vng
uentis. Ab ea campania est proxima rose. Iudea inclita est ut magis pal
mis: quaꝝ natura nũc dicetur. Sunt quidẽ in europa uulgoq; italia: sed steri
les. Ferunt i maritimis hispanie fructũ. Veꝝ immitem. dulce in africa: sed stati
euanescente. Contra i oriente ex his uina gentiũq; aliqs panis. Plurimis uo etiã

quadrupedibus. q̄obrem iure dicent̄ externe. Nulla est in alia pte tera
rũ nisi in galliçia. frugifera uõ nusq̃ nisi in feruida. Gignitur leui sabulosa
q; terra maiore in pte nitrosa. Gaudet et riguis toto anno bibere cum amet
anno sicam. Fimo quidã ledi putãt et assyrioꝝ pars aliqua si nõ riuis misceat.
Genera eaꝝ pla et prima fruticem nõ excedentia. sterilem hunc alibi et ipm
fertilem breues rami obire. Vmbra folioꝝ tectorii uite hec parietibus ple
risq; in locis prestat. Contra asparaginem est pterioribus silue arbore ex ipo
folioꝝ aculeo fructificante circa totas pectinatim q̃s siluestres intelligi ne
cesse est. Incesta tñ libidine et inferioribus seminis tent. relique terrestres at
q; procere densis tradat. Hisq; corticii pollicibus auctoribus facile ad scãde
dũ orientas se populi prebenti utile sibi arbore que inductis circulũ mira
pnicitate cum hõie subeunte. Coma omnis in cacumine et pomũ est nõ initer fo
lia ut i ceteris. sed suos initer ramos. Palmitibus racemosum utraq; nã uue at
q; pomi folia cultrato mucrone lateribus in sese bifidatis. bellas pmũ demõ
strauere geminas. nũc ad funes utiliuq; nexus et capitis leuia umbracta fidur.
Arboribus imo potius omnibus que terra gignit. herbisq; etiã utrq; sexũ esse dili
gentissimi nãe tradunt. Hoc in plenũ satis sit dixisse hoc in loco. nullis tñ arbo
ribus manifestius. Mas in palmite floret. feĩa circa florẽ germinat tm̃ spi
ne mõ. Vtriusq; aũt pma nascit̃ pomi caro. postea lignũ intus hoc ẽ semen
eius. Argumentũ q̃d paruę sine hoc repiuntur in eodẽ palmite. Est aũt ob
longũ nõ ut oliuis orbiculatũ. Preterea suma dorso palmato et in aluo me
dia fissura. plerisq; umbilicatũ unde primũ spargitur radix. Seritur aũt p
mi et bina iuxta composita semina supq; totide. qm̃ infirma singulis planta ẽ.
Quaterne coalescũt multas candidisq; lignũ hoc a carnib; discindit̃ tunicas. alii
corpori adherentibus. laxeq; distans cacuminis folio adherens caro. Mature
sũt anno quibusdã tñ in locis. In cypro quanq̃ ad maturitatẽ non pueniat q̃to
sapore dulcis est. et foliũ ibi latius fructus quã reliquis rotundior. nec ut de
uoret corpus ueꝝ ut expuat̃ suco mõ expresso. Et in arabia languide dulces
tradũr esse palme quanq̃ iuba ap̃ scenita arabas profert omnib; saporibus.
quã uocant dablan. Ceteras nõ sine maribus gignẽ feĩas sponte edito nemo
re cõfirmant. circaq; singulos plures nutare in eũ pronas blandiorib; comis
illũ erectis hispidũ afflatu uisuq; ipo et puluẽ etiã reliquas maritare. Huĩ
arbore excisa biduo post steriles cere feminas. Adeo est ueneris intellectus
uti coitus etiã excogitatus sint ab hõie. ex maribus flore ac lanugine. Interim
uero tñ puluẽ insperso feĩs. Serunt̃ aũt palme et trunco duoꝝ cubitoꝝ lon
gitudine i cerebro ipo arboris fissuris diuiso atq; defosso et abraducẽ auul
se. Vitalis est satus et ramoꝝ tenerrimis. In assyria ipã quoq; arbor strata
solo i humido tota radicat̃. sed in frutices nõ in arborem. ergo plantaria istitu
unt anniculasq; transferunt et iteꝝ bimas. Gaudent .n. mutatione sedis ũ
sabili. In assyria aũt circa canis ortus ne ferueat tingũt ibi nouellas. sed

De generibus palme.

bellas.

+ Iuba.

religant comas ut altitudine exeant. Robusta deputant crassitudinis gratia
semipedales ramorum relinquentes truncos. qui detrisi alibi necant matrem. Dixi
mus salsum ab his solu diligi. ergo ubi no est tale sale aspergut no radicibz. sz
longius paulo. Quedam in syria & egypto in binos diuidunt se truncos. in creta
& inter nos quedam que & quinos ferut statim in trimatu. In cypro uo syria
egypto quadrime. aliq; qnquenes altitudine hois. nullo intus pomi ligno q
diu fut nouelle ob id spadonu accepto noie. Genera earu multa. Sterilibus ad ma

Cedua palme.

terias opaq; lautiora utitur assyria & tota psis. Sunt & cedue palmarum quoq;
silue germinantes rursus ab radice succise. dulcis medulla earu i cacumine q
cerebru appellant. exempta q; uiuit, qd no alie. Vocantur aut camaerepes folia
latiora ac mollia ductilia utilissimo. Copiose in creta. sed magis in sicilia. E
palmis pme uinaces segnis q; lenitas. Fructiferar aliis breuius lignu in pomo.
aliis longius. his mollius. illis durius. quibusda osseu limatu q; dente festina
te religione politu. aliud pluribus ue stitu. paucioribus ue tunicis. aliud crassi
oribus. tenuioribus ue. Ita fuit uide L. gna. si qs om psequi uelit noia & bar
bara uinorum q;. Ex his differentiis clarissime om quas regias appellauere ab
honoribus. qm regibus tm psidis seruarent. babylone nate uno in horto
bagon. Ita uocant spadones qui ap eos etia regnauere. Hortus ille nuq nisi do

Spadones q d babylone pncipes.

minantis in aula fuit. At i meridiano orbe papua obtinent nobilitatem siag.
pximamq; margarites. he breues. candide. rotunde acinis q balanis sitiores.
Quare & nom a margaritis accepere. Una earu arbor in cora esse tradit. Una
& siagrorum. mirum q; de ea accepimus in phoenice ut q putat ex huius palme ar

de phoenicis & huius arboris natura.

gumento nom accepisse. iteru mori ac renasci ex se ipa. erat que quu prode +
fert is pomu ipm grande. duru. horridu a ceteris gnibus distans sapore. qm +
ferme in apris seuientissimoq; ca nimiruis. Quarta auctoritas scandalidu
a silitudine appellatu. ia in ethiopie fine quiq; harum ptimas arbores tradut. no
raritate magis q suauitate mirabiles. Ab his cariothe maxie celebrant &
cibo quid sed suco ubrima. ex quib; pcipua uina orienti. iniqua capiti. Vn po
mo nome. sed ut copia ibi atq; fertilitas. ita nobilitas in iudea. nec in tota.
sed iericonte maxie. quaq laudata & a chelaide & phaselide atq; liuia

Iudea
Iericho.

degentis eiusdem conuallibus. Dos his pcipua suco pingui lactentibus quoda +
q; uini sapore i melle pdulci. Sicciores in hoc gne nicolai. sed amplitudinis pci
pue quaterni cubitorum longitudine efficiut. Minus speciose. sed sapore caro
tharu sorores. & ob hoc adelphides dce. pxima suauitate hnt no tn eandem.
Tertium ex his genus patet & nimio liquore abundat. rumpit se pomi ipius etia
i sua matre ebrietas. Calcatis sitis sui genus. sed sicciore turba iacens dacti
lis prelonga gracilitate curuatis interim. Namque quos ex his honori deorum dica
mus cydacos appellauit iudea gens contumelia numinu insignis. In totum

Iudeorum supsticio.

arentes thebaide atq; arabice macroq; corpoe exiles & assiduo uapore tor
retes. crusta uerius q cute obducunt. Ipa quid & inopia fricat. hec tota est

siccitas: & farine mō spissat̄ in panē. Gignitur aūt in frutice ramis. cubitalib;.
folio latiore. pomo rotundo. sed maiore q̄ mali amplitudine cecas uocant.
triennio maturescit. sp̄q; frutici pomū est subnascente alio. thebaidis fruct⁹
extemplo ī cados conditur cū sui ardoris. aū ita fiet. celeriter expirat. marce
scitq; nō retortis furnis. Ex reliquo gn̄e plebeie uident̄. Syri hoc stragema

Stragemata.

ta uocant. Nam ī alia p̄te phoenicis ciliaeq; p̄ptari etiā nōie a nobis appellant̄
balani. Eo⁊ quoq; plura gn̄a differūt figura rotunditatis. aut p̄ceritatis. Diffe
runt & colore nigriores ac rubentes. nec pauciores fico tradunt̄ colores. maxīe
tn̄ placent candidi. Distant & magnitudine p̄ut multi cubitū efficē: q̄dā non
amplius faba. Seruant̄ itē qui nascitur ī salsis atq; sabulosis ut ī iudea & cyre
naica africa. Non itē in egypto cypro syrie seleucia assyrie. Quā obrem sues &
reliqua aīalia ex his saginant̄. Vitiata ut uetusti est pomi. signū est cecidisse
candidā uerrucam que racemo adheserit. Alexandri milites palmis uiridibus
strangulati sūt. nigredosis id fcm̄ est pomi gn̄e. alibi copie uenuit. est .t. ta
ta suauitas monstri ut finis mandendi nō nisi periculo fiat. Syria p̄ter

De syrie arboribus.

hanc peculiares habet arbores. In nucū gn̄e pistacea nota p̄desse aduersus

Pistacia.

serpentiū morsus tradur & potu & cibo. In fico⁊ aūt caritas minoris eius gn̄is
que coctana uocant. Item prunas in damasco mōte nata & missa. utranq; iā

Pruna damascena.

familiare. Alie emixis in egypto & uina fiūt. Iuniperi similitudīe hn̄t phe

De cedri spetiebus.

nices cedr⁊ minorem. Duo eius gen̄a lycia & phoenicea drunt folia. nāq; doro
gatū hn̄t spinosum. Oxicedros uocat̄ ramosa & odore infesta. altera odore
prestat. fructum ferūt myrti magnitudine dulcē sapore. Et maioris cedri
duo genera. que floret fructum nō fert. Fructifera nō floret. & in ea ance
dente fructum occupat nouus. Seme ānio est cupsso site q̄dem cedralete uocant.
Ex hac resina laudatissima. Materie uero ipī eternitas. Itaq; & simulacra deo⁊
ex ea factitauert. Cedrin⁹ est rome ī delubro apollo sosyanus seleucia aduectus.

Apollo sosyanus.

Cedro similis in arcadia est arbor. In phrygia frutex uocat̄. Syria & therebint

De therebintho.

hum habet. ex his mascula est sine fructu. Femina⁊ duo gn̄a. alteri fructus rubet
lentis magnitudine. alteri palidus cū uite maturescit. nō grandior faba. odore io
cundior. tactu resinosus. Circa id antroadis. silis ī macedonia breuis arbor hec

Androades.

atq; fruticosa. In damasco syrie magna materies ei admodū lenta ac fidelis ac
uetustate nigris splendoribus. flos racemosus oliue mō. sed rubens. folia densa
fert & folliculos mittentes q̄dam aīalia ceu culix. lentiore q; resinosū q & corti
cem rumpit. Etruria mascula fert sterili fēīa folio ulmi paulo longiore & pilo

Ros syriacum.

so. folio⁊ inter se semp̄ contrariis pediculis. gracili breuiq; ramo. Pelles candi
de conficiuntur. his semē lentis site cū uua rubescat. q̄d uocat̄ ros medicamētū
necessariū. Et egypto mlta gen̄a que nō alibi an̄ omīa ficus. obid egyptia

De ficu egyptia.

cognoīata arbor moro silis folio magnitudine & aspectu. pomū fert nō ramis
sed caudice ipō. Idq; ipm̄ ficus est p̄dulas sine granis interioribus p̄quā fecūdo
p̄uentu. scalpendo tn̄ ferreis unguibus aliter nō maturescit. Sed quom fcm̄ ē.

Sicomorus.

quarto die demetit̃. alio subnascente septeno. Ita numerosa partu per singulas
estates multo lactu abundante subnascat̃ etiā si nō scalpat̃. fetus quater esta
te poremq; expellit īmaturoꝝ. Materies proprii generis inter utilissimas ce
sa statim stagnis mergitur. hoc est siccari. et primo sidit postea fluitare

Ficus cypria.

incipit. certoq; eam suggit alienus humor qui aliū omnem rigat. Quom ina
tare cepit tempestiue uīe habet signū. Huic similis quedā temus que uocat̃
cypria ficus in creta. Nam et illa in caudice ullo fert pomū. et ramis quom
in crassitudinem adoleuere. sed hec germina mittit sine ullis foliis radice po
pulo similis. folio ulmo. fructus quaternos fundit. totiens et germinat. sed
grossus eius nō maturescat nisi incisura emisso lacte. suauitas et interiora

De Ceraunia et Siliqua.

Fici magnitudo sorbo similis. Similis et quā iones cerauniā uocāt. trunco
et ipa fertitis sed pomo silique. ob id quidā egyptiā ficū dixere errore ma
nifesto. Non enī in egypto nascat̃. sed in syria ioniaq; et circa gnidū atque
rhodo semp comantibus foliis flore candido cū uehementia odoris. planti
gera imis partibus. ideo supficies flauescens sucū auferente sole. Pomo an
tecedentis anni circa caniss ortu detracto statim placuit alteꝝ pari postea

De Persico egypti.

flore partuꝝ. hieme fetus enutriente. Egyptus et persicam arbore sui
generis habet similem piro. folia retinentem. fertilitas assidua eius subna
scente crastino fructu. maturitas ethesiaꝝ afflatu. pomū longius piro. in
clusum putamine amigdaleo. et corio colore herbido. Sed ubi nux illi.
Huic pmu differens breuitate ac mollicie q̄uis blandiat̃ predulcis suauitas
in nucleo. Materies bonitate firmidme. nigricia quoq; nihil differens a
Loto. Simulacra ex ea factitauē nō eade generi quā fideli mē ex arbore
quā balanū appellauimus magna ex pte contorta naualis itaq; tm esta
te diuerso. Cuci in magno honore palmę silis qn et eius foliis utitur ad
textilia. Differt q in brachia ramoꝝ spargitur. pomo magnitudo quę
manū impleat. colos fuluiiii commendabilis suco ex austero et dulci. Ligni
intus grandis. firmę q; duritię ex qua uelares decornat angulos. In eo nu
cleus dulcis dum recens est. siccatus durescit ad infinitū ut mandi nō pos
sit nisi pluribus diebus maceratus. Materies crispioris elegantię et ob

De Spina egyptia.

id persis gratissima. Nec minus spina celebrat̃ in eade gente dūtaxat
nigra quā incorruptā etiam in aquis durat. ob id utilissima nauiū costis. Can
dida facile putrescat. aculeus spinaꝝ et in foliis semen ut siliquis quo coria p
ficiut galle uice. Flos et coronis rotundus et medicamentis utilis. Manat
et gumus ex ea. cui pcipua utilitas qd cesa anno tertio resurgit. Circa the
bas hec ubi et quercus et psica oliua. ccc. a nilo stadiis siluestri tractu, et

De Pruno.

suis fontibus riguo. Ibi prunus egyptia nō dissimilis spinę proxime dcę
pomo mespili maturescens bruma. nec folia dimittens. Ligni in pomo gn
de. sed corpus ipm natura copiaq; messui instar colis. purgatū enī tun
dunt seruantq; eius offas. Siluestris fuit et circa memphim regio tā uastis

De arboribus circa memphim.

arboribus. ut cerni non quirent. ut arcu flecti vnius peculiari miraculo.
Nec pomu͂ pp usum aliquẽ. sed euentu͂. facies.n. spinę foliu͂ habet ceu pen
nas. quę tactis ab homine ramis cadunt protinus ac postea renascu͂tur. Gu͂
mi optimu͂ esse ex egyptia spina co͂uenit uermiculatu͂ colore glauco. puru͂
sine cortice dentibus adherente. Preciu͂ esse in libras .xiii. Deterior ex ami
gdalis amaris & ceraso. Pessima prunis. foliu͂ & in uitibus infantibus ulceribꝫ
aptissima & aliqn̄ in olea dentiu͂ dolori. Vlmi etia͂ in torio mo͂te cilicie
dc iuniperi ad nihil utiles. Ex ulmo u͂o gu͂mi & culices ibi nascu͂tur. Fit et
ex sarcocolla ita uocatur arbor gu͂mi utilissima pictoribus ac medicis si
milis pollini thuris. & ideo candida q̄ rufa melior. pciu͂ eius qd supra. No͂
du͂ palustria attingimꝰ nec frutices amniu͂. Prius tam͂ q̄ digrediamur ab egyp
to & papiri natura dicetur. quom ptim usu maxime humane uite constet
memoria. & hanc alexandri magni uictoria repta͂. auctor est M. uarro. co͂
dita i egypto alexandria. Antea no͂ fuisse carthaꝝ usu͂. Palmaꝝ foliis p̄
mo scriptitatu͂. deinde quarundam arboꝝ libris. postea publica monimenta
plumbeis uoluminibus. mox & puata lintheis confici cepta aut ceedis. Pugilla
riu͂ eni͂ usum fuisse etia͂ ante troiana tp̄ra inuenimꝰ ap homeꝝ. Illo uero pro
dente ne tm̄ quidem ipa͂ q̄ nuc egyptus intelligit quom in sebenestico ẽ
saltem eius nomonomus cartha nascat postea adaggerata͂ nilo. Siquide
a pharo insula q̄ nu͂c alexandrie ponte iugitur. noctis dieiq; uelifico na
uigii cursu. terram fuisse prodidit. Mox emulatione bybliothecas regu͂
tolomei & eumenis supra mẽte͂ carthas ptolomeo idem Varro mbra
nas pgamu͂ tradidit repertas. Postea pmiscue patuit usus rei qua co͂stat im
mortalitas hominu͂. ¶ Papiꝝ ergo nascit in palustribus egypti. aut quiescen
tibus nili aquis. vbi euagate stagnant duo cubita no͂ excedente. altitudine
gurgitu͂ brachiali. radicis obliquę crassitudinis. triangulis lateribus. dece͂
non amplius cubitoꝝ. Longitudine in gracilitatem fastigatu͂ tyrsi modo ca
cumen includens. semine nullo aut usu eius alio q̄ floris ad deos coronados
R adicibus incole p lignibus utu͂tur. nec ignis tm̄ gratia. sed ad alia quoq; ute
silia uasoꝝ. Ex ipso quidem papiro nauigia texunt & ẽ libro uela. tegetesq;
necnon & uestem atq; stragula ac funes. Mandunt quoq; crudu͂. decoctu͂
q; sucu͂ tm̄ deuorantes. Nascitur & in syria circa que odoratus ille cala
mus locu͂. neq; aliis usus est inde q̄ funibus. Rex antigonus in naualibus re
bus nondu͂ sparto co͂municato. Nup & in eufrate nascens circa babylone
papiꝝ intellectum est eunde usum hr̄e carthe. & tam͂ adhuc maluit par
thi uestibus litteras intexere. Preparatur ex eo cartha diuiso acu i ptenues
sed q̄ latissimas philuras. Principatus medio atq; in discissure ordine
hieratica appellabatur antiquitus. religiosis tm̄ uoluminibus dicata. que ab
Lucione augusti nom accepit. sicut secunda liuię a coniuge e. Ita descedit
hieratica in tertiu͂ nome. pximu͂ amphitectrice datu͂ fuerat a co͂fectura

De Gummi gu͂mibus.

Sarcocolla.

De Papiro & eius natura atq; genus.

alexander.
Varro.

Scede.
Homerus.

pharus.
alexandria.
Tolomeus.
perganu͂.

Papiri natu͂a.

Antigonus.

babylon.
Parthi.

De generibus carthaꝝ

Loco. Excepit hanc rome fannii sagax officina: tenuatamque curiosa interpola
tione. principalem fecit plebeia et nomen ei dedit. que non esset. Ita recurata
in sua mansit amphitheatrica. post hanc saytica ab oppido ubi maxima fer
tilitas ramentis proprior que et iamiam et cortici. Leneotica a uicino loco ponde
iam hec non bonitate uenalis. Nam emphoretica inutilis scribendo inuolucris
cartharum segestriumque in mercibus usum prebet: et ideo a mercatoribus cognominata.

Quo modo carthe fiat.

Post hanc papirum est extremumque eius scirpo simile ac ne funibus quidem nisi in humo
re utile. Texuntur que omnes madente tabula nili aqua. turbidus liquor uim
glutinis prebet in re. quom primo supina tabula sceda allinitur longitudine
papiri que potuit esse resegminibus utrinque amputatis transuersa post
ea crates peragit. Premitur deinde prelis et siccantur sole plagule atque inter
se iunguntur. Proximarum semper bonitatis diminutione ad deterrimas. numquam plures
scapo quam uicene. Magna in latitudine earum differentia. xiii. digitorum optimis duo
detrahuntur hieratice. fanniaca denos habet et uno minus amphitheatrica.
pauciores saytica. nec malleo sufficit. Nam emphoretice breuitas sex digitos
non excedit. Preterea spectantur in carthis tenuitas. densitas. candor. leuior.

De cartharum probatione et uiciis.

Claudius cesar.

primatum mutauit claudius cesar. Nimia quippe auguste tenuitas tempe
randis non sufficiebat calamis. Adhoc transmittens literas liture metum af
ferebat exaduersis et alias indecoro uisu per translucida. Ideo secundo coriosta
mina facta sunt et primus ob temina auxit et latitudinem. Pedali erat me
sura et cubitalis macrocollis. sed ratio dephendit uicium unius scede reuulsi
one plures infestante paginas. Ob hec prelata omnibus claudia. auguste in
epistulis auctoritas relicta. Liuiana suam tenuit cui nihil primum erat: sed omnia
secunda. Scabritia leuigantur dente concauo. sed caduce littere fiunt. Mi
nus sorbet politura cartha magis splendet. Rebellat sepe humor incuriose
datus primo malleo: qui et deprehenditur aut et odoris quom fuit indiligenti
or. Deprehenditur et lentico oculis. sed inserta mediis glutinamentis tenea
iunco papiri bibula nisi uix littera fundente se tantum inest fraudis. Glutinum

De glutino earum.

uulgare ab pollinis sole temperatur feruente quam minimo aceti aspersu. nam
fabrile commisaeue fragilia sunt. Diligentior cura molli panis fermentati co
lata aqua feruente minimum. hoc modo intergeri etiam lenitas superatur. Omne
aut glutinum nec uetustius esse debet uno die. nec postea malleo recenti
tenuatur et glutino perrit. Iterum que constripta erugat atque extenditur mal
leo. Ita sunt longinqua monimenta. tyberica uero que gratheorum manus
apud pomponium secundum altem queque clarissimum uidi annos fere post
.cc. Iam uero Ciceronis ac diui augusti uirgiliique sepenumero uidemus. Ingentia
exempla Contra Varronis sententiam de carthis reperiuntur. Nanque cassius

De Libris Nume pompilii

hemina uetustissimus auctor: annalium quarto eorum libro prodidit. M. terentium
scribam agrum sui in ianiculo repastinantem offendisse arcam: in qua Numa
qui rome regnauit situs fuisset. In eadem libros eius repertos P. cornelio. L. filio

cethego. M. chebio filio pamphilo cons. Ad quos a regno nume colliguntur anni .d. xxxv. Hos fuisse cartha maiore etiam nunc miraculo quod tot infossi durauerint annis. Qua propter hic retenta ipsius hemine uerba ponam. Mirabantur alii quo modo illi libri durare potuissent. Ille ita rationem reddebat. Lapidem fuisse quadratum circiter in medio arce iunctum candelis quaqua uersum in eo lapide insuper libros impositos fuisse. propterea arbitrari eum non potuisse libros cedratos tineas tangere. In his libris scripte erant philosophie pitagorice, eosque combustos a petilio pretore. quia philosophice scripti essent. Hoc idem tradit ipse censorius primo comentariorum. Sed libros septem iuris pontificii. totidem pitagoricos fuisse. Vditanus xiii. nume decretorum fuisse. Ipse varro! humanarum antiquitatum sex. Antias duos libros fuisse. Ex his xii. pontificales latinos! totidem grecos precepta philosophie continentes. Ideo tertios ponit quo comburi eos placuit. Inter omnes uero conuenit sibyllam ad tarquinium superbum tres libros attulisse. ex quibus in his duobus cremari ab ipsa! tertius cum capitolio syllanis temporibus. Preterea Mutianus ter cons. prodidit nuper se legisse quom presideret Lytie sarpedonis a troia scriptam in quodam templo epistole cartham. quod eo magis miror si etiam nunc homero condente egyptus non erat. aut quur si iam erat hic usus in plumbeis lintheisque uoluminibus scriptitatum constet. aut et homerus in ipsa illa lytia bellorophonti codicellos datos non epistolas prodidit.

Sterilitatem sentit hoc quoque factum. Iamque tyberio principe inopia carthe ut e senatu darentur arbitri dispensande. alias in tumultu uita erat. Ethiopia egypto contermina. insignes arbores non fere habet preter laniferas. quarum indorum atque arabia dicta est. Propior tamen huic natura lane maiorque folliculus granati modo mali. sitesque et inter se arbores ipse. preter hanc palme quales rettulimus.

Insularum arbores ambitu ethiopie et nemora odorata in mentione earum dicta sunt.

Athlans mons peculiaris proditur silua de qua diximus. Confines ei mauri: quibus plurima arbor citrei et mensarum insania quas femine uiris contra margaritas regerunt. Extant hodie in ciceronis illa paupertate et quod magis mirum est! illo euo empte. his memoratur et galliasii. Iuuxi uenundate fuit due a iuba rege pendentes. quarum alteri pretium fuit his. xii. altera paulo minus. Interiit nuper incendio ac regiis descendens his. xiiii. permutata latifundi taxacione siquis periclante merçari maluit. Magnitudo amplissimis ad huc fuit unius comisse ex orbibus dimidiatis a rege duobus mauritanie tolomeo. iiii. pedum. et semipedis per medium ambitum crassitudine quadrantali. Maiusque miraculum in ea est artis latente iunctura quam potuisset teste natura. Solide autem a nomio cesaris liberto cognomen trahente tribus silitis infra. iiii. pedes. totidemque infra sede crassitudinis. Qua in re non omittendum uidetur tyberio principi mensam. iiii. pedes excedentem et silico excedente! tota uero crassitudine esse contalio permento lamine uestitam fuisse quom tam optima nomio liberto eius esset. Luber. hoc est radicis. maximeque laudatum quod sub terra totum fuerit et rarius quam que super. Que

gignuntur etiā in ramis. propterq; qd tanti emitur arbor͞u uitiū est. quar͞u am
plitudo ac radices estimari possunt ex orbibus. Sunt aūt cupresso feminę at
q; etiā in silvestres simili folio. odore. caudice. Anchorarius mōs uocat͞ cite
rioris mauritanię qui laudatissimū dedit, ci͞u iam exhaustus. Mensis pcipua
dos in uena crispis uel in uertices paruos. Illud oblongo euenit discursu, io
q; tigrinū appellatur. hoc intorto, & ideo pantherine appellant͞. Sunt &
undatim crispe maiore grā si pauonū caudę oculos imitent͞. Magna uero
post has gratia extra predictas crispi densa ueluti granorū congerie, quas ob id
similitudine apiatas uocant. Sūma uero oīum in colore. Inic maxime mulsi
placet uenis suis refulgens. Post hec amplitudo & toti caudicis iuuat ple
risq; i una mensę. Vitia: lignū ita uocat͞ mām surda & indigesta simplicitas:
aut platani mō folior͞u digesta ligna ue nec silitudo uel coloris & quibus
maxime obnoxias fecere estus uentiq; rimę aut capillamenta rimas imi
tata. Postea murena nigro transcurrens limite: uariisq; coruū punctis
appensis papauer͞u nodo & in totū atro propior color maculę ue discolo
res iuridis. Terra condiunt barbari & illinunt cera. Artifices uō frumenti aceruis
imponunt septenis diebus totidē intermissis: mir͞u q; ponderi q̄tum ita d
trahit. Naufragia docuere nup quoq; hāc materiā siccatā mari duricie
incorrupta spissari nō nullo mō uehementius in trinitur. optime splende
scunt quę manu sicca fricant͞ ab aliena maxime nec binis ledant ut his
genite. pter pauca nitidioris uite instrumēta hec arbitror. Quapp insistē
dum ei quoq; paulū uidetur. Nota etiam homero trogetha fuit uocat͞
ab aliis thia. Hanc itaq; inter odores Vrius tradit in deliciis circę quā deā
uolebat intelligi: magno errore eor͞u qui odoramēta i eo uocabulo accipiūt.
quom psertim eodē uersu cedr͞u lariceq; unā tradat in qua mā[n]ifestū est
de arboribus tm̄. Theophrastus qui pmus a magni alexandri ętate scribit
que circa urbis rome. cccc. xl. gesta sunt anū. magnū iam huic arbori hōrē
tribuit. Memorata ex ea referens templor͞u ueter͞u contignationes. q̄ndamq;
īmortalitatē mātię in tectis contra uicia omīa incorruptę. Radice nihil
crispius nec ptiosiora opera. Precipuā aūt esse eā arborē circa hamonis de
lubr͞u nasci & in inferiore cirenaicę pte. De mensis nō tacuit. & alias nulli
ante cicero in antea uetustior memoria est quę nouicia appet. Alia est
arbor eodē nōie malū tenens execratū aliqs odore & amaritudine aliis ex
petitū domos etiā decorans. Nunc dicenda uerbosius. Eadem africa quę
uergit ad nos insignē arborem lothon gignit: quā uocant celtim ipām italię
familiarē: sed terra mutatā. Precipue ē circa syrtes atq; nasamonas. ma
gnitudo q̄ piro. quanq̄ nepos cornelius breue tradat. Incisura & folia breuiora
quę ilicis uiderent͞. Differentię ples. he q; maxie fructibus fiūt. Color circi
sed ante maturitatē alius atq; alius sic uuis nascit͞. Densus in ramis myr
ti mō. nō ut in italia cerasis: tam dulcis ibi cibo ut nom etiam genti terręq;

dederit nominis hospitali aduenarum obliuione patrie. Ferunt uentris non senti re morbum qui eum mandat. Melior sine interiore nucleo: qui in altero genere osseus uidetur. Vinum quoque exprimitur illi simile mulso quod ultra denos dies negat durare. Idem nepos baccasque concisas cum aqua ad abos doliis condi. Quin et ex ercitus pastus eo accepimus ultro citroque commeantes per africam. Ligno colos niger ad tybiarum cantus expetitur. radice cultellis capulos. breuesque alios usus excogi tant. Hec ibi natura arboris.

Lathos herba.

Est autem eodem nomine herba et in egypto caulis in pa lustrium genere. recedentibus tamen aquis in riguis prouenit similis fabe caule. foliisque densa congerie stipatis breuioribus tamen. gracilioribus cui fructus in capite pa pameri similis incisuris omnique alio modo intus granata. huiusmodi incole capita acer uis putrefaciunt. mox separant lauando et siccata tundunt eoque pane utuntur. Mi rum est quod preter hoc radix sole occidente eo comprimi et integi foliis ad ortum autem apiri donec maturescant. flosque qui est candidus decidat.

De scapulisso.

Hoc amplius in ea parte tradunt et scapulissum flore uespere mergiusque in medias noctes tamque abire in altum ut ne demissa quidem manu possit inueniri. Verti deinde paulatimque subrigi et ad exortum solis emergere extra aquam ac florem patefacere atque et iamnum insurgere ut plane ab aqua absit alte.

De radice lothos.

Radicem lothos hec habet mali coto nei magnitudine. corpore nigro. cortice qualis et castaneas tegitur. interius can didum corpus gratum cibis. sed crudum gratius decoctum siue aqua siue pruna. Nec aliunde magis quam purgamentis eius sues crassescunt.

De Paliuro.

Cyrenaica regio lotho sue postponit paliuro. Fructicosior hec fructuque magis rubens. cuius nucleus non simul manditur. iocundus per se atque suauior e uino. quin et uina suco suo com mundans. Interior africa ad garamanthas usque et deserta palmarum magni tudine et suauitate constat. nobilibus maxime circa delubrum hamonis.

De punico malo.

Sed circa cartaginem punicum eo gramine sibi uendicat. aliqui granatum appellant. Diuisit et in genera apirenum uocando cui ligno nucleis abest. sed candidior ei natura sed blandior est. preciumculum usque amari distincti membranis alia structura earum quedam ut in famis cois nucleos sentium. Quinque species. dulcia acria. mixta. acida. uinosa. samia et egyptia distinguunt. Egritochomis et leutochomis corticis. maior usus ex acerbis ad perficienda coria.

De flore punici mali.

Flos balausti um uocatur et medicinis idoneus et tingendis uestibus quarum color inde nomen ac cepit.

De asie et grecie fructibus.

In asia et grecia nascuntur frutices epicactis que alii embolmen uocant. paruis foliis que potata contra uenena prosunt. sicut herices contra serpentes et in quo nascitur granum quidam quod aliqui linum uocant.

De tymelea.

Fruticem uero tymele am alii camaleam. alii prosachen alii nestorem. alii hcneron. Est similis olea stro. foliis angustioribus gumminosis si mordeantur. myrti magnitudine semine. colore et spetie. pharius ad medicine tamen usum.

De tragion.

Tragion fruticem sola creta in sula gignit therebintho similem et semine quod contra sagittarum ictus efficacissimum tradunt.

Tragaganchantes.

Eadem et tragagante spine albe radice multum platam apud medos aut in caucaso nascentem. pretium eius in libras. xiii.

Trachon.

Tracon et asia fert silue

De Mirice .l. bryon.

Galla.

Ostris.

De enominos.

Alex. cornelius.

Andradan.

Coggrigia.

De Ferula.

Tapsia.

scorpionem ueprem sine foliis ramis subeuntibus ad medicine usum. Miricem
et italia quā tamaricem uocat achaia aūt bryon siluestrem insigne q̄ eam
satiue tm̄ ferat. Galle similiter fructus in syria et egypto copiosius. Hec est
cinus infelicia ligna appellamus que tam̄ infeliciora sūt grecie. Gignit .n.
arborem ostrim quā et ostream uocant solitariam circa saxa aquosa sitem
fraxino. cortice et ramis. folio. pilis tam̄ longioribus. crassioribusq; ac rugo
sis incisuris que ꝑ totam discurrūt semine ordeo simili et colore et mā dura
atq; firma. Nec auspicatior in lesto insula arbor que uocatᷣ enominos
nō absimilis punitee arbori. Interea et Laurū folii magnitudīe. figura uō et
mollicia punice flore candidior est statim pestē denūtians. Fert siliculas
sem sitis intus granū quadranguli figura spissum letale aīalibus necnō et fo
lio. In eadem uis succurrit aliqn̄ preceps alui exinanitio. Alexander corne
lius arborem leonē appellauit ex qua fcā esse. agro sitem roboribus cōsereti
que nec aqua nec igni possit cōrumpi: sicuti nec uisā nulli aliū cognita qd eq
dem sciam. Andraden omēs fere greci porcilaḡ nōīe interptant, quom sit h
bra et andrachne uocetᷣ unius littē diuersitate. Ceterū andraden est siluris
arbor. neq; in lanis nascens. similis unedoni folio tm̄ minore et nūquā decide
te cortice nūc scabro quidē. sed qui circūgelatus uideri possit tā tristis as
pectus est. Similis et cogrigia est folio magnitudine minor. pprietatem ht
fructum amittendi. lanugine pampū uocant. qd nulli aliī arbori euenit
Similis et a parte byfera eque quā andrada pore fructū incipiēte pubescere
iure pagunt alteꝝ ī initio hiemis quales eos nō tradit. Et ferulam inter
externas dixisse cōueniet arboꝝq; generi ascripsisse. qm̄ quarundā nāē sint
distinguimus lignū esse corticis loco habent. hoc est forinsecus. Ligni aūt loco
fungosam intus medullā ut sambuci. quedā uero inanitatē ut arundinis.
Ferula calidis nascitᷣ locis. atq; transmaria geniculatis nodata scapis. Duo eius
gnā. Narcheta greci uocant assurgente in altitudīe. marchetiā uō sꝑ hu
mile a genibus exeunti folia maxima ut queq; terre proxima. Cetera nā
eadē que ameto et fructu silis. nulli fruticū leuitas maior. Obid gestata fa
cilius baculoꝝ usum senectuti prebet. Igne ferulis optīe seruari certū est
easq; in egypto pcellē. Semen ferule tapsiam quidā uocauē. decepti eo qm̄
ferula sine dubio est tapsie assidui gn̄is foliis feniculi inani. caule nec exce
dente baculi longitudine. semen quasi ferule radix candida. Incisa lac ema
nat. et contusa sucone cortice. Abdicat omīa ea uenena qppe etiā fodien
tibus nocet. Si minima aspiret aura intumescūt corpora facieq; ī uadūt
ignes sacri. obid cerotoprius illiniūt. Quibusdā tam̄ morbis auxiliari dicū
medici ꝑ mixtam aliis. Item in alio pisces suggillatisq; bibentibus. Ceu uō
remedia desint ut cesset lera non tractent ista ꝑtexunt inoxio instrumēto
Tantūq; impudentie est ut uenenū artis esse ꝑsuadeant. Tapsia in africa ue
hementissima. quidā caulem incidūt ꝑ messes. et in ipā excauant radice.

sucus confluat. arescensq; tollat. alii foliũ radice tundũt in pila: & sucũ in so
le coactum diuidunt in pastillos. Nero caesar claritate ei dedit initio ĩpii
nocturnis crassationibus conuerberata facie illiniens sic eũ thure ceraq; : et
sequenti die contra famã cutem sincerã ferens. In egypto cappari firmio
ris ligni frutex. seminisq; & cibi uulgati. caule quoq; una plerũq; decerpto. Ca
uenda eius gña peregrina. Siquidẽ arabicũ pestilens attritu gingiuis inimicũ.
marmaricũ uuluis & omnibus inflationibus. Apulũ uomitus facit stomachũ
& aluũ mouet. Quidã eũ cynosbaton uocant alii ophius. Staphilen fruteco
si est gñis. Et sarpha circa nilũ nascens duorũ ferme cubitorũ. altitudie po
licari. crassitudie coma papaũis sitiq; manditũ mõ. radice ferrariis officinis
ꝑ̃cipua carbonis usu pp duriciam. Non omittendũ est & qđ babylone seri
tur in spinis. qm non alibi uiuit. Est sic uiscũ in arboribus. sed illud in spina
tm̃ que regia uocatũ. Mirũ q̃ eadẽ die germinat: quo iiectum ẽ. ꝑ̃iniat at ipo
canis ortu & celerrime arborẽ occupat. Conduit eo uinũ. & ideo seruant. Sp
ina illa nascitũ & athenis in longis muris. Frutex ẽ & cytiso ab antilomacho
atheniense miris laudibus predicatus. pabulo oĩm. Aridus uero & suiũ: spon
detq; iugero eius annua ut medioctri solo redditus. Vtilitas ergo & doctior sa
cietas ꝑ quã modico pinguescũt & quadrupedia: aut iumenta ordeũ spnũt
Non ex alio pabulo Lactis maior copia aut melior. Sup oĩa pecudũ medici
na morbis oĩm usu ꝑstante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridũ atq;
in aqua decoctum potui cũ uino dari iuuat. & firmiores celsioresq; infantes
fore. Apes quoq; nũquã de flore cytisi pabulũ contingẽtes: ꝑmittũt de
mocritus & aristomachus. nec aliud minoris impendii est. Seritũ cũ ordeo
aut uere. semie ut porrũ uel caule autũno ãn brumã. si semie madidum
& si desint imbres satũ spgitũ. plante cubitales ꝑferuntur scrobe pedali. Se
ritur ꝑ eqnoctiã. tenero frutice ꝑficiat. triennio demetitũ. uerno eqnoctio
quom florere desinit uel pueri manu uel uilissima opa. Datũ aĩalibus post
biduũ sp. hieme uõ qđ inaruit madidũ. Saciant equos denę libre & por
tione maiora aĩalia obiterq; inter ordines aliũ capessere fertile ẽ. Inuen
tus hic frutex in cytano insula. inde translatus in oĩs cycladas. mox ĩurbes
grecas casei prouentu. Preterea qđ maxime miror rarũ esse in italia. nõ estu
um. nõ frigorũ. nõ grandinũ aut niuis iniuriam: expauescat. Adicit Higi
nus ne hostiũ quidem pp nullã gratiam ligni. Nascuntũ & ĩ mari frutices
arboresq; minores in nostro. Rubrũ & totus orientis oceanus refertur siluis. no
lint ligna alia. Nomen qđ greci uocat phycos. qm alia herbarũ gñã magis uo
cabulũ intelligitũ. Hic aũt est frutex folio lato. colore uiridi. Gignit qđ qdam
crasson uocat alii zostera. Alterũ genus eiusdem capillaceo folio sile feniclo
in saxis nascitũ supius inadit: haud ꝑcul litore uerno. utrũq; & interit autũ
no. Circa cretam insulã nato ĩ petris purpuras quoq; inficiũt lautissime a
parte aqlonis aut spongiis. Tertiũ est gramĩ sile radice geniculata & caule

Neronis medicamẽ ad faciẽ uerberatam.

De Cappari siue cynosbatom: aut ophio.

De staphile & Sarpha.

De Spina babylonis regia.

De Cytiso.

q̃ta ex pabulo bona.

De fruticibus & arborib; nostri maris atq; rubri & indici.

Brion. Abies marina & Quercus.

Aliud genus fruticū brion uocat̃. folio lactuce rugosiore tm̄. Iam hoc interius nascens. In alto uero abies & quercus cubitali altitudine ramis earū adheret cincte. Quercu & tingi lanas tradunt. Glandem etiā quasdā ferre in alto nau fragiis hec deprehensa uiris nantibus qué & alie traduntur p grandes circa sicyonem. Vilis em̄ passim nascat̃. sed ficus sine foliis rubro cortice. Fit & pal ma fruticū generis extra herculis colūnas. porri fronde nascat̃. Frutex & ali Lauro ac tymi qui ambo eiecti in pumicem transfigurat̃. At moriente mirū

Compti solitudines.

est statim á compto p solitudies nihil gigni pter spinā que sicyens uocat̃. & hanc rarā admodū. In mari uō rubro siluas uiuere maxīe laurū & oliuā fere tem baccas & compluat fungos. qui sole tacti mutātur ī pumicē. fruticū ip sorū magnitudo ternorū est cubitorū. Caniculis refert auis ubi respicē naue tortū sit remos plerūq: ipsos inuadentiū. Qui nauigauere in indos alexandri milites frondem marinarū arborū tradidere in aqua uiridem fuisse exeptā

Iuncus marinus.

sale ptinus in salem arescente. Iuncos quoq: lapideos p quā similes ueris. p lito ra & in alto quasdā arbusculas colore bubuli cornus ramosa & cacuminibus ru bentes. quom tractarent̃ uitri mō fragiles. In igne aūt ut ferū exardescētes

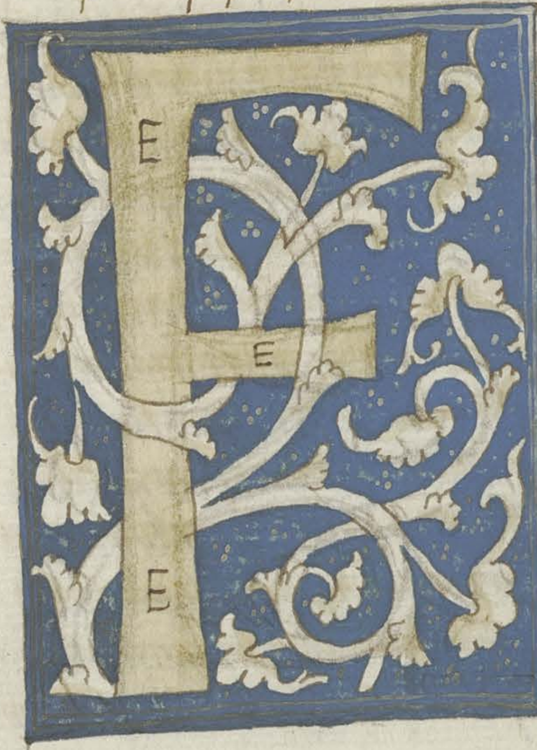
Silue ī mari.

restinctis colore suo redeunte. Eodem tractu insularū siluas operit estus queq: altiores sunt platanis populisq: altissimis. folia laurea. flos uiole & odore & co lore. bacce ut oleis. & ipe odorisio candi autūno nascentes. foliis nūq̄ decidu

Arborū aliud genus.

is. harū minores totas integit mare. maxiarū cacumina extant atq: naues re ligant̃. & quom recesserit estus ad radices. Alias quoq: arbores in alto ab eisdē accepimus eodem ī mari uisas. semp folia retinentes. fructum earū lupino sitez. Iuba tradit circa Trogoditarū insulas fruticē ī alto uocari isidos plomacos coral lio sitem sine foliis precisum mutato colore ī nigrum durescere. quom cadat frangi. Item aliū qui uocet̃ carithon blepharon efficacē in amatoriis. Spatalia eo facē & monilia feminas. sentire eū se capi. durariq: corñ mō & hebetare a ciem ferri. qd si refellerint insidie in lapide transfigurāi; Finit feliciter.

De Arboribus fructiferis.

C. plinii Secundi Naturalis histoie Libe Quartusdecim̄ de naturis fructi ferarū arborū. & pmo de uitibus: Incipit.

EXTERNAE. ARbores, indocilesq: nasci alibi q̄ ubi cepere. & que in alienas nō comeant terras hacte nus fere sūt dicte. Licetq: iā de cōibus loq. Quarū oim peculiaris parens uideri potest italia. Noscentes tm̄ meminerint: natās earū á nobis interim dici. nō culturas. quanq̄ & colendi maxīe ī natūā portio est. Illud

satis mirari non queo interisse quarundam memoriam. atque etiam ad nomina que
auctores prodidere notitia. Quis enim non communicato orbe terrarum maiestate ro.
imperii profecisse uitam putet. commertio rerum. societate feste pacis. omniaque
etiam que occulta ante fuerant in promiscuo usu facta. At hercule non reperiuntur qui
norint multa ab antiquis prodita. Tanta priscorum cura fertilior. aut industria — *Hesiodus.*
felicior fuit ante milia annorum inter principia literarum Hesiodo precepta agricolis
pandere orso. subsecutisque non paucis hanc curam eius. Unde nobis creuit labor
quippe quom requirenda sint. non solum postea inuenta. uerum etiam ea que inuene
rant prisci. desidia rerum interueniente memorie inducte. Cuius somni causas
quis alias quam publicas mundi inuenerit. Nimirum alii subiere ritus. circaque
alia mentes hominum detinentur. et auaritie tantum artes coluntur. antea inclusis gen
tium imperiis intra ipsas. ideoque et ingentis quadam sterilitate fortune. necesse
erat animi bona exercere. Regesque innumeri honore artium colebantur. et in osten — *Sincere.*
tatione has preferebant. opem et immortalitatem sibi per illas prorogari arbitran
tes. Quare abundabant et premia et opera uite. Posteris laxitas mundi et rerum
amplitudo damno fuit. Postquam senator censu legi ceptus. iudex fieri censu. — *Senec. l. ii. declam. i.*
magistratum. ducemque nil magis exornare quam census. Postquam cepere orbitas in au
ctoritate summa et potentia esse. Captatio in questu fertilissimo. ac sola gau
dia in possidendo. pessumiere pretia. Omnesque a maximo bono liberales dicte artes
in contrarium cecidere. ac seruitute sola profici cepte. Alius hanc alio modo et in
aliis adorare. eodem tamen habendi questu ad spem omnium tendente uoto. Passim
uero etiam egregii. aliena uitia quam bona colere malle sua. Ergo hercule uoluptas — *Delicie.*
uiuere cepit. uita ipsa desiit. Sed nos oblitterataque scrutabimur. nec deterre — *Virgilius.*
bit quarundam rerum humilitas. sicut nec in animalibus fecit quanquam Virgilium precellentis
simum uatem eadem causa hortorum dotes fugisse e tantis que retulit flores modo
rerum decerpsisse. beatum felicemque gratie quindecim omnino generibus uuarum nominatis. tri
bus olee. totidem pirorum. malo uero tantum assyrio. ceteris omnibus neglectis. Un
de autem potius incipiemus quam a uitibus. quarum principatus in tantum peculiaris Italie est
ut uel hoc uno omnia gentium uicisse. quanquam odorifera possit uideri bona. quando
quidem ubicumque pubescentium odori nulla suauitas prefertur. Vites iure apud — *De uitium natura.*
priscos magnitudine quoque inter arbores numerabantur. Iouis simulacrum in urbe — *Iouis imago.*
populonia ex una conspicimus. tot euis non corruptum. Item massilie pateram.
Metaponti templum iunonis uitigineis columnis stetit. Etiam nunc scalis tectum — *templum ephesi.*
ephesie diane scanditur uite una cypria ut ferunt. quoniam ibi ad precipuam amplitu
dinem exeunt. Nec est ligno ulli eternior natura. Verum ista ex siluestribus facta
crediderim. he uites tonsura annua coherceentes. et uis earum omnis euocatur in pal
mites aut deprimitur in propagines. sucique tantum gratia exigisse in tribus modis ad
caeli mores solique ingenia. In Campano agro populis nubunt. maritosque com
plexe atque per ramos earum procacibus brachiis geniculato cursu scandentes.
cacumina equant. In tantum sublimes. ut uindemiator auctoratus rogum ac tumulum

excipiat. Nullo fine crescunt dividique aut potius velli nequeunt. Villas et domos
ambiri singularum palmitibus ac sequacibus loris quoque memoria dignum. Inter pa(uca)

Vitis uberrima.

Valerianus quoque Cornelius existimavit. Una vitis Romae in Liviae porticibus sub
diales inambulationes umbrosis operculis opacat. Eadem duodenis musti am

Ulmus.

phoris fecunda. Ulmi quidem ubique exuberant. Miratumque altitudinem earum Aricie

Iocose dem.

ferunt legatum regis Pyrrhi Cineam facete lusisse in austeriorem gustum vini. Merito

Populus.

matrem eius pendere in tam alta cruce. Rumpotinus vocatur et alio nomine populus
arbor Italiae Padum transgressis cuius tabulata in orbem patula replent puroque
producto dracone in palmam eius inde subreptus ramorum digitos flagella dis
pergunt. Eedem modici hominis amminiculate sudibus horrent vineamque faciunt
et aliae improbo reptatu pampinorumque per ipsa damna amplo discursu atria me
dia complentes. Tot differentias vel sola tamen Italia recipit. Stat provinciarum aliquarum
per se vitis sine ullo pedamento, artus suos in se colligens et brevitate crassitudi
nem pascens. Vetat hoc alicubi venti ut in Africa et Narbonensis provinciae
partibus excrescere ultra suos pollices prohibitae semperque pastinatis similis herbarum
modo vagantur per arva ac sucum terrae passim uvis bibant que ob id magnitudi
ne infantium puerorum. In interiore parte Africae exuberat uva non alibi gratior
callo unde possit invenisse nomen duracinus. Namque genera magnitudine co
lore saporibus acini innumera etiam multiplicantur vino. Hic purpureo lucet
colore, illic fulgent roseo nitentque viridi. Candidae et nigrae que vulgares. Tu
ment vero mammarum modo bumasti, praelongis dactylis porriguntur acinis. Est et
illa naturae lascivia praegrandibus adhereant parvi mites suavitate certantes:
lepto rogas has vocant. Durant aliae per hiemem pensili concamaratae modo. Aliae in
sua tantum continentur aetate ollis fictilibus et insuper doliis inclusae stipatae vinaceis
circumsudantibus. Aliis gratiam qui et vini fumus affert fabrilisque in illa gloria per

Tiberius caesar.

ampua(?) in fornacibus Africae Tyberii Caesaris auctoritas fecit. Ante eum Reticis
prior mensa erat et uvis Veronensium agro. Quin et patria nomine acinis datur
passis. Conduntur et musto uvae ipseque vino suo inebriantur. Aliae decoctae in mu
sto dulcescunt. Aliae vero sobolem novam in matre ipsa expectant translucide vitro
abscitque(?) acinos tandem quam in doliis amphorisve duratrice illam firmitatem
austeritas picis infusa pediculo. Iam inventa vitis per se in vino picem recipiens

Vienensis ager.

Vienensem agrum nobilitans aburno sotanoque et helvico generibus. Non pridem
hec illustrata atque Virgilii vatis etate incognita. A cuius obitu nonaginta
aguntur anni. Quid quod inserta castris summam rerum imperiique continet. Cen
turionum in manu vites et opimo premio tardos ordines ad lentas perducit aq
las atque etiam in delictis pene ipsam honorat. Nec non vineae oppugnantium deca(?)
tione. Nam in medicaminibus adeo magnum obtinet locum, ut per se se vina ipsa

De generibus vitium.

remedia sint. Genera vitium numero comprehendi posse unus existimavit Democ
ritus, cunctas sibi Graeciae cognita professus. Ceteri innumera atque infinita
esse prodiderunt quod verius apparebit ex vinis. Nec omnia dicentur sed maxima.

Insignia quippe totidem sunt pene quot agri. Quã obrem celeberrimas uiti
ium: aut quibus est aliqua proprietate miraculũ ostendisse satis erat. Prin
cipatus datur amineis pp firmitatẽ, sine qua proficiente uini eius utiq: uite.

germania.

Quinq: earum genera. ex his germania minor. ac ĩ melius deflorescat imbres.
tempestatesq: tolerat. Item maior. sed in arbore, quã in iugo minꝰ obnoxia.
Geuillarum quibus hoc nomẽ uite semp gemĩ edere asperrimꝰ sapor. sed uiẽs
precipue. Ex his minor austro leditur, ceteris uentis alit̃: ut ĩ uesinuo mõ
te. surrentinisq: collibus. in reliquis italie partibꝫ nõ nisi arbori accõmo

Seres.

data. Quintũ genus Lanate ne seres mirem̃ aut indos adeo lanugo eã ue
stit. Proxima ex amineis maturescit ocissime atq: putrescat. Proxima dig
nitas numentanis rubente materiã. quapp quidã rubellas appellauẽ uine
as. he minus fertiles uinaceis. et fece nimia. cõn pruinas fortissime siccita
te magis q̃ imbre estu q̃ algore uexantẽ. Quãobrem in frigidis humidisq:

Apes.

principatum obtinent. fertiliorq: minor acino. et folio scissa minus. Apia
nis apes dedere cognomen ꝑcipue earum auide. Ex his duo gña. Lanugine
et ipe pubescunt. Distant q altera celerius maturescit: quãq̃ ex altera ꝓ
perante. Situs frigidus nõ respuit. et tñ nulla celerius maturescat. imbre
putrescũt. Vina ꝑmo dulcia austeritatẽ acinis accipiũt. et rubra ntla ma
gis uite gaudet. et hactenus potissima nobilitas datur peculiaribus atq: ṽ

Chium.

naculis italie. Cetere aduenere chio thasioue. Grecula nõ inferior ami
neis bonitate. ꝑtenera acino et uua tã pua: ut nisi pinguissimo solo coalẽ
nõ possit. Eugeniam tauromenica colles cũm generositatis. cognoĩe misẽ.
albano tñ magro q̃ translata statĩ mutat̃. Namq: est aliquibꝫ tñ locorum aor

rethica.

ut omem in his gloriam suã reliquat. nec usq̃ transeant rote. qd et in rhe
tica allobrogicaq: quã supra picatã appellauimꝰ euenit domi nobilibus n̄
agnoscendis alibi. fecunde tñ bonitatis uice copia ꝓstant. Eugenia ferue
tibus locis. rethica temꝑatis. allobrogica frigidis gelu maturescens et colo
re nigra adhuc ex his quas diximus. Sed etiã ẽ nigris uina uetustate ĩ al

biturigis.

bum colorem transeunt. reliquẽ ignobiles. Aliqñ tam caeli aut solis opa
nõ fallunt uetustatem sicuti festernia et cũ ea florens biturica acino ra
rior nũq̃ floris obnoxii. qm antecedũt uentisq: et imbribus resistũt. Me
liores tamen algentibus locis q̃ calidis. humidis q̃ sicientibus. Visulla magis
q̃ denso uuarum partu ĩpaciens uariantis. sed contra tenorẽ unũ algoris es
tusue constant. Que minor est ex eo gñe melior in eligendo solo moros. ꝓ

Sabinis.

pingui putrescat. gacili omnõ nõ pueit. mediã temꝑiem delicate qrit. ob
hoc sabinis collibus familiaris. Vua ei indecora uisu. sapore iocũda. nisi ma
tura ꝑ cinus rapit̃ et putrescente nõ cadit. Contra grandines eã tuet̃ foliorum
amplitudo atq: duritia. Insignes iam colore inter purpureas nigrasq: me
dio. Heluole sepius uarianti et ob id uariane a quibusdã appellate. Pre
fertur in his nigrior. Vtraq: alterius annis fertilis. sed melior uino quom

parcior. & precipue duo genera magnitudine acini discernũtur quibus ma
teries plurima uuaq; ollis utilissima. folio apio silis. Balischam duracini
celebrant. hispanie cocolobin uocant. Rarior uua estus austrosq; tolerat.
capiti inimica. copia larga. Hispani duo eius gnã faciunt. Vnũ oblongo aci
no. alterũ rotundo. nouissimas uindemiant. quo dulcior est cocolobis hec me
lior. Sed & austera transit in dulcẽ uetustate, & que dulcis fuit in austeri
tate. Tunc albanũ uinũ emulant. Tradũt uesicę uicii s utilissimũ ex his
potũ. Albuelis sũmis arboribus fertilior uisa est. Quã obrem circa easdem
satę diuersitate nec locupletat. precticula e nigris appellauẽ iustius so
briam dicturi. inueterato p̃apue cõmendabilem uino. sed uiribus ĩnoxia.
Siquidem temulentiã sola nõ facit. Fertilitas cõmendat ceteras priapeq; hel
uonacã. Duo eius genera. maior quã quidã longã. minor quã arcũ appel
lant. nõ tam fecundam, sed gratiorem. haustu discernitur. folio circinato
Verũ utraq; gracilis furcas subterens necio. alioqn ubertatẽ suã nõ tolerat.
Maritimo afflatu gaudent rosado odore.⁺ Nulla uitiũ minus italiã ciat
rara. parua. putrescens mea. Vinũ quoq; qd gemuit estate nõ exit. erras
nec alia matro solo familiarior. Grecinus qui alioqn corneliũ celsũ trãs
scripsit. arbitrat̃ nõ naturã eius repugnaẽ italię. sed culturã a uite pal
mites euocantiũ. ob id fertilitatem suam absumi si nõ prepinguis soli ub
tas lacescentem sustineat. Carbunculare credr magna dote. si uerũ est ali
quã ĩ iuria e celo nõ esse. eius estũ fert spioma quã quidã spineã uocant au
tumnisq; & imbribus pinguescit. qnimo nebulissima alitur. ob id rauen
nati agro peculiaris. Venuculam inter optĩe deflorescentes & ollis aptissi
mã campani malũt sirculam uocare. alii staculã tarracini numisianam
nullas uires p̃pas lintem. sed totũ pinde ac solũ ualeat. Surrentinis tm̃ effi
cacissima testisue subiotenus. ibi tt. murgentina sicilia potissima q̃ pom
peiana mala que uocant lactodenũ feracem sicut horconia in campania
tm̃ uilitatis cibaria sed ubertate p̃apua. tolerat & annos. Moetica cont̃
omes situs firmissima nigro acino. uinis in uetustate rubescentibus. Et
hactenus publica sũt gnã. Cetera regionũ locorũq; aut ex his inter se insita.
Mixta siqdem tuscas peculiaris est. Tydernis eque etiã non minus florentia est
optima aretio: talpana & thesiaca: & cũ sit talpona nigra: candidũ facit
mustum. & thesiaca fallax: quo plus tollit eo laudabilius fundit. miraq3 se
canditate cessat. Consemina nigra: uino minũe durante uua: maxĩe post
.xv. dies: quã illa alia mittit̃ fertilis: sed cibaria: hui9 folia sicut lambruscę
priusq̃ decidant: sanguineo colore mutant̃. Euenit hoc & quibusdã aliis pes
simi generis argumento. Hirciola umbrię meuenatiq3 & piceno agro pecu
liaris est: amyntermo p̃ptã. Idem bracanamica fallax est. amant tam ea
Munitis uuã pompeii nomine appellant. q̃uis clusini copiosiore municipii &
tyburtes appellauere. q̃uis oleagina nup inuenerit a similitudine oliuae

Durachini.

Grecinus tr̃slator corneliũ celsi.

Rauennati uua alitur nebulis.

Campani.

Surrentini.

Item de uitiũ gñibz.

tydernũ
florentia.
arecium.

Vmbria:
piceni.
clusiũ
Tybur.

Nouissima hec uuarum ad tempus reperta est. Vinaciolam soli inuenerunt sabini caluenti. Nam gauranii scio a phaleno agro translatas: uocari phalernas ce lerrime ubiq; degenerantes. Nec non tarentinum genus aliq fecere per dulci uua. Capnios et bucomatis et tharupia in thurinis collibus non ante demetuntur quam gelauerit. Paria gaudent pisae mutima. perusinae nigro acino: intra quadriennium albescente uino. Mirum ubi cum sole circumagi uuam: que ob id stre pitus uocatur: et in italiam galica q; placere. transalpes uero picena. Dix uir gilius thasias et mareotidas et lageas: complesq; externas: que non repiun tur in italia. sed sunt et tamen. Insignis uua non uino ambrosiace du racinis: sine ullis uasis in uite seruabilis: tanta est contra frigora. aestus: tempestatesq; firmitas. Nec ortam pelos indiget arbore: aut palis: ipsa se sustinens. Non idem dactilides digitali gracilitate columbine e racemosissimus et magis purpuree cognomine bibuarie: que non racemos. sed uuas alias ge runt. Et trepidanaa: quoi nomen a mensura est. Item scribula passo acino: et rhetice in maritimis alpibus appellata: dissitis laudate illi. Namq; hec huius co ferta acino degenere uino. sed cute omnium tenuissima. Nucleo quod hi uocant uno ac minimo: acinum pregrande unum: alterum uel hinis. Est nigra aminea: cui syriace nomen imponunt. Item hispania ignobilium probatissima. In pergul uero seruitur. Est carie appellate e duracinis albe nigreq;. Et bumasti totidem coloribus: ac nudum dicte egietrodia et uncialis uelut a pondere acini. Item picina: omnium nigerrima et colonario nature lusus stephanitis acinos: fo liis intercursantibus. et que forenses uocantur: celeres prouentu. uendibiles as pectu. portatu faciles. Contra damnatur etiam uisu cyrenea et rabucula et a sinus. caninus tam caudas uulpium imitata alopetis. Alexandrina appel latur uitis: contra partie huius: ramis cubitalibus: acino nigro: fabe magni tudine. nucleo molli et minimo: obliquis racemis praedulcibus: folio paruo et rotundo: sine diuisuris. Septimo hinc anno in narbonensis prouinciae aruo. olbia inuenta est uitis uno die deflorescens. Ob id tutissima carbunica uocatur quam nunc tota prouincia conserit. Catonum ille primus: triumpho et cen sura super cetera insignis: magis tamen etiam nunc claritate tradit: preceptisq; omnium rerum expetendarum datis generi romano. Inter prima uero agrum colendi: Ille uero eui confessione oportunus: ac sine emulo agricola. pauca attigit uitium genera qua rundam ex asia: etiam nominibus abolitis: separatim toto tractatu excellentia: indicanda: ut in omni genere noscamus que fuerint celeberrima. Anno. dc. urbis: circa captas carthaginem ac corinthum: quum supremum is die obiit. et quantum postea. cc. annis uita profecit. ergo de uitis uitibusq; ita prodidit: qui locus uino optimus dicitur esse: et ostentus solibus amineum minusculum et geminum eugenium el uium. Minusculum conserito: qui locus crassior aut nebulosior. Amineum maius: aut murgentinum. apicium lucanum serito ceterasuites. Miscelle maxime: in quemuis agrum conueniunt in lora recte creduntur. quas suspendas duracinas

Sabini uue uinaciole auctores
genua.
tarentum.
pisae.
Virgilius.
De Genere uuarum.
Insignia culture uinearum.
Laudes CATONIS.
Cato de agricult.

anniculas minores: ut ad fabrũ ferrariũ pro passis. he recte seruant. necsut
uetustiora. De illa re latine lingue ꝑpapua: tam prope ab origine reꝝ sumus.
A mineam pximie dcam. uarro scantianã uocat. In nrã aetate pauca exem
pla consumate hui9 artis fuere. Veꝝ eo minus omitteda: ut noscant etiam
pma: quae ĩ omĩ re maxĩe expectant. Sumam g° adeptus ẽ gliam aci
lius stenellus ẽ plebe libertina: lx. iugerũ non amplius uineis excultis: ĩ no
mentano agro. atq3 eque nĩo uemidatis. Magna fama & uetulano egilao
pride libertino fuit in campanie rure ueliternino. maiorq3 etiã fauore hõi
nũ. qm ipm africani colebant exilium. sed maxima euisdem steleni pare
mniti palemonẽ. alias gramatica arte celebrẽ. in histe. xx. anis mercatũ
dc. nũmũ: in eode momentano decimi lapidis ab urbe diuerticulo. Est aũt
usquequaq3 nobilitas metis ꝓ omnia suburbana ibi tñ maxima. qm et neglec
ta pridiligentiã predia pauerat. ac ne in pessimis quidẽ elegantioris soli
hec agressus excolere nõ uirtute ãi. sed uanitate. ꝑmo q3 notamine ĩllo
fuit pastinatis: de integro uineas cura steneli. dũ agricolã imitat. ad uix
credibile miraculũ pduxit. Intra. viii. ãnis. cccc. nũmũ emptori addcã
pendente uindemia cucurrit: que nõne me spectante ad spectandas uua
rũ in his uineis strues. liters eius altioribus: circa id pigra in ciuitate sibi
patrocinante. nouissime aneo Senece principatũ tradicionis ac potetie: que
postremo nimia fuit sup ipm: minime utiq3 mirat. mamiũ tanto pedii eius ão
re capto: ut nõ puderet inuiso alias: & ostentat tradẽ palma eius. emptis
quadriplicato uineis illis. intra. x. fere cure ãnis. digna opa q in hecubis
setiusq3 agris proficeret: qm et postea saepenũo septenos culeos. singla
iugera: hoc est amphoras centenas quadragenas musti dedere. At ne quis
uictam in hoc antiqtate arbitraret. idem cato denos culleos redire ex iuge
ribus scripsit efficacibus exemplis. nõ maria plus temãta conferre merca
tori quãi in rubꝫ litus indicũq3: merces petitas: q. sedulũ ruris laborem.
V ino antiquissimo claritas maroneo in tracia maritima parte genitiuo:
ut auctor est homer9. neq3 enĩ fabulosa aut de origine uarie prodita conse
ctamur. pter q aristeum pmũ omĩ in eade gente. mel miscuisse uino: sua
uitate ꝑpapua utriusq3 nãe sponte pueientis. Maroneũ uices tanto addito a
que imistendũ homerus prodidit. Durat etiã uis in eade terra: uigorq3 ido
mitus quippe qum nutianus ter consul ex his qui nuprime prodidere: sexta
rios singulos octogenis aque misceri compit presens in eo tractu. Esse aut co
lore nigrũ. odoratũ. uetustate pinguescere. & priamo qd homerus ide cele
brauit: etiã nũc honos durat. Nascitur Zmirne religione: iuxta delubꝝ
matris deũ. In reliquis: qm claritas nõ fuit. Alicui ano fuit generꝝ omĩ boni
tas. L. opimio consule. gaio & cirio grachis: tripliciter seditionibus agitatis
interemptis. ea caeli tempies fulsit: coctura solis uocat: ope fatali urbis
.dcxxxiii. aduratq3 adhuc uinea. cc. fere anis iam in spetie redacta mell

An. Seneca.

De inuentione mulsi.

Giacchi. L. opimio.

asperi. Et eñ haec nã uini in uetustate est. nec potari per se queunt sine puin
cie aqua: usq3 i amaritudie3 carie idomita. Sed ceteris uinis comenda dis: mi
nima aque mixtura: medicameta sunt: quo ut ei tpris estimatone in singlas
amphoras centenis nũmis acuant. Ex his tñ usura mltiplicata semissib3: q̃
caut ac modica ẽ. In C. cesaris germanici filii pncipatu: ano. clx. singulas
unciasuini cõstitisse: nobili exemplo docuimus. referentes uitã pomponii se
cundi uatis: coenaq3 quã pncipi illi dedit. Tantũ pecuniaꝝ dedit ei i uini apo
theca. nec alia res maius incrementũ sentit ad xx. annũ. maiusue ab eo dispen
diũ nõ proficiente pcio. Raro quippe adhuc fuere. nec nisi uini potat singul
testis milia nũmuz. Viennenses soli picata sua: quoꝝ gnã dixim: ptis pmuta
re. sed inter se se amore patrio credutur. Idq3 uinũ frigidius reliqs exystiatur
in frigido potu. Vini natura ẽ hausto accendendi calore uiscera intus foris
infuso refrigerandi. Nec alienũ fuerit cõmemorare in hoc loco qd androcides
sapiã clarus ad alexandꝝ magnũ scripsit: intempantiã eius cohibens. Vinũ po
taturus rex memento te bibere sanguinẽ terre. sicuti uenenũ ẽ hoĩ: cicutae
uinũ. Quibus pceptis si ille obtempauisset. profcõ amicos in temuletiã nõ in
teremisset. prorsus ut uire dici possit. neq3 uiribus corpis utilius aliud. neq3 ad
uoluptatibus pniciosius: si modus absit. Genera aut uini alia: aliis gratio
ra esse quis dubitet. aut nõ ex eode lacu: aliis pstantior pot altero. altero
germanitate precedere. siue testa: siue fortuito euentu. Quaobrẽ de pñ
cipatu si quisq3 iudice statuet. Liuia augusta. lxxxii. anos uitae. pucino uino
retulit acceptus nõ aquoso. Gignitur in sinu adriatici maris: nõ pcul a tima
uo fonte: saxeo colle: maritimo afflatu: paucas coquente amphoras. nec ad
aptius medicamtis iudicat. Hoc esse crediderim: qd graeci celebrãtes miris lau
dibus: hictanũ appellauerunt ex adriatico sinu. Diuus aug. secinũ ptulit
cunctis: et fere sequuti pncipes ppr confessa expimenta: nõ temẽ cruditati
bus noxius ab eo saliua nascatur. Supra foꝝ apii ante hecubo erat gnõsitas.
celeberrima in palustribus ppletis: sumam sũt clauo. qd iam interdicit et
curia coloni locq3 angustia. Magis tam fossa neronis: quã a baiano lacu ostiã
usq3 nauigabilem inchoauerat. Secunda nobilitas falerno agro erat. et ex eo
maxiẽ faustini cura: culturaq3 id colligerat. Exolescit hocq3 nimietate copie
potius: q̃ bonitate studentiũ. Phalernus ager: a ponte campano leua petetib3
urbanã coloniã syllanã nup capue cõtributa: incipit. Faustianus aut cir
citer. iiii. a uico prope cedias. qui uicus a sinuessa. vi. abest. nec ulli i uino ma
ior auctoritas. Solũ uinoꝝ flãma accendit. Tria eius gnã. austeꝝ. dulce. te
nue. Quidã ita distinguũt: sumis collibus caucinũ gigni mediis faustianũ, im
mo falernũ. Non omittende aut nõnulla eaꝝ que celebrent iucundũ sapo
rem uue ad tertiã palmã uarie uenere albane urbi uicine: pdulces ac rare
in austero. Item surrentina i uineis tm nascentia: cõualescentibus maxiẽ pro
bata: ppr tenuitatẽ salubritateq3. Tiberius caes. dicebat cõsensisse medicos

pomponii secũdus: vates.

Viennensiũ vina frigidiss.

De vini natura

Androcides alex. ut nimiã
uini potatõm euitet.

Vina generosa.

Liuie aug. vinũ.

Octauius secinũ prefert.

Fossa neronis.
Secunda vini nobilitas.
Ager phalernus.

Acetũ surrentinũ opti.

ut nobilitatem surrentino darent. alioqn esse generosum acetū. C. caes.
Certamina uinoꝝ.
qui successit illi: nobile uappā. Certant massica atq; ex mōte gaulano: pu
teolos baiasq; prospectantia. Nam phalerno contermina statina ad pīcipa
tus uenere: non dubie: palamq; facere sua quibusq; terris tempora ēē. q̄ rerū
prouentus occasusq; iuncta. His ꝑponi solebant calena & que in uineis arbu
Iulii caes. uina.
tisue nascunt̄: ex alia uicina urbis: ut inter ꝑuenatia. Nam qd̄ signi enasci
tur: auctē nimia continende. utile aluo inter medicamīa nūatur: quartum
curritulis publicis epulis optinere ā diuo iulio. Is. n. ꝑmus auctem his tribuit.
ut epulis eius appāret. Mamertina circū camessinā in sicilia genita. Ex his
potulana ab auctore dcā in loco. proxīa italię laudant̄ ꝑpue. Est & in eadē
Diuersaꝝ ciuitatū uariā uina.
sicilia & tauromintatus honos: lagenis pro mamertino plerūq; subditis. Ex
reliquis autē ā supno mari ꝑtutia atq; ancone nascentia. & quę ā palma
unā forte enatā: palmesia appellauere. In mediterraneo uō cęsenatia me
cenatiana. In ueronensi item ethica. In uomensi phalernis tm̄ postulata ā
uirgilio. mox optumo sinu maris adriatici. Ab infero aūt latinensia. graui
cana scomensia. Etrurie palmā luna ht̄. Lygurię genua. Inter pireneū alpes
q; massilia gemino sapore: qn̄ & condiendis aliis ꝑinguius gignit. qd̄ uocant
Aloes uinoꝝ adulter.
susosum. Veteranum inter gallias consistit aucēas. De reliquis in narbonesi
genitis: asseuerare nō est. qm̄ officinā eius rei fecere tingentes fūmo: utināq;
nō & herbis ac medicaminibus noxiis. quippe etiā aloe mercatur: saporem
coloremq; adulterat. Veꝝ et longinquiora italię ab ausonio mari nō caret
gloria: tarentina et seruitia: & consentię genita & tempsię achabię. luca
naq; antecedentibus thorinis. Oium uō eoꝝ maxime illustrata messale potu
& salute lagarie nō procul grumento nascentia. Campanię nup excitauit
nouis noibus auctēm: siue cura: siue cāu: aut quartū ā neapoli lapide: treuelli
cis iuxta capuā caulinis. & in suo agro trebulanis. alioqn semꝑ inter plebeia et
trifolinis gl̄iata. Nam pompeianis: summū decē annoꝝ incrementuz ē nihil
senecta conferente dolore etiā capitū: in sextā horā diei sequentis infesta
deprehendutur. Quibus exemplis nisi fallor: manifestū est patriā terrāq;
referri: res nō uias. & supuacuā generꝝ consectatione ibi numeꝝ. quū eadē
uitis aliud aliis in locis pullulat. Hispaniaꝝ lusitana copia nobilitant̄ ele
ganter hę uō traconesia atq; lauronensia & balearica ex insulis conferut̄
Carpit obtrectatores.
italię primis. Nec ignoro multa ꝑtermissa plerosq; existimaturos: qn̄ sui
cuiq; placet: & quocunq; eatur: fabula eadē repiat. Diui aug. iudiciorū
ac palacii ꝑitissimū ē libertis: censurā uini in epulas eius facientē: dixisse
hospiti de indigena uino: nouū quidē sibi gustū esse: quū eq; nō ex nobilibz.
sed caesarem nō aliud potaturꝝ. Nec negauerim & alia digna esse fama.
sed de quibus consensus aeui iudicauerint hęc sunt. Nunc siti mō trās
Vina transmarina nūō XXXV.
marina dicemus. In summa gl̄ia post homerica illa de quibz sup̄ diximꝰ: fuere
thasium. chiūq;. ex chio qd̄ arusiū uocāt. his additis lesbiū herasistrati

maximi medici auctoritas circiter .ccccL. anno urb rome. Nunc grã an oĩa est clazomenio: postquã partius mari condiũt. Lesbiũ sponte nãe suę ma re sapit. Nec timoliti per se grã: ut uino. sed cuius dulcis amixtio reliquoꝝ duritia: suauitatẽ accipiat simł et aetatẽ. qm uetustiora protinus uidet̃. A bhis dignatio est sizomio cyprio. thelmesico: tripolitico. benitio. tyrio. seben tico. In aegypto hoc nascit̃ tribus gñibus uuaꝝ. Ibi nobilis thaso & alopeu ce. post hec auctoritas hippodamentico mistico. cantarithe. protho phoe nidio. catate. caumte. petrite. nicomo. Nam mesogithe capitis dolores facere: comptũ est. nec ephesiũ salubre ẽẽ. qm mari et de fructo condiat̃. A pamenũ mulso papue couenire dr̃ sic ptociũ. In italia ẽ. u. et hec ꝓpetas geneꝝ: dulcia utiq3 inter se nõ congruũt. Exoleuit et prothagion qd itali cis proxima fecerat asclepiadis scholę apollodor⁹ medicus in uolũe q° sua sit tolemeo regi q̃ uina biberet: italicis etiã tũ ignotis. laudauit in ponto nasptemtẽ. mox oroeticũ eneathen. leuchadiũ. ambriaothẽ. & qd̃ cūctis praetulit preparentiũ. sed minoris famę esse dixit. qm sex. anos nõ pla ceret. Hactenus bonitas uini nationibus debet̃. Apud egros curę cla rissimũ nomen accepit qd̃ appellauerunt bion: ad plurimos ualetudinũ usus excogitatũ: ut docebimus in pte medicinę. Fit aũt hoc mõ. Vuae paulũ an maturitatem decerptę siccant̃ acri sole tridie uersatę p triduũ. quarto exprimũtur. dein cadis sole ĩueterant̃: quoi marina aqua largiorem miscent. A serui furto origine orta. sic ut mensurã explent. idq3 trasla tum in album mustũ: leuchoomiũ appellat̃. In aliis aũt gentibз simili mõ factum: tethalasamenõ uocant. Thalassitem aũt: uasis mustis deiectis i mare quo gñe pcox sit uetustũ. nec nõ apud nos quoq3 chõu uinũ: ex itali co faciendi rationẽ. Cato demonstrauit sup cetera in sole quadriẽnio ma turandũ precipiens. rhodiũ choo site est. phormeũ salsius choo. Oĩa tras marina: vii. ut in .vi. anis ad uetustatẽ mediã puenire existimantur.

De uino qd̃ uocat̃ bion & septẽ ei⁹ gñibus.

Vinũ omne dulce: minus odoratũ: quo tenuius: eõ odoratius. Colores uini .iiii. albus. fuluus. sanguineus. niger. psithiũ & melampsithiũ passi ge nera sunt suo sapore nõ uicinis. Cuilitas uõ mulsi in galatia nascens & al uitiũ in sicilia. Nam psireũ: qd̃ alii hepsema: nr̃i sapon appellant: inge nii non nãe opus est: musto usq3 ad tertiã ptẽ decocto mensurę. Qd̃ nisi fa ctum ad dimidiam est: defrutũ uocamus. omĩa in adulteriũ mellis exco gitata. Sed priora uua terraq3 constat: passo a greco cilitiũ probat̃ & afri cum. & in italia prouinciisq3 finitimis certũ est: ex uua quã greci stichã uocant: nos apianã. Item stirpulã in uite sole adustis afferunt dolio qde ex quauiq3 dulci tñ precocta alba faciũt siccantes sole: donec paulo amplius di midiũ pondus supersit. tonsasq3 leniter exp̃imũt. Deinde q̃tum exp̃ssere adi ciũt uinaceis aquę puteanę: ut & seclariũ passum faciant. Diligentiores eo dẽ mõ siccatis: acinos eximunt: ac sine sarmentis madefcos: uino excelleti

De Dulciũ generibus .XVII.

donec intumescant. pmunt. Et hoc genus ante cetera laudat. Ac sitimo aqua
addita secundarium faciunt medium. Inter dulcia uinum est qd greci atgleucos
uocant. hoc est semp mustum. Id euenit cura. qm feruere phibet. sic appllant
musti in uina transitum. Ergo emergunt e lacu ptinus in aqua cados: donec bru
ma transeat et consuetudo fiat algendi. Est etiam nunc aliud gen qd uocat dulce
Narbonensi puincia et in ea maxime uocantia: asseruant eius gra uina diutius in
ea uite pediculo intorto. Ab aliis ipe palmes incidit in medullam. ab aliis uua
torretur in tegulis. omnia ex heluennica uite. His adiciunt aliq qd uocat dia
chiton: uuis in sole siccatis: loco cluso p dies. vii. in cratibz: totide pedibz a terra
alte: noctibz a rore defensis. octauo die calcatis. Ita fieri opti odoris saporisqz
Dulciqz gne est et melitites. distat a mulso qd fit ex musto. Cum. v. chongiis aus
steri musti congio mellis et salis ciato sufferuefactis: austerum. Sed inter hec ge
nera ponere debeo et protropum: ita appllatur a quibusda uinum sponte defluens:
anquam calcent uuae. hoc ptinus diffusum lagenis suis: deferuere passi postea in
sole. xl. diebus torrent aestatis: sicuti ipo canis ortu. Non possunt uire di

De teuteriis q lora dicitur: gna tria.

ci uina que graeci deuteria appellant. cato et nos lora. maceratis aqua uinaceis.
sed tn inter uina oparia numerant. Tria eorum gna. decima pte aque addita q
musti expressa sit. et ita nocte et die madefactis uinaceis: rursusqz prelo sub
iectis. Alterum quo mo graeci factitauere tertia pte eius qd expssum sit addita
aque: expressoqz decocto ad tertias ptes. Tertium est fecibus uini expssum: qd
pctm cato appellauit. Nulli ex his plus q anno usus. Verum inter haec subit

Quando mup gnosa uina in italia cepert.

mente: quum sint gna nobilia q proprie uina intelligi possunt. lxxx. fere i toto
orbe in duas ptes ex hoc numo italie esse longe. ptererea ante cunctas terras et
huic demum altius cura serpit non a primordio hanc gram fuisse. Auctoritas

De uini obseruatoe a lege romulo posita.

est. post sestentesimum urbis annz coepte: romulum lacte non uino libasse. Indicio
sunt sacra ab eo instituta que hodie custodiunt more nume regis postumi. Lex
est Vino rogum ne respergito. qd sanxisse illum ppr inopiam rei neo dubitet.
Eadem lege ex inputata uite libari uina diis nefas statuit ratione excogitata: ut
pure cogerent alias aratores: et pigri circa picula arbusti. Varro auctor est

Stipendium armorum uina

Mezentium etrurie regem auxilium rutulis cont latinos tulisse uini mercede
quod tum in latino agro fuisset. Non licebat id feminis rome bibere. Inuenimus

Vini usus antiqs. et de uinis antiquorum.

inter exempla egnati mecentini uxorem q uinum bibisset e dolio interfectam
fuste a marito. eumqz caedis a romulo absolutum. Fabius pictor in analibz suis
scripsit. matronam: q loculos in quibus erant claues uinariae celle resignauis

Femine: destite hic bibere uinum.

set: a suis inedia mori coactam. Cato ideo ppinquos feminis osculum dare: ut sci
rent an temetum olerent. hoc cum noie et tame uerecundia et temuletia appllata.
Gneus domitius iudex pnunciauit mulierem uideri plus uini bibisse q ualetudinis ca
uiro insciente et dote mulctauit. L. papirius impator aduersum samites dimi
caturus uotum fecit: si uicisset: ioui poculum uini. Deniqz inter dona sestarios
lacte datos inuenimus: nusq uini. Idem cato: quum in hispania nauigaret unde

Cato seuere.

cum triumpho rediit: non aliud uinũ bibit q̃ remiges. In tm̃ dissitis istis q̃ et
conuiuis alia q̃ sibi met ipsis ministrat. aut procedente mensa: subiciunt lautis
sima. Apud priscos: uina erant miro odore condita: ut appet in plauti fabu
la que persa inscribitur. q̃q̃ in ea et calamũ addi iubet. Ideo quidã aromatias
delectatos maxime credunt. Sed fabius dossenus his uersibus decernit. Mit
tebant uinum pulchrũ murina. et in acharistione: panẽ et polentã: uinũ muri
na. Sceuolam quoq3 et laeliũ et ateium capitonẽ in eadem sniã fuisse uideo.
q̃ in pseudolo sit. qđ si opus est ut dulce pmant .i. q̃ heat roga murina: pas
sum defrutũ mella. Quibus appet nõ inter uina mõ murina. sed inter dulcia
quoq3 nõiatum. Apothecas fuisse et diffundi solita uina ãno. dcxxxiii.
urbis appet in consulatu optimiati uini argumento. iã intellegete suũ bonum
italia. Nundũ tamẽ ista gñã in claritate erant. Itaq3 oĩa tunc genita uina
nomẽ consulis hnt. Sic quoq3 diu transmarina fuerut in aucte: ad atauos usq3
nros: etiã phalerno iã repto: sicut appet ex illo comici uersu. Quinque thasi ui
ni: depromã uina phalerni. p. licinius crassus. et L. caes. censores: ãno urb cõ
ditae. dclxv. edixerunt: ne qs uinũ grecũ amineũq3 octonis eris: singula
quadrantalia uenderet. haec .n. uerba sunt. Tanta uõ uino graeco gra erat:
ut singule portiones in uno uictu darent. Quibus uinis auctoritas sua fuit
imensa: M. uarro his uerbis tradit. L. lucullus puer ap prem nuquã lautũ cõ
uiuiũ uidit: in quo plus semel grecũ uinũ daret. Ipse quũ rediit ex asia: mi
lia cadorum congiarũ diuisit ampli centũ. Sentius quẽ ptore uidim chiũ uinũ
in domũ suã illatũ dicebat tũ primũ quũ sibi cardiacus medic dedisset. Hor
tensius sup .x. cados heredi reliquit. hactenus uarro. Quid diu et caesar di
ctator triumphi sui coena: phalerni uini amphoras: chii cados in conuiuia
distribuit. Idem hispaniensi triumpho: chiũ et phalernũ dedit. Epulũ uõ in
tertio consulatu suo: phalernũ: chiũ: lesbiũ: mamertinũ. quo pmũ tpre .iiii.
gñã uini apposita constat postea gĩ alia oĩa inobilitatẽ uenere et circiter. lxx.
urb anno. Ita nõ minora inumerabilia penẽ gña fictici repta ultas ãn sae
culis quę nunc dicemus: oĩa ad medicine usum ptinentia. Omphaciũ quo fie
ret ppr unguenta diximus priore libro. Fit ẽ lambrusca: hoc ẽ uite siluestri qđ
uocatur ornatũ. flores eius libris duabus in musti cado maceratis: post .xxx
dies mutantur. Ptor hoc: radix lambrusce acini coria pficiut. hi paulo postq̃
diffluxere: singlare remediũ hnt ad refrigerandũ in morb corporum ardores: ge
lidissima ut ferũt nã. pars eorum aestu moritur prius: q̃ reliqui qui solsticiales di
cunt. Vniuersi nuq̃ maturescunt. Et si prius q̃ tota uua marcescat icocta de
tur cibo gallinatio gñi fastidiũ gignit uuas appetendi. Ficticior pmũ fit ex
ipso uino quod uocant asynamon. hoc mõ albi musti sextarius .xx. aq dimidiũ
feruet: donec excoquat aque mesura. Aliĩ marine sextarios .x. tandem plu
uiae in sole .xl. diebus torrent. danda egris quibus uini noxam timet. Pro
ximũ fit ẽ milio semine maturo cũ ipa stipula librã quadrante: i congios

Ad conuiuas.

plautus de moribus psc.

De apothecis. et de uino optimiato.

Vini graeci maxia fama.

Abstinentia magna.

De liberalitate caesaris in uino

Quando pmũ gña uini.

De uinis fictiis. lxvi.

duos musti maceratos. & post. VII. mensem transfuso. Ex lotho arbore: frutice herba dcm est ubi queq3 fierent. Fiunt & e pomis que dicemus i interptatio nibus: no nisi necius additis. Proximusq3 ei a palmis: quo parthi & indi utu tur: & oriens totus. mitearum quos uocant cicleas: modio in aque congiis tribus: macerato expressoq3. Sic fit & sicites e fico. que alii parim pmnu. alii trocin uocant. aut si dulce esse no libeat: p aqua uinaceo4 adicitur: & cy pria fico & acetu fit pcellens. atq3 alexandrina quoq3 melius uinu fit & ex syriaca siliqua & piris: malo4 oium gnibus. sed punicas rhoitu uocant. & e cornis. mespilis. sorbis. moris. siccis nucleis pineis. hi musto madidi expmu tur supiora p se mitia. Miriten cato qadmodu fecit hoc paulo indicabimus. Graeci uero & alio mo ramis teneris cum suis foliis: in palmo musto decoctis tu si libra in tribus musti congiis deferuere faciunt: donec duo supersint. qd ita siluestris myrti bachis factum est: myrtidanu uocat. hic man tingit. Ex his quae in hortis gignitur fit uinu e radice aspago. cunella. origano. apii seie

Vina ex hortis

abrotano. mentastro. ruta. nepeta. serpillo. marubio. manipulos binos co dut in cadu mustu & sapee sextariu. & aque marinae emina. E napis fit dena rio4 pondere in sextarios binos musti addito. Et esulu e radice inter flores & rosae foliis usus in lintheolo in mustu collatis cu pondusculo: ut sidat. xl. po dere in sextarios uicenos musti: nec ante tres menses uase apto. Et in agro ca ledo & aliud est siluestri aromatice quoq3 inuenio factitatum tm no ungue to4 compone. pmo ex murra ut diximus. mox & nardo teltico. calamo. bitu mine offis in mustum: aut dulce uinu defectis. Alii de calamo iunco cosco nardo syriaco. amomo. cassia. cynamo. croco. palma. agaro. sitr & offa. Ap alios nardi & malobrati e libris in musti congios duos additis. qualia nc q3 fuit pipe & melle addito: quae alii condita. alii pipata appllant. Inuenitur & nectarites ex herba: qua alii menelion. alii medicam. alii symphiton. alii

Nectar.

deamorescuu. alii nectariam uocant: radice pondris xl. in sextarios musti VI. addita. Similit in lintheo ex cetis herb fit absinthies in. xl. sextariis mu

Vinu de absintheo.

sti addita sitr absinthii i uinu additis. Simitr isopites. saliton. isopo un ciis tribus in duos congios musti coiectis: aut tunsis in uinu. Fiunt utraq3 aliom circa radices uitiu sato. Sic et eleboriten fieri ex ueratro nigro cato docet. Sic fit & schamonites. mira uitiu na: saporem alienu in se trahendi qualem & salicem redolent pataminoru in palustribus uindemie. Sic & ellebo4 serit

Vina patamina.

in thaso: aut cucumis siluer: aut scamonea. qd uinu ichoriu uocat. qm abor tus facit. Fit & ex herbis. qua4 na suo loco dicetur. Est & ocha de radice gentiane & tragorigano. & diptano. asaro. elebi. panacea. spaghora. coro. thymo. mandragora. iunco. Vocarunt & sisimu: ita & eomelin & lectisspa giten. quo4 ia obliterata ro est. & fruticu. Ve4 a gne cedri utriusq3 cupressi. laurus. pini. piri. therebintini. thallin. lentisci. bacce lignu recens i musto de coquut. Et chamelee & chamepitis. chamedrisis lignu eode mo. & ex flore

De idromelle. & ubi optimum.

in congiu musti. x. denariorum pondere addito. Fit uinu ex aqua & mel
le tantu. Quinquenio ad hoc seruari caeleste iubent aliq prudentiores. alii
statim ad tertias ptes decoquut. & tertia ueteris mellis adiciut. Deinde in
xl. diebus canis ortu in sole habet. alii diffusa ita. x. dee obturat. hoc uocat
idromellum. & uetustate sapore uini assequit. Nusq laudatius q in frygia.
Quin & acetum melle tempabat. Adeo nihil intemptatum i uita fuit. Oximellu
hoc uocarunt. mellis. x. libris: aceti ueteris eminis. v. salis exarini libra. aq
pluuie sextarios. v. suffervefactis decies. mox elutriatis. atq ita inuetera
tis. Omnia ab themissione summo auctore danata. Et hercule coactus eorum
usus uideri pot: nisi sigs nae opus esse credit aromatiten: & ex unguentis ui
na composita: aut ut biberent genuisse ea frutices. Ista sunt cognitu iucu
da solertia huana hoi omia exquirenti. Nihil qde ex his ano durare: pre
ter q que uetustate ipa fieri diximus: & pla ne tricenis quide diebus non
erit dubiu. Sunt & in uino prodigia. Dr in arcadia fieri: q fecuditate
feminis impleat: uiris rabiem. At in achaia maxie circa carina abigi partu
uino. atq etia si uua edant grauide quu differentia in gustatu no sit. Tro
zenii uinu qui bibunt: negant generare. Thasos duo gna uini diuersa facie
producitur. unu quo somnus conciliatur. alterum uero q fugetur. Apud eosde ui
tis theriaca uocat. quoius et uinu & uua cont serpentiu ictus medet. Li
ba deorum thuris odore ex qua diis pro libanu: ediuerso aspendios danata a
uaris. Ferunt ea nec ab alite ulla attingi. Thasiam uua aegyptus uocat ap
se pdulcem q soluit aluu. Est con in lycia q soluta firmat. Aegyptus & hoc
boladam hit abortiuos faciente. Vina in apothecis canis ortu mutant qda:
posteaq restituitur sibi: sic & maris nauigatio cu iactatus his qui durauint
tm uetustatis adice sentit qtum habuint. Et qm religione uita costat
prolibare diis nefastu hetur: uino pter imputate uitis. fulmine tacte: qua
q iuxta hois mors laqueo pependerit: aut uulneratis pedibz calcata: & qd
circumcisis uinaceis profluxerit: aut supne cecidio inmundiore lapsu aliq pol
luta. Item graeca: qm aqua heant. Vitis ipa quoq madit decoctis cauli
bus: qui & credunbur in aceto & amurca. Verum & de appatu uini dixisse
conueniat: quu greci puatim ea pcepta tradiderint: artemq fecint: sicut
euphronius & aristomachus et commades & hicesius. Africa gipso mitigat as
peritate. nec non aliquibz ptibz sui calce. Grecia argilla aut marmore: aut
sale: aut mari lenitatem excitat. Italie in pte aliqua tabulana pice ac resi
na condire musta uulgare e. prouinciisq finitimis anni prioris uina aceto
ue condiut. Nec ne ex ipo musto fiut medicamina: decoqt ut dulcescat: por
tice uiriu. nec durare ultra anuu spaciu tle prodit. Aliqbus in locis deco
quut ad sapas musta infusisq: eiusq ferocia frangut & in hoc tm gne: & i oi
alio subministrant: uasa ipa condimentis picis: cuius faciende ro proxio di
cetur uolumine. Arborum sucu manantiu: pice resinaq: alie i oriente:

De oximelle.

Prodigiosa gna uini. xii.

Vitis mira.

Quando vina mutant.

Quibus uinis ad sacra uti no sit fas.

Quibus gnibz musta codiat.

De picis generibus.

De resina

alię in europa feruntur: quae interest asia: utrinq; quasdā ht. In oriente
optimā et tenuissimā therebinti fundunt. Deinde lentisci quā & mastice
uocat. postea cupressi acerrimā sapore. Liquidae oms extant resinae. cras
sior ē uero & ad pices faciendas cedrus. Arabica resina alba ē: acri odore:
difficilis coqueti. Iudęa callosior. & terebintha quoq; odoratior. Syriaca
attici mellis silitudinē ht. cyprica antecedit oms. est aūt melleo colore car
nosa. Collophonia pter ceteras fuluas iterat. Alba fit grauior odore: obid
non utitur ea unguentarii. In asia q fit ē picea admodū candida spargas
uocat. Resina oms dissoluitur oleo. Quedā & creta fuliginarū hoc fieri

ad euellendū pilos.

arbitrant. pudetq; confiteri maximū iam honorē eius esse in euellendis ē
uiroꝝ corporibus pilis. Ratio aūt condiendi musta in pma feruore q nouē

De mustis condiendis.

diebꝫ cū plimū p aspim picis: ut odor uino contingat: & saporis quodā acu
mine uehemētis id fieri arbitrant crudo flore resinę: excitariq; lenitatē.
ē diuerso crapulā compesci & feritatē nimiā: frangiq; uirus: aut ubi leni
tas pigua torpeat: uirus addi. Lygurię maxime circū padumq: mustis cra
pule utilitas discernitur hoc mō. pugnacibus mustis crapię plus inditur:
leuibusq; partius. Sunt & qui ex intro condiri uelint. necnō alia q ē intsi
pice: & natura uitiuq; musto. qbusdā in locis sponte feruē: qua calaitate
quū deferbuit: sapor uape accipit nom probrosum etiā hoīuꝫ quū degnā
uit animus. Acetis. n. nequitię inest uirtus magna ad usus: & sine uita miti
or degi nō possit. Ceteꝝ uinoꝝ medicaminis tanta cura ē: ut cinere āp quos
dā ceu gipso alibi: & quibus diximꝰ modis instaurent. Sed cinem ē uitis sar
mentis: aut quercū pferunt: qn & marinā aq̄ eiusdem rei grā ex alto peti
iubent: seruariq; ab equinoctio uerno: aut certe nocte solstitio: & aqlone
flante hauriri. uel si circa uindemiā hauriat: decoqui. Pix in italia ad ua
sa uino cōdiendo maxime pbat. Britea fit ē picea resina. In hispaniā aūt
ē pice: inis minime laudata. est. n. resinaꝝ amara et arida & grauū odore.

Differentia rōnemq; faciendi proxio uolumine demōstrabimus inter arbōes
ferrates. Vitia ppr supdca acore ut fumidū uirus. picis aut adustio expi
mentū: si fragmenta sublucēat. ac sub dente lentescant. acore iucundo.

Asia pice indicam maxime probat. graecia pierica. uirgilius uaricia. Diligēti
ores admiscent in grā masticen: quę in ponto bituminis situs gignit. & irisra
dicē oleumq;. Nam cetera accipientibus uasis comptū uina acescēr. sed tras
ferre in ea uasa in quibꝫ dulce acetū utilius: q̄ in ea in quibꝫ dulce: aut mulsum.

Cato iubet uina concinnāl: hoc. n. utit uerbo. cineris lescini cū defructo cocti
pte quadringentesima: culleū ut salis sesquilibrā: interī & tunso marmore.
facit & sulphuris inetionē. resinę uō in nouissimis sup oīa addi maturescente
iā uino. iubet mustū qd ille tortiuū appellat: nos intelligimꝰ nouissime ex
pressum & adicimus iungendi grā coloris ut pigmentū aliqd uim: atq; ita
pinguius fieri: ut beneficiis placere cogat: miramī noxiā esse ī uitiū inclinan

De aceto et fece.

tis. experimentum est lamina plumbea. mutatus in eo color. proprium autem inter
reliquos liquores uino mucescere: aut in acetum uerti. extantque medicinae uolu
mina. tamen fex uini siccata recipit ignes: ac sine alimento per se flagrat. Cinis
eius nitri naturam habet easque uires. hoc amplius quo pinguior sentitur.

De cellis uinariis.

Ma
gna et collecto iam uino differentia in cella. Circa alpes ligneis uasis con
dunt: circulisque cingunt. atque etiam hieme gelida ignibus rigorem arcent. Mirum
dictu. sed aliquando uisum: ruptis uasis stetere glaciata prodigii modo: quoniam uini
natura non gelascit alias: ad frigus stupens tantum. Mitiores plagae doliis condunt:
infodiuntque terrae tota: aut ad portionem situs item caelum praebent. Alibi uero impo
sitis tectis arcent: traduntur que ad haec praecepta latus cellae uinariae: aut certe
fenestras obuerti in aquilonem oportere: ut usque in exortum equinoctialem. sterquili
nia et arborum radices procul abesse. omniaque odoris euitandi facillime in uina
transitu ficosutique et caprificos. Doliis etiam interualla dari: ne inter sese ui

De uasis uini.

tia serpant contagione uini semper ocissima. quin et figuras referre. Ventruo
sa et patula minus utilia. picari oportere protinus a canis ortu. postea pro
fundi marina aqua: aut salsa aliem incutere sarmenti eam aspergi: ut argil
la abstersa muria suffiri. Ipsaque saepius imbecilla uina. demissis in terram
doliis seruanda: ualida expositis numquam implenda. et quod supersit passo: aut de
fruto pungendum: admixto croco: pisa ueteri cum sapa. Sic opercula doliorum me
dicanda addita mastice ac pice. Brutia aperiri uetant. nisi sereno die
austro flante: luna ue plena. Flos uini candidus probatur. rubens triste signum
est: si non is uini color sit. Item uasis incalescentibus: operculis ue sudantibus quod
celeriter florere coepit: odoremque trahere non fore diutinum. Ipsa quoque defru
ta ac sapa quum sit caelum sine luna: hoc est in sideris eius coitu: neque alio die
coqui iubent. Praeterea plumbeis uasis: non ereis: nuceisque in glandibus additis
eas. ti fumum excipere. Campaniae nobilissima exposita sub diuo in cadis
uerberari sole. luna. imbre. uentis aptissimum uidetur.

De uitanda ebrietate

At si quis dilige
ntius reputet: in nulla parte operosior uita est. ceu non saluberrimum ad potum aquae
liquorem natura dederit: quo cetera omnia animantia utuntur. Ac nos uinum bibere et iu
menta cogimus. tantoque opere: tanto labore et impendio constat quod hominis mentem
mutet: ac furorem gignat milibus scelerum: nisi deditus tanta dulcedine: ut ma
gna pars non aliud uitae praemium intellegat. Quinimmo ut plus capiamus: sacco fra
gimus uires et alia irritamenta excogitantur. Ac bibendi causa etiam uenena confi
ciuntur. aliis cicutam praesumentibus: ut bibere mors cogat. aliis pumicis farinam

Mos ebrium omnium turpissimus.

et quae referendo pudet dicere. Cautissimos ex his balneisque coqui uidemus:
examinesque efferri. Iam uero alios lectum expectare non posse: immo uero nec tu
nicam: nudos ibi protinus et anhelos ingentia uasa corripere: uelut ad ostenta
tionem uirium: ac plene infundere: ut statim uomat rursusque hauriat. idque
iterum: tertioque: tamquam ad perdenda uina geniti et tamquam effundi illa non possit
nisi per corpus humanum. Ad haec pertinet peregrine exercitationis et uolutatio

in ceno ac pecorosa ceruicis repandae ostentatio. per omnia haec praedicat sitis.
amiuo queri quae uasa adulteris celata. tamquam per se parum doceat. libidines
temulentia. Ita uina ex libidine hauriuntur: atque etiam proemio inuitatur
ebrietas. et si displicet emitur alius. ut quantum biberit tantum edat. et praecium
uinolentie legem accipit alius: quantum alea quesierit. tantum bibit. Tunc auidi
matronarum oculi licenter graui produnt marito tunc animi secreta proferun
tur. alii testamenta sua nuncupant. alii mortifera loquuntur: redituras que per
iugulum uoces non continent. Quam multis ita peremptis: uulgoque ueritas iam
attributa uino est. Interea ut optime cedat: solem orientem non uident: ac
minus diu bibunt. Hinc pallor ac gene pendule: oculorum ulcera: tremule
manus effundentes plena uasa: que sit pena presens. Furiales somni: et inqui
es nocturna. premiumque ebrietatis portentuosa ac uenandum nefas. poste
ra die ex ore alitus foedi: ac fere rerum omnium obliuio. moxque memoriae.
Rapere se illi uitam praedicant: cum priorem diem cotidie perdant. illi uero
et uenientem. Tiberio claudio caes. principe: ante hos annos xl. institutum ut
ieiuni biberent: potusque uini antecederet cibos. Externis et hoc artibus ac
medicorum placitis: nouitate aliqua se se commendantium. Gloriam hac uirtute
Parthi querunt. Famam apud grecos alcybiades meruit. Apud nos cognomen
etiam nouellius torquatus mediolanensis ad proconsulatum: usque e pretura ho
noribus gestis tribus congiis: unde et cognomen illi fuit: epotis uno impetu
spectante miraculi gratia Tiberio principe in senatum. iam seuero et quo: et iam
seno alias. sed ipsa iuuenta ad merum pronior fuerat. Eademque commenda
tione tradidere L. pisonem urbis rome cure ab eo delectum: quod biduo duabus
que noctibus perpotationem continuasset apud ipsum iam principem. Nec alio ma
gis drusus caesar degenerasse tyberium patrem ferebat. Torquato rara glo
ria. quoniam et haec ars suis legibus constat: non labasse sermone. non leuatum
uomitione: non altera corporis parte dum biberet matutinas obisse uigilias.
plurimum hausisse uno potu. plurimum aliis minoribus addidisse optima fide: non
respirasse in hauriendo. neque expuisse. nihilque ad elidendum in pauimentis
sonum ex uino reliquisse. diligenti scito legum contra bibendi fallacias. Ter
gilla ciceronis M. F. binos congios simul haurire solitum ipsi obiicit marcoque
ac temulento scyphum impactum. Et hi. haec sunt ebrietatis opera. sed ni
mirum hanc gloriam auferre cicero uoluit interfectori patris sui M. antonio.
Is hi. ante eum auidissime apprehendebat hanc palmam. edito etiam uolumine de
sua ebrietate: quo patrocinari sibi ausus approbauit plane ut equidem
arbitror quanta mala per temulentiam terrarum orbi intulisset. Exiguo tempore ante
proelium actiacum id uolumen euomuit. quod facile intellegatur iam ebrius san
guine ciuium: et tanto magis eum sitiens. Namque et hec necessitas uitium comi
tatur: ut bibendi consuetudo augeat auiditatem. Scitumque est. scytharum le
gati quo plus biberint: tanto magis sitire parthos. Est et occidentis po

Ebrietatis transacte: accidentia corpori in prompta.

Quo tempore ante cibum repertum ieiuni uinum bibere.

Alcybiades. Nouellius. L. piso. } potatores egregii

Cicero M. F. M. Antonius: uinolenti

pulis sua ebrietas fruge madida pluribus modis: p gallias hispaniasq3 noibz aliis. sed rone eade. Hispani etiã uetustate ferre ea gnã docuerunt. Aegyptus quoq3 é fruge sibi potus sites excogitauit. Nullaq3 in pte mudi cessat ebrietas. Meros quippe hauriunt tales succos. nec diluendo ut uina mitigat A theraile illis tellus fruges parẽ uidebat. heu mira uicioꝝ solertia: inuetuz est qadmodũ aqua quẽ inebriaret. Duo sunt liquores corporibus hũanis gratissimi: intus uini: foris olei. arboꝝ é generẽ ambo pcipui. sed olei necius nec segniter uita in eo elaborauit. qto tam in potu igeniosior appebit: ad bibendum gnibus. clxxxxv. Si species uõ estiment. pene dupliciter nũo excogitatis: tanto q3 paucioribus olei: de quo in seqnti uolumine dicemus.

Vini
olei } pprietates polare.

C. plinii Secundi Naturalis historię Liber Quintusdecimus De Nã frugiferarum arborũ. & cultura earum Incipit feliciter.

LEAM. THEOphrastus celeberrimus grecoꝝ auctoribus urb rome ãno circiter quadringentesimo negauit: nisi intra xl milia passus á mari nasci. Fenestella uõ oio non fuisse i italia: hispania atq3 africa: tarqnio psco regnante: ab annis ppti ro. clxxxxiii. q nnc puenit transalpes quoq3 i gallias: hispaniasq3 medias. Vrbis qd ãno. dv. App. claudio caeci nepote L. iunio cons: olei libre duodene assibus uenire. Et mox ãno dclxxx. M. seruius edit. curul. olei denas libras singlis assibus pstitit ppto ro. p totũ annũ. Minus ea miraꝝ qui sciat post annos xxii. gn. pompeio septies consule oleũ puintiis italiã misisse. Hesiodus quoq3 in pmis cultũ agroꝝ docendũ arbitratus uite: negauit oleę satorem fructum ex ea pcepisse. qq tarda tunc referat. At nunc etiã in platariis ferũt: translatarumq3: alteꝝ ãno deceptũ urbane. Fabianus negat puenire in frigidissimis oleũ: neq3 in calidissimis. Genera eaꝝ tria dixit uirgilius: orchites & radios: & posias. nec desiderare rastros: aut falces: ullam ue curã. Sine dubio & in his maxie: caeluq3 referre. Verũtam & tunduntur qui & uites: ut qué eaã interradi gaudet. Consequens eaꝝ uindemia e: ars q3 ut maior oleo musta tepandi. Ex eade quippe oliua differũt suci. pmuz omz cruda: atq3 nudum inchoate maturitatis: hoc sapore pstantissimi qn & ex eo pma linda pli: laudatissima. ac deinde p diminutioes: sine ut nup inuentum est ex libus tegulis pede incluso. Quanta maturior bacca: tanto

oliua qn pmũ in italia.

De nã oleę & eius pprietate

pinguior sucus: minusq3 gratus. Optima aūt aetas ad decerpendū inter
copiam bonitatemq3: incipiente bacca nigrescē cum uocant drupas: graeci
uō dripeditas. Cetero uō distant: an maturitas illa in torcularibus fiat: an
ramis: rigua fuerit arbor: an suo tm̄ bacca suco: nihilq3 aliud q̄ rores caeli bi
berit. Vetustas oleo tediū affert: nō item ut uino ptimumq3 aetatis an

De oleo & ubi laudabilius.

no est: prouida si libeat intelligere nā. quippe temulentię nascentibz uinis
uti nec̄e nō est. qnimo inuitat ad seruādum blanda inter ueterati caries. oleo
noluit parci. Fecitq3 uetātica nec̄citate promiscuū & uulgo. pricipatū in hoc q̊3
bono optinuit italia toto orbe: maxīe agro affrano: eiusq3 pte q licinia₄ fun
dit oleū. Vnde & licinię ḡlia ptpua oliuę. Vngueta hanc palmā dedere acco
modatu ipiso odorē dedit & palatū delicatiorē sentētia. De cetero baccas licinię
nulla auis appetit. reliquū certamē inter histrie terrā betice pare. Ceter₄ fert
uicina bonitas prouinciis excepto affrice frugifero solo. Ceter₄ totū id nā cōcessit.
oleum ac uini nō inuidit: tm̄ satisq3 ḡlię īmessibus fecit. Reliqua erroris plea
qm̄ i nulla pte uite nūosiorē esse docebimus. Oliuę constant: nucleo: oleo:

De natiuā oliuę: et oleę incipientis.

carne: amurca. sanies est hec eius. Amara fit ex aquis. ideo siccitatibz nimia.
riguis copiosa. suus siquidem oliue sucus est oleū: idq3 pcipue ex imaturis i
telligimus sicut in omphacio docuim̄. Augetur oleū ad arcturi exortū ad
xvi. Kł. octubr. postea nuclei increscūt & caro. Qum siti & imbre copiosi acces
sere: uitiat̄ oleū in amurca. huiꝰ color oliuā cogit increscere. soq3 incipiēte ni
gritia i iniū amurcę: ān eum nihil. & error hoīz falsus existimātū matu
ritatis initiū: qd̄ est uitiū pximū. Deinde q oleū crescere oliuę carne arbitra
tur: qum sucus omīs in corpus abeat: lignūq3 intus grandescat. ergo qum ma
xime rigantur: qd̄ ubi cura multa: siue imbribz accidit: oleū absumitur: nisi se
cuta serenitate q corpus extenuet. Oīo .n. ut theophrasto placet: & olei cā ca
lor querit̄ in torcularibz & iā in cellis multo igni q̄rit. tertia ē culpa i psimōia
qm̄ ppr impendiū decerpendi expectat̄ ut decidat oliua: q mediū tempīe
tum in hoc seruāt. perticas decuciūt cū iniuria arbo₄: sequētisq3 anni dāno. Quip

Lex de conseruatione oleę.

pe oliuaribus lex antiquissima fuit. Oleam ne stringito: ne ue uerberato. q
cautissime agunt arundine leui ictu: ne aduersos pcutiūt ramos. Sic quoq3
alternare fructus cogit̄ decussis germinibus. nec minꝰ si expectat̄ ut cadat. he
rendo .n. ultra suū tempus absumūt uenientibz alimentū: & detinent locū.
Argumentū est q nisi ān fauoniū collectę nouas uires resumūt & difficilius cadūt.
Prima ergo ab autūni colligutur initio: opae nō natura posse acui ptimū car
nis mox orchites: cui olei post regias has .n. ocissime occupat aestas. qa sūt te
nerrimę: amurca cogit decidere. Differunt̄ etiā in marciū mensem: callosę
contra humorē pugnaces: ob id q3 minime licinia communia. cocia sergia quā sa
bini regiā uocant. nō ante fauonii afflatū nigrescentes. hoc ē ad. vi. id. febr.
Et arbitrant̄ eas maturescere. & qm̄ probatissimū ex his fiat oleū: accedere
etiā rō prauitati uidet̄: feruntq3 frigore sterilitate fieri: sicut copia ma

turitate quū sit illa bonitas non temporis. sed gn̄is tarde putrescentis i amurcam. Silis error collectam seruandis in tabulatis nec priusq̄ sudet pmendi: quū omni hora oleū decrescit. amurca augeat̄. Itaq3 uulgo nō amplius senas libras singulis modiis exprimi dicitur. Amurce mensurā nemo agit. q̄to ea copiosior repiatur. In eodē gn̄e diebus abiectis oło in iactu. error public᷒ timore oliuę crescere oleū existimantiū. psertim quū magnitudie copiam olei constare indicio sint q̄ regię uocatur. aliis maiorina. & ab aliis babię grandissime: alioqn̄ minimo suco. & egypto carnosissimis olei exiguū. Decapoli uō syrię pq̄ paruę. nec aperui maiores carne tn̄ comedant̄. Quā ob causā italicis transmarinę pferūtur quū oleo uincant̄. Et in ipā italia cęteris picenę & sedicine sale illę puatim condiant̄. & ut reliqua. amurca: sapa ue. necnō aliquę oleo suo. & sine arte sua comendatōe pure inatant. Colimbades franguntur. eademq3 herbaꝝ uiridiū sapore condiuntur. Fiunt & ptoctes feruenti aqua pfusę q̄uis licet inmature. miruq3 dulcē sucū oliuas bibere & alieno saporē infici: purpureę sūt & his uuis ut nigrę colore tn̄ seu tibus posite sunt & supbe: pter iā dc̄a gn̄a. Sunt & pdulces p se tn̄ siccāe uuisq3 passis dulciores: admodū rare in africa. & circa emeritā lusitanię.

Oleum ipm̄ sale uindicat̄ a pinguedinis uitio cortice oleę tacitę: odorē accip̄ meditatio. alias ut uino palati grā ulla ē. nec tā nūosa dr̄a. Tribus ut plimū bonitatibus distat odor: in tenui argutior: & iis tn̄ etiā i optia breuis.

Oleo nā tepefacere corpus: & cōtrā algores minuē. Eidem feruores capitis refrigerare. Vsum ei ad luxuria uertere graeci uitioꝝ oīuz genitores: in gynasiis publicando. Notum est magistratus honoris eius octogenis sestertiis strigmenta olei uendidisse. Oleę honorē romana maiestas magnū pbuit.

Turmas equitum idib3 iulii ex ea coronādo. itē minoribus triūphis ouātes. Athenę quoq3 uictores olea coronāt. graeci oleastro olympię. Nunc dicentur catonis placita de oliuis. In calido & pingui solo radiū maiorem salentinā orchitē posiam. seggregianā. commianā. albicerā seri iubet. adicitq3 singulari prudentia quā eaꝝ in fines locas optimā esse dicūt. In frigido aut & macro licinian. pingui aut aut feruenti uitiari oleū: arboreq3 ipam fertilitate consumi; eo preterea & robore infestari. Spectari oliueta in fauoniū: loco exposito solibus censet. Nec alio ullo mō laudat condi oliuas optime orchites et posias ut uirides q̄ in muria: ut fractas in lentisco. Oleū q̄ acerbissimū dixit optimū fieri cetō q̄ primū e t̄ra colligēda si inquinata sit: lauāda. siccari triduo satis esse. si gelent frigora q̄rto die pmenda. has & sale aspergi. Oleū in tabulato minui deteriusq3 fieri. Itē in amurca fragiles ēe: sunt carnes & inde feces. q̄r sepius die coputādi.

Preterea conchas: & plubeas cortinas ere uitiari: ferūetibus ea fieri: clausisq3 torcularib3 & q̄ minime uētilatos. Ideo nec ibi ligna caedi oporte. q̄ de cā e nucleis ipaꝝ ignis aptissim᷒ & cortinis in labra fundendū ut feces & am-

oleū semp decrescit

De natura olei.

o graeci audite.

Oleę gloria.

De cultura oliuaꝝ.

De seruandis oliuis

nō seruandū in tablato oleū

ca. Liquentur solide: ob id crebrius uasa mutanda: fistinas spongia ter
gendas: ut q̄ maxime pura sinceritas constet. postea inuentu: ut lauaret̃
utiq3 feruenti aqua protinus p̄lo subiceretur soledus. ita .u. amurca

Quo faciendu oleu.

exprimitur. mox trapetis frat te p̄mutur. ite⁊ p̄mi plus q̄ centenos
modios no probant. factus uocatur. qi uo post molla primu e flos fius.
factus. Tres gemino ferro: a quaternis hoibus nocte et die p̄mi iustu est.

De oleo fictitio gn̄a xLviii.

Non erat tuc fictitiu oleu. ideoq3 arbitror nihil á catone dcm. nuc ei genea
plura. p̄muq3 p̄seqmur ea q̄ ex arboribus fiut: et inter illas an oms ex olea
stro. tenue id: multoq3 amarius q̄ oleg: tn ad medicamtu3 utile. Similinu
huic est ex chamalea frutice saxoso no altiore palmo: foliis oleastri: baccisq3
proximu. Fit et é fici arbore in egypto copiose: alii scortone: alii sibin:
alii sesamon siluestre appellant. Ibiq3 no pdere. et in hispaie puenit alti
tudine repente olee caule ferula: ceu folio urtiu: semine uua⁊ gratilui
pallida⁊ q3. nostri ea uocant hirtinu á sititudie seminis. Coquit id i aq̄
natansq3 oleum tollit̃. At in egypto ubi abundat sine igni et aqua sale as
persum exp̄mit ollis fedu: lucernis excile. Amigdalinu: qd alii qui neppum
uocant: ex amaris nucibus arefactis: et in offam cotusis: aspersum aq̄ ite⁊
tunsis: exp̄mit̃. Fit ex lauro amixto ruppa⁊ oleo. quidaq3 e baccis exp̄mut
tantu alii foliis mo. aliqui folio et cortice bacca⁊. Nec no syriace addut
aliosq3 odores. Optima laurus ob id. latifolia melior. Tundunt bacce asper
sa calida aqua: mox decoquitur. Alii folio⁊ mollissima decoquut in oleo
et exp̄mut. alii desecta ea in oleu: sole p̄us maturat. Eadé ro et in sectua
myrto. sed p̄fertur siluestris minore semine: qua qda oximursine uocant
alii chamelemursine. alii qui corona sititudie3. Est em breuis fruticosa
Fit et e cypo cupsso: nucibusq3 iuglandis qd carsinu uocat. malis cedri quod
rxileon. E grano quoq3 gnido purgato seme et tunso. Item lentisco. Na et
cyprinu et é glande egyptia ut fieret. odo⁊ ca dictu est. Inde e castane
is et sisamo atq3 oriza face dicitur. Ictiophagi e piscib3. Inopia cogit alii
luminu causa e platani baccis fieri aq̄ et sale maceratis. et cenanthinu fit
de ipa cenanthe: ut dcm est in unguetis. Glaucino mustu incoquit̃. uapore le
to ab aliis sine igni circudatis uinaceis diebus xxii. bis singlis p̄mistu. cosu
miturq3 mustum oleo. Alii iam sutu tn admiscent. sed et preciosiora odoa
menta. Nam et in gynasiis quoq3 condit̃ odoribus. sed uilissis. Fit et asfal
to. calamo. balsamo. ircardamomiaco. melliloto. nardo gallico. panace
sansuco. eleno. cynnami radice. oiu3 sucis in oleo maceratis. exp̄ssisq3. Sic
et rhodinu é rosis. Iuncinu e iunco: qd est rosaceo simimu. Item lnosiamo
et lupinis narcisso. plimu aut in aegypto é raphani seie: aut gramine h
bae qd cortuio uocat. It e sesama et urtica qd onetinu appellat. E lilio
et alibi fit sub diuo. sole luna. pruina. maceratu suis herbis componut. In

pro neruis oleu optim.

ter cappadotia et galatia qd seleuticu appellant: neruis admo3 utile.

sicut in italia e gummi. E pice fit qd picinu appellant: cu coquat uellenbus sup halitum ei expansis: atqz ita expssis. probatu maxie ebrutia. e n. pin guissima et resinasissima. Color oleo fuluus. Sponte nascit in syrie mariti mis: qd oleo melli uocat. manat ex arboribus pingue. crassius melle. resina te nuis. sapore dulci: et hoc medicis. Veteri quoqz oleo usus e ad qda gna mo borum. Existimatur et ebori uindicado acarie utile ee. Certe simulachru sa turni rome: intus oleo repletu est.

et ap nos cap imagis qd uulgo flere creditu est.

De Amurca et eius proprietatibus optimis.

Sup omia uo celebrauit amurcam cato dolia olearia. cadosqz illa imbui ne bibant oleu: amurca subici. Areas torrendis messibus: ut mice rimeqz absint. Quin et lutu parietu: ac tectoria et pauimenta horreorum frumti. Bestiarum etia con terendines ac noxia aialia amurca aspergi semina frugu: perfundi ismorbis quadrupedu. Arborum quoqz illa ad medendum efficaci ad ulcera interiora huani quoqz oris. Lora etia et coria oia et calciamina assesqz decocta ungi. atqz eramita totra erugiez: co lorisqz gra elegantioris. et totam suppellectilem lignea: ac uasa fictilia: in quis ficum aridu libeat seruare: aut si folia baccasqz in uirgis myrti: aliud ue idqz gen site. postremo ligna materata amurca: nullius fumi tedio ar dere. Oleam si lambendo capra ligua cotigerit depauitqz: pmo germina sterilescere: auctor e M. uarro. et hactenus de olea atqz oleo.

Capra olee inimica.

Pomorum omiz genera atqz nature

Nucum et pinearum .iiii.or genera.

Reliq arborum fructus: uix specie figura ue: no mo saporibus sucisqz totiens permi xtis: atqz insitis: enumari queut. Grandissimis pineis: nucibus altissimeqz a terra suspensis: intus exulesi nucleos lacunatis includi thoris: uestitos alia ferruginis tunica: mira nae circa molliter seia collocandi. Harum genus alterum terentine digitis fragili putamie auiuqz furto in arbore. Et tertiu appinie picea satiua nucleorum cute ueri q putamine adeo molli: ut simt mandantur Quartu pythidia uocat e pinastreis singularis remediu aduersus tysim i melle decoctos: nucleos thaurinia qui celsi uocat. pinea corona uictores ap isthmum coronant.

Corona pinea qbus data

De malo citonio gna .iii.

His proxia amplitudie: mala q uocam cotonia: et greci cydo nea ex creta insula aduecta: futuruatos trahut ramos: prohibetqz crescere parietem. plura eorum gne. chrisomela incisuris distincta colore ad aureu in chinato. Que candidior nratia cognoiata: odoris pstantissi. Est et neapo litanis suus honor. minora ex eode gne: struaia odorati uibrat: serotino p uentu. pcoci uo muscea. Struceis aut corona insita: suu genus fece muliamu. que sola ex his ut cruda mandutur. Omia ia ex uirorum salutatoriis cubilibz inclusa: simulachris noctuu concuis imposita. Sunt ptera siluria parua stru tiis odoratissima in sepibus nascentia: mala appellauimi. qq diuersi psica et granata q in punicas arboribz .ix. generum dca sut. his acinus sub cortice: int lignu illis in corpore. Necno et queda e piris libealia appellata a plitudie sibi ponderis noie asserunt.

De persico gna .iiii.or

Sed persicorum palma duracinis. nationu hnt cognome. Gallica et asiatica post autumnu maturescut: estate pcocia. Int .XXX. anos repta. et pmo denariis singla uenudata. Supnati e sabinis ueunt

ptaria. Vndiq3 pomũ inoctuũ expetit agris: ptiũq3 singlis triceni nũmi
fuere: nullius maiore qd miremur: quia nõ aliud fugatius: longissima nãq3
deceptio bidui mora ẽ: cogitq3 se uenũdari. Ingens postea turba prunoꝝ

De pruno gnã ei .xi.

ut si color: nigra: candida: ordearia appellata á comitatu: fruges ei eodem
colore: seriora maioraq3 asinia cognõiata á uilitate sunt: ac nigra. ac laudacio
ra ceruia: atq3 purpurea. Nec nõ ab externa gẽte armeniaca q̃ sola & odore
cõmendant peculiari. inpudentia nucibz: insitoꝝ q3 faciẽ paretis: sucũq3 ado
ptionis exhibent. appłłata ab utoq3 nuciprũna. Et hec aũt & persica & citrina:
ac siluestria: ut uuę cadis condita: usq3 ad alia nascentia aetatẽ sibi proganti
reliquoꝝ uolocitas cito mitescentiũ transuolat. Nup in ptică malura appel
lari cepert malis insita: & alia amigdalina amigdalis. his intus in ligno nucle
us amigdalę ẽ. nec aliud pomũ ingeniosius germinatũ est. In pegrinis arbori
bus dicta sunt damascena: á syriae damasco cognõiata. iampridem ĩ italia na
scentia grandiore: qq ligno & exiliore carne. nec unq̃ in ruga siccata: q̃ soles
sui desunt. Simt dici possũt pplares eoꝝ mixteq3 & quae nũc cepert romę na
sci: insitę sorbis. In toti qde: psica pegrina etiã asię greciç q3 ẽẽ ex nõie ipo ap
paret: atq3 ex pside aduecta. Sed pruna siluria ubiq3 nasci certũ ẽ. Quoma
gis miror huius pomi mentiõm á catone nõ habitã. preserti quũ condenda d
monstraret & siluria. Nam psi arbores sero & cũ difficultate transiere: utq
in rhodo nihil ferant: qd primũ ab egypto icarum fuãt hospitiũ. Falsũ est
uenenata cũ cruciatu in psis gigni: & poenaꝝ cã á regibus translata in egyptũ
terra mitigata. Id ẽm de psea diligentiores tradũt quę in totũ alia ẽ: myrtis
rubentibus silis. nec ext̃ orientẽ nasci uoluit. Eam quoq3 eruditiores negaue
runt ex pside ppr supplicia translatã. sed á pseo memphi satã. & ob id ale

De diuersis gñibus malis: gña .xxix.

xandꝝ illa coronã uictorię sibi instituisse in honorẽ attaui sui. Semp autẽ
folia hẽt & poma: subnascentibz aliis. Sed pruna q3 oĩa primo catone cepisse
manifestum erit. Maloꝝ pla sunt gña. De citris cũ sua arbore diximꝰ.
Medica aũt greci uocant patrio nõie. & quę peregrina sunt zizifa & tubẽs.
quae & ipa non pridẽ uenere in italia: Hęc ex africa: illa ex syria. Sex. pãpi
nius quẽ consulẽ uidimus. primus ultroq3 attulit diui augusti nouissimis tpribz
in castris satabatis sitiora q̃ malis. sed gñibus pcipua decora: qin & in tecta
iã siluę scandunt. Tuberꝝ duo gña candidũ & á colore sericũ dcm̃ penẽ pere
grina. Sunt ĩ uno italię agro ueronensi nascentia q̃ lanata appłłata: lanugo
ea obducit. Strutius quidẽ psicisq3: plurimis tñ peculiare nom̃ dedit: nulla alia

Nil ptermissu a romanis gloria dignũ.

cõmendatione insignis. Reliqua quũ pigeat nõiatim indicare quũ conditori
bus suis eternã ppagauerit memoriã: tanq̃ ob egregiũ aliqd in uita fcm̃: ni
fallor appebit ex eo ingeniũ inserendi. Nihil q3 tam paruũ esse qd nõ glaz
parere possit. Ergo hñt originẽ a matio gestioq3 & mallio itẽ scandio. Quibz
cotoneo insito ab appio ẽ claudia gente: appiana sũt cognõiata. Odor ẽ his
cotoneoꝝ magnitudoq3. sed claudianis color rubens. At neq3 id ambitu

ualuisse claritatis e familia putet: sunt & sceptiana ab inuentore libtino
insigni rotunditate. Cato adicit quiriana. & que tradit in doliis condi: sca
tiana. Omnium aut inprime adoptata sunt parua gratissimi saporis: q petisia
nominant. patrias nobilitauere demeriana & grecula. Cetera e causis traxere
nomen. germanitates cohorentia & gemella nunquam singula in fetu. Colore
serica cognatione melapia. Musta a celeritate mitescendi q nunc mellime
la dicutur a sapore melleo. Orbiculata a figura orbis in rotunditate circumacti.
haec in epyro primum prouenisse: argumento sunt greci qui epirotica uocant mamarum
effigie. hortomastia a conditione castrati seminis. q spadonia appellant. Belge
mello foliu unum: aliqn & geminum erupit e latere medio. Celerrime in rugas marce
scunt. pannicea stollide tumet. pulmonea sunt quibus sanguineus color origine ex
mori in sinu tracta. Cunctae uero que fuerunt a sole partes rubet. Sunt & parua gratia
saporis: atque etiam acutiora odore siluestria peculiare in probitatis & acerbita
tis conuiciu & uis tanta: ut aciem gladii perstringat. Datis farina uilissimis nomi.
que primis aduentu decerpique properantibus.

De piris generis. xxxvii. & insitorum uarietate.

Eadem causa in piris taxatur
superbie cognomine. parua hec. sed ocissima. Cunctis aut crustumiana gratis
sima. proxima his phalerna potu: quoniam tanta uis suci abundat lacte. hoc uocat
in his que alius colore nigro donat. Syrie reliquorum noia aliter in aliis atque
aliis locis appellantur. sed confessis urbis uocabulis auctores suos nobilitauere.
Decumiana & ex eo tractu: quod pseudo decimianum uocant. Dolobelliana longissi
pediculi. pomponiana cognomine mamiosa. liceriana. seuiana. & que ex his nata sunt.
Tyramiana longitudine pediculi distantia. Fauoniana rubra. paulo superbis maio
ra. laterana. aniciana. post autumnalia acidulo sapore iucunda. Tiberiana ap
pellantur: q maxime tyberio principe placuere. Colorantur magis sole grandescuntque
aliogn eadem essent q liciana. patrie noia habent serissima omnium ameriana. picen
tina minuta alexandri: q alii a colore statea appellant: sicut onichina purpu
rea ab odore mirapia. laurea. nardina. Tempore ordiaria. collea. ampullacea
& coriolana bruta. gentilitates cucurbita aciduli suci. Incerta nominum causa e. bar
barias ueneriisque colorata dicunt. regiisque minimo pediculo sessilia. patriciis uoci
nis uiridibus oblongisque. Preterea dixit uolemia uirgilius a catone sumpta qui et
sementina & mustea nominat. Pars hec uite iampridem peruenit ad columen: expertis

Mortalibus adeo nihil incognitum.

cuncta hominibus. quippe quum uirgilius insitam nucibus arbustum malis. platanum
cerasis ulmum dicat. nec quicquam amplius excogitari pot. Nullum certe pomum nouum
diu iam inuenitur. neque omnia insita misceri fas est. sicut nec spinas inseri: quando
fulgura expiari non queunt. Facile quoque genera insita fiunt tot fulgura uno ictu
permutantur. Turbinatior piris. figura in his serotina. ad hiemem usque ad ma
trem pendent gelu maturescentia greca ampullacea laurea sic in malis emeri
ana scandiana. Conduntur uero pira ut uine ac totidem modis: q aliud in cadis.
propter quam prune pomis proprietatis pirisque uini. sitque in egris mandentes cadet
ac uino & aqua coquuntur: atque palmentarii uicem implet: quod non alia pt

De pomis seruandis & colligendis.

cotonea ac strutia. In uniuersis uero de pomis seruandis p̄cipit̄ pomaria
in loco frigido ac sicco contabulari septentrionalibus fenestris sereno die pa
tere austro peculiaribus arcere. Aquilonis quoq3 afflatu: poma deturpan
te rugis. Colligi mala post equoctium autūnale. neq3 an̄ xvi. lunā. neq3
an̄ primā horā. Cadiua separi: stramentis: soleis. paleisue substerni: rara
componi in limites: ppr̄ inm spūū3 ut equalē accipiant. Amerina max

De citoniis: piris & sorb & uuis conseruādis.

durare: mellimela minime. Cotoneis inclusis spiramentū om̄e adimē
dum: aut incoqui melle ea. immergi n̄o oportere ea punica aq̄ marina
uento indurari. mox triduo sole siccata ita ne nocturno rore contingant̄.
suspendi eum libeat ut aqua dulci plui. M. uarro & in doliis harene sruāi
iubet: & imatura obrui terra in ollis fundo effracto. sed spū excluso: ac
surculo pice illito. sic etiā crescere amplitudine maiore q̄ possint ī arbore.
Caetera mala foliis ficu. p̄ter q̄ cadiuis singula conuolui: cistisq3 fictilibus cō
di uel creta figuloꝝ inlini. Pira in uasis fictilibus picatis inherbis obrui
inter scrobea tarentina serissime legiaciana seruari et passo. Sorba quoq3
& scrobibus gipsato opculo. duū pedū terra supinducta in loco aprico. in
uersis uasis & in doliis cum ramis suspendi s̄e proximis auctoribus q̄dā al
tius cura petūt: putariq3 statim poma ac uites ad hunc usū precipiūt de
crescente luna post horā ceu tertiā caelo sereno aut siccis d̄ uentis sit r̄ de
ligi et ex locis siccis: & an̄ perfectam maturitatē: addito ut luna infra
terram sit. Vuas cum malleolo. sed duro demptis forfice corruptoribus
acinis in dolio picato recenti suspendi: excluso om̄ austro. opculo ē gipso.
Sic etiā sorba ac pira illitis om̄3 surculis: pice: dolia p̄cul ab aqua esse. Qui
dā siccū uel palmite in ipo condunt̄ capitibus eius utrīq3 infixis utruq3. alii
etiā uina tintib3 doliis du ne contingant ea uuę. Aliqui mala in patinis fictili
bus fluitantia quo gn̄e & uino odorē acqri putāt. Aliqui om̄a hęc ī milio ser
uari malunt. plerīq3 n̄o in scrobe duū pedū altitudis: harena substrata: & fic
tili operclo. deinde terrę opto creta. Quidā figulina etiā uuas illinūt: sicca
tasq3 sole suspendūt in usu diluentes creta eandē pomis uino subigūt. Mala
uero gn̄osissima eadē ione crustant: gipso ut cera: q̄ nisi maturerint icreme
to calce rumpunt. Semp aūt in pediculos collocant ea. alii decerpūt cū sur
culis: eosq3 ī medullam sambuci addito subruūt: ut sup̄ scriptū est. alii singu
lis malis pirisq3: singula uasa fictilia assignant: & opercula eoꝝ picata dolio
iteꝝ includunt. Nec n̄o aliqui in flocceis capsisq3: quas luto paleato illinūt
alii hoc idē in patinis fictilibus. aliq & in scrobe subiecta harena ita sicca
operiunt mox t̄era. Sunt q cotonea: cera pontica illita melli demergant.

Columella d̄ agricult.

Columella auctor est: in puteos cysternasue in fictilib3 uasis pice diligēti cura
illitis mergi. Liguria maritima alpibus proxima uuas sole picata unci: fa
scis inuolui: cadisq3 conditas gipso includit. hoc idē greci platani foliis: aut
uitis ipsius aut fici uno die in umbra siccatis atq3 in cado uinaceis interpositis.

quo genere cotidie uua et bericia seruant. Nullius suauitati post ferendae.
Quidam ut has faciant in cinere lixiuio tingunt protinus quam detraxere uitibus
mox in sole siccant cum foliis. ut supra dictum est. inuolutas uinaceis stipant. Et
qui malint uuas in scrobe rametisue abiectis propter fraxinum seruare. Sunt qui
suspendi procul malis protinusque in granariis iubent. quam optime sic ex peri
menti puluis pensilibus contra uespas remedio est: oleo aspergi ex ore.

De Ficis genera .XXIX.

De palmis diximus et reliquo genere pomorum. Ficus amplissima est quedam: que
et piris magnitudine emula: de egyptie cyprieque miraculis retulimus inter
externas. Iudea rubet oliue magnitudine rotundior tamen sapore mespili.
Alexandrinam hanc ibi uocant crassitudine cubitali: ramosa materie: ualidam
lentem sine lacte: cortice uiridi folio tilie. sed molli. Honesichritus tradit
in hircania multum nostris esse dulciores fertilioresque: ut quod modios .cclxx. singule
ferunt. Ad nos ex aliis transiere gentibus chalcidencie quarum plura genera. Siq
dem et lydie que sunt purpuree. et mamillane similitudinem earum habent et cali
strucie pretium sapore prestantiores ficorum omnium frigidissime. Nam de africanis
quas multi preferunt: cunctis magna questio est: quum id genus in africa nup
rime transierit. patrie nomen obtinent. Nam alexandrine ex nigro genere candi
di: canterina cognomine delicate nigra et rhodia est et tyburtina de pre
cocibus Sunt et auctorum nomina: liuie. pompeie. siccande he sole in annuos
usus aptissime. cum mariscis. et quas arundinum folii macula uariat. Est et
herculanea et arbicelata et armalba: pediculo minimo latissima. porro aut
peruenit propter hiritis longissimo pediculo. Comitatur eam est minimis et uilissi
mis popularis dicta. Contra nouissima sub hieme maturat celidonia.
Sunt preterea serotine et precoces bifere: alba ac nigra cumee: uindemiaque
maturescentes serotine et a corio appellate duro: ex chalcidicis quarundam
triphario prouentu. Tarenti tamen perdulces nascuntur: quas uocant onas. Cato
de ficis ita meorat. ficus maturiscat in loco cretoso: aut apto serico. In loco
aut crassiore aut stercorato africanas. sed herculaneas sagontinas. hiber
nas. tellianas atras pediculo longo. postea ut subiere nomina atque genera: ut ut
hoc solum estimantibus: appareat mutata esse uita. Sunt et hibule quibusdam
prouinciis: sicuti mtesie. sed arte non natura. paruarum genus arborum: post autumnum
fimo contingunt. deprehensasque scimus in his hieme: grossosque mitiore celo
fosse. cum arbore atque in lucem remisse: nouos soles aliosque: quam quibus uixere ani
de: tamquam iterum uitam accipiunt. et cum uenientium flore maturescunt: alieno proco
ces anno in tractu ut gelidissimo. Sed a catone appellata iam tam africana
admonet et africe adiungens documentum: usi eo pomo. Nanque perniciali odio
carthaginis flagrans: nepotumque securitatis anxius. quum clamaret omni senatu
carthaginem delendam: attulit quodam die in curia precocem ex ea prouincia ficum:
ostendensque patribus. Interrogo uos inquit: quando hoc pomum demptum putatis
ex arbore: quum inter omnes recens esse constaret. Atqui tertium inquit ante die

.N. ficus contra marcialem coquum
li. epygrammatum .1. capitulo ...
Quom dixi ficus: rides: quasi barbara uerba
Et dici ficos ~~ficos~~ ceciliane iubes
Dicemus ficus quas scimus in arbore nasci
Dicemus ficos ceciliane tuos.

Vnius pomi argumento car
thaginem euersa est.

Mors catonis supior.

sito decerptum carthagine: tam prope nos hemus hoste. Statiq; suptuz est tertiu punicu bellum: quo carthago deleta e. qq catone ano seqnte rapto. Quid pmu in eo mirem cura ingenii: an occasiom fortuita: celeritateq; cursus. an uehementia uiri. Sup omia est qd nihil eqdem duco mirabilius: tanta illa urbe et ceteraz in orbe: per. cxx. anos emulam: unius pomi argumto euersam. qd no trebie: aut transimen. no cane busto insignes romai nois pfice potuere. no castra punica ad tertiu lapide uallata: porteq; colline adeqtas ipe hanibal: tanto propius carthagine pomo cato adiri monuit.

Ficus sacra rome colitur ob lupae romli honorem.

Colitur ficus arbor in foro ipo a comitio rome nata sacro: fulgoribus ibi conditis: magis q; ob memoria eius q nutrix fuit romli ac rhemi conditoris appellata: qm sub ea inuenta e lupa infantibus prebens rume. ita uocabat mamam: miraculo ex ere iuxta dicato: tanq in comitiu sponte transisse. Acto nauigio ilico arescit: rursusq; cura sacerdotu serit. Fuit et an saturni ede urb ano. dc. sublata sacro a uestalibus fco: qum siluani et isidis simulacra subuertent. Eade aut fortuito inuit i medio foro: quasi dantia impii fundamta: Ostento fatali curtius maximis bonis: hoc e uirtute ac pietate et morte pclara expleuerat. Eq; fortuita eode loco e uitis atq; olea umbre gra. sed utilitate plebeia sate. ara inde sublata gladiatorio mune diui julii qd nouissime pugnauit in foro. Admirabil est pome huiusce festinatio: unius in cunctis ad maturitatem pperantis arte nae.

De caprifico et caprificatione.

Caprificus e siluri gne ficus nuq maturesces. sed qd ipa no ht alijs tribuens. qm est nalis caz transitus: atq; e putrescentibus id generatu aliqd. Ergo culices parui fraudati alimeto: i matre putri eius tabe et cognati uolant: morsuq; ficoz crebro: hoc e auidiore pastu aperientes ora eaz. Item penetrantes intus solem pmo secu inducut: cerealesq; auras i mittunt floribus. et aptis mox lacteu hmore: hoc e infantia pomi assumut. qd et fit sponte. Ideoq; ficetis caprificus pmittit ad rom uenti: ut flatu se uolantes in ficus ferat. Inde reptum ut illate quoq; aliunde et inter se colligate inicerentur fico: qd in macroso et aqlonio no desiderat. qm sponte arescunt. locis situ rimisq;. eademq; cultu ope ca pficit. nec ubi multus puluis: quod euenit maxie freqntatiua. Apposita nanq; et pulueri uis siccandi: sucuq; lactis absorbendi. q ratio pulue et caprificatone hoc quoq; pstat ne decidant. assumpto humoe teneo: et cu quada fragilitate ponderoso. Ficis mollis oibus tactus maturis frumta intus ficus maturescentibus lactis pcoctis mellis senescit in arbore: ausq; distillat qum nimiu lacrima siccat. Honos laudatas seruat in capsis ebuxo. pstantissimas amplissimasq;. mox in marucinis. aut ubi copia abundant. implent orze in asia: cadi aut in ruspina africe urbe: panisq; simit et obsonii uice siccate implent. ut pote qum cato cibaria ruris operis iusta ceu lege sanciens minui iubeat persica maturitate: qum et obsonii uice cu recenti ficu. Alius uice casei uesti nup excogitatu est. Ex hoc gne sut ut diximus castanee et carice. que conscendenti nauim aduersus pthos omen

fecere. M. crasso uenales: p̄dicantis uoce cauneę. Omīa hec in arbense ti
ure syria intulit. L. uitelius qui postea censor fuit qūn legatus in ea prouincia
esset: nouissimis titi caesaris tēporibus. Malorum pirorumq; gn̄i adiunent̄ iure
mespila atq; sorba. Mespilus tria gn̄a: anthedon. setania tertiū degenāt.
anthedoni tn̄ similius qd̄ gallicū uocant. Setanię maius pomū: candidiusq; a
cini molliore ligno. ceteris minus pomū. sed odore p̄stantius. & qd̄ diutius
seruetur. Arbor ipā de amplissimis: folia anq̄ decidant rubescūt. radices
multae atq; altae. & ideo inexcurpabiles. Non fuit hec arbor ī italia cato
nis tēpore sue euo. Sorbis quadruplex dr̄ia. aliis. n. eorum rotūditas ma
li. aliis turbinatio piri. aliis ouata species ceu malorum aliquibus hec & obnoxia.
Acri odore & suauitate iucunda p̄cellunt. ceteris uini sapor: gn̄osissiā: qbus
circa pediculos tenera folia. Quartū genus torminale appellant: remedio
tm̄ probabile: assiduū p̄uentu: minimumq; pomo: arbore dissīle. foliis pené
platani. Non ferunt ante trimatū. Ex illo gn̄e cato & sorba condi sapa t̄
dit. Ab his lotum amplitudie uindicauerūt quę cessere aucti. Nuces
inglandes: q̄q̄ & ipe nuptialiū fescēninorum comites: multū pineis minores
uniuersitate. eadeq; portione ampliores nucleo: necnō & honis nāe pe
culiaris. gemino protectae opimēto: puluinati p̄mū calicis. mox lignei pu
taminoso: q̄ cā eas nuptiis fecit religiosas. tot modis fetu munito: qd̄ ē
uerisimilius q̄ quia cadendo tripudiū sonū ue faciant. Et has ē p̄side re
gionibus translatas: indicia sunt greca nōia. Optimū qppe gen̄ earum p̄sicū
atq; basilicū uocant. & hec fuere p̄ma nōia. Cariona capitis grauedie p̄p
odoris grauitate conuenit dcm̄. Tinguūtur cortice earum lanę & rufat̄ ca
pillus p̄mū prodeūtibus nucleis: id comptū: infectum tactu manibus pin
guescunt uetustate sola dr̄ia gn̄e in putamie: duro fragili ue: & tenui:
aut crasso. loculoso aut simplici. Hoc pomū solū nā compactili opimēto clau
sit. Namq; sunt bifida putaminū carne: nucleorumq;. Aliis quadripertita di
stinctio lignea intercursante m̄brana. Ceteris quicqd ē solidū ē: ut ī auella
nis & ipo nucū gn̄e: quas āna auellinas p̄rio nōie appellabant. In asiam
greciamq; ē ponto uenere: & io ponticę nuces uocant̄. Has quoq; mollis p̄te
git barba. sed putamī nucleisq; solida rotunditas inest. hec & torrent̄.
Umbilicus illis in uentre medio. Tertia his nā amigdalis tenuiore. sed sīli ingla
diū summo opimēto. Itē secundo putamīs nucleus dissīlis latitudīe & acri
ore callo. haec arbor an fuit ī italia catonis aetate dubitat̄. qm̄ grecas no
minat: quas qdā & inglandiū gn̄e seruāt. Addicit p̄terea auellanas & gal
bas p̄nestinas quas max laudat: & conditas olliis: in terra seruari uirides
tradit. Nunc thasię & albenses celebrant̄. & tarentinarum duo gn̄a. fragi
li putamie ac duro: q̄ sunt amplissime & minime rotundę. p̄terea mollusce
putamē rumpētes. Sunt qui honori nūi interp̄tant̄ & iouis glande esse di
cunt. Nup consularē uirum audiui: biferas & inglandes nuces se hr̄e p̄fite

De mespilis & eorum generibus.

De Sorbis genera.iiii.or

De nuce inglande gn̄a.xi.

tem. De prasiis & ipsi rettulimus. Et hec aut idem uitelius in italia primus intulit
eode tempore simulq3 in hispania flaccus pompeius eques ro. q tunc eo milita
bat. Nuces uocam & castaneas q̄q̄ accomodatiores glandium gn̄i. ar
matum his echinato calice uallum qd inchoatum glandibz. mirumq3 uilissima esse
q̄ tanta occultauit cura naturae. Trini quibusdam partus ex uno calice. cor
texq3 lent. proxima uo mebrana. & in his & in nucibus saporibus inde t'
hatur infestat. Torrere has in his cibis gratius mo latum. & pstanti ieiunio
feminarum quandam imaginem panis. Sardibus he puenere primum. ideo ap grecos
sardianos balanos appellant. Nam diuus postea balananam imposuere. ex
cellentioribz statu factis. Nunc pla earum gna. Tarentine faciles nec operosae
cibo: planae figura: rotundiorq3 balanitis uocat. purgabilis max. & spote
prosiliens. plura & plana e. ex eis salariana tarentina minus tractabilis.
Laudatior coreliana & ex ea fcā qd diceni insitis modum & etrana: quam ru
bens cortex pfert triangulis & pplanibus nigrisq3 coctiue uocant. patria
laudatissimis tarentum & in campania neapolis. Cetere sut pabulo. Gig
nuntur scrupulose, corticis intra nucleos quoq3 ruminatone. Haud p
cul abesse uideant & predulces silique. nisi q in his ipe manditur cortex.
digitorum hois longitudo illis. & interi falcata policari latitudie. Glandes
inter poma inuari no possunt. q̄a brem in sua na dicent. reliqua carnosi st
generis: eaq3 bacis atq3 carnibus distant. Alia acinis caro. alia moris.
alia uue dombs & acinis inter cutem sucuq3 alia miris. alia baccis ut oliuis.
Moris sucus in carne uinosus trini colores. candidus po. mox rubeus. matu
ris niger. In nouissimis florent. Inter pma maturescunt. tingut man' suco
mature rauit: acerbe minuunt. In hac arbore ingenia pfecerunt nec no
minibus. nec insitis nec alio mo q̄ pompeii magnitudie. Differut mora
ostiensis & tusculana rome. Nascunt & in rubis multum dnte cano. ali d
corp' est terrestribus fragis. aliud congnum eorum uue doni qd solum pomum sile
frutice: terreq3 gignitur. Arbor ipa fruticosa. fructus anno maturescit
pariterq3 floret subnascens. & prior coquitur. Mas sit. an feia sterilis:
inter auctores non constat. Pomum in honorum: ut cui nome ex argumento
sit unum tantum edendi. Duobus tam hoc noibus appellat graeci comathon
& inmeclrilon q appet totide esse gna. Et apud nos alio noie arbustus uo
catur. Juba auctor e quinquagenum cubitorum altitudie in arabia ee eas. Aci
norum quoq3 magna e differentia. primum inter uuas ipas callo teneritate. cras
situdine interiore ligno. alis paruo: & alis etia gemino. Qui minime ferates:
multi. ptinum uo differt edere sambuciq3 q atini ex figura & punici
angulosi. quippe soli: nec ut his ulla singulis pter coem que e candida
totisq3 sucus & caro e his ppue quibus paruulum inest ligni. Magna &
baccis dna. alia nanq3 sunt oliuis. lauris. & alio mo. loto. cornis. alio myr
tis. lentisco. Aquifolio u. aut spinae sine suco. medioq3 etia nuc gne int

Marginalia: De castaneis genera viii. — De siliquis & de carnosis pomis. — De moris & eorum natura. — De Acinis. — De Baccis.

baccas acidosque cerasis. pomum his pino candidum: et fere omnibus baccis. mox
aliis virescit: ut oliuis: lauris. rubet uero moris: cerasis: cornis. deinde ni
grescunt: moris: cerasis: oliuis. Cerasi ante uictoriam mitridaticam
L. luculli non fuere in italia. At urbis anno dclxxx. is primum uexit e pon
to. annisque cxx. transoceanum in britanniam usque peruenere. Eadem ut dixi
in egypto nulla cura potuere gigni. Cerasorum apromana maxime rubent

De cerasis genera viii. et quis primum in italia

Nigerrima sunt ut actia. ceciliana uero et rotunda. Iulianis gratus sapor. sed
pene tamen sub arbore sua adeo teneris: ut gestatum non tollerent. principatus du
racinis quae pliniana campania appellat. In belgica uero lusitanis in piris
etiam rubem trini. tertius his color e nigro ac rubenti: uiridisque similis: ma
turescentibus semper. Minus quinquennio est prodiere quod uocant laurea: non in
grate amaritudinis insite in lauro. Sunt et macedonica: parue arbores
raroque tria cubita excedentes: et minore etiam nunc frutice chamecerasi
Inter prima hec e pomis colono gratiam annuam refert. Septentrione frigidis
que gaudet. siccatur etiam sole: conditurque ut oliua cadis. Quae cura

De corno et Lentisco.

cornis atque etiam lentisco adhibetur: ne quid non homini uentri natum esse ui
deatur. Miscentur sapores: et alio alius placere cogitur. Miscentur uero et terre
caelique tractu. In alio cibi genere india aduocatur. In alio egyptus. creta. cir
ne singulaeque terre. Nec cessat in ueneficiis uita dummodo omnia deuorat.
Planius et hoc fit in herbarum natura. Interim quod sunt omnia et pomis omnibusque

De generibus sucorum. et de odore.

sucis: saporum genera xiii. reperiuntur. Dulcis. suauis. pinguis. amarus.
austerus. acer. acutus. acerbus. acidus. salsus. Praeter hec tria sunt genera
mirabili maxime natura. Unum in quo plures pariter sentiuntur sapores: ut uinis.
Namque in his et austerus et acutus et dulcis et suauis. omnes alieni. Alterum est genus
in quo sit et alienus quidem sed et suus ac peculiaris: ut in lacte. Si quidem inest ei
quod tamen iure dicitur dulce et pingue et suaue: optinente lenitate que ipsa succe
dit in saporis uicem. Nullus hic aquis sue sucus quod tamen eo ipso fiat aliquis ac suum
genus faciat. Sentiri quidem aque saporem ullum sucumue: uicium magnum his om
nibus in odorem momentum et magna cognatio. qui et ipse nullus e aquis: aut
si sentitur omnino uicium est. Mixtura nature precipue elementa sine sapore esse
sine suco. sine odore. aer. aqua. ignis. Ergo sucus uinorum. piro moro.

Sine sapore et absque suco aqua. aer. ignis.

De Sucis et fructuum et coloribus et odoribus

myrto. non quod miremur unius et coloribus et odoribus. pinguis oliue. lau
ro. nuci. glandi: amigdalis. dulcis uuis. ficis. palmis. Aquosus prunis.
Magna differentia est et in colore suci. Sanguineus moris. cerasis. cornis. uuis
nigris. Idem albis candidus. lacteus in capite ficis. in corpore non. Idem spume
malis. nullus persicis: quamuis perferti duracina sucis abundent. Sed quis ei ul
lum dixerit colorem. Sua et in odore miracula. Malus acutus. persicis dilutus.
dulcibus nullus. Nam si et uinum tale sine odore tenue: odoratius multoque
celerius italis ad usum ueniunt quam pinguia. Que odorata non eadem in gu
stu tenera. quia non sunt pariter odor et sapor. Quaobrem citreis odor a

acerrimus. sapor asperrimus. quaedam tenuis et coloneis. nullusque odor ficis. Et hactenus sint species ac genera pomorum. Naturas artius colligi par est. alia siliquis gignuntur ipsis dulcibus: semenque complexis amarum: cum in pluribus semina placeant: in siliqua damnetur. alia baccis: quarum intus lignum: ut his quae in egypto diximus gigni: q̃ baccis nam eadem et pomis. aliorum intus corpus et foris lignum: ut nucum. alius foris corpus: intus lignum ut persicis et prunis. intusque cinctum cum fructus alibi muniat uicio. putamine claudunt nuces: corio castaneae: detrahit hoc his: aut in mespilis manditur Crusta teguntur glandes. cute et uuae. corio et membrana punica carne. et suco mora constant. cute et suco cerasi. Quaedam statim ligno recedunt: ut nuces et palmae. quaedam adherent. ut oliue laurique. Quorundam generi utraque natura ut in persicis. et uix acinis adheret corpus. e ligno euelli nequeunt: quum in ceteris facile separetur. Quibusdam nec intus nec extra: ut in palmarum genere. Aliquorum lignum ipsum in usum et pomi uicem: ut genera in iclis quam in egipto diximus. Quorundam extra gemina geminat uicia: ut in castaneis. amigdalis. nucibusque iuglandibus. Quorundam natura trigemina corpus est. deinde lignum. rursusque semen in ligno: ut persicis. Quaedam inter se densa: ut uuae. sorba que racemis circumdata ex omni parte uiuarum modo degranat. alia rara: ut in persicis quaedam alio continentur ut granata. Dependent alia pediculis ut pira. alia racemis: ut uuae. palmae. alia et pediculis et racemis: ut hederae. sambuci. alia ramo adherent ut in lauro. quaedam utroque modo: ut oliuae. Nam et breues pediculi et longi. quaedam uasculo constant ut punica et mespila. lotosque in egypto et euphrate. Iam uero diuersa gratia et commendatio carne palmae. placent erustha thebaice. suco uuae et cariothe. callo pithia: ac mala corpore. mala ora. cartillagine nuclei grano. quaedam in egypto cute carice detrahitur hoc ficis uirentibus ut putamen. easdemque in siccis maxime placet. In papiris et ferulis: spinaque alba caulis ipsa pomum est. Sunt et fiaulni caules in fruticoso genere: cum caule capparis. In siliquis uero quod manditur quod nisi lignum est. Non ommittenda seminis eorum proprietas. Nam neque corpus. nec lignum. nec cartilago dici potest. neque aliud nomen inueniet. Sucorum natura praecipuam admirationem in myrto habet. quum ex una omnium olei uinique bina genera fuerit. Et myrtidanum ut diximus. et alius usus baccae fuit apud antiquos: ante q̃ pip reperiretur illa obtinens uicem in quodam etiam genere si obsonii nomine inde tracto: quod etiam nunc myrtatum uocatur. eademque origine aprorum sapor commendatur plerumque ad intinctus additis myrtis. Arbor ipsa in europa citeriore caelo quod a ceraunis montibus incipit primum celteis in alpenoris tumulo uisa traditur: graecumque ei nomen remanet quo peregrinam esse apparet. fuit ubi: nunc roma est iam quum conderetur. Quippe ita traditur. myrthea uerbena romanos sabinosque: quum propter raptas uirgines dimicare uoluissent: depositis armis pugnatos in eo loco: quae nunc signa ueneris cluacinae habent. Cluere enim antiqui pugnare dicebant. Et in ea quoque arbore suffi

Comendatio fructuum.

De Myrto et genera eius undecim.

Myrthea uerbena

Cluere .i. pugnare.

menti coniungitur. Ideo tam electa: quoniam coniunctioni et huic arbori: uenus preest. Haud scio an primeua omnium in locis publicis rome sata. fati dico quidem et memorabili augurio. Inter antiquissima namque delubra habetur quirini: hoc est ipsius romuli. In eo sacrae fuere myrtinae ante edem ipsam per longum tempus. altera patricia appellata: altera plebeia. patricia multis annis prualuit: flauescens et exuberans ac laeta quamdiu senatus quoque floruit. illa ingens plebeia torrida ac squalida. Quae postquam eualuit flauescente patricia: marsico bello languida auctoritas patrum facta est: ac paulatim in sterilitatem emarcuit maiestas. Quin et ara uetus fuit ueneri myrtheae: quam nunc myrtheam uocant. Cato tria genera myrti prodidit. nigram. candidam. coniugalem fortassis a coniugiis et illo cluatinae genere. Nunc et alia distinctio satiuae aut siluestris. et in utraque lata folia siluestri propria oximirsine. Satiuarum genera topiarii faciunt tarentinam folio minuto: nostratem patulo exasticam densissimo senis foliorum uersibus. haec non est in usu. ramosulaque et alia. Coniugalem existimo nunc in natem dici. Myrtus odoratissima egypto. Cato docuit uinum fieri e nigra siccata usque in ariditatem in umbra. atque ita mulso indita. si non siccetur baccae: oleum gigni. postea compertum et ex alba uinum fieri album duobus sextariis myrti tunsae in uini tribus eminis. macerate expressaeque. folia et per se siccant in farina ad ulcerum remedia in corpore humano leniter mordaci puluere ac refrigeranti bus sudoribus. Quin immo oleum quoque mirum dictu inest: quidam uini sapor: simulque pinguis liquor papua ui ad corrigenda uina: saccis ante perfusis. Retinet quippe fecem. nec praeter purum liquorem transire patitur. datque se comitem papua commendatione liquato. Virge quoque eius gestatae in uiatori prosunt in longo itinere pediti: quin et uirge iaculi expertes ferri inguinum tumori medentur.

Bellicis quoque se rebus inseruit: triumphansque de sabinis posticius tiberius qui primus omnium ouans ingressus urbem est: quoniam rem leniter sine cruore gesserat: myrto ueneris uictricis coronatus incessit. optabilemque arborem etiam hostibus fecit.

Haec postea ouantium fuit corona: excepto M. crasso: qui de fugitiuis et sparthaco laurea coronatus incessit. Maximi auctor est: curru quoque triumphantes myrthea corona usos. L. piso tradit papirium masonem qui primus in monte albano triumphauit de corsis myrto coronatum ludos cyrcenses spectare solitum.

Auus maternus africani sequentis hic fuit. M. ualerius: duabus coronis utebatur laurea et myrthea: qui et hoc uouerat. LAURUS triumphis proprie dicatur. uel gratissima domibus. ianitrix caesarum: pontificumque sola et domos exornat. et ante limina excubat. Duo eius genera tradidit cato delphicam: et cypriam. pompeius laeneus adiecit: quam mustacem appellauit quoniam mustaceis subiceretur. hanc esse folio maximo flaccidoque et albicante.

Delphica equali colore uiridior est. maximis baccis. atque e uiridi rubentibus. an ...ores. delphis coronari et triumphantes romae. Cypriam esse folio breui nigro per margines imbricato crispam. et postea accessere genera: cui haec siluarum

Myrtus arbores duae.

oximyrsina.

Medicinae myrteae.

Tiberius posticius prior omnium myrtho coronatus ouans urbem ingressus.

hic senatus consultum faciendum curauit: ut lauro coronaretur.

M. ualerius duabus usus coronis ex uoto.

Lauri gratia atque commendatio.

Genera Lauri. XIII.

Lauru aliqui intellegunt. Nonulli sui generis arbore differunt. Color est ce-
rulea bacca. Accessit et regia quae coepit augusta appellari: amplissima

Laurus augustalis.

et arbore et folio. baccis gustatu quoque non aspero. Aliqui negant eandem esse
et suum genus regie faciunt longioribus foliis: latioribusque. Idem in alio genere bac
caliam appellant hanc que uulgatissima est: baccarumque fertilissima. Sterilem uero
earum quam maxime miror triumphalem: ea qua dicunt triumphantes uti: nisi a
diuo augusto coepit: ut docebimus ex ea: lauru que ei missa est caelo est. minima

Laurus triumphalis que et celestis.

altitudine folio crispo. breue. inuenitur rara. Accedit in topiario opere: taxa ex
crescente in medio folio. paruula ue luti acinia folii. Et sine ea spadonia mira
opacitatis patientia. Itaque quantalibet obumbra solum implet. Est et chameda

Lauri natura

phne siluestris frutex. Et alexandrina quam aliqui ideam: alii hyppologogia. alii
clanaaen. alii carpophilon. alii hipelaton uocant. Ramos spargit a radice do
dantales coronarii operis: folio acutiore quam myrte molliore et candidiore. ma
iore semine inter folia rubro plurima nuda. et circa heracleam ponti nec nisi in
montuosis. Id quoque quidam noides uocant genus in nominum ambitu est. alii ti-
pelasoun. alii enthalon. alii thepanon alexandri uocant. et hic frutex est ra
mosus: crassiore ac molliore quam laurus folio: cuius gustu accedat thur' baccis
e nigro rufis. Notatum antiquis nullum genus lauri fuisse quod nunc satum et ibi pro

Laurus pacis nuntia et quare in triumphis tanta

uenit ipsa pacifera: ut quam pretendi etiam inter armatos hostes quietis sit in
dicium romanis praecipue laeticie uictoriarumque nuncia. Additur literis et militum
lanceis. pilisque: fasces imperatorum decorat. Ex his in gremio Iouis optimi maximique
deponitur quotiens laeticiam noua uictoria attulerit. idque non quia perpetuo
uiret. nec quia pacifera est. praeferenda utroque olea. sed quia spectatissima in monte
parnaso: ideoque et grata apollini assuetis ea dono mittere. Iam et regibus ro
manis teste. L. bruto fortassis etiam in argumentum. quod ibi in libertatem publicam
is meruisset: lauriferam tellurem illam osculatus ex responso. Et quia manu sata-
rum receptarumque in domos fulmine solo non iacit. Ob has causas equidem credide-
rim honore habitum in triumphis potiusquam quia suffimentum sit caedis hostium et
purgatio ut tradit massurius. Adeo quod in prophanis usibus pollui laurum et oleam
fas non est: ut ne propitiandis quidem numinibus accendi ex his altaria araeue
debeant. Laurus quidem manifeste abdicat ignes crepitu: et quadam detesta
tione interaneorum etiam uitia et neruorum ligno torquente. Tiberium principem to
nante caelo coronari ea solitum ferunt contra fulminum metus. Sed et circa diuum
augustum euenta eius digna memoratu. Namque liuie drusille que postea augu

Omen drusille in uilla cesarum ex lauro patratum.

sta nomen accepit: cum nupta esset illi caesari: gallinam conspicui cando
ris. sedenti aquila ex alto abiecit in gremium illesam: intrepideque miranti
accessit miraculum: tenente rostro laureum ramum: onustum suis baccis. Conserua
ri alitem et sobolem iussere aruspices: ramumque eum seri ac rite custodiri.
Quod factum est in uilla cesarum: fluuio tyberi imposita iuxta nonum lapidem fla
minia uia: quod ob id uocatur ad gallinas. miroque silua prouenit ex ea. Triumphans

postea caesar Laur[orum] i manu tenuit: coronā q[ue] capite gessit. ac deinde impatores caesares uincti. Traditusq[ue] mos est ramos quos tenuerūt serendi. et durant siluę noibus suis discretę. fortassis ideo mutatis triumphalib[us] unius arbor[um] latina lingua nomē imponit uirisum folia distinguūt ap pellatone. laureā .n. uocamus. Durat etiā in urbe impositu loco. qui loretū in auentino uocat: ubi silua lauri fuit. eadē q[ue] purificationibus adhibetur. testatumq[ue] sit nouiter et ramo eā seri. qm dubitauere democritus atq[ue] theophrastus. Nunc dicemus siluestriū naturas.

Quando cesares noīati impres

Lauri cultura.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber decimus et sextus De Naturis Siluestrium arborum feliciter incipit.

POMIFERAE ARBORES quaeq[ue] mitioribus succis uoluptate pmie cibis attulerunt. et necio alimento delitias miscere docuerūt. siue illo ultro: siue ab hoie didicere. blando saporis adoptione et cōnubio. sdq[ue] minus etiā feris uolucribusq[ue] diducimus. intra pdictas cō stant. Proximū erat narrare glandiferas quoq[ue] primo uictu mortaliū alu[orum] nutrices inopis ac ferede sortis: ni puerti cogeret admiratio usu compta: quam qualisq[ue] eēt uita sine arbore nulla sine frutice uiuentiu. Diximus et in oriente quidem iuxta oceanū complures ea i necessitate getes. Sunt uō et in septetrione uisę nob caucor[um]: qui maiores minoresq[ue] appellant. Vasto ibi meatu bis die[rum] noctiuq[ue] singula[rum] interuallis: effusus i mensum agitur oceanus: aeternā operiens re[rum] natē controuersiam. dubiuq[ue]: terre sit: an ps maris. Illic misera gens: tumulos obtinet altos: aut tribunalia extructa manibus ad expimta altissimi aestus casis ita impositis nauigantibus similes: quū integant aque circūdata: naufragiis uō quū recesserint. fugientesq[ue] quū mari pisces certa tuguria uenātur. Non pecude hos hre. nō lac aliud finitimis: ne quū quidē dimicare contingit. Omi procul abacto frutice. ulmo et palustri iunco funes nectunt ad pretexenda recia. captūq[ue] maibus lutū: uentis magis q̄ sole siccantes terra cibo. sed rigantia septentrione uiscera sua urunt. potus nō nisi ex imbre seruato scrobibus in uestibulo domus. et hec certe si uincantur hodie a pplo ro. seruire se dicūt. Ita est profecto multis fortuita partior

Gentes sine arbore.

Dura uictus condicio.

Proeliu nauale aduers arbores exstimati hostiu classes.

in poena. Aliud e siluis miraculu: tota reliqua germania referut. addut
q3 frigori umbras altissime tn haud procul supradictis caueis. circa duos p
cipue lacus litora ipa obtinent quercus maxima auiditate nascendi: suffos
saeq3 fluctibus: aut propulsae flatibus uastas complexu radicu secu affe
runt. at ita librate stantes nauigant ingentiu ramor armamentis saepe
territis classibus nostris. qum uelut de industria fluctibus agerent impros
pera stantiu noctu inopesq3 remedii: illi proeliu nauale aduersus arbo
res inirent.

De hyrcamie silue mag tudine.

In eadem septentrionali plaga hircamie silue robor ua
stitas intacta et congenita mudo. quippe imortali sorte miracula excedut.
Vt alia omittant fide caritura: constat attolli colles occursantiu inter se
radicu repulsu. aut ubi secuta tellus no sit: arcus ad ramos usq3 & ipos in
ter se rixantes curuari: portar patentiu mo: ut turmas equitu transmittat.

De glandiferis.
De thime corona.

Glandiferi maxie generis omes quibus honos apud romanos ppetuus. Hic
thime corone inlutu uirtutis insigne clarissimu. Iampridem uo & cleme
tie impator: postq ciuiliu bellor prophanatio cepit: uidei ciue no occide.
Caedunt his mirabiles: uallaresq3 & auree: qq pcio antecedentes. Caedut &
rostrate: quis in duobus maxime ad hoc aeui celebres. M. uarrone e pirati
cis bellis dante magno pompeio: terreq3 M. agrippa tribuete cesare e siculis
q & ipa piratica fuere. Antea rostra nauiu tribunali pfixa foro decus e
rant: ueluti pplo ro. ipa corona iposita. postq uo tribuniciis seditionib cal
cari ac pollui cepere. postq uires ex publico in puatu magis singulisq3 ciuiu
queri. & sacrosancta prophana facere. qum a pedib eor subiere in capi
ta ciuium rostra. Dedit hanc augustus corona agrippe. sed ciuica a gne
humano cepit ipe. Antiquitus quidem nulla nisi deo dabat. Ob id homer
caelo tm ea & plio uniuerso tribuit. uiritim uo: ne in certamine qde ulli.

De coronar origine.

Feruntq3 pmu oium liber patrem iposuisse capiti suo ex hedera. postea deo
ru honoris sacrificantes sumpsere. uictimis sil coronatis. Nouissime et
in sacris certaminibus usurpate: in quibus hodieq3 no uictori dant. sed pa
triam ab eo coronari pronutiat. Inde natu ut et triumphaturis conferet
in templis dicande. mox & ludis darent. Longu est nec instituti operis
disserere: qs quid romanor pmus acceperit. neq3 eni alias nouerat q bellicas.

Qui frondea corona donati.

quod certum est. Vni gentiu huic plura sunt gna: q cunctis. Romulus fro
dea coronauit hostu hostiliu: q fidena primus irrupuisset. Auus hic tullii
hostilii regis fuit. p. decium ptem: tribunu militu frondea donauit: ex
ercitus ab eo seruatus: impatore cornelio cosso consule samitiu bello. Ciui

Ciuica ciuis ciui a quo in plio seruatus erat concedebat.

ca iligno pmo fuit. postea magis placuit ex esculo: Iouis ara. uastatuq3 et
cu quercu est. ac data ubiq3 que fuerat custodito tm honore glandis. ad
dite leges arce: & ideo superbe quasq3 conferre libeat cu illa grecor sum
ma que sub ipo ioue datur. quiq3 muros prie gaudens rumpit. que qua
ciue q hostem occidere. aut que eu loci in quo sit actum: optineat hostis.

eo die ut seruato fateat᷑. alias testes nihil prosunt. ut ciues fuerit auxilia
q̄uis rege seruato: decus nō dant. nec trestit honos idem imꝑatore conser
uato. qm conditores in quocūqꝫ: ciue summũ esse uoluerũt. Accepta licet
uti ꝑpetuo. ludos ineunti semꝑ assurgi: etiā a senatu ĩ more est. sedendi
ius in proxĩo senatu. Vacatio muneꝝ omniũ ipsi patriqꝫ & auo paterno.
XIIII. eas accepit Siccius dentatus: ut retulimus suo loco. Tres capitolinus.
Is quidem & de duce seruilio. Africanꝰ de pr̄e accipe noluit apud trebiā.
O mores aeternos qui tanta opa honore solo donauerit. & quũ reliqs coro
nas auro cōmendarent: salutē ciuis his in pcio esse uoluerũt: clara pro
fessione seruari quidē hoīem nefas esse lucri causa. Glandes opes quo
qꝫ multaꝝ gentiũ etiā pace gaudentiũ constant. necnō & inopia frugũ
arefactis molitur farina: spissat qꝫ in panis usum. Quin & hodieqꝫ per
hispanias secundis mensis glans inseritur. Dulcior eadē in cinere cocta.
Cautũ est ꝑterea lege XII. tabulaꝝ ut glandē in alienũ fundũ pcadentem
liceret colligere. Gnā eaꝝ mlta: distant fructu: situ: sexu: sapore. Nā
qꝫ alia fageę glandi figura alia quernę. & alia iligneę. atqꝫ inter se q͂qꝫ
generꝫ singuloꝝ drẽ. preterea sunt aliquę siluestres. alię placidiores.
quę culta obtinent. iam ĩ montuosis planisqꝫ. Distant et sexu mares ac
feminę. Item sapore. Dulcissima omnium fagi: ut qua obsessos etiā hoīes du
rasse in oppido chio tradat Cornelius alexander. Gnā distinguẽ nō dat᷑
nominibus: q͂ sunt alia alibi. Quippe quũ robur qrtumqꝫ uulgo nasci uidea
mus & aesculũ nō ubiqꝫ. Quartā uo gnīs eiusdē quę cerrus uocat᷑: ne ita
hę quidem nota esse distinguimus. ergo ꝓprietate nanqꝫ & ubi res cog᷑
graecis nominibus utendum. Fagi glans nucleis similis triangula cute in
cludit᷑ foliũ tenue. atqꝫ leuissimũ populo sĩle celerrĩe flauescens. & me
dia pte pleꝝqꝫ gignens. supne paruula bacca uiridē: cacumĩe aculea
tam. fagineũ muribus gratissimũ est: & ideo animalis eius una ꝓuentus.
Glires quoqꝫ saginat. expedit & turdis. Arboꝝ fertilitas omniũ fere alter
nat. sed maxime fagi. glandemqꝫ ꝓprie intelligit᷑. Ferunt robur. qrcus.
aesculus: cerrus. ilex. suber. continent᷑ hispido. calice ꝑ gnā plus minꝰ
item complectente folia. ꝑter ilicē grauia carnosa ꝓcera. sinuosa late
ribus. nec quũ cadũt flauescentia ut fagi. pro drīa generꝫ breuiora ut
longiora. Ilicis duo gnā. ex his in italia folio nō multũ ab oleis distant:
milaces a quibusdam graecis dicte. in puinciis aquifolię sũt. Ilicis glans
utriusqꝫ breuior: gratilior quā homerus aculon appellat: eo qꝫ noīe a
glande distinguit. Masculas dicunt negant ferre. Glans optima ĩ quercu
atqꝫ grandissima. mox aesculo nā roboris parua cerro tristis. horrida:
cinato calice ceu castaneę. Sed & in qrnu alia dulcior: molliorqꝫ feminę
maris spissior. Maxime aũt ꝓbant latifolia ex argumẽto dcē. distat
inter se magnitudīe & cutis tenuitate. Et qꝫ aliis subest tunica rubigine

ꝑuilegiũ coronaꝝ ciuicaꝝ.

De glande gn̄a XIII.

Cornel. alexander de glande fagi.

De fagina glande & reliquis glandibus.

scabra: alius protinus candidũ corpus probatur & acutus in balano: utin
qꝫ ex longitudine extrema lapidescit duritia melior cui in cortice: q̃ cui
in corpore. Utrorũqꝫ non nisi mari. Preterea aliis ovata: aliis rotũda: aliis acu
tior figura. sicut & color nigrior candidiorve. Quippe fertur acritudo ĩ
extremitatibus: medie dulces. qn & pediculi brevitas proceritasqꝫ differẽtiam
fit. In ipsis vero arboribus que maxima fert: emiris vocat̃. brevior & in
orbem comossa. alasqꝫ ramorũ crebro cavata. Fortius lignũ quercus habet
& incorruptius. ramosior ipsa. procerior tñ & crassior caudice. Excel

De Carbone.

sissima aũt aegilops in: cultis amica. Ad hec proxima latifolie proceritas.
sed minus utilis edificiis atqꝫ carbone dotata: viciis obnoxia ẽ. Quam
obrẽ solida utũtur carbone erariorũ tñ officinis compendio. qm desi
nente flatu: protinus emoriens saepius recoquitur. Ceterũ plurimis scin
tillis idem e novellis melior acerna consertis tale instantibus luto carmi
nant̃ accensa strue contis pungit̃ durescens calix. atqꝫ ita sudorẽ emit
tit. Pessima & carboni & materie aliphleos dicta: cui crassissimũ cortex
atqꝫ caudex & plerũqꝫ cavũ fungosusqꝫ. nec alia putrescit ex hoc gñe &

De pastu porcorũ.

quom vivit. quin & fulmine sepissime iacit: quis altitudine nõ excel
lat. Ideo ligno eius nec ad sacrificia uti fas habetur. Eidẽ rare glans
& quũ tulerit amara. quã preter sues nullũ attingit animal. ac ne eqd
si aliud pabulũ habeant. Hoc quoqꝫ inter reliqua neglectae religionis ẽ
qd ẽ mortuo carbone sacrificat̃. Glans fagina suem hilarẽ facit: carnẽ
cocibilem ac levẽ & utilem stomacho. Ilignea suẽ angustã: nitidam:
stringosam: ponderosam. Querna: diffusam ac gravissimã. & ipsa glan
dium eqꝫ dulcissima. Proximam huic cerreã tradit nigidius. nec ex alia so
lidiorem carnẽ. sed duram. Ilignea teptari sues: nisi paulati det̃. hanc
novissimã cadere: fungosam carnẽ fieri aesculo: robore subere. q glande
ferunt oĩs & gallam alternisqꝫ ãnis glande. sed galla emiris optiaꝫ
& coriis pficiendis aptissima. Similem huic latifolia. sed leviore. multoqꝫ
minus probatã fert & nigrã. Duo. n. gña sunt. haec tingendis utilior.

De galla & q̃ multa pter glandem ferant eede arbores.

Nascitur autẽ galla sole de geminis exeunte: erumpens noctu semper
universa. crescit una die candidior. & si aestu excepta ẽ arescit ptinus.
nec ad iustum incrementũ pueñit. hoc ẽ ut nucleũ fabe magnitudine ha
beat. Nigra diutius viret crescitqꝫ ut interdũ mali compleat magnitu
dinẽ. Optima comagena. deterrima ex robore. Signũ ei qd caverne trãs
lucet. Robur pter fructum plurima alia gignit. namqꝫ fert & galle utrũ
qꝫ genus. & que iã veluti moram distarent arida duritie: plerũqꝫ cap
imitantia. quibus fructus inest nucleus olive similis. Nascunt̃ in eo & pil
lulae nucibus nõ absimiles: intus habentes flosculos molles: lucernarũ lumibꝫ
aptos. Nam & sine: flagrant sicuti galla nigra. Fert & aliã inutilẽ pil
lulã cũ capillo: verno tamẽ tpre melligeni suci. Gignunt & alii ramorũ

eius corpore pillulas non pediculo adherentes: candicantes umbelicis cetera nigra uarietate dispersa. media croci colore tinct. Aptis amara manitas est. aliqn̄ et pumices gignit: nec nō et ē foliis conuolutas pillu las. et in folio rubens. aquosos nucleos candicātes et transluciđos q̄ diu molles sunt: in quibus et culices nascunt͛: maturescunt ī modū. Ferunt robora et tacron: ita uocatur pillula ī medicina: urendi uim hñs.

De tacri pillula

Gigni tur et in abiete. larice. picea. tilia. nuce. platano. postq̄ folia cecidere hi eme durans: contiēt nucleū pineis silem. Is crescit hieme: apit͛ uō pillu la tota cadit quū coeperit crescere. Tam multifera sunt. tot res: pter glande pariunt robora. sed et boletos suillosꝫ gule nouissima irrita menta que circa radices gignūtur: gratus probatissimū. robur aut̄ et cupressus et pinus noxios.

Dotes et gratie roboris.

Robora ferunt et uiscum et mella. ut auctor est hesiodus. constat qꝫ rores melleos ē celo: ut diximus cadētes: nō aliis magis insidere frondibus. Cremati quoqꝫ roboris cinerē nitrosum esse manifestum est. Omnes tn̄ has eius dotes ilex solo prouocat coccogra no. hic primoqꝫ ceu stiptes frutices parua aquifolie ilices cusculum uocant: pensionem alteram tributi pauperibus hispanie donatuꝝ. Eius gnatione in conchilii mentione tradidimus. Gignitur et in galacia africa. psidia. cilicia. pessimū in sardinia.

De cochograno ex ilice.

Galliaꝝ glandifere max arbores agaricon ferunt. Est aute̅ fungus candicās odoratus antidotis efficax: in sūmis arboribus nascens: nocte relucens. Signū hoc ei quo in tenebris decerpitur.

Agaricū ex glandiferis.

E glandiferis sola q̄ uocat͛ aezops fert panos arentes muscoso uillo canos: non in cortice mō. ueꝝ et ē ramis depen dentes cubitali magnitudīe: odoratos ut dixim͛ inter unguēta.

Aezops panos gignit.

Suber minima arbor: glans pessima. rara cortex. tn̄ in fructu pgressus ac re nascens. atqꝫ etiam in denos pedes undiqꝫ explatatis. Usus eius ancho ralibus maxime nauiū piscantiūqꝫ tragulis et cadoꝝ obturamtis. p terea in hiberno feminaꝝ calceatu. qua nō infacete greci corticis arbo rū appellant. Sunt qui feminā ilicem uocent. atqꝫ ubi nō nascit͛ ilex pro ea subere utūtur. In carpentariis pcipue fabricis: ut circa elim et lacedemonē. nec in italia tota nascit͛. aut in gallia oīo.

Suber

Cortex et fagis et tilie abiecti: picee ī magno usu. Agrestium uasa. corbesqꝫ ac patentiora quedā messibus conuehendis uindemiisqꝫ faciut atqꝫ p texta tugurioꝝ. Scribit in recenti ad duces explorator incidens litteras a fuco. Necnon et in quodā usu sacroꝝ religiosus est fagi cortex. sed nō durat arbor ipa.

Quaꝝ sint in usu cortices.

Scandula ē robore aptissima. mox ē glandiferis aliis fagoqꝫ facillime ex omnibus que resinā ferunt. sed minime durans preter q̄ ē pino. Scandulam nō conspectam fuisse rome usqꝫ ad bellū pyrrhi annis. cccclxx. cornelius nepos auctor ē. Siluaꝝ certe disting uebatur insignibus fagus tali ioui et nūc ubi litus fageos fuit. portaqꝫ

De scandulis.

querculana colle in quẽ uimina petebant͂. totq; lucis quibusdã & geminis.
Q. Hortensius dictator cum plebs secessisset i ianiculũ: legem in aesculeto
tulit. & q͛d ea iussisset. omes quirites teneret. peregrinę tũc uidebant͂
qm non erant suburbanę pinus atq; abies: omesq; pice gignũt. de qbus
nũc dicemꝰ sunt: ut tota condiendi uina origo cognoscat͂ quę ferũt in asia:
aut in oriente predictis pice. In europa sex gñã cognataꝝ arboꝝ ferunt. ex
his pinus atq; pinaster. foliũ hñt capillamenti mõ ꝑtenue longũq; & mucro
ne aculeatum. pinus fert minimũ resinę, interdũ & nucibus ipis de quibus
dcm̃ est: uixq; ut ascribat͂ generi. Pinaster nihil ẽ aliud q̃ pinus siluris
mira altitudine & a medio ramosa: sicut pinus in uertice. Copiosiore dat
hec resinã de qua dicemꝰ mõ. Gignitus & in planis. easdẽ arbores alio nõie
esse ꝑ ora italię quas stibulos uocant: plerũq; arbitrant͂. sed graciles succi
tioresq; & enodes. liburnicaꝝ ad usus: penẽ sine resina. Picea montes amat
atq; frigora feralis arbor & funebri indicio ad fores posita ac rogis uires
iam tñ & in domo recepta tonsili facilitate. hęc plimã fundit interuem
ente candidã gõmã tã silem thuri ut mixta a uisu discerni nõ queat. &
inde fraus serpsisse. Omnibus his gñibus folia breui seta & crassiora dura
q; ceu cupressis. picee rami pene statim a radice modici: uelut brachia la
teribus inherent. Siliter abieti expetitę nauigiis sitis in excelso montiũ.
ceu maria fugerit. nec forma alia. Materies uõ ꝑpua trabibus & ꝑlibus
uitae operibus. Resine uicũ unde fructus unus picee exiguũq; sudat ãn
contractu solis. Ediuerso materies q̃ abieti pulcherria picee ad fiscelles scã
dula cupasq; & pauca alia satumta. Quinto gñi situs idẽ eadẽq; facies la
risuocatur mã prestantior longe incorrupta uisu mori totum ax rubens
pterea & odore acrior. plusculũ huic erumpit liquoris melleo colore atq;
recentiore nũquã durescentis. Sextum genus est theda ꝑprie dca abũ
dantior suco q̃ reliqua parcior: liquidiorq; q̃ picea. flamis ac lumini sa
croꝝ etiã grata. hanc mares dũtaxat ferũt. & eã quã gręci sicem uocant
odoris grauissimi larices morbus ẽ ut teda fiat. Omĩa aũt hęc gñã accesa
fuligine imodica: carbonẽ repente expuũt: cũ eruptionis crepitu: iaculant͂
q; longe excepta larice. q̃ nec ardet. nec carbonẽ facit. nec alio mõ ignis ui
consumitur q̃ lapides. Omĩa uõ ea ꝑpetuo uirent. nec facile discernuntur
in fronde etiam aptis: tanta natalium mixtura ẽ. Sed picea minus alta
q̃ larix illa crassior leniorq; cortice folio uillosior pinguior & densior
mollius flexo a capite & rarior: sicciorq; folia & tenuiora ac magis algẽ
tiaq; totaq; horridior & ꝑfusa resina lignũ. abieti silimꝰ. Larix ustis ra
dicibus nõ repullulat. ut in lesbo accidit incenso nemore pireo. Alia etiã
nũc generibz ipis in sexu drã. Mas breuior & durior. femina ꝑterior. pingui
oribus foliis & simplicibus atq; nõ rigentibus. Lignũ maribus durũ & infa
brili ope contortũ. feminę mollius. publico discrimine in securibus hę in

pinus & ei natã.

picea & nã eius.

Abies & ei natura.

Laris & nã ei.

Tedę natura

Larix altera

motiuq3 gn̄e dep̄hendutur. Mares quippe respuit & fragosius sidut: egrius reuel
luntur: ipsa materies retorrida & nigrior maribus radix. Circa idam
in troade & alia dr̃ia est motane maritime q3. Nam ĩ macedonia &
arcadia: circaq3 helim p̄mutant nõia. nec constat auctoribus qd̃ cuiq3
generi attribuant: nos ista romano discernim̃ iuditio. Abies e auctis
amplissima & femina etiã prolixior materia molliore. utiliorq3 arbor ro
tundior folio pinnçato. Densa ut imbres nõ transmittat. atq3 hilarior. In
totũ e ramis gn̄a hor̃ pinicular̃ mõ nuc amta squamati compacta depẽ
dent. pter q̃ larici hę abietes masculę p̃ma ĩ pte nucleos h̃nt nõ idẽ fe
minę. Piceę uõ totis pinnculis minoribus graciliorib3 q3 ac nigris ppr
quod graeci ptiroporem eã appellant. In eadẽ nuc amenta marib3 com
pressiora sunt: ac min̄ resina roscida. Silis his etiã nuc aspectu ẽ ne qd
ptereatur taxus minime uirens: gracilisq3 & tristis. ac dira. nllo suco. Ex
omnibus sola baccas fert. mas noxio fructu: letale quippe baccis in hispa
nia p̄cipue uenenũ inest. Uasa etiã uiatoria ex eã uinis in gallia fc̃a
mortifera fuisse compertũ est. Hanc sextius smilace a grecis uocari dicit.
& esse in archadia tam p̄stantis ueneni: ut si qui dormiãt sub eã: ab uiue
capiant: moriant̃. Sunt qui & toxica hinc appellata dicãt uenena q̃ nc
toxica dicimus. quib3 sagitte tingant̃. Repertum ĩnoxia fieri: si in ipõ arbo
re clauus ereus abdicatur. Pix liquida in europa teda coquit̃ naua
libus muniendis: multosq3 alios ad usus. Lignũ eius concissum furnis undi
q3 igni extra circũdato ferro: ut p̄mus sudor aq̃ fluat canali. hoc in syria
cedrum uocat̃. Cui tanta uis est: ut in egypto corpora hoĩu3 defunctor̃
eo perfusa: seruent̃. Sequens liquor crassior iã picẽ fundit. Haec rursus
in cortinas ereas coniecta: aceto spissatur & coagulat̃: priciae cognomẽ
accepit. doliis dũtaxat: uasisq3 ceteris utilis lento ab alia pice differens
ritus colore rutilante & q̃ pinguior ẽ. Reliqua oĩa illa fiut ẽ picea re
sina: feruentibus coacta lapidibus in alueis ualidi roboris. aut si aluei
non sint: struis congerie: uelut in carbonis usu. haec in furnũ additur
farine montuosa nigrior colore. Eadem resina si cũ aqua lenius deco
quat̃: coleturq3 rufo colore lentescit ac stillaticia uocat̃. Seponitur aũt
ad id ferẽ uicia resina: cortexq3 alia temperies ad craptam. Nanq3 flos
crudus resinę: cũ multa hastula tenui breuiq3 auulsus concidit̃ ad cribr̃
minuta. deinde feruenti aqua: donec coquatur: pfundit̃. Huius exp̄s
sum pingue p̄cipua resina fit atq3 rara. nec nisi in paucis locis sub alpia
italię conueniens medicis. Resinę albę congui: in duobus aq̃ pluuię
coquit. alii utilius putãt sine aqua coq̃re lento igne: toto die utriq3 ua
se ens albi. Item terebenthinã in sartagine referuenti. hac ceti p̄fe
rentes. proxia & lentisco. Non obmittendũ apud eosdẽ Zosippã
uocari terasam nauibus maritimis picẽ: quũ cetera nihil nõ expiente

Abies & eius natura.

Taxus: Vnde toxica uenen̄

Quibus modis fiant gn̄a picis. & quo modo fiat cedrum.

Spissa pix quo fiat.

Quibus modis resina coq̃tur.

De zosippa

uita: mltoqz efficatiore ad oīa quibz pices resineqz prosunt. Vz. adie
cto salis callo apitur picee parte solari nō plaga. sed uulnere ablati
corticis: quū plurimū bipedali hiatu: ut a terra cubito: quū minimū ab
sit. Nec corporibus parcitur: ut in ceteris. qm hastula in fructu ē. Ver
haec pxīa laudatur. altior amaritudinem affert. postea liuor oīs ē cocta
confluit in ulcus. Itē in teda quū id manare desiit: simi mō ex alia pte
apitur: ac deinde alia. postea tota arbor succiditur & medulla eius
uritur. Sic & in syria terebintho detrahūt cortices. Ibi equidē & ē ra
mis ac radicibus quū resina damnetur ex his ptibus. In macedonia laricē

Theopomp de agricult.

masculam: ut uide feminę radices tm. Theopompus scpsit In apolloniata
rū agro picē fossilem nō deteriorē macedonica inueniri. pix optīa ubiqz
ex apricis aquilonis situ. ex opacis horridior: uirusqz pferens. frigida hi
eme deterior ac minus copiosa & decolor. Quidam arbitrant̄ i montu
osis copia pstantiorē ac coloratiorē & dulciorē fieri. odorem quoqz gra
tiorem fieri dū resina fit. Decoctam aūt minus picis reddē qm infer
tit. tenuioresqz esse ipsas arbores q̄ in planis. sed has & illas serenita
te steriliores fructum qdam proximo āno ab incisō largiunt̄. alia secūdo.
queda tertio. Expletur aūt plaga resina nō cortice: nec cicatrice: qm

De Sapio:

in hac arbore non coit. Item hęc genera ppriam qdam fecere sapinz
qm ex cognatiōe har4 seritur: qualis dicta ē in nucleis. Eiusdē qz arboris
imas ptes tedas uocant: quū sit illa arbor nil aliud q̄ picee feritis pau
lum mitigare satum. Sapium aūt materies caesā regnāta fit: sicuti do

De fraxino gnā ei. IIII. or

cebimus. Materie em̄ causa reliquas arbores natura genuit copiosis
simā fraxini. procera hęc ac teres pinnata & ipō folio. mltumqz homēi
pconio: & achillis hasta nobilitata. Materia est ad plīma util. ea qd
quę fit in ida troadis in tm̄ cedro silis: ut emētes fallat cortice ablato.
Graeci duo gnā eius fecere: longā enode: alterā breuē: duriorē fusciorēqz
laureis foliis: bumeliā uocant. in macedonia amplissimā. lentissimamqz.
Alii situ diuisere. Campestrē n. esse crispā. montanā spissam. Folia earū
iumentis mortiferam: ceteris ruminātuz inocua greci prodidere. In ita
liā con̄ serpentes uō suco expsso ad potū & imposita ultiōr opifera. Nihil

Contra Serpentes.

hac eqz repitur: tantaqz ē uis: ut nę matutinas quidē: occidentesue um
bras: quis sint longissime serpens arboris eius attingat: adeo ipam pcul
fugiat. Expti prodimus: si fronde ea gyro concludat ignis & serpens in
ignes potius q̄ in fraxinū fugere serpentē. Mira nē benignitas prius q̄
hę prodeant florere fraxinū: nec ante conditas foliū dimittere.

De tilie seine & fru
ctu genera duo.

In tilia mas & femina differunt om̄i mō. Namqz & materies maris dura
rufiorqz ac nodosa & odoratior: cortex quoqz crassior: ac detractus
inflexibilis. nec semē fert: aut florē ut femina q̄ crassior arbore mē can
dida pcellensqz est. Mir4 in hac arbore fructum a nullo aīalū attingi

hęc aīantibus iuisa

De naturis siluestriū arborū.

foliorū corticisq3 sucū esse dulce. Inter corticē ac lignū tenues tunicas mul
tiplici mēbrana: e quibus uincula tilię uocant. Tenuissimū eorū philurę
coronarū. Lemniscus celebris antiquorū honore materies: teredinē non
sentit. proceritate per q̄ modica. uerū utilis. Acer eiusdem fere amplitudi
nis operum elegantia ac subtilitate citro secundū. plura eius gn̄a. album
qd̄ precipui candoris uocatur gallicū in transpadana italia: transq3 alpes
nascens. Alterū genus crispo macularū discursu. Qui cum excellentior fuit
a similitudine caudę pauonū nomē accepit. In histria rhetiaq3 papiui
molliore gn̄e crassiuenium uocat. graeci situ discernunt. Campestre n. can
didū esse. nec crispum qd̄ almo uocat. Montanū uero crispius: durius
q3 etiam nunc. e mascula crispius ad latiora opa. Tertium genus cygiam ru
beten fissili ligno cortice liuido & scabro. hoc alii generis ppriū esse malunt.
& latine carpinū appellant. Pulcherrimū uero est bruscū: multoq3 ex
cellentius etiā. Nam mollusciam tuber utrūq3 arboris eius. Bruscū intor
tius crispū. mollusciam simplicius sparsum. & si magnitudinem mensarū ca
peret: haud dubie pferret citro. Nunc intra pugillares lectorū q3 silicios
aut laminas raro usus spectat. E brusco sunt & mensae nigrescentes. Re
pitur & in alno tuber: & tanto deterius q̄tum ab acere alnus ipa distat.
Aceris mares prius florent: etiā nunc in siccis natę pferuntur aquatis sic et
fraxini. Est transalpes arbor simillima aceri: albo mā quę uocat staphilo
dendron: fert siliquam. sed in his nucleos sapore nucis auellanę. Inpri
mis uō materies honorata buxo est raro crispanti. nec nisi cortice. De ce
tero lenis q est mā silenti: & quadā duritia: ac pallore cōmendabilis.
In ipa uō arbore topiario ope tria eius gn̄a. gallicū qd̄ i metas emittit
amplitudine procerior ē. oleastro in omni usu in dānatū: grauē pfert odo
rem. Tertiū gen̄ nr̄ates uocat siluestres. ut credo mitigatū satu diffusi
& densitate parietū uirens semp: ac tonsile. Buxus pireneis ac citoriis
montibus: plurima ac berecinthio tractu crassimā flore nō spernendo:
que cā amaritudinis semē melles: auctas animātibus inuisū. haec i olympo
macedonię gracilior. sed breuis. amat frigida aprica. i igne quoq3 duri
tię ferri. nec flama. nec carbone utilis. Inter has atq3 frugiferas
materie utrū amicitia accipit̄ ulmus. Graeci duo eius gn̄a nouere. montu
osam q fit amplior. campestrē quę fructuosa. Italia athinias uocat excel
sissimas. & ex his sicanas pfert q non sunt riguę. alterū genus gallicas.
Tertiū nostrates densiore folio & ab eodē pediculo numerosiore. Quartū silue
stre ratiniae non ferunt. Samaria inita uocat ulmi semē. omnesq3 radicū
plantis prouenunt. reliqua seminię. Nunc celeberrimis arborū dictis
queda in uniuersum de cunctis indicāda sunt. Montes amant caedrus.
Larix teda: & ceterae ex quibz resina gignit̄. Et aquifolia. buxus. ilex. iu
niperus. terebinthus. ppulus. cornus. carpinus. Est & i apennino frutex

Lemnisci utilitas.
De aceris genera .x.
De brusco & molusco.
De staphilodendro.
Buxus & eius gn̄a tria
De ulmo gn̄a .iiii. or
De Arborū nā p situs.

qui uocatur cotinus ad ligamenta mo conchilii colore insignis. Montes et
ualles diligit abies. robur. castanee. tilia. ilex. cornus. Aquosis montibus
gaudent. acer. fraxinus. ornus. tilia. cerasus. Non temere i montibus ui
se sunt prunus. punice. oleaster. iuglans. morus. sambuci. Descendut et i pla
na. cornus. corilus. quercus. ornus. acer. fraxinus. fagus et carpinus. Subeut
et in montuosa. ulmus. malus. pirus. laurus. myrtus. sanguinei frutices
ilex tingendisq3 uestibus nascentes geneste. Gaudet frigidis sorbus: ma
gis etiam betula gallica. haec arbor mirabili candore atq3 tenuitate ter
ribilis magnatu uirgis eade circulis flexilis. Item corbium costis: bitu
me ex ea gallie excoquut. In eosde situs comitatus et spina nuptiar fa
cibus auspicatissima. qm inde fecerint pastores qui rapuerut sabinas: ut
auctor est maximus. Nunc facibus carpinus corni familiarisse aquoso
sudori cupssi. inglandes. castanee. laburnu alpina. et hec arbor nec uul
go nota dura ac candida mte cui floris cubitalem longitudiez alpes no
attingunt. Odit et q appellatur iouis barba i ope topiario tonsit et in
rotunditate spissa: argenteo folio. no nisi in aquosis proueniunt salices. al
ni. ppli. siler. ligustra tesseris utilissima. It uacinia italie i aucupiis sa
ta gallie uo etia purpuree tingendi ca ad seruor uestes. Queciiq3 coia st
montibus: planisq3 maiora fiunt aspectu pulchrioraq3 in campestribus me
liora mae trispioraq3 i montibus. exceptis malis: pirisq3. Praeterea ar

Diuisio gener.

bor aliis decidunt folia. alie sempiterna coma uirent. qua drram ance
dat nece est prior. Sunt .n. arbor qdam oio siluestres. qdam urbanio
res: quas his placet noibus distinguere. hae mites quae fructu aut aliqua
dote umbrarq3 officio humanius iuuuut: no improbe: aut urbane.

Quibus folia no deci dant. et de rodo dendro.

Harugeneri non decidunt olee. lauro. palme. mirtho. cupsso. spinis: rho
dodendro. et q'uis herba dicat sabine: rhododendron ut noie appet:

hui uitiu atq3 uirtus

a grecis uenit. alii nerin uocarut. alii rhodofane sempiternu fronde
rose similitudie. caulibus fructicosu. Iumentis caprisq3 et ouibus uenenu est.
dem hoi con serpentiu uenena remedio. Siluestriu generis folia no de

Quibus folia siluestrib3 non decidant.

cadut: abieti. lariti. pinastro. iunipero. cedro. terebintho. buxo. ilici. aqui
folio. suberi. taxo. tamarisci. Inter utraq3 gna sunt andratile in gretia.
et ubiq3 i medo. Reliqua .n. folia decidue hns pterq in cacuminibus. No de

quibus no oia folia cadant.

cadut aut in frutitu gne quibusda: rubo et calamo. In thurino agro ubi sa
baris fuit: ex ipa urbe pspiciebat quercus una nuq folia dimittens. nec an
mediam estatem germinans. idq3 mir e grecis auctoribus proditu apud
nos postea sileri. Nam locor tata uis est: ut circa memphim egypti: et in e

quibus locis nulli arbor decidant.

lephantine thebaidis: nulli arbori decidant: ne uitibus quide. Cete

De na folior cadentiu.

omnes extra pdictas: et .n. nuare longu est: folia deperdut. obseruatuq3
no arescere nisi tenuia. et lata et mollia. Que uo no decidut: callo cras
sa et angusta esse. Falsa definicio est no decide hns quar situs pinguior

sit: quis tn. potest in ilice intellegere. decidere tymeus mathematicus
sole scorpione transeunte: sideris ui & quodam ueneno aeris putat: cur ergo
no eadem ca aduersum omis polleat iure miremur. Cadunt ptima au
tuno queda tardius atqz in hiemes progant mores. Nec interest maturi
germinasse: ut pote cum queda prime germinat: & inter nouissimas nude
tur: ut amigdala. fraxini. sambuci. morus. haud nouissima germinet cu
primis folia dimittat. Magna & in hoc uis soli. prius decidunt i siccis ma
crisqz. & uetuste pus arbori. multis etia ante qm maturescat fructu in se
rotina situ & hiberna. piro & malo granato: qd pomu tn aspicit i mres.
Neqz his aut que semp retinent comas: eade folia durat. sed subnascenti
bus aliis tunc arescunt uetera: qd euenit circa solsticia maxie. Foliorum
unitas in suo cuiqz gne pmanet pter qm pplo. hedere. crotoni qua et
cinnimu diximus uocari. Populi tria gna: alba & nigra. & que libica
appellantur. minima folio. ac nigerrima. fungisqz enascentibus laudatis
sima alba. folio bicolor supne candicans: inferiore pte uiridi. Hinc ni
gre que & cotta in iuuenta circinate rotunditatis sunt. uetustiora
in angulos exeut. E contrario hede angulosa rotudant. Populorum foliis gra
dissima lanugo euolat candide tradita folio nimiosiore candida & ut uil
le folia granatis & amigdalis rubentia. Mirum in primis qd id ultimo tilieqz
& olee. pplo albo & salici euenit. Circuagutur: tn. & folia eorum post solstici
um. nec alio argumento certius interligit sidus confectum. Est & pu
blica omiu foliorum dria in ipis. Nanqz ps inferior a terra herbido uires
colore. ab eade leuiora. neruos. callumqz & articlos. inferiore hnt pte.
incisuras uo subter: ut manu huana. Olea supne candidiora & mins leuia
ide hedere. Sed omiu folia quotidie ad sole oscitant: interiores ptes te
pefieri uolentia. Supior ps omiu lanugie cotulatiuqz hit q in aliis gen
tiu lana e. In oriente funos ualidos e palmis fieri dom est. eosqz i huore
utiliores esse. & ap nos uere palmis a messe decerpant eis: melioraqz esse
nisi diuiserit. Siccantur sub tecto quaternis diebus. mox in sole expandu
tur. & noctibus relicta: donec candore inarescant. postea in opa sun
dunt. latissima sat fico. uiti. platano. angusta myrto. punico. olee: capil
lata piro. cedro aculeata aquifolio & ilici gnri. Nam iuniperi spina p
folio e. carnosa cupsso. tamarici. crassissima altro. longa arudini. salici.
palme. & duplicia circinata piro. mucronata malo. angulosa hedere. di
uisa platano: insecta pectinu mo. picee. abieti. larici. cedro. aquifoliis pe
diculo breui olee & ilici. longo uitibus. tremulo pplis. & hisce soli inter se
crepitantia. Ia & in pomo ipo mali quoda in gne parua mediis emicant
folia interim & gemina. pterea aliis circa ramos. aliis & in cacumine
ramorum robori & in ipo caudice ia densa ac rara semperqz lata rariora.
dispposita myrto: concaua buxo. i ordinata pomis. plura eode pediculo exeu

Quibus foliorum uarii colores.

De populo gna tria.

Quorum foliorum figura mutet.

Que folia uersent oibus annis.

De foliorum et palmis cura & usus.

Foliorum mirabilia

De ordine nãe i satis. et de flore arborum et conceptu germinatoe et partu.

tia. malis pirisq3. ramulosa ulmo et citisso: quibus adicit cato decidua a
ppto. querneaq3 animalib3 iubens dari nõ perarida. Bubus quib3 et fict
nea lignaq3 et hedaratia denti et ex harundine ac lauro. Decidut sor
bo uniuersa. ceteris paulatim. et de foliis hactenus. Ordo aũt nature
ãnuus ita se ht. prim̃ est conceptus flare incipiete uento fauonio. exinde
fere. vi. idus februarii hec maritant̃ uiuescentia e terra. quippe quũ etiã
eq3 in lusitania ut diximus. hic est genitalis sp̃us mũdi a fouento dcis. flat
ab occasu equoctiali: uer incoans cathliclone rustici uocãt gestiente nã
semina accipe. eaq3 aiam inferente oibus satis. Concipiũt uariis diebus
et pro sua queq3 nã. alia protinus ut aialia: tardius aliqua et diutius gra
uida partus egerũt: qd germinatio ideo uocat̃. pariunt uõ quũ florent
flosq3 ille e pmptis constat utriculi. sed dubitatio in pomo e. hec et germi
natio laborũ. Flos est pleni ueris inditiũ: et ani renascentis flos gaudiũ ar
borũ. Tunc se nouas aliasq3 q̃ sunt ostendũt. Tunc uariis colorũ picturis i cer
tamine usq3 luxuriant. sed hoc negatũ plerinq3. Nam nec oms florent. s3
sunt tristes queq3 nõ sentiũt gaudia anorũ. Nam neq3 ilex. picea. larix. pi
nus. ulmo. flore exhilarant̃. natalesue pomorũ ãnuos uersicolori nutio p
mittunt. nec fici atq3 caprifici. protinus. n. fructum flores gignũt. In ficis
mirabiles sunt et abortiui qui nũq̃ maturescũt. nec iuniperi florent. qdã
earũ duo gña tradũt. alterum florere. nec ferre. q̃ uõ nõ floreat ferre p
tinus baccis nascentib3 q̃ bienio hereant. Sed id falsũ omib3 q3 his dura
facies semper. Sic et hominũ multis fortuna sine flore e. omes aũt ger
minãt etiã que nõ florent. Magna et colorũ dñia. quippe quũ ex eode
gñe. que sunt in palustribus priora germinent. mox campestria nouis
sima in siluis. per se aũt tardius piri siluestres q̃ cetera. pino fauonio
cornus. proxime laurus. pauloq3 ante equoctium. tilia. acer. Inter pmas
uõ pplus. ulmus. salix. aliũ nuces. festinat et platanus. Cetere uõ cepturo
aquifoliũ. terebinthus. paliurus. castanea. glandes. Serotina aũt germine
malus. tardissimo suber. Quibusdã germinat̃ germinatio nimia soli ub
tate: aut imitantis celi uoluptate: qd magis in herbis segetũ euenit. In
arboribus tam̃ nimia germinatio e lassessit. Sunt alie naturales q̃ de pa
riterq3 uernãt q3 suis constant sideribus quarũ rõ aptius reddetur. ab hoc
tertio uolumine. hiberna aquile exortu: estiua canis ortu. tertia arcturi. has
duas quidã omnibus arboribus coes putant. Sentiri aũt maxime i fico. uite
punicas. causam afferentes. qm in thessalia macedoniaq3 plima tũc ficus
exeat. maxime tñ in egypto appet hec rõ. Et relique quidẽ arbores: ut
primũ cepere continuant germinatoem. robur. et abies. et larix interinit
tunt tripticia ac trina germina edũt. Ideo et inter squamas corticũ spar
gunt: qd omnibus in germinatoe euenit: qm pregnantiũ rumpit̃ cortex
Est aũt prima earũ incipiente uere circiter. xv. diebus. Iterũ germinant

Compacio egregia

transeunte geminos sole. Sic fit ut prima cacumina impelli se cutis aspiciat geniculato incremento. Tertia est earundem ad solstitium brevissima, nec diutius septenis diebus, claretque et tunc cernitur excrescentium acuminum articulatio. Vitis sola bis parturit: cum primum emittit uvam, iterum cum digerit. Earum que non florent: partus tantum et maturitas. Quedam statim in germinatione florent properantque in eo, sed tarde maturescunt, ut vites. Serotina quedam germinatione florent, maturantque celeriter, sicut morus, que novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Sed cum coeperit, in tantum universa germinatio erumpit, ut una nocte peragat etiam cum strepitu. Ex his que hieme aquila exoriente ut diximus concipiunt, floret prima omnium amigdala mense ianuario, martio vero pomo matura. Ab ea proxime florent armeniaca, deinde tuberes et precoces ille peregrine. Ordine autem nature silvestrium prime sambucus, cui medulla plurima, et cui nulla cornus mascula, post urbanorum in altis parvoque post, ut simul possit videri pirus et cerasus et pinus. Sequitur laurus illam et cupressus, deinde punica, fici, et vites, et olee. Florentibus iam his germinat concipiuntque virgiliarum exortu; hoc sidus illarum est. Floret autem solstitio vitis, et que paulo serius incipit olea. Deflorescunt omnia septenis diebus, non celerius, quedam tardius. Sed nulla pluribus bis septenis. Omnia et intra VIII idus iulii ethesiarum precursu. Nec statim fructus sequitur in aliquibus.

[Quo ordine floreant.]

[Morus prudentissima]

Cornus ii circa solstitia reddit primo candidum, postea sanguineum. Ex eo genere femina post autumnum fert baccas acerbas et ingustabiles cunctis animalibus, ligno que fungoso et inutili, cum mas e fortissimis, quod sit tanta differentia ab eodem genere fit. Ceu terebinthus mollibus reddit semen et acer et fraxinus, nuces et mala et pira, preter que hiberna aut precocia, autumno glandifer serius et tamen virgiliarum occasu, aesculus tantum autumno. Incipiente autem hieme quedam genera mali, pirique et suber. Abies flores croci colore circa solstitium semen reddit post virgiliarum occasum. Pinus autem et picea preveniunt germinatione XV fere diebus. Semen vero post virgilias et ipse reddunt. Citrea et iuniperus et ilex annua fere tenentur: novusque fructus in his cum autumno pendet. In maxima tamen admiratione pinus est. Habet fructum maturescentem, item proximo anno ad maturitatem venturum, ac deinde tertio. Nec ulla arbor avidius se promittit. Quam si ex ea non decerpitur eadem maturescit. Alia sic dispensatur: ut nulla non messe maturescant. Que se in arbore ipsa divisere: azanie vocantur. Ledunt que ceteras, nisi detrahantur. Fructum arborum sole nullum ferunt. Hic est ne semine quidem tamaris caprificum nascens, populus, alnus, ulmus, atima, alaternus, cui folia inter ilicem et olivam. Infelices autem existimantur damnateque religione que neque seruntur unquam neque fructum ferunt. Cremetius auctor est nunquam virere arborum ex qua phillis se suspenderit. Que gummim gignunt post germinationem aperiunt. Gummis non

[De Cornu. et que quo tempore ferant.]

[Que fructum non ferant]

[Que infelices existimantur.]

Quae facillime pdunt fructum.

nisi fructu districto spissatur. Nouelle arbores carent fructu: q diu
crescunt. perdunt facillime ante maturitatē palma. ficus. amigdala. ma
lus. pirus. Item punica: q & roribus niniis & pruinis florē amittit: qua
decausa inflectunt ramos ei. ne subrepti liuorem infestū excipiat atqz co
tineant. pirus & amigdala etiā si nō pullulat. sed fiat austrinū caelū:
atqz nubilum: amittunt florem & primos fructus: si cum defloruere: tres
dies fuint. Ocissime aūt salix amittit semē ante q̄ oio maturitatē sen
tiat: ob id dcā homero frugifer die. Sequuta ętas scelere suo interptata ē
hanc sententiā: qn semen salicis mlieri sterilitatis medicamētuz esse costat.
Sed in hoc quoqz prouidens nā: facile nascenti: & depacto surculo: inuriosū
semē reddit. Vna tn̄ produtur: ad maturitatē pferre soluta. in creta insu
la ipo descensu iouis speluce thoꝝ: ligneuqz magnitudine ciceris. Fiunt
uō queda loca uitio infructuosa. sicut in paro silua: ceudaqz nil fert. psice
arbores in rhodo florent tn̄. fit hec drīa ex uicinis. Mares q nō ferunt.
aliq hic pmutates: mares esse q̄ ferunt tradunt. Facit & densitas sterili
taten. Gignetū aūt queda & lateribus ramoꝝ: & cacuminibus ferut: ut
pirus. punica. ficus. myrthus. Ceteris eade nā q̄ frugibus. Namqz & in eis
spica in cacumine nascitur. legumina in lateribus. palma sola ut dcm̄ ē in

Quibus fructus an foliū nascitur.

spatis ht fructum racemis propendetem. Reliquis sub folio pomū ut pro
tegantur: excepta ficu: cui foliū maximū: umbrosissimū. & ideo sup id po
mū. Ei demū inferius foliū nascit q̄ pomū insigne pducit: ut quoda
gnē: cilicę. cypris. heladis. ficus sub folio grossos. nec supra foliū nasci fi
cus. & procces ht: qs hactenus pdomos uocat: in liconio maxime. Sut

De biferis & triferis arboribus.

etiā biferę in hisdem. Nicea insula Caprifici triferę sunt: pmo fetu se
quens euocatur: sequenti tertius. Hui fici caprificant. Et caprifici aūt
ab aduersis foliis nascutur. bifere & i malis ac piris. queda sicut & pco
ces. Malus siluestris bifera sequens eius fructum post arctuꝝ in apri
cis maxime. Vites quidem & triferę sunt: quas ob id insanas uocant. qm
in his alia maturescant. alia turgescut. alia florent. M. varro auctor ē
uitem fuisse smyrnę apud matren triferum. & malū in agro cosentio.
Haec aūt euenit ppetuo in uenetia pice agro: de quo pta alias ē soli fer
tilitas. Trifera est & cupressus. Namqz baccę eius colligunt mense ianua
rio & maio & septenbri. ternasqz eaꝝ gerit magnitudis. Est uō & in
ipsis arboribus etiā onustis peculiaris drīa. summa sui pte fertilior ē ar
bustus greus inferiore. in glandes. fici. tamariste. Omnes quo magis sene
scunt eo maturius ferunt. & in apricis locis. nec pingui terra. Siluestri
ora omnia tardiora. Quedā ex his oio nec maturescut. Itemqz subarant
aut q ablaqant celeriora neglectis. Haec & fertiliora & ianuz ętatis
drīa. Amigdala n. & pirus in senectta fertilissimę ut glandifer: & q
da genus ficoꝝ. Cetera eius iuuenta: tardiusqz maturates: qd maxīe notat

in uitibus. Vetustioribus eni(m) uina melius. nouellis copiosius. Celerrime uo senescit. et in senecta deteriore fructum gignit malus. Nanq(ue) et minora poma puenitu(n)t & uermiculis obnoxia. qn et i ipa arbore nascitur. Ficus sola ex omnium arbor(um) fetu: maturitatis cam meditat(ur). Jamq(ue) de exporteriis. qm maiora sunt pcocia pposteris. Oia aut celerius senescit prefecunda. qn & protinus moriuntur. Aliqua celo fecunditate oez e blandito: quod maxime uitibus euenit. Contra morus tardissime senescit. fructus minime laborans tarde. & quor(um) trista materies: ut acer palma. populus. subarata ocius senescunt. Siluestria aut tardissime atq(ue) in totu omnis cura fertilitatem adicit. fertilitas senectam. Jdeo & pflorent etia. & q germinat tota pcocia fiut. qm omnis infirmitas celo magis accidit. Multe pta gignut: ut dixim in gladiferis: inter que laurus uuas suas. maximeq(ue) sterilis q no gignit. aliud ob id a quibusda mas existimatur. Ferunt & auellane iulos compactili callo ad nihil utiles. Plurima uo buxus. Nam & seme suu & granu: qd gratecon uocant. & a septentrione uiscu. a meridie hipearde. quis pta: mox paulo: interdumq(ue) pter: res quaternas hnt. Arbores queda simplices: qbz a radice caudex unus & rami frequtes. ut olaue. fico. uiti. Quedam fruticosi gnis: ut paliurus. mirtus. Jtem nux auellana qn imo melior & copiosior fructu in ptes dispersa ramos. Jn quibusdam oio nullu: ut i suo genere buxi. lotho. transmarine. Queda bifurce. atq(ue) etia nignas ptes diffuse. queda diuidue. & nec ramose. ut sambuci. queda indiuiduae ramose: ut pisce. Quibusda ramoru ordo. sicut picee. abieti. alii incoditus: ut robori. malo. piro & abieti quide subiecta diuisura. ramiq(ue) i celum tendetes. non in latera pni. Mix cacuminibus eor(um) decisis moritur. totis uo de truncatis durat. & si in terra qua rami fuere pcedat: quod supest uiuit. Si uo cacumen auferat(ur) tota morit(ur). Alia ab radice brachiata: ut ulmus. alia in cacumine ramosa. ut pinus. Lothos siue faba greca qua rome a suauitate fructus siluestris qde. sed cerasor(um) pene na. lothon appellant. pcapue domibus expetit ramor(um) petulatia: breui caudice. latissima expaciantiu umbra. & in uicinas dom sepe transilientiu. Nulla opacitas biuior. nec affert sole hieme decidentibus foliis. Nullus cortex iucudior: aut oculos excipiens blandius. Nullis rami longiores: ualidioresq(ue) aut ptes: ut dixisse totide arbores liceat. Cortice pelles tingut. radice lanas. Malis propriu genus ferar(um) u. rostra reddit adherentibus uni maximo minoribus. Ramor(um) aliq ceci qui no germinat qd na fit. si non eualuere: aut pena cu amputatis cicatrix hebetauit. Que diuiduis in roma na est hec uiti in oculo: arundini in geniculo. Omnia terre pxia crassiora in longitudine excrescut. abies. larix. palma. cupssus. ulmus. & siqua uni stirpia ramosar(um). Caerasus etia in xl. cubitor(um) trabes: aequali

Que celerime senescant.

De Moro.

De Siluestriu etate.

Quarunda gignitura

De Buxo.

De Loth: siue faba greca

De ramis. et cortice et radicibus arborum.

per totũ duorum cubitorum crassitudine reperitur. Quaedã statim in ramos spargantur: ut mali. Cortex aliis tenuis: ut lauro. tiliae. aliis crassus: ut robori. aliis levis: ut malo. fico. idem scaber robori. palmae. omnibus in senecta rugosior. Quibusdã rumpitur sponte: ut uiti. quibusdã etiã cadit: ut malo. unedoni. carnosus suberi. populo. membrana ut uiti. arũdini. libris ut tiliae cerasso. multiplex tunicis: ut uitibus. tiliae. abieti. Quibusdã simplex. ut fico. arundini. Magna et radicũ differentia. Copiosae fico. robori. platano. breves et angustae malo. singulares abieti. lariti. singulis enim innititur. quamquam minimis in latera dispersis. crassiores lauro et inequales. Item oleae cui et ramosae ac robori carnosae. robora suas in profundũ agunt. Si uirgilio quidem credimus aesculus quantum corpore eminet: tantum radice descendit. oleae malisque et cupressis persumma cespitũ. Aliis recto meatu. ut lauro. oleae. aliis flexuoso: ut fico minutis haec capillamentis hirsuta ut abies. Multaeque silvestriũ: e quibus montani pertenuia fila decerpentes. spectabiles lagenas et alia uasa nectunt.

Quidam non altius descendere radices quam solis calor tepefaciat: idque natura loci tenuiores grauissime dixere quod falsum arbitror. Apud auctores certe inuenitur abietis translata quum transferret octo cubitorum in altitudine. nec totã refossam. sed abruptam. maxima spacio atque plenitudine et citri est. ab ea platani. roboris et glandiferarum. Quarumdã radix uiuatior superficie: ut lauri. itaque quum trunco inaruerit recisa etiã laetius fructificat. Quidã breuitate radicũ celerius senescere arbores putat. quod coarguunt fici. quarum radices longissimae et senectus ocissima. Falsũ arbitror et quod aliqui prodidere radices arborum uetustate. indiuisa enim est annosa quercus euersa in tempestatibus. ut ingerũ soli amplexa. prostratas restitui plerumque et quadam terrae cicatrice uinescere. Vulgare est et familiarissimũ hoc platanis: quae pluimũ uetorum concipiunt: propter densitatem ramorum quibus amputatis: leuiato onere in sua scrobe reponuntur. factumque iam est hoc et in glandibus oleisque: ac multis aliis.

De prodigiosis quibusdam arboribus quae surrexerunt.

Est in exemplis et sine tempestate ullaue causa: quam prodigii cecidisse multas: ac sua sponte resurrexisse. Factum hoc populi ro. quiritibus ostentũ cymbricis bellis nuceriae in luco iunonis. ulmo postquam etiã cacumẽ amputatũ erat. quoniam in ara ipsam procumbebat: restituta sponte ita: ut protinus floreret. A quo deinde tempore maiestas populi ro. resurrexit: quae ante uastata cladibus fuerat. Memoratur hoc idem factum et in philippis: salice procidua atque detrũcata. et stagyris in museo populo: alba oĩa fausta homis. Sed maxime mirum an trandi platanus etiã circumdolatis lateribus restibilis sponte facta: uiteque reddita. XV. cubitorum crassitudine. iiii. ulnarum.

Quibus modis sponte nascantur

¶ Arbores quas naturae debeamus: tribus modis nascuntur: sponte: aut semine: aut radice. Cura ingeniosior extitit de qua suo dicemus uolumine. Nunc enim totus sermo de natura est: multis modis: mirisque memorabili.

Quod non omnia ubique nascantur.

Nanque non omnia in omnibus locis nasci docuimus. nec translata uiuere. Hoc quoque alias fastidio. alias contumatia: saepius imbecillitate eorum quae trans

lata uiuere ferunt euenit. alias caelo inuidente. alias sole repugnãte fasti
dit. Balsamũ alibi nasci nõ q̃ in syria maluit. fere nec nõ et palma nasci
ubiq3: aut nã parere ut quũ promisit ondit. q etiã educare quesiuit tanq̃
in uita pepit non hĩt uires. Frutex tinami in syrie uicina puenire nõ fertur.
Amomi nardiq3 delitie ne in arabiã: quidã ex india et naue peg̃nari. Tepta
uit .n. seleucus rex. Illum maxime mirꝝ. ipas pleꝝq3 arbores exorari ut ui
uant atq3 transmigrent aliqñ: et á solo ĩpetrari: ut alienas alat: aduenasq3
nutriat: coelu nullo mõ flecti. Viuit in italia piperis arbor. Cassie uõ etiã
in septentrionali plaga. uixit et in lydia thuris. Sed unde sorbentes sucum
omẽz ex his solis toquentes uel lacrimã. Illum pximme mirꝝ mutari naturã
in hisdem locis atq3 impulso ualere. Cedrum aestuosis ptibus dederat et
in liciis frigidisq3 montibus nascatur. Frigus inimicũ lauro fecerat. sed in
olympo copiosior nata est. Circa bosphorꝝ cimeriũ in panthicapeo urbe
omĩ mõ laborauit mitrydates rex et cetera incole sacrorꝝ certe cã. laurũ
mirũq3 hre nõ contigit quũ arbores abundent ibi punice. ficiq3. iã mali:
et piri laudati sint: frigidas eodẽ tractu nõ genuit arbores: pinũ: abietẽ
piceã. Et qui attinet a pontum abire. Iuxta romã ipaz castanee cerasi
q3 egre pueniũt. psica in tusculano. nam nuces grece cũ tedio inseruntur.
tarracina siluis scatet earꝝ. Cupressus aduena et difficillime nascẽtiũ
fuit: ut de qua uerbosius: sepiusq3 q̃ de oĩbus aliis prodiderit cato. Inatu
morsa. fructu supuacua. baca storua. folio amara. odore uioleta. ac ne
umbra qde gratiosa. materie rara: ut pené fruticosi gñis diti satia: et io
funebri signo ad domos posita. femina sterilis diu mete: demũ aspectu nõ
repudiata. distinguẽdis tñ pinorꝝ ordinibus. Nunc uõ tonsilis fcã in den
sitate parietum cohercitaq3 gracilitaq3: ppetuo tenera. Trahiturq3 etiã in
picturas opi historiarꝝ. uenatus classesue. et imagines reꝝ. tenui folio:
breuiq3 et uirente supuestiens. Duo gñã earꝝ: meta in fastigiũ cõuoluta
q et feiã appellatur. mas spgit ex se ramos: deputatq3 et accipit uitẽ. Vtq3
autem immittatur in ptticas asseresue: amputatiõe ramorꝝ qui .xiii. ãno de
nariis singulis ueneunt. questuosissima in scaturatiõe silua: uulgoq3 dotem
filiarꝝ antiqui plantaria appellabat. Huic patria insula creta: q̃q̃ cato
tarentinã eam appellat: credo q pmũ eo uenerit et marenaria. succisa
regerminat. sed in creta quocumq3 loco terra mouerit quispiã nisi inãli
hoc gignitur: protinusq3 emigrat. Illa uõ et nõ appellato solo ac spõte maxi
meq3 in ideis motibus: et quos albos uocãt. summisq3 iugis: unde niues nũquã
absint: plurima qd miremur. Alibi nõ nisi in tpr puenicns: et nutrice
magnoq3 fastidiens. Nec terre tñ nã circa hos refert: aut ppetua caeli. Ver
et quedam tpraria uis imbriũ. Aliq pleꝝq3 semina afferunt et certo fluunt
genere. aliq et incognito qd accidit cyrenaice regioni quũ pmũ ibi laser
pitiũ natũ est: ut in herbarꝝ nã dicem?. Hedera iã dr in asia nasci: ne

Q nõ alibi nascant̃ arboẽs.

De cupresso. et q ex terra noua aliquã na scant̃: q in ea an̄ nõ fuert.

de hebere nã et gñibus.

De hedere nã & generibus.

Nata est silua ubi proxima mibre: piceo crassoq3 circater urb rome año. cccc. xxx. Hederã iã dr in asia nasci negauerat theophrastus. nec ĩ india nisi ĩ monte mero. qn & arphalũ omi mo laborasse ut sereret ea ĩ media: frustra. Alexandrũ uõ ob raritate: ita coronato exercitu uictorem ex india redisse exemplo liberi pris. Cuius dei & nuc adornat tyrso galeas. qn & ac scruta tracie ppli in solennibus sacris. Inimica arbor satis omnibz. sepulcra q3 ac muros irrupens. Serpentũ frigori gratissima: ut mirũ sit illam in honore ullo habitam. Duo eius gña. pma ut reliquarũ mas & femina. Maior traditur mas corpore & folio duriore ac pinguiore & flore ad purpurã accedete. Utriusq3 aũt flos silis est rose siluestri: nisi qd caret odore. Speties hoꝝ gñm tres. Est em candida & nigra hedera: tertia q3 uocat helix. & iamm he species diuidũtur in alias. qm est aliq̃ fructu tm candida. alia & folio. fructum quoq3 candidũ ferentiũ. aliis densus acinus & grandior racemis in orbe circuactis qui uocatur coteribi. Item selenitũ est. Minorũ acinus sparsior racemis. Siti mõ in nigra alicui: & seme nigrũ. Alii croteratũ. cuius coronis poete utũtur: foliis minus nigris. quã quidã nisiam. alii bacciã uocat maxim̃ inter nigras corimbus. Quidã apud graecos & iam̃ duo gña hui faciunt: a colore acinoꝝ erithramũ & thirsocarpũ. plimas autẽ habet drias helix. qm folio maxĩe distant. parua sunt & angulosa concinniora q3: qum reliquoꝝ gña simplicia sint. Distat et longitudie internodioꝝ p̃cipue tm sterilitate. qm fructum nõ gignit. Quidã hoc ętatis esse non gñis existimant. pmo quia helicẽ putant fieri hederã uetustate: hoꝝ error manifestus intellr. qm helicis plã gña repiunt̃. sed tria maxĩe insignia. herbacea ac uirens: q̃ plima est. altera candido folio. tertia uersicolor quę tracia uocat̃. Et iãm herbacęę temuiora folia & in ordine digesta densioraq3. In alio gñe diuersa oĩa & in uersicoloris. alia temuioribus foliis & similiter ordinatis densioribusq3. altera neglecta. In oĩa maiora quoq3 ac minora sunt folia: maculaꝝ q3 habitu distant & in candidis alia sunt candidiora. Adolescit in longitudiem maxĩe herbacea. Arbores aũt necant candida omneq3 sucũ auferendo tanta crassitudie auget̃: ut ipa arbor fiat. Signa eius folia maximũ atq3 latissima inanias erigentes: quę sunt ceteris inflexę racemis: stantes ac sub recti. Et q̃q̃ oium gñi raditosa brachia: huic tm maxime ramosa ac robusta. Ab ea nigre. sed pprũ albę: q̃ inter media folia emittit brachia utrinq3 semp amplectens hoc & ĩ muros: q̃uis ambire nõ possit. Itaq3 etiã plibus locis intercisa uiuit tm: diuatq3 & totide initia radicũ het quot brachia. quibus incolumes & solidas arbores frangit ac strangulat. Est in fructu driã albę nigreq3 hedere. qm aliis tanta amaritudo acini: ut aues nõ attingant. Est & rigens hedera q̃ sine ãminiculo stat: sola oĩu3 generũ ob iduocata cissos. e diuerso nuq̃ nisi humi repes chame

gen̄ hedere quo utebãtur olim poetę.

cissos. Similis est hedere cilicia quidem profecto. sed in graecia frequentior quam uocant similacem: densis geniculata caulibus spinosis. fruticosa ramis. folio ceu hedera paruo non anguloso ac reticuloso: emittente pampinos: flore candido: olente lilium. fert racemos lambruscae modo non hederae. colore rubro: complexa acinis maioribus nucleos ternos minoribus singulos nigros durosque: infausta omnibus sacris et coronis: quoniam sit lugubris uirginis eius nominis propter amorem iuuenis croci mutata in hunc fruticem. id uulgus ignorans plerumque festa sua polluit hederam existimando. sicut in poetis aut libero patre: aut sileno: quis enim nescit quibus coronarentur. E similace fiunt codicilli peculiarisque materiei est: ut ad mota auribus leuem sonum reddat. Hedere mira proditur natura ad experienda uina. si uas fiat e ligno eius: uina transfluere ac remanere aquam. si qua mixta fuerit. Interea qui frigidis gaudent aquaticos frutices dicere conuenit. principatum in his tenebunt arundines: belli pacisque experimentis necessarie: atque etiam deliciis grate. Tegulo earum domus suas septentrionales populi operiunt: durantque eius alta tecta. et in reliquo uero orbe et cameras leuissime suspendunt: chartisque seruiunt calami egypti maxime cognatione quadam papiri. probatiores tamen gnidi: et qui in asia circa anaeticum lacum nascuntur. Nostratibus fungosior subest natura: cartillagine bibula quae cauo corpore intus supra tenui inarescit ligno: fistulis spatiosa semper acie geniculata. Ceterorum gracilitas nodisque distincta: leui fastigio tenuatur in cacumina crassiore paniculae coma: neque haec superuacua. At si pluma strata cauponarum replet: aut ubi limosiore callo induruit: sic in belgis contusa et interiecta nauium commissuris ferruminat. textus glutino tenatior. rimisque explendis fidelior pice. Calamis orientis populi bella conficiunt: calamis spicula addunt irreuocabili hamo noxie mortem accelerant. est poena addita calamis. Fitque ex ipso telum aliud fracto in uulneribus. his armis solem ipsum obumbrant. propter hoc maxime serenos dies optant. odere uentos et imbres qui inter illos pacem esse cogunt. Ac si quis ethiopas. egyptum. arabas. indos. scytas. bactros. sarmatarum tot gentes et orientis. omniaque parthorum regna diligentius computet. aequa ferme pars hominum in toto mundo calamis superata degit. papirus hic usus in creta: bellatores suos precipitauit. sed in hoc quoque ut in ceteris rebus uicit italia: quoniam nullus sagittis aptior calamus quam in rheno bononiensi amne cui plurima inest medulla: pondusque uolucre: et contra flatus quoque peruicax: libro quippe non eadem gratia. Bellicis hec et creticis commendati omnibus: quamquam preferant indice: quarum alia quibusdam uidetur natura. quoniam et hastarum uice prebent: additis cuspidibus. Arundini quidem indice arboreae ea amplitudo qualem uulgo in templis uidemus. Differre mares ac feminas in his quoque indi tradunt. Spissius mari corpus. femine capacius. Nauigiorum etiam uice prestant: si credimus singula internodia. Circa acesinem amnem maxime nascuntur. Arundo omnis ex una stirpe numerosa: atque etiam recisa fecundius resurgit. Radicis natura

De Similace que et hedera cilicia

Mirabile experimentum hederae

De aquaticis fruticibus scilicet arundinibus et calamis. et quarum usus fuerit ipsorum

Genera calami. xxvii.

Calami bellis apti.

Commendatio calami bononiensis

uiuax geniculata: & ipã folia inducis tanta breuia oibus uõ á nodo orsa cũ
complexo tenues p ambitũ inducũt tunicas. atqȝ á medio internodio quũ
plurimum desinunt uestire ptumbutqȝ. Latera arundini: chalamoqȝ i ro
tunditatem: bina sup nodos: alterno semp inguine alter ad dexterã fiat
alter supiore geniculo: á leua p uices. Inde exeunt aliqñ rami: qui sunt

Gnã calami plima.

calami tenues. plura aũt genera. alia spissior: densiorqȝ geniculis breuibus
internodiis. alia rarior maioribus: tenuiorqȝ & ipa. Calamus uõ alius totus
concauus quẽ syringiam uocant: utilissimus fistulis. quoniã nihil ẽ ei cartil
laginis atqȝ carnis. Horcomeno & cotinuo foraminẽ peruiũ: quẽ aut leti
aõ uocant. hic tibiis utilibȝ utilior: fistulis ille. Est alius crassiore ligno et
tenui foramine: imo totũ fungosa repleri medulla. alius breuior. alius pceri
or. exilior: crassiorqȝ: fructicosissimus qui uocat donax. nõ nisi i aquati
cis natus. Quoniã & hec drĩa est: multũ plata arũdine q̃ in siccis puerat
suũ genus sagittario calamo ut diximus. sed cretico longissimus interno
diis: obsequiũqȝ quo libeat flecti calefacto. Drĩas faciunt & folia nõ
multitudie: uer & colore. Valida laconicis. & ab una pte densiora quales
in totũ circa stagna gigni putãt. Dissites amnicis: longisqȝ uestiri foliis
spaciosius á nodo scandentem cõplexu. Est & obliqua arundo nõ in cel
situdine nascens. sed iuxta terram: fruticis modo se spargens: suauissima
in teneritate animalibus: uocat á quibusdã elegia. Est & in italia nas

Pro Dentibus.

cens adarcha nõie palustris ex cortice tm̄. sed ipa coma utilissima detibȝ.
qm uis eadẽ quẽ sinapi. De orchomenii arundinetis flaccus acuratius di
ci cogit. Admiratio antiqua caratiam uocabat crassiorẽ: firmioremqȝ: plo
ciam uõ subtiliorẽ: hanc in insulis fluitantibus natare. illas in ripis ex
patiantis lacus. Tertia arundo est tibialis calami: quẽ auleticon uocat:
Nono hic ãno nascebat: nã & lacus intremeta huiũ tpris spatio seruabat: p
digiosius: signũ amplitudiez biennio extendisset. qd notatũ ap cheroniã
infausto atheniensiũ: & lebaida sepe uocat. influente cephisso. Quũ igr
anno pmanserit inundatio proficiunt i aucupatorii quoqȝ aplitudiem uocã

Arundo canora: ... ité drĩe & gnã eius.

tur zengithe. Cõn bombicie maturũ reapco graciles feminar latiore fo
lio atqȝ candidiore. modica lanugine: aut oĩo nulla: spadonũ nõie insig
nibus. Huic erat armamẽta ad inclusos cantus nõ silendo & reliquo cure
miraculo: ut uenia sit argento iã potius caui. Caedi solebant tempestiue
usqȝ ad antigenẽ tibicinẽ quũ adhuc simplici musica uterentũ. Subarctu
ro sic pparate: aliquot post annos utiles esse incipiebat. tũc quoqȝ multa do
manda exercitatione canẽ tibie ipe educende cõprimentibus se lyguri
bus: quod erat illis theatrorũ moribus utilius. Postq̃ uarietas accessit:
& cantus quoqȝ luxuriãtes cedi stultitia cepte. & fieri utiles intimatu ap
tioribus earũ lingulis ad flectendos sonos: q̃ inde sunt & hodie. sed tũc ex
sua quaqȝ tm̄ arundine congruere psuasum erat: & eã q̃ radice antecess

serat. leui tybie conuenire: que cacumen dextere inmensum quintum platis
quas ipse cephisus abluisset. mire satrificet. quorum e buxo ludicre uere toto
ossibus: que asininis et argento fiunt. Aucupatoria arundo a panorito lau
datissima. piscatoria abaritana ex africa. Arundinis italie usus ad ui
neas maxime: cato seri eam iubet in humidis agris bipalo subacto prius so
lo oculis dispositis interuallo ternorum pedum simul et quorundam unde aspergi
fiant concordare amicitiam.

De salice genera eius viii.

Salicis uero circa quam nulla aquaticiarum
utilior: licet populi uitibus placeant et cetube durent: licet alni sepes muni
ant: totraque erumpentium amnium impetus riparum muro in tutela ruris excu
bent: in aqua sate cese que densius innumero herede psint. Salicis statim plura genera
Nanque et in proceritatem magnam emittit uirgis uinearum perticas: paruitque baltheo
cortias uincula. et alie uirgas sequaces adiuncturas laeticie. alias pte
nues uiminibus texendis spectabili subtilitate. Rursus alie firmiores
corbibus: ac plurime agricolarum suppellectili candidiores ablato cortice: le
uique tractatu: ut melioribus uasis quam ut ne corio fiant eodem atque etiam suppi
narum in delicias cathedrarum aptissime. Et cedue salici fertilitas densior quam
tonsura ex breui pugno uerius quam ramo: non ut uenuir in nouissimis curada
arbore. Nullius quippe tutior redditus est: minoris ue impendii: aut tempe
statum securior. Tertium locum ei in estimatione ruris cato attribuit: poreque
quam oliuetis: quamque frumento aut pratis. nec quia desint alia uincula.

Que preter salicem utilia sint ligaturis.

Siquidem et
genste et populi et ulmi et sanguinei frutices et betule et arundo fissa et
arundinum folia ut in lyguria: et uitis ipsa: recisisque aculeis rubi alligant
et intorta corillus. Mirumque contuso ligno altaii maiores ad uincula esse
uires. Salix autem papua dos findit: greca rubens: candidior amerina
sed paulo fragilior. io solido ligat nexu. In asia tria genera obseruant. nigram
utiliorem uiminibus. candidam agricolarum usibus: tertiam quam breuissima est
helicem uocant. Apud nos quoque multi totidem generibus nomina imponunt. Vimi
neam uocant eandem purpuream: alteram itelinam a colore quam sit tenuior
tertiam callicam que tenuissima.

De Scirpis.

nec in fruticum nec in ueprium caulium ne
que in herbarum: aut alio ullo quam suo genere numerent iure scirpi: fragiles palustres
que et teguli tegetesque: e quibus detracto cortice candele luminibus et fune
ribus seruiunt. Firmior quibusdam in locis earum rigor. Nanque his uelificant
non in pado tantum nautici: uerum et in mari piscator africus: praeposterum more: uela
intra malos suspendens. Et mapalia sua mauri tegunt. proximeque estimanti hi
uideatur esse: quo in interiore parte mundi papiri usui. sed fruticosi generis sunt.

De Rubis et sambucis.

Inter aquaticas et rubi atque sambuci fungosi generis: aliter tamen quam ferule. quippe plus
ligni utique sambuco. ex qua magis canoram bucinam tubamque credit pastor.
Ubi caule ubi calorum cantum frutex ille non exaudiat. Rubi mora ferunt. et
alio genere similitudinis rosae quam uocatur cynosbatos. Tertium genus ideum uocant
greci a loco tenuiore: quam cetera. minoribusque pinnis et minus aduncis.

Con̄ lippitudīez.
p Stomacho.

Flos eius con̄ lippitudīez illinitur ex melle: & igne sacr̄. Con̄ stomachi quoq3 uicia bibit̄ ex aqua. Sambuci acinos h̄nt nigros atq3 paruos. humors lenti inficiendo maxime capillo: qui & ipi aqua decocti manduttur.

De Suc̄is arbor̄. & natura matia.

Humor & cortici arbor̄ est: qui sanguis ear̄ intelligi debet. Non ide oib3. Ficis lacteus: huic ad caseos figurandos coaguli uis. Cerasis gumosus. ulmis salmosus: lentus ac pinguis. malis: uitibus: piris aquosus. Vinaciora quibus lentior atq3 in toto corpore arbor̄: ut reliquor̄ aialiu cutis: sanguis. caro. nerui. uene. ossa. medulle. p cute cortex. mir̄ ijs i moro medicis suci querentibus ue hora diei s̄ota: lapide incisus manat: altius fractus sitit̄ uidet̄. pximi plerisq3 adipes h̄i uocant̄ a calore. alburnū mollis ac pessima ps ligni etiā in robore facile putrescens. teredini obnoxia: qr semp amputabit̄. Subest huic caro cui ossa id ē mat̄e optimū. Alternat fructus quib3 siccius lignū ut oleā magis: q̄ quibus carnosum ut cerasis. Nec omibus adipes carnesue large: sicuti nec aialiū: acerrimi neutr̄ h̄nt. buxus. corn̄. olea. nec medullam: minimuq3 etiā sanguinis sicuti ossa nō h̄nt sorba carnem sambuci & ptime ambe medullam. nec arūdines. Maiore ex pte i quarundā arbor̄ carnibus pulpe ueneq3 sunt. Distinxime ear̄ facile: uene latiores: candidioresq3 pulpe fissilibus insunt. ideo fit ut aure ad caput trabis: q̄ licet plonge admota ictus ab altero capite ut grauis sentiat̄ penetrante rectis meatibus sono. unde dephenditur an tota sit materies: non discq3 tocisa. Quibusdam sunt tubera: sicut sunt i carne glandia. In his n̄ uena. nec pulpa: quodā callo carnis in se touoluto. hoc ptiosissimū in citro & acere. Cetera mensar̄ gn̄a fissis arboribȝ circinant in pulpā. aliogn fragilis esset uena in orbem arboris caesa. fagis pectines transuersi in

M. curii fagū poculū.

pulpa ap antiquos. Inde & uasis honos. M. curius iurauit se ex pda nihil attigisse pter gustū faginū quo sacrificaret. Lignū in longitudīez fluctuat: ut que pars fuit a radice ualidius sidat. Quibusdā pulpa sine ueis mero stamine & tenui constat. hec maxime fissilia. alia frangi celeriora q̄ findi. quibus pulpa nō est. ut olee. uites. At e cōtro totū a carne corp̄ fito: tota ossea ē ilex. oruis. robur. citissus. morus. hebenus. lothus. & q̄ sine medulla esse diximus. Ceteris nigricans color. fulua corn̄ i uenabulis nitet: incisuris nodata ppr decore. cedrus & larix & iuniperus rubent. Larix femina h̄nt quā greci uocāt aegida: mellei coloris inuentū pictorū tabellis. imortale nullisq3 fissile rimis. Hoc lignū proxime medule est in abiete leuson greci uocant. Cedri quoq3 durissima: que medule pxia ut in corpore ossa. Ceraso mō hīnā & sambuci interiora mire firma traduut̄. Nanq3 qui uenabula ex ea faciūt: pferunt oibus: constat. n. ex cute & ossibȝ.

De cedendis arboribȝ.

Caedi tempestiuuq3 decorticetur: ut teretes ad tēpla ceterosq3 usus rotūdi quū germinat. Alia cortice i extricabili & carie subnascente ei: materiaq3 nigrescente tigna. & quibus aufert securis cortice a bruma ad fauo-

nium. aut si puenire cogamur arcturi occasu et ante eum fidiculae. Nouissima rone solstitio dies siderum horum reddet suo loco. Vulgo satis putant obseruare ne qua dedolanda sternatur an editos suos fructus. Robur uere caesum teredinem sentit. bruma aut neqz uitiat neqz pandat. alias obnoxium etiam: ut torqueat sese: findatqz. qd in sube tempestiue quoqz caeso euenit. Infinitum refert et lunaris ro. nec nisi a xx in xxx caedi uolunt. Inter omnes uo conuenit utilissime in coitu eius sterni: quem diem alii interlunii. alii silentis lunae appellant. Sic certe tyberius caesar: cum cremato ponte naumachiario: larices ad restituendum caedi in rhetia pfiniuit. Quidam dicunt ut in coitu et sub terra sit luna qd fieri non pot nisi noctu. si competat coitus i nouissimum die brumae illa eterna sit materies. pxime cum supra dictis sideribus quidam et canis ortum addunt. et sic caesas materies in forum e angustum. Nec nouellae aut ad materiem. nec ueteres utilissime. Circumcisas quoqz ad medullam: aliqui non inutiliter relinquunt: ut ois humor stantibus defluat. Mirum apud antiquos. pmo punico bello classem duillij imperatoris ab arbore excisa. lx. die nauigauisse. Contra uo hierone rege. ccxx. naues effectas diebus xlv. tradit. L. piso. Secundo quoqz punico bello scipionis classis. xl. die a securi nauigauit. Tantum tempestiuas et in rapida celeritate pollet. Cato homi summus in oi usu de materiis hec addit. Prelum e sapino atra potissimum facito: ulmeam pinum. nuceam. hanc atqz aliam materiam omem cum effodies: luna decrescente eximito post meridie sine uento austro. Tunc erit tempestiua cum semen suum maturum erit. Caueto ne p rore trahas aut doles. Idemqz mox nisi in trimestri: lunaqz dimidiata non tangas materiem: tuc ne effodias: aut pcidas abs terra diebz qtuor pxis: quibus luna plena fuit optie eximit. Oio caueto nigram materiem ne doles. ne ue caedas: ne ue tangas nisi siccam. ne ue gelidam: ne ue rorulentam. Tiberius idem et in capillo tondedo seruauit. Interlunia. M. uarro aduersus defluuia pcipit obseruada. Idem a plenilunis larices et magis abietis succisioni sumordio defluit. he oium arborum altissimae ac rectissimae. Nauium malis antenisqz ppr leuitatem prefert abies. Communia his pinos. q aut quadripertitos uenarum cursus. bifidosqz treat: at oio simplices. Fabiorum intestina opia. medulla sectilis optia quadripertitis materiis. et mollior q cetere. intellectus in cortice ptinus pitis. Abietis: que ps a terra fuit enodis e. hac qua diximus rone fluuiata decorat. atqz ita sapinus uocat. Superior pars nodosa duriorqz fustna. Et in ipsis aut arboribus robustiores aquilonie ptes et in totum deteriores. ex humidis opacisqz spissiores. ex apricis ac diuturne ideorum: he inferna abies supnati pfertur. Est gentium quoqz in his dria: alpibus: apeninoqz laudatissime. In gallia iuribus ac mote usago. In corsica. bytinia. ponto. macedonia. deteriore neatica et arcadia. pessima parnasia: et euboea. qm raose.

q rapida celeritas classis parande.

Cato. de agricult. pcept.

Obseruationes queda.

Arborum na scdm situs.

Cont tinea et carie.

nisi et contorte putrescentesque facile. At cedrus in creta. africa. syria lau
datissima. Cedri oleo peruncta materies: nec tinea: nec carie sentit. Iuni
pero eade uirtus q cedro. uasta hec in hispania: maxieque bacce. eius medu
le uis: ubicunque solidior etia q cedrus. publicu omnium uiciu uocant spiras: ubi
se conuolue uenae atque nodi. Inueniuntur in quibusda sic in marmore cent:
id e duritia clauo simil: inimica ferris. et quedam forte acciduntur in lapide

Q verissima. si credim.

comprehenso: aut recepto in corpus: aut alterius arboris ramo. Megaris diu
stetit oleaster in foro: cui uiri fortes affixerant arma: que cortice ambi
ente: etas longa occultauerat. fuitque arbor illa fatal excidio urbis post mo
nita qu oraculo. quu arbor arma pepisset qd succise accidit. ocreis galeis
que intus repertis. ferunt lapides inuentos ita: ad continendos partus esse re
medio. Amplissima arborum ad hoc aeui existimatur rome uisa: quam

De magnitudine arborum.

ppr miraculum tyberius caes. in eode ponte naumachiario exposuerat
aduectam cu reliqua mae: durauitque ad neronis pncipis amphiteatrum.
Fuit aut trabes e larice longa pedes. cxx. bipedali crassitudine equat:
quo intellegebat uix credibilis. reliqua altitudo. fastigium ad cacumen existi
mantibus. Fuit et memoria nra: et in porticibus sceptiorum a M. agrippa
relicta eque miraculi ca que de libitorio supfuerat xx. pedibus breuior:
sesquipedali crassitudie. Abies admirationis precipue uisa est in naui que
ex egypto Caii pncipis iussu: obeliscum i uaticano circo statutu quatuorque
truncos lapidis eiusdem ad sustinendu eu adduxit. qua naue nihil admi
rabilius uisum i mari certu est. Centu xx modii tuc lentis pro saburra
fuerunt. Longitudo spaciu obtinuit magna ex pte ostiensis portus latere leuo.
ibi namque demersa e claudio pncipe: cu tribus ppli molibus: turriu altitu
dine in ea exedificatis obiter puteolano puluere aduectisque. Arboris ei
crassitudo quatuor hominu ulnas coplectentiu implebat. Vulgoque auditur
Lxxx. nummorum: et pluris malos ad eos uenundari usus: rates uo coniecti xlvi.
sestertiis plerisque. At in egypto ac syria: reges inopia abietis: cedro ad clas
ses usi feruntur maxime. Ea in cypro traditur ad undecerem demetrii
succisa. cxxx. pedum longitudinis: crassitudinis uero ad triu hominu coplexu.
Germanie predones: singulis arboribus cauatis nauigant. quarum qdam et xxx
homines ferunt. Spississima ex oi materie: ideo et grauissima iudicatur hebenus
et buxus graciles nam. Neutra in aquis fluitat. nec suber: si demat cortex
nec larix. Ex reliquis scissima: lothosque rome. ita appellatur. Dein robur ex
albur natu: et huic nigricans color: magisque etia citisso. q proxie accede
hebenu uidetur: quamquam non desint qui syriacas therebinthos nigriores affir
ment. Celebratur et theludes noie: calices ex terebinthino solutus facere
torno: pq probat materies omnium. ti sola ungi uult: meliorque olea fit. Co
lor mire adulteratur in glande ac piro siluestri tinctis atque i medicamine
decoctis. Omnibus q dixim spissa firmitas. Ab his proxima e cornus: quamquam

non potest uideri materies ppr exilitate. sed lignu no alio pene q ad ra
dios rotar utile. aut siquid timeandu sit in ligno claui siue figendum:
ceu ferreus. Ilex item & oleaster: & olea atq castanea: carpinus. popūlus
hic & crispa aceris: mo si ulla materies idonea eet: ramis sepe deputatis.
Castratio illa e adimitq uires. Decetero plerisq hor. sed utiq robori tanta
duritia est: ut terebrari nisi madefctm no queat: ne & siquide adactus a uel
li clauus. Ediuerso claui no tenet cedrus. Mollissima tilia eade uidet &
calidissima. Argumentu afferunt: q citissime aciaś rotudat. Calide: mo
rus. laurus. edera. & oms quibz igniaria fiut. Explorator hic usus i castris
pistor q repit. qm ad excutiendu igne: no semp lapidis occasio e. Teritur
ergo lignu ligno: igneq cocipit attritu: exapiente mā aridi fomitis fugi
uel folior facillime conceptu. Sed nihil hedera pstatius q teratur lauro:
laur q terat. probat & uitis siluris alia q lambrusca: & ipa hede modo
arborem scandens. Frigidissima quęcunq aquatica: lentissima aut. & ideo
scutis faciendis apstissima: quor plaga contrahit se protin claudit q suu
uulnus. & obid contumati transmittit ferr. In quo sut gne: fici: ut salix.
tilia. betula. sambucus. pptus. utraq leuissima ex his sicut & salix. ideo q
utilissime. Omnes aut ad cistas: queq flexibili crate constat. hnt & can
dorem rigore. & in sculpturis facilitate. Est leticia platano. sed madi
da sicut alno. siccior eade ulmo. fraxino. moro. ceraso. sed ponderosior.
Rigorem fortissime seruat ulmus. ob id cardinibus crassamtisq portar utilis
sima. qm minime torqtur. pmutada tn sit ut cacumie ab inferiore sit
cardine radix supior. palma e mitis & supior spissa & malus. pirusq n
no acer si fragile & qcunq crispu. In oibus siluestria & mascula dura q cui
q gnus augent. & infecuda firmiora fertilibz. nisi qd in gne mares ferut
sicut cupressus & cornus. Carie uetustate q no sentiunt. cupssus. cedr.
heben. lothos. buxos. taxus. iuniper. oleaster & olea. & reliqua. Tardissie
larix. robur. suber. castanea. iuglans. Rima fixuraq no capit sponte ce
drus. cupressus. olea. buxus. maxie eterna putant. hebenu & cupssum
cedrq: claro de oibus iudicio. In templo ephesiane diane. ut pote tota
asia extruente: quu cccc. anis factum sit: conuenit tectum eius esse ce
drinis trabibus. De ipo simulacro dee ambigit. ceteri ex ebeno esse tradunt.
Mutianus ter consul ex his qui pxie uiso eo scpsere: uitigineu & nuq muta
tum septies restituto templo. Hanc mat elegisse: eande conetia nom ar
tificis nuncupans. qd equide miror: quu antiquiore minerua no quoq mo
libero pre uetustate attribuat. Adicit mltis foraminibz nardi rigari: ut me
dicatus humor alat: teneatq ucturas: quas & ipas esse modico admo mi
ror. Ualuas esse e cupsso: & ia. cccc. prope anis durare. materie omne no
ue silem. Id q notandu: ualuas in glutinis copage qdrienio fuisse. Cupres
sus inter eas electa: qm pter cetera uno gne mę: nitor maxie ualeat ae-

Ad igne excutiendu.

Que cariem & rima non sentiant: & earude ppetuitate.

Templu diane ephesi. firmitate edificii clar.

Nardi uirtus.

Iouis simulacrum ex cupressu uetustate clarum.

ternus. Non e simulacrum iouis in arce e cupresso durat conditū dclxi. ano dicatū. Memorabile etiā utice templū apollinis ubi cedrorum trabes durāt ita ut posita fuere pma urb ei origine. cccclxxviii. Et in hispaniis aunt templū diane a zacinthio aduecte cū conditoribus. āno. cc. ante excidiū troie ut auctor est bochus. Infra oppidū ipm id hn̄ cui pepcit religione inductus hanibal: iuniperi trabibus etiā nūc durantibz. Sup oīa memorat helix aulide eiusdē dee sectis an troianū bellū exedificata. qm gnā nōē scientia obliterata in plenū dici pot utiqz q odore pcellerat: ea eternitate prestare. A predcās morus proxie laudat que uetustate et nigrescit: et q dā tam in aliis diuturniora sūt usibus q̄ alia. Vlmus in pfatu firma. robur defossū: et in aquis quercus obruta. Eadem sup terrā rimosa facit opa: torquēdo sese. Larix in huore pcipua: et alnus nigra. Robur marina aq̄ corrumpit. Non improbat in aqua fagus et iuglans. Haec qde in his q defodiunt uel pncipales. Itē iuniperus eadē et subdialibus aptissīa. fagus et cerrus celeriter marcescūt. Aesculus quoqz huoris impatiens. Contra adacta i terra in palustribus alnus aeterna: onerisqz q̄tulibet patiens. Cerasus firma. ulmus et fraxinus lente. sed facile pandūtur: flexiles tn̄: stantesqz atq circumcisura siccitate fideliores. Laricem i maritimis nauibz obnoxiā teredini tradunt. et omīa pter q̄ oleastrum et oleā. Quedā .n. i mari. qdā in terra

Quedam in terra et alia i mari uitiis obnoxia.

uitiis oportuna: infestantibus. Quattuor genera teredinis capite ad portionē grauissimo rodūt dentibus. he tn̄ in mari sentiūtur. nec aliam putāt teredinē pprie dici. terrestres tineas uocāt. Culicibus uō similes thripas. quarum alii et a uermiculorum gnē: et eorum alii putrescente suco ipa materie. Alii pariūt: sicut in arboribus ex eo qui cerastes uocant. quiu tn̄ eroserint: ut circuagant se. gnānt alii. hec nasci phibet i aliis amaritudo ut cupsso: in aliis duritia ut buxo. Tradunt et abiete circa germinatōis decorticatā qua diximus luna aquis nō corrupi. Alexandri magni comites prodiderūt in tyle rubri maris insula arbores esse ex quibus naues fiēnt quasi. cc. annis durasse inuentas. et si mergerent incorruptas. In eadē esse fruticē baculis tn̄ idoneū crassitudīs uariū tigrū macilis ponderosum. et quū in spissa cecidit: uitri mō fragile. Apud nos materie finduntur aliquē spōte: ob id architecti eas fimo illitas siccari iubent: ut afflatus nō noceant.

De Teredinibus.

De materiis architecti. et que materies ad qd utilis.

pondus sustinere ualide abies. larix. etiā in transuersum posite robur: olea incuruatur: ceditqz ponderi. Ille renititur. nec temē rupunt prius q̄ carie q̄ uiribus deficiunt. palma arbor ualida. in diuersum .n. curuatur. et populus contra oīa inferiora pandur. palma econtrario fornicati. pinus et cupressus: aduersus cariē tineasqz firmissime. facile pandat iuglans. fiūt .n. et ex ea trabes. frangi se pnunciat strepitu: qd et mandro accidit quū e balneis territi sono pfugerūt. pinus. picee. alni ad aquarum ductus cauātur intus. obrute terra plurimis durat annis. Eedem si nō tegant: cito se

nescunt. Miro modo fortiores: si humor extra quoq3 supersit. Firmis
sima infra tectum abies. Eadem ualuarum repagulis. & ad quecunq3 li
beat intextura opa aptissima. siue graeco. siue campano. siue siculo fa
brice artis gñe spectabilis iumentorum crinibz pampinato. & eadẽ cũnt
maxie sodalis sociabilis glutino in tm. ut findatur añ q̃ solida ẽ. Ma
gna aut & glutinatio: ppea q3 sectilibus lamis: ac in alio gñe operiuntur.
stamineam hoc usu probant uenã. & uocant ferulaeã argumento siti
tudis. qm lacunosa & crispa i omi gñe & glutinũ abdicat. Queda et
inter se: & cũ aliis insociabili glutino sicut robius. nec fere coherent nisi
silia nã. ut sicut quis lapide lignũq3 nõ coniungit. Cornu maxie audiũ.
sorbus. carpinus. buxus. postea tilia. cuicũq3 opi facilia. Flexibilia oma
que lenta diximus. pterq̃ morus & caprificus durabilia. ac secti que modi
ce humida. Arida .n. latius. qua intus ascendut. Virida pter robur & buxum
ptinatius resistunt. serrarum q3 dentes replent equalitate tecti. qua de cã alter
na inclinatione eperunt scrobe. Obedientissiã quocũq3 in ope fraxinus.
eadẽ q3 corillo hastis melior. cornu leuior. sorbo lentior. Gallica uõ etiã
ad currus flexibilis. Vitẽ emularet ulmus ni pondus eet in culpa. Fatilis
& fagus. q̃q̃ fragilis & tenera. Eadem sectilibz laminis in tenui flexilis. ca
psisq3 ac scrineis sola utilis. Secatur in laminas ptenues & ilex colore quoq3
non ingrata. sed maxie fidatisq3 terant. ut rotarum assibus. ad quos lento
se fraxinus: sicut duricia ilex e utraq3 legit ulmus. Sunt uõ & parui us
fabriliũ ministeriorum insignes. ideoq3 proditum terebrarum uaginas. ex olea
stro. buxo. ilice. ulmo. fraxino. utilissimas fieri. ex hisdẽ malleos maiores
q̃ e pinu & ilice. Et his aut maior ad firmitatẽ cã tempestiue cesure. q̃
in natura. quippe quũ ex olea durissimo ligno cardines in foribz diutius
immorati: plante ino germinauerint. Cato uectes: aquifolios. laureos. ul
meos fieri iubet. hignius manubria rusticas: carpinea ligna. cerrea q̃ in
laminis secant. coriorum opimto uestiant. Alia mẽ pp̃ua sũt. citri. tere
binthus. aceris genera. buxũ. palma. aquifoliũ. ilex. sambuci radix. pplus.
D at & alnus ut dcm est suber sectile sicut citri. acerq3. Nec aliarum tubera
in ptio. media ps crispior. & quo ppior radici in moribus. magisq3 flexit
maculis. h prima origo luxuria arborum. Aliũ integri & uilioris ligni paosio
re cortice iussere fieri: ut una arbor sepius ueniret excogitare & ligni bra
ctee. Nec cepere tingi aialiũ cornua dentes secari. lignũq3 ebore distin
gui. mox opire. placuit dein materie & i mari qri. Testudo inhil secta: nu
perq3 portentosis ingeniis pncipatu neronis inuentũ ut pigmentis pderet
se: plurisq3 ueniret. imitata lignũ. Sic lectis paa qrunt. sic terebinthũ
uinci iubent. sic citrũ paosius fieri. sic acer decipi. Mõ luxuria nõ fuerat
contenta ligno. ia lignũ emi testudine facit. Vita arborum quarũdam
imensa credi potest. siquis profunda mũdi & saltus inaccessos cogitat.

Quae firmior mã infra tectum.

De glutinãda mã & lignis sectilibus.

De arborum aetate.

Ve[rum] ex his quas memoria ho[m]i[n]u[m] custodit: durant in ueliterno africani p[ri]oris manu sata: oliue. Ite[m] myrthus eode[m] loco co[n]spicue magnitudi[ni]s. Sube[st] spec[us] in quo eius custodie draco tradit[ur]. Rome u[er]o lothos in lucinie area: anno qui fuit sine magistratibus. ccclxix. urbis. ede condita incertu[m] ip[s]a q[uan]tum uetustior. Esse quide[m] uetustiorem no[n] est dubiu[m]: cum ab eo luco lucina no[m]inetur. hic nunc circiter annu[m] h[abe]t antiquiore[m]. Sed incerta ei etas que capillata d[icitu]r: q[uonia]m uestaliu[m] uirginu[m] capillus ad ea[m] defert[ur]. Ve[rum] alter lotos in uulcanali quod romulus constituit ex uictoria de cunis eq[uo]ua urbi in telligit[ur]: ut auctor est massurius. Radices eius in fo[rum] usq[ue] caesaris p[er] stat[i]o[n]es municipio[rum] penetrant. Fuit cu[m] ea cupressus equalis circa supma neronis p[ri]nci pis prolapsa atq[ue] neglecta. Vetustior aut[em] urbe in uaticano ilex in qua titu lus ereis l[itte]ris etruscis religione arbore ia[m] tu[n]c digna[m] fuisse significat. Ty burtes quoq[ue] originem multo an[te] urbe[m] roma[m] h[abe]nt. ap[ud] eos extant ilices tres etia[m] tyburtino conditore eo[rum] uetustiores ap[ud] quas nauigasse traditur.

Fuisse aut[em] eu[m] tradu[n]t filiu[m] amphiarai qui ap[ud] thebas obierit una etate ante iliacu[m] bellum. Sunt auctores & delphica[m] platanu[m] agamenonis manu satam & altam in caphie arcadie luco. Sunt hodie ex aduerso iliensiu[m] urbis in xta hellespontu[m] in p[ro]tessalia ip[s]a pulchre arbores: que omnibus ephebis e[ius] tum i[n] t[anu]m accreuere ut iliu[m] aspiciat marescu[n]t. rursusq[ue] adolescunt. Juxta urbem aut[em] q[ue]rcus ilii tumulo tu[n]c sate dicu[n]t[ur] cum coepit iliu[m] uocari. Argis olea eta[m] nu[n]c durare d[icitu]r: ad qua[m] io in uacca mutata[m] argus alligauerit. In po[n]tho citra heraclea[m]: are sunt iouis stratini cognomi[n]e: ubi quercus due ab her cule sate. In eode[m] tractu portus amici est bebrice rege interfecto clarus. eius tumulus a supremo die lauro tegit[ur] qua[m] insana[m] uocant. q[uonia]m si q[ui]d ex ea de cerptu[m] inferatur nauibus: iurgia fiant donec abiiciat[ur]. Regione aulotrene diximus p[er] qua[m] ab apamea in phrygiam itur. Ibi platanus ostendi[tu]r ex qua pependit marsia uictus ab apolline q[ue] ia[m] tu[n]c magnitudi[n]e electa e[st]. Nec no[n] palma deli ab eiusdem dei etate conspicit[ur]. Olympie oleaster. ex q[u]o p[ri]mus hercules coronatus est: & nunc custoditur religiose. Athenis quoq[ue] olea dura re traditur in certamine edito a minerua. Ex diuerso breuissima uita est: punicis. fico. malis. et ex his p[re]cocibus breuior q[uam] serotinis: dulcib[us] q[uam] acutis & diutior in punicis. Ite[m] in uitibus p[re]cipue q[ue] fertilioribus: grecinus auctor est sexagenis annis durasse uites. Videntur & aquatice celerius interire. senescunt quide[m] uelociter: sed e radicibus repullulant. Laur[us] & mali. & pu nice firmissime. ergo ad uidendu[m] olee ut quas durare a[n]n[o]s. cc. inter aucto res conueniat. Est in suburbano tusculani agri coleui qui coriolan[us] app[e]llat[ur] lucus: antiqua religione diane sacratus a latio. uelut arte tonsili coma fa ginei more. In hac arbore eximia etate ima adamauit passien[us] crispus bis consul orator: agrippine matrimonio nerone p[ri]uigno clarior: postea osculari complectiq[ue] ea[m] solitus: no[n] mo[do] cubare sub ea. uinumq[ue] illi affundere. Vicina

Quod tybur antiquior est roma & de ipsius conditore.

Que arbores minime durent.

luco est ilex. et ipsa nobilis. xxxv. pedu ambita caudicis. x. arbores emi
tiens singulas magnitudinis uisende: siluamque sola facit. Hedera necari
arbores certum est. Sitem qdem et in uisco. tamets si tardiore iniuria eorum
arbitrantur. Nanque et hoc pter fructus agnoscit: no in nouissimis mi
rabile. Quaedam. n. in terra gigni no possunt et in arboribus nascuntur.

Quae in arboribus uiuat. et que in terra nasci no put. et que nascendi sede no hnt.

Nanque qum sua sede non heant: in aliena uiunt sic uiscu. Est et in syria
herba que uocat cassitas: no tm arboribus. sed ipsis etia spinis circuuol
uens sese. Item circa templi e thessalica que polipodion uocat. et q doli
cos ac serpulu. Oleastro quoque deputato quod gignitur uocat phanos
qd uo in hispania fullonia: hypofaeston cauliculis inanibus foliis paruis
radice alba: cuius succus ad detractiones i comiciali morbo utilissim het.

De Visci et siluaz natura

Visci tria gna. Nanque est in abiete. larice. cassicas. Stelin dicit euboea nasci.
hyphear arcadia. Viscum aut in quercu. robore. ilice. pruno siluri. tere
bintho. nec aliis arboribus adnasci. plerique copiosissimu in quercu adas
phear uocant. In omi arbore excepta ilice et quercu: differentiam facit ordo: ui
rusque et foliu no iucundi odoris in utroque. Viscum amaru et lentu. hypear
ad sagmanda pecora utilius. Vitia mo purgat pmo. deinde pinguia facit
qs sufficere purgatio in quibus sit aliqua tabes intus. negat durare ea. Ede
di ro etatis quadraginis diebus adiciunt. Discrimen uo in his q folia
mutant et ipa recidere. Contra inherere nate in eterna fronde. Oio at
satu nullo mo nascit. nec nisi p aluu auiu redditu maxie palubi ac turdi
Haec e na ut nisi maturatum i uentre auiu no puemat. Altitudo eius ex
cedit no cubitale semp fruticosi ac uiridis. Mas fertilis. femina sterilis.
aliquo no fert. Viscum fit ex acinis qui colligunt messiu tpre imaturi.

De uisco faciendo.

Nam si accessere imbres amplitudie quide augent: uisco mo marcescunt.
Siccantur deinde et aridi tonduntur ac conditi in aqua putrescunt: duodeci
uo diebus: uniuque hoc rerum putrescendo gratiam inuenit. Inde in profluente
rursus malleo tunsi amissis corticibus interiore carne lentescunt: hoc est
uiscu pennis auiu tactu uiolandis oleo subactum quu libeat insidias moliri.
Non est omittenda in ea re galliarum admiratio. Nihil hnt druide: ita suos

Druide q et magi.

appellant magos: uisco et arbore in qua gignat: si mo sit robur sacratius.
Iam pse robur eligunt lucos. nec ulla sacra sine ea fronde conficiunt ut inde

Cultus arboris ap persos.

appellatione quoque interptatoe graeca possint druide uideri. Enim uo qcqd
agnascatur illis: e caelo missum putat. signumque esse electe; ab ipo deo ar
boris. Est aut id rarum admodu inuentu et reptu. magna religione petit.
et ante omnia sexta luna q principia mensium: annorum que his facit et secla
post tricesimu annu. quia ia uiriu abunde heat. nec sit sui dimidia. Oia

Sacrificii modus.

sanante appellat suo uocabulo. Sacrificio epulisque rite sub arbore pparatis
duos admouet candidi coloris thauros: quorum cornua tuc pmu uinciant.
Sacerdos candida ueste cultus arbore scandit: falce aurea demetit: cadido

id excipitur sago. Tum deinde victimas imolant: precantes ut suum donum deus prosperum faciat. his quibus dederit fecunditatem eo poto dari cuicumque animalium sterili arbitrantur. et contra venena omnia esse remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerumque religio est.

C. plinii Secundi Nouocomensis Naturalis historie. Liber. xvii. de naturis et generibus Satiuarum arborum feliciter incipit.

NATURA ARBORum: terra marique sponte sua provenientium dicta est. restat earum que arte et humanis ingeniis fiunt. verius quam nascantur. Sed prius mirari succurrit: quare tulimus penuriam pro indiviso possessas a feris depugnante cum his homine: circa caducos fructus. circa pendentes vero. et cum alitibus: in tanta delitiarum pretia venisse: clarissimo: ut equidem arbitror exemplo L. crassi atque gn. domitii enobarbi. Crassus orator fuit in primis nominis romani. Domus ei magnifica fuit. sed aliquanto prestatior in eodem palatio q. catuli qui cymbros cum C. mario fudit. Multum vero pulcherrima consensu omnium aetate eadem in colle viminali gaudii aquilii equitis ro. clarioris etiam tum iuris civilis scientia: cum tamen obiecta crasso sua est nobilissima gentium. Ambo crassus et domitius censuram post consulatum simul gessere: anno condite urbis. dclxii. frequentem iurgiis propter dissilitudinem morum. tunc gn. domitius: ut erat vehemens natura: preterea accensus odio: quod ex emulatione avidissimum est: graviter increpuit. tanti censorem habitare. Is pro domo eius milia nummorum identidem promittens. Et crassus ut prius ingenio semper ut facto lepore solet: concedere se respondit. exceptis sex arboribus: ac ne uno quidem denario si adimerentur: emptam. Nolente domitio. crassus unde negotium ergo sum inquit quaeso domiti exemplo gravis: et ab ipsa mea censura notandus: qui in domo quam mihi hereditate evenit comiter habitem. an tu quod sex arbores estimes. He fuere lothos patula ramorum opacitate lascive cecima largo e proceribus: crebro iuventa nostra eas in domo sua ostentante. Duraverunt quoque quoniam et de longissimo aevo arborum diximus ad neronis principis incendia: quibus cremavit urbem annis. clxxx. postea cultu virides iuvenesque: ni princeps ille accelerasset etiam arborum mortem. An ne quis vile de ceteto crassi domum: nihil que in ea iurgante domitio fuisse dicendum preter arbores iudicet. Iam columnas quattuor himeti marmoris edilitatis gratia ad scenam ornandam advectas in atrio eius domus statuerat: cum in publico non dum essent ulle marmoree. Tam recens est opulentia. tanteque tunc plus honoris arbores do-

ARborum pretia mirabilia.

L. crassi arbores pretiosi: Neronis sevitia ambusti.

Domus crassi oratoris magnifica.

mibus afferebant: ut sine illis ne inimicitiarum quidem praecium seruauerit domitius. Fuere ab his et cognomina antiquis: frondicio militi illi qui praeclara facinora: uulturnum transnatans fronde imposita: aduersus hanibalem edidit. Stolonum liciniae genti: ita appellatur in ipsis arboribus fruticatio inutilis. Unde et pampinatio inuenta: primo stoloni dedit nomen. Fuit et arborum cura legibus priscis: cautumque est. xii. tab. ut qui iniuria cecidisset alienas arbores: lueret ad supradictam estimationem aeris. xxv. Quid estimamus futuras ne eas reddidisset ad supradictam estimationem illos qui frugiferas tanti uexauerant. Nec minus miraculum in pomo est: multarum circa suburbana fructu annuo dicto: binis milibus nummum: maiores singularum reddituum quam erat apud antiquos praediorum. Ob hoc insita et arborum quoque adulteria excogitata sunt: ut nec poma pauperibus nascerentur. Nunc ergo dicemus: quomodo maxime modo tamen ex his uectigal contingat: ueram colendi rationem: absolutamque proditure: et ideo non uulgata tractabimus. nec quae constare animo aduertimus. sed incerta atque dubia in quibus maxime fallitur uita. Nam diligentiam in superuacuis affectare: non nostrum est. Ante omnia autem in uniuersum est et quae ad cuncta arborum genera pertinent in commune de caelo terraque dicemus. Aquilone maxime gaudent densiores ab afflatu eius: laetioresque et materie firmiores. Qua in re plerique falluntur: cum in uineis pedamenta non sunt: a uento ea apponenda: et id tamen a septentrione seruandum. quin immo tempestiua frigora plurimum: arborum firmitati conferunt: et sic optime germinant. alia quasi blandiantur austri defatiscentes: ac magis etiam in florem. Nam si cum defloruere protinus sequantur imbres: in totum poma depereunt. adeo ut amigdala et piri: etiam si omnino nubilum fiat austrinusue flatus: amittant fetus. Circa uirgilias quidem pluere inimicissimum uiti et oleae. quoniam tunc coitus est earum. hoc est illud quatriduum oleum decretorium. Hic articulus austrinus nubilus parti quam diximus: fruges quoque peius maturescunt austrinis diebus. sed celerius. Illa sunt noxia frigora quae septentrionibus aut praeposteris fiunt horis. hieme quidem aquilonam esse omnibus satis utilissimam. Imbres uero tunc expetendi euidens causa est. quoniam arbores fetu exinanitas: et foliorum quoque amissione languidas: naturale est auide esurire. Cibus autem earum imber. Quare tepidam esse hiemem: aut assumpto partu arborum sequatur protinus conceptus. i. germinatio. ac deinde alia florescendi exinanitio inutilissimum experimentis creditur. quin immo si plures ita continuetur etiam anni: ipsae moriuntur arbores. quoniam nemini dubia poena est in fame laborantium. Ergo qui dixit hieme serenas optandas: non arboribus uota fecit. Nec per solstitia imbres uitibus conducunt. Hiberne quidem pluere: laetiores fieri messes luxuriantes ingenii fertilitate: dictum est. Alioquin uota arborum frugumque communia sunt. Niues diutinas sedere causa non solum: quia animam terrae euanescentem exalatione includunt et comprimunt: retroque agunt in uires frugum atque radices. Uerum quia et liquorem sensim praebent. purum. praeterea le

Frondicius nomen sortitur a fronde.

Poena de uiolandis arboribus.

De natura coeli ad arbores.

Imbres quando nocent arb.

Quando idem prosunt arb.

uissimumq3: qm nix aquarum celestium prima est. Ergo humor ex his no uni
uersus ingurgitans diluensq3. sed quo mo sititur distillans uelut ex ubere
alit omnia que no inundat. Tellus quoq3 illo mo fruntescit. & suci plena
alacrescentibus satis no effeta: quom tempus aperit: tepidis arridet horis.
ta maxime frumenta pinguescunt: pter q ubi calidus semp aer: ut i egyp
to. Continuatio n. & ipa consuetudo id est qd modus alibi efficit: pti
nuq3 prodest ubicumq3 no esse qd noceat. In maiori pte orb: quom ptoces
excurrere germinationes euocate indulgentia caeli: sequutas frigoribus
exuruntur. Qua de ca: serotine hiemes obnoxie siluestribus quoq3. q magis
etia dolent: urgente umbra sua: nec adiuuante mediana: qm uestire tene
ras in toto stramento i siluestrib3. Non e ergo tempestiue aq hibnis pmu im
bribus. deinde germinatoe & antecedentibus. Tertium tempus est: quom e
ducant poma: nec protinus. sed ia ualido fetu: que fructus suos diutius coti
nent: longioresq3 desiderant cibos: his & serotine aque utiles: & uicio olee
pumicas. he ia pluuie gnis cuiusq3 arboribus: diuerso mo desiderant: aliis
alio tpre maturantib3. Quappr eisde imbribus: aliqua ledi uideas: alias iu
uari etia in eode gne: sicut in piris alio die hibna grunt pluuias. alia pto
tia: ut pariter quide oma desideret. Hibernum tpus est ante germinacoem.

Que aquilone austro utiliore facit ro: eade mediterranea maritimis pfert.
Sunt n. plerumq3 frigidiora & motuosa planis: & nocturnos imbres diurnis
magis fruitura. quis sata no statim auferunt eas sole conexa. Et situs uine
arum arbustorumq3 ratio est quas in oras debeant spectare. Virgilius ad oca
sum seri danauit. aliqui sic maluere q in exortu. a plib3 meridie probari
aduerto. nec arbitror ppetuum quicq in hoc pcipi posse. Ad soli nam. ad loci
ingenium. ad caeli cuiusq3 mores dirigenda solertia est. In africa meridiem
uineas spectare: & si uiti inutile: colono salubre e. qm ipa meridiane sub
iacet plage. Quappr ibi qui i occasum aut septetriones conseret: optie misce
bit solum caelo. quom uirgilius occasus improbet. Nec de septetrione reliqua
dubitatio uidetur. Atqui in cisalpina italia magna ex pte uineis ita positis
coptum est nullas esse fertiliores. Multum ronis obtinent & uenti. In narbone
si puincia atq3 liguria ex pte etrurie: contra circium serere ipicia existimatur:
eundemq3 obliquum accipe prouidentia. Is nanq3 estate ibi tempat. sed tanta
plerumq3 uiolentia: ut auferat tecta. Quidam caelum terre parere cogunt
ut que in siccis serantur: oriente ac septentriones spectent. q in humidis meri
diem. Nec no ex ipsis uitibus causas mutuatur in frigidis pcoces serendo: ut
maturitas antecedat algore. Que poma uitesq3 rores oderunt: contra ortus ut
statim auferat sol. que ament ad ocasus ut etia ad septentriones: ut diu
tius eo fruantur. Ceteri uo fere ronem nae sequuti in aquilone obseruare
uites & arbores pomi suasere. odoratiore etia eiusdem fructus democritus pu
tat. Aquilonis situm: uentorumq3 reliquorum diximus scdo uolumine: dicemusq3

Qua ptem celi specta
re debeat arbores.

De societate caeli et
terre ad arbores.

De qualitate regionum
mirabili.

proximo plura caelestia. Interim manifestu uidet salubritatis argume
tum: qui in meridie etia spectantiu. semp ante decidant folia. sitis et i
maritimis causa: quibusda locis afflatus maris noxii. In plerisq ide aiunt
quibusda satis afflatus e longinquo aspicere maria iucunde: ppius admoue
salis halitum inutile. Sitis & fluminu stagnorumq ro. Nebulis adurut: aut es
tuatia refrigerant. opacitate atq etia rigore gaudet q diximus. Qr expi
metis optime creditur. A caelo proximu est terre dixisse rom haud facili
ore tractu. Quippe no eade arboribus couenit & frugibus plerumq. nec pla.
Quale hit campania ubiq optima uitibz: aut q tenues exalat nebulas. nec
lubrica: iultis laudata. Cretam in albanensiu pompeianorumq agro & argil
ta: cuctis ad uineas gnibus anponut: qq p pingues. qd excipit in eo gne in
uice sabulu albu In ticinensi: multisq in locis: nigrum. Itemq rubrum etia pingui
terre pmixtu infecundu est. Argumta quoq iudicantiu sepe fallunt. No
utiq solum laetu est: in quo procere arbores nitent: pter q illis arboribz.
Quid n. abiete procerius aut q uixisse posset alia i loco eodem. Nec luxu
riosa pabula pinguis soli semp iudiciu hnt. Nam qd laudatius germanie
pabulis & tn stati subest harena tenuissimo cespitu corio. Nec sp aquosa
est terra cui pceritas herbarum. Non hercule magis q pinguis adherens digitis:
quod in argillis arguitur. Scrobes quidem egestas in eas: nulla complet ut
densa atq rara. Adhuc modu deprehendi posset: ferroq omis rubigiem
obducit. Nec grauis atq leuior iusto dephendit ponde. Quod n. pondus te
re iustu intellegi potest. Nec fluminibus aggesta semp laudabilis qn sene
scant sata. quaeda aque. Sed neq illa que laudat diu pter q salici utilis
sentit. Inter argumta stipule crassitudo e tanta. alioqn in leborino capu
nie nobilis campo. ut ligni uice utitur. Sed ide solu ubicuq arduu opere
difficile cultu bonis suis acrius pene q uitiis pascit. affligit agricola & carbu
culus: q terra ita uocat. Emendari uite hac terra putat. Nam tofus satura
ac fricabilis expetit quoq ab auctoribz. Virgilius & q felice ferat: no impro
bat uitibz: salsesq terre. Multa melius creduntur tutiora uitiis inascentiu
animaliu. Nec colles ope nudatur siqs perite fodiat. Nec campi oms minus
solis atq pflatus: q opus sit: accipiunt. Et quasda pruinis ac nebulis dixi
pasci uites. Oium rerum sunt qdam i alto secreta: & suo cuiq corde puideda.
Quid q mutantur sepe iudicata quoq & diu comphensa. In thessalia circa
larissam emisso lacu: frigidior fca ea regio e: olee desierut que prius fu
erant. Ite uites aduri: qd no antea tracia sensit admoto hebro. Et circa
philippis cultura siccata regio mutauit caeli ambitu. At si in syracusano
agro aduena cultore lapidato luto sole pdidit fruges: donec regessit lapi
des. In syria leue tenui sulco & pmut uomere: quia subest saxu exurens
aestate semina. Ita in quibusda locis sites estus imodici & frigorum effectus.
Est fertilis tracia frugum frigore & aestibus africa & egyptus. In chalci

Consilii ratio alta latens.
atq reru causa supni est

diã rhodiorũ insula. Locus quidã est in tñ fecundus: ut suo tpre satu deme
tant ordeum: sublatumq3 protinus serant: & tũ aliis frugibus metant.
Glareosum oleis solum aptissimũ. In uenefrano pinguissimũ. In bethica pu
nica uina in saxo coquuntur. Cetube uites in pontinis paludibus madent.

Caesar uopiscus

Tanta est argumentorũ: ac soli uarietas: ac dr̃itia. Caesar uopiscus: qũ causã
ap censores ageret: campos rhosie dixit italie sumũ esse: in quibꝫ ptcas pri
die relictas gramen opiret. sed nõ nisi ad pabulũ probant. non tñ indoales
nã nos esse uoluit: & uitam conuersam fecit etiã ubi bona nõ fecerat. Quã
obrem prius dicamus crimina.

Genera Terrarũ.

Terram amarã siue macrã siquis pbare
uelit: demonstrant eã atre: degeneresq3 herbe. Frigidam aut retorride
nata. Et uliginosam tristitia. Rubricã oculis argillosamq3 opi difficillias
que rastros ac uomeres gentibus glebis onerat. q̃q̃ non dign̄ operi hoc & fru
ctui sit aduersum. Item e contrario cinericiam & sabulũ albũ. Nam steriles
densa callo facile dephendit̃. uel uno ictu cuspidis. Cato breuiter atq3 ex suo
more uicia determinat. Terrã cariosam caue: ne ue plaustro: ne ue pecore
impellas. Quid putam hac appellone tãtope ab eo reformidari. ut pene
uestigiis quoq3 interdicat? Redeam ad ligni carie: & inueniem illa q̃ tanti
abominatur uicia: aride: fistulose: scabre. canescentis: exse pumitose.
plus dixit una significatione: q̃ possit ulla copia sermonis enarrare. Est
n. in temptatione uitiorũ: quedam nõ etate: que nulla in ea intellegi pt
sed nã sua amis terra: & ideo infecunda ad oĩa: atq3 imbecilla. Ide agrũ
optimũ iudicat ad radice montũ: planicie ĩ meridie excurrẽte qui est to
tius italie situs. Terrã uõ tenerã que uocetur pulla. Erit igr̃ hec optima
& opi facia. Intellegẽ mo libeat: dtãm mira significatoe tenerã: & qõqd
optari debet: in eo uocablo inueniet̃. Illa tempate ubtatis. illa mollis fa
cilisq3 culture. nec madida nec siciens illa. post uomere nitescens. qualem

Homerus ingeniorũ fons.

fons ingeniorũ homerus in armis ab eo celatã dixit. Addidit q3 miraculũ in
crescentis: q̃uis fieret ex auro illã quã recente exgrũt improbe alites: uome
rem comitantes: coruiq3 aratoris uestigia ipa rodentes. Reddatur hoc ĩ loco

Cicero doctinarũ lux.

luxurie quoq3 sententia & aliqua in ppositũ. Certe cicero lux doctrinarũ al
tera: meliora inqt unguenta sũt que terrã: q̃ que crocũ sapiũt. hoc n. ma
luit dicẽ: q̃ redolent. Ita est profecto. Illa n. erit optiã q̃ unguẽta sapiet.
Qd si amonendi sumus qualis sit terre odor: ille qui qritur. Contingit sepe &
quiescente ea sub occasu solis: in quo loco arcus celestis deiecerit capita sua:
& quũ a siccitate continua imaduerit ibre: tũc emittit illũ suũ halitũ di
uinũ ex sole conceptũ: cui cõparari suauitas nulla possit. Is esse cõmota debe
bit: reptusq3 neiem fallit. ac de terre odore optie iudicabit. Talis ferẽ e
in noualibus caesa uetere silua q̃ consensu laudat̃. Et in frugibus quidem
serendis: eade terra utilior intelligitur: quotiens interimissa cultura quie
uit: quod in uineis nõ fit. Eoq3 diligentius est eligenda: ne uera existat

opinio eorum qui iam italiȩ terram existimauere lassam. Operis quidem facitas in aliis generibus constat & caelo. nec potest arari post imbres aliqua ubertatis uitio lentescens. Contra in bizantio africȩ: illum africe centena & quinquagena fruge fertilem campum: nullis cum siccus est arabilem tauris. post imbres uili asello & parte altera iugi anu uomerem trahente uidimus scindi. Terra uero tam emendandi ut aliqui praeceperunt: super tenuem pinguis iniecta aut gracili bibulaque super humidam ac praepinguem dementiȩ operari est. quid potest superare qui colit terram.

De terra quam britania & gallia amant

Alia est ratio quam britania & gallia inuenere alendi ea ipsa genusque quod uocant margam. Spissior ubertas in ea intelligitur. Est autem quidam terrȩ adeps. ac uelut glandia in corporibus ibi densante se pinguitudinis nucleo.

De grecorum doctrina.

Non omisere & hoc greci. quid enim intemptatum illis. leucargillo uocant candidam argillam: qua in megarico agro utuntur. sed tantum in humida frigidaque terra. Illa gallias britanniasque locupletantia cum cura dici conuenit duo genera. Fuerant plura nuper: exercitari coepta: proficientibus ingeniis. Est enim alba rosea columbina. argillacea. tofacea. harenacea. natura duplex aspera aut pinguis. Experimenta utriusque in manus usus que geminus: aut in fruges tantum alat: aut eadem & pabulum fruges alit tofacea. Alba que fit inter fontes. repta est ad infinitum fertilis. Uerum aspera tactu nimia: si iniecta est exurit solum. proxima est rufa que uocatur acaunumarga intermixto lapide terrȩ minutȩ harenosȩ. lapidis contunditur in ipso campo. primisque annis difficulter cedunt propter lapides. inpendio tamen minima leuitate dimidio morís quam cetȩ inueniuntur. Inspergitur rara sale. ea misceri putant utrumque. hoc genus semel iniectum in L. annos ualet: & frugum & pabuli ubertate.

Item de terrarum generibus.

Quae pingues esse sentiuntur: ex his praecipua alba. plurima eius genera. mordacissimum quod supra diximus. alterum genus albe cretȩ: argentaria est. petitur ex alto in centenos pedes. actis plerumque puteis: ore angustatis intus: ut in metallis spaciante uena. Hac maxime britannia utitur. Durant annis lxxx. Neque est exemplum ullius qui bis in uita hanc eidem iniecerit. Tertium genus candide glizomargam uocant. Est autem creta fullonia: mixta pingui terra: pabuli quam frugum fertilior: ita ut messe sublata ante semente alteram letissimum seretur. Dum in fruge est nullum aliud gramen emittit. durat xxx. annis. densior iusto signi in modo strangulat solum. Columbinam gallia suo nomine e greco palam appellant. Glebis excitatur lapidum modo sola gelatione ita soluitur: ut tenuissimas bracteas accipiat. Hec ex equo fertilis. harena utitur: si alia non sit in uliginosis uertiabus. & si alia sit. ubi hos gentium solos nouimus: qui fertilissimum agrum colentes quacumque terra infra pedes tres effossa: & pedali crassitudine iniecta letificent. Sed ea non diutius annis x. prodest. Hedui & pictones calce uberrimos fecere agros: que sane & oleis & uitibus utilissima reperitur. Omnis autem margo aratro inicienda est: ut medicamentum rapiatur: & fimi desiderat quantulum que primo plus aspera: & quae in herbas non effunditur. Alioquin nouitate quamquam fuit: solum ledet. nec sic quidem primo

De Cineris usu.

fertilis. Interest et quali solo grat̃. sicca n. humido melior: arido pinguis te
pato alterutra creta: ut columbina conuenit. Transpadanis cineris usus adeo
placet ut anteponat fimo iumentorum: qd leuissimũ est: ob id exurunt. Vtroq3
tñ pariter nõ utũtur ĩ eodẽ aruo: nec in arbustis cinẽ. nec quasdã ad fru
ges ut dicimus. Sunt qui puluerẽ quoq3 uuas ali iudicent: pubescentesq3 pul
uerent et uitium arborumq3 radicibus aspgant: qd certũ est narbonensi puĩ
cie. et uindemias certius sicco: qoq3 plus puluis ibi q̃ sol confert. Fimi pl̃es

De Fimo.

dñae. Ipsa res antiqua. Iam apud homerũ regius senex: agrum ita suis mai
bus letificans reperitur. Aegeas rex in grecia excogitasse tradit̃. diuulgasse
uero hercules in italia que regio suo stercuto fauni filio. ob hoc iuentũ im
mortalitatẽ tribuit. M. uarro principatũ dat turdorum fimo ex auiariisq3
etiã paulo boũ: suiq3 magnificat. neq3 alio cibo celerius pinguescẽ assueuẽat
De nostris mõ temporibus bene sperare ẽ: si tãta ap maiores auiaria fuere
ut ex his agri stercorarent̃. pximũ columella columbaris. mox gallinariis
facit natantiũ alitũ dãnato. Ceteri auctores consensu humanas dapes ad
hoc ĩprimis aduocãt. alii ex his pferũt hoĩum: potius in coriorum officinis pil
lo madefactis. Alii p sese aqua iterum largiusq3 etiã q̃ quũ bibitur admixta
Quippe plus sibi male domandus ẽ quũ ad uirus illud uini hõ accesserit. hec
sunt certamina quibz inuicẽ ad tellurẽ quoq3 alenda utũtur hoĩes. pxie
spurcitias suũ laudant. columella solas dãnat. Alii cuiuscũq3 quadrupedis
exitiosũ. Aliqui columbariã preferũt. pximũ deinde caprarum ẽ. ab hoc oui
um. deinde boũ. nouissimus iumẽtorum. He fuere ap priscos dñe. sunt q3

Que sata uberiore terram faciant.

pcepta nõ inuenio. retuli utendi: qn et hic uetustas utilior. Visumq3 iã ẽ
apud quosdã puinciarum in tm̃ abũdante genali copia: pecudũ farine inte
cribris sup inici fetore aspectuq3 tpris uiribus in quandã etiã grãm muta
to. Nuper repertũ oleas gaudere maxĩe cinẽ ẽ calcariis fornacibz. Var
ro pceptis adicit: equino qd sit leuissimũ segetes alendi. prata uõ g̃uiore
et qd ex ordeo fiat. mltasq3 gignit herbas. quidã etiã bubulino iumẽtorum
pferunt: suillumq3 caprino. Omnibus uõ asininũ: qm lentissime mandũt
Ẽ cõtrario usus aduersus utrumq3 pnũciat. Inter oĩs autẽ constat nihil ẽẽ utilius
lupini segete: priusq̃ silique aratro aut bidentibz: ut se manipulisue desecte
circa radices arborum aut uitiũ obruptis. etiã ubi nõ sit pecus culmo ipo: aut
etiã filice stercorare arbitrant̃. Cato stercus unde fiat stramẽta. lupinum
paleas. fabalia. ac frondis ilignea. qrnea: ex segete euellito. ebulũ. cicu
tã. et circũ salicta herbã actam: ulnamq3 eam substernito: ouibusq3 fronde
putrida. Vinea si macruerit sarmenta sua comburito. et itidem ĩarato. ide
q3 ubi saturus eris frumentum: oues ibi delectato. Nec nõ et satis quibusdã ip
sis pasci terra dicit. Segetem stercorãt fruges. lupinũ. faba. uicia. sic ecõ
tra uõ ciceraq3 euellitur. et qa salsum ẽ ordeũ. fenugrecũ herba. Hec oĩa

Que urant.

segetẽ exurũt. et oĩa que uellunt̃. Nucleũ in segete ne indideris. Virgilius

& linio segetem exuri & auena & papauer arbitrat. Fimeta sub diuo con cauo loco: & qui humorem colligat: strameta intecta: ne in sole arescat. pa lo e robore facto fieri iubet. Ita fere ne inascant his serpentes. Fimu mis cere terre plimu referre fauonio flante: ac luna sicciente. Id plerique praue intellegunt a fauonii ortu faciendu: ac februario mese tm: quu id pleraque sata alias postulent m sibi. Quocumque tpr fiat curadu: ut ab occasu equnoctia li flante uento fiat: luna decrescente ac sicca mir. imodu augetur ubtas effectusque eius obseruatoe tali.

De satione arbor.

Abunde pdca rone caeli ac terre. nc de his arboribus: q cura homi atque arte pueniut. Nec pauciora ppe sut gna: tam benigne nae gram retulimus. Aut. n. seie pueiunt: aut plantis radicis. aut propagine. aut auulsione. aut surculo. aut insito. & consecto arboris trunco. Nam folia palmar. ap babilonios seri: atque ita arbore pue nire trogu credidisse demiror. Queda aut plibus generibz serutur. qda oibus: que ex his na ipsa docuit. & in pmis seme serere: quu decidens: ex ceptumque terra iuuesceret. Sed qdam no aliter pueniut: ut castanee in glandes: cedrus dutaxat exceptis. Ex seie aut: qq dissiti: ea quoque que aliis modis serunt: ut uites & mala atque pira. Namque his pro seie nucle non ut sup fructus & ipe & mespila: semine nasci put. Omnia hec tarda puetu ac degenantia & insito restitueda. Interdu etia castanee qbusda na: com oio non degenerandi: quo serunt: ut cupssus. palmis. lauris. Nan que & laur plibus modis serit. Genera ei dixim. Ex his angusta & baccat & pinus sili mo serutur bacce mese ianuario aquilonis afflatu siccatae legutur expanduturque rare: ne calefiant aceruo. postea qda fumo ad serendu patas: ad urina madefaciunt. Alii in quallo pedibus p flutes deculcant donec auferat cutis. alioqn uligine infestat. nec patit i sulco re pastinari: palme altitudie uicene fere: aceruatim mense marcio. Eadē & ppagine serutur tiumphali talea tm. Mirti gna oia in capuna baccis serutur: rome ppagine. Tarentina democrit. & alio mo seri docet. Gran dissimis braccar. tusis leuiter: ne gna frangant. eaque in terra reste circu ligari. atque ita seri pariete fore densitatis ex quo uirgule differant. Sic & spinas sepis ea serut: conite moris spinar. circuligata. pilas aut laurus: & myrti inopia atrimatu tepestiuu est trasferre. Inter ea q seie serunt magno i nucibus ope usus e: amigdala i argilla molli meridie spectante se ri iubent. Gaudere ea in dura calidaque terra: in pingui & humida mori ac ste rilescere. Serendas q maxime falcatas & e nouella. fimoque diluto macea tas p triduu aut pridie q serant: aqua missa mucrone defigi: acie latis in aquilone spectare. Ternas sunt serendas triangli rone: palmo inter se distantes: denis diebus adaquari: donec gradescat. Inglandes nuces seru tur commissura iacentibz: spinee nucleis septenis fere in ollas pforatas ad ditis aut ut laur q baccis serit. Citrea grano & ppagie. Sorba seie & radice

Sata ex seminibus. & po de amigdalis.

que auulsione nas
cant arbores.

planta et auulsione prouenit. sed illa in calidis: sorba et in frigidis et hu
midis. Naturam et plantaria demonstrat: multis radicibus pullulat sobo
le densa: et parente matre quis necet: eius quippe umbra turba iniusta pre
mitur: ut in lauris. platanis. puniceis. cerasis. prunis. paucorum in hoc genere ra
mi parcunt soboli: ut ulmorum palmarumque. Nullis uero tales pulluli proueniunt: nisi
quarum radices: amore solis atque imbris: in summa tellure spaciantur. Omnia ea non
stati moris est in sua locari. sed prius nutricias dari: atque in seminariis adolescen
tesque migrare. Qui transitus mirum in modum mitigat etiam siluestres: siue arborum
quoque ut hominum natura nouitatis ac peregrinationis auida est. siue discedentes uirus
relinquunt. mansuescunt tractatu: ceu ferae dum radici auellitur planta. Et aliud
genus sic natura praemonstrauit. Auulsique arboribus stolones uixere. quo in genere
ut cum pariete sue auelluntur: parteque aliqua e matris quoque corpore auferantur
secum fimbriato corpore. hoc modo plantantur punici. mali. sorbi. mespile. fraxini
fici: in primisque uites. Cotoneum ita satum degenerat. Ex eodem inuentum est surculos
abscisos serere. sed primo sepis causa fortasse: sambucis. cotoneo. et rubis depactis. mox
et culture ut populis. alnis. salici. que ut inuerso surculo seritur etiam. hec ibi dis
ponuntur: ubi libeat esse eas. Quam obrem seminarii curam ante conuenit dici: quam
transeatur ad alia genera. Namque et hic praecipuum eligi solum refert. quoniam nutricem
indulgentiorem esse quam matrem saepe conuenit. Sit ergo siccum sucosumque bipalio
subactum: aduenis hospitale et quam simillimum terrae in qua transferendum sit.
Ante omnia elapidatum muniturque ad incursum etiam gallinacei generis quam minime rimosum
ne penetrans sol exurat fibras. Interuallo sesquipedum serivae ne se inter
se contingat. praeterea aluuntia etiam uerminosa fiunt sariri conuenit: sepiusque herbas
euelli. praeterea semina ipsa fruticantia supputare ac falcem pati consuescere. Ca
to et furci crates imponi iubet altitudine hominis ad solem recipiendum atque integi
culmo ad frigora arcenda. Sic pirorum malorumque semina nutriri. sic pineas. nuces
sic cupressos semine satas: et ipsas minimis id granis constant: ut uix perspici quedam
possint. Non omittendum uero miraculum etiam paruo gigni arbores tanto ma
iore tritici et ordei granis: ne quis fabam reputet: quam sit originis suae hunt ma
lorum pirorumque semina. iis principiis respuentem secures materiem nasci indomitam
ponderibus immensis: preda arboris. uelis. turribus. murisque: impellendis arie
tis. hec est natura eius. hec potentia. Super omnia erit e lacrima nasci aliquid ut suo loco
dicemus. Ergo e cupresso semina mas. ut diximus non gignit. pillule collecte quibus
dotui mensibus siccantur sole: rupteque emittunt semen: formicis mire expetitum.
Ampliata etiam miraculo. tantuli animalis cibo absumi natalem arboris. Seritur
mense aprili: area equata chilyndris aut uolgio alias densum terra: cribrisque
super cernitur pollicis crassitudine. Contra inmane pondus attollere se non ualet
torqueturque sub terra: ob hoc partitur uestigiis leuiter. rigatur a solis occasu in trinis
diebus: ut equaliter bibat: donec erumpant. Differuntur post annum dodrantali
filo: custodita temperie: ut uiridi caelo serantur: ac sine cura. Mirumque dictu pictis

tantum eo die est. si rorauerit quantulumcunque imbre aut si afflauerit. De reliquo tute sunt perpetua securitate. aquas quoque odere. Et zizipha grano seruntur. mense aprili tuberes melius inseruntur in pruno siluatico et malo cotoneo. In calabria ea spina esse siluestris: quacunque optime. et mixas recepit utiliter et sorbas.

De transferendis seriariis.

Plantas ex seminario transferre alibi priusquam suo loco ponantur opere pretium papirio arbitror: licet translaticeon folia latiora fieri spondeat. VL mox priusquam folio uestiantur. samara colligenda est circa martias kl. quum flauescere incipit. Deinde biduo in umbra siccata. serena densa areis fodi: terra super minutatim cribrata: crassitudine que in cupressis. pluuie si non adiuuent: rigandi. deferende ex arearum uernis post annum in ulmaria. interuallo pedali in quamque partem.

Serendis ulmis racio.

Maritas ulmos autumno serere utilius. quia carentes semine non ut e plantis seruntur. In arbustum quinquennes ab urbe transferuntur: aut ut quibusdam placet: quae uicennium esse ceperunt. sulco qui nouenarius dicitur altitudine pedum trium: pari altitudine et eo amplius circa positas pedes. sterni undique ex solido adaggerant. Arulas id uocant in campania. Interualla ex loci natura sumuntur. Aridiores serendas in campestribus conuenit. populos et fraxinos quia festinatius germinant: disponi quoque maturius conuenit. hoc est ab idibus februariis plantis et ipsis nascentes. In disponendis arboribus: arbustisque ac uineis quis uincat ordinum ratio uulgata et necessaria non per flatum modo utilis. Verum et aspectu grata: quoquo modo intueare in ordinem: se porrigente uersu. Populus eadem ratione serere qua ulmos serendi: transferendi quoque ex seminariis. eadem et siluis. Ante omnia igitur in similem transferri terram: aut meliorem oportet: nec tepidis aut precocibus in frigidos et serotinos situs. ut neque exiit in illos.

De scrobibus obducendis.

Mago carthag.

prefodere scrobes ante si fieri possit. tanto donec pingui cespite obducantur. Mago annum ante fieri iubet. ut solem pluuiasque conbibant. aut si condicio largita non sit ignes in medios ante menses duos. nec nisi post imbres in his seri. Altitudinem earum in argillo: aut duro solo trium cubitorum esse in quamque partem pruinis palmo amplius. et ubique caminata fossura ore compressiore sit. Nigra uero terra duo cubita et palmum quadratis angulis. Eadem mensura greci auctores consentiunt non altiores quino semipede esse debere. nec latiores II. pedibus. nusquam uero sesquipede minus altos. quam in humido solo ad uicina que perueniat.

Cato. de agricult.

Cato si locus aquosus sit latus pedes ternos in faucibus imis que palmum et pedem altitudine quattuor pedum eas lapide construi: aut si non sit: perticis salignis uiridibus. si neque hec sint: sarmentis. ita ut in altitudine semipedes trabatur. Nobis aduertendum uidetur ex predicta arborum natura ut altius demittantur. Aliquae summa tellure gaudent. tamquam fraxinus: olea. hec et similia quaternos pedes oporteat demitti. ceteris: altitudinis pedes ternos effecerint.

Papirius cursor Imperator

Ex eadem notat radice ista: papirius cursor imperator: ad terrorem prenestinorum pretores destringi: securius se testi innoxium adradi

partes que se nudauerint testas. Aliqui lapidi rotūdos subici malunt
& qui contineant humorem & transmittant. Non itē planos facē & a te
nero arcere radicē existimātes. glarea substrata inter utraq; similiter fiūt.
Arborem nec minorem bima nec maiorē trima transferri quidā p̄cipiunt.
Alii cum annū compleat. Cato crassiore .v. digitis non omisisse. Idem si ab
stineret meridianā caeli p̄tē significare in cortice: ut translatis eidem & as
suetis statuerentur horis. ne aquilone meridianis oppositē solib; finderen
tur & algerent meridiane aquilonib;. qđ e diuerso affectant etiā in
quidā in uite. ficoq; permutātes in cōtrariū. Densiora n. folia ita fieri ma
gisq; protegere fructum & minꝰ amittē fructum fictiue. sic etiā scan
silem fieri. plerīq; id demū cauēt: ut plaga deputati cacuminis meridiem
spectet. ignari fissuris nimii uaporis. opponi id quidē in horā diei .v. ut
viii. spectare maluerint. Neq; latet non negligendū: ne radices mora
non inarescant: ne ue septentrionib;: aut ab ea p̄te caeli: usq; ad exortū
brumali ueto flāte effodiant arbores: aut certe nō aduersē his uētis ra
dices p̄beant. ꝑpr qđ emoriuntur ignaris cāe agricolis. Cato oms uetos
& imbrem quoq; in tota translatiōe dānat. & ad hec pderit complimū ter
rē in qua uixerint radicib; coherē. ac totas cespite circūligari. nūc ob id
cato in corbibus transferri iubeat. p̄ul dubio utilissime quidem summā ter
rā contētus est subdi. Quidā punicis malis substrato lapide nō rumpi po
mū in arboribus tradunt. radices inflexas poni melius arbore ita locari
ut media sit totius scrobis necūz. Ficus in Sicilia bullorꝝ hoc genus esse ra
tur. Ocissime ferre traditur pomū. neq; uermiculationi obnoxiū. Quo
uitio carent reliqua poma sitr sata. Radicū eius magnā adhibenda cu
rā ut exemptas appareat nō euulsas quis dubitet. Qua rōe & reliqua
confossē nō omittimus. sicuti terrā arca radices festugato spissandam.
quod cato p̄imū in ea re esse censet. plagam quoq; a trunco oliui fimo
& foliis p̄ligari p̄cipiens. Huius loci pars est ad interualla ptinens
quidā punicas & myrtos. lauros. densiores seri iusserūt. in pedib; tn̄ no
uenis. malos amplius paulo: uel magis etiā piros. magisq; amigdalas et
ficus. qm̄ optie diiudicauit interualla ramorꝝ amplitudis rō: locorꝝ q;
& umbrē cuiusq; arboris. qm̄ has quoq; obseruari oportet. Breues sunt.
q̄uis magnarꝝ arborꝝ in orbem ramos circinet: ut i malis pirisq; eedem
enormes: cerasis. lauris. Iam q̄dam umbrarꝝ p̄prietas inglandiū grauis.
et noxia etiā capiti humano: omnibusq; iusta satis. Necat gramina & pi
nus. sed uentis utraq; resistit. qm̄ & protecta uinearꝝ ratione eget stil
licidia: pinus. quercus. ilicis. ponderosissima. Cupssi umbra minima & in se
conuoluta. leuis q̄uis sparsa: ideoq; inter uineas seri nō uitant. Vlmorꝝ
leuis & nutriens q̄cunq; opacat. Atticō hoc quoq; uidetꝰ e grauissimis. nec
dubito si emittantꝰ in ramos constrictē qđe ulmis maxiā esse arbitror.

Obseruatio i translati one arborꝝ.

De Interuallis plantā darꝝ arborꝝ.

Que arborꝝ umbrē no cuae.

Que Iocundē.

De naturis satiuarum arborum.

Iucunda et platani. q̄q̄ crassa licet gramina credere: nō soli aliā letius opi
enti thoris pp̄to mīlla ludentibus foliis: pīguis alno. sed pascens sata. Vitis
sibi sufficit mobili folio: iactatuq; crebro: solem umbra temperans. eadem
grauiū ptegens in imbre. Omnium fere leuis umbra quorum pediculi longi. Non
fastidienda hec quoq; scīa. atq; nō in altū suspendenda: qn̄ quibusq; satis
umbra aut nutrix: aut nouerca est. Iuglande quidē pinorumq; & picearū
& abietis quecūq; attingē non dubie uenenū est. Stillicidiū huius diffinitō
est: omnium que proiectu frondis ita defenduntur: ut ipsas nō defluant im
bres: stilla seua est. Ergo plurimū interierit: hac inquisitōe. terra in qua se
remus: ingentium arbores quasq; alat. Iā pse colles minora grant iterualla
uentosis locis crebriores seri credunt. Olea tn̄ maxīo interuallo. de qua ca
tonis italica sententia ē in .xxv. pedibz. plurimū. xxx. seri. sed hīt uaria
tur locorum nā. Non alio maior in betica arbor. In africa uō fides penes
auctores erit: miliarias uocari multas narrat ā pondē olei qd̄ ferant an
nuo puentu. ideo. lxxv. pedes mago interuallo dedit undiq;. Est i macro
solo ac duro atq; uentoso cum minimū lxv. Betica quidē ubrimas messes
inter oleas metit. Illam inscitiam pudenda esse. conuicbi & adultas intus
ductari iusto plus. & in senectam ꝑapitare. aut ut plerumq; ipsis q posuē
coarguentibz. impiciam suā totas extidere. Nihil est fecundius agricol
q̄ caste rei potentia: multo iā ut pstet lassitati relinqre. Quaedam
autem natura tarde crescunt & in primis semine tm̄ nascentia & lōgo
aeuo durantia. At que cito occidunt: uelocia sunt: ut ficus. punica. pru
nus. malus. pinus. myrthus. salix. & tn̄ antecedunt diuicis. In trimatu
.n. ferre incipit ostendens stante. Ex his lentissima ē pirus. ocissima omnīz
cypirus & pseudo rapirus frutex. protinus enī floret: semeq; profert.

Omnia uō celerius adalescunt stolonibus ablatis: unaq; in stirpe redactis
alimētis. Eadē nā & ppagines docuit. Rubi nanq; curuati gracilitate
& simul pceritate nimia: defigunt rursus in terrā capita iterumq; nas
cunt̄ ex sese repleturi omnia: ni resistat cultura prorsus: ut possint uide
ri homines terre cā geniti. Ita pessima atq; execranda res: ppagmē tn̄
docuit: ac uiridem radicem. eadē aūt nā ēst hederis. Cato propagāi pre
ter uitem tradit: ficū: oleā: punica: malorum gnā omnia. laurus: prunū: mir
thus: nuces: auellanas: & prenestinas. platanū. ppaginū duo gnā. Ramo ab
arbore depsso in scrobem q̄ttuor pedū quoq; & post bienniū amputato
flexu: plantaq; translata post trimatū. quas si longius ferre libeat:
in quallis stati aut uasis fictilibus defodere ppagines aptissimū ut i his
transferant̄. Alterum genus luxuriosum i ipā arbore radices solicitando
traiectis p uasa fictilia uel quallos ramis terraq; circupictis: atq; hoc
blandimento impetratis radicibus inter poma ipā & cacumina. In summa
& .n. cacumina hoc mō petunt̄: audaci ingenio arborē aliā longe ā tellure

De stillicidiis & ubi arbo
res plantari debeat.

Quae arbores tarde crescūt.

Que celeriter crescant.

De Sabina & rhododendro serendis & rore marino.

De satione arbor & insitione.

faciendi eodē quo supra bienni spacio abscisa propagine & cū quallisil lis sata. Sabina herba ppagine seritur & auulsione: tradunt et ei: aut e parietibus latere tuso mire. Alii hisdē modis ros marinū serunt & ramo: qm neutri semen. Rhododendrū ppagine & seie. Semine quoqȝ serere nā docuit raptim auiū fame deuorato solidoqȝ & alui tepore madido cū fecūdo fimi medicamē abiecto ī mollibus arbor lectitis. Et uētis saepe translato in aliquas corticū rimas. unde uidimus cerasū in salice. platanū in lauro. laurū in ceraso & baccas sit discolores. Tradūt & monedula condentem seiā in thauros cauernaꝝ: eiusdem rei pbere cās. Hinc nata inoculatio sictorie siti fistula apiendi in arbore oculū cortice exciso: semenqȝ includendi eadē fistula subactum ex alia. In ficis aūt & malis h fuit inoculatio antiq̄ uirgiliana que sinū in nodo germine expulsi corticis gonamqȝ ex alio arbore includit: & hactenus nā ipa docuit. Insitionem

Quo mō inuenta sit tenera inserendi emplastratio.

aut casus magr alius: & pene nuosior ad hunc modū. Agricola sedulus casam sepis munimento cingens: quo minus putrescerent sudes. lumē subdidit ex hedera. At ille uiuaci morsu apphense suā ex alieno fecere uitam: apparuitqȝ truncū esse pro terra. Auffertur ergo serra aequaliter supficies: leuigatur falce truncus. Ratio duplex postea ex pma inter corticē lignūqȝ inserendi. Timebant prisci truncū findere. mox inforare: aut si medio ipsiqȝ medulle calamū inpmebat unū inserentes: neqȝ em ples capiebat medulla subtilior. postea rō uel senos adici mortalitati eoꝝ & nūo p media trunco leniter fisso. cuneo qȝ tenui fissurā custodiēte. donec cuspida tim decisus: descendat in rimā calamus. Multa in hoc seruāda: pmū oīa q paciatur coitū etem: & cuius arboris uarie quoqȝ & nō hisdē in ptibȝ. Subest omnibus sucus uitibus ficisqȝ media siccior: & e sima pte conceptus. Ideo illuc surculi petuntur. Oleis circa medias. sucus inde. & surculi cacuā sicut facillime coalescut quibus eadē corticis nā: q̄ pariter florentia. Eisdem hore gignatricē sucoꝝ qȝ societatē hnt lentares quociens ḃndis repugnant sicca: mollibus corticū duri. Reliqua obseruatōe fissura ī nodo fiat. Repudiat quippe aduenā inhospitalis duritia: ut in pte nitidissima: ne longior intto trībȝ digitis: ne obliqua: ne translucens. Virgilius ex cacumine inferri uetat. certumqȝ e ab hueris arboꝝ orientem aestiui spectantibus surculos petendos: & feracibus & e germine nouello: nisi uetuste arbori inserant. hi em robustiores esse debent. pterea: ut pugnantes: hoc est germatoē turgētes: & parere illo sperauerint āno bimi: utiqȝ nec teniores digito minimo. Inseruntur aūt & inuersi quū id agit ut minor altitudo in altitudiem se fundat. Ante omnia gematēs intere conueniet. Nihil usq̄ ulcerosū aut retorridū spei fauet. medulla calami cōmissure ī matre ligni corticisqȝ iugant. sed et satius q̄ foris cortici equari: calaū exacutio medullā ne nudet tenui tn̄ fistula detegat: fatigatio leni

descendat tum eo tribus non ampliore digitis. Quod facillime contingit tin
ctum aqua radentibus: nec exaquatur in secto: ne cortex a ligno decidat alterutro.
calamus ad corticem usque suum deprimatur ne laxetur dum reprimitur. ne ue cortex re
plicetur in rugas. ideo lacrimantes calamos inseri non oportet. Nam hercule ma
gis quam aridos: quia illo modo labat humore nimio cortex: hoc uitali defectu
non inhesit neque concorporatur. Id etiam religiosius seruant: ut luna crescente cala
mus utraque deprimatur manu: et alioquin in hoc corpore due sint manus nitu
tur necio temperamento. Ualidius demissi: tardius ferunt: fortius durant. Contraria
ex diuerso: ne hiscat minimum prima: lateque capiat: aut ne parum et exprimatur:
aut compressum necet. hoc maxime precauendum: ut preualide accipientis trunco
in media fissura relinquatur quidem uestigio fissure: falce in tractus secto: salice pre
ligant marginem ipsum: postea cuneas findunt: continente uinculo libertate de
hiscendi. Quedam in plantario insita: eodem die transferuntur. si crassior
truncus inseratur: inter corticem et lignum melius inseri cuneo optime osseo
cortice rumpatur laxato. Cerasi libro dempto finduntur hec sole: et post bru
mam inseruntur. dempto libro sunt ueluti lanugines. Que si comprehendit insi
tum putrescit incolume cuneo adactum utilissime astringitur. Inserere aptissi
mum quam proximum terre patiatur: nodorum truncique eminentie calamis e digitorum
longitudine non amplius debent. Cato argille, ut certe harena: fimumque bu
bulum admisceri: atque ita usque ad lentiorem subigi iubet: idque interponi: et
circumliniri. Ex his que commentatus est: facile apparet illa etate inter lignum
et corticem: nec alio modo inserere solitos: aut ultra latitudinem duum digitorum
calamos demittere. Inseri autem precipit pira: ac mala per uer: et post solstici
um diebus .l. post uindemiam. Oleas et ficus per uer tantum: luna sitiente: hoc est
sicca. preterea post meridiem: ac sine uento austro. mirum quod non commentus insitum
munisse ut dictum est: ut cespite ab imbre frigoribusque protexisse: ac mol
libus bifidorum uiminum faucibus. lingua bubula: herbe id genus est: insuper obtegi.
iubet eamque alligari operta stramentis. Nunc abunde arbitrantur paleato
luto libro duos digitos farue insitos extare uerno. Inserentes tempus urget
incitantibus se gemmis: preter quam in olea: cuius ditissime oculi parturiunt. mi
nimumque suci habent sub cortice quod minus insitis nocet. punica uero et ficum: quamquam ali
as sicca sint: recrastinare minime utile. pirorum ut florente inserere licet: et
in maium quoque mensem protendere insitionem. Qui si longius afferantur
pomorum calami rapo infixo optime custodire suci arbitrantur seruari in
ter duos imbrices: iuxta riuos uel piscinas: utrinque terra obstructos.

Uiti uero in scrobibus siccis stramento optos: ac deinde terra obrutos: ut
cacumine existant. Cato uitem tribus modis inserit. presectam findi iubet
per medulla in eam surculos exacutos: ut dictum est addi: medulla uinciri. Al
terum si sese uites contingant: utriusque in obliquum latere contrario adrasa iun
ctis medullis colligari. Tertium genus est terebrare uitem in obliquum ad medul

De uite inserenda secundum catonem.

lam: calamosq3 addere longos pedes binos: atq3 ita ligatū īsitū intritaq3
illitum: operire terrā calamis subiectis. Nostra etas correxit ut gallica
uteretur: terebraq3 excauaret. Nec urit: q̄m adustio omīs hebetat: atq3
ut gemascere incipiens: ligatur calamus. nec plus q̄ binis ab īsito emineat
oculis. Vlmo uimine alligato: bina circūdarent acie aduab3 ꝑtib3 ut inde
potius distillet h̄uor qui maxīe uites infestat. Deinde quū eualuisset fla
gelli pedes binos uinculū insiti incideret ubertati crassitudīe ꝑmixta. Vi
tibus inserendis tempus dedere ab equinoctio autūno ad germinatōis initia.
Satiue plātę siluestriū: radicibus inserūtur nā sicciorbus. si satiuę silue
stribus inserunt: degenerāt in feritate: reliqua caelo constant. Aptissima
īsitis siccitas: huius enī remediū appositis fictilibus uasis: modicus h̄uor per
cinerem distillat. Inoculationes amat lenes.

De emplastratione quō fienda sit.

Emplastri rō: ꝙ ipā in ocu
latione nata: uideri pōt. Crasso aūt maxime cortice conuenit: sic est ficus. q̄
amputatis oībus ramis: ne sucū auocet: nitidissima ī ꝑte quā ꝑ apua certat
hilaritas: exempta scutula: ita ne descendat. ferrū ultra corticē īprimit:
ex alia cortex partū sui gn̄is: inania sic cōpage desata: ut cicatrici locus nō
sit: ꝙ statī unitas fiat: hec h̄uorem nō afflatū recipiens. Nihilo minus
tamen ꝙ luto munire ꝙ uinculo melius. hoc genus nō pride reptū uolunt
qui nouis moribus fauet. sed etiā apd ueteres graecos īuenitur. ꝙ apd cato

De insicione.

nem qui oleam ficumq3 sic inseri iussit: mensura etiā prefinita scdm reliquā
diligentiā sua: cortices scalpro excidi quatuor digitoꝝ longitudīe ꝙ triū
latitudīe: atq3 ita coaugmenti: ꝙ illa sua intrita obliti. Eadem rōne ꝙ in
malo qd̄e huic gn̄i inseruere fissuram ī uitib3: exempta cortici tessela a
latere plano adigendo. Tot modis insitā arborē uidimus iuxta tyburtes tul
lias om̄i genere pomoꝝ onustā. alio ramo nucibus. alio baccis. aliūde uitę,
piris. ficis. punicis. maloꝝq3 gn̄ibus. sed huic fuit breuis uita: nec tn̄ omīa ex
perimentis assequi nā possimus. Queda .n. nasci nisi sponte: nullo mō quiūt

Que inserendi optime.

ea q3 ī intibus ꝙ desertis locis tm̄ ꝓueniunt. Capacissima insitoꝝ oīu3 ar
platanus. postea robur. Veꝝ utraq3 sapores corrumpūt. Queda om̄i gn̄e
inserūtur: ut ficus ut punice. Vitis non recipit emplastra. nec quibus tenuis
aut caducus rimosusq3 cortex. Nec ī oculatoe sicce aut humoris exigui. fer
tilissima oīu3 inoculatio. postea emplastratio: sed utraq3 infirmissima: et
que cortice initur tm̄: uel leui aura ocissime deplantatur. Inserē̄ fir
missimū ꝙ fecundius. q̄ serere.

Exm̄. insitionis cornelii eq. ro.

Non est omittēda raritas uni exēpli
Cornelius eques ro. ateste genitus inseuit castaneā: suomet ipā3 surculo in
neapolitano agro. Sic facta ē castanea q̄ abeo nom̄ accep inter laudatas.
Postea heres eiusdē libertus cornelianā iteꝝ inseuit. hec ē inter eas dn̄a. Illa
copiosior. hec tereiana melior. Reliquā gn̄a casus ingenio suo cogitauit

De quarundā arboꝝ satione.

ac defractos serere ramos docuit. cum pali defixi radices cepissent. multa
sic serūtur. Inprimisq3 ficus. oībusq3 aliis modis nascens: ꝑter q̄ talea. Op

time quidē si uastiore ramo pali mō exacuto adigat̄ alte exiguo sup ter
rā relicto capite. eoq; ipā harena cohopto. Ramo seruātur & punica pat
laxato pus meatu. Et myrtus. Oīuz horum lōgitudīe triū pedū crassitudīe mi
nus brachiali cortice diligenter seruato trunco exacuto. Myrtus a taleis se
ritur. morus talea tm̄. qm̄ in ulmo eā inseri religio fulgurum prohibet. Quapp̄
de talearum satu nūc dcm̄ est. Seruandū in eo añ oīa: ut taleę ex feracib; fiat
arboribus. ne curuę. ne ue scabrę: aut bifurcę. ne teniores q̄ ut manū im
pleat. ne miores pedalib;: ut illibato cortice. ac ut sectura inferior ponat̄
semp. & qd̄ erit a radice: accumulet̄q; germinatio terra. donec robur plan
ta fiat. Quae custodienda in olearum cultura cato iudicauit: ipius uerb̄
optīe pcipiemus. Taleas oleaginas: quas in scrobe satura seris: tripedanas
facito: diligenterq; tractato: ne liber laboret. Quū dolabis aut secab̄ quas
in seminato saturi seris pedales facito: eas sic inserito. locus pedalis subact̄
sit: beneq; glutus. Quom taleā demittis: palo prius locū ne feceris pede ta
leā opp̄imito. si parum descendat: malleo aut mateola adicito. caueto q; ne
librum findas. Quom adicis palo prius locū ne feceris: quo taleā dimittā. Ita
melius uiuet talea & ubi trime sūt: tūc demūq; cure sūt. ubi liber se uertet
si in scrobibus: aut in sulcis: seras trinas taleas ponito: eas diuaricato sup
terrā: ne plus q̄tuor digitos transuerso semine: aut ut oculos serito. Dilige
ter eximere oleā oportet & radices q̄ plurimas cū terra fere obruere. Ubi
radices bene operueris calcare bene: ne quid noceat. Sigs q̄rat qd̄ tempus
oleę serendę sit: agro sicco p semente. agro lento p uer. Oliuetū dieb;
xv. ante equnoctium uernū incipito putare. Ex eo die dies. xl. recte puta
bis. Id hoc mō putato. qua locus recte ferax erit: q̄ arida erūt. & siqd uen
tus interfregerit: inde ea oīa eximito. qua locus ferax nō erit: id plus co ci
dito aratoq; bn̄: enodatoq; stirpes leues: facito circū oleas aut ablaqueato:
& stercus adicito. Qui oliuetū sepissime & altissime miscebit: is tenuissimas
radices exarabit. Radices si sursum abibūt: crassiores fient: & eo i radi
ces uires oleę abibunt. Quę genera olearum: ut in quo gn̄e terrę iuberet seri
spectare quoq; oliueta diximus. i rōne olei. matro in colle & siccis: & argilla
inter autumnum & brumā seri iubet. In crasso aut humido: aut subriguo seri ad
brumā: qd̄ precepisse eū africę intelligit̄. Italię qdē nūc uere maxīe seri.
sed autūno si libeat. post equnoctiū. xl. dieb;. ad uirgiliarum occasū. xiiii. soli
dies sūt quibus seri noceat. Africę peculiare qd̄ in oleastro ē inserito: qua
da eternitate quū senescant proxima adoptōe uirga emissa. atq; ita alia
arbore ex eadē iuuenescente: iterumq; & quoties opus sit: ut ei eadē oliueta
constent. Inseritur aūt oleaster calamo & inoculatone. Olea ubi quercus
efossa sit: male ponitur: qm̄ uermes q̄ rauce uocant̄: in radice q̄rcus na
scuntur & transeunt. Non intermare taleas aut siccāē pus q̄ serantur:
utilius comptū. Vetus oliuetū ab equnoctio uerno: inter uirgiliarum exortu

De cultura olearum.

Quibus temporibus insicio fiat.

inter radi alternis annis melius inuentū. Item inustū radici. Circūfodi aūt
oībus annis melius inuentū a solstitio duū cubitor̄ scrobe pedali altitudine:
stercorari tertio āno. Varro idē amigdalas ab occasu arcturi: ad brumā se
ri iubet. pira nō eodē tpr̄e oīa: qm̄ neq; floreant. Eadē oblonga aut ro
tunda: ab occasu uirgiliar̄ ad brumā. Reliqua gn̄ā media hieme ab occasu
sagitte subsolanū: aut septentriones spectantia. Laur̄ ab occasu aquile ad
occasum sagitte. Cōnexa n. de tpr̄e serendiq; rō est. Vere & autūno id ex
magna p̄te fieri decreuere. Est & alia hora circa canis ortus: paucioribꝫ nota
qm̄ non omībꝫ locis pariter utilis intelligit̄. Sed haud omittenda nob̄ contra
ctus aliciui ratiō. uer̄ nāe potius indagantibꝫ. In cyrenaica regiōe sub e
thesiar̄ flatu conserūt. nec nō & in grecia. Oleam maxīe in laconia cū
insula & uites tūc serit. Ceteri ap̄ grecos inoculare & inserere nō dubitant.
sed arbores nō serunt. plurimūq; in oleo quor̄ nā pollet. Namq; ī egypto oī
serūt mense & ubicūq; imbres estiui sūt: ut in india & ethiopia. Necessa
rio post hoc autūno serūtur arbores. Ea ergo tria tpr̄a eadē germinatōis
uer & canis arcturiq; ortus. Neq; n. aīaliuꝫ tm̄ est ad coitū auiditas. sed
mlto maior ē: ac terre satorū oīuꝫ libido. quā tempestiue uti plurimū interest
conceptus peculiare utiq; in insitis: quū sit mutua cupiditas utrinq; coeūdi
Qui uere probant: ab equinoctio stati admittūt: p̄dicantes germina p̄turire:
ideo faciles corticū esse amplexus. Qui p̄ferunt autunum ab arcturi exor
tu: quoniā stati radice quandā capiant: & ad uer parata ueniant: atq; nō
protinus germinatio auferat uires. Quedā tamē statutū tempus aīn habent
ubiq; ut cerasi & amigdali circa brumā serendi uel inserendi. De partibus
locor̄ situs optīe iudicant. Frigida n. & aquosa uerno conseri oportet: sicca
& calida autūno. Coīs quidem italie rō tpr̄a ad hūc modū distribuit. mōa
ab idibꝫ februariis in equinoctiū. piri autūni. ita ut brumā XV. ne min⁹ die
bus antecedant. Malis aestiuis & cotoneis. Et sorbis. prunis post mediā hie
mē in idus februarias. Silique grece & p̄sici ante brumā p̄ autunū: nucibꝫ
iuglandi: & pinee & auellane grece atq; castanee a Kl̄ marciis & idibꝫ
easdē. Sallicis & genisste circa martias Kl̄as hanc insiccis serē. illā in hu
dis uirga seri diximus. Est etiā nūc noua inserendi rō: ne qd sciens q̄d
p̄tereā: qd usq̄ inuenerit columella excogitatū ut affirmat ip̄e: que ut
diuerse insociabilesq; arbor̄ nāe copletur: ut fagi atq; olee. Iuxta hanc
seri ficū iubet nō amphori interuallo q̄ ut cotingi large possit ramo olee:
q̄ maxime sequaci atq; obedituro. eumq; interim tpr̄e edomari meditati
one curuādi. postea fico adempta uires: qd euenire tūc atq; utiq; quin
queñi detrūcata sup̄ficie: ipm̄q; deputatū: & ut dcm̄ est adraso cacūe:
defigi in cruce fici custoditū uinculis: ne curuatiā fugiat. Ita quoq; propa
ginum insitor̄ q; temp̄amēto trieño coē inter duas matres coalescere: quar
to āno abscisū totū: adoptatis esse nō deuulgata rōne. haud mihi certe sa

De distributōe tpr̄is serendi.

Que arbores societate gaudeant.

tis compta. Caeterum eadem illa de calidis frigidisque et humidis ac siccis supra dicta ratione et scrobes fodere monstravit. In aquosis enim neque amplos neque altos facere expedit. Altos in estivo solo et sicco: ut quam maxime accipiant aquam contineantque. Haec et veteres arbores colendi ratio est. Ferventibus enim locis accumulat estate radices operiuntque: ne solis ardor exurat. Alibi ablaqueantur per flatum usque admittunt. i. hieme aperiunt: humoremque sitientibus gerunt. Ubicumque circumfodiendi arbores rotundo in circuitu: pedes in orbe ternos: neque id in pratis: quoniam ardore solis: humorisque in summa tellure oberrat. Et de arboribus quidem fructus gratia serendis inserendisque in universum sunt dicta.

Nunc restat earum ratio quae propter alias seruntur. Ac vineas maxime caeduo ligno. Principatum in his obtinent salices: quarum loco madido tamen refosso: duos pedes et semipedem: talea sesquipedali ut pertica: quo utilior quo plenior. Intervallo esse debet pedes seni: trimae pedibus binis a terra putatae coercentur: ut sic in latitudinem fundat ac sine scalis tondeant. Salix enim fecundior est quo terrae propior. Has quoque omnibus annis confodi iubent mense aprili. hoc est viminalium cultura. Perticalis et virga et talea seritur fossura eadem. Perticas ex ea cuius tum est caedi quarto fere anno. et haec autem senescentibus praestat vivum locum. Pertica autem post annum salicis viminari iugera singula sufficiunt. XXV. vinearum iugeribus. Eiusdem rei causa populus alba seritur bipedaneo pastinato: talea sesquipedali biduo siccata: palmipedi intervallo: terra superiniecta duorum cubitorum crassitudine. Arundo et canum diuturnior quam hic solo gaudet. Seritur bulbo radicis: quod alii oculum appellant: dodrantali scrobe intervallo duum pedum et semipedis: restituitque ex sese. Veterem arundinem extirpato quod utilius reputo: quam castrare sic antea. Namque inter se radices serpunt: mutuoque decursu necant. Tempus inserendi priusquam oculi arundinum intumescant ante K. martias crescat ad brumam usque desinit quae quam durescere incipit: hoc signum. Tempestivam hic caesuram et hac autem quotiens et vineam fodiendam putat. Seritur et transversa non altera condita erumpuntque e singulis oculi totidem plantae. Seritur et deplantata pedali fere: binis obrutis gemmis: et tertius nodus terram attingat prono cacumine: ne rores concipiat. Caeditur decrescente luna: vineis anno siccata utilior quam viridis.

Castanea pedamentis omnibus praefertur facilitate tractatus perdurandi pervicacia germinatione caedua ut salice laetior. Quaerit solum facile. nec non arenosum: maximeque sabulum humidum: aut carbunculum vel tofi etiam farinam qualibet opaco septentrionalique et praefrigido situ: ut etiam declivi recusat. Eadem glaream rubricam cretam: omnemque terrae fecunditatem qua seri nuces diximus. Sed nisi e maximis non provenit. nec nisi quinis acervatim satis. Pastinari debet solum supra ex novembri mense in februarium: quo solutae sponte cadunt ex arbore: atque subnascuntur. Intervalla sint pedalia undique sulco dodrantali. Ex hoc seminario transferuntur in aliud bipedali intervallo plus bimum. Sunt et

Disciplina ablaqueandi et aculeandi.

De Saliceto et arundineto. et de ceteris caeduis et perticis et palis.

Arundinis satio.

propagines nulli quidē faciliores. Nudata enī radice tota in sulco p̄sterint᷑
tunc ex cacumine super terrā relicto: renascitur & alia á radice. sed trās
latā nescit hospitari. pauet q̃ nouitas: tā biennio ferē postea prosilit. Co
niferis potius q̃ uite. plantaria cedua implent᷑ cultura nō alia q̃ sup̄dictis
fodiendo: supplantandisq̃ p biennū sequens. De cetero ipa se colit ubra
stolone supuacuose nec ante cedit᷑. Intra septimū annū sufficiunt pedam
ta iugeri uitem sui uinearum iugeribꝫ qñ etiā ea bifida stirpe fiunt: durat q̃
ultra alterā siluę suę cęsuram. Aesculus sitr puenit cęstera triennio serior
minus morosa nasci. In quatūq̃ terra seritur uere balano. sed nō nisi aes
culi scrobe dodrantali: interuallis duorum pedū seritur leuiter quater ā
no. hoc pedamentū minime putrescit. lęsumq̃ maxīe fruticat. pter hęc
sunt cędua q̃ diximꝰ fraxinus. laurus. persica. corillus. malus. sed tardiꝰ
nascitur: terramq̃ defixa uix tolerant nō modo humorem. Sambucꝰ contra
firmissima ad palū taleis seritur ut ppulus. Nam de cupsso satis diximus
& pticis uelut armamentū uinearum. Restat ipsarum natura pᵉpagāda
trahendi causa: uitiū surculis: & quarūdam arborū: quibus fungosior intᵉ
natura: geniculatis camporum nodis intersępiunt medulla: ferulę ipę breues:
& ad sūma breuiores articulis: utriq̃ duo internodia includūt. Medulla sine
ita uitalis aīa est: ante se tendit longitudinē impellens: q̃diu nodi puia pa
tet fistula. Quom uō concret: adhemiē transitū: expulsa erūpit ab ima
sui pte: iuxta priore nodū alternis laterum semp inguinibus: ut dcm est: i arun
dine ac ferula: quorum dextrum ab imo intelligit᷑ articulo: laeuū in pxīo. atq̃
ita p uices hęc uocat in uite gēma: cui ibi cespitē facit. Ante uō q̃ faciat
in concauo oculos: & in cacumine ipo germe: sic palmites nepotes uuę folia
pampani gignūtur. mirq̃ firmiora esse in dextra pte genita. Haec ergo
in surculis nodos qui serunt᷑ medios secare oportet: ita ne pfluat medulla.
Et in fico quidē dodrantales taxili: solo patefcō serūtur: sic ut descendat:
q̃ proxīa arbori fuerint: duo oculi extra terram emineat. Oculi aūt i ar
borum surculi proprie uocatur: unde germinati hac decā & in platariis ali
quando eodē anno ferūt aquas fluere. Caturi fructus in arbore qui tem
pestiue sati pregnatas in coactus conceptus alibi pariūt. Ita satas ficus
tertio anno transferre. hęc p se nascendi celeritate attributū huic arbori
ut citissime puenīat. Vitiū nūosior satus est. pino oīum nihil serit᷑ ex hīs ni
si futile & deputatū in sarmēto. Oppūtat aūt quicq̃d proxīo tulit fructū
Solebat capitulatus utrinq̃ e duro surculus seri: eoq̃ argumīto malleolus
etiā uocatur nūc. postea auelli cū sua calce cęptus est: ut in fico neque
aliud est uiuacius. Tertiū genus adiectum etiā nūo expediens sine cal
ce qd sagittę uocant. qui intortę ppagant᷑. Id n. qui inicasi nec itorti
trigemines. ptes aūt ex eodē surculo hoc mō fiūt. Serere & pampinariis
sterile ē: nec nisi fecundo oportet. Quę raros hīt nodos infecunda iudicat᷑.

alia cędua ad pticas & palos optima.

De culturis & discipli na colendarum uinearum.

De naturis et generibus satiuarum arborum.

densitas gēmarum: fertilitatis indiciū est. Quidā seri uetat: nisi eos q flo
ruerint surculos. Sagittas serē minus utile: qm in transferendo facile ru
pitur: qd intortū fuit. Serunt pedali non breuiores longitudis. vi. pedū
nodorum. pauciores tribus gemmis: in hac mēsura esse nō poterūt. Inseri eodē
die quo putatur: utilissimū. Si multos postea necē sit serē custoditos: uti
papimus caueri utiqz ne ex terra positi sale marcestant ueto: aut frigore
ebetent. Qui diutius in sicco fuerint p usq serantur: in aqua pluribus diebz
reuirescūt. Solum apricū et q amplissimū in seminario: siue in uinea bide
te pastinari debet. ternos pedes bipalio alto i narareita: quaternorum pedū
fermeto: ita ut pedes binos fossa procedat. Fossum purgari et extendi: ne
crudū relinquatur: Verum exigi mensura. Male pastinatū dephendut scā
na iaequalia. Metienda est et ea pars que interiacet pulueri. surculi se
rūtur et in scrobe et in sulco longiore sē: sup quā tenerrima ingerit terra.
Sed in gracili solo frustra: nisi substrato pinguiore: quā duas integi oportet
et proxima attingi terra: et eodē paxillo depuli et spissari. Interesse i
plantario sesquipedes: inter bina semina latitudiez: in longitudinē semisses.
Ita satos malleolos. xxiiii. mēse redire ad imū articulū: nisi ipi parcatur:
oculosqz inde nā emicat: cū. xxxvi. mse uiue radix transfertur et luxu
riosā ratio uites serendi ut quatuor malleoli uehementi uinculo colligentur
in pte luxuriose: atqz ita p ossa bubuli cruris: uel p colla fictilia traiecti
obruant: binis eminentibus gēmis. Hinnescunt hoc mō recisiqz palmitez
emittūt. postea fistula fracta radix libere capit uires: uuaqz fert oīuz cor
porum suorum acinos. In alio genē inuentu nouicio finditur malleolus. medul
laqz grassa in se colligetur ipi candales: ita ut gemmis parcat oī mō. Tūc
malleolo in terra fixo mixta serit: et quū spgere ceperit caules decidit: fo
ditqz sepius: talis uue acinus nihil in se ligni tinturus. Columella pmittit
quū uiuē seia ipa: p q minus sit medulla adepta nasci. Surculus etiā qbus
nā sit articulato arboris: nō omittendū uidet. Nanqz buxi tenuissimis
qnis senisqz colligatis depacti puenīunt. Quonda in obseruatoe erat:
ut defringerentur ex inputata buxo. Aliter uiuē nūc crediti. detraxē
h expimenta seminarii curaqz. Sequit uinearum rō .v. generum. he sessis per
terrā palmitibus. aut p se uite subrecta: uel cū ammiculo sine iugo: aut
cū pluuiate quadriplicaqz pedata erat. Eadem intellr eius quoqz i qua
sine ammiculo uitis: per sē stabit. Id. u. nō fit nisi pedamti inopia. Sipliti
iugo costat porrecto ordie que canterium appellat. Melior ea uino: qm sibi
ipa nō obumbrat: assiduoqz sole coquit: et afflatū magis sentit: celerius ro
rē dimittit. pampinatōi quoqz et oculatōi: omīqz opi facilior sup cetera:
decrescit. Vtilius iugū fit ptica: aut arundie: aut crine funiculatoe: ut in
hispania brundusioqz. Compluuiata copiosior uino ē dca: a cauis edu co
pluuiis. Diuiditur in quaternas ptes: totidē iugis: hui serendi rō dicet.

Columella de agricult.

De sulco et uinearum putatione.

Eadem ualitura in omni genere: in hoc uero moñsior. Tantum uero tribus serit modis
optime in pastinato proxime in sulco: nouissime in scrobe. Sulco latitudo pa
le satis est scrobibus ternorum pedum in quamcunque parte. altitudo in quocunque genere t
pedalis. Ideo nec uitis minor transferri debet ex statura. etiam mit duabus
gemmis emolliri terram in mutis in scrobe uno: sulcisque fimo misceri necesse. Cliuosa
altiores scrobes poscunt. preterea puluinatis adiuexitate labris: qui ex his lon
giores fient: ut inter binas accipiant e diuerso alei uocabantur. Esse uitis radi
cem in media scrobe oportet. sed in ipam solido in oriente equinoctiale spec
tare admiculum proxime calamo accipe. Vineas limitari decumano. xviii. pedum
latitudinis: ad contrarios uehiculorum transitus: aliisque conuersis limitibus: denum
pedum distingui per media iugera. aut si maior modus sit: totidem pedum cardine
quod de cumano limitari: semper uero quinquenis semitari. Hoc est in v. quoque pa
lo singule iugo pagine includantur. Solo spisso non nisi repastinato: nec nisi uuee
radicem seri tenero et soluto: ut malleolum: sulco ut scrobe. Incole sulcos agere
transuersos melius quam pastinare: ut defluuio terres earum contineatur. Aquoso
caelo: ut sicco solo: malleolus autumno: nisi si tractus ro mutauit. Siccus tamen et
calidus autumnum poscat. humidus frigidusque in ueris exitum. In arido solo: uue
radix quoque frustra seritur male: et in siccis malleolus: nisi post imbrem. aut
irriguis uel frondens uitis: et usque ad solstitium recte usque in hispania. Quie
scere uentos sationis die utilissimum. plerique austros optant. cato abdicat. In
teresse medio temperamento inter binas uites oportet pedes quinos. Minimo autem le
to solo: penes quaternos tenui: plurimum octonos. Vmbri et marsi ad uicenos
intermittunt a rois gratia in his que uocant porcas. et a pluuio et caliginoso tra
ctu: rariores poni: sicco densiores. Subtilitas parsimonie compendia inuenit
quum uinea in pastinato serat: obiter seminarium faciendi: et uue radix loco
suo: et malleolus qui transferatur inter uites: eo ordine serat. Que ro in iugero
circiter. xvi. milia radicum donat. Inter biennium aut fructus quo tardius in sato
prouenit: quam in translato. Vue radix posita in uinea post annum resecatur usque ter
ram: ut unus tantum emineat oculus: amiculo iuxta affixo et fimo addito. Siti
mo et secundo anno reciditur: uiresque concipit et intra se pascit: suffectura in
alias festinatione pariendi gracilis: atque ei uncida cohibeatur castigatione tu
in fetum exeat tota. Nihil auidius nascitur: ac nisi ad pariendum uires seruen
tur: tota fit fetus. Pedamina optima que diximus: aut radice robore oleaque si
non sint pali: iunipero: cupresso. alburno. sambuco. Reliquorum generum sudes omnibus
annis reciduntur. Salubrima in iugo arundo conexa. Fasciculus durat quinis
annis: quum breuiores palmites sarmento iunguntur inter se fimium mo: ex hoc
arcus fureta dur. Tertius uinee annus palmitem ueloce robustumque emittit
et que faciat etas uite. hic in iugum insilit: qui tunc excecat eum: suprema falce
auferendo oculos: ut longius euocent. Noxia iniuria. Vtilior tamen consuetudo
parienti: satiusque pampinos adiudicare detergere usquequo placeat roborum

eam. Sunt qui uetant tangi proximo anno quo translata sit: neque ante .LX. me
sem: falce curari: tunc autem ad tres gemmas recidi. Alii & proximo quidem anno recidunt
sed ut ternos quaternosue singulis annis adiciant articulos. quarto demum producant
ad iugum. Id utrinque fructum tardum: praeterea retorridum & nodosum pumilionum
incremento. Optimum autem matrem esse firmam: postea fetum audacem. Nec tutum est
quod cicatricosum magno impetu errore: quicquid est inter plagis nascatur. non enim intra
totas trahat illa uires dum roborat: & annos accipit tota fetus: quum permissum fuit
nasci: nihil naturam portionibus parit. Quae quum excreuerit. satis firma protinus in
iugo collocari debebit. Sic & ramum infirmior erit: sub ipso iugo hospitari:
recisa uirgis: non aetate decernitur. Temerarium est ante crassitudinem: pollicarem
uiti imperare. Sequenti anno palmites salutetur pro uiribus matris singuli aut gemi
ni. Item & secundo: si cogit infirmitas nutriantur. Tertio quoque demum anno duo adi
ciantur: nec sunt plures quaternis unquam permittendi. Interque non indulgendum: & semper
inhibenda fecunditas. In ea enim natura: ut parere malit quam uiuere. Quicquid materiae
adimitur: fructui accedit. Illa semina uult quam fructum gigni: quoniam fructus cal
duca res est. Si perniciose luxuriat. nec amplectat se. sed egerit. Dabit consilium
et soli natura in macro: etiam si uires habebit: recisa inter iugum moratur: ut omnis
fetura subito exeat. Minimum id esse debebit interuallum ut attingat iugum:
superetque: non teneat adeo: non recumbat in eo: nec delicate se spargat. Ita tempe
tur hic modus: ut crescere & ramum malit: quam parere palmes. Duas tresue ge
mas habere sub iugo debet ex materiis quibus materia nascatur. Tunc per iugum mergi
alligarique. ut sustineatur iugo non pendeat: uinculo mox astrictius a tertia
gemma alligari. quoniam & si cohercet impetum materiae: densioresque citra pampini ex
ulcerent: cacumen religari uetat. Natura haec est. Deiecta pars: aut plicata fru
ctum dat: plurimumque ipsa curuatura. quod citra est materiam mittit offensante caudo
spiritu: & illa quam diximus medulla. Quae ita emicuit materia: fructum dabit anno
sequenti. Sic duo genera palmitum. Quae e duro exit: materiamque in proximum annum promit
tit: pampinarium uocatur: aut ubi supra cicatricem est fructuarium. Alterum ex annicolo pal
mite semper fructuarium relinquit sub iugo: & quod uocant custos. Hic est nouellus palmes:
non longior tribus gemmis: proximo anno materia datur si uitis luxuriose consu
pserit: & alius iuxta tum uerucae magnitudine qui ferunculus appellatur. Si for
te custos: fallat uitis: antequam septimum annum compleat: a surculo euocata ad fru
ctum: enuenestit ac moritur. nec ueterem placat palmite in longum. & ad quartum
usque pedamentum emittit: quod alii dracones. alii iuniclos appellant: ut fa
ciant quam masculeta appellant quum induruit uitis. pessimum in uinea transdu
cere: quinto anno: & ipsi palmites intorquentur. singulaeque singulis materiae emittuntur
ac deinde e proximis prioresque amputantur. Semper custodem relinqui melius. sed is
proximus uiti esse debet. nec longior quam dictum est. Et si luxuriauerint palmites in
torqueri ut quatuor materias ut duas: si unum iugeris uinea emittat. Si per se uitis
ordinabitur sine pedamento quaecunque: in initio adminiculum desiderabit: dum stare

quã discat & recta surgẽ. Cetera ad primordia eadẽ. Diuidi aũt putatõne
pollicis: inequali examine undiq3: ne preualeat fructus parte aliqua: obiter
idẽ deprimes prohibebit in excelsũ emittẽ. huic uineę triũ pedũ altitudo
excelsior mittat. Ceteris a v. duue excedat hõis longitudinem iusta. His
quoq3 q̃ sparguntur in terra hũi adimit: dũ caueas circũdant scrobibus p
ambitu factis: ne uagi palmites inter se pugnẽt. occursantes. maiorq3 pars
terraꝝ ita supinã in tellurẽ uindemiã metuit. Siqdem & in africa & i egi
pto syriaq3 ac tota asia: & mltis locis europę hic mos pualet. Ibi ergo iux
ta terrã comprimi debet uitis eodẽ mõ & tpre nutrita reducẽ quo iugata ui
nea: ut sempr tñ polices relinquat̃. fertili solo cũ trib3 gemis: graciliore quis.
Prestatq3 multos esse q̃ longos. Quę de nã soli diximꝰ: tanto potẽtiora senti
entur: q̃to ppior fuerit uua terrę. Genera supari ac singlis conseri tractu uti
lissimũ. Mixtura n. generꝝ etiã in uino non mõ in musto discors. aut simi
pteant̃: non aliã q̃ pariter maturescentia. Iungi nec iũ3 iuga altiora: quo
letior agit: & quo plenior. It roscido nebuloso: minusq3 uentoso conueniunt
Contrã humiliora gracili & arido estuoso: uentisq3 exposito. Iuga atq3 pedamẽ
tum q̃ artissimo nodo uinciri oportet uitem leui contineri. Quę quã uitiũ
& in quali solo caeloq3 essent conferenda: quũ enũarem nãs earꝝ & uinoꝝ
notauimus. De reliq̊ cultu uehementer ambigit̃. plerīq3 estate tota: post sin
gulos rores confodi iubent uineã: alii uetant germinante. Decuti n. oculos
tractuq3 intrantiũ deteri: & ob id arcendę procul esse qdem pecus sed ma
xime lanatũ: qm facillime auferat gemmos inimicos. Et pubescente uua ra
stros. satisq3 esse uineã tertio ãno confodi: ab equoctio uerno ad uirgiliaꝝ
exortũ & canis ortũ & nigrescente acino. Quidã ita determinant: ueterem
semel a uindemia an brumã: quũ alii ablaqare & stercorare satis putent.
Iterꝝ ab idibus aprilis anteq̃ concipiat. hoc ẽ in vi id. maii. dem prius q̃
florere incipiat: & deflorũit & uaria an se uua. Periciores affirmant si iusto
saepius fodiant̃: in tm̃ tenerescẽ acinos ut rũpantur. Quę fodiuntur an fer
uentes horas diei fodiendas conuenit: sicuti lutũ. nec arare neq3 fodẽ fossõe
puluerẽ excitatũ: contra solẽ nebulasq3 prodesse. Pampinatio uerna est confos
so ab idibus maiis cõn dies x. utiq3 ante q̃ florere incipiat. & ea iuxta in
gum debere fieri. De sequẽte uariant sententię: quũ defloruerit. aliq pãpi
nandũ putant. alii sub ipã maturitate. Sed de hiis catonis precepta decernet
Namq3 & putationũ tradenda rõ est: ptimus hãc a uindemia: ubi caeli tepor
indulget: adoriũtur. sed hoc nũquã fieri det rõne nãe an exortũ aqlę: ut
in sideꝝ causis docebimus proxĩo uolũie. imo ei fauonio. qm anceps culpa sit
pproperare festinationis: si saucias recenti medicãa mordeat qdam hie
mis ruminacio. Certũ est gemas earꝝ frigore hebetari: plagasq3 findi & cę
li incio exuri: oculos lacrimas distillante. Nam gelu fragiles fieri qs nesciat.
O parꝝ ista conputatio ẽ. In latifundis nõ legitima nãe festinatio. Quo maturi

putantur aptis diebus: eo plus materie fundunt: Quo serius: eo fructum uberio
rem. quare macras prius conuenit putare: ualidas nouissime. plagam omnem obliquam
fieri: ut facile decidant imbres et ad terram uerti quam leuissima cicatrice: acie
falcis exacta: plagaque conuellata. Recidi autem semper inter duas gemmas ne sit
uulneris oculis in recisa parte. Nigram esse eam existimant: et donec ad sinceram ue
niatur recidenda. quoniam e uitiosa materia utilis non exeat. Si macra uitis idone
as palmites non habeat: atque terram recidi eam: nouosque elici utilissimum. In pampina
tione non his detrahere pampinos qui uuam habent. id enim uuas supplantant: praeter
quam in nouella uinea. Inutiles iudicant in latere nati non ab oculo. Quippe et
uuam qui nascatur e duro rigescente: ut nisi ferro detrahi non possit. Pedamentum
quidam inter duas uites utilius putant statui: et facilius ablaqueant. Item meliusque
uni iuge uineae: si tamen et ipsi iugo sint uires. nec flatui infesta regio. In quadra
dripartita quam proximum onerari adminiculum esse debet: ne tamen impedimentum
sentiat ablaqueatio: cubito abesse non amplius. Ablaqueari autem prius quam pu
tari iubent. Cato de omni cultura uitium ita praecipit. Quam altissimam uineam fa
cito. alligatoque recte dum ne nimium constringas: hoc modo eam curato. Capita
uitium putata circumfodito: arare incipito ultra citraque sulcos perpetuos duci
to. uites teneras quam primum propagato: ueteres quam minimum castrato: potius si opus
fuerit deiciato: biennioque post praecidito. Vitem nouellam resecari: quum erit tempus missi
ualebit. Si uineae a uite cauate erunt: sulcos interponito. ibique uiuam radicem
serito. umbram a sulcis remoueto. crebroque fodito. In uinea ueteri serito ocimum
si macra erit: quod granum capit ne serito. et circum capita adduto stercus. paleas:
uinaceas: aliquid horum ce. Vbi uinea frondere coepit pampinatio uineas nouel
las alligato crebro: ne caulis perstringatur. et quae iam in pertica ibit ei pampinos
teneros alligato leuiter: porrigitoque. Quae ubi recte steterit: ubi uua ualla
ria fieri coepit: uites sublegato. Vitis insicio una est per uer. aliam quum uua floret
ea optima est. Vineam ueterem: si in alium locum transferre uoles: dumtaxat bra
chium crassum licebit primum deputato: binas gemmas nec amplius relinquito. Ex
radicibus bene effodito. et caue radices ne saucies. ita uti fuerit ponito in
scrobe aut in sulco. operitoque et bene occultato. eodemque modo uineam statuito:
alligato laxatoque uti fuit: crebroque fodito. Ocimum quod in uinea seri iubet: a
ntiqui appellabant pabulum umbrae patiens: quod celerrime proueniat. Sequitur
arbusti ratio mira inmodum damnata a Serna patre filioque celebrata Strophe ue
tustissimis. post Catonem peritissimi enea. Stropha quidem nisi Italiae concessa cur
ta longo indicet aeuo: nobiliora uina nisi in arbustis gigni. Et in his quoque lau
datiora summis: sicut uberiora imis. adeo excelsitate proficiunt. hac ratione et arbo
res eliguntur. prima omnium ulmus excepta propter nimiam fronde atinea. Deinde po
pulus nigra eadem de causa minus densa folio. Non spernunt plerique et fraxinum
ficumque et etiam olea. si non sit umbrosa ramis. Harum satus culturaque abunde tracta
tus est sexta. XXXVI. mense attingi falce uetantur. alterna seruantur brachia

Cato de agricult.

Ratio arbustorum

alternis putant annis. Sexto āno maritant. Transpadana italia pter sup
dc̄a: cornu: ppto: tilia: acere: ornu: carpino: quercu arbustat agros. Ve
netia salice ppr uliginē soli: & de ulmis detrūcata media intra morꝝ scāna
digeritur: nulla fere .xx. pedū altiore arbore. Tabulata earꝝ ab .viii. pede al
titudis dilatant. In collibus siccisq; agris a duodecimo. In campestribus & hu
midis meridianū solem spectare palme debent. rami a pcēctu digitorꝝ nō
subrigi consiliū minis: tenuiū q; uirgultorꝝ barba: ne obumbret interuallo us
tum arborꝝ: si arcetur solum quadragenis interga frondemq; in latera uicensimo
ueret. Haec in oms ptes singlis denas sepe adnutriūt uites: dānato agricola
minus ternis militare: nisi ualidas inimicū enecāte t loci uiciū. Incremento
serere tripedaneo scrobe necessariū distātes inter sese. arborēq; singulis pe
dibus. Nihil ibi malleoli atq; pastinatoī: nulla fodiendi impedia. ut pōte
quū arbusti rō hec peculiari dote pstet. q; ab eode solo seri fruges & uitib;
prodest. sup q; q; uindicans se altitudo: nō ut ī uinea ad arcessendas aliūs
iniurias pariete ut sepe: ut fossarꝝ utiq; ipendio: muniri se cogat ī arbusto
& pdictis sola uite radicis rō. Itē ppaginū: & hec gemina: ut diximꝰ. squallorꝝ
& ipo tabulato maxiē pbata. qm a pecore tutissimū est: altera deflexa uite.
uel palmite iuxta suā arborē: aut citra pximā celibē. Que sup terrā est ē
matre radi iubetur: ne fructificet in terra: nō pauciores quatuor geme ob
ruūtur ad radicē capienda. extra in capite bine relinquūtur. Vitis in ar
busto q̄tuor pedes in lōgo cōstat oīs sulco. tres lato: alto duos cū semipede. pt
annū ppago incidit ad medullā: ut paulatim radicib; assuescat suis. Chut
a capite ad duas gemas recidit: tertio totꝰ mergus abscidr: repomt q; altiꝰ
in terrā ne ex reciso fronde. tolli uiue radix a uindemia ptinus debet.

Nuper repertū dracone serere iuxta arborē: ita palmitē appellamus emeritū:
pluribus induratūq; annis. hunc pcisum q̄ maxīa amplitudie tribus ptib;
lōgitudis: deraso cortice quotenus obruat. unde & rasilē uocāt. Deprimere
sulco reliqua pte ad arborē erecta. Ocissimū in uite: si gracilis sit uitis aut
terra. Usitatū est q̄ proxiē solū decidi: donec firmetur radix. Sic neque
roscidam seri. neq; a septētrionis flatu. Vites aquilonē spectare debent
ipae. palmites aut earūde ad meridiē. Non est festinandū ad putatoz
nouelle. sed primos in circulos mā e colligenda. nec nisi ualide putatio ad
moueda. Seriore āno fere ad fructum arbusta uite: q̄ iugata. Sunt q oīo
putari uetant priusq̄ arborꝝ longitudiēz equauerit: prima falce sex pe
des a terra recidatur: flagello infra relicto: & nasci coacto incuruacōz
mā e: tres ei geme nō amplius deputato supsint. Ex his emissi palmites pro
ximo āno uinis ingerāt scanis: ac p singulos annos ad supiora scandant: re
licto semp duramento in singlis tabulatis & emissario uno: q subeat usque
quo placuerit. De cetero putatione oim flagella q proxiē tulerūt recida
tur noua circūcisis undiq; capo: ut spgant in tabulatis. Vernacla putatio

Item de uinearꝝ puta
tione.

derectis per ramos uitiū crinibus. circumuestit arborē. crinesq3 ipso uinis. gallica mī duces porrigit' aemiliq uiq in radice satiuarum ambitū fronde earum fugiens. Est quorundā impitia sub ramo uitē uinculo suspendendi suffocantem iniuria: contineri debet uimine: nō artari. Quinimo etiā qb3 salices supsunt molliore hoc uinculo facere malūt herbaq3 siculi que uocat' apelodesmon. Grecia uō uniuersa iunco cyprio. ulua: liberatam qq3 uinculo p aliq dies euagari & incustoditā spgi atq3 in terra quā ptotū spētauīnt recumbere. Nanq3 ueterina a iugo & canes a cursu uolutatio īuestigatū & intiū porrigi lumbos. Arbor quoq3 ipsa gaudet. assiduo leuiata onē sitis respiranti. Nihil ē in ope nāe: quod nō exēplo dierum noctiumq3: aliquas uites feriarum uelit. Ob id protinus a uindemia putari & laxasse annū fructu edito improbat'. putatæ rursus alligentur alio loco. Nanq3 orbita uinculi uexatio est nō dubia. Traduces gallice cultura bini utrinq3 lateribz: si pars quadrageno distet spatio: quaterni sui ceno: inter se omi mistent' alligātur q3 una conciliati uirgultorum comitatu obiter rigorati q' deficiant. aut si breuitas nō patiat' ipsorum adalligati ptēdūtur ī uiduā arborē. Vnito traduce binī precidere solebant. Oneratas n. uetustate melius donare tēpus ut trāsilem faciant: nisi largiatur crassitudo. Alias utile thoros futuri draconis pasci. Vnū & iamum genus est mediū inter hoc & propagīne: totas supplantandi in terrā uites cameisq3 findendi. ut in sulcos ptes simul ex una ppaginē di gratilitate singlarum firmata circuligatis hastilibz nec recisis. qa lateribus excurrūt pampini. Nouariensis agricola traducū turba nō contētus: nec copia ramorum īpositis & ramum patiblis palmites circumuoluit. Itaq3 pter soli uitia cultura qq3 torua fiūt uina. Alia culpa iuxta urbē uarracis quę alternis putātur annis. nō qa id uiti conducat. sed qa utilitate redditum impendia exupent. Mediū tempamentū in carsulano sequūt': cariosas tn̄ uitis ptes in apietes marescere deputādo. Ceteris ad uiuā relictis: detracto omne supuacuo pmutmento. oīs est raritas uulneris. sed nisi pingui solo: talis cultura degenerat in labruscam. Arbusta ciari q' altissime desiderant. sed & tanta frumenti rō nō exigit. pampinari ea nō ē moris: et hoc cōpendiū ope deputatur cū uite pariter interlocata densitate ramorū qui sint supuacui & assumūt alimēta. plagas ad septētrionē aut meridiem spectare uetuimus. Melius si neq3 in ortū neq3 in occasū solis. Diu dolent talia qq3 ulcera & difficile senescūt: algendo minus aestuando ue. Non eadē in uite libertas: q' creta latera. sed facilius abscondere & detorqre quo uelis plagas. In arborum tonsura supinione uelut calices faciendi: ne consistat humor. Viti adminicula addenda quę scandat apphensas: si maiora sint. Vitium generosarum per singlas quinquetribus putādas. & quarum seruare uuas libeat: decrescente luna. Traduntq3 uō interlunio: si sint putatæ: nullis animaliū obnoxias esse. Alia rōne plena luna: noctu tondendas: cum sit ea in leone. scorpione.

Nam q semp intentissimū est neruus: nisi remittat' aliqn rumpi solet.

De seruandis uuis.

sagittario. tauro. atq; in totũ serendas: plena: aut crescente utiq; censent.
Sufficiunt in italia cultores deni in centena iugera uinearũ. At abũde de sa
tu: cultuq; arborũ tractato. qm de palmis & citisso in peg̃nis arboribꝫ af
fatim diximus. Ne quid desit indicanda reliqua nã sit magnope ptinens

De Morbis arborũ.

ad oĩa ea. Infestantur naq; & arbores morbis. Quid. n. gentiũ caret his
malis: & silvestri nõ quid prinosas negant ee: uexariq; tm̃ grandine
in germinatone aut flore: aduri quoq; feruore: aut flatu frigidiori pposto
die q̃ suo. Frigora etiã prosint ut diximꝰ. qd ergo nõ & uites algore intereũt?
Hic quidẽ est: qd dephendatur olim uitiũ. quoniã non eueit nisi in frigido.
Itaq; p hiemes caeli rigorẽ probam̃. Non. n. solum infirmissime arbores ge
lu piclitant. sed maxie uexatisq; ita pma cacumnã marescũt. qm pstrictus
gelu nõ potuit eo puenire hũor. Arborũ quidã cões morbi. quidã priuati ge
nerũ. cõis uermiculatio est sideratio & dolor mbrorũ. Unde ptiũ debita
societate hoiũ quoq; tũ hoiuz miserorũ trũca dicimus & certe corpora & ocu
los germinũ exustos: ac multa siti sorte. Itaq; laborant & fame & nudita
te que fiũt hũoris q̃titate. Alique iĩo & obesitate. ut oĩa que ferũt resinam
nimia pinguedie in tedam mutant: & quũ radices quoq; pinguescẽ cepere:
intereunt. ut aĩalia nimio adipe: q̃to & pestilentia: per genera sicut inter
hoies nũc seruicia: nũc plebs urbana uel rustica. Uermiculant magis minusue
queda oms tñ fere. Idq; aues caui corticis sono expũtur. Iamquidẽ & in hoc
luxuria esse coepit. pregrandesq; roborũ delicatiores uti in cibo: cosses uocat
atq; etiam farina saginati. his quoq; altiles fiũt. Maxie aũt arborũ hoc sen
tiũt piri. mali. fici. min̄q; amare sũt & odorate. Eorũ qui in ficis existunt:
alii nascitur ex ipis: alios parit q uocat cerastes. oms tam in ceraste figurat
sonũ edunt paruuli stridoris. Et sorbus arbor infestat uermictis rufis &
pilosis atq; ita emoritur. Mespili quoq; in senecta obnoxia ĩ morbo ẽ. Side
ratio tota ẽ caelo constat. quappr & grando in his cais intlli debet & car
bunculatio & qd pruinarũ iniuria eueniit. hoc. n. uerno tp̃re mutatis & erũ
pe audentibꝫ satis mollibꝫ: insidens adurit lacrescentes germinũ oculos qd ĩ
flore carbunculũ uocat. Prune perniciosior nã. qm lapsa psidet. gelatq;
ac ne aura qdẽ ulla depellitur: qa nõ fit nisi ĩmoto aere & sereno. Pro
priũ tñ sideratois est sub ortu canis siccitatũ uapor: quũ insite ac nouelle
arbores moriunt. precipue ficus & uites. Oleã pter uermiculatõeꝫ: quã aeq;
ac ficus sentit: clauũ etiã patit. siue fungũ placet dici ut patellã. hec ẽ solis
exustio. Nocere tradit cato & rubrũ mustũ. Neq; plerũ uitibus atq; oleis &
nimia fertilitas. Scabies cõis oĩuz ẽ impetigo: & q adnasci solent coclee. pecu
liaria ficorũ uia. nec ubiq;. Sunt. n. qdam egritudies & locorũ. Uerũ ut hoim

Morbus artictlaris siue arborũ podagra.

neruorũ cruciat: sic & arbori. ac duobꝫ eq; modis: aut. n. in pedes: hoc ẽ radices
irrumpit uis morbi: aut in artictlos: hoc ẽ cacuminũ digitos qui longisſie a to
to corpore exeũt. Inarescũt ergo & sũt ap grecos sua noia utriq; uitio. Undiq;

primo dolor: mox et matrices earum partium fragilis. postremo tabes: morbusque non
intrante suco: aut non perueniente. maximeque id fici sentiunt. Caprificus omnibus
immunis est que adhuc diximus. Scabies gignitur roribus lentis post uergilias. Nam
si ratiores fuere perfundunt arborem non scalpunt scabie. Ceterum sic cadunt: si
ue imbres nimii fuere. Alio modo ficus laborat radiabus madidis. Vitibus preter
uermiculationem et sideratonem: morbus peculiaris articularis tribus de causis. Vna
uti intempestiuum: germinibus ablatis. Altera ut notauit theophrastus in suppi
num excisis. tertia cultura inpitie lesis. Omnium earum iniurie in articulis sentiuntur
Siderationis genus est in his deflorescentibus. Roratio aut cum acini priusquam crescat
decoquitur in caule egrotat et cum algere lesis uredine. A tonsarum oculis ex ca
lore hoc euenit intempestiuo. quoniam omnia modo constant: certoque temperamento fiunt. et culpa
intium colentium: cum perstringunt ut dictum est: aut circumfossor iniurioso ictu uerbera
uit. Vt etiam subarator imprudens luxauit radices: corpusue desquamauit. Est et
quedam contusio falcis ebetioris. Quibus omnibus causis difficilius tolerat frigora:
aut estus. quoniam in ulcus penetrat omnis afforis iniuria. Infirmissima uero malus maxime
que dulcis est. Quibusdam debilitas: sterilitate non nece affert: ut si quis primo catu
men auferat uel palme sterilescunt. n. nec moriuntur. Aegrotant aliquando et poma ipsa
per se sine arbore: si necessariis temporibus imbres aut tepores ut afflatus defuere:
aut contrario abundauere. Decidunt. n. aut deteriora fiunt. pessimum est inter omnia
cum deflorescentem uitem et oleam percutit imber: quoniam simul defluit fructus. Sunt ea
dem causa canescetes et eruca dicitur uel erodutque fronde. alie florem oliuarum quoque
ut in olivieto: ac depastam arborem turpi facie relinquunt. Nascitur hoc malum tempore
humido et lento. fit aliud ex eodem. Si sol acrior insecutus inusserit ipsum uitium ido
que maturauit. Est etiam iniuria peculiare oliuis ac uitibus. Araneum uocant. quoniam
ueluti telae inuoluunt fructum et absumunt. Adurunt et flatus quidam eas maxime.
sed alios fructus. Nam uermiculationem et poma ipsa per se quibusdam annis sentiunt
mala. pira. mespila. punica. In oliuia ancipiti euentu: quando subeunti nati fru
ctum adimunt. Augent si in ipso nucleo facere erodentes: cum gigni illos prohibent.
pluuie que fiunt post arcturum. Eedem si austrine fuere generant idropisim quoque.
que maturescentes tunc sunt prope caduce. Id riguis magis euenit: et si non tecade
fastidiendis. Sunt et culicum genera aliquibus molesta: ut glandibus. fico. quidem
ex humore tunc dulci subdito corticibus. et egrotatio quidem fere in his est. Queda temporum
cae aut locorum non proprie dicuntur morbi. quoniam protinus negat. sic tabes cum inuase
rit arborem: aut uredo: ut flatus alicuius regionis proprii. ut est in apulia atab.
uel in euboea olympias. Hic. n. si flauit circa brumam: frigore exurit arefaci
ens: ut nullis solibus postea recreari possint. hoc genere et apposita pluribus labor
ant: precipueque uitis. olea. ficus. Quod cum euenit detegitur statim in germinatione
in alia tardius. Sed in omnibus signum est reuiuiscendi: folia amittere aliogn quasi
putes preualuisse moriuntur. Nonnumquam marcescunt folia: eademque reuiuiscunt.
Alia in septentrionalibus ut ponto. phrygia frigore aut gelu laborat: si post

brumā continuate .xl. diebus. Ibi aūt & in reliquis ptibus: si protinus editis
fructibus uelantū magna: ut abundantia magna consecuta ē etiā paucis
dieb; necat que iniuria hominū constat scdm hunc cās. pix. oleū. adeps. inimica

De medelis arbor̄.

ptipue nouellis. Cortice in orbe detracto necatur excepto subere. qd sic etiā
iuuat. Crassescens .n. pstringit & strangulat. nec andracle offendit. si nō sunt
incidatur & corpus. alioqn & cerasus & tilia & uitis corticē mittut. sed nō ui
tale. nec pximū corpori. uerū etiā qui subnascente alio expellit. Quarūdā naē
rimosus cortex: ut platan. tilię paulo min q̄ totus. Ergo his quar̄ cicatricē tra
hit. medent luto: & aliqn prosunt: si non uehementior frigor̄: ut calor̄ uis
sequuta est. Quedā tardius ita moriuntur: ut robore & quercus. Refert & tps
anni. Abietem & pinū siqs detraxit sole tauri ut geminos transeunte quū ger
minat stati moriuntur. Eandē iniuriā hieme posse diutius tolerare. Siliter
ilex & robur & crus. Q si angusta decorticato fuit nihil nocet. Supdictis infir
mioribus qdē & in solo gracili ut ab una tm pte detractis interimit. Sitem et
decacuminatio rom hēt cupssi: picee. cedri. Hę .n. detracto cacumine: aut ignib;
adusto intereunt. Sitem & depastio aliur̄. oleā quidē etiā si labat capra: ste
rilescere auctor ē Varo. Ut diximus qdā hac iniuria moriuntur: aliqua deteriorā
fiut: ut amigdale. ex dulcibus .n. transfigurant in amaras. Aliqua uō etiā uti
liora: ut apud chios pirus quā phocyda appllant. Nam detruncatio diximus qbz
prodesset. Intereūt pleraq; & fissa stirpe ex rectis uitis. ex alio. fici. pumices.
Q uedā uel ab ulcē. fitus hanc iniuriā sentit: & oīa que resinā gignūt tradut. Am
putatis mori inmine mir̄ est. plereq; tn nō oibus: sed maxime aūt q sunt inter
illas abscisis moriuntur. Necant inuicē inter sese umbra ut densitate atq; ali
menti rapina. Necat & hedera uinciens. nec uiscū prodest & cytissus. nec

Olfatrix ad ebrieta
tes.

aurio: qd alimon uocat greci. Quorūdā nā nō necat qdē. sed ledit odore aut
succi mixtura: ut raphanus & laur uitē. Olfatrix est intelli & tangi odore
mirū in modū. Ideo quū iuxta sit auerti & recedē: saporē q; inimicū fugē. Hic
sumpsit androchides medicinā cōn ebrietates. raphanū ut mādat precipiens.
O dit & caule & oīs olus. odit & corillū: procul absint tristis atq; egra. Nitrū

De prodigiis ex ar
bor̄ mutatione ex
empla uaria

quidē alumen marina aqua calida: & fabę putamina: uel erui ultima uenea
sunt inter uitia arbor̄. Est & prodigiis locus. Inuenimus .n. eas sub foliis
natas uitem & malum punicum stirpe fructum tulisse: nō palmite aut ramis
Vitem uuas sine foliis. oleas quoq; amisisse folia baccis herentibus. Sūt & mi
racula fortuita. Nam & oliua in totū ambusta reuixit. & in boetia derosę
a locustis ficus iter̄ germinare. Mutantur arbores & colore: fiūtq; ex nigris
candide nō semper prodigiose: & maxiē que ex semine nascūtur: ut pplus
alba in nigrā transit. Quidā & sorbū: si in calidiora loca uenit sterilescē
putat. prodigio aūt fiut ex dulcibus acerba poma aut dulcia: ex acerbis e
capfico fici. Aut cōtra graui ostento quū deteriora mutat. Ex olea in olę
aster̄ ex candida uua & fico inigrans ut laodicee. Xerxis aduentu: pla

tano in oleā mutata. qualibet ostentis aristandri apud graecos uolumen
scatet: ne in infinitum abeamus. Apud nos uero cepidi comentariis in quibus
arbores locuste repiūtur. Subsedit in cumano arbor graui ostento. paulo
añ pompeii magni bella ciuilia: paucis ramis eminētibus. Inuentū sibyllis
libris internecionē hominū fore tantoq; tamq; maiore quāto propius ab urbe
postea fcā esset. Sunt pdigia & quū alienis locis enascūtur: ut in capitibz sta
tuarū uelatris & in arboribus ipsis alienę. Ficus in lauro nata ē cizici añ obsidi
onē. Simili mō trallibz palma in basi cesaris dictatoris: circa bella ciuilia eius.
Necnon & romę capitolio in capite bis bello psei ēnata palma: uictoriā triū
phosq; portendit. Ac tempestatibus prostrata eodē loco ficus ē nata ē i mes
salle & cassii censorū lustro: a quo tpre pudicitiā subuersā: piso grauis au
ctor prodidit. Sup omia quę unq audita sūt: erit pdigiū in nr̄o aeuo neronis
pncipis ruina fcā in agro marrucino uectii marcelli ē pmis eqstris ordinis
oliueto uniuerso uiā publicā trāsgresso: aruisq; inde ē cōtrario in locū oliueti
profectis. Nunc expositis arborū morb: consentaneū est dicē et remedia
Ex his queda sunt coīa oīum. qdam ppria. Quarūdam coīa: ablaqatio. accu
mulatio. afflari radices. aut cooperiri riguas dato potu: ut ablato fimo: suco re
fectis putatio leuatis onē. Item suco emisso. Queda ueluti detractio sangui
nis circumrasi corticis. Vitiū extenuatio & cnatura palmitū gemarū: si fri
gus retorridas hyrtasq; fecerit repumicatio & q̄da pollitura. Arborū his
alię magis. alię minus gaudet. ueluti cupressus & aquā aspnat & fimū et
circumfossurā amputationemq; & oīa remedia odit. qn etiā necat. Rigu
is & uites. punicę papue aluntur. Ficus ipa arbor riguis alitur: pomū uero
eius marescat. Amigdalę si colatur fossione: florem amittut. Nec mesi
tas circūfodere oportet: prius q̄ ualide ferre coepint pomo. ptime aut am
putaū sibi uoluit onerosa ac supuacua. sicut nos ungues & capillū. Recidū
tur ueteres totę. rursus a stolone aliquo resurgūt. sed nō omes. nec nō nisi
quarū nām pati diximus. Rigua estiuis uaporibz utilia. hieme inimica. autū
no uaria. Et hęc est nā: soli quippe quū uindemiator hispaniarū stagnāte
solo. uuas demetat. Ceterū maiore in pte orbis: etiā pluuia aut oī aqua seri a
uere conuenit. Circa canis ortū rigua maxie psunt: ac ne tūc qdē nimia
qm inebriatis radicibus nocent. & etas modū tempat. Nouellę n. minus siti
unt. desiderat aūt maxie rigari quę asueuere. Contra siticulosis genita nō
expetūt humorem nisi necu̇z. Asperiora uina rigari cupiūt. In sulmonensi
italię agro: pago fabiano: ubi & arua rigantur. mirū qp herbę aqua illa
necant: fruges aluntur & riguis pro sartulo ē. In eodē agro bruma tanto
magis taceat. sinuessa gelet ue. Ne frigus uites adurat circūfundūt ri
guis: qd ibi tepidare uoce meorabili nā in amne soli sede maiestate uix to
lerandi rigoris. Carbunculi ac rubiginū remedia de mōstrabimꝰ uo
lumine proximo. Interim est & caprificatio queda i remediis cū mire corticis

De remediis in arboribus

Que rigatione pficiant

Quando & qualiter rigādū

Mirabilia de riguis.

De caprificatōe & sterco ratione.

ex aegritudine astringente se: uistoqꝫ plus uitalia arborꝝ cõprimēte: exa
ctam falcis aciem: utraqꝫ manu ĩprimentes: ꝑpetuis incisuris deducũt: ac ue
luti cutem laxant. Salutare id fuisse argumento sunt dilatatę cicatrices: et
internato corpore expleto: magnaqꝫ ex pte similis hoīum medicina & arborũ
est: qñ earꝝ quoqꝫ terebrant̃ ossa. Amigdale ex amaris dulces fiũt: si circũfos
so stipite: ab una pte circũforato defluens pituita abstergatur. Et ulmis de
trahit̃ sucus inutilis: sup terrã foratis usqꝫ ad medullã in senecta: aut quũ ali
mento nimio abundare sentiũtur. Ideo & ficorꝝ turgido cortice incisuris ĩ ob
liquũ leuibus emittit̃: ita fit: ne decidat fructus. Pomiferis q̃ germinat: nec
ferunt fructum: fixa radice mittit̃ lapis: fertilesqꝫ fiũt. Hoc idē in amigdal
ē robore cuneo adacto. In piris sorbisqꝫ & ede ac cinẽ ẽ terra coopto etiã
radices circũcidisse prodest. Vitiũ luxuriantiũ ficorꝝ qꝫ & circuasis cinerem
addidisse. Fici serotinę fiũt: si pmę grossę: quũ fabę magnitudine excessere
detrahantur. Subnascũtur .n. quę serius maturescũt. Eadē frondere in
cipiũt: si cacumina rami cuiusqꝫ detrahant̃: & firmiores fertilioresqꝫ fiũt.
Nam caprificatio maturat ĩ ea. Culices nasci ẽ grossis manifestũ est: qm quom
euolaręuere: nõ inueniũtur intus grana: q̃ in eos uersa appet. Exeundi tã
ta est auiditas: ut pleriqꝫ aut pede relicto: aut penna pariter erũpant. Est
& aliud genus culicũ quos uocãt centrinas: fucis apũ siles ignauia maliciaqꝫ
cũ pniciae uerorꝝ & utiliũ. Interimũt .n. illos: atqꝫ ipsi moriũtur. Vexant &
tineę semina ficorꝝ. Contra quas remediũ in eadē scrobe defodere taleam len
tisci inuersa pte quę fuerit ã cacumine. Vberrimas aũt ficas: lubrica amur
ca diluta: & cum fimo infusa radicibus frondere incipientiũ facit. Caprifi
corꝝ laudant̃ maxīe nigrę & in petrosis. qm frumenta plima hẽat caprificato
ipa post imbrem. In pmis aũt cauendũ: ne ex remediis uicia fiãt: qd euenit
nimia: aut intempestiua medicĩa. Interlucatio arboribus prodest. sed om̃ꝫ
ãnorꝝ truncatio inutilissima. Vitis tñ tonsurã annuã querit alternã myr
tus: punice. oleę. qa celeriter fruticescũt. Cetere rarius tondent̃: nulla autũ
no: ac ne radantur qdē nisi uere putatoꝝ plaga: ad uitalia sũt om̃a quo
cũqꝫ nõ suppuratiua. Sitis stercoratio. Gaudent eo. sed cauendũ ne in feruore
solis admoueat̃: ne ĩ inutarꝝ: ne ualidius qm̃ opus sit. Vrit uineas suillum
nisi quinqueniũ interposito: pter q̃ si riguis diluatur. & ẽ coriariorꝝ sordibꝫ
nisi admixta aqua. Item largiosius tuc existimant in denos pedes quadra
tos tres modios. Id quidē soli natura decernit colubino ac suillo. plagis
quoqꝫ arborꝝ medentur. Si mala punica acida nascant̃: ablaqueatis radi
cibus: fimũ suillum adiment. eo anno uinolenta proximo dulcia futura.
Alii urina hoīs aqua mixta riganda censent quater ãno: singlis amphoris: aut
cacumina spergi uino: laxare diluto. Si findant̃ in arbore pediculũ intorq̃
ri ĩsitis utiqꝫ amurcã adfundi: ceteris arboribus aegris: fecem uini: aut lu
pinũ circũ radices earꝝ seri. Aqua quoqꝫ lupini decocti circumfusa pomis

De Stercoratione.

prodest. fici quom uulcanalibus tonuerit: cadont. Remediu est: ut an
stipula ordeacea aree stringant. Cerasos precoces facit: cogitque mature
scere: calx admota radicibus. Et hec an omnia poma interuelli melius est:
ut que relicta sunt grandescant. Quaedã poena emendant. aut mor
su excitantur ut palme, et lentisci. salsis. ci. aquis aluntur. Salis uim et cinis
sed leniorem hnt. Ideo ficis aspergunt: rutaque fiant uerminose: ne ue
radices putrescant. Quin et uitium radicibz: aquã salsã iubent affundi si
sint lacrimose. Si uo fructus earum decidant. cinerem aceto aspergi: ipasque
m lini aut sandaraca: si putrescat uua. Si uo fertiles no sint: aceto acri
subacto cine rigari atque oblimiri. Q si fructum no maturent prius iare
scente precisarum ad radices plagã fibrasque aceto acri et urina uetusta mace
facere: atque eo luto obruere. saepe fodere. Olearum si parum promisere fructus
nudatas radices: hiberno frigori opponunt: eaque castigatione proficiunt. Oia
hec ãnua caeli rone constant: et aliqn serius pãstunt. aliqn celerius. Nec
non ignis aliquid prodest: ut arundini. Ambusta nãque densior mitiorque sur
git. Cato et medicamenta qdam coponit: mensure quoque distinctioe ad ma
iorum arborum radices amphorã: ad minorũ urnã amurce: et aque portionem
aequã: ablaqatis prius radicibus: paulatim affundi iubent. In olea hoc am
plius stramentis ante circupositis. Item fico hũi ppue uetere terrã adag
gregari radicibus. ita futurum ut no decidant grossi. maiorque fecunditas: ne
scabra pueniat. sed mo ne conuoluolus fiat i uinea: amurce congios duos
decoctos in crassitudie mellis. rursusque cubitũ in misteria pte et sulphuris
quarta subdito. Qui qm exardescat sub tecto hic uites circa capita: ac sub
brachiis ungui: ita non fore conuoluolũ. Quidã contenti sut fimo hũi mixture
sulphure uineas. secundo flatu cotinuo triduo. plerique no mins aux dũ et
alimenti arbitrant in urina: q cato in amurca. addita mo pari aq portoe.
qm per se noceat. Aliqui uolucre appellat: alias prodes pubescentes uuas.
Qd ne accidat: falces quu sint exacute: fibrina pelle detergut: atque ita pu
tant: aut sanguine ursino liniri uolunt post putatom easde. Sunt arborũ
pestes et formice: has abigunt rubrica ac pice liquida punctis caudicibus.
Necnon et pisce suspenso iuxta in unũ locũ congregant: aut lupino trito cu
oleo radices liniunt. Multi et talpas amurca necant. Contra erucas et
mala ne putrescant. Lacerti uiridis felle tangi cacumina iubent. puatim
aut cõn erucas ambiri arbores singulas a muliere incitari uentris nudis
pedibus recincta. Item ne qd animalis pastu malefico decerpat fronde
fimo boũ diluto asspergi folia: quotiens imber interueniat. qm obuolua
tur ita uirus mira medicamins queda excogitate solertia hũana. qppe
qum abuerti grandines carmine credant plerique. Cuius uerba inserere no
equide serio ausim. qq a catone prodita. Contra luxa tn breui unguedũ
arundinũ fissure. Item arbores religiosas lucosque succidi pmisit sacrifi

De diuersis medicamentis arborum

Contra nociua arboribus animalia

Superstitio.

Vtinã hoc extaret uolum.

cio prius facto. Cuius rei notionẽ rationemq3 eodem uolũie tradidit. Sequitur Natura frugum hortumq3 ac florum.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber decimus & octauus De Studio circa agriculturam feliciter incipit.

Q antiquis maximũ studiũ agriculture fuerit.

VAE QVE ALIA PR aeter arbores aut frutices benigna tellure proueniunt: uel per se tn herbarum imensa contemplatone siquis estimet uarietatẽ. numerũ. flores: odores: coloresq3 & sucos: ac uires eorum: quas salutis aut uoluptatis hominũ gratia gignit. Qua in pte pmũ oium patrocinari terre & adesse auctorum parenti iuuat: qq inter initia hoĩs defense. Quoniã tam ipi mã intus accedit ad repatione eiusdem parientis. & noxiã uris eã criminibus urgemus: culpamq3 nostrã illi imputamus. Genuit uenena. & quis inuenit illa pter hoiem? Cauere ac refugere a feris satis est. Et quũ arbore exacuãt limentq3 cornu elephanti & duri saxo rinocerontes utraq3 ad prudentiũ siccas: sciantq3 se ad nocendũ pparare aialia: quolibet tn eorum nesciat excepto hoie: tela sua uenenis tingi. Nos & sagittas ungimus: & ferro ipi nocentius aliqd damus. nos & flumina inficimus & rerum nae elemta. Ipm quoq3 quo uiuit ipsi in pniciem uertimus. Neq3 est ut putemus ignorari ea ab aialibus q pparint: cõn serpentiũ dimicationes: q post proeliũ ad medendũ excogitarent indicauimus. Nec ab ullo pter hoiem ueneno pugnatur alieno. Fateamur ergo culpã: ne his quidẽ que nascuntur atra: ceu serpentiũ lingua uibrat: tabesq3 ai contrectata adurit culpantiũ oĩa. ac dirarũ alitum mo tenebris quoq3 uis & ipiorum noctiũ quieti inuidentiũ. Gemitu quoq3 sola uox eorum e: ut inauspicatarum aiantiũ uice obuii quoq3 uetent agere: aut prodesse uite. nec ullũ aliud abominati spũs pmium nouẽ: q odisse oĩa.

Nota.

Verũ & in hoc eadẽ nae maiestas q̃to ples bonos genuit: ut fruges: q̃to fertilior in his que iuuãt aluntq3. Quorum estimatione & gaudio: nos quoq3 relictis fustionis suae istis hoĩu rapis pgamus extolere uita: eo q3 constantius: quo ope nobis maior: q fame gratia expetitur. Quippe sermo circa rura est agrestisq3 usus. sed quibus uita honosq3 ap priscos maximi fuerit.

Quae Corona pmo Romae.

Aruorum sacerdotes romulus in primis instituit: seq3 duodecimũ frem appellauit inter illos: ab acca laurentia nutrice sua spinea corona: q intra alba

colligaretur: in sacerdotio ei pro religiosissimo insigni data: que pma apd
romanos fuit corona: honosq3 is no nisi uita finitur: & exules etia captosq3
comitat. Bina tuc iugera pplo ro. satis erant: nulliq3 maiore modu attribu
it. quo seruo₄ paulo ante principis neronis contento huil spacii uiridariis pi
scinas iuuat hre maiores. gratumq3 si no aliqua culinas. Numa instituit
deos fruge colere: & mola salsa supplicare. atq3 ut auctor est hemina:
far torrere. qm tostum cibo salubrius esse id uno mo consequutu: statuen
do no esse puru ad rem diuinam: nisi tostum. Is & fornaca calua instituit
farris torrendi ferias: & eq3 religiosas terminis agro₄. Hos eni deos tuc
maxie nouerant: seriamq3 á serendo. segestam á segetibus appellatur.
qua₄ simulacra in circa uidemus. Tertiam ex his noiare subtecto religio
est. Ac ne degustabat quide nouas fruges: aut uina an q sacerdotes pmi
cias libassent. Iugerum uocabatur: quod uno iugo bou in die exarari
posset. Actus in quo boues agerent cu aratro uno impetu iusto. Hic erat
cxx. pedu: duplicatus in longitudie3 iuge₄ faciebat. Dona amplissima im
pato₄: ac fortiu ciuiu: qtum qsima die plimu arauisset. It quartaria far
ris: aut emine conferente pplo. cognoia etia pma. Inde plini: q pilu pi
strinis inuenerunt. pisones á pisendo. It fabio₄. lentulo₄. ciceronu: ut
quisquis aliqd optime sereret. Iunio₄ familia bubulcu noiarut: q bubus
optime utebatur. Qui & in sacris nihil religiosius confederationis uincu
lo erat. nouaeq3 nuptae farreu preferebatur. Agrum male colere ~~uita~~:
censoriu probru iudicabat. Atq3 ut refert cato: qui uiru bonu q3 colonu di
xissent: amplissime laudasse existimabant. Hic & locupletes dicebant
loci: hoc est agri plenos. Pecunia ipa á pecore appellabat. etia nuc i ta
bulis censo₄. pascua dicitur oia: ex quibus pplus redditus hrt. Multa
tio quoq3 no nisi ouiu boumq3 ipendio dicebat. Non omittenda pscar
legu beniuoletia. Cautu quippe e: ne boue priusq oue noiaret q indicet
multam. Ludos boum ca celebrates: bubetios uocabant. Seruius ex ouiu
boumq3 effigie: pmi: era signauit. Frugem quide aratro qsita furti
pauisse ac secuisse puberi: undeci tabulis capitale erat: suspensumq3 cere
ri necari iubebant grauius: q in homicidio couictum. Impube pretoris
arbitratu uerberari: noxiam duplione ue decerni. Iam distinctio honos
q3 ciuitatis ipsius no aliude erat. Rustice tribus laudatissime eo₄ q rura
hrent. Vrbane uo in quas transferri ignominia esset desidie probro. Itaq3
quatuor sole erat á partibus urb in quas hitabant: Suburana: palatina:
collina: aesquilina. Nundinis urbe reuisitabant. & ideo comitia nudis
hre no licebat: ne plebs rustica aduocaret. quies somnusq3 in stramentis
erat. Gloria denq3 ipam á farris onere adoria appellabant. Equide etia
uerba psce significatonis admiror. Ita n. est i comentariis pontificu. Au
gurio canario augendo dies constituatur: priusq frumta uaginis exeat.

Titulus

Pauptas urbis rome.

Numae popilii instatu.

A rebus noia deo₄.

Religiosissime isti.

De Iugere et Actu

Vnde pma ro. cognoia.

Far sac₄.

Villici laus.

Locuplex unde.

Pecunia á pecore.

Pascua & reddit. ide ap ro.

Multa qualis ro.

Ludi bubetii.

Arae cap bouis insigne.

Fur penas suspedio dedit.

Ptoris urbani auctas.

Illustres tribus rustice.

Rome nudinis: comitia quare omissa.

Antiqua pontificu uerba

Quotiens & quibus tepo
ribus fuit suma utili
tas annone.

& ante q̄ in uaginas peruenirant. Ergo his moribus: nō modo sufficiebant
fruges: nulla prouinciarum pascente italiā. Verum etiā annone uilitas incre
dibilis erat. Menius marcius aedilis plebis: pmū frumentū pplo i medius
assibus donauit. L. minutius augur qui spuriū aeliū coarguerat: farris
ptium in trinis nundinis ad assem redegit: undecimus pleb tribun'. Qua de
cā statua ei extra portā trigeminā: a pplo stipe collata: statuta ē. T. rebi'

Aurea pene secula

in aedilitate assibus pplo frumentū prestitit. quā ob cām & ei statue in capito
lio ac palatio dicate sunt. Ipse supmo die ppli humeris portatus in rogu est
videlicet quo ãno mater deorum aduecta rome ē. maiorem eā aestate esse q̄
antecedentibus ãnis decē factam esse tradut. M. uarro auctor ē q̄ quom L.
metellus in triumpho plurimos duxit elephātos: assibus singulis farris modios
fuisse. Itē uini congios: ficti qz sicce. post. xxx. olei. post. x. carnis post. xii.
Nec ē latifundiis singulorum contingebat arcentium uicinos. Quippe etiā legis
stolonis licinii incluso mō quingētorum iugerum: & ipso sua lege dānato: quū substi
tuta filii psona amplius possideret. Luxuriantis iā rei. p. fuit ista mensura.

Qui agricultura il
lustres.

M. quide curii post triumphos imensumqz terrarum adiectum impio: nota con
tio est: pniciosum intelli ciuē: cui septem iugera nō essent satis. Haec aūt
mēsura plebi post exactos reges assignata est. Que nā ergo tantae uberta
tis cā erat? ipsorum tūc manibus imperatorum colebantur agri: ut fas est credē
gaudente terra uomere laureato & triumphali aratore. Siue illi eadē cu
ra semina tractabant: qua bella eadēqz diligētia arua disponebat: qua
castra. siue honestis manibus omīa letius proueniut. quoniam et curiosius
fiut serenti inueniut. dati honores Serranū inde cognomē. Aranti quattuor
sua iugera in uaticano q̄ prata quintia appellatur: Cincinato uiator attulit
dictaturā: & quide ut traditur manus nodo plenaqz nuctia morum. Vela
corpus inquit: ut proferā senatus ppli qz ro. mādata. Tales tū etiā uiatōes
erant: qd ipm nomē inditū est: subinde ex agris senatū ducesqz accersienti
bus. At nuc eadē illa: uincti pedes: dānatae man': inscripti qz uultus: exer
cent. nō tam surda tellure q̄ parens appellat: coliqz dr. & ipsa honore hinc
assupto: ut nō inuita ea & indigne credat id fieri. Sed nos mirāmur ergastulorum
non eadē emolumēta fuisse q̄ fuerūt imperatorum. Igitur de cultura agri pcipe
principale fuit etiā apud exteros. Siquidem & reges fecē: hiero. philometor.
attalus. archelaus. & duces xenophon & poenus & etiā mago. quoi qde tm̄
horem senatus noster attribuit: cartagine capta: ut quū regulus africe biblyo
thecas donaret. unū eius duodetriginta uolūia censeret in latinā linguā tras
ferenda. quū iā M. cato pcepta condidisset. peritisqz linguę punicę dadum
negotiū. In quo pcessit omīs uiros clarissime familię D. syllanus. sapiē
tio coposuisse quos sequenter pertexuimus i uolumie. no ingrate nōiando
M. uarrone. q̄ lxxi. uite ānum gerens: de ea re prodēdum putauit.

Ratio de agricultā
atqz prefatio.

Apud romanos multo serior uitiū cultura esse coepit: primoqz ut necē erat: ar

ua tm̃ colere: quoꝝ a nobis rõ: nũc tractabit̃ nõ uulgari mõ. Veꝝ ut adhuc
fecimus: et uetustis et postea īuentis omni cura ꝑquisita: causisq; et reꝝ et ra
tione sit erudita. Dicemus et sidera: sideꝝ q; ipoꝝ terrestria signa dabimus
indubitata: q̃nquidem qui adhuc ea diligentius tractauere: quibusuis oĩa
toribus: potius q̃ agricolis scripsisse possint uideri. Ac p̃mũ oĩu; oraculis
maiore ex pte agemus: que nõ in alio uitę gn̄e plura certiora ue sunt. Cur
nõ uideantur oracula a certissimo deo: maximeq; ueridico usu pfecta.
Principiũ aũt a cathone sumem̃. Fortissimi uiri et milites strenuissimi
ex agricolis gignũtur: minimeq; male cogitãtes. Praediũ ne cupide emas
in re rustica. operi ne parcas in agro emendo minime. Quod male emptũ est:
semp poenitet. Agrũ paraturos: añ oĩa intueri oportet aquaꝝ uiam: aut
uicinũ. Singula: magnas interptatões hnt: ne dubios cato i conterminis
hoc amplius estimari iubet quo pacto iubeat. In bono .n. nıgt religiõe bene
utenti. At illius regulus ille punico bello bisconsul aiebat. neq; fecundissis
locis insalubrem agrum parandũ: neq; effetis saluberrimũ. Salubritas
loci: nõ semper incolaꝝ colore detegit̃. qm̃ assueti etiã in pestilentib; du
rant. Preterea sunt quedã partib; anni salubria. Nihil aũt salutare ẽ: nisi
qd toto ãno salubre. Malus est ager cũ quo dñus luctatur. Cato inter
pma spectari iubet: ut solum sua uirtute alat: qua dcm̃ est positiõe: ut opa
rioꝝ copia ppe sit: oppidũq; ualidũ: ut nauigioꝝ euectus: uel itineꝝ: ui
bene edificatus et cultus in quo falli plerosq; uideo. Segnitia .n. p̃oris dñi
pro emptore esse arbitratur. Nihil est dãnosius deserto agro. Itaq; ca
to de bono dño melius emi. Nec temẽ contẽnenda alienã disciplinã: ag̃ q;
ut hoi: q̃uis q̃stuosus sit: si tam et sũptuosus: nõ multũ sup esse. Ille in agro
q̃stuosissimã iudicat uitẽ non frustra. qm̃ añ oĩa de impensa rõne cauit
pxie hortos irriguos. Nec id falso: si sub oppido sint et prata: antiq pa
rata dixere. Idemq; cato interogatus: quis esset certissimus questus. Re
spondit si bene pascat qui pximus sit. At bene sũma oĩu; in hoc spectando
fuit: ut fructus is maxime probaret̃ qui q̃ minimo impendio constatur̃ eet.
hoc ex locoꝝ occasione aliter alibi decernitur. eõ demq; ptinet: q agricolam
uendacem esse oporte dixit. fundu in adulescentia conserẽdũ non nisi cõ
sito agro. Tunc quoq; cunctanter. optimũq; est ut uulgo dixe aliena in
sania frui. sed ita ut uillaꝝ tutela nõ sit oneri. Eũ tamẽ qui bñ habitet
saepius uentitare in agrũ: fronteq; dñi plus q̃ occipitiũ nõ mentiuntur.
Modus hic pbatur: ut neq; fundus uillã querat. neq; uilla fundũ: nõ ut fe
cerit iuxta diuersũ. Eade aetate exeplis. L. lucullus. Q. scaeuola. Quũ uilla
scęuole fructus nõ caret. uilla luculli agr̃. Quo in gn̄e censoria castigatio
erat minus arare q̃ uertere. Nec hoc sine arte q̃dã est. Nouissimã uillã
i misinensi posuit gaius marius. vii. cons. sed peritia castrametanti sicut
compatus: et ceteri etiã silua felix caecos fuisse. Dicẽ couenit: neq; iuxta

Laus agricolaꝝ.

Quae obseruanda in agro parando.

Catonis uerbũ.

De uillaꝝ positione.

paludes ponendā esse. neqȝ aduerso amne. q̄q̄ homerus oīo flumine sem
per antelucanas auras insalubres uerissime tradidit. Spectare in estiuosis
locis septentrionē debet. meridie in frigidis. temperatis exortū equinoctia
lem. Agri ipsi bonitas quibus argumentis iudicanda sit. q̄q̄ de terre optio ge
nere differentes abunde dixisse possumꝰ uideri. & iamiam tn̄ traditas notas
subsignabimus catonis maxīe uerbis. Ebulū ut prunus siluris. ut rubus. bul
bus minutis. trifoliū herba pratensis. quercus siluris. pirus. malus. frumen
tali solo note. Item nigra terra & tyrenei coloris. Oīs creta coquet. nisi p
macra. Zabulū etiā nisi id ptenue est & multo campestribus. magis q̄ cliuo
sis respondent eadē. Modum agri in primis seruandū antiqui putauere.

Quippe ita censebant satius esse minus serere & melius arare. Qua in senten
tia & uirgiliū fuisse uideo. uerūqȝ confitentibus latifundia pdere italiam.
Iam uō & prouincias sex domini semi africe possidebant. quū interfecit
eos nero princeps. Non fraudādo magnitudīe ac quoqȝ sua gneo pompeio.
qui nunquā agrū mercatus est coterminū. Agro empto. domū uendenda in
clementer. atqȝ nō ex utilitate publici status in agro censuit. Hoc exordio
pcepta pandere ingressus. ut tam appeat assiduitatē desideratā ab eo. De
hinc pcipua uillicorū in cura tenda est. multaqȝ de his cato pcepit. nobis satis
sit dixisse. q̄ proximū dn̄o corde esse debere. & tn̄ sibi met ipsi non uideri co
li rura ergastulis. pessimū est. & quicqd agit̄ a desperatibus temerariū ui
detur. Vnam uocē antiquorū potuisse. & fortassis incredibilē penitus esti
met. nihil minus expedire. q̄ agrū optime colere. L. tarquinius rufus. ab infi
ma natalū humilitate consulatum militari industria nactus. antique alias p
simonie circiter. xi. Kt in liberalitate diui augusti cogestū. usqȝ ad detrac
tionē heredis exhausit agros in piceno coemendo. colendoqȝ in gloria. Interni
tionē ergo fameqȝ censemus. imo hercules iudicio nro rerū oīuȝ utilissimū be
ne colere necessariū est optie. dānosū. pterq̄ sobole suo colono. aut pascedis.
A liogn colete dn̄o. aliquas messes colligere nō expedit. si cōputet impendiū ope.
nec tenē oliuā. nec quasdā terras diligenter colē sicut in sicilia tradut. itaqȝ
decipi aduenas. Quomā igit̄ nō utilissime colūtur agri ex oraculo si licet mat
boīs. sed defendendū equū est ab auos. q pceptis suis prospexere uite. Nā
qȝ qui dicēnt malis. intelligere uoluere utilissimos. Summi puidentie illorū
fuit. ut q̄ minimū esset impendii. Pcipiebant ti. ista que triumphales de
nas argenti libras in suppellectile crimini dabat. q mortuo uillico relinquē
uictorias & reuerti in sua rura postulabat. quorū predia colenda suscipiebat
res. p. exercitusqȝ ducebat. senatu illis uillicāte. Inde illa reliqua oracula
Nequā agricolam esse. quisquis emeret. qd prestare ei fundus posset. Malū pa
trefamilias. quisquis interdiu facēt qd nocti posset. nisi in tempestate caeli. pe
iore qui profestis diebus facēt qd feriatis deberet. pessimū qui sereno die
sub tecto potius opāretur q̄ in agro. Nequeo mihi tempare. unū exemplū

Precepta antiquorū de agro colendo.

Nemo inuitus bn̄ facit

Adeo maiores rē agrariam sūma seueritate prosequuti.

antiquitatis afferam: ex quo intelligi possit apud ppłm etiā de culturis agrī di morē fuisse. qualiterq; defendi soliti sint illi uiri. C. furius cressin. ē servitute liberatus. quū in paruo admodū agello largiores mlto fructus pcipet. q̄ ex amplissimis uicinitas. ī inuidia magna erat: ceu fruges alienas pelliceret ueneficiis. Quā obrem a spurio albino curuli: die dicta: metuēs dānatōm. quū in suffragiū tribus oporteret ire. instrumentum rusticū omē in forū attulit. et adduxit filiā ualida: Atq; ut ait piso: bene curatā ac uestitā. ferramenta egregie facta. graues ligones. uomeres ponderosos. boues saturos. postea dixit Veneficia mea quirites hec sunt. nec possum uob ostendere: aut in forū adducere: lucubratiões: uigiliasq; et sudores. Oīum sententiis absolutus. Itaq; est profecto: opa nō inpensa cultura cōstat: et ideo maiores fertilissimū in agro oculū: domini esse dixerūt. Reliqua p̄cepta reddant suis locis quae propria generū singulorū erūt. Interim cōia que succurrūt nō omittemus: et inprimis catonis humanissimū et utilissimū id agendū: ut diligant uicini: cās reddit ille: quas existimamus nulli esse dubias. Inter pma idē cauet: ne familię male sint. Nihil sero faciendū in agricultura omēs censent. Iterūq; suo queq; tpre facienda. et tertio p̄cepto ptermissa frustra reuocari. De terra cariosa execratio catonis abunde indicata ē. q̄q̄ p̄dicē nō cessat is qcqd per asellū fieri pōt: uilissime constat. Silix biennio moritur: si fronde agere non patiaris. Id efficacissime cōtingit germinantis: ramis baculo decussis. Sucus n. ex ipa defluens necat radices. Aiūt et circa solstitiū auulsas nō renasci. nec arundine sectas: aut exaratas uomeri arundine imposita. Itē et arūdine exarari silice uomi imposita: pcipiūt. Iunco siccus ager uerti pala debet. aut in saxoso bidentibus. Fruteta igni optīe colūtur. humidiore agrū fossione concidi atq; siccari utilissimū est. Fossas aut̄ cretosis locis aptas relinqui in solutone: terra sepibus firmari in reprocibz aut supinis lateribus pcubere quasdā obtegari: et in alias dirigi maiores potentioresq;. Si occasio silice ut glarea sterni ora utrinq; lapidibus ista cumlari et alio supintegi. Silue extirpande rōm democritus prodidit. Lupini flore in suco cicute: uno die macerato: sparsisq; radicibus. Et quoniā preparatus est ager: nā nūc indicabitur frugum. Sūt aut̄ duo prima earū gnā: frumta: ut triticū: ordeū. et legumina ut faba et cicer. Drīa notior: q̄ ut indicari deceat frumēti ipsius totidē gnā: p tpra satu diuisa. hiberna: q circa uirgiliarū occasū sata terra p hiemem nutriūtur: ut triticū. far. ordeū. estiua q estate an̄ uirgiliarū exortū serūtur: ut miliū. panicū. sesima. urminū milio italię dūtaxat ritu. Aliogn in grecia et in asia oīa uirgiliarū occasu serūtur. Quedā aūt utroq; tpre in italia. Ex his q̄dam ei tertio ueris. aliqui uerno miliū. panicū. lente. cicer alicā appellant. Sementina aūt. triticū: ordeū: faba: rapa. raba: et in tritici gnē ps aliqua pabuli est: quadrupedū cā sati: ut farrago. et ī leguminibus: ut uicia. At cōe quadrupedū hoīumq; usui lupinū. Legumīa oīa

Audite agricole: ut q̄ minima fiat inpensa: a C. furio discite.

Pclara Catonis p̄cepta.

De frugū uariis gnībus et natura ac drīa magna in eis caeli et terrae.

singulas hnt radices: pter fabas: easq3 surculosas. quia nō in multa dividitur
A ltissimas aūt cicer. Frumenta multis radicant fibris: sine ramis. erūpit a po
satu ordeū die septiō. legumē qrto: ut qui tardissime septiō. faba xv. aut
xx. Legumina in egypto tertio die. Ex ordeo alterx caput grani in radicē
exit. alterx in herbam q & prior floret. Radicē crassior ps grani fundit. te
nuior florē. ceteris seminibus eadem ps & radicē & florem. Frumenta hieme
in herba sunt. verno tpre fastigantur in stipula que sūt hiberni gnis. At mi
liū & paniciū in culme geniculatū & concauū. sisima uō in ferulaceū. Omnū
satorx fructus: aut spicas continet: aut. tritici ordei: muniturq3 vallo arista
rū quadrupedis: aut includitur siliquis. ut leguminū. aut vasculis ut sisime
aut papaueris. Miliū & paniciū tm p indiuiso & puis avibz exposita sūt. In
defensa quippe mbranis continetur. paniciū a paniculis dcm. cacumine langui
de nutante: paulati extenuato culmo: pene in surculū predensis aceruato gra
nis. cū longissima pedali: ob familie come granū complexe: fimbriato ca
pillo curuantur. Sunt & panicio gnā: mamose: pano paruis racemata pani
culis: & cacumine gemino. qn & colore distinguitur: candido: nigro: rufo.
etiā purpureo. panis multifarie & ē milio fit: ē panicio rarus. sed nullum
frumēto ponderosius ē. aut qd coquendo magis crescat. Lx. pondo panis ē
modio reducūt: modiūq3 pultis ex tribus sextariis madidis. Miliū intra
hos x. annos ex india in italiā inuectum ē: nigro colore: amplū grano: ar
dineū culmo. Adolescit ad pedes altitudie. vii. pgrandibus culmis. lobas uo
cant omnium frugulū fertilissimū ex uno grano terni sextarii gignuntur: seri
debet in humidis. Frumēta qdam in genu tertio spicam incipiūt concipe. qdā
in qrto. sed etiā non occultā. Genicula aūt in tritico quaterna farris. sena or
dei octona. sed nō ante sup dcm geniculorx nūm ceptus est spicē: qui spē
sui fecerit quattuor aut qnque tardissime diebz florere incipiūt: totidemq3
aut paulo plribus deflorescūt. Ordea uō cū tardissime. vii. Varro quater no
uenis diebus: fruges absolui tradit & mense nono meti. Fabe in folia exeūt
ac deinde caulem emittūt: nullis distinctum internodiis. Reliqua legūia
surculosa sūt. ex his ramosa: cicer. eruū. lens. Quorūdam caules spergūt in
terrā: si nō hēant ānniculū ut piscandū: insi tuere aut deteriora fiūt.
Leguminū uni caulis faba sola. Unus & lupinis & ceteris ramosus ptenui sur
culo: ōibus uō fistulosus. Folium qdā a radice mittūt. qdā a cacumine. Fru
mentū uō & ordeū initiaq & qcquid in stipula ē: in cacumine unū foliū hīt.
S ed ordeo scabra sūt: ceteris lenia. Multiplicia con faba: cicer. pisū. Fru
mētis foliū arundinaceū: fabe rotūdū: & magna leguminū pte. longior
& uilie & piso. fasiolis uenosa sisme: cetom sanguinea. Cadunt folia lu
pino tm & papaueri. Legumina diutius florent: & ex his eruū ac cicer.
sed diutissime faba. xl. diebus. Non aūt singulis capita diu: qm alio desi
nēte aliud incipit. nec tota seges sicut frumēti siliqua tn uō oia diversis

diebus: & ab ima primū pte paulatim flore subeunte. Frumenta quū de
floruere crassescunt maturanturq3: quū plurimū diebȝ. xl. pficiuntur. It
faba. paucissimis citer: id em̄ á sementi diebȝ. xl. pficitur. Miliū & pa
nicū & sisima & omnā estiua. xl. diebus maturantur á flore. Magna ter
re caeliq3 dr̄ia. In egypto .n. ordeū sexto á satu mense frumēta septīo
metiunt. In hellade ordeū in peloponenso octauo & frumēta & tanum
tardius grana in stipula crinito. In faba leguībus alternis lateribus siliq̄t.

Fortiora hieme frumēta legumina in cibo. Tunice frumto ples. Ordeū maxīe
nudu & aritas: & pp̄ue auena. Calamus altior frumto q̄ ordeo. arista
mordacior ordeo. In area exterūtur triticū & siligo & ordeū. Sic & se
rūtur pura qualiter moluntur: qa tosta nō possunt. Ediuerso far: miliū.
panicū: purgari nisi tosta nō possunt. Itaq3 quū hec suis folliculis serūtur
cruda & far in uaginulis suis seruāt ad satū: atq3 nō torrēt. Leuissimū
ex his ordeū raro excedit. xv. libras: & faba. xxii. ponderosius far: ma
gisq3 etiā nūc triticū. Farina egypto ex oliua conficit. Tertiū genꝰ spice
hoc ibi est. Gallie quoq3 suū genus farris dedere: qd illic brace uocant
apud nos sandalam nitidissimi grani. Et aliā dr̄ia: qꝫ fere quaternis libꝭ
plus reddit ramis q̄ far aliud. populū ro. farre tn̄ e frumto. ccc. annis
usum Varro tradit. Tritici gn̄a pla que fecere gentes: italico nullū eqd
compaueri candore ac pondere. quo maxīe decernit. Montanis mō com
paretur italie agris externis: in quo pncipatū tenuit boetia. deinde sicilia
mox africa. tertiū pondus tracio syro. deinde egyptio: atletarꝫ cū de
creto quorꝫ capacitas iumentis silis: quo diximꝰ ordine instecerat. Grecia
& ponticū laudauit qd in italia nō pueit. Ex oī eode gn̄e grani ptulit
oracontrion & istelepat & selinusiū argumto crassimi calami. Itaq3 pin
gui solo hec gn̄a assignabat. leuissimū & maxīe iannes cendia tenuissimi
calami: in humidis seri iubebat: qm multo egeret alimēto. He fuere sīne
alexandro magno regnāte quū clarissima fuit grecia: atq3 in toto orbe
terrarꝫ potentissima. Ita tn̄ ut an morte eius annis fere. c xlv. sophocles
poeta in fabula tritolemo frumtuȝ italicū ante cūcta laudauit aduerbū
translata sententia. & fortunatā italiā frumto carere candido. q laus pecu
liaris hodie italico est. Quo magis admiror posteros grecorꝫ: nulla mētione
huiꝰ fecisse frumēti. Nunc ex his gn̄ibȝ q rome inueniuntur: leuissimū est
gallicū: atq3 chersonenso aduectum. quippe nō excedit modiū uicenas li
bras siligni grani upm pondere. & adicit sardinia sex libras: alexandri
nū & triemes hic et siculi pondus. Boeticū totā librā addit. africum
& dodrantes. In transpadana italia scio uicenas quinas libras farris mo
dios pondē. circa clusiū & senas. Lex nāe certe est: ut in quocūq3 gn̄e pa
ne militari tertiā portio ad grani pondus accedat. & tertia sit optimū ee
frumētuȝ qd in subactum congiū aque capiat. Quibusdā gn̄ibus per se

De frugū dr̄ia magna caeli & terre.

Triticum & uaria ei gn̄a.

pondus: sicut baleárico modio triti panis pondo .xxx. reddit quibusdã in
pinis mixtis: ut cyprio & alexandrino .xx. prope libras nõ excedentibus.
Cyprium fuscũ est panemq3 nigrũ facit. Itaq3 miscetur alexandrinũ cãdidũ
redduntq3 .xxv. pondo. Thebaicũ libras adicit. Marina aqua subigi qd
pleriq3 maritimis locis faciũt .ccccc. lucrandi salis utilissimũ. Non alia de
causa oportuniora morbis corpora existũt. Gallia hyspania frumẽto ĩ potũ
resoluto quibz diximus generibus: spuma ita concreta p fermento utuntur
Qua de causa leuior illis q̃ ceteris panis ẽ. Diuersa est & calami. crassior quippe
melioris est gñis. plurimis tunicis tracũ triticũ uestitur. & ob nimia frigora
illi plage excogitauit. Eadẽ cã & trimestria inuenit detinentibz terras ni
uibus. Quod tertio fere satũ mense: ut in reliquo orbe metit~. Totis hic al
pibus notũ & hiemalibus puĩciis. Nullũ hoc frumẽto laetius uni calamũ p
terea: nec usq̃ capax. Seriturq3 nõ nisi tenui terra. Est & bimestre circa
traciã fenũ: quod .xl. die quo satũ est maturescat. mirũq3 nulli frumẽto plus
ẽẽ ponderis: & furfuribus carere. Vtitur eo & sicilia & achaia montuosis utisq3
ptibus: euboea quoq3 circa caryistũ. Intm fallitur columella qui ne trime
stre quidẽ pprium genus existimauit esse: quũ sit antiquissimũ. graeci setanio
uocant. Tradunt in bactris grana tantę magnitudinis fieri: ut singula spicas

De ordeo & nã eius atq3 gñibus.

nras aequet. Primũ ex omnibus frumẽtis seritur ordeũ. Dabimus & dies se
rendo cuiq3 gñi nã singulorũ exposita. Ordeũ indis satiuũ & siluestre: ĩ quo

Ptisana ex oriza.

panis apud eos praecipuus. Italia quidẽ maxie oriza gaudet ex qua ptisana
conficiunt. quã reliqui mortales ex ordeo. Orizę folia carnosa porro similia
sed latiora. Altitudo cubitalis. flos purpureus: radix gemeę rotunditatis.
Antiquissimũ in cibis ordeũ sicut atheniensiũ ritu menandro auctore appet.
& gladiatorũ cognõie: qui ordiarii uocabant~. Polentã quoq3 greci nõ aliunde
praeferũt. Pluribus fit hoc modis: Greci pfusũ aqua ordeũ siccant nocte una
ac postero die frigunt. deinde molis frangũt. Sunt qui uehemẽtius tostum
rursus exigua aqua aspgant: siccent priusq̃ molent. Alii uõ uirentibus spicis
decussum ordeum recens purgant: madidumq3 ĩ pila tondũt & purgatũ mo
lunt. Quocũq3 aut gñe pparato: uicenis ordei libris: ternas seminis lini & corian
dri sex libras salisq3 acetabulo: torrentes ãn oĩa miscent ĩ mola. Qui diutius
uolut seruare cũ polline ac furfuribz suis condũt nouis fictilibus. Italia sine p
fusione tostũ in subtilẽ farinã molit. Isdẽ additis atq3 etiã e milio pane ex
ordeo antiquis usitatũ uita dãnauit quadrupeduq3 refectibus. Ptisanae

De ptisana.

inde usus ualidissimus: saluberrimusq3 tantopẽ probet~. Vnũ laudis eius uolum
dicauit hipocrates: e clarissis medicę sententię. Ptisanę bõitas praecipue uti
censi. In egypto uõ est q̃ fiat ex ordeo: cui sunt bini anguli. In boetia & afri
ca genus ex quo fiat ordei. glabrũ appellat eurramius. Idẽ olirã & orizã
eãdem esse existimant. Ptisanę conficiendę uulgata rõ ẽ. Sitĩ nõ & tri
tici semine. tragum fit: in cãpania dutaxat & aegypto. Amilũ uõ ex

omni tritico et siligine: et optimū est trimestre. prouentio eius clnio insulę
debet: et hodie laudatissimū. Inde appellant ab eo qd sine mola fiat p
ximū trimestri qd ē minime ponderoso tritico madescat: dulcis aq̄ in ligne
is uasis: ita ut integant quinquies in die mutata. Melius si et in noctu ita
ut misceatur pariter emollitum prius q̄ acescat. In nitreo aut sportis siccatū
tegule infundit̄ illutę fermento: atq3 ita in sole densat̄. post clnū maxīe lau
datur cretitū. mox egyptiū. probat̄ aūt leuitate et lenore. Atq3 ut recesit
iam et catonis dictu apud nos. Ordei farina et ad medendū utuntur: mirū q3
in usu iumētoꝝ ignibus durato: ac postea mollito. offisq3 huana manu d̄miss
sis: maiores in aluū uires torosq3 corporis fieri. Sparte queda binos ordines hnt
qdā ptes usq3 ad senos. Grano ipsi aliqd d̄rię: longius leuiusq3: aut breuius
aut rotundius: candidius nigrius: uel cui purpura ē. Ultima ad polentam
contra tēpestates: candido maxima infirmitas. Ordeū frugū oīuz mollissi
mū est: seri nō uolet: nisi in sicca et soluta tēra: ac nisi leta palea ex optis
tramento uō nullū compat̄. Ordeū ex omni frumento minime calamitosū: quia
tollit̄ ante q̄ triticū occupet rubigo. Itaq3 sapiētes agricolę triticū cibariis
tm̄ serunt. Ordeū sarcullo seri dicunt: ppterea celerrime reddit. Sterilissimū q3
quod in hispania carthagine aprili mense collectum ē. hoc seritur eodem
mense in celtiberia: eodemq3 āno bis nascit̄. Rapit omne a p̄ma stati matu
ritate festinatius q̄ cetera. Fragili .n. stipula: et tenuissima palea granū cō
tinet̄. Meliorem etiā polentam fieri tradunt: si nō excocta maturitate tolla
tur.

Non omnia frumeti genera ubiq3 nasci. et de reliqs in oriente generibus.

Frumenti gn̄a nō eade ubiq3. necubi eadē sunt: hisdem nōibus
uulgatissima. Far quod hor ad horreū ueteres appellauēr̄. siligo. triticū:
hęc plibus terris cōia. Arunca galliaꝝ ppria: copiosa et italię ē. In egypto at
ac syrię ciliciēq3 et asię: ac grecię ptes peculiares. Zea olyza tiphe. Aegyp
tus similaginem conficit ē tritico suo nequaq̄ italię pare. Qui zea utuntur non
hnt far. Est et hic italię in campania maxīe semē q3 appellatur. Hoc hȝ nom res
pclara ut mox docebimus. ppter quā homerus sidorosarura dixit: nō ut aliq
arbitrant̄. qm̄ uitam donarent. Amilū quoq3 ex ea fit pore crassius. Hdec

Amilum.

sola d̄ria est ex omni gn̄e durissimū far et cōtra hiemes firmissimū: patitur
frigidissimos locos et minus subactos: ut estiuosos sitientesq3. Primus antiquis
latio cibus: magno argumento in adorie donis sicuti diximus. Pulte aūt nō pāe
uixisse longo tpre romanos manifestū. qm et pulmētaria hodie q3 dicuntur

Ennius poeta

Et ennius antiquissimus uates: obsidionis famē describens: offam eripuisse
plorantibus liberis patres commemorat. et hodie sacra prisca: atq3 natalium pul
te fritilla conficiuntur. Videt̄ q3 tam pluris ignota grecię fuisse: q̄ italię po
lenta. Tritici semine auidius nullū est: nec quod plus alimenti tradat: simila
gine dixerī pprie tritici delicias. Candor est et sine uirtute et sine ponder
conueniens humidis tractibus quales italię sūt et gallię comatę. Sed et trans
alpes in allobrogū tm̄ aluernioꝝ q3 agro ptinax. In ceteris ibi ptibȝ biennio

De pistoriis. Molitura. et farina.

in triticū transit. Remediū ut grauissima quoqȝ grana eius serantᷓ. E si
ligine lautissimus panis: pistrinaꝝ qȝ opa laudatissima. ꝓcellit in italia si
campana pisis nate misceatᷓ. Rufior illa ac pisana cādidior. ponderosior
qȝ cretacea. Iustum ē e grano capanię, quā uocant castratā: e modio redi
re sextarios quatuor siliginis: uel egregali sine castratura sextarios qnque
ꝓterea floris semodiū et cibarii quod secundariū uocat sextarios quatuor
furfuris sextarios totidē. E pisana autē siliginis sextarios qnque. Cetera
paria sunt clusiana aretinaqȝ et ianum: sextarios siliginis adsciūt ī reli
quis pares. Si uō pollinē facere libeat. xvi. pondo panes redeunt. et cibarii tā
furfurumqȝ semodiū. mole districtīue hoc constat. Nam q̄ sicca molitur ꝑls
farinę reddunt: quę salsa aqua sparsa candidiorē medullā. Veꝝ plus retin
ent in furfure. Farrina ā farre dcām: noīe ipo appāret. Siliginee farinę mo
dios gallicę xxii. panis libras reddit. italicę duabus tribusue amplius marcop
titio pane. Nam furnaceis binas adiciūt libras in quocūqȝ gnē.

De similagine. et unde fiat.

Similago
ē tritico fit laudatissima: ex africo iustū est e modios redire semodios et pol
linis sextarios. v. ita ut appellant ī tritico qd florē in similagine. hoc era
rię officinę: chartarięqȝ utūtur. ꝓterea secundarii siliginis. cxxii.
ē floris modio. cxvii. ꝓciū huic annona media ī modios farinę xl. asses. si
milaginis castratę duplū: octonis assibȝ amplius similagini castratę duplum.
Est et alia distinctio semīt tpre. L. pollinatā. xvii. pondo panis reddē̄ uisa
.xviii. tertia. xix. cū triente. et secundarii panis quinas se libras totidem
cibari et furfuꝝ sextarios sex.

De silagine et ei nā ac panibȝ ex ea.

Siligo nūquā maturescat pariter. nec ulla
segetū minus dilatione patitᷓ ꝓpt̄ teneritatē. His quę maturuere ptinᵒ
granū dimittētibus. sed minus q̄ cetera frumta in stipula periclitatᷓ. qm semp
rectam hīt spicā. nec rorē continet qui rubiginē faciat. Ex africa dulcissiᵒ
panis. ipa spissior q̄ far. et maior spica eadē et ponderosior. Raro modios
grani nō. xvi. libras implet. Exteritur in grecia difficulter: ob id iumentis
dari ab homēō dcā. hęc enī est quā olyram uocat. Eadem in egypto facilis
fertilisqȝ far: sine arista est. ſt siligo: excepta ea q̄ laconica appellatur.
Adiciūtur his gnā bromos siligo excepta et tragos. Externa omīa ab orie
te inuectę orizę sitia. Tiphe et pisę eiusdē gnīs est. ex qua fit ī nrō orbe
oriza. apud grecos est et isia. tradunt qȝ eā tiphen: quū sint degeneres:
redire ad frumentū: si pistę serantᷓ: nec protinus. sed tertio āno.

De Tritico et ei nā

Tritico
nihil est fertilius. hoc ei nā tribuit: qm eo maxīe alat hoīem: ut pote cū
ē modio si sit aptū solū quale in bizantio africę campo: centeni qnquage
ni modii reddantᷓ.

De tritici fertilitate exempla duo.

Misit ex eo loco diuo augusto procurator ei ex uno gra
no: uix credibile dictu. ccc. paucis minus germina. extantqȝ dē ea re eplę.
Misit et neroni similiter. ccclx. stipulas: ex uno grano. Cum centesimo qdē et
leontini sicilię campi fundunt. alii qȝ et tota boetica: et in pmis aegyptus
fertilissima. Tritici gnā ramosū: aut qd centigranū uocant. Inuentus ē

scapus iuvus centū fabis onustus. Aestiva frumeta diximꝰ sesimā miliū
panicū. Sisimia ab indis venit. Ex ea et oleū faciut. Color eius candidꝰ.
huic sile est in asia. greciaqz erissime. Idemqz erat nisi pinguis esset. qd ap
nos vocant trionū: medicaminibus adnumerandū: potius q̄ frugibus. Eiusdē nē
et ornimū a grecis datū. sed cymino sile. Seritur cū sisimia. hoc et triono. Nul
lum aial vescatur virentibus. pistura nō omīz: facilis quippe etruria spicam
farris tosti pisente pilo: preferrata fistula serrata et stella intus denticla
ta: aut si interiti pisant: concidatur grana: ferroqz frangant͂. Maior pars
italię rudo utit͂ pilo. rotis. etiā quas aqua verset obiter et molat. De ipā ra
tione pisendi magonis ꝑponet͂ sniā. Triticū an ꝑfundi aq̄ multa iubet: postea
evelli. deinde sole siccatū pila repeti. Siti modo ordeū. huiꝰ sextarios. xx.
spergi: duobus sextariis aque lete torrere prius. deinde cū furfuribus leviter
pisi. aut addito in sextarios. xx. lateris crudi frustro et harene semodio.
Erviliā hisdē modis quibz lentē. Sisimiam in calida maceratā exporrigi
deinde confricari: frigida īmergi: ut paleę fluctuent. iterūqz exporrigi ī
terra ī sole sup linteo. Quod nisi festinato ꝑagat͂: livido colore mutescere.
et ipā aut quę evolvūtur: varia pisturarum rōnem hnt. Acus vocat͂ quū ꝑ
se pisatur spica tm̄ aurificū ad usus. Si vero ī area terit͂ cū stipla palea
et maiore terrarum ꝑte ꝑbula iumētorum. Miliū et panici et sisime purga
menta: adpludam vocant: et alibi aliis noībus. Milio campania gaudet
ꝑcipue pultemqz cādidā ex eo facit. Fit et panis ꝑdulcis. Sarmatarum quoqz
gentes hac maxime pulte aluntur. et cruda etiā farina equino lacte vel
sanguine cruris venis āmixto. Ethiopes nō aliā fruge q̄ milii ordeiqz no
vere. panicio et gallię quedā: ꝑcipue eqtania utitur. Sed circū padana
italia addita faba: sine qua nihil cōficiunt. pontice gentes: nullū panicio
ꝑferunt cibū. Cetera estiva frumēta riguis magis etiā q̄ imbribus gaudet
Miliū et panicū: aquis minime: qm̄ in folia exeūt. Vetant ea inter vites: arbo
resve frugiferas seri: terrā emaciari hoc satu existimātes. Milii pre
cipuus ad fermenta usus e musto subacti in ānuū tempꝰ. Sile fit et tritici
ipius furfuribus minutis et optimis: e musto albo triduo maturato subacto
ac sole siccato: inde pastillos in pane faciendo dilutos cū similagīe seis ferve
faciunt: atqz ita farine miscent. sic optimū panē fieri arbitrantes. Greci
in binos et semodios farinę satis esse beses frumti constituere. et hec qdē
qūā vindemiis tm̄ fiūt. Quo libeat vō tpre ex aqua ordeoqz bilibres offae
fermenti foco vel fictili patena torrētur cinē et carbone: usqz dū rubeat
Postea operiutur in vasis: donec acescant. hinc fermētum diluitur. Quom fieret
aūt panis ordeaceus hervi aut cicerulę farinę ipe fermtabat͂: iustū erat
duę librę in .v. semimodios. Nunc fermentū fit ex ipā farina q̄ subigitur
prius q̄ addatur sal ad pultis modū decreta et relicta donec acescat. Vul
go vero nec subfervere faciūt. sed tm̄ pridie asservata mā utūtur. palāqz

Sesima.

Ornimū.

De pistura et rōne pisēdi

Miliū et de pane ex eo.

Gentiū victus diversarum

De fermentis et panis fa
ciendi rōne et genere.

natura est acore fermentari. sicut et ualidiora esse corpora que fermen
tato pane aluntur. Quippe cum apud ueteres a ponderosissimo cuique p
cipua tritico salubritas perhibita sit. panis ipsius uaria genera psequi super
uacuum esse uidetur. Alia sub obsoniis appellari: ut ostrearii. alia a deli
ciis: ut artolagani. alia a festinatione: ut speptice. Necnon a coquendi ratione
ut furnacei uel artoptici: aut in clibanis cocti. Non pridem etiam e par
this aduecto. quem aquaticum uocant. quoniam aqua trahitur ad tenuem et spongiosa
inanitate. alii parthicum. Summa laus siliginis bonitate et cribri tenuitate
constat. quidam ex ouis aut lacte subigunt. Butiro uero gentes etiam pacate
ad opus pistorii genera transeunte cura. Durat sua piceno in panis inuentione
gratia: ex alice materia: quam nouem diebus maturato: decimo ad spem
tracta est. ubi tunc uue passe suco: postea in furnis ollis inditum que rumpantur
pane: ibi torrent. neque est ex eo cibus: nisi madefacto. quod fit lacte maxime
mulso. Pistores romae non fuerunt ad persicum usque bellum: annis ab urbe con
dita super. dlxxx. ipsi panes faciebant quirites. mulierumque id opus erat
sicut etiam nunc in plurimis gentium. Artoptasiam plautus appellat in fabula
quam aululariam inscripsit: magna ob id contentione eruditorum: an uersus
poete sit illius. Certumque fit Athei capitonis sententia tostum pane lautioribus
coquere solitos. pistoresque tantum eos: qui far pisebant, nominatos. Nec coquos ha
bebant in seruitiis. eosque ex macello conducebat. Cribrorum genera gallie
setis equorum inuenere. hispanie linteo excussiora et opollinaria. Aegyptus
papiro atque iunco. Sed inter hec dicatur prima et alice ro. prestantissime
saluberrimeque palmam frugum indubitanter italia contigit. Fit sine dubio
et in egypto. sed admodum spernenda. In italia uero pluribus locis: sicut uerone
si pisanoque agro. In campania tamen laudatissimus campus est: subiacens mon
tibus nymbosis totis quidem. xl. passuum planitie. Terra eius ut protinus soli naturam
dicatur puluerea summa: inferior bibula: et pumicis fistulans uice. Motum
quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atque transmittit. nec
dilui aut madere uoluit propter facilitatem culture. Eadem acceptum humorem
nullis fontibus reddit. sed temperat concoquens inter se uice sua continet
eritur toto anno panicio semel. bis. ferre: et tamen fiere segetes quam interquie
uere fundunt rosam odoratiorem satiuam. Adeo terra non cessat parere. Vn
uulgo dictum apud campanos unguenti quam apud ceteros olei fieri. Quantum
autem uniuersas terras campus circumpadane antecedit: tantum ipsum par eius quam
leborie uocant que flegreum greci appellant. Finiuntur leborice uia ab utroque
latere. consularique apud eolis et que a cumis capuam ducit. Alica fit e
zea: quam semen appellauimus. Tunditur granum eius in pila lignea: uel
lapidis duricia conteritur nobilius. Notum est pillo uinctorum penali opera p
mori messi pixis ferrea excussis tunicas. Item istis idem armamentis: nuda
ta conciditur medulla. Ita fiunt alice tria genera. Minimum ac secundarium. gran

Varia panis genera.

Panis ex alice.

Quando primum pistores Romae.

De Cribris.

De alice et generibus eius.

dissimū uero apheremia appellant. Nondū dixi candore suū quo pcel
lunt. Iam tn̄ alexandrinę pferunt̄. postea mirū dictū admiscetur creta
quę transit in corpus coloremq3 & teneritatē affert. Inuenitur h inter pu
teolos & neapolim incole leucogęo apptlato. Extatq3 diui augusti decre
tū quo ānua uicena milia neapolitanis pro eo numerari iussit e fisco suo:
coloniā deducens capuā. adiecit q3 causam afferendi: qm̄ negassent cam
pani alicam confici sine eo metallo posse. In eodē repitur & sulphur. emi
cantq3 fontes araxi: oculoꝝ claritati & uulneꝝ medicinę dentiūq3 firmita
ti. Alica adulterina fit maxīe ē zea q̄ in africa degenerat. latiores eius
spicę nigrioresq3 & breui stipula. pisunt cū harena & sic quoq3 difficulter
deterunt utriculos. fitq3 dimidia nudi mēsura. posteaq3 gipsi pars quarta
inspergitur: atq3 ut cohęserit farinario cribro subcernunt. Quae in eo remā
sit excepticia appellat̄ & grandissima est. Rursusq3 transit artiore cernit̄
et secundaria uocat̄. Item cribraria q̄ simili mō in tertio remāsit cribro an
gustissimo: & tm̄ harenas transmittente. Alia rō ubiq3 adulterādi. Ex tri
tico candidissima atq3 grandissima eligunt grana: ac semicocta ī ollis post
ea arefaciunt sole ad initiū: rursusq3 leuiter asp̄sa molis franguntur. Ex zea
pulchrius q̄ ex tritico fit granatū: q̄uis id alicę uitiū sit. Candore aūt et
pro creta lactis incocti mixtura confert. Sequitur nā leguminū. in
ter q̄ maxīe honos fabę. quippe ex qua temptatus sit etiā panis. Lomētum
appellatur. farina ea. aggrauaturq3 pondus illa & om̄i legumine. Iam uō
& pabula uenalia. Fabae multiplex usus omniū quadrupedū gn̄i: pcipue ho
mini: frumento etiā miscet̄ apud plerasq3 gentes: & maxīe panico solida &
delicatius fracta. Quin & prisco ritu fabata suę religionis diis in sacro est.
Pualens pulmētarii cibo: & ebetare sensus existimata. Insomnia quoq3 facē
ob hoc pythagorica snīa dānata: ut alii tradidere qm̄ mortuoꝝ aīę sint i
ea. qua de cā parentando utiq3 assumitur. Varro & ob hoc flaminē ea nō
uesci tradit & qm̄ in flore eius lr̄e lugubres repiatur. In eadē peculiaris
religio. Nanq3 fabam utiq3 & frugibus referre mos ē auspicii cā. q̄ ideo
referiua appellatur. & auctionibus eā adhiberi lucrosum putat. Sola trē
frugū etiā exesa repletur crescente luna. Aqua marina aliaue salsa nō p
coquitur. Seritur an̄ uirgiliaꝝ occasū leguminū pma: ut antecedat hiemē.
Virgilius p uer eā seri iubet: circūpadanę italię ritu. sed maior ps malūt
fabalia maturę rōis q̄ trimestrē fructum ei. Nanq3 siliquę caulesq3
gratissimi sūt pabuli pecori. Aquas in flore maxīe concupiscit. cū uō de
floruit: exiguas desiderat. Solum in quo sata ē: letificat stercoris uice.
Ideo circa macedoniā thessaliāq3: cū florere coepit: uertūt arua. Na
scitur & sua sponte plerisq3 in locis: sicut septētrionalis oceani insulis: q̄s
ob id nr̄i fabarias appellant. Item ī mauritania siluestris passim. sed p
dura & quę pcoqui nō possit. Nascit̄ & in egypto spinoso caule qua de

It de alica. & quo adulteratur.

De leguminibus & pmo de Faba e nā

Pithagoras esum fabaꝝ grauiter ferens. Nam quod ait Fabis abstinendū .i. a magistratibus abhorrendū plutarchus interpretatus est.

causa crocodrilli aculeos timentes refugiunt. Longitudo scapo quatuor cubi
torum est. Amplissima crassitudo digito minimo geniculata herbae: sed molli calamo similis
caput papaueris. colore roseo: In eo fabe non supra ccc. folia ampla. fructus
ipse amarus et odore. sed radix perque lata incolarum cibo cruda et idem decocta
arundinum radicibus similis. Nascitur et in syria ciliciaque et in corone chalcidis
lacu. Ex leguminibus autem uoce ferunt lens et in grecia pisa. Lens amat solum

Lens et ei natura

tenue magis quam pingue: coelum utique siccum. Duo genera eius egypto alterum rotun
dius: alterum nigrius. sua figura. unde uario usu translatum est in lenticula nom
inemo apud auctores equanimitatem fieri uescentibus ea. Pisum in apricis seri

Pisum.

debet: frigorum impatientissimum. ideo in italia et in austeriore caelo: non nisi

Cicer.

uerno tempore terra facili ac soluta. Ciceris natura est gigni cum salsilagine. ideo solum
urit. nec nisi madefactum pridie seri debet. Differentie plures: magnitudi
ne. colore. figura. sapore. est enim arietino capite simile. Vnde ita appellatur album
nigrumque. Est et columbinum quod alii uenereum uocant candidum: rotundum: leue:
arietino minus quod religio priuilegiis adhibet. Est et cicercula minuti ciceris
inequales angulos habens: ueluti pisum. Dulcissimum autem id quod eruo simillimum. fir
miusque quod nigrum et rufum: quam quod album. Silique rotundi ciceris: ceteris le
guminum longe et ad figuram seminis late. Piso cylindratiue phasiolorum cum
ipsis manditur granis. serere eos qua uelis terra licet. Ab idibus octobris in
kl. nouembr. legumina cum maturescere coeperint rapienda sunt. cum cito exiliunt

De Rapis.

latentque cum deciderunt sicut et lupinum. Quamquam prius dixisse conueniat
de rapis in transcursu: ea attigere nostri paulo diligentius greci: et ipsi tn
miter hortensia. Si iustus ordo fiat: a frumento proximus: aut certe faba dicen
dus: quoniam alius prestantior usus ab his non est. Ante omnia namque cunctis animalibus nascu
tur. nec in nouissimis satiant ruris alitum quoque genera. magisque si decoquntur
aqua. quadrupedes et fronde earum gaudent. et homini non minore rapitiorum:
suis horis gratia: quam cimarum. flauidorum quoque et in horreis enecatorum ut maiore
quam uirentium. Ipsa uero durant et in sua terra seruata et postea passa pene ad alium
prouentum: famemque sentiri prohibent a uino atque messe. Tertius hic transpada

Rapa satis magna
nosque uidimus ponderis
circa quasi .XVI. unciarum.

nis fructus: terram non mores elegit. pene ubi nihil aliud seri possit. Nebu
lis et pruinis a frigore ultro alitur amplitudine mirabili uidi .xl. libras ex
cedentia. In cibis quidem nostris pluribus modis commendantur: duratque ad alia: synapis
acrimonia domita et coloribus picta preter suum semen. sex aliis quoque. nec aliud
in cibis tingi debet. Genera eorum graeci duo prima fecere masculinum: femininumque
et ea serendi modi ex eodem semine. Densiore enim satu masculescere. Item in ter
ra difficili semen prestantius quo subtilius. Species uero omnium tres. aut enim in latitu
dine fundi: aut in rotunditatem globari. tertiam speciem siluestrem appellaue
re in longitudinem radice porrecta raphani similitudine a folio anguloso: sca
broque: suco acri. Qui circa messem exceptus oculos purgat: medeturque caligini

Pro oculis medic.

admixto lacte mulierum. Frigore dulciora fieri existimantur et grandiora: te

pore in folia exeunt. palma in ursino agro nascentibus. Taracio in libras
sestertii singuli: et in penuria bini. proximus in algido natus. Napi uero

De napis amiterninis.

amiternini: quorum eadem fere nã gaudent: eque frigidis seruntur: et ante
Kl. martias in iugero sestariũ .iiii. Diligentiores qnto sulco napũ seri iubet
rapa .iiii. utroque stercorato. Rapa letiora fieri si palea serietur. Serere nu

Superstitio.

dũ uolũt precantẽ sibi et uicinis serere se. Satus utriusque gñi iustus inter du
orum numinũ dies festos neptuni atque uulcani. Feruntque subtili obseruatiõe
quota luna pcedente hieme nix pma ceciderit. si totidẽ numinũ die intr̃
predicti tpris spaciũ serant: mire puenire. Seruntur et uere in calidis atque
humidis. Lupino est usus proximus: quũ sit et hoĩ et quadrupedũ gñi

De Lupino ac satione eius et natura.

ungulas hnti cõis. Remediũ eius: ne metentes fugiat exiliendo: aut ab im
bre tollatur. nec ullius q̃ seritur nã assensu terrore que mirabilior ẽ. pmũ
oĩuz cum sole quotidie circũagit̃. horisque agricolis etiã nubilo demõstrat
quũ pterea floret terrã amat: terraque opiri nõ uult et unũ hoc sent̃ non
arato. si fuit maxĩe sabulosã et sicca atque arenosa: coli utique nõ uult. Tel
lurem adeo amat: ut q̃uis fruteto solo coactum inter folia uepresque ad ter
rã tamen radice puenia t. pinguescẽ hoc satu arua uineasque diximus. Itaque
adeo nõ eget fimo: ut optĩ uicem repñtet. nihilque aliud nullo ĩpendio con
stat. ut quod ne serendi qdẽ grã opus sit afferre ptinus seritur ex aruo.
ac ne spgi quidem postulat decidens sponte. pmũque oĩuz serit̃. nouissiuz
tollitur. Vtrumque septembri fere mense: quia si nõ antecesserit hieme: fri
goribus obnoxiũ est. Impune pterea iacet: ut derelictum etiã si nõ ptinũ
sequuti obruãt imbres. Ab omnibus aĩalibus amaritudĩe sua tutũ. plerique
tamen leui sulco integunt ex densiore terra. Rubricã maxĩe amat. ad hãc
alenda post tertiũ florem uerti debet. in zabulo post sc̃dm. Cretosa tm̃
limosaque odit: et in his nõ puenit. Maceratũ calida aq̃ hoĩ in cibo ẽ. Nam
boue unũ modiũ singli saciant: ualidique pstant. qn et inpositũ puerorum
uentribus pro remedio ẽ. Condi in fimo maxĩe cõuenit. qm in humido fer
miculi umbilicũ ei in sterilitatẽ castrant. Si depastũ sit in fronde inarari
protinus: solum est opus. Et uicia pinguescunt arua: nec ipa agri

De uicia.

colis opasa: uno sulco sata: non saritur. non stercorat̃. nec aliud q̃ deocca
tur. Sationis eius tria tpra. Circa occasum arcturi: ut decembri mẽse pa
scat: tunc optĩe seritur in semẽ eque Nanque fert depasta. Secũda satio mẽse
ianuarĩo ẽ. nouissima martio. Tum ad frondẽ utilissima. Siccitatẽ ex oĩbus
q̃ seritur maxĩe amat. Non aspnatur etiã umbrosa ex seie ei silecta
matura ẽ. palea ceteris pfertur. Vitibus pripit sucũ. languescũt que si in arbu

De Eruo.

stis serat̃. Nec erui opasa cura ẽ. hamplius q̃ uicia runcat̃ et ypm medica
minis uim optinens. Quippe pẽn diuũ augustũ curatũ eptis ipsius meoria
extat. Sufficiunt singlis boum iugis modũ quini sati. Martio mense satũ: no
xiũ esse bubus aiũt. Item autũno grauidinosũ. Innoxiũ aũt fieri p mõẽ

De foeno graeco

satum. Et sicilia hoc est foenu grecu: scarificatione serit. no altiore q
tuor digitoru sulco. quantoqz peius tractatur: tanto puenit melius. Raru

Segala.

adeo esse aliqd cui prosit negligentia. Id aut qd secale aut farrago appel
latur: occari tm desiderat. Secale taurini sub alpibus asiam sub alpibz uo
cant deterrimu. sed tn ad arcenda fame fecunda. sed gracili stipula: nie
ricea triste. pondere papuu. Admiscetur huic far: ut mitiget amaritudiem
eius. et tn sic quoqz ingratissimu uentri e. Nascit qualicuqz solo cu centesimo

Farrago.

grano: ipmqz pro letamine est. Farrago ex recrimentis farris seritur
pdensa: admixta aliqn et uitia. Eadem aliqn in africa fit ex ordeo. oia
hec pabularia degnans: qui ex legumbus q uocat gracca. Intm colubis grata

Ocimu.

ut pastas ea negent fugitiuas illius loci fieri. Apud antiquos erat pabuli gen
quod cato ocimu uocat: quo sistebant aluu bubus. Id erat et pabut segete ui
ride desecte anq gelaret. Sura mamilius aliter id interptatur et tradit fa
be modios x. uicie duos tndem eruilie in iugero autuno misceri et seri solitos.
Melius et auena greca cui no cadit seme admixto. hoc uocitatu ocimu bouqz ca

Medica et ei na.

seri solitu. Varro appellatu a celeritate puemendi a greco qd oceos dicit. Me
dica externa etia grecie e: ut a medis aduecta p bella psaru q darius itulit.
sed ut inprmis dicenda tata dos: ut qui ex uno satu amplius q ccc. anis duret
Similis est trifolio caule foliis qui geniculata: quicqd i caule assurgit folia con
trahutur. Vnu de ea et citiso uolume: a ptibus confusu. Solum in quo serat
elapidatu purgatumqz subigitur autuno. Mox aratu et occatu integitur
crate iteru ac tertio. quinis diebus interpositis et fimo addito. Postit autem
sicu siccosum uel riguu. Ita pparatu serit mese maio. alias pruinis obnoxia.
Opus est densitate seminis omia occupari: internascetesqz herbas excludi. Id
pstant in iugera modia uicena. imouenda ne adurat. Terraqz protinus i
tegi debet: si sit humidu solu herbosu ne uincat et desistat in pratu. Ideo p
timus altitudie unciali herbis omnibus liberanda e. Manu potius q sarculo
secat: incipies florere: et quoties refloruit. Id sexies eueit p annos: quu mi
nimu quater. In seme maturescere phibeda e. qa pabulum utilius est usqz
ad trimatu. Verno seri debet. liberaliqz ceteris herbis ad trimatu i aruis ad
solu radi. Itaqz relique herbe remediu unicu. et aratro saepius uertendo: do
nec oes alie radices intereant. Dari no ad satietate debet: ne replere sangui
ne nece sit: et uiridis utilior est. arescit surculo se ac postremo in puluerem
inutile extenuat. De citiso cui et ipi principatus dat in pabulis: affatim di
ximus inter frutices. et nuc frugu oium natura pagenda e: cuius in parte

De uicis frugum.

de uicis quoqz dicatur. Primu oium frumti uitiu auena e et ordeu in
ea gnat sicut ipa frumti fit instar. quippe quu germaie ppli edat eam. neqz
alia pulte uiuant. Soli maxie caeliqz humore hoc eueit uiciu. Sequetem causa
fit imbecillitas seminis diutius retenti ex terra pus q erupat. Eade est ro: si
cariosum fuit quu sereret. prima aut stati eruptio agnoscit: ex quo appet in

radice esse cam. Est et aliud ex uicino auene uitiū: cū amplitudīe inchoato
grano. sed nudum inaniū: p̄usq̄ roboretur corpus a flatu noxio cassum et
inane in spica euanescat quodam abortiuo. Venti aūt tribus tp̄ribus nocent

Venti.

frumto et ordeo in flore. aut protinus quū defloruere ul maturescē̄ inci
pientibus. Tunc. n. exinaniut grana prioribus causā nasci p̄hibent. Nocet et
sol creber e nube. Nascitur et uermiculi i radice: quū semente imbribus se

Sol.

Vermes.

quutis incluserit repentinus calor humorem. Gignūtur et in grano cū spice in
pluuiis calor inferuescat. est et cantharidis dcm̄ scarabeus paruus frumeta
erodens. Oīa ea aīalia qm̄ abo destituit. Oleum. pix. adeps. cotraria seribus
cauendumqz ne totacta eis tuc serant. Imber in herba utilis quart. floren

Imber.

tibus aūt frumto et ordeo nocet. leguibus inotuus. p̄ter q̄ ciceri. Maturesc̄e
tiā frumeta imbre leditur et ordeū magis. Nascitur et herba alba pani
fico similis occupans arua: pecori quoqz mortifera. Nam loliū et tribulū

Herbae male.

et carduū: lappamqz nō magis q̄ rubum inter frugum morbos potius q̄ in
ter ipsius terre pestes nūauerim. Celeste frugum uineaʀqz malū: nullo
minus noxiū est rubigo freq̄ntissima. Haec in rosado tractu conuallibusqz:

Rubigo.

ac perflatū nō h̄ntibus. E diuerso carent ea uentosa et excelsa. Inter uicia
segetum et luxuriā est: quū onerata fertilitate p̄cibunt. Cōe aūt oīuʀ satoʀ
uitiū urica etiā ciceris: quū salsilagīē eius abluendo: imber diutius id fit.
Est herba q̄ cicer enecat et eruū circuligando se uocat orobrechē. Tritico

herbe complexu noxie.

siti mō herba. ordeo festuca q̄ uocatur egilops. Lenti herba securi data: quā
greci a similitudīe pelicenō uocat: et hę complexu necat. Circa philippos aīo
ramū nōiant in pingui solo herba qua faba necat̄. Terrā uniq̄ in macro:
quū udam quidā uentus afflauerit: hedere granū inīme est in cortice aui

Semē hodere.

leato. quū est in pane celerrime uertigines facit. aiūt qz in asia et grecia bal
neatores quū uelint turbā pellere: carbonibus id semē inicere. Nascat̄ et
phalangion in heruo: bestiola aranei gn̄is si hiems aquosa sit. Limaces nasci

phalangi.

Limaces

tur in uicia et aliqn̄ e terra coclee minute: miʀ i modū erodentes eā. et
morbi quidē fere hi sunt. Remedia eoʀ q̄amqz p̄tinent ad h̄bas: cū sarclo.

Morborū remediū

et quū semen iactatur: cinere. q̄ uero in seie et circa radicē consistut: p̄ce
dente cura cauent̄. Vino ante semina p̄fusa: minus egrotare existimāt. Vir
gilius nitro et amurca p̄fundi iubet fabam: sic et grandescere p̄mittit. Qui
dā uō si triduo ante satū urine et aqua maceretur: p̄cipuos adolescē̄ putāt
Tergdem satam modiū fractę modio solide reddere. Reliqua seiā cupssi
foliis tunsis: si misceant̄ non esse uermiculis abnoxia. nec si interlunio serā
tur. Multi ad milii remedia: rubetā noctu aruo circūferri iubet p̄usquā
sariatur: defodiqz i medio inclusā uase fictili. Ita nec passerē nec uermes
nocē̄. sed eruēdam p̄usq̄ metat̄. alioqn amaʀ fieri. Quin et armo talpē co
tacta semiā uberiora esse. Democritus suco herbę q̄ appellat̄ aizon in te

Semp viva

gulis nascens. tabulas̄ sesum: latine uō sedum aut dicit illū medicata seri iu·

bet omĩa semina. Vulgo uõ si dulcedo noceat: & uermes radicibus inhere
ant: remediū est amurca pura: ac sine sale spgere deinde sarire. Si in articu
lum seges ire ceperit: truncare ne herbe uincant. pestem milio atqȝ panico
sturnoꝝ passeꝝque agmina suo abigi herba: cui nomẽ ignotū est: i quatuor an
gulis segetis defossa. miꝝ dcũ ut oĩo auis nulla intret. Mures abigunt cinere
mustele uel felle diluto & seĩe spsõ: ut decoctaꝝ aqua. sed redolet uirus aĩa
liũ eoꝝ etiã in pane. Ob id felle bubulo semina attingi utilius putat. Rubigo
quidē maxĩa segetū pestis: lauri ramis in aruo defixis: transit in ea folia ex ar
uis. Luxuria segetum castigat dente pecoris in herba dutaxat: & depaste q
de suibus sepius nullã in spica iniuriã sentiūt. Retunsaꝝ etiã semel oĩo cer
tū est granū longius fieri & inane. cassumqȝ ac satū nõ nasci. Babilone tñ
bis secant. tertio depascunt. aliogn folia tñ fierent. sic quoqȝ cũ .xv. fenore
messes reddit exilitas soli: cum diligentioribus ueniũ cum centesimo qnqua
gesimo. Neqȝ cura ẽ difficilis qm̃ diutissime aq̃ rigandi: ut ꝑpinguis & densa
ubertas diluat̃. Limũ aũt non inuehunt euphrates tygrisqȝ. sicut in egypto
nilus: nec t̃ra ipa herbas gignit. Vbertatis tñ tãte sunt: ut seqnte anno spõ
te restibilis fiat seges impressis uestigio seminibus. Que tanta soli drĩa ãmo
net terre gnã in fruges describere. Igitur catonis hec snĩa ẽ. In agro crasso

Quid in quoqȝ generꝫ terre debeat seri.

& laeto: frumentum fieri. Si uõ nebulosus est: siue raphanus. miliū. panicū.
in frigido aquoso: prius serendū. postea in calido. In solo aũt rubricoso uel pul
lo: uel arenoso: si nõ sit aquosum: lupinū. In creta & rubrica & aquosiore
agro: adoreū. In sicco & nõ herboso: nec umbroso: triticū. In solo ualido fa
bam. Viciã uero q̃ minime aquoso: herbidoqȝ. Siliginē & triticū in apto:
loco edito: q sole q̃ diutissĩe torreat̃. Lentē in fruteto & rubricoso q non
sit herbidus. Ordeū in nouali & in aruo qd restibile possit fieri. Trimestre
ubi sementē maturã facẽ nõ possit: & cui crassitudo sit restibilis. Subtilis et
illa snĩa: serenda ea ĩ tenuiore t̃ra q non multo indiget suco: ut citisus & ci
cer. exceptis leguminibus q uelluntur ẽ t̃ra nõ subserant̃. Vnde & legumina
appellata. qa ita leguntur. In pingui aũt q cibi sũt maioris: ut olus. triticū.
siligo. linū. sic ergo tenue solū ordeo dabitur. Minus n. alimẽti radix poscat
leuior terra densiorqȝ tritico. In loco humili far. adoreū potius q̃ triticū sere
tur. Tempato & triticū & ordeū. colles robustius. sed minus reddunt triticū

De prodigiis frugū.

far & siligo: & cretosum & uliginosum solū sortiunt̃. Est & in frugibus
ostentum. semel qd eqde euenerit: Accidit p. elio. gn. cornelio cons. q̃ ãno
supatus est hanibal. In arboribus n. tũc nata producitur frumĩta. Et qm̃ de fru
gum terreqȝ gñibus abunde diximus. nũc de arandi rõne dicem̃: ante oĩa egypti
facilitate cõmemorata. Nilus ibi coloni uice fungens euagari ĩcipit ut diximᵘˢ
ã solstitio: aut noua luna. ac p̃o lente. deinde uehementius: q̃ diu in leone sol
est. Mox pigrescit in uirginē transgresso: atqȝ in libra residet. Si .xii. cubitos
nõ excesserit. fames certa est. Nec minus: si .xvi. exupabit. Tanto n. tardiᵘˢ

decidit quanto abundantius crevit: et sementem arcet. Vulgo credebatur ac de
cessu eius serere solitos: mox sues impellere vestigiis semina deprimentes. et
madido solo. credo antiquitus factitatum. Nunc quoque non multo graviori opera
sed tamen inarari certum est abiecta prius semina in limo digressi amnis: hoc est no
vembri mense incipiente. postea pauci runcant. pauci botanismon vocant.
Reliqua partes non nisi cum falce arva visit paulo ante kl. aprilis. peragitur autem
mense maio stipula numquam cubitali. Quippe zabulum subest granumque limo tantum con
tinetur. Excellentius thebaidis regionibus frumentum. quoniam paustris egyptus.
Similis ratio. sed felicitas maior babylone seleuciae: euphrate: atque tygri restag
nantibus: quoniam ibi rigandi modus manu temperatur. Syria quoque tenui sulco:
quom multifario in italia octoni boves ad singulos vomeres anhelent. In omni
quidem parte culture. sed in hac maxime valet oraculum illud quicque regio patia
tur. Vomerum plura genera. Culter vocatur infelix praedensa prius proscindatur ter
ra secans. futurisque sulcis vestigia praescribens in sissuris quas resupinus in aran
do mordeat. Vomer alterum genus est vulgare rostra uti vectis. Tertium in solo
facili: nec toto porrectum dentali. sed exigua cuspide in rostro latior. hec quar
to quoniam et acutior in mucrone fastigata. eodemque gladio scindens solum et acie
laterum: radices herbarum secans. Non pridem inventum in retlia gallie: ut
duas adderent alii rotulas: quod genus vocant plaurorati. Cuspis effigiem
palle habet. Serunt ita non nisi culta terra et fere noua. Latitudo vomeris
cespites versat: semen protinus iniciunt: cratesque dentatas supertrahunt. nec
sarienda sunt hoc modo sata. sed protelis binis ternisque sic arant. Uno iugo bo
um censeri anno facilis soli: quadragena iugera difficilis: tricena iustum est.
In arando magnopere servandum est catonis oraculum: quod est agrum bene colere.
bene arare. quod secundum. Quid tertium: stercorare sulco vario ne tempestive
ares. Tepidioribus locis a bruma proscindi arva oportet. et frigidioribus ab eq
noctio uerno: et maturius sicca regione quam humida. maturius densa terra quam
soluta. pingui quam macra. Ubi sicce et graves aestates: terra cretosa aut gra
cilis utilius inter solstitium autumni et equinoctium arat. Ubi leves estus: fre
quentes imbres: pingue herbosumque solum: ibi melius taloribus alterum quoque
solum etiam hieme moveri placet. Valde et aridum paulo ante sationum tempus st
Sed et hic sue leges. Lutosam terram ne tangito: ut omnia aratro: prius quam ares
proscinditio: hoc utilitatem habet: quia inverso cespite herbarum radices necantur. quod
utique ab equinoctio uerno proscindi volunt. quod vere semel aratum est. Novale
est quod alternis annis seritur. Araturos boves quam artissime iungi oportet: ut
capitibus sublatis arent. sic minime colla contundunt. Si inter arbores vitesque
aretur: fiscellis capistrati: ne germinum tenera praecerpant. Sercula in stiu
va pendere quia intercidant radices: hoc melius quam convelli aratro: boves
que luctari. In arando versum pagi. nec strigare in actu spiritus. Iustum est
proscindi sulco dodrantali uno die iugerum iterari. Qui iugerum si sit fa

De arandi disciplina
sive ratione.

De vomerum generibus partibus
et usibus eorum.

De temporibus arandi

De iunctione boum.

talitas soli. Si minus: proscindi semissem: iterari assem: qn̄ & aīaliū labor
nā leges statuit. Omne arvū rectis sulcis: mox & obliquis subigi debet.
In collibus transuerso tm̄ mōte aratur. sed mō in supiora mō in inferiora
rostrante uomere. Tantumqz ē laboris hōi: ut etiam boū uice fungant̄.

Vnde p̄uaricator.

Certe sine hoc aīali: montane gentes sarculis arant. Arator: nisi incuruus:
p̄uaricatur. Vnde p̄uaricatoris nomē. inde translatū hoc crimē in forū.
Ibi itaqz caueat ubi inuentū est. purget uomerē subinde stimulus cuspida
tus rallo scamna inter duos sulcos cruda: ne relinq̄tur glebe ne exultet.

De occando.

Male aratur aruū qd̄ satis frugalibus occandū est. Id demū recte subactū
erit: ubi nō intellīr utrō uomeri eīt in usu. est & colliciās interponē si ita
locus poscat ampliore sulco: que in fossas aquā educant. Aratione per
transuersum iterata occatio seq̄ut: ubi res poscat crate uel rastro & sato
semine iteratio. Hoc quoqz ubi ↄ̄suetudo patit̄ crate contenta: ut tabula a
ratro ānexa: qd uocant lirare operientis semina opiant̄. q̄ p̄mū appellata de
liratio est. Quarto seri sulco uirgilius existimatur uoluisse. quū dixit optiāz
esse segetem: que bis solem: bis frigora sensisset. Spissius solum sicut plerūqz
in italia qnto sulco seri melius est. In tuscis uō nono: ad fabam & uiciā nō

De quoda arationis ḡnē.

proscisso serere sine dāno compendiū ope est. Non omitten unū & iānū
arandi rōm in transpadana italia bellorū iniuria excogitatā. Salsa: sicū
subiectos alpibus depopularent̄ agros: paniciū miliūqz iā excrescens: tem

De iteratione et resectione

ptauere. postq̄ respuebat nā: inararūt. At ille messes multiplicate docu
ere quod nūc uocant artrare. i. aratrare ut credo tūc dictū. hoc fit ut in
cipiēte culmo: quū iam sl aut bina trina ue emiserit folia. nec recens sub
trahemus exemplū. In treuerico agro. tertio añ hūc annū compertū. nā quū
hieme p̄gelida: capte segetes essent: reseruint & sitientes campos mēse mā
tio: uberrimasqz messes tulerunt. Nunc reliqua cultura tradet̄ p̄ genā

De cultura terrae. et genera frugum.

frugum. Siligine. far. triticū. semen. ordeū occato. sarito. runcato. qbz
dictum erit diebus. Singule ope cuiqz gn̄ in iugero sufficient. Sarculatio:
induratam hiberno rigore soli tristiciam: laxat. temporibz uernis nouosqz so
les admittit. Qui sariet: caueat ne frumti radicem suffodiat. Tritici. se
mē. ordeū. fabam bis sarire melius. Runcatio: quū sexto marticto est: im
mulsis inutilibus herb: frugū radices uindicat: segetesqz discernit à cespite.
Leguminum cicer: eadeqz far desiderat. Faba runcari nō gestit. qm̄ euincat
herbas. Lupinū occatur tm̄. Miliū & paniciū occat̄ & seritur. nō iterat̄. nō
rūcatur. Silicia & fasioli occantur tm̄. Sunt gnā terre quorū ubertas pe
ctinari segetem in herba cogat q̄ratis. & hoc genus dentate sculs ferreis. ea
demqz inhilo min̄ & depascant̄ q̄ depasta fert. sarculo ueru exacātū neciuz.
At in bactris africa cyrenis: oīa hec superioribus terris. q̄ fecit indulgētia caeli &
à semente non nisi messibus in area redeut. qa siccitas cohercet herbas: fruges
nocturno tectum rore nutriens. Virgilius alternis cessare arua suadet. Si

patiantur ruris spacia: utilissimū procul dubio est. Q̄ si neget condicio: far
serendū: unde lupini aut uicia aut faba sublata sint: & q̄ terrā faciūt letio
rē. In primisq; & hoc notandū: quedam ꝑpr alia seri obiter. Sed paꝝ puenire
prior dix imus uolumine ne eadē sepius dicant. plimū .n. refert. soli cuiusq;
ratio. Ciuitas africe ī mediis arenis petentibus syrtis leptim: q̄ magna

exempla terraꝝ diuersaꝝ

uocat tacape: felici super omē miraculū: largius quidē. sed certis horaꝝ spa
tiis dispensatur riguo solo. Ternis fere milibus passuū in omnem ꝑte fōs abun

Sūma fertilitas.

dat. Inter incolas: palme ibi ꝑgrandi subditur olea: huic ficus: fico punica
illis uitis: sub uite seritur frumentū. mox legumē. deinde olus. oīa eodem
anno: oiaq; aliena umbra aluntur. Quaterna eius cubita soli in quadratū .n̄
ut a porrectis metatur digitis. sed in pugnū contractis: quaternis dena
riis ueniudant. sup omia bifera uite bis anno uindemiare. & nisi mltiplici

bifera uitis.

partu exinaniatur ubtas: peat luxuria singulis fructus. Nūc uō toto āno
metitur aliqd. constatq; fertilitati nō occurrē hoies. Aquaꝝ quoq; dria ma

Aquaꝝ drie.

gna riguis est. In narbonensi puincia nobilis fons orge noie ē. in eo herbe
nascunt. in tm̄ expetite bobus. ut mersis capitibus totis eas q̄rant. uiribus. sed
illas in aqua nascentes certū est: nō nisi imbribus ali. Ergo quisq; sua terrā
aquaq; nouerit. Si fuerit illa terra quā appellauimus tenera: poterit

De qualitate terre: in satione & stercoratione.

sublato ordeo: miliū seri. eo condito rapa. His sublatis: ordeū. ut triticū.
sic in campania. Satisq; ētis terra arat qum serit. Alius ordo. ut ubi adoreū
fuerit: cesset. iiii. mensibus hibnis. & uerna fabam recipi. ita ut an hiema
lem nō exeat. Nimis pinguis alternari pot ita: si frumto sublato legumē
tertio seratur. Gracilior & iannū tertiū cesset. Frumtum quidā seri uetat
nisi sine aqua pximo āno quieuerit. Maxiam huī loci parte stercorati omis
optinet ro: de qua & priore diximus uolumine. Hoc tm̄ ei in confessū est: nisi ster
corato: seri nō oportere. qq̄ & huic leges sint pprie. Miliū panicū. rapa. na
pus. nisi in stercoratō serunt. Non stercorato frumēto: potius q̄ ordeū se
rito. Item ī nouvalibus: tamēsi in illis fabam seri uolunt. Eandem ubicūq;
q̄ recentissime stercorato solo. Autuno aliqd saturus: septembri mense fimū
ingeret. post imbrē utiq; si uerno erit saturus: p hieme fimū disponat.
iustum est ueges. xviii. iugero tribui. Dispergere aūt prius q̄ arescat aut ia
ctato semine. si hec omnia omissa sint stercoratio sequens est: prius q̄ serat
ante puluerē. Q ut hāc quoq; curā determinem: iustū est singlas ueges fi
mi. denario ire in singlas pecudes minores: ī maiores denas. nisi contingat h
mala substrauisse pecori colonū appeat. Sunt qui optie stercorari putent
sub diuo retibus inclusa pecoꝝ mansione. Ager si nō stercorat alget. si
nimiū stercoratus ē: adurit. Satiusq; id sepe: q̄ sup modū facē. Quo cali
dius solum ē: eo minus addi stercoris ratio est. Seme optimū anniculū

De bonitate seminū.

bimū: deterius trimū: pessimū ultra sterile: & in limo cuiꝝ definita gnatio
est. Quod in ima aree subsedit: ad semē seruādū est. Id .n. optimū: q̄tu

grauissimū. Neq; alio mō utelius dispergitur. Que spica interualla seminabit: abiicietur. Optimū granū quod rubet & dentibꝫ fractum eūde hȳt colorē: quoi plus intus albi est. Certū terrā alias plus seminis recipe: alias minus. religiosumq; inde primū colonis augurū. Quū auidius accipiat exurire creditur. & quū esset semen: sationi locis humidis celerius fieri rō est: ne semē imbre putrescat. siccis serius: ut pluuię sequant̄: ne diu iacens atq; nō concipiens euanescat. Itemq; festinata satione: densum spargi semē. qa tarde concipiat. serotina rarꝫ: qa densitate nimia nocet. Artis quoq; cuiusda est

De disciplina seminandi

equaliter spgere. manus utiq; congruē debet cū gradu. sempq; cū dextro pede. Fit quoq; quorūdam occulta rōne: qd sors genialis aut pecuda est.

Quantū ex quoq; gnē frumenti in iugere serendum.

Non transferendū est ex frigidis locis semē in calida. neq; ex pcocibus: nihilq; i cōtrariū precipe quada falsa diligentia. Serere in iugero tempati soli iustū est tritici aut siliginis modios. v. farris aut seminis. quod frumenti genus ita appellamus. x. ordei. vi. fabę qntam pte amplius q̄ tritici. uiciae. xii. ciceris & cicerulę & pisi. iii. lupini. x. lentis. iii. sed hanc cū fimo arido seri uolunt. erui. vi. siliciae. vi. fasioloꝝ. iiii. pabuli. xx. milii. panicii sextarios. iiii. pingui solo plus: gracili minus est & alia distinctio: in denso aut cretoso: aut uliginoso solo tritici: aut siliginis modios. vi. in soluta terra & sicca & lęta. iiii. Macies. n. soli nō nisi rarꝫ culmē hȳt. spicam minutā facit & inanē. pinguia arua: ex una seminis radice nūosam fundūt densamq; segetē: ex raro semē emittūt. Ergo inter q̄tuor & sex modios pro nā soli qntā minus seri: pfesue pcipiūt. Item in consito aut cliuoso: aut i macro hoc ptinet oraculum. Illud magnope custodiendū: segetē ne de fruges adiecit. Uarcius in praxidico ut seretur quū luna eēt in ariete. geminis. leone. libra. aquario. Zoroastris sole: scorpionis. xii. ptes trāsgresso: quū luna eēt in tauro. Sequit̄ huc

Tempora frugum serendarum.

dilata & maximē indigens cura: de tp̄e fruges serendi: q̄stio magnaq; ex pte rōne syderū connexa. Quā obrem sniās oīuꝫ i pmis ad id ptinetes: exponemus. Hesiodus qui pnceps oīuꝫ de agricultā pcipue unū temp̄ serendi tradidit a uirgiliaꝝ occasu. Scribebat eīn in boetia helladis: ubi ita seri diximus. Inter diligentissimos cōuenit: ut in alitū quadrupeduq; genitura esse quosdam ad conceptū impetus: & terrę. hos greci ita definiūt quū sit callida & huda. Virgilius triticū & far: a uirgiliaꝝ occasu seri iubet: ordeum inter eqnoctiū autūni & brumā. Viciā uero & fasiolos & lentē boete occidente. Quo fit ut hoꝝ sideꝝ alioꝝq; exortus & occasus digeredi sint in suos dies. Sunt qui & ante uirgiliaꝝ occasum seri iubeant dūtaxat i arida terra: calidisq; puinciis. Custodiri. n. semē corrumpete humore & a pxīo imbre uno die erūpere. Alii stati ab occasu uirgiliaꝝ sequi imbres: a. vii. fere die. aliq in frigidis ab eqnoctio autum in calidis serius: ne an hieme luxuriet. Inter omnes aut conuenit circa brumā serendū nō esse magno argumto. qm hibna semīa quom an brumā sata sint: septīo die erumpāt. si post brumā: uix. xl. Sūt qui pro

perent: atque ita praeueniunt festinatam semente saepe decipi: serotinam semper.
E contrario alii uel uere potius serendum quam malo autumno: atque ubi fiunt necesse intra
fauonium et uernum aequinoctium. Quidam omissa caelesti cura utili temporibus
definiant uere linum et auenam et papauer atque utinam ut transpadani serunt:
usque in .v. idus fabam. siliginem nouembri mense: far septembri extremo usque in
idus octobris. Alii post hunc diem in kl. nouembris. Ita his nulla naturae cura est. Illis
nimia. et ideo caeca subtilitas quoniam res inter rusticos geratur litterarumque expertes.
non modo siderum et confitendum est: caelo maxime constare ea. Quippe uirgilio iu
bente praedisci uentos: ante omnia ac siderum mores. neque aliter quam nauigantibus
seruari spes. arduum et immensum misceri posse caelestem diuinitatem imperitiae. Sed
contemplanda tamen grandi uitae emolumento. prius tamen sideralis difficultas: quam
sensere etiam periti subicienda contemplationi est: quo deinde laetior mens discedat
a caelo et facta sentiat quae futura praenosci non possint. Primum omnium dierum ip
sorum: anni solisque motus prope inexplicabilis est ad .ccclxv. adiciunt et iam num
intercalarios diei noctisque quadrantes. Ita fit ut tradi non possint certa tempora
siderum. Accedit confessa rerum obscuritas nunc praecurrente. nec paucis diebus tem
pestatum significatione: quod prochimazin graeci uocant. nunc post uetenton epichima
zin. et plerumque alia serius. alias tardius caeli effectu ad terram deciduo. Vulgo
serenitate reddita confectum sidus audimus. praeterea cum haec omnia statutis si
deribus caeloque affixis constent: interueniunt motus stellarum. grandinum. im
brium: et ipsi non leui effectu ut docuimus. turbantque conceptae spei ordinem.
Idque ne nobis tantum putemus accidere et reliqua fallunt animalia sagaciora circa
hoc: ut quo uita eorum constet: aestiuasque alites praepostere aut prope rigores:
nec ante hibernos aestus. Ideo uirgilius erraticum quoque siderum rationem ediscendam
praecipit admonens obseruandum frigidi saturni stellae transitum. Sunt qui certissimum
ueris indicium arbitrentur ob infirmitatem animalis papilionis. Ideo ipso anno
quo commentarem hoc notatum est prouentu: quosdam terram petentium frigore ex
tinctos aduenasque uolucres ad .vi. kl. febr. spem ueris attulisse: mox saeuissima
hieme conflictatas. Res anceps primum omnium a caelo peti legem. deinde eam ar
gumentis esse quaerenda. Super omnia est mundi conuexitas terrarumque globi di
ferentia eodem sidere: alio tempore aliis aperiente se gentibus. Quod fit ut causa
eius non hisdem diebus ubique ualeat. Addidere difficultatem et auctores diuersis
in locis obseruando: mox etiam in hisdem diuersa prodendo. Tres autem fuere sectae
chaldaea. aegyptia. graeca. His addidit apud nos quartam caesar dictator: annos
ad solis cursum redigens: singulo sozigene perito scientiae eius adhibito: et ea ipsa
ratione: postea comperto errore: correcta est. ita ut .xii. annis continuis non intercala
retur. quia coeperat sidera annus morari quae prius antecedat. et sozigenes ipse trinis
commentationibus: quamquam diligentior ceteris. non cessauit tamen addubitare: ipse
semet corrigendo. Auctores prodidere ea quae praetexuimus uolumini huic: raro
ullius sententia cum alio congruente. Minus hoc in reliquis mirum quos diuersi excusa

Rusticus hoc scit qd nesciuit.

Digestio siderum in dies et noctes.

C. caesar et Sozigenes de intercalaribus.

uere tractus. Eorum qui in eadē religione dissidere: unā discordiā ponem̄ exempligratia. Occasum uirgiliaꝝ matutinū hesiodus: nā hui͂ quoqꝫ noīe extat astrologia: tradit fieri: qum equinoctiū autūni conficeret. Thales xxv. die ab equinoctio. Anaximander. xxix. Euctemon. xlviii. Nos seq̄mur obseruatōm caesaris maxīe hec erit italie rō. Dicem͂ aūt & alioꝝ placita. qm̄ nō unius terre. sed totius nāe interp̄tes sumus: nō auctoribꝫ positis: id. n. uerbosum est. sed regionibus: ut legentes tm̄ meīnerit breuitatis grā: qum cretica noīata fuīt: sit intelligē cycladas insulas. qum macedonia: magnesiam. tracia. Qum egyptus: phenicem: cypꝝ: cylicia. Qum boetia locridē: phocidē & finitimos semp tractus. Qum hellespontus: cersonesum & continētia usqꝫ athon mōtem. Qum ionia: asiam & insulas asie. Qum peloponensus achaiam & ad uespam iacentes transchaldaicas: syria: & babylonia demōstrabūt. Africam. hispania. gallias: sileri nō erit miꝝ. Nemo. n. obseruauit in his qui syderū proderet exortus. Non tn̄ difficili rōne dinoscent̄ in illis quoqꝫ terris digestione circuloꝝ: quā in sexto uolūe fecimus: qua cognacio caeli nō gentiū mō. ueꝝ urbiū quoqꝫ singulaꝝ intelligit̄ ex his terris quas nominauimus: supta conexitate circuli ptinentis. Ad quas quisqꝫ ꝗreret & terras ad eaꝝ sydeꝝ exortus: p oīum circuloꝝ pares umbras. Indicādū & illud tempestates ipas arbores suas hre ꝗdrinis annis: & easdē nō magn̄ drīa reuerti rōne solis. Octonis uō augeri easdē centesima reuoluente se luna. Omnis aūt aratio obseruata ē tribus modis: exortu sydeꝝ: occasuqꝫ: & ipsoꝝ temporꝝ cardinibus: exortus occasusqꝫ: binis modis intelligūtur. Aut. n. aduentu solis occultant̄ stelle & conspici desinūt: aut eiusdē abscessu proferūt se ī emersum. hoc melius q̄ exortū consuetudo dixisset. & illud occultatione melius q̄ occasum ullo modo. Quo die incipiūt appere ut desinūt: oriēte sole: aut occidente: matutini: uespertinine cognominati: put alteruter eoꝝ: mane uel crepusculo contigit. Dodrantes horaꝝ qum minimū interualla eā desiderant ante solis ortū: uel post occasum ut aspici possint. p̄terea bis quedā exoriūtur & occidūt: omnisqꝫ sermo de his est stellis: quas adhere cęlo diximus. Cardo temporꝝ quadrip̄tita āni distinctioni constat p incremēta lucis. Augetur hoc bruma & equatur noctibus uerno eqnoctio in diebus xciiii. horis. xii. usqꝫ ad equinoctiū autūni: & tamen equata die p̄cedit ex eo ad brumā diebus. lxxxviii. horis tribus. Hore nūc in oīm accessione equinoctiales nō cuiuscūqꝫ diei significantur: omesqꝫ eā drīae fiūt: ī octauis partibus singuloꝝ. Bruma capricornii ad. viii. kl. ianuarii fere eqnoctiū uernū arietis. Solstitiū cancri alteꝝqꝫ eqnoctiū libre: qui & ipsi dies raro: nō aliquos tempestatū significatos hnt. Rursus hi cardines singlis & iamm articlis temporꝝ diuiduntur p media oīm dieꝝ spacia. qm inter solstitiū & eqnoctiū autūni fidicule occasus autūnus inchoat die xlvi. octaua equinoctio eō: ad brumā: uirgiliaꝝ matutinus occasus hiemis. xliii.

Sub cuiusuis regionis noīe sunt comphendi [illegible] finitimos debemus.

dīe inter brumā et eqnoctium dies .xlv. flatus fauonii uernū tp̄us ab eq
noctio uerno. initium estatis dies .xlviii. uirgiliarum exortu matutino. nos
incipiemꝰ a sementibus frumenti. hoc ē uirgiliarum occasu matutino. Nec deinde
paruorum siderum mentione concidendi. ratio est et difficultas rerum augēda. quū
sidus uehemens orionis hisdem diebus longo decedat spacio. Sementibꝫ tp̄ra
plerīqꝫ p̄sumūt. et ab xi. die autūnalis eqnoctii: fruges seruicio ueniente
corone exorto: continuis diebꝫ certo ꝓpe imbriū pmisso. xenophon: nō añ
q̄ deus signū dederit. hoc cicero noster imbre fieri interp̄tatus ē. quū sit
uera rō nō prius serendi: q̄ folia ceperint decidere. hoc ip̄m uirgiliarum occa
su fieri putāt aliq a .iii. idus noueb̄r ut diximꝰ seruāt. qm̄ id sidus etiā uestis
institutor est. et est in caelo notatu facillimū. Ergo ex occasu eiꝰ de hieme au
guranť: quibus est cura insidiandi negociatoris auaricia. Nubilo occasu:
fluuiosam hiemē denūciat. statimqꝫ augent lacernarum p̄cia. sereno: asp̄am:
et reliquarum uestiū accendūt. Sed ille indocilis caeli agricola hoc signū hēat
inter suos uepres: humūqꝫ suā aspiciens: quū folia uiderit decidua. Sic in
dicatur anni temperies alibi tardius. alibi maturius. Ita n. sentiť: ut caeli lo
ciqꝫ afficit nā. Idqꝫ in hac rōne p̄cellit: q̄ eadē et ī mūdo publica ē: et
unicuiqꝫ loco peculiaris. Miretur hoc q non meminerit ip̄o brumali die pu
legiū in carnariis florere. Adeo nihil occultū esse nā uoluit. et serendi igr
hoc signū dedit. hec ē uera interp̄tatio: argumētū nāe secū afferens. q̄ppe
sic peti terrā suadet. p̄mittitqꝫ quandā stercoris uice: et contra rigores tē
rum statusqꝫ operiri a se nunciat et monet festinare. Varro in fabe utiqꝫ
statu hanc obseruatiōm custodiri p̄cipit. alii plena luna serenda. Lentē
uō a .xxv. ad .xxx. Viciā quoqꝫ hisdem lune diebus. Ita demū sine limacibꝫ
fore. Quidam pabuli causam sic seri iubent semis aut uere. Est et alia mani
festior rō: mirabiliore nāe prudentia: in qua ciceronis sn̄iam ipsius uerb subsig
nabimus. Iam uō semp uiridis: semp qꝫ granata lentiscus. Triplici soluta est
grādescere foetu: ter fruges fundens: tria tp̄ra mōstrat arandi. Ex his unū
hoc erit idem et lino ac papaueri serendo. Cato de ꝑpauere ita tradit. Virgas
et sarmenta que tibi incisioni superūt in segete comburito. Vbi eas cōbusse
ris: ibi papauerem serito. Siluestre papauer ī miro usu ē. melle decoctum ad
faucium remedia. uisqꝫ somnifera etiā satiuo. Et hactenus de hib̄na semēte.

Verū ut omis culture q̄ddam breuiariū p̄agrať: eodem tp̄e conuenit et arbo
res stercorare: accumulare itē uineas. Sufficiūt ī iugerū opera: et ubi pacie
tur loci rō: arbusta ac uineas putare. seminariis solū bipalio p̄pare. incilia
ap̄ire. aquā de agro pellē. torcular lauare et recondere. A kł. nouebr: gal
linis oua supponere nolito: donec bruma cōsistiať. In eū die terna dena subi
cito. estate tota. hieme pauciora. nō tn̄ infra nouena. Democritꝰ talem futu
rā hiemē arbitratť: quales fuerīt brume dies circa eū terni. Et solstitio estatē.
Circa brumā plerisqꝫ bis septem alcionū fetura uētorum quietē mollium caelū. sed

Racio serendi.

Ciceronis uersus.

Medicine p̄ sono et faucibꝫ.

Replicatio totius culture

foueas

Iginus figulus.

et in his et in aliis omnibus ex euentu significationum intelligi sidera debebunt
non ad dies utiq3 prefinitos expectari tempestatum uadimonia p brumam. uitē
ne colito. Vina tunc defecari: uel etiā diffundi hyginus suadet a confecta eo. vii.
die utiq3 si septima luna competat. Cerasia circa brumā seri. bubus glandem
tunc aspergi conuenit in iuga singula: modios. largior ualetudinem infestat. et
quotienq3 tempore detur: si minus. xxx. diebus continuis data sit. narrat uer
na scabie poenitere. Materiei caedende tempus hoc dedimus. Reliq̃ opa
nocturna: maxime uigilia constant: quum sint noctes tanto ampliores. quales:
crates: piscinas: texere: faces incidere: ridicas pparare. Interdiu. xxx. palas.
Lx. in lucubratione uespertina. ridicas. v. palos. x. Totidem ante lucanum: a bru
ma in fauonium: caesari nobilia sidera significat. iii. kl. ian. matutino canis
occidens: quo die atticae et finitimis regionibus aquila uesperi occidere tradr.
pridie nonas ian. eiusdem de caesari delphinus matutino exoritur: et postero
die fidicula: quo egypto sagitta uesperi occidit. Item ad vi. idus ian. eiusde
delphini uespertino occasu: continui dies hiemant italie: et quum sol in aquari
um sentiatur transire: qd fere xvi. kl. febr. euenit. viii. kl. stella regia
euenit appellata tuberon: in pectore leonis occidit matutina. et pridie non
febr. fidicula uespi. huius tpris nouissimis diebus ubicumq3 patietur caeli ro. Ter
ram ad rosarum et uineae satum uertere bipalio oportet iugero opę. Lxx. suffi
ciunt fossas purgare: aut nouas facere ante lucanis. ferramenta acuere. ma
nubria aptare. dolia quassa sartire. ipsarum lanas scabendo purgare: aut no
uas facere an lucanis. caesar a fauonio in equinoctio: uernum cesaris signt
xiiii. kl. martii triduum uarie: et viii. kl. irundinis uisu: et postero die arctu
ri exortu uespertino. Item iii. nonas martii caesar cancri exortu id fieri obser
uauit. Maior ps auctorum uindex initoris emersu. viii. idus aquilonis: pi
scis exortu: et postero die orionis in attica miluum apparere seruatur. Caesar
et idus martii ferales sibi annotauit scorpionis occasus. xv. kl. ii. aprilis ita
liae miluum ostendit. xii. kl. equum occidere matutino. Hoc interuallum tpris
negotiosissimum agricolis: maxime q3 oposum e: in quo praecipue falluntur. Neq3
n. illo die uocantur ad munia: quo fauonius flare debeat. sed quo coeperit:
hoc agri inentione seruandum est. hoc illo mense deus signum ht. obseruatione
minime fallaci aut dubia: si quis attendet unde aspiret. in uentus quaq3 p
te ueniat: diximus secundo uolumine. et dicemus mox paulo operosius. Interi
ab eo die quisquis ille fuit: quo flare coepit: non utiq3 vi. idus febr. sed siue
antequam praeueniat: siue postquam hiemat post diem. At innumera rusticos cura di
stringat: et prima queq3 peragantur que differri nequeunt: trimestria serantur.
uites putentur qua diximus rone: olee curentur. poma serantur: inserantur q3.
uineae pastinentur. semina digerantur. Instauretur alia. harundines. salices.
geneste serantur: cedanturq3. Serantur uo ulmi. ppli. platani uti dcm est.
Tunc et segetes conuenit purgare: sarire hibernas fruges: maximeq3 far. Lex cer

ta in eo. quũ quatuor fibrarũ esse cepit. Faba uõ nõ ante q̃ triũ foliorũ. Tũc quoqʒ leui sarculo purgare uerius q̃ fodere. Florentem utiqʒ. XV. primis diebꝫ nõ attingere. Ordeum nisi siccũ: nec sarito. Putatione equinoctio peractam. Sieto uineę iugerũ quaternę operę putãt: alligant in arbusto singulę opę arbores. XV. Eodem hoc tpre hortorũ rosariorũqʒ cura ẽ: q̃ separatim proximis uoluminibus dicet̃ eodẽ & copiari. Tunc optime scrobes fiunt. terra in futurũ p̃ sciditur: uirgilio max auctore. ut glebas soleo. Quanti utilior sentetiaqʒ nõ nisi tẽperatum solũ ĩ medio uere arari solet. q̃m in pingui statĩ sulco occu pat herbę gracili insequuti estus exit. certũ namqʒ siccũ uenturis sementibus au ferant. Talia autũno melius arari certũ est. Cato uerna opa sic desinit. scro bes fieri. seiaria ppagari in locis crassis & humidis. ulmos. ficus. poma. oleas. põ ta stercorari luna sciente q̃ rigua nõ erant a flatu fauoniũ defendit. purga ri herbas malas radicitus. seri ficus. intus purgari. seminaria fieri & uenta sartiri hęc an quã uinea florere incipiat. Idemqʒ: piro florente arãe inci piat: macra arenosaqʒ. postea utiqʒ grauissima & aquosissima ita postremo arato. Ergo hęc aratio has habebit notas. Lentisci primũ fructum ostendetis: ac piri florentis. Erit & tertia in bulborũ satu scyllę. Et in coronamtorũ nã cisti. Namqʒ & hęc ter florent. primoqʒ flore: primã aratom ostendit: me dio secunda. tertio nouissima: q̃n inter sese alia aliis notas pbent. Ac uõ in nouissimis cauetur. ne fabis florentibus attingat hedera: id. n. noxiũ et exitiale ẽ ei tempus. Quedã uõ & suas hñt notas: sicuti ficus quũ folia pau ca ĩ cacumĩe acetabuli mõ germinent. Tunc maxĩe serendas ficus equino ctiũ uernũ ad. viii. kt. aprilis pagi uidet̃ ab eo ad uirgiliarũ exortum ma tutinũ caesar sigt̃. kt. april. iii. nonas aplis: in attica uirgilia uespi oc cultatur. Eadem postpridie ĩ boetia. Caesari aũt & chaldeis nõis egypto. orion & gladius eius incipiũt abscondi. caesar. vi. idus sigt̃ imber librę oc casu. xiiii. kt. maii. egypto suculę occidũt uespi sidus uehemẽs: & terra mariqʒ turbidũ. xvi. attice. XV. cesari continuo qʒ triduo sigt̃. Assyriae aũt. xii. kt. hoc est uulgo appellatum sidus parricidũ. q̃m. xvi. kt. maii urbis romę natalis: quo fere serenitas reddit̃. Claritatẽ obsecratorũ dedit imbrorũ argumẽto hiadas: appellantibus grecis has stellas: quas nr̃i a similitudie cognominis greci ppr sues impositũ arbitrantes impicia appellauẽ̃ suculas. Caesari & viii. kt. notat̃ dies. vii. kt. egypto hedi exoriũtur. & viii. idus. vi. boetię & atticę canis uespi occultatur. Fidicula mane orit̃. v. kt. ac syrię orion: totus abscondit̃. iiii. aũt canis. vi. nõn. maii caesari suculę matutino exoriũtur. & viii. idus capella pluuiat. Egypto aũt eodẽ die ca nis uespi occultat̃. Sic fere in. vi. idus maii: qui ẽ uirgiliarũ exortus: decur runt sidera. In hoc tpris interuallo. XV. diebus primis agricolę rapienda sũt quibus pagendis ante equinoctiũ non suffecerit: dũ sciat inde natã exprobra tione fedam. putatium uites: p imitatione cantus alitis tẽpari quẽ cuculu

Natale urb rome.

Ratio p cuculum.

uocant. Dedecus hetur obprobriumqz meritũ: falcem ab illa uolucre ĩ uite
deprehendi: & ob id petulantie sales. & quũ p̃mo uere laudatur: auspicio
tñ detestabiles uident̃. Adeo mĩma quoqz in agro ñalibus trahitur argu
mẽtis. Extremo aũt hoc tp̃re panici miliiqz satio est. iustũ hoc seri matu
rato ordeo. Atqz etiã in eode aruo ẽ signũ illius maturitati & hoꝝ sationi cõ
mune lucẽtes uespere p arua cicendele. ita apellabant rustici stellantes uo
latus: greci uõ lampiridas. incredibili benignitate nãe. Iam uirgilias in ce
lo notabiles nã fecerat. nõ tñ his contenta. terrestres fecit alias ueluti uo
ciferans: cur coelum intueris agricola? quur sidera quęris rustice? iã te buio
re sono fessum p̃mit noctes. Ecce tibi inter herbas tuas spargo peculiares
stellas. easqz uesp̃e & ab ope disiungenti ostendo. At ne possit pteriri mirã
culo sollicito uides ne: ut fulgor igni sitis: alarũ compressum subtegat̃: secũ
qz luce heat. & nocte dedi tibi herbas horaꝝ indices. & ut ne sic equidẽ oclos
tuos a terra reuoces: heliotropiũ ac lupinũ circũagunt̃ cũ sole. cur etiã nũc
altius spectas: ipumqz celum scrutaris? hes ante pedes tuos ecce uirgilias. Incer
tis hę diebus pueniunt: durantqz federe sideris hui9 tepartum eas certũ est.
Proinde quisqs estiuos fructus ante illas seuerit. ipe frustrabit̃ sese hoc interual
lo. & apicula pcedens fabam florere indicat. fabaqz florescens eã euocat.
Dabitur & aliud finiti frigoris indiciũ. Quom germinare uideris moꝝ: iniuriã
postea frigoris timere nolito. Ergo op̃ato oleas oliuaꝝ ponẽ. ipsasqz oleas in
terra derigare prata eqnoctii diebus p̃mis tũ herba creuerit in festucã ar
cere aquas. uineã pampinare & huic lex sua. quũ pampini. iiii. digitos longi
tudie expleuerit. pampinat una opa. iugeꝝ segetes iterare. seritur diebz. xx.
Ab equinoctio satiua nocẽ & uineę & segeti existimant̃ & oues lauãdi hoc idẽ
temp9 est. A uirgiliaꝝ exortu significant cęsari. postridie arcturi occasus
matutinus. iii. idus maii. fidicule exortus. xu. kl. iun. Capella uespi occides
& in attica canis. xi. kl. caesaris orionis gladius occidẽ incipit. iii. non. iun.
Caesari & assyrię aquila uesperi orit̃. uii. idus arcturus matutino. occidit italie
.ui. & iiii. delphinũ uespi exorit̃. xuii. kl. gladius orionis exurit̃ qd in egy
pto post quatriduũ. xi. kl. eiusdem orionis gladius cęsari occidere incipit. uiii.
kl. iulii uõ longissima dies totius ãni & nox breuissima: solstitiũ conficiunt.
In hoc tp̃is interuallo: uineę pampinatur: curatur ut uinea uetus semel fos
sa sit. bis nouella. oues tondent̃. lupinũ stercorãdi cã uertit̃. terra pscin
ditur. Vitiã in pabulũ secat̃. faba metitur. deinde coacit̃. Prata circa
kl. iunii ceduntur: quoꝝ facillima agricolis cura ac minimi ĩpendii hoc de se
postulat dici. Relinqui dent in leto solo: ut humido: ut riguo: eaqz aq̃ pluuia
rigari uia publica. Vtilissimũ si & hec ... arate. deinde oratire. serere. flo
rem ex fenilibus: atqz ex psepibus feno dilapsum sp̃gere: priusq̃ oraciantur
nec p̃mo ãno rigari. nec pasci an secunda feni sectiõ ne herbe uellant̃ obtri
tuqz hebetetur. senescunt prata. restituiqz debent faba in his sata ut rapis

De agricolis ut aspiciant stellas. sed magis tempora serende frugis.

ortus & occasus sideris in quibusdã herb.

De stellaꝝ ortu & occasu.

De pratis & reparatione pratoꝝ

ope

uel milio. Mox in sequente anno frumento. rursusq; in prata tertio reli
qui. Preterea quotiens secta sint sicilire: hoc est que feni seges preterierunt se
cari. Est .n. in pratis inutile enasci herbas seminaturas. Herba optima in prato
trifolia proxima graminis. pessima nummuli siliqua: etiam dura ferendis inuisa
et qui sequitur est a similitudine equine sete. Secandi tempus: cum spica deflorescere
cepit atq; roborari. Secandum ante quam inarescat. Cato inquit fenum ne seces
prius quam semen maturum sit. Quidam pridie rigant ubi non sunt rigua. Noctibus ro
scidis secari utilius. Quedam partes italie post messem secant. Fuit hoc quoq;
maioris impendii apud priores creticis tantum transmarinisq; cotibus notis. nec
nisi oleo falcis aciem excitantibus. igitur cornu propter oleum ad crus ligato. fenis
exiri cedebat. Italia aquarias cotes dedit lime uice imperantes feno. sed aquaria
protinus uirent. Falcium ipsarum duo genera: italicum breuius ac uel inter uepres
quoq; tractabile. Galliarum latifundia maioribus compendia. quippe medias
cedunt herbas: breuioresq; pretexunt. Italus fenum ex dextera una manu secant
iustum est una opera in die iugerum desecari: alligariq; manipulos tria milia .cc.
quaterna pondo. Sectum uerti ad solem. nec nisi siccum construi oportet. Ni sunt
hoc obseruatum diligenter: exalare matutino nebulam quandam metas. mox sole
accendi et conflagrari certum est. Rursum rigari desecta oportet. ut secetur
autumnale fenum: quod uocant cordum. Interamne in umbria quater anno secan
tur. et non rigua uero ter plerisq; in locis. et postea in ipso pabulo non minus emolumen
ti est quam a feno. armentorum id cura iumentorum progeneratio suum cuiq; consilium
dabit optimo maxime quadrigarum questus. Solstitium peragi in octaua parte cancri et
octauo .kl. iulii diximus. Magnus hic anni cardo. magna res mundi. In hoc
usq; ad brumam decrescunt dies creuerunt sex mensibus. At sol ipse ad aquilo
ne scandens aspera ardua emensus: ab ea meta incipit flecti. ac degre
di ad austrum aucturus noctes aliis sex mensibus ablaturusq; diei mensura. Et
hoc deinde rapiendi conuehendiq; fructus alios atq; alios tempus et parandi se
con semine feramq; hieme. Decebatq; hoc discrimine ad dubietates noctis sig
nasse natura. Quamobrem eas manibus ipsis agricolarum ingressi uertiq; iussit
ipsa die folia et esse confecti federis signum. Nec siluestrium arborum remotarum
q; ut in saltos deuios montesq; eunde esse querentibus signa non rursus ur
banarumq; et que topiario tantum tolutur: quamquam bis et uillas uisendi uertit. oleae an
pedes sate uertit tiliae ad mille usus petende uertit populi albe etiam uitibus
nupte. Ad hunc parum est. Vlmum inquit uite dotatam hes et hunc uertam pablo.
folia eius stringis: stringens autem deputas: aspice et tenes. Sidus alia parte coe
lum respiciunt quam spectauere pridie. Salice omnia alligas humilia arborum ipse est
toto capite altior. et hunc circuagam qui te rusticum quereres: non stat per me quo
minus caelum intellegas et celestia scias. Dabo et auribus signum palumbum
utiq; exaudi gemitus. Transisse solstitium: caueto ne putes: nisi cum incu
bantem uideris palumbum. A solstitio ad fidiculae occasum .vi. kl. iulii. ce

sicilire.

De cotibus et falcibus

Descriptio frugum

Descriptio siderum:

Caesaris obseruatio siderum

sari orion exoritur. Zona autem eius .iiii. non. assyrie. Egypto vero procion
matutino estuosus: quod sidus apud romanos non habet nomen nisi caniculam
hanc volumus intellegi: hoc est minore cane: sane ut in astris pingitur. Est autem
magnopere pertinens: sicut paulo mox docebimus. iii. non. chaldeis corona
occidit: matutino attice: orion totus eo die exoritur. pridie idus iulii et
egyptiis orion desinit exoriri. xvi. kl. augusti: assyrie pteron exoritur.

De canicula

Deinde postridie fere ubique confessum inter omnes sidus iudicans quod canis
ortum vocamus. Sole parte prima leonis ingresso hoc fit solstitium .xxiii. dies.
sentiunt id maria & terre. multae vero & fere: ut suis locis diximus. Neque est ei
minor veneratio: quam descriptis in deo stellis. Accendit que solem & magna estus
optinet causam. xviii. kl. egypto aquila occidit matutino prodormi ecthe
siarum que flatus incipiunt. quod caesar. x. kl. sentire italiam existimavit. Aquila
attice matutino occidit. iii. kl. regia in pectore leonis stella matutino cae
sari emergit. viii. idus augusti: arcturus medius occidit. iii. idus fidicula occa
su suo autumnum inchoat uti adnotat. sed & vera ratione id fieri invenit. vi. idus eas
dem. In hoc temporis intervallo. res summa vitium agitur decretorio uvis sidere illo.
quod caniculam appellamus. Unde carbunculare dicuntur: ut quodam uredinis car
bone exuste. Non comparantur huic malo grandinis procelle. nec quecumque umquam
annone intulere caritatem. Agrorum quippe mala sunt illa. carbunculus autem
regionum late patentium non difficili remedio: nisi calumniari magis naturam rerum
homines: quam sibi prodesse mallent. Ferunt democritum qui primus intellexit: ostenditque

Democriti solertia occasione sideris: in olei sterilitate.

cum terris caeli societatem: spernentibus hanc curam eius: opulentissimis civium:
praevisa olei caritate ex futuro vergiliarum ortu qua diximus ratione: ostendemusque
iam planius: Magna tum vilitate propter spem olivae coemisse in toto tractu
omne oleum. mirantibus qui paupertatem & quietem doctrinarum ei sciebant in
primis cordi esse. Atque ut apparuit causa: & ingens diviciarum cursus: restituisse
mercedem anxie & avide: dominorum paenitentiae contentum: improbavisse opes sibi
quas vellet in facili fore. Hoc postea sextius e romanis sapientiae assectatoribus
athenis fecit eadem ratione. Tanta litterarum occasio est: quas equidem miscebo ag

Luna: & de ea optimae rationes.

restibus negociis: quam potero dilucide atque perspicue. Plerique dixere rorem
inustum sole agri frugibus rubiginis causam esse. & carbunculi vitibus. quod ex
parte falsum esse arbitror. omnemque uredinem frigore tantum: innoxio constare so
le. Id manifestum fiet attendentibus. Nam primum omnium hoc non evenire nisi
noctibus: & ante solis ardorem deprehenditur. totumque lunari ratione constat: quoniam
talis iniuria non fit: nisi interlunio: plenaue luna. hoc est praevalente. Utroque
enim habitu: plena est: ut sepius diximus. sed interlunio omne lumen quod a sole accepit:
caelo regerit. Differentia utriusque habitus magna. sed manifesta. Namque interlu
nio estate calidissima est. hieme gelida e contrario. In plenilunio estate frigi
das facit noctes: hieme tepidas. Causa evidens. sed alia redditur a fabiano.
graecisque auctoribus. Aestate enim interlunio necesse est: ut cum sole nobis proximo

circulo currat: igne eius cominus recepto candens: eadem interlunio ab
sit hieme: q͂m abscedit & sol. ſꝑe͂ in plenilunio estiuo: procul abeat aduer
sa soli: Hieme aut͂ ad nos per estiuu͂ circulu͂ accedat: ergo ꝑ se roscida: q͂
tiens alget infinitu͂: q͂tum illo t͂pre candentes pruinas alget congelat. An
om͂ia aute͂ duo gn͂a celestis iniurie meminisse debem͂. Vnu͂ q͂d tempestates
uocamus: in quibus grandines: procelle. ceteraq͂ similia intelleguntur. Que cu͂
acciderint: uis maior appellat͂. hec ab horridis sideribus exeu͂t: ut sepius
diximus: ueluti: arcturi: orione: hedis. Alia sunt illa que silente caelo: se
renisq͂ noctibus fiu͂t: nullo sentiete: nisi cu͂ f͂ca su͂t. publica hec. & d̄ ma
gne d̄re a prioribus alijs rubigine: alijs uredine. alijs carbunculu͂ appella
tibus. om͂ibus uo͂ sterilitate͂. De his nu͂c dicem͂ a nullo an͂ nos prodita: ꝑus
q͂ causas reddemus. Due sunt ꝑter lunare͂. paucisq͂ caeli locis esse co
stant. Nanq͂ uirgilie primatu͂ attinent ad fructus: ut quaꝝ exortu estas
incipiat occasu hiemis: semestri spatio intra se: messes: uindemiasq͂: et
om͂im maturitate͂ complectu͂t͂. Est ꝑterea in caelo qui uocat͂ lacteus circul͂s
etia͂ uisu facilis: huius defluuio: uelut ex ubere aliquo sata: cuncta lactescu͂t.
Duoꝝ sideꝝ obseruatione: aquile in septentrionali ꝑte. & in austrina canicle
cuius mentione suo loco fecimus. Ipse circulus fert͂ ꝑ sagittariu͂ & gem͂os
sol͂s centro: uix equoctiale͂ circulu͂ secans comissuras eoꝝ obtinete. hinc
aquila. illinc canicula. Ideo effectus utriusq͂: ad om͂s frugiferas ꝑtinent
terras: q͂m in his tm͂ locis: solis terreq͂ cogruu͂t. Igit͂ hoꝝ sideꝝ dieb͂: si pur͂
atq͂ mitis aer: genitalem illu͂: lacteumq͂ succu͂ transmiserit i terras: leta
adulescunt sata. Si lune qua d͂cm͂ est r͂one roscidu͂ frigus asperserit admix
ta amaritudo: ut i lacte puerperiu͂ necat. Modo in terris hu͂i iniurie qua͂
fecit in q͂taq͂ conexi͂ate comitatus utriusq͂ cãe: & ideo no͂ pariter i toto or
be sentitur: ut nec dies. Aquila͂ dixim͂ in italia exoriri ad xiii. kł. ian.
nec patit͂ r͂o nãe q͂cq͂ in satis an͂ eu͂ die͂ spei esse certe. Si uo͂ interluniu͂ in
cidat: om͂s hibernos fructus & ꝑcoces ledi nec͂e ẽ. Rudis fuit ꝑscoꝝ uita
atq͂ sine litteris: no͂ min͂ tn͂ ingeniosam fuisse in illis obseruatione͂ appare
bit: q͂ nu͂c etia͂ ra͂co͂m. Alterno nanq͂ t͂pre fructus metebat: ꝑp͂r quos in
stituerũt ferias: diesq͂ festos: rubigalia. floralia: uinalia. Rubigalia
numma constituit: anno regni sui. xi. q͂ nu͂c agutur ad. vii. kł. maii. q͂m tu͂c
fere segetes rubigo occupat hoc t͂pus Varro determinauit sole tauri ꝑte
x. obtinente: sicut tu͂c ferebat r͂o. Sed ua͂ cã est: q͂ post dies unu͂deuiginti
ab equnoctio uerno: ꝑid quo ad triduu͂: uaria gentiu͂ obseruat͂oe in. iiii. kł
mai. canis occidit: sidus & ꝑ se uehemes: & cui ꝑcidere caniculã nec͂e sit.
|de itaq͂ floralia. iiii. kł. easde͂ instituerũt: urb͂ anno. dxvi. ex oraclis sy
bille ut om͂a bene florescerent. hu͂c die͂ ua͂ro determĩat sole tauri: ꝑtem
xiiii. obtinete. Ergo si in hoc quatriduu͂ inciderit pleniluniu͂: fruges et
om͂a que florebunt: ledi nec͂e erit. Vinalia ꝑora: q͂ ante hos dies sunt

De tempestatibus utriusq͂ temporis.

Die͂ festos frugu͂ fece͂ cã. Numa pompilius.

ix. kl. martii degustandis uinis instituta nihil ad fructus attinent. nec q̄ adhuc diximus ad uites: oleasq; qm̄ earum conceptus exortu uirgiliarum incipit ad. vi. idus maii. ut docuimus. Aliud hoc quatriduum est. q̄ neq; rore sor bide uelim. Exaruit. n. frigidum sidus arcturi postpridie accidens & multo min̄ plenilunium incadere. iiii. non. iunii. Iterum aquila exoritur uespi decretorio die flo rentibz oleis: uitibusq; si plenilunium in eum incidat. equidem & solstitium. viii. kl. iulii. In siti causa dixerim & canis ortum post dies a solstitio xxiii. sed in terlunio occidente. qm̄ uapore constat culpa hac uuaq; pcoquitur in callum.

Rursus plenilunium nocet ad iiii. non. iulii qum egypto canicula exoritur. ut certe xvi. kl. augusti qum italie. Item xiii. kl. augusti qum aquila occidit. usq; in x. kl easde. Extra has causas sunt uinalia altera q̄ aguntur ad xiiii. kl. septenbris.

Varro & a fidicula incipiente occidere mane determinat. qd uult initium autumni ee. & hunc diem festum tempestatibus leniendis institutum. Nunc fidicula occidere ad sex. idus. augusti seruatur. intra hoc constat celestis sterilitas. neq; negauerim posse eam pmutari arbitrio legentium. Locorum estuantium naturas & a nobis rones demostratam satis esse est. Reliqua obseruatione cuiusq; constabit. Alterutrum qd fore in ea hoc e. Reliq̄ obseruatione plenilunium: aut interlunium no erit dubi um & in hoc mirabilem benignitatem nāe. Succurrit iam primum hanc iniuriam oi bus annis accide no posse ppter statutos siderum cursus: nec nisi paucibus noctibz anni: idq; qn futurum sit. facile nosti. Ac ne p omes menses teneret. eadeq; lege diuisum in estate interlunia. pter q̄ biduo secura esse. hieme plenilunia. nec nisi estiuis breuissimisq; noctibus metui: no diebz idem ualere. pterea tam facile intellegi: ut formica minimum animal interlunio quiescat: plenilunio & etiam noctibus opetur. Auem parram oriente syrio. ipso die no appere donec occi dat. E diuerso orione pdire ipso solstitii die. Neutrum uero lune statum noxium ee nec noctibus quidem nisi serenis & omnia aura quiescente. qm̄ neq; i nube. neq; in flatu cadunt rores. Sic quoq; no sine remedio. Sarmentum apud palearum acer

De Remediis sterilitatum.

uos & euulsas herbas fruticesq; p uineas camposq; qum timebis incendito. fumus medebitur hic e paleis. & contra nebulas auxiliatur ubi nebule nocent.

Quidam tres cancros uiuos cremari iubent i arbustis. ut carbunculi no noceant. Alii siluri carnem leniter uri a uento: ut p totam uineam fumus dispgatur. Varro auctor est: q; si fidicule occasu qd est initium autumni uua picta consecretur inter uites: minus nocere tempestates. Archibius ad antiochum syrie regem scripsit si fictili nouo obseratur rubeta rana i media segete: no esse noxias tepestates

Opera rustica huius interualli terram iterare. arbores circumfodere: ubi estuo si regio poscat: accumulare germinatia: nisi in solo luxurioso. Fodienda non sunt seminaria purgari sarculo: messem ordeaceam facere aream. pparare messem.

Catonis sniam: amurca tempatam in pilie oposius ex pte equant tantum: & fimo bubulo dilutiore illi dicunt. Id satis ad pulueris remedium uidetur. Messis

De Messe & tritico.

ipsius ratio uaria. galliarum latifundiis ualli pgrandes dentibus i margine in

De studio circa agriculturã.

festis duabus rotis per segetem impellitur: iumento in cõtrariũ iuncto. Ita
direptę in uallũ cadũt spicę: stipulę alibi media falce pciduntur: atq3 inter
duas mergites spica destringitur. alibi a radice euellũt. Quicq3 id faciunt
prescindi ab se obiter agrum interptantur: quũ extrahant sutũ. Drã hęc
ubi stipula domos contegunt: quã longissima seruãt. Vbi feni inopia e strame
to paleam qrunt. panici culmo nõ tegunt. Milii culmũ ferre muniunt. or
dei stipulam bubus gratissimã seruant. panicũ & miliũ pectine manuali
sigillatim legunt gallię. Messis ipsa alibi tribulis in area. alibi equaꝝ gre
gibus exteritur: alibi ptics flagellatur. Triticũ quo serius metit: copiosi
inuenitur. quo celerius uero: hoc speciosius ac robustius. Lex aptissima ante
q̃ granũ indurescat: & quũ iam traxerit colore. Oraculũ uõ biduo celeri
messem facere potius q̃ triduo seritur. Siliginis & tritici etiã rõ in area hor
reoq3. far: qa difficulter excutit: conuenit cum palea sua condi & stipula
tantũ: & aristis liberat. Palea plures gentiũ pro feno utitur. melior ea
quo tenuior: minutiorq3 pulueri propior. Item optiã milio. pxia ex ordeo.
pessima ex tritico: pterq̃ iumentis ope laborantibꝫ. Culmũ saxosis locis quũ
inaruerit: baculo frangunt: substracta ãialiũ. Si palea defecit & culmus
teritur. Racio hęc maturius defectus muris aduiras ptus. De hinc i mani
pulos siccatis conuoluitur: atq3 ita pro feno bubus datur. Sunt qui accedũt
in aruo & stiptas: magno uirgilii pconio. Sũma aũt eius rõ: ut herbaꝝ seme
exurãt. Ritus diuersorum magnitudo facit messiũ & caritas opꝛioꝝ. Co
nexa est rõ frumenti seruãdi in horreo opose & tripedali crassitudie: pa
riete lateritio exędificari iubent aliq. pterea supne impleri: nec afflatus
admittere: aut fenestras hr̃e ullas. Alii ab exortu tm̃ estiuo: aut septentrioe
eaq3 sine calce construi: qm̃ sit frumto inimicissima. Nam qd de amurca
pcepint: indicabimus. Alibi cõn suspendũt granaria lignea columis. & pflari
undiq3 malũt: atq3 etiã fundo. Alii oĩo pendũt: & ab afflatu extenuari gra
nũ arbitrant: & si tegulis subiciant conferuescere. Multi uentilare quoq3
uetant. gurgulionẽ eñ nõ descendẽ infra q̃tuor digitos: nec amplius peri
clitari. Columella & fauoniũ uentũ confecto frumeto pdicit. qd miror
eqde siccissimũ. Alioqn sunt q rubetã ranã in limine horrei pede elogiori
bus suspensam inuehere iubeant. Nobis referre plimũ tempestiuitas con
dendi uidebitur. Nam si paꝝ tostũ aũtq3 robustũ collectum sit: aut calidũ
conditũ i uicia inasa nece ẽ. Diuturnitatis cãe ples: aut in ipius grani co
rio: quũ est nũosius: ut milio aut suci pinguedie qui pro humore sufficiat tm̃. ut
sisame: aut amaritudie: ut lupino & cicercula. In tritico maxie cresciũt ãĩa
qm̃ spissitate sua concalescit: & furfure crasso uestit. Tenuior ordeo palea
exilis & leguminũ ideo nõ generat. Faba crassioribus tunicis opitur: ob hoc
efferuescit. Quidã ipm̃ triticũ diuturnitatis grã aspgunt amurca mille
modios quadrantali. alii chalcidica: aut carica creta: aut etiã absintheo.

Triticum.

Siligo.

palea.

De conseruatiõe frumeti.

subiceat

De conseruatoe frugum ꝑhimae disciplinę.

Est & olinti ac ꝑinthe et euboeę terra q̄ corrumpi non sinat. nec fere condi
ta in spica serm̃ leduntur. Vtilissime tn̄ seruant in scrobibus: quos syrios uocāt
ut in cappadotia ac tracia & hispania. Africę ante oīa: ut sicco solo fiant.
curantur: mox ut palea substernant.̃ Preterea cū spica sua conduntur. ita fru
mēta si nullus sp̄us penetret. certū est nihil maleficiū nasci. Varro auctor ē
sic conditū triticū durare ānis .L. miliū uō centū. Fabam & legumina ī olea
riis cadis oblita: cinere longo tp̄re seruari. Item fabā a pyrrhi regis ętate ī
quodā specu ambrachię usq; ad pyraticū pompeii magni bellū durasse ānis
circiter .cxx. Ciceri tn̄ nullę bestiolę in horreis inascūtur. Sūt qui urceis
cinere substratis & illitis acetum intibus: leguminū aceruos supnigerant. ita
nō nasci maleficia credentes. Alii qui salsamētariis cadis gipso illiniant.
aliī qui lente aceto laserpitiato respgant. siccatāq; oleū ungant. Sed breuis
sima obseruatio. q͛ si uitiis carere uelis: interlunio legere. qr ꝑlurimū re
fert condere quis malit: aut uendere. Crescente n. luna: frumenta grande
scunt.

De Vindemia & autumni temporibus.

Sequitur ex diuisione tp̄rū autūnosa fidiculę occasu ad ęquinoc
tiū: ac deinde uirgiliarū occasum initiumq; hiemis in his interuallis signifi
cant. Pridie idus augusti: atticę equus oriens uespero ęgypto. & cęsari del
phinus occidens. xi. kl. septembr. caesari & assyrię stella q̄ uindemiator
appellatur exoriri mane incipit: uindemię maturitatē ꝑmittens. Eius ar
gumentū oriūt a canicło remutati. Assyrię .v. kl. & sagitta occidit: & ęthe
się desinūt. Vindemiator ęgypto. non. exoritur. Atticę arcturus matutiō.
& sagitta occidit mane .v. idus septembr. Caesarię appellatur uespi. Arctu
rus uero medius ꝑdie idus uehementissiō sig̃ficatu: terra mariq; p dies .v. Ratō
eius hęc tradit.̃ Si delphino occidente imbres fuīnt: non futurus ꝑ arcturū
signum orientis eius sideris. Seruetur hirundinū intus. Nanq; dephensae
intereūt. xxi. kl. octubr: ęgypto spica quā tenet uirgo exoritur matutino
et ethesieq; desinūt. hoc idem cęsari. xiiii. kl. xiii. assyrię significat. Ex xvi.
kl. caesari commissura piscū occidens. ipmq; ęquinoctiū sidus. viii. kl. octobr.
capella matutino exoriri. & iii. kl. hedos. vi. non. octobr: atticę corona ex
oritur. mane asię & cesari. v. kl. eniochus occidit matutino. iii. kl. cęsari
corona exoriri incipit. & postpridie occidut hedi uesperi. iii. idus octobr:
caesari fulgens in corona stella exoritur. & iii. idus uirgilię uesperi. Idibus
coronata tota. vi. kl. nouembr. & suculę exoriūtur cū sole. iiii. non. arctu
rus occidit uespi. v. idus nouembr gladius orionis occidere incip. deinde iii.
idus uirgilię occidunt. In his tempor̃ interuallis opa rustica: napos: rapa
nos serere: quibus diximus diebus. Vulgus agreste rapa post ciconię discęs
sum male seri putat. Nos oīa post uulcanalia & pcoda cū panicio. A fi
dicule aūt occasu: uiciā. passiolos. pabulū hec silente luna seri iubent. Fron
dis ꝑparande tp̄us hoc est. Vnus frondator q̄tuor frondarias fiscinas com
plere in die iustū ht. Si decrescente luna ꝑparet: nō putrescit. Aridā colli

gi non oportet. Vindemiā antiqui nunq̄ existimauere maturā ante equoc
tiū. Iam passim rapi cerno. Quamobrem & huiꝰ tp̄ra notis argumētisqꝫ sig
nent. leges ita se hnt. Vuam calidā nec legito: hoc ē in ea siccitate: ac nisi
imber interuenerit. quā nec legito rorulentam: hoc est si ros nocturnus fuīt.
nec priꝰ: q̄ sole discutiat. uindemiare incipito. Quū ad palmitē pampinus
procumbere cepit: aut quū exepto acino ex densitate interuallū nō compleri
apparuīt: ac nō augeri. Acinos plurimos fert: si contingat crescēte luna
uindemiari. Pressura una culleos XX implere debet. hic est pes iustus ad to
tide culleos & lacus. Viginti iugeribus unū sufficit torculū. Premūt aliq singu
lis. Verius binis. licet magna sit uastitas singlis. longitudo in his refert: non
crassitudo. Spatiosa melius premūt. Antiqui funibus: uitibusqꝫ loreis ea detra
hebant: & uectibus intra c annos inuenta grecanica mali rugis: p cocleas bullā
tibus palis: affixa arbores stella: a palis arcas lapidum attollente secū arbore:
quod maxime probat. intra XXII hos annos inuentū. paruis plus & minore torcu
lari. edificio breuiore: malo i medio decreto: tympana imposita uinaceis: sup
ne toto pondere urgere: & sup pla constituēe congeriē: hoc & pomo colligendi
tempus & obseruacio: quū aliqd matuītate nō tempestate deciderit. hoc et
feces exprimendi. hoc et decoquendi fructum: silente luna noctu: aut si inter
diu plena. Ceteris diebus aut an exortū lune: aut post occasū. Nec de nouel
la uite: aut palustri: nec nisi ematur. qa si ligno contigat uas adustū & fu
mosum fieri putant. Iustū uindemię tempus ab equoctio ad uirgiliar occasū
dies XLIIII. Ab eo die oraculū occurrit frigidum picari pro nihilo ducētiū.
sed etiā & kł. ian: defectu uasor uindemiantes uidi: pistinisqꝫ musta condi.
aut uina effundi priora: ut dubia recipent. hoc nō tā sepe prouentu nimio eue
nit q̄ segnicia insidiantiū caritati. Equalis eqꝫ patrisfamilias modus etiā nō
a cuiusqꝫ āni uti id peque lucrosissimū eadē. Quia de uinis affati dcā
sunt. Item uindemia fcā: oliuā esse rapienda & quę ad oleū ptinent: queqꝫ
ad uirgiliar occasum agi debet: hisque sunt necīa adiicientur de luna.
uentisqꝫ & psagiis: ut sit tota sideralis rō perfecta. Nanqꝫ uirgilius etiā inu
meros lune quedā digerēda putauit. democriti sequutus ostentatom. Nos:
legū uailitas quę in toto ope: in hac quoqꝫ mouet pte. oia quę cędunt. car
punt. tunduntur: innocentius decrescente luna: q̄ crescente fiūt. Stercus:
nisi decrescente luna ne tagito. max aut inter menstrua: dimidiaqꝫ stercora
to. Verres. iuuencos. arietes. hedos. decrescente luna castrato. Oua noua
luna supponito. Scrobes luna plena: noctu facito. arbor radices: luna plena
operito. Humidis locis interlunio serito. & circa interluniū quadriduo. Ven
tilari quoqꝫ frumēta: ac legumina & condi circa extremā lunā iubent. Sei
naria cum luna sup terram fieri. Calcari musta quū luna subterra. Et mate
ries caedi. queqꝫ alia suis locis diximꝰ. Neqꝫ facilior ē obseruatio ac iā dcā
a nobis secundo uolume. sed qi intelligere uel rustici possint. Quotiens ab occi

Tempus uindemiar.

De Lunari rone.

Vulgaris obseruatio Lunae.

dente sole cernitur: prioribusq3 noctis horis lucebit: crescens erit: et oculis dimidiata iudicabitur. Quom uero occidente sole oriet ex aduerso: ita ut pariter aspiciant: tunc erit plenilunium. Quociens ab ortu solis oriet prioribusq3 noctis horis detrahit lume et in diurnas extendens: decrescens erit: iterumq3 dimidia. In coitu uero qd interlunium uocant: quum apparere desierit: super terras autem erit: quo diu et sol interlunium et prima tota die scda hora noctis unius distante silico. ac deinde tertia: et usq3 XII. multiplicatis horarum hisde portionibus XII. tota supra terras noctu erit. eadem q3 sub terris tota die. XVI. ad prime hore nocturne distante silico sub terra aget. easdemq3 portiones horarum per singulos dies adicit usq3 ad interlunium. et quantum primis ptibus noctis detraxerit. quantum sub terris agit tantundem nouissimis ex die adiciet supterra. Alternis autem mensibus XXX. implebit numeros: alternis uero detrahet singulos. hoc erit ro lunaris.

De uentorum ratione et obseruatione.

Ventorum paulo scrupulosior obseruatio. solis ortu quoquumq3 die libeat stantibus hora diei VI. si coortum eum a sinistro humero habeant: contra mediam faciem meridies: et a uertice septentrio erit: qui ita limes p agrum currit: cardo appellat. Circumagi deinde melius e: ut umbram suam quisq3 cernat. Alioqui post hominem erit. Ergo permutatis lateribus: ut ortus illius diei a dextro humero fiat: occasus a sinistro: tunc erit hora sexta: quum minima umbra contra mediu fiat hominem. per huius mediam longitudinem duci sarculo sulcum: ut cinere lineam. Ubi gra pedum XX. conueniet mediamq3 mensura: hoc exinde synopide circumscribi circulo paruo quo cet umbilicus. quae pars fuerit a uertice umbre: hec erit uentus septentrionalis. Illo minime putator arborum plage ue spectent Illinc. neue arbusta uinea. et nisi in africa cyrenis aegypto illinc flante: ne arato: queq3 alia pcepimus. Que ps lineae fuerit a pedibus umbre. hec uentum austrum dabit: que a grecis nothum diximus uocari. Illuc flatu ueniente: materiam uineamq3 agricola ne tractes. humidus autem aestuosus italie e. Africae quidem incendia cum serenitate affert. In hunc italie palmites spectat: sed non plage arborum uinearum ue. Hunc olivieti mercator: uirgiliarum quatridua. hic caueat insitor: calamis gemmisq3 inoculator. De ipsa regionis hora pmonuisse conueniet. frondem medio die arborator ne cedito. quum meridiem adesse sentias: pastor in estate se umbra: pecude sole in opaca cogito. Cum estate pasces in occidente spectate: anno meridie. post meridiem in oriente. aliter noxium sicut hieme et uere in rorulentum ducet. Nec contra septentrionem paueris. Supra dictum dodant ita lippunt ue ab afflatu et aluo cita pereunt. Qui feminas concipi uolens in hunc uentum spectantes iniri cogito.

De Limitatione agrorum.

Diximus ut in media linea designaretur umbelicus p hunc medium transuersa curatali. Cura talis hec erit ab exortu equinoctiali ad occasum equinoctiale. et limes qui ita secabit agrum decumanus uocabitur. Ducant deinde alie due linee indecussis oblique: ita ut a septentrionis dextera. leuaq3 ad austri dexteram ac leuam descendat. Omnes p eundem currant umbelicum: omsq3 pariter

se pares sint: omnium interualla paria. Quae ro semel in quoquo agro in
eunda erit: uel sepius si libeat ita eo ligno facienda regulis paribus i ty
pani exiguu. sed circinatis adactis rone qua doceo occurrendu ingeniis
quoqz imperitorum est meridiem exacti placet: qm semp est ide. Sol aute quoti
die ex alio caeli momento: q pridie oritur: ne quis forte ad exortu capie
dum putet linea: ita caeli exacta pte qd fuerit linea: & apud septetrio
nem proximu a pte exortiua. solstitiale hebit exortu: hoc est longissi diei.
uentuqz aquilonem borea a grecis dcm. In huc ponito arbores uitesqz. sed ho
flante ne arato frugem nec serito. semen ne iacito. pstringit .n. atqz pcellit
hic radicibz arborum quas positurus afferes pdcos esto: alia robustis prosunt.
alia infantibus. Nec sum oblitus in hac pte uentu grecis poni que chalcia
uocant. Sed ide Aristotiles uir imensae subtilitatis: qd ipm fecit rone
conexitatis mudi reddit: qua cotrarius aquilo affrico flat. Nec tn eu toto
ano in pdictis timet agricola. Mollitur sidere estate media: mutatqz
nome & ecthesias uocatur. Ergo qum frigidu senties caueto. At quacuque
aquilo predicatur: tanto pniciosior septenbrio e. In huc asie. grecie. hispa
nie maritime. italie. campanie. apulie arbusta: uinee qz spectant. Q
mares concipi uoles in huc pascito. ut sic ineunte ineat. Ex aduerso aquilo
nis ab occasu brumali affricus flabit: que greci liba uocat. In huc a coitu
qum se pecus circuegerit. feminas coceptas esse scito. Tertia a septetrioe
linea qua p latitudine umbre diximus: & decumana uocauimus: exortu
hebit equinoctiale: uentuqz subsolanu grecis apeliote dcm. In huc salu
bribus locis uille uinee spectent. Ipe leniter pluuius: tn est sictior fauonio.
Ex aduerso eius ab equinoctiali occasu zephirus grecis noiatus. In hunc
spectare olueta cato iussit. Hic uer inchoat apitqz terras temui frigore
saluber hic uitesqz putande frugesqz curadi. arbores serendi. poma inseren
di. oleas tractandi. uis dabit afflatuqz nutritiu exercebit. Quarta a se
ptentrione linea eade austro. ab exortiua parte pxima: brumalem hebit ex
ortu: uentuqz uulturnu. chorum grecis dcm. Sictiorem & ipm tepidioreqz. In
hunc apiaria & uinee italie galliarum qz spectare dicut. Ex aduerso uulturni
flabit chorus ab occasu solsticiali & occasu lateris septentrionis grecis dictus
argestes. Ex frigidissimis & ipe sicut omis: quia septentrionis parte spirant.
Hic & grandines infert. Cauedus & ipe no secus ac septentrio uultrnus: si
a serena caeli pte coepit flare: non durabit in noctem. At ubi subsolanus: i
maiorem ptem noctis extendet. Quisqs erit uentus: si feruidus sentietur:
plibus diebus pmanebit. Aquilone prenutiat terra: si roresceus repete austrum
imistet in rore occulto. Et cu pdicta rone uentorum: ne sepius eade di
cant transire couenit ad reliqua tempestatu psagia: qm & hoc placuisse uir
gilio magnope uideo. Siquide ipm messe sepe conatu plia uetorum: dana
sua impiti referunt. Tradunt eunde democritu: merete fre ei damaso: ar

Boreas.

Calchias.

ecthesias.

Lybas.

peliothes.

zephirus.

Chorus.

Argestes.

PRognostica tempestatu uentorum.

dentissimo aestu orasse: ut reliquę segeti parceret. rapetq; desecta subte
ctum. paucis mox horis saeuo imbre uaticinatõe approbata. Qn imo & harũ
dinẽ: nõ nisi impendente pluuia seri iubet & fruges ni secuturo imbre. Q̃r
obrẽ & hec buiter cõtingemus scrutati maxime ptinentia. pmũq; á solẽ ca
piemus psagia. Purus oriens: atq; nõ feruens serenũ diem nuntiat. at hib
nã pallidus grandine. Si & occidit pridie serenus & oritur tanto certior fides
serenitatis. Concauus oriens pluuias pdicit. Idem uẽtos: quũ ante ex oriente
eũ nubes rubescunt. Q̃ si & nigrę rubentib; interuenint: & pluuias. Quom
orientis aut occidentis radii rubent coire pluuias. Si circa occidentẽ rubes
cunt nubes: serenitatẽ futuri diei spondent. Si in exortu spargentur: ptim ad
austr̃: ptim ad aquilonẽ pura circa eũ serenitas sit: licet pluuiã tamẽ uẽtosq;
significabitt. Si in ortu: aut in occasu contracti cernetur radii imbrẽ. Si in
occasu eius pluet: aut radii in se nube trahet aspum. ĩ pxĩmã die tempestatem
significabunt. Quom oriente radii nõ illustres eminebũt: q̃uis circũdati nu
be nõ sint: pluuiã portendet. Si ante exortũ nubes globabunt̃ hiemẽ aspam
denũtiabunt. Si ab ortu repellentur & ad occasum abibunt: serenitatẽm. Si
nubes solẽ circumcludet: q̃to minus lumĩs relinquet: tãto turbidior tẽpestas
erit. Si uõ etiã duplex orbis fuit: eo atrocior. Q̃d si in occasu aut exortu fi
et: ita ut rubescant nubes: maxiã ostendet̃ tempestas. Si non abibunt. sed ĩ
cumbent: aquocuq; uẽto sunt: eũ portendent. si á meridie & imbrẽ. Si ori
ens cingetur orbe: ex qua pte is se apit expectetur uentus. Si totus defluxit̃
aequaliter: serenitatẽ dabit. Si in exortũ longe radios p nubes porriget: &
medius erit inanis: pluuiam significabit. Si ante ortum radii se ostendent:
aquã & uentũ. Si circa occidentem candidus circulus erit: noctis lenẽ tempe
statẽ. Si nebula: uehementiorẽ. Si candẽte sole uentus fiat & circulus fuit: ex
qua regione is erupit uentũ magnũ. pxĩma sunt. mr̃e lunę psagia. Quartã
eã maxĩe obseruat egyptus. Si splendens exorta puro nitore fulserit: sereni
tatẽ. si rubicunda uentos. si nigra pluuias portendẽ credit̃. In q̃nta cornua
eius obtunsa pluuiã. erecta & infesta: uentos semper significant. Quarta tñ
maxĩe cornu eius septentrionale acuminatũ atq; rigidum illũ presagit uen
tũ inferius austr̃. Vtraq; recta noctem uẽtosam. Si quartę orbis rutilus ci
ebit uentos & imbres pmonebit. Apud uarronẽ ita est. Si quarta die luna e
rit directa magnã tempestatẽ ĩ mari psagit. & ubi sit: coronã circa se hebu.
& eam sinceram. qm nõ ullo mõ ante plenã lunã hiemandũ ostendit. Si plenĩ
lunio p dimidiũ pura erit: dies serenos significabit. Si rutila uentos. nigre
scens imbres. Si caligo orbis nube incluserit: uentos: qua se ruperit. Si gemĩ
orbes cinxerint: maiorẽ tempestatẽ: & magis si tres erũt: aut nigri interru
pti: aut distracti. Nascens luna: si cornu supiorẽ abatrato surget: pluuias.
decrescens dabit. si inferiore añ pleniluniũ. Si ĩ media nigricia illa fuit̃: im
brẽ in plenilunio. Si plena circa se hebuit orbe: ex qua pte his maxĩe splendebit

Prognostica tempestatũ
Lunę.

ex ea uentum ostendet. Si in ortu cornua crassiora fuerint: horridā tempe
state. Si ante quartā nō apparuit: uento fauonio flante: hiemat toto me
se erit. Si xvi. uehementius flamea apparuerit: asperas tēpestates p̄sagi
et. Sunt & ipsius lunę. viii. articuli: quotiens solis in angulos incidit. plerisq3
inter eos tm̄ obseruantibus p̄sagia eius. hoc est in q̄rto. vii. xi. xv. xix. xx
iii. xxix. & interlunium. Tertio loco stellaꝝ obseruatiōm esse oportet. di

Prognostica tempestatū stellaꝝ.

scurrere hę uidentur interdū: uentiq3 protinus sequunt̄. In quaꝝ p̄te ita pre
sagire. Coelū quū aequaliter totū erit splendidū: articulis tempoꝝ quos p
posuimus autumū serenū presagiabitur frigidū. Si uer & estas non sine re
gio aliquo transierint: autumnum serenū ac densū: minusq3 uentosum fa
cient. Autumni serenitas uentosam hieme facit. Quū repente stellaꝝ ful
gor obscuratur: ut id neq3 nubilo. neq3 caligine fluitans: graues designat
tempestates. Si uolitare p̄tes stellę uidebuntur quo feruntur albescentes: uē
tos: ex his partibus nūciant. ac si circa stabūt: certos. Si id in p̄tibus p̄tib3
fiet inconstantes uētos effundent. Si stellaꝝ errantiū aliquam orbes inclu
serint: imbrem. Sunt in signo cancri duę stellę paruę: aselli appellatę: ex
iguū inter illas spaciū obtinente nubecula: quā presepia appellant. Hec quū
caelo sereno apparere desierit: atrox hiemps sequitur. Si altera eaꝝ aqui
lonia caligo abstulerit: auster seuit. Si austrinā aquilo. Arcus quū sūt du
plices: pluuias nūciant. a pluuiis serenitatē nō p̄inde certā. Circuli noui
circa sidera: aliquā pluuiam. Quom estate uehementius tonuit: q̄ flaxerit:
uentos ex ea p̄te denūciat. Econtra: si minus tonuit: imbrē. Quom sereno
caelo fulget: pluuię erūt: & tonitrua abiemauit. Atrocissime aūt: quū ex oī
bus q̄tuor p̄tib3 caeli fulgurauit. Quū ab aq̄lone tm̄: in posteꝝ diē aquā porten
det. quū a septentrone uētū3. Quom ab austro ul choro: aut fauonio nocte se
rena fulgurauit: uentū & imbrē: ex hisdem regionib3 demostrabit. Tonitrua
matutina: uentū signt̄. imbrē meridiana. Nubes quū sereno in caelo feruntur:

PRognostica tempestatū ex nubibus.

a quacūq3 p̄te id fiet: uēti expectent̄. Si eode loco globabuntur: appinq̄tes q3
soli discutiant̄: & hoc ab aquilone fiat: uētos. si ab austro imbres portendent.
S ole occidente: si ex utraq3 p̄te eius caelū patet: tempestatē significabūt. Ve
hementius atre: ab oriente in noctem: aqua minatur. ab occidente in posteꝝ diē.
S i nubes ut uellera spargentur lanę mlte ab oriente: aq̄ in triduū p̄sagient. Cū
in cacuminibus montiū nubes consident: hiemabit. Si cacumina pura fient: disse
renabit. Nube grauida candicante: qd uocant tempestatē albā: grando im
minebit: caelo q̄uis sereno. Nubecula q̄uis parua: flatū procellosum dabit.

Ex nebulis.

Nebulę e montibus descendentes: aut caelo cadentes: ut in uallibus sedetes:
serenitatē p̄mittent. Ab his terrenę ignis proxie signt̄. palludi nanq3 mur
muratesq3 tempestatū nuncii sentiūtur. pluuię iam in lucernis fungi: si fle
xuose uolitet flama. Ventū & lumina quū ex se se flamas elidit: aut uix ac
cenduntur. Item quū in eo pendētes scintille coaceruatur: at quū tolletib3

Diuersa tempestatū presagia ex rebus naris.

ollas: carbo adherescit: aut quū conceptus ignis flauillā distutit scintillam ue emittit: ut quū cinis in foco concrescit: & quū carbo uehementer plucet. Est & aquarū significatio. Mare si in tranquillo portu cursu stabit & murmurauerit intra se: uentū pdicit. Si idē hieme & imbrē litoris. ripaeq3 si resonabunt tranquillā: aspam tempestatem. Itē maris ipius: tranquillus sonitus spumeue disperse: aut aq̄ bullantes. Pulmones marini in pelago plurimū dierū hieme portendūt. Sepe & silentio intumescit: flatuq3 altius soluto: iam intra se esse uentos fatetur. Et quidē & motuū sonitus nemorū mugitꝰ predicant. & sine aura q̄ sentiat̄: folia ludentia. Lanugo ppli aut spinę uolitans aquisq3 pluuia innatans: atq3 etiā in campanis uenturā tempestatē: precedes suus fragor. Caeli qdē murmur nō dubiā ht significationē. Psagiūt et atalia ac delphini tranquillo mari lasciuientes flatū: ex quā uenmūt parte. Itē spargentes aquā. idem turbato. Tranquillitate lolligo uolitans. conchę adherescentes. echini affigentes se se. aut harenas subarantes: tempestatis signa sunt. Ranę quoq3 ultra solitū uocales: & fulice matutino clangore. Item mergi anatesq3 penas rostro purgātes uentū cetęq3. aquaticę aues concursantes. Grues in mediterranea festinantes. Mergi maria aut stagna fugientes. Grues silentio p sublime uolantes: serenitatē. Sic noctua ī imbre garrula aut sereno: tempestatē. Coruiq3 singultu quodā latrantes: seq3 concutientes: si cōtinuabunt. si uō carptim uocem resorbebūt: uentosum imbrē. Graculi sero a pabulo recedentes: hiemē. & albę aues congregabūtur: & quū terrestres uolucres contra aq̄ clangores dabunt: pfundentesq3 sese. sed maxīe cornix. Hyrundo tam iuxta aq̄ uolitans: ut pena sepe percutiat. Queq3 in arboribus habitant: fugitantes in nidis suis. & anseres continuo clangore ī tempestiui. Ardea in mediis harenis tristis. Nec mirū aquaticas: aut ī totū uolucres presagia aeris sentire. pecora exultantia: & indecora lasciuia ludentia: easdem significationes hnt. Et boues caelū olfactantes semp lambentes contra pluuiam. Turpesq3 porci: alienos sibi manip̄los feni lacerantes. Segniterue & cōn industriam suā formicę abscondūtq3 concursantes: aut oua pgerentes. Item uermes terreni erumpentes. Trifoliū quoq3 inhorrescere: & folia cōn tempestatem subrigere certū est. Nec nō & in conuiuiis mensisq3 nostris: uasa quibus esculentū additur sudorem repositoriis relinquentia: diras tempestates praenūtiant.

C. PLinii Secundi Naturalis historiae Liber Decimusnonus De Lini natura & cultu hortensium: Incipit feliciter.

De lini natura: & cultu hortensium.

IDERVM·QVO
que: tempestatumq3 racio uel im
peritis facili atq3 indubitata mo
mostrata est. Verum qa intellege
tibus no minus conferunt rura de
phendendo caelo: q siderali scia
agro colendo proxima: multi hor
torum cura fecere. nobis nuc ptinus
ad ista transire tempestiuum uide
tur. miramurq3 quosda scientiae
gra: eruditione sua gliam ex his
petentes: tam multa pteriisse: nl
la mentione habita: tot rerum sponte: curaue prouenientiu. psertim quu
plerisq3 earum precio: usuq3 uite maior etia: q frugibus plurbeat auctoritas

Quanta lini auctoritas.

Atq3 ut a confessis ordiamur utilitatibus. queq3 non solum terras omnes:
uerum etiam maria repleuere: seritur: ac dici neq3 inter fruges. neq3 inter
hortensia potest linu. Sed in qua no occurret uite pte: quodue miracu
lu maius: herbam esse q admoueat egyptu italie in tm: ut Galerius
a freto sicilie alexandriam. vii. die puenerit. Babillus sexto. ambo pfecti
Aestate uo pxima. Valerius marianus ex ptoriis senatoribus a puteolis. ix.
die lenissimo flatu. Herbam esse qua gades ad hercul columnas. vii. die
ostia afferatur: & citeriore hispania: qrto prouinciā narbonesem tertio.
africam altero. qd etia mollissimo flatu contigit. C. flacto legato su
bii crispi pconsul. Audax uita scelerum plena: aliquid seri: ut uentos pcel
lasq3 recipiat: & parum esse fluctibus solis ueh. Tamen uo nec uela esse
satis maiora nauigiis. sed q uis amplitudi antenarum singule arbores suffi
ciant: sup eas tamen addi uelorum alia uela: pter que in proris: & alia
in puppibus pandi: ac tot modis puocare morte. Deniq3 tam paruo se
mine nasci: qd orbem terrarum ultra citraq3 apportet: tam gracili aue
na. tam no alte a tellure tolli. neq3 id uiribus suis necti. sed precisum
tusumq3: & in molliciam lane coactum. iniuria: natur(a)e ac suma audacia & p
uenire nulla execratio sufficit: con inuentore dem suo loco a nobis. Cui
satis no fuit hoiem i terra mori: nisi periret & insepultus. At nos priore
libro imbres & flatus cauendos: frugium ca: uictusq3 pmonebamus.
ecce seritur hominis manu: metitur eiusde hois ingenio: qd uentos in ma
ri optet. pprea ut sciamus fuisse poenas: nihil gignitur facilius: ut sen
tiamus: nolente id fieri na urit agru: deterioremq3 etia terra facit.

De lini satione

Seritur zabulosis locis maxime: unoq3 sulco. nec magis festinata luit. Vere
satu: estate uellitur. & hanc quoq3 terre iniuria facit. Ignoscat tn aliqs

egypto serenti: ut arabię indięq3 merces apportet. Itane et gallię censetur hoc reditu. montesq3 mari oppositos esse nõ est satis: et á latere oceani obstare ipm qd uocant inane. cadurci. caleti. ruceni. bithuriges. ultimiq3 hominu estimatum morini. Immo uõ gallię uniuersę uela texut. Iam quidem et transrenani hostes: nec pulchriorem aliã uestem: eoꝝ feię nouere. Qua admonitione succurrit qd M. uarro tradit In surãnoꝝ familia gentilicium esse: feias lintea ueste nõ uti. In germania aut defossi: atq3 sub terra id opus agunt. Similiter etiã in italie roẽ alienã inter padum ticinumq3 amnes subiacet abiterna in europa lino palma. Secundam in uicino aliani capessunt etouina. et in emylia uia fauentina. Candoẽ achiani semp crudis auetina pferunt. Recourus tenuitas summa densitasq3. Candor eq3 fauentinis. sed lanugo nulla: qd apud alios gram. apud alios offensioné habet. Neruositas filo equalior pene: q̃ araneis tunc que cum dente libeat expiri. Ideo duplex q̃ ceteris ptiũ. et ab hispania citeriore splendorem hit lini precipuũ torrentis: in quo polluitur natã: q alluit tarracone. et tenuitas mira ibi pmũ carbasis reptis. Nundũ ex eadem hispania Zoeli couenit in italia plagis utilissimu. Ciuitas ea gallitię: et oceano ppinqua e. Sua gła et cumano in campania ad piscium et alitũ capturã. Eadem et plagis mã. Neq3 ii. maiores cuctis aĩalibus insidias: q̃ nobis met ipsis lino tendimus. Sed cumanę plagę conadut apros. et ceta ceu ferri aciem couincut. Vidimusq3 iã tantę tenuitatis ut anulũ hoĩs cum epidromis transirent: uno portantem multitudiem qua saltus cingeret. Nec id maxie miꝝ. sed singula eaꝝ stamina: centeno quinquageno filo constare. sicut paulo ante Iulio lupo q in pfectura egypti obiit. Mirentur hec ignorãtes: in egypti quodam regis q amasin uocat thorace: in rhodioꝝ insula tendi templo minervę. cccLxvi filis. singla fila costare. Quod pse exptũ nup romę prodiut mutianus tertio cons. paruasq3 iã reliquias eius supesse: hac experientiũ iniuria. Italia et pelignis etiã nc lini honore habet. sed fullonũ tñ in usu: nullum e candidius: lanęue similis. sicut in culcitris pcipuã gloriã caturci optinent. Galliaꝝ hoc ad tormenta pariter inuentũ. Italię qde mos etiã nũc durat in appellone stramenti. Aegyptio lino: minimũ firmitatis. plurimũ lucri. Quatuor ibi gñã. Taniticum ac pelusiacũ: buticũ. tentiricũ regionũ noibus in qbus nascutur. Superior pars egypti in arabiã uergens gignit fruticem que aliqui gossipiã uocant. plures philon. et ideo lina inde facta. xileria parius e. siteq3 barbatę nucis fructum defert. cui ex interiore bombice lanugo netur. Nec ulla sunt ci candore molliore pyxfora. Vestes inde sacerdotibus egypti gratissime. Quartũ genus ut hoies appellat fit e palustri uelut arũdine: dũtaxat panicula eius. Asię genista facit lina ad retia: papue in pistado durãtia: frutice madefacto x. diebz. Ethiopes: indiq3 e malis

Lini genera pta.

Arabes cucurbites in arboribus ut diximꝰ gerentis. Apud nos maturitas eiꝰ duobus argumentis intelligitur: intumescente semine: aut colore flavescē te tunc evulsum. et in fasciculos manuales colligatū. siccatur in sole pen dens: conversis superne radicibus uno die. mox v. aliis in cōtrariis in se fastigiū cacuminibus: ut semē in mediū cadat. Inter medicamina huic uis et in quodā rustico: ac predulci italię transpadanę. Ciborꝫ etiā pride sacrorꝫ tm̄ gratia. post deinde messem tritici: aut uirgę ipę merguntᷣ in aq̄ solibus tepefactam: pondere aliquo depssę. nulli .n. lenitas maior materitas indicio est: de mbrana laxatior. Iterꝫ qꝫ inversę ut prius so le siccatur. Mox arefactę in saxo tunditur stupario malleo. Qđ pro ximū cortici fuit stupa appellatur. deterioris lini lucernarꝫ fere liciibus aptior: et ipa tn̄ petitur ferreis aheinis: donec oīs membrana decortice tur. Medullę nūosior distinctio: candore: mollicia. Linūqꝫ uere et uiris decorꝫ est: corticis quoqꝫ decus. sic clybanis et furnis pbent usū. Ars depectendi digerendiqꝫ iustum est: qnquagenis fascīū libris. quinas de nas carminari. Iterꝫ deinde in filo politur: illisum crebro in silice ex a qua tectumqꝫ: rursus tundit: clavis semp iniuria melius. Inventū est iam etiā quod ignibus non absumeretᷣ: Vinū id vocat: ardentesqꝫ ī focis conuiviorꝫ. ex eo vidimus mappas sordibus exustis splendescentes igni ma gis: q̄ possent aquis. Regum inde funebres tunice corporis. favilla a re liquo sepatur cinere. Nascitur in desertis: adustisqꝫ sole indię ubi nō cadunt imbres inter diras serpentes. assuescitqꝫ uiuere ardendo. Rarꝫ inventu difficile texto: ppr brevitatē. Rufus de cetō splendescit igni. Qum inventū est equat precia excellentiū margaritarꝫ. Vocat aūt a grecis abestinū: ex argumento nāē suae. Anaxilaus auctor ē. lintheolo circū datam arborem surdis ictibus: et qui nō exaudiantᷣ caedi. Ergo huic lino principatus in toto orbe. pximus byssino: mulierꝫ maxīe deliciis: circa e liment achaię genito: quaternis denariis stipula eius pmutata. quodā ut auri repto. Lintheorꝫ lanugo e uillis naviū maritimarꝫ: maxīe ī ma gno usu medicinę ē: et cinis pondus inm̄ hī. Est et inter papavera genᷣ quodā quo candorem linthea papiū detrahunt. Temptatū est tingi li nū quoqꝫ et uestiū insaniā accipe: In alexandri magni pmū classibus: In do amne navigantibus: quū duces eius ac pfecti certamīe quodā variasᷣ sent et insignia naviū. Stupuerunt litora flatu versicoloria. Splende te uō purpureo ad accuī: quū marco Antonio cleopatra obviā uenit. eo deqꝫ fugit. Hoc fuit imperatorię navis insigne. Postea in theatris tm̄ um bra fecere. qđ primus oīum .Q. catulus inueit. quū capitoliū dedicaret. Carbasina deinde uela primus in theatro duxisse tradiẗ lentulus spinther apollinaribus ludis. Mox caesar dictator: totū forꝫ romanū intexit: uiamqꝫ sacram a domo sua: et cliuū usqꝫ in capitoliū: qđ muneri ipso

Linū quo pficiatur.

Stupa

De linio nō ardente..

cleopatrę atqꝫ antonii nauis insigne.

Quando pmū in theatris uela.

gladiatorio mirabilius uisum tradunt. Deinde et sine ludis: marcellus octauia sorore augusti genitus: in edilitate sui auunculi .xi. consule. ad kl. augusti: uelis forum inumbrauit. ut salubrius litigantes consisteret. Quantum mutatis moribus catonis censorii: qui sternendum quoque forum muricibus censuerat. Vela nuper et colore caeli stellata prudentes terre. et in amphitheatris principis neronis rubent in cauis eculum: et muscum ad solem defendunt. Cetero mansit candore pertinax gratia. honor etiam et troiano bello. Cur non et proeliis interfit: ut naufragus thoracis lineis. paucos tamen pugnasse testis est homerus. hinc fuisse et nauium armamenta apud eundem interpretati sunt eruditiores. quoniam cum sparta dixit: significauit sata.

De spartho natura et quando primum usus est.

Sparthi quidem usus: multa post secula coeptus est. nec ante poenorum arma: que primum hispaniae intulerunt herba: et hec sponte nascens: et que non queat seri. iuncusque proprie aridi soli uni: terre dato uitio. Namque id malum telluris est. nec aliud ibi seri. aut nasci potest. In africa exiguum et inutile gignitur: carthaginiensis hispanie citerioris portio. Nec hec tota. sed quatenus pariter. montes quoque spartho operit. Hinc strata rusticis eorum. hinc ignes facesque. hinc calciamina. et pastorum uestis. Animalibus noxium. preter quam cacuminum teneritate: ad reliquos usus laboriose euellitur. Ocreatibus manu. textisque manicas conuolutum osseis ligneisue conamentis.

Quo modo efficiatur.

Nunc iam in hieme iuxta facillime tamen ab idibus maiis in iunias hoc maturitatis tempus uulsum fascibus. In aceruo iuminatum biduo aut tertio resolutum. Spargitur in sole siccaturque. et rursus in fascibus redit. Subtecto postea maceratur aqua marina optime. et dulci si marina desit. Siccatumque sole iterum rigatur. Si repente urgeat desiderium prope fusum calida in folio: ac siccatum stans compendium operae fatetur. Hic autem tunditur ut fiat utile precipue in aquis: marique. In uictum insicco preferunt e canabi funes et sparthum. Alitur etiam demersum ueluti natalium sit impensas. Est quidem eius natura interpolis: rursusque quam libeat uetustum nouo miscetur. Uerumtamen complectetur animo qui uolet miraculum estimare quanto sit in usu omnibus terris. nauium armamentis. machinis edificationum. aliis desideriis uite. Ad hos omnes ususque sufficiant minus .xxx. passuum: in latitudinem altiore carthaginis noue: minusque in longitudine esse reperientur. longiusue impendia prohibent. Iunco grecos ad funium usus non minus credamus. quo herbam eam appellant. postea palmarum foliis: filuraque mali festum est. Inde translatum a penis sparthi usum fuisse est ueri. Theophrastus auctor est esse laneam naturam. ex qua in pilea. uestesque quedam conficiant. Sed neque regione in qua id fiat. nec quicquam diligentius preter quam erthophoron id appellari in exemplaribus que equidem inuenerim tradit. Neque omnino ulla mentione bulbi generum circa ripas amnium nascens. cuius inter summum corticem. eaque parte. qua uescuntur. est habet. Spar. amicta tura magna persequitur dxc. annis ante nos. ut alio iam ante loco diximus: quo appellaret post id tempus

spatium

spaciū in usum uenisse sparthū. Et qm̄ a miraculis rerū coepimus: sequi
mur eorū ordinem: in quibus uel maximū est aliqd nasci aut uiuere sine ul
la radice. Tubera uocantur: hec undiqz terra circūdata: nullisqz fibris ni
xa: aut saltem capillamentis. nec utiqz extuberante loco in quo gignūtur:
aut rima ingerente. neqz ipā terre coherent. Cortice etiā includunt̄: ut planē
nec terram esse: possimus dicere. neqz aliud terre q̄ callum. Siccis hui fere
et sabulosis locis: frutecosisqz nascunt̄. Excedunt saepe magnitudīe mali
cotonei etiā librali pondere. Duo eorū gnā: harenosa dentibz inimica: et
altera sincera. Distinguitur et colore rufo nigroqz et intus candido. Lauda
tissima africe crescunt āmentū id terre. neqz .n. aliud et intellegē pot
ea ptimus globetur magnitudine: qua futurū est. et uiuūt. ac nō facile arbi
tror intellegi posse. putrescendi .n. ro cōis est cū ligno. Lartio licinio p̄to
rio: iura reddente in hispania carthagine: paucis his annis scim accidisse
mordenti tuberem: ut dep̄hensis intus denarius: primus dentes inflecteret.
quo manifestū erit terre nām in se globari. qd certū est ex his q nascūt
et seri nō possunt. Sitē est et qd in cyrenaica puītia uocant misi: papum
suauitate. odore. ac sapore. sed carnosius. et quod in thracia ceraunū. De
tuberibus hec traduntur peculiariter. Cum fuerint imbre autūnales: ac to
nitrua crebra: tūc nasci. et maximū e tonitribus. nec ultra ānum durare
Tenerrima aut uerno est. Quibusdā locis acceptant̄: inguis ferrunt. sicut
mitylenis negāt nasci: nisi exundatōe fluminū: etiā uectos seie aptiaris.
Est aute is locus in quo plima nascuntur asię. Nobilissima circa damascū. et
peloponensū. grecia uō circa olympū. Sunt et in fungorū gnē a grecis dcē
pezice: que sine radice aut pedicło nascuntur. Ab his proximū dicet̄ aucte
clarissimū Laserpiciū: qd greci seriphi uocāt: in cyrenaica puīcia repertū. cui
suci uocant laser: magnificū in usu medicamtisqz. et ad pondus argēti dena
riū pensū. Multis iam annis in ea terra nō inuenit̄. qm publicani q pascua
conducūt: maius ita lucrū sentientes: dep̄hendit̄ pecorū pabulo. Vnus oīo
caulis nostra repertus memoria: neroni pncipi missus est. Si qn incidit pe
cus in spem nascentis: hoc deprehenditur signo. Oue: cum comederit: dor
miente protinus: capra sternutate. Deniqz iā nō aliud ad nos inuenitur
q̄ quod in perside aut media et armenia nascat̄ laser. et multo infra cyre
naicum. sed qd adulteratū: gūma aut sarcopenio: aut faba fracta. Quo
minus omittendū uidet̄. C. lectio. M. heremio cons. cyrenis aduecta:
romā publice laserpicii pondo. p. xxx. Caesarē uō dictatorē initio belli
ciuilis: inter aurū argentuqz protulisse ex aerario laserpicii. p. cxi. Itē
apud auctores grecie euidentissimos inuenimus. Natum ī bremceo: re
pente madefacta tellure: erga hesperidū hortos: sttimqz maiorē .vii. an
nis ante oppidū cyrenarū: quod conditū est urbes nrē anno. cxliii. Vim at
illa p q̄tuor stadiorū in africa ualuisse. In ea laserpitiū gigni solitū rem

Que sine radice nascant̄ et uiuant

De Tuberibus.

De Misi.

De fungis dcti pezice.

De Laserpicio qd et seriphion.

De aucte Laserpitii.

feram et contumacem. et si coleretur in deserta fugientem. radice multa crassaque. caule ferulaceo aut simili crassitudine. huius folia in aspectu uocabant apio maxime similia. Semen erat foliaceum. folium ipsum uere deciduum. uesci pecora solita. primoque purgari. mox pinguescere carne mirabilem in modum iocunda.
Post folia amissa: caule ipso et homines uescebantur decotto assoque elixo. eorum quoque corpora XL. primis diebus purgante uicia his modis. Succus duobus modis capiebatur e radice atque caule. et hec duo erant nomina rhizias atque caulias. uilior illo ac putrescens radice cortex niger. ac mercis adulteria. Sucum ipsum in uasa coniectum: admixto furfure subinde coquendo ad maturitatem producebant: ni ita fecissent: putrescente. Alii tradunt laserpicii radicem fuisse maiorem cubitali. tuberque in ea super terram. hoc inciso profluere solitum
De Maguderi.
sucum: ceu lactis. supernato caule quem magyderim uocant. folia aurei coloris. pro semine fuisse cadentia a canis ortu: austro flante. Ex his laserpicium nasci solitum annuo spacio et radice et caule consumentibus sese. Hi et circum fodi solitum prodidere. nec curari pecora. sed egra sanari aut perimi. non omni quod in paucis accidere persico sirpitio prior oppinio congruit. Alterum genus eius est quod magidaris uocatur. tenerius et minus uehemens sine suco quod
De Magidari.
circa Syriam nascitur: non proueniens in cyrenaica regione. Gignitur et in parnaso monte copiosum quibusdam laserpicium uocantibus: per que omnia adulteratur rei salubrime utilissimeque auctoritas. Probacio sinceri prima in colore modice ruffo: et cum frangitur candido intus. mox translucente gutta aque saliuaque liquescat. Usus in multis medicaminibus. Sunt etiam nunc duo genera non nisi sordida nota uulgo: cum questu multo polleant. In primis rubia tingendis lanis et coriis necessaria. Laudatissima italica et maxime suburbana: et
De Rubia.
omnis pene prouincie scatent ea. Sponte prouenit. seriturque similitudine heruilie. Uerum spinosus et caule geniculatus. Hoc est quinis circa articulos in orbe foliis. semen eius rubia est. Quid in medicina usus habeat suo dicemus loco.
Alterum uocat radicula: lauandis demum lanis. sucum habet mirum. quantum conferens
De Radicula.
candore molliciaque earum. Nascitur satiua ubique. sed sponte praecipua in Asia Syriaque saxosis et asperis locis. Trans Euphraten tamen laudatissima caule ferulaceo tenui et ipso abis indigenarum expetito et unguenti quicquid sit cum decoquatur folio oleo. Struthium greci uocant. floret estate: grata aspectu. uerum sine odore spinosa: et caule lanugini. Semen ei nullum. radix
De Sturtio.
magna que conciditur ad quem dictum est usum. Ab his superest reuerti ad hortorum curam: et suapte natura memoranda: et quoniam antiquitas nihil prius mirata est quam et hesperidum hortos: ac regum Adonis et Alcinoi. Item que pensiles: siue illos Semiramis: siue Assyrie rex Cyrus fecerit. de quorum corpore alio uolumine dicemus. Romani quidem reges: ipsi coluere. quippe etiam Superbus Tarquinius: nuntium illum saeuum atque sanguinarium filio remisit ex horto. In XII. tabulis legum nostrarum: nusquam nominatur uilla: semper in significatione ea hortus. In hor
De hortorum cura et natura in quantum olim placuerunt.
XII. tabule hortum pro uilla dixere.

Epicurus hortorum auctor.

to uiro heredium quamobrem comitata est. et religio quedam. hortosque et foros
tantum contra inuidentium fascinationes dicari uidemus. In remedio saturica
signa. quamquam hortos tutele ueneris assignante plauto. Iam quidem hortorum nomine
in ipsa urbe delicias: agros: uillasque possident. Primus hoc instituit athenis
epicurus hortorum magister. Usque ad eum: moris non fuerat in oppidis habitari rura.
Rome quidem per se hortus erat: ager pauperis erat. Ex toto plebei macellum. quan
to innocentiore uictu. mergi enim in profunda satius est et ostrearum genera nau
frago exquiri. aues ultra phaside amne peti. et fabuloso quidem terrore
tutas. immo sic praetiosiores alias in numidia. quam ethiopie sepulchra: aut pug
nare cum feris: mandereque cupientem quod mandit alius. At hercule quam uilia
hec. quam parata uoluptati. satietatique: nisi eadem que ubique indignatio occur
reret. Ferendum sane fuit: exquisita nasci poma. alia sapore. alia magni
tudine. alia monstro pauperibus interdicta. Inueterari uina: saccisque castrari
necnon adeo longam esse uitam: ut non ante se genita putet. E frugibus quoque
quoddam alimentum sibi excogitasse luxuriam. ac medullam tantum earum: superque pisti
narum opibus excellaturis uiuere alios. pane procerum alios: uulgi tot generis: usque
ad infimam plebem descendente annona. Etiam ne in herbis discrimine inuentum est si
opusque differentiam facere in cibo: etiam uno asse uenali. In his aliqua quoque sibi na
sci tribus negant caule in tantum signato. ut pauperis mensa non capiat. Siluestres
fecerat natura corrudas: ut passim quisque demeteret. Ecce altiles spec
tantur asparagi. et rauenna ternis libris rependit. Heu prodigia uentris.
mirum esse non licere tardius: pecori licet uesci non licet plebi. Aque quoque
separantur. et ipsa nature elementa in pecunia districta sunt. hi niues: illi glaciem po
tant: poenasque montium in uoluptate gule uertunt. Seruatur algor estibus
excogitaturque ut alienis mensibus nix algeat. decoquunt alias quas mox et
illas hiemant. Nihil itaque homini sic quomodo rerum nature placet. et mane herba aliquo
diuitiarum tantum pascitur. Nemo sacros auentinosque montes: et irate plebis secessus
circumspexerit. Mox .n. certe equabit: quos pecunia separauit. Itaque hercule
nullum macelli uectigal maius fuit rome: clamore plebis incusantis apud
omnes principes. donec remissum est portorium mercis huius. Compertumque non
aliter quaestuosius censum haberi: aut tutius ac minore fortitudine uire cum cre
datur pensio ea pauperum. His in solo sponsor est et sub die redditus: super
ficiesque caelo quocunque gaudens. Hortorum cato predicat caules: hinc primum agri
cole existimabant: priscique sic statim faciebant iudicium: ne quam essent do
mo matremfamilias. Et .n. hec cura femine dicebatur. ubi indulgens esset
hortus: quippe e carnario aut macello uiuendum. et nec caules: ut nunc
maxime probabant: damnantes pulmentaria que egerent alio pulmentario. Id
erat oleo parcere. Nauigari etiam desideria erat in exprobratione. Horti
maxime placebant: quia non egerent igni: parcerentque ligno. Expedita res
et parata semper. Unde et acetaria appellantur. Facilia coquine cum et natiua

sensu cibo: ⁊ que mime accederent: ac desideriũ panis. ꝑs eoꝝ ad cõ
dimenta ꝑtinens. Fatetur domi usurã fieri solitã: atq3 non indici pip
que sunt queq3 transmarina petimus. Iam in fenestris suis plebs urbana
in imagine hortoꝝ quotidiana oculis rura ꝓbebant antiqua ꝓfigi. pro
spectus omnis coegit multitudinis innumere saeua latrocinatio. Quam ob
rem sit aliquis ⁊ his honos: ne ue auctorem rebus uilitas adimat: cum per
serti etiã cognoĩa proceꝝ inde nata uidemus. Lactucinosq3 in ualeria
puincia non puduisse appellari: ⁊ contingat aliqua grã opi cureq3 mẽ:
uirgilio quoq3 confesso: ꝙ sit difficile uerboꝝ quoq3 honore tam paruis ꝑ
hibere.

De hortoꝝ situ et proscissione.

Hortos uille iungendos nõ est dubiũ: riguosq3 maxĩe sindos: si co
tingat ꝑ fluuia: ne si minus e puteo tirta: organis ue neumaticis uel
tollendo. non hauſtu rigando. Solum proscindendũ a fauonio ĩ autũnũ
properantibus: ⁊ post xiiii. dies iterandũq3 an brumã. Octo iugeꝝ opera
ris palari iustũ est. Fimũ tres pedes alte cũ terris misceri: areis distigui:
easq3 resupinis puluinoꝝ thoris ambiri singulis tramitũ sulcis qua detur
accessus hoĩ: scatebrisq3 decursus.

De cõmendatõe nascentiũ in hortis.

In hortis nascentiũ. alia bulbo cõmen
dant. alia capite. alia caule. alia folio. alia utroq3. alia cortice. alia cute. aut
cartillagine. alia tunicis carnosis. Alioꝝ fructus in terra ẽ. alioꝝ nõ: nisi ex
tra. Quedã iacent: crescuntq3: ut cucurbite ⁊ cucumeris eadẽ pendent
q̃q̃ grauiora multo: etiã his que in arboribꝫ gignũtur. Sed cucumeris cartil
lagine. Cortex huic uni maturitate transit in lignũ. Terra conditur rafa
ni: napiq3 ⁊ rapa. atq3 alio mõ inule siser: pastinace. Quedã uocabimꝰ
ferulacea: ut anetũ. maluas.

De Malua arbor.

Nanq3 tradunt auctores in arabia maluas. vii.
mense arborescere: baculoꝝq3 usum ꝓbere extemplo. Sed ⁊ arbor ẽ malua
ĩ mauritania: lixi oppidi estuario: ubi hesperidũ horti fuisse ꝓdutur
cc. passibus ab oceano: iuxta delubꝝ hercul antiquis gaditano ut ferunt.
ipã altitudis pedes. xx. crassitudis que circumplecti ab hoĩe possit. In
sui genere hebitur ⁊ canabis. Necnõ ⁊ carnosa aliq̃ appellabimꝰ: ut
spongias in humore pratoꝝ enascentes.

De Cucumeribus.

Fungoꝝ enĩ callũ: in ligni arboꝝ
q3 nã diximꝰ: ⁊ alio gñe tuberꝝ paulo ante. Cartillaginis gñus ex utraq3
terra in est. Cucumis mira uoluptate tyberio pñcipi expetitus. Nullo
quippe nõ die contigit ei pensiles eoꝝ hortos: promouentibꝫ in sole rotis
olitoribus: rursusq3 hibernis diebus intra specularũ munimenta reuocan
tibus. Quin ⁊ lacte mulso serẽ eoꝝ biduo macerato: apud antiq̃s grecę
auctores scriptũ est seri oportẽ: ut dulciores fiant. Crescũt: qua coguntur
forma. In italia uirides ⁊ q̃ minimi. In ꝓuĩciis q̃ maxĩ. ⁊ citrini aut nigri
placent. copiosissimi africe grandissimi.

De peponibus.

Cum in magnitudie cucumeres
excessere pepones uocantꝰ. Viuunt hausti in stomacho ĩ posteꝝ die: nec
ꝑfici queunt in cibis: nõ insalubres tñ plurimũ nã. Oleum odere mire:
nec minus aquas diligunt. Desecti quoq3 ad eas modice distantes adre

pūnt. contra oleū refugiūt aut si qd obstet. Versi pendent. curuant qȝ.
d uel una nocte deprehendet: si uas cum aqua subiiciat a quattuor digito
rū interuallo: descendentibus in posteꝝ die. At si oleū sit: eodē mō in ha
mos curuatis. Idem in fistula flore demisso: mira longitudie crescut. Ec
ce qūm maxime noua forma eoꝝ in campania puenit: mali cotonei effigie
forte primo natū: ita audio unū mox seie ex illo genꝰ fcm: melopepones
uocant. nō pendent hi: sed humi rotundant. Miꝝ in his pter figurā
coloremqȝ & odorē: q maturitatē adepti: qq̄ non pendetes: statim a
pediculo recedunt. Columella tradit suū commentū: ut toto āno contingat
frutice rubi: quā castissimū in apricū locū transferre & recidere duū digito
rū: relicta stirpe circa equnoctiū uernū. ita i medulla rubi seie cucumis
insito terra minuta: fimoqȝ circūaggeratas: resistē frigore radices. Cu
cumeꝝ greci tria gnā fecere. Laconicū. scitalicū. & boeotiū. Ex his tn laco
nicū aqua gaudere. Sunt qui herba q uocat culix noie. circa semē eorū
maceratū seri iubeat: ut sine semine nascant. Situs & cucurbites nā: dum
taxat i nascendo. Eqȝ hiemem odere. Amant rigua ac fimū. Seruntur ambo
semie in terra sesquipedali fossura inter equnoctiū uernū & solstitiū: pa
rilibus tn aptissime. aliqui malūt ex k. l. marti cucurbitas: & nōn. cucume
res: & p quinquatrus serere. Sili mō & reptantibȝ flagellis scandentes
per artem quā aspera in tectum usqȝ nā sublimitatis auida. Vires sine
adminiculo scandi nō sunt: uelocitas pnix: leui umbra cameras aut plon
ga opiens. Inde hec rima. Duo gnā camerariū & plebeiū: qd humi cre
ditur in porem ire. Tenui pediculo librat pondus imobile dure. Cucur
bita uō omī mō fastigat. uaginis maxime utilibus coniectis in eas postq̄
defloruit. crescit qȝ qua cogit forma. pleꝝqȝ & draconis intorti figuā
Libertate uō pensili concessa: iam uisa est .ix. pedes longitudis. Pticulati
cucumis floret. sibi ipsi sup florescens: & sictiores locos patitur: cadida
lanugie obductus maxie dum crescit. Cucurbitaꝝ numosior usus: & pmi
caulis in cibo. atqȝ ex eo in totū natā diuersa. Nup in balneaꝝ usū uenere
urceoꝝ uice. Iampridem uō etiā cadoꝝ ad uina condenda. Cortex uiridis
tener detrahitur: nihilo minus in cibis. Cibos salubres ac leues pluribȝ modis
existimant: qui pfcia humano uentre nō queant. sed non intumescant. Se
mina q proxima collo fuerint proceras pariūt. ft ab imis. sed nō copandas
sup dictis. que i medio. rotūdas. que in lateribus crassas. breuiores. Sicca
tur in umbra & qūm libeat serere in aqua macerant. Cibis quoqȝ longiōes
teniores qȝ. eo bē graciores: & ob id salubriores qȝ. Que pendendo creue
re minimū qȝ seminis tles hnt. duricia eius in cibis gratia terminate: easqȝ
semi seruante. Ante hieme pcidi nō est mos. postea fumo siccant. Con
dendis hortensioꝝ seminibus rustici suppellectili inuenta e ro: qua cibis
quoqȝ seruaretur. Eodē qȝ mō cucumis: usqȝ ad alios pene puentus. & id

De melopeponibus.

Tria cucumeꝝ gnā.

De cucurbita & ei nātā.

Q[uae] in utroq[ue] g[e]n[er]e nasce[n]tu[r] in hortis: s[un]t [et] silvestria.

De rapis [et] eor[um] g[e]n[er]ib[us]

quidem iniuria fit. Sed [et] scrobe opaco in loco harena substrato: fenoq[ue]
sicco opertos: ac deinde terra uirides seruari tradu[n]t. Sunt [et] silvestres i[n]
utroq[ue] g[e]n[er]e ex o[mn]ibus fere hortensibus. Sed [et] in his medica t[ame]n na[tur]a est.
Quam obrem diferentur in sua uolu[m]i[n]a. Reliqua cartillagini na[tur]ae. Terra
occultant o[mn]ia. In quib[us] de rapis abunde dixisse poteram[us] uidere: nisi
medici: masculini sexus facerent in his rotu[n]da. Latiora u[er]o [et] concaua fe
minini: p[rae]stantiora suauitate. [et] ad coquendu[m] faciliora. Sepius sata trans
eu[n]t in mare. Idem napor[um] .v. g[e]n[er]a fecere. corinthiu[m]. cleoneu[m]. Lyocasiu[m]:
boetiu[m]. [et] q[uo]d per se uiridem dixeru[n]t. Ex his in amplitudi[n]em adolescit
corinthiu[m] nuda fere. solu[m] .n. hoc genus sup[er]ne tendit: no[n] ut cet[er]a i[n] terra
Liothasiu[m] quida[m] trebitu[m] appellant: frigor[um] pacientissimu[m]. Ab eo boetiu[m]
dulce est: rotunditate etia[m] breui notabile. neq[ue] ut cleoneu[m] p[ro]longu[m] in to
tum q[ui]dem. Quor[um] tenuiora folia: ipi quoq[ue] dulciores. quor[um] scabra [et] an
gulosa [et] horrida: amariores. Est p[re]terea genus silue[st]re: cuius folia sunt
eruce sitia. Palma rome amynterninis dat[ur]. inde marsis. tertia matib[us].

De rafano et satione eius.

Cetera de satu eor[um] in rapis d[i]c[t]a su[n]t. Cortice [et] cartillagine constant rafa[n]i
multisq[ue] eor[um] cortex crassior: [et] q[uam] quibusdam arbor[um]. Amaritudo p[ro]ina
illi est [et] pro crassitudine corticis. Cetera quoq[ue] aliq[ua]n[do] lignosa [et] uis mira
colligendi sp[iritu]m: laxandiq[ue] ructum. Ob id abus illiberalis utiq[ue] si p[ro]xi[m]e
olus mandatur. si u[er]o cu[m] oliuis diruptis rarior ructus sit: minusq[ue] feti
dus. Egypto mire celebratur: p[ro]p[te]r olei fertilitate[m]: q[uo]d de sem[in]e eius fa[ciu]nt.

Rafani g[e]n[er]a tria.

Hec maxime cupiu[n]t serere si liceat. q[uonia]m [et] q[uae]stus plus q[ua]m e frumito: [et] minus
tributi e[st]: nulluq[ue] copiosius oleu[m]. G[e]n[er]a raphani greci fecere tria: folio
ru[m] d[iffe]r[enti]a crispi atq[ue] leuis. tertiu[m] siluestre atq[ue] huic leuia q[ui]de[m] folia. sed b[re]
uiora ac rotunda: copiosaq[ue]: ac fruticosa. Sapor aut[em] asp[er] [et] medicam[en]ti
instar ad aliciendas alios. [et] in prioribus t[ame]n d[iffe]r[enti]a seis est. q[uonia]m aliqua pus.
aliqua admodu[m] exiguu[m] feru[n]t. Hec uicia no[n] cadu[n]t nisi in crispa folia.
Nostri alia fecere g[e]n[er]a: algidense a loco longu[m]: atq[ue] transluciddu[m]. alter[um] ra
pi figura quod uocant syriacu[m] suauissimu[m] fere ac tenerrimu[m]: hiemisq[ue]
patiens. Papuu[m] tamen e syria. nuc quide aduectum app[ar]et: q[uonia]m apud
auctores non rep[er]itur. Id aut[em] tota hieme durat. Etia[m] nu[n]c unu[m] siluestre
greci cheram uocant. pontici armon. alii leucen. n[ost]ri armoraciam
fronde copiosius q[ua]m corpore. In o[mn]ibus aut[em] probandis: maxi[m]e spectant[ur] cau
les. inimico .n. rotundiores crassioresq[ue]: ac longis canalibus folia ipa tri
stiora: [et] angulis horrida. Seri uult raphan[us] terra solida. humida. fimum
odit. palea contentus. frigore adeo gaudet. ut in germania infantiu[m] pu
eror[um] magnitudinem equet. Seritur post idus februarias: ut uenustior sit
iter[um]q[ue] circa uulcanalia: q[ue] satio melior. Multi [et] martio etia[m] aprili se
runt [et] septembri. Incipiente incremeto confert alterna folia circu[m] ob
rue[re] ipas ho[c] accumula[r]e. Na[m] qui ex terra emerserit: durus fit atq[ue] fun

gosus. Aristomachus detrahi folia per hieme iubet. & ne lacune stagnet
accumulari: ita in estate grandescere. Quidā prodidere si palo adacto:
cauerna palea in sex digitorum altitudine insternatur. deinde seme: fi
moque & terra congeratur ad magnitudinem scrobis crescere. Precipue tn̄
salsis alitur. Itaque etiā talibus aquis irrigant. & in egypto nitro spergūtur
ubi sunt suauitate precipui. In totū quoque salsugine amaritudo eorum exim
tur: fiuntque coctis siles. Nanque & cocti dulcescunt: & in naporū uice trās
eunt. Crudos: medici suadent: ad colligenda acria uiscerum: cū sale ieiunis
edere: atque ita uomitionibus preparant meatū. Tradunt & precordiis necessariū hūc
sucū: qm̄ tyriasim cordi intus inherentem: nō alio potuisse depelli: comper
tū sit in egypto regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecantibus.
atque ut est greca uanitas. Fertur in teplo apollinis delphi: adeo ceteris cibis
prelatus raphanus: ut ex auro duceret. betha ex argento: rapū e plūbo.
Scires non ibi genitum. M. curiū imperatorē quē hospitiū: legatis: aurū repu
diaturo afferentibus: Rapū torrentem in foco inuentū: annales nostri prodidere.
Scripsit & morchion grecus de rafano unū uolumen. Utilissimi in cibis hiber
no tēpore existimantur: ideoque dentibus semper inimici. qm̄ atterant. Eborā
certa polluunt. odiū his cū uite maximū: refugitque iuxta satos. Lignosio
ra sunt reliqua in cartillaginū generē a nob posita. miroque omnibus uehementiam
saporis inesse. Ex his pastinacę unū genus agrestis sponte prouenit. Alterum gre
ce seritur radice uel semine primo uere uel autūno: ut hygino placet: fe
bruario: augusto: septembri: octubri: solo quā altissime refosso. Annicula util
esse incipit. bima utilior: gratior autūno: patinisque maxime. & sic quoque
uix intractabilis illi e. Hibiscū a pastinaca gracilitate distat. damnatū in
cibis. sed medicinę utile. Est & quartū genus in eadē similitudine pastinacę:
quā nostri gallicā uocāt. graeci uero clauniū. cui gratiā etiā quattuor fecere. Inter me
dica dicendū. Siser & ipm̄ tyberius princeps nobilitauit: flagitans omnibus annis
a germania. Gelduba appellatur castellū rheno īpositū ubi generositas precipua
ex quo apparet frigidis locis conuenire. Inest longitudine neruus qui inde coctis
extrahitur amaritudinis tamē magna parte relicta. Que mulso in cibis tem
perata: etiā in gratiā uertitur. Neruus idē & pastinacę maiori: dūtaxat annicle.
Siser is seritur mense februario. martio. aprili. augusto. septenbri. octobri
breuior his est & torosior amariorque medulla per se stomacho inimicassima.
Eadē dulcibus mixtis salubrima. pluribus modis austeritate uicta: gratiam in
uenit. Nanque & in polline tunditur arida. liquidoque dulci temperatur: & de
cocta posca. aut adseruato macerata pluribus modis. & tunc mixta de fri
cto: aut subacta melle: uinisue passis: aut pinguibus carnis. Alio rursus
nō cotoneis: malis uel sorbis: aut prunis. aliquando pipere: aut thimo uariata
Defectus precipue stomachi excitat. illustrata maxime iulię augustę quo
tidiano cibo. Superbatū eius seme. qm̄ octis ex radice excissis: ut arundo se

Pro uisceribus.
Ad precordia
medicinę.

M. Curii abstinentia.

De pastinaca.

De hibisco.

Siser & de na. & satione
eius.

ritur. Et hoc aũt et siser et pastinaca: utroqȝ tp̃re uere et autũno magnis
seminũ interuallis: minus ue minus quaternorũ pedũ. qm̃ spatiose fructi
De Bulbis et natũ eorũ.
tat siser transferre melius. Proxima huic est bulborũ nã: quos cato ĩ pri
mis serendos p̃cepit. celebrans megaricos. Verũ nobilissima ẽ scylla: q̃q̃
medicamina tã ex acuẽdo q̃ aceto. nec ulli amplitudo maior: sicut nec
uis asperior. Duo gñã medicine. masculũ albis foliis. feĩã nigris. et tertiũ
genus est cibis gratũ. epimenidum uocat: angustius folio et minus aspero.
seminis plurimum oĩbus. Celerius tñ p̃ueniunt: sata bulbis circa latera na
tis: et ut crescant folia q̃ sunt his ampla deflexa circa obruuntur. Ita su
cũ omne in se trahunt capita. Sponte nascitur copiosissime ĩ balearibus e
busoqȝ insulis. ac p̃ hispanias. Vnũ de his uolumen condidit pithagoras phs
Aliud bulborũ genus.
colligens medicas uires: quas proxĩo reddemus libro. Reliqua bulborũ ge
nera differũt colore. magnitudĩe. suauitate. Quippe quũ quida crudi ma
dant̃ ut in cheroneso taurica. post hos in africa nati maxĩe laudantur.
mox apuli. Gñã greci hec fecere. bulbinense. thamon. pithion. acocogrã.
egippasis. orichion. In hoc mirũ inasceius radices crescere hieme. uerno at
quũ apparuerit uiola: minus ut hac contrahi: tũc deinde bulbũ pingues
De haaron.
cere. Est et inter gñã: quod in egipto haron uocat scylle p̃ximũ. amplitu
dine foliis lapachi caule recte duũ cubitorũ baculi crassitudĩe radice. molli
oris nãe que edatur et cruda. Effodiuntur bulbi ante uer: aut deteriores
illico fiunt. si funduntur signũ maturitatis est: folia marcescentia ab imo. Ve
tustiores improbant. Item paruos et longos. Contra rubicundis rotũdioribȝ
qȝ laus. et grandissimis amaritudo plerisqȝ in uertice ẽ. media eorũ dulcia.
Bulbos nõ nasci nisi ex seie p̃ores tradiderũt. sed et in penestrinis campis
De hortensiũ herbarũ radicibus.
sponte nascuntur. ac sine mõ etiã in remorũ aruis. Hortensiis oĩbus
fere singlę radices: ut rafano. betę. appio. maluę. amplissima aũt lapha(c)to
ut quę descendat ad tria cubita. Siluestri minores tumide. effossa quoqȝ
diu uiuit: quibusdã tñ capillare: ut apio. maluę. quibusdã surculosę ut
ocimo. aliis carnosę ut bethe: aut magis etiam nũc et ĩanũ croco. Aliqui
bus ex cortice et carne constant: ut raphano et rapis. Quorundã geniculatę
sunt ut graminis. q̃ rectam nõ hñt radice: statim in p̃lures mittitur capillam
tis: ut attriplex et bitũ. Scylla aũt et bulbi et cepe et alliũ: nõ nisi in rectũ
radicantur. Sponte nascentiũ: q̃dã numerosiora sunt radice q̃ folio. ut calax.
De floribus.
perdictũ. crocũ. Florent cũ fraxino: serpillũ: abrotanũ: napi. raphani.
menta. rutha. et cetera q̃de deflorescunt quũ cepere. Ocimũ aũt p̃ciatũ
et ab imo incipit. qua de cã diutissime floret. Hoc in heliotropio herba e
uenit. Flos aliis candidus. aliis luteus. aliis purpureus. Folia cadũt a cacu
De foliis.
minibus: origano. inule. et aliqñ rutę iniuria lesę. Maxime cocaua sũt: ce
De Cepis.
pe. gethio. Alliũ cepasqȝ inter deos in iureiurando hñt egyptus. Cepe gñã ap
grecos. sarda. samothracia. alsidena. setania. scyrea. ascalonia. ab oppido

indecę noiata. Omnibus etiã odor lacrimosus: et pcipue cypris: minime gni
diis. Omnibus corpus tutũ. pinguitudinis eaꝝ cartillagine. E nunctis seta
nia mina: excepta tusculana. sed dulcis. Scyrea aũt et ascalonia condiũt.
S cyreã hieme cum coma sua relinquũt uere folia detrahũt et alia subnasciũ
tur hisdem diuisuris. Vnde et nome hoc exº. reliqs quoqꝫ qmbus detrahi iu
bent: ut in capita crescant: potius q̃ in semet. Ascaloniaꝝ ppria nã: et eni

De ascaloniis.

uelut steriles sunt a radice: et ob id seie seri illas: no depoi iussere greci p
pare pteriti tpris festinatõe. Festinandũ aũt in his est. qm matura celeri
putrescunt. Si deponant: caule mittũt: et seme: ipseqꝫ euanescũt. Est et co
loꝝ dña amisso. tñ et sardibus candidissime puoiũt. Sunt in honore et
creticę: de qbus dubitant uti ne eedem sint q̃ ascalonite: qm satis capi
ta crassescant: depositis caulibus et seie. Distant sapore tñ dulci. Apud
nos prima duo gña. Vnũ condimetarię quas illi gethin: nri pallacanã
uocant. Seritur mensibꝫ martio. aprili: maio. Alteꝝ capitatũ: eqꝫ ab
equinoctio autũni. uel a fauonio. Gña eius austeritatis ordine. africana.
gallicana. tusculana. ascalonia. amyternina. Optima aũt q̃ rotũdissima
Item rufa acrior q̃ candida. sicca: q̃ uiridis. cruda: q̃ cocta: sicca q̃ con
dita. Seritur amyternina frigidis et humidis locis: et sola alio mõ capite. reli
que seme. pxiaqꝫ estate nullũ seme emittit. sed cap tñ qd marcescat. Se
quenti aũt anno pmutata roe. seme gignitur: cap ipm corrũpitẽ. Ergo oi
bus annis separatim seme cepe ca seritur separatim cepe seis. Seruant autem
optime in paleis. Getiũ pene sine capite est: ceruices tm longe. et ideo totũ
in fronde. sepiusqꝫ resecantur ut porrũ. Ideo et illud serũt: no deponũt.
C eteꝝ cepas ter fosso solo seri iubent: extirpatis radicibus herbaꝝ: In iugere
denas libras inter misceri satureiam. qm melius pueniat. Runcari ptereã
et sari: si non saepius quater. Ascaloniã mense februaõ serũt nostri. Se
me cepaꝝ ingrescere ante incipiens: anteq̃ marcescat metũt. Et de porro

De porro et auctore eius secdm nerone i uoce

in hac cognatione dici couenit. preserti cui sectiuo auctorem nup dederit
pnceps nero. uocis gra ex oleo: statis mensiũ omnibus diebus: nihilqꝫ aliud
ac ne pane qdem uescendo. Seritur seie ab equinoctio autũno. Si secti
um facere libuerit: densius in eade area sequat. donec deficiat. stercore
turqꝫ semper. Si nutritur in capita an q̃ã secet. qũ increuerit in aliã
areã transferatur. sũmis foliis leuiter recisis ante medullã et capitibus
retractis tunicis ne extremis. Antiqui silice uel tegula subiecta capita di
latabant. hoc itẽ de bulbis. Nunc sarculo leuiter couelluntur radices: ne
delumbatę alant neqꝫ distrahãt. In signo qd cũ fimo laetoqꝫ solo gaude
at: rigua odit. et tñ pprietate qdam soli constant. Laudatissimus i ae
gypto. mox ostię atqꝫ aricę. Sectiui duo gña. hoc herbaceũ folio incisu
ris eius euidentibus quo utitur medicamentarii. Alteꝝ gen' suauidioris folii
rotundioris qꝫ: incisuris leuioribus. Fama e. Mella equestris ordis: reu ex

porri sucũ tanq̃ uenenũ.

celerrime moris ro.

De allio & nã eius.

pparatione a tyberio pncipe accersitum. In suma desperatione suco porri
ad triu denarior argenteor pondus hausto: confestim expirasse sine cru
ciatu. Ampliorem modu negant noxiu esse. Alliu ad multa ruris pci
pue medicamta prodesse credit. tenuissimis & que separant. Vniuersu ue
latur mebranis. mox pluribus coaugmentatur nucleis. & his separatim uesti
tis: asperi saporis. Cui ples nuclei fuere: hoc e aspius. Tedium huic quoqz
alitu: cepis nullu. Tame coctis oniu dria. Inter pcox maturescat. Lx.
diebus. tam in magnitudie: ulpicu quoqz in hoc gne greci appellauere.
Allium cypriu: alii antiscordon: pcipue africe celebratu inter pulmentaria
ruris grandius allio. Tritu in oleo & aceto: mir qtum increscat spuma.
Quidam & alliu ulpicu in plano seri uetant. castellatimqz grumulis i pomi di
stantibus inter se pedes ternos. Inter grana quatuor digiti interesse debet.
simulatqz ut folia erumpint sariri. Grandescunt quo sepius sariutur. Matu
rescunt caules depressi in terra obruuntur. Ita cauetur: ne in fronde luxu
rient. In frigidis uere seri q autuno. Ceter ut odore careant: omia hec iu
bent seri: qui luna sub terra sit: colligi qui in coitu. Sine his menander a
grecis auctor e: alliu edentibus: si radice bethe in pruna tosta sup sederit
odorem extingui. Sunt qui & alliu & ulpicu inter compitalia ac saturnalia
seri aptissime putent. Alliu ex seie puenit. sed tarde. pmo.n. ano porri cras
situdine capite efficitur. sequenti diuidit. tertio consumat. pulchrius ex
istimatur eles a quibusdam. In seme exire no debet. sed intorqri caulis faci

Conseruatio allii.

ons gra. ut caput ualidius fiat. Q si diutius alliu cepamqz iueterari libeat
aqua salsa tepida capita ungenda sunt. Ita diuturniora fient. melioraqz
usui: & in satu sterilia. Alii contenti sunt pmo sup prunas suspendisse: abu
deqz ita profici arbitrant ne germinent. qd facere alliu cepamqz ex ter
ram certum est. Cauliculo aucto euanescere. Aliqui & alliu palea seruari
optime putant. Alliu est & in aruis sponte nascens: alliu uocant. qd aduer
sus inprobitate aliuu depascentiu semina: coctum ne renasci posset: abiicit.
datum quoqz si deuorauere aues stupetes manu capiuntur. & si paulu commo
uere resopite. Est et siluestre & quod ursinu uocant: odore mli: capite
ptenui: foliis grandibus. In horto sator celerrime nascuntur: ocimu:

Quotto die q herbe nascantur sate.

blitu: napus. eruca. tertio.n. die erupunt. Anetu quarto. lactucaqz qnto
raphanus sexto. cucurbite septio. prior cucumis. nasturtiu. Sinapi qnto.
betta estate sexto. hieme decimo. atriplex octauo. cepe.XIX. aut.XX. ge
thiu.X. aut.XII. contumacius coriandr. cunella. quida & origanu. post
.XXX. die. oniu difficillie apiu. quadragesimo.n. die quu celerrime maio
re expte emergit. Aliquid & seminu etas confert. qm recetiora maturius
gignunt. porro. gethio. cucumi. cucurbite. Exuetere aut celerius pueniunt
apiu. beta. cardamu. cunela. origanu. coriandr. Mir in bete seie. Non
.n. tota eode anno gignitur. sed aliqd sequte. aliqd tertio. Itaqz ex copia se

minis modice nascit. Quedã anno suo tm parũ. quedã sepius: sicut apũ
porrũ. gethiũ. Hec. n. semel sata: ptibus annis: restibili fertilitate pueniũt
Semina plurimis rotunda. aliqs oblonga. paucis folia lata ut atriplici. qbusdam
angusta et canaliculata: ut comodiũ ferũt: et colori nigro candidiora. Item
duritia surculacea in folliculo sũt: raphano. synapi. rapo. Nudũ semẽ et sit
coriandri. aneti. feniculi. cumini. cortice obductum. bliti. bethe. atriplici.
ocimi ac lactucas. In lanugine nihil ocimo fecũdius. cũ maledictis ac probris se
rendũ ppiunt: ut laetius pueniat. Sato pauitur terra. At cuminũ qui serũt
pcant ne exeat. Que in cortice sunt: difficillime marescũt: maxieqz ocimũ
et id forsitan. Siccant omia ac sũt fecũda. Vtqz meliora nascũtur aceruati
sato seie: q sparso. Ita certe porrũ et alliũ seruntur in lacinijs colligatũ. Apiũ et
paxillo: cauerna facta ac fimo ingesto. Nascũt aũt omia: aut seie: aut a
uulsione. qdam semine et surculo: ut ruta. origanũ. ocimũ. pcidũt. n. et hoc
cũ proueniũt ad palmũ altitudis. qdam et radice et seie. ut cepa. alliũ. bul
bi. et sictoꝝ radicem nimi feroꝝ relinquũt. Eoꝝ uõ que a radice nascũt
radix diuturna et fruticosa est. ut bulbi. gezi. scille. Fruticificant alia et nõ
capite: ut apiũ et beta. Caule reciso fere qdam oĩa regerminant: exceptis
que non scabrosam caulẽ hñt. et in usum uõ ocimũ. raphanus. lactuca. hanc
etiam suauiorẽ putãt a regerminatõe. Rafanus utiqz iucundior: detractis
folijs coopta terra crescunt: durantqz in estate. Singula gnã sunt ocimo: la
phato. blito. nasturcio. eruce. atriplici coriandro. aneto. hec. n. ubiqz eadẽ
sunt. Neqz aliud allio melius: usqz rutã furtiuã tm puenire fertilius pu
tant: sicut apes furtiuas pessime. Nascũtur etiã non sata. mentastꝝ. ne
pete. intubũ. pulegiũ. Contra pla gnã eoꝝ sũt q diximus: dicemqz in pmis de
apio. Id enĩ quod sponte ĩ humidis nascit: helloselinũ uocat: nec hirsutũ.
Rursus in siccis: hipposelinũ pluribus folijs síle helioselino. Tertiũ est oreose
linũ: cicute folijs. radice tenui. semine aneti: minutiore tñ. Est aũt satiuis
drĩa in folio denso. crispo: aut rariore et leuiore. et caule tenuiore: aut cras
siore. et caulis alioꝝ candidus est. aliaꝝ purpureus. alioꝝ uarius. Lactuce
greci tria fecere gnã. Vnũ lati caulis: ut ostilia olitoria: ex his factitari p
derint. foliũ his paulo maius herbaceo et angustissimũ et alibi consũpto in
cremento. Alteꝝ rotundi caulis. tertiũ sessile quod laconicon uocat. Alij co
loris et tpis satus gnã distreuere. esse. n. nigras quaꝝ semen mense ianua
rio seratur. albas quaꝝ marcio. rubentes quaꝝ aprili. At oĩuz eaꝝ platas
post binos meses differri. Diligentiores pla gnã faciũt. purpureas. cris
pas. cappadocias. grecas. Longiora his folia: caulisqz lati. pterea longi
et angusti: intubis síles. pessimũ aũt genus cũ exprobratõe amaritudi
nis appellauere pikridia. Est et nunc alia distinctio atre q mechonis
uocatur: a copia lactis sopiferi: qq omes somnũ parere credatur. Ap
antiquos italie hoc solum genus eaꝝ fuit: et ideo lactucis nomẽ adiectũ:

Herbe quo formatur uel digerantur.

Quoꝝ sũt gnã singula: et quoꝝ plura.

De helioselino. hipposelino. orchoselino.

De differentia satiuoꝝ.

De Lactucis.

Contra uenerem.

purpureę maxime radicis cecilianā uocant. Rotunda uō ac nimia latis folijs astylida: quidamq; eunuchion: qm̄ hęc maxiē refragetur ueneri

Est quidem nā omnibus refrigeratrix. & ideo ęstate greci ā stomacho fastidiū auferunt: cibiq; appetentiā faciunt. Diuus certe augustus lactuca conseruatus in ęgritudine fertur prudentia musę medici. Cum priores camolli religio iminie omē caret: ut tm̄ recepta commendatore: ut seruari etiā in alienos menses eas ex hymelitū reptū sit. Sanguinē quoq; augē creditur.

Ant. musa octaui imi medicus.

Est etiā nunc quę uocatur caprina lactuca: de qua dicemus inter medicas. & ecce qm̄ maxime coepit inrepe satiuis admodū probata q̄ alicia uocatur: folio cappadoce: insi crispum latiusq; esset. neq; ex eode gn̄e posset dici. neq; ex alio. Intubi hiemis impacientiores: uirusq; pferentes. sed & caule non minus grati. Seruntur uerno plantę eo℞. ultimo uere trasferuntur. Est & erraticū intubū. qd in egypto chiquorū uocant. de quo pta. alias inuentū omnes tyrsos uel folia lactuca℞. Progare urceis conditos & recentes in patinis coquere. Seruntur lactucę anno toto letis et riguis: stercoratisq; binis mensibus: inter semen plantāq; & maturitatem. legitimū tm̄ ā bruma semē iacere. plantam fauonio: trasferre aut semen fauonio. plantam equinoctio uerno. Albę maxiē hieme tolerant. Humore oīd hortensia gaudet. & stercore pp̄ue lactucę & magis intubi. Seri etiā radice illitas fimo interest & repleri ablatāq; fimo.

Intubi & nā eo℞

De satione lactucę.

Quida & aliter amplitudiem auget: recisis qm̄ ad semipede excreuint. fimoq; suillo recenti illitis. Candorem uō putant contingē his dūtaxat quę sint seminis albi. si harena de litore ā primo incremento congeratur in medias atq; increscentia folia cōn ipa̅ redigent. Betha hortensio℞ leuissima est. eiusq; colore duo gn̄a greci faciunt: nigrā & candida: quā preferunt parcissimi sciis. appellantq; siculū candoris sane discrimine: pferentes ut lactucā. Nostri betę gn̄a uernū & autūnale faciunt ā tp̄ibus satiuis. q̄q & iunio serat. Transferūtur aut in plata hę quoq;: & oblini fimo radices suas. locūq; sitir madidū amat. Usus his & cum lente ac faba: idemq; qui oleris: & pp̄ius ut lenitas excitatur acrimonia sinapis. medici innocentiorem q̄ olus esse iudicauere. q̄obrem appositas nō meim̄. degustare etiā religio ē. ut ualidis potius in cibo sint. Gemina his nā: & oleris & capite ipo exilientis. Bulbi spēs summa in alctudie ea contigit ut ī lactucis: qm̄ cepint colore trahere iposito leui pondere. Neq; alii hortensio℞ latitudo maior. In binos pedes aliqñ se pandūt. Multum & soli nā confert eis. & quidem in ciciliensi agro amplissime pueniunt. Sunt qui betas punico malo florente: optime seri existiment. transferri aut qm̄ v. folio℞ esse cepint. Mira drā si uēā est. candidas aluo medici: nigris inhiberi. & cum brasica corūpatur in dolio uini: tum par eode bete folio demersis restitui olus. Caulesq; qb3

De Beta & ei nā.

De Brassica et caule eius

De satione brassice.

iam principatus hortorum apud grecos in honore fuisset: nō reperio. Sed cato
brassice: miras canit laudes: quas i medendi loco reddemus. Genera ei facit
tria. Vnā extentis foliis caule magno. alterā crispo folio quā apianā uo
cat. tertiam minutis caulibus. lenem. tenerā. minimeq; probat. Brassica
toto anno seritur: quoniam et toto secatur. Vtilissime tamen ab equinoctio autumni trās
fertur. quoniam .v. foliorum est. Cimā a prima satione prestat proximo uere hoc est.
Quidam ipsorum cauliū delicatior tenuiorq; cauliculus. apicii luxuria: et per
eum druso caesari fastiditus: nō sine castigatione tyberii patris. Post ci
mā ex eade brassica contingunt estiui: autūnalesq; cauliculi. mox hiberni
iterumq; cime nullo eque genere multifero: donec sua fertilitate consumatur. Ter
tia circa solstitiū. ex qua si humidior locus est estate sictior autumno platatur.
Humor fimumq; si defuere: maior saporis gratia est. Si abundauere laetior fer
tilitas. fimum asininum maxime conuenit. Est hec quoq; res inter opera ganee.
quapropter nō pigebit uerbosius prosequi. Precipuus fit caulis sapore magnitudi
ne. primum omnium si in repastinato seras. deinde si terrā fugientes cau
liculos equare terre. adulescentesq; se proceritate luxuriosa exaggerando
aliam accumules: ita ne plus quam cacumine emineat. Tricianū hoc genus uo
catur: bis computali impendio tedioq;. Cetera genera complura sunt. Cumanū.
sessile folio: capite patulū. aretinū altitudine non excelsius folio: minoris
quam tenuius. hoc utilissimū existimatur. quia sub omnibus pene foliis fructificat
cauliculis peculiaribus. Pompeianū procerius: cauli a radice tenui. intra fo
lia crassescit rarior. Hec angustiora quam se deteritas in dote: si figura nō
tolerat. Quibus etiam aluntur briciani pergrandes foliis: caule tenues. sa
pore acuti. Sabellico usq; in admiratione crispa sunt folia: quorum crassitu
do caule ipsum extenuat. Sed dulcissimi perhibent ex omnibus: nuper subiere
lacuturres ex conualle aricina: ubi quondam fuit lacus turris quoq; remanet
capite pergrandes. folio innueri. Alii in orbē correcti: alii in latitudinem torro
sine plus illis capitis post tricianū: cui pedale aliquando conspicitur. et chima
nullis serior. Cuicumq; aut generi pruine: plurimū suauitatis conferunt. nec
nisi obliquo uulnere: defendatur medulla plurimū nocet. Semini destinati nō
secantur. Est iam sua gratia numquam plante habitu excellentibus: admirandia uo
cant. quoniam nisi in maritimis nō proueniunt. nauigatore quoq; longinqua uiri
dis. Asseruari statim desecti. ita ne humū attingant in cados olei: quā
proxime siccatos obturatosq; condantur: omni spiritu excluso. Sunt qui plan
tam in transferendo alga subdita pedicto: nitroue triti quod tribus digi
tis capiatur celeriore ad maturitate fieri putet. Sunt qui seme trifolii ni
trumq; simul tritū aspergant foliis. Nitrum in coquendo etiā uiriditate cus
todit. aut apiciana coctura oleo ac sale: priusquam coquatur: maceratis.
Est inter herbas genus: in serendis per cisis gramibus et caulis: et in medullā
semine ex aliis addito. hoc etiā in cucumere siluestri. necnō lolus quoq;

siluestre est triũ foliorũ diui iulii carminibus: precipue locis militaribus cele
bratũ. alternis quippe uersibus exprobrauere: lapsana se uixisse apud

De asparagis

durachiũ premiorũ parsimoniã cauillantes. Est aũt id cima siluestris. Omniũ
hortis rerũ lautissima cura asparagis. De origine eorũ siluestribus curis abũ
de dctm. et quo eas iuberet cato in arundinetis seri. Est et aliud genus incul
tius asparago mitius corruda. passim etiã in montibus nascens. refertis supe
rioris germanie campis non infitiar Caii cesaris dcto herbã ibi quondã
nasci: simillimã asparago. Nam quod in nesside campanie insula sponte na
scit: longe optimũ existimat. Hortensiũ seritur spongeis. est enim plurime
radicis: altissimeq; germinat. Viret tyrso primũ emicante. qui caule educto
tpre ipso fastigatus est in totos instriatus: pot et seie seri. Nihil diligentius
comprehendit cato: nouissimũq; libri est: ut appeat repente magno incãa ui
ro curã fuisse. Locũ subigi iubet humidum aut crassum: semipedali undiq;
interuallo seri: ne calcetur. Preterea ad lineã: grana bina aut terna paxil
lo demitti uidelicet seie: quin tm serebant. Id fieri scdm equoctiũ uernũ.
stercorare. sartiari. crebro purgari: caueri ne cũ herbis euellant asparagi.
Primo ãno stramento ab hieme protegi. uere apiri. sariri. runcari. tertio incendi
uerno. Quo maturius incensus est: hoc pueit melius. Itaq; arũdinetis ma
xie conuenit qui festinant itendi. Sariri iubet idẽ: non anteq̃ asparagi nat
sint: ne in sariendo radices uexent. Ex eo uelli asparagum oportet radice. Nã
si defringit: stirpesc̃e et intermori uellẽ donec in semẽ eat. Id aũt ma
turescere ad uer: incendiq;: ac rursus quũ appuerint: asparagũ sariri ac
stercorari. At post ãnos. ix. quũ iam uetus sit digeri: subacto solo sterco
ratoq;. Tum spongeis seri singulorũ pedũ interuallo qui et ouilo fimo noiati
uti: quin aliud herbascere. et ne quicq̃ postea temptatũ utilius apparuit.
Nisi quod circa idus februarii defosso semine: aceruatis paruulis scrobibus se
runt. plurimũ maceratũ fimo. De inde implexis inter se radicibus: spongias factas
post equoctiũ autũni disponunt de pedalibus interuallis: fertilitate i de
nos annos durante. Nullum gratius his solum q̃ rauennatiũ hortorũ iudi

De corruda que et or
minũ.

cauimus. Corruda hic enim siluestrẽ intellego asparagũ: que greci ormi
nũ uocant aut macheraton. Alius ue noibus inuento nasci: et arietis corni

De Carduis et dispo
sitione plantę.

bus tusis atq; defossis. Poterant uideri dcã omnia que in prato sunt: nisi resta
ret res maxima questus: nõ sine pudore dicẽda. Certũ est quippe cardu
os circa carthaginẽ magnam: cordubãq;. precipue sestertia sena milia e
paruis reddere eis. quin portenta quoq; terrarũ in ganeã uertimus. q etiã
ea que refugiunt conscie quadrupedes. Carduos ergo duobus modis autũno pla
ta et semine ante nonas martias: planteq; ex eo disponunt: ante idus nouebr
aut in locis frigidis circa fauoniũ stercoratur: etiã si diis placet. letiusq;
pueniunt. Conduntur quoq; aceto melle diluto: laseris addita radice: et cu

De ocimo.

mini ne quis dies sine carduo sit. Cetere in transcursu dici possunt. Ocimũ

parilibus optime seri ferunt. quidam et autumno: libentiusque cum in hieme sera
tur aceto semenque perfundi. Eruca quoque et nasturtium: uel estate: uel

Eruca ueneris stimulus

hieme facillime nascuntur. Eruca quoque praecipue frigorum contemptrix diu
sa est quam lactuca naturae: concitatrix quoque ueneris. Idcirco iungitur illi fere
in cibis: ut nimio frigori par feruor immixtus: temperamentum equet. Na

Nasturtium

sturtium nomen accepit a narium tormento: et inde uigoris significatio puer
bium usurpauit. In arabia mire amplitudinis dicitur gigni. Ruta quoque seritur

De Ruta et uino ex ea

fauonio: et ab equinoctio autumni. Odit hiemem et humorem ac fimum. A
pricis gaudet ac sitticis: terraque quam maxime lateraria: cinere uult nutriri. hic
et seminim miscetur ut careat erucis. Auctoritas et peculiaris apud antiquos
fuit. Inuenio mustum rutatum populo datum a cornelio cethego: in consulatu
collega. Q. flaminini comitiis peractis. Amicitia est ei et cum fico in tantum: ut
nusquam letior proueniat: quam sub hac arbore. Seritur et surculo. melius in perfora
tam fabam inditio quoque suco nutrit comprehendendo surculum. Seritur et a se
ipsa. Nanque incuruato cacumine alicuius rami: cum attigerit terram statim ra
dicatur. Eadem et ozimo natura: nisi quod difficilius crescat. Sed durata rucatur
non sine difficultate pruritus ulceribus minutis. manibus id fiat. oleoue
defensis. Conduntur autem et eius folia. seruantque fasciculis. Ab equinoctio

De apio et corona ex eo

uerno seritur apium: semine paulum in pila pulsato. Crispius sic putant fieri
aut si satum calcetur chylindro. pedibusue. proprium ei quod colorem mutat

De menta et mentastro

Honos in achaia coronare uictores: sacri certaminis nemee. Eodem tempore seri
tur menta planta: ut si nidum germinat spongia. minus hec humido
gaudet: estate uiret: hieme flauescit. hoc genus eius siluestre menta
strum: et haec propagatur: ut uitis: ut si uniuersi rami serantur Mente nomen
suauitas odoris apud grecos mutauit: cum alioquin merita uocaretur. Unde
ueteres nostri declinauerant. Grato menta mensa sudore percurrit in rusticis

De pulegio et natura eius.

dapibus. Semel sata diutina etate durat. Congruit pulegio: cuius natura in
carnariis reflorescens: sepius dicta est. Hec quoque seriatur sit genere. mentam
dico. pulegiumque et nepitam. in condimento sumpta in omnia quoque fastidio sunt.
Cuminum amicissimum nascitur in summa tellure uix herens: et in sublime tendens.
In putridis et calidis maxime locis medio serendum uere. Alterum eius genus sil

Olsatrum.

uestre quod rusticum uocant. alii thebaicum. si tritum ex aqua potetur in dolore
stomachi. In carpentania nostri orbis maxime laudatur. alioquin ethiopico afri
coque palma est. Quidam hoc egiptium preferunt. sed precipue olosatrum mire
nature est. hyposelinum greci uocant. alii smyrnium. Et lacrima caudicis sui
nascitur. seritur et radice. Sucum ei qui colligunt: murre saporem habere dicunt. auctor
est theophrastus murra sata natum. hyposelinum ueteres precepant in locis incul
tis lapidosis iuxta maceriam seri. Nunc et repastinato seritur et a fauonio
post equinoctium autumnum. quippe cum capparis quoque seratur: siccis maxime area
in defossum cauata rupisque undique circumstructis lapide. alias euagatur

De careo.

p agros. et cogit solum sterilescere. floret estate: viret usque ad virgiliarum occasum. zabulosis familiarissimum. Vicia eius que transmaria nascitur. Diximus inter peregrinos frutices peregrinum et careum gentis sue nomine appellatum: cul

Lygustici careum sunt p. max.

minis principem. In quacunque terra seri vult ratione eadem qua olerastrum. laudatissimum tum in caria proximum phrygia. Lygusticum silvestre est. In ligurie sue montibus seritur: ubique suavius sativum. sed sine viribus. panacem aliqui vocant. C ratheuias apud grecos cunelam bubulam eo nomine appellat. Ceteri fere cominzandes cunelaginem. Thimbram vero que sit cunila hoc apud nos hic vocabulum.

De thimbra que et saturegia.

et aliud saturegia dicta in condimentario genere. seritur mense februario. Origano emulum: numquam utrumque addere. quippe sitis effectus. sed cunile egyptium origanum tamen prefertur. peregrinum fuit et lepidium. seritur a favonio. deinde

De lepidio et natura eius.

quum fructificavit iuxta terram preciditur: tunc runcatur stercoraturque per biennium hoc. postea iisdem fruticibus utitur. si non sevitia hiemis nigrescat: quoniam impacientissimum est frigus. Exit et in cubitalem altitudinem foliis laurinis. sed mollius. Usus eius non sine lacte. Gith pistrinis. Anisum et anetum culinis et

De gith. Aniso. et Aneto. Sacopenio.

medicis nascuntur. Sacopenium et ipsum in hortis quidem: sed medicine tamen. Sunt

De papavere.

quedam cum comitatu aliorum satus: ut papaver. Namque cum brassica seritur ac portulaca et eruca cum lactuca. papaveris sativi tria genera. Candidum cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur. hoc et panis rustici cruste inspergitur affuso ovo inherens ubi inferior est crusta apium githque cenali sapore condiunt. Alterum genus papaveris nigrum: cuius scapo inciso lacteus succus exprimitur. Tertium genus rhean vocant greci: id nostri erraticum. sponte quidem. sed in arvis cum ordeo maxime nascitur. eruce simile. cubitali altitudine. flore rufo. et protinus deciduo. Unde et nomen a grecis accepit. De reliquis generibus papaveris sponte nascentis dicemus in medicine loco. Fuisse autem honore apud romanos semper indicio est Tarquinius superbus: qui legatis a filio missis: decutiendo papaverum in horto altissima: sanguinarium illud dedit responsum: ac facti ambage reddidit rursus alio comitatu. Equinoctio autumni seruntur. coriandrum. anetum. atriplex. malvae. lapati. serpillum quod pederoton greci vocant. et acerrimum sapore: igneique effectus. ac saluberrimum corpori. Sinapi nulla cultura. melius tamen plantare translata. Quin e diverso vix est sato semel eo liberare locum quoniam semen cadens protinus viret. Usus eius etiam pro pulmentario in patellis decocto circa intellectum acrimonie. Coquuntur et folia sicut reliquorum olerum.

De satione coriandri et aliorum. Serpillum.

S unt autem trium generum. Unum gracile. alterum simile rapi foliis. tertium eruce. semen optimum egyptium: athenienses napi appellaverunt. alii tapsi. alii saurion. S erpillo et sisymbrio montes plerique scatent: sicut tracea. ut ea que defert ex his avulsos ramos. seruntque. Item sicyone ex suis montibus. et athenis ex himeto. Simili modo et sysimbrium serunt letissimum. nascitur in puteorum parietibus. et circa piscinas ac stagna. Reliquae sunt ferulacei generis: ceu feniculum

De feniculo.

anguibus gratissimum. ad condienda plurima quum inaruerit. eique perquam similis tapsia

De Canabis.

de qua diximus inter externos frutices. Deinde utilissima funibus canapis
seritur a favonio. quo densior est eo tenerior. Semen eius cum est maturum ab
equinoctio autumni distringuitur et sole aut vento: aut fumo siccatur. Ipsa ca
nabis vellitur post vindemiam: ac lucubrationibus decorticata purgatur. optima
alabandica. plagarum precipue usibus. Tria eius genera ibi improbantur. Cortici
proximum: aut medulle. laudatissimum est e medio: que mesa vocatur. Se
cunda milasea: quod ad proceritatem quidem attinet. Rosea agri sabini arborum al
titudinem equat. Ferule duo genera in peregrinis fruticibus diximus. Semen eius
in italia cibus est. Conditur quippe duratque in urceis vel anni spatio. Duo
ea genera caules et racemi. Corimbia hanc vocant: corimbosque quos condunt.

De morbis hortorum

Morbos hortensia quoque sentiunt: sicut reliqua terre sata. Namque et ocimum
senectute degenerat uti in serpillum. Est et sysimbrium in cimintham. et
semine brassice veteris rape fiunt. atque in vicem et necat ciminum ab imo dor
so nisi repurgetur. Est autem uni caule radice bulbo simili: non nisi in solo graci
li nascens. alias privatim cimini morbus scabies. Et ocimum sub canis ortu
pallescit. Omnia vero accessu mulieris menstrualis flavescunt. Bestiolarum
quoque genera innascuntur. napis culices. raphano eruce et vermiculi. Et lactucas
et oleri utriusque. Hic amplius limaces et coclee. porro vero privati animalia que
facillime stercore iniecto capiuntur condentia in se. Ferro quoque non expedi
re tangi rutam. cunilam. mentam. ocimum auctor est sabinius tyro in libro
ceporicon: que mecenati dictavit.

Remedia contra formicas erucas et culices.

Et contra formicas: non minimum hortorum exi
tium: si non sint rigui: remedium monstravit. Limo marino: aut cinere obturatis
earum foraminibus. sed efficacissime heliotropio herba necantur. Quidam et aqua
diluto latere crudo inimicam eis putant. Naporum medicina est in siliquas aliquas
una seri: sicut olerum. cicer. arcet enim erucas: que si omisso iam nate sint. remedi
um absinthii succus decocti infusus. sed quam agoum vocant. genus huius herbe
diximus. Semen olerum si succo eius madefactum seratur: olera nulli animalium obnoxia
futura tradunt. In totum vero: nec erucas si palo imponantur in hortis ossa capi
tis ex equino genere: femine dumtaxat. Adversus erucas et cancrum fluviatilem in
medio horto suspensum: auxiliari narrant. Sunt et qui sanguineis virgis tan
gant ea que nolunt infestari. Infestant et culices hortos riguos precipue: si sint
arbuscule alique. hi galbano accenso fugantur.

Que magis sint fortia ut minus.

Nam ad permutationem
seminum attinet. quibusdam ex his firmitas maior est. ut coriandro. bete. por
ro. nasturcio. sinapi. eruce. cunile. et fere acribus. Infirmiora autem sunt atri
plici. ocimum cucurbite. cucumis. et estiva omnia hibernis magis durant. Minime
autem gethium. sed ex his que sunt fortissima. nullum ultra quadrimatum. Utile
est dumtaxat serendo trimilus et ultra tempestiva sunt.

Quibus salsae aque prosint.

Peculiaris medicina
rafano. bete. rute. cunile. in salsis aquisque et alia plurimum suavitati et ferti
litati conferunt. Ceteris dulcium aquarum rigua prosunt. Utilissime ex his que
frigidissime. et que potui suavissime. minus utile et gano et que silices inducunt.

qm herbar semina inuelunt. pcipue tn imbres alunt. Nam et bestiole i nascentes necant.

Ratio rigandor hortor

His hore rigandi matutina atq uespa: ne inferue scat aqua sole. Ocimo tn et meridiana. etia satu celerrime erupe putat initer initia feruenti aqua aspersu.

Que translata melio rescant.

Oia aut translata meliora grandiora q fiut: maxie porri napiq. In translatione et medicina est: desinut q senti re iniurias: ut gethiu. porri. rafani. apiu. lactuce. rapa. cucumis. Oia aute siluia fere sunt. et foliis minora et caulibus suco acriora. sic cunila. origanu. ruta.

Rafanu qd et rumex

Solum uero ex omnibus raphanu siluestre melius hoc insatiuu: rumex uocatur: nasciturq fortissimu. Traditur semel satu durare nec unq uici ari terra: maxie iuxta aq. Usus eius cu ptisana: tn in cibis leniorem: gratioreq saporem prestat. Siluestre ad mlta medicamta utile est. Adeoq nihil omisit cura: ut carmine quoq comphensum reperim. In fauis caprini fimi singlis cauatis. si porri. eruce. lactuce. apii. intubi. nasturcii seia inclusa serant: mire pueire. Que sunt siluestria: eade in satiuis sicciora itelligunt et acutiora.

De sucis et saporibus hortensior.

Nanq et sucor sapor q: dicenda dria e: ut maior in his q pomis. Sunt aut acres: cunile. origani: nasturcii. Sinapis. acri absinthei. centaurei. Aquatiles: cucumeri. cucurbite. lactuce. Acuti thimi: cunile. Acuti et odorati: apii. aneti: feniculi. Salsus tn e saporibus no nascitur. aliogn ex insidit pulueris mo et circulis. tn aque ut intelligatur uana: ceu plerunq uite psicasio. Panax piperis sapore reddit: et magis etia siliquastr obid piperitidis nomine accepto. Libanotis odore thuris myrta. murre. De panace abunde dcm est. Libanotis locis putridis et macris ac rostidis seritur seie. Radice ht olusatri: nihil ita dritem. Usus eius post annu: stomacho salubrimus. Quida ea noie alio rosmarinu appellant. Zmyrneu olus serit hisdem locis murraq radice recipit. Ead et siliquastro facio. Reliqua a ceteris et odore et sapore differut: ut anetu. Tantaq est diuersitas atq uis: ut no solu aliud alio mutet: sed etia in totu drat. Apio ex immium cocti obsomis acetu: eode celari in saccis odore uino grauem. Et hactenus hortensia dca sunt cibor gra dutaxat. Maximu qdem opus in hisdem et nae restat: qm puentus tn adhuc: sumasq qsdam tractauimus. Vera aut cuiusq natura: no nisi medico effectu pnosci pot. Opus ingens occultuq diuinitatis: et quo nullu repiri possit maius. Nec singulis id rebus contexeremus: iusta fecit ro: qum ad alios medendi desideria ptinerent: longis utrisq dilatoibus futuris. si miscuissemus. Nunc suis queq ptibus constabunt: poteruntq a uoletibus iungi.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber. xx. De Medicinis ex his quae seruntur in hortis. feliciter incipit.

De Medicinis ex his que seruntur in hortis.

AXIMVM·H
inc opus nature ordiemur: et ci
bos suos hoi narrabimus. fat tu
ri qz cogemus ignota esse per
que uiuat. Nemo id paruu ac
modicu existimauit: nominum
uilitate deceptus. Pax secum
in his aut bellum nature dicere
tur: odia: amicitiaqz rerum surda
ru: ac sensu carentiu. et quo ma
gis miremur: omis ea hois cau
sa: quod greci syphatia appel
lauere: quibus cuncta constant. Ignes aquis restringentibus. aquam sole
deuorate: luna pariente. altero alterius iniuria deficiente sidere. At
qz ut a sublimioribus recedamus: ferru ad se trahete magnete lapide.
et alio rursus abigente a sese. adamatarum opum gaudiu infragili
omni cetera ui: et inuictum sanguine hyrcino rupente. Queqz alia in
suis dicemus locis paria ut maiora mira. tm uenia sit animis. Sed a sa
lutaribus ordiemur: primuqz ab hortensibus. Cucumin siluestre ee

De Cucumere siluestri medicine.

diximus: multo infra magnitudiem satiui. Ex eo fit medicamentu qd
uocatur elateriu. suco expsso semini: cuius causa: nisi maturus incidat:
semen exilit oculorum etiam periculo. Seruatur aut decentius una nocte.
postero die inciditur arundine. Seme quoqz cinere conditur ad coherce
dam suci abudantia. Qui expssus suscipit aqua celesti: atqz subsidet. De
inde sole cogitur in pastillos: ad magnos mortaliu usus. Obscuritates et

p oculis et genis.

uicia oculorum: genarum qz ulcera. Tradunt hoc suco: tactis radicibus uitiu:
no attingi uuas ab auibus. Radix aut ex aceto cocta podagris illimitur

ad morbu articul.

sucoqz dentiu dolori medetur. Arida cu resina: inpetigine et scabiem
qua psoram: et lichenas uocat. parocidas: panos sanat. et cicatricibz colo
rem reddit. Et foliorum suqus: surdis auribus cu aceto instillatur. Elate

p auribus.
De elaterio

riu tempestiuu est autumo. nec ullu ex medicamtis longiore aeuo durat.
incipit a trimatu. Siqs recentiore uti uellet: pastillos i nouo fictili igne
lento in aceto domet. Melius quo uetustius erit. Que ia .cc. anis serua
tum esse: auctor est theophrastus: et usqz ad .L. lucernarum lumina extiguit.
Hoc .n. ueri expimentu est: si admotu prius q extinguat: scintillare sursu
ac deorsum cogat. Pallidu ac leue: herbaceo ac scabro melius ac lenitr
amarum. putant coceptus adiuuari adalligato seie: si terra no attigerit.
Partus ub: si in arietis lana alligatu insientis lubis fuit: ita ut ptinus ab
ea eximatur: et rapiat extra domu ipaz. Cucumin q magnificat: nasci

Ite de cucumin medicie.

pcipuū in arabia. mox in archadia cyrenis. alii tradūt sitem heliotro
pio. cuius inter folia & ramos prouenire magnitudīe nucis iuglandis
semē. Esse aūt ad spetiem scorpionis cauda reflexa. sed candida. Ali

Aduersus scorpiones.

qui etiam ab eo scorpionū cucumin uocant: efficatissimū cōn scorpionū
ictus: & semine & elaterio. & ad purgandū utrūq3 aluos. modus portōe
uirīū: a dimidio obolo ad solidū. copiosius necat. Sic & cōn pterisiasin
bibit. & idropicas illitū. anginas & arterias cū melle & oleo uetere sa

De anguino cucumē siue erratico med.

nat. Multi huiū esse: apud nos q anguinus uocat. ab aliis erraticus:
arbitrant. Quo decocto sparsa mures de eius mediciā nō attingūt. Jde po
dagris: cum articlis morb: decoctum in aceto illinūt pntaneo remedio
Lumborū uō dolori: semine sole siccato. deinde trito. XXX. pondera semina
dato aque. Sanat & liuores subito illitū cū lacte mulierū. Purgat eas ela
teriū. sed grauidis abortum facit. Suspiriosis prodest. Morbo uō regio
in nares coniectum. Lentigines ac maculas a facie tollit in sole illitum.

De satiuo meditie.

Multi eadē omnia satiuis attribuūt. magnī etiā in eis momēti. Nanq3 &
eorū semē q̄tum tres digiti apphenderint. cū cucumino tritū: potuq3 ī uino
tussientibus auxiliatur. Sed & freneticas in lacte mulieris & dissentericis
acetabuli mensura. Purulenta aūt expuentibus: cū cumino pari pondē.
& iocineris uitiis in aqua mulsa. Vrinam mouet ex uino dulci & in renū

De peponibus med.

dolore clisteribus. simūl cū cumino infundit ei. Pepones q uocant refrige
rant maxime in cibo: & emolliunt aluū. Caro eorū epiforis oculorū: aut
doloribz īponit. radix sanat ulcera concreta in modū faui: que siccerea
uocant. Eadē cita uomitiones siccat: in farina tusa dat. IIII. obolis ī aq̄
mulsa: ita ut q biberit. CCCC. postea passus ambulet. Hoc farina & in fine
smigmata dicitur. Cortex quoq3 uomitionē mouet. faciē purgat. hoc
& folia cuiuscūq3 satiui. Illita eadem cū melle & epinictidas sanant cum

Ad morsū canis.

uino canis morsus. Jt multipede graeci uocat oblongā pilosis pedibus. pe
cori p̄cipue nocuā. Morsum timor insequit & putrescit locus ipe. Cucu
mis odore defectum animi. Coctos: deraso cortice: ex oleo & aceto et

De Cucurbita siluēi meditine.

melle iucundiores esse certū est. Cucurbita quoq3 siluestris inuenitur:
somphos a grecis appellata inanis. vnde & nomē. Digitali crassitudine
non nisi in saxosis nascens. huius commanducate succus: stomacho admodū
prodest. Colinctitis uocat alia. ipā plena. sed minor q̄ satiua. utilior palli
da. q̄ uiridis meditine herbacea arefcā p se uitaliū. Infusa quoq3 clysteribz
intestinorū uitiis oīūz medet & renū & lumborū & paralysi. eiecto seīne
aqua mulsa in ea de qua coquit ad dimidias: sic tussienti infundat obol
IIII. pdest & stomacho farina aride pillulis cū decocte melle suptis. In
morbo regio seia eius insumitur: & ptinus aq̄ mulsa. Carnes cū absinthio

P Dentibus.

ac sale: dentiū dolore tollūt. Succus uō cū aceto calefactus mobiles sistit.
Jte spine & lūborū adtoxen dēn: dolores cū oleo si infricetur: pterea mirū

dictu: semina eius si fuerint pari nūo adalligata ficubus sanare dicitur.
quas greci podicas uocant. Satiue quoq3 rasis sucus tepefactus auribus me
detur. Caro eius interior sine seie: clauis pedū & suppurationibus: q gre
ci uocant apostemata. Decocte aūt uniuerse sucus dentiū motus stabilit.
dolores inhibet. Vinū cū ea tepefactum: oculos etiā inpet. Folia ei cum
recentibus cupssis contusa & imposita. Ipā quoq3 tosta in argilla. ac trita cū
adipe anseris uulneribus medent. Nec nō ramentis corticis recētes poda
gras refrigerat. & ardores capitis maxīe infantiū. & ignes sacros uelis di
stringentis impositis uel seminibus. Sucus extringentes illitus cū rosaceo et
aceto: febriū ardores refrigerat. Aride cinis impositus: mire combusta sa
nat. Crisyppus medicus danabat eas in cibis. sed om̄s consensu stomacho
utilissime iudicant. & interaneo4 uesica4q3 exulceratoib3. Est & rapi
uis medica. pulmones feruiens impositū sanat. Itē frigus pellit ē pedibus
aqua decoctus: & uis feruens podagris etiā frigidis medet. & crudū tusū
cum sale cuicumqs uicio pedū. Semen illitu & potū in uino con̄ serpentes &
toxica salutare esse produt. A multis uō antidoti uim hre in uino & oleo.
Democritus in totū eū abdicauit ī cibis: ppr inflatoēs. Diocles magnis lau
dibus extulit. & uenerē stimulari ab eo pfessus. Item dionysius magis: q
si eruca codient. Tosta quoq3 articulo4 dolori cū adipe prodest. Siluestre
rapum in aruis maxīe nasat. fruticosum seie candido: duplo maior est.
q papauer. hoc ad albicanda cute in facie totoq3 corpore utuntur mixta
farina pari. Nam sup erui. ordei. & tritici & lupini radix ad oīa utilis.
Napo4 duas drīas & ī medicīa greci seruat. angulosis folio4 caulibus flo
rentes. & quod buinio uocat: purgationib3 feminarum & uesice & urine uti
le. Depotū ex aqua mulsa ut suti dragma semē clisinthrias tostū: ttū
in aqua calida e ciatis iiii. Si urinā inhibet. nisi limi sem una bibat. Alter
genus putiuada appellat: & rafano & rapo site. seis pclari con̄ uenena. ob
id & in antidotis utitur illo. Rafanū & siluīre dixīm esse laudatissimū
& albi nascitur utilior urine dutaxat eiciende. Cetero bilem detrahit
pterea cortices in humo. Preterea q circa eos dcā sūt stomachū purgat. pi
tuitā extenuat. urinā concitant. Est estiuosis in italia. & marmoricia uo
cant satiuū. Satiui uō decocti: mane poti ad ternos ciatos: comminuūt et
eiciunt calculos. Idem in pusca decocti: con̄ serpentiū morsus illinitur.
Ad tussim etiā mane ieiunis raphanū pdest. Cum melle semē eo4 tostū: ip3
comanducatū ad illa gaia poma: aqua foliis eius decoctis bibere: ut succum
ipius ciatis binis con̄ ptherlasis: flegmoni ipo illinire usus. Latiori uō rece
ti cortice cū melle. ueternosis aūt q acerrimos madere. Semēq3 tostū de
inde contritū cū melle suspiriosis. Idem & con̄ uenena psunt. Ceter4 scor
pionibus aduersant uel ipo ut seie infectis manibus impune tractabilibus.
Imposito rafano scorpionibus moriut. Salutares & con̄ fungo4 aut hystrio

De cucurbita satiua med

ad combustione.

p stomacho.

De rapo medicine.

Pro pedibus.

De napo4 differētiis

De rafano siluestri & satiuo medicine.

Ad lapide comminuēdum.

Magna uis rafani ad plura.

omne uenena. atq3 ut nicander tradit. & cōn usam quoq3 dari apollo
dori duo iubent. s. styleus & tarentinus. Scylleus semē ex aqua tritu. Ta
rentinus sucū. lienem itē extenuat. iocineri prosunt & lumboꝝ doloribꝫ.
Hidropicis quoq3 ex aceto aut sinapi ex supti. & letargicis. praxagoras & ili
osis dandos censet. ꝑ listomias & cordiacis. intestinoꝝ etiā uulnera sa
nant. ac purulenta ꝑcordioꝝ si cū melle edant̃. Quidā ad hec coquē eos
in luto illitos malūt. sic & feminas purgari. Ex aceto & melle supto intesti
noꝝ animalia detrahūt. Item ad tertias decocto eoꝝ poto cū uino. entheroce
lis prosunt. sanguinē quoq3 inutilem sic extrahūt. Medius ad hec & sangui
nem excreantibus coctos dari iubet: ac puerpis ad lactis augenda. Hipo
crates capillos mulieꝝ defluos fricari rafanis. & sup umbelicū inponi cōn
tormēta uuluę. reducit & cicatricem ad colorē. Semen quoq3 ex aq̃ impo
situ sistit ulcera q̃ phagedenas uocat. Democritus uenerem hoc cibo sti
mulari putat. ob id fortassis uoci nocē aliqui tradiderit. Folia q̃ in oblō
gis dūtaxat nascūtur: aciem dicūtur excitare oculoꝝ. Ubi uō acrior rafa
ni medicina admota sit: isopū dari ꝑtinus iubent. hoc in anipatia ē & au
riū grauitati sic quū rafani instillant. Nam uomituris sumto cibo esse eos
utilissimū est.

De pastinaca med.

pastinace site ibiscon qd molochenagriam uocat. & aliq̃
eplistolaciā uberibus carthilagini ossibus fractis medetur. Folia ei ex aq̃
pota aluū soluūt. serpentes abigūt. apum. uespaꝝ. scraboꝝ ictibus illita
medetur. Radicem eius ante solis ortu erutā inuoluūt lana coloris quē ma
ciū uocant. ꝑterea ouis quę feminā pepit. strumisq3 ut suppuratis alligat.
Quidā ad hūc usū aureō effodiendam censent. cauendūq3 ne terrā attin
gat. Celsus & podagris: quę sine humore sine radice eius in uino decoctaꝫ
inponi iubent.

De staphilino siue pastinaca erratica.

Alteꝝ genus est staphilino qd pastinacā uocat erratica.
eius semē contritum: & in uino potatū: tumetem aluū: & suffocationes mu
lieꝝ doloresq3 lenit in tm̃: ut uuluas corrigat. Illitū quoq3 passionibꝫ uetris
eaꝝ prodest. Uiris uō ꝑdest cū panis portione equa tritū ex uino potū cōn ue
tris dolores. pellit & urinam: & phagedenas ulceꝝ sistit: recens cū melle ī
positum: uel aride farine inspersam radicem eius. Dieuces cōn iocineris:
aut lienis: duū: lumboꝝ: & reniū uicia ex aqua mulsa dari iubet. Cleopha
tus & dissintericis ueteribus. ꝑ phulistio in lacte coquit & ad stranguiriā
dat radicis uncias .iiii. ex aqua. Idropicis siliter. & epistotomias & pleure
tias & comicialibus. Habentes eā ferri a serpētibus negant̃: aut q̃ an
gustauerint nō ledi. percussis imponitur cū axungia. folia cōn cruditates
mandutur. Orpheus amatorium iesse staphilino dixit. fortassis qm̃ ue
nere stimulari hoc cibo certū est. ideo conceptus adiuuari aliq̃ prodidert.
Ad reliqua & satiua ꝑdest. efficatior tn̄ siluestris: magisq3 in petrosis nata.
Semen satiuę quoq3 cōn scorpionū ictus: ex uino aut posca salutare ē: radi
ce eius circūscalpti dentes dolore liberātur. Syria in hortis opossissima

Gygidion et eius magna uis pro stomacho malo.

indeq3 in prouerbiū graecis multa syroꝝ olera. Simillimā staphilino ti
bam serit: quā alii gygidion uocant. tenuius tam et amarius. eiusdemq3
effectus est coctum crudumq3 stomachi magna utilitate. siccat enī ex
alto omēs humores eius.

De Sysere mediae.

Syser erraticū satiuo sile est. et effectu stomachi
excitat: fastidiū tergit. Ex aceto laserpiciato sumptū aut ex pipe ex mul
so ut ex gato: urinam ciet. ut opinion credit et uenerē. In eadem sniā est
et diocles. Pterea cordi conuenire conualescentiū. aut post multas uomitoēs
pq̄ utile. Heraclides con̄ argentū uiuū dedit: et ueneri subinde offensa
tem: egrisq3 se recolligentibus. huic hesius ideo stomacho uideri utile dix.
qm̄ nemo tres siseres edendo continuaret. Esse tn̄ utile conualescentibus
et ad uinū transeuntibus. Satiui priuati sucus cū lacte capno post sistit al
uū.

De Sili natura et med.

Et qm̄ plerosq3 similitudo nominū grecoꝝ confundit contexinus et de
syli. Sed hoc est uulgaris notitię. optimū a siliense. Lato. u. grano et fuluo
est. Secundo ethiopicū nigrius. Creticū odoratissimū oīuz. Radix iocundi
odoris est. Semen esse et uultures dicitur. Prodest hoī ad tussim ueterē
rupta: conuulsa: in uino albo potū. Item epistothonicis et iocineꝝ uitiis et tor
minibus et stranguirie. duaꝝ aut triū linguaꝝ mesura. Sunt et folia utilia
qm̄ partus adiuuent etiā pecoꝝ. hoc maxīe pasci dicitur ceruę pariturę.
Illinitur et igni sacro. inlatumq3 in sumo cibo concoctionibus confert ut folio et
semine. Quadrupedū quoq3 aluū sistit: siue tritū potui infusū: siue man
dendo commanducatū. Sale bou morb: si contritū infundit̄.

De Inula et ex ea med.

Inula quoq3 a
ieiunis commanducata: dentes confirmat. sed ut eruta e terra non attigat.
condita tussim emēdat. Radicis uō decoctę sucus: tineas pellit. siccata at
in umbra farina tusa: et conuulsis et inflationibz et arteriis medetur. Vene
natoꝝ morsus abigit. folia ex uino luboꝝ dolori illinuntur.

De cepe siluestri mediae.

Cepe siluestres
nō sunt satiuę. olfactu ipō et delacrimatoē: caligini medetur. magis uō suci
inunctione. Somnū etiā facēē traditur. et ulcera oris sanare commanducatę
cū pane. et canis morsus: uirides ex aceto illitę. aut siccę cū melle et uino: ita
ut post diem tertiū soluatur. Sic et trita sanat. cocta in cinē̄ epiforas. multi
posuere cū farina ordeacea. et genitaliū ulceribus suco. et cicatrices oculoꝝ
et albugines et argema inunxere. et serpentiū morsus. et oīa uulnera cū mel
le. Item auriculaꝝ ulcera cū lacte mulieꝝ et iisdem sonitū aut grauitatem
emendant: cū adipe anserino: aut cū melle stillauere. Et ex aqua bibendum
dederūt repente obmutescentibus. In dolore quoq3 ad dentes colluendos in
stillauere. et plagis uestigarunt. Omnium puatim scorpionū: alopecias fricu
ere: plenas tussis. cepas coctas dissintericis uescendas dedere. et con̄ luboꝝ
dolores. purgamenta quoq3 eaꝝ: et excremēta in cinē̄ illinientes ex aceto:
serpentiū morsibus in ipas quoq3 multi pedes ex aceto. Reliqua inter medicos
mira diuersitas proxime utilia eē pcordiis et concoctioni. inflāmatōniq3
et sitim facere dixerūt asclepiadis scholę. Ad ualidū quoq3 colore p fici

Cepe admixta ualet.

hoc cibo. et si faciunt quotidie edant: firmitatem ualetudinis custodiri. stoma
cho utilia esse et cogitationi: uentrem mollire. emorroidas pellere subditas
pro balanis. sucum cum suco feniculi contra incipientes idropes mire proficere. Et
contra anguinas rutae et melle. Excitari eisdem litargitos. Varro quoque sale et ace

De porro sectiuo medicinae.

to pista est: arefactantur: uerminatis non infestari auctor est. Porro
sectiuo profluuia sanguinis sisti in naribus. contrito eo obturatis. uel gallae mi
xto: aut mentae. Item ex abortu profluuia poto suco cum lacte mulierum. Tussi
etiam ueteri: et pectoris et pulmonis uitiis medetur. Illitis foliis sanatur am

epinictides uel latine.

buste et epinictides: ita uocatur ulcus. quod sinister in angulo oculi perpetuo humor
emanans. Quidam eodem nomine appellant pustulas liuentes: ac noctibus inge
tantes. et alia ulcera cum melle trito: ut bestiarum morsus ex aceto. Item serpen
tium: aliorumque uenenatorum cum felle caprino: ut pari mensura mulsi. Stridores cum
lacte mulieris capitis dolores: si in nares fundantur dormituris ue in aure: duo
bus suci coclearibus. Vno mollis sucus: ad serpentium scorpionumque ictum potu
bibitur cum mero. et ad lumborum dolores cum uino emina potus. Sanguinem uero ex
creantibus: et ptisicis distillationibus longis ut sucus: uel ex ipso cibus prodest.
Item morbo regio: uel idropicis: et ad renum dolores cum ptisanae suco aceta
buli mensura. Idem modus cum melle uuluas purgat. Est uero et contra fungorum
uenena. Imponitur et uulneribus: uenerem stimulat. sitim sedat. ebrietates di
scutit. Sed oculorum aciem ebetare traditur: inflationem quoque facere quamquam tamen stoma

De porro capitato mellitine

cho non noceat: uentremque molliat: uoci splendorem affert. Capitato maior
est ad eadem effectus. Sanguinem reicientibus: sucus eius cum caule: aut thuris
farina: ut acacia datur. Ipocrates et sine alia mixtura dari iubet. Vuluas
que contractas aperiri putat: fecunditatem etiam feminarum hoc cibo augeri. Con
tritum ex melle. ulcera purgare: tussim et distillationes thoracis. pulmonis
et arteriae sanat uitia. Datum in sorbitione ptisanae uel crudum preter capita
sine pane: ita ut alternis diebus sumatur. uel si purulenta excreant. Sic et
uoci uel ueneri: somnoque multum conferunt capita bis aqua mutata cocta al

De allio cuius maxima uis in medicinis.

uum sistit et inflationes ueteres. Cortex decoctus illinitusque inficit canos. Allio
magna uis magnae utilitatis contra aquarum et locorum mutationes. Serpentes abicit
et scorpiones odore. atque ut aliqui tradidere et bestiarum omnium ictibus medetur
potu uel cibo. uel illiniri priuatim contra emorroidas ac uino traditum uomitu
ac ne contra araneos aut murum uenenatum morsu ualere mirentur aconitum quod
alio nomine pdalianchis uocatur. Item iosci ramum contra canum morsus in quae uulnera
cum melle imponitur. Ad serpentium quidem ictus potum cum restibus suis: effica
cissime ex oleo illinitur. attritis que suis corporum partibus: ut si uesica intumuerit
quin et suffitu eo uocari secundas partus. Ex his tamen et ipocrates cinere earum
cum oleo capitis ulcera manantia: sanitati restituit. Suspiriosis cocti: aliqui
crudum id edere. Diocles idropicis cum centauria aut in fico duplici ad eua
cuanda aluum. quod efficacius praestat uiride cum coriandro in mero potum. Suspirio

sis cocti aliqui & tritũ in lacte dederunt. Praxagoras & cõn morbũ re
giũ uino instituit. & cõn aluũ in oleo & pulte sic illiniens. Strumis quoqȝ an
tiqui: & insanientibus dabat crudũ. Diocles freneticis elixũ. Cõn angi
nas tritũ inponi: & gargarizare prodest. Dentiũ dolorem: tribus capiti
bus in aceto pistis inminuit: ut si decocta aq̃ coaguletur̃: addat̃ ipm̃ ĩ ca
uadentiũ. Auribus etiã instillatus sucus: cũ adipe anserino ptiriases et
prurigines potũ. Tussim itẽ cum aceto & nitro: compescit distillationes cũ
lacte coctum uel tritũ: pmixtũ ue caseo molli. Quo gñe & raucitatẽ exte
nuat. ut in ptisa in fabe sorbitione. Intostũ aut coctum utilius ẽ crudo.
elixuqȝ tosto sic & uoci confert. Tineas & reliqua ãialia interaneoꝝ pellit
in aceto mulso coctum. Tenesmo ĩ pulte medet̃. Temporꝝ doloribus illitum
elixum & pustulis coctum cũ melle deĩn tritũ. Tussi cũ adipe uetusto de
coctum: uel cũ lacte. ut si sanguis etiã exëcret̃: ut si purulẽta sint & ptiui
tẽ potũ: & cũ mellis pari mõ sumptũ. Conuulsis & ruptis cũ sale & oleo nã
tum adipe tũores suspectos sanat. Extrahit fistulis uitia cũ sulfure & resi
na: etiam arũdines cũ pice. lepras. lichenas. lentigines exulcerat: sanatqȝ
cũ origano. ut cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes sugillata
aut liuentia ad colorem reducit combustũ ex melle. Credunt & comitiale
morbũ sanari si quis eo in cibo utat̃ aut potione. Quartanas quoqȝ expellẽ
potũ caput unũ cum laserpicio obolo in uino austero. Tussim & alio mõ
acceptũ. Suppurationes quantaslibet sanat. fracte incoctum fabe atqȝ ita
in cibo sumptũ donec sanitatẽ restituat. facit & somnos. atqȝ in totũ rubicũ
diora corpora. Venerẽ quoqȝ stimulat cũ coriandro uiridi tritũ potuqȝ e
mero. Vicia eius sunt q̃ oculos hebetat: inflationes facit. stomachũ ledit
copiosius sumptũ. sitim gignit. Ceteꝝ cõn pituitam & galline & gallinace
is prodest. mixtum farre in cibo iumentis urinã reddere atqȝ nõ torqri
tradunt: si eo trito nã tangat̃.

De Lactuca siluatica siue caprina medicine.

Lactuce sponte nascentis: pmũ est genꝰ
eius quã caprinam uocant: qua pisces ĩ mare deiecta: ptinus necant̃ q̃ sunt ĩ
proximo. huius lac expissatũ. mox in aceto pondere oboloꝝ duũ: adiecto
aque uno ciato idropicis dat̃. Caule & foliis contusis: asperso sale: nerui in
cisi sanant̃. Eadem trita ex aceto collutas: matutinis bis ẽ mese dentiũ
dolorẽ prohibet.

De esapon medicĩe.

Alteꝝ genus ẽ qd greci esapon uocãt. Huius folia trita cũ
polenta illita ulceribus medentur. hoc in aruis nascit̃. Tertiũ genus siluista
tio uocãt. huiꝰ folia trita cũ polenta uulneribus psunt. Quarto infectores la
naꝝ utuntur. Similis est laphato siluestri foliis. nisi q̃ pla sit & nigriora.
Sanguinẽ sistit phagedenas & putrescentia ulcera que serpũt sanat. Itẽ
tumores ante suppurationẽ. Contra ignẽ sacꝝ radice uel foliis prodest: uel
ad lienes pota. hec ppa singlis. Coĩa aũt sponte nascentibȝ candore caulis.
interdum cubitali longitudiẽ tyrso & foliis scabritia. Ex his rotũda folia
& breuia hñtem. sunt qui heracliã uocẽt. qm̃ accipitres scalpendo eam:

exc[r]eet.

Ad uaria: lactuce ptima uirtus.

sucoq3 oculos tingendo: obscuritatem qui sensere discutiant. Sucus omibus
candidus uiribus quibz papauer sitis carpitur p messes inciso caule. Toditur
fictili nouo: ad multa pclarus. Sanat oia oculoꝝ uitia cu lacte mulieꝝ:
arcet inbiculas. cicatrices. adustionesq3 oms papue caligines. Imponitur
etia oculis in lana con epiforas. Ide sucus aluu purgat in posca potus ad duos
obolos. Serpentu ictibus medetur in uino potus. et folia tyrsusq3 triti ex aceto
bibuntur. uulneri illinuntur maxie con scorpionu ictus. Veꝝ con phalangia
commixto uino et aceto. Aliis quoq3 uenenis resistunt exceptis q strangulando
necant: aut his que uesice nocent. Item psimithreo excepto. Imponitur et ue
tri ex melle atq3 aceto ad detrahenda uitia alui. Vrine difficultates sucus eme
dat. Cratheuas eu et idropicis obolis duobz i aceto ciato uini dari iubet. Q'
da et satiuis colligunt suco minus efficaci. Peculiares eaꝝ ptim ia dce st.
somnu faciendi uenereq3 inhibendi. estum refrigerandi. stomachu pur
gandi. sanguinem augendi. Nunc non pauce restant qm et inflacones
discutiunt: ructusq3 lenes faciunt. nec ulla res maiore in cibis auiditate in
citat. inhibetq3 eade in ca: alterutrinq3 modus est. Sic et aluu copiosioes

Ad uentris lubricatate.

soluut. modice sistunt. Lentitia pituite digerunt. atq3 ut alq tradiderunt
sensum purgant: Stomachos dissolutos utilissime adiuuant in eo usu. Ad
iuuant et ixipor obolis aspitate adiecto dulci ad madendu tectum aceti
tempantes. Si crassior pituita sit scillites aut uino absinthites. Si et tussis
sentiatur hisopite admixto. Dantur celiacis cu intubo erratico: et ad du
ritia pcordioꝝ. Dantur et melancolicis candide copiosiores et ad uesice ui
cia. Praxagoras et dissintherias dedit. Ambustis quoq3 prosunt recentibz
priusq pustule fiant cu sale illite. Vlcera etia que serpunt coherendi ui
tio cum asso nitro. mox in uino trite igni sacro illinuntur. Conuulsa et luxa
ta caulibus tritis cu polenta ex aqua frigida liniunt. Eruptiones papulaꝝ
ex uino et polenta. In colera quoq3 coctas patellis dederunt. Ad qd utilis
sime q maxime caule. sed amare quida lacti infundunt. Deferuescenti
bi caules et stomacho utilissimi traduntur si cu somno est. Aestiua maxie

De lactuca meconide dicta medicine.

lactuca et amara lactiensq3 qua mechonidem uocauimus. hoc lac et ocloꝝ
claritati cu muliebri lacte. utilissimu esse papit du tempestiuo capiti i
unguntur ocli: et uitia q frigore in his fca sunt. Miras et alias inuenio laudes
Toracis et his prodesse non secus q abrotanu cum melle attico. purgari et
feminas hoc cibo. Semen satiuaꝝ con scorpiones dari. semine trito ex uino
potu. et libidinu imaginationes in sono compescit. tempestates atq3 his no
noceri lactuca edentibus. Quidam tn frequentiores in cibo officere clarita
ti oculoꝝ tradiderunt. Nec beta sine remedio e. utraq3: siue candide:

De beta et quibz ei medicine.

siue nigre: radix recens et madefacta: suspensa funiculo con serpentu mor
sus efficax esse dr. Candida betta cocta: et cu allio crudo supta con tine
as. Nigre radices ita in aqua cocte pruriginem tollunt: atq3 in totu effica

feti

tior esse tradit nigra. Succus eius capitis dolores ueteres & uertigines. Et sonitũ
aurium sedat infusus his. ciet urinã. medet dissintericis iniecta & morbo
regio. Dolores quoqꝫ dentiũ sedat illitus succus & con̄ serpentiũ ictus ualet
Sed huic radicẽ dũtaxat expressus: ipsã decocta pnitiis occurrit. Alba epi
phoras sedat fronte illita alluminis paruo ammixto: ignẽ sacꝝ sine olea. tta
licet adustis medetur. & con̄ eruptiones papularꝝ cocta. Eadẽ con̄ ulcera
q̃ serpũt illinitur. & alopiciis cruda. & ulceribus q̃ in capite manãt. Succus
eius cum melle naribus inductus cap purgat. Coquitur & cũ lenticula ad
dito aceto: ut uentrẽ molliat. Validius cocta fluctuationes sistit stõachi
& uentris. Est & beta siluestris quã limolion uocãt. alii culchidon: iĩtuꝫ
minoribus tenuioribusqꝫ ac densioribus foliis XI. sepe caulium. Huĩ folia ĩ
ambustis utilia gustantiũ astringũt. Semen acetabuli mensura dissinthẽi
cis prodest. aque ẽ radice cocte maculas uestiũ eluĩ dicũt. In inebriatis.

Beta siluestris & ex ea medicine.

Ad maculas in uestibus.

De intubis medicine.

Intubi quoqꝫ non ex̄ remedia sũt. Succus eoꝝ cũ rosaceo & aceto: capitis do
lorem lenit. Idemqꝫ cũ uino potus: iocineris & uesice & epiphoris ĩponĩt.
Erraticũ quidẽ ap nos ambulã appellauẽ. In egypto cycorium uocãt qd silue
stre sit. satiuũ autẽ serim: quod est minus & uenenosius. Cicorium refri
gerat. Inde cibũ sumptũ & illitũ collectiones. Succus decocti uentrẽ soluit.
Iocineri & renis & stomacho pdest. Et si in aceto decoquat̃ urine tormina
discutit. Item morbũ regiũ ẽ mulso: si sine febri sit uescã adiuuat. Mu
lieꝝ purgationibus quidẽ decoctum in aqua adeo prodest: ut emõtuos
partus trahant. Addiciunt magi: si succo totius cum oleo puncto s fabora
utiliores fieri: & que uelint facilius impetrari. Quod quidẽ ppr singlarẽ
salubritatem aliqui creston appellant. alii pancrathion. & siluestre geñ
alii edniorda uocant. Stomachũ dissolutũ astringit. cocta crudaqꝫ strin
git aluũ & dissintericis prodest magis cum lente. Ruta & conuulsa utroqꝫ
gñe iuuantur. Item quibus genitura ualitudis morbo effluat. Seris & ipsa

Seris gñã duo atqꝫ med. p stomachi cruditateqꝫ.

lactucẽ simillima: duũ generꝝ ẽ. siluestris melior nigra ẽ satiua. detior
hiberna & candidior: utraqꝫ amara: stomacho utilissime: pcipue quẽ
humor uexat. Cum aceto in cibo refrigerat: ut illitẽ. discutiuntqꝫ & alios
q̃ stomachi. Cum polenta siluestriũ radices stomachi cã sorbent. & car
diacis illiniunt̃ sup sinistram mãmam. & ex aceto oms hẽ & podagritis
utiles & sanguinem reiiciẽntibus. Item quibꝫ genitura fluit: altero dieꝝ
potẽ. Petronius diodor qui ante longomena scripsit. intotũ dãnauit se
riam mltis modis arguens. sed alioꝝ omꝫ opinio resistit. Brassice lau
des longũ est prosequi. cum & crisippus medic priuatim uolumẽ ei dica
uerit: per singla membra hoĩs digestũ. & dieuches ante oms. aut pitha
goras & cato non parcius celebrauerũt. Cuĩ sentẽtiã ut eo diligentĩ per
sequi par ẽ. ut noscat̃ qua medicina usus sit ãnis. dc. In tres spẽs eã di
uisere greci antiquissimi. Crispã quã selinacuta uocauerũt ã similitudie

De brassice gñibus & medicinis.

apii folioꝝ stomacho utile: aluũ modice molliente. Alterã helian latis
foliis e caule exeuntibus: unde caulodẽ gdã uocauẽ: nullius i medicina
momẽti. Tertia e ꝓprie appellata crambe tenuioribus foliis & simplibꝫ
densissimisqꝫ: amarior. sed efficacissima. Cato crispã maxiẽ ꝓbat. dein
leue: grandibus foliis caule magno: prodesse tradit capitis doloribus: o
culoꝝ caligini: scintillationibusqꝫ. ac stomachi ꝑcordiis cruda ex aceto et
melle: coriandro: ruta. mẽta. Laseris radicula sũptam acetabulis duobꝫ
matutĩo: tantãqꝫ esse uim: ut q ter: adhuc ualidiorẽ fieri sentiant. Er
go uel cuminis tritam sorbendam: ut ex hoc initinctu sumendã. Podagrę
aũt morbisqꝫ articulariis illiniri cũ rute coriandri & salis. mice. ordei.
farina. aqua quoqꝫ eius decocta: neruos articulosqꝫ mire iuuari: si foueã
tur. ulcera & recentia & uetera etiã carcinomata: q nullis aliis medi
cãmtis sanari possint. foueri prius aqua calida iubet. ac bis detritã inpõi
to etiã fistulas eluxatas & tumores euocari q̃ discuti opus sit. Insomnia etiã
uigiliasqꝫ tollere decoctam: si ieiuni edant q̃ ꝑtima ex oleo & sale. Tormi
na si decocta iteꝝ decoquat̃: addito oleo & sale. cumino: polenta si ita
sumat̃: sine pane magis profuturã. Inter reliqua bile detrahit ꝑ uinũ ni
grũ pota. qn & urinam eius qui brassicam potanda estimauit: adiuuari
iubet. calefactamqꝫ neruis remedio esse. Verba ipius subiiciã ad exꝑmẽ
dã sententiã. pueros pusillos si laues ea urina: nũquã debiles fieri. Aures
bus quoqꝫ ex uino sucũ brassice tepide instillari suadet. idqꝫ etiã tarditati
audientiũ prodesse asseuerat. & impetigines eadẽ sanari sine ulcẽ. Grecoꝝ
quoqꝫ opiones: tam & si catonis cã ponĩ minus dũtaxat q ille ꝓtermisit. Bi
les detrahere nõ ꝑ coctam putat. Item aluũ soluẽ: eãdẽqꝫ bis cocta sistẽ.
Vino aduersari ut inimicã uitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatẽ.
postea sũpta crapulã discuti. Hunc cibũ & oculoꝝ claritati conferre multũ.
ucũ uõ crudẽ: angulis ut tm̃ tactis. Cum attico melle ꝑtimũ facile ẽxtoqui.
ciboqꝫ eo sensum purgari. Herasistratis schola clamat nihil esse utilius
stomacho neruisqꝫ. ideo paraliticis & tremulis dare iubet: & sanguĩeꝫ ex
creantibus. Ipocrates celiacis & dissintericis bis coctam cũ sale. & ite ad
tenesmon & renũ cas. Lactis quoqꝫ ubertatem puerpis hoc cibo fieri indicas
& purgatõm sẽms quidẽ uiridi caules si mandatur. partus quoqꝫ ẽmor
tuos ꝑpellit. Apollodorus aduersus fungoꝝ uenena: semẽ aut sucũ biben
dum censet. Philistion epistomicis sucũ ex lacte caprino cũ sale & melle
inuenio & a podagra liberatos edendo eam: decocteqꝫ ius bibendo. Hoc
& cardiacis datũ: & comitialibus morbis addito sale. Item spleneticis in
uino albo ꝑ dies .xl. Ictericis necnõ & freneticis. Rauis: crudẽ sucũ gar
garizandũ: bibendũqꝫ demonstrat. Con uõ singultus cũ coriandro & ane
to. melle ac pipe & aceto. Illinitã quoqꝫ ꝓdesse inflationibus stomachi.
tem serpentiũ ictibus: & sordidis ulceribus: uel ipã aqua cũ ordeacea farĩa

Catonis uerba de brass.
efficacissima uirtute
ad multa.

sucu~ ex aceto: uel cum fenogreco. Sic aliqui et articulis podagrisq; īponunt. Epi
nictidas et quicqd aliud serpit in corpore īposita leuat. Item repentinas ca
ligines has: et si manditur ex aceto. Sugillata uō et alios liuores pura illita
lepras et psoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic et fluentes capillos reti
net. Epicharmos testiu~ et genitaliu~ malis hanc utilissime īponi efficatius
eandē cu~ faba trita. Item conuulsis cu~ ruta con~ ardorē febriu~ in stomacho.
Cum rute semīe ad secundinas et muris aranei morsum: foliorum aridorum fa
rina alterutra pte exinaniuit. Ex omnibus brassice gnibz suauissima ē que
nec inutilis hetur: difficilis in coquendo et renibus con~ria. Illud quoqz nō
est omittendu~: aqua decoctae ad tot usus laudatā facē: humi effusa stirpi
bus brassice aridorum signis: in terra urtica intelligr. Adeo dolores exenditu~
cum adipe uetusto acumula sale et aceto. Et psilotro euulsis illitis pilis: nasci
alios prohibet. Bibitur et cu~ oleo suffercie factum: uel ꝓ se elixu~. adcō
uulsa et rupta intus: lapsoqz ex alto. Nulla ergo sunt certamina brassice~.
Immo uō apud eosdē animē grauitatē facē. dentibus et gigiuis nocere. et
in egipto ꝓpr amaritudīem nō ē. Siluestris siue erratice: inmenso plus ef
fectus laudat cato adeo: ut aride quoqz farine in olfatoria collectam.
uel odore tm~ naribz rapto: uitia eorum grauiolentiaqz sanari cōfirmet.

De brassica siluestri med.

Hanc alii penthean uocant: īimicissimā uino. qa pcipue uites fugiat. aut si
nō possit fugere īmorit~. Folia ht bina rotunda. parua: leuia: plantis ole
ris similior. Candidior satiua et hirsutior. Hanc inflationibus mederi. mela
colicis quoqz ac uulneribus recentibus cum melle: ita ne soluant~ an~ diem
septimu~. Strumis. fistulis in aqua cōtritam: crisippo auctore: et alii compe
scere mala corporis que serpant: nomas uocāt. Item excrescentia absumē ci
catrices. ad planu~ reducere oris ulcera et tonsilias manducata et cocta: suc
co gargarizato cu~ melle tollere. Item psoras et lepras ueteres: ipsius tribz
partibus cu~ duabus aluminis: in aceto acro illitis. Epicharmos satis ea esse.
Con~ canis rabiosi morsum īponi. melius si cu~ lasere et aceto acri. Necari
quoqz canes ea si detur ex carne. Semē eius tostu~ auxiliat~ con~ serpētes
fungos. et tauri in sanguine folia cocta. Spleneticis in cibo data: et cruda illi
ta cum sulphure et nitro psunt. Et mamarum duritie. radicu~ cinis: uue ī fau
cibus tumenti tactu medetur. et parotidas cu~ melle illitas reprimit serpē
tiu~ morsus sanat. Uiriu~ brassice unu~ et magnu~ argumētum addemi et mi
rabile. Cruste si occupent intus uasa oīa in quibz aq feruet: ut tm~ ut nō sit
ea auellere: si brassica in his decoquat~ abscedut. Item silures brassicas et

De brassica lapsana med.

lapsana est pedalis altitudis hirsutis foliis sinapi simīnis: nisi candidior es
set flore. Coquitur in cibo: aluu~ leniter emollit. Marina brassica: uehe

De brassica marina med.

mentissime ex omnibus aluu~ ciet. Coquit~ ꝓpr acrimonia: cu~ carne pingui.
stomacho inimicissima. Scyllarum ī medicina alba ē: feminē nigre. Scylla

De scylla et usu ei~ ī medicis.

que candidissima fuit: utilissima erit. huic aridis tunicis direptis: qđ reli

quū est ē uino consequutū suspenditur lino modicis interuallis. postea arida
frustra in cadū aceti q̄ asprimi pendētia imerguntur: ita ne ulla pte uas con
tingāt. hoc fit an̄ solstitium diebꝫ xlviii. Gipso deī oblitus cadus ponit̄ subte
gulis totius diei solem accipientibꝫ. post eum nūm dieꝝ tollit̄ uas. scylla exi
mit̄: acetum transfundit̄: hoc clariore oculoꝝ aciē facit. Salutare ē stomaci
lateꝝ qꝫ doloribꝫ sumptū. Sed tanta uis est: ut auidius haustū extincte aię
momēto aliquē spem pbeat. prodest & gingiuis & dentibꝫ uel p se commādu
cata: tineas & reliqua uētris aīalia pellit ex aceto & melle sūpta. Linguę
quoqꝫ recens subiecta pstat: ne idropici siciant. Coquit̄ plꝛibꝫ modis ī olla
q̄ coniciatur in clibanū: aut furnū: ut adipe: aut luto illita: ut frustratim
in patinis & cruda siccat̄. Deinde concidit̄: coquit̄ qꝫ in aceto: tū serpentū icti
bus imponitur. Tosta quoqꝫ purgat̄: & mediū eius iteꝝ ī aqua coquit̄. Vsus
sic coctę ad idropicos. urinā ciendā tribꝫ obolis cū melle & aceto potę. ite
spleneticos & stomaticos. si nō sentiant ulcus. quibꝫ innatet cibus. Ad tormina.
regios morbos: tussim ueterē cū suspirio. Discutit & foliis strumas q̄drinis
soluta diebꝫ. Furfures capitis & ulcera manātia illita: ex oleo cocta. Coq
tur & ī melle cibi grā maxime. Vti coctione facias sic & interiora purgās
Pituitas pedum sanat in oleo cocta & mixta resinę. Semē eius lumboꝝ dolori
ex melle imponitur. Pithagoras scyllam in limine quoqꝫ ianuę suspensā
cōtra maloꝝ medicamētoꝝ introitū pellere tradit. Ceteꝝ bulbi ex aceto &
sulphure uulneribus in faciem medent̄. p se uō triti: neruoꝝ contractionez
& ex uino pruriginis suai cū melle. Canū morsibus herasistrato placet cū
pice. Sanguinem idē sistere eō tradit illitos cū melle. Aliī si ē naribus
fluat coriandꝝ & farinā adiiciūt. Theodorus & lichenas ex aceto bulb
curat. erumpentia in capite cū uino austero: aut ouo. & bulbis epiforas in id
idē illinit: & sic lippitudi. media eoꝝ uicia q̄ sunt in facie eoꝝ rubentes:
maxime in sole cū melle illiti & nitro. emendant lentigine cū uino: aut cu
cumi cocti. Vulneribus quoqꝫ mire prosūt p se. aut ut damion ex mulso
si qnto die soluant̄. Hisdem & auriculas fractas curat: & testiū pituitas.
In articuloꝝ doloribus miscent farinā. In uino cocti: uentri illiti: duritiā
pcordioꝝ illinunt emolliunt. Dissintherias in uino ex aq̄ celesti temprato: da
tur ad conuulsa intus cū sylphio papulis fabę magnitudine: ad sudorem tusi
illinuntur. Neruis utiles: ideo & paraliticis dant̄ mixta in pedibus. q̄ sūt ru
fi ex his citissime sanant cū melle & sale. Ventrē maxīe megarici stimulāt
hortensi partū cū sapa: aut passo sūpti. Silures interaneoꝝ plagas & ui
cia cū sylphio pistis deuoratis. Sed & satiuoꝝ semē cōtra phalangia bibitur
in uino. Ipsi ex aceto illinuntur cōtra serpentiū ictus. Semen antiqui bibēdū
insanientibus dabant. Flos bulboꝝ tritus: crurū maculas: uarietatesqꝫ ig
ne factas emendat. Diocles hebetari oculos ab his putat. Elixos assis minꝰ
utiles adicit esse & difficile cōcoqui ex ui nimius cuiqꝫ nāē. Bulbinē gꝛi

De bulbis & medic.

Bulbina & ei med.

uocant herbam porraceis foliis rubicundo bulbo: haec tradit uulneribus
mire utilis: dumtaxat recentibus. Bulbus quē uomitoriū uocāt ab effectu: fo
lia hēt nigra ceteris longiora: utilissimus stomacho cibus. Asparagi ut
tradr: cumino quidē addito: inflaciones stomachi colliq; dissoluūt. Itē
oculis claritatē afferunt. Ventrē leniter molliūt: pectoris & spinę dolori
bus: intestinorū q; uitiis prosunt: uino cū quo coquūt addito. Ad lumborū et
renū dolores semē tritū pondere obolorū ptē cumini bibit. Venerē stimu
lant urinā cīut utilissime: pter q uesicam exulcerāt. Radix quoq; pdicati
one plurimorū trita: & in uino albo pota: calculos quoq; exturbat. lumborū &
renū dolores sedat. Quidā & ad uuluę dolorē radicē cū uino dulci ppināt.
Eadē in aceto decocta cōtra elephantiā proficit. Asparago trito cū oleo per
unctum pungi ab apibus negant. Siluestrē asparagum: alii corrudā: ali
qui libycum uocant: attici orminū. huī ad sup dicta oīa efficatior uis & candi
diori maior. Regiū morbū extenuāt uenerē cīa. aquā eorū decoctam bibi iu
bent ad emīnā. Idem & semen ualet cū aneto tritū: ternis utriusq; obol da
tur. & ad serpentiū ictus sucus decoctus. Radix miscetur radici marathri
inter efficacissima auxilia. Si sanguis p urinam reddat: semē asparagi
& apiū & cuīmi ternis obolis in uino qnis diebꝫ crysippus dari iubet. Sic
& idropicis contrariū esse: quis urinā moueat: doceat. Itē ueneri: uesicae
quoq; nisi coctum aqua. Si canibus det occidit eos. In uino decoctę radicis
sucus si ore cōtineatur: dentibus mederi. Apio grā in uulgo ē. Nanq;
rami largis portionibus p rura inatant: & in condimentis peculiarē grāz
hnt. preterea oculis illitū cū melle: ita ut subinde foueant: ferventi suco
decocti: aliisq; mbrorū. Epiforis: p se tritū: aut cū pane ut poleta īpositū:
mire auxiliat. pisces quoq; si egrotēt in piscinis: apio uiridi recreant. Ve
rū apd hoīes eruditos: non aliud erutū terra ī maiore smarū auctoritate
est. Distinguitur sexu. Crysippus feiaz esse dicat crispioribus foliis & duris
crasso caule: sapore acri & feruido. Dionysius marē nigriorē: breuioris radi
cis: uermiculos gignentem. Ambo: neutrū ad cibos admittendū. īmo oīo ne
phas. Nam id defunctorū epulis feralibus dicatū: ipsius quoq; usus in sus
claritati inimicū. Caule feminę uermiculos gigni. Ideoq; eos q ederit steri
lescere mares feminasue. In puerperiis uero ab eo cibo comitiales fieri: q hau
riūt ubera. Innocentiorē tamē esse marē: eaq; cā est ne inter nefastos fruti
ces dāpnetur. Māmarū duritiam īpositis foliis emollit: suauiores aquas po
tui incoctum pstat suco maxime radicis. Cum uino lumborū dolores miti
gat eodē iure instillato: grauitatē aurīū. Semē urinā ciet. menstruas ac se
cundinas. partus & si foueant semē decocto. fuliginata reddit colori cū oui
albo illitū: aut eo aqua coctum: potuq; renibus medet. In frigida tritū oris
ulceribus. Semen cū uino: uel radix cū ueteri uino uesicę calculos frangit.
Semē datur ex tribus ciatis ex uino albo. Apiastr hyginus q de melissophilō

Bulbus uomitorius.

De asparago med.

De asparago siluri med.

Radix ei efficacissima.

De apio & ei med.

De apiastro & usu ipsius

appellat. sed in confessa dānatione ē. uenenatū in sardinia. Cōtexeda
De olusatro medicine.
n. sunt oīa ex eodē noīe apud grecos pendentia. Holisatꝝ qd hiposelinū
uocāt: aduersatur scorpionibus: poto sēie torminibus. interaneis medet̄. Jde
difficultatibus urinę semē eius decoctum ex mulso potū. Radix ei' in uino d
cocta: calculos pellit. & lumboꝝ ac lateris dolores. Canis rabiosi morsibus po
De hortoselino med.
tum & illinitū medetur. Sucus eius algentes calefacit potus. Quartū gen' ex
eodē faciunt aliq hortoselinū: alio frutice recto sēie ammino sile. menstruis
De helioselino med.
& urinę efficax. Helioselino: uis priuata cōn araneos. sed hortoselino fe
De petroselino med.
minę purgant' e uino. Alio oīe petroselinon qdā appellant ī saxis na
tū. pcipuū ad uomicas: coclearibus binis suci additis in ciatū marrubii suci.
De oposelino med.
atq3 ita calidę aq tribus ciatis. Addidere qdā oposelinon: differens brevitate
caule satiuo & radicis colore ruffo eiusdem effectus pualere cōn serpētes.
De ocimo med.
potū & linitū. Ocimū quoq3 crysippus grauiter increpauit inutile ēē dicēs
stomacho. urinę. oculoꝝ quoq3 claritati. pterea insaniā facē & letargicos
& iocineri siticia. Jdeo capras id aspnari. hoibus quoq3 fugiendū censet.
Adiciūt qdā tritū si opiatur lapide scorpione gignē cōmanducatū: & ī sole
positum uermes afferre. Alii uō si eo die feriat' quispiā á scorpione q ede
rit ocimū: sanari nō posse. Quinimo tradūt aliq manipulo ocimi cū cancris
x. marinis ut fluuiatilibus trito cōuenire ad eum scorpiones ē proxīo omnes.
Diodorus in empiricis etiā pediculos facē ocimi cibū. Sed insa etas acriter de
fendit. Nam id esse capras. nec cuiq̄ mentē mutari & scorpionū terrestriū
ictibus. marinoꝝ q3 uenenis mederi ex uino addito aceti exiguo. Vsu q3
cōptū deficientibus ex aceto odoratu salutare esse. Item litargicis & infla
matis refrigeratōi illitū: capitis doloribus cū rosaceo: aut myrtheo. aut a
ceto. Item oculoꝝ epiphoris īpositū ex uino. stomacho quoq3 utile. inflacōis
ructum ex aceto dissoluē: sūptū aluū sistere. impositū urinā ciere. Sic et
morbo regio & idropicis pdesse etiā colericas. distillacōnes eo stomachi inhi
beri. ergo etiā celiacis plulistio dedit & coctum dissintherias. & cōn plisto
nicū. aliq & in tenesmo & sanguinem excreantibus ī uino. Duritiaq3 pcordioꝝ.
Illinitum māmis extinguit q3 lactis puentū. Auribus utilissimū infantiū
papue cū adipe anserino. Semē tritum & haustū narib3 sternutamēta & dis
tillacōes quoq3 capitis illitū. Vuluas purgat in abo ex aceto. uerucas mixto ce
ramento sutorio tollit: uenerē stimulat. Jdeo etiā equis asinisq3 admissure
De siluestri ocimo & eius medicine
tempore ingerat'. Siluestri ocimo uis efficacior ad eadē oīa peculiāis
ad uitia que uomitionibus crebris contrahuntur: uomicasq3 uuluę. bestiaꝝ
De eruca medicine.
mortui radice efficatissima. Erucę semē scorpionū uenenis. & muris ara
neiq3 medetur. bestiolas oīs inascentes corpori arcet. uitia cutis in facie
cū melle illitū. lentigines ex aceto. cicatrices nigras reducit ad candorem
cū felle bubulo. Aiunt uerbera subituris potam ex uino: duritiā quādā
cōn sensū induere. In condiendis obsoniis tāta est suauitas: ut greci euzo

attinuo

noma appellauerūt. Putant subtrita erica: si foueant oculi: claritatem
restitui: tussim infantiū sedare. Radix eius in aqua decocta: fracta ossa
extrahere. Nam de uenere stimulāda diximꝰ: tria folia siluris eruce sini

Eruce siluestris medicine.

stra manu decerpta & trita in aqua mulsa si bibantur. Econtrario nastur
tiū: uenerem inhibet: animū exacuit. Vt diximus duo gn̄a eiꝰ: aluū pur

De Nasturtio medicine & uirtutes pclare.

gat. detrahit bile potū in aqua. x. pondera. cū lumento strumis illitum.
optumq3 brassica pclare medetur. Alter est nigrius qd capitis uicia p
gat: uisum compurgat. cōmotas mētes sedat: ex aceto sūptū. bile ex uino
potū: uel cū fico tussim ex melle si quotidie ieiuni sumdt. Semen ex uino oīa
intestinor animalia expellit: efficatius addito mentastro pdest & cōn suspi
ria & tussim cū origano & uino dulci. pectoris doloribus decoctū in lacte
caprino. panos discutit cū pice. extrahit q3 corpori aculeos & maculas. Il
linitur ex aceto. Infantibus uō e melle utilissime sextarius adiuat. Serpetes
fugare. scorpionibus resistere: capitis dolori contre. allopicias emendare.

De Sinapi nā & med.

Sinapi: grauitatē aurū trito: imposito auribus: cū fico dentiū dolores: in
fuso in aures suco: pruriginē & ulcera capitis. cū adipe ansorino furunclos
concoquit. cū fermento carbunculos ad suppuratōm pducit & rupit. pha
gedenas ulcer expurgat cū melle. Coxendicibus & lumbis cū polenta ex
aceto illinitur. Idem lichenis. unguibus scabris. Quippe nā eius caustica
est. optimū aut babyloniū. Siluestri ad oīa ea effectus maior. In praecipuis

De rutha medicine & eius mirabiles effectus.

aut medicaminibus rute e ratio. Satiue folia ramis fructicosiora. siluris
horrida ad effectum est. & ad omnia acrior sucus exprimitᷓ cā ea: & aspsa
modice aqua & in pyxide cypria asseruatᷓ. Hic copiosior datur uenem noxa
obtinet. macedonie maxime iuxta flumē anacimū. Mixq3 cicute suco
extinguitᷓ. Adeo etiā uenenor uenena sunt cicute. sucus prodest manibz col
ligentiū se. Ruta in cetōs inter pma imisceᷓ antidotis: praecipueq3 galacie.
Quecūq3 aut ruta aut p se p antidoto ualet foliis tritis & p uino sūptis contᷓ
aconitū maxie uiscum. Item fungos: siue in potu detur: siue in cibo sti
mo cōn serpentiū ictus & araneor. apiū. scrabror. uespar aculeos & can
taridas ac salamandras canisue rabiosi morsus. Acetabuli mensura sucus
e uino bibitᷓ: & folia trita ut commanducata imponitur. Cum melle ac sale
uel cū aceto & pice. suco puntos. etiā intes negant feriri ablis maleficiis.
Serpentesq3 si urat ruta in odorē fugē. Efficacissima tū est siluris radix cum
uino sumpta. Eamde addiat esse efficatiorē sub diu pota. pithagoras & in
hac marem mmoribus herbaceiq3 coloris: foliis a feiā discreuit etiā latioribz
foliis & colores. Ide oculis noxia putauit falsum. qm sculptores & pictores
hoc cibo utuntur oculor cā. cū pane quoq3 ut nasturtio atq3 siluros ppr uisū.
& ut aiut mti: suco cū melle attico inuncti discusserut caligines uel cū lacte
mulieris puer enixe. ut puro suco angulis oculor tactis. Epiforas cū poleta
imposita. lenit aut capitis dolores pota cū uino: aut cū aceto: & rosaceo il

Adeo uis rutę singlaris ad multa mala.

lita. Si uō sint acephaleti: cū farina ordeacea & aceto. Eadem crudita
tes discutit. mox inflationes. dolores stomachi ueteres. uuluas aptit cōrigit
qȝ conuersas illita ī melle toto uentre & pectore. Hidropicis cū fico: & de
cocta ad dimidias ptes poto ex uino. Sic bibitur & ad pectoris dolores late
rūqȝ: & lumbo⁊ tusses: suspiria pulmonū: iocine⁊. renū. uistera. horrores
frigidos: crapule grauedines. Decoquuntur folia poturis & in cibo: ut cruda
ut decocta prodest. Item torminibus in ipso decocta: & cū uino cocta. Sic
& sanguinem sistit interiorē: & narū. inditas. Sic & collutis dentib; pro
dest. auribus quoqȝ in dolore. sucus infundit^r: custodito ut diximus mō pluri.
Cōn tarditatem uō somtū cū rosaceo: uel cū laureo oleo aut cumino & mel
le. Sucus & freneticis ex aceto trite instillat^r in tempora & cerebr⁊. Adiecere
aliqui & serpillū & laur⁊: illinientes capita & colla. Dederūt & letargicis
ex aceto olfaciendū. dederunt comitialibus bibendū. decocte sucū in cia
tis quatuor: an accessiones qua⁊ frigus intolerabile ē. Alsiosisqȝ cruda
dari in cibo. Urinā quoqȝ dt cruentā pellit. femina⁊ etiā purgatiōes secū
dinasqȝ: etiā emortuos ptus ut hipocrati uidetur. ex uino dulci nigro pota.
Itaqȝ illitam & uulua⁊ causa & suffire iubet. Diocles & cardiacis īponit
ex aceto & melle cū farina ordeacea: & cōn ileū decocta farina in loco
uellerbus collecta. Multi uō cōn puruletas excreationes sicce: dragmas
duas sulphuris unā & dimidiā sinni censent & cōn cruētas: ramos tres in
uino decoctos. Datur & dissentericis cū caseo ī uino cōtrita. Dederunt
& cum bitumine infrictam potioni ppr anelitum. Ex alto lapsis seīs tres
uncias. olei libra: uiniqȝ sextario. Illinitur cū oleo coctis foliis ptib; q fri
gus adusserit. Si urinam mouet ut hipocrati uidet^r: mir⁊ est quosdā dare
uelut inhibentē potui cōn incontinētiam urinę. psoras & lepras cū melle
& allumine illita emendat. Item uitiligines ut rutas strumas & sitia cū tino
& adipe suillo: ac taurino seuo. Ignem sac⁊ ex aceto & oleo ut psymiton
carbunculū ex aceto. Nōnulli laserpiciū una illini iubent sine quo epini
ctidas pustulas curāt. Imponit & mamis turgentibus decoctam & pituitę
eruptionibus cū cera. Testiū uō epiforis cū ramis laurę teneris. Adeo pe
culiaris est in uisceribus hīs effectus: ut siluestri ruta cū axungia ueti illi
tos ramices sanari prodant. Fracta quoqȝ membra semine trito cū cerę
imposito. Radix rutę sanguinē oculis suffusū & toto corpore cicatrices aut
maculas illita: emendat. & reliqs quoqȝ q tradūr mir⁊ ē: qum feruentem
rutę uām esse conueniat: fasciculum eius in rosaceo decocto addita uncia
aloes punctis sudore reprimere. Itemqȝ gnationes impedire hoc cibo. Ideo
pfluuio genitali dat^r. & uenere crebro p somnia imaginatibus. Pcauendū
est grauidis ut abstineant hoc cibo: necari .n. partus inuenio. Eadē ex oīb;
satis. quadrupedū quoqȝ morbis ī maxio usu ē: siue difficiles spirantibus: si
ue contra maleficio⁊ aīaliū ictus. Infusa p nares ex uino: aut si sanguisuga

Rutae cibus partus perdit.

exhauserit ex aceto: et quotiẽqȝ in siti morborũ q̃ie: ut hoĩe temperato.

De metastro medicine.

Mentastrũ siluestris menta ẽ: drẽns spetie foliorũ: quasi figura ocimi pu
legii colore. ppr qd qdã silure pulegiũ uocant. His comanducatis et ĩpo
sitis: sanari elephantiam sicut magni pompeii etate fortuito cuiusdã ex
pimento: ppr putorem in facie illa: cõptũ est. Eadẽ illinititur bibitũqȝ
aduersus scolopendrias et serpẽtiũ ictus dragmis duabȝ ĩ uini ciatis duobȝ.
aduersus scorpionũ ictus cũ sale oleo et aceto. Item aduersus scolopẽdras
uis decocti. Aduersus oĩa uenena seruãtur folia arida ad farine mo
dũ. Substratũ uel accensũ fugat et scorpiones. potũ feĩas purgat sed p
tus necat. Ruptis conuulsis. sed partius. Opponitis. torminibus. colericis effita
cissimũ. Item lumbis podagris impositũ. Sucus auribus uerminosis instillatur.
In regio morbo bibitur. strumis illinitur. oĩa ueneris inhibet. Tineas pl
lit ex aceto potũ. Cõn prurigine ex aceto infunditur capiti in sole. Mente ĩpi
us odor animũ excitat: et sapor auiditatẽ in cibis. Ideo ĩ mãmarũ mixtũe
familiaris ĩpe accessere: ut corre deseriqȝ lac nõ patiatur. Quarũ lactis po
tionibus additur. et bis coagulati poto strangulatur data ĩ aqua aut mulso

De Menta medicine.

Eadẽ ui resistere et gñatõni creditur cohibendo genitalia densari eqȝ mari
bus ac feminis. Sistit sanguinem et purgationes feminarũ. Inhibet cũ am
do ex aqua pota. ciliatorũ impetus si iõe et uomicas inlue curauit ille io
cinerũ uicia ternis obolis ex mulso datis. It sanguinem excreantibȝ in sorbiti
one. Vlcera in capite infantiũ mire sanat. Arterias humidas siccat: siccas
astringit. pituitas corruptas purgat ĩ mulso et aqua. Voci suco sub certa
mine utilis dũtaxat et q gargarizatur. uua tumẽte adiecta ruta et co
riandro ex lacte. Vtilis et cõn tonsillas: cũ alumine liquẽ aspe cũ melle.
et conuulsa eius intus per se: uitiisqȝ pulmonis. Singultus et uomitiones si
stit cum suco granati: ut democritus mõstrat. Recentis sucus nariũ uitia
spũs subductos emendat. Ipa trita: colerã in aceto qdem pota. Sanguinis
fluxiones in tusileum etiã imposita ĩ poleta. et si mame tendatur. illini
tur et temporibus in capitis dolore. Sumitur et cõn scolopendras et scorpio
nes marinos et ad serpentes. Epiphoris illinitur: et omnibus in capite eruptio
nibus. Item phedis uitiis. Impetigines quoqȝ: ut si teneat tm̃ phibet. Auri
bus cũ mulso instillatur. Aiũt et lieni mederi eam in horto gustatã: ita
ne uellatur: si is qui mordeat dicat se lieni: medere p dies. viiii. Aride
quoqȝ farine: tribus digitis apphensam in stomachi dolore sedare. Inqȝ
et sitr aspa inpocionem uentris aialia expellere. Magna societas cũ hac
ad recreandos defectus aĩo pulegio cũ surculis suis in ampullas uitreas:
aceti utrisqȝ deiectis. Qua de causa dignior ẽ pulegio corona: q̃ ẽ rosa
cubiculis nris pmitiata est. Nam et capitis dolore imposita dicitur leuiãe.
qn et olfatu capita tueri cõn frigorũ aestusqȝ iniuriã. et a siti tradr neqȝ
estuare eos: qui duos e pulegio surculos impositos auribus: in sole habeant.

Ad obtusos meatus nariũ menta colerã qȝ corrigit.

De pulegio medicine.

Corona p doloribȝ cap.

Illinitur etiã in doloribus cum polenta & aceto. Femina efficatior. e aute
hec flore purpureo. Mas candidum hr̃t. Nauseas cum sale & polenta ĩ fri
gida aqua pota inhibet. sic & pectoris ac uentris dolore. stomachi aut ex
aqua interrosiones. sistit & uomitiones cũ aceto. Aluũ soluit & sale & aceto &
poleta. Intestinoꝝ uicia melle decocto & nigro uino sanat. Vrinã pellit ex
uino & si amineũ sit & calculos & interiores oms dolores. Ex melle & aceto
sedat menstrua & secũdinas. uuluas conuersas corrigit. defunctos ꝑtus eicit.
Semen obmutescentibus olfatu admouet. Comicialibus in aceto ciati mistura
dat. Si aq̃ insalubres bibende sint: tritũ aspgit. Salsitudines corporis sitũ
uino tradatur: minuit. Neruoꝝ cã & in contractione cũ sale & aceto &
melle confricat̃ obstotono. Imbibitur ad serpentũ ictus decoctũ. ad scor
pionũ ĩ uino tritũ. Maxime qd̃ in siccis nascit̃. ad oris exulceratões ad
tussim efficax hr̃tur.

Pro pulicibus.

Flos recentis incensus pullices necat odore. Xenoc̃
tes pulegii ramũ lana lotũ in tertianis añ accessione olfactandũ dari: aut
stagulis subici & ita collocari egrũ inter remedia tradit. Siluestri ad eade
efficatior uis est: qd simile est origano minoribus foliis: q̃ satiuũ: & a qbꝫ
da dipternos uocatur. Faustatum a pecore caprisqꝫ bdlatũ concitat. Vñ
quidã greci litteras mutates albetonon uocauerũt. Natura tã feruẽs est.
ut illitas ꝑtes exulceret: tussim inter fractiones fricari añ balnea conueit.
& añ accessionem hore. conuulsis & torminibus. podagris mire ꝑdest. Em
paticis cum melle & sale bibendũ datur. pulmonũ uicia extreabilia fit.
Ad lienem cũ sale utile est & uesice & suspiriis & inflationibus decoctum
suco equaliter. Et uuluas corrigit. & con̄ scolopendrã terrestrẽ ul marinã.
Item scorpiones priuatiue ualet con̄ hoĩs morsum. Radix con̄ nigrescetia
ulcera recens potentissima. Arida uõ cicatricibus decorẽ affert.

De Nepta medicine.

Itẽ pulegio
est nepte qꝫ societas. decocte in aq̃ ad tertias discutiũt frigora: mlieꝝqꝫ
menstruis prosunt: & estate sedant calores. Nepta quoqꝫ uires con̄ serpẽ
tes hr̃t: fumũ ex ea nitoremqꝫ fugiũt: quã & substernẽ ĩ metu dormiẽtiꝰ
utile est. Tusa egilopis inponitur: & capitis doloribus recens cũ tertia ꝑ
te panis tempata aceto illinit̃. Sucus eius instillatus naribus supinis: pro
fluuiũ sanguinis sistit. It radix cũ myrthi seĩe in balneo gargarita angins
medetur.

De Cimino siluestri medicine.

Ciminũ siluẽre est ꝑtenue: quaternis aut qnis foliis: ueluti ser
ratis. sed ut satiuo magnus usus in stomachi ꝑcipue remediis. Discutit pi
tuitas & inflationes. Tritũ & cũ pane suptum ul potatũ ex aqua uinoqꝫ
Tormina quoqꝫ & intestinoꝝ dolores. Verũtñ omnem palorẽ bibentibꝫ gi
gnit. Ita certe ferũt porcilla latronis clari inter magros dicendi assecta
tores: ſitudiem caloris studiis contracti imitates. & pauloañ iuliũ uin
dicẽ: assertorem illũ: a nerone libtatis captatoẽ testameti sic lenocinatũ.
Narũ sanguinẽ pastillis inditũ uel ex aceto: recens sistit. & oculoꝝ epiforis
ꝑ se impositũ tumentibꝫ melle. prodest infantibus inponi ĩ uentre satis est

morbo regio in uino albo ab alueis datur. Aethiopicum maxime ualet in posca et in ligmate cum melle. Africano peculiariter urine incontinentiam cohiberi putant. Satiuum datur et ad iocineris uitia tostum tritum in aceto. Item ad uertiginem. His uero quos acriori iniuria mordeat in dulci tritum uino. ad uulua rum uitia in uino: preterquam impositis uellere foliis. Testium tumoribus tostum tritumque cum melle aut cum rosaceo et cera. Siluestre ad omnia eadem efficatius. Preterea ad serpentes cum oleo. ad scorpiones. ad scolopendras. Sistit et uomitionem nauseasque ex uino quantum apprehenderint tres digiti propter telum quod bibitur illiniturque del pericullos feruens astringitur fasceis. Strangulatores uulue potatum in uino aperit. Tribus dragmis in tribus ciatis uini auribus instillatus ad sonitus atque tinitus. Cum seuo uitulino ut melle. Sugillatis illinitur cum melle et uua passa et aceto. lentiginii nigre ex aceto.

Est cumino simillimum: quod greci uocant ammi. Quidam uero ethiopicum ciminum id esse existimant. Ipocrates regium appellat. videlicet quia efficatius in egypto iudicauit. plerique alterius nature in totum putant. quoniam sit exilius et candidius. Similis autem et huic usus. Nanque et panis alexandrinis subiicitur. et cum alimentis interponitur. Inflationes et tormina discutit. urinam et menstrua ciet. sugillata et oculorum epiphoras mitigat. Cum lini semine scorpionum ictus uino potum dragmis duabus. priuatimque cerastarum cum pari portione murre. Colore quoque bibentium similiter mutat in palorem. Suffitu cum uua passa aut resina uulnera purgat. Traditur facilius concipere eas que odorantur id per coitum. De capparo satis diximus inter peregrinos frutices non utendum transmarino. Innocentius italicum est. Ferunt eos qui quotidie id edunt paralysi non periclitari nec lienis doloribus. Radix eius uitiligines albas tollit: si trite in sole fricentur. Splenetiis prodest in uino potata. Radicis cortex duabus dragmis clentobat in earum usum. Ferunt quia xxxv. diebus per urinam et aluum totum lienem emitti. Bibitur in lumborum doloribus ac paralysi. Dentium dolores sedat. tritum ex aceto semen decoctum: ut manducata radix. Infunditur et aurium dolore decoctum in oleo. Vlcera que phagedenas uocant folia et radix recens cum melle sanat. Sic et strumas discutit radix. Parotidas uermiculosque cocta in aqua. Iocineri quoque malis medetur. Datur et ad tineas in aceto et melle. Oris exulcerationes in aceto decocta tollit. Stomacho inutiles esse inter auctores conuenit. Lygusticum aliqui panacem uocant: stomacho utile est. Item conuulsionibus et inflationibus. Sunt quidam qui cunilam bubulam appellauerint uti diximus falso. Cunile preter satiuam plura sunt in medicina genera que bubula appellatur. Semen pulegii habet utile ad uulnera commanducatum impositumque: ut quinto post die soluatur. Et contra serpentes in uino bibitur: ac tritum plage imponitur. Vulnera ab his facta perfricantur. Item testudines cum serpentibus pugnature. quidamque in huic usum panaceam uocant. Sedat et tumores et uirilium mala sicca ut foliis tritis in oli

De Cimino ethiopico et siluestri med.

Aliud ciminum quod et Ammi eius natura et medicine.

De capparo med.

De lygustico medicine.

De cunila que et bubula

De Cunila cunilacea siue origano medic̄.

usu mire congruens ex uino. Est alia cunila cunilacea appellata á nostris. grecis origanū heracleoticū. prodest oculis trita addito sale: tussi quoqꝫ emendat & iocinerū uitia. laterꝫ dolores cū farina. oleo. & aceto in sorbitiom temperata. Papue uo serpentiū morsus. Tertiū genus ē eius

De Cunilagine med.

que á grecis mascula á nris cunilago uocat̄. odoris fedi radicis lignose. folio aspero. Vires eius uehementissimas. in omnibus his gn̄ibus earꝫ tradunt manipto quoqꝫ eius adiecto. oēs etiā á domo bladas conuenire ad eam priuatim. aduersus scorpiones ex posca tollere. Tribus foliis ex oleo puncto hoīe fugari serpentes. Etōnrio q mollis uocat̄ pilosioribus ramis & aculeatis.

De cunila molli med.

De Libanotida med.

Trita mellis odore hīt digitis tactu eius coherentibꝫ. Alternatur his quā libanotidā appellauimus. medetur utraqꝫ cōn serpentes ex uino

De cunila satiua med.

uel aceto. pulices etiā atrite cum aq̄ p se necat. Satiua quoqꝫ suos usus hīt

De montana med.

sucus eius cū rosaceo auriculas iuuat. Ipsa ad ictus bibit̄. Fit ex ea montana serpillo sīlis. efficax cōn serpentes. urinā mouet: purgat & partum mulieris concoctione mire adiuuat. & ad cibos auiditatē utraqꝫ ut ī cruditate ieiunis. in potōne aspera. luxatis quoqꝫ utilis cōn uesparꝫ & sitos ict̄ ex farina ordeacea & posca utilissima libanotides. Alia gnā suis dicet̄ locis.

De piperiti medic̄.

Piperitis quā & siliquastrū appellauimꝰ cōn morbos comitiales bibit̄ Castore tatr demonstrāte. Caule rubro & longo: densis geniculis foliis lauri seīe albo. tenui gustu pipis. utilis gingiuis. dentibꝫ. oris suauitati & ructibꝫ.

De Origano med.

Origani qd in sapore cunila emulat̄: ut diximꝰ pla gnā ī medicīa hīt. Onitim ut prasion appellant origanū non dissīle isopo. puatim eius usus cōn torsiones stomachi in tepida aqua & cruditates. Contra araneū scorpiones

De tragorigano med.

qꝫ in uino albo lixata & incussa ex aceto & oleo & lana. Tragoriganon sīlis est serpillo siluestri urinā ciet. tumores discutit. cōn uiscum potū inpeqꝫ ictum efficacissimū. Stomacho acida ructantis & pcordiis. Tussientibus quoqꝫ

De heraclion med.

cū melle datur & pleureticis & pipleureticis. Heraclion quoqꝫ tria gnā hīt. Nigrius latioribus foliis glutinosū. alterꝫ exilioribus mollibusqꝫ sansuco non dissīle quod aliqui prassion uocare malunt. Tertiū est in hoc. Mediū est nimis q̄ cetera efficax. Optimū aūt creticū. Nam & iucunde olet. pxi͏m smyrneum. deinde heracleoticon: ad potū utilius qd onitim uocat. Cois aūt usus serpentes fugare. perussis esui dare. Eo decocto in potu urinā rup tis uel conuulsis mederi cum panacis radice. Hidropicas cū fico aut cū hisopo acetabuli mensuris decoctum ad sextā. Item scable. prurigine. psoras in decessione balnearꝫ. Sucus aure infundit̄ cum lacte mulieris. taxillis quoqꝫ fluuiis medet̄. capitis ulceribus uenena opiū & gipsi extinguit decoctum. si cū ciñe & uino bibatur aluū mollit. Acetabuli mensura sugillatis illinitur. Item dentiū dolori. quibꝫ etiā & candore facit cū melle & nitro. Sanguinem narīū sistit. Ad procidas decoqtur cū ordeacea farina. ad artenas asspas cū galla & melle terit̄. Ad liene folia cū melle & sale. crassiores pituitas nigrasqꝫ

extenuat. coctum cũ aceto et sale sumptũ paulatim. Regio morbo tritu
cũ oleo in nares funditur. lassi pungunt ex eo: ita ut ne uter attingat. Epi
nictidas cum pice sanat. furunculos apit cũ ficu trita. Strumas cũ oleo et ace
to et farina ordeacea. Lateris dolores cũ ficu illitũ: fluxiones sanguinis i
genitalibus tusus ex aceto illitũ reliquias purgationũ a partu. Lepidiũ in

De Lepidio medicine.

ter urentiã intelligit. fit et in facie cute emendat exulcerando: ut cũ cera
et rosaceo facile sanetur. Sic et psoras et lepras tollit sp facile et cicatricu
ulcera. Tradut in dolore dentiũ ad alligatũ brachio qua doleat: copescere

De Gith medicine.

dolore. Gith ex grecis alii melanthiũ. alii melaspmon uocat. Olus nunq̃
excitatissimi odoris et q̃ nigerrimũ. Medetur serpentiu plagis et scorpio
nũ. Illinũ ex aceto ac melle repio: incensoq; serpentes fugari. Bibitur
dragma una cõn araneos. distillacõm narũ. discutit tussim. In lintheolo
olfatum: capitis dolores. Illitum ex aceto et infusũ naribz cũ irrino. oculoꝝ
epiforas et tumores. Dentiũ dolores coctum cũ aceto: ulcera oris tritũ aut co
manducatũ. Item lepras et lentigines ex aceto. difficultates spiradi addi
to nitro potum duritiam: tumoresq; ueteres et suspiracões illitũ. Lac mu
lierũ auget continuis diebz sumptũ. Colligitur sucus eius ut iosciami. Sic
q; largius uenenũ est qd mirũ: quũ semen gratissime etiã panes codiat.
Oculos quoq; purgat. Urinã et mestrua ciet. qn imo lintheolis illigatis tm̃ g̃
nis. xxx. secundinas trahunt. repto aũt et clauis in pedibz mederi. Tritu

De Anisio med.

in urina: culices suffitum necare. Item muscas. et Anesum aduersus scorpi
ones ex uino bibitur. A pithagora inter pauca laudatũ: siue crudũ siue de
coctum. Item uiride aridumue omnibus que condiuntur: queq; intinguntur:
desideratũ. panis etiã crustis inferioribus subditũ. Fagis quoq; additur cum
amaris nucibus: uitia comendat. Quoniã ipm oris halitum iucundiorẽ facit: fe
torẽq; tollit. Manducatũ matutinis cũ zmirneo ex melle exiguo. mox uino
collutum. Vultũ iuniorẽ prestat: insomnia leuẽ suspensũ: aut puluino ut dor
mientes olfaciant. Appetentiã ciboꝝ prestat: qn id quoq; inter artificia delitie

De Aneto medicine.

fecere ex quo labor desit cibos poscere. Ob has cãs quidã anicetum id uoca
uere. Laudatissimũ est creticũ. proximũ egyptiũ. hoc ligustici uice prẽat
in condimentis: colores leuigat suffitũ naribus. Epiphoris oculoꝝ. e ueue
no. radicem eius tusam imponit sollas. Ipm cũ croco pari mõ et uino: et cũ per
se tritũ cũ polenta: ad magnas fluctiones extrahendasq; si qua i oculos i
ciderit. Narũ quoq; carcinomes cõsumit illitũ ex aqua. Sedat anginas cũ mel
le ac ysopo: ex aceto gargarizatũ. Auribus infunditur cũ rosaceo. toracis
pituitas purgat tostum cũ melle sumptũ. Melius cũ aceto: anisi nuces acras
.L. purgatas terere i melle ad tussim. Facillime icũ anesi dragme tres: papa
ueris due: miscentur melle ad fabis magnitudinẽ et ternis diebz sumuntur.
Precipuũ aũt est ad ructus. Ideo inflationes stomachi et intestinoꝝ torminibz
et celiacis medetur. Singultus et olfatũ: potũq; decoctum inhibet foliis de

cot tis. Digerit cruditates sucus decocti. Ipm̃ cum apio olfatũ: sternutamẽ ta inhibet. potum somnum concitat: calculos pellit. uomitiones cohibet. pcor diorũ tũores: & pectorũ uicijs. neruis quoq; qbus succinctum ẽ corpus utilissi mũ. Prodest eius & capitis doloribus instillari sucũ cũ oleo decocti. Non aliud utilius uentri & intestinis putant. Ideo dissinterias & in tenesmo datũ tostũ. Aliqui addũt & opiũ pillis in die ternis lupini magnitudie ĩ uini cia to dilutis. Dieuches & ad lumborũ dolores suco usus est. Semẽ idropicis & ce liacis dedit tritũ cum meta. Verũ radicẽ & ad renes. Dallon herbarius: partũ entibus ex eo cataplasma ĩposuit cũ apio. Item uuluarũ dolori. dedit q; bibẽ dũ cum aneto pturientibus. Freneticis quoq; illinunt reces cũ poleta. Sic & infantibus comitiale uitiũ: aut cõtractiones sentientibus. Pithagoras qdem corripi uitiũ comitiale ĩ manu tenẽtes. ideoq; q̃ plimũ domi serendũ. parẽ quoq; facilius olfactantes. & statim a partu dandũ potui polenta aspersa.

Sosimenes cõtra omnes duricias usus est ex aceto eo: & cõtra lassitudies in oleo deco quens addito nitro. Seie eius poto. lassitudinis auxiliũ uiatoribus spopondit.

Heracides ad inflaciones stomachi semẽ tribus digitis cũ castorei obolis duo bus ex mulso dedit. Similiter ad uentris & intestinorũ inflaciones. & ortopnoi cis qd̃ ternis digitis prenderit seis: tmdem (?) iostriami (?) cũ lacte asinino. Mul ti uomituris acetabula eius & folia lauri. x. trita in aqua bibenda inter coenã suadent. Strangulaciones uuluẽ si mãducet̃ & linatur calidũ: ut sibi batur cũ castoreo in aceto & melle sedat. Vertigines a partu cũ seie cucu meris & lini pari mensura ternũ digitorũ uini albi tribus ciatis dilutis.

Clepolemius ad quartanas tribus digitis seminis anesi & feniculi usus ẽ ĩ aceto & mellis ciato uno. lenit articulares morbos cum amaris nucibus illitũ. Sũt qui & aspidũ ueneni aduersari nãm eius putãt. Vrinã ciet. sitim cohibet. uenerem stimulat cũ uino. sudorem leniter pstat. Vestes quoq; a tineis defẽ dit. Efficacius semp recens & quo nigrius. Stomacho tñ inutilis est pter q̃ inflato.

De Aneto medicine

Anetum quoq; ructus mouet. & tormina sedat. aluũ sistit. epiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet semen feruens olfatum. sumptũ ex aqua sedat cruditates. Cinis eius uua ĩ fauci bus lenit. oc(u)los & genitura ebetat.

De Sacopenia medic.

Sacopeniũ quod apud nos gignitur in totũ transmarino alienat̃. Illud enĩ amoniaci lacrime simile sagapomon uocat̃: prodest laterũ & pectoris doloribus conuulsis tussibus uetustis. ex creationibusq;. pcordiorũ tumoribus. Sanat & uertigines tremulos: epistoĩ cos. lienes. lumbos. perfrictioẽs. Datur & olphatandũ ex aceto in strã gulatẽ uuluẽ. Ceteris & potui dat̃: & cũ oleo infricatur. prodest & contrã mala medicamenta.

De papauẽ albo med.

Papaueris satiui diximus gñã & sponte nascentis alia promisimus. Sed satiui albi calix ipẽ teritur: & uino bibit̃ somni cã. semẽ elephanciis medetur. E nigro papauẽ sopor gignit̃: scapo inciso ut diago ras suadet cum turgescit. ut iollas cum deflorescit. hora diei sereni: hoc

est quũ ros in eo exaruit. Incidi iubet sub capite & calice. Nec in alio ge
nere ipm inciditur caput. Sucus & hic & herbe cuiuscumque lana excipitur:
aut si exiguus est ungue pollicis: aut lactucis & postero die magis qd ina
ruit. Papaueris uero largus densatur: & in pastillos tritus in umbra siccat.
non solum sopifera uĩ. uerum si copiosior hauriat etiã mortifera p somnum.
opion uocant. Sic scimus interemptũ. P. licinij cecinae ptorii uiri p tem
in hispania bauli: quũ ualetudo impetibilis odiũ uite fecisset. Item pleros
que alios. Qua de causa magna cõtertatio extitit. Diagoras & herisistrat
in totũ damnauere: & ut mortiferũ infundi uetantes. preterea qm uisui noce
ret. addidit andreas ideo nõ protinus excecari eo. qm adulterat alexan
drino. Sed postea usus eius nõ improbatus est medicamẽto nobili qd acci
dion uocant. Semine quoque eius trito i pastillo e lacte utuntur ad somnum.
tem ad capitis dolores cum rosaceo: cũ his aurium dolori instillatũ. podagris
illinitur cum lacte mulieris. Sic & foliis ipsis utuntur. Ad sacros ignes ite
& uulnera ex aceto. Ego tamẽ damnauerim collirijs addi: multoque magis
quas uocant lexipiretas: quasque repticas & celiacas. Nigrũ tñ in celiacis
uino datur. Satiuũ omne maius rotundat capita. ac siluestre longũ ac pusil
lum & ad omnes effectus ualentius. Decoquitur & bibitur cõtra uigillias: ea
demque aqua fouent ora. Optimũ in siccis & ubi raro pluit. Quom capita
ipa & folia decoquuntur. sucus mecomũ uocatur: multũ sopio ignauior. Ex
perimentũ sopij est primũ in odore. sincerũ. n. pati nõ mox e in lucernis
ut pura luceat flamma. aut extincto demũ oleat q in fucato nõ eueni
unt. Accenditur quoque difficilius & crebro extinguitur. Est sincere expimẽ
tũ & in aqua quia in nubila innatat. fictum impulsas cõit. Sed maxime
mirũ est aestiuo sole dephendi. Sincerũ n. sudat & se diluit. donec suco re
centi sile fiat. Omnes idẽ optĩe seruari putant uisceliami semine adiecto.
alij in faba. Inter satiua est siluestria mecomũ genus: qd nisi inaru
isset sponte nasceretur: Rueasium uocauimus & empraticu. Quida id de
cerptum protinus: cũ toto calice mandunt. Aluũ extamiũt capita .v. decocta
in uini tribus eminis potata & somnũ faciunt. Siluestrũ unũ genus errati
cũ uocant nigrũ: cubitali altitudine. radice crassa & corticosa: caulicto
inflexo ut corniculam. folia minora & tenuiora: qd & ceteris siluestribus semẽ
exile. Tempestiuũ est messibus. aluũ purgat dimidio acetabulo immisso. Fo
lia trita cum oleo: argemas iumentorum sanat. Radix acetabuli mensura: co
cta in duobus sextarijs ad dimidias datur: ad uitiorum iocineris. Carbũ
culis medetur ex melle folia. Quida hoc genus glaution uocat. alij para
lion. nascitur. n. in afflatu maris: ac nitroso loco. Alterũ e siluestribus generibus: he
raclion uocatur. ab alijs aphroton folijs. si procul ituetatur spem passerũ psetan
tibus. radice in summa terre cute. semine spumeo. ex hoc lina splendore tra
hunt estate. Tunditur in pila comitialibus morbis. acetabuli semine in uino albo

Quo sucus herbarum colli
gendus est.

De sopio medicine & uicia

Plinius medicus.

De sopio: & qd melius & remedia eius.

De empratico medicie

De erratico med & na

De heraclion med & eius natã.

Diaconidion medicam

Vomitiones .ti. facit. Medicamentũ qđ diacomidion & asterice uocat̃: utilis
simũ. Fit aũt huius papaueris: aut cuiuscũq; siluris capitibz .CXX. ĩ aque
celestis sestariis tribus: biduo maceratis in eadeq; discoctis. Deinde sicca
to iterũ cum melle decocto ad dimidias ptes uapore tenui addidere dra
gmis. postea dragmas croci senas. hypocistidis thuris. acacie. & passi cretici
sestario. Nec ostentatõe simplex qđe & antiqua illa salubritas papauẽ et

De tymalon qđ et archalion. med.

melle constat. Tertiũ genus est thimalon inetona uocant. alii archalion.
folio leni. folio albo: capite magnitudis fabe. Colligitur uua florente. sic
catur in umbra. semẽ potũ purgat aluũ dimidio acetabulo ĩmulso. Cuiuscũ
q; aũt papauis caput uirde ul sictũ illitũ: epiphoras oclorũ lenit. sopiũ ex
uino meraculo: si protinus det̃: scorpionũ ictibus resistit. aliq hoc tm̃ ni

De portulaca med.

gro tribuũt: si capita el ul folia terant̃. Est & portulaca quã pephlir uocãt
nõ multum satiua efficatior cui memorabiles usus traduñr. Sagitarũ uene
na & serpentiũ emorroidũ & presigrũ restringi pro cibo sũpta: & plagis
imposita extrahi. Item uistlriam pote passo: suco exp̃sso cũ ipã non ẽ. scẽ
cius sili effectu p̃dest. Resistit & aquarũ uitiis. capitis dolori: ulceribusq;
in uino tusa & imposita. Reliqua ulcera commanducata cũ melle sanat.
sic & infantiũ cerebro inponitur: umbelicoq; p̃ciduo. In epiforis uõ oĩum
fronte temporibusq; cũ polenta. sed ipis oclis e lacte & melle. Eadem sic
prodest oculis. foliis tritis cũ corticibus. pustulis cũ polenta: sale & aceto.
Et ulcera oris timoremq; gigiuarũ commanducata cruda sedat. Item dentiũ
dolores. tonsillarũ ulcera sucus decocte qđa adiacẽ p̃dulũ mirre. Nã mo
biles dentes stabilit. commanducata crudltates sedat. uocemq; firmat: et
sitim arcet. Ceruicis dolores cũ galla & lini sẽie & melle pari mẽsura sedat
Mammarũ uitia cũ melle: aut cymolgia creta. Salutaris & suspiriosis sẽie
cũ melle hausto. Stomachũ in acetariis sũpta corrobat. Ardentibus febribus
inponit̃. & alias cũ poleta maducata refrigerat: etiã intestinorũ uomitões
sistit. Dissinterie & uomitis dat̃ ex aceto: ul bibit̃ cũ cumino. tenesmis at
cocta. comicialibus cibo ul potu p̃dest. purgatoibz mlierũ acetabuli mẽsa
in sapa podagris calidis cum sale illita. Et sacro igni. Sucus eius potus: renes
iuuat ac uesicas. uentris aialia pellit. Ad uulnerũ dolores ex oleo cũ poleta
imponit̃. Neruorũ duritias emollit. Metrodorus qui epithoma rezotho
mumeron scripsit purgationibus a partu danda censuit. Venerẽ inhibet.
uenerisq; somnia. pretorii uiri pater hispanie p̃nceps: quẽ scio ppr ĩpetibi
les uue morbos: radicẽ eius filo suspensam ẽ collo gerere: pter q̃ in balneis:
liberatum incõmodo oĩm. Quin etiã inueni apud auctores: caput illitum

De coriandro med

distillatõm toto anno nõ sentire: oculos tñ ebetare putat̃. Coriandrũ inter
siluestria nõ inuenitur. p̃apuũ esse constat stati egyptiũ. Valet cõn serpẽ
tiũ genus unũ quod amphesibenã uocant. potũ impositũq; sanat & alia uul
nera. epinictidas. pustulas. tritum sic & oĩs timores collectionesq; cum

cum melle aut uua passa. panos uõ ex aceto tritũ. Semis grana tria i tertia
nis deuorari iubent aliq ãn attessionẽ. ut pta illinirí iubet fronti. Sũt q
& ante solis ortum ceruicalibus subiai efficaciter putet. Vis magna ad refri
gerandos ardores uiridi. Vlcera quoqȝ que serpunt: sanat cũ melle ut uua
passa. Item testes ambusta carbunculos. aures. Cum lacte mulieris epiphoras ocu
loꝝ. uentris. intestinoꝝ fluctiones. Semen ex aq̃ coctum bibr in coleris cũ ru
ta. pellit animalia interaneoꝝ: cũ mali punici suco & oleo semine potũ. Xeno
crates tradit rẽ mirã si uera est. menstrua cõtineri uno die: si unũ granũ bi
berint fẽie. biduo: si duo: & totidẽ diebȝ quot grana supserint. M. Varro
coriandro subtrito cũ aceto: carnẽ incorruptã estate seruari putat. Atriplex

De atriplice siluestri & satiuo medicine.

& siluẽ est & satiuũ: accusatũ a pithagora: tanq̃ idropicos morbosqȝ regios &
pallorẽ. Coquitur difficillime: ac ne in hortis qdẽ id nasci uiste gcq̃: nisi
languidũ cũpauit. Addidere dionysius & diocles ptimos gigni ex eo morbos.
nec nisi mutata sepius aq̃ coquẽdũ. Stomacho cõtrũ est. lentigines & papulas
gignere. Miror qr in Italia difficulter nasci tradiderũt. Id salamineus
hipocrates uuluaꝝ uitiis id fundi cũ betha. Lycus neapolitanus cõn cãtaridas
bibendũ dedit. panos. furunculos incipientes. Duritias oms ut cocto ut crudo uti
liter illiniri putauit. Item igne sacꝝ cũ melle acetoqȝ nigro. sitr podagris.
Vngues scabros detrahẽ dr sine ulcere. Sunt qui & morbo regio dent semẽ eius
cũ melle. Arterias & tonsillas nitro addito pfricent. aluũ moueant: cocto p
se uel cũ malua: aut lenticula concitatos uomitões. Siluestri capillos tingunt
& sup scripta utuntur medicina. E cõtro i magnis laudibȝ malua ẽ ut qȝ

De Malua medicĩe.

& satiua & siluestris. Duo gñã eoꝝ: amplitudie folii discernuntur. Maiorẽ
greci malopen uocat in satiuis. Alterã ab emoliendo uentrẽ dcam putat ma
lecẽ ẽ siluestribus. Cui grãde foliũ & radices albe. Altera uocat ab excellẽtia
effectus a quibusdã plistolicia. Omẽ soliũ in quo seritur pinguius facit. Hu
ic cõn omes aculeatos ictus efficacior uis: pcipue scorpionũ. uespaꝝ. similiumqȝ
& muris aranei. Quin & trita cũ oleo qrumlibet eaꝝ puncti an: ut tntes
eas nõ feriunt. foliũ impositũ scorpionibȝ torporẽ affert. Valet & cõn phistim
uenena. aculeos omes extrahunt illitẽ. crudẽ cũ aneto potẽ. decoctẽ uõ cũ
radice sua. Leporis marini uenenũ restringunt. & ut qdã dicũt si uomat. De

Contra uniuersos morbos.

eisdem mira & alia traduntur. sed maxĩe si quotidie quis ex qualibet eaꝝ sor
beat ciatũ dimidiũ: oimbȝ morbis caritur. Vlcera manantia in capite sanat
i urina putrefacta: lictenas & ulcera oris cũ melle. Radix decocta: furfures
capitis & dentiũ mobilitates. Eiusqȝ unũ caute tñ radice cta detem q dolet
purgat: donec desinat dolor. Eadem strumas & procidas panos addita ho
minis saliua purgat citra uulnus. Semẽ in uino nigro potũ a pituita & nause
is liberat. Radix mamaꝝ uitiis occurrit adalligata i lana nigra. Tussim i
lacte cocta & sorbitionibus nõ supta quis diebus emẽdat. Stomacho utiles
Sextius Niger dicit olympiades thebanus abortiuas esse cũ adipe anseris. Aliq

purgari feminas foliis earum manus plene mensura in oleo et uino suptis uotique
constat parturientes foliis substratis celerius solui. ptinus a partu reuoca
dum ne uulua sequat. Dant et sucum bibendum pturientibus ieiunis in uino de
cocta emina. Quin et semen tritum adalligant brachio genitale non continen
tium ad ea que uenere nascantur. Et semen uini caulis aspersum curationis feiarum
auiditates augeri ad infinitum Senocrates tradit. Item tres radices iuxta ad alli
gatas. Tenesmo dissintherias utilissime infundi. Et sedis uitiis. ut si foueantur
Melancolicis quoque sucus datur: ciatis ternis tepidus et insanientibus quaternis. De
cocte comitialibus emine suci. hic et calculosis et inflationi et torminibus: aut
opistonico laborantibus tepidus illinitur. et sacris ignibus et ambustis. Decocta in ole
um folia imponuntur. et ad uulnerum impetus cruda cum pane. Sucus decocte ner
uis prodest. et uesice et intestinorum rosionibus. Uuluas et cibo et infusione emol
lit in oleo. Sucus decocte pori meatus suaues facit. Althee in omnibus supradictis
efficatior radix precipue conuulsis ruptisque. Cocta in aqua aluum sistit. ex uino al
bo strumas et procidas et mamarum inflationes et panos. In uino folia decocta
et illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta quamlibet perniciose tussi medentur.
Hipocrathes uulneratis sitientibusque defectu sanguinis: radicis decocte sucum bi
bendum dedit. et ipsam uulneribus cum melle et resina. Item conuulsis luxatis. tume
tibus et musculis. neruis. articulis imposuit. et spasticis. dissinteriacis in uino bi
bendum dedit. Mirum aquam radice ei addita adensari sub diuo atque elactescere
efficatior autem quo recentior. Nec lapatium dissides effectus habet. Est autem et sil
uestre quod alii oxalide uocant: sapore proximum. foliis acutis. colore bete candi
de. radice minima. Nostri uero rumicem. alii lapatium cantherinum ad strumas
cum anxugia efficacissimum. Est et alterum genus fere oxilapaton uocat. Satiuo
idem situs et acutiora folia ac rubriora: non nisi in palustribus nascens. Sunt qui
idrolapaton tradunt in aqua natum. Est et aliud hipolapaton: maius satiuo candi
diusque ac despissius. Siluestria: scorpionum ictibus medentur et ferire prohibet
habentes. Radix aceto decocta: si colatur sucus: dentibus auxiliatur. si uero bibatur
morbo regio. Semen stomacho inextricabilia uitia sanat. Hipolapati radices:
priuatim ungues scabrosos detrahit. dissintericos: semen duabus dragmis in uino
potatum liberat. Oxilapati semine lotum in aqua celesti: sanguinem prodest reiici
entibus. Iniecta acacia lentis magnitudine: prestantissimos pastillos faciunt ex fo
liis et radice addito nitro et ture exiguo. In usu aceto diluunt. Sed satiuum in
epiphoris oculorum: illinunt frontibus. radice therias et lepras curat. In uino uero
decoctam. strumas et parotidas et calculos. pota uino et lienes. illita celiacos
eque et dissintericos et tenesmos. ex eadem que omnia efficacius. Uis lapati et ructus
facit et urinam ciet: et caliginem oculorum discutit. Item pruritum corporis in folia
balnearum additum: aut per se ipsum illitum sine oleo firmat: et commanducata radix
dentes. Eadem decocta cum uino sistit aluum. folia soluunt adiecto sale. Neque ut
omittamus bulapaton: radicis tantum altitudine differens. est et erga dissintericos ef

p neruis. uesica. et intestinis

De althea medicine.

De lapatio medicine.

Oxilapaton.

Idrolapaton.

Bullapaton.

ficacis effectus: potum ex uino. Sinapis cuius in satiuis tria gn̄a diximus: pithagoras principatū tire ex his quoꝝ sublime uis feratur: iudicauit. qm̄ nō aliud magis in nares & cerebꝝ penetret. Ad serpentiū ictus & scorpionū tritū cum aceto illinitur. fungoꝝ uenena discutit. Cōn pituitā tenet̄ i ore donec liquescat. aut gargarizatur cū aqua mulsa. Ad dentiū dolores mandit̄. ad uuā gargarizatur cū aceto & melle stomacho utilissimū cōn oīa uitia pulmonibusqꝫ. excreationes faciles facit in cibo suptū. Datur suspiriosis. Et comitialibus tepidū cū suco cucumeꝝ. Sensus atqꝫ caput sternutamentis purgat. & mollit. & aluū purgat. Menstrua & urinā ciet. & idropicis imponitur cū fico & cumino tusum ternis ptibꝫ comitiali morbo. & uuluaꝝ couersionem excitat odore aceto mixto. Itē letargicos adicit̃ tardilon. ē aūt hoc semen ex sese. & si uehementior somnus letargicos pmat: cruribꝫ aūt & capiti illinitur cū fico & aceto. Veteres dolores thoracis. luboꝝ. coxendicū: in quacūqꝫ pte ex alto corporis uitiā extrahenda sūt: illitū caustica ui. Emendat pustulas faciendo ad magnā duritiā: sine fico īpositū. ut si uehementior ustio tēeatur p duplices pannos. Vritur & ad alopicias colubri: capsoras. lepras. tiriacis. letamcos. epistomitos. Inungunt quoqꝫ scabras genas. aut cū gallica: inter oclos cū melle sucoqꝫ tribus modus exprimit̄ in fictili: calefacitqꝫ in eo sole modice. Exit & cauliculo sucus lacteus ei: necui ita qūū indurrit. Dentiū dolori medet̄. Semē ac radix qūū immaduere musto conterūt̄ manus plene. mensura sorbent̄ ad firmandas fauces. stomachū oclos. caput. sensusqꝫ omes. mulieꝝ etiā lassitudines saluberrimo gn̄e medicꝫ. Calculos quoqꝫ discutit potu ex aceto. Illinitur & liuoribus sugillatisqꝫ cū melle & adipe anserino. aut cera cypria. Fit & oleū ex eo semine madefcō in oleo expssoqꝫ quo unguitur ad neruoꝝ rigores. lumboꝝ qꝫ & coxendicū pfrictiones. Sinapis natura effectusqꝫ eosdē tire tradit̃ idarga inter siluas: tacta in cortice calamoꝝ sub ipā coma nascens. Marubiū pleriqꝫ inter pmas herbas commendauē que greci parrison uocant. alii lenostrophon. nonnulli philopede aut philocares. Notius quoqꝫ iudicandū sit. Huius folia semenqꝫ contrita prosunt cōn serpentes. pectoꝝ & lateris dolores. tussim ueterē & his q̄ sanguinē reiciunt: eximie utile. Scopis eius papanico aqua decoctis: ut asperitas sua mitigetur. Imponitur strumis cū adipe. Sunt qui uiridis semē q̄tum duobus digitis capiant cum farris pugillo decoctum: addito exiguo olei & salis. sorberi ieiunis ad tussim iubeant. Aliī nihil compant in eidē cā marrubii & feniculi sucis ad sextarios ternis expssos. decoctiqꝫ ad sextarios duos: sic cocleāū mēsura in die sorbeat̃ in aqua ciato. & uirilui uiciis tusū cū melle mire prodest. Lichenas purgat ex aceto. ruptis. conuulsis: passias neruis salutare potū. Aluū soluit cū sale & aceto. Et menstrua & secūdinas mulieꝝ arida farina cū melle. Ad tussim siccā efficacissima ē. Item ad carcinomas & pterugia. Sucus uō articulis & naribus & morbo regio minuendeqꝫ bili cū melle prodest. Item

De Sinapi tribus gn̄ibꝫ et medicinis.

p stomacho eximie utile.

De Marubio medicine.

contra uenena inter pauca potens. Ipsa herba stomachum et excreationes pec
toris purgat. Cum nitro et melle urinam ciet. Cauenda tamen exulceratae uesicae
et renum uitiis. Dicitur sucus claritatem oculorum adiuuare. Castor marrubii duo genera
facit uel tradit. Nigrum et quod magis probat candidum. In ouum inane sucum ad
ditis ipsius oui infundet melle equis portionibus tepefactum: uomicas rum
pere. purgare. persanare promittens. Illinit etiam uulneribus ac arefactum tusum cum
axungia ueteri. Serpillum a serpendo putant dictum. quod in siluestri maxime euenit in pe

De Serpillo medicinae.

tris maxime. Satiuum uero serpit. sed ad palmi latitudinem increscit. pinguis et
uolitarium: et candidioribus foliis et ramis. Aduersus serpentes efficax maxime
centharin et scolopendras terrestres ac marinas et scorpiones decoctis ex ui
no ramis foliisque fugat. et odore comminus si uratur et contra marinorum uenena pre
cipue ualet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur temporibus ac fron
ti cum rosaceo. Item freneticis. letargicis contra tormina et urinae difficultatem. an
ginas. uomitiones. drachmis quatuor ex aqua bibitur. Ad iocinerum desiderium folia
obolis .IIII. dantur. Ad lienem ex aceto. ad cruentas excreationes teritur in cia
tis duobus aceti et mellis. Sisimbrium siluestre a quibusdam timbreum appellatum:

De Sisimbrio medicinae.

pedali non plus altitudine. Quod in riguis nascitur simile nasturtio est. utrumque ef
ficax aduersus aculeata animalia: ut sunt scabrones et similia. Quod in sicco ortum
est inseritur coronis angustiore folio. sed ad capitis dolorem. item epiphoras.
alii panem addunt. alii per se decoquunt in uino. Sanat et epinictidas: cutisque ui
tia in facie mulierum: inter quartum diem noctibus impositum diebusque detractum.
Vomitiones. singultus. tormina. stomacho dissolutiones cohibet. siue in cibo sump
tum: siue in suco potatum. Non edendum grauidis nisi mortuo conceptu. quippe
et impositum eicit. Mouet urinam cum uino potum. Siluestre et calculos. Quos uigi
lare opus sit: infusum capiti cum aceto. Lini semen cum aliis quidem in usu est: et per se

De Lini semine med.

mulierum cutis uitia emendat in facie. oculorum aciem suco adiuuat. epiphoras cum thu
re et aqua aut commixta uino. Sedat parotidas cum melle: aut adipe: aut cera.
stomachi solutiones inspersum. polente modo anginas: in aqua et oleo decoctum:
et cum aneso illinitum. torretur ut aluum sistat. Celiacis et dissintericis imponitur
ex aceto. Ad iocineris dolores estur cum uua passa. Ad ptisim utilissime sterie
fiunt et ligmata. Musculorum. neruorum. articulorum. ceruicum duritias. cerebri me
branas mitigat farina seminis nitro aut sale aut cinere additis. Eadem cum fico
et eadem concoquit ac maturat. Cum radice uero cucumeris siluestri: extrahit quae
cumque corpori inheret. Sic et fracta ossa. Serpere ulcera in uino decocta prohibet.
eruptiones pituitae cum melle emendat. Vngues scabros cum pari modo nasturtiique:
testium uitia et ramices cum ressina et mirra. et canena ex aqua. Stomachi dolo
res cum fenogreco sextariis utrinque decoctis in aqua mulsa. Intestinorum et thora
cis perniciosa uitia. clistere in oleo et melle. Blitum iners uidetur ac sine sapo

De blyto medicinae.

re: aut acrimonia ulla unde conuicium feminis apud menandrum faciunt mariti. Sto
macho inutile est: uentrem adeo turbat ut colare faciat quosquis. Dicitur tamen ad

uersus scorpiones potū e uino prodesse clauis pedū. Illiniri ite lienibꝫ et
tempoꝝ dolori ex oleo: hipocrates menstrua sisti eo cibo putat. Meon in ita
lia non nisi a medicis seritur: & his admodū paucis. Duo gnā eius. Nobilius
ataxmanticū uocant. Illi tanq̄ ab athamante inuentū. Hi qm laudatissi
mū in athemate repiatur: foliis aneso site: & caule aliqn bipedali: radici
bus mltis oblīs nigris. quibusda altissimis. minus rufum q̄ illud alteꝝ. cit
urinā in aqua potū. radice trita ut decocta inflationes stomachi mire se
dat siue discutit. It tormina & uesice uitia. uuluaꝝqꝫ articlis cū melle
infantibus cū apio illitū. imo uentri urinas mouet. Feniculū nobili
tauere serpentes gustatu: ut diximus: senectam exuendo. oculoꝝqꝫ aciē
suco eius reficiendo. Unde intellectum est homīꝫ quoqꝫ caligine p̄apue eo
releuari. Colligitur hoc caule turgescente. in sole siccat̄: iungitqꝫ ex mel
le. Ubiqꝫ hoc est laudatissimū. In hiberia e lacrimis fit: & ex seīe recē
ti. Fit & ex radicibus prima germinacōe incisis. Est & in hoc gnē & sil
uestre quod alii hipomaraton. alii miseneū uocant: foliis maioribus: gu
stu acriore: procerius brachiali crassitudīe. radice candida. Nascit̄ in ca
lidis: sed saxosis. Diocles & aliud hipomaratri genus tradidit: longo et
angusto folio: semine coriandri. Medicine in satiuo ad scorpionū ictus
& serpentū: semine ī uino poto. Sucus & auribus instillatus: uermiculos ī
his necat. id ipm condimētis ppē omnibus inseritur. Oxiporis etiā aptissīe
qui & panis crustis subditur. Semen: stomachū dissolutū astringit. ut in fe
bribus sumptū. Nauseam ex aqua tritū sedat. pulmonibus & iocineribus
laudatissimū. Uentre sistit quā modice sumitur. urinā excitat. ad tormina
decoctum. lactis defectum potū mamas replet. Radix cū ptisana sumpta
renes purgat: siue decocto suco: siue seīe sumpto pdest. & hidropicis radix
ex uino cocta. It conuulsis. Illiniuntur folia tumoribus: ardētes ex aceto cal
culos uesice pellunt. Geniture abūdantia cū modo haustū facit. Ueredis
amicissimū: siue ad fouendū: radice cū uino decocta: siue contrita ī oleo
illitū. Multi & sugillatis cū cera liniunt. & radicem in suco: ut radice cum
melle: contra canis morsum utuntur. & cōtra multipede ex uino. Hipomarato
ad oīa uehementius. Calculos p̄ptipue pellit. prodest uesice cū uino le
ni & menstruis feminaꝝ. Efficatius in eo semē q̄ radix. Modus utrīqꝫ
qd duobus digitis trito additur ī potione. Petriclius qui opia scpsit. et
michon. quinzato numenas: aduersus serpentes nihil hipomatro efficaci
putauere. Sane & nicander nō in nouissimis posuit. Canabis in siluis pmū
nata est: nigriore folio & aspior. Semen eius extinguere genitura uiriꝫ e.
uiroꝝ dr. Sucus ex eo uermiculos aurium: & quodcūqꝫ animal intrauerit
eicit. sed cum dolore capitis. tantaqꝫ uis ei est: ut aq̄ infusa coagulare eā
dicat̄. & ido iumentoꝝ aluo succurrit pota in aqua. Radix contractos articu
los emollit in aq̄ cocta. Item podagras & siles impetus. ambustis cruda illinit̄.

De myon gn̄ibus & med.

De feniculo satiuo & sil uestri medicine.

De hipomaratron med.

de hipomarato

De Canabi medicine.

De ferula medicine.

sed saepius mutet prius q̃ arescat. Ferula semen aneto simile habet. que ab
uno caule diuiditur cacumine femina putat. Caules eduntur decocti: com
mendant q3 amurca: ac melle stomacho utiles. Sin plures sumpti: capitis do
lores faciunt. Radix denarii pondere i uini ciatis duobus bibitur aduersus
serpentes: & ipsa radix imponit. Sic & torminibus medetur. ex oleo aut &
aceto contra sudores inditos: uel in febribus proficit. Sucus ferule aluu sol
uit: fabe magnitudine deuoratus. e uiridi medulla uuluu utile est & ad
omnia eius uitia. Ad sanguine sistendu x. grana seis bibuntur: i uino trita
uel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandu putat: lima iiii. VI. VII.
lingule mensura. Natura ferular murenis infestissima e. Tacte siqde
ea moriuntur. Castor radicis suci & oculor claritati conferre multu pu
tauit. & de carduor satu inter hortensia diximus. quappr & medicinam

De carduis medicine.

ex his non differamus. Siluestriu gnã sunt duo. Unu fruticosius a terra
statim: alter unicaule crassius. Utriq3 folia pauca spinosa muricatis ca
cuminibus. sed alter florem purpureu mittit inter medios aculeos celeriter
canescentem & abeunte cu aura. Scolimon graeci uocant. hic ant̃q floreat
contusus atq3 expssus dicto suco illito allopecias replet. Radix cuiusq3 ex
aqua decocta potionibus: sitim facere narratur. stomachu corroborat. et
uuluis si credimus etiã conferre aliquid tradit. ut mares gignantur. Ita & che
reas atheniensis scripsit eglacies qui circa carduos diligentissimus uidetur
Mastecthe carduis odore comendo oris & distensum ab hortensis. Unam

Confectio tyriacae compositione medicaminis antiochi regis.

compositionem ex his clarissimã subtexemus aduersus uenenata aialia: i
cisam lapide uersibus: in limine dei aesculapii. Serpilli duu denarior pon
dus: opopanatis & milii tandem singulor: trifolii pondus denarii. aneti & fe
niculi seminis & anisi & apii duu denarior semi & singulis omnibz erui fari
ne. xii. hec tusa cribrataq3 uinu q̃tum possit excellenti digeruntur i pastil
los uictoriati pondere ex his singulis dant ex uini mixti ciatis ternis. Hac ty
riaca magnus rex antiochus aduersus omnia uenenata usus traditur.

C. plinii Secundi Nouocomensis Naturalis historie Liber
xxi. de floribus & coronis. & iterum de apibus & cera incipit.

IN·HORTIS·SERI
& coronamenta Cato iussit: inenarrabili
flor; maxime subtilitate. quam nulli potest
facilius esse loqui: q rer; nature pingere.
lasciuienti presertim: & in magno gaudio
fertilitatis: tam uarie uiuenti. Quippe
reliqua usus: alimentiq; gratia genuit: ideoq;
secula annosq; tribuit his. flores uero: odo
resq; de die in diem gignit. Magna autem: pa
lam est: admonitione hominum: que spectatis
sime floreant celerrime marcescere. Sed ne
pictura quidem sufficiente imagini color; red
dende: mixturar; q; uarietati: siue alter
ni atq; multiplices inter se nectantur. siue
priuatis gener; funiculis in orbem: in obliquum:
in ambitum queda corone per coronas currunt. Tenuioribus utebantur anti
qui strophiolos appellantes: unde nata strophiola. quin & uocabulum ipsum tarde
inde communicatum est inter sacra & bellicos honores: coronis nomen suum uindica
tibus. Quom uero de floribus fierent serta: a serendo seriue appellabantur. quod
apud grecos quoq; non adeo antiquitus placuit. Arbor; ii ramis coronari in
sacris certaminibus mos erat primum. postea uarietate ceptum: mixtura uerti co
lores: florumq; inuicem odore. caloresq; accendere sicyon ex ingenio pausiai
pictoris: atq; glycerie coronarie dilecte admodum: illic quom opera ei picture
imitaretur: adinuenit. Et illa prouocans uariaret: essetq; certamen artis
ac nature: quales etiam nunc extant artificis illius tabelle. Atq; in primis appellata
stephane plocos qua pinxit ipsum. Idq; factum est post olympiade centesimam.
Sic coronis e floribus receptis: paulo mox subiere que uocantur egyptie. ac de
inde hiberne quom terra flores negat: rameto e cornibus tincto. paulatimq;
& rome subtexit appellato corollis inter initia propter gracilitatem nominatis: mox
& corolariis. post quam: e lamina aurea tenui ex ea inaurata: aut inargen
tata dabantur. Crassus diues: primus argento auroq; folia imitatus lu
dis suis coronas dedit. Accesserunt quoq; & lemnisci: quos addici ipsar; corona
rum honos erat: propter etruscas quibus iungi nisi aurei non debebant. puri diu fuere
hi. primus instituit celare eas. p. claudius pulcher. bracteasq; etiam philire
dedit. Semper tamen auctoritas uel ludibrio quesitor; fuit. Nanq; ad certamina
in tyrcum per ludos & ipsi descendebant. & seruos suos quosq; mittebat. Inde illa
xii. tab. lex. Qui coronam parit: ipse pecuniaue eius: uirtutisue arguetur.
quam serui equitesue meruissent. Pecuniam parta legem dici neo dubitatum.
Quis ergo honos ut ipsi mortuo: parentibusq; eius: dum intus positus esset: forisue

De mira flor; uari etate.

Tota rer; natura umbra est.

De strophiola serto.

qui primum flores misce coeperit.

qui primum corona inuenta uel appellata. & quare.

Quis primum corona foliis aureis & argenteis dedit

XII. TAB.

De honore coronar; ap antiquos.

Seuere sed iuste qde

ferretur: sine fraude esset imposita. Alia in usu prinsaio. ne ludi quide erant.
ingensq; & hius seueritas. L. fuluius argentarius: bello punico secundo coro
na rosacea interdiu pergula sua in forum prospexisse dictus: & auctore senatus
in carcerem abductus: non ante fine belli emissus est. P. mutianus cum dempta
marsie corona e floribus capiti suo iposuisset: atq; ob id duci eum in uincla tri
umuiri iussissent. appellauit tribunus pl. Nec intercessere illi aliter q athe
nis ubi comessabundi iuuenes ante meridie conuentus: sapientum quoq; doctrine
frequetabat. Apud nos exemplum licentie huius no est aliud q filia diui augusti
cuius luxuria noctibus coronatum marsiam litte illius describunt. Florum quide

De sapionis dco Suario honore.

pplus ro. honorem scipioni tm adhibuit. Suanio cognomiabat ppr similitudinem sua
rii cuiusda negociatoris. ob id erat in tribunatu plebe admodu gratus: digni
q; africanorum familia. Nec erat de ibonis funeribus impensa. Asses ergo con
tulit pplus: ac funus elocauit: quaq; parte ferebat: flores e prospectu omi

De pactilibz coronis.

sparsit. Etiam tunc corone deorum honos erant & larum publicorum priuatorumq;
ac sepulchrorum & manium. summaq; auctoritas pactili corone. Sutiles aliorum
satris inuenimus sollenes coenas transire deinde ad rosalia. Eo luxuria pro
cessit: ut no esset gratia nisi mero folio subtiles. mox petitis ab india & ultra
indos. Lautissimum quippe hr e nardi folio eas dari aut ueste serica. uersi colo
ris. Vnguentis madida hunc ht nouissime exitum: luxuriaq; feminarum. & apud
grecos quide de coronis priuati scripsere musteus atq; callimachus medici. q
nocerent capiti. qm in hoc e aliqua ualetudis portio i potu. atq; hylaritate p

De cleopatre regi nae facto.

cipue in: subripiente fallaciter solertia. Nanq; scelerata cleopatra: appa
ratu belli actiaci: gratificationem ipius regine antonio timente: nec nisi p
gustatos cibos sumente: fertur ab ore eius luxisse extremis corone floribus
ueneno illitis: ipsaq; capiti imposita. mox pcedente hylaritate iuitauit an
tonium: ut coronas biberent. quis istas timeret insidias. ergo cu sceptro i cy
phum: incipienti haurire opposita manu. En ego sum inquit illa care antoni:
qua tu noua pgustantium diligentia caues. Ideo mihi si possim sine te biber
occasio & ratio adest. Inductam in custodia biber iussit ilico expirantem.

De coronis extra supradctos scripsit theophrastus apud grecos. ex nostris aute
inscripsere aliqui libros antilogicon. Flores uo prosequutus e neo: que ego
inueniam. Nec nos nunc si licet coronas nectemus. id n. friuolum est. Sed de
floribus que uidebant digna memorabimus. paucissima gna nostri coro

De Rosa i coronis.

namentorum inter hortensia nouere. ac pene uiolas rosasq; tm. Rosa nasci
tur spina uerius q frutice: in rubo quoq; pueniens. Illic etia iucundi odoris
quis angusti. Germinat ois primo inclusa granoso cortice. Quo mox intume
scente: & in uirides alabastros fastigato: paulatim rubescens dehiscat. ac sese
pandit in calices medios. instanti complexa luteos apices. Vsus eius in corois
ppe minimus est. Oleo maceratur. Idq; iam a troianis temporibus homero teste.
Praeterea in ungueta transit ut diximus: pse medicas artes emplastris atq;

collyriis imponitur mordaci subtilitate mensura etiam deliciis et iungendis minime noxia contra. Genera eius nostri fecere celeberrima praenestinam et campanam.

De generibus rosarum

Addidere alii mylesiam: cui sit ardentissimus color: non excedentis duodena folia. proximam ei trachinam minus rubentem. mox albam dictam viliore: albicantibus foliis. Vtilissimam vero pluribus. vel minutissimis spineam. Differunt enim multitudine foliorum. asperitate leviore. colore. odore. paucissima quina folia ac deinde numerosiora cum sit genus eius quam centofolia vocant quod est in campania italiae. graeciae vero circa philippos. sed ibi non suae terrae proventu. pangeus namque mons in vicino fere est numerosis foliis ac parvis. Vnde accolae transferentes conserunt. ipsaque plantatione proficit. Non autem talis odoratissima est. nec cui latissimum maximumve folium breviusque. Indicium est odoris scabritia corticis. Caepio tyb. caes. principatu negavit: centifoliam in coronas addi: praeter quam extremos: velut ad cardines. nec odore. nec specie probabilis est. et quae graeca appellatur a nostris: a graecis lichinis: non nisi in humidis locis proveniens. nec umquam excedens quinque folia: violaeque magnitudine: odore nullo. Est et alia graecula appellata convolutis foliorum panniculis: nec dehiscens: nisi manu coacta: semper nascenti similis: latissimis foliis. Alia funditur e caule malvaceo: folia oleae habens. aceton vocant. Atque inter has media magnitudine autumnalis quoque coroneola appellatur. Omnes sine odore praeter coroneolam in rubo natam: tot modis adulteratur ex aliis. Verum quoque plerumque solum praevalet. Cyrenis odoratissima est. ideoque ibi unguentum pulcherrimum. Carthagine hispaniaeque hieme tota praecox. Refert et caeli tepiditas. quibusdam enim annis minus odorata provenit. praeterea magis siccis omnibus siccis quam humidis odoratior.

Rosa ubi seratur.

Seri nec pinguibus vult. neque argillosis locis. nec riguis contenta ruribus propriique ruderatum agrum amat. Praecox campana est. sera mylesia. Novissime tamen desinit praenestina. Foditur altius quam fruges: levius quam vites. Tardissime proveniunt semine quod in ipso cortice est. sub ipso flore optimum lanugine. Ob id potius caule conciso inseritur: et ocellis radicis ut arundo. Unum genus inseritur pallidae spinosae: longissimis virgis. quinque foliae quae graecis altera est. Omnis autem recisione atque ustione proficit. translatione quoque: ut vitis optime. ocissimeque provenit: surculis quaternum digitorum longitudine aut ampliore: post vergiliarum occasum sata. deinde per favonium translata pedalibus intervallis crebro circumfossa. Qui praecocem faciunt: pedali circa radicem scrobe aqua calida infundunt germinare incipiente calice.

De Lilio genera tria

Lilium rosae nobilitate proximum est: et quadam cognatione unguenti oleique quod lilion appellatur. et impositum etiam maxime rosas medio decet proventu earum incipiens. nec ullis florum excelsitas maior: interdum cubitorum trium: languido semper collo et non sufficiente capitis oneri. Candor eius eximius. foris striatis: et ab angustiis in latitudinem paulatim sese laxantis. effigie calathi resupinis per ambitum labris: tenuique filo et semine stantibus in medio crocis. Ita odor colorque duplex: ut alius calicis. et alius staminis differentia angusta. In unguenti vero oleique usu et folia non spernuntur. Est flos non dissimilis

De flore quem convolvolum vocant.

illi in herba quę conuoluolũ uocant: nascens p frutecta: nullo odore: nec cro
cis intus candorẽ tñ referens: ac ueluti rudimentũ nãe: lilia facẽ codiscẽtis.

Candida lilia.

Alba lilia iisdem oibus modis seruntur quibz rosa: & hoc aptius lacrima sua & hi
poselinum. Nihilqz est fecundius una radice: quinquegenos sepe emittete bul

Liliũ rubẽs.

bos. Est & rubens liliũ: qd greci crino uocant. alii florem eius cynorhodon.
Laudatissimũ in antiochia: ac laoditia syrię. mox in phaselide. Quartũ locũ
obtinet in italia nascens. Sunt & purpurea lilia aliqñ gemino caule: carnosio

Liliũ nartissum.

re tñ radice: maiorisqz bulbi. sed unius. Narcissum uocant: huĩ alterũ genus
flore candido calice purpureo. Drĩa & liliis est & hec. q̃ nartissis in radice
folia insunt: probatissimus in lycie montibus. Tertio gnĩ cetẽa eadẽ: calix her

De rõne lilia inseredi

baceus. oĩs serotini. post arcturũ eñ florent: ac p equnoctiũ autũni. Inueta
est in his & rõ inserendi: monstrificis hoĩz ingeniis. Colligunt naniqz mse
iulio scapi arescentes: liliaqz suspenduntur in fumo. Deinde nudantibus
se nodulis: in fece nigri uini uel greci mense martio macerantr: ut colorem in
accipiant. atqz ita in scrobiculis serũtur eminis fecis circũfusis. Sic fiũt pur

De uiolis & gñibz earũ

purea lilia. mirũqz ita tingi aliquid: ut nascatur infectum. Violis honos
pximus: earũqz pla gña. purpureę. luteę. albę. plantis omnes ut olus satis.
Ex his uõ quę sponte apricis & macris locis pueniũt purpureę. latiore folio:
statim a radice carnosa exeunt. soleqz greco nõie a ceteris discernitur ap
pellate. Ita & ab his iacinctina uestis sanctius. Maxĩa auctas luteis. Gñã his
tusculana & q̃ marina appellatur. folio aliqñto latiore. sed minus odorato. In
totũ uõ sine odore: minutoqz folio calatiana: munus autũni. cetẽ ueris. Pro

De achalta uiola

xima ei achalta ẽ concolori amplitudĩe uincit uiõ foliorũ. marinã quinque
folia nõ excedente. eadẽ odore supatur. ẽ .n. grauis achalta. Non leuior

Scopa regia
Bacchar

ei: quã scopam regiã appellant. qq̃ folia ei olẽant: nõ flores. Bachar q̃qz
radicis tñ odoratę, ẽ a quibusdã nardũ rusticũ appellatum. Vngueta ex ea ra
dice fieri solita apud antiquos aristophanes priscę comedię poeta testis ẽ. Vñ
quidã errore falso barbaricam eã appellant. Odor ei est cinamomo pximus.

Combretũ uiola.

Gracili solo: nec humido puenit. Silimum & combretũ appellatr: foliorũ exilita
te usqz in fila extenuata: & procerius q̃ bachar: nardu rusticũ appellauere.

De floribz antiquis.
uz. asaron & aliis.

Est .n. alia herba sic cognoiata quã greci asaron uocant: cui spem figuraqz dixi
mus ĩ nardi gñibus. qñ imo asaron inuenio uocitari. qm in coronas nõ addatr.

De Croto siluestri.

Crocum siluestre optimũ serẽ in italia. minime expedita scripta usqz singta a
reis decoquentibus. Seritur radicis bulbo satiuũ latius maiusqz & nitidiusqz.
sed ubiqz leuius degenerans. sed ubiqz nec fecundũ etiã cyrenis ubi sp flores
laudatissimi. prima nobilitas cilicio croco. & ibi in corio mõte. Deinde licio mõ
te olympo. mox centaripinos sicilie. Aliqui thereo secundũ locũ dedere. Ad

Idonea boni croci pbatio.

ulteratur nihil eqz. sinceris probatio. Imposita manu crepitat ueluti fragile.
humidum .n. qd euenit adulterationes edit. Altera pbatio si manu prolata ad
ora leniter faciẽ oculosqz mordeat. Est p se genus satiui blandissimũ uulgo

qui sit mediocre: dialeucon uocant. Contra cyrenaico uiciũ: qđ om̃i croco ni
grius est. et celerrime marcescit. Optimũ ubiq3 qđ pinguissimũ et breuib3
capillis. pessimũ uõ est qđ sitim redolet. Mutianus auctor ẽ in Lycia ãno
vii. aut viii. transferri in locũ subactum: atq3 ita degenerans renouari.
Vsus eius in coronis nusq̃: herba .n. ẽ folio angusto: pene in capillametis modũ.
sed uino mire congruit. pcipue dulci tritum ad theatra replenda. Floret
uirgiliar occasu. paucis diebus folio qui florem expellit. uiret bruma: et
colligit siccat umbra melius. Etiam hiberna cariosa: et illi radix uiuatior
q̃ ceteris. Gaudet calcari et atteri pede quo melius puenit. ideo iuxta semi
tas ac fontes letissimũ. Troianis temporibus ia erat honos. et hos certe flo
res homerus tres laudat lothon. crocon. hiacinthum. Omniũ aũt odoramen
tor: atq3 adeo herbar dr̃ia ẽ in colore et odore et suco. Odorato: sapor raro
ulli non amarus. Ecõtrario dulcia raro odorata. Itaq3 et uina odoratiora must
tis: et siluestria magis om̃a satiuis. Quorũdam odor suauior ẽ longinquo
propius admotus ebetatur: ut uiole. Rosa recens a longinquo olet. sicca
propius. Om̃s aũt uerno tpre acrior et matutinis. Quicqđ ad meridianas
horas die uergit: ebetat̃. Nouella quo uetustis minus odorata. acerrim̃
tñ odor om̃ium et ẽ media. Rosa et crocũ odoratiora quũ serenis dieb3 legũt̃.
et om̃a in calidis magis q̃ in frigidis. In aegypto tñ minime odorati flores:
quia nebulosus et rosadus aer ẽ a nilo flumine. Quorũda suauitati gra
uitas inest. Quedam dum uirent nõ olent ppr odorem nimiũ: ut buceros qđ
est fenũ grecũ. Aquatis odor nõ om̃ium sine suco ẽ: ut uiole. rose. croco. q̃
uõ ex aquatis suco carent: eor om̃i3 odor grauis: ut in lilio utriusq3 gñis.
Abrotani et amaraci graues sunt odores. Quorũdã flos tm̃ iucundus: reliq
ptes ignaue. ut uiole ac rose. Hortensiũ odoratissima q̃ sicca: ut ruta me
ta. apiũ. et q̃ in siccis nascuntur. Queda uetustate odoratiora: ut cotonea:
eadeq3 decerpta q̃ in suis radicib3. Queda nõ nisi defracta: aut ex attritu
olent. Alia nõ nisi detracto cortice. Quedã uõ nõ nisi usta: sicut thura:
mirreq3. Flores triti om̃s amariores: q̃ intacti. Aliqua arida diutius
odorem continent: ut mellilothos. Quedam loci ipm odoratiorem faciut
ut Iris: et arborem totã cuiuscũq3 radicis attigit. Hesperis noctu magis
odoret olet. inde noĩe inuento. Animaliũ nullũ odoratũ: nisi si de pan
theris: q̃q̃ dcm̃ est: si credimus. Illa quoq3 nõ omitteda dr̃ia est. et odora
tor multa nihil attinere ad coronameta: ut irim atq3 saliucam: q̃q̃ no
bilissimi sit odoris utraq3. Sed iris radice tñ comedat̃: unguentis dũt me
dicine nascens. laudatissima in yllyrico. et ibi quoq3 nõ in maritimis. sed
in siluestribus drilonis et narone pxima i macedonia. longissima hec
et candicans. Ex illis tertiũ loci ht africana aplissima inter om̃s: gustuq3
amarissima. Illyrica quoq3 duor gener ẽ. Raphanitis a similitudie q̃ et
mollior. Rizotomos subrusa optima: q̃ sternutamta tactu mouet.

De odoramentor. diuersitate.

Quae et qualiter sint odorifera.

De Iride flore.

De radice Iris.

fenum

Caulem hēt cubitalem & rectum: floret diuersi coloris spetie sicut arc' cele
stis. Vnde & nomē inuēbat. Et pisydica & fossuri: tribus an mensibꝫ mul
sa aqua circumfusa: hac ueluti placamēto terrę blandiutur: circūscrīpta
mucrone: gladioue triplici. & qui legerit eam: ptinus in caelū attollūt.
Natura ē feruēs tractataqꝫ pustulas ambusti mō facit. pręcipit ante oīa ut
casti legant. Teremides non sicca mō. uer& & in terra celerrime sentit. Op
timū antea irinū leucade elide ferebant. iampridē. n. seritur & nūc ē
pamphilia. sed cilicū maxīe laudat' atqꝫ septentrionat.

De Saliunca & ei nā.

Saliūca qdē fo
liosa est. sed breuis: & quę necti nō possit. radici nūosę coheret. herba
uerius q̄ flos: densa ueluti manu pssa: breuiterqꝫ cespes sui gnīs. panonia
hanc gignit & norici: alpiūqꝫ aprica urbiū e poricta: tantę suauitatis: ut
metallū esse coepit. Vestibus interponi eā gratissimū.

Polion & eius nā.

Sic & apud grecos
polion: herbam inclitam musaei & hesiodi laudibus: ad omnia utilem pre
dicat. Vnū supqꝫ cetera ad famā etiā dignitatis: prorsusqꝫ mirā: si modo
ut tradūt folia eius mane candida. meridie purpurea: sole occidēte ceru
lea aspiciuntur. Duo gnā eius. Campestre maius: & siluēre qd minꝰ est. Q'
dam theutrion uocant: folia canis hois silia: a radice ptinus nūquā pal
mo altiora. Et de odoratis floribus satis dcm: in qbus unguenta uicisse na
turā gaudent.

De uestiū emulacōe cū floribus.

Luxuria uestibus quoqꝫ prouocauit eos flores q colore
commendantur. Hos animaduerto tres eē pncipales. Vnū in coco. qd rosis mi
cat: gratius nihil tradit' aspectu: & in purpuras tyrias dybapasqꝫ: aut la
conicas. Aliū amethystion qd uiola: & ipē in purpureū quemqꝫ hiacintinū
appellauimus. Genera. n. tractamus: in spēs multas sese spergentia. Terti
est qui pprie conchilii intelligit' multis modis. Vnus in heliotropio: & in ali
quo ex his plerūqꝫ saturatior. Alius ī malua ad purpurā inclinans. ali
in uiola serotina conchilior& uegetissima. paria nō componuntur & nā atqꝫ
luxuria depugnātia. Lutei uideo honorē antiqssimū ī nuptialibꝫ flam
meis totū feminis concessum: & fortassis ideo nō nūari inter pncipales: hoc
est cōes maribus ac feminis. qm societas pncipatū dedit

De amarantho et natura eius.

Amaranto: nō du
bie uincit. Est aūt spica purpurea: uerius q̄ flos aliquis: & ipē sine odo
re. Mir& in eo gaudere decerpi: & letius renasci. puenit augusto mēse: du
rat in autumnum. Alexandrino palma: qui decerptus asseruat'. mireqꝫ
postq̄ defecere cuncti flores: madefactus aqua reuiuiscit: & hibnas coronas
facit. Sūma nā ei in noīe est appellatio. qm nō marcessit. In noīe ē et
colos. stem holocrisis. Omnes aūt hi flores nō fuere ī usu. alexandri mag'
aetate. qm proximi a morte eius auctores siluere de illis: quo mānifestum
est postea placuisse. A grecis tamē repertos quis dubitet'. Nō aliter italia
usurpante noīa illor&. At hercule petilio: ipa nōm imposuit autūnali circa
uepres nascenti: & tm̄ colore commendat: q̄tum ue rosę siluestri. Folia pua
gna. mirūqꝫ in eo flore infecti cacumine. & nodis intorto folia nasci.

De crysocomia.

De honore coronaꝝ.

paruo calice: ac uersicoloris: luteū semen includente. Aliū & debellio pas tillicantibus quinquagenis qnis barbulis coronatur. Pratenses hi flores ac sine usu: & ideo pleriq3 sine noib3. Crysocome siue crysitis nō ħt latinā appellacōm: palmi altitudis est comantibus colore auri corimb's radice nigra. ex halistero dulci: in petrosis opacisq3 nascens. Et fere pactis coloꝝ celebrimis: transeat rō ad eas coronas que uarietate sola pla cent. Duo eaꝝ gnā. qn alie flore constant: alie folio. flore esse dixiꝫ genistas. nanq3 & his decerpitur luteus. Item rhododem tromtem zizi pa q & cappadocia uocant. his odoratus sitisq3 oleaꝝ floribus. In uepribꝫ nascit cyclaminū: de quo pta alias. flos eius colosinus in coronas admittit

De cyclamino.

Folia in coronamentū. Miliacis & hedere corone q3 eaꝝ optinet prīci patū: de quibꝫ in frutica loco abunde diximus. Sunt & alia gnā noibus grecis indicanda: qa nrīs maiore ex pte his nomē dare defuit cura. & pleriq3 eoꝝ in exteris terris nascunt. Nobis tn̄ consectata: qm de nā ser mo est: non de italia. Ergo in coronamēta folio uenere: melotꝝ. spicea.

De Melotro & ei nā.

trigami. geneoron. qd cassiam higinius uocat. & qd cunilagiez tomixa mellisophillum qd apiastꝝ. mellilotū qd sertulā campanā uocat. Est u. in campania italie laudatissima a grecis in sunio. mox chalcydica & cretica. Vbicumq3 uō asperis & siluestribus nata. Coronas & antiquitus factitatas indicio est nomē sertule qd occupauit. Odor eius croco uicin est: & flos ipa cana placet maxīe foliis breuissimis atq3 pinguissimis. Fo

De Trifolio & ei gnībꝫ.

lia coronant & trifolio. Tria eius gnā: insantes uocant graeci. alii spalaion maiore folio quo utūtur coronarii. alteꝝ acuto metriphilon. Tertiū ex oī bꝫ minutissimū inter hec. Neruosi cauliculi qbusdā ut maratro. hipomarat° iniophono ututur & ferulis & corymbis. & edere flore purpureo. Est etiā in alio gnē eaꝝ siluestribus rosis sitis. & in his quoq3 colos tm̄ degnāt: odor aūt abest. & gneori duo gnā: nigri atq3 candidi. hoc & odoratū. Ramo sa ambo florent post eqnoctium autūni. Totidē & origano ī coronam

De Origano & ei spēbꝫ.

De thimo & ei gnībꝫ.

tis spēs. alterius. u. nullū semē. id cui odor est creticū uocatur. Totidē & thimi: candidū ac nigrans. floret aūt circa solstitia: quū & apes decerpūt & augurium mellis est. puentū. u. sperant apiari: large florescente eo. le ditur imbribus amittitq3 florē. Semē thimi nō potest dephendi cū ori gano p q̄ minutū nō tamē fallat. Sed qd interest occultasse nām. In flo re ipso intellr. Quid nō temptauere homines? Mellis attici in toto orbe

De melle attico.

summa laus existimat. ergo translatū est ex attica thimū: & uix flore: uti docemus: satū. Sed alia rō nāe obstitit nō durāte attico thimo nisi in afflatu maris. Erat quidē hec opīo antiqua in omi thimo: ideoq3 non nasci in arcadia. Tunc oleā nō putabat gigni: nisi intra. ccc. stadia a mari. Tymos qdē nec etiā lapideos campos in prouincia narbonensi refer tos scimus. Hoc pene solo reddit q3 longinquis regionibꝫ pecudū milibꝫ

De Coniza & gñibz ei.

co͠uenientibz ut thimo uescant. Et conize duo gñā in coronamentis: mas
& femina. est drīa in folio. tenuius feīe: & astrictius angustiusq3. Imbrica
tius mas & ramosior. flos quoq3 magis splendet eius. Serotinus utriq3 pt
arcturu͠. Mas odore grauior. femina acrior. & ideo co͠n bestiarum morsus
aptior. Folia feīe mellis odore hn͠t. masculę radix á quibusdā libano

De Jouis flore.

tis appellatur de qua diximꝰ & tn͠ folio coronat. Jouis flos amaracū eme
rocalles. abrotanu͠. helenū. sysimbrium. serpillum. omia surculosa rosae
mo. Colore tn͠ placet Jouis flos: odor abest sicut & illi q grece flos uoca

De heleno.

tur. & ramis aut & folio odorata sunt: excepta serpillo. Helenū ē la
crimis helenę dr natū. & io in helena insula laudatissimū. Est aūt frutex

De abrotano. & leon cantheno.

humi se spergens dodrantalibus ramulis: folio siti serpillo. Abrotanū
iucundi odoris est & grauis. Est aūt flos aurei coloris uacuū: spōte pue
nit cacumine suo si ppagat. Seritur aūt semine eius melius q̄ radice: aut
surculo. Semine non sine negocio. ptataria transferitur. Sic & adonū.
utrūq3 estate. salsiora .n. admodū sunt & sole nimio leduntur. sed ubi co
ualuere: ritu uitis fructicant. Abrotano sile odore leucatemū ē flo

De Amaraco uel sam suco.

re albo foliorum. Amaracū diocles medicus & sicula gens appellauere qd
egyptus & syria sansucū. Seritur utroq3 gñē & semine & ramo: uiuacius
predcis: & odore melius. Copiosum amaraco eq3 q̄ abrotano semē. sed
abrotano radix una & altę descendens ceteris in sūmo terre leuiter hēns.
Reliquorum satio autūno fere incipiete: necnō & uere quibusdā locis q umbr̄a

De Nictegrecon

gaudent & aqua ac fimo. Nictegrecon inter pauca miratus est democ̄tus
coloris hignis folio spine: nec á terra se attollente. Papuā in gedrosia nāa
rat. Fruitur post eqnoctiū uernū radicitus: siccatur q3 ad lunā .xxx. di
ebus. Ita lucem noctibus magos parthorum q3 reges uti hac herba ad uota su

Mellilothos & de nāa eius.

scipienda. Eande uocari geranichem: qm̄ anseres á primo aspectu eius
expauescant. Ab aliis nictalopa. qm̄ é longinquo noctibus fulgeat. Mellilo
thos ubiq3 nascitur. laudatissimū tn̄ in attica. Vbicūq3 uō recens nec can
dicans: sed croco q̄ simillima. qq̄ in italia odoratior. Candida florum pmo uer
nuntianti uiola alba. Tepidioribus uō locis etiā hieme emicat. postea q̄ lõia
appellatur: & purpurea pxie flamea. q & floxos uocat̄: siluestris dūtaxat

De adianino.

Adiannū bis anno: uere & autūno estates hiemesq3 fugit. Seriores supra
dictis aliqn̄ nartissus & lilia transmaria: & in italia quide ut diximus.

De bulbis sitaribus.

De Ceuante & heliocrisi.

prosam uō in grecia: tardius etiā nūc anemone. Est aūt hec siluestriū
bulborum flos q̄ quę dicet̄ i medicinis. Sequitur ceuante ac mellianthū.
& ex siluestribus heliocrysos. deinde alterum genus anemones. q thimonia
uocatur. post hanc gladiolus comitatus hiacintho. Nouissima rosa eaq3 p
ma desidit: excepta satiua. Ceterum hiacintus maxīe durat & uiola alba

De hiacinto.

& ceuanthe. sed hec ita si demissa crebro phibeat̄. In senibz renascitur
locis tepidis odori demei: q germinatibus uiuis: atq3 inde nomē. Hiacintū

comitatur fabula duplex lutū preferens eius quē apollo dilexerat: aut ex haiacis cruore editi: ita discurrentibꝫ uenis: ut grecoꝝ lraꝝ figūa ea legatur inscripta. heliotrisos florem hꝫ auro silem. foliū tenue: cauliculū quoqꝫ gracilem. sed durū. hoc coronare se magi. si & unguēta sumatur ex auro qd apiron uocāt: ad grām quoqꝫ & uitē gl̃iam ptinere arbitratur. Et uerni quidē flores hi sunt.

De lichinis. & de herb. citra mare.

Succedunt illis estiui lichnis & iouis flos & alteꝝ genus lilii. Item tiphion & amaracus quē phrygiū maxīe cognoiant. Semel maxime spectabilis pothos. Duo gña eius. Vnū cui flos hiacinti ē. alteꝝ candidus qui fere nascit in tumulis. qm̄ fortius durat. & iris estate flores. Abeunt & hi marcescuntqꝫ. alii rursus subeunt autūno. Tertiū genus lilii & croci & orsin in utroqꝫ gñe. Vnū odore carens. alteꝝ odoratū. Primus oīa imbribꝫ emicantia. Coronarii quidē & spine flore utuntur. quippe quū spine albe cauliculi magis sint inter oblectamenta: q̃ qꝫ gule condiant. Hic ē trās maria ordo floꝝ.

De successione floꝝ.

In italia uiolis succedit rosa. huic interuenit liliū. rosam cyanus excipit. cyanū amaracus. uita ptinica semp uiret ī modū liliū. ē foliis geniculatim circūdata apiaria herba: Inopiam tn̄ floꝝ alii supplet. hec a grecis camedaphne uocat̃: uita longissima. Viole albe & tinctu. Abeo tempore degnat rosa & quinquenium prefert. non recisa nec adulta: illo eni mō iuuenescit.

Terraꝝ ī rebꝫ drīa.

Diximus & terram referre plimū. Nā in egypto sine odore hec oīa: tmqꝫ myrtis odor pcipuus. Aliqbus etiā binis mesibꝫ antecedit germinatio oium. Rosaria a fauonio fossa opponi & esse. iteꝝ qꝫ solsticio & id agendū: ut inter id tpus purgata ac pura sint.

De Cura apum & pabulo

Veꝝ hortis coronametisqꝫ maxīe aluearia & apes conueniunt. Res pcipui qstus compendio quū fauet. Haꝝ ergo cā oportet serere thimū. apiastꝝ. rosā. uiolas. liliū. cytissum. fabam. eruiliū. cunilam. papauer. conizam. cassiam. mellilothon. mellizophilon. cerinthean. Est aūt cerinthea folio cādido incuruo cubitalis capite concauo. mellis sucū hntem. Hoꝝ floꝝ auidissime sunt. atqꝫ etiā sinapis quod miram̄: quū olive flore ab his nō attigi constat. Ideoqꝫ hanc arborem pcul esse melius sit: quū aliquas q̃ proxime seri conueniat: q & euolantiū examina inuitent. nec longius abire patiantur.

De Morbis eaꝝ & remediis.

Cornū quoqꝫ arborē caueri oportet. Nam flore eius degustato aluo concitata moriunt̃. Remediū sorbam contusam ē melle prebere his t urinā hoīꝫ ut boū: aut grana punici mali aminneo uino conspsa. ad genistas circūseri aluearii gratissimū. Miꝝ est dignūqꝫ memoratū de alimētis qd comperi. Hostilia uicus alluitur pado: huius inquilini pabulo circa deficiente imponunt nauibus aluearia. noctibusque ad qnq milia passuū cont̃ hortū naues subuehuntur. Egresse luce apes: pasteqꝫ ad naues quotidie remeant: mutantes locū donec pondē ipo pressis nauibus plena aluearia intelliguntur. reuectisqꝫ eximuntur mella.

De Venenato melle.

Et in hispania multis puenium̄t simili de cā. tantum qꝫ pabulū refert: ut mella quoqꝫ uenenata

fiant. heracle in pontho quibusdam ānis pnitiosissima exystūt ab iisdem
apibus facta. nec dixere auctores ē quibȝ floribus ea fierent. nos tn̄ trade
imus quę compimus. Herba est alba exitio quide iumentoꝝ ē. sed papue
capraꝝ: appellata egoleptron. Huius flore concipuit noxiū uirus: aquoso
uere marcescentis. Ita fit ut nō omnibus āmis sentiat hoc malū. Venenati sig
na sunt: qd̄ oio non densatur. qꝛ color magis rutilus est. odor alienus: ster
nutamēta ptinus mouens qd̄ ponderosius innoxio. qui edere abiciuntqȝ se
humō refrigeratiōm qrentes: nā & sudore difluunt. Remedia sūt mlta q
suis locis dicemus. Sed qm̄ representari statim aliqua in tantis insidiis opor
tet: mulsum uetus ē melle optimo & ruta. salsamenta etiā si reiciantur̃ sup̄ta
crebro: certūqȝ id malū p extremeta ad canes etiā puenire similiqȝ torqri eos:
mulsum tn̄ ueteratū ex eo innotiū esse constet. & feminaꝝ autē nullo melius
emendari cū tosto. sugillata cū aloe. Aliud genus in eode ponto situ. gen
tes anonām mellis quod ab insania quā gignit menomenon uocat: id existi
mat contrahi flore trododendri quo scatent siluę. Gensqȝ ea quū ceram i
tributa romanis pstet: mel: qm̄ exitiale ē: nō uendit. & in pside & i mau
ritania cęsariensi getulię contermina in asilis uenenati faui gignuntur. q
damqȝ apte: qd̄ nihil esse fallatius pot: nisi qꝛ liuore dephenduntur. Quid
sibi uoluisse nām arbitremur his insidiis? ut ab iisdem apibus nec omnibus
annis fierent: aut nō totis fauis. paꝝ eni erat genuisse rem in qua uenenū
facillime daret: etiam ne hoc ipa in melle tot aialibus dedit. Quid sibi
uoluit: nisi ut cautiorem minusqȝ auidū faceret hoīem? Non n. ipi sed
apibus iam aspides dederat & quide uenenatas. Remediū aduersum uti qȝ
has non differendo. Ergo maluę suco aut folioꝝ edere pungi: salutare ē.
uel p tusos ea bibere. Mirꝫ tn̄ est uenena portantes ore: fingentesqȝ ipsos
non mori: nisi qꝛ illa domina reꝝ oīū hac dedit repugnatiam apibus: sic
cōn serpentes psilis marsiqȝ inter hoīes. Aliud in creta miraculū. Mel
lis mons est carina noue milia passuū ambitu: intra qd̄ spatiū muscę non
repiuntur: natūqȝ ibi mel nusqꝫ attingūt. hoc experimento singulare medica
mentis exigit. Aluearia orientem equinoctialem spectare conuenit. aqlo
niū euitent. nec fauoniū minus. Aluearia optīa cortice: secunda ferula:
tertia uimine. Multi ea. & hę speculari lapide fecere: ut opantes intus
spectarent. Circumlimiri aluearia fimo bubulo utilissimū. opculū atergo
ambulatoriū esse: ut pperatur intus: magna sit aluearis: aut sterili opacę
desperatione curā abiciant. Id paulatim reduci fallente opis incremento
A
luearia hieme strameto opiri. crebro suffiri maxime fimo bubulo. Cogna
tū hoc: his innascentes bestiolas: necat araneos: papiliones: teredines: apes
qȝ ipas excitat. Et araneoꝝ quide exitiū facilius. Est papilio pestis maior
lucernis: tollitur uō quū maturescit malua noctu interlunio: cęlo sereno:
accensis ante aluos in eā flāmam sese ingerūt. Si cibus desse sentiatur

Remediū cōn mel noxiū

De melle insano.

Cōn mel exitiale.

De melle qd̄ muscę nō attingunt.

De aluearis & cura eorū.

Si fame sentiant apes.

apibus: uvas passas siccasve. ficusque tusas ad fores earum posuisse conveniet.
Item lanas tractas madentes passo: aut defrito: aut aqua mulsa. Gallina-
rum etiam crudas carnes. Quibusdam et estatibus idem cibi prestandi cum siccitas con-
tinua florum alimenta negat. Alveorum cum mel eximitur illiniri oportet exi-
tus melisophyllon: aut genista tritis: aut mediae alba vite precingere. Ne di-
fugiant vasa mellaria: aut favos lavari aqua precipiunt. hac decocta fieri
saluberrimum acetum. Cera fit .n. expressis favis. sed ante purificatis aqua
ac triduo in tenebris siccatis. quarto die liquatis igni in novo fictili aqua
favos tegente. Tunc sporta colatis rursus: in eadem olla coquitur cera: tum
eadem aqua favos tegente excipiturque alia frigida vasis melle circumlitis.
Optima que punica vocatur. proxima quam maxime fulva: odorisque mellei. pura: na-
tione autem pontica: quam constare eam de miror inter venenata mella. De-
inde cretica. plurimum enim ex propoli habet: de quo diximus in natura apium. post has
corsica. quoniam ex buxo fit. et habere aliquam vim medicaminis putatur. punica fit
hoc modo. Ventilatur sub divo saepius caera fulva. deinde fervet in aqua ma-
rina ex alto petita: addito nitro. Inde lingulis hauriunt florem. id est can-
didissima quaeque: transfunduntque in vas: quod exiguum maxime habeat frigide. et
rursus marina decoquunt separatim deinde vas ipsum in aqua refrigerescat.
Et cum hoc ter fecere: iuncea crate sub divo siccant sole lunaque. hec .n.
candorem facit si sic siccatur: et ne liquefaciant protegunt tenui linteo.
Candidissima vero fit post insolationem etiam nunc recocta. punica medicinis
utilissima. Nigrescat caera addito chartarum cinere: sicut ancusa admixta
rubet. et varios quoque in colores pigmentis trahitur ad edendas similitudines.
et innumeros mortalium usus parietumque etiam et armorum tutelam. Ceterum
de melle apibusque in natura earum dicta sunt. Et hortorum quidem fere omnis per-
acta ratio est. Sequuntur herbe sponte nascentes quibus pleraeque gen-
tium utuntur in cibis maximeque egyptus: frugum quidem fertilissima. sed
ut prope sola his carere posset. tanta est ciborum ex herbis abundantia. In ita-
lia paucissimas novimus. fraga. tamnum. ruscum. batim marinam. batim
hortensianam: quam aliqui asparagum vocant gallicum. Praeter has pastinacam pra-
tensem: lupum salictarium. eaque verius oblectamenta quam cibos. In egypto no-
bilissima est colocasia: quam cyamon aliqui vocant. hanc e nilo metunt: cau-
le cum coctus est harenoso in mandendo: tyrso autem qui inter folia emicat
spectabilis: foliis latissimis. et si arbores comparentur ad similitudinem eorum: quae per-
sonata in nostris amnibus vocamus: adeoque nili sui dotibus gaudet: ut implex-
is collocasie foliis in variam speciem vasorum potare: gratissimum habeant. Seritur iam
hec in italia et in egypto. Proxima auctoritas cicorio est: quam diximus intubum
erraticum. Nascitur post vergilias. floret particulatim. Radix eius lenta quare
etiam ad vincula utuntur illa. Circa Antaliam longius e flumine nascitur mespili ma-
gnitudine et rotunditate sine nucleo: sine cortice: folio cypri. madunt igni

Salubre acetum.

Quo modo caera fiat. et de diversis generibus eius.

aqua ex alto petita

De variis cere coloribus.

De herbis sponte nascentibus.

De collocasia et natura eius.

De cicorio sive intubo erratico

compatum. mandunt et cetum. cui pauca folia: minimaque. Verum radix ma
gna. Arthinde quidem et aracos habent radices ramosas: ac multiplices. nec
folium. nec herbam ulla: aut quicquam aliud supra terram habent. Reliqua uul
garium: in cibos apud eos herbarum nomina candrilla. hipocratis. caucaris.
antriscum. scandix que ab aliis tragopagon uocatur: foliis croco simillimis.

Parthenium.

Pipetron.

Parthenio tygrium: cortorus et equinoctio nascens a pache achinopes pi
petron. pipetron uocant quia numquam floret. At econtrario a pace subindeac
marcescentem florem emittit. tota hieme: totoque uere usque in estate

Necon.

Multas preterea ignobiles habent. sed maxime celebrant necon italie ignotam
ipsos aut oleo non cibo gratam: hoc faciunt ex semine eius. Differentia
prima siluestris et satiue. siluestrium due species. Una mitior est situs cau
le tamen rigido. itaque et colluanti que utebatur ex illis. grece quidem altrailhde
uocant. Semine eius candidum et grande amarum. Altera hirsutior: torosiore
caule et qui pene humi serpat: minuto semine. Aculeatorum hec est generis.
quem distinguenda sunt et genera. Ergo quedam herbarum spinosa sunt: et
quedam sine spinis. Spinosarum multe species. In totum spina est asparagus. scor
pio: nullum enim folium habet. Quedam foliata sunt spinosa: ut carduus. erun
ge. glicoriza. urtica. his et omnibus foliis inest aculeata mordacitas.
Aliqua et sub spinam habent folium: ut tribulus et anonis. Queda in folio non
habent et in caule habent ut pheos. quod aliqui stoebren appellauere. Hyppopa
ches spinas geniculatim tributa proprietas quod et fructum spinosum habet.

De Urtica et eius natura

Ex omnibus his generibus. urtica maxime nascitur acceptabilis in flore purpu
reum lanuginem fundentibus: saepe altior binis cubitis. Due eius differentie
domestica quia feminam uocant mitior et siluestri quam dicat canina acrior
Caule quoque mordaci: fimbriatis foliis. que uero etiam odorem fundit hercu
lanea uocatur. Semen omnibus copiosum nigrum. mirum sine ullis spinarum
aculeis lanuginem ipsam esse noxiam et tactu tamen leui. pruritu pustulas
que confestim adusto similes exsistere. Notum est et remedium olei. sed mor
dacitas non protinus cum ipsa herba gignitur: nec nisi solibus roborata.
Incipiens quidem ipsa nasci uere: non grato multis etiam in cibo religioso
est ad pellendos totius anni morbos. Siluestrium quoque radix: omnem car
nem teneriorem facit. simulque cocta innoxia est. morsu carens adiaminum

De Carduo.

uocatur. De scorpione dicemus inter medicas. Carduus et folio et
caule spinosas lanugines habet: Item achora leuchacantes. chaldeneccos. pal
uicantos. conopigos. hellisenes. stollinos. chameleon in foliis non habet acule
os. Est et illa differentia: quia quedam in his multicaulia ramosaque sunt: ut carduus.
Uno autem caule: nec ramosum enedos. Quedam cacumine tamen spinosa sunt
ut erngilli eruce. Queda estate florent: ut teralis et elixenes. Coli
mos quoque floret sero et diu. Acrona colore tamen ruso distinguitur et pingui
ore suco. Idem tractatur quoque: nisi candidior esset. nisi sanguineum

ui pderet. Qua de causa phonos uocat a quibusdā grauis etiā odore sero maturescete semine. nec ante autūnū: qq id de omnibus spinosis dici possit. Verum omnia hec et semine et radice nasci possunt. Scolimos carduorum gnīs ab his distat q radix eius uescenda est decocta. Mirum q sine interuallo: tota estate aliud floret in eo gnē aliud concipit aliud parturit. Aculei acrescente folio desinūt pungere. helsene rara uisu ē. neqz i omnibus terris. Est a radice foliosa et satiua: ex qua media ueluti malū extuberat. Contacta suaue olet. Huius uertex summus. lacrimā continet in candi saporis achantice. masticem appellatā. Hectatos quoqz i sicilia tm̄ nascit: sue ppetatis et ipa. In terra serpūt caules e radice emissi: lato folio et spinoso. caules uocant tactos. nec fastidiut in cibis mutatosqz V.m caule rectum hnt: que caule uocant. Cenicam eiusdē suauitatis. sed uetustatis impacientem. semen ei lanuginis que pappon uocant. Quo detracto ex cortice. teneritas sitis cerebro palme est. uocant astalia. Tribulus non nisi in palustribus nascit: dira res. alibi iuxta nilū et strimone amnes. Exapit in cibis inclinatis in uadū. folio ad imaginem ulmi. pediculo longo. At in reliquo orbe gnā umci cetule. folio altero acuata: hic et serius floret: magisqz septa obsidet uillarum. Semen ei rotundū nigrum in siliqua altū heremiatulu. Spinosior etiā nunc aliud genus anonis. In ramis n. spinis hīt apposito folio rite situ: toto foliato caule i modū corone sequitura aratro: frugibus inimica: uiuaxqz ppue. Aculeatarum caules aliquarum p terram serpunt: ut eius quā coronopū uocat. et ex diuerso stans ancusa inficiendo ligno: ceterisqz radice apta ē. an initioribz anthemis et phillantos et anemione et apace ut caule foliata esse crepis et locos drīa foliorum: et hic que et in arboribz breuitate pediculi: ac longitudīe: angustis ipius folius. Amplitudine. angulis. incisuris. odore. flore diuturnior. Hic quibusdā per ptes florentibus: ut ocimo. heliotpio. apaceo. nochute. Multis inter hec eterna folia sicut quibusdā arborum. In pmis q heliotropio adimato folia. Aliud rursus spicarum genus ex quo staptops. alopecuros. sellopiros quā quide ortizem uocant. aliū plantaginon de quo pta dicemus inter medicas. priallis ex his. Allopecuros spicam hīt mollem et lanuginē densam: non dissidem uulpiū caudis unde et nome. Proxima ei est et sellopyrtis: nisi q illa pticlatim floret. Cicorion et sitias circa terrā folia hnt germinantibz a radice: post uirgilias. perdiciū et aliegenes quā gentes egypti edunt: nome dedit auis: id maxie eruens. Crassas plurimasqz hīt radices. Item orinthogale caule tenero candido semipedali: radice bulbosa molli tribus aut quatuor agnatis. Coquitur in pulte. Mirum lothon herbam et hegilopum: nō nisi post annū ex semine suo nasci. Mira et an iudicis nā: q a summo florere incipit: quū cetere omes que particulati florent: ab ima sui pte incipiant. Notabile et

De scolimos ex gnē carduorum.

Hectacos.

Cenica.

Tribulus.

De coronopo.

Anchusa.

De drīa herbarum per folia.

in lappa que adherescit. q in ipa flos nascitur no euidens. sed intus occultus et intra se sem: uelut animalia que in se pariunt. Item opuntia herba etia homi dulcis. Mirum e folio eius radicem fieri ac sic ea nasci. Lasmea unu

Quae herbe toto anno floreant.

foliu hit. sed ita implicatu: ut plura uideant. Chondrilla amaru e et acri in radice succo. Amara et aphace: et que pichris noiatur: et ipa toto anno flores Nome ei amaritudo imposuit. Notabilis et scille crociq3 na. Que quu omes herbe foliu primu emittant. moxq3 in caulem rotundent. in his caulis primo intelligitur q foliu. Et in croco qdem flos impellitur caule. in scylla uo: caulis exit: deinde flos ex eo emergit. Eade q3 ter floret ut diximus: tria tpra sa tionu ostendens. Bulbor gnri quedā adnumerant et cypi: hoc est gladioli ra dice. Dulcis ea est et q decocta: pane etia gratiorem faciat ponderosiorerq3 simul subacta. Sitis est et que thesion uocatur gustu aspera. Certe eiusde gnis

De asphodelo .i. anfodillus

folio differunt. Asphodelus oblongu et angustum hit. scylla latum et tractabile gladiolo sile noie asphodelus. manditur et seie tosto et bulbo. sed hoc i ci nere tosto. deinde sale et oleo addito. pterea tuso cu ficis: ppria uoluptate ut uidetur hesiodo. Traditur et an portas uillar satu esse remedio con ue neficior noxam. Asphodeli mentionem et homerus fecit. Radix eius napis mo dicis similis est. neq3 alia numerosior. LXXX. simul aceruatis bulbis sepe. Theophra stus et fere grecis: princepsq3 pithagoras: caule eius cubitale et sepe duu cu bitor: foliis porri siluestris antericon uocauere. radice uo .i. bulbos asfodeli nostri illud albucum uocant. et asphodelum astulam regia .i. bulbos spho delon. Hastula regia est caulis acinosi. sed duo gnia faciunt albucos et capos

Hastula regia
De amulon.

cubitalia. Amulon purus lenis de quo mago pcipit exitu mensis martii et initio aprilis. quu floruerit nudum seie eius intumescente demetendu fin dendosq3 scapos et quarto die in solem pferendos: ita siccati manipulos faci

pistana.

endos. Item pistana dicit a grecis uocari: qua inter nullas sagitta appellam hanc ab idibus maii: usq3 ad fine octubris mensis decorticari atq3 leni sole

De gladiolo.

siccari iubet. Idem et gladiolu alter que cypiron uocat: et ipm palustre iulio mense toto secari iubet ad radicem: tertio q3 die in sole siccari: donec candidus fiat. Cotidie aut ante solem occidentem in tectum referri: qm

De junco gnra sex.

palustribus desectis nocturni rores noceant. Similia pcipit et de iunco que mariscon appellant ad texendas tegetes. et ipm iunio mense eximi: an iuliu mediu precipiens. Cetera desiccando. eademq de ulua suo loco di cemus. Alter genus iuncor facit qd marinu et a grecis oxistenen uocari in uenio. Tria genera eius acuti sterilis que mare et oxin greci uocant. Reli qua feminini ferentis seme nigr que malatrata appellat. crassior hic et fruticosior. magisq3 etia nunc tertius qui uocat helicoe. nos ex his melatinis si no aliis gnbus nascit. Oxis et holosteros eodem cespite utilissimus ad in italia holosteros. qa mollis et carnosus est. fert fructum unar coheren tiu modo. Nascitur aut is que mare appellauimus ex se met ipo. cacumie

in terram defixo. Melacranis aut suo semine. Alioqn oiu radices omnibus
annis moriunt. Usus ad nassas marinas utiliu elegantiu lucernaru lumina
papua medulla amplitudie iuxta marinas alpes tanta: ut inciso uetre imple
at pene unciaru latitudine. In egypto uo cribroru longitudie no alias inlio
rem. Quidam .n. etia nuc unu genus faciut iunci trianguli. Cyperon uocant

De cyparo.

multi uo non discernut a cypiro in ciuitate nois. Nos distinguem utruqz. Cy
pirus est gladiolus ut diximus: radice bulbosa: laudatissimus in insulis crete
deinde naxo et postea phoenice. Cretico candor. odorqz uicinus nardo.
naxico acrior phenico: exiguu spirans: nullus egyptio. na et ibi nascitur.
Discutit duricias corporu. Iam .n. remedia dicemus: et qm et floru odoruque

De medicamentis eorum.

generi est magnus usus i medicina. Quod ad cyperon attinet: apollodoru qd
sequar: qui negabat bibendu. qq professus efficatissimu esse aduersus
calculos: eo feto feias qdem abortiuas facere no dubitat. miruqz tradit:
barbaros suffitum huius herbe excapientes ore: lienes consumere: et non
egredi de domo nisi hoc suffitu. Ualidiores .n. firmioresqz sic etia fieri.
Tentiginu et alaru uicius perfrictionibusqz cu oleo illitu non dubie mede
ri. Cyperos iuncus est qualiter diximus angulosus: iux terra candidus: ca
cumine niger. pinguisqz. folia ima porraceis sciora. i cacumie minuta
inter que est semen. Radix oliue nigre sitis. qua oblonga quu est cyperi
da uocant: magni i medicina usus. Laus cypero pma amoniaco. secunda
rhodio. tertia thecreo: nouissima egyptio: que et confundit intellectum.
qm et cyperos ibi nascat: sed cyperos durissima: uixqz spirans. ceteris o
dor est ipm nardum imitans. Est et p se indica herba que cypira uocat
gingiberis effigie: comanducata croci uim reddit. Cypero uis i medicina
psilotri. inuenitur pterigis ulceribus genitalium: et q in tuore sut oibus. Sic
et oris ulceribus. Radix aduersus serpentiu ictus et scorpionu pciti reme
dio est. Uuluas apit pota largiori: tanta uis expellit eas. urina cit et cal
culos. ob id utilissima idropicis. Illinitur et ulceribus q serput. sed his papua
que in stomacho sunt ex uino uel aceto illita. Iunci radix in tribus eminis aq
decocta ad tertias tussi medet. Semen tostu et in aqua potu sistit aluu. et
feminaru meses. capitis dolores facit. uocat olustoenus. Que proxia st radi
cis comanducantur aduersus araneoru morsus. Inuenio etia nuc unu iunci
genus quod terpiten uocant. huius seme somnu alicit. et modu seruadu ne
sopor fiat ob id. Et odorati iunci medicine dicent. qm et in syria coele: ut

De iunco odorato med.

suo loco retulimus nascat. Laudatissimus ex nabathea cognoie theutitis.
pximus babylonius. pessimus ex africa ac sine odore. Est aut rotudus uino
se mordacitatis ad lingua sincerus in confricando: odorem rose emittit rube
tibus fragmtis. Discutit inflationes: ob id stomacho utilis bilem uideqz sa
guinem reiicientibus. Singultus sedat. ructus mouet. urina cit. uesice me
detur. Ad muliebres usus decoquit epistomitis cu resina arida imponitur

excalefactoria: uteros astringit. refrigerat usus eius. Dividit in folia et flo
res. capita foliorum partesque candide ungues uocant. In flore aliud est seme.
aliud capillus in capite. aliud cortex. aliud calix. foliu siccat: aut tribus mo
dis exprimitur: quu per se ungues no detrahuntur. ibi .n. humoris plimu: aut
quu detractis unguibus reliqua pars aut oleo: aut uino macerat in sole uasis
uitreis. Quida et salem admiscent: et anchusam nonnulli aut asphaltum
aut iuncum odoratu. qa talis maxie prodest uulue. ac dissinteriticis. Exp
imitur eadem folia detractis unguibus trita per lintheu spissu in ereu uas:
leuique igni. suauis coquitur: donec fiat crassitudo mellis. Ad hec eligi oportet
odoratissima queque folia.

Ex Rosa medicine.

Vinu quo fieret e rosa diximus inter gna ui
ni. Usus suci ad aures: oris ulcera: gingiuas: tonsilas: gargarizatus: stoma
chu: uuluas. unas. sedis uitia. capitis dolores: in febre per se ut cu aceto. somnos
nauseas. folia utitur in caliblepharis: et siccis femina aspgantur. Epipho
ras quoque arida leniunt. flos somnum facit. inhibet fluctiones mulierum max
albas. in posca potus et sanguinis excreatoes. Stomachi quoque dolores: quatenus
in uini ciatis tribus. Semen his optimu crocinu: nec anniculo uetustius et in
umbra siccatur. Nigru utile. dentiu dolori illinitur. urina ciet. stomaco
imponitur. Igni sacro non ueteri. naribus subductum caput purgat. capi
ta pota uentre et sanguinem sistunt. Ungues rose epiphoris salubres sunt.
Ulcera enim oculorum rosa sordescunt preter quam in initiis. Epiphore ita ut arida
cu pane iponat. Folia quide uitiis stomachi rosionibus. et uitiis uentris
et intestinorum et precordiis utilissima uel illita. Cibo quoque lapada mo con
diuntur. Cauendus in his situs celeriter insidens: et aridarum et expssarum ali
quis usus. Diaplasmata inde fiunt ad sudores cohercedos: ita ut a balneis
inarescant torpori. Deinde frigida abluant. Siluestris pillule cu adipe
ursino alopicias emendat.

De liliis mediciae.

Lilii radices multis modis flore suu nobilita
uere. Contra serpentiu ictus ex uino pote: et contra fungorum uenena ppter cla
uos pedu in uino decoquuntur. triduoque no soluuntur cu adipe aut oleo de
cocte. pilos quoque adustos reddunt. E mulso pote inutilem sanguinem
cum aluo trahunt. lienique et raptis uulsisque prosunt et menstruis feminaru.
In uino uo decocte impositeque cu melle neruis pcisis medetur. Contra li
chenas et lepras et furfures in facie emendat erugat corpora quu folia in a
ceto cocta uulneribus imponunt. Si testiu melles cu hyoschiamo et farina
tritici. Semen illinitur igni sacro. flos et folia alterum uetustati. Sucus qui
flore expressus est ab aliis mel uocatur. ab aliis sirinu ad emoliendas uul
uas: sudoresque faciendos: et suppuratoes cocquendas.

De Narcisso med.

Narcissi duo gna in usu
medici recipiunt. Unu purpureo flore. et alterum herbaceu: hunc stomacho
inutilem: et ideo uomitoriu: aluosque soluente. neruis inimicu: caput
grauante. et a narce narcissum dictum: no a fabuloso puero. uerius radice
diximus ei saporis e. ambustis prodest exiguo melle. sic et uulneribus et

et luxatis. panis uero cum melle et auene farina. Sic et infixa corpori
extrahit in polenta tritus: oleoque contusus. Medetur et lapide percussis.
purgat uulnera permixtus farine nigras uitiligines emundat. Ex hoc flore

oleum narcissinum.

fit narcissinum oleum ad emoliendas duritias. calefacienda que auserum
auribus utilissima. sed capitis dolores facit. Viole siluestres sunt et satiue

De uiolis medicine.

Purpuree refrigerant. contra inflamationes illiniuntur. stomacho ardenti impo
nuntur. et capiti in fronte. oculorum priuatim epiphoris. et sede procedente:
uulua ue. et contra suppurationes. crapulam et grauedines capitis impositisque co
ronis. olfatuque discutiunt. Anginas ex aqua pote. Sed que purpureum est
ex his: comitialibus medetur. maxime pueris in aqua potum. Semen uiole scor
pionibus aduersatur. Contra flos albe suppurata aperit. ipsa discutit et alba
autem et lutea extenuant menstrua. urinam cient. Minor uis est recentibus
ideoque attritis post annum utendum. Lutea dimidio ciato in aqua trita menses
trahit. radices eius cum aceto illite sedat lienem. Item podagram. Oculorum autem
inflationes cum mirra et croco. folia cum melle. purgant capitis ulcera cum
cera rimas sedis: et que in humidis sunt. Ex aceto uero collectiones sanat.

De baccare medicine.

Bachar in medicine usu est. Aliqui ex iris perpensam uocant. auxiliatur contra ser
pentes. capitis dolores feruoresque. Item epiphoras. Imponitur mamis tu
mentibus a partu et egilopis incipientibus ignibusque sacris. Odor somnum gi
gnit. Radicem decoctam bibere. pastias. euersis conuulsis. suspiriosis
salutare est. Item si ueteri uino radices eius tres quattuorue decoquuntur
ad tertias partes. Hec potio mulieres ex abortu purgat. Laterum compunctiones
tollit. uesice calculos tollit. Tundit cum cataplasmate. Vestibus odoris gratia
inseritur. Combretumque site ei diximus: tritum cum anxugia: uulnera mire

De combreto medicine.

De asaro med.

sanat. Asarum iocinensis uitiis salutare esse traditur unguis assumpta in emina
mulsi mixti aluum purgat ellebori modo. Hidropicis prodest et precordiis
uulsis ac morbo regio. In musto si addatur facit uinum urinis ciendis. Effo
ditur cum folia mittit. siccatur in umbra: situm celerrime sentit. Et quoniam

De nardo gallico.

quidam ut diximus nardum rusticum nominauere radicem bacharis: contexemus
etiam gallici nardi remedia in hunc locum dilata cum disputarem de peregri
nis arboribus. Ergo aduersus serpentes duabus dragmis in uino sucurrit
inflacionibus. coli uel ex aqua ut ex uino. Item iocinensis et renum: suffusisque
felle et idropicis. per se uel cum absintheo sistit purgationes mulierum. Im
petus uero eius: plini eodem loco appellauimus. Radix datur potui trita uel
decocta ad strangulationes uel ad pectoris dolores: uel laterum. mensesque ciet.

De croco medicine.

bibitur cum uino. Crocum cum melle non soluitur: nulloque dulci: facillime.
autem uino aut aqua: utilissimum in medicina. Asseruatur cornea pixide
Discutit inflacionis omnes quidem. sed oculorum maxime. ex ouo illitus. uuluarum
quoque strangulatus: stomachi exulcerationes pectoris et renum. iocinerum. pul
monum: uesicarumque peculiariter inflamationi earum uehementer utile. Item

tussi & pleureticis. tollit & pruritus. urinã cit. Qui crocũ prius biberint
crapulam nõ sentiunt: ebrietati resistunt. Coronę quoq3 ex eo mulcent
ebrietatẽ. Somnũ facit: caput leniter mouet. uenerem stimulat. flos eius
igni sacro illinitur cum creta cymolia. Ipm plibus medicaminibz miscetur

Ex crocomagon med.

Collirii uni etiã nomẽ dedit. Est quoq3 uis ex pssi ungueti: crocino qd crocoma
gon appellant. hĩt suas utilitates cõn suffusiones oculoꝝ. Vrinas magis ex
calefacit q̃ crocum. Ipm optimũ qd gustatũ saliuam dentesq3 magis in
ficit. In his rufa melior q̃ candida. Infantibus eã circũligari salutare ẽ
dentibus. pcipua est & tussientibz: tmeaꝝ ue uicio laborantibz instillari
Ceteri effectus eius nõ multũ a melle dñunt. Vlcera purgat capitis. papue
suppuratões ueteres. aluũ soluit duabz dragmis cum melle tusum. tormĩa.
inflaciones. pota lienes ex aceto. cõn serpentiũ & araneoꝝ morsus. ex posca
ualet cõn scorpiones duaꝝ dragmaꝝ pondere. in pane uel aqua sumitur.
Cõn canũ morsus ex oleo imponit. & contra pstricones. Sic & neruoꝝ dolorĩ
bus. Lumbis uõ & coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei calefactoria
Naribus subducta sternutamẽta mouet: caputq3 purgat. Dolor capitis cũ
cotoneis malis aut struteis illinitur. Crapulasq3 & ortopnoias discutit.
Vomiciones cit duobz obolis supta. Ossa fracta extrahit imposita cũ mel
le ad paromñia. Farina eius utitur in uino ad clauos uel uerucas. tri
duoq3 non soluitur. ulcus oris cõmãducata abolet. alioꝝ q3 uicia. Suco
duricias oms emollit: somnũ conciliat. sed genitura consumit. Sedis rimas

De syri med.

& condilomata omniaq3 in corpore excrescentia sanat. Sunt q̃ siluestrem
syrim uocent. strumas hec uel panos ut inguina discutit. pcipitur ut si
nistra manu ad hos usus seruet. colligentesq3 dicat cuius hõis utiq3 cã exi
mant. Scelus herbarioꝝ aperitur in hac mentione. parte eius seruant
& quaꝝdã aliaꝝ herbaꝝ: sicuti platãginis. & si paꝝ mercedis tulisse sese
arbitrantur. rursusq3 ut plus opes acqrant: ptem eã quã seruare eode

De Saliunca med.

loco infodiũt. credo ut uicia que sanauerint faciant rebellare. Saliuncae
radix in uino decocta sistit uomiciones. corroborat stomachũ. pollion mu
saeus & hesiodus pungi iubent dignatõis gl̃ia. & q̃ auidos pollium tra
ctari coli. pollium cont̃ serpẽtes substerni ut potari. Medici in uino de
coqui recens uel aridum illiniriq3. Vel spleneticis pmiant ex aceto. morbo
regio ex uino. & idropicis incipientibz uino decoctum. ut uulneribz quoq3
sic illiniũt. secundinas mlieꝝ partusq3 emortuos repellit. Itẽ dolores cor
poris: uesicas inanit. epiforis illinitur. nec magis alia herba cõuenit me
dicameto quod alexipharmacon uocat. stomacho tñ inutile ẽẽ. caputq3
eo impleri & abortum fieri poto aliqui negant. Ad religionẽ addũt ubi
inuentũ sit protinus adalligandũ cõn oculoꝝ suffusionẽ. cauendũq3 ne
terram attingat. Hi & folia eius thimo silia tradũt: nisi q̃ molliora sit
& lanatiore canitie. Cum ruta siluestri & si terat̃ ex aqua celesti: aspidas

De holocryso med.
De radice crisocomis.

mitigare dr. ut non secus aque cianus astringit & cohibet uulnera cohibet q3 serpere. Holocrysos medetur stranguirie in uino pota: & oculorum epifo ris illitus. Cum fece uo uini cremata & potata lichenas emedat. Crysocomis radix calefacit & stringit. datur potui ad iocinerum uitia. et pulmonum. Vulue dolores in aqua mulsa decocte menstrua: & si cruda detur. Hidropico rum aqua melli sopholi siue malue si pungant aluearia nō fugient apes. nullo n. magis gaudent flore. Copia istius examina facillime continetur. ton psentissimu est con ictus eorum uesparum q3 & situum. sicut & araneorum. et scorpionu. Item con uuluarum strangulationes addito nitro. Con tormina e uino. folia eius strumis illinuntur: & sedis uitiis cu sale decocta. Sucus feminas purgat: & inflationes discutit. & uulnera sanat. articularios morbos sedat: canisq3 morsus: prodest dissinteriis ueteribus & celiacis & orto pnoicis: lienibus: ulceribus: thoracis. Caligines oculorum suco cu melle iungi eximiu fetur. Mellilothos quoq3 oculis medetur cu lacte: aut cu lini seie. Maxillarum quoq3 dolores lenit: & capitis cu rosaceo. et aurium. e passo q3 in manibus intumescit uel erumpit. Stomachi dolores i uino decocta t cruda tritaq3. Item effectus ad uuluas. Testes uo & sede procidua: q3 ibi sit uitia.

poculis.
Mellilotu & eius medicie.

Recenti ex aqua decocta: uel ex passo adiecto rosaceo. illinitur ad carcino mata. deferuescit in uino dulci peculiariter: & con melliterdias efficax.

De trifolio medicine.

Trifolium scio credi pualere con serpentu ictus & scorpionu ex uino aut posca. seminis granis. XX. potis: uel foliis. & tota herbam decoctam: serpe tesq3 nuqua in trifolio aspici. Preterea celebratis auctoribus con oia uene na p antidoto suffice. XXV. grana ei qd miniates ex eo appellauim. tra di mlta alia preterea i remediis eius asscripsisse me con sentetias eorum gra uissima uiri auctas mouet. Sophocles n. postea uenenatu id dicit. Symos quoq3 ex medicis decocti aut contriti sucu infusu corpori easdem demu egritudies: quasi p cussis a serpente iponat. Ergo no aliter utedu eo q con uenena consuerunt. Fortassis n. & his uenenis inter se con via sit na. sicut multis aliis. Item aiaduerto seme eius cui minima sunt folia: utile esse ad cu stodiendam mulierem cutis gra in facie illitu. Thimu colligi oportet in flore & in umbra siccari. Duo aut sunt gna eius. Candidu radice lignosa i collibz nascens: quod & pfertur. alterum nigrius: florisq3 nigri. Vtraq3 oculorum clarita ti multu conferre existimat: & in cibo & i medicametis. Item diutine tussi eligmate faciles extreationes face. Cum aceto & sale sanguine contrecte non patit e melle longas faucium distallationes & ex illita cu sinapi extenu are. Item stomachi & uentris uicia. Modice tn utendu est. qm excalefaci unt qua ui sistut: alum que se exulcerata sit. denarii pondus in sextarium aceti & mellis addi oportet. Item si lateralis dolor sit: aut inter scaplas aut in torace. pcordiis medetur ex aceto cu melle q potio dat & in alienatoe metis: ac melacolicis. Datur & comitialibus. quos correptus olfatus excitat.

De thimo medicine.

Thimi aūt & dormire eos oporteri ī molli thimo. prodest & ortopnoitis &
harsationi mulieℛ q; mesibus retardatis. uel si emortui sint in utero ptus
decoctum ī aqua ad tertias. uirs uō contra inflaciones cū melle & aceto
& si uenter turgeat testesue: aut si uesicę dolor exigat. E uino tuores &
impetus tollit impositum. Item cū aceto callum & uerucas. Coxendicibus ī
ponitur cū uino articularibus morbis & luxatis tritū ac lanę inspersū. ex oto.
Ambustis cū adipe suillo. Dant et potionē articularibus morbis tritū oboloℛ
Hemerogalles med.
triū pondere in tribus ciatis aceti & mellis. & in fastidio tritū cū sale. He
merogalles palidū ē uiridi & molle foliū hʒ radicē odoratā atq; bulbosā.
Cum melle imposita uetri aquā pellit & sanguinē etā inutilem. Folia epi
Helenū & ei medicinę.
foris ocloℛ mamaℛ q; post ptum illiniunt. Helenū ab helenę lacrima
dictum: natū. fauere creditur formę. cutem mulieℛ in facie reliquoq;
corpore nutrire incorruptā. pterea putant usu eius quandā datā gratiā
his uenerē q; conciliari. Attribuūt & hilaritatis effectum eidem potę ī ui
no: eumq; quē habuīt neuphentes. Illud pdictū ab homero: q eo tristicia
om̄s aboleat. Est aūt suci pdulcis. prodest & ortopnoitis. Radix eius in
aqua ieiunis prodest. ē aūtē candidus intus & dulcis. Bibitur & c̄o serpē
De abrotano med.
tium ictus ex uino. Mures quoq; contrita dr necare. Abrotanū duoℛ tra
dit generℛ campestre ac montanū. hoc feminā. illud marē intelli uolunt.
Amaritudo absinthii in utroq;. siculū laudatissimū. deinde gallaticū. Usus
est & foliis. sed maior seīu ad calefaciendū. ideo neruis utile. tussi. ortop
noias. conuulsis. ruptis lumbis. urinę angustiis datr bibendū manualibus fa
sticulis decoctis ad tertias ptes. Ex his quaternis ciatis bibūtur. Datur et
semē tusum in aqua dragmę pondere prodest & uuluę. Concoquit panes
cū farina ordeacea. & ocloℛ inflamatōni illinitr. Cotonico malo cocto ser
pentes fugat. Contra ictus eaℛ bibitr cū uino illiniturq;. efficatissimū c̄o ea
quoℛ uenena tremores & frigus accidūt: ut scorpionū & plalangioℛ & contra
uenena alia pota. prodest & quoquo mō algentibus. & extrahendi ea q̃ inhērēt
corporibus. pellit & interaneoℛ mala. Ramus eius si subiciat puluino. ue
nerem stimulari aūt. efficatissimaq; herbam c̄o oīa ueneficia: quib; coitus
De Leucantheno med.
inhibeatur. Leuchantemū suspiriosis medetr duabus ptibus aceti pmixtū.
De Sansuco med.
Sansucū siue amaracon cypro laudatissimū & odoratissimū. scorpionib; adū
satur: ex aceto ac sale illinitū. Menstruis quoq; mltum confert īpositum.
Minor est idē poto uis. cohibet & ocloℛ epiforas cum poleta. Sucus decocti tor
mina discutit. & urinis & idropicis utile. mouet & nariū sternutamenta. Fit
ex eo & oleū qd sansucinū uocat aut amaracinū: ad excalefaciendos molliē
dosq; neruos. & uuluas calefacit. & folia sugillatis cū melle. & luxatis cū cera
Anemonas & eaℛ med.
prosunt. Anemonas coronarias tm̄ diximus. nūc reddemus & medicas.
Sunt qui stremion uocent. Duo eius gn̄a. siluestris pma. alia cultis: nascens utq;
zabulosis. Huiusq; ptes spēs. aūt. n. feniceū flore hʒ & copiosissima ē: aut

purpureū: aut lacteum. harum triū folia apio similia sunt: nec temē semipede altitudīe excedunt cacumine. Asparagi flos nunquā se apit: nisi uento spirante. unde & nomē accepit. Siluestri amplitudo maior: latioribusq; foliis flore pheniceo: hanc errore ducti: argemonē putant multi. alii rursus papauer qđ rhian appellauim⁹. sed distinctio magna q utraq; hec postea floret. nec aut sucū illarum anemone reddit: aut calices hnt. nec nisi asꝑagi cacumē.
Prosunt anemone capitis doloribus & inflāmatonibz. uuluis mulierum. lacti quoq; & menstrua cient cum ptisana sumpta ut uellere apposite. Radix commanducata pituitā trahit. dentes sanat. Decocta oculorum epiphoras. Magnū multū quidam his tribuere q̄ pmū aspiciat: eo āno tolli iubentes: diciq; colligi eā tertianis & quartanis remedio. postea alligari florē pāno ruffo. & in umbra asseruari. ita quū opus sit alligari. Que ex his pheniceū florē hnt: radice contrita cuicumq; animalium imposita ubi ulcerum facit stiptica. & ideo expurgādis ulceribz adhibetur.

De oenante medicīe.

Oenante herba nascitur in petris folio pastinace: radice magna nūosa. Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota: facilitatē pariendi pstant. secundinasq; purgant. tussim melle tollunt. urinā cient. radix & uesice uitiis medet̄.

De helicryson med.

Helicrissum alii chrisaton uocat: ramulos hnt candidos. folia subalbida. abrotano similia ad solis repcussū: aureę lucis i orbem: ueluti corymbis dependētibz: qui nunq̄ marcescunt. qua decā deos coronant illo: qđ diligentissime seruauit ptolemeus rex egypti. nascit̄ in frutetis. ciet urinas. uino pota & menses. duritias. & inflamationes discutit.
Ambustis cū melle iponitur. Con̄ serpentiū ictus & lumborum uitia bibitur.
Sanguinē concretum uentris ac uesicę absumit cū mulso. folia ei⁹ triū obolorum pondē. sistunt pfluuia mulierum in uino albo. Vestes tuetur odore nō ineleganti.

Hiacinthus & ex ea med.

Hyacintus in gallia maxīe puēit. hoc ibi hysginū tingit. Radix est bulbacea: mangonitis uenalitiis pulchre nota: quę in uino dulci illita pubertatē cohercet: & nō patit̄ erūpere. Torminibus & araneorum morsibus resistit urinā impellit. Con̄ serpentes & scorpiones. morbūq; regiū semē eius cū abrotano datur. Con̄ lichnis quoq; flamea illa aduersus serpentes & scorpiones & scabrones similiaq; bibitur. uino semē trito. Siluestris earum stomacho inutilis. aluū soluit. ad detrahenda bilē efficacissima duabus dragmis. Scorpionibus tam cōtraria: ut oīo uisa eā torpescant. Radicē eius asiani noliten uocant: qua alligata oculo: albugines tolli dicitur.

De uitaptica med.

Et uitaptica siue camedaphne arida. tusa. hidropias dat̄ in aqua cocleari mensura: celerrimeq; reddunt aq̄. Eadē decocta in cinē spsa uino: tumores siccat auribus suco medetur. Aluuiis imposita multum pdesse dr̄. rusti radix decocta bibitur alternis diebz in calculorum ualetudīe: & toruosiore urina ut crueta. Radicē pridie erui oportet. postero mane decoqui. Ex eo sextario uini ciatis duobz misceri. Sunt qui & cruda radicē trita ex aqua bibant. & in totū ad uirilia cauliculis eius uino & aceto tritis: nihil utilius putat. Beatius quoq; aluū

mollit. Illinitur podagricis cruda: et contuse acino. Nec coronarum causa et ciborum egyptii serunt. eademque erat quae ocimum: nisi hirsutior ramis ac foliis esset: et admodum odor. ciet menses: et urinas. Collochasia glaucias a-

De collochasia med.

De Anchalo med.

cria corporis leniri putant et stomachum iuuari. Anchali quod egyptii edunt multum aliud reppi iustu. et est herba antillum quam alii antilium uocant Duorum generum foliis et ramis lenticule similis: palme altitudine. zabulosis apricis nascens: subsalsa gustanti. altera camepitui similis: breuior et hirsutior. purpurei floris. odore grauis: in saxosis nascens. prior uuluis aptissima et ex rosaceo et lacte imposita etiam uulneribus. Bibitur in strangiuria renumque anfersis tribus dragmis. altera bibitur in duritia uuluarum et in torminibus et in comitiali morbo cum melle et aceto quattuor dragmis. Contra parthenium alii

De parthenio med.

leuchantes. alii tamnacum uocant. Celsus apud nos pelletum et muraleum nascitur in hortorum sepibus. flore albo. odore mali. sapore amaro. ad insedendum decocte in duritia uuluarum. et in inflammationibus. Sicca cum melle et aceto imposita detrahit bilem atram. ob hoc contra uertigines utilis et calculosis. Illinitur et sacro igni. Item strumis cum axungia inueterata. Magi contra tertianas. sinistra manu euelli eam iubent: dicique cuius causa uellatur. nec respicere. cuius folium egri lingua subiicere: ut mox in ciato aqua deuoretur. Tirch-

De thirchno med.

no quam quidam styrchnum scripsere: utinam nec coronarii in egypto uterentur: quos in iuita decideret. foliorum similitudo in duobus eius generibus. quorum alterum cui acini coccini grana in folliculis. alii cachebum uocant. alii callion. nostri at uessicariam. quoniam uesice et calculis prosit. Frutex est surculosus uerius quam herba. folliculis magnis latisque et turbinatis grandi intus acino qui maturescit nouembri mense tertio. Folia sunt ocimi nimie diligenter demostrando remedia. non uenena tractantibus. quippe insania facit. paruo quoque suco quam etiam greci auctores in iocum uertere. dragme .ii. pondere lusum pudoris gigni dixerunt: species uanas imaginesque conspicuas obuersari demonstrantes. duplicari hunc modum legitimam insaniam facere. Quicquid uero adiiciatur ponderi repentinam mortem. hoc est uenenum quod innocentissimi auctores simpliciter

Dormion

dormion appellauere ab eo quod aspides in pluris tingerent: illo passim nascentes quo parcius spectabantur. Magi cognominauere qui nequiter occultabant erethon: aut neurata. ut nonnulli perissone callendi quidem causa curiosius dicendum. Cum et alterum genus quod alii cacabum uocant soporiferum est. atque etiam

Morion.

apio uelocius ad mortem: ab aliis morion. ab aliis moti appellatum. Laudatum uero adlocre et struenda tymarisco. Quidam etiam carmine innoxia obliuione innocentia quippe putaneum remedium ad dentium mobiles confirmandos: sic coluerunt. alii cacabon uino exemptione addidere: ne diuitius sufficeret. Delirationem .ii. gigni: eo demonstranda remedia. quorum medicina maioris mali periculum afferat. Comendetur ergo cibis tertium genus: licet preferatur hortensis saporibus: et nil sit corporis malorum cui non salutares erichnos xenoctos

predicet. Non tamen auxilia eor tanti sunt: ut id pictura no de his come
morare nephas putem. presertim tanta copia inoxior medicaminu. Alii ca
cabi radice bibunt: qui uaticinari gallantesque: quo uere ad confirmadas supstiti
ones aspice uolut remediu est. Id .n. libentius retulerim aqua mulsa copiosa ca
lida pota. Nec illud pteribo aspidu nae halicacabu in tm aduersum: ut ra
dice eius propius admota soporetur illa. sopore enecansq suis eor. Ergo trita
ex oleo. pcussis auxiliatur. Corcor alexandrini cibi herba est conuolutis fo
liis ad similitudinem moris. precordiis ferunt utilis. Alopicias q3 & lentigini. boum q3
scabie celerrime sanari ex ea. Inuenio apud nicandrum quid & serpentium morsus a
teg floreat: nec de gneto siue attactalide uerbosius dissiparet egyptia her
ba: imagnu tam uenenata aulia pbet auxiliu. Item aduersus fungos. Costat
a scorpione pcussos: q diu teneant ea herba: non sentire cruciatum. Et p
soluta egyptus in hortis serit coronar gra. Duo gna eius: femia ac mas. Vtraq3
subdita: uenerem inhibere uiror maxime tradunt. Et qm i mensuris q3
ac ponderibus crebro grecis noibus utendu est: interptatione eor set: hoc i
loco ponem. Dragma attica. uere .n. attica obseruatoe medici utuntur: de
narii argentei ht pondus. Eademq3 sex obolos ponde efficit: obolus .x. chalcos.
Ciatus pendet p se dragmas .x. quu acetabulu mensura dr. Significat mina
quantum .i. dragmas .xv. Emina qua nostri mina pendent. uocat drag
mas atticas centum.

De corchoro med.

De persoluta medicine.

De limitatione mensurar et ponder.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber .xxii. De auctoritate herbar: et ex eis medicinae feliciter incipit.

IMPLESSE POTErant miraculum sui natura atq3 tellus repre
sentantum uel prioris tm uoluminis dotes:
totq3 gna herbar utilitatibus hoium aut uo
luptatibus genita. sed qto plura restant. tan
toq3 mirabiliora inuentu. Illa .n. maiore cibi
pte. aut odoris decori suo comendatio adinu
merosa expimenta duxit. Reliquar potetia
approbant: inhil a rer nra: sine aliqua occul
tiore ca gigni. Equide & forme gra ritusq3
ppetui in corporibus suis: aliquas exterar gen
tium. uti herbis quibusda aduerti aio. Illini
unt certe alias alie faciem in ptis barbaro
ru femine: maresq3 etia apud dacos & sarma
tas corpora sua inscribunt. Similis plantagini
glastum in gallia uocat: brytanor coniuges nurusq3 toto corpore oblite

De gentibus: herbis forme gratia: utentibus.

Q herbis uestes infi-
ciantur.

quibusdam in sacris nude incedunt: ethiopum colore imitantes. Iam uo
infici uestes scimus admirabili suco. atq3 ut sileamus galatie: africe lusita-
nie granos: cocci imperatoris dicatu paludamentis. Transalpina gallia: her
bis tyria atq3 conchilia tingit. & omnes alios colores. nec querit in profundis
murices: seq3 obiciendo dum praripit escam beluis marinis: intacta etiam
anchoris scrutatur uada: ut inueniat per quod facilius matrona adultero place
at corrupto insidetur sub testans. & in sicco carpit quo fruge odoret. Culpat
ablui usu alio qui fulgentibus in satiui poterat luxuria. Certe in otentius: nec
propositu ista consectari. nec omittemus ut subitiendo utiliora: luxuria uilita
te circuistribamus: dicturi. Et aliis herbis tingi lapides. parietes nec tingi:
nec pingi. nec tingendi rationem tamen omisissemus: si umquam ea liberalium artium fu
isset. Interim fortius aget auctoritas: que quanta debet etiam surdis: hoc est
ignobilibus herbis: prohibetur. Siquidem auctores imperii romani condi
toresq3: immensum quiddam & hic sumpsere. quoniam non aliunde sagmina in re

Sagmina.

mediis publicis fuere: & in sacris legationibus. quae uerbene certe utroq3 no

Verbenarius

mine idem significat: hoc est gramen ex arce cum sua terra euulsum. At semper
& legati quom ad hostes clarigatumq3 mitterent: id est res raptas clare re

De corona graminis.

petitu: unus utiq3 uerbenarius uocabatur. Corona quidem nulla fuit gra
minea nobilior in maiestate populi: terrarum q3 principis premissa: ut gloriae
gemmate & auree: uallares: rostrate: ciuice triumphales. post hanc fere
sunt: que cuncte magno interuallo: magnaq3 differentia. ceteras omnes singuli et

De raritate graminee.

duces ipsi imperatoresq3 militibus: aut aliquando collegis dedere. Decreuit in
triumphis senatus: cura belli solutus & populus ociosus. graminea numquam nisi
in suprema desperatione. Contigit nulli: ab uniuerso exercitu seruata! decre
ta. Ceteras imperatores dedere. hanc solam miles imperatori. Eadem uocatur
obsidionalis: liberatis obsidione: abominando q3 exitu totis castris. Q si
ciuice honos uno aliquo: ac uel humillimo ciue seruato: preclarus sacerq3 habetur
quid tande existimari debet unius uirtute reseruatus uniuersus exercitus.
Dabatur hec uiridis e gramine decerpto inde: ubi obsessos seruasset aliquis.

Mos priscus uictorie

Namq3 summum apud antiquos signum uictorie erat herbam porrigere uictos:
hoc est terra & altrice ipsa humo & humatione etiam cedere. que more etiam nunc
durare apud germanos scio. Donatus est ea L. siccius dentatus semel: quum

Qui soli ea donati

ciuicas. xiiii. meruisset: depugnasset q3. cxxx. semper uictor. tanto rarius est
seruatore unum a seruatis donari. Quidam imperatores & sepius donati sunt: ueluti
p. decius tribunus mil. ab exercitu: Alter ab his qui presidio obsessi fuerant. quanta
ta esset eius honoris auctoritas confessus: religione quide donatus: boue albu
marti immolauit. & .c. fuluos qui ei uirtutis ca dati fuerant simul ab obsessis.

Fabius qui rem cunctan
do restituit.

Hic decius postea se consul imperio collega pro uictoria deuouit. Data est
& a senatu populo q3 romano: qua claritate nihil equidem in rebus humanis sublimius
duci fabio illi: qui rem omnem romana restituit non pugnando. nec data quum ma

gistrum equitum & exercitum eius seruasset. Tunc satius fuit noie nouo co
ronari: appellatum prem ab his quos seruauerat. Sed qd dom est consessu
honoratus est hanibale ex italia pulso. Qua corona ad hunc sola ipsius impu
manu imposita ē. & qd peculiare ei ē: sola a tota italia data. Praeter
hos contigit ei corone hbnos. M. calpharnio flamio trib. mil. i sicilia. Cen
turioni uō uno ad hoc tpus. CN. treio attinati cymbrico bello. pmu pilu
is capessens sub catulo: exclusam ab hoc legionē suā: hortatus tribunu suu
dubitantem p castra hostiu erupere: interfecit: legioneq3 eduxit. Inue
nio apud auctores eunde pter hunc honorem adstantibus: mario & catulo co
salubus ptextatum imolasse ad tibicinē foculo posito. Scripsit & sylla dic
tator ab exercitu se quoq3 donatū apud nola. legatū bello marsico. idq3
etiā in uilla sua tusculana que fuit postea ciceronis: pinxit. Q si uerū ē hoc
execrabiliorem eū dixerim: qn qdem eā capiti sub proscriptione ipē de
traxit: tanto pauciorbus ciuium seruatis: q postea occisis. Addat etiā nc
huic glie superbū cognomē felicem: ipe tamen obsessis in toto orbe prosc
ptis: hec corona stercorie cessit. Aemilianū quoq3 scipionē: uarro auctor
est: donatū obsidionali in africa manilio consule: cohortibus seruatis: toti
demq3 ad seruandas eā eductis: qd & statue eius in foro suo diuus Aug.
inscpsit. Ipm augustū. M. ciceronē filio consule idibus septembr: senatus
obsidionali donauit. Adeo ciuica nō satis uidebat. nec pterea queq̄ inueni
mus donatū. Nulle ergo herbe fuere certe in hoc honore. sed. qmq3 fuāt
in puuli sede: q̄uis ignobiles ignoteq3 horem nobile faciebant. Quod latere
apud nos minus qde miror: cernens negligi ea quoq3 q ad ualetudine coser
uandam: cruciatusq3 corporis propulsandos: & morte arcenda ptinet. Sed
quis non mores iure castiget? addidere uiuendi ptia delicie luxusq3. nū
q̄ fuit uite cupido maior: nec minor cura aliorū: hanc opere esse credimus.
Ac ne mādato qde nro alios id agē: medicisq3 puisum esse. pro bonis ipi fru
imur uoluptatibus. quo & nihil eqdem probrosius duci. uiuimus aliena
fiducia. Inmouō plerique ultro etiā in re suminus ista commentantes: que
friuoli operis arguimur magna. qq immensi laboris solatia spmi. quin rerū
nāe quā certe nō defuisse nobis docebimus. & inuisis quoq3 herbis inseruis
se remedia. quippe qui medicinas dederit etiā aculeatis. Haec .n. pxie
restant ex his quas priore libro nominauimus. in quibus ipsis: puidentiā nē
satis āmirari amplectiq3 nō est. Dederat & quas diximi molles: cibiq3 grā
pinxerat remedia in floribus. uisusq3 ipo aios inuitauerat: etiā auxilia de
liciis pmiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas: tactu truces: ut
tm non uoce ipius fingentis illā: rōnesq3 reddētes exaudire uideam. ne se
depascat auida quadrupes: ne pcaces manus rapiant: ne neglecta uestigia
obterant: ne insidens ales infringat. Has muniendo aculeis telisq3 armādo
remediis: ut tuta ac salua sint. ita hoc quoq3 qd in his odim. homi ca excogi

Qui solus centurio coronatus est.

Villa sylle: ciconis tuscul.

Quis obsidionali donatus.

Marcus ciconis fili cons. fuit

Semp uita audax scelerum plena fuit.

.L. XXII.

Medicine ex reliquis coronamentis. et primo de heringion medicine

tatum est. Est clara in primis aculeatarum eringe siue eringion contra serpentes et uenenata omnia. nascens aduersus ictus morsusque. Radix eius bibitur dragme pondere in uino. aut si plerumque tales iniurias comitatur et febris: ex aqua. Illinitur plagis peculiariter efficax. Contra crisodoratransis uero omnibus. contra toxica et aconita efficatiorem. Heraclides medicus in iure anserum decoctam arbitratur. Apollodorus aduersus toxica cum rana decoquit. Ceteri in aqua ipsi. Dura fruticosa spinosis foliis: caule geniculato: ut cubitali et maiore aliquando. alia albicans: alia nigra radice odorata: et satiua quidem est. sed et sponte nascitur in asperis et saxosis et in litoribus maris: durior nigriorque folio apii.

De herba que centum capita uocatur med.

Ex his candidam nostri centum capita uocant. omnis eiusdem effectus. caule et radice in cibos grecorum receptis: utroque modo siue coquere libeat: siue cruda uesci. Portentosum est quod de ea traditur. radicem eius alterutrius sexus similitudinem referre raro inuentus et si uiris contigeris mas amabiles fieri. Ob hoc et pheone et lesbium dilectos a zapho. Multa circa hanc magorum solum uanitate. sed etiam pithagoreorum. sed in medico usu praeter supradicta. Auxiliatur inflationibus. torminibus. cordis uitiis. stomacho. iocineri. precordiis in aqua mulsa. Lieni in posca. Item ex mulso renibus: stranguirie. epistotonis. spasmis. lubis. hidropicis. comitialibus: mulierum mensibus: siue subsidentur: siue abundent: uuluarumque omnibus uitiis. Extrahit infixa corpori cum melle. strumas. parotidas. panos recedentes ab ossibus carnes sanat cum axungia salsa et cerato. Item fracturis. crapulam presumpta arcet. aluum sistit. Aliqui e nostris sub solsticio colligi eam iussere ex aqua celesti imponi omnibus ceruicis uitiis. oculorum quoque albugines sanare adalligatam tradiderunt.

De Achanon med.

Sunt qui et achanon heringioni asscribant spinosam breuemque et latam herbam: spinisque laciorib(us): hanc impositam sanguinem mire sistere. Alii erigen falso eandem putauerunt esse et gliciriam: grece subugiam pontinus refert. et ipsa sine dubio inter aculeatas est: foliis echinatis. pinguibus: tactu quoque gumosis. fruticosa. binorum cubitorum altitudine flore hiacinthi: platani magnitudinis. prestantissima in cilicia. ponto secunda: radice dulci: et haec tantum in usu. Capitur ea uirgiliarum occasu: longa ceu uitium: coloris buxei melior que nigra queque lenta quam que fragilis: usus in subditis. Decocta ad tertias. cetero ad mellis crassitudinem aliquando et tusa equo genio. et uulneribus imponitur et faucium uitiis omnibus. Item omni uoci utilissimo suco: sic ut spissatus est in lingua subdito. Item toraci iocineri: hac diximus: famem sitimque sedari: et ob id quidam adipson appellauere eam et hidropicis dedere ne sitirent. Ideo et commanducata stomatice est et ulceribus oris inspersa sepe et pterigias. sanat et uesice scabies renum dolores: condilomata ulcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis dragmarum duarum pondere: et pipe emina aque. Commanducata sanguinem ex uulnere sistit. Sunt qui et calculos ea pelli tradiderunt.

De tribulo medicine.

Tribuli unum genus nascitur in hortis. alterum in fluminibus tantum. Sucus ex his colligitur ad oculorum medicinas. est enim refrigerantis nature: et ideo utilis contra inflammationes collectionesque. Ulcera

p se erumpentia & pcipue in ore cu melle sanat. Item tonsillas potus cal
culos frangit. Traces qui ad strimona habitant foliis tribuli equos saginant
ipsi nucleo uiuunt: pane facientes pdulce & qui contrahat uetre. Radix ca
ste: pureq3 collecta discutit strumas. Semen adalligatu uaricu dolores se
dat. tritu uo in aq sparsu pulices necat. Stybe qua aliq peon uocat: de

De stybe siue peon med.

cocta in uino pcipue auribz purulentis medetur. Ite oculis ictu cruentatis.
Hemorragie quoq3 & dissinterie infusa. Hypophes in zabulosis maritimis

De hypophe qmbz ac med.

spinis albis hedere mo racemosa est. candidis ex parte rubentibus acinis.
Radix suco madet: q aut p se condit: aut pastillis farine. & bile detrahit o
bolo ponderis salubrime cu mulso. altera hypophe sine caule: sine flore. fo
liis tm minutis. hui quoq3 sucus idropicis mire pdest. Debent accomodate
esse equoz nae: neq3 ex aliis cais nome accepisset. quippe qda aialiu reme
diis nascunt locupleti diuinitate ad gereda psidia: ut no sit mirari satis
ingeniu eius disponentis auxilia in gna: in cas: in tpra: aut aliis prosit ab
horis. diesq3 nullus ppe sine psidiis repiat. Vrtica qd esse inuisius pot.

De Vrtica medicine.

at illa preter oleum qd in egypto ex ea fieri diximus: uel plurimis scatet re
mediis: Semen eius. sicut & contrariu esse nicander affirmat. It fungis in
argento uiuo. Apollodorus & salamadris cu iure cocte testudis. It aduer
sari iusquiamo & serpentibz & scorpionibz. Quin illa ipa amaritudo mor
dax inuas in ore pcedetes q uuluas & infantiu sedes tactu resilire cogit. Li
targicos expgescit tactis cruribus: magisq3 fronte. Eade canis morsibz ad
dito sale medet. Sanguine trita naribus indita sistit. & magis radice. Car
cinomata & sordida ulcera sale admixto. It luxata sanat & panos. paroti
das: carnesq3 ab ossibus recedentes. Seme potu cu sapa: uuluas stragulantes
apit. profluuia naru sistit inpositu. Vomitiones in aqua mulsa suptuz
a coena: faciles pstat duobz obol: uno aut in uino pota lassitudines recreat.
Vlue uicius tostu acetabuli mesura potu in sapa resistit. Stomachi inflati
onibus. ortopnoicis prodest cu melle & thoracē purgat. Eo de ecdegma
te & lateri medetur cu semine lini. Addunt ysopu & piperis aliqd. Illinitur
lieni. Difficilem uentre tostu cibo emollit. Ipocrates uulua purgari poto
eo pnuntiat dolore leuari tosto acetabli mensura dulci poto & iposito cu
suco malue. Intestinoz aialia repellit cu idromelle & sale. Defluuia capi
tis scie illito choercetari. Articularibus morbis & podagricas plurimi cu oleo
uetere: aut folia cu ursino adipe tritu inpositu. Ad eade radix tusa cu ace
to no minus utilis. Item lieni & cocta in uino. Discutit panos cu axungia ue
tere salsa: eade silotru e sicca. Condidit laudes eius phania physicus:
utilissima cibis coctam: conditaue: professus: arterie. tussi. uentris distil
lationi. stomacho. panis. parotidis. pnionibus cu oleo. sudore. coctam cum
conchiliis. cire aluu cu ptisana. pectus purgare. mulieruq3 menses. Cu sale
ulcera q serpunt cohibere. Sucus quoq3 in usu e: expressus illitus fronti san

guinem narium sistit. potus urinam ciet. calculos rumpit. uuam gargarizatus reprimit. Semen colligi messibus oportet. Alexandrinum maxime laudatur ad omnia haec et mitiores quidem tenere qz efficaces. sed precipue siluestris illa. et haec amplius lepras e facie tollit in uino pota. Si quadrupes fetum non admittat: urtica naturam fricandam monstrat. Ea quoqz nunc quam lamium inter genera earum appellauimus: mitissima. et foliis non mordentibus medetur cum mica salis contusis. incussisqz mixtis et strumis. tumoribus. podagris uulneribus. Album habet in medio folio quo ignibus sacris medetur. Quidam e nostris temporis describere genera. et antiundlis urticae radice alligatam in tertianis. ita ut egri nuncupentur cum eruitur ea radix que cui et quorum folio eximatur: liberari morbo tradiderit. hoc idem et contra quartanas pollere. Idem urticae radice addito sale infixa corpori extrahi foliis cum axungia. strumas discutit. uel si suppurauerit erodi compleri. Ex argumento nomen accepit scorpios herba: semen enim habet ad similitudinem caudae scorpionis folia pauca. Valet et aduersus nomen animalis sui. Est et alia eiusdem nominis effectus eius sine foliis spso caule: in cacumine aculeum habens. Et inde nomen leuchante: alii phlimon. alii scada. alii polyconachon appellant radicem cypiri: quae commanducata dentium dolorem sedat. Item laterum et lumborum: uti Caesius tradit semine poto dragmis. VIII. aut suco eodem ruptis. conuulsis medetur. Helixine siue aliqui perdicium uocant. quoniam perdices ea precipue uescantur. alii sideritem. nonnulli parthenium. folia habet mixta similitudinis platagini et marrubio. cauliculos densos leniter rubentes. semina in capitibus lapaceis. adherentia uestibus. Unde et helixinem dictam uolunt. Sed nos qualis uera esset: helixine diximus proprie. Haec autem inficit lanas. sanat ignes sacros. et tumores collectionesqz omnes et adusta panos. sucus est cum plumbino et guttura incipientia turgescere. It ueterem tussim ciato hausto. et omnia ut in humido sicut tonsillas et uarices. cum rosaceo imponitur. et podagris cum caprino seuo: ceraqz cypria. Perdicium siue parthenium nam sideritis alia est. a nostris herba urceolaris uocatur. ab aliis altercum. folio similis ocimo nigrior: tantum nascens in tegulis parietinisqz. Medetur cum medicinis aliis trita hisdem omnibus quibus lamium et eodem modo. Item uomicae calefacto suco pota et contra ulcera rupta: lapsusqz et precipicia: aut uehiculorum euersiones. singularis. Vernacarus Pericli Atheniensium principi: cum is in arce templum edificaret: prerexitqz super altitudinem fastigii et inde cecidisset hac herba dicitur sanatus. monstrata Pericli somnio a Minerua. quare parthenium uocari coepta est. assignaturqz ei deae. Hec est uernula cuius effigies ex aere fusa est. et nobilis illue splachnoptes. Cameleonem aliqui ision appellant. Duo genera eius. candidior asperiora habet folia. serpit in terra echini modo spinas erigens radice dulci. odore graui. quibusdam locis uiscum gignit album: sub aliis foliorum maxime circa canis ortum quomodo thura nasci dicitur. Unde et ixia appellatur. ac mastice utuntur mulieres. quare et cameleon uocetur uarietate foliorum

De Lamio medicinae.

De scorpione med.

De leochante med.

De helixene siue perdicon med.

Paritaria

Partheni mira uis.

De chameleone.

euenit. mutat .n. cum terra colores. hic niger illic uiridis. alibi cyaneus atque aliis coloribus. Ex his candidus hidropicos sanat suco radicis decocte bibitur dragma in passo. pellit & interaneorum animalia acetabuli suci eiusdem in uino austero cum origani scopis: facit difficultatem urine facile. Hic sucus occidit canes: suesque in polenta addita aqua & oleo. Contrahit inter se mures ac necat: nisi protinus aquam sorbeat. Radice eius aliqui contusam seruari iubent fumi calis pendentem. decoquuntque in cibo contra fluxiones: quas greci reumatismos uocant. Ex nigris aliqui marem dixere: cui flos purpureus esset. & feminam cui uiolaceus. Uno nascuntur caule cubitali crassitudine digitali. Radicibus earum lichenes curantur cum sulphure & bitumine una coctis: commanducatis uero dentes mobiles: aut in aceto decoctis. Suco scabiem etiam quadrupedum sanat: & ricinos canum necat: iuuencas quoque anguine modo. Graeci a quibusdam oliphiton uocatur & cinozalon propter grauitatem odoris. Ferunt & huic uisum ulteribus utilissimum. Omnium autem generum earum radices scorpionibus aduersantur. Canobis oblonga herba est cum fissuris interim cuius radix cilia cis preclare facit in cinere tosta. Et anchusae radix in usu est digitali crassitudine: finditur papiri modo: manusque inficit sanguineoque colore preparat lanas preciosis coloribus. sanat ulcera in cerato precipue senum. Et adhausta liquari non potest in aqua oleo dissoluitur. idque sincero experimentum est: et ad renum dolores. dragma eius potui in uino: aut si febris sit in decocto balani. Item iocinerum uitiis & lieni: & male suffusis lepris & lentigines illinuntur ex aceto. folia trita cum melle & farina luxatis imponuntur: & pota dragmis duabus in mulso aluum sistunt. pulices necare in aqua decocta traditur. Est & alia similis pseudo anchusa ob id appellata: a quibusdam uero echis: aut odoris & multis aliis nominibus. lanuginosior & minus pinguis tenuioribus foliis languidioribus. radix in oleum non fundit rubentem sucum: & hoc ab anchusa discernitur. Contra serpentes efficacissima potu foliorum uel seminis. Folia uel cibus imponuntur. Virus serpentes fugat. bibitur & propter spinae. folium eius sinistra decerpi iubent magi & cuius causa sumatur dici. tertianisque febribus alligari. Est alia herba proprio nomine onochilon quam aliqui anchusam uocant. alii archebion. alii nochilin. alii quiresiam. multi emthusiam: paruo frutice: flore purpureo: asperis foliis & ramis. radice messibus sanguinea. cetero nigra in zabulosis nascens. efficax contra serpentes. maxime uiperas et radice & foliis eque cibo ac potu uires habet messibus. Folia trita odorem cucumeris reddunt. datur in ciatis tribus uulua procidente pelle: & tineas cum isopo: & in dolore renum aut iocineris ex aqua mulsa. si febris sit. Sin aliter ex uino bibitur. lentigini ac lepris radix illinitur. habentes eam a serpentibus feriri negantur. Est & alia huic similis flore rubro minor: & ipsa ad eosdem usus. Traduntque commanducata ea si inspuat mori serpentem. Anthemis magnis laudibus celebratur ab asclepiade. aliqui leuchantem unda uocant. alii leuchantemum. alii aratepidia.

Canopus & ex ea med.

De anchusa medicine.

De onochilone med.

Anthemis & ex ea med.

qm̃ uere floreat. alii chrememolon qm̃ odorem mali habeat. nonnulli melanthi
on uocant. Gnã eius tria. fronde tm̃ distant. palmũ non excedenti á paruis
foliis rutę. candidis aut mellinis aut purpureis. ĩ macro solo: aut iuxta se
mitas colligitur uere: & in coronamentis reponit̃ eorũ tp̃re: & medici folia
tusa in pastillos digerũt. Item florem & radicẽ: Dant̃ omnia mixta dragmę
unius pondere contra serpentiũ ictus. pellit mortuos partus. It menstrua
ĩ potu & urinã calculosq; inflationes iocineris uitia. bilem suffusã egilo
piam commanducata. ulcerũ eruptiones manantes sanat ex oĩbus his gñibus
ad calculos efficacissima est quę florem purpureũ hr̃. cui & foliorũ & fruti

De lothon medicię.

cis amplitudo manifesta est: hanc ppr̃e quidã erantheum uocant. Lothon
qui arborem putant esse tm̃ ut homero auctore argui possũt. Is s. u. inter

Lothometra.

herbas subnascentes deorũ uoluptati: lothon pma noĩauit. folia eius cũ mel
le oculorũ cicatrices: argema: nubeculas discutiũt. Est & lothometra q̃ fit
ex lothio sata. ex cuius sẽie simile milio porri fiũt panes in egypto á pistoribz. max
aqua uel lacte subacto. negatur quicq̃ illo pane salubrius esse aut leuius dũ
caleat refrigeratus: difficilius concoquit̃. fitq; ponderosius. Constat eos q̃
illo uiuant. nec dissinteria. nec tenesmo. neq; aliis morbis uentris infestari

Heliotropiũ.

taq; inter remedia eorũ hntur. Heliotropi miraculũ sepius diximus: cũ sole
se circũagentis etiã nubilo die. tm̃ sideris amor ẽ: noctu uelut desiderio
cõtrahit cęruleũ florem. Genera eius duo. tricoccum & heliotropiũ hoc altius.
q̃q̃ utrũq; semipedalem altitudinẽ nõ excedat. ab una radice ramosum. sem
in folliculo messibus colligit̃. nascitur nõ nisi in pingui solo cultoq;: maxĩe tri
coccum. ubiq; si decoquant̃ inuenio cibis placere & in lacte iucundius aluũ
moliri. & si decocti cibus bibat̃ efficacissime. ex mari. Maior is sucus ex capr
aestate hora sexta miscetur cũ uino sic firmior: capitis dolores sedat rosa
ceo admixto. uerrucas cũ sale tollit. sucũ ẽ folio. unde nostri uerrucariam
herbã appellauere. Aliis cognoĩari effectibus dignior est. Namq; & serpen
tibus & scorpionibz resistit ex uino aut aqua mulsa. ut apollodorus tradit.
Folia infantiũ distillationibus qd̃ syriasim uocant illita medent̃. It con
tractionibus: etiã si ide comitialiter accidat. decocto quoq; foueri eos sa
lubrimũ est. potum id pellit tineas & renũ harenas. Si ciminũ adiciat̃
calculos frangit. Decoqui cũ radice oportet: quę cum foliis & hircino seuo
illinitur. Alterũ genus qd̃ tricoccum appellauimus & alio nomĩe scorpiuo

Tricocci maxia uis.

uocat̃: foliis non solum inoribus. sed etiã in terrã uergentibz: semẽ ei cum
effigie scorpionis caudę qr̃ nomen. Uis ad oĩa uenenata & phalangias:
& cõ scorpiones pcipue illita nõ ferũt habetes. Et si terrã surculo helio
tropi. circumscribat aliqs. negat scorpione egredi: imposita uõ herba aut
oĩo respersum ptinus mori. si seminis ut si herba ter circulata subiciatur
capiti. semen & uenerem stimulat. Cum melle panos discutit. uerrucas:
hoc utiq; heliotropio radicitus extrahit. & excrescentia in sedibz his pane

quoqz ac lumborum sanguinem corruptum trahunt illitum semen et potum in iure galli
nacei decoctum: aut cum beta et lentae cortex sepis liuientibus colorem red
dit. Magi heliotropium quartanis quater: tertianis ter alligari iubent
ab ipso egro: precariqz eum solutorum se nodos liberatum et facere non exepta herba
A luid ad tanto miraculum aestate uiret: bruma non marcescat. aquas respuit
perfusum mersumue sicco simile est. tanta dissociatio deprehenditur. unde et
nomen a grecis alio qui fruticat opiario. Quidam gallitricon uocat. alii po
litricum: utrumqz e ab effectu. Tingit enim capillum et ad hoc decoquitur in uino
cum seme apii adiecto oleo copiosum: ut crispum densumqz faciat. et defluere
aut prohibet. Duo genera eius candidum et nigrum breuiusqz. Id quod maius est
pollitricon: aliqui tricomanes uocant: utriqz ramuli nigro colore nitent.
foliis felicis. ex quibus inferiora aspera ac fusca sunt. Omnia aut contrariis pe
diculis: densa inter se ex aduerso: radix nulla. umbrosas petras parieteqz
aspergines: ac fontium maxime specus sequitur. et saxa manantia quod miremur
quom aquas non sentiat. calculos e corpore repellit frangitqz utriqz nigrum.
qua de causa potius quam quod in saxis nasceretur. a nris saxifrugum appellatum credi
derim. Bibitur e uino: quam terni decerpsere digiti urinam cient. ser
pentium et araneorum ueneris resistunt. In uino decocti aluum sistunt. capitis
dolores corona ex his sedat. Contra scolopendre morsus illinuntur: crebro
auferendi ne perurant. hoc et in alopeciis. strumas discutiunt. furfuresqz in
facie: et capitis manantia ulcera. Decoctum ex his prodest suspiriosis et
iocinori lienis et felle suffusis ydropicis. Stranguirie illinuntur et renibus cum
absinthio. Secundas cient et menstrua. sanguinem sistunt ex aceto: aut rubi
suco poti. Infantes quoqz ulcerati perunguntur ex his cum rosaceo et uino prius
folii urina pueri impubis tritum. Iidem cum afronitro: et illuuium uentri mu
lierum ne rugosus fiat. Perstare dicitur perdices et gallinaceos pugnatiores fieri pu
tant in cibum eorum additis pecoriqz esse utilissimos. Picris ab insigni ama
ritudinis cognominatur ut diximus rotundo folio. Tollit eximie uerucas. The
sium quoqz non dissimili amaritudine est. sed purgat aluum: in quem usum terit ex aqua.
A sphodelum de clarissimis herbarum quam hereneon aliqui appellauerunt. hesiodus
et in siluis nasci dixit. Dionysius marem ac feminam esse defectis corporibus et pti
sis constat. Bulbos eius cum ptisana decoctos aptissime dari paneqz ex
his cum farina subactis saluberrimum esse. Nicander et contra serpentes ac scorpi
ones uel caulem quem antericum uocauimus: uel semen uel bulbos dedit in uino.
tribus dragmis substrauitqz sono. Contra hos metus datur et contra uenenata
marina et contra scolopendras terrestres. Cocleae mire in campania caulem eius
persequuntur et suggendo arefaciunt. Folia quoqz illinuntur uenenatorum uulne
ribus. Ex uino bulbi neruis articulisqz. et polenta tusi illinuntur. prodest
et concisis ex aceto lichenas fricare. Et ulceribus putrescentibus ex aqua in
ponere mamarum quoqz et testium inflationibus. Decocti in fece uini oculorum epi

De gallitricon med.

De pigride med.
De thesio med.

De asphodelo siue here
neon med.

phoris: supposito linteolo medentur. Foliis in quocūq; morbo decoctis ma
gis utuntur. Item ad tybiarū tetra ulcera. rimasq; corporū quacūq; in parte
farina arefactorū. autūno aūt colliguntur tū plurimū ualent. Suc⁹ quoq; ex
tusis expssus aut decoctis utilis fit corpis dolori cū melle. Item dolori tor
poris iucundū affert tantibȝ cū iri arida & salis exiguo. folia & sup dictis
medentur. & strumis. panis. ulceribus in facie decocta in uino. Cinis e ra
dice alopetias emdat & rimas. pedisq; decocte radicis in oleo. Suc⁹ per
niones & ambusta: & ad grauitatem aurū infundit' a cōtraria aure. In do
lore dentiū prodest: & urine pota modice radix & menstruis & lateris do
loribus. Item ruptis. conuulsis: tussibus dragme pondē in uino pota. Eadem
& uomitiones adiuuat comanducata. semine sumpto turbat' uenter. Cri
serimus & parotidas in uino decocta radice curauit. Item strumas admixta
cachri & ex uino. Quidā aūt si imposita radice pars eius in fumo suspenda
tur: & quarto die soluat' una cū radice arescere strumā. Sophocles ad po
dagras utq; nō cocta: crudaq; usus est. Ad pniones decoctam ex oleo de
dit: & suffusis felle i uino & idropicis. Venerē quoq; concitare cū melle
& uino punctis aut bibentibus tradidere. Xenocrates & lichenas: psoras:
lepras: radice in aceto decocta: tolli dicit. Item si coctum cū uischiamo &
pice liquida alarū quorū & feminū uitia: & capillū crispiorē fieri: raso pus
capite si a radice ea fricetur. Halimon lapides renū i uino decocta atq;
pota exinni. Ipocrates semē eius ad lienes impetus dare censet. Iumtorū quoq;
ulcera ad scabiem radix illita: aut decocte suc⁹ ad pilū reducit. Mures
eade fugant': cauerna pclusa moriūtur. Asphodelū ab hesiodo qda hali
mon appellari existimauere qd falsum arbitror. est .n. suo noīe halimon
nō parui & ipm erroris inter auctores. Alii .n. fruticem esse dicūt: densum
candidū sine spina. foliis olee. sed mollioribȝ. coci aūt & aborū genus. Ra
dice tormina discuti dragme pondere in aqua mulsa pota. Item cōuulsa
rupta. Alii olus maritimū esse dixe falsum: & inde nomē foliis i rotudi
tatem longis laudatū in cibis. Duorū ptera generū siluestre & mitius: utrūq;
prodesse dissintericis etiā exulceratis cū pane stomacho uō ex aceto. Vlceri
bus uetustis illinit' crudū: & uulnerū recentiū impetus lenire phibet': & luxa
torū pedū: ac uesice dolores. Siluestri tenuiora folia. sed in hisdē remediis
effectus maior: & in sananda hoīum ac pecudū scabie. ptera nitorē corpo
ris fieri: dentibusq; candorē: si fricentur radice ea. Semine lingue sbdi
to: sitim nō sentiri. Hec quoq; mādi & utraq; etiā condiri. Crateuas etiā
tertiū genus tradidit longioribus foliis & hirsutioribus: odore cupssi nasci
sub edere maxime pdesse epistomias contractionibus: neruorū tribus obolis i
sextariū aque. Achantos est urbana herba elato longoq; folio crepidines
marginū: assurgentiūq; puluinorū thoros uestiens. Duo gnā sunt: aculea
tum & crispum qd breuius. alterū lene qd aliqui pederotem uocat. alii me

De halimon med.

De achanto med.

lamphillũ. huiꝰ radices: ustis: luxatisq3 mire psunt. It ruptis conuulsis. & ptisi3 metuētib3 incocte cibo max ptisana. podagris quoq3 illinuntur trite. & cale facte calidis. Bupleuron in sponte nascentiũ herbarum nũo greci hnt: caule cubitali. foliis multis longisq3: capite aneti: laudatũ in cibis. hypocrate ī medicina glaucone & nicandro. Semen cõn serpentes ualet. folia ad secūdinas feīnarum ut sucũ ex uino illinũt: & strumis folia cũ sale & uino. Radix cõn serpētes datur in uino & urinę ciendę. Buprestim magna ī incõstantia greci in laudibus cibor etiã huere. Idemq3 remediũ tanq̃ cont̃ uenena pdiderũt: & ipsum nome indicio est: boũ esse uenenũ quos dissilire degustata fatent̃. Qua ppr nec de hac plã dicem̃. Est uõ cã qr uenena mõstremus niter gramineas coronas: nisi libidinis cã alicui expetenda uidet̃: quã nõ aliter magis accēdi putant q̃ potu. Elaphoboscon ferulaceũ est geniclatu3: digiti crassitudine seie corimbis dependentibus filis: effigies & nõ amaris foliis olisatri: & hoc laudatũ in cibis. Quippe etiã conditum progatur ad urinã cienda: lateris dolores sedandos: rupta conuulsa sanãda: inflationes discutiendas: coliq3 tormta. Contra serpentiũ omnmq3 aculeator ictus. quippe fama ẽ hoc pabulo ceruos resistere serpentibus. Fistulas quoq3 radix nitro addito illita sanat. Siccanda aũt in eos usus prius est: ne suco eius madeat: qui cõn serpentiũ ictus nõ fit eam deteriore. Sandix quoq3 in olere siluri ã grecis ponit̃ ut opion & herasistratus tradunt. Item decocta aluũ sistit. seie singultus confestim ex aceto sedit. illinitur ambustis. urinas ciet. Decoctę sucus prodest stomacho. iocineri. renibus. uesicę. Hęc ẽ quã aristophanes euripidi poetę obicit ioclariter: mrem eius ne olus quidẽ legitimũ uendicasse dum: sed sandicẽ. Eadẽ erat in tauriston sed tenuiora folia & odoratiora hret. Peculiaris laus eius: qd fatigato uenere corpori succurrit: marcescentesq3 senio iã coitus excitat. Sistit profluuia alba feiarum. Et lasine olus siluere hetur: in terra repes cũ lacte multo florem fert candidũ. Conchiliũ uocat. & huiꝰ eadẽ comendatio ad stimlandos coitus: crudę ex aceto in cibos: & mulierib3 lactis ubtatẽ pstat. salutare ẽ ptisim sentientibus: infantiũ capiti illita nutrit capillũ: tenaciorenq3 eius cutem efficit. Est & caucalis fenicto silis: breui caule. flore candido. cordi utilis sucus eius bibitur stomacho p q̃ comodatus & urinę calculisq3 & harenis pellendis: & uesicę pruritib3. Extenuat & lienis iocineris lienemq3 pituitas. semen meses feminarum adiuuat. bilemq3 ad partum sicca. Datur & cõn profluuia genitura uirs. Crysippus & cõceptioib3 eã putat conferre multũ: sicut petricus in carmine suo sigt̃. His adnumãnt hession: latius apio ĩ aq̃ nascens: pinguius nigriusq3: copiosum seie sapore nasturcii. prodest urinis. renibus. lienibus: mulierum q3 mesib3: siue ipm in cibo sumptũ: siue ius decocti: siue seie in uino dragmis duab3. calculos rũpit. aquis queq3 gignũt eos resistit. dissmteriis prodest infusũ. It lentigini illitũ. & mulierum uitiis in facie noctu illitũ: mõmto cutẽ emedat. & rami

De bupleuron med.

Buprestis & ex ea med.

Helaphoboscon. it ppatoria mõtana

De Sandice med.

Thariscon ad uenẽm.

Lasine medic

De caucalide med.

Hesion.

ces benit etiam scabiem equorum. Sillybum cameleonti albo simile eque spinosum: ne in alicia quidem aut syria: aut phoenice ubi nascitur coquere tanti est. Ita operosa eius culina traditur. In medicina nullum habet usum. Scolimon quoque in cibos recipit oriens: et alio nomine limoniam appellant. Frutex est numquam cubitali altior tyrsus quod foliorum ac radice nigra. sed dulci: eratosthen quoque laudata in purpureis cena. Urinam ciere praecipue traditur. sanare lichenas et lepras ex aceto. Venerem stimulare in uino hesiodo et altheo testibus qui florente ea cycadas acerrimi cantus esse. et mulieres libidinis auidissimas: uirosque in coitum pigerrimos scripsere. uelut prouidentia naturae hoc adiumento tunc ualetissimo. Idem grauiolentiam alarum emendat radicis emedullatae unciae in uini phalerni eminis tribus decocta ad tertias: et a balneo ieiuno. itemque post cibum ciathis singulis pota. Mirum est quod xenecrates promittit experimento uitium id ex alis per urinam effluere. Est et biontos ut quem theseo apud callimachum opponat hec. caule uterque albus et niger. lactuce similes ambo. nisi spinosi essent caule cubitali angulboso intus cauo. sed quod fractus copioso lacte manet. albus quem elacte nitor. Utilis ortopnoicis lactucarum modo ex est bambace. Calculos per urinam pelli eo monstrat. et oris graue olentiam comanducata corrigi. Sucus trium ciatorum mensura in uino albo et oleo calefactus adiuuat partus: ita ut partu ambulent grauide. Datur in sorbitione. Item caulis decoctus facit abundantia nutricibus: coloremque meliorem infantium utilissimus. iis que lac sibi coire sentiant. Instillatur auribus sucus: calidusque in stranguiria bibitur ciati mensura. et in stomachi rosionibus cum semine cucumeris: nucleisque pineis illinitur. et sedis collectionibus: bibitur contra serpentes scorpionesque. radix eo illinitur.

Eadem decocta in oleo punici mali calice aurium morbis presidium est. hec omnia ex albo. Cleemporus nigro prohibet uesci. ut morbos faciente de albo consentiens

Agathocles etiam contra sanguinem tauri demonstrat suco eius. Refrigeratoriam tamen uim eius esse conuenit nigro: et hac causa inponendum cum polenta. Zenon radice albi stranguiriam suadet sanari. Condrion: siue condrile. folia habet intubi circumrosis similia: caule minus pedalem. suco madente: amaro radice fabe simili.

Alii numerosam habent proxima terre masticen tuberculo fabe: que apposita feminarum menses trahere dicitur. Tusa cum radicibus tota diuiditur in pastillos contra serpentes argumento probabili. Siquidem mures agresti lesi ab his hanc esse dicitur.

Sucus ex uino coctus aluum sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos procurui efficacissime regit. Dorotheus stomacho et concoctionibus utilem suis carminibus pronunciauit. Aliqui feminae et oculis generationique uirorum contraria putauere. Inter ea que temere manduntur boletos merito posuerim. Optimi quidem ii cibus: sed inmenso exemplo in crimine adductus ueneno tiberio claudio principi posueri: per hanc occasionem a coniuge dato agrippina. Quo facto illa terris uenenum: alterum sibique ante omnes neronem suum dedit. Quorundam ex his facere noscitur uenena: diluto robore: rancido aspectu: liuido intus colore

Scolimon frutex.

Sexus utriusque libido.

De bionthо medic.

Condrionis med.

De boletis et natura et malicia eorum et medicine.

rimosa tria: pallido pambitu labro. Non sunt hec inqbusda. sicciqz & nitri
similes: ueluti gutas in uertice albas ex tunica sua gerut. Vulua. n. ob hoc tera
prius gignit ipm. postea in uulua ceu in ouo est luteu. Nec tunice minor gra
in cibo infantes boleti. Rupitur hec pmo nascente. mox increscente i pediculi
corpus absumitur rar ung geminis ex uno pede origo pma caqz limo. & ac
crescente suco madentis terre: aut fere glandifere: inicioqz spuma lentior
Deinde corpus membrane site: mox partus ut diximus illa pmixti alia sicca
ligari. Clauos ferri ut aliqua rubigo: aut panni marcor affuit nascenti oez
ilico suci alienu saporemqz i uenenu concoquit. Dephendisseqz nisi agres
tes possint: atqz qui colligunt ipi alia uicia ne qde si serpentis cauerna iux
fuerit. si patescentes pmo adalauit capiti uenenor cognatone ad uirus acci
piendu. Itaqz caueri conueniet pus q se condat serpentes. Signa ne erit tot
herbe, tot arbores fruticesqz ab emersu ear ad latebram usqz uernantes.
& uel fraxini tm folia. nec postea nascentia nec an decidetia. Et boletis q
dem ortus occasusqz omnis intra dies. vii. est. Fungor lentior na & nume
rosa gna: origo non nisi ex pituita arbor. Tutissimi qui rubet callo minus du
bito rubore q boleti. Mox candidi uelut apice flaminis insignibz pedictis. Tertiu
genus suilli ueneni accomodatissimi familias nup interemere & tota conuiuio
anneu serenu prefectum neronis uigilu: & tribunos centurionesqz quosqz. Vo
luptas tanta ancipitis cibi. Quidam discreuere arbor gnibz fico. ferule. & gummi
ferentibz. Non ide taxo aut robore. cupsso ut diximus. Sed ista quis spondet i ue
nalibz. Oium colos liuidus trebit ueneni argumetuz. quo scitior fuit arbor fici
Aduersus hec diximus remedia dicemusqz. Interim sut aliqua & in his. Claudius
stomacho utiles putat boletos. siccant pendetes suilli iunco transfixi: quales
a bytynnia ueniut. Hi fluxionibus alui quas rematiscon uocat medetur. excresce
tibusqz in sede carnibus. minuut. n. eas & tpre assumut. Ite lentigines & mulier
uicia in facie. lauatur etia ut plubum. In ocolor medicamita sordidis ulcibus
& capitis eruptionibz. canu morsibz ex aq illinutur. Libet & coqueti dare aliqs
coes: ut in oni eor gne obseruatones. cu ipe suis manibus delicie pparat. Huc
cibu solu & cogitatione an pascutur succinis nouaclis: ut argenteo appatu comi
tante. Noxii erunt fungi qui in coquendo duriores fiunt innocentiores q nitro
addito coquutur: si utiqz pcoquetur. Tutiores fient cu carne cocti: aut cu
pedicto piri. prosunt & pira confestim supta. Debellat eos & aceti na coria
his imbribus. pueniunt oia hec imbre. Et silphion uenit pmo ut dcm e ex
syria: nec hod maxie importat: deterior parthico. sed medico melius extieto
oim cyrenaico ut dixim. Vsus silphii i medicia. Na folia ad expurgandas
uuluas: pellendosqz emortuos partus: decoquitur i. uino odorato albo: ut bi
batur mensura acetabuli. Ad lienes radix prodest arteriis exaspratis & collec
tionibus sanguinis illinit. sed & in cibis concoqtur egre inflationibz faciet
ructus. urine quoqz noxia sugillatis cu uino & oleo amicissima: & cu cera stru-

De fungis medicine.

Serenus. uigilum pfectus.

De Silphio med

Ex Lasere medicinę.

mis. uerucę sedis celebriore suffitu cadent. Laser: ē profluens: qd mō dixi
mus inter eximia nāe dona nūatum: ptibȝ confectionibȝ inseritur. p se aūt
algores excalefacit potū. neruoꝝ uitia extenuat. Feminis dat̄ in uino: ꝛ lanis
mollibus admouet uuluę ad meses ciendas. pedū claues circūscariphatos ferō
mixtū cerę extrahit. Vrinam ciet: ꝛ cīcis magnitudīe dilutū. Andreas spon
det copiosius sumptū. nec inflationes facē. ꝛ concoctioni plīmū conferre se
nibus ꝛ feminis. Et hieme q̄ aestate utilius ꝛ tū aquā bibentibȝ ne qua sit exul
ceratio intus. Ab egritudine recreationi efficax ī cibo. Tempestiue. n. datū can
terū obtinet. Assuetis etiā melius q̄ exptibȝ. Extera corpoꝝ indubitatas con
fessiones h̄t. Venena teloꝝ ꝛ serpentiū extinguit: potū ex aqua uulneribȝ his
circūillinitur. Scorpionū tm̄ plagis ex oleo. ulceribȝ uō nō maturescētibȝ cum
farina ordeacea ul̄ fico sicca. Carbunculū cū ruta ut cū melle: ut p se uisco sup
litū ut hereat. Sic ꝛ ad canis morsus excrescentibȝ circa semē cū germine pu
nici mali ex aceto decoctum clauis pedū qui uulgo morticina appllant̄ nitͦ
mixto alopetias. nitͦ aūt subactas carnes replet cū uino ꝛ croco aut pipe aut
muriū fimo ꝛ aceto. pniones ex uino fouet: ꝛ ex oleo coctum īponit̄. Sic ꝛ callo
clauis pedum sup rasis: papue utilitatis. Contra aquas malas: pestilentes tractus

Laser: dies hois pesti lentiti prolongat.

uel dies. ꝛ in tussi. uua. fellis ueteris suffusione. idropicis. raucitatibus. Con
festim. n. purgat fauces: uocemqȝ reddit. podagras in spongia dilutū posita
lenit. pleureticis in sorbitiōe uinū poturis datur: contractionibȝ. epistotoicis.
cicēris magnitudīe cere īcūlinitū. In anguina gargarizat̄ anellatoribus. et
in tussi ue tusta. Cum porō ꝛ aceto datur ad exacto his qui coagulū lactis sor
buerit. pcordioꝝ uitiis. dissintericis comitialibus cū uino. In aqua mulsa.
linguę palisi. coxendicibus. lamboꝝ doloībȝ cū decocto melle illinit̄. Non cen
suerim quod auctores suadent: cauernis dentiū in dolore inditū cera īcludi ma
gno expimeto hoīs qui se eadē cā papitauit ex alto. Quippe tauros īflamat
naribus illitis. Serpentes auidissimas uini admixtū rumpit. Ideo nec iungi sua
serim cū attico melli: licet papiant. quas heat utilitates īmensū est referre ꝛ
nos simplicia tractamꝰ. qm̄ in his nām esse appet: in illis coiectura sepe falla
cem: nulli satis custodita ī mixturis concordia rēꝝ ac repugnātia. Qua de re

De nā mellos ꝛ med.

mox pta dicemus. Non esset mellis auctas in pcio mīor q̄ laseris: ni ubiqȝ
nasceret̄. Illud ipa fabricata sit nā. sed ꝛ huic gignēdo aīal: ut diximꝰ: ī usus
ad usus: si quotiens misceatur: extimemꝰ. pīma propolis aluoꝝ: de qͦ diximus
aculeos ꝛ oīa infixa corpori extrahit. tubera discutit. dura cōcoquit. dolores
neruoꝝ mulcet. ulceraqȝ iā desperantia cicatrice includit. Mellis qdē ipius nā
tūs est: ut putrescē corpora nō sinat. iucūdo sapore: atqȝ nō aspo. Alia q̄ salis nā.
faucibus tonsillis sanguine oībusqȝ oris desideriis utilissimū arescentiqȝ ī febri
bus linguę. Iamuero perigneū omīs. pleureticis decoctura. Et uulneribȝ a ser
pente paussis ꝛ cōtra uenena fungoꝝ. paraliticis ī mulso. qq̄ suę mulso dotes cō
stant. Mel auribus instillatū cum rosaceo lendes ꝛ feda capitis aīalia necat.

Usus despumati semper aptior. stomachum tamen inflat. bilem auget. fastidium creat. et oculis per se inutile aliqui arbitrantur. Rursus quidam angulos exulceratos melle tangi suadent. Mellis causas atque differentias: nationesque et indicationem: in apium: ac deinde in florum natura diximus: cum ratio operis dividi cogeret miscenda. Rursus namque rerum proferre volentibus: in mellis operibus aqua mulsa debet tractari. Duo genera eius: subitae ac recentis. alterum inveteratae. Repentina: despumato melle praeclaram utilitatem habet in cibo aegrotantium levi: hoc est alice e luce viribus recreandis ore stomachoque mulcendo: ardores refrigerando. Frigidam enim utilius dari ventri molliendo. Invenio apud auctores hoc potu bibendum alsiosis. Item animi humilis et pavidi quos illi dixere micropsychos. Et est ratio subtilitatis immensae a platone descendens corpusculis rerum levibus. scabris. angulosis. rotundis. magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus. Ideo non eadem omnibus amara: aut dulcia esse. sic et lassitudine proniores esse ad iracundiam et siti. Ergo et haec animis asperitas: seu potius animae dulciore suco mitigatur. Lenit transitum spiritus: et molliore facto meatu: ne scindat euntem redeuntemque. Experimenta in se cuique nullius non ira: luctusque tristitia omnis: animi impetus cibo mollitur. Ideoque observanda sunt quae non solum corporum medicinam. sed et morum habent. Aqua mulsa et tussientibus utilis traditur. Calefacta invitat vomitiones. Contra venenum psimithi salutaris addito oleo. Item contra hyoscyamum cum lacte maxime asinino et contra halicacabum ut diximus. Infunditur et auribus et genitalium fistulis. Vulvis imponitur cum pane molli subitis tumoribus. luxatis. leniendisque omnibus. Inveteratae ad usum damnavere posteri: minus innocentem aqua: minusque vino firmum. Longa tamen vetustate transit in vinum ut constat inter omnia stomacho inutilissimum: nervisque contrarium. Semper mulsum ex vetere vino utilissimum: facillimeque cum melle concorporatur: quod in dulci numquam evenit. Ex austero factum non inflat stomachum. neque ex decocto melle. minusque implet quod fere evenit. Appetentiam quoque revocat aviditatem cibi. alvum mollit frigido potu. pluribus calido sistit. corpora auget. Multi senectam longam mulso tantum nutriti toleravere. neque alio ullo cibo. Coelii pollionis romuli exemplo: quem centesimum annum excedentem: quum divus augustus hospes interrogaret: quanam ratione maxime vigorem illum animi corporisque custodisset. ille respondit. Intus mulso. foris oleo. Varro regium morbum cognominatum arquatorum tradit. quoniam curetur mulso. Melitites quo fieret modo: ex musto et melle docuimus in ratione vini. Saeculis iam fieri arbitror hoc genus inflationibus obnoxium. Solebat tamen inveteratum alvi causa dari in febre. Item in articulario morbo: et nervorum infirmitati laborantibus et mulieribus vini abstemiis. Mellis naturae adnexa cera est: de cuius origine et bonitate: nationibusque suis diximus locis. Omnis autem mollit. calefacit. explet corpora. Recens melior. datur et in sorbitione dysintericis. favique ipsi in pulte alicae prius tostae. Adversatur lactis naturae: ac milii magnitudine x. grana cerae hausta non patiuntur coagulari lac in stomacho. Unguenti et albam ceram in pube fixisse remedio est. Nec huius usus quamvis mixta

De Aqua mulsa.

Quare omne ciborum mores immutentur.

Corpus intus mulso: foris vero oleo: conservatur.

De melliti et cera medicinae.

Plinius usum medici-narum huiusmodi laudat.

alijs prestat emunãre medicina possit: sicuti nec ceterorum quae cum alijs prosunt. Ista ut diximus ingenijs constant. Non fecit cerotum, malagmata, emplastra, collyria, antidota: parens illa ac diuina rerum artifex officinarum. hec: immo uerius auaritie commenta sunt. Nature quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex causa: non ex coniectura rebus absumptis: ut suco aliquo sicca tempe rant ad meatus: aut corpore alio humenti ad nexum. Scripulatim quidem colli gere ac miscere uires non coniecture humane opus. sed impudentie est. Nos nec indicarum arabicarumque mercium: aut externi orbis attingimus medicinas. Non placent remedijs tam longe nascentia. Non nobis gignuntur. Immo ne illis quidem. Alioquin non uenderent odorum causa: unguentorumque ac deliciarum. Si placet etiam superstitionis gratia emantur: quoniam thure supplicamus et costo. Salutem quidem sine his posse constare: uel ob id probauimus: et tanto magis suis delicijs pudeat. Sed medicinas e floribus coronamentisque et hortensijs queque mandunt herbae: prosequuti: quonam modo frugum obmittemus? Nimirum et has indicare conueniet.

Aurum quid faciat in templo.

In primis sapientissimum animalium esse constat que fruge uescuntur. Siliginis grana combusta et trita in uino aminneo oculis illita: epiphoras sedat.

Contra compositiones medicorum medicine ex frugibus.

Tritici uero fere combusta his qui frigus usserit: presentaneo sunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta: neruorum contractionibus. Cum rosaceo uero et fico sicca: mixtisque decoctis furfuris. tonsillis: faucibusque gargarisatione prosunt. Sextus pomponius pretorij uiri pater hispanie citerioris princeps: cum horreis suis uentilandis presideret correptus dolore podagre: mersit in triticum sese super genua: leuatusque siccatis pedibus mirabili modo. hoc postea remedio usus est. Vis tanta est: ut cados plenos siccet. Paleam quoque tritici ut ordei calidam imponi ramicum incommodis experti iubent. Quaque decocte impositeque sunt aqua foueri. Est in farre uer miculus teredini similis: quo cauis dentium cera incluso cadere uitiati dicuntur

Ad podagre dolorem.

etiam si fricent. Olyram caricam diximus uocari. hac decocta fit medicamen tum quod egyptij atoram uocant: infantibus utilissimum. sed et adultos illinunt eos.

Olira siue carica.

De ordei farina medicine.

Farina ex ordeo et cruda et decocta: collectiones impetusque discutit. lenit. con coquit. Decoquitur alias in mulsa aqua: aut fico sicca. Ad iocineris dolores cum posca concoqui opus est cum uino quum intercoquendum discutiendumque cura est: tunc et in aceto melius: aut in fece aceti: aut cotoneis pirisue decoctis. Ad multi pedum morsus cum melle: ad serpentium in aceto. et contra suppuratia. Ad extrahendas suppurationes ex posca addita resina. galla. Ad concoctiones uero et ulcera uetera cum resina. Ad duritias cum fimo columbarum: aut fico sicca: aut cinere. Ad neruorum in flamationes intestinorum ue aut inguinum dolores cum papauere aut meliloto: et quotiens ab ossibus caro recedit. Ad strumas cum pice et impubis pueri urina cum oleo: cum greco feno. Contra tumores precordiorum: ut in febribus cum melle: ut adipe uetusto suppuratis. Triticea farina multo lenior neruis cum iuschiami suco illi nitur: et aceto et melle lentigini.

Zea et medicine eius.

Zea ex aqua alicam fieri diximus: effica tior etiam ordeacea uidetur. Trimestris mollior ex uino rubro ad scorpionum

ictus tepida & sanguinem excreantibus. Item arterię. tussi cũ caprino seuo:
aut butiro ex feno greco mollissima omnium. Ulcera manãtia sanat: & furfures

De heruia med.

corporis. stomachi dolores. pedes. & mammas cũ uino & nitro cocta. Heruia ma
gis ceteris purgat ulcera uetera & gangrenas cũ rafano & sale & aceto. lichenas.
lepras cum sulphure uiuo. & capitis dolores cũ adipe anserino ĩposita fronti.

De polẽta med.

strumas & panos concoquit cũ fimo columbino: & lini seīe decocta in uino. De
polente gñibus in frugum loco satis diximus. Modorum rõne a farina ordei di
stat: eo q᷑ torretur ad stomachũ utilis. Aluũ sistit impetusq₃ rubicũdi tu
moris. & oculis illinitur: & capitis dolori cũ menta. aut alia refrigerãte her
ba. Item pũctionibus & serpentiũ plagis. Item ambustis ex uino. Inhibet q₃ pustu
las. Farina in polline subacta uim extrahendi humores hĩt. ideo & cruore
suffusis in fasceas: usq₃ sanguinẽ pducit efficatius in sappa. Imponit̃ & pedũ cal
lo: clauisq₃. Nam cũ oleo uetere ac pice decocta pollinẽ condilomata & alia

De pultę medic.

omnia sedis uicia: q̃ maxime callido mirabile ĩmodũ curatur. Pultę corpus
augetur farina qua carthę glutinatur. sanguinẽ excreãtib₃ dat̃ tepida

Alica. & med. & usus.

sorbenda efficaciter. Alica res romana est & nõ pride excogitata. Alioqñ
ptisanę potius laudes scripsisse mirũ greci. Arbitror pompeii magni ę
tate usui nõ fuisse: & ideo uix quicq̃ de ea scptũ ab asclepiadis scola. Esse
quidẽ eximie utilem nemo dubitat. siue eluta det̃ ex aqua mulsa: siue ĩ sorbi
tiones decocta: siue in pulte. Eadem in aluo sistenda torretur. deinde fauo
rũ cera coquit̃: ut supra diximus. Peculiariter tñ longo morbo ad tabetudiem
redactis subuenit trinis eius ciatis in sextariũ aquę sensim decoctis: donec oĩs
aqua consumat̃. postea sextario lactis ouilis: aut caprini addito. p cõtinuos di

Miliũ & med. ex eo.

es mox adiecto melle. Tali sorbitionis gñe emendant̃ sintesis. Milio sistit̃
aluus. discutiũtur tormina in quẽ usum torret̃ ante neruorum doloribus. et
aliis feruens in sacco imponit̃. neq₃ aliud utilius. qm leuissimũ: mollissimũq₃

Panicũ & med. eius.

est: & caloris capacissimũ. Itaq₃ talis usus eius ad oĩa est qbus calor pfutũs
est. Farina eius cũ pice liquida. serpentiũ & mlti pede plagis imponitur. Pa
nicum diocles medicus mel frugum appellauit. Effectus hĩt quos miliũ. In
uino potum prodest dissintericis. Sic & his que uaporanda sunt excalefactũ

De sesinia med.

impõit̃. Sistit aluũ in lacte caprino decoctum: & bis die suptum sic pdest &
ad tormina. Sesinia trita & ouo supta inhibet uomitões. aurũ inflãmatõi
illinitur & ambustis eadẽ efficit. & dum ĩ herba ẽ. Amplius hec oculis ĩponit̃
decocta in uino. stomacho inutilis cibus & aię grauitatẽ facit. Stellionũ mor
sibus resistit. Item ulceribus quę cachoete uocant. & auribus oleũ qd ex ea

De sesamo.

fit pdesse diximus. Sesamo idem a similitudie nomẽ accepit grano amaro. fo
lio minore. nascitur in glareosis. detrahit bilem ĩ aqua potũ. Semẽ illinit̃
igni sacro. discutit panos. Est etiã aliud sesamo anticyre nascens qd ideo
aliqui anticyron uocant. Cetera sic. erigeroti herbę de qua suo dicem̃ loco.
Granũ sesame dat̃ in uino dulci ad detractiones q̃tũ tribus digitis capitur

Miscetur et eleboris albi unu et dimidiu obolum. purgatione eam adhibe tes maxime insane melancolie. Comitialibus. podagris et pse dragme po dere eximanit. Ordeu optimu qd candidissimu suavis decocti in aqua cele sti digeritur in pastillos ut infundantur exulceratis interaneis et uuluis. Ci nis eius ambustis illinitur et carnibus q recedunt ab ossibus. et eruptionibus pituite. muris aranei morsibus. Idem asspso sale ac melle candore dentibus et suavitatem oris facit. Eos qui pane ordeaceo utitur morbo pedu ten tari negant. Novem granis si furunculu quis circuducat singulis ter manu sinistra. et omnia in igne abiciat confestim sanari aiut. Est et herba phoe nicea appellata a grecis: a nris uo ordeu murinu. Haec trita e uino pota p clare ciet menses. Ptisane q ex ordeo fit: laudes uno volumine condidit hippo crates: que nuc omnes in alicam transeut. quanto innocentior alica. Hipocra tes tn sorbitionis gra laudavit. qm lubrica ex facili hauriret. qm sitim ar ceret. qm in aluo no intumesceret. qm facile redderet et assuetis. Hic cibus solus in febribus die possit dari. tantu remotus ab istis qui medicina fame exercent. Sorbitione tn dari totu uetuit aliudue q succu ptisane. It uetuit q diu pedes frigidi essent. tuc quide nec potionem danda. Fit e tritico gluti nosior. arterie qz exulcerate utilior. Amilon hebetat oculos et gule inuti le con qua credatur. Item sistit aluu epiphoras oculoz inhibet. et ulcera sanat tem pustulas et fluctiones sanguinis. Genas duras emollit. dat cu ouo his qui sanguine reiecerunt. In uesice uo dolore seminicia amili cu ouo et passi eoz ouis sufferue fca a balneo. Quin et auene a farina decocta in aceto tollit ne uos. Panis ipe quo uiuitur: innumeras pene cotinet medicinas ex aqua et oleo: aut rosaceo: mollit collectiones ex aqua mulsa: duricias ualde mitiga das ex uino ad discutienda: aut q perstringi opus sit. et si magis et iam cum aceto adversus oculas pituite fluctiones: quas greci reumatismos uocant. Item ad passa luxata. ad omnia aut fermentatus: qui uocat ancopirus uti lior. Illinitur et parondis et callo pedu in aceto. uetus autu tutus panis tusus accedit. Item coctus sistit aluu uocis studiosis et con distillaciones si tum esse pmo cibo. Utilissimus est siccauius: hoc e et trimestri: inaussa i fa cie. aut desquamata cum melle aptissime curat. Candidus egris aqua ca lida frigidaue madefactus: leuissimu cibu prebet. Oculoz tumori ex ui no iponitur. sic et pustulis capitis haud adiecta arida nitro. tremulis pa ne et aqua esse ieiunis statim a balneis demostrat. qm et grauitate oculoz in cubiculis istis emendat: et uini in sacco addito auxiliatur. Faba nanqz soli da fracta feruensqz in aceto coiecta. torminibus medetur i cibo. fresa et cum allio cocta: con deploratas tusses: suppurationesqz pectoris quotidiano cibo sumit. et comanducata ieiuno ore: et ad furunculos maturandos. discutiendos ue imponitur: et in uino decocta ad testiu tumores maturat atqz apit. Ite li uoribus combustis medet. Voci ea pdesse auctor e. M. uaro. Fabaliu etia

Ex ordeo medicine.

Ad morbu pedis. p furunculis

Ptisane effectus.

De Amilon med.

De Pane cotidiano et med eius.

Faba et med. ei.

siliquarum quoque cinis ad coxendices. ad neruorum ueteres dolores cum adipis suilli ue
tustate prodest: et per se cortices decocti ad tertias: sistunt aluum. Lens optima quae

De lente et med.

facillime coquitur. et quae maxime aquam absorbet. Aciem quidem oculorum obtundit
et stomachum inflat. sed aluum sistit in cibo magis quam celesti aqua discocta. eadem
soluit minus percocta. pustulas ulcerum rumpit: ea quae intra sunt purgat et astringit.
Collectiones omnes imposita sedat: maxime quoque exulceratas et rimosas. oculorum autem
epiphoras cum mellito aut cotoneo. Contra suppurantia cum polenta imponitur. deco
cte succus ad oris exulcerationes et genitalium adhibetur. ad sedem cum rosaceo aut
cotoneo. in his quae acrius remedium exigunt. cum putamine punici: melle modi
co adiecto ad id demum ne leniter marcescant. Adiciunt et bete folia. imponitur
et strumis. panis uel maturis: ut maturescentibus. Ex aceto discocta rimis aqua
mulsa et gangrenis cum punici germine. Item podagris cum polenta et oculis
et renibus. pernionibus. ulceribus difficile cicatricem trahentibus propter dissoluti
onem stomachi XXX grana lentis deuoratur. In choleris quoque et dissintheria
efficacior est in tribus aquis cocta. In quo usu melius semper eam torrere ante et
tundere. ut quam tenuissima detur. uel per se: uel cum cotoneo malo. aut piris. aut mir
to: aut intubo erratico. aut beta nigra: aut plantagine. pulmoni est inutilis et
capitis dolori: neruosisque omnibus et felli. nec somno facilis. Ad pustulas ustis ig
nique sacro. et mammis in aqua marina decocta. In aceto autem duritias et stru
mas discutit. Stomachi quidem causa: polente modo potionibus inspergitur. Quae
sunt ambusta aqua semicocta curat. postea trita et per cribrum effusa furfu
re. mox procedente curatione addito melle ex posca coquitur ad guttam. Est

Lens palustris.

et palustris lens per se nascens in aqua non fluente. refrigeratoriae naturae
propter quod collectionibus illinitur maxime podagris et per se et cum polenta. Gluti

Lens siluestris

nat et interanea procedentia. Est siluestris et helisphacos dicta a grecis.
alii phenacos dicta satiua lente lenior: et folio minore atque siccitiore et odo
ratiore. Est et alterum genus eius siluestris odore graui. haec minor folia habet
cotonei mali effigie. sed minora et candida quae cum ramis decoquuntur. me
ses ciet et urinas et pastinace marine ictus sanat. torpore autem obducit per
cusso loco. Bibitur cum absinthio ad dissintheriam cum uino: eadem com
morantes meses trahit. abundantes sistit decocto eius poto. per se imposita her
ba ulcerum sanguinem cohibet. purgat et serpentium morsus: et si in uino de

De saluia med.

coquatur: pruritus testium sedat. Nostri qui nunc sunt: herbam helisphacon graece
latine saluiam uocant mente similem canam odoratam: partus emortuos ea

Cicer.

apposita trahunt. Item uermes aurium: ulcerumque. Cicer et siluestre est foliis sate.
odore graui. si largius sumatur aluus soluitur: et inflatio contrahitur. et tormi

Cicercula.

na tostum salubrius habetur. Cicercula etiam nunc magis in aluo proficit farina
capitis sanat. efficatius siluestris. Item comitiales et iocinerum tumores: et ser
pentium ictus. Ciet meses et urinam grano maxime. emendat et lichenas et testium
inflamationes. regium morbum. hidropicos. Ledunt omnia haec genera exulcerata

uesicam et renes. Grangenis utiliora cum melle. et hiis cachoete uocant. Verucarum in omni genere prima luna singulis granis singulas tangunt. eaque grana in lintheolo deligata obiciunt post se: ita fugari uicium arbitrantes. Nostri papauit arietinum in aqua decoquere. et cum sale ex ea bibere citos binos in difficultatibus urinae. sic et calculos pelli morbumque regium. Eiusdem foliis sarmentisque decoctis aqua quam maxime calida morbos pedum tolli: et ipsum calidum tritumque illitum. Columbinum decocti aqua: horrore tertianae et quartanae minuere creditur. Nigrum autem cum dimidio gallae tritum: oculorum ulceribus ex passo medetur. De heruo quidam in mentione eius diximus. nec potentiam minorem ei ueteres quam brassicae tribuere. Contra serpentium ictus ex aceto: ad cocodrillorum hominumque morsum. si quis eruum quotidie ieiunus edat: lienem eius absumi certissimi auctores affirmant. Farina eius ut ait uarro maculas ex toto corpore emendat. Serpere uulnera non patitur. In mammis efficacissimum. Carbunculos rumpit ex uino. urinae difficultates inflationem. uitia iocineris. tenesmon quam abum non sentiant atropha appellata. tostum et in nucis auellanae magnitudinem collectum melle deuoratumque corrigit. Item impetigines ex aceto coctum: et quarto die solutum. panos in melle suppurare prohibet impositum. Aqua decoctum perniones et pruritus sanat fouendo. Quin et uniuerso corpori si quis quotidie ieiunus bibat meliorem fieri colorem existimant. Cibis idem hominis alienum. Uomitiones mouet. aluum turbat. capiti et stomacho onerosum. Genua quoque degrauat. sed madefactum pluribus diebus mitescit. Bubus iumentisque utilissimum. Siliquae eius uirides prius quam indurescant cum suo caule foliisque contritae capillos nigro colore inficiunt. Lupini quoque siluestres sunt omni modo minores: praeter quam amaritudine ex omnibus quae eduntur. Sicco nulli minus ponderis est. nec plus utilitatis. Mitescunt cinere aut aquis calidis calore. homines frequentiores in cibo exhilarant. Amari contra aspidas ualent. Ulcera atra aridi decorticatique triti superposito lintheolo ad uiuum corpus redigunt. Strumas parotidas in aceto cocti discutiunt. Sucus decoctorum in ruta et pipere in febri datur. Ad uentris animalia pellenda minoribus pueris .XXX. uero annorum etiam impositi in uentre ieiunis prosunt. et alio genere tosti: et in defrito poti: uel ex melle sumpti. Idem auiditatem cibi faciunt. fastidium detrahunt. Farina eorum aceto subacta papulas pruritusque in balneis illita cohibet. et per se siccat ulcera. Liuores emendat inflationes cum polenta tollit. sedat. Siluestrium efficacior uis est contra coxendicum et lumborum debilitatem. Ex iisdem decocta lentigines. et fouentium cutem corrigunt. Si uero ad mellis crassitudinem decoquuntur uel satiui uitiligines nigras et lepras. Satiui quoque rumpunt carbunculos. impositi panos. strumos minuunt. aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus candidum colorem reddunt. Si uero celesti aqua decoquatur: sucus ille smegma fit. quo solent foueri granges. eruptiones. pituitae ulcera manantia expellit. Ad lienem bibere et cum melle menstruis herentibus. lieni crudi cum fico sicca triti ex aceto imponitur. Radix

Columbini medicina ad tertiana et quartana.

De heruo medicine.

De Lupinis medicine.

quoq3 in aqua decocta: urinas pellit. Medentur pectori cũ cameleonthe
herba decocti aqua i potum collata. Sanant & scabiem quadrupedũ omĩũ
in amurca decocti ex utroq3 liquore postea mixto. fumus crematoꝝ culices
necat. Irionem inter fruges sesame silem esse diximus & a grecis herisimo
uocari. galli uelam appellant. Est autem fruticosum foliis erucę angustiori
bus paulo: seme nasturcii utilissimũ tussientibꝫ cũ melle. & in thoracis pu
rulentis excreationibus. Datur & regio morbo & lumboꝝ uitiis. pleureticis.
torminibus celiacis. Illinitur uõ parotidũ. & carcinomatũ malis testiũ ardoribꝫ
ex aqua aliasq3 cum melle. Infantibꝫ quoq3 utilissimũ. Item sedis uitiis & articu
laris morbis. & fico cũ uenena. Orminũ semine ut diximꝰ sile cumino ē. ce
tero porro dodrantali altitudie. Duoꝝ gnũz. Alteri seme nigrius & oblongũ
hoc ad uenerẽ stimulanda: & ad oculoꝝ argema & albugines. Alteri candidius
semẽ & rotundius utroq3 tuso. extrahuntur aculei et corpore. pse illitũ ex aq
folia ex aceto imposita: panos pse uel cũ melle discutiunt. Item furunculos pus
q̃ capita faciant: omnesq3 acrimonias. Quin & ipę frugũ pestes in aliquo sũt
usu. Infelix dcm est a uirgilio loliũ. hoc tñ mollitũ ex aceto coctum i posi
tumq3 sanat inpetigines celerius quo sepius mutatũ est. Medetur & podagrę
aliisq3 doloribus cum oximelli utatio. hec aceti sextario uno diluitur mell
uncię due. Iustum est ita tepati sextariis tribus decoctę farinę lolii sextariis
duobꝫ usq3 ad crassitudinem calidaq3 impoi dolentibꝫ mẽbris. Eadẽ farina
extrahit ossa fracta. Milliaria appellat herba q̃ necat miliũ. hęc trita:
& cornu infusa cum uino podagras iumetoꝝ dr sanare. Bromos sem ē
spica ferentis herbę. Nascitur inter uitia segetis auenę gñe & folio & stipula
triticũ imitat. In cacuminibus dependetes paruulas ueluti locustas hñt. semẽ
utile ad cataplasmata. atq3 ordeũ & simil: prodest tussientibus suctus. Ho
roblachem appellauimus necatem heruũ & legumina. alii cinomorion eũ
appellant: a similitudie camini genitalis. Cauliculus est sine foliis. pinguis.
rubens. & pse estur i patinis quũ tenera ē decocta. Et leguminibus na
scuntur bestiole uenenatę quę manus pungunt. & periculũ uitę afferũt.
solifugaꝝ gñis. Aduersus has omia eadẽ medetur q̃ contra araneos et pha
langia demonstrantur. Et frugum quidẽ hęc sũt in usu medico. Ex hisdem
fiunt & potus. Zitum est in egypto. celia & ceria in hispania. ceruosia et
plura genera in gallia: aliisq3 prouinciis. Quoꝝ omium spuma cutẽ feminaꝝ
in facie nutrit. Nam qd ad potũ ipm atinet: pstat ad uim transire men
tione: atq3 a uitę ordiri medicinas arboꝝ.

De irione med.

Orminũ.

Lolium infelix.

Miliaria.

Bromos.

Horoblachon.

De bestiolis uenenatis ex leguminibus med.

De potibus que ex frugibꝫ fiunt.

C. plinii Secundi Nouocomensis Naturalis historię Liber XXIII. De Cultis arboribus medicinis. feliciter incipit.

De Vitibus.

ERACTA·CAERE
alium i medendo quoq3 nã est: oĩumq3 ci
boz: aut floz: odorum que grã pcuũnt
supina tellure. Non cessit his pomo nã: p
tesq3 medicas medentib3 quoq3 dedit. non
contenta p tegere: arboz q3 umbra alere q
diximus. imo uelut indignata: plus auxilii
inesse his que longius a caelo abessent: queq3
postea cepissent. pmũ .n. cibũ hom̃ fuisse
inde. & sic inducto caelũ spectare: pasciq3.
& nũc esse sine frugibus. Ergo hercule artes i primis dedit
uitibus non contenta delitias. sed iã & odores atq3 unguẽ
ta: omphacio & oenanthe ac masari: q suis locis diximus.
notabiliter instruxisse. plimũ inqt hoĩs uoluptatis ex me
est. Ego sucũ uini: liquore olei gigno. Ego palmas & po
ma: totq3 uarietates. neq3 in tellus oĩa p labores arada
tauris: terenda areis: deinde saxis: ut quando: qto ue ope
cibi fiant: ex me parata oĩa. nec turio adoranda. sed sese
porrigentia ultro: & si pigeat attingẽ: etiã cadentia.
Certauit ipa secũ: plusq3 utilitatis cã genuit etiã q uolu
ptatis. Folio uitiũ & pampino: capitis dolores: inflamationesq3 corpoz miti

De folio & pampino vitis medicine.

gat cũ polenta. Folia p se ardores stomachi ex aq̃ frigida: cũ farina uõ ordei:
articularios morbos. pampini triti & impositi tumorem oẽm siccat. Sucus eoz
dissintericis infusus medetur. Lacrima uitiũ que ueluti gũmi ẽ: lepras & li
chenas & psoras: nitro an pparatas: sanat. Eadem cũ oleo sepius pilis illitis:
psilotri effectum hẽt. maxieq3 q uiridis: accenso uires exundant: qua & uerru
ce tolluntᵘʳ. pampini sanguinem excreantib3: & mlieꝝ a conceptu defectioni
diluti potu prosunt. Cortex uitiũ & folia arida uulneꝝ sanguinẽ sistunt
ipmq3 uulnus conglutinat. Vitis albe uiridis tuse suco impetigines tollũtur.
Cinis sarmentoꝝ uitiũq3 & uinaceoꝝ condilomati: & sedis uitiis medetᵘʳ ex ace
to. Item luxatis & ambustis: & lienis tumori cũ rosaceo & ruta & aceto. Et
igni sacro ex uino: citra oleũ aspergiturᵘʳ: & intertrigines & pilos absumit.
Dant & bibendũ cinerẽ sarmẽtoꝝ ad lienis remedia aceto conspsum: ita ut ii
ni ciati in tepida aqua bibantᵘʳ: utq3 qui biberit in liene iaceat. Clauiculae
ipse quibus reptãt uites: trite ex aqua pote: sistũt uomitionũ consuetudĩes.
Cinis uitiũ cum axungia uetẽ: cõtra tumores proficit. fistulas purgat. mox & p
sanat neruoꝝ dolores frigore ortos: contractionesq3. Contusas uõ partes:
uel cũ oleo carnes excrescentes in ossib3 ex aceto & nitro. Scorpionũ & canũ
plagas cũ oleo. Corticis per se cinis combustis: pilos reddit. Omphaciũ qᵒ

De omphacio med.

fieret rone incipientis uuę pubtate. in unguentoꝝ loco docuim⁹. Nuc ad medi
cinā de eo ptinetia indicabim⁹. Sanat eā q in humido sūt ulcera oris. tonsillarū
genitaliū. Oculoꝝ claritati plurimū cōfert. Scabritie genaꝝ. ulceribusqꝫ angloꝝ.
inteculis. ulceribꝫ quatiuqꝫ i pte manātibꝫ. cicatricibꝫ. maradis ossibꝫ. purulenta.
elmosis. mitigatur uehementia eius melle aut passo. pdest et dissinteriis. sā
guinem excreantibꝫ. anginis. Omphacio cohęret oenanthe quā uites silue
stres ferunt. dictā a nobis in unguēti rōne. Laudatissima in syria: maxīe circa
laodiceę et antiochię mōtes et ex alba uite. Refrigerat astringit. uulneribus
inspgitur. stomacho illinitur. utilis urinę. iocineri. capitis doloribꝫ. dissinte
riis. celiacis. colericis. Cōn fastidia obolo ex aceto pota. siccat manātes capitis
eruptiones. Efficacissima ad uitia q sūt in humidis. ideo et oris ulceribꝫ et ueren
dis ac sedi. cū melle et croco aluū sistit. genaꝝ scabiē emdat: ocloꝝ qꝫ lacrima
tiones ex uino stomachi dissolutiōe et aqua frigida pota. sanguinis excreatio
nes. Cinis eius ad collyria et ad ulcera purganda. paronichia et pterigia pba
tur. Vritur in furno donec panis pcoquat. Massaris odoribus tm̄ gignūtur
omnia que auiditas humani ingenii nobilitauit rapere festinando. Matu
rescentium aūt: uuę uehementiores nigrę. Ideoqꝫ uinū ex his minus iucūdū.
suauiores albę. qm̄ et a lucido facilius accipitur aer. Recentes stomachum
et spm̄ inflatione: aluū turbant. Itaqꝫ in febri damnant utiqꝫ largiores. Gra
uedinem .n. capiti. morbūqꝫ letargiacum faciūt. Innocentiores q decerptę diu
pependere. Qua uentilatione etiā utiles fiūt stomacho ęgrisqꝫ. Nā et ifrige
rant leniter et fastidiū auferūt. Que aūt in uino dulci condite fuere: caput
temptant. pxima sunt pensilibꝫ in palea seruatę. Nam et uinaceis seruatę.
et caput et uesicam et stomachū infestant. Sistunt tm̄ aluū sanguinē excreā
tibus utilissime. Quę uō i musto fuere peiore uim et mūt hnt q que i uinace
is. Sapa quoqꝫ stomacho inutiles facit. Salubrimas putāt medici in caelesti aq̄
seruatas: etiā si minime iocūdas. Sed uoluptate earꝫ in stomachi ardore sentiet.
et in amaritudine iecoris fellisqꝫ uomitione. et in coleris idropicis cū ardore
febriū ęgrotantibꝫ. At in ollis seruatę et in os stomachū et auiditatē excitat
paulo tm̄ grauiores existimatur fieri uinaceoꝝ halitu. Vuę florē in tibis. si ede
re gallinacei uuas non attingunt. Sarmēta eoꝝ in quibus acini fuerūt astrin
gendi uim hnt: efficaciora ex ollis. Nuclei acinoꝝ eandē uim optinēt. hi sūt
q̄ i uino capitis dolorē faciunt. Tosti tritiqꝫ stomacho utiles sūt. Inspgit̄ fa
rina eoꝝ polente mō potionis dissintericis et celiacis. et dissoluto stomacho
decocto eoꝝ etiā fouē psoras et prurituī utile ē. Vinacei p se minus capiti
aut uesicę nocent: q̄ nuclei mamāꝝ inflāōi. triti cū sale utiles. Decoctum eo
rū ueteres dissintericos et celiacos iuuat et potione ac fotu. Vua theriace et
qua suo loco diximus: contra serpentū ictus estur. pampinos quoqꝫ eius edendos
censent. imponendosqꝫ et uinū acetūqꝫ ex his fcm auxiliari. Cōn eandē uim
hr̄ uua passa quā astaphidam uocāt. Stomachum. uentre. et interanea tem

De oenanthe med.

De massari.

De medicinis uuaꝝ re centiū.

De sarmētis med.

De uinaceis uuaꝝ med.

De uua theriacę med.

Vua passa siue astaphida.

taret: nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei essent. his exemptis uesicae utilis
dicitur et tussi. Alia utilior: utilis et arteriae et renibus: sicut ex his passi p
uatim a serpentibus: contra emorroidas potes. Testum inflationi cum farina cumini
aut coriandri imponitur. Et carbunculis. articularibus morbis: siue nucleis tri
ta cum ruta. Fouere autem uino ulcera oportet. sanant epinictidas et dissinteri
am cum suis nucleis et in oleo cocte. grangrenis illinuntur cum cortice raphani
et melle podagris et inguinum mobilibus cum panace: et per se ad purgandum

Staphisagria.

os caputque cum pipere comanducatur. Ast staphisagria siue staphis quam tami
niam uuam aliqui uocant falso. sunt enim genus cauliculis nigris erectis foliis lam
bruscae fert folliculos: uerius quam acinos uirides siles ciceri. In his nucleum trian
gulum maturescit uindemia nigrescitque cum tamini. Cumque taminiae rubentes
norimus acinos: sciamusque illam in apricis nasci: hanc nisi in opacis. his nucleis
ad purgationem uti non censuerim propter ancipitem strangulationem. Neque ad pi
tuitam oris siccandam: quia fauces ledunt. ptiriasim. caput et reliquum corpus triti
liberant facilius admixta sandaraca. Et pruritu et psoras. Ad dentium dolo
res decoquuntur in aceto. Ad aurium uitia. reumatismum. cicatricum. ulcerum mana
tia. Flos tritus in uino contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim propter nimiam
uim ardoris. Quidam eam pituitariam uocant. et plagis serpentium utique illi

Lambrusca.

niunt. Lambrusca quoque oenanthe fert satis dictam: quae a graecis ampelo
sagria appellatur: spissis et candicantibus foliis geniculata rimoso cortice.
Fert uuas rubentes cocci modo: quae cutem in facie mulierum purgant et uarios.
coxendicum et lumborum uitiis tusa cum foliis et suco prosunt. Radix decocta in aqua
pota: in uini choi ciatis duobus: humorem alui ciet. ideo idropicis datur. Hanc
potius crediderim esse quam multi uuam tamineam uocant. Vtuntur ea pro amule
to: et ad expiationem sanguinis quoque adhibent non ultra gargarizationes: et
ne quid deuoretur addito sale. thimo. aceto mulso. Idem et purgationibus ancipi
ti temptant. Est huic similis: sed in salictis nascens: ideo distinguitur nomine: quum
eodem usus habeat: et salicastrum uocatur. Scabiem et pruriginem hominum et quadru

De vite alba med.

pedumque aceto mulso: trita haec efficatius tollit. Vitis alba est quam graeci am
pelon uocant leuce. alii staphilam. alii mellochiron. alii psilotrum. alii arche
zostim. alii cedrosim. alii madon appellant. Huius sarmenta longis et exilibus
internodiis geniculata scandunt. Folia pampinosa ad magnitudinem hederae
diuiduntur ut uitium. radix alba grandis. raphano similis initio. Ex ea caules as
paragi similitudine exeunt. Hi decocti in cibo: aluum et urinam cient. Folia et cau
les exulcerant. corpus utique ulcerum phagedenis et grangrenis. tybiarumque te
dium: quae cum sale illinuntur. Semen in uua raris acinis dependet suco rubente:
postea croci. Nouere id qui coria perficiunt. illo enim utuntur. psoris et lepris illi
nitur. Lactis abundantiam facit coctum cum tritico: potuque. Radix innumeris
utilitatibus nobilis. Contra serpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis
in facie: uarosque et lentigines et suggillata emendat et cicatrices. Eademque pre

stat in oleo decocto. Datur et in comitialibus potus. si mente commotis: et
uertigine laborantibus dragme pondere quotidie anno toto et ipsa aut lar
gior aliquanto purgat sensus. Illa uis preclara: quod ossa fracta extrahit in aqua im
posita brionia. greci quidam hanc albam brioniam uocant. Alii uero nigram efficacior
in eodem usu cum melle et thure suppurationes incipientes discutit. ueteres matu
rat et purgat. Ciet menses et urinam. Elegma ex ea fit suspiriosis: et contra lateris
dolores uulsis. ruptis: splenem tribus obolis pota .xxx. diebus consumit. Illinitur
eadem cum fico et pterigiis digitorum ex uino secundinas feminarum apposita tra
hit: et pituitam dragma pota ex aqua mulsa. Sucus radicis colligi debet ante ma
turitatem seminis. Qui illitus per se et cum heruo letiore quodam colore: et cutis tene
ritates mangonizat corpore. Serpentes fugat. Tunditur ipsa radix cum pingui
fico erugatque corpus: si statim bina stadia ambulentur: alias urit et nisi frigida
statim abluatur. Iucundius hoc prestat nigra uitis quam alba pruritum affert.

De uite nigra med.

Est ergo et nigra quam proprie brioniam uocant. alii cheroniam. alii ginechante aut
apromiam similem priori: preterquam colore. huius semen nigrum diximus esse asparago
simile. Diocles pretulit ueris asparagis in cibo urine ciende: lienique minuen
de. In frutetis et arundinetis maxime nascitur. Radix foris nigra: intus bu
xeo colore. ossa infracta uel efficacius extrahit quam supradicta. Ceterorum eidem
peculiare est quod iumentorum ceruicibus unice medetur. Aiunt si quis in uilla extru
serit fugere accipitres: tutasque fieri uillas. aliter eadem iumento hominique fleg
mine aut sanguine qui se ad talos deiecerint: circumligata sanat. Et hac
tenus de uitium generibus. Musta differentias habent naturales has quod sunt candida aut ni
gra. aut inter utrunque alia ex alia. Ex quibus passim uite differentias innumerabiles fiunt.

De Mustis et eorum med.

In plenum ergo hec dixisse conueniet. Mustum omne stomacho inutile. uenis iucun
dum in balneis raptum: et simul inter respirationem potum necat. cantaridum nature ad
uersatur. Item serpentibus maxime emoroidi et salamandre. Capitis dolores
facit et gutturi inutilis. prodest renibus. iocineri et interaneis uesice. Colleu
at enim ea. Priuatim contra buprestim ualet: contra mechonium. lactis coagulationem.
cicutam. toxicam. doricnium ex oleo potum. redditque uomitionibus. Ad
omnia infirmius album: iucundius passum mustum: et quod minorem capitis dolorem
afferat. Vini genera differentiasque permultas quam exposuimus: et fere cuiusque proprie

De uini generibus et differentiis et med.

tates. Neque est ulla pars difficilior tractatu aut numerosior. Quippe cum sit tar
du dictu pluribus prosit an noceat. preterea quam ancipiti euentu potum statim
auxilium fit ac uenenum. Et uero de natura que ad remedia tantum pertinent: nunc locu
tur. Vnde de dando eo uolumen asclepiades condidit ab eo cognominatum. Qui
uero postea de uolumine illo disseruere innumera. Nos ista romana grauitate
artiumque liberalium appetentia: non ut medici: sed ut iudices salutis humanae
diligenter distinguemus. De generibus singulis disserere immensum est et inexpli
cabile: discordibus medicorum sententiis. Surrentinum ueteres maxime probauere
sequens aetas: albanum aut phalernum. deinde alia alii nequissimo genere decreti

quod cuiqȝ gratissimū ceteris omnibus pnūciando: q ut constarent. Sententie
quota porcio non mortaliū his gn̄ibus posset uti. Jam uō nec ꝑceros nisi q̄
sinceris. Eo uenere mores: ut noīa modo cellaꝝ ueniant: statim ī lancibus iam
demię adulterent. Ergo hercule mīꝝ dictu īnocentius iā est quodcūqȝ & ign
nobilius. Hoc tn̄ facere constantissime uident uictorię. qm̄ mentionē faciā

De Falerno med.

siquis hoc quo discrimē exigit. Falernū nec ī nouitate. nec ī nimia uetus
tate corpori salubre. Media eius ętas a .xv. āno incipit. ne rigido stomacho po
tu inutile. Non idē in calida diutinē tussi. sorbetur meΐum utiliter a ieiunis
tem in quartanis nullo eqȝ ueng excitant. Aluū sistit corpꝰ alit. Creditū est

Albanum.

obscuritatē uisus facē. nec pdesse neruis aut uesicę. Albana neruis utiliora:
stomacho minus quę sunt dulcia ut austera. Falerna utiliora concoctione min

Surrentinum.

adiuuant: stomachū modice implent. At surrentina nullo mō. nec caput tem

Cecubum.

ptant. stomachi & intestinoꝝ reumatismos cohibent. Cecubū iam nō gignitur
& quę sup sunt setina concoqui cibos cogunt. Virū plus surrentino: austerita
tis albano. uehementiae minus phalerno. Ab his statana nō longo interuallo
afuere. Aluo cite signū maxime coducē indubitatū est. Reliqua ī cōe dicē

Vinum.
Lac.
Ceruosia.
Aqua.

tur. Vino aluntur uires. sanguis. colos qȝ hoīuȝ. hic distat orbis medius et
mitior plaga circumtectis. qtum illis feritas facit roboris: tm̄ nobis hic su
cus. lactis potus ossa alit. frugum neruos. aqua carnes. ideo minus roboris
ē in corporibus illis: & minus roboris cōn qȝ labores patientie. Vino modico

De Viribus vini & medicinae.

nerui iuuant. copiosiore ledunt. sic & oculi. stomachus recreat. appetetia
ciboꝝ inuitatur. tristicia cura ebetatur. urina & algor expellitur. somnꝰ
conciliatur. Pterea uomitiones sistit. collectiones extra lanis hūidis ipōsi
tus mitigat. Asclepiades utilitate uini aequari uix deoꝝ potentia pnūci
at. Vetus copiosiore aqua miscetur magis nouo urinam expellit. minus si
ti resistit. Dulce minus inebriat. sed stomacho īnatat. austeꝝ facilius con
coquitur. Leuissimū est qd̄ celerrime īueterat. Minus infestat neruos qd̄
uetustate dulcescit. Stomacho minꝰ utile ē pinque nigꝝ. sed corpora magis
alit. Tenue & austeꝝ minus alit. magis stomachū nutrit. celerius p urinā
transit. tanta magis capita temptat. Hoc & in omnā: alio suco semel dcm̄
est. Vinū sitcumū fumo inueteratū insalubrimū. mangones ista ī apothe
cis excogitauere. Jam & pressamilias acetatem addi atqȝ persecari txere.
qd̄ certe uocabulo satis consiliū dedere prisci quo et in macerus carie ero
di adnosse diuerso fumi amaritudine uetustate indiū psuasum habemꝰ.
quę sunt admodū exalbida hec uetustati insalubra fiunt. Quo gn̄osius
uinū quom hoc magis uetustate crassescat: & ī amaritudiem corpori minime
utilem coit. condire eo aliud minus animo sum insalubre ē. Sua cuiqȝ uino
saliua īnocentissima est. Sua cuiqȝ & assa gratissima. Haec ē medicina

De potu & siti inter cibos.

corpus augere uolentibus: aut mollire aluū conducit inter cibos bibere. Cōn
minuentibus. aluūqȝ cohibentibus sitire in edendo. paruū postea bibē uinū.

De medicinis ex arboribus cultis & pmu de uitibus & de uino.

[I]euinos bibere nouitio inuento: inutilissimu est auris: uigoremq3 ai ad proci
ctum tendentib3. sono uo ac securitatibus. Iamdudu hoc fuit qd homerica
illa helena an cibum ministrauit. sic quoq3 in puerbiu cessit. Sapientia uino
obumbrari. Vino demus hoies: qd soli animaliu no sitientes bibimus. Aque
potu interponere utilissimu. Itemq3 inuigi superbire. ebrietate quide frigide
potus extemplo discutit. meracis potionibus p. xx. dies ante canis ortu to
tidemq3 postea suadet hesiodus uti. Merum quidem remedio est contra ci
cutas: coriandrum: aconita. uiscum. meconiu. argentu uiuu. apes. uespas.
scrabones & phalagia. serpentu. scorpionuq3 ictus. Con q3 oia q refrigerado
nocent. priuatim quu emorroidas. presteris. fungos. Item con inflationes. ro
sionesq3 precordior. & quor stomachus i uomitiones effunditur. Et si uenter
aut interenea reumatismon sentiant. dissinterias sudatoribus elongatus. Si
in epiphoris mora cu cordiacis i mama leua mer in spogia ipom prodest. Ad
omnia aut maxime albu inueterescens utiliter. Et fouet uino calido uirilitas
iumentis infusa cornu lassitudine: aut p sinnas quadrupedesq3 quib3 digi
ti sunt: negant crescere assuetas meri potu. Nunc circa egritudines ser
mo de uinis erit. Saluberrimu liberaliter genitis campanie qdcumq3 ten
uissimu. Vulgo uo qd queq3 maxime iuuerit ualidu: utilissimu oibus sacco
uiribus fractis. meminerimus sucu esse. qui feruendo uires e musto sibi fe
cerit. misceri pla gna omnibus inutile. Salubrimu cui nihil i musta additu
est. melius qd sine causis pix affuit marmores oes. & gipso aut calce co
dita: quis non sit ualidus expauerit. Resina condita frigidis stomachis
utilia existimant. non expire uomicionib3: sicut neq3 mustu. neq3 sapa. ne
q3 passum nouiciu. resinatu nulli conducit: capitis dolores & uertigines
facit. Ab hoc dca crapula est tussientibus. & in reumatismo noiata psunt.
[I]tem celiacis & dissintericis: mulier mesibus in hoc gne rubr nigr ue. magis
q3 calefacit. Innocentius pice sola conditu. Sed & pice meminisse debem
non aliud esse q combuste resine fluxu. Hoc genus uini excalefacit. conq
quit. purgat. pectori. uentri utile. Item uuluar dolores: sine febre: sine
ueteri reumatismo. Exulceratione ruptis. conuulsis. uomicis. neruor in
firmitantur inflationib3: tussi. anhelationib3. luxatis in sucida lana i posi
tu. Ad omnia hec utilius id quod sponte ne sue piceu resipit. picatu que
appellat. heluentica: croco tn nimio caput temptari conuenit. Quod ad
febriu ualitudies attinet: certu est no dandu in febribus ueterib3 egris.
nec nisi declinanti morbo. In acutis uo periculus nullus. nisi qui manifestas re
missiones heant: & has noctu potius dimidia ps pculi est noctu. hoc est
spe somni bibentib3. nec i capitis doloribus. nec quor accessiones cu frigo
re extremitatu fient. nec in febri tussientib3. nec in tremore neruor. uel
doloribus. ut faucium. aut si uis morbi circa illa intelligat. nec in duricia
pcordior. uenar uehementia. neq3 in epistotonotecta. no & singultie.

Sapientia uino obubrari.
Vinio demus homines:

ad lassitudie iumentor.

De medicinis ex uino.

Quid sit pix.

In quib3 egritudib3 uinu egris non dandu.

tibus. nec si tum febre dipsnea sit. Minime uero oculis regentibus egentis +
stantibus: aut defectis grauibus: ne quorum conniuentium plucebunt oculi:
palpebrisue non coeuntibus. Vel si dormientibus hoc idem eueniet: ac si cru
ore suffunduntur oculi: uel si lacrime in oculis erunt. minime lingua fugosa
nec graui. et subinde imperfecta loquentibus. nec si urina difficile reddetur
neque expauescentibus repente. nec spasmaticis aut rursus torpentibus. nec
si per somnos genitura effundetur. Cardiacorum morbo unicam spem hanc uino
esse certum est. Sed et id dandum non nisi in accessione censent. alii in remis
sione: illi ut sudorem coherceant. Hi quia tutius putant minuente se morbo
quam plurimum sententiam esse uideo dari utique non nisi in cibo debet. nec a somno nec
precedenti alio potu. hoc est utique sitienti non nisi in desperatione summa. et ui
ro facilius quam femine: seni quam iuueni. iuueni quam puero. hieme quam estate. assuetis po
tuis quam expertibus. Modus dandi per uehementia uini. Item mixtura atque
uulgo satis putant unum ciatum duobus aque misceri: si dissolutio sit stomachi
dandum. si cibus non descendat. Inter uini genera que fingi docuimus: non
fieri id arbitror: et super neuorum usum: cum ipsis rebus ex quibus fingitur doce
amus uti et alias modum excesserat medicorum. In his ostentatio ueluti in
apiis. uinum utile esse ob armorum equitandi ue lassitudinem parientum. atque
ut reliqua omittamus etiam et iunipero et quis satius censeat. Absentino
uino utendum potius quam absentio ipso in reliquis omittatur. Et palmeum ca
piti noxium: uentrique tamen molliendo. et sanguinem excreantibus. Non inutile
fictitium non potest uideri quod bion appellauimus quum sit in eo sola arte festina
tio. prodest stomacho dissoluto. aut cibos non perficiente pregnantibus defectis.
paraliticis. tremulis. uertigini. torminibus. sciadicis. In pestilentia quoque
ac peregrinantibus: uim magnam auxiliandi habere dicitur. Vini etiam uicium transit
in remedium. Acetosum maius et in refrigerando: non tamen maior in discutiendo
It asit ut infuso terre spumet. Dictum est sepius diceturque: quotiens cumque alia
prosit. Per se haustum fastidia discutit. singultus cohibet. sternutamenta olfac
tatum inhibet: balneis estus arcet si contineatur ore. quin et cum aqua bibitur multo
torum stomacho utiliter. Gargarizatur tum eadem conualescentium et a solis ar
doribus. oculis quoque illo modo saluberrimum. potu medetur post hirudines. Et
lepris. furfuribus. ulceribus manantibus. canis morsibus. scorpionum ictibus.
scolopendrarum. muris aranei. contraque omnium aculeorum uenena et pruritus.
Item contra multipedum morsum calidum in spongea adiecto sulfuris sextarios
sexcantes tribus. aut ysopi fasciculo. Medetur sedis uiciis in sanguinis flui
tione. post excisos calculos et omnis alias intus foris in spongias impositum
intus potum ciatis binis. quam acerrimum. Conglobatum utique sanguinem discu
tit contra lignem et bibitur et imponitur. sistit aluum et reumatismos interaneorum
infusum. Item procedentia sedis uulueque: tussim ueterem inhibet et gutturis
reumatismos. ortopneam. dentium labefactione uesice nocet: neruorumque

In pestiletia usus bio nis. ut sup li. xiiii. c. xi.

De Aceto et eius medicinis.

infirmitatibus. Nesciere medici q̄tum cōn aspidas posset. nup ab aspide
calcata percussus: utrem aceti ferens: quociens deposuisset: sentiebat ictū:
alias illeso similis. Intellectum ibi remediū esse: potuqz succursum. Neqz
altero colunt uenena exuggentes. In totū uomitrix dis hec nō ciboꝝ mō est.
uerꝝ et reꝝ plurimaꝝ. Saxa rumpit infusum q̄ non ruperit ignis. Antecedens
cibos et sapores nō alius magis sucus comendat aut excitat. In quo usu miti
gatur tosto pane: aut cū uino: uel accendit̄ pipe aut lasere: utiqz sale com
pescitur. Non est pterenndū in eo exemplū ingens. Siquidē M. agrippa
supmis suis annis conflictatus graui morbo pedum: cū dolorē eū ppeti ne
quiret: unius medicoꝝ portentosa scientia. ignorante diuo augusto tanti
putauit usu pedū: sensuqz om̄i carere: dū mō et dolōe illo careret. demer
sis in acetum calidū cruribus in acerrimo impetu morbi. Acetū scyllinū
inueteratū magis pbat̄. prodest sup ea q̄ diximus acescentibus cibis. Gusta
tum .n. discutit ueña eorū: et his qui ieiuni uomūt. Callum .n. faucium facit
ac stomachi. Dolorem oris tollit. gingiuas astringit. dentes firmat. colorē
meliorem pstat: tarditatemquoqz aurium gargarizatione purgat: et tran
situm auditus apit. Oculoꝝ aciem obiter exacuit: comicialibz melancolicis.
uertigini. uuluaꝝ strangulationibz. pcussis. aut pcipitatis: et ob id sanguine
conglobato: neruis infirmis. renū uitiis p q̄ utile. Cauendū exulceratis.

Oximel antiq ut diocles tradit: hoc mō tempabant. mellis eminas .v. sal mari
ni pondo libram quadratem: aq marine sextarios .v. pariter coqbant deci
es deferuescente cortina. atqz diffundebant: inueterabantqz. Substulit totū
id asclepiades. coarguitqz. Nam et febribz dabat. profuisse tn̄ fatent̄ cōn
serpentes quos sepes uocant. et cōn meconiū ac uiscū. et anginas calidū ḡgā
garizatum. et oris et auribus. gutturisqz desideriis: q̄ nunc oīa oxialme con
tingunt. Id sale et aceto recente efficacius ē. Vino cognata res sapa ē mu
sto decocto donec tertia ps supsit. ex albo hoc melius. usus cōn cantaridas.
bupstim. pinnoꝝ erucas. quas pitiocampas uocat. salamandras: et cōn mor
dentia uenenata. Secundinas partusqz emortuos trahit cū bulbis potu. Fa
bianus auctor est: uenenū esse siquis ieiunus a balneis id bibat. Consequens
hoꝝ est fex uini cuiuscuqz gnis. Ergo uini fecibz tanta uis ē. ut descendētes
in cupas enecet. Expimentū demissa pbet lucerna q̄ diu extinguit̄ piculū
destensionis denuncians. Hyllota miscetur medicamentis cū iride suo pari
pondere eruptionibus pituite illinitur. et sicca ut madida cōn phalangias
et testiū mamaꝝ qz inflamationi: ut in quacuqz pte corporis. Item cū orde
acea farina: et thuris polline in uino decocte crematur et siccata. In experi
mentū est legitime cocte. ut refrigerata linguā tactu uideat̄ urere. Ce
lerrime examinatur nō inclusa condita. Crematio ei mireuz uirū adicit
Vtilissima est ad compescendas lichenas. furfures cū ficu decocta. Sic et le
pris et ulceribus manantibz imponit̄. fungoꝝ mē contra est pota. sed mag

De aceto scyllino med.

Oximellis pparatio et medicine.

Sapa.

De fece uini et aceti medicine.

cruda. Oculorum medicamentis cocta et lota miscetur. medetur illita et testibus et genitalibus. In uino autem aduersus stranguirias bibitur. Quom expirauerit quoque lauandis corporibus et uestibus utilis. tunc usum acacie habet

Fex aceti et ei med.

Fex aceti pro materia acrior. sic necesse est. multoque exulceret. Resistit suppurationi incrementis stomachi: interanea uentrem illita adiuuat. Sistit reumatismos earum partium. et mulierum menses. panos discutit nondum exulceratos. et anguinas. sacros ignes cum cera. mamas lactis sui inpatientes eadem extinguit. ungues scabros aufert. Et serpentibus contra cerastas ualidissimas cum polenta: cum melantio autem contra cocodrilli morsus et canis. et hec cremata ampliat uires. tunc addito lentiscino oleo illita una nocte rufat capillum.
Eadem ex aqua in lintheolo apposita uuluas purgat. Sape fece ambusta sanantur melius addita lanugine arundinis. eadem fece decocta potaque tusses ueteres. Decoquitur in patinis cum sale et adipe. Ad tuorem quoque maxillarum et ceruicum.

De oleis et foliis earum medicine

Olearum proxima auctoritas. folia earum uehementissime astringunt. purgant. sistunt. Itaque comanducata inposita ulceribus medentur. et capitis doloribus illita cum oleo. decoctum eorum cum melle his que medici usserint. Gingiuarum inflamationibus: paronichiis. sordidisque ulceribus excrescentibus. Cum melle sanguinis profluuium e neruosis partibus cohibet. Sucus eorum carbunculantibus circa oculos. ulceribus et pustulis. procidentique pupille efficax.
Quapropter in collyria additur. Nam et ueteres lacrimationes sanat et genarum erosiones. Exprimitur autem sucus tonsis. affuso uino et aqua celesti. siccatisque in pastillos digeritur. sistit menses in lana admotus uulue utilis et sanie manantibus. Item condilomatis. ignibus sacris. que que serpunt ulcera oppinatidi. Eosdem

De floribus olee.

et flores earum habent effectus. Vruntur cauliculi florescentes ut spodii cinis uicem prestet: uinoque infuso iterum uruntur. Suppurationes et panos illinuntur cinere eo uel

De frutice olee.

foliis tusis cum melle. oculos uero cum polenta. Sucus fruticis recentis accensi distillans sanat lichenas. furfures. manantia ulcera. Nam lacrima que ex ar

De lacrima olee.

bore ipsa distillat: ethiopice maxime olee mirari satis non est. Reperti sunt qui dentium dolores illinendos censerent: uenenum esse predicantes atque etiam in oleastro querenda. E radice olee que tenerrime cortex derasum in melle crebro gustatum medetur sanguinem reiicientibus et suppurata tussientibus. Ipsius

Cinis olee.

olee cinis cum axungia. tumores sanat extrahitque fistulis uitia et ipsas sanat.

De oliua alba et nigra eximie medicine.

Oliue albe stomacho utiliores: uentri minus. preclarum habent usum antequam condiantur.
Recentes per se cibi modo deuorate medentur harenose urine. Item dentibus carnem addendo. aut attritis. aut conuulsis. Nigra oliua stomacho inutilior. uentri facillior. capiti et oculis non conuenit. Vtraque ambustis prodest trita et illita. sed nigra comanducatur. et protinus ex ore imposita pustulas gigni prohibet. Collibades sordida ulcera purgat inutiles difficultatibus urine.
De Amurca poteramus uidere satis dixisse catonem. sed petita reddenda medicine quoque est. Gingiuis et oris ulceribus. dentium subtilitati efficacissime

subuenit. Item ignibus sacris infusa: et his que serpunt pruriginibus. Nigre olive amurca utilior. item infantibus fouendis. Albe uero mitior. uulue in lana admouetur. Multo autem omnis amurca decocta efficatior. Coquitur in cypreo uase ad crassitudinem mellis. Usus eius cum aceto: aut uino uetere: aut mulso. ut queque causa exigat in curatione oris. dentium. aurium. ulcerum manantium. genitalium. raghadum. uulneribus in lintheolis imponitur luxatis in lana. Ingens hic usus utique inueterato medicamento. Tale enim fistulas sanat. Infunditur sedis genitalium: uulue exulcerationi. Illinitur uero podagris incipientibus. Item articularibus morbis. Si uero omphacion recoquatur ad crassitudinem mellis casuros dentes extrahit. Item iumentorum scabiem cum decocto lupinorum et cameleonte herba mire sanat. Cruda amurca podagras foueri utilissimum. Oleastri foliorum eadem natura.

De Amurca oliuae med.

Spodium e cauliculis uehementius inhibet. reumatismos sedat et inflammationes oculorum. purgat ulcera. alienata explet. excrescentia lenit. erodit. siccatque et ad cicatricem perducit. Cetera autem in oleis. peculiare autem quod folia decoquuntur. et ex melle dantur coclearibus .ii. contra sanguinis excreationes. Oleum tamen acrius atque efficatius et os quoque colluitur illo. Ad dentium firmitatem imponuntur folia et parotidis et carbunculis: et contra omnem collectionem cum uino. His uero que purganda sunt cum melle. uel si plus effluat. Miscentur oculorum medicamentis et coctum foliorum et sucus oleastri. Utiliter et auribus instillatur cum melle: uel si plus effluat. Flore oleastri codilomata illinuntur et epinictides. Item cum farina ordeacea uenter in reumatismo cum oleo capitis doloribus. Cutem in capite ab ossibus recedentem: cauliculi decocti: et cum melle impositi comprimunt. Ex oleastro maturi in cibo sumpti sistunt aluum. tosti autem et cum melle triti: nomanas repurgant: carbunculos rumpunt. Olei naturam causasque abunde dixi.

De foliis oleastri med.

Ad medicinam ex olei generibus hec pertinent. utilissimum est omphacium. proxime uiride. preterea quam maxime recens: nisi cum uetustissimum queritur. tenue odoratum quodque non mordeat. e diuerso quam in cibis eligitur omphacium. Prodest gingiuis si contineatur in ore. colorem dentium custodit. magis quam alibi sudores cohibet. Oenanthino idem est effectus qui rosaceo. Omni autem oleo mollitur corpus uigorem et robur accipit. stomacho contrarium auget et ulcerum incrementa. fauces exasperat et omnia uenenata hebetat: precipue psimiti et gypsi in aqua mulsa aut ficorum siccarum decoctum potum. Contra meconium ex aqua. contra cantaridas bupestrim salamandras. pitiocampas. per se potum redditumque uomitionibus. contra omnia supra dicta. lassitudinem profectionum refectio est. Tormina calidum potum ciathis sex magisque ruta simul decocta: pellit item uentris animalia. soluit aluum emine mensura cum uino et calida aqua potum: aut ptisane suco. Uulnerariis emplastris utile. faciem purgat. bubus per nares infusum donec ructet. inflationem sedat. Uetus autem magis excalefacit corpora: magisque discutit sudores. duritias magis diffundit. Letargicis magis auxiliare et inclinato morbo. Oculorum claritati confert aliquid cum pari portione mellis ac apii capitis doloribus re

Oleum omphatium.

Oleum de oenantho.

Omnis olei uis.

medū est. Item ardoribus in febri cum aqua si uetusta nō sit occasio. decoqt
ut uetustatem repsentet.

Oleum cycinū.

Oleum cycinū bibitur ad purgationes uentris cū
pari calce mensura. ꝑuatim dr purgare ꝑcordia. prodest et articloꝝ mō
bis. duritiis omnibus. uulnis. auribus. ambustis. cum cinere uō muriaē sedis infla
mationibꝫ. Item psorę. colorem cutis cōmendat: capilluq; fertili nāe euocat
Semen ex quo fit nullū animās attingit. Ellichnia ex illa fiut claritatis ꝑcipe
ex oleo: lumē obscurū ppr nimiā pinguedinem. Folia igni sacro illiniuntur ex ace
to. per se aut recentia mamis et epiforis. eadem decocta in uino: inflama
tionibus cū polenta. croco. p se aut triduo imposita. faciem purgant.

Oleū amigdalinū.

Oleum
amigdalinū purgat. mollit corpora. cutem erugat. nitorem cōmendat. uaros
cū melle tollit a facie. pdest et auribus cū rosaceo et melle et mali punici gē
mine decoctum. uermiculosq; in his necat. et grauitatem auditus discutit.
sonos incertos et tinitus obiter. capitis dolores et oculoꝝ medetr. furunculis
et a sole ustis cū cera. Ulcera manantia et furfures cū uino expurgat condilo
mata cū melliloto. p se uō capiti illitū somnū alicit.

Oleū Laurinū.

Oleum laurinū utilius
quo recentius quoq; uiridius colore. Uis eius excalefactoria. et ideo paraliticis
pastitis. sciaticis. sugillatis. capitis doloribus. inueteratis distillationibus auri
bus in calice punici calefcm illinitur.

Oleum de myrtho.

Similis et mirthei olei rō. astringit. in
durat. medetur gingiuis. dentiū dolori. dissintherie. uulue exulcerate. uesi
cis ulceribus uetustis uel manātibus cū squama aeris et caera. Item eruptio
nibus. ambustionibus. attrita. sanat et furfures. rhagadas. condilomata. ar
ticulos luxatos. odorem grauem corporis. Aduersatur cantharidi. bupresti.
aliisq; malis medicamētis. q exulcerādo nocet.

Oleum chamemyrsinū. cupressinū. cytreum.

Chamemirsine: siue oxymir
sine eadem rā. Cupssinū oleum eosdē hēt effectus quos myrteū. Itē cytre
um.

Oleū ex nucibus.

E nuce uō iuglandū: qd carinū appellauimus: alopetiis utile ē. et tar
ditati aurū infusum. Et capitis dolori illitum. Ceteꝝ iners et graui sapore
e minimo siquid in nucleo putridi fuerit totus modus deperit. Ex cnidio gra
no factum eandē uim hēt quā cycinū.

Oleū ex lentisco.

Ex lentisco fcm utilissimū acopō est
idemq; proficeret eq; ut rosaceū: ni durius paulo intellegeretur. Utitur eo et
cōtra nimios sudores: papulasq; sudorū. scabiem iumentoꝝ efficacissime sa
nat.

Oleū balaninū. et cyprinum.

Balaninū oleum repurgat uaros. furunculos. lentigines. gingiuas.
Cypros qualis esset. et quēadmodū ex ea fieret oleū docuimus. Natura eius
excalefacit emollit neruos folia stomacho illiniuntur: et uulue concitatae
suciis quoq; eoꝝ apponitur. Folia cōmanducata recentia: ulceribus i capite
manantibus. Item oris medentur collectionibus. condilomatis. decoctum
folioꝝ ambustis et luxatis prodest. Ipsa rufant capillum tusa adiecto stru
ter mali suco. Flos capitis dolores sedat cum aceto illitus. Idem cōbustus in
cruda olla nomas sanat et putrescentia ulcera p se ut cū melle. Odor
floris olet qui somnum facit. Astringit gleucinū: refrigerat eadē rōne qua
oenanthinū.

Oleum balsaminū.

Balsaminū longe p̄ciosissimū oium. ut i unguētis diximus.

contra omnes serpentes efficax. oculorum claritati plurimum confert. caliginem discutit. Item dispnoicas collectiones omnes duriciasque. lenit sanguinem densari prohibet. ulcera purgat. auribus. capitis doloribus. tremulis. paralisis. ruptis perquam utile. Aduersatur achonito ex lacte potum. febres cum horrore uenientes perunctis leuiores facit. Utendum tamen modice. quoniam adurit: augetque uicia non seruato temperamento. Malobatri quoque naturam et genera exposuimus. urinam ciet. oculorum epiphoris: uino expressum utilissime imponitur. Item frontibus dormire uolentibus efficacius si nares illinantur aut si ex aqua bibatur. oris alitus et suauitatem commendat lingue subditum folium: sicut et uestium odore interpositum. Josciaminum emolliendo utile est. neruis inutile. potum quidem cerebri motus facit. Terminum e lupinis emollit. proximum rosaceo effectum. Narcissinum dictum est cum suo flore. Raphaninum ptiriasis longa ualetudine contracta tollit. scabriciasque cutis in facie emendat. Sesaminum aurium dolores sanat. et ulcera que serpunt. et que cachoete uocant ulcera. Lilinum quod et syricum uocauimus: renibus utilissimum est. sudoribusque euocandis. uulue molliende coquendisque intus. Selgiticum neruis utile esse diximus sicut herbaceum quoque eugubini circa flaminiam uiam uendunt. Heliomelli quod in syria ex ipsis oleis emanare diximus: sapore melleo: non sine nausea. aluum soluit: bilem precipue detrahit duobus ciatis in emina datis. Qui bibere torpescunt crebro. pugnatores certaturi: prius sumunt ex eo ciatum unum. Pissino oleo usus est ad tussim. ad quadrupedum scabiem. Est autem uitibus. oleisque proxima nobilitas palmis inebriant. Recentes capitis dolores afferunt: minus sicce nec tamen uidentur utiles stomaco tussim exasperant. corpus augent. sucum decoctarum antiqui pro ydromelle dabant egris ad uires recreandas. sitim sedandam in quem usum preferebant thebaicas. Sanguinem quoque excreantibus utiles in cibo maxime. Illinuntur caryote stomacho. uesice. uentri. intestinis. Cum cotoneis et cera et croco sugillata emendant. Nuclei palmarum cremati in fictili nouo cinere: loco spodii uicem efficiunt. miscenturque collyriis. et calliblephora faciunt addito nardo. Palma que fert mirobalanum probatissimam in egypto: ossa non habet. reliquarum modo in balanis. Aluum et menses ciet in uino austero. et uulnera conglutinat. Palme elate siue spacte medicine confert gramina folia: cortice. folia imponuntur precordiis. stomacho. iocineri. ulceribus que serpunt cicatrici repugnantia spora. cortex eius tener cum resina et cera sanat diebus xx. Decoquitur et ad testium uicia. capillum denigrat. suffitu partus extrahit. Datur bibendus renum uitiis: et uesice et precordiorum. capiti et neruis inimicus Ulne ac uentris fluitionem sistit decoctum eius. Item cinis ad tormina potus in uino albo. In uuluarum uitiis efficacissimus. Proxime uarietas generum medicinarumque mala sunt. Ex his uerna acerba: stomacho inutilia sunt. aluum uesicam circumagunt. neruos ledunt. Cocta meliora. Cotonea cocta

Oleum de malabatro.

Oleum de jusquiamo. et lupinis et narcissino.

Oleum de raphano.

Oleum sesaminum et de lilio.

Oleum selgiticum siue herbaceum.

Oleomelli portentosum.

Oleum pissinum.

palmarum uitium et olearum medicine.

De nucleis palmarum med.

De palma mirobalani et palma elata med.

De malis et cotoneis medicine.

oleomelli

suauiora. cruda tamen dutaxat matura prosunt sanguinẽ excreantibꝫ.
At dissintericis. colericis. celiacis non ide possint decocta. qm amittũt co
stringentem uim illam suci. Imponuntur & pectori in febribus & ei ardo
ribus: & tñ decoquuntur in aqua celesti ad eade que sup̃ scripta sũt. Ad
stomachi aũt dolores: cruda decoctaue. cerati mõ inponuntur. Lanugo eoꝝ
carbunculos sanat cocta cum uino & illita cũ cera alopecijs. capillu reddit.
Que ex his cruda i melle conduntur: aluũ mouet. mellis aũt suauitati multũ
adiciunt. stomachoqꝫ id utilius faciũt. Que ũo in melle cocta conduntur
quida ad stomachi uicia trita cum rose folijs decoctis dant pcibo. Sucus cru
doꝝ lienibus. ortopnoias. idropicis prodest. It mamis. condilomatis. uarici
bus. Flos & uiridis & siccus inflamationibus octoꝝ. excreationibus sãgnis.
mesibus mulieꝝ. Fit & sucus ex his mitis cũ uino dulci tusus. utilis celiacis &
iocineri. decocto quoqꝫ eoꝝ fouentˀ: si procidant uulue & interanea. Fit
oleum ex his quod mellinũ appellauimus: quotiens nõ fuerint in humidis na
ta. ideo utilissima q ex sicilia ueniũt. minus utilia struthea q̃uis cogna
ta. Radix eoꝝ circumscpta tẽra: manu sinistra capitˀ. ita ut q facit dicat

De mellimalis med.

que capit: & cuius causa: sic adalligata torminis medetur. Mellimela
& reliqua dulcia stomachũ & uentrẽ soluũt. Siticulosa estuosa. sed ner
uos nõ ledunt. Orbiculata sistũt aluũ & uomiciones & urinã aũt. Silue

De siluestribus malis & citreis.

stria mala similia sunt uernis acerbis: aluũ qꝫ sistũt. Sane in hũc usũ ima
tura opus sunt. Citrea coñ uenenũ in uino bibuntur: uel ipa: ut semẽ faci
unt suauitatem oris: decocto eoꝝ colluta: aut suco expsso. Hoꝝ semẽ ede
dũ precipiũt in malatia pgnantibus. Ipa ũo coñ infirmitatẽ stomachi.

De punici mali generibus & med.

sed nõ nisi ex aceto facillime manduntur. Punici mali noue gñã: nũc ite
rari superuacaneũ. Ex his dulcia q a pirina alio noie appellauimˀ: stomaco
inutilia hntur: inflationes pariũt. dentes gingiuasqꝫ ledunt. Que uero
ab his sapore pxima: uinosa diximus paruũ nucleũ hntia: utiliora pau
lo intellegunt. Aluũ sistunt & stomachũ: dumtaxat pauca citraqꝫ saci
etatẽ. sed hec minime danda. qq omno nulla in febri nec carne acinoꝝ
utile. nec suco cauentur. ea qꝫ uomicionibus ac bilem reicientibꝫ. uuã in
his ac ne mustũ qdem. sed protinus uinũ aperuit nã. utꝝ qꝫ asperore cor

Ex malo acerbo.

tice. Hic acerbo i magno usu. uulgus coria maxime pfici illo nouit. obid
malicoriũ appellant medici. Vrinam cieri eodem mostrant. mixtaque
galla in aceto decoctum: mobiles dentes stabilire. Expetitur grauidaꝝ
malatia. & qm gustatu moueat infantem: diuiditur malũ celesti aqua
madescit ternis ferẽ diebus. Hec frigida bibitur celiacis & sanguinem
excreantibus. Ex acerbo fit medicamentũ qd stomatice uocatˀ: uti
lissimũ oris uicijs. nariũ. auriũ. oculoꝝ caligini. pterigis. genitalibus. &
has quas nomas uocãt. & que i ulceribus ex excrescũt coñ lepore marinũ
hoc mõ. Acinis detracto cortice tunsis: sucoqꝫ decocto ad tertias. deinde

cum croco et aluminis scissi: mire mellis attici selibris. Alii hoc modo faciunt.
Punica acida tunduntur: sucus in cacabo novo coquitur mellis crassitudine ad
virilitatis et vitia sedis: et omnia que licio curantur. aures purulentas. epipho
ras incipientibus. rubras maculas in manibus. Rami punicorum serpentes fu

ex ramis punici med.

gant. Cortice punici ex vino cocti et impositi perniones sanantur. Contusum
malum ex tribus heminis vini decoctum ad eminam: tormina et tineas pellit.
Punicum in olla nova operculo illito in furno et tostum et contritum potumque in vino:
sistit alvum discutit tormina. Primus punici huius partus florere incipientis citi

Res mira: si vera est.

nus vocatur a grecis mire observationis multorum experimento. Si quis unum ex his
solutus vinculo omni cinctus et calceatus. atque etiam anuli decerpserit duobus
digitis: pollice et quarto sinistre manus: atque ita lustratis levi tractu oculis:
in os additum devoraverit ne dente contingat: affirmatur nullam oculorum inbe
cillitatem passurum eo anno. Idem citini siccati: tritique carnes excrescentes
cohibent. Gingivis et dentibus medetur vel si mobiles sint. decocto suco ipsa
corpuscula trita: ulceribus que serpunt putrescuntve illinuntur. Item octo
rum inflamationi intestinorumque. et fere ad omnia quae cortices malorum adversa
tur scorpionibus. Non est satis mirari curam diligentiamque priscorum qui omnia

De floribus punici med.

scrutati nihil intemptatum reliquerunt. In hoc ipso citino flosculi sunt ante
quam scilicet malum ipsum prodeat erumpentes: quos balaustium vocari diximus. hos quoque
ergo experti invenerunt scorpionibus adversari. Sistunt potu menses feminarum.
sanant oris ulcera. tonsillas. uvam. sanguinis excreationes ventri et stomaci
solutiones. genitalia. ulcera quacumque in parte manantia siccantur etiam ut sic
quoque experirentur. Invenerunt quoque tusorum farina dissintericos a morte revocari.
alvum sisti. Quin et nucleos ipsos citinorum experiri non piguit. tosti tusique stoma

ex ligno punici med.

chum iuvant. cibo aut potione inspersi bibuntur ex aqua celesti ad sistendum alvum.
Radix decocta sucum emittit qui tineas necat. victoriati pondere eadem dissto

Radices eius med.

cta in aqua: quas haud prestat utilitates. Est et silvestre punicum a solitu

punici silvestri med.

dine appellatum. eius radices rubro cortice denarii pondere ex vino pote so
nos faciunt. Semine poto quaque subierit cutem siccat. Mali punici corti
ces fumo culices necant. Pirorum omnium cibus etiam valentibus onerosus

De piris et eorum observationibus.

egris quoque vini modo negatur. Decocta eadem mire salubria: et grata pre
cipue crustumenia. Queque vero cum melle decocta: stomachum adiuvant
Fiunt cataplasmata e piris ad discutienda corporum vitia et decocto eorum
ad duritias utuntur. Ipsa adversantur boletis atque fungis pelluntque pon
dere pugnante suco. Pirum silvestre tardissime maturescit. Conciditur
suspensumque siccatur ad sistendum alvum quod et decoctum eius potum prestat.
Decoquuntur et folia cum pomo ad eosdem usus. Pirorum ligni cinis contra fungos.
sed et cinis efficatius proficit. Mala pirique portatu iumentis mire

ex apetitu hoc fortassis evenit.

gravia sunt ut pauca. Remedio autem esse: si prius edenda dentur aliqua
aut utique ostendantur. Fici sucus lacteus aceti naturam habet. Itaque coaguli modo

De ficorum observacionibus.

Ficus mature natura & eius singularia remedia.

Lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi & in umbra siccat ad aperienda ulcera ciend a menstrua: appositum cum luteo ovi aut potu cum amulo podagris illinitur cum farina greci feni & aceto. Pilosque detrahit. palpebrarumque scabiem emendat. Item lichenas & psoras. alvum solvit. Lactis ficulnei natura adversatur scabronum vesparumque & similium venenis. precipue scorpionum. Idem cum axungia verrucas tollit. Folia & que non maturant fici strumis illinuntur omnibus que emollienda sunt: discutienda ve. prestant hoc & per se folia & alii usus eorum: tamquam infricando lichene & alopeciis: & quecumque exulcerari opus sit. & adversus canis morsus. Ramorum teneri cauliculi cuti imponuntur. Idem cum melle ulceribus que ceria vocantur illinuntur. Extrahunt infracta ossa cum papaveris silvestris foliis. Canum rabiosorum morsus folio trito ex aceto restinguunt. E nigra fici candidi cauliculi illiniuntur furunculis: muris aranei morsibus cum cera. Cinis earum e foliis gangrenis consumendis queque excrescunt. Fici mature urinam ciunt. alvum solvunt. sudorem movent. papulasque. ob id autumno insalubres: quoniam sudantia huic cibi opera: corpora que perfrigescunt. nec stomacho utilis est ad breve tempus & usu ti conrite intelliguntur. Novissime salubriores quam prime. Medicate vero numquam iuvenum vires augent. senibus meliorem valetudinem faciunt: minusque rugarum. Sitim sedant. calorem refrigerant. ob id non negande in febribus constrictis quas stegnas vocant. Sicce fici stomachum ledunt: gutturi & faucibus magnifice utiles. natura excalefaciendi. Sitim afferunt. alvum molliunt. reumatismis eius & stomacho: contrarie vesice semper utiles & anhelationibus aut suspiriosis. Item iocinerum. renium. lienum vitiis: corpus & vires adiuvant. Ob id ante: athlethe hoc cibo pascebantur. pythagoras exercitatos primum ad carnes eo transtulit. recoligentes se a longa valetudine utilissime. Item comitialibus & idropicis: omnibusque que discutienda aut maturanda sunt imponuntur: efficacius calce aut nitro: aut ireos admixto. Cocte cum ysopo pectus purgant. pituitam. tussim veterem. Cum vino aut sedem & tumorem maxillarum & furunculos: panos. parocidas decocte illiniuntur. Utile & decocto earum fovere feminas. Decocte quoque eedem cum foenogreco utiles sunt ploureticis. ac peripleumonicis. Cum ruta cocta & omnibus prosunt. tybiarum ulceribus cum aeris flore & parate dipturgis cum punico malo ambustis. perniombus cum cera. Idropicis cocte in vino: & cum absintheo farina ordeacea nitro addito manducate alvum solvunt. Scorpionum ictibus cum sale trite illinuntur: carbunculos extrahunt in vino cocte & imposite. carcinomata si sine ulcere est quam pinguissimam ficum imponi penes singulare remedium est. Item phagedene cinis: non ex alia arbore acrior purgat. conglutinat. replet. astringit. Bibitur & ad discutiendum sanguinem concretum. Item percussis. precipitatis. convulsis. ruptis. cinis ciatis singulis aque & olei datur tethanicis & spassticis. Item potus vel infusus.

cęliacis. dissinterias: et si quis eo cũ oleo pungatur: excalefacit. Itẽ cum
cera et rosaceo subactus: ambustis cicatricem tenuissimã obducit. Lusciosos
ex oleo illinitus emendat. dentiũqꝫ uitia debit crebro fricatu prodit. etiã
si quis inclinata arbore supino ore aliquẽ nodũ eius morsu abstulerit nullo
uidente: atqꝫ cũ auca alligatũ lino e collo suspenderit. Strumas et parocidas
discutit. Cortex tritus cũ oleo uentris ulcera sanat crudã. Grossi uerucas ti-
mo. nitro. farina additis tollunt. Spodii uicẽ exhibet fruticũ ã radice ex eu-
cũ cinis bis totũ adiecto psimithio digeritur in pastillos: ad ulcera oculorum et

De caprifico sicu med.

scabritias. Caprificus etiã nõ multo efficacior fico: lactis minus ht. surcu
lus quoqꝫ eius lacte coagulatur. In caseo exceptũ id coactumqꝫ in duritiam
suauitatem carnibus affert. fricat̃ diluto ex aceto. miscet̃ exulceratoriis
medicamentis. aluũ soluit. uuluã cũ amilo apit. pota menses cit cũ luteo oui
podagricis cũ farina greci feni illinitur. lepras. psoras. lichenas. lentigines
expurgat. Item uenenatorum ictus et canis morsus. Dentiũ quoqꝫ doloribꝫ lini
culis appositus in lana prodest. aut in cauam eorum additis. Cauliculi et
folia admixto heruo contra marinorum uenena prosunt. adiiciunt̃ et uinũ.
Bubulas carnes additi caules magno ligno compendio pcoquũt. Grossi illiti
strumas et omm collectiones emolliunt: et discutiunt aliquatenus et folia.
Quę mollissima sunt ex his cũ aceto: ulcera manatia: epinictidas. et furfures
sanant. cũ melle foliis cerea sanat: et canis morsus recentes cũ uino. phage
denas cum papaueris foliis ossa extrahũt. Grossi caprifici inflaciones discu
tiunt suffitu resistunt. et sanguini taurino poto et psimithio et lacti co
agulato poti. Item decocte in aqua: aut illite parocidas. Cauliculi aut grossi
si eius q̃ minutissime ad scorpionũ ictus ẽ uino bibuntur. Lac quoqꝫ instil
latur plage: et folia imponuntur. Item aduersus muris araneũ. cauliculorum
cinis uuã faucium sedat. Arboris ipsius cinis ex melle: raghadas. radix defer
uefacta in uino dentiũ dolores. Hiberna caprificus in aceto cocta et trita
impetigines tollit. Illiniuntur ramenta rami sine cortice q̃ minutissima
ad scabis modum. Caprifico quoqꝫ medicinę unius miraculũ additur.
Corticem eius impubescens puer si defracto ramo detrahat dentibꝫ: medul
lam ipsam adalligatam: ante solis ortũ phibere strumas. Caprificus tauros
qualibet feroces collo eorum circundata: in tm̃ rabidam natũm compescit: ut
immobiles prestet. Herba quoqꝫ quã greci herniũ uocant reddenda in hoc lo
co ppr̃ gentilitatem. palmo alta est cauliculus: ramis fere ocimi similitudine.
flos candidus. semen nigrum. paruũ. tritũ cum melle attico: oculorum epipho
ris medetur: ut cũ ciati: ut decerptorum manat lacte multo dulci herba p
q̃ utilis aurium dolori. nitri exiguo addito folia resistunt uenenis. Pruni

De prunis med.

folia decocta. tonsiles. gingiuas. uuę prosunt: in uino decocta: et subinde
colluere. Ipsa pruna aluũ molliunt. stomacho nõ utilissima. sed breui mo-
mento. Utiliora psica: sucus qꝫ eorum aut ĩ aceto expressus. nec ẽ aliis eis

De persicis med.

pomis inocentior cibus. nusꝗ̄ minus odoris: suci plus qui tū statim stimu
let. folia eius trita: illita hemorogiam sistunt. Nuclei ꝑsicoꝝ cū aceto
& oleo capitis doloribus illinuntur. Siluestriū quidē primoꝝ baccę uel
ē radice cortex in uino austero si decoquantur: ita ut triens ex emina sup
sit: aluū & tormina sistunt. Satis est singulis: ciatos decoctos sumi. & in
his & satiuis prunis. Limus arboꝝ quem greci lichen appellant: rhaga
dis & condilomatis mire utilis. Mora in egypto & cypro: sui gnīs ut dixi:

Ex mora medicine & compositiones.

largo suco abundant: summo cortice desquamato: altior plagę sicce si mira
bili natura. Sucus aduersatur uenenis serpentū. prodest dissinterias. di
scutit panos. omnesq; collectiones. uulnera conglutinat. capitis dolores se
dat. item auriū. splenetiis bibitꝰ atq; illinitur. & cōtra perfrictiones. Ce
lerrime teredinem sentit. Nec apud nos suco usus minor. aduersatur a
conito & araneis in uino potū: aluū soluit. pituitasq; tineasq; & similia uē
tris aīalia extrahit. hoc idē prestat & cortex tritus. Folia tingunt capillū.
cū fici nigrę & uitis cortice. simul coctis in aqua celesti. Pomi ipsius sucus
aluū soluit ꝓtinus. ipsa poma ad ꝓsens stomacho utilia refrigerant. sitim
faciunt. si non superueniat alius cibus intumescunt. Ex immaturis sucus sistit
aluū. ueluti animalis alitiuius in hac arbore obseruandis miraculis q̄ i nā
eius diximus. Fit ex pomo panchertos stomatice eadem arteriace appel

Pro stomacho medicina gratissima.

latę hoc mō. Sextarii tres suci e pomo leni uapore ad crassitudinem mellis
rediguntꝰ. post additur omphacii aridi pondus. xii. mirrę. xii. croci. xi.
hec simul trita miscentur decocto. Neq; est aliud oris arterię. uuę. stoma
chi iocundius remediū. Fit & alio mō suci: sextarii duo mellis attici sexta
riū decoquūtur ut sup̄ diximus. Mira sunt ꝑterea q̄ produntur. Mora
germinatione prius q̄ꝫ in folia exeant sinistra manu decerpi: futura poma ri
cinos greci uocant. In terram si nō attigere: sanguinē sistunt adalligati:
siue ex uulnere fluat: siue ore. siue naribus. siue emorroidis. Ad hec ser
uantur repositi. Idem prestare & ramus dicitꝰ luna plena defractus: inci
piens fructum habere. Si terram non attigerit: priuatim mulieribus ad
alligato lacerto: contra abundantiā mensiū. hoc quocumq; t̄pre ab ipsis decer
punt ita ut terram nō attingat. Adalligatuq; existimant ꝓstare folia
Mora trita aut arida folia cocta serpentis ictibus imponuntur. aliusq; potu
proficit. Aduersatur scorpionibus e radice corticis sucus ex uino. aut po

Suci morę tria gnā

sca potus. Reddenda est & antiquoq; cōpositio. Sucum expressū pomi ma
turi immaturiq; mixtum coquebant in uase ereo ad mellis crassitudinem.
Aliqui mirra adiecta & cupresso ꝑduratum uas sole torrebant. miscebantes
spata ter die. hec erat stomatice: q̄ & uulnera adcicatricē ꝑducebat.
Alia uō suci. siccato exprimebant pomo: multū sapori obsonioꝝ conferen
te. In medicina uō contra nomas & pectoris pituitas: & ubicumq; opus es
set astringi uiscera. dentes quoq; colluebant eo. Tertiū genus suci. foliis

& radice decoctiſ. Ad ambuſta ex oleo illinienda imponitur & per ſe
folia. Radix p̄ meſſeſ & inciſa: ſucū dant aptiſſimū: dentiū dolori col
lectionibuſq; & ſuppurationibuſ alvū purgat. folia mori ī urina made
facta: pilum coriiſ detrahunt. Ceraſia alvū molliut: ſtomacho ī utilia.

De ceraſiſ med.

eadem ſiccata alvū ſiſtunt. urinam ciūt. ĩnvenio apud auctoreſ: ſi quiſ
matutino roſcida devoret cū ſuiſ nucleiſ: in tm̄ lavari alvū: ut pedeſ mor
bo liberentur. Meſpila exceptiſ ſecaniſ que malo propiorē vim hnt reli
qua aſtringunt ſtomachū: ſiſtuntq; alvū. Jtem ſorba ſicca. Nam recen

De meſpiliſ & ſorbiſ medicine.

tia in ſtomacho & alvo cite proſunt. Nuceſ pinee que reſinā habet

De nucibuſ pinee. med.

contuſe leviter additiſ in ſingulis ſextariiſ aque ad dimidiū decocte
ſanguiniſ extreationi medentur: ita ut ciati bini bibant^r ex eo. Cortex
e pino in vino decoctuſ cōn tormina datur. Nuclei nuciſ pinee ſitim
ſedant. & acrimoniam ſtomachi. roſioneſq; & contrarioſ humoreſ conſiſtē
teſ ibi. & infirmitatem virīū roborant. Renibuſ & veſice utileſ. Fau
ceſ exaſperare videntur & tuſſim. bilem pellunt potu ex aqua: aut vino
aut paſſo. aut balanoꝝ decocto. Miſcetur hiſ contra vehementioreſ ſto
machi roſioneſ cucumeriſ ſemen & ſucuſ portulace. Amigdale amare ra

De amigdaliſ med.

dicum decoctum cutem in facie colligit. colorē q; hilariorem facit. Nu
ceſ ipſae ſomnū faciunt & aviditatem. Vrinam & menſeſ ciunt. capitiſ do
lori illiniunt^r. maxime in febri. ſi ad ebrietatem in aceto & roſaceo et
aquā ſeſtario & ſanguinem ſiſtunt. Cum amulo & menta letargicis: comi
tialibus proſunt capite puncto. epinictidaſ ſanant. e vino vetere ul
cera putreſcentia. canum morſuſ cū melle. & furfureſ ex facie ante fo
tu preparata. Jtem iocineriſ & renū doloreſ ex aqua pota: & ſepe ex eli
gmata cum reſina terebenthina. Calculoſiſ & difficili urine in paſſo &
ad purgandum autem in aqua mulſa. trite ſunt efficaceſ. proſunt elig
mate. iocineri. tuſſi. & collo cum melle pato modice addito & melle ſu
mitur nucis avellane magnitudo. Aiūt quiſ fere p̄ſumptiſ ebrietatiſ
non ſentiri putoreſ. vulpeſq; ſi ederint eaſ: nec contingant ī ivitino
aquā: lambere mori. minuſ valent ī remediiſ dulceſ. & he tn̄ purgat.

De avelana med.

& urinam ciūt. recenteſ ſtomachū implent. Nucibuſ grecis cū abſintii
ſemine ex aceto ſumptiſ: morbuſ regiuſ ſanari dicit^r. Jtem tuſſiſ ſang
niſ reiecto. Jtem illitiſ p̄ ſe vitia ſediſ & privatim condilomata. Nu

De inglande med.

ceſ inglandeſ greci a capitiſ gravedine appellarunt. et .n. arboꝝ ipaꝝ
folioꝝ q; viruſ in cerebꝝ penetrat. hoc minorē momento. ſed in cibiſ
nuclei faciunt. Sunt aūt recenteſ iucundioreſ. ſicce inguinoſioreſ. et
ſtomacho inutileſ. difficileſ concoctu. dolorem capitiſ inferenteſ. tuſſē
tibuſ inimice. & evomituriſ ieiuniſ. Apte teneſmo ſolo. trahut .n. pi
tuitam. eedem p̄ſumpta venena hebetant. Jtem anginem cū rutha
& oleo. adverſantur cepiſ: leniuntq; earꝝ ſaporē. Aurū inflamatōi

imponuntur cum melle exiguo & rutam mammis & luxatis. Cum tepe au
tem & sale & melle canis hominisqz morsui. putamine iuglandis nucis
dens cauus inuritur. putamen combustum tritumqz in oleo aut uino: in
fantium capite perunto: nutrit capillum. Ad allopetias eo sic utuntur
quo plures quis nuces ederit: hoc facilius tineas pellit. Quę puetere
sunt nuces grangenis & carbunculis medentur. Item sugillatis. Cortex
iuglandium lichenum uitio & dissinterias prodest: folia trita cum aceto:

Mitrydatis antidotum contra uenena.

aurium dolori. In sanctuariis mitrydatis maximi regis deuicti: gn.
pompeius inuenit in peculiari comentario ipsius manu compositionem An
tidoti. e duabus nucibus siccis. item ficis totidem & rutę foliis. XX. simul
tritis: addito salis grano. & qui hoc ieiunus sumat: nullum uenenum
nociturum illo die. Contra rabiosi quoqz canis morsus: nuclei a ieiuno ho

De auellanis & med.

mine commanducati: illitiqz presenti remedio esse dicuntur. Nuces auellanę
capitis dolorem faciunt & inflationem stomachi: & pinguedinem corpori
conferunt plus: quam sit uerisimile. Toste & distillationi medentur. Tus
si quoqz ueteri: tritę in aqua mulsa potę. Quidam adiiciunt grana pipe

Pistachea.

ris. alii e passo bibunt. Pistachea eosdem usus habent: quos pinee nuclei

Castaneę.

preterqz ad serpentium ictus: siue edantur: siue bibantur. Castaneae
uehementer sistunt stomachi & uentris fluctiones. aluum ciunt. sangui

Siliquę recentes.

nem excreantibus prosunt: carnes alunt. Siliquę recentes stomacho i
utiles aluum soluunt. Eędem siccatę sistunt. stomachoqz utiliores fiunt: uri

Cornus.

nam ciunt. Syriacos in dolore stomachi ternas in aqua sextariis decoqt.
quida ad dimidium eumqz succum bibunt. Sudor uirgę corni arboris: la
mina candente ferrea exceptus: non contingente ligno: illitaqz inde
ferrugo: incipientes lichenas sanat. Arbutus siue unedo: fructum fert

Laurus & med. eius.

difficilem concoctioni & stomacho inutile. Laurus excalefactoria naturam
habet. & foliis & cortice & baccis. Item decoctum eius maxime foliis prodesse
uuluis & uesicę conuenit. Illita uero uesparum. craboniumqz & apum. Item ser
pentium uenenis resistunt. maxime sepis dipsadis & uiperę. prosunt et
mensibus feminarum cum oleo cocta. cum polenta aut quę tenera sunt. Trita
inflationes oculorum cum ruta. testium cum rosaceo: capitis dolores aut cum iri
no. gn manducata atqz deuorata per triduum terna liberant a tussi. eadem
a suspiriis trita cum melle. Cortex radicis cauendus grauidis. ipsa radix cal
culos rumpit. iocineri prodest. tribus obolis in uino odorato pota. Folia
pota uomitiones mouent. bachę menses trahunt: appositę. tritę. ut potę.
tussim ueterem & ortopneam sanant: binę detractę cortice in uino potę. Si
& febris sit ex aqua aut elegmate ex aqua mulsa: aut ex passo decoctę.
prosunt & ptisicis eodem modo & omnibus toracis reumatismis. Nam excoqunt
pituitam & extrahunt. aduersus scorpiones quaternę ex uino bibuntur.
epinictidas ex oleo illitę & lentigines & ulcera manantia: & ulcera oris

et furfures. Cutis pruriginem sucus baccarum emendat et ptiriasim. Au
rium dolori et gravitati instillatur. Cum vino vetere et rosaceo peruncto eo
fugiunt venenata omnia. prodest et contra ictus potus. Maxime autem eius
lauri que tenuiora habet folia. bacce vino cum serpentibus et scorpionibus
et araneis resistunt. Ex oleo et aceto illinuntur. et lieni. iocineri. gran
genis cum melle et in fatigatione etiam aut perfrictione suco eo perungi
nitro adiecto prodest. Sunt qui celeritati partus multum conferre pu
tent radice acetabuli mensura pota in aqua: efficacius recentem quam ari
dam. Quidam adversus scorpionum ictus .x. bacchas dari iubent potui. Et
et in remedio uvae iacentis quadrante pondo baccarum foliorumve decoqui
in aqua sextariis tribus ad tertias eam calidam gargarizare. et in capitis
dolore impari numero bachas cum oleo conterere et calefacere. Laurus del

Ad malum pestilentie.

phice folia trita: olfactaque: subinde pestilentie contagia prohibentur.
tanto magis si et urantur. Oleum ex delphica acervata apocinumque ad
perfrictiones discutiendas. nervos laxandos. lateris dolores. febres frigi
das utile est. Item ad aurium dolorem in mali punici cortice tepefactum. Fo
lia decocta ad tertias partes aque. uvam cohibent gargarizatione pota: al
vi dolores intestinorumque. Tenerrima ex his trita in vino: papulas: pruritus
que illita noctibus proxime valent. Cetera lauri genera. Laurus alexandrina

Laurus alexandrina.

sive idea partus celeres facit. radice pota trium denariorum pondere in vini
dulcis ciatis tribus. Secundinas etiam pellit. menses que eodem modo pota. Da

De lauro silvestri med.

phnoidis sive his nominibus que diximus silvestris laurus prodest. alvum sol
vit. vel recenti folio. vel arido drachmis tribus cum sale in idromellete
manducata. pituitas extrahit et folium et vomitus stomacho inutile. sic
et bacce quindene purgationis causa sumuntur. Myrtus sativa

De myrtho sativa med.

candida minus utilis est medicine quam nigra. semen eius medetur san
guinem excreantibus. Item contra fungos in vino potum. odorem oris com
mendat vel pridie commanducatum. Item apud menandrum smaristole
hoc edunt. Datur et dissinteriis denarii pondere in vino. Ulcera dif
ficilia in extremitatibus corporis sanat cum vino subfervefacto. Imponitur
lippitudini cum polenta: et cardiacis in mamma sinistra. et contra scorpionis
ictus in mero. et ad vesice vitia. capitis doloribus et egilopas ante quam su
purent. Item tumoribus exemptisque nucleis in vino vetere tritum eruptio
nibus pituite. sucus seminis alvum sistit. urinam ciet. Ad eruptiones pustu
larum pituiteque cum cera illinitur. et contra phalangias. Capillum denigrat
levius sucus. Oleum est ex eadem myrtho: et vinum quo nunquam inebri
atur. inveteratum sistit alvum et stomachum. Tormina sanat. fastidium
abigit foliorum arentium farina sudores cohibet inspersa vel in febri.
Utilis et celiacis et procidentie vulvarum. sedis vitiis. ulceribus manan
tibus. igni sacro. fotu capillis fluentibus. furfuribus. Item aliis erup

tionibus ambustis. Additur i medicamento quod lepliris uocant ea
dem de causa: oleum ex his efficacissimu: ad ea q in humore sunt: tan
q in ore & uulua. Folia ipsa fungis aduersantur trita ex uino cum
cera uero articularibus morbis & collectionibus. Eadem in uino deco
cta: dissinterias & idropias potui dantur. Siccant in farina q insper
gitur ulceribus aut emorogie. purgant & lentigines. pterigia & paro
nostia: epinictida. condilomata. testes. tetra ulcera. Item ambusta cu
ceroto. Ad aures purulentas & foliis crematis. utunt & suco decocto.
Comburunt & in antidota. Item cauliculi flore decerpti & fictili nouo
operto cremati in furno. deinde triti ex uino. Et ambustis folioru
cinis medetur. Inguem ne intumescat ex ulcere. satis est surculum
tantum myrti habere secum. nec ferro. nec terra contactum. Myr
thidanu diximus quo modo fieret. Vuluae prodest appositum fotu. &
illitu multo efficatius. & cortice & folio ex semine exprimitur. & fo
liis sucus mollissimus in pila tusis affuso paulatim uino austero. at aq
celesti. Atq etia expresso utitur ad odoris sedisq ulcera uuluę et
uentris. capillorum infrictia. malarum pfusiones. purgationu. lentiginu
& ubi constringendum aliquid. Est myrtus siluestris. siue oximyrsine
siue chamemyrsine baccellis rubentibus. sed breuitate satiua distat.
Radix eius in honore est decocta uino ad lienu dolores pota & difficul
tatibus urinę: pcipue q crassę & grauiter olenti. morbo regio. uul
uarum purgationi trita cu uino. Cauliculi quoq incipientes asparagorum
modo in cibo sumpti. sed in cinere tosti. semen cu uino potum aut e
oleo & aceto calculos frangit. Item in aceto & rosaceo tritu capitis do
lores sedat & potu morbum regiu. Castor oximirsine myrti: foliis q
acutis ex qua fiunt thuris scope. ruscum uocauit: ad eosdem usus.
Et hactenus habent se medicinę urbanarum arborum: transeamus ad siluestres.

C. plinii Secundi Naturalis historiae Liber. xxiiii. De
medicinis arborum siluestrium feliciter incipit.

De Medicinis ex arboribus silvestribus.

NE·SILVAE·QVIdem horridior: quę nam iatę facies. medicamentis carent: sacra illa parente rerum omnium nusq̃ non remedia disponente homini: ut medicina fieret & solitudo ipsa. sed adest gula ut discordię: atque concordię mira cuius occursantibus. Quercus est olea: tam pertinacio dissident: ut ulcera in alterius scrobe depactae moriantur. Quercus vero & iuxta nucem inglandem pernitialia: & brassicę cũ uite odia. ipsum olus coquitis: fugatur aduersum cyclamino & origano aresçit. Quin et annosas iam: & quę sternantur arbores: difficilius caedi: celerius marcescere tradunt. si prius manu q̃ ferro attingantur. Pomorum onera a iumentis statim sentiri: ac nisi prius ostendantur his: quis pauca portent: sudare illico. Ferulę asinis gratissimo sunt in pabulo. ceteris vero iumentis presentaneo ueneno. Qua de causa id animal libero patri assignatur: cui et ferula surdis etiã rex. sua cuiq; sunt uenena. Ac minimis quoque: philira coci & polline: minimũ salem cibis eximunt. praedulcium fastidium sol temperat. Nitrosae aut amarę aquę: polenta addita mitigantur: ut intra duas horas bibi possint. Qua de causa: in saccos uinarios additur polenta. Similes suis rhodię cretę & argillae nostratę concordia: ualent cum pia oleo extrahitur. quando utrunq; nãe pinguis est. Oleum solum calce miscetur: quasi utrinq; aquas odit. Gummis aceto facilius eluitur attramentũ aqua. innumera alia. preterea quę suis locis dicuntur assidue. hic nata medicinę. Haec sola naturę placuerat esse remedia parata uulgo inuentu facilia: ac sine impendio & quibus bibimus. Postea fraudes hominũ et ingeniorum capturę officinas inuenere scitas: in quibus sua cuiq; homini uenalis syro mittitur: ucia statim compositiones: & mixturę inexplicabiles. Decantatur arabia: atq; india in medica estimatur: ulceriq; paruo medicina a rubro mari importatur. Quom remedia uera quotidie pauperrimus quisq; centenam: si ex ortu petant: aut herba uel frutex quaerunt: nulla artiũ uilior fiat. ita est profecto magnitudie populi perditi ritus: uincendoq; uicti sumus: paremus externis & una artium imperatoribus. quoq; imperauerint. de his alias plura. Lothon herba. itemq; egyptia: eodem nomine alias & syrticam arbore diximus suis locis.

Mala piraq; portatu iumentis mire gravia sunt si pauca.

De ferula.

De Lothon.

Lothos italica.

Haec lothos que faba greca appellatur a nostris aluo baccis sistit: ramenta ligni decocta in uino prosunt dissintericis. menstruis. uertigini. comitialibus: cohibent et capillum. Mirum his ramentis nil esse amarius: fructuque dulcius. Fit et ex scrobe eius medicamentum ex aqua myrti decocta. subacta. & diuisa in pastillos. dissinterias utilissimum. pondere uictoriatorum aque ciatis tribus.

De glandibus med.

Glans intrita: duricias quas cachoete uocant: cum salsa unxugia sanat uehementiores. Ligna et in omnibus cortex ipse corticique tunica subrecta: haec decocta iuuat celiacos. dissintericos. & illinitur uel ipsa glans. eadem resistit serpentium ictibus. reumatismis. suppurationibus. Folia & bacce uel cortex uel sucus decocti prosunt. Contra toxica cortex illinitur: decoctus lacte uaccino. serpentis plage datur. & ex uino dissintericis. eadem et illis cibus.

De coco ilicis & med.

Cocum ilicis uulneribus ex aceto recentibus imponitur. epiphoris ex aqua. oculis suffusis sanguine instillatur. Est autem genus ex eo in attica uero & asia nascens celerrime in uermiculum se mutans. quod ideo scoletylon uocant: improbaturque. principalia eius genera diximus.

De galla med.

Nec pauciora genera galle fecimus. solidam. perforatam. item albam. nigram. maiorem. minorem. uis omnium similis. Optima comagena. excrescentia in corpore tollit. prosunt gingiuis. uuae. oris exulcerationi. Crematae & uino extinctae. celiacis. dissintherias. Illinitur paronichiis ex melle. & unguibus scabris. ptericis. ulceribus manantibus. condilomatis. uulneribus que phagedemica uocantur. In uino autem decoctae auribus instillatur. oculis illinuntur ad uersus eruptiones. panosque cum aceto. Nucleus comanducatus dentium dolores sedat. Item intertrigines & ambusta. Inmatura ex his ex aceto pota: lienem consumunt. Eaedem crematae et aceto salso extinctae: menses sistunt. uuluasque procidentes. pota omnes capillos denigrat.

De uisco medicine.

Uiscum e robore diximus haberi et quo conficeretur modo. Quidam contusum in aqua decoquunt: donec nihil innatet. quidam comanducantes acinos expuunt. Cortice e optimum. Quod sine cortice est quoque leuissimum. extra fuluum. In his poraceum: quia nihil est glutinosius. emollit. discutit humores. siccat strumas cum resina et cera. panos mitigat omnis generis. Quidam & galbanum adiciunt pari pondere singulorum eo modo: quo & utuntur ad uulnera. Unguium scabricias expellit: si septenis diebus soluantur: nitroque colluantur. Quidam id religione efficacius fieri putant prima luna collectum e robore sine ferro. si terram non attigerit comitialibus mederi: conceptum feminarum adiuuare: si omnino secum ferant. Ulcera comanducato impositoque efficacissime sanari.

pitta ex glande.

Roboris pillula ex adipe uero ursino alopecias capillo replet.

De cerri radice.

Cerri folia & cortex & glans siccat collectiones: suppurationesque fluctiones sistit torpentes membrorum partes corro-

borat decoctum eius fotu: cui et in sede expetit. siccandi astringendi
qꝫ partibus. Radix cerri aduersatur scorpionibus. Suberis cortex tri
De Suberi medicę
tus: ex aqua calida potus: sanguinem fluentem ex utralibet parte sis
tit. Eiusdem cinis ex uino calido sanguinem excreantibus magnopere
laudatur. Fagi folia manducantur in gingiuarum labrorum uitiis. Cauli
De fago et cupresso.
culis glandis faginee cinis illinitur. idem cum melle allopeciis. Cupres
si folia trita serpentibus imponuntur et capiti cũ polenta si a sole doleat.
Item ramiti. Qua de causa et bibuntur. Testium quoqꝫ tumori cum ce
roto illiniuntur. Testium quoqꝫ tumori. capillum denigrat ex aceto. ea
dem trita cum duabus partibus panis mollis e uino aminneo subacta: pedu
ac neruorum dolores sedat. pillulę aduersus serpentiũ ictus bibuntur.
aut si eiciatur sanguis collectionibus illiniuntur. Ramuli quoqꝫ tenẽ
risę cum axungia et lomento prosunt. Bibuntur ex eadem causa. paro
tidi et strume cũ farina imponuntur. Exprimitur succus tusis cum semine
qui mixtus oleo caliginem oculorum aufert. Item uictoriati pondere in
uino potus illitusqꝫ cum fico sicca pingui. exemptis granis. uitia testium
sanat. tumores discutit. et cum fermento strumas. Radix cum foliis tri
ta pota. uesice et stranguirie medentur. et contra phalangias. Ramẽ
ta pota menses ciunt. scorpionũ ictibus aduersantur. Cedros magna
De cedro magna.
quam cedrelaten uocant: dat picem que cedria uocatur. dentiũ do
loribus utilissimam. frangit. n. eos et extrahit. dolores sedat. Cedri suc
cus ex ea quo mõ fieret diximus. magni ad uolumina usus: ni capitis
dolores inferret. defuncta corpora incorrupta conseruat: uiuentia cõ
rumpit. Mira differentia cum uitam auferat: spirantibus defunctis
qꝫ pro uita sit. Vestes quoqꝫ corrũpit et animalia necat. Ob hoc nõ ce
seam in anginis hoc remedio utendum. neqꝫ in cruditatibus qđ suasere
aliqui. Gustu dentes quoqꝫ colluere ex aceto in dolore. Timuerim uel
grauitati: aut uermium auribus instillari. Portentum est quod tra
dunt abortiuum fieri in uenere ante perfusa uirilitate. phthiriases per
ungere eo non dubitauerim. Item prurigines. Suadent et contra uene
num: leporis marini bibere in passo. facilius in elephantia si illiniatur
et ulcera sordida et excrescentia in his. Auctores quidem et oculorum
albugines caliginesqꝫ inmiscere in eo. et qua pulmonis ulcera ciatum
eius sorberi dixerunt. Item aduersus tineas. Fit ex eo et oleũ quod pis
selon uocant: uehementioris ad omnia ea usus. Cedri scobe serpentes
fugari certum est. Item baccis tritis cum oleo si qui perungantur. Ce
De cedride.
drides: hoc est fructus cedri tussim sanant. urinam ciunt. aluum sis
tunt. Vtiles ruptis. conuulsis. spasticis. stranguirie et uuluis admota.
Contra lepores marinos: eadem que supra collectionibus inflamationibꝫ
qꝫ. De galbano diximus. neqꝫ humidum. neqꝫ aridum pbatur.
De galbano med.

sed qualem esse docuimus. per se bibitur ad tussim ueterem. suspiria.
rupta. conuulsa. Imponitur sciaticis. lateris doloribus. panis. furunculis
corpori. & ossibus recedentibus. strumis articulorum nodis. dentium quoq;
doloribus. Illinitur & cum melle capitis ulceribus. purulentis. Infundi
tur auribus cum rosaceo aut nardo. odore comitialibus subuenit. & uul
uae in strangulatu. uel in stomachi defectu. Abortus non exeuntes tra
hit appositum uel suffitu. Item ramo ellebori circumlitum atq; subiec
tum. Serpentes nidore urentium fugari diximus. fugiunt et perun
ctos galbano. medetur & a scorpione percussis. Bibitur in difficili par
tu fabae magnitudine in ciato uini. uuluasq; conuersas corrigit. Cum
mirra autem & in uino. Serpentes oleo et spondilio mixto tactu necat.

De Amoniaco med.

Nocere urinę existimatur. Similis amoniaci natura atq; lacrimę
probandę ut diximus. mollit. calefacit. discutit. dissoluit. claritatis uisui
in collirijs conuenit. pruritum cicatrices. albugines oculorum tollit. dentium
dolores sedat. efficacius accensum. Prodest dispnoicis. pleureticis. pul
monibus. uesicis. urinę cruente. lieni. sciaticis potum. Sic et aluum soluit
Articulis & podagre cum pari pondere picis aut cerę & rosaceo coctum.
maturat panos. extrahit clauos cum melle. sic & duricias emollit. lieni cum
aceto: & cera cypria uel rosaceo efficacissime imponitur. lassitudines
perungi cum aceto & oleo exiguoq; nitro utile.

De storace med.

Et storacis naturam in pe
regrinis arboribus diximus maxime pinguis purus. albicantibus fragmen
tis. Medetur tussi. faucibus. pectoris uicijs. uuluę peclusę duriciaque la
boranti: cit menses potum appositumq; aluum mollit. Inuenio potu mo
dico tristitiam animi resolui largiore contrahi. Sonitus aurium emendat
infusum. strumas illitum. neruorumq; nodos. Aduersatur uenenis quę
frigore nocent. ideo & cicutę.

De Spondilio med.

Spondilion una demonstrandum in
funditur capitibus freneticorum et letargicorum. Item capitis dolo
ribus longis. Cum uetere oleo bibitur. et ideo in iocinerum uicijs. mor
bo regio. comitialibus. ortopnoicis. uuluarum strangulationi quibus et
suffitu prodest. Aluum mollit. illinitur ulceribus quę serpunt cum ru
ta. Flos auribus purulentis efficaciter infunditur. sed succus quum ex
primitur intependus est. quoniam mire appetitur a muscis et simili
bus. Radix derasa et in fistulas coniecta: callum earum derodit. auri
bus quoq; instillatur cum succo. Datur et ipsa contra regium morbum.
et in iocineris uicio et uuluarum. Capillos crispos facit: perunctio capi
te.

De sphano med.

Sphanos siue spacos siue brion et in gallia ut indicauimus nascit.
uuluis insidentium utilis. Item genibus et feminum tumoribus: mixtus
nasturcio. & aque salsę tritus. Cum uino aut et resina siccus potus:
urinam pellit celerrime. Idropicos inanit cum iuniperis et uino trit.
ac potus.

Terebinthus.

Terebinthi folia et radix collectionibus imponunt. Decoc

tum eorum stomachum firmat. Semen in capitis dolore bibitur in ui
no: et contra diffitultatem urinę. Ventrem leuiter emollit. uenerem
excitat. Picee et laricis folia trita et in aceto decocta dentium do

De picea et larice.

lori prodest. Cinis corticalm intertrigini. ambustis potus aluum sistit
urinam mouet: suffitu uuluas corrigit. Piceae folia priuatim iocine
ri utilia sunt dragmae pondere in aqua mulsa pota. Siluas eas dum

De Resina

taxat quae picis resinaeqz gratia radantur: utilissimas esse ptisicis
aut qui longa aegritudine non recolligunt uires. Satis constat et
illum aera caeli plus ita: q̄ nauigatione egyptia proficere plus q̄ la
ctis herbidos per montium aestiua potus. Chamepithis latine a iu

Camephitis.

ga uocatur: dicitur abortus ppr abalsitus terrę cubitalibus ramis flo
re pinus & odore. Altera breuis et incurua. Tertia eodem odore. et
ideo nomine quoqz paruula cauliculo digitali. foliis scabris. exilibus.
albis. in petris nascens. Omnes herbae. sed ppr cognationem nominis
non differendae: prosunt aduersus scorpionum ictus. Item iocineris
illitae cum palmis aut cotoneis. renibus & uesicę. decoctum earum cum
farina ordeacea. Morbo quoqz regio et urinae difficultatibus ex aq̄
decoctae bibuntur. Nouissima contra serpentes ualet cum melle.
Sic et apposita uuluas purgat. sanguinem densatum extrahit pota. Su
dores facit perunctis ea. peculiariter renibus utilis est. Fiunt et ex
ea idropicis pillulę cum fico aluum trahentes. Lumborum dolorem
uictoriati pondere in uino. Finit & tussim recentem. Mortuos par
tus ex aceto cocta pota eicere protinus dicitur. Et pichusa simili

Pichusa

de causa dicitur: quam quidam in thimali genere numerant. frutex
similis est picee. flore paruo purpureo. Bilem et pituitam per al
uum trahit: radix decocti emina. aut seminis lingulam in balanis.
Folia in aceto decocta furfures cutis emendant. Mammas quoqz mi
xto ruthe decocto. et tormina et serpentium ictus. et in totum
collectiones incipientes. Resinam e supradictis arboribus gigni do

Resina

cuimus: et genera eius et nationes in ratione uini. ac postea in ar
boribus. Summae species duae. sicca. & liquida. Sicca e pinu et pi
cea fit. liquida terebintho. larice. lentisco. cupresso. et Nam heae
ferunt in asia ac syria. Falluntur qui eandem putant esse e pice at
qz larice. picea enim pingue et tyrsi modo sucosam fundit. Larix
gracile: ac mellei coloris: uirus redolentem. Medici liquida raro
utuntur: et ī nouo fere larice ppr tussis. alceraqz uiscerum: Nec
pinea magnopere in usu. Ceteris non nisi coctis. et coquendi genera
satis demonstrauimus in arborum differentia. placet therebentina

Terebenthina.

odoratissima atque leuissima nationum. Cypria & syriaca utraque
mellis attici coloris. sed cypria carnosior: crassiorqz. In sicco genere

quaerunt: ut sit candida. pura. perlucida. In omni autem: ut monta
na potius: quam silvestris campestris. Item aquilonia potius: quam ab alio ue
to resoluitur. Resina ad uulnerum usus et malagmata oleo impo

Resina.

nos. Amigdalis amaris natura in medendo contrahere. uulnera pur
gare. discutere collectiones. Item pectoris uitia. Terebenthina illini

Terebenthina.

tur. eadem calida membrorum doloribus. spacia usque in sole euellitur.
et totis corporibus magorum maxime cura ad gracilitatem emendandam
spaciis ita laxantium autem per singula membra capatiora que aborum
facienda corpora. Proximum locum obtinet lentisco. inest ei uis astrin

Lentiscum.

gendi. mouet et ante ceteras urinam. Reliqua uentrem emolliunt. cru
da concoquunt. tussim ueterem sedant. milulae onera extrahunt etiam
suffite. priuatim aduersantur uisco. panos et similia cum seuo taurino
ex melle sanant. palpebras lentiscina commodissime replicat. Fractis
quoque utilissima et auribus purulentis. Item in pruritu genitalium
p inea capitis uulneribus optime medetur. Pix quoque unde et quibus

De pice et eius uirtute atque medicinis.

conficeretur modis indicauimus. et eius duo genera. spissum liquidumque.
Spissarum utilissima medicinae. Brutea. quoniam pinguissima
et resinosissima. utrasque prebet utilitates. ob id magis rutila: quam cete
re. Id enim quod in hoc adiciunt. ex mascula arbore meliorem esse non
arbitror posse intellegi. Picis natura excalefacit. explet. aduersatur
priuatim ceraste morsibus cum polenta. Item angine cum melle distil
lationibus et sternutamentis. pituitas. auribus infunditur cum rosaceo.
illinitur cum cera. Sanat lichenas. aluum soluit. excreationes pectoris ad
iuuat eligmate. aut illitis tonsillis cum melle. Sic et ulcera purgat. ex
plet cum uua passa et axungia. Carbunculos purgat et putrescentia
ulcera: que uero serpunt cum pineo cortice. aut sulphure. ptisicis cia
ti mensura quidam dederunt. et contra ueterem tussim. Raghadas
sedis et pedum panosque et ungues scabros. emendant uulue duricias.
et conuersiones odore. Item letargicos. strumas. Item cum farina ordea
cea. et pueri impubis urina decocta. ad suppurationem perducit et alo
pecias. siccata pice utuntur. ad mulierum mammas. brutea ex uino suf
feruefacta cum polline farraceo quam calidissimis impositis. Liquida pix

pix liquida.

oleum que quod pisseleon uocant: quemadmodum fieret diximus. quidam
item decoquunt et uocant palimpissam. liquida angine perunguntur

palimpissa.

intus et uua aurium dolores claritatem oculorum. oris circumlitiones.
suspiriosis. uuluas. tussim ueterem. et crebras excreationes pectoris.
spasmos. tremores. opistonos. paralisis. neruorum dolores. prestan
tissimum ad canum et iumentorum scabiem. Est et pix asphalto

pix asphalto mixta

mixta: bituminis pice naturaliter ex apolloniatarum agro quidam
ipsi miscent. precipuum ad scabiem pecorum remedium. aut si fetus et

mammas leserit. Maturum optimum: quod quom feruet: innatat.
Zopissam eradi nauibus diximus. cera. marino sale: emacerata. Op
tima haec a ticinio nauium. Additur autem in malagmata: ad di
scutiendas collectiones. Teda decoctaque in aceto: dentium colores ef
ficaciter tolluunt. Lentisci ex arbore. et semen. et cortex. et lacrima
urinam ciunt. aluum sistunt decoctum eorum ulcera que serpunt. fo
tu illinitur. In humidis. et igni sacro. gingiuas colluunt. Folia dentibus
dolore atteruntur mobiles. decocto colluuntur. Capillum tingit la
crima. sedis uitiis prodest: quom quid fieri excalefieri ue opus sit. De
coctum et e lacrima stomacho utile ructum et urinam mouens. quod
et capitis dolori cum polenta illinitur. Folia tenera oculis inflamatis
illiniuntur. Mastice lentisci replicandis palpebris et ad exterenda
cutem in facie et smegmata adhibetur. et sanguinem reiicientibus
tussi ueteri. et ad omnia quequis. Medetur et attritis partibus siue
oleo ex semine eius facto: cereque mixto. siue foliis ex oleo decoctis. siue
cum aqua utilia fouentur. Scio democrathen medicum in ualetudine
considie M. seruilii consularis filie: omnem curationem austeram re
cusantis diu efficaciter usum lacte caprarum quas lentisco pascebat.
PLatani aduersantur uespertilionibus. pillule earum in uino pote in pon
dere omnibus serpentium et scorpionum uenenis. Item ambustis. Tu
se cum aceto acri: magisque scillitino sanguinem omnem sistunt et le
tiginem et carcinomata. malandriasque ueteres addito melle emendat.
Folia autem et cortex illiniuntur collectionibus et suppurationibus et de
coctum eorum. Cortex autem in aceto dentium remedium est. Folia eorum tener
rima in uino albo decocta oculorum. Lanugo foliorum et auribus et oculis in
utilis. Cinis pillularum sanat ambusta igni uel frigore. Cortex e uino:
scorpionum ictus restringit. Fraxinus quam uim aduersus scorpiones ha
beret: indicauimus. Semen foliis eius inest que medentur iocineris. lateris
doloribus in uino. Aqua que subiat cutem extrahunt. corpus obesum le
uant onere: sensim ad maciem reducendaque. Iisdem foliis cum uino tritis
ad uirium portionem. ita ut puero quinque folia tribus ciatis diluantur.
Robustioribus septem folia quinis ciatis uini. Non omittendum ramenta
eius et scobem a quibusdam cauendam predici. Aceris radix contusa uino
iocineris doloribus utilissime imponitur in uino. populi albe uarium: in
unguentis usum exposuimus. Cortex potus stranguirie. sciatis prodest.
Foliorum suaus calidus aurium dolori. Uirgam populi in manu tenentibus: in
tertrigo non metuitur. Populus nigra efficacissima habetur que in cre
ta nascitur. Comitialibus semen ex aceto infundit illa et resinam exiguam
qua utuntur ad malagmata. folia podagris in aceto decocta imponuntur.
Humor e cauis populi nigre effluens: uerucas papulasque et attritu odoratus

Zopissa

Teda.

Lentiscus.

Mastix lentisci.

De platano med.

Fraxinus.

Acerre.

populus alba.

Nigra populus.

tollit. Populi ferunt et in foliis guttam ex qua apes propolim faciunt.

VLmus et eius medicine. gutta quoque aque ꝓpolis ex qua remedium efficax. Vlmi folia et cor
tex et rami uim habent spissandi et uulnera contrahendi cortex utiqꝫ

Tilia. interior. Tilia lepras sedat et folia ex aceto illita corticis denarii pon
dus potum in emina aque frigide. aluū purgat. pituitasqꝫ et aquas pri
uatim trahit. Imponitur et collectionibus lacrima et uulneribus ambustis
qꝫ. Decocto fouere prodest. humor in folliculis arboris huius nascens: cuti ni
torem inducit. fraciemqꝫ graciorem p̄rat. Cauliculi foliorū: primo uino
decocti tumores sanant extrahuntqꝫ ꝑ fistulas. Idem p̄stant e tilia corti
ces. Multi corticem cōmanducatū uulneribus utilissimū putant. Folia tri
ta aqua aspersa pedum tumori. humor quoqꝫ e medulla uti diximus: ca
strate arboris capillum reddit capiti illitus defluentesqꝫ continet. Ar

Oleaster. bor tilia lenius tusa ad eadem fere utilis est atqꝫ oleaster. Folia autem
tm̄ in usu. et ad infantiū ulcera ī ore et cōmanducata et decocta urinā

Sambucus. ciunt. menses sistunt illita. sanguinem potu detrahunt. Sambucus habet
alterū genus magis siluestre: quod greci chameacten. alii elon uocant mul
to breuius. Vtriusqꝫ decoctum in uino ueteri foliorū uel seis ut radicis ad
ciatos binos. potum stomacho ītutile est aluo detrahens aquā. Refrigerat
etiam inflamationē maxime recentis ambusti et canis morsus cum polen
ta mollissimis foliorum illitis. Sucus cerebri collectiones priuatimqꝫ mem
brane que circa cerebrū est benit infusus. Acini eius in strimiores q̄ reliq̄
tingunt capillum. poti acetabuli mensura urinam mouent. Foliorū mollis
sima ex oleo et sale eduntur ad pituitam detrahendā bilemqꝫ. ad omnia
efficatior que minor. Radices eius decocte in uino duo ciati poti idropicos
exaniunt. uuluas emolliunt hac et foliorū decocte insidentiū. Caules
teneri mitioris sambuci in patinis cocti aluū soluūt. Resistunt folia et
serpentiū ictibus in uino pota. podagricis cum seuo hircino uehemeter
prosunt cauliculi illiti. Idem in aqua macerantur: ut sp̄sa ea pulices ne
centur. Foliorū decocto si locus spergatur: musce necantur. Boa ap
pellatur morbus papularū quom rubent corpora. Sambuci ramo uerbe

Juniperus. ratur: cortex interior tritus ex uino albo potus aluū soluit. Juniperus:
uel ante cetera omnia excalefacit. extenuat. cedride alias sīlis. Et eius
duo genera. altera maior: altera minor: utraqꝫ accensa serpentes fugat.
Semen. stomachi. pectoris. lateris doloribus utile. Inflaciones algoresqꝫ
discutit. Tussis concoquit duricias. illita tumores sistit. Item aluū baccis
ex uino nigro potis. Item uentris tumores illitis. miscetur et antidotis o
xiporis. Vrinas ciet. illinitur et oculis in epiphoris. Datur cōuulsis ruptis
torminibus. uuluis. sciaticis cū uino albo potū. pillulis quaternis. aut de
coctis. xx. ī uino. Sunt qui peringant et corpus e seīe eius in serpenti

Salicis remedia eius. um ictus. Salicis fructus ante maturitatem in araneā abit. Sed si

prius colligatur: sanguinem reiicientibus prodest. Corticis e ramis primis
cinis clauum et callum aqua mixta sanat. uitia cutis in facie emendat: magis
admixto suco suo. Est autem hic trium generum. unum arbor ipsa exudat gummi
modo. alterum manat cum flore in plaga exciso cortice trium digitorum ma
gnitudine. hic ad expurganda que obsistunt oculis. Item ad spissanda que
opus sunt: ciendamque urinam et ad omnes collectiones intus extrahendas.
Tertius sucus est detruncatione ramorum a falce distillans. ex his ergo aliquis
cum rosaceo in calice punico calefactus auribus infundit. Item folia cocta
& cum cera trita imponuntur. Item podagricis tortae et foliis in uino decoctis
fomenti neruos utilissimum. Flos tritus cum foliis purgat furfures in facie. folia

Contra uenerem.

contrita et pota intemperantiam libidinis cohercent. atque in totum auferunt usum
saepius sumpta. Amerinae nigrae semen cum spuma argenti pari pondere
a balneo illitum: psilotrum est. Non multum a salice uiticum usus distat.

De uitilibus med.

ut ex foliorum quoque aspectu: nisi odore gratior esset. Sed greci lichon
uocant. alii agnon. quoniam matronae thesmophoriis atheniensium castitatem

agnus castus.

custodientes his foliis cubitus sibi sternunt. Duo genera eius maior in arbore
in salicis modo assurgit: minor ramosa foliis candidioribus lanuginosis.
Prima arborum florem mittit cum purpureo que et candida uocatur. ni
gra que tantum purpureum. Nascuntur palustribus campis. Semen potum uini quen
dam saporem habet. & dicitur febres soluere. & quum unguitur oleo admixto su
dorem facere. Sic & lassitudines dissoluere. urinam ciunt et menses. Caput
temptant uini modo. Nam et odor similis est. Inflationes pellunt. in inferio
ra aluum praestat. Idropicis et lienibus perquam utiles. lactis ubertatem faciunt.
Aduersantur uenenis serpentum. maxime que frigus inferunt. Minor ef
ficatior ad serpentes: bibitur seminis dragma in uino uel posca. aut duo
bus foliorum tenerrimorum. Illiniuntur et utraque aduersus araneorum mor
sus uel punctis tantum. Suffitu quoque aut substratu fugant uenenata. At ue
nerei impetus inhibent. eoque maxime phalangis aduersantur quorum
morsus genitale excitat. Capitis dolorem ex ebrietate sedant cum ro
saceo flos: tenerique cauliculi. Seminis decoctum uehementiorem capitis
dolorem dissoluit. potu & uuluam etiam suffitu pro apposito. purgat aluum
cum pulegio et melle potum. Vomicas panosque facile concoquit. tusi cum fari
na hordeacea. Mollit lichenas et lentigines. cum aphronitro & aceto. Semen
sanat & oris ulcera & eruptiones cum melle. testium cum butiro et foliis uitium.
Raghadas sedis cum aqua bulitum. luxatis cum sale & nitro et cera et semine:
et folio. additur in malagmata neruorum et podagra. Semen instillatur in oleo
decoctum capiti in litargico & frenesi. Virgam qui in manu habeant: aut in
cinctu negantur intertriginem sentire. Ericen greci uocant fruticem non

De erice medicine.

multum a mirice differentem. colore roris marini et pene folio hoc aduersa
ri serpentibus tradunt. Genista quoque uinculi usum praestat. flores apibus gra

Genista.

tissimi. dubito an hec sit quã greci auctores sparthon appellauẽ: qũ
ex ea linia piscatoria apud eos factitari docuerim. et nimqt hanc desig
nauũt homerus qũ dixit: nauiũ spartha dissoluta. Nondum .n. fuisse
africanũ uel sparthum in usu certũ est. et qũ subtiles fierent naues. li
no tam non spartho in qua sutas. Semen eius qd greci eode nõie appellãt.
In folliculis fasiolorum modo nascentiũ purgat ellebori uice. dragma &
dimidia pota in aqua mulsa ciati .iiii. ieiuni. Rami sũr fronde in aceto mace
rati pluribus diebus. et tusi sucũ dant sciaticis utile. ciati unius potu. Qui
dam marina aqua macerare malũt. & infundere clystere. qda & ad strã
guiriã utuntur semine. Genista tusa cũ axungia genua dolentia sanat. per

De miricẽ siue amaricon med.

unguntur eodem suco sciatici addito oleo. Miricem quã & amariton
uocant. Leneus silem scopis amerinis sanari dicit ea carcinomata ĩ uino
decocta: tritaqz cũ melle illita. Arbitrantur quida hanc esse tamaricẽ
sedat lienem. precipua est: si sucus eius expssus in uino bibatur. adeoqz mi
rabilem eius antipatiam contra solum hoc uisterũ faciunt ut affirment
si ex ea alueis factis bibant sues sine liene ĩueniri. et ideo hoĩ splene
tico cibũ potuqz dant in uasis ex ea factis. Grauis aũt auctor ĩ medicia
uirgam ex eadem factam ut neqz terram neqz ferrũ attingeret. sedare
uentris dolores asseuerauit impositã: ita ut tunica cinctuqz corpori appri
mentur. Vulgus infelicem arborem eã appellat ut diximꝰ qm nihil fer
ret. nec seruatũ unq̃. Corinthus et quę circa est grecia brima eiusqz duo
genera facit. siluestrem plane sterilem alterum mitiorem. hec fert in
egypto syriaqz etiã abundanter lignosum fructum maiorẽ galla. asprm
fructu. quo medici utuntur. uice gallę in compositoibz quas antherasuocat
Et lignũ aũt et flos & folia & cortices in eosdem usus adhibentũ. qq remissio
ra dantũ sanguinẽ reiicientibus. Cortex tritus & cõn pfluuia feminaꝝ. Ce
liacis quoqz idem tusus impositusqz collectiones omes inhibet. foliis expri
mitũ sucus ad hec. eadem et in uino decoquntur. ipã uõ adiecto melle gra
genis illinuntur. Decoctum eoꝝ ĩ uino potũ imposita cũ rosaceo et caera
sedant. sic et epinictidas sanant. Ad dentiũ dolorem auriuqz decoctũ
eoꝝ salutare est. Radix ad eade siliter folia hoc amplius ad ea q serpũt
imponũtur cũ polenta. Semen dragmę pondẽ aduersus phalangia et

De Tyriaso med.

araneos bibitur. Cum ad illũ uõ pingui siriacis imponitur. efficax
et cõn serpentiũ ictus pter q̃ aspidũ: nec nõ morbo regio. Ptiriasi lendi
bus decoctum infusum prodest. abundantiã qz mulieꝝ sistit. Emisarbo
ris ad omia eadem prodest. Aiunt si bouis castrati urinę misceatur. uel
in potu uel in cibo uenerẽ finiri. Carbo ex eo qñe urina ea restinctus in
umbra conditur. Idem qũ libeat accendere resolutũ. Magi et idei spa

De uirga sanguinea et silere medicae.

donis fieri urina tradiderũt. Nec uirga sanguinea felicior habetur
Cortex eius interior: cicatrices q psanauere apit. Sileris folia illita fronti

capitis dolores sedant. Eiusdem semen contritum in oleo ptiriasis cohercet.
Serpentes et hunc fruticem fugiunt: baculisque rustici ob id ex eo gerunt. Lygu
strum si eadem arbor est que in oriente cypros suos in europa usus habet. Su
cus eius neruos articulos algores. folia ubique ueteri ulceri cum salis mica
et oris exulcerationi prosunt. Acini contra ptiriasim. Item contra intertrigines
uel folia. Sanant et gallinaceorum pituitas acini. Folia alni ex feruenti aqua
remedio sunt tumori. Hedere genera .xx. demonstrauimus. Natura omnium in me
dicina anceps. mentem turbat et caput purgat. largius pota: neruis intus no
cet. Iisdem neruis apposita foris prodest. eadem natura que in aceto ei est. Omnia ge
nera eius refrigerant. urinam ciunt. potu capitis dolorem sedant. praecipue cere
bro: continentique cerebrum membrane: utiliter mollibus impositis foliis cum
aceto et rosaceo tritis et decoctis addito postea rosaceo oleo. Illinuntur et
fronti et decocto eorum fouetur os caputque perungitur. lieni et pota et illita pro
sunt. Decoquitur et contra horrores febrium eruptionesque pituitae aut in uino teru
tur. Corimbi quoque poti uel illiti: lienem sanant. iocinera autem illita trahunt et
menses appositu. Sucus edere edia narium grauiolentiamque emendat. praecipue albe
satiue. Idem infusus naribus caput purgat. efficatius addito nitro. Infunditur
etiam purulentis auribus aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem
facit. Ad lienes efficacior alba e ferro calefacta. Satis est acinos sex in uini cy
atis duobus sumi. Acini ex eadem alba terni in aceto mulso poti tineas pellunt.
In qua curatione uentri quoque imposuisse eos utile est. Hedera quam chrisoloram
appellauimus bacis aurei coloris .xx. in uini sextario tritis: ita ut terni
ciati potetur aqua quae ante subierit urinam educit. Herasistratus eiusdem
acinos quinque tritos in rosaceo oleo calefactosque in cortice puniceo instillauit
dentium dolori a contraria aure. Acini qui croci sucum habent praesumpti potu a cra
pula tutos praestant. Item sanguinem excreantes aut torminibus laborantes. He
dere candidioris nigri corimbi poti: steriles etiam uiros faciunt. Illinitur de
cocta cum uino omnium ulcerum generi etiam si cachoetes sint. Lacrima edere psi
lotrum est ptiriasimque tollit. Flos cuiuscumque generis trium digitorum captu dissinte
ricos et aluum citam emendat. in uino austero bis die potus et ambustis illinitur
utiliter cum cera. Denigrant capillum corimbi. Radicis sucus in aqua potus contra
phalangia prodest. Huius quoque ligni uase splenetticos sanari inuenio. et acinos
terunt. mox comburunt et ita illinunt ambusta prius perfusa aqua calida. Sunt qui
et incidant suci gratia: eoque utantur ad dentes erosos. frangique tradunt:
proximis cera munitis ne ledatur. Gummi etiam in edera gignunt quam ex
aceto utilissimam dentibus promittunt. Greci uicino uocabulo ciston appel
lant fruticem maiorem thimo. foliis ozimi. Duo eius genera. flos masculo
rosaceus. femine albus. ambo prosunt dissintheriis et solutionibus uen
tris in uino austero ternis digitis flore capto: et similiter bis die poto.
Ulceribus ueteribus et ambustis cum cera: et per se oris ulceribus. Sub his nascitur

De Lygustro med.

Alnus.

Hedera.

De hedera candidiore.

De gummino hederae

Cyston.

hippocistos.

Cyssoerictamo.

maxime hipocistis quā inter hederas diximus. Cyssos erictthranos ab his
dem appellatur similis edere coxendicibus utilis e uino potus. Item lumbis

cametysso.

tantam uim accipi detrahant urina ut sanguinem. Et chametysson ap
pellant hederam nō attollentem se a terra. et hec contusa in uino acetabli
mensura lieni medetur. folia ambusta cū axugia. Milax quoq; qui et aco

Milax.

phoros cognominatur. similitudiem hedere hēt. tenuioribus foliis. corona ex
ea facta: in pari foliorum nūo aiūt capitis doloribus mederi. Quidam duo gnā
milacis dixere. alterum imortalitati pximū in couallibus opacis candente
arborum comeatibus acinorum corimbis contra uenenata oīa efficacissimus i
tm ut acinorum suco infantibus sepe instillato: nulla postea uenena nocitā
Alterum genus cultura amare. et ingnigni nullius effectus. Illam esse milacē
prorem. cuius lignū ad aures sonare diximus. Sitem huic aliqui clematidā

clematida.

appellauerint repentē per arbores geniculatā et ipam. Folia eius lepram
purgāt. semē aluū soluit acetabuli mensura in aqua emina: aut aqua mlsa.

De arundine med.

Datur ex eadem cā et decoctum eius. Arundinis gnā .xxxix. dimonstrauimus
nō aliter euidentiore illa nāe: ut q̄ continuis his uoluminibz tractamus. Sig
de arundinis radix contrita et imposita filicis stirpē corpore extrahit. Itē
arundiem filicis radix. de quo pta gnā fecimus. illa q̄ in Judea Syriaq; nascit̄
odorem unguentorum: qua cā urinam mouet cū gramine: aut apii semie de
cocta. Cit et menstrua admota. medetur couulsis duobus obolis pota Jocine
ri. renibus hidropisi. tussi etiā suffitu: magisq; cū resina surfuribus: ulcerum
q; manantibus: cum uino radix decocta. Excipitur et sucus eius. fit q; altū
similis. Efficacissima i omi arundine: que proxima radice et efficaciā ge
nicula. Arundo cypria q̄ donax uocatur: cortice cinere alopecias emen
dat. Item putrescentia ulcera: foliis eius ad extrahendos aculeos utuntur
efficacius. et cōn ignes sacros: collectionesq; omes. Vulgaris arundo ex
tractoriam uim habet et recens tusa nō in radice tm. Multi u. et ipam aru
dinem tradunt. medetur et luxatis et spine doloribus: radix i aceto illita.
Eadem recens trita: et in uino pota: uenerem concitat. Arundinū lanugo
illata auribus obtundit auditū. Cognita res est in egypto arundini. pa

Papirus.

piro pcipue utilitates qum inaruerit ad lassandas siccandasq; fistulas et
intumescendo ad introitū medicamtorum apiendas. Carta que fit ex eo
cremata inter caustica est. Cinis eius ex uino potus: somnū facit. ipsa ex
aqua imposita callum sanat. In egypto quidem nascit̄ ebenus. ut docui

Hebenus.

mus. nec tractamus in medicinis alienos orbes: non omittentur tn ppr
miraculū. Scobem eius oculis unice mederi dicūt: lignoq; ad cotē trito
cum passo caliginem discutit. ex aqua uō radice albugines oculorum. Item tus
sim pari modo. dracunculis radicis adiecto cum melle. Hebenū medici et

Rhododendros.

inter erodentia assumut. Rhododendros ne nomē quidē apud nos in
uenit latinū. rhadodaphnē uocant. aut nerū. Mirum folia eius quadru

pedum uenenũ esse. homĩ uero cõn presidiũ serpentes. ruta addita et
uino pota. perisse etiã ꝯ capre si aquã biberint in qua folia ea manduerint.
mori dicuntur. Nec russen latinũ nomẽ hƺt. quũ in usum plibus modis
ueniat. Nam et herba est siluestris. foliis myrti. caulisqз breuibus q tine
as pellit. ꝯ frutex excoriarius appellatur. subrutilus. cubitalis. crassitudi
ne digitalis. cuius aridis foliis et mali corio. coria pficiuntur. Medici aũt roi
tis utuntur ad contusa. Item celiacis ꝯ sedis ulcera: aut que phagedenas
uocant. trita cũ melle et illita cum aceto. Decoctum eoꝝ instillatur auribз
purulentis. Fit et stomatice decoctis ramis ad eade que ex moris. sed effica
tior ãmixto alumine. Illinitur eadem hidropicoꝝ tumoribus. Rhus que
erithros appellatur semen est. huius fructus uim hƺt astringendi et refrigerã
di: aspergitur p sale obsoniis. aluũ soluit. omnesqз carnes suauiores cũ sil
phio facit. Medetur ulceribus manantibus cum melle asperitate lingue
percussis. Liuidis desquamatis eode mo. Capitis uulnera ad cicatricem
celerrime perducit. Feminaꝝ abundantiam sistit cibo. Cachris multa
genera hƺt ut diximus. sed hec que ex rore supradcõ nascitur: si fricetur
resina est. Aduersatur uenenis et uenenatis. pter anguibus sudorẽ mo
uet. tormina discutit. lactis ubertatem facit. Herba sabina brathia
appellatur a grecis duoꝝ generꝝ est. Altera amariti folio est similis. altã
cupresso. quare quidã creticam cupressum dixerunt. ut a multis in suffi
tus pro thure assumitur. i medicamentis uero duplicato pondere. eosdẽ
effectus habere. quos cynamũ traditur. Collectiones minuit et nomas
compescit. Illita ulcera purgat. partus emortuos apposita trahit et
suffitu. illinitur igni sacro. et carbunculis cũ melle et uino pota regio
morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbe sana
ri tradunt. Similis herbe huic sabine est sellago appellata. legitur sine
ferro dextra manu p tunicam qua sinistra manu exuitur: uelut a furã
te. candida ueste uestito. pure qз lotis nudis pedibus. sacro fcõ prius
quã legatur. pane uinoqз prefertur in mappa noua. hanc contra om
nem perniciem habendam prodidere druide galloꝝ. ꝯ contra omĩз
oculorum uicia fumũ eius prodesse. Idem samosim herbam nominauere
nascentem in humidis et hanc sinistra manu legi a ieiunis contra mor
bos suumqз boumqз. neqз respicere legentem. neqз alibi q̃ in canali po
nere. ibi conterere poturis. Gummium genera diximus. ex his maio
res effectus meliores cuiusque erunt. dentibus inutiles sunt: sangui
nem coagulant. et ideo sanguinem reicientibus prosunt. Item ambu
stis. arterie uiciis inutiles. Vrinam ciunt. arterie uiciis. amaritudines
ebetant. astrictus ceterisqз ex amigdala amara est: spissandiqз ui
ribus efficacior. habet ex calefactorias uires. preponuntur autem
prunoꝝ et cerasorum ac uitium. siccant illite et astringunt. Ex ace

Rhusen.

Rhus.

Cachris.

Herba sabina siue bra thia.

Sellago q̃ colligitur a druidis cũ mira uanitate.

Samosim uel samulo.

Gumim. ꝯ ei med. et effectus.

to uero infantium lichenas sanant. prosunt et tussi ueteri quatuor
obolis immixto potis. Creduntur et colorem gratiorem facere. ciborumque
appetentiam et caucalosis prodesse. cum passo pote. Oculorum et uul
norum mutilitatibus maxime conueniunt.

De spina egyptia

Spinae arabicae laudes
in odorum loco diximus. et ipsa spissat stringitque distillationes omnes
et sanguinis excreationes. mensiumque abundantiam. etiam nunc radice
ualentior.

Spina alba.

Spinae albae semen cum scorpiones auxiliatur. Corona ex ea
imposita. capitis dolorem minuit.

De achanto.

Huic similis est spina illa quam graeci
achlatium uocant. minoribus multo foliis aculeatis per extremitates
et araneosa lanugine obductis. qua collecta etiam uestes quedam bom
bicinis siles fiunt in oriente. Ipsa folia uel radices ad remedia epistonis
bibuntur.

De achacia med.

Et achacie spina fit in egypto alba nigraque arbore item ui
ridi. sed longe melior est prioribus. fit et in galatia deterrima spi
nosiore arbore est. Semen omnium lenticule simile. minor est tamen & grano
et folliculo. Colligitur autumno. ante collectum nimio ualidius spissat
Succus ex folliculis aqua celesti perfusis. mox in pila tusis exprimitur or
ganis. Tunc densatur in sole mortariis in pastillos. fit et ex foliis mi
nus efficax. Ad coria perficienda semine pro galla utuntur. Foliorum suc
cus & gallatice acacie nigerrimus improbatur. Item qui ualde rufus.
purpurea. aut leucophea et quae facillime diluitur. Vis summa ad
spissandum refrigerandumque est. Oculorum medicamentis ante alia
utiles. Lauantur in eos usus pastilli. ab aliis torrentur. ab aliis capilli
tinguntur. Sanant ignem sacrum. ulcera que serpunt et humida ui
cia corporis. collectiones. articulos contusos. perniones. pterigia. abun
dantiam mensium in feminis sistunt. Vuluamque et sedem procidentes.
Item oculos. oris ulcera et genitalium.

De eutrodano med.

Aliud est ericthron quam aliqui
eutrodanum uocant. nos rubiam qua tinguntur lane. pellesque perfi
ciuntur. In medicina urinam ciet. morbum regium sanat ex aqua mulsa
et lichenas in aceto illita. sciaticos et paraliticos. ita ut bibentes lauen
tur quotidie. Radix semenque trahunt menses. aluum sistunt. et collecti
ones discutiunt. Contra serpentes rami cum foliis imponuntur. folia et
capillum inficiunt. Inuenio apud quosdam morbum regium sanari
hoc frutice. etiam si alligatus spectetur. Tantum distat ab eo qui a
lyson uocatur foliis. minquantum et ramis minoribus. Nomen accepit
quod a cane emorsus rabiem sentire non patitur. potus ex aceto. ad
alligatusque. Mirum est quod additur. sanem conspecto omnino fru
tice eo siccari.

Radicula que et struchion.

Tingentibus et radicula cum ramis preparatur. quam
strution a grecis uocari diximus. Medetur morbo regio. et ipsa deco
cta et ius poto. Item pectoris uitiis. Vrinam ciet. aluum sistit et uuluas
purgat. quam obrem aureum uocant medici. pectori ex ea et melle p

dest magnifice et tussi . ortopnee coclearii mensura . Cum polenta uero et aceto lepras tollit . Eadem cum panace et capparis radice calculos frangit . pellitq; . panos discutit cum farina ordeacea et uino decocta . Miscetur et malagmatis et collirijs claritatis causa . Sternutamento utilis iter pauca . Lieni quoq; et iocineri eodem modo . pota denarii unici pondere ex aqua mulsa . suspiriosos sanat . sic et pleureticos . et omnes lateris dolores . Apochini semen ex aqua . frutex est . folia edere molliora tamen . et minus longis uiticulis . semine acuto diuiso . lanuginoso graui odore . Canes et omnes quadrupedes necat in cibo datum . Rosmarinum et duo eius genera . alterum sterile . alterum cui caulis et semen resinaceum quod cachris uocatur . folijs odor thuris . Radix uulnera sanat : uiridis imposita . et sedis procedentia condilomata emorroidos . Sucus et frutitis et radicis morbum regium et ea que repurganda sunt . Oculorum aciem exacuit semen . Ad uetera pectoris uicia datur potui . et ad uuluas cum uino et pipere . Menses adiuuat . podagris illinitur cum eruina farina . purgat etiam lentigines . et que excalefacienda sunt . aut cum sudor querendus illitum . Item conuulsis auget et lac in uino potum . Item radix . Ipsa herba strumis cum aceto illinitur . Ad tussim cum melle prodest que serpunt et humida uicia corporis . collectiones . articulos contusos . perniones . pterigia . abundantiam mensium in feminis . sistunt uuluamq; et sedem procedentes . Item oculos . oris ulcera . et genitalium . Vulgaris quoq; hec spina ex qua uene fullonie implentur radicis usus habet per hispanias quidem multi et iter odores et ad unguenta utuntur illa astallatum uocantes . Est sine dubio hoc nomine spina siluestris in oriente : ut diximus candida magnitudine arboris iuste . Sed et frutex humilior eque spinosus in syria et rhodiorum insulis quam alii irisceptrum . alii adipsateum syriciasyron uocant . Optimus qui minime ferulaceus rubens aut purpuram uergens detracto cortice . Nascitur pluribus locis . sed non ubique odoratus quam uim habere celestiarchum in eo iunxum diximus . Sanat tetra oris ulcera . et ozenas genitalia exulcerata . aut carbunculantia . Item rhagadas . Inflationes potum discutit . et stranguirias cortex . similia prestare siluestrem quoq; putant . Spina est appendix appellata . quoniam bacce puniceo colore in ea appendices uocantur . hec crude per se et aride in uino decocte . aluum citant ac tormina compescunt . Terachante bacce contra serpentum ictus bibuntur . paliurus quoque spinae genus est . semen eius afrum nitron uocant . contra scorpiones efficacissimum . Item calculosis et tussi . folia astrictoriam uim habent . Radix discutit panos collectiones . uomitus . urinam trahit pota . decoctum eius in uino . aluum sistit . serpe

De apochino med.

De rosemarino med. et uirtutes.

De uulgari spina et siluestri . med.

Irisceptrum.

De apendice spina

De thurachante.

Paliurus et ei med.

Aquifolia et uis eius.

Taxus. Rubus.

tibus aduersantur. Radix precipue datur in uino. Aliqui folia con
tusa addito sale: articulorum morbis ponunt. prosunt bacce purga
tioni feminarum. celiacis. dissintericis. colericis. In uino pote aluum
sistunt. Radix decocta et illita extrahit infixa corpori. Utilissima est
et luxatis tumoribusque. Aquifolia arbor in domo. aut in uilla sata
ueneficia arcet. flore eius aquam glaciari pithagoras tradit. Item ba
culum ex ea factum: in quoduis alias emissum. si citra ceciderit defec
tum mittentis ipsum per se recubitu propius adlabi. tam precipuam
naturam inesse arbori. Taxi arboris fumus: mures necat. Nec rubos
ad maleficia tantum genuit natura. ideoque et ex moratis bestiis uel ho
minibus cibos dedit. Uim habet siccandi. astringendi. gingiuis. tonsilis.
genitalibus accomodatissimi. Aduersatur serpentium scileratissimis.
emorroidi. et presteri. Flos aut mora scorpionibus. Uulnera sine col
lectionum periculo iungunt. urinas ciunt. Caules eorum teneri tunduntur.
exprimiturque sucus. Mox sole cogitur in crassitudinem mellis singulari
remedio contra mala oris oculorumque sanguinem excreantes. Anginas.
uuluas. sedes. celiacos. ut intelligitur potus aut illitus. Oris quidem ul
ciis etiam folia commanducata prosunt et ulceribus manantibus aut qui
bus tinque in capite illiniuntur. Cardiacis uel sic per se imponuntur a
mammla sinistra. Item stomachi doloribus oculisque procedentibus. Instil
latur sucus eorum et auribus. Sanat condilomata cum rosaceo ceroto
calculorum ex uino decoctum ne presentaneum remedium est. Idem
per se in cibo sumpti cime modo. aut decocti in uino austero. labentes
dentes firmant. aluum sistunt et profluuia sanguinis dissinterias pro
sunt. Siccantur in umbra ut cinis crematorum uuam reprimat. Fo
liaque arefacta et contusa iumentorum ulceribus utilia traduntur.
Mora que in his nascuntur: efficatiorem stomaticem praebere quam satiua
morus. Eadem compositione: uel cum hipocistide tantum et melle
bibuntur in colera et a cardiacis contra arineos. Item medicamenta
que stiptica uocant. nihil efficacius rubi mora fertur. Radice decoc
ta in uino ad tertias partes ut colluantur eo oris ulcera et sedes foue
antur. tantaque uis est: ut spongee ac ipse lapidescant. Cynosba

De cynosbaton med.

thon quam alii cynapaxin. alii neurospathon uocant. folium habet
uestigio hominis simile. fert et uuam nigram. In cuius acino neruus
habetur. Unde neruus passus dicitur tota. Alia est cypparim quam
medicinosbathon appellarunt. huius tyrsus ad remedia splenis et in
flationes conditus ex aceto manditur. Neruus eius cum mastice chia
commanducatus os purgat. Ruborum rosa alopecias cum axungia e

De rosis ruborum med.

mendat. mora capillum tingunt cum omphacino oleo. flos mori meses.
Candidus colligitur pleureticis precipuus ex uino potus. Item celiacis ra

dix ad tertias decocta: aluū sistit et sanguinē. Item dentes colluto decoc-
to. Eodem suco fouentur sedis ac genitaliū ulcera. Cinis e radice
deprimit uuam. Ideus rubus appellatus est. quoniam in idea non a
libi nascitur. est autem tenerior ac minor: rarioribus calamis: innocen
tioribusq3: sub arborum umbra nascens. huius flos cum melle epiphoris
illinitur. et ignibus sacris. stomachisq3 ex aqua bibendus datur. Cetā
eadem prestat que supradicta. Inter genera ruborum: rhamnos app
ellatur a graecis: candidior fructicosiore. Is floret et ramos spar
gens rectis aculeis: ut non ceteris aduncis. foliis maioribus. Alterum
genus eius siluestre nigrius. et quadamtenus rubentes fert: ueluti flos
culos. huius radice decocta in aqua. fit medicamentum quod uocatur
licium. semen secundinas trahit. Alter ille candidior astringit. sed
magis refrigerat. collectionibus et uulneribus accomodatior. Fo
lia utriusque cruda et decocta illinuntur cum oleo. Licium et prę
stantius spina fieri tradunt. quam & pixea catho chironiam uocant
quales in indicas arboribus diximus. quoniam longe prestantissimū
existimatur indicum. Coquuntur in aqua tusi rami. radicesq3 sum
mae amaritudinis. aereo uase per triduum. iterumq3 exempto lig
no: donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur amaris sucis etiam
amurca et felle bubulo. Spuma eius ac flos oculorum quidem medi
camentis additur. reliquo suco faciem purgat et psoras sanat. ero
sos angulos oculorum. ueteresq3 fluctiones. aures purulentas. tonsi
las. gingiuas. tussim. sanguinis excreationes fabae magnitudine de
uoratum. aut si ex uulneribus sanguis fluat: illitum. raghadas. ge
nitalium ulcera. Attritus contra ulcera recentia. ac putrescentia
in naribus. clauos. suppurationes. bibitur et mulieribus in lacte cō
tra profluuium datur. Indici differentia glebis intrinsecus nigris
intus rufis: quom fregeris intus nigrescentibus. Astringit ueheme
ter cum amaritudine Ad eadem omnia utilis est. sed precipue ge
nitalia. Sunt qui et sarcocollam et spinae lacrimam putent pol
lini thuris similem cum quadam acrimonia dulcem. Cum uino tu
sa sistit fluctiones. illinitur infantibus. maxima uetustate et
haec nigrescit. melior quo candidior. Unum etiam nunc arbo
rum medicinis debetur nobile medicamentum: quod opericem
uocant. Fit ad dissintericos stomachiq3 uicia in congio musti al
bi lento uapore decoctis malis cotoneis: quinque cum suis semini
bus. punices totidem. sorborum sextarii et pari mensura eius qd
rossyriacon uocant: croci semuncia. Coquitur usq3 ad crassitu
dinem mellis. His subtexemus ea quae greci communicatione
nominum in ambiguo fecere: an ne arborum essent.

De ideorubo med.

Ramnos.

Licium.

De sarcocolla med.

De operice medicine.

De camedri med. que d trisago dca

Camedris herba est que latine trizago dicitur. aliqui eam chama
cropen. alii teuthrian appellauere. folia habet magnitudine mente
colore et diuisura quercus. Alii serratam. et ab eo serram inuentā
esse dixere. flore pene purpureo. Capitur pregnans suco: in petrosis.
aduersus serpentium uenena. potu. illituq3 efficatissima. Item stoma
cho. tussi uetuste. pituite in gula coherescenti. ruptis. conuulsis. lateris
doloribus. lienem consumit. urinam et meses cit. ob id incipientibus
idropias efficax manualibus scopis eius in tribus eminis aque decoctis
usq3 ad tertias. Faciunt et pastillos terentes eam ex aqua ad sup̄ dca.
Sanat et uomicas. et uetera ulcera uel sordida cum melle. Fit et uinū
ex ea pectoris uitiis. Foliorum sucus cum oleo. caliginem oculorū di
scutit. Ad splenem ex aceto sumitur. excalefacit et perunctione. Ca

Chamedaphne.

medaphne unico ramulo est cubitali fere tenuiora folio lauri. sem
rubens adnexum foliis. illinitur capitis doloribus. recens ardores re
frigerat. ad tormina cum uino bibitur. Meses sucus eius et urinā

Chameleon.

cit potu. partusq3 difficiles. in lana appositus. Chamelee similitu
dinem foliorum olee habent. Sunt autem amara. odorata. i petrosis
palmi altitudinem nō excedentes. aluum purgat. detrahit pituitam
bilem foliis in duabus absinthei partibus decoctis. suco eo cū melle
poto folio impositis et ulcera purgantur. Aiunt siquis eam ante so
lis ortum capiat. dicatq3 ad albugines oculorum. et contra suffusio
nes: se capere adalligato discuti id uitiū. Quoquo modo uero collec

Chamesichi.

ta iumentorum pecorumq3 oculis salutare est. Chamesichi lentis
folia habet et nihil se attollentia. in aridis petrosis. claritati oculor.
et contra suffusiones utilissimū. et cicatrices caligines. nubeculas iunctis.
Vuluae dolores sedat apposita in lintheolo. tollit et uerucas omnium gene

Chamecisso.

rum illita: prodest et ortopnoicis. Chamecisso spicata est tritici mo
ramulis quinis fere foliosa. cū floret: estimari potest alba uiola. ra
dice tenui. bibunt sciatici folia tribus obolis in uini ciatis duobus septe

Chameleonce.

diebus. admodum amara potione. Chameleoncem apud nos farra
nū: siue farfugium uocant. nascitur secus fluuios folio populi. sed
ampliore. radix eius imponitur carbonibus cupressi atq3 eius nidor per
infundibulum bibitur in uetere tussi. Chameleunce laricis foliis stis

Chamecyparisson.

lumborum et spine doloribus ppria est. Chamecyparisson herba ex
uino pota contra uenena serpentū omnium scorpionumq3 pollet. Am

Champelopresson.

pelopresson in uinetis nascitur. folii porri. ructu grauis. con̄ serpentiū
ictus efficax. Vrinam et meses cit. eruptiones sanguinis per genitale
inhibet potum impositumq3. Datur et a partu mulieribz et contra ca
nis morsum. Ea quoq3 que stachis uocat̃ porri similitudinem hīt longiori
bus foliis pluribusq3. odoris iucundi. colorisq3 in luteū inclinati pellit

mestrua. Clinopodion. alii cleopizeon. alii zopironon. alii zimoidos appellant. serpillo similem. surculosam. palmi altitudine. nascitur in petrosis. orbiculato foliorum ambitu. spem lectipedum pbente. Bibitur ad conuulsa. rupta. stranguirias. serpentium ictus. Item decocte sucus. Nunc subtexemus herbas mirabiles quidem. sed minus claras. nobilibus in segnitia uolumina. Itali centunculum uocant nostri. folium ad similitudinem capitis penulam iacentem in aruis. greci clematidem. Est ei effectus ad sistendam aluum in uino austero. Item sanguinem sistit. tritus ex mellis aut aque calide ciatis .v. denarii unius pondere. sic et ad secundinas mulierum efficax. Sed greci clamatides alias habent. unam quam aliqui ethicen uocant. alii latine: nonnulli tenuem. Ramos habet pedales foliosos: non dissimiles scamonee: nisi quod nigriora minoraque sunt folia. Inuenitur in uineis aruisque. estur ut olus. cum oleo ac sale aluum ciet. eadem a dissintericis cum lini semine ex uino austero sorbetur. folia epiphoris imponuntur cum polenta supposita udo linitheolo. strumas imposita ad suppurationem perducit. deinde axungia adiecta purant.
Item emorroida cum oleo uiridi ptisicos iuuat cum melle. lactis quoque ubertate faciunt in cibis. et infantibus illita capillum alunt. Ex aceto dentium dolores sedat. uenerem stimulat. Est alia cleumatis egyptia cognomine: que ab aliis dampnoides. ab aliis policontis uocatur. folio lauri. longa tenuisque aduersus serpentes: ac priuatim aspides ex aceto pota efficax. Egiptus hanc maxime gignit. Est et haron de qua inter bulbos diximus magne cum draculo litis. quidam enim esse dixerunt eandem glaucam a satu discretam draculum siluestrem haron pronuntiando. aliqui radicem haron appellauerunt: caulem uero draculum in totum aliud si modo hic est qui uocatur apud nos dracunculus. Namque haron radicem nigram in latitudinem rotundam habet: intoque maiorem et quam manus impleat.
Dracunculus subrutila et draconis conuoluti modo unde nomen. Quin et ipsi greci immensam posuere differentiam. semen draculi feruens. mordaxque tradendo tingique ei messe uirus: ut olfatu grauidis: abortum inferat. Haron miris laudibus extulere. primum in cibis feminam preferentes. quoniam mas dulcior esset. sed in coquendo lentior. pectorisque uitia purgaret. aridum potione aspersum: aut eligmate urinam et menses ciere. Sic et in oximelite potum stomacho interaneisque exulceratis et lacte ouillo bibendum. Ad tussim ex cinere cocto ex oleo dedere alii. Alii coxere in lacte ut decoctum biberetur. Epiphoris elissum imposuere. Item sugillatis tonsilas ex oleo. emorroidum uino infudit.
Lentignes ex melle dimiens laudauit. et pantidoto contra uenena. pleureticis peripleumonias quoque tussientibus modo. Semen intritum cum oleo rosaceo infunditur aurium dolori. Dieuches tussientibus aut suspiriosis et ortopnoicis et purulenta excreantibus farina permixtum pane cocto dedit. Diocles tussis ptisicis e melle eligmate et pulmonis uitiis ossibus etiam fractis imposuit.
Partus omnium animalium extrahit nature tirulitum. Sucus radicis cum melle attico

Clinopodion.

Centunculus.

Cleumatis egyptia.

De haron et draculo med.

oculoꝝ caligines stomachi uitia. discutit tussim decoctum ius. Cū mel
le ulcera omnium generꝝ: siue phagedene sint. siue carcinomata. siue ser
pant. siue polippi naribus sucus mire sanat. Folia ambustis prosunt ex ui
no et oleo cocta. alium mamiunt ex sale et aceto sumpta. eluxatis cocta cū
melle prosunt. Item articulis podagricis cū sale recentia uel sicca. Hipocra
tes utralibet ad collectiones cū melle imposuit. Ad menses trahendas
seminis ut radicis dragme due in uini ciatis duobus sufficiunt. Eadem
portio si a partu non purgantur et secundinas trahit. Hipocrates et ra
dice ipsam apposuit. Dicunt & in pestilentia salutare esse i cibis. ebrie
tatem discutit. serpentes nidore concremātur. priuatim aspides fugat t
inebriat. ita ut torpentes inueniātur. Punctis quoqꝫ haron laureo oleo
fugiūt. Ideo et contra ictus dari potui in uino nigro putant. utile in foliis ha
ri eas optime seruari traditur. Dracunculus que dixi: ordeo maturesce
te. effoditur luna crescente. odo huius serpentes fugiūt. Item passis pdee
potu aiūt. Maior ē ad menses si ferro nō attingatur. sucus eius ad aurium dolo
re pdest. Id aūt qd greci dracontion uocāt triplici effigie demostratū ē. in
foliis bete nō sinē tyrso. flore purpureo. hoc ē sile haro. alii radice longa
ueluti signata articulataqꝫ monstrauere trib; odo caulictis. Folia ei ex aceto deco
qui contra serpentiū ictus iubetes. Tertia demonstratio fuit folio maiore q̃ corni.
radicis arundinee. totide ut affirmabat geniculatē nodis quot haret dimos.to
tideqꝫ esse folia. hi ex uino ut aqua contra serpentes danē. Est & haris q̃ in ea

haeris egyptia.

dem egypto nascitur. similis haro minor tamen minorib; foliis et utiqꝫ radice q̃ tn
oliue granis magnitudinē iplet. Albā gemina. altera caule tm̄ emittens. Mede
tur utraqꝫ ulceribus manātibus. Item combustis & fistulis. Colliria inixta ona
mas sistunt. decoctaꝝ i aqua & postea tritaꝝ rosaceo addito. Sed unū mira
culum ingens contacto genitali cuiuscꝫ femine sexus aial i pniciem agi. Mirophi

Millefolium & mirophilū herba

lon qd nostri millefoliū uocāt: caulis est tener similis fenicolo plib; foliis. unde et
nomē accepit. Nascitur in palustrib; magnifici usus. Ad uuluā cū aceto bibitur. ad diffici
tates urinę & uesicę. aut suspiria ppitatisqꝫ ex alto. Efficacissimā eadē ad dentiū
dolores. Etruria hoc noīe appellat herbam in pratis tenuē a lateribus cap
illamenti. foliosam. eximii usus ad uulnera boum. neruos abscisos uomere so
lidari ea. rursusqꝫ iungi addita axungia affirmans. Pseudo union napi

pseudo union.

folia habet. frutex palmi altitudine laudatissima in creta. Contra tormina
stranguiriam lateꝝ pcordioꝝ dolores bibuntur. rami eius cum semine.

Mirra.

Miris quā alii smirizan. alii mirā uocāt. similis est cicute caulē. foliisqꝫ et flore mi
nor tamen et exilior. cibo nō insuauis. cit menstrua & partus cū uino. Aiūt eadē pota
i pestilentia salutare ēē. subuenit et ptisicis. in sorbitione auiditatē data cibi facit
phalangioꝝ morsus restrigit. Ulcerā qꝫ i facie aut capite. suc ei in aq̃ triduo macerata

Honobrecthes.

sanat. Onobreches folia lentis ht longiora paulo flore rubente. radicē exiguam
& gracile. nascitur circa fontes. siccata i farinę modū & inspsa uino albo stranguirias
finit. aluum sistit. Sucus eius perunctis cum oleo: sudores magnifice mouet.

De Medicinis ex arboribus silvestribus.

In p̄misso herbarꝝ mirabiliū occurrit aliqua dicē & de magicis: que q̄. u.
mirabiliores sunt. primi eas in nr̄o orbe celebrauē pithagoras atq; Deo
critus consectati magos. Coracesia & calithia pithagoras aquā glaciari
tradit: quarꝝ mentionem ap̄ alios nō repio. nec apud eū aliā de his. idē minsa
dam appellat & noīe alio corinthiadam. cuius decocto in aqua suco ptinus
sanari ictus serpentū si foueant. Dicit eandē suffusam qui eius stigio con
tigerit aut forte respersos insanabile laeto pire. Monstrifica prorsus nā
uenenū pter q̄ contra uenena. Ab eodem pithagora aproxis appellat herba
cui radix ē longinquo concipiat ignes ut napta: de qua in terrę miraculis di
ximus. Idem tradit siqui morbi huāno corpori acciderit florente aproxi
quis sanatos admonitiōi eorꝝ sentire quotiens florē eorꝝ tetigerint. & fru
mentum & cicutam & uiolam sitem condicionem hr̄e. nec me fallit hoc uolu
men eius a quibusdā etiam empori medico ascribi. pithagore uō esse p
tinax fama antiqtasq; indicant & id ipm auctoritatē uoluminis affert.
Si quis alius artę suę opus illo uiro dignū iudicauit. qd fecisse scimus empo
rū quom & alia ex suo noīe ederet: quis credat. Democritus certe cyro
chmeta esse constat. At in his ille post pithagoram magorꝝ studiosissimꝰ:
q̄to & portentiosiora tradit. Glaopotin herbam que ob admiratiōi hoī
nū pp eximiu colorem accepit nomē. in marmoribus arabię nascente per
sico latere. qua de causa & marmoritiden uocari magos. uti ea quom uel
lent, deos euocarē. Achemenidon colore est electri sine folio nascens in ta
radastilis indię: que pota in uino noxii p cruciatus confitent omīa p uai
as numinū imaginationes. Eandem hipostadam appellat: qm̄ eque pci
pue caueant eam. Theombrothion .xxx. schoenis a coasche nasci pauois
picturis sitem: odore eximio. hāc a regibus psarꝝ comedi in stabilitatem
mentis & iustitię. eadem semnion a potentie maiestate appellari. Aliā
achamantida armenię cappadocięq; aluniam. hac admota leones resu
pinari cū hiatu lassos. nois cām esse q̄ conteri negat. Ariamdan i aria
nis gigni. igneā colore. colligi quom sol in leone sit. huius tactu puncta
oleo ligna accendi. Cerocarna in cappadocia & in asia nascente oes fe
ras torpescere. nec nisi hieme urinę aspersa recredri. Ethiopida i me
roe nasci & ob id meroidan appellari: folio lactucę. hydropicis utilissimā
ē mulso potam. Ophiusam in elephantice eiusd ethiopię liuida difficile
q; aspectu. qua pota terrore minasq; serpentiū obuersari ita: ut morte
sibi eo metu consciscant. Ob id cogi sacrilegos illā bibere. aduersari ei pal
meū uinū. Thelasseglen circa indu amnē inueiri q̄ ob id noīe alio po
tamucide appellatur. hac pota lymphari hoīes obseruantibus miraculis.
Theangelida in lybano syrię dcę crete motibus & babylonie & susis psidis
nasci. qua pota magis diuinent. Gelotophilida in bactris & circa boris
tenem. hęc si bibatur cū murra & uino uarias obuersari spēs. reddendiq;

De coracesia.
Calithia aq̄ glaciari facit.
Aproxis concipit ignes.
Frumtum. cycuta. uiola
Glaopotin q̄ & marmoritydes.
Achemenidon ad confessione ualens.
Theobrothion mentē firmat.
Adamanthida.
Ariamda.
Cerocarna.
Ethiopida q̄ & meroida.
Ophiusa cont serpētes.
Thelasseglen.
Theangelida.
Gelotophilida.

fmem nõ fieri insi potis nucleis pineç nucis cũ pipe & melle in uino palmeo.
Hesitithaterida ? conuictu nõiari in pside. qm̃ hylarent̃ illa. Eadem pro
thomedia in qua pmatũ apud reges obtineat. Cassignetem qm̃ ipã secũ na
scatur. nec cũ nullis aliis herbis. Eadem dyonysion nymphadem qm̃ uino
mire couenit. Hellanthiden uocant in themis cyrenęa regiõe & cilicię
montibus maritimis. folio myrti. hac cũ adipe leonino decocta addito
croco & palmeo uino pungi magos & psa4 reges: ut fiat corpus aspectu
iocundum. ideo eandem helleocalidam nõiari. Hemesias ab eode uoca
tur ad liberos generandos bonos pulchrosq: nõ herba sed compositio e nu
cleis pineç nucis tritis cum melle. mirra. croco. uino palmeo. postea admixto
theobontho & lacte bibere generaturos iubet: & a conceptu puerperas par
tũ nutrientes ita fieri excellentes aĩo & forma atq; bonos. Hac4q: oĩm ma
gica uocabula ponit. Adiecit his apollodorus assectator eius herbam hesci
nomene. qm̃ appinquante manu folia contraheret. Aliã chrothidemone
cuĩ tacta phalangia morent̃. Grateuas honochorden in cuĩ aspsu ẽ uino
feritas oĩm aĩalũ mitigaret̃. Anacampseroten celeber arte gramatica pau
loante, cuius oĩo tactu redirent amores ut cũ odio depositi. & abunde sit
hactenus attigisse insignia magorũ in his herbis. alio de his aptiore dicet̃
loco. Heriphiam multi pdidere. scarapheũ hęc in habena het fucũ de
orsum decurrente cum sulo hedi ṽn & nomẽ accepit. hac ad uoce nihil
pstantius esse tradut. Herba lanaria oĩbus ceuinis data lactis abundatiã
facit. equę nota lactoris uulgo est plena lactis. qd degustatũ uomitiones
concitat. eand hac aliq esse dicũt: alii sitem quã militare uocãt. qm̃ uuln̄
ferro fcm̃ nullũ non inter dies .v. sanat ex oleo imposita. Celebrat̃ aũt & ã
grecis strathotis. est & ea in egypto tm̃ & inundatione nili nascit̃ aizo si
milis ni maiora hret folia. refrigerat mire & uulnera sanat ex aceto illita.
Ite ignes sacros & suppurationes & sanguinẽ qui defluit a remb3 pota cũ
thure masculo mirifice sistit. Herba in capite statuę nata: collecta
alicui in uestis pãno: & illigata in lino ruso: capitis dolore confestim seda
re traditur. Herba qcunq; e riuis aut fluminibus añ solis ortũ collecta ut
neo colligentẽ uideat: contra tertianas adalligata lęuo brachio ita: ut eger
qd sit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Lingua herba nascit̃ circa
fontes. radix eius obusta & trita cũ adipe suis adicit̃ ut nigra fiat & steri
lis allopetias emdat ungentiũ in sole. Cribro in limite abiecto: herbę in
tus extantes decerptę ad alligatęq: grauidis partus accelerant. Herba quę
gignit̃ supra fimeta rutis contra anginas efficacissime pellet ex aqua pota.
Herba iuxta quã canes urinã fundut. euulsa ne ferro attingat̃: luxatis celer
rime medet̃. Rombotinũ arbore demonstrauim̃ inter arbusta: iuxta hac
uiduã uite nascat herba quã galli rhodoram uocãt. caule het uirgę ficul
neę mõ geniculatũ. folia urticę. i medio exalbida: eade pcedente tpre tota

Hesitithaterida.
Hellanthida.
Hemaesias Compositio p filiis forma eximia pcreandis.
Heschinomena.
Crothidemona.
Onochorida.
Anacampserota
De Heriphia
Lanaria.
Strathotis.
De herba q nascit̃ in capite statuę.
Herba d fluibus.
Lingua.
Cribro.
Fimeta.
Rhodora.

rubentia. florem argenteū. pcipua contra tuores feruoresq: & collectiones
Cum anxugia uero ueteri tusa ita: ut ferro nō attingatur qui punctus est despuat ad suā dexterā ter. Nam efficatius remediū esse aiūt si tres triū natio

supstitio.

nū hoīes pungant dextrorsus. Herba impia uocatur incantu. roris mari

Impia.

ni aspectu. tyrsi mō inuestita atq: capitata. inde alii ramuli assurgūt sua capitula gerentes. ob id impiam appellauēre, qm̄ liberi sup parentem excellant.
Alii potius ita appellatam, qm̄ nullū aīal qd̄ eā attingat existimatur uiuere.
hęc inter duos lapides trita feruet. pcipuo aduersus anginas suco lacte & uino admixto. mir̄ tradr̄ nūquā eo morbo temptari qui gustauerint.
Itaq: & subus dari quoq: medicamentum id uoluerūt aut regio morbo. Inte rea sūt qui auiū nidis inseri aliqd̄ ex ea putēt atq: ita nō strangulari pullos ob auidius deuorantibus. Veneris pectinem appellant a similitudine pectinū. cuius radix cū malua tusa omnia corpi infixa extrahit ueternūq: liuorē.

Veneris pectinen.

Excedum uocatur nodia herba: coriarioꝝ officinis tam hylaris est aliisue no

Nodia.

minibus. efficacissimā aduersus scorpione esse potā uino aut posca reppio.

Philantropos.

Philantropos herbam greci appellant nasuthe. qm̄ uestibus adherescat. ex hac corona imposita capitis dolores sedantur. Namq: canaria appellatur

Lappa canaria.

lappa. cū plantagine & millefolio trita ex uino carcinomata sanat ternis diebus soluta. Medetur & subus effossa sine ferro & addita incolume potaris uel ex lacte & uino. Quidā adiciūt effodientē dicē oportē. hęc ē hba

supstitio.

argemon quā minerua reppit. subus remediū qui d̄ illa gustauit. Tordy

Tordylon.

lon alii sem̄ sylis esse dixerunt. alii herbā p se quā & syreon uocauerūt. ne q: aliud d̄ eā proditū inuenio q̄ in montibus nasci. combustā potu ciere menses & pectoris excreationes. efficatior ē & iamnū radice. suco ei⁹ ternis obolis hausto renes sanari. addi radicē eius & ī malagmata. Gramē ipm̄

De Gramine.

inter herbas uulgatissimū. geniculatis serpit internodiis. crebroq: ab his & ex cacumine noua radices spergit. folia eius in reliquo orbe ī exilitatem fatigant. In Parnaso tm̄ hedera ea spē densius q̄ usq̄ fruticanti. flore odorato candidoq:. iumentis herba non alia gratior siue uiridis siue ī feno siccata. tunditur aspsa aqua. sucū quoq: eius in parnaso excipi tradūt pp ubertatem. dulcis hic est. In uicem ei⁹ in reliqua pte terraꝝ succedit decoctum ad uulnera conglutinanda. qd̄ & ipā herba tusa prestat tuetq: ab inflamationibus. Placat decocto adicit̄ uinū ac ac mel ab aliqbus & thuris

+ ad cruciat⁹ dentiū.

& pipis mirreq: ternę portiones. rursusq: coquit̄ in ereo uase ad dētiū dolores & epiphoras. radix decocta in uino torminibus medet̄ & urinę difficultatibus & ulceribusq: uesicę. Calculos frangit. semē uehementius urinā ī pellit. aluū uomitionesq: sistit. priuatim aut draconū morsibus auxiliatur.
Sunt qui genicula nouē uel unius ut ē duabus tribusue herbis ad hūc articulorū numeꝝ inuolui lana sucida nigra iubeant ad remedia strumę panoꝝue: ieiunū debere esse qui colligat ita ire in domū absentis cui medetur.

supstitio.

sup ueniẽtiq; ter dicere ieiuno ieiunũ medicamentũ dare atq; ita ad alli
gare triduoq; id facẽ. Quod ẽ graminũ genere septẽ internodia hĩt efficacis
sima capiti contra dolores adalligatur. Quidã pp uesicẽ cruciatus decoctũ
ex uino gramẽ ad dimias. a balneis bibere iubent. Sũt qui et aculeatũ gram
uocent triũ generũ quorũ in cacumine aculei sũt plurimũ quini dactylon uocant.
hos conuolutos naribus inserunt extrahuntq; sanguinis ciendi grã. Altero qđ ẽ
alio sile ad paronichias et pterigias unguiũ. et quorũ caro unguibus incre
uerit utũtur cũ axungia. id dactylon appellantes. qa digitis medeat. Tertiũ
genus dactyli. sed tenuis nascitũ in parietinis aut tegulis. huic caustica uis est.
sistit ulcera que serpũt. Gramen capiti circũdatũ sanguinis fluctiones sistit.
Camelos necare tradit in babylonis regione id qđ iuxta uias nascitũ. Nec feno
greco minor auctoritas qđ telin uocant. alii carphos. alii buceros. alii egoce
ros qm corniculis sem est sile. nos siliquã quo seretur suo loco diximᷓ. Vis ei
siccare. mollire. dissoluere. sucus decocti feminaᷓ plurib; malis subuenint siue
duritia. siue tumor. siue contractio. siue uuluẽ fouentũ insidunt. infusũ quoq;
prodest. Furfures in facie extenuat. spleni addito nitro decoctum et impo
situ medetur. Item ex aceto sit et iocineri decoctum. Diocles difficile pai
entibus semen eius dedit acetabuli mensura tritũ in nouẽ ciatis sepe aut
tertias ptes si biberint. dein calidẽ lauarentũ et in balneo sudatibus dictiũ
ex relicto iterũ dedit. mox in balneo relictũ p summo auxilio farinã fenu cũ
ordeo aut lini sene decoctam aq̃ mulsa contra uuluẽ cruciatus subiecit. ite
q; imposuit imo uentri. Lepras. lentigines sulphuris pari portione mixta fa
rina curauit. nitro ante pparata cute sepius die illiniens. pungiq; phibos.
Theodorus feno miscuit quartã pte purgati nasturtii acerrimo aceto. lepsᷓ.
Tymon sem fenu acetabuli dimidiũ mensura tũ sapẽ et aq̃ nouẽ ciatis me
ses ciendos dedit potui. nec dubitatũ qn decoctũ eius utilissimũ sit uuluis in
teraneisq; ulceratis. sicuti sem articulis atq; pcordiis. Si uũ cũ malua deco
quatũ. postea addito mulso potus ante cetera uuluis interaneisq; laudatũ.
quippe quorũ uapor quoq; decocti plurimũ prosit. alarũ quoq; grauiolẽtiã
decoctum fenu semẽ emdat. Farina porrigines capitis fur furesq; cũ ui
no et nitro celeritũ tollit. In idromellite aũt decocto addita axungia ge
nitalibus medetur. Item pano. parocydi. podagrẽ. chiragrẽ. articulis. car
inibusque recedũt ab ossibus. aceto uero subacta luxatis illinitũ et lienis. De
cocta in aceto et melle tm carcinomata subacta ex uino purgat. mox addi
to melle p sanat. Sumitũ et sorbitio ẽ farina ad pectus exulceratũ longe
q; tusum diu decoquitũ donec amaritudo desinat. postea mel additũ. Nũc
ipsa claritas herbarũ dicetũ. Finit felicissime.

Grame dactylon.

De feno greco qđ et siliqua.

Dyocles medicus.

ad Lepram.

Theodorus.

Tymon.

C. plinii Secundi Naturalis historiẽ Liber XXV. incipit feliciter.

IPSA QVAE NVNC dicetur herbarum claritas: medicine tantum gratia gignente eas tellure in admiratione cure priscorum diligentieque animum agit. nihil ergo intemptatum inexpertumque illis fuit. nihil deinde occultatum quod non prodesse posteris uellent. Ac nos ellaborata his abscondere atque supprimere cupimus et fraudare uitam etiam alienis bonis. Ita certe recondunt qui aliqua nouere inuidentes aliis et nemine docere. In auctoritate tamen scientia adest. excogitandi nobis ad adiuuandam uitam mores absint. Summumque opus ingeniorum diu iam hoc fuit. ut intra unumquemque recte facta ueterum perirent. At hercule singulares quosdam quos inuenta deorum numero addidere omnium utique uitam clariorem fecere cognominibus herbarum tam benigne gratiam memoria referente. Non eque hec cura eorum mira. sed in his que potu blanditur aut cibo inuitat. in culmina quoque montium inuia et solitudines abditas. omnesque terre fibras scrutati inuenere. quid quaeque radix polleret. ad quos usus herbarum fila pertinent. etiam quadrupedum pabulo intacta ad salutis usus uertentes. Minus hoc quam par erat nostri celebrauere omnium utilitatem et uirtutum rapacissimi. primusque et diu solus idem ille M. cato omnium bonarum artium magister paucis dumtaxat attigit. boum etiam medicamina non omissa. Post eum unus illustrium temptauit. C. ualgius eruditione spectatus. imperfecto uolumine ad Diuum augustum inchoato etiam prefatione religiosa. ut omnibus malis humanis illius potissimum principis semper mederetur maiestas. Ante condiderat solus apud nos quod equidem inueni pompei leneus magni libertus. quo primum tempore hanc sciam ad nostros peruenisse animaduerto. Nanque mitrydates maximus sua etate regum quem debellauit pompeius. omnium ante se genitorum diligentissimus uite fuisse argumentis preterquam fama intelligitur. Vni ei excogitatum quotidie uenenum bibere presumptis remediis ut consuetudine ipsa innoxium fieret. Primo inuenta genera Antidoti. ex quibus unum etiam nomen eius retinet. Illius inuentum autumant sanguinem arietum ponticorum lanatum miscere antidotis. quoniam ueneno uiuerent. At illius asclepiadis medendi arte clari uolumina composita extant. quom sollicitatus ex urbe roma precepta pro se mitteret. Illum solum mortalium mitrydatem XXII. linguis locutum certum est. nec subiectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis. LVI. quibus regnauit. Is ergo in reliqua ingenii magnitudine medicine peculiariter curiosus. et ab omnibus subiectis qui fuere pars magna terrarum singula exquirens. scrinium commentationum harum et exemplaria effectusque in arcanis suis reliquit. Pompeius autem omni regia preda potitus. transferre ea sermone nostro libertum suum leneum gramatice artis doctissimum iussit. Viteque ita profuit no

Auctoritas herbarum.

De origine usus earum.

Qui latine usus herbarum scripserit.

Cato.

Eualgius.

Quando ad romanos notitia earum peruenerit.

Mitrydates.

Pompeius.

Asclepiades.

Mitrydatis quam celebris fama.

Leneus libertus interpres.

Qui primi grecorum de his composuerint.

De herbarum inventione et antiqua medicina

minus quam rei p. victoria illa. Preter hos greci auctores medicine prodidere quos suis locis diximus. Ex his erat cratev. dionysius. metrodorus ratione blandissima: sed qua nihil pene aliud quam difficultas intelligatur. pinxere namque effigies herbarum atque subscripsere effectus. Verum et pictura fallax est et coloribus tam numerosis presertim in emulatione nature multum degenerat transscribentium sors varia. preterea parum est singulas earum etates pingi cum quadripartitis varietatibus anni faciem mutet. Quare ceteri sermone eas tradidere. Aliqui effigie quidem indicata et nudis plerumque nominibus defuncti. quoniam satis videbatur potestates vimque demonstrare querere volentibus. nec est difficile cognitu. Nobis certe exceptis admodum paucis contigit reliquas contemplari scientia Antonii castoris. cui summa auctoritas erat in ea arte nostro evo visendo hortulo eius in quo plurimas alebat. centesimum etatis annum excedens nullum corporis malum expertus. ac ne etate quidem memoria aut vigore concussis. neque aliud mirata magis antiquitas reperitur. Inventa iampridem ratio est prenuntians horas non modo dies ac noctes solis luneque defectum. durat tamen tradita persuasio in magna parte vulgi veneficiis et herbis id cogi. in ea namque feminarum scientiam prevalere certe quod non replevere fabulis colchis medea aliaeque in primisque italia circe dis etiam ascripta. Unde arbitror natum ut eschilus e vetustissimis in poetica re refertam italiam herbarum potentia proderet. multique circeios ubi habitavit illa in magno argumento etiam tunc durante in marsis a filio eius orta gente quas esse domitores serpentium constat. Homerus quidem primus doctrinarum et antiquitatis parens multis aliasque in admiratione circa gloriam herbarum egypto tribuit. tum etiam cumque rigatur egyptus illa non esset postea fluminis limo invecta. herbas certe egyptias a regis uxore traditas sue helene plurimas narrat. ac nobile illud nepenthes oblivionem tristitie veniamque afferens et ab helena utique omnibus mortalibus propinatum. Primus autem omnium quos memoria novit orpheus de his herbis curiosius aliqua. post eum Museus et hesiodus polium herbam in quantum mirati sunt diximus. Orpheus et hesiodus suffitiones commendavere. Homerus et alias nominatim herbas celebrat quas suis locis dicemus. Ab eo pithagoras clarus sapientia et primus volumen de effectu earum composuit apollini esculapio et in totum dis immortalibus inventione et origine assignata. Composuit et Democritus ambo peragratis persidis arabie ethiopie egyptique magis. adeoque hec attonita antiquitas fuit. ut affirmaverit etiam incredibilia dictu. Xantus historiarum auctor in prima earum tradidit occisum draconis catulum revocatum ad vitam a parente herba quam balim nominat. eademque tylonem quem draco occiderat restitutum saluti. et Juba in arabia herba revocatum ad vitam hominem tradit. Dixit democritus: credidit theophrastus esse herbam cuius contactu illata ab alite quam retulimus exiliret cuneus a pastoribus arbori adactus. que etiam si fide carent: admiratione tamen implent. Coguntque confiteri multum esse quod vero supersit. Inde et plerosque ita video existimare: nihil non herbarum vi effici posse: sed plurimarum vires esse incognitas. Quorum in numero fuit herophilus clarus medicina quo ferunt dictum quasdam fortassis etiam calcatas prodesse. Obser

Heschilus poeta.

Homerus.

Orpheus.

Pithagoras.

Democritus.

Xantus. medicina.

Juba.

Theophrastus.

Herophilus.

uatũ certe est inflãmari uulnera ac morbos superuenire eorum qui pedibus iter co
fecerint. Hec erat antiqua medicina que tota migrabat in grecię linguas.
Sed quare nũc nõ plures noscant' cãe. nisi q eas agrestes litterarum q; ignari ex
periuntur. utpote qui soli inter illas uiuant. preterea securitas q̃rendi obuiam
est medicorum turba. multis etiã inuentis nomina desunt: sicut illi quã retulim' in
frugũ cura. scimusq; defossam i angulis segetis prestare ne qualis intret. tur
pissima cã raritatis qd etiã qui sciũt demonstrare nolũt. tanq ipsis pituri sit
qd tradiderint aliis. Accedit rõ inuentionis anceps quippe etiã in repertis alias in
uenit casus. alias ut uere dixerim deus. Insanabilis ad hosce annos fuit rabidi
canis morsus. pauorẽ q; aque. potusq; oĩs afferens odiũ. Nup cuiusdã militatis
in pretorio mr uidit in quiete radicẽ rose siluestris quã cynorhodon uocãt. quã
q; blanditam sibi aspectu pridie in fra tectum mitteret filio bibendã in lacte de
dit. Talia gerebant' in hispanie proxima pte casuq; accidit. milite a morsu ca
nis incipiente aquas expauescere superueniret epla orantis ut pareret religioni.
Seruatusq; ex insperato et postea auxiliũ sibi te quisquis temptauit. Alias apud
auctores cynorhodi una medicina erat spongiole que i mediis spinis eius na
scitur. cinere cũ melle allopetias capitis expleri. In eadẽ prouincia cognoui i
agro hospitis nup ibi reptũ dracunculũ appellatũ caule pollicali crassitudie
uersicoloribus uiparum macul. quã ferebãt contra omn morsus esse remediũ. Alia
est quã nos in pori uolũie eiusdẽ nois diximus. sed huic alia figura aliudq; mira
culum exerentis e terra ad primas serpentũ uernationes. bipedali fere altitu
dine. rursusq; cũ hisdem in terra condentis. nec occultato eo appet serpens.
uel hoc per se satis officioso nãe munẽ si tantũ premoneret tpusq; formidis de
monstraret. Nec bestiarum solũ ad nocendũ scelera sunt. sed interi aq
rũ quoq; et locorum. In germania transrenũ castris a germanico cesare promotis
maritimo tractu fons erat aque dulcis solus. qua pota infra biennium dentes decid
rent. compagesq; in genibus soluerentur. stomagachen medici uocabãt et scele
torbem. ei malo repta auxilio e herba q appellat' brytanica nõ neruis mo
et oris malis salutaris. sed contra anginas quoq; et contra serpentes. folia ht ob
longa nigra et radice nigrã. sucus eius exprimit' et ex radice. florẽ uibones uo
cãt. qui collectus priusq tonitrua audiant' et deuoratus securos in totũ. fida i
qua castra erãt nostri habuẽ illã que nois esset cã nisi foret confinis oceano bry
tannię ueluti propinque dicauẽ. nõ enĩ inde appellatã eam' qm ibi plurima na
scent. Certũ est etiã quom brytannia libera fuit. quide et hic quondã ambitus no
minibus suis eas adoptandi ut docebim' fecisse reges. ut res tanta debeat'. herba
inuenire uitã iuuare. Nũc fortassis crederet aliqs quom hec nrã friuola q;
existiment' adeo deliciis sordent etiã que ad salutẽ ptinent. Auctores tñ eorum
inueniuntur in primis celebrari par est effectu earum digesto i genera morborum.
quagde in reputatiõe misereri sortis hũane subit et preter fortuita casusq;
et noia oĩs hora excogitat. At milia morborum singulis mortaliũ timenda.

Quare minus exerceant' earum remedia.

Notate cinuli.

Rosa siluestris que et cynorhodon.

De dracunculo medic.

De quodã pestifero fonte germanie.

Brytanica.

De maxis morborum doloribz.

Qui grauissimi ex his sunt discernere stultitia prope uideri possit quom suis cuiq;
ad presens quisq; atrocissimus uideatur. & hoc tam̄ iudicauere usi experimento
asperrimos cruciatus esse: calculoꝝ ac stillicidiū uesice: proximū stomachi:

tres maximi cruciatus

tertiū eoꝝ quarūq; in capite doleant. Non ob aliud referre morte conscita
grecis & noxias herbas demonstratas minor equidē. nec ueneno ꝝ tm̄: qm̄ ea

Varro.

condicio uite est: ut mori plerūq; etiā optimū portus sit. tradatq; Varro ser
uiū clodiū equite ro. magnitudine doloris in podagra coactum ueneno plu
ra punxisse. & postea caruisse sensu omn̄ eque quā dolore in ea pte corpois.
eque fuit uenia mostrandi qua mentes soluerent. partus eliderent: multaq;
similia. Ego nec abortiua dico: ac ne amatoria quid memoro Lucullū impa

Lucullus impator amatorio decessit.

torem clarissimū amatorio pisse. nec alia magica portenta: nisi ubi cauē
da sūt aut coarguenda in primis fide eoꝝ dānata. satis ope fuit abundeq;
prestatū: uite salutares dixisse ac postea inuenta. Laudatissima herbaꝝ

De Moli.

est homero teste quā uocari ab his putat moli. Ast inuentionē eius mercurio
assignat: contraq; sūma ueneficia demostratione. nasci eā hodie circa phe
neū & in cyllene arcadie tradūt. specie illa homerica. radice rotūda nigraq;
magnitudine capare. folio scylle. effodi aūt difficulter. Greci auctores flore
eius luteū pinxere quom homerus candidū scripserit. inueni e peritis hbarū
medicis qui & in italia nasci eā dicerēt. afferriq; campania mihi aliqt dieb;
effossam inter difficultates saxeas radices xxx. pedū longe sac ne qd sit so

Dodechaceon.

lide sed abrupte. Ab ea maxia herbe auctoritas est quā dodechaceon uo
cant omn̄ deoꝝ maiestatē comendantis. in aqua pota omnibus morbis me
deri. tradūt folia eius septē lactucis similia. ex eūt a lutea radice. Vetus

Peonia.

tissima inuentu peonia nomēq; auctoris retinet quā qdā penthorobon ap
pellant. alii glicio denā. Nam hec quoq; difficultas est qd ea ct aliter alibi nū
cupat. nascit opacis montibus. caule inter folia digitoꝝ. iiii. aut. v. preest his
semen copiosum rubrū nigrūq;. hec medet & faunoꝝ in quiete ludibriis.

Penax asclepion.

Penaces ipso noīe omn̄ morboꝝ remedia pmittit numīosum & diis inuētoīb;
asscriptū Vnū quippe asclepion cognominatur. qm̄ is filiam penaciā appel
lauit. sucus est coactus ferule quale diximus radice multi corticis & salsi. hac
euulsa scrobem repleri uario genē frugū religio est ac terre piamentū.
Vbi & quo fieret mō aut quale maxīe probaret inter pegna docuim̄. Id qd
est e macedonia affertur bucolicon uocant, armentariis sponte erupentē
sucū excipientibus hoc celerrime euanescit. & in aliis aūt generibus. inpbā

Penax herachon.

maxīe nigrū ac molle. id argumto est cera adulterati. Alteꝝ genus hera
cleon uocant & ab hercule inuentū tradūt. alii origanū herachotiai siluestre
qm̄ origano est sile radice inutili de origano diximus. Tertiū penaces chiro

Penax chironion.

nion uocat ab inuentore. foliū eius lapathio sile maius tn̄ & hyrsutiē. flos au
reus. radix parua. nascit pinguibus locis. huius flos efficacissimus eo q amplius

Penax centaurion.

q supradcā prodest. Quartū genus penaces ab eode chirone reptū cen

taurion uocat. Sed et pharnacion in controuersia inuentionis a pharnati
rege deductum. fertur hoc longioribus q̄ cetera foliis et serratis. radix odo
rata i umbra siccat. uinoq: gratiam adicit. Huius genera duo fere. aliqs leniora
folia. alterum tenuiora. Heraclion syderion: et ipm ab hercule inuentu e. cau
le tenui digitorum .iiii. altitudine. flore puniceo. foliis coriandri. iuxta lacus et a
nes inuenitur. oiaq: uulnera ferro illata efficacissime sanat. Est chironis in
uentu ab eo que uocat chironia de qua diximus inter uites sicuti de herba c
inuentio assignat minerue. Herculi quoq: ea ascribut qui apollinaris apud
alios siue altercangen. apud grecos uero hyosciamos appellat. plura ei gna.
Vnu nigro seie. foliis pene purpureis. spinosum. tat nascat in galatia. uulga
re aut candidius est et fruticosius est altius papaue. tertiu septentriones seie
siles. et omnia insaniam gignentia capitisq: uertigines. genus molle lanugio
sum. pinguius ceteris. candidi seminis. i maritimis nascens. hoc recepe medici.
Item rufi seis. nonnuq aut candidu rufescit si no ematuruit. improbaturq: et
aliogn nullu nisi quom maruerit legitur na uim. ioq: mente caputq: i festas.
Vsus seminis et p se et suco expsso exprimit sepatim et caulibus foliisq: utut
et raduce temeraria in totu ut arbitror medicina. Quippe etiam foliis co
stat mentem corrumpi si pla q̄ .iiii. bibantur. etia Antiqui in uino febre de
pelli arbitrant. et oleu fit ex semine ut diximus qd ipm auribus infusu tem
ptat mente. miraq: contra uenenu remedia p dudere. His qui id bibissent
et ipm p remediis. adeo in illo oia experiendi fine. ut cogerent etia uenena p
desse. Linozostis siue parthenius a mercurio inuentus est. io ap grecos h
muporanon mti uocant, eam ap nos os mercuriale. duo eius gna masculi et
fela que efficatior. caule cubitali interdu ramoso in cacume ocimo angustioi
bus foliis geniculat densis alarum cauis mltis. seie in oculis dependente feie copi
oso mari iuxta genicula stanti rarioi ac breui contortoq: seie soluto et cadi
do. folia maribus nigribra femis candidiora radix supuacua ptenuis nascu
tur in campestribus cultis. Mirum est qd de utroq: eorum gne prodit ut mares gi
gnant hinc facere ut femine illam. hec continge si a conceptu sucus p tinus bi
batur in passo medan turbe. eo iulia decocta ex oleo et sale ut cruda ex aceto.
Quida decoquut eam i nouo fictili cu helliotrophio et duabus aut tribus spicis
donec coquat decoctum dari iubent et herbam ipam in cibo alto die purgati
onis mulieribus p triduu quarto die a balneo coire. Eas hipocrates miris lau
dibus predicauit has ad hunc modu ad hunc medicorum neo nouit. ille eas uulue
cu melle uel rosaceo ut linino ut hyrino admouit. Item ad ciendos meses secu
dasq: hoc ide prestare potu fotuq: dixit. Instillauit auribus stollidis sucum
toxit cu ueteri uino albo. Folia imposuit epiphoris. strangurie. et uesicis. de
coctum ei dedit cu mirra et thure. Aluo quide soluende in febri decoquat
q̄tum manus capiat in duobus sextariis ad dimidias bibit sale et melle admi
xto. necno cum ungula aut galbano decoctum salubrius purgationis causa

Heraclion syderion.

Iusquiamus.

De Linozoste siue parthenio q et Mercurialis.

Hyppocrates.

putauere aliqui utranq; dandā siue cū malua decoctum. Toratem purgant.
bilem detrahūt. sed stomachum ledunt. Reliquos usus dicem̄ suis locis. Inue

Achilleia

nit et achilleam achilles discipl's chironis qua uulneribus mederet̄. que ob id
achilleos uocat. hac sanasse thelephon dr̄. Alii primū eruginē inuenisse uti
lissimā emplastris. ideoq; depingit̄ ex cuspide decutiens eā gladio ī uulnus the
lephi. Alii utroq; usum medicamento uolunt. aliq et hāc penacē heracliam.

Millefolium.

alii syderiten hāc apud nos millefoliam uocāt. cubitali scapo. ramosam mi
nutioribus q̄ feniculi foliis uestitam ab imo. Alii quid fatent illā uulneribus utile
Sed uerā achilleon esse scapo ceruleo pedali sine ramis. ex omī p̄te singulis fo
liis rotūdis eleganter uestitam. Alii quadrato caule capitib; marrubii folio qr

Syderitis q̄ pasos neruos conglutinat.

cus. hec etiā p̄sos neruos glutinare facit. Aliam syderitim ī macheriis na
scentē. quom teritur fedi odoris. et cam̄ aliā sitem huic. sed candidioribus foliis
et pinguioribus. tenuioribus cauliculis in uineis nascentib;. aliā uō gnū cubi
torū. ramulis exilibus. triangul' folio filicas. pediculo lōgo. bete semine. Omēs
uulneribus p̄pugnas. nostri eam q̄ est latissimo folio scopam regiam uocant
medetur anguinis suū. Inuenit et teucer eadem etate teucrion quā qdā h

Teucrion.

mineon uocant. spergente iuncos tenues. folia p̄ua. asp̄is locis. austero sapore.
nūquā florentē neq; semen gignit. medet̄ lienib;. constat q; sic inuenta. quom
exta sup eam p̄iecta essent fertur adhesisse lieni euq; exinanisse. ob id a qbus
dam splenion uocat̄. narrant sues qui radicē eius edūt sine splene īueniri. Qui
dam ramis isopi surculosam folio fabe eodem nōie et colligi appellant eū flo
rentē adhuc iubent adeo florere nō dubitant. maxieq; ex ciliciis et pissidia

Melampodis que et elleborus niger.

motibus laudant. Melampodis fama diuinationis artibus nota ē. ab hoc app
latur unū genus ellebori. melampodion aliq pastore eodē nōie inuenisse tra
dunt capras purgari pasto illo aīaduertentē datoq; lacte earū sanasse proeti

Quot eorū genera.

das. furentes. quā obrem ł omnib; eius gn̄ibus dici sit couenit. Primo duo sūt ca
didum ac nigrū. hoc radicib; tm̄ intelli tradūt. pleriq; alii folia nigri platani
sitia. sed minora nigrioraq; et p̄tibus diuisuris scissa ālibete incipietis. hec
quoq; nigriora et canalici dorso rubescentia utraq; caule palmi ferulacea bul
borū tunicis conuoluto radice fimbriata ceparū mō. nigro equi. boues. sues. ne
cant̄. Itaq; cauent id quom candido uescant̄ tempestiuo. p̄esse tradūt messi
bus. Plurimū aūt nascit̄ in cete mōte et optimū uno eius loco circa epirū. Ni

Helycon.

grū ubiq; p̄uenit. sed melius in helicone qui mōs et alias laudat̄ herb. Candi
dū probatur cetiū. secundū ponticū. tertio loco eleaticū qd in uitibus nasci

parnasus.

ferūt. q̄rto parnasiū: qd adulterat̄ etholico ex uicino. Nigrū ex his me
lampodion uocat̄ quo et domos suffiūt purgātq; aspergentes se et pecora.

Superstitiosa collectio Nigri ellebori.

Cum p̄catione solem hoc et religiosius colligit̄. primū eīm gladio circūscribr.
deinde qui succisurus est hortū spectat et p̄catur ut id liceat sibi concedētib;
diis facere. obseruatq; aquile uolatus. fere n. secantibus interest. et si prope

Collectio ellebori albi

aduolauerit moriturū illo anno qui succidit: augurium est. Nec album facile

colligit͂. caput aggrauans maxīe nisi p̄sumat͂ alliū et subinde uinū sorbe
atur, celeriterq: fodiatur. Nigꝝ alii euthmon uocat. alii polirizon pur
gat p̄ inferna. Candidū aūt uomitione causasq: morboꝝ extrahit. Quondā
terribile. postea tā p̄miscuū: ut p̄ltiq: studioꝝ grā ad p̄uidenda acrius q̄ cō
metabant͂ sepius sumptitauīnt. ut carneadem rn̄suꝝ zenonis libris. Drusū
quoq: apud nos tribunoꝝ p̄p̄larui clarissimū cui an̄ oms plebs stans plausit. Op
timates uō̄ bellū marsicū imputauē. cōstat hoc medicamīto liberatū coīcia
li morbo in anticira insula. Ibi .n. tutissime sumitur. qm̄ ut diximꝰ sesamo id
admiscent. italia ueratꝝ uocat. farina eoꝝ p̄ se et mixta radicula q̄ lanas
diximꝰ lauari sternutamītū facit amboq: somnū. Leguntur aūt tenuissīe ra
dices bues: que ac uelut decurtate etiā uena sūma q̄ est crassissima cepis si
miles. canibus tm̄ datur purgationis cā. Antiqui ab radice cortice q̄ carnosissias
eligebant. quo tenuior eximetur medulla. hāc humidis spongiis optā turgescē
temq: ac tū in longitudiem in fūdebāt. deinde fila ī umbra siccabāt. Insutetes.
Nunc ramulos ipos ab radice q̄ grauissimi corticis ita dabātes. optimū qd acre
gustu feruensq: in frangendo puluerē emittit. Vim .xxx. annis ferūt durare.
Nigrū medetur paraliticis. insanientibus. hydropias dū citra febrī. podagris
ueteribus. articulariis morbis trahit albū et bilem. pituitas. Ex aqua dat͂ ad
leniter mouendū aluū plimū dragma una modice .iiii. obolis. Miscuē aliq et
scamoniū. sed tutius salem ī dulcibus datū copiosius piculū infert. Oculoꝝ ca
ligīe fotu discutit. ob id quidā et inunxere trito. strumas. suppurata. duri
cias concoquit et purgat. Item fistulas tertio die exemptū. uerrucas tollit cū
squama eris et sandaraca. hydropicoꝝ uentꝰ imponit͂ cū farina ordeacea et
uino. Pecoꝝ et iumentoꝝ pituitas sanat surculo p̄ aure traiecto et posteō
die eadē hora exempto. Scabiem quadrupedū cū thure et cera. haro. pice.
ut aipsilio. Album optimū qd celerrime mouet sternutamīta! sed multū
terribilius nigro. pcipue siqs apparatū potuꝝ ap̄ antiquos legat. cōtra hor
rores. strangulatus. intempestiuas somni uires. singultus infinitos. aut sternuta
menta. stomaci dissolutioēs. tardiores uomitus aut longiores: exiguos aut ni
mios. Quippe alia dare soliti q̄ concitaret uomitiones ipimq: elleboꝝ contra
herent medicamentis aut clisteribus. sepe etiā sanguie ueis emisso. Iam uō
et quom prospe cedat. terribilius uisu in uariis coloribus uomitionū. et post
uomitiones obseruatione alui balneaꝝ dispensatione totiꝰ corpis cura antecede
te. omīa hec magno terroē et fama naq: tradūt absūmi carnes si toquatur
una. Sed antiquoꝝ uiciū erat qd p̄p̄ hos metꝰ partius dabāt quom celeriꝰ erum
pat quo largius sumitur. Themison binas nō amplius dragmas donauit. seqntes
et quartanas dedere. Quare claro exemplū li p̄tomio q̄ elleboꝝ fortissimi du
cis sititudiē equabat. concitatus .n. initus, oim ipm ī primis exire. p̄terea miꝝ
inuentū est. q̄ in sassium forficulis ut diximꝰ cribrant cortex remanet hic ī
amito medulla cadit hic ī mini a purgatoē data uomitiones sistit. Cauendū

ad studioꝝ ingenia

elleboris nigri medicīe.

Quomō sumendum.

De albo elleboro medicīe

Quando detur.

est felici quoq; cura. ne nubilo det die quo impetibiles quippe cruciatus exi
stunt. nam estate potius q hieme dandu. non e in dubio corpus .vii. diebus
an pparandu cibis acribus. abstinentia uina quarto et tertio die uomitionib;
pridie cene abstinentia et in aluu dulci. datur aptissime uo in lacte aut pul
te. Nup inuenere dissectis raphanis inserere ellebor; rursusq; compme ra
fanos ut transeat uis. atq; lenimento dare reddit post qtuor fere horas incipit.
Totum opus septemis pagitur horis. Medetur itaq; morbis comitialib; ut dixi
uertigini. melancolicis. insanientibus. Limphaticis. elephantie albe. lepris. et
tetano tremul. podagricis. hydropicis. incipientibusq; timpanitis. stomaticis.
spaticis. tinicis. sciaticis. quartanis. q aliter no desinat. Tussi ueti. inflatioibus.
torminibus. redeutibus. Vetat dari senibus et pueris. ite mollib; ac feminei co
poris aio. ne exilibus aut teneris. et fers minus q uiris. Ite timidis. aut si exulce
rata sint pcordia ut timeat. minime sanguine excreantibus causar; ut late
faucibus. Medet extra corpis eruptionib; pituite cu axungia salsa illitum.
Ite suppurationi ueti. mures polenta admixta necat. Galli sagittas i uenenato
elleboro tingut. circuncisoq; uulnere teniorem sentiri carne affirmat. Musce
quoq; necant albo trito et cu lacte sperso. eode et ptiriasis emdat. Ipsi mitry
dati crateuax asscripsit una mitrydatia uocata. huic folia duo a radice ach
anto silia. caulis inter utq; sustinens roseu flore. Alteram lenius scordotin siu
scordion ipsius manu asscripta. magnitudie cubitali. quadrangulo caule. ramo
sam qrne silitudie. foliis lanuginosis. Repit in ponto campis pinguibus hmidisq;
gustus amari. Est et alterius genis latioribus foliis. mentastro silis ptemosq; utq;
ad usus pse. et inter alia: antidotis. Polimonia alii fileteliam a certaie regu
inuentionis appellant. Cappadoces aut celodinamia. radice crassa. exilib; rais.
quibus in sumis corimbi dependet. nigro seie. Ceto rute silis. nascit i motuosis.
Eupatoria quoq; regia auctoritate ht. caul lignosi nigricantes. hirsuti. cubitat
aliqn et amplioribus foliis p interualla .v. folia ut canabis pte incaibiles. incisis
quoq; pato nigris et ipis plumosisq; radice supuacua. Seme dissintericis i uino
potum auxiliatur unice. Centauria curatus dr chiron quom hercules excep
tus hospicio ptractanti arma sagitta excidisset in pede. qr aliqui chironium
uocant. folia sut lata et oblonga serrata ambitu densa ab radice caules termi
cubitor; geniculati. in his capita ceu papauer; radix uasta rubescens tenera.
fragilisq. ad bina cubita. madida. suco amara. cu quada dulcedine. Nascit in
collibus pingui solo. laudatissima in arcadia. helidem essenia phorno e lyceo. et
in alpibus uo plimisq; locis. alius in Lycia. Quida et ex ea liciu faciut. Vis in uulne
ribus tanta. ut coherescere etia carnes tradat si coquat sit. In usu radix tm dua
bus dragmis bibenda quibus det si febris sit i aq trita. Ceteris in uino medet. et
omnis morbis decocte sucus est. Alter; centauria cognoie lephton minutis foliis
qd aliq libadion uocant. qm secund fontes nascit origani sile. angustioribus et
longioribus foliis. angulosa caule. paulu alto fruticant. relichemidis radice tenui

Quo dandu.

Quibus no dandu.

mures necat ellebor.

De Mitrydacia.

Scordion.

Polimonia.

Eupatorium.

Centauria.

Vis huius hbe.

Lepton siue Lybadion.

et supuracua sucō efficax. ym herba. autūno legit͂ sucus ē fronde. Quidā caules
contusos madefaciūt diebus x. et. viii. atq; ita exprimūt. Hoc centauriū nostri fel
terre uocant ꝓpt amaritudinē summam. galli exacum. qm omnia mala medicamēta
potu ē corpore exigat p aluū. Tertiū est centauris cognoīe triorchis. qui eam
secat rarꝫ est ut nō uulneretur sese. hec sucū sanguineū mittit. Theophrast⁹
defendi eam impugnāq; colligentes tradit à triorchea accipitꝝ genere à q°
et nom accepit. Impiti confundūt hec omnā et uni gnī assignant. Clymen
à rege herba appellata est. hedere foliis ramosa. caule inani articulis præcincta.
odore graui et sem hedere. siluestribus et montuosis nascens. quibus morbis pota
medeat dicemus. Sed hic indicandū est dū medeat sterilitate, potā etiā in
uiris fieri. Greci plantagini silem esse dixert. caule quadrato foliculis ac sere
inter se implexis. uelut in polipoꝝ tyreis et sucus autē in usu ui summa in refri
gerendo. Gentianā inuenit gentius illyrioꝝ rex ubiq; nascente in illyrico tn̄
prestantissimā. folio fraxini. sed magnitudine lactuce. caule teneō. pollicis c̄s
situdine cauo et inani ex interuallis foliato. triū aliqn̄ cubitoꝝ. radice lenta sb
nigra sine odore aquosa. montibus subalpinis plurima. usus in radice et suco. ra
dicis natura est excalefactoria. sed pgnantibꝫ nō bibenda. Inuenit et Lysimach⁹
herbam Lysimachiam que ab eo nom retinet celebrata herasistrato. folia
habet salicis uiridia. flore purpureū. fruticosum ramulis erectis. odore graui.
gignitur in aquosis. Vis eius tanta ē. ut iumetis discordantibꝫ iugo imposita as
pitate cohibeat. Mulieres quoq; hanc gloriam affectauēr in quibus artemisia ux
or mausoli adopta herba q antea pthenis uocabat͂. Sunt q ab artemide arte
misiā cognoīatam putat. qm priuati medetur feiaꝝ malis. absinthii aut mo
fruticosa maioribus foliis pinguibusq;. Ipsius duo gnā. altera latioribus foliis
altera tenā tenioribus. et nomsi i maritimis nascens. Sunt q i mediterraneis
eodē noīe appellant simplici caule minimis foliis. flores copiose erūpentes
quom uua maturescat. odore nō iniocūdo. quā qdā botrim alii ambrosiā
uocant. talis in cappadocia nascat͂. Nymphea nata tradit͂ à nympha zelo
tipia erga ropalona mortua. gr heraclion uocāt aliq. alii ropalona. radice
claue simili. ideoq; eos qui biberint eam xii. diebus coitu geniturāq; puari.
Laudatissima i hortomenia et in marathone boeo tymalon uocāt et sem edūt.
Nascitur in aquosis. foliis magnis et in summa aqua et aliis ex radice. flore lilio si
mili. et quom defloruit capiti papaūs. in caule secat͂ autūno. radix nigra
in sole siccat͂. aduersat͂ et aluum. Est alia nymphea in thessalia. amne peoio
radice alba. capite luteo. rose magnitudie. Inueit et patrꝫ nroꝝ etate rex iuba
quā appellauit euforbiam medici sui fris noīe. et inuse à quo diuū augustū
conseruatū indicauim. Ide fr instituit à balneis frigida multa corpora astrigi.
antea nō erat mos nisi calida tm̄ lauari sic apud homeꝝ etiā inuenim⁹. Sed
iube uolūie quoq; extat de ea herba et claꝝ pconiū. inuenit eā in mōte athla
te. spectat͂ foliis achantinis. uis tanta est. ut ut è longinq° sucus recipiat. in

Fel terre.

Triorchis centauria

Clymena.

Gentiana.

Lysimachia.

Artemisia.

Ambrosia.

Nympha ad castitate.

Euforbium.

Musa medic.

Camelea.
plantago.
Buglossa.
Cynoglossa.
Buptalmus.
Scytica.
Sparthania.
Ipsace.
Semon.
Vetonica.
Cantabrica.
Consiligo.

cisa conto suscipitur expulso uentriculo hedino maior lactis uidetur defluere sic
catur. cucumeris effigiem habet. Qui colligunt clarius uident. Contra serpentes
medetur quacumque parte percussa uertice inciso et medicamento addito. Ibi getuli quod
legunt tepido lacte adulterant. sed discernitur igni. id est quod sincerum non est
fastidiendi odoris sit. Multum infra hunc sucum est qui in gallia fit ex herba cha
melea granum cocci ferente fructus amomaco similis. est etiam leni gustu. os accen
su diu detinens. et magis ex interuallo donec fauces quoque siccet. Celebra
uit et themisso medicus uulgarem herbam plantaginem tamquam inuentor uolumine de
ea edito. Duo eius genera. minor angustioribus foliis et nigrioribus. linguae pecorum si
milis. caule anguloso in terram inclinato. in pratis nascens. altera maior foliis
laterum modo inclusa: quoque et septena sunt. Quidam eam heptapleuron uocauerunt. Huius
et caulis cubitalis est. et napi similis. nascitur in humidis multo efficatior. Vis mira in
densando siccandoque corpore. cauterii uicem obtinens. Nulla res eque sistit flu
xiones quas greci reumatismos uocant. Iungitur huic buglosboum linguae similis. cuius
precipuum quod in uinum deiecta animi uoluptates auget. et uocatur euphrosinon.
Iungitur et cynoglossos caninam linguam imitans. topiariis operibus gratissima. aiunt
quod ea quae tres tyrsos semen emittit eius radice pota ex aqua ad tertianas prodesse.
quae quatuor: ad quartanas. Est alia similis et quae ferat lappas minutas. eius radix po
ta ex aqua: ranis et serpentibus aduersatur. Est et buptalmus similis boum oculis
folio feniculi. circa oppida nascens. fruticosa caulibus quae et manduntur decocti. quam
dam calchan uocant. hec cum cerasia flatomata discutit. Inuenere herbas et uni
uerse gentes. scytia primum eam quae scythica uocatur circa boetiam nascens praedulcis.
Ab hac quoque utilissima quam spartaniam uocant magna et ea commendatio. quod in ore
eam habentes famem sitimque non sentiunt. Idem praestat apud eosdem ipsace dicta quae in equis quoque
eundem effectum habeat. Traduntque his duabus herbis scytas etiam in duodenos dies
durare in fame et siti. Semonem tracia inuenit qua ferunt sanguinem sisti non apta
modo uenarum: sed etiam percussa. serpit e terra mulio similis foliis asperis et lanuginosis.
fartitur in nares. Quae in italia nascitur et sanguinem eadem alligata sistit.
Vetones in hispania eam quae uetonica dicitur in gallia in italia autem serracula. a grecis
cestros aut psycotropon ante cunctas laudatissima exit. anguloso caule cubito
rum duum a radice spergens folia fere lappaci serrata. semen purpureo. folia sic
cantur in farinam plurimos ad usus. fit uinum ex ea et acetum stomacho et claritati ocu
lorum. tantumque glorie habet: ut domus in qua sata sit tuta existimetur a piaculis omnibus.
In eadem hispania inuenta est cantabrica per diui augusti tempora a cantabris reperta
nascitur ubique: caule iunceo bipali in quo sunt flosculi oblongi uelut calathi
in his semen per quam minutum. Nec alias defuere hispaniae herbis ex grandis. ut igitur
etiam nunc hodie in modo sit letiore conuictu potione egente. herbis mulso additis
credidere saluberrimam suauissimamque. Nec quamquam iam genera earum nouit aut multitu
dinem. nisi tamen constat in oriente. Nostra etas inuenit herbam in marsis repertam. nasci
tur et in equiculis circa uicum neruesie consiligo uocatur. proderit ut demonstrauimus

suo loco deploratis in ptisi. Inuenit nup & Seruilius democrates p̄mi meden
tiū quā appellauit hyberidam. quanq̄ ficto nōie inuentioni eius assignato
carmine. nascat̄ maxīe circa uetera monumēta parietinasq; & inculta itine
rꝝ. floret semp folio nasturcii caule cubitali. seīe tam paruo ut uix aspici pos
sit. radici odor nasturcii. usus estate efficatior. & recenti tm̄. Tenditur diffici
tati coxendicibus. & articulis omnibus cū axungia modica utilissima uiris plu
mū quaternis horis. feīs minus dimidio adalligata ut deīn in balnea descē
dat in calidā & deinde & postea oleo ac uino pungat̄ corpus diebusq; uicenis
interpositis idē fiat siquid admotio doloris supsit hoc mō reumatissmos oīs sa
nat occultos. imponit̄ nō in ipas inflamationes: sed īminuta. Animalia quoq;
inuenēr herbas in primisq; celidoniā. hac .n. hyrundines oculos pullorꝝ i nido
restituunt uisum. Quidā etiam uolunt erutis oculis. gnā eius duo. maior frutico
so caule folio pastinace erratice ampliore ipā altitudine duū cubitorꝝ colos
albicans. flos luteus. minori folia hedere rotundiora minꝰ candida. sucꝰ croci
mordax. semen papauis. florent aduentu hyrūdinū discessu marcescūt. flore
tibus sucus exprimit̄ & in ereo uase cū melle attico leniter cinēr ferueti decoqt̄
singulari remedio cōn caligines oculorꝝ. Vtuntur p se suco & in collириis q celido
me appellant̄ abea. Inuenit & canes canariam qua fastidiū deducūt. eā
q; etiā in nrō aspcū mandūt. sed ita ut nūq̄ intelligat̄ que sit. & .n. depasta cer
nitur. Notata est aūt hec hui aialis malignitas in alia herba maior. passus
.n. a serpente mederi sibi dr quadā: sed illā hoīe inspectante nō decerpit.
Simplicius ceruę monstrauē elaphoboscon. de qua diximus. Item elixine a p
tu dicam ostendere ut diptamū medicamine uulnerate paste statim decide
tibus telis. Non ē alibi q̄ in creta. ramis p tenue pulegio sīle. feruens & acre
gustu foliis tm̄ utunt̄. flos nullus ei aut seme aut caulis. radix tenuis ac su
puacua. & in creta aūt nō spaciose nascit̄. mire q; a capris expetitur. Pro eo
est & pseudo diptamū. multis terris nascat̄ folio sīle. ramulis minoribus a qui
bus condoris uocatū. minoris effcūs statim intelligit̄. Diptamū .n. & minima por
tione accendit os. qui legere eū in ferula t arundie condūt plegantq; ne po
tentia euanescat. Sunt qui dicant utranq; nasci multipharia: sed deteriores
in agris pinguibus. Verꝝ qd diptamū nō nisi in aspis. Est & tertiū gen̄ dip
tamni uocatū. sed neq; caule neq; effectu sīle. folio sysimbrii. ramis maioī
bus. Precedente psuasione illa. qcqd in creta nascitur infinito pstare ceteris
eiusdem gen̄is alibi genitis. Proxime qd in parnaso aliognī herbiferꝝ esse &
pelīu monte in thessalia & electrum in euboea & totam arcadiā & lacomi
cā. Tradūt arcades quide nō medicaminibus uti: sed lacte circa uer. qm̄ tūc ma
xime sucis herbę turgeant medicentq; uberes pascue bis. Bibūt aūt lac uacci
nū. qm̄ boues oīm hora ferē sūt in herbis potentia eorꝝ p quadrupedes etiā nc
duobus claris exemplis māifesta fit. Circa abderam & limitē qui diomedis uo
catur equi pasti inflamatur rabie. Circa ponticas uō & asini. Inter nobilissias

Hybenda

Celidonia.

Canaria.

helaphoboscon.
helixine.

Diptamū.

pseudo diptamū.

Laus crete.

Arcadibus p medicīa lac e.

Aristolochia.

aristolochię nomen dedisse grauide uident. qm esset aristereos: nri malu terrę
uocant. & quattuor genera eius seruant. Vnu tuberibus radicis rotundis foliis.
inter maluā & hederam nigrioribus mollioribusq;. Alterū masculę radice lon
ga quattuor digitorū longitudie baculi crassitudme. Tertiu longissime tenuita
tis uitis nouellę cui sit pcipua uis quę & clematis uocat. ab aliis certica. Oms
colore buxeo. caulibus paruis. flore purpureo. ferunt baculas paruas ut capa
ri parent radice tm. Est & plistolocia uocat quarti gnis tenuior q proxie
dca dense radicis capillametis iunci plenioris crassitudme. hac qdam poliri
zon cognoiauit. Odor oim medicatus. sed oblonge radice tenuiori q grior.
carnosi. n. est corticis. unguentis quoq; nardinis couemens. nascitur pingui
bus locis & campestribus. effodere eas messibus tempestiuu ita esse q a terre
nis seruant. Maxime tm laudatur pontica & in quocuq; gnē ponderosis
sima. quoq; medicinis aptior rotunda. contra serpentes oblonga. In suma tn
glia est etia mō: conceptu admota uuluis in carne bubula mares figurat ut
traditur. Piscatores campanię radicem eā quę rotunda ē uenenu terrę
uocat: coramq; nobis contusam imixta calce i mari spersere. aduolant pi
sces cupiditate mira. statimq; exanimati fluitant. Quę polyrizos cognoi
natur conuulsis. contusis. ex alto pcipitatis radice pota ex aqua subtilissia
esse tradr. Semē pleureticis & neruos confirmāt excalefacē eāde & saty
rione. Verū & effectus earū ususq; dicendi sut. ordiendūq; a malorū oim
pessimo. i. serpentiu ictu. Medetur g° brytanica herba penaces oim generū
radix e uino chirome & flos & semen potu illitu ue ex uino & oleo pbatimq;
quę cuncta bubula appellat. Polmonia ut philetaris radices dragmis. iiii.
in mero. Teucria syderitis scordotis ex uino pbati ad angues potę & illitę
siue suco. siue folio. siue decocto. Cantaurię maioris radice dragma i uini
albi ciatis tribus. Gentiana pcipue aduersus angues duabus dragmis cu pipe
& ruta vini ciatis. vi. siue uiridis siue sicca. & Lysimachię odore fugiut. Da
tur ex vino passis celidonia morsibus imponit. Vetonica pcipue cui uis tā
ta phibetur ut incluse circulo eius serpentes ipi sese interimāt flagellando.
Datur ad ictus semen eius denarii ponde cu tribus ciatis uini. uel farina dra
gmis tribus sextarioq; farinę & pont cantabrica dca aristolochię radicis
dragma in uini emina sepius bibenda pdest & illita ex aceto. sitr pistolochia
quin oio suspensa supra focum fugat e domibus serpentes. Argemonia
quoq; radices eius denarii pondere in uini ciatis tribus potat. pta de ea coue
nit dici ceterisq; quę pmu noiabunt. in eo aut genē medendi pmu coue
nit noiari in quo maxie ualebit. Folia ht equalia diuisa apii mō. caput in
cauliculo papaueris siluris. Itē radicē sucu croci colore acre & acutu. nascit
in aruis apud nos. nostri iam gna eius faciut. & id demu pbat cu radix thus
redoleat. Agaricon ut fungus nascit in arborib; circa bosphorū. colore ca
dido. dat obolis. iiii. contritu cu binis ciatis aceti mulsi. id qd in gallia nascitur

Philostochia.

Ex delectatoe huius statim pisces capiunt.

Polyrizos

Medicine cont serpentes ex herbis qs noiauit.

De Argemonia.

Agaricon.

infirmius habet. preterea mas spissior, maiorque. hic et capitis dolores facit. femina solutior in initio gustus dulcis. mox in amaritudinem transit. Echios uti
usque generis puleio similis. foliis coronata dragmis duabus et uini ciatis quatuor
item altera que lanugine distinguitur spinoso. cui et capita uipere similia sunt.
hec ex uino et aceto. Quidam echion personatam uocant. cuius folio nullum est latius
grandes lappas ferente. huius radicem decoctam ex aceto dant potui. Josciamum
contusum cum foliis ex uino datur peculiariter contra aspidas. Nulla tamen romana
nec nobilitatis plus habet quam hieraboranen. aliqui aristereon. nostri uerbenacam uo
cant. Hec est quam legatos ferre ad hostes indicauimus. hac iouis mensa re
uerritur. domus purgantur lustrantque. Genera eius duo sunt. foliosa quam feminam
putant. mas rarioribus foliis. rami utriusque plures. tenues. cubitales. angulosi. fo
lia minora quam quercus angustioraque diuisuris maioribus. flos glaucus. radix longa
tenuis. nascitur ubique in planis aquosis. Quidam non distinguunt et omnino unum genus fa
ciunt. quoniam utraque eosdem effectus habeat. Vtraque sortiuntur galli et precinunt responsa.
sed magi utique circa hanc insaniunt. Hac perunctos impetrare que uelint. febres
abigere. amicicias conciliare. nulliusque non morbo mederi. Colligi debere circa canis
ortum ita: ut ne luna aut sol conspiciat. fauicibus ante et melle terre ad piam
tum datis circumscripta ferro et fodi sinistra manu et in sublime tolli. siccari
in umbra separatim. folia radicem. caulem. aiunt. si aqua spergatur triclinium qua
aduecta fuit letiores conuictus fieri. Aduersus serpentes conteritur uino. Est
similis uerbasco herba que sepe fallit pro ea capta folia minus candida. cauliculi plu
ribus. flore luteo. hec adiecta blattas in se contrahit. ideoque rome blactaria
uocatur. Lemonium sucum lacteum mittit concrescentem gummi modo humidis locis. da
tur denarii pondus in uino. Quinquefolium nulli ignotum est quom etiam fraga
gignendo commendetur greci uocant penthapetes siue chamelereon siue pe
taphilon. quom effoditur rubram habet radicem. hec marescens nigrescit et an
gulosa fit. nomen a numero foliorum et ipsa herba incipit et desinit cum uite. Adhibetur
et purgandis domibus aduersus serpentes. bibitur et eius radix que sperga
mon uocatur ex uino albo. Dauci genera iiii. fecit petronius diodotus qui
persequi nihil attinet quom sint differentie due probatissime in creta. mox in acha
ia et in siccis ubicumque nati feniculi similitudine. candidioribus foliis et mino
ribus hirsutisque. caule pedali recto a radice. suauissimi gustus et odoris. hoc
in saxis nascitur meridianis. Reliqua genera ubique nascuntur terrenis collibusque
limitibusque. nec nisi pingui solo foliis coriandri. caule cubitali capitibus rotun
dis sepe pluribus quam ternis. radice lignosa. sed quom inaruit superuacua. se
men huius cymino simile prioris milio album. acre. odoratum omnibus et feruens
Secundum priore uehementius est. ideoque parce sumi debet. Si iam maxime terti
um genus facere libeat, est simile staphilino quod pastinacam erraticam appellant. semine
oblongo. radice dulci. omnia hec et hieme et estate sunt intacta quadrupedi ni
si post abortus. Ex aliis usus feris ex creta radice dulcis et magis ad serpentes

Echios.

Personatia.

Josquiamus.

Hieraboranen.

recte insanire libet

Blactaria

Quinquefolium quod et pentaphilon.

Daucus et genera eius.

Teuromarea.
bibitur e uino dragma una datur & quadrupedibus percussis. Teuromarea
aliqua magica & in nostro orbe nascitur fruticosa sub foliis uiridibus. flore ro-
Persolidaca q. arcion.
seo. serpentes necat. cuicumq; admota fuit & hec torpore affert. Persolida
cia quam nemo ignorat greci archion uocant. folia habet maiora etiam cucur
bitis & hirsutiora nigrioraq; & crassiora. radicem albam & grandem. hec ex ui
Cyclaminium.
no bibitur denariorum duum pondere. Item cyclamini radix contra serpentes
omnes. folia habet minora quam hedera nigrioraq; & tenuiora sine angulis in
quibus albicant macule. caule exiguo inane. floribus purpureis. radice lata
Tuber terre.
ut rapum uideri possit. cortice nigro. nascitur in umbrosis a nostris tuber
terre uocatur. in omnibus serenda domibus si uerum est ubi sata sit. nihil nocere
Amulion.
mala medicamenta. Amuleum uocant narrantq; & ebrietatem representari
addita in uinum radix & siccata scylle modo concisa reponitur. decoquitur eadem ad
crassitudinem mellis. suum tamen uenenum ei est. traduntq; si pregnans radicem
Cyclamen aliud.
eam transgrediatur abortum fieri. Est & altera cyclaminos cognomine scissam
themos geniculatis caulibus superuacuis a priore distans. circa arbores se
inuoluens acinis hedere. sed mollibus flore candido & specioso radice sup
uacua tamen in usu. gustu acre. sed lenti siccantur in umbra. nisi que diuidun
tur in pastillos. Mihi & tertia cyclaminos demonstrata est cognomine cha
Peucedanum.
methisses. uno omnino folio. radice ramosa qua pisces necabantur. Sed inter pa
celebratur peucedanon laudatissima in arcadia mox samocratte caulis
& tenuis longus feniculo similis iuxta terram foliosus. radice nigra. crassa
graui odore. sucosa. gignitur in montibus opacis. foditur in exitu autumni
placent tenerrime & altissime radices. hec concidantur in quaternos digi
tos osseis cultellis. funduntq; sucum in umbra, capite prius & naribus rosa
ceo punctis ne uertigo sentiatur. & alius sucus inuenitur caulibus adherens
incisisq; manat. probatur e crassitudine mellea. colore ruso. odore suauiter
graui. feruens gustu. hic in usu & radix & decoctum eius plurimis medicamentis
suco tamen efficacissimo: qui resoluitur amaris amigdalis aut ruta bibiturq;
Ebulus.
& ex oleo punctus tuetur. Ebuli quoq; que nemo ignorat. fumo fugantur
serpentes. priuatim aduersantur scorpionibus. Polymemon radix uel alli
Contra scorpiones.
gata tamen. Item phalangio a ceteris morbibus uenenatis scorpionibus aris
tolochia agaricum obolis. iiii. in uino mixti ciatis totidem. Verbenaca & pha
Verbascus.
langio cum uino aut pusca. Item quinquefolium. daucum. Verbascum greci phi
lomon uocant. genera habet prima duo. album in quo mas intelligitur. alterum
nigrum in quo femina. Tertium genus non nisi in siluis inuenitur. sunt folia bras
sice latiora pilosa. caulis erectus cubitali amplior. semen nigrum inutile +
radix una crassitudine digiti. nascuntur in campestribus. siluestri folia a
Plomis.
lelisphacia alta ramis lignosis. Sunt & plomydes duo hirsuti foliis hinules. +
Tertia licuitis uocatur ab animalis grialis floribus ternis aut tri plurimu
quaternis. crassis. pinguibusq; ad lucernarum lumina aptis. Aiunt in foliis eius

que feminam diximus frutis omnino non putrescere. Distingui genera hec pene sup
uacuum est: quoniam sint omnia eiusdem effectus. Contra scorpiones bibitur radix
cum rute ex aqua magna amaritudine. sed effectu pari. Hetygonon ab
aliis scorpion uocatur propter similitudinem radicis cuius tactu moriuntur scorpiones.
itaque contra eorum ictus bibitur. Scorpionem mortuum si quis elleboro candido lin
at: reuiuiscere aiunt. Theligonos omnem quadrupedem necat imposita ueren
dis radice folio quidem intra eundem diem quod est simile cyclamino ipsa geniculata
nascitur in opacis. scorpionibus aduersatur et uetonice sucus ac plantaginis
sunt et ranis uenena. ultimis maxime audimusque psillos incertam in epatinis
candefactas admittere sociare etiam quam aspidum pernitie auxiliatur. Phy
rion in uino pota aliqui natura appellant. alii patireton floribus paruis
radicibus multis neruosis bene olentium. Item alcima quam alii damasyon
alii lycon appellant. folia plantaginis nisi angustiora essent et magis la
cinosa conuexaque in terram. alias etiam uenosa similiter. caule simpliciter tenui
cubitali capite tyrsi. et radicibus densis tenuibus ut ueratri nigri acribus
odoratis. pinguibus nascitur in aquosis. Alterum genus eiusdem in siluis nigrius ma
ioribus foliis. Vsus in radice utriusque aduersus ranas et lepores marinos drag
me pondere in uino potum. lepore marino aduersatur et cyclaminos ueneni
uim. canis quoque rabidi morsus habent. Contra quos erit cynorhodum de quo diximus.
Plantago et ad omnes bestiarum morsus pota atque inlita. Vetonica
ex mero uetere. Peristereos uocatur caule alto foliato cacumine in a
lios caules respergens. columbis admodum familiaris. Vnde et nomen hec habentis ne
cant latratu canibus. Proxima his malis uenena sunt que sibimet ipsi homines exco
gitant. Contra hec omnia magicasque artes erit primum illud homericum molide in
mitrydatia dispordotis. et centaurium potam omnia mala medicamenta exigi per al
uum. Vetonice semen in mulso aut passo aut farina dragma in uini ueteris
ciatis quatuor uomere cogendi atque iterum bibere. his qui quotidie gustet tam
nulla nocitura mala medicamenta. Poto ueneno aristolochia subuenit eadem
mensura qua contra serpentes. Quinquefolii sucus agricum postquam uomerit dena
rii pondere ex aque pondere ciatis tribus. Anthirion uocatur siue perarrion
lignis agrici simile lino radice nullo. flore hiacinti semine uitulinarum. ex hoc
punctos uenustiores fieri. nec ullo malo medicamento ledi posse. aut si in bra
chio habeat arbitrantur magi. Similiter quam euplia uocant traduntque punctos
commendant roris esse fame. Artemisiam quoque secum habentibus negant nocere
mala medicamenta ne bestiam ullam ne solem quidem bibitur. et hec ex ui
no aduersus opium algam priuatim potens et radix pota ue aduersus ra
nas. Pericarpum bulbi genus est due eius species cortice rubro. alterum nigro
papaueri simile: sed uis maior quam priori utrique aut excalefaciendo. Ideo contra
cicutam datur contra quam et thus et panaces chirodium precipue his et contra fun
gos. Verum et generatim membratimque singulis corporum morbis remedia

Hetygonon.

theligonos.

Phyrion.

Alcima .i. alcima

Peristereos.

Vetonica

Aristolochia

Anthirion.

euplia.

Artemisia.

Pericarpum.

Lance radix

subtexemus orsi a capite. Alopicias emdat nymphee laticee radix siue ua
Politricis.
trice illinantur. Politrie distat a callitrice q iuncos albos habet & folia pta
maioraq; frutice quoq: maior est & defluente capillu confirmat & desat
tem tigulata circa fontes nascens cuius radix admixta combusta teritur cum
adipe suis nigre. id quoq: excapit ut eius usque nunq peperit sol. deinde pti
ad pruritum.
nium confert illite sitis usus est ciclamini radicis. Pruriginem ueretri ra
dix tollit in oleo decocta uel in aqua capitis dolori medetur. Panacis omnium
generum radix in oleo contrita. Aristolochia hyberis adalligata hora uel diu
cius si pati possit comitante balnei usus modet & dauci. Purgat aut cicla
minos cum melle i nares addita & ulcera capitis sanat. illita medet & peri
Calcala.
stereos. Calcala siue leantice uocat semen margaritis minutis site depen
dens inter folia grandia i montibus fere: hui grana .xv. i oleo macerant at
Callitricum.
q: ita aduerso capillo caput ungitur. Fit & ex callitrice sternutamentum. folia
sunt lenticule caules iunceos tenuissimis. radice minima. nascit opacis & humidis
Hysopus.
gustatu feruens. Hysopu in oleo contritu chiriasi: resistit prurigini i capi
te. Est aut optimu cylicium e tauro mote. dein paphileu & smirneu stomaco
Lonchitison.
cotrariu purgat cu fico sumptu in fama cu melle & sale & cymino. Lonchi
tis no ut plerig; existimauerut eade est que ex iphio aut pgamo quanq
asfodili sitis semine. hit em folia porri rubentia ad radice & pta q in caulu
capitta personis comicis sitia. parua exherentibus lingua radicibus plongis.
Ξυφιον.
nascitur in scaentibus. Ediuerso xyphion & prasgamon in humidis. quom
primu exit gladii prebet spem caule duorum cubitorum radice ad nucis auellane
figura fimbriata qua effodi ante messes oportet siccari in umbra. supior
pars eius cum thure trita equo pondere admixto uino. ossa fracta capitis
extrahit. aut quicqd in corpore suppurat. ut si calcata sut ossa. serpentis
Capitis medela.
eadem contra uenena efficax. Caput in dolore ueretro in oleo uel rosaceo decocto
tritoq: ungi conuenit. Peucedano ex oleo uel rosaceo & aceto tepidu hoc pdest
& doloribus plerorumq: & q ex dimidia pte capitis sentiunt & uertigini pungit
Psyllion. ad multa
& radice eius sudoris cause eliciendi qm caustica uis inest. Psillion alii cy
norda. alii chrisalson. alii sicelicon. alii cylomia appellat. radice tenui supua
cua sarmentosum fabe grano in cacumibus floribus camino capiti no dissi
milibus. semine aut pulici unde & nomen hoc in baccis. ipa herba i uineis
inuenitur. uis ad refrigerandu & discutiendu ingens. semen i usu fronti
imponit in dolore & timporibus ex aceto & rosaceo aut pusca ad cetera illi
nitur acetabuli mensura sextariaq: densata contrahit. tuc tere oportet
& crassitudine illinire cuicuq: dolori & collectioni inflamationiq: uulnib;
Aristolochia.
capitis medetur. Aristolochia fracta extrahens ossa & in alia quide parte
De rhisellio.
corpis. sed maxime capite similiter plistolochia. Rhisellu est non
dissimile apio hui radix comanducata purgat capitis pituitas. Oculorum aci
Centauria maior atq; minor.
em centauria maiore putant adiuuari si addita aqua foueant. Suco uero

minoris cum melle culices. nubeculas. obscuritatem discuti. cicatrices exte
nuari. albugines etiam quadrupedum iumentorum syderatide. Nam celidonia supra
dictis omnibus mire medetur. panacis radicem cum polenta epiphoris imponunt
Oschiami semen bibunt obolo tantundem meconii adiicientes. uinumque ad epiph
oras inhibendas. Adiungunt et gentiane sucum quem collyriis acrioribus pro me
conio miscent. Facit claritatem et euphorbii inunctus. instillatur planta
ginis sucus lippitudini. Caligines aristolochia discutit. Hyberis adalliga
ta capiti cum quinquefolio epiphoras et siqua in oculis sunt uitia emendat.
Verbascum epiphoris imponunt. Peristereos ex rosaceo uel aceto ad hippochi
sis et caliginem cyclamini pastillos diluunt. Peucedani sucum ut diximus
ad claritatem et caligines cum meconio et rosaceo. Spilyon illitum fronti epi
phoras suspendit. Anacallam aliqui achoron uocant. duo genera eius. mas
flore pheniceo. femina ceruleo non altiores palmo. frutice teneo. foliis pu
sillis rotundis in terra iacentibus. nascuntur in hortis et aquosis. prior floret
cerulea. utriusque sucus caliginem oculorum discutit cum melle et ex ictu cruorem
et argema rubens magis cum attico melle iunctus. pupillas dilatat. et ideo
hoc inungunt ante quibus paracentesis fit. Iumentorum quoque oculis medetur
Sucus caput purgat per nares infusus ita: ut deinde uino colluat. bibitur contra
angues sucus dragma in uino. Mirum quod feram pecora iuuant ac si decepta
similitudine flore non tamen distant. degustauere statim eandem quae asylla
nuncupatur in remedio quaerunt, a nostris ferisoculus uocantur. Precipiunt aliqui eos
fossuris ante solis ortum prius quam quidcumque aliud agant ter salutare tunc
sublatam exprimere. ita precipuas esse uires. De euforbio suco satis dictum
est. lippitudini si tumor est detur absintheum cum melle tritum. Item vetoni
ce farina conuenit. et elligata sanat. herba eodem nomine quae in ordeo nascitur
tritici folio. semine contrito cum farina permixta impositaque: ut suco. Exprimitur
hic e caule. foliisque pregnantibus dempta spica et in trimestri digeritur
in pastillos. Aliqui et mandragora utebantur. postea abdicatum in hac cura
tione est. epiphoris quod certum est medetur et oculorum dolori radix tusa cum rosa
ceo et vino. Nam sucus multis oculorum medicamentis miscetur. Mandragoram
alii circeion uocant. duo eius genera. candidus qui et mas. niger quae femina existimatur.
angustioribus foliis quam lactucae. hirsutis et caulibus. radicibus binis. ternisue fo
liis albis intus carnosis tenerisque pene cubitalibus. Ferunt mala auelanarum nu
cum magnitudine et his semen ceu pirorum albo. hoc alii arsen. alii morion. alii hi
ponomon uocant. huius folia alba alterius latiora ut lappati satiue. Cauent et fos
suri contrarium uentum. et tribus circulis ante gladio circumscribunt. postea fodi
unt ad occasum spectantes. sucus fit et e malis. et e caule deciso cacumine et
radice. punctis aperta aut decocta utilis hec uelut surculo. Concisa quoque
in orbiculos seruatur in uino. Sucus non ubique inuenitur. sed ubi potest circa uinde
mias queritur. Odor grauis eius. sed radicis et mali grauior. Mala maturata

Celidonia.
Joschiamus.
euphorbium.
Verbascus.
Anagallis quod acoron [anguillus gallinae]
Pro oculis.
Euforbia.
Mandragora et genera eius.

in umbra siccant. sucus ex his sole densatur. item radicis tuse uel in uino nig°
ad tertias decocto folia seruant. in muri efficatius albus rore tm sucus pes
tis est. Sic quoq; noxie uires grauedine afferunt etiã olfatum quanq̃ mala
in aliis terris mandant. nimio tn odore obmutescũt ignari. poto quidem largi
ore etiã moriũtur. Vis somnifica pro uiribus bibentiũ media potio ciati unĩ.
B ibitur & contra serpentes & ante sectiones punctionesq; ne sentiant. Ob hec
sat est aliqs somnum odore qsisse. bibitur & p elleboro duobus obolis i mlso.

Cicuta uenenũ est.

E fficatius ellebor ad uomitiones & ad bilem nigram extrahenda. Cicuta
quoq; uenenũ est. publica atheniensiũ poena inuisa. ad multa tn usus nõ ob
mittendi. semen habet noxiũ. caulis est uiridis & unit plexq; ut in plata
nis leuis. hic & geniculatus ut calami nigricans. altior sepe binis cubitis in ca
cuminibus ramosus. folia coriandri teneriora graui odoratu. semen aneso
crassius. radice concaua nullius usus. semi & foliis refrigeratoria. uisq; sic ne
cat. incipiũt algeri ab extremitatibus corpis. Remediũ est pus q̃ ueniat ad
uitalia uini natura excalefactoria. sed in uino pota irremediabil existi
mat. sucus exprimit foliis floribusq;. Tunc eñ maxime tempestiuus e me
lior. semine trito exp̃ssus & sole densatus in pastillos necat sanguinẽ sps
sando. hec altera uis. & ideo sic necator macule in corporibus apparet. ad dis
soluenda medicamta utitur illo p aqua. fit ex eo ad refrigerandũ stomachũ
malagma. papuus tn est ad cohibendas epiphoras estiuas oculorq; dolores
sedandos circulitũ. miscet collirus & alios oms reumatismos cohibet. Folia
quoq; tumorem omẽm doloremq; & epiphoram sedant. Anaxilaus auctor
est mamas a uirginitate illitas semp esse staturas. qd certũ est. lac puerpar
mamis imposita extinguit uenere testibus circa pubtatẽ illitis. Remedia
quibus bibenda censetur nõ eqdem preципиm. Maxĩa laus terre parthor. mox
latonice. cretice. asiatice. in grecia uero megarice deinde attice. Cremo

Crenosagrios.

sagrios gremias tollit oculor impositus tuorem quoq; polenta addita. Na

Molibdena.

scitur uulgo mollibdena .i. plumbago etiã in aruo. folio lappati crassa ra
dice hispida. hec commanducata si oculis subinde religatur. plũbum qd est
genus uitii: ex oculis tollit. Capnos p̃ma quã pedes gallinaceos uocant nascẽs

Capnos.

in parietinis & sepibus ramis tenuissimis. sparsoq; flore purpureo uiridis. su
co caliginem discutit. itaq; i medicamenta oculor additur simil & nõie &
effectu. Alia est capnos fruticosa p tenera foliis coriandri cinerati coloris
flore purpureo. nascitur in hortis & segetibus ordeaciis. Claritatẽ facit in
unctis oculis delacrimationeq;. ceu fum' un nomẽ accepit. Eadẽ euulsas pal

Acoron.

pebras renasci prohibet. Achoron iridis folia ht angustiora tm & longio
re pediculo. radices nigras minusq; uenosas. cetero & has siles iridis gustu
acres odore nõ ingratas ruptu faciles. Optime de spetie galatia. mox creti
ce. sed pme in colchide iuxta fasim amnẽ & ubicũq; in aquosis. recentib;
uirus magis q̃ uetustis. Cretice candidiores ponticis. siccant utris i umbra

umbra digitalibus frustis. Necnon inveniunt qui oxomirsie radicem acoron
vocant ideoque quidam hanc acoron vocare malunt. Usus ei ad calefaciendum ex
tenuandumque: efficax contra suffusiones et caligines oculorum. suco eiusdem poto
contraque serpentes. Contiledon parvula herba est cauliculo tenero pusillo pin
gui concavo ut coxendices. nascitur in maritimis petrosisque: viridis radice olive
nio rotunda. Oculis medetur suco. Est et aliud genus eiusdem sordidis foliis la
tioribus densioribusque: circa radicem ut oculum contingentibus asperimi gustus.
longiore caule sed pergracile. Usus eius ad eadem que viridi. Aiz on duo genera.
maius in fictilibus vasculis seritur. quod aliqui buptalmon appellant. alii zooptal
mon. alii stergeton quoniam in sugrundis fere nascitur. Sunt qui ambrosiam potius vo
cant. et qui amerinon. itali sedum magnum aut oculum aut digitellum. alterum
minus cilum quod heritelis vocant. alii tricheles quia ter floreat. alii heristales.
aliqui hissetis. alii sedum. Sed quia aizou utrumque: quoniam vireat semper. aliqui semper vivum.
maius cubiti altitudine excedit crassitudine plusquam policali. Alia in cacumine
lingue sittima carnosa pinguia larga suco. latitudine policali. alia in terram co
nexa. alia stantia ut et ambitu effigiem imitantur oculi. quod minus est in muris parieti
ctinisque: nascitur et tegulis. fruticosum a radice et sursum usque ad cacumen foliis angu
stis mucronatis sucosis. palmo alto caule. radix inutilis. huic similis est quam greci
andrachion. alii enagram vocant. italici elee celebrant pastillos. Omnium harum
vis eadem refrigerare et astringere. Medentur epiphoris folia imposita. vel
sucus inunctus. purgat et ulcera oculorum et ad cicatricem perducit. palpebras de
glutinat. Eedem capitis doloribus medentur suco ut folio temporibus illitis. Ad
versantur phalangiorum ictibus. Atonito vero maius aizou praecipue a scorpionibus
quoque feriri id tantum negant. medentur et aurium dolori. Item sucus inunctus
ioschiami modice. Et achilles minor iam centauree et plantaginis peuceda
ni cum rosaceo et mecomio acori sucus cum rosa. omnis aut strigili calefactus in
funditur. Cotiledon etiam purulentis cum medulla cervina calefacta. Ebuli radi
cis trite sucus linteo colatus. mox in sole densatus. et quom opus est rosaceo
dilutus et calefactus. parotidas verbenaca. Et plantago sanat. Et syderitis cum
axungia veteri. Narium ozena emendat aristolochia cum ciparo. Dentibus reme
dio sunt panaces radix commanducata praecipue chironie. Item collutibus sucus.
Radix iosquiami ex aceto manducata. Et polomonie manducantur et plantaginis
radix. aut colluuntur in aceto decocte suco. et folia esse utilia ut si sanguine gi
give putrescant. ut semen eiusdem apostemata et collectiones gingivarum sanat.
et aristolochia gingivas dentesque confirmat. Verbenaca cum radice commandu
cata et decocta ex vino aut aceto sucus collutus. Et quinquefolii radices decoc
te ad tertias vino aut aceto prius quam decoquantur aqua marina aut salsa lavatur
decoctum diu tenendum in ore. Quidam cinerem quinquefolii fricare malunt. et ver
basci radix decoquitur in vino ad colluendos dentes. et ysopo colluunt et pence
dani suco cum mecomio ut radice anagallie magis fere. suco ab altera nare qua

Oximirsie.

Coraidon.

Aizon.

Andrachion.

Cotiledon.

Pro Dentibus. praeque naribus.

Quinquefol.

Eygeron q. et senetion.

doleat infuso. Eygeron a grecis que a nostris uocat senetion. hanc si ferro circumscriptam effodiat aliquis tangatq: ea dentem et alternis ter despuat ac reponat in eundem locu ita ut uiuat herba aiut dente eu postea no doliturum.

Herba est trixagini spe et tu mollicia cauliculis subrubicundis. nascit in tegulis et i muris. nom hoc greci dederut qa uere canescat caput eius. numerosa diuiditur lanugine quat e spine inter diuisuras exeunte. qr galli ea Xhuseam achantida appellant. alii pappu. nec deinde grecis de ea constat. alii eruce foliis esse dixerunt. alii rectoris minora multu radice. alii supuatiua. alii neruis utilis. alii potu strangulante e diuerso. Quida regio morbo cu uino dedere et cotra oia uesice uicia. Item cordis et iocineris renibus contrahe harena dixere. Sciaticis dragma cu oximelle ab ambulatone ppinaue. Torminibus quoq: in passo utilissima pcordiis etia cibo ex aceto eam pdicantes serentesq in hortis. Nec defuere qui alterum genus facerent. nec quale esset demonstrarut. cont serpentes in aqua bibendam medenteq: comicialibus dantes. Nos eam romanis expimentis pusus digerem. Lanugo eius cu croco et exiguo aque frigide trita elimiutur e piphoris. cocta cu mica salis strumis.

Ephemeron.

Ephemeron folia ht lilii sed minora caulem parem. florem ceruleu seme supuatiuu radice una digitali crassitudie. dentibus precipua concisam in aceto decoctamq: ut tepido colluant. et ipa etia radix mobiles sistit cauis et exesis impomit.

pro dentibus mobilib:

Celidonie radix ex aceto trita continetur ore. erosis uero eorum nigrum imponit. Mobiles dentes utrolibet decocto i aceto firmant.

Labrum uenereum.

Labrum uenereu uocat in flume nascente. est ei uermiculus qui circa dentes necatur aut cauis dentiu cera includit. cauendu ne euulsa herba terra tagat.

Apium raninum.

Rannunculum uocam que greci batrachion. genera eius quattuor. Unu pinguioribus q coriandri foliis et ad latitudine malue accedentibus colore liuido. caule alto gracili. et radice alba. nascit in limitibus humidis et opacis. alterum foliosius pluribus foliorum incisuris. alti caulibus. Tertiu minimu est graui odore. floe aureo. Quartu sile huic flore luteo. Omnibus uis caustica si cruda folia iponant pustulasq: ut ignis faciut. ideo ad lepras et psoras utuntur. et ad tollenda stigmata causticisq: omnibus miscent. alopiciis imponut celeriter remouentes. Radix in dolore comanducata diutius rumpit dentes. eadem sicca concisa sternutametu est. Nostri herbaristum ea uocant. qm medet strumis et panis pte i fumo suspensa. credunt q: ea rursus sata rebellare q curauint uicia. quo scelere et plantagine utuntur. Oris ulcera intus sucus plantaginis emendat et folia radicesq: comanducata. uel si reumatismo laboret os. ulcera fetoremq: qnquefol. Ulcera psellu. Composita quoq: ad fetores ut maxie pudendu uiciu trademus. Ergo folio myrti et lentisci pari pondere galle syriace dimidiu pondus sit tere et uino uetusto spersa mandere matutio opus est. uel edere baccas tu casia et myrti pari ponde ex uino naribus utilissimu est. Drachonti semen contritu ex melle etia si carcinomata in his sint sugillata ysopo emdat.

Stigmata in facie mandragora illita delet.

L. XXV. feliciter finit.

RESCIT. APUD. me certe tractatu ipso amiratio antiquitatis. quantoque maior copia herbarum dicenda restat. tanto magis adorare priscorum in inueniendo curam. in tradendo benignitatem subit. Nec dubie superata hoc modo posset uideri etiam rerum naturae ipsius munificentia: si humani operis esset inuentio. Nunc uero eorum fuisse eam aut certe diuinam etiam quom homo inuenerit eandemque omnium parentem genuisse. hoc et ostendisse nullo uitae miraculo maiore. Si uerum fateri uolumus Scythicam herbam a meotidis paludibus: et euphorbeam e monte atlante: ultraque herculis columnas et ipso rerum naturae defectu. parte alia brytanicam ex oceani insulis extra terras positis. Itemque ethiopidam ab exusto syderibus axe. Alias praeterea aliunde ultro citroque humanae saluti in toto orbe portari immensae romanae pacis maiestate non homines modo diuersis inter se terris gentibusque: Verum etiam montes et excedentia in nubibus iuga: partusque eorum et herbas quoque inuicem. eternum quaeso sit munus istud. Adeo romanos uelut alteram lucem dedisse rebus humanis uidentur. Sed antiquorum curam diligentiamque quis possit satis uenerari quom constet omnium uenenorum ocissimum esse acomitum: et tactis quoque genitalibus feminini sexus eodem die inferre mortem. Hoc fuit uenenum quo interemptas a calpurnio bestia uxores M. caecilius accusator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius in digito mortuum. Fabulae narrauere e spumis cerberi canis extrahente ab inferis hercule. ideoque apud heracleam ponticam ubi monstratur is ad inferos adytus. gigni. hoc quoque tamen in usus humanae salutis uocauit: Scorpionum ictibus aduersari experiendo datum in uino calido. Ea est natura ut hominem occidat: nisi inuenerit quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur uelut presentius inuento solo. hec pugna est quom uenenum in uisceribus reperit. Mirumque exitialia per se ambo quom sint duo uenena in homine comori unt ut homo supersit. Immo uero etiam remedia antiqui prodiderunt demonstrando quo uenenata quoque ipso sanarent. Torpescunt scorpiones aconiti tactu stupentque pallentes et uinci se fatentur. Auxiliatur eis elleborum album tactu resoluente: ceditque acomitum duobus malis suo et omniumque. Si quis illa certe ab homine excogitari potuisse credit: ingrate deorum munera intellegit: Tangunt carnes aconito necantque gustatu earum pantheres: nisi hoc fiet: repleturas illos situs. Ob id quidam pardalianchen appellauere. At illas statim liberari morte excrementorum hominis gustu demonstrato. quod certe casu repertum

Scythica.
euphorbea.
brytanica.
ethiopida.

De Aconito ueneno omnium uelocissimo.

Calpurnius bestia.
M. caecilius orator.

aconitum scorpionum exitium.

Aconitum pantheres necat.

Q omnium creaturarum conditor sit deus.

quis dubitet? & quotiens fiat etiã nũc ut nouũ nasci. qm̃ finis. racio & usus inter se tradi nõ possit. Hic ergo casus hic est ille qui plima inuenit in uita. Deus. hoc ht̃ nomen. p qd̃ intelligit̃ eadem & parens & rerũ oĩm magistra tum utraq; coniectura pari siue ista quotidie foras inuenire. siue semper scire iudicemus. Pudendum rursus. q omnia aĩalia q sint salutaria ĩpis nosse. pter hoĩem. Sed & maiores oculorũ quoq; medicame tis acomitum misceri saluberrime pmulgauere apta pfessione. Ma lum quide nullum sine aliquo bono dicere. Fas ergo nobis erit, qui nlla diximus uenenata monstrare. Nunc demonstrandũ quale sit acomitũ ut

De Acomiti nã. & uiribus.

dephendendi grã. folia ht̃ ciclamĩs aut cucumis nõ plã .iiii. abradice leniter hirsuta radicem modicã camaro sitem marmo. qr qdã cama ron appllauẽ. nec defuere qui mioctonon appellauẽ. qm̃ pcul & elõ gnquo odore mures necat. Nascit̃ in nudis cautibus quas aconas no cant. & io acomitũ aliqui dixere nullo iuxta ne puluere qde nitẽte. Aliq hanc rõm nõis attulere. aliĩ qm̃ uis eade ĩ morte esset q cotibus ad ferri aciem deterrendã. statimq; admota uelocitas sentiret̃.

De ethiopida natiuã.

Ethi opis radix folia ht̃ flomo sĩlia magna & mlta & hirsuta abradice caule quadrangulũ scabrũ silem arctio mltis concauũ alis. semen heruo sĩle candidum geminũ. radices mũosas longas plenas molles. glutinosas. sic canti gustu. crescuntq; ut cornua possint uideri. Pterea in ethiopia nas citur & in yda monte troadis. & in messenia colligunt̃ autũno. siccãt̃ in sole aliquot diebus ne situ sentiant. Medent̃ uuluis pote in uino albo. sciaticas. pleureticas. faucibus scabris. decocte potu dant̃. Sed que ex e thiopia uenit eximia est. atq; iliaco prodest.

Heraton ferulacea.

Heraton ferulacea est duo rũ palmorũ altitudine. origano sĩlis. flore bulbis aureis. hũ uste nidor urinam cit. uuluasq; purgat tanto magis madentibus. cã nõis non hec. sed qm̃ diutissime non marcescit.

Aloe. nã. uires. & medicine.

ALoe scille similitudinẽ ht̃. maior & pinguioribus foliis ex obliquo striata. caulis eius tener est rubens medius non dissimilis antherico. radice una seu palo in terrã demissa. graui odo re. gustu amara. Laudatissima ex india affertur. sed nascitur & ĩ asia non tñ ea utitur nisi ad uulnera recentibus foliis. mirifice. n. conglutinat ut suco. Obid eam in turbinibus cadorũ serũt ut aizoũ maius. Quida & caule ante maturitatẽ seĩs incidũt grã suci. aliqui & folia. Inuenitur & p se lacrima adherens. g pauimentandũ ubi sata sit censent. ut lacrima nõ absorbeat̃. Fuere qui traderent in iudea sup hierosolymã metal licam eius nãm. sed nulla magis improba ẽ neq; alia nigrior est aut humi dior. Erit g optia. pinguis ac nitida. rubri coloris friabilis ac iecinoris mõ coacta facile liquescens. Improbanda nigra & dura harenosaq; in gu stu intellr. gũmo adulterata & acacia. Natura eius spissare densare & leniter calefacẽ. Usus multus & pncipalis aluũ soluẽ. quom pene sola

nec minori fama quom occurrisset ignoto funeri relato homine ab rogo atque servato. ne quis levibus momentis tantam conservationem factam existimet. id solum possumus indignari unum hominem levissimum agentes in operibus illis orsum vectigalis sui causa repente leges salutem humano generi dedisse. Quas tamen postea abrogavere multi. Asclepiaden adiuvere multa quorum cura nimis anxia et rudis aut obruendi egros veste sudoresque omnis ciendi. nunc corpora ad ignem torrenda solesve assidue querendi in urbe nimbosa. immo vero tota italia imperatrice. quom primum pensilibem balnearum usum ad infinitum blandiente. preterea in quibusdam herbis medendi cruciatus detraxit. Ut in anginis quas curabant in fauces origano demisso. Damnavit merito et vomitiones tunc supra modum frequentes arguit et medicamentorum potus stomacho inimicos quod est magna ex parte verum. Itaque nos in primis que sunt stomacho utilia signamus.

balnea pensilia

stomacho inimica

Irrisio magice artis.

i modo

tum

Super omnia adiuvere eum magice vanitates in tantum evecte. ut abrogare herbis fidem cunctis possent. Ethiopida herba amnes ac stagna siccari pro detes. tactu clausa omnia aperiri. Achemenide coniecta in aciem hostium trepidare ac terga verti. Lactacen dari solitam a persarum rege legatis. ut quocumque venissent omnium rerum copia abundarent. ac multa similia. Ubinam iste fuere quom cymbri teutonique terribili marte ulularent. aut quom lucullus tot reges magorum paucis legionibus sterneret. cur ve romani duces prima semper in bellis rationem commertiorum habuere. Cur caesaris miles ad pharsalia famem sensit si abundantia omnis contingere unius herbe felicitate poterat. Non satius fuit haemylianum scipione cartaginis portas herba patefacere quam machinis claustra per tot annos quatere. Siccentur hodie meroide pontinae paludes. tantumque agris suburbane reddantur italie. Namque apud eundem Democritum invenitur compositio medicamenti quo pulchri bonique fortunati gignantur liberi. Cur numquam persarum regi talis est dedita. Mirum esse profecto huc usque provectam credulitatem antiquorum saluberrimis orta initiis si in ulla re modum humana ingenia novissent. Atque non hanc ipsam medicinam ab asclepiade repertam suo loco probaturi essemus evectam ultra magos. Etiam hec est in omni re aevorum condicio. ut a necessariis orsa primum aucta pervenerit ad nimium. Igitur demonstraturi priore loco herbarum reliquos effectus dicemus. adiciemusque ut quas quaeque ratio dictaverit. Sed in lichenis remediis atque tam foedo malo plura undique acervabimus. quamquam non paucis iam demonstratis. Medetur ergo plantago trita. quinquefolium. radix albuci ex aceto. ficulni caules aceto decocti. Hibisci radix cum glutino et aceto acri decocta ad quartas. Defricantur eam pumice et rumicis radix trita ex aceto illinitur. et flos visci cum calce subactus. Laudatur et tythimallum cum resina decoctum. Lycon vero herba omnibus his prefertur inde nomine invento. nascitur in saxosis folio uno ad radicem lato caule uno parvo longis foliis dependentibus. hec delet et stigmata. teritur cum melle. Est aliud genus Lyconis. petris tantum adherens ut muscus quod et ipse illinitur

C. Marius.

Lucullus.

Caesar.

Scipio.

Democritus.

Medicine in lichenis.

De lycon natura.

Musci natura.

hit & sanguinem sistit uulneribus instillatus & collectiones illitus. Morbū
quoq; regiū cū melle sanat ore illito & lingua. qui ita curant͂ aqua salsa la

De Tapsia item in lichenis.

uari iubent͂ ungi oleo amigdalino. hortensis abstinē͂. Ad lichenas & tapsię ra
dice utitur trita cū melle. Angine & argemonia medet͂ supta ex uino. Isso
pū cū uino decoctum & gargarizatū. peucedanū cū coagulo uituli marini
equis partibus. Proserpinaca cū muria & ex oleo trita ut sub lingua habita. Itē

Ad faucium dolores.
Ad Strumas.

sucus denią; folio potus ciatis trib; hic & oībus faucium uitiis medet͂. Gargarizatū
verbascū priuatim tonsillis in aqua potū. Strumis plantago. celidonia cū
melle & axungia. quinquefoliū. radix psolutę. itē cū axungia opit͂ folio suo
imposita. It artemisia. radix mandragorę ex aq̄. syderitis lata folia: clauo
sinistra manu circūfossa adalligat͂ custodienda sanatis ne rursus sata die
herbarioꝝ scelere uti in quibusdā rebellet. qd & in his quos artemisia sanauit
pdici repio. It in his quos plantago. Damisionē quę & alta uocat͂: sub solstitio

Damision.

collecta impoīr ex aqua celesti foliū tritū ut radix tusa cū axungia ita: ut
imposita folio suo opiat͂. Sic & ad omēs ceruicis dolores tumoresq; quacūq; ī

bellis.
Condurdon.

parte. Bellis in pratis nascit͂ flore albo aliquatenꝰ rubente. hāc cū artemi
sia illitam efficatiorem esse produt. Condurdon herba solstitialis flore ru
beo suspensa in collo comprimere dr̄ strumas. It verbenaca cū plantagine

Ad Digitos.
Ad pectus.
Ad tussim.
Ad sputū sanguinis.

digitoꝝ uitiis omnibus & priuatim ptergiis. Quinq; foliū medet͂ pectoris ui
tiis ut qd grauissimū est tussis. huic medetur panacis radix ī uino dulci
S uauis. Iosciami etiam sanguinē excreantibus. Nidor quoq; accensi tussientib;
I tem scordotis mixto nasturtio. & resina cū melle tusa arida. facit & pse faci
les excreationes. It centauriū maius & sanguinē reiicientibus. Cui uitio & pl
antaginis sucus medet͂. & Vetonica e bolis tribus in aqua cont͂ purulentas
contq; cruentas excreationes. Persolutę radix dragma ponderis cū pineis
nucleis XI. Peucedani sucus pectoribus doloribus acoꝝ subueīt. & īo Anti
dotis misectur. Tussi Daucū. It scytica herba est demū omnibus pectoīs uiciis

Scythica.
De Verbasco & eius virtute.

tussi & pulentis excreantibus obolis in passo. Totidē obolis bibit͂ verba
scum. cuius flos aureus. huic tanta uis ut iumentis etiā nō tussientibus modo:

gentiana.
Cameleucen.
Isopus.
Saluia.
De Aquilegia.

sed ilia quoq; trahentibus auxiliet͂ potu. qd & de gentiana repio. Radix
cameleucę q̄ tussilago dr̄ commanducata & ī uino madefcā non tussi tm̄. sed
& faucibus prodest. Isopi. v. ramis cū duob; rutę & ficis trib; decocti thoracē
purgant. Tussim sedat bechion q̄ & saluia dr̄. Duo eius gnā. siluestris ubi
nascit͂ subesse aquas credut. & hoc habet signū. Aquileges folia sūt maius cu
la q̄ hederę. qnq; aut. vii. subalbida a terra supne pallida. sine caule. sine
flore. sine semine. radice tenui. Quidā eand esse archion & alio noīe came
leucen uocāt. huī aridę cū radice fumꝰ p arundinē haustus & deuoratus ue

Saluia.

terem dr̄ sanare tussim. sed in singulos haustus passim gustandū est. Alteā
a quibusdā saluia appellat͂ similis uerbasco. Conteritur & collata calefacit. atq;
ita ad tussim laterisq; dolores bibitur. Contra scorpiones eisdē & dracones ma

rinos efficax. Contra serpentes quoq; ex oleo pungi ea prodest. Isopi fasciculus cum quadrante mellis decoquit ad tussim. Ad lateris et pectoris dolores Verbascum cum ruta ex aqua. Vetonica farina bibit ex aqua calida. Stomachum corroborat scordotis sucus. centaurium. gentiana ex aqua pote. Plantago autem per se in cibo sumpta: aut cum lente alice vel sorbitione. Vetonica alias gravis stomacho vitia tamen sanat pota ut foliis commanducata. Item aristolochia pota. Agaricum manducatum siccum ut in exteruallo merum sorbeat. Nimphea heraclea illita. peucedani sucus. Spillion ardoribus imponit uel coctiledon trita cum polenta uel aizon. Molon campo est stricto foliis mollibus paruis. radice .iiii. digitorum sed in aqua extrema potat uocat a quibusdam estron. Ex uino disponoio et stomacho ea medet. Centaurium maius eligmate. plantago sucto uel cibo uetonice tuse pondo libra mellis attici emina ex aqua calida quotidie bibentibus. Aristolochia ut agaricon obolis tribus ex aqua calida aut lacte asini pota. Cisanthemos ad ortopneas bibit. It isopum et asmaticis.

Peucedani sucus in iocineris doloribus et pectoris laterisq; si febres non sint. Sanguinem quoq; expuentibus subuenit Agaricum uictoriaci pondere tritum et in mulso .v. ciatis datum. idem et amonon facit. Iocineri priuatim tencria bibit recens dragmis .iiii. in posce emina. Vetonice dragma una in aqua calida ciatis tribus ad cordis uicia. in frigida ciatis duobus. Quinquefol. sucus iocineris et pulmonis uicius sanguineq; reicientibus et cuicuq; sanguis uicio intus sobuenit. Iocineri anagallides mire prosunt. Capnon herba que hedere bilem per urina trahit. Acoron iocinori medet toracis et precordiis. Ephedra ab aliis mabarsis uocata. nascat uentoso fore tractu. scandens arbore et ex ramis propendens. folio nullo. citris nuosa qui sunt iunci geniculati. radice pallida. dat ex uino nigro austero trita ad tussim. suspiria. tormina. et sorbitione sed in qua uinum addi conuenit. Item gentiana madefca per diem contrita denarii pondere in uini ciatis tribus. Gethiin radiculas tenuias sed nigras bene olentes. medet non modo pectoris doloribus aut lateris. sed et cruditates discutit. iocundo sapore. Verbenaca uero omnibus uisceribus medet lateribus. pulmonibus. et quos ab his ptisis temptat. Radix herbe consiligis. quam nuper inuentam diximus. Suum quid et pecorum omni remedium presens est pulmonum uicio uel traiecta tantum in auricula. Bibi debet ex aqua longiq; in ore assidue sub lingua. Superficies eius herbe an sit in aliquo usu adhuc incertum est. Renibus prodest plantaginis cibus. vetonice potus. agaricum potum ut in tussi. Trifolion in maritimis nascat saxis ubi allidit unda. neq; in mari neq; in succo. folio satis crassiore. palmo alto in mucrone diuiso. radice alba. odorata. crassa. calidi gustus. dat epaticis in farre cocta. Simphona alternis uiribus. roseisq; per caute foliis. in posca sanguinem reicientibus medet. Iocineri aut herba melandrium nascens in segete ac pratis. flore albo odorata. eius cauliculus conterit ex uino ueteri. It herba calcetum e uineis contrita imponit. faciles

Ad lateris et pectoris dolores.

Molon.

Ad ortopneas.

Ad iocineris dolores et cordis uicia.

Ad sanguinis quodcumq; uicium.

Ephedra ad tussim.

Gethiin ad fastidia.

Verbenaca visceribus.

Trifolium marinum. epaticis.

Gromphona.

prestat uomitiones radix uetonice. Ellebori nig. IIII. dragmis in passo aut
mulso. Isopum tritum cum melle utilius presumpto nasturcio aut irione. Mo
lemonium denarii pondere et stillibus lacteus sucus quid densat. in commune sunt
cum melle supradicto pondere. papaueque bilem trahunt. Rursus sistunt uomitionem

Cimini silvestre.

cimini silvestre. Vetonica farina sumitur ex aqua absterguntque fastidia
cruditatesque digerunt. Daucum uetonica farina ex aqua mulsa. plantago decoc
ta caulium modo singultus herinonium sedat. Et aristolochia suspiria. Clymen
pleureticis et peripleumonicis centaurium maius. Et isopum bibitur. pleureticis

Halus in gallis et uenetis.

peucedani sucus. Halus autem quem galli sic uocant ueneti cotonea medetur lateri
bus renibusque conuulsis et ruptis. Similis est cunicule bubule cacuminibus tymo.
dulcis. et sitim sedant rasae radices alibi albe alibi nigre. Eosdem effectus

Cameropis myrtei.

lateris doloribus habet Cameropis myrtei circa caulis geminis foliis. capitibus
grecule rose ex uino potus. Staticos dolores et spine leuat araticum potum ut

De omnibus uitiis uentris et remediis et eorum que circa et infra uentrem sunt.

in tussi. Item et theocadis. aut uetonica farina ex aqua mulsa. Plurimum
tamen humani generis aluus exhibet cuius causa maior pars mortalium uiuit. alias enim cibos
non transmittit. alias non continet. alias non capit. alias non conficit. eoque mores
uenere ut homo maxime cibo pereat. pessimum corporum uas instantut creditor et sepe
depellitur. Huius gratia precipue auaritia expetitur. hac luxuria conditur. Huic
nauigatur ad phasim. huic profundi uada exquiruntur. et nemo utilitatem eius estimat
consummationis feditate. Ergo numerosissima est circa hunc medicine opera. Sistit tamen
scordotis recens dragma cum uino trita uel decocta potu. Polemonia quoque
et dissintericis ex uino datur. Verbasti radix pota ex aqua duorum digitorum ma
gnitudine. Nymphee heraclee semen cum uino potum radix superior ex syphio
dragme pondere ex aceto. Semen plantaginis in uino tritum ut ipsa ex aceto
cocta aut alica ex suco eius sumpta. Item cum lenticula cocta uel aride farine
inspersa potioni cum papauere tosto et trito. ut sucus infusus aut potus. Vetonica
in uino ferro calefacto. Eadem coeliacis in uino austero datur. Ius et uberis
imponitur ut dictum est. Tenesmo radix nimphee heraclee bibitur e uino. psillium
in aqua cum radicibus decoctum. Aizon sucus aluum sistit. et dissinterias et ti
neas rotundas pellit. Symphitis radix pota in uino aluum et dissinteria sistit
Item dauci aizoum foliis tritis cum uino torminibus resistit. Alcime sicce fa

Astragalus et de natura ei usu uiribusque.

rina torminibus pota cum uino. Astragallus folia habet longa incisuris in tra
obliqua circa radicem caules tres aut IIII foliorum plenos. flore hyacinti. ra
dices assquillosas implicatas. rubras. praeduras. nascitur in petrosis apricis et hys
dem niualibus sicut phoeneo arcadie. Vis ei ad spissanda corpora. Aluum si
stit radix in uino pota quo fit ut moueat urina repercusso liquore sicut plaque
que aluum sistunt. Sanat et dissintericos in uino rubro tusa difficile autem tun
ditur. Eadem gingiuarum suppurationi utilissima est fotu. Colligitur exitu autumni
quoniam folia amiserit siccatur in umbra. Et ladano sistitur aluus utroque. Quod in

De Ledon natura et medicinis.

segetibus nascitur contuso et cribrato bibitur ex aqua mulsa. Et nobili e uino. Le

niores

don appellatur herba ex qua ladanũ fit in cypro. barbis capraꝝ adherescens
nobilius in arabia. Fit iam & in syria atq; africa quod taxucon uocant. ner
uos em̃ in arcu circũdatos lanis trahunt adherescente roscida lanugine.
Plura de eo diximus inter unguenta. hoc grauissimi odore. durissimiq; ta
ctu. plurimũ em̃ terre colligit quom pbetur maxĩe puꝝ. odoratũ. molle. ui
ride. resinosũ. nã ei molliendi. siccandi. coquendi. somnum alliciendi. Ca
pillũ fluentẽ cohibet. nigriciamq; custodit. Auribus cũ idromelite aut rosa
ceo infundr. Furfures cutis & manantia ulcera sale addito sanat. Tussim
uetere cũ storace suptum efficacissimũ ad ructus. aluũ sistit & condris siue
pseudo dictamnũ. Hypocistis orobotron á quibusdã dcĩn. malogranato ĩ
maturo silis. nascitur ut diximꝰ sub cisco vii nom. hec arefca in umbra si
sit aluũ ex uino nigro austero. Vtraq; duo gñã eius candida & rufa. Vsus in
suco spissa siccat. & rufa magis stomaci reumatismos emdat. pota tribus
obolis sanguinis excreatione cũ amilon. dissinterias pota & infusa. It uer
benaca ex aqua data aut calentibus febri ex uino aminneo coclearibus. v. ad
ditis in ciatis. iii. uini. Lauer quoq; nascens in riuis condita & cocta tormi
nibus medetr̃ pota. Mogiton uõ ex uino dissinterias etiã & coeliacis similis
bete foliis minutioribus tm̃ hirsucioribusq; paulũ supeminens ex aqua.
Vsus in foliis. refrigerant. spissant. pecuriaris cruribus uiciosis utilia q & co
tra ulcerum nomas cũ melle ut aceto. Castor hac aliter nouerat tenui fo
lio uelut equis setis tyrso longo & leui in aquosis nascente radice sanabat
strumas & duricias. Potamogiton aduersatur crocodrillis. itaq; secum
fit eam quenat eos. Aluũ sistit & achillea. Eosdem effectus prestat & pa
ratice. vii. caulibus ueluti rose capita sustinens. Ceracia uno folio radice
nodosa & magna in cibo coeliacis & dissinteritis medetr̃. Leontepodion
alii letheoron. alii doripetron. alii choribetron uocant cuius radix aluũ si
stit. purgatq; bilem. in aq̃ mulsam addito pondere denarioꝝ duoꝝ. Nas
cit in campestri & gracili solo. semen ei potũ limphatica somnia facẽ dr̃. La
gopus sistit aluũ uino pota. aut in febri ex aqua. eadẽ inguini ad alligatũ
in tumorem. nascitur in segetibus. Multi sup omnia laudant ad deploratos
dissinthericos. Quinq; foliũ decoctis in lacte radicibus potis & aristoloch
ia uictoriati pondẽ in ciatis uini tribus. que ex supradictis calida sumũtur
hec candente ferro tpãri aptius erit. Ediuerso purgat aluũ sucus centau
rii minoris dragma ĩ emina aque cũ exiguo salis & aceti. bilemq; detrahit.
maiore tormina discutiũr. Vetonica aluũ soluit dragmis quatuor in idro
mellis ciatis. ix. It euphorbiũ uel agaricũ dragmis. ii. cũ sale modico
potũ ex aqua aut & mulso obolis. iii. Soluit & cyclaminos ex aqua pota
aut balanus subditis. It camecesi balanus isopi manipulus decoctus ad
tertias cũ sale & pituitas trahit. ut contritũ cũ oximelite & sale. pellit
q; uentris animalia pituitas & bile detrahit. Peucedani radix aluũ

Ladanũ.

De hypocisti nã. gñibus. & usu.

Lauer herba.

Castor medic.

Potamogiton.

Caeratia.

Leontepodion.

De Lagopo et aluo sistendo

De aluo soluendo.

Ad vermes uentris.

De Epithimon ut hypocleon.

purgat. Anagallides ex aqua mulsa. Item epithimon qui est flos etymo
saturegię similit. Drã q hic herbaceus est. alterius thimi albus. quidã hypo
cleon uocant stomacho minus utilis. Vomitiones mouet. sedat tormina. & infla
mationes discutit. Sumit & ex eligmate ad pectoris uitalia cũ melle & atri
iride. Aluũ soluit a. iiii. dragmis ad. vi. cũ melle & exiguo salis atq; aceti.
Quidã aliter epithimũ tradunt sine radice nasci tenui similitudine pallioli
rubens siccari in umbra bibens ex aq̃ acetabuli mensura dimidia. detrahẽ

Nymphea.
De pigmochomon natura & med.

pituitã bilemq;. Aluũ leniter soluit & nymphea in uino austero. Soluit &
pigmochomon. erucę foliis crassioribus & acrioribus radice tenui. lutei colo
ris. terram olente. caule quadrangulo modico. tenui. flore ocimõ. inuenitur
in saxosis locis. radix eius in aqua mulsa. xii. denariorũ pondẽ & aluũ. &
bilem. & pituitã exinanit. semen somnia tumultuosa facit una dragma in ui

Polipodion ut fidicta.

no potũ. & capnos strumas detrahit & bilem. Polipodion quã nri fidi
cita uocant situs est phlici. radix in usu. pilosa. coloris intus hibacei. crassi
tudine digiti grossi acetabulis cauernosa ceu poliporũ cirri subdulcis. in
petra nascens aut sub arboribus uetustis. exprimit sucus aqua madefcã &
ipa concisa inspergitur olei uel bete ut malue ut salsamento. ut cũ pulti
cula coquit ad aluũ leniter soluendũ ut in febri. detrahit bilem & pituitã.
stomachũ offendit. aride farina inlita naribus polipũ consumit. flos et

Scamonium.

semẽ nõ fert. Scamoniũ quoq; dissolutione stomachi bilem detrahit. aluũ
soluit. pterq̃ si adiciant aloes dragmę duę obolis eius duobz. Est aũt sucus
herbę ab radice ramosę. pinguibus foliis. triangulis albis. radice crassa. ma
dida. nauseosa. nascitur pingui & albo solo. radix circa canis ortũ excauat
ut in ipam confluet sucus. qui sole siccatus digeritur in pastillos. siccat & ipa

Colophoniũ & rñã ei

ut cortex. Laudatur natiõe colophoniũ. missiũ. penense. spẽ aũt nidũ.
& q̃i simillimũ taurino glutini fungosũ. tenuissimis fistulis oto liquescens.
uirus redolens fumnosum sub lingue tactu elactescens q̃ leuissimũ quom
diluitur albescens. hoc eueit & adulterino qd sit herbę farina. & Tytimal
li marini suco fere in iudea qd etiã strangulat sumptũ dephendit gustu.
Tytimallus. ii. lingua excalefacit bulbi more. nec an nec postea utile. De
dere & p se ex aqua ut mulsa & sale q̃termis obolis. sed utilissiẽ cũ aloe. ita
ut incipiente purgatõe mulsum bibat. fit & decoctum radicis in aceto ad

De tytimallo lactarã ut lactuca rñã & uis ei.
Litteras inuisibiles facere legibiles.

crassitudine mellis quo leprę illinuntur. & caput ungr in dolore cũ oleo. Ty
timallum nostri herba lactariã uocant. alii lactucã caprinã. narrantq; la
cte eius inscripto corpore quom inaruerit si cinis inspargit apperẽ litteras. &
ita quidẽ adulteras alloqui maluere q̃ codicillis. Genera eius multa. primus
cognõiatur carachias qui & masculus existimat. ramis digitali crassitudi
ne. rubris. rugosis qnq; aut. vi. cubitali longitudine. a radicibus foliis pene
leę. in cacuminibus coma iunci. Nascit in asperis maritimis. legit semen autũ
no cũ coma siccat sole. tundit & reponitur. sucus uero incipiente pomorũ la

inguine defractis ramulis excipit farina hervi aut ficis ut cum his arescat.
Quinas aut guttas singulis excipi satis. Traduntque etiam totiens purgari hy
dropicos foco sumpta quot guttas ex lacte excepit. Suavis quom colligitur ne atti
gat oculos cavendum est. Fit et foliis tonsis sapore minus efficax. fit et de
coctum e ramis. et semen in sucum melle decocto ad catapocia soluenda eam
alui gratia. semen et dentium cavis cera includitur. Soluuntur et radices decoctae vi
no aut oleo. Illinunt et lichenas suco. bibuntque eum ut purget vomitione aluo so
luto. alias stomacho inutile. Trahit pituitam sale adiecto in potu bilem a
fronito. si per aluum purgari libeat in posca. si vomitione in passo aut aqua mulsa.
media potio tribus obolis constat ficos a cibo supsisse melius est. fauces urit
leniter. est u. tam feruentis nature ut per se ex corpi impositum pustulas igninum mo
faciat. et pro caustico in usu sit. Alterum genus tytimalli myrticen vocant. alii
cariten. foliis myrti acutis et pungentibus. sed mollioribus et ipsum in aspris na
scens. Colliguntur comae eius ordeo turgescente siccatae in umbra diebus ix.
in sole inarescunt. Fructus uero pariter maturescit. sed post anno sequente. et nux vo
catur inde cognomen greci dedere. Demetitur cum messium maturitate. lauatumque
deinde siccatur. et datur cum papaueris nigri duabus partibus. ita ut sit totum acetabuli
modo. minus hic vomitionibus quam superior. Aliqui sic et folium eius dedere. nucem uero
ipsam in mulso aut passo ut cum sesima. trahit bilem et pituitam per aluum. Oris
ulcera sanat. ad nomas oris folium cum melle estur. Tertium genus tytimalli
paralion vocatur. sive titimallis folio rotundo. caule per aluum alto ramis ruben
tibus. semine albo. quod colligitur incipiente uua et siccatum teritur. sumiturque acetabuli
mensura ad purgationes. Quartum genus helioscopion appellant foliis por
tulacae. ramulis stantibus a radice quattuor aut v. rubentibus. semipedali alti
tudine suci plenis. Quintum cypertiam vocant propter foliorum similitudinem. caule ge
mino aut triplici nascente in campestribus. eadem vis quam helioscopio aut ca
rachiae. Haec circa opida nascitur semine albo columbis gratissimo. quod incipiente
uua colligitur. nomen accepit. quoniam capita cum sole circumagit. Trahit bilem per inter
na i oxymelle dimidio acetabulo. ceteri usus quam carachie. Sextum platifilon
vocant. appellant alii corbiten. alii amigdaliten a similitudine. non ulli latiora
sunt folia. pisces necat. aluum soluit radice ut foliis ut suco mulso aut aqua mulsa
dragmis iiii. detrahit precipue aquas. VII. dendroiden cognominant. alii cubion.
alii leptophilon in petris nascens ramulosissimum ex omnibus. maximis cauliculis
et rubentibus et semine copiosissimum. eiusdem effectus cum carachia. Aprosylla
sive raphanosagria. iuncos duos sive tres spergit in terra rubentes. foliis rutae.
radice cepe. sed amplior. Quare quidam raphanum silurem vocant. intus habet mamam
candidam. ex cortices nigros. nascitur in montuosis et asperis atque et tribosis. Ef
foditur uere. tusa in fictili mergitur. deiectoque quod supernatat. reliquus sucus
purgat utraque parte sexqui obolo in aqua mulsa. sic et hydropicis datur aceta
buli mensura. Inspergitur et aridae radicis farina potioni. Aluum superiore parte ei

De tytimallo myrticen. natura et med.

tytimallum partalion.

tytimall. helioscopion.

tytimall. typeriam.

tytimall. placophilon.

tytimall. Dendroiden.

De Aprosilla. natura eius.

uomitione & biles extrahere inferiore p aluu. Aqua tormina discutit qdtu
qi. Vetonica & panaces. pterq a crudelitate peucdani sucus. inflaciones &
ructus gignit acori radix. daucu s. si lactuce mo sumat.

De Ladano cyprio.

Ladanu cypium
potu interaneoz uitiis occurrit. Item gentiane farina ex aqua tepida fabe
magnitudie.

plantago.

Plantago mane sumpta lingulis duob; seu coclearibus & tertia
papaueris in uini no ueteris ciatis. iiii. dat in somnu euntibus addito nitro seu po
lenta sit. si post cibu det colo infundr emma suci ut in febri. Agaricu potu
ciatis trib; uini ueteris ciato uno lieni medet.

panaces.

E panace om genez radix e
mulso. Sed teucria pcipue pota arida & decocta qtu man capiat i aceti
eminis tribus. Ad idulius illimt eade ex aceto. aut si tolerari no possit ex su
co t aq. Polemonia bibr ex uino. Vetonica dragma i oximelle ciatis tbus.

Argemona.

Aristolochia cotra serpentes. Argemonia tribus diebz i uino supta liene cosume
dr. Agaricum in aceto mulso obolis duobz. Nymphe heraclee radix i uino
pota & ipa consumit. Cisanthemi dragma bis in die supta. in uini albi cia
tis duobz p dies. xl. lienem dr paulatim emitte p urina. Prodest & ysopu
cu fico decoctum. Lonchitidis radix decocta prius q semen emittit.

Peucedani radix.

Peu
cedani quoq; radix & lieni & renibus. Lien acoro poto cosuitur. p corchis &
diis utilissime radices. Elymene sem potu diebus. xxx. ponde denariu in
uino albo. Vetonice farina ex melle & aceto scyllico supta. Radix lonchi
tidis in aq. Teucriu illimit. Item scordiu.

Cephalagaricon.

cephalagaricon tri cu farina feno
greci uesice malis contraq; calculos grauissimis cruciatibus ut dixi auxilio.

Remediu calculi.

Polemonia ex uino pota. It agaricum. plantago radice ut foliis potis expus
so. & uetonica ut in coxine diximus. It ramici pota atq; illita. eade ad stran
gurias efficacissima. Ad calculos qde Vetonica & verbena & milefoliu
eqs potioibz ex aqua p singulari remedio bibe suadent. Stranguirias discuti
dictamu certu est. Item qnqfoliu decoctum ad tertias in uino hicterias
dari atq; illini utilissimu est. Simpinti quoq; radix supior urina ciet i fanti
bus. Ictericis dat ex aqua. & linitur uesice uitiis. Peucedani sucus in fantibz.

Ramix.

Ramici & umbelias eminentibus. It psillion illimit. Vrinam cient anagal
lides. Acoriq; radix. decocta ut ipa trita potaq; etia uesice uitia sanat
& calculos herba & radix cotiledonis. It q; genitaliu inflamatoes pari pon
dere & caulis & seis & murre.

Ebulus.

Ebulu tenex cu foliis tritu ex uino potu cal
culos pellit. impositu testes sanat. phrygecon quoq; cu farina thuris & uino
dulci testiu inflamatoes sanat. Simpinti radix illita inter ocellas. cohibet
& genitaliu nomas hypocistis alba. Artemisia quoq; dat cont calculos ex uio
dulci & ad stranguiria. Dolores uesice sedat ex uino radix nymphee. e radi
ce eadem uis.

De Cretamo. na & uiribus eius.

Cretamon ab hypocrate admodu laudata est inter eas que
edunt siluestriu herbaz. hac certe ap calimachu apponit rustica illa heca
le. Spice sut elate ortensis. caule palmi uni altus. semen feruens odorata
ceu balothidis rotudu. siccatu rumpr. It intus nucleu candidu que aliqui

Lutiones. mensesq: mulierum sistit. profundit aut tenesmo. illinitur & putrescē
tibus ulcerī. Gallidragan uocat Xenocrates leuchacanto similem palu
strem & spinosam. caule ferulaceo. alto. cui summo capite inhereat simile ouo i
hoc crescente etate uermiculos nasci tradit. quos pyxide conditos adalligāri
cū pane brachia ad eam pte qua debes doleat inreq: ilico dolorem tolli ua
lere nō diucius anno. & ita si terrā non attigerit. Holcus in saxis nascit siccis
aristis hīt in cacumine tenues culmo quale ordeū restibile. hec circa caput
adalligata ut circa lacertum educit ē corpore aristas. hāc qdā aristidā
uocant. Hiosoris intubo similis. sed minor est. tactu asperior. Vulneribus cōtu
sa preclare medet̄. Holotheon sine duricia est. herba ex aduerso appella
ta a grecis sicut mel dulce tenuis usq: in capillamenti spetie longitudine
quatuor digitorum. ceu gram̄. foliis angustiis astringens gustu. nascit̄ i collibꝫ
terrenis. Vsus eius ad conuulsa rupta in uino pota. Vulnera quoq: cōgluti
nat. nam & carnas dū coquitur addita. Hippopeston nascit in spinis ex
quibus enee phileme sunt. sine cauliculo. sine flore. capitlis tn inanibus &
foliis paruis multis. herbacei coloris. radiculas hīs albas molles. succus earum ex
primit̄ estate ad soluenda aluū tribus obolis maxime ī comitialibꝫ morbis.
& tremulis. hydropicis. contra uertigines. ortopnoicos. palysis incipientes.
Hippoglossa folia hīt figura siluestris myrti concaua spinosa. & in his ceu lig
uas folio paruo exeunte de foliis. Capitis dolorē corona ex his imposita mi
nuit. Hipegon in segetibus nascit̄ foliis rute. natūā eius eademque ppīus
mo. Indee herbe folia sunt qui ox myrsine adherentes uelut pampini in qbꝫ
flos aluū mensesq. & omem abundantiā sang̃nis sistit. spissandi cōmbendiq;
hīt naturā. Hisophiron uocant aliq phaselion qm foliū qd est aneso simile
in faseoli pampinos torqtur. Capitula sunt in summo capite tenuia plena sem̄
malanci. Contra tussim & cetā pectoris uitia ex melle & aq̄ mulsa. Et iocinis
utilissima. Latyris folia hīt multa lactuce similia tenuiora gramina intra ī qbꝫ
semen tuniculis continet̄ ut capparis. q quom maruere eximitur gña piperis
magnitudine candida. dulcia. facilia purgatu. hec uicena ī aqua pura aut mt
sa pota hydropicos sanant. trahūt & bilem qui uehemētius purgari uolūt cū fol
liculis ipsis sumūt eam. stomachū ledūt. Itaq; inuentū est ut cū pisto aut iure
gallinacei sumerent̄. Leontopetalon. alii rapodion uocant. folio brasice cau
le semipedali alenrres sem̄ in cacumīe in siliqs ciceris mō. Radix rapo similis
grandis nigra. nascatur in aruis. radix aduersat̄ om̄ serpentiū gñibus ex ui
no pota. nec alia res celerius proficit. dat̄ & sciaticis. Lycapsos longioribꝫ q̄ la
ctuca est. foliis crassioribusq: caule longo. hirsutis agnatis intas capitalibꝫ
flore paruo purpureo. nascit̄ in campestribus. Illinitur cū farina ordeacea
ignō sacrō. sudores in febribus mouet suco aq calide admixto. Inter oīs hbas
lytospermon nihil est mirabilius. aliq exonticon uocant. alii dospyron. alii
heracleos herba. qnq; caulis fere foliis duplo maioribus q̄ rute ramulis sur-

Gallidragan & nã ei.

Holcus & nã eius.

Hiosoris med.
Holotheon. nã & usus.

Hippopeston & uis eius.

Hippoglossa & nã eius.

Hippegon. & nã eius.
Hidea herba.
Hizophiron ut phaselion.

Latyris herbe nã.

Leontopetalon herba.

Lytospermon ad calculos.

ticlosis crassitudine iunci. Gerit iuxta folia singulas ueluti barbulas. & in earum cacumi
bus lapillos candore & rotunditate margaritarum magnitudine ciceris. duricia uero
lapidea. ipsi qua pediculis adhereant. Cauernulas habet & intus semen. Nascitur & in italia
sed laudatissimum in creta. nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo aspexi. tan
tus est decor uelut artificum alternis aurum emicans. alternis inter folia candidanti
bus margaritis. Tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. Iacere atque hu
mi serpere auctores tradunt. ego uulsam non herentem uidi. his lapillis dragme pondere
potis in uino albo calculos frangi. pellique constat in stranguiria discuti. neque in
alia herbarum fides est usus statim ad quamcumque medicinam natam. Sic autem eius species
ut etiam sine auctore uisa statim nosci possit. Lapis uulgaris iuxta flumina fert mu
scum siccum canum. hic fricatur altero lapide addita hominis saliua. Illo lapide tangitur
impetigo. qui tangit dicat. pheogete cantherides lichos agrios hemadiochi.
Limeum herba appellatur a gallis qua sagittas in uenatu tingunt quod uenenum cer
uarium uocant. ex hac in tres modios saliuati additur tantum quantum in una sagitta ad
di solet. ita offa dimittitur boum faucibus in morbis alligari postea ad presepia opte
donec purgentur. insanire uero solent si sudor insequitur aqua frigida perfundi. Leuce
mercurialis similis. nomen ex causa accepit. per medium folium candida linea transcur
rente. Quare mesoleucon quidam uocant. sucus eius fistulas sanat. ipsa contrita car
cinomata. fortassis eadem sit quam leuchos appellant. contra omnia uenena marina ef
ficax. speciem eius auctores non tradunt. nec aliud quam siluestre latioribus foliis esse ef
ficatiorem hanc. sed acriore. Leocographis qualis esset scriptum non reppi. quod
& magis miror quoniam utilis proditur sanguinem excreantibus tribus obolis cum croco
item coeliacis trita ex aqua & apposita profluuio feminarum. Oculorum quoque medicamen
tis & explendis ulceribus que fiunt in teneris partibus. Ledion folia habet iridis
satiue. caulem tripedalem. & in eo florem grandem purpureum rotundum semen mi
nuto. radicem semipedalem. in saxis opacis nascitur. radix dragmis duabus cum melle
menses feminarum sistit e ligmate per aliquot dies sumpto. semen quoque in uino contri
tum ad abundantiam feminarum datur. Miosota siue miosotis. leuis herba. cau
libus pluribus ab una radice aliquatenus rubentibus concauis ab imo. foliis angustis
oblongis dorso acuto. nigris. per interualla assidue geniculatis & tenuibus cau
liculis ex talis prodeuntibus flore ceruleo. radix digitali crassitudine. multis ca
pillamentis fimbriata. Vis ei septica & exulceratrix. ideoque egilopas sanat.
Tradunt egyptii mensis quem thiatim uocant die XXVII. fere in augusto mense in
currente. si quis huius herbe suco inungatur mane priusquam loquatur non lippiturum eo
anno. Myagros herba ferulacea est foliis similis rubee tripedanea. semen oleo
sum quod & fit ab eo. medetur oris ulceribus punctis hoc suco. Herba que uocatur Nig
ma tribus foliis longis intubaceis illita cicatrices ad colorem reducit. Natrix
herba. cuius radix euulsa virus hirci redolet. hac in piceno feris abigunt quos mira
persuasione fatuos uocant. ergo species lippantium hoc modo animorum esse
credimus que tali medicamento inueniuntur. Odonchitis inter foeni genera est cau

Lapis uulgaris medic.

Limeum. quod uenenum ceruarium.

Leuce contra venena.

Leochographis. natura

Ledion. & eius natura

Miosota siue miosotis.

Miagros herba

Nigma. medic.

Natrix herba.

Odonchitis. natura & med.

tatricem hanc uolunt significari satyrion appellant. sic & crataeon cogno
minates & thelygonu. quarum semen testium simile est. Tithimalli quoque ramo
rum medullam intes aduenere priores fieri dicitur. Prodigiosa sunt que circa
hoc tradit theophrastus auctor alioqui grauis. septuageno coitu durasse
libidine contactu herbe cuiusdam cuius nomen speciemque non posuit. Syderi
tis adalligata varices minuit & sine dolore prestat. Podagre morbus rari
or solebat esse. non modo patrum auorumque memoria: uerum etiam nostra. peregrinum &
ipse. Nam si italie fuisset antiquitus latinum nomen inuenisset. Insanabilis non
est credendus quippe. quoniam & in multis sponte desinit & in pluribus curatur.
Medentur radices panacis cum uua passo. Sucus iosciami cum farina. ut semen s
scordion. ex aceto Inberis uti dictum est. Verbenaca cum anxugia trita. Cyclaminis
radix cuius decoctum & in perniombus podagris refrigerat. radix exiphio
semine psillion. Cicuta cum lytargiro aut anxugia. Aizoum in primo impetu
podagre rubentis hoc est calide. Vtrilibet uero conuenit erigeron cum anxugia.
plantaginis folia trita sale modico addita argemonia tusa ex melle. Mede
tur & uerbenaca illita. aut si pedes macerentur in aqua in qua decocta sit. Est
& lappago similis anagallidi nisi esset ramosior ac pluribus foliis rugosa aspe
ra grauis odoris que talis est mullugo uocatur similis & asperioribus foliis
asparago. superioris & sucus pressi in uino duobus ciatis quotidie sumitur. Pre
cipue uero liberat eo morbo pincostalosson .i. sucus marinus lactuce sitis
qui in conciliis substernitur non podagre modo. sed omnibus articulorum morbis
impositus prius quam exarescat. Tria eius genera latum & altum longius. quod dame
leus rubens. Tertium crispis foliis quo in creta uestes tingunt. omnia eiusdem in
usus. Nicander eam & aduersus serpentes in uino dedit. Salutare est & semen
eius quam herbe psillion appellauimus madefem in aqua admixtis i eminam
seis resine colophonie coclearibus duobus thuris uno laudant & mandra
gore folia cum polenta tusa. Talis uero tumescentibus limus aquaticus
cum oleo subactus mire prodest. Articulis sucus e centaurio minore. id
neruis utilissimus. Item centaurium. Vetonica neruis discurrentibus per
scapulas humeris. spine. lumbis. posita ut in iocinere. Articulis quoque follum
inpositis mandragore folia cum polenta. ut radix recens tusa cum cucumere
siluestri uel decocta cum aqua. In pedibus rimis polipodii radix. Articulis
sucus iosciami. Cum anxugia ammomon suco decocto. Item centoculus decoc
ta uel mustus recens ex aqua obligatus donec marescat. Item lape boarie ra
dix e uino pota. Ciclaminos decocta in aqua perniunctos cura. omniaque alia
frigoris uitia. pmiunculos & cotelidon cum anxugia. folia ex batrachion. epi
thimi sucus clauos pedum extrahit. Ladanum cum castoreo. Verbenaca ex uino.
Nunc pactis malis que membratim sentiuntur. dicemus de hisque totis corpo
ribus grassantur. Remedia autem hec communia. In primis ante omnia potanda deca
theum de qua diximus. deinde panaces omnium generum radices. peculiariter lon

theophrastus mira de uenere canit

Ad podagras remedia

Medicine generales de pedibus. talis. & articulis. & neruis.

Contra morbos totum corpus occupantes.

gniquis morbis. et semen interaneorum uitiis. ad omnis uero dolores corporis sucus
escordion. Item uetonice que pota colorem plumbeum corporis priuatim enim
dat gratiorem reducit. Geranion aliqui myrrin aut mytidan appellant
similis est cicute foliis minutioribus. et caule breuiori rotundo. saporis et odo
ris iocundi. Nostri sic eam tradunt. Greci foliis paulo candidioribus quam mal
ue caulibus tenuioribusque pilosis. ramosam ex interuallis trium palmorum. et in his
folia inter que in cacuminibus capitula sunt gruum. Alterum genus foliis anemones
diuisuris. longioribus radice allii modo rotunda. dulci. reficientibus se ab inbecil
litate utilissima. et forte talis fuerat. Bibitur contra ptisis dragma in ciatis
uini tribus bis in die. Item contra inflationes et cruda item prestat. Sucus ra
dicis auribus medetur. Epistotomi semen dragmis .iiii. cum pipere et mirra potum
ptisim sanat. et plantaginis sucus si bibatur. et ipsa decocta in cibo cum sale et
oleo a somno matutino refrigerat. Eadem datur his quos atrophos uocant
interpositis diebus. Vetonica ptisicis eligmate cum melle fabe magnitudine.
Agaricum potum duobus obolis in passo ut dauco cum centaurio maiore in uino
phadegenis quod nomen sine modo edentium est. et alia ulcerum titimalli medentur
cum sesamino sumpti. Inter mala uniuersi corporis uigilie sunt plerisque. harum re

De Vigiliis.

medio monstratur panaces. clymenos. aristolochiam odorare. et puncto
capite. aigbum siue sedum si inuolutum panno nigro ignorantis puluino subici
tur. et honothera siue honear hylaritatem afferunt in uino amigdalio

Ad hylaritatem onear.

est folio. flore rosaceo. fruticosa. longa radice. et cum siccata est uinum olente. hec
in potu data feras quoque mitigat. cruditates que nauseam faciant digerit.
Vetonica eadem pota. Methena concoctionum facit in oximellitis ciatis .iii. dra
gme pondere et crapulam discutit. Item agaricum post cibos in aqua calida potum

Ad paralysim vetonica.

Paralysim Vetonica sanare dicitur. ut liberis uti dictum est. eadem et torpentibus mem
bris prodest. Item argemonia omnia queque sanari prohibentur discutiendo. Co

Epilenticis ponax heracleon.

miciales sanantur panace quam heraclion diximus radice pota cum coagulo uituli
marini. ita ut sint panacis tres partes. plantago pota. Vetonica in oximel
litis dragma. ut agarici obolis .iii. Folia quinquefolii ex aqua sanat et archezo
stis: sed anno pota. Sanat et baccaris radix arida in puluerem contrita ciatis
.iii. cum coriandro. et centoculus trita in aceto et melle aut in aqua calida. Verbenaca ex uino pota. Isopo bacce terne contrite et in aqua pote diebus .xii.
Peucedanum cum coagulo uituli marini equis portionibus potum. Quinquefolii con
trita folia ex uino pota diebus .xxxi. Vetonice farine pondo denariorum .xiii.
cum aceto scyllitici ciato melle attici uno. Scamonium obolis duobus cum castorei

De Febribus frigidis.

dragmis quatuor. Febres frigidas leniores facit. Agaricum potum in calida
aqua. tertianas syderitis oleacii. Item ladanum quod in segetibus nascitur contusum
Plantago ex aqua mulsa duabus horis ante accessione pota binis dragmis uel
sucus radicis madefce. ut tuse. ut ipsa radix trita in aqua ferro calefacta. Qui
da ternas radices in ternis ciatis aque dedere eademque in quartanis quaterna

fecerint. Buglosso inarescente si quis medullam e caule eximat dicatque ad quem liberandum febre id faciat & alliget ei septem folia ante accessionem aiunt a febre liberari. Et vetonice dragma in aque mulse ciatis iii. ut agaricum maxime in his febribus que cum horrore veniunt. Quinque folii folia quidam trina tertianis dedere. quaterna quartanis. plura ceteris. omnibus aliis tribus obolis cum pipere ex aqua mulsa. Verbenaca quidem & iumentorum febribus in vino medetur.

Iumentorum febres.

Sed in tertianis a tertio geniculo incisa quaternis a quarto bibitur. Bibitur & semen hiberi utriusque. & in quaternis horroribus vetonice quoque farina quam omnes horrores coherceat. Et panaces. ideo excalefactoria nam ut primum itineris bibere id pungique eo preciperunt. & aristolochia perfricationibus resistit. Freneticos somnis sanat qui contingit peucedano ex aceto capiti infuso. Anagallidum suco e diverso letargicos excitari labor est. hoc prestante euforbio. ut ex aceto naribus tractus peucedani sucus. Contra insaniam assuetomica bibitur. Carbunculos rupit panaces. Sanat vetonice farina ex aqua. aut brassica cum thure frequenti potu calide ut e carbone in conspectu restincto favilla digito sublata & illita. ut plantago tusa. Titimallus carachires hydropicos sanat. panacis. plantago iis qui cum prius panem siccum comederint sine potu. Vetonicam dragmis ii. in duobus ciatis vini aut mulsi. ut agaricum. ut semen lonchitidis duabus lingulis ex aqua potum psillion ex vino. anagallidum sucus. cotiledonis radix ex mulso. Ebuli recentis radix excussa tantum nec colluta quod duo digiti comprehendant ex vini veteris calidi emina. trifolii radix duabus dragmis in vino. Titimallum platiphilon cognomine. semen lupini quod carosappellatur. eam quidam ebulum esse putant. quod radice contrita in vini ciatis tribus si febris absit. & semine ex vino nigro. Item verbenaca fasciculo manus plene decocta in aqua ad dimidias. Precipue tamen camearctis sucus aptissimus creditur. Eruptiones pituitasque emendat plantago. Ciclamini radix cum melle. Ebuli folia contrita veteri vino imposita etiam bona sanat. I. rubentes pabulas. pruriginem sucus strictu d litus. Igni sacro medetur aizoum. folia cicute mandragore radix siccatur in has res ut cucumis prius. quoque super mustum suspenditur mox in fumo. deinde tunditur in vino aut aceto. prodest & in vino myrteo foveri mente ut extrema sit etiam fuligo ex aceto. Ignis sacri plura sunt genera inter que medium hominis abiens quod zoster vocatur & enecat si cinxerit. Medetur plantago cum creta cymolia. & persiste os per se radix persolata aliisque serpunt cotiledonis radix cum mulso aizoum suco e limiozosti ex aceto. Radix polipodii illita luxatis medetur. doloremque tumores tollunt semine psillii folia plantaginis trita. sale modice addito Verbasci semen ex vino decoctum contritum. Cicuta cum axungia. folia ephemeris uberibus tumoribus illinuntur. que etiam dum discuti possunt. Morbum regium in oculis precipue mirari est tenuitate illam densitatemque tumicularum felle subeunte. Hypocrates auctor septimo die in febre mortiferum signum esse docuit. Noscimus vixisse aliquos etiam ob hanc de spatione. Fit vero & circa febres. Inpugnatque

Ad freneticos peucedanum provocans somnum.

Pro hydropicis.

Ad ignem sacrum.

Ad eluxata membra

Contra Morbum regium.

centaurio maiore ut diximꝰ poto Vetonica agarici obolis tribus ex uini calidi
emina quatriduo. sed celerrime qnq folii sucus medet̃ tribus ciatis potus cũ
sale & melle. Ciclaminj radix dragmis .iii. bibitur in loco calido & a pfrica
tionibus tuto. sudores .n. felleos monet folia tussilaginis ex aq̃. Semen linozo
stis Vtriusq; inspersum potioni ut absinthio aut ciceri decoctũ. Issopi bacce
cum aqua pote. Lycen herba si cũ sumitur cetõ olerere abstineatᷣ. Politrix i
uino data. strucion i mulso. Passim & in quacũq; pte maxĩa icomoda nascũ

Contra furunculos.

tur qui furunculi uocant̃ mortifeꝝ atn̄ malũ confectis corpibꝫ. Remedio
sũt pignochomi folia trita cũ polenta si nondũ caput fecerit. Discutiunt & fo

Ad fistulas remediũ.

lia ephedri illita. Fistule quoq; in omi pte serpũt medicoꝝ uicio male sectis
corporibus. Auxilio est centauriũ minus collirius cũ melle decocto addit̃ pl
antagis sucus infusus. Qnq folii cũ sale & melle. Ladanũ cũ castoreo. Cotile
don cũ medulla ceruina calefcã imposita. Verbasci radicis medulla collirij

Ad inflamaciones.

tenuitate in fistulã addit̃ uel aristologie radix ut suc titimalli. Collectões
inflamationesq; sanant argemonie folia illita. Duritias & collectiones omes
uerbenaca uel qnq folii decoctumq; in aceto. Verbasci folia uel radix. Issopũ
e uino impositum. Acori radix decocta eius herbe fouentibus aizoum. Itq;
tontusa sic duricias & sinu corpis illecebra omĩa infixa corpi extrahunt.
Folia tussilaginis. dauci. seme leontopodi tritũ inaqua cũ polenta suppura
tionibus imponitur. Pignochomi folia trita cũ polenta uel semen. It or
chis uicia que sũt in ossibus. satyri radice ĩposita efficacissime sanari di
cunt̃. None & collectiones oms suco maris prius q̃ inarescat. & alcine

Contra ambusta.

radix collectiones discutit. Ambusta sanant̃ plantagie directio ita ut cica
trix fallat folia eius in aqua decocta contrita illinuntur. radices ciclamini

Ad neruos & articulos.

aizoo herba ipa lupici qd corisum appellauimꝰ. Neruis & articulis coue
nit plantago trita cũ sale. Argemonia tusa ex melle. peucedani sucus. per
unguntᷣ spasmatici cetamci neruoꝝ duricie esylopi suco. Doloribus phry
geron ex aceto illimt̃. epithimon spasmaticis & epistotonicis. Peringi seie
lupici qd carosuocat̃. ide q; bibere p dest. Phrynion dr etiã absisossa
nare neruos si confestim ĩponat trita ut massa. Spasticis tremulis epistoto

Ad sanguinis fluxũ.

nicis. alcine radix bibr ex aqua mulsa. sic & rigores excalefacit. Sangis
profluuiũ sistit herbe peonie sem rubꝝ. eadem & in radice uis. Cyclamen
uero si ore sanguis reiciat̃. siue naribus. siue aluo fluat. siue feiaꝝ utõ.
dem Lysimachia pota ut illita ut naribus indita. It plantaginis seme. qnq;
fol. potũ & illitũ. Cicute seme in nares si inde fluat. tritũ ex aqua inducũ

De Equiseton hiba & nã & uirtbꝫ eĩ.

aizou. Astragalli radix sistit. & schemon & achillea. Equiseton hip
puris a grecis dcã & pratis uitupata nob. est aut puluis terre equine ce
te sitis. lichnes aursoꝝ extinguit decocta fictili nouo ad tertias q̃tũ uas
capiat. & p triduũ a ieiunis pota. unctis esculentis & an die uinũ inter
dicit̃. Grecoꝝ uaria circa hãc opinio. Alii pini foliis sitem nigricantem

eodem noie appellant. Vim eius admirabilem tradentes qd etiã san
guinis profluuia ut tactu tm ea homie sistat. Alii hippurin. alii ephed
ron. alii anabasim uocant. traditurq; iuxta arbores nasci et scandente eas de
pendere comis iuncis nitis nigris ut est equorum cauda geniculatis ramulis
folia hire pauca tenuia exigua. semen rotundũ sile coriandro radice ligno
sa. nasci in arbustis maxime. Vis eius spissare corpora. Sucus sanguinẽ e na
ribus fluente inclusus sistit item aluũ. Medetur dissinteriis in uino dulci
potus ciatis tribus urinã cit. tussim ortopnoiã sanat. Item rupta et q serpt.
intestinis et uesice folia bibuntur enterocelicos cohibet. Faciũt et aliam
hippurin breuioribus et mollioribus caulibus candidioribusq; pquã utilem
sciaticis et uulneribus ex aceto imposita pp sanguinẽ sistendũ. et nymphea
trita plagis imponit. peucedani cum semine cupressi bibit si sanguis p os
redditus est fluit ue ab inferius. Syderitis tanta uim ht ut quouis recen
ti gladiatoris uulneri illigata sanguinẽ claudat. qd facit et ferule cinis
uel carbo. Fungus uero efficatius qui secundũ radicem eius nascit. Pnares
aut fluenti et cicute semen tritum ex aqua inditũq; efficax habetur. Item
stephanomeli ex aqua uetonice farinam lacte caprino pota sistit ex ubẽ
fluentem. plantagoq; contusa eiusdem sucus uomentibus sanguinẽ dat.
Ad erraticum aut radix herbe psolute cũ axungia uetere illita. Potat
a ruptis conuulsisq; ex alto deiectis centauriũ maius. Gentiane radix
trita uel decocta. Vel sucus uetonice et hoc amplius ad tortionis aut late
ris contorsionibus panace scordion aristolochia pota cũ agarico. Et cotu
sis et euersis potu duobus obolis in mulsi ciatis tribus. aut si febris sit i a
qua mulsa. Verbascum cuius flos siliis auro est. acori radix. aizoum oẽ
sed e maiori sucus efficacissie. Et simphiti radices. uel decoctum dauci
crudi. Herisitale est flore luteo. foliis achanti. bibit e uino. Et came
rops et in sorbitione Syro ut plantago omnibus modis. Et ptiriasi quo sylla
dictator consumptus est. nascũt quoq; in sanguine ipo hois animalia ex
exura corporis. resistit uite tamine suco aut ueretri cũ oleo punctis cõ
poribus. Tammia quide in aceto decocta etiã uestes eo tedio liberat.

Ulcera multorum sunt generum ac multis modis curant. Panacis oim generum ra
dix ex calido uino illinitur. manantibus siccat platim quã chironiam
diximus cũ melle trita tubera apit ulceribus que serpũt. Deplorata sanat
est cũ herba flore uino tempata oibus modis ut flore ut seie ut radice.
eadem cũ polenta uetustis uulneribus prodest. Heracleon quoq; sydereo.
apollinaris. psillion. tragaganton. Scordius cũ melle purgat. farina eius
carnes excrescentes p se inspsa consumit. Polembria ulcera que coche
te uocant sanat. Centauriũ maius inspsum t illitũ. Et mior stoma deco
cta ut trita. Vetera quoq; purgat et ulcera et psanat. Flolutuli clymeni
recentibus plagis imponitur. Illinitur aut gentiana ulceribus que serpt.

hyppurus.

ad sanguis pfluuiũ ex uulnere siue naribus.

Stephanomeli vires.

cadentibus ex alto siue contusis.

Herisitiale.

Contra Xmes corporis quibus Sylla occisus est.

De Vlceribus.

Ad plagas.

radice tusa ut decocta in aqua ad mellis crassitudine. ut suco uulneribus. ex
ea fem̄ plurimū lichiū. Lysimachia recentibus plagis medet̄. plantago om̄
generum ulceribus peculiariter feminarum & infantiū igni mollita melior &
cū ceroto. crassa ulcerū labra purgat. nomas sistit. tritam suis foliis integre
oportet. Suppurationes. collectiones. sinus ulcerum celidonia quoq; siccantur
ulcera adeo: ut etiā pro spodio utūtur. eadem iam desperatis cū axungia in
ponit̄. Dictamnū pota sagittas pellit. & alia tela extrahit illita. bibit̄ ex
aqua ciato foliorum obolo. proxime pseudo dictamnū. Utraq; & suppurationes discu
tit. Aristolochia quoq; putrida ulceā exest. solida expurgat cū melle uermes
q; extrahit. Item clauos in ulcera natos & infixa corpi omia pcipue sagittas
& ossa fracta cū resina. Caua uō ulcera explet psectum iride. recentia uul
nera ex aceto. uetera ulcera uerbenaca. quoq folium cū sale & melle. Radices
psolute uulneribus ferro illatis recentibus imponūr folia ueteribus cū axu
gia. Utraq; ex suo folio opit̄. Damasoniū aut ut in struma folia uerbasci
ex aceto aut uino. Peristereos ad omia gnā ut callosorum putrescentiūq; ul
cerum facit. manantia nymphee heraclee radix sanat. Et cyclamini radix
ut p se ut ex aceto uel cum melle. Eadem & con sceotomata efficax sic
ad ulcera manātia isopum. Et peucedanū & ad recentia uulnera tanta uis
est ut scamam ossibus extrahat. Prestant hoc & anagallides. cohibentq;
quas uocant nomas & reumatismos. Utiles & recentibus plagis. sed pcipue
sonū corpi cū ceroto apostemata & ulcerata trita folia mandragore. recen
tia radix uulnera cū melle aut oleo. Cicuta cū siligine mixta mero. Aizoū
herpetas quoq; ac nomas ac putrescentia sint. erigeron uermiosa. recen
tia aut uulnera astragalli radix. & uetera quoq; ulcera purgat hipocistis.
Utraq; lentopodi semen tritū in aqua & cū polenta illitū spicula sagittari
orum extrahit. Item pignochomi semen. titimallus caracītes sucus gran
genas. phagedenas. putrida ut decocto ramorum cū polenta & oleo. Orchis
radices hoc amplius & cachaeta cū melle sicce & recentes p se uulnera.
Onothera efferentia sese ulcera sanat. Scythe uulnera scythica curant.
Ad carcinomata argemonia ex melle efficacissima est uulneribus p sanat.
Asphodeli radix ut diximus trita cū polenta & illita quibuscūq; apollinaris.
Astragalli radix in puluerem trita humidis ulceribus prodest. Item callitrix de
cocta in aqua. priuati uerolis que calciamento fcā sint verbenaca necnō
& Lysimachia contrita. ac nymphea arida infricata. Politrix in ueteratis
hisdem utilior. Poligmenon simile bubule site est. semine pulegii surculo
sa multis geniculis corimbo odorata acri & dulci odore. ferro factis uulnibz
commanducata imponit̄. quinto die soluit̄. Symphiton ad cicatrice celerrime p
ducit. item syderitis hec imponit̄ ex melle uerbasci semine & foliis ex uino de
coctis ac tritis omia corpi infixa extrahuntur. Item mandragore foliis cū poleta.
Cyclamini radicibus cū melle. Trisaginis folia in oleo contrita maxime adhibet̄

Ad plagas & alios mor bos corpis.

Scythica curat uulnā Scythe.

Poligmenon. & vis eius in uulnibus.

ulceribus que serpunt. & alma in melle trita. Vetonica ad carcinomata.
& malandria: ac veteres addito sale verrucas tollit. Argemonia ex aceto.
batracharchij radix que & ungues scabrosos aufert. Linozostidis utriusq: folia ut
sucus illitus titimalli omis genera verrucarum oia. Item pterigia. uaros tollunt.
cicatrices cu elegantia ad colorem reducit. Ladanu. artemisiam. & heli
sphacon alligatas qui habeat viator. negatur lassitudine sentire. Muliebribus
morbis medetur maxime in universu peonie herbe sem nigrum ex aq mulsa.
Eadem & in radice vis. Meses cit panacis sem cu absinthio. meses sudores scor
dotis potu & illitu. Vetonica dragma in vini ciatis tribus. bibr contra oia vulua
ru vicia aut q a partu fiut. Meses nimios sistit achillea imposita. & decoctum
eius insidentibus manus imponit. Josciami sem ex vino. lothos radix in catapla
smate. & mamis & celidonia. Secundas morantes ut ptus emortuos radices
panacis apposite extrahunt. Ipm panacen vuluas purgat. appositaq: cu melle.
polemonia pota ex vino secundas tollit. in dolore purgat vuluas. Centauri mi
noris sucus potus fotuq: meses cit. It maioris radix in vulue doloribus hisdem
modis prodest. Densa vero & apposita extrahit partus emortuos. Plantago
apponitur in lana in dolore vulue. in strangulatu bibr. Sed precipua dicta
mno vis est. meses cit. partus emortuos ut traversos eicit. bibr ex aq foliorum o
bolo. adeo ad hec efficax ut ne in cubiculu quidem pregnantium inferatur. nec
potu tm sed & illitu & suffitu valet. Proxime pseudo dictamnu. sed meses
cit cu mero decoctum ponde denariij pluribus tam locis aristolochia pdest. nam
& meses & secundas cit. & emortuos partus extrahit mirra & pipe additis
pota ut subdita. Vuluas quoq: procedentes inhibet potu ut suffitu ut subiectu
maxime tenui strangulatu ablius. mesiuq: difficultate agarici tritu obolis
iii. in vini veteris ciato potu emendat. Peristereos apposita in adipe suillo
recenti. anthirrinon cu rosaceo & melle. Item apposita nymphee. thessale
radix pota dolori medet. in vino nigro pota profluvia inhibet. Ediverso
cet ciclamini radix pota & apposita & vesice incedentiu decocto medetur.
Secundas pota cisanthemos pellit. vulua sanat. Exiphii radix superior meses
cit dragma ex aceto pota. Peucedani strangulatus vulue. in odore ustu re
creat. meses alvos precipue psilliu dragma in ciatis tribus aque seme man
dragore potum vuluas purgat. meses cit suavis appositus & mortuos partus.
Nimia rursus profluvia sistit semen cu vino & sulphure alui pfluvia sistit.
Contra cit & batrachion potu ut cibo. ardens alias ut diximus cruda. sed co
cta comedatur sale & oleo & cumino. daucu & meses & secundas potu fa
cillime pellit. Ladanu suffitu corrigit vuluas. dolori earum exulceratisq: im
ponit. Emortua scamoniu pellet potu ut appositu mitescat. hipricon utrum
q: appositu. An alia vo ut hipocrati medr ert [...] mulse vino seve ut ra
dice corticis. trahit & secundas. succurrit & strangulationibus ex aq pota.
Ite radix egerimo peculiariter secundis inflamationibusq: vuluarum con

De pluribus expimtis. & morbis feminarum.

Dictamni vis mag. ad partus eiciendos.

ueniens. purgat hippuris pota. menses cit et alcine radix. plantaginis folia
pellunt. Item agaricum ex aqua mulsa. Arthemisia uulue medetur trita ex
oleo hirino aut cum fico aut cum mirra apposita. eiusdem radix pota in tantum pur
gat ut partus enecatos extrahat. Meses et secundas cit ramorum decoctum in
cidentibus. Item folia pota dragma ad eadem oia psunt. Vt imposita uentri una
cum farina ordeacea. Acoron quoque utile est interioribus feminarum morbis et
conisa et cretano et cantillides due uuluis utilissime et toriminibus que et secunda
rum more in uino pote. Callitrix fotu locis medetur albugines in capite tollit
capillos inficit oleo trita. Geramon in uino albo potum et hipocistis in rubro p
fluuium sistit. Isopum suffocationes laxat. Radix uerbenace pota ex aqua
ad oia in partu aut ex partu mala pstantissima e. peucedano quidam miscet
in uino semen cupressi contritum. Nam semen psillide feruescem in aqua cum
intepuerit epiphoras omnes utero leniter. Symphiton tritum in uino nigro euo
cat meses. partus accelerat scordotis pota dragma succi in aqua mulsa ciatis
iiii. Dictami folia pclare dant ex aqua. constat unius oboli pondere ut si
mortui sint in utero infantes protinus reddi sine uexatione puerpe. Siliter p
dest pseudo dictamnum. sed tardius ciclaminos adalligata cissanthemos pota.
tem uetonice farina ex aqua mulsa. Arsenogon et theligonon herbe sunt ha
bentes uuas floribus olee similibus pallidioribus tamen sem album papauis modo. Teligo
in potu feminam concipi narrant. Arsenogon ab ea sexu olee nec alio distat hin
potu mares generari phibent si credimus. Alii utranque ocimo similem tradut. Arse
nogoni aut seme geminum esse testibus simile. Mamarum uitiis aizoum quod digital
lum appellauimus unice medetur. erigeron ex passo mamas uberiores fit.
Sonchum in farre coctum que uero mastos uocatur illita pilos mamarum e partu na
scentum aufert in facie. alia quoque cutis uitia emdat gentiana. nymphea heract.
illita. Ciclamini radix maculas omnes. Cacalie grana mixta cere liquide exten
dunt cutem in facie. eruunt uitia oia. Acori radix emdat capillum. Lysimachia
flauum facit. Denigrat hipicon quod decoriston uocatur. Item ephros herba denti
culato oleri similis foliis duobus nigritiam dat. et polemonia in oleo decocta.
Psyllocrum. nos quidem in mulieribus medicamentis tractamus. uerum etiam uiris in
usu est. efficacissimum autem habet archesostis. Item titimalli suco tamen in sole cum
oleo illito crebro tamen euulsis pilis. Quadrupedum scabiem sanat isopum ex oleo
fotum. Anginas peculiariter syderitis. Nerum et reliqua herbarum genera reddamus.

Ad inficiendum capillos.

Folia dictami.

Arsenogon et theligonon natura earum in conceptione diuersa.

Pro Mammis.

Ad cutem faciei for.

Pro capillis.

Ad scabiem bestiarum.

C. plinii Secundi naturalis historie liber XXVI. finit. incip. XXVII. fl.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber .xxvi. in quo continent̃ reli
quę medicine per genera: felicissime incipit.

De Morbis nouis.

ENSIT. ET. FACI
es hominū nouos omniq; ęuo priore in
cognitos non italię modo: ueꝝ etiā uni
uersę propé europę morbos. Tunc quoq;
non italia: nec p illyricum galliasue aut
hispanias magnope uagatos. aut alibi q̃
romę: circaque sine dolore quid ullo aut
sine pnicie uitę. sed tanta feditate, ut
qtunq; mors preferenda esset. Grauis
simū ex hiis lichenas appellauē greco

De Lichene qd sit.

noie latini. qm̃ á mento feré oriebatur
ioculari primū lascinia. & est procax mul
torū natura in alienis miseriis. mox & usurpato uocabulo mentagrā occu
pante multis & intuitus totos utiq; multus oculis immunibus. descendente uō
& in colla pectusq; ac manus foedo cutis furfure. Non fuerat hęc lues apud

Quando p̄mū in italia ceperit.

maiores patresq; nros. & primū Tyberii. Titi. claudii caesaꝝ pricipatu me
dio irrepsit in italiam quodā persino equiti ro. questorio scriba quom ī asia
appuisset: inde contagionem ei importante. Nec sensere id malū femia aut
seruitia. plebsq; humilis aut media. sed pceres ueloci transitu oculi maxīe fedi
ore multoꝝ qui perpeti tolerauerat medicinā cicatrice q̃ morbo. Causticas nāq;
turbat in usq; ad ossa corpus exustū esset rebellante tedio. Aduenerūtq; ex
egypto genitrice taliū uitioꝝ medici: hanc solam opam afferentes magna
sua preda. Siquidē certū est Manliū cornutū & pretoriis legatū aquitanicę
prouincię his. cc. elocasse in eo morbo curandū sese. acciditq; sepius ut noua
contagia morboꝝ gregatim sentirent̃. Quo mirabilius quid pót repiri aliq̃
gigni repente uitia terraꝝ in pte circa. certisq; membris hominū ut ętatibz:
aut etiā fortunis tanq̃ mala eligant. hęc in pueris crassari. illa in adultis. hęc
proceres sentire. illa paupes. L. paulo. Q. martio censoribz p̄mū in italia car

De Carbunculo.

bunculū uenisse annalibus conscriptū est. peculiare narbonensis puīcię ma
lum quo duo consulares obiere. Condentibus hęc nobis, eodem āno iuli' ruf'
atq; Lecani' bassus. ille medicoꝝ in scitia sequutus. hic uō polluci leuę manū
euulsa acu a semet ipo tam paruo uulnere ut uix cerni possit. Nascit̃ in
occultissimis corporꝝ ptibus & ptunq; sub lingua duritia rubens uarius mō
sed nigricans capite alias corpus intendens. neq; intumescens sine dolore si
ne pruritu sine alio q̃ somni indicio. quo grauatos in triduo affert. & aliqñ
horrore afferens circa pustulas paruas rarius feriens stomachū faucesq;
quom inuaserit ocissime exanimas. Dixim' elephantiasim aū pompeii t

De elephantiasi.

magni etatem non accidisse in italia. et ipsam a facie saepius incipiente in mare prima ueluti lenticula. mox inualescente per totum corpus maculosa uariis coloribus. inequali cute alibi crassa. alibi tenui. alibi dura. alibi ceu scabie aspera. ad postremum uero nigrescente. et ad ossa carnes apprimente intumescentibus digitis in pedibus manibusque. Egypti peculiare hoc malum et quom in reges incidisset populis funebre. quippe in balneis solia temperabant humano sanguine ad medicinam eam. et hic quidem morbus in italia celeriter restinctus est. sicut et ille quem gemursam appellauere prisci inter digitos pedum nascenti etiam nomine obliterato. Id ipsum mirabile alios desinere in nobis alios durare sicuti colum. Tiberio caesaris irrepsit hoc malum. nec quisquam prior imperatore ipso sensit magna ciuitatis ambage quom in edicto eius excusantis ualitudinem legeret nomen incognitum. Quid hoc esse dicemus aut quas deorum minas. parum erant homini cetera morborum genera quom supra ccc. essent. nisi etiam noua timerent. Neque ipsi homines pauciora sibi opere suo negotia important. Haec apud priscos erant que memoramus et media medicina ipsa quodam modo rerum natura faciente et diu fuere. Hypocratis certe qui primus medendi precepta clarissime condidit referta herbarum mentione inuenimus uolumina nec minus dioclis caristi qui secundus etate famaque extitit. Item praxagore et chrisippi ac deinde herasistrati herophilo quidem quanquam subtilioris secte conditori ante omnes celebratam rationem eam paulatim usu efficacissimo rerum omni magistro peculiariter utique medicine ad uerba garrulitatemque descendente. Sedere namque in his scolis auditioni occupatum gratius erat quam ire per solitudines et querere herbas alias aliis diebus anni.

Durabat tamen antiquitas firma. magnasque confesse rei uindicabat reliquias. donec asclepiades etate magni pompei rhetorice magister. nec satis in arte ea questuosus ut ad alia sagacis ingenii huc se repente conuertit. atque ut necesse erat homini qui nec id egisset. nec remedia nosset oculis usuque percipienda torrenti ac meditata quotidie oratione blandiens omnia abdicauit. totamque medicinam ad causam reuocando coniecture fecit. v. res maxime communium auxiliorum professus. Abstinentiam cibi. aliam uini. fricationem corporis. Ambulationem. gestationesque. Unusquisque se metipsum sibi prestare posset intelligere. Fauentibus cunctis ut essent uera que facillima erant. uniuersum prope humanum genus circumegit in se non alio modo quam si celo emissus uenisset.

Trahebat preterea mentes artificio animalia uina promittendo egris dando que tempestiue tum frigidam aquam. et quoniam causas morborum prior scrutari herophilus instituerat. uini rationem illustrauerat cleophantus apud priscos ipse cognominari se frigidam dando preferens. et ut auctor est marcus uarro alia quoque blandimenta excogitauit iam suspendendo lectulos. quorum iactatura aut morbos attenuaret aut somnos alliceret. Iam balneas auidissima hominum cupidine instituendo. et alia multa dictu grata atque iocunda magna auctoritate

gemursa morbus.

Colum malum.

Laudes.
Hipocratis.
Dioclis caristi.
Praxagore.
Crysippi
Herasistrati
Herophili medicorum

De noua medicina. et Asclepiade medico in qua ratione ueterem medicinam mutauit.

Quinque res optime.

Uinum.
Aqua frigida.

Lectulus.
balnea.

medicamentorum quid prestant. Confirmat etiam stomachum adeo ut non infe
stet ulla uis contraria. Bibitur dragma ad stomachi uero dissolutionem in
duobus ciatis aque tepide uel frigide coclearis mensura bis terue in die ex
interuallis ut res exigit. Purgatoris etiam tam plurimum tribus dragmis efficati
or: si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem continet cum uino austero
capite contra solem capillo puncto. Dolorem capitis sedat temporibus et
fronti imposita ex aceto et rosaceo. dilutiorque infusa oculorum uitia omnia
sanari ea conuenit. priuatim prurigines et scabiem genarum. Item insigna
ta ac liuida illita cum melle maxime pontico. Tonsilas gingiuas et oris omnis
ulcera. sanguinis excreationes si modice sint dragma ex aqua sinum ex a
ceto pota. Vulnerum quoque sanguinem et undecumque fluentem sistit per se uel
ex aceto. Aliis etiam est uulneribus efficacissima ad cicatricem producens.
Eadem inspergitur exulceratis genitalibus uirorum condilomatis rimisque
sedis. alias ex uino. alias ex passo. alias sicca per se. ut exigat mitiganda
curatio aut cohercenda. Emorroidum quoque abundantiorem leniter si
stit. Dissinterie infunditur: et si difficilius decoquitur cibi bibitur a cena mo
dico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua deuorantur pil
lule cum melle decocto: aut resina terebentina ad purganda interio
ra. Digitorum pterigia tollit. Oculorum medicamentis lauatur: ut quod sit areno
sissimum subsidat. aut torretur in testa. penaque subinde uersatur: ut possit
equaliter torreri. Altea folia habet similia uerbenace que et aristereon cog
nominatur caules tres aut quattuor foliorum plenos. florem rose. radices albas.
complexum sex cubitales obliquas. nascitur in pingui solo nec sicco. Usus ra
dicis ex uino uel aqua dissinterias aluo soluta. erupta. conuulsa. Aliphon
cauliculus est molli capitis non dissimilis bete acre gustatu ac lentum mordens
que uehementer et accendens. Aluum soluit in aqua mulsa addito sale modico.
Minima potio duarum dragmarum. media. IIII. maxima. VI. ea purgatione
quibus datur e gallinaceo offere. Alsine quam quidam miosothon appellant
nascitur in lucis. unde et alsine dicta est. incipit a media hieme arescit estate
media. quom prorepit musculorum aures imitatur foliis. sed aliam docebimus esse
que iustius miosotis uocatur. hec eadem erat que minor. minusque hirsuta esset.
Nascitur in hortis et maxime in parietibus. quom teritur odorem cucumis red
dit. Usus eius ad collectiones inflammationesque: que ad eadem omnia que alsine:
sed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur. Item uerendisque ulceribusque
cum farina ordeacea. sucus eius auribus infunditur. Androsaces herba est
alba amara sine foliis folliculos intortiosos (?) habens et in his semen. nascitur et in mari
timis histrie maxime. datur hydropicis dragmis duabus tusa aut decocta
in aqua uel uino uel aceto. uehementer enim urinam ciet. datur et podagris illini
turque. idem effectus est et seminis. Androsemon siue ut alii appellauere aschi
ron non absimile est hiperico de qua diximus cauliculis maioribus densio

Altea. et natura et usu eius.

Aliphon. et natura et medicina.

Alsine natura et uires.

Androsaches et medicina eius.

orbusq; & magis rubentibus folia alba rute figura. sem̄ papauis nigri
come trite sanguineo suco manantes odores tres in usus. Gignitur ī uine
is feré medio autūno effodit̄. suspendīq;. Vsus ad purgandū aluū tuse
tum seīe. poteq; matutino ut á cena duabus dragmis in aq̄ mīsa ut uino.
ut aqua mīsa tucius potiom sextario. trahit bilem. pdest his iadi maxīe.
S ed postera die capparis radicem resine pmixtam deuorare oportet dra
gme pondere. Itemq; quatriduū interuallo eadem facē. A purgacōne
autem ipā robustiores vinū bibere. infirmiores aq̄. imponitur & podagris
& ambustis. & uulneribus cohibens sanguinem. Ambrosia uagi nōie ē
& trita alias herbas fruticū. Vnam hīt densam. ramosam. tenue. triū feré
palmorꝫ. tertia pte radice uō breuiore foliis rute. circa imū caule. in ra
mulis sem̄ est uuis dependentibus. odore uinoso. qua de cā botrisá qbusdā
uocat̄. ab aliis artimesia. Coronātur illa cappadoces. Vsus eius ad ea q̄
discuti opus sit. Amgonim quidā omomidam malut uocare. ramosā sileꝫ
fenogreco. nisi fruticosior. hirsuciorq; esset odore iocūdo post uer spinosa
estiua etiam muria condita. recens uō mergines ulcerꝫ erodit. radix deco
quit̄ in posca dentiū dolori. eadem cū melle pota calculos pellit. Comitia
libus datur in oxymelite decocta ad dimidias. Anagiron quā aliq acori
on uocant. fruticosa ē grauis odore. flore oleris. semen ī corniculis nō or
bibus gignit. simile renibusq; qd duresīt pmenses. folia collectiombꝫ ipo
nitur. difficulterq; parientibus adalligatur ita. ut á partu stati auferat̄.
Q si & mortuus hereat ut secunde mesesq; morent̄. dragma bibur folia
in passo. Sic & suspiriosis dant̄ & in uino uetē ad phalangiorꝫ morsus.
Radix discutiendis concoquendisq; adhibet̄. semen commanducatū uomi
tiones facit. Anominon á non inueniendo nomen īuenit. affert̄ e scotia
celebratur hic Hesino nō parue auctoritatis medico. Item aristogiton
in uulneribus preclara & ex aqua tusa & imposita. pota uō mammis pcor
disq; pcussis. Item sanguinem excreantibus. Putauert & bibenda uul
neratis. Fabulosa arbitror q adiciuntur. recente ea si urat̄ ferꝫ aut es
verruginari. Apparimen aliq omphatocorpon. alii philantropon uo
cant ramosam hirsutam qnis semis ule in orbem circa ramos foliis p int̄
ualla. semen rotundū. durꝫ. concauū. subdulce. nascit̄ in frumentario
agro aut hortis pratisue. aspitate eciā uestiū tenaci. efficax cōtra ser
pentes. seīe poto ex uino dragma & cōn phalangias. sanguinis abundan
tiam ex uulneribus repmit folia imposita. sucus auribus infundit̄. Arc
tion aliq potius arcturon uocant. silis est uerbasco foliis nisi q hirsutiora
sunt. caule longo molli. seīe cymini. Nascit̄ in petrosis. radice tenera
alba dulciq; decoquit̄ in uino ad dentiū dolorem ita ut cōtineat̄. decoc
tum bibr pp isciada & stranguiriam ex uino. Ambustis imponit̄ & pnioni
bus. fouent̄ eadē cū radice semine tritam in uino. Asplenon: sūt q̄ emionon

Ambrosia & nā & de usu ex ea.

Amgonim. & med.

Anagyros. & med.

Anominon herba.
Aristogiton medic̄.

Apparimen. nā & uiribus ei⁹.

Arction. nā & uirs

Asplenon. & de nā e⁹.

uocant. foliis trientalibus multis. radice limosa cauernosa sicut fibris candida hirsuta. nec caulem. nec florem. nec semen ht. nascitur autem in parietibusque opacis humidis. Laudatissima in creta. Huius foliorum uis in aceto decocta p dies xxx. potu lienem absumi aiut. et illinitur sedat et singultus. feminis non danda: quoniam sterilitatem facit. Asclepias folia hederae habet. ramos longos. radices numerosas tenues. odoratas. flos aureus. graue semen seculatum. nascitur in montibus. radices torminibus medentur et contra serpentium ictus. non solum potu: sed etiam illitu. Aster a quibusdam bubonion appellatur. quoniam inguinum presentaneum remedium est. cauliculis foliis oblongis duobus aut tribus in cacumine capita stellae modo radiata. Bibitur et aduersus serpentes. Sic et ad inguinum medicinam sinistra manu decerpi iubent et iuxta cinctus alligari. prodest et coxendicis dolori adalligata. Aschiron et aschiroida similia sunt inter se. et hyperico sed maiores ht ramos quam aschiroides uocant. ferulaceos odo rubentes capitulis paruis luteis. semen in cauliculis. pusillum. nigrum. resinosum. comae terrae uelut cruentatum. quare decanquidam hanc androsemon uocauere. Vsus seis ad ischiaticos potus duabus dragmis in hydromelliuto sextario aluum soluit. bilem detrahit. illinitur et ambustis. Affachaten admodum tenuia folia ht pusilla. Altior lenticula e. siliquas maiores fert in quibus terna aut quartana semina sunt nigriora madidiora et uinosa a lenticula nascitur in aruis. na ad spissandum efficatior quam leti. Reliquos usus eosdem ht stomachi aluique fluxiones sistit semen decoctum

Alcybion ap auctores non reperio quae herba esset. sed radicem eius et folia tita ad serpentis morsum ipoum. et bibi folia quantum manus capiat. trita cum uini meri ciatis. iii. aut radicem dragmarum. iii. ponde cum uini eadem mensura.

Alectoros lopos quae apud nos crista dr. folia ht sitia gallinaceae cristae pta caulem tenuem et sem nigrum in siliquis. utilis tussientibus cocta cum faba fresa melle addito. et caligini oculorum soledum semen inicitur in oculum nec turbat sed in se caliginem contrahit. Mutat colorem. sed ex nigra albicare incipit et intumescit. ac per se exit. Aluminos uocamus greci symphoton petreum simile cunile bubule foliis paruis ramis tribus aut iiii. radice acuminibus thimi surculosum. odoratum gustu dulce. saliuam ciens. longa radice rutila nascatur in petris ideo petreum cognominatum utilissimum lateribus. renibus. torminibus. pulmonibus. pectoribus. sanguinem reicientibus. faucibus asperis. Bibitur radix trita et in uino decocta. et aliquando suplinitur. quin et commanducata sitim sedat papue pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur et conuulsis hemi. interaneis. aluum sistit cocta in cineres. detractisque folliculis. trita cum pipis granis. ix. et ex aqua pota. uulneribus sanandis tanta prestantia e ut carnes quoque dum coquitur conglutinet addita. Vnde greci nomen imposuere. Ossibus quoque fractis medetur. Alga rufa scorpionum ictibus. Actea graui foliorum odore caulibus asperis. geniculatis. semine nigro ut hederae. baccis mollibus. nascitur

Asclepia na et med.
Aster. et eius na.
Aschiron et na ei.
Afachaten na et med.
Alcybion et med. eius.
Alectoros lepos. quod galli tritum.
Alumines na et uirtibus.
Alga. et eius med.
de actea

opacis & asperis & aquosis. Datur acetabulo pleno interioribus feriarum morbis.
Amphelasagrios.
Amphelasagrios uocatur herba. foliis duris. cineracei coloris qualem in satis diximus. uiticulis longis capillosis rubentibus qualiter flos quem iouis flamam appellamus. nobilis. fert semen punici mali simile racemis. Radix eius decocta in aquę ciatis ternis additis uini choi duobus ciatis aluū soluit leniter. ideo idropicis datur. Vole uitia cutis in facie mulierum emendat. Sciaticos quoque uri hac herba prodest tusa cū foliis & illita cū suco suo. Absinthii genera plura sunt. sanctonium appellatur a gallia ciuitate. ponticū a ponto ubi pecora pinguescunt illo. & ob id sine felle reperiuntur. neque aliud prestantius. multumque italico amarius. sed medulla pontici dulcis. De usu eius conuenit dicere herbę facillimę atque inter paucas utilissimę. preterea sacris populi ro. celebratę peculiariter. siquidem latinarum feriis quadrigę certant in capitolio, uictorque absinthiū bibit. credo sanitatem in premio dari honorifice arbitris maioribus. Stomachū corroborat. & ob hoc sapor eius in uina transfert ut diximus. Bibitur & decoctum aqua ac postea nocte ac die refrigeratū sub diuo. decoctis sex dragmis foliorum cū ramis suis in celestis aquę sextariis tribus. oportet & salem addi. Vetustissimo in usu est. bibitur & madefacti dilutū. ita .n. appellatur hoc genus. diluti ro ut quisquis fuerit modus aquę tegatur per triduū. tritū raro in usu est sic & sucus expressi. exprimitur autem quom primū semen turgescit madefactū aqua triduo recens aut siccū septem diebus. deinde coctum & in eneo uasa ad tertias decem eminis in aquę sextariis .xlv. iterumque percolatū herba eiecta coquitur ad crassitudinem mellis qualiter & minore centaurio queritur sucus. sed hic absinthii inutilis stomacho capitique est quom sit ille decoctus salubrrimus.
Absinthii genera & usus.
Nanque astringit stomachū bilemque detrahit urinam. ciet aluū emollit & in dolore sanat. uentris animalia pellit. maliciam stomaci & inflationes discutit. Cum sale & nardo gallico aceto exiguo addito fastidia abstergit. concoctiones adiuuat. cruditates detrahit cū ruta & pipere & sale. Antiqui purgationis causa dabant cū marinę aquę ueteris sextario semis ex dragma cū tribus salis & mellis ciato efficacius purgat duplicato sale. Diligenter autem teri debet propter difficultatem. Quidam & in polenta dedere supradictum pondus addito pulegio. Alii pueris folia in fico sic ut amaritudinem fallerent. Toracem purgat cū iride sumptū. In regio morbo crudū bibitur cum apio aut adiananto. Aduersus inflationes calidū paulatim sorbetur ex aqua. Iocineris causa cū gallico nardo. Lienis cū aceto aut pulte aut fico sumitur. Aduersatur fungis ex aceto. Item uisco cicutę ex uino & muris aranee morsibus dracomi marino. scorpionibus. Oculorum claritati multum confert. epiphoris e passo iponitur suggillati cū melle.
Purgatio laudatissima.
Aures eius decoctum uaporis suffitu sanat. aut si manent sanie cū melle tritū. Vrinam ac meses aut tres quatuorue ramuli cū gallici nardi radice una ciatis aquę sex. Meses priuatim cū melle sumptum & in uellere appositū anguine subuenit. Cum melle & nitro epinictidas ex aqua sanat. Vulnera recentia

priusq̄ aqua tangantur impositū. preterea capitis ulcera peculiariter. s[ui]l[i]b[us]
imponitur cum cypria cera aut cū fico sanat et pruritus. Non dandū in
febri. nauseas maris arcet i[n] nauigationibus potū. inguinū tumore in uent
rali habitum. Somnos allicit olfactum. haud inscio sub capite positū uestibus i[n]
sertū tineas arcet culices ex oleo perunctus abigit. et fumo si urat[ur]. Atramētū
librariū ex diluto eius temperati litteras a musculis tuet[ur]. Capillū denigrat absin
thei cinis unguento rosaceoq[ue] p[er]mixtus. Est et absinthiū marinū q[uo]d quidam
seriphiū uocant p[ro]batissimū in tapo syrium egypti. huius ramū misiaci p[ro]ferre so
lent. angustius priore minusq[ue] amarū. sto[macho] inimicū. aluū mollit pellit
q[ue] animalia interaneorū bibitur cū oleo et sale aut in farina trimestris sorbitiōe
dilutū coquit[ur] q[uan]tum manu capiat in aque sextario ad dimidias. Ballioten
alio nomine porrū nigrum greci uocat herbā fruticosam. angulosis caulibus
nigris. hirsutis. foliis uestientibus maioribus q[uam] priori et nigrioribus graue o
lentibus. Vis eius efficax aduersus canis morsus. ex sale foliis tritis imposita. It[em]
ad condilomata coctis cinere in folio oleris. purgat et sordida ulcera cū melle.
Botris fructicosa herba est. lutei ramuli. semen circa totos nascit[ur]. folia cythorio
simulia. inueniunt[ur] in torrentiū ripis. medetur ortopnoicis. hoc cappadoces am
brosiā uocant. alii artemisiam. Brabilla spissandi uim h[abe]t cotonei mali modo.
nec amplius de ea tradūt auctores. Brion marina herba sine medicatiōe. lac
tuce foliis similis. rugosa ueluti contracta sine caule ab una radice exeuntibus
foliis similis nascit[ur] in scopulis maxime testisq[ue] terra comprehensisq[ue]. p[re]cipua siccā
di ei spissandiq[ue] uis. et collectiones inflationesq[ue] omis inhibendi. p[re]cipua po
dagre. et quicq[ui]d refrigerari opus sit. Bupleri semen ad ictus serpentiū da
ri repio. fouerīq[ue] plagas decocta ea herba adiectis foliis mori aut origani.
Cantanacen thessalam herbam. qualis sit describi a nobis supuacū est quom sit
usus eius ad amatoria tm̄. illud nō abre est dixisse. ad detegendas magicas
uanitates electa. ad huc usum coniectura q[uonia]m arescens contrahet se ad spe
cie unguium miluii exanimati. eadem ex cā ecce mox silebitur a nobis. Calsa
duorū generū est. Vna similis haro. nascit[ur] in arationibus. colligr[itur] an q[uam] inarescat. Vs
us eosdem h[abe]t quos harsa. Bibitur quoq[ue] radix eius ad inexamiendas aluos me
sesq[ue] mulierū. Item caulis cum foliis in leguminibus decocti sanat tenesmon. Alterū
genus eius q[ui]dam anchusam uocat. alii rinocyclinosiam folia lactuce longiora.
plumosa. radice rubra que ignes sacros cū folio polente sanat i[m]posita. Iotinenis
aut uitia in uino albo pota. Cyrca chrierio satiuo similis est. flore nigro pu
sillo. paruo seīe milii nascentis in quibusdā corniculis. radice semipedali triplici
ferme aut quadruplici alba. odorata. gustus calidi. nascit[ur] in apricis saxis. dilui
tur in uino bibiturq[ue] ad dolore uulue et uitia. Macerari oportet in sextariis t[r]ib[us]
quadrante radicis tuse nocte et die trahit eadē potio et secundas feīe lac mi
nuit i[n] uino ac mulsa aqua potū. Circeon cauliculus est tener duorū cubito
rū triangulis similis. foliis spinosis circūdatus. spine molles sūt. folia bonis sique

Absinthiū marinū.

cōtra muscas incaustum.

Absinthiū marinū q[uo]d seriphium.

Ballioten q[uo]d et porrū nigrum.

Botrix et eius nā.

Brabilla.

Bryon et ei[us] med.

Bupleri et eius nā.

Cantanax et de uiribus eius.

Calsa et g[e]n[er]a et med.

Cyrica et nā eius.

Circeon et nā eius.

similia. minora subcandida in cacumine capitula. purpureaq;. soluūr in lanu
gines. Hanc herbam radicemue eius adalligatā dolores uaricū sanare tradūt

Crathegonon. nā et uis.

Crathegonon spicæ tritici site est multis calamis ex una radice emicantibus mul
torūq; geniculorū. nascitur in opacis semine milii uehementer asperso gustu
Q si bibant ex uino an cœnā tribus obolis in ciatis aque totidē mulier ac uir ante
conceptū xl. diebus uirilis sexus partum futurū aiūt. Est et alia crategonos q
thelygonos uocatū. drīa mltr lenitate gustus. Sunt qui florem crategoni biben
tes mulieres intra xl. diē concipe tradūt. Eadem sanant ulcera uetera nigra
cū melle. explent sinus ulcerū et atropha carnosiora faciūt. Purulenta exp
gant. panos discutiūt. podagras. collectionesq; oēs leniūt peculiariter ma
marū. Theophrastus arboris genus intelli uoluit. Crathegonon siue crathego
nauam itali aqfolia uocant. Crotodileon cameleonis herbe nigre figurā

Aquifolia
Crotodileon. nā et usus.

hr. radice longa equatr crassa. odoris aspi. nascit in sabuletis. pota sanguinē
p nares pellit. copiosum q; crassumq; ita lienes consumē dicit. Cynosorchim

Cynosorchim. nā et uis.

ut cynosarthima aliqui orchim uocant. foliis oleæ mollibus paruisq; semi
pede longitudinis in terra stratis. radice bulbosa oblonga duplici ordine su
periore q; durior est inferiore quæ mollior. edūtur umbuli cocti in uineis
forte inuenti. Ex his radicibus si maiorem edant uiri mares generare dicitur
si minorem feminæ. Alterū sexum in thessalia molliorem in lacte caprino
uiri bibunt ad stimulandos coitus. duriorem uō ad inhibendos. aduersatur
alter alteri. Crisolochanū in pineto lactucæ site nascitur. sanat neruos inci

Crysolochanū. et med.

sos si statim imponatur. et alibi genus crysolochani tradr flore aureo. fol
oleris. coctum estur ut olus molle. hæc herba alligata morbū regiū hn̄ti
bus ita ut spectari ab his possit sanare id malū tradūt. De crysolochano

De aristolochiis

nec satis dici scio nec plā repio. Nanq; et hoc uitio laborauere pxi utiq;
herbarii mri qd ipsis notas ueluti uulgares strictim et noibus tm indicauē
tanq̄ coagulo terræ. Aluū sistit. stranguriam dissoluit si bibat ex uino aut

Coagulū ut strumo.

aqua. Coaguli folia trita cum aceto serpentū ictibus et scorpionū mederi.
Quidam hanc alio nomine strumū appellant. alii grece strignon. acinos habet
nigros. ex his ciatis duobus suci ac mulsi duobus medētur lumbis. et capitis
dolorībus quem rosaceo infusus. ipa strumis illita peculiaris est alpinis maxie
fluībus. Conferua appellata est a conferuamina do spongia aquarū dul

Conferua. nā et uis.

ciū uerius q̄ muscis aut herba uillosæ densitatis atq; fistulose. Curatū ea

Confractorū ossiū lau
data medicina.

scio fere omnibus ossibus confractis prolapsu ex arbore alta putatore: cir
cundata uniuerso corpori aquā sua aspergentibus quotiens inaresceret. ra
roq; nec nisi deficientē herbam mutationis eā resoluentibus. conualuisse inc
credibili celeritate. Cocognido color cocci. magnitudo grano piperis ma

Cocognido. et nā ei.

ior. uis ardens. itaq; in pane deuorat ne adurat quom gula transierit. huic
ius psentanea contra cicutā sistit aluū. Dypsacos folia hr lactucæ bullasq;

Dypsacos nā et medicine.

spinosas in dorso medio caule duū cubitorū. iisdem spinis horridum genicta

ni eius binis foliis amplectentibus concauo alarum sinu in quo subsistit ros salsus.
I n cacumine capita sunt ethinaca .i. spinis. nascitur in aquosis. sanat rimas se
dis. item fistulas decocta in uino radice usq: dum fit crassitudo cere ut possit
in fistula collirium mitti. et uerrucas omnium generum. Quidam et aliarum quas supra

Drisopteris. vis.

diximus sucum illinunt his. Drisopteris filicis similis in arboribus nascitur tenui
foliorum subdulcium incisura. radice hirsuta. Vis ei caustica est. ideo et psillotrum
est radix tusa. illinitur. et usquedum sudores euocet. iterumq: et tertio ita ne

Dresonon. natura.

sudor abluatur. Dresonon similis herba est cauliculis tenuibus cubitalibus circum
datis utrinq: foliis policari amplitudine qualibet et oxmyrsine sed candidi
oribus molliorbusq: flore candido sambuci. editur cauliculos decoctos. semi

Elatine natura et vis.

ne eius pro pipere utitur. Elatine folia habet casie pusilla. pilosa. rotunda. se
mipedalibus ramulis quinis semisq: a radice statim foliosis. nascitur in segeti
bus. acerba gustu. et ideo oculorum fluctionibus efficax. foliis cum polenta tritis
et impositis subito lintheolo. Eadem cum semine lini decocta sorbitionis usu a

Empuros siue calcifragra.

dissinteria liberat. Empuros quam nostri calcifragam uocant. nascitur in mon
tibus maritimis in saxo quo propius mari fuit salsa est. potaq: bilem trahit ac pi
tuitas. quo longius magisq: teritur amarior sentitur. trahit aquam. sumitur aut
in iure aliquo aut hydromellite. Vetustate uires perdit. recens urinas ciet. et
coctum in aqua ut tritum calculos frangit. Qui fidem promisso huic generunt af

Epichatis natura.

firmant lapillos qui sufferuefiant una rupi. Epichatis ab aliis elledorme
uocatur parua herba exiguis foliis. contineris uitiis utilissima et contra uenena

Epimedion.

pota. Epimedion caulis est non magnus hedere foliis denis atq: duodenis
nunquam florens. radice tenui nigra graui odore. nascitur in humidis. et huic
spissandi atq: refrigerandi natura. feminis cauenda. folia in uino trita uirginum

Eneaphilon.

mamas cohibent. Eneaphilon. longa folia nouena habet. caustice natur(e). imponitur
lana. circumdatur ne urat latus continuo pustulas excitat. Lumborum doloribus

Filicis generibus natura et vis.

et coxendicum utilissimum. Filicis duo genera nec florem habent nec semen. pteri
gia uocant greci. alii achiron. cuius ex una radice complures exeunt filices. bina
etiam cubita excedentes longitudine. non graues odore hanc marem existiant.
A lterum genus cylipterum greci uocant. alii nymphenm. alii pterim. Est autem
singularis atq: non fruticosa breuior molliorq: et densior. foliis ad radicem ca
niculata. utriusq: radices sues pinguescunt. folia utrisq: lateribus pinnata.
Vnde nomen greci imposuere. radices utriq: longe in obliquum nigrum purpure
tum maruere. siccari autem eas sole oportet. nascitur ubiq: sed maxime frigi
do solo. effodi debet uirgiliis occidentibus. usus radicis in trimatu tantum neq:
ante nec postea. pellunt interaneorum animalia. ex his tineas cum melle. cetera
ex uino dulci triduo pote. Vtraq: stomacho inutilissima. aluum soluit primo
bilem trahens. mox aquam. melius tineas cum squamonii pari pondere. radix eius
pondere duorum obolorum ex aqua post unius diei abstinentiam bibitur melle pregu
stato contra reumatismos. neutra danda mulieribus quoniam grauidis abortum ceteris

sterilitatem facit farina earum. ulceribus tetris inspergitur. Iumentorum quoq; i
ceruicibus folia cimicem necant. serpentem non recipiunt. ideo substerni uti
le est in locis suspectis. Vestes etiam fugat. nidore fecere medici huius quoq; ti

Femur bubulum.

bus discrimen. Optima macedonica est. Secunda classiopica. femur bubu
lum appellatur herba neruis & ipa utilis recens in aceto ac sale trita. Galipsis

Galipsis natura.

aut ut alii galeo obdolum aut galeon. caule & folia hit urtice leuiora & que
graue odorem trita reddant. flore purpureo. nascitur circa sepes ac semitas ubi
q; folia caulesq; duritias & carcinomata sanant ex aceto trita & imposita
tem strumas panos parocidas discutiunt. Ex usu est & decocto suco fouere.
putrescentia quoq; & gangrenas sanat cum sale. Glaus antiquitus exgalacton

Glaus & usus ei.

uocabatur cytiso & lenticule folio site auersa candidiora. rami in terram ser
punt qui semi admodum tenues a radice flos cauli purpurei exeunt. Inuenitur
iuxta mare. Coquitur in sorbitione similaginis ad excitanda ubertate la
ctis. eam qui hauserint balneis uti conuenit. Glaution in syria & pthia

Glaution natura & usus.

nascitur. humilis herba. densis foliis fere papaueris minoribus tamen sordidioribus.
odoris tetri. gustus amari cum astrictione. granum hit croci coloris. hoc i olla fi
ctili circumlitum in clibanis calefaciunt. deinde exempto sucum exprimunt eiusde
nominis. Vsus est & suci & foliorum si terantur aduersus epiphoras que uniuerso
impetu cadunt hinc temperatur collirium quod medici diaglaution uocant. Lactis
quoq; ubertas intermissa restituitur. Sumitur huius rei causa ex cauda. Glicide:

Glicide & ei generibus.

quam aliqui peoniam aut pentoboron uocant. Caulem hit duum cubitorum comitan
tibus duobus aut tribus subrutilum uti lauri folia qualia isatis pinguiora rotu
dioraq; & minora. Semen in siliquis aliud grano rubente. aliud nigro. Duo
aut genera sunt. femina existimatur cuius radicibus ceu balanis longiores circiter
octo aut sex inherent. Mas plures hit. quoniam non una radice nixus est. palmi est
altitudine. candidaq; gustu astringit. Femine folia mirram redolent & den
siora sunt. Nascuntur in siluis. Tradunt noctu effodiendas. quoniam pico martio impe
tum in oculos faciente interdiu periculosum fit. Radix uero quom effodiatur pi
culum est ne sedis procidat magna uanitate ad ostentatione rei fictum
arbitror. Vsus in his diuersus. rubra grana rubentis menses sistunt. XV. fere
pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medentur ex passo aut uino totidem
pota. Radix omnis dolores uentris sedat in uino aluumq; purgat. Sanat opusto
conum morbum regium. renes uesicam. Matricem aut & stomachum decocta i ui
no aluumq; sistit. Estur etiam malum mentes. sed i medendo IIII. dragme satis sunt.
Grana nigra auxiliantur & suppressionibus nocturnis in uino pota quo dein e uino.
stomacho uero & rosionibus & esse eam & illinire prodest. Suppurationes quo
q; discutiuntur recentes nigro semine rubentes ueteres rubro. Vtrumq; auxili
atur a serpente passis & pueris contra calculos incipiente stranguria. Gna

Graphalium herba.

phalium. aliqui cameteleon uocant cuius foliis albis mollibusq; pro comento
utuntur. sane & silia sunt. Datur in uino austero ad dissinteriam uentris so

catri uocant. folio pingui albicante ueluti oliuę crassiore & salso gustu. ra
dices digiti crassitudine. iii. aut. iiii. Nascatur ī maritimis petrosis. estur cru
dū coctumue cū olere odorati saporis & iocūdi. Seruat etiā in muria ꝑpue
q; ad stranguiriam. folio. ut caule. ut radice ex uino. Colore quoq; corporis gra
tiore facit. Veꝝ largior inflationes aluū soluit. decocta urinā & a renibus
humorem trahit sicuti almeca. Sicce farina uino pota stranguiriā tollit effica
tius addito dauco. Leni quoq; utilis aduersus serpentes bibr. In iumentis q;
in pituita aut stranguiria ordeo inspsa succurrit. Cantellon est lenti sim
illima q in uino pota uesicam intus liberat. sanguinē sistit. Altera ē cantil
lis camepillo simil flore purpureo odore grauis. radice intubi ut magis mede
tur. Cepęa similis portulace nigriore radice. sed inutilis nascens in litoribꝫ hare
nosis. gustu amara. In uino cū aspagi radice uesicę plimū prodest. Eadem
prestat hypericon quā alii camepitin alii chorison appellāt. oleraceo fruti
ce. tenui. cubitali. rubente folio. rutę odore. acri semine. siliq nigro matu
rescente cū ordeo. nā seis spissandi aluū sistit. urinā ciet. ad calculos uesicę
cum uino bibitur. Est aliud hypicon qd alii caros appllant folio tamaricis
& sub ea nascit. sed pinguioribus foliis & minus rubentibus. odoratū. pal
mo altius. suaue. leniter aculum ius seie ex calefactoria. & ideo inflatoꝝ
facit. sed stomacho nō inutile. ꝑpuū ad stranguiriā si exulcerata nō sit
uesica. Medet & pleureticis ex uino potū. Vesicę aūt callitrix trita sit cū
nitro & data ex uino albo. Verbenaca quoq; foliis decocta ad tertias ut
radix eius emulso calido calculos eicit. Et perpessa q areti nascit & illyri
co. in aqua decocta e tribus eminis ad unā pota. trifoliū ex uino sumptum
& crisanthemū prius. Anthemū quoq; calculos eicit paruis a radice foliis
quinis caulibus longis duobus. flore roseo. radices trite p se ceu lauer crudū
Sylaus nascitur gloriosis & ꝑennibus riuis cubitalis apii similitudine. Coquit
ut olus acidū magna utilitate uesicę. quę si scabiem sentiat panacis radice
sanatur. aliter inutilis. Vesicę calculos pellit malū erraticū radicis libra
in congio decocta ad dimidias. Inde .x. sumitur p triduū. reliquū ex uino
+ comto & urtica marina & daucū & plantaginis seme ex uino. & herba ful
uiana trita ex uino. & hec nomi inuentoris ht nota tractantibꝫ. Vrinā ciet.
Scordion testiū tumores sedat. Iosciamū genitalibꝫ medet. Peucedani suc
ex melle. seme stranguirie. agaricū obolis tribus in uini ueteris ciato uno. Tri
folii radix dragmis duabꝫ in uino dulci una dragma t seminis. Staduci seme
& foliis eritrodani trites. Sanant panace poto & infricato palemonia. Ari
stolochia decocto foliū agarico qd & neruus q platus appllat & humoꝝ
dolor sanat obolis tribus in uini ueteris ciato uno poto. Quinquefoliū sciaticis
bibit & imponit. Et scamonea decocta & cū ordei farina. Sem hypici utri
usq; bibit ex uino. sedis uitia & attritus celerrime sanat plantago. condi
lomata quinquefoliū. sed eā calūniam touersam. Cyclamini radix ex aceto

Cantillon & cantilli nā.

Cepea.

De hypericon. nā & med.

De Sylauce.

Malū erraticū

Scordion.

& anagallidum cerulea procedentia sedis retroagit · e diuerso rubens prouitat.
Cotiledon condilomata & emorroidas mire curat · Testiu tumores acori ra
dix decocta in uino tritaq; & illita · prurigines negat fieri cato asnitheu

De Pulegio

ponticu secum habētibus. Alii adiciut & pulegiū quo die quis ieiunus legit
si post se alliget inguinis dolores phibet · aut sedat coeptos inguinalis quā

Argemonion.

quīdā argemonion ideo uocant passim in uepribus nascens ut prosit ī manu
tenenda est tm̄ · Panos sanat panaces cū melle · plantago cū sale quinque foliū

Damasonion.

psolute radix aut in strumis · Item damasonii uerbascū cum sua radice tusū
uino aspersum folioq; inuolutū & ita in cine calefctm̄ ut imponat calidum ·

Supstitio.

ita experti affirmauere ptinus remediū si uirgo imponat nuda referre ie
iuna ieiuno · & manu supina tangens dicat · Negat apollo pestem posse
crescere quā nuda uirgo restinguat · Atq; ita retrorsa manu ter dicat · toti

Mandragora.

enīq; despuant ambo · Medetur & radix mandragore · ex aq̄ radices scamo

Syderitis.

nie decocte cū melle · Syderitis cū adipe ueteri contusa · Marrubiū cū an

Marrubiu.

xugia uetere uel chrisippos cū ficis pinguibus & hec abinuentore hn̄t nomē.

De Nymphea heract.

Venerem in totū adimit ut dixim̄ nymphea heraclea · ead̄ semel pota ī · xl ·

Abstinentia & appete
tia ueneris.

dies · insomnia quoq; uenēis a ieiuno pota & in cibo sumpta · Illita quoq; radix
genitalibus inhibet nō solum uenere · sed & affluentia geniture · Ob id corp̄
alere uocemq; dr̄ · Appetentiā uenēis facit radix e xiphio superior data potu

Xiphio.

in uino quā cremnon agrion appellant · Ormenos agrios cum polenta con

Orchis ut seraphois.

tritus · Sed inter pauca mirabilis est orchis herba siue seraphois · foliis porri
caule palmeo · flore purpureo · gemina radice · testiculis simili ita ut maior
siue ut aliqui dicūt tenuior ex aqua pota excitet libidinē minor · siue molli
or e lacte caprino inhibeat · Quidam folio scille esse dicūt leuiori ac minori ·
caule spinoso · radices sanat oris ulcera · thoracis pituitas · aluū sistūt e uino po

Satyrion & gnā eī.

te · Concitatricem uim hn̄t satyrion · Duo eius gnā · Una longioribus foliis q̄
olee caule IIII · digitoꝝ · flore purpureo · radice gemina ad formā hoīs testiū
alternis annis intumescente ac residente · Altera satyrion orchis cognoīatur
& femina esse creditam · Distinguit̄ ex internodiis & ramosiore frutice radice
fascinis · Nascatur fere iuxta mare · hec tumores & uitia partiū erupentia
cū polenta illita sedat · ut p se trita · Superioris radix in lacte ouino data ner
uos intendit · ead̄ ex aqua remittit · Greci satyrion foliis lilii minoribus & trib3
nō amplius e terra exeuntibus tradunt caule leui cubitali nudo · radice gemina

gnsensde ebriceon.

cuius inferior ps & maior mares gignit · superior ac minor feias · Est & aliud
genus satyrii ebritrecon appellant semine uitis maiore leui duro radicis cor
tice rubro · intus albū includit sapore subdulce · fertur ī montuosis inueni
ri · Venerem etiā si oīo manu teneat radix stimulari adeo si bibat̄ ī uino

p aiahu sterilitate.

austero · Arietibus quoq; & hircis segnioribus in potu dari etates armat ·
Equis ob assiduū laborem pigrioribus in coitu qd̄ uitiū prosedanū uocat
Restinguit uim eius aqua mulsa aut lactuca sumpta · In totū qd̄ greci quom con

caulis densis ab eadem radice geniculatis triangulis nigris in geniculis. folia
parua sunt longiora tñ q̃ poligonũ. semen in aliis ordeo simile. florem purpureũ
pusillũ. nascitur in pratis. decoctum cauliculoꝝ eius in uino austero q̃tũ ma
nus capiat dentiũ dolori medet̃: ita ut contineat̃ ore. Othona in syria nas
citur similis erucę. pforatis crebro foliis. flore croci. qr quidã anemones uoca
uert. sucus ei oculoꝝ medicamẽtis conuenit. mordet n. leniter et calefacit astrin
gitq: siccando. purgat cicatrices et nubeculas et qcqd obstat. Quidã tradũt laua
ri atq: ita siccatam in pastillos digeri. Onoma longa folia hr̃ fere ad tres digitos
in terra iacentia. tria ad similitudinẽ anthusę incisis sine caule. sine flore. sine se
mine. Pregnans si edit eam. aut sup gradiat̃ abortũ facẽ dr̃. Onopradon si
comederint asini crepitus reddere dicũr. trahit urinã et menses. aluũ sistit. sup
purationes et collectiones discutit. Ospiris ramulos fert nigros. tenues. lentos.
et in his folia nigra ceu lini semenq: in ramulis nigrũ initio. deinde colore mu
tato rubescens magmata mulierib; faciũt. Ex his radicũ decoctum potu sa
nat arquatos. Eędem prius q̃ maturescat semẽ concisę et sole siccatę aluũ sis
tunt. post maturitatẽ uero collectę et in sorbitione decoctę reumatismis uẽ
tris medent̃ et p se tritę ex aqua celesti bibũr. Oxios folia terna hr̃. dat̃ ad sto
machũ dissolutum edũt et qui entoroglen hñt. Polizanthemũ quã quidam
batrachion appellant. caustica ui exulcerat ut cicatrices et ad colorẽ reducit. ea
demq: uitiligines concorporat. Poligonũ greci uocat̃ quã nos sanguinariã. nõ
attollitur a terra foliis rutę similis gramine. sucus eius infusus naribus supprimit
sanguinẽ et potus cũ uino cuiuslibet ptis profluuiũ. excreationes cruentas inhi
bet. Qui plã genera poligani faciũt hanc marẽ intelligi uolũt. appellariq;
multitudine seis aut densitate frutiãs. alii poligonon a freqtia geniculoꝝ. alii
halactada. alii carcinotron. alii clema. mlti metapetolun. Necnon inueniũr
qui hãc feminã esse dicãt. marẽ aũt maiore minusq: nigrũ et geniculis den
siorem semine sub omibus foliis turgescente. Quocũq: hęc nõ se hñt. uis eaꝝ ẽ
spissare ac refrigerare. semine aluũ soluũt largius supto. urinã ciẽnt. reuma
tismos cohibent. Qui si nõ fere nõ prosũt stomaci feruore folia iponũtur. ue
sicę dolori illiniuntur ignibus sacris. sucus et auribus purulentis instillat̃. et ocu
loꝝ dolori p se. Dabatur et in febribus ante accessiones duobus ciatis in tertia
nis quartanisq: precipue. Item coeliacis dissinterias et in solutione stomaci. Terti
um genus orion uocant i montibus nascens arundini tenerę simile. una caule de
sis geniculis et inse infractis. foliis aũt picee. radicis supuacue in efficatius q̃ su
periora peculiaris clinadis. q̃rtum genus siluestre appellat̃ pene ardoris fruti
ce lignosa stirpe cedri rubicũdo ramis parti binũ palmoꝝ nigris geniculoꝝ
trinis quaternisq: articulis. Huic quoq: spissandi nã. sapor malo cotonei deco
quat̃ in aqua ad tertias aut aridi farina inspergit̃ et oris ulceribus et attritis
partibus. pp concinguiaꝝ uõ uicia ipã comanducat̃. Non assistit oĩa queq: serpũt
aut difficilem cicatricem hñt. pcipue uõ sanat a niue fcã ulcera. herbarii et

Odonchitis nã et med.

Othoma. med.

Onoma nã.

Onopradon herba.

Ospiris nã. et uis.

Oxios herba.

Polyzanthemũ.

Poligonũ ut sanguinãia

ad anguinas utunt̄ illa. & in capitis dolore coronā ex ea imponūt & contra epipho
ras collo circundant. In tertianis quid sinistra manu euulsa adalligant. adeo
contra pfluuia sanguinis. nec ullam magis aridā q̄ poligoniū seruant. Pancra
tion aliqui syllam pusillam appellauere maluit. albi lilii longioribus crassiori
busq;. radice bulbi magni ruffo colore. aluum soluit. suco cū farine erui supto
ulcera purgat. hydropicis splenicus cū melle dat̄. alii decoquūt eā donec a
qua dulcis fiat eaq; effusa radice terentes. digerūt in pastillos sole siccatos & postea
utūtur ad capitis ulcera & cetā que repugnanda sint. Et ad tussim q̄tum tribus
digitis appliendderint ī uino dantes. & ad lateris dolores. aut pipleumonitis e
ligma datur pp Inscia da in uino bibendā & pp tormina mesesq; ciendos. Pe
plis quā alii quisicon. alii mecomiton. alii mecona rā plrode uocant. ex una
radice tenui fruticat. foliis rute paulo latioribus. somine sub foliis rotundam
candido papauer. inter uites fere colligit̄. messibus siccatq; cum fructu suo subie
ctis ingua excidant. huī poto aluū soluit̄. bilis ac pituita detrahit̄. media potio
est acetabuli mensura in aque mulse eminis tribus & cibis inspergit̄. obsoniisq;
ad molliendā aluū. Periclimenon fruticat. & ipā ex interuallo duo folia hñs
subcandida mollia in cacumine aut semē inter folia durū & qd difficile uena
tur. nascit̄ in aruis ac sepibus conuoluens se adminiculis quibuscūq;. semē eī
in umbra siccatū tundr̄ & in pastillos digerit̄. Hi resoluti dant̄ in uini albi
ciatis ternis tricenis diebus ad lienem. eumq; urina cruentata alit p aluū ab
sumit. qd intelligit a decimo statim die. Vrinam cient & folia & decocta
que & ortopnoicas prosint. Partum quoq; adiuuant. secundasq; pellūt puta
similitudo. Pellecinū in segetibus diximi nasci fruticosam caulis ut foliis cice
ris. semen in siliquis fert corniculoꝝ mō aduncis ternis quaternisue qua legit
nouimus amaꝝ. stomacho utilem additur in antidotis. Potygalla herba
palmo altitudine inper in caule sūmo foliis lenticle gustu astrictoq;. tota le
tis abundantiam facit. Potyreton aut ut alii uocant parmon ut neuras
large fruticat spinis retorrida lanugine spissa foliis paruis rotundis ramu
lis longis mollibus lentis tenuibus. flore longo herbacei coloris. seis nulli
usus. sed gustu acuto & odoratu inuenitur in aquosis collibus. radices hñt duas
aut tres binū cubitoꝝ in altitudine neruosas. candida firmas. circūfoditur
autūno. & p̄ciso frutice dat sucū. radix sūmo sitis. Radix mira uulnibus
sanandis traditur. p̄cipueq; neruis uel precisis illita. Decoctum quoque
eius cū melle potū dissolutiones neruoꝝ & infirmitates & incisuras iuuat
Phalangitis a qua a quibusdam phalangion uocat̄ ab aliis leuchanterinū uelut ī qui
busdam exemplaribus inuenio leuchateraui sūt .ii. quā pauciores duobꝫ in
diuersa tendentes. flos candidus. lilio rubro similis semē nigro latis ad lenticle
dimidie figurā multo tenuis radice herbacei coloris. huī folio ut flore ut
seie auxiliant̄ cōn̄ scorpionū phalangioꝝq; & serpentū ictus. Et cōn̄ tor
mina. Phiteuma qualis sit describere supuacuū habeo. quom sit usus eī

Panciation q̄ & scylla

Peplis uel quisicon.

Periclimenon nā & med.

Pellecinū. & nā eī.

Potigalla. nā.

Potyreton ut parimon.

Phalangitis noīa & nā

Phiteuma herba.

tantū ad amatoria. Phillon a grecis uocat̃ herba in saxosis montibus feĩa
magis herbacei coloris. caule tenui radice parua sete rotundo ꝑpuere site.
hec sui sexus facit partus maris aūt a sete tm̃ differens qd̃ est incipiente oliua
utraq; bibitur in uino. Pelandrion nascitur in palustribus folio apii. bibit̃
semen eius ꝑꝑ calculos et uesice incōmoda. Phaleri tyrsum ht̃ longū tenue
ceu cassamū in sumo flore inclinatū. semen site sesame. et hoc calculos fra
git. potum ex uino ut aceto ut cū melle et lacte. idem et uesice uitia sanat.
Polithizon folia ht̃ mirti radices multas. he tuse dant̃ e uino cōn̄ serpentes.
prosũt et quadrupedibus. Proserpinaca herba uulgaris est eximia aduer
sus scorpiones remedia. eadem contrita addita muria et oleo emina anginā
eximie curari tradũt. ꝑterea in quātalibet lassitudines recreari defessos et
cum obmutuerit si subiciatur. lingue si deuoretur uomitionē sequi salutare
Rechoma affertur ex his que supra pontū sũt regionibus. radix costo nigro. si
milis minor et rufior paulo. sine odore calefaciens gustu et astringens. ea
dem trita uini colorem reddit ad crocū inclinante. illita collectiones infla
mationesq; sedat. uulnerat sanat. epiphoras oculoꝝ sedat ex passo illinita
insignata cū melle et alia liuentia ex aceto. farina eius inspergit̃ cōn̄ cachoe
tes et sanguinem reicientes dragme pondere in aqua. dissintherias etiā et
coeliacis si febri careant in uino. sin aliter ex aqua facilius terit̃. nocte ante
dente madefacta. Datur et decoctum eius bibendū duplici mensura ad ru
pta. contusa. conuulsa. ex sublimi deuolutis. Si pectoris sint dolores addr̃ piperis
aliqd et mirre. si dissolutio stomachi ex frigida aqua sumit̃ sicut intus si
ue extra purulentis excreationibus. Item epaticis. spleneticis. sciaticis ad re
num uitia. suspiria. ortopneas. arterias. scabmas sanat ex passo tribus obolis
potis trita aut decoctum eius. Lichenas quoq; ex aceto imposita purgat. Bi
bitur cōn̄ inflationes perfrictiones. febres. frigidas singultus. tormina. asprita
tes capitis grauitates. melancomicas. uertigines. lassitudiem. dolores et conul
siones. Circa Ariminū nota e herba quā resedam uocant. discutit colle
ctiones inflamatõesq; oẽs. Qui curant ea addunt hec uerba. Reseda morbis
sas nescis ue quis hec pullus egerit. radices nec caput nec pedes. hec tibi dicũt
totiensq; despuit. Sthorcas in insulis tm̃ eiusdem nois gignit̃. odorata
herba coma herba isopi amara gustu. menses cit potu pectoris dolores leuat
antidotis quoq; miscet̃. Solanon greci erixo uocant ut tradit Corneli⁹
celsus. huic uis reprimendi refrigerandiq;. Smyrnion caulem ht̃ apii.
folia latiora maxime trita. scolones multos quo a sini exiliũt pinguia ad
terram infracta odore medicato cū quadam acrimonia iocũdo. colore ilu
teū. Languescũt ea capitibus caulium orbiculatis ut apii sete rotũdo nigro q
arescit incipiente estate. radix quoq; odorata gustu acer. mordet. sucosa.
mollis. Cortex eius foris niger intus pallidus. Odor myrte ht̃ qualitate uñ
et nomen nascit̃ et in saxosis collibus et terrenis. Usus eius calefacẽ extenuãe

Phillon et uã ci
Pelandrion herba
Phaleri herba.
Polithizon.
Proserpinaca uã et med.
Rechoma uã et med.
Rheseda ap ariminū.
Storchas herba.
Solanum ut erixo.

urinam & meses aut folia & radix & semen aluu sistut. Radix collectiones &
suppurationes non ueteres. Item duritias discutit illita. prodest & con phala
gia & serpentes admixto cater aut polio aut mellisophilo in uino pota. sed
particulatim qm uniuersa uomitione mouet. Quadē cā aliq̄ cū ruta dat.
Medetur tussi & ortopnee semen ut radix. Item thoracas aut henis aut renū
aut uesicę uitiis. radix aut ruptis conuulsis. partus quoq; adiuuat & secdas
pellit. dat & sciaticis cum cretamo in uino. Sudorem ciet & ructus. ideo in
flamatione stomachi discutit. Vulnera ad cicatricem pducit. exprimit & su
cus radias utilis & feis & toracas precordiorum q; desideriis. Calefacit .n. et
concoquit & purgat. Semen peculiariter idropicis dat potū quibus & sucus
illinitur & malignitate cortice arido etiā ad obsonia utur cū mulso & oleo
& garo maxime in elixis carnibus sit. concoctiones facit sapore simillima
piperi. eadem i odore stomacho efficax. Telephion portulacę e sitis & cau

Telephion herba.

le & foliis. rami a radice septem octoniq; fruticant. foliis crassis carnosis. na
scitur in cultis & maxime inter uites. illinit lentigini ac quom maruit det.
& uitiligini ternis fere mensibus semis horis noctis aut diei. postea farina or
deacea illinitur. Medet & uulneribus & fistulis. Tracomanes adianto sitis

Trachomanes med.

est. exiliis mō nigrius q; foliis lenticullę densis amaris. aduersis inter se. De
coctum eius stranguirias sanat in uino albo potū addito cumino rustico ce
lesum cohibet. Capillos defluentes. aut si effluxerūt repat. Alopeciasq; de
sat. tritū & in oleo illitū. sternutamenta quoq; gustatu mouet. Toaritrim

Toaritruū herba.

folia coriandri habet pinguiora paulo. caulem papaueris. nascit ubiq; ppue
in campestribus. medent ulceribus folia cū melle. Tischapsi duū generum

Tiscapsi & gnā ei.

est. angustis foliis digitali longitudine & latitudine in terram uersis in cacu
mine diuisis cauliculo semipedali non sine ramis peltarum spetie seie incluso.
lenticule effigie: nisi q infringit. vn nom flos albicat. nascit in semitis & se
pibus. semen aspi gustus. bilem & pituitam utrinq; extrahit. Modus sume
di acetabuli mensura. prodest & sciaticis infusum donec sanguinem extrahat
Meses quoq; cit. sed partus necat. Alterum ticapsim aliq persico nōie napsu uocant
latis foliis radicibus magnis. & ipm utile. sciaticorum infusioni prodest & in
guibus. Vtriq; ppit ut qui colligit dicat sumē se cont inguina & con oes
collectiones. & contra uulnera una manu tollat. Trachina herba qualis sit no

Trachina herba.

tradr. credo & falsum esse promissum de incerto. portentosum est ad alli
gatā triduo absumē lienes. Tragonis siue trageon in creta nascat tm insula

Tragonis herba.

in maritimis iunipo similis & semie & folio & ramis. sucus eius lacteus i gū
mi spissatus ut semen i potione spicula e corpore eicit. tundr reces & i uino
Illinitur aut sicce farinę cū melle. Eadem lactis abundantiā facit mamisq;
unice medet. Est & alia herba tragos quā aliq scorpion uocant. semipede alta

Tragos ut scorpion.

fruticosa. foliis pusillis racemis rubentibus. grano tritici acuto acute. & ipsa
i maritimis nascens. Huius ramorum dece aut .xii. cacuia trita ex uino pota ce

liacis. dissintericas. sanguinem excreantibus. mensiumq; abundantie auxiliant̃.
Est & tropogogon quē alii comē uocant caulem hñt paruũ foliis croci radice
longa. dulci sup caulem calice lato nigro. nascit̃ in asperis. sine usu. Et de her
bis quidē memoria digna hacten̄ accepimus aut copimus in fine eaꝝ admo
uere nõ abre iudicamus. alias aliis uiriũ etates esse longissimo tpr diva ela
thoriũ ut diximᷓ. cameleon niger. xl. anis. Centauriũ nõ ex̃. xii. peuceda
nũ & aristolochia ac uitis sciluris anno ĩ umbra seruant̃. Et animaliũ quidē
ceteroꝝ nullũ aliud radices a nobis dictas attingit excepto spondile q̃ omnes
psequit̃. genus id serpentis est. Ne aliud quid dubitat̃ om̃ radicũ uim effectus
q; non esse nisi fructus prius maturescant. Item seminũ an radice pp suci ma
sa. Resoluitur aut om̃ uis consuetudie & desinut pdesse quom opus ẽ que q̊
tidie in usu fuere eque q̃ nocere. Omnes uere herbe uehementiores effec tu
uiribusq; que sũt in frigidis locis & in aquilonis. Item siccis. Sunt & gentiũ dif
ferentie non mediocres sic accepimus de tineis lumbricis messe egypti. arabiae.
Syrię. cylicię populis ẽ diuerso grecie. phrygię oio nõ nasci. Minus id mirũ q̃
q̃ in confinio atticę boetię thebanis inascitur. quom absĩt atheniensibus. que
contemplacio aut ferinos ad ipoꝝ animaliũ natãs ingenitasq; his ut certiores
morboꝝ om̃ medicinas rursus. Enimuero reꝝ parens nullũ aial ad hoc tm̃ ut
pasceret̃ aut alia saciaret nasci uoluit. quin artes salutares inseruit. & ui
sceribus quippe quom surdis etiã rebus inseruerit. Tum uõ illa aĩe auxilia ps
tantissima ex animalibus alia esse uoluit contemplatiõe aĩ cuncta mirabilin

C. plinii Secundi Naturalis historie Libus. xxvii. feliciter finit
Incipit Eiusdem Liber. xxviii. De medicinis ex homie. lege feliciter.

DICTAE. ERAN.
nature om̃ reꝝ inter cęlum ac terras
nascentiũ. restabant queq; ex ipa tellu
re fodiuntur. si nõ herbaꝝ ac frutecũ tra
ctata remedia auferrent. transuerso ex
ipis aialibus que sanant̃ reperta maiõr
medicina. Quia ergo diximus herbas
& floꝝ imagines. ac pleraq; inuentu
rara ac difficilia idem tacebimus qd in
ipo hoie prosit hoi ceteraq; gñã remedi
orũ inter nos inuentia quom pserti nisi
carenti doloribus morbisq; uita ipa pena fiat? Minime uõ. Quin omnem in
sumem̄ opam licet fastidii piculũ urgeat. qm̃ ita decretũ est minore grãg
q̃ utilitatũ uite respectum hre. Quinimo externa quoq; & barbaros etiã
ritus indicauim̄. fides tm̃ auctores appellet. quanq̃ & ipi consensu propé iu

Tropogogon herba.

De viribus herbaꝝ in generali.

Nã de Spondili serpete.

Q̃ queda herbe nõ sint in quibusdã gentibus.

Prefacio opis huĩ libri.

dicii ita eligere laborauimusq; potius curę rer quam copię institimus. Illud ad
monuisse per quam necessarium est. dictas iam a nobis naturas animalium & quę cuiusq;
q; essent inuenta. neq; tamen minus profecere medicinas repiendo quam prosunt perdo.
Nunc quę i ipsis auxilientur indicari. neq; illic in totum omissa. Itaq; hoc esse quidam
alia illis tamen conexta. Incipiemus autem ab homine ipsum sibi exquirentis immensa statim
difficultate obuia. Sanguinem quidem gladiatorum bibunt. ut bibentibus proficit
comitiales morbi. quod spectare facientes in eadem harena feras quoq; horror est.
A hercule illi ex homine ipso sorberi efficacissimum putant calidum spirantemq; &
Vnd ipam animam ex osculo uulnerum cum plagis hoc ome ferarum quidem admouentur
ori fas sit. Humanas alii medullas crurum quęrunt & cerebrum infantium. nec
pauci apud grecos singulorum uiscerum membrorumq; etiam sapores dixere, omnia
persequuti usq; ad resegmina unguium quasi uero sanitas uideri possit Feram ex
hoie fieri quin morbo dignum in ipsa medicina egregia hercule frustratione si
non prosit. Aspici humana exta nefas habetur. quanto magis mandi. Quis ista in
uenit ostenta. quom tamen re stricte euersor humani iuris monstrorumq; artifex qui pri
mus ea condidisti. credo ne uita obliuisceretur. quis inuenit singula membra hu
mana mandere. qua coniectura inductus. qua potest medicina ista originem
habuisse. quis beneficia innocentiora effecit quam remedia. esto. barbari exter
niq; ritus inuenerunt. etiamne greci suas fecere has. Attice extant commenta
tiones democriti. ad aliud noxii hois & ex capite ossa plus prodesse. ad alia
amici & hospitis. Apollonius efficatissimum scripsit meleto oculorum suffusiones
felle hominis sanari. Artemon caluaria interfecti. ignieq; cremati propina
uit aqua e fonte noctu comicialibus morbis. Ex eadem suspendio interepti
cataporiam fecit contra canis rabidi morsus antheus. Atq; etiam quadrupe
des hoies sanaue. Contra inflationes. boum perforatis cornibus inserentes ossa humana
ubi ho occisus esset aut crematus. siliginemq; pernoctasset. suis morbis da
do. procul a nobis nostrisq; litteris absint ista. Nos auxilia dicemus non pia
cula. sicubi lactis puerperarum usus mederi poterit. sicubi saliua: tactusue cor
poris. ceteraq; similia. Vitam quidem non adeo extendendam censemus. ut quoquo
modo pertrahenda sit. Quisquis es talis eque moriere etiam quom obscenus uixe
ris. aut nephandus. Quapropter hoc primum quisq; in remediis animi sui habeat ex omni
bus bonis que hoi tribuit natura nullum melius esse tempestiua morte. In ea op
timum. quod illam sibi quisq; prestare poterit. Ex hoie remediorum primum maximę
questionis & semper incerta est. ualeantne aliquid uerba & incantamenta
carminum. Quod si uerum est hominis acceptum fieri oportere conueit. sed uiritim
sapientissimi cuiusq; respuit fides. In uniuersum uero omnibus horis credit uita
nec sentit. Quippe uictimas cedi sine precatione non uidetur referri aut deos ri
te consuli. preterea alia sunt uerba impetrantis. alia depulsoriis. alia commentati
onis. Videmusq; certis precationibus obsecrasse summos magistratus. & ne quid
uerborum pretereat aut preposterum dicatur de scripto preire aliquem. rursusq; alium custo

Sanguis.

Medulla.

exta.

Democritus de Craneo.

Fel apollonius dat.

Arthemon caluariam.

Cataporiam Antheus.

Non recte sentis o plini.

An sit i medendo aliqua uis uerborum & sanari & depelli.

dem dari qui attendat. aliū uero p̄poni qui faueri linguis iubeat tybicen ca
nē ne quid aliud exaudiat. Vtraq; memoria insigni quotiens ipe dire obstre
pentes nocuerint. quotiensue p̄catio errauit sic extis adimi capita ut corda.
aut geminari inctimas. Tanti durat inmenso exemplo deciorum patris filiiq;
quo se deuouē carmen. Extat tuscie uestalis incerte p̄catio qua cū aquā
tulit in cribro. anno urbis rome. dc. ix. boario uō in foro grecū grecamq;
defossos extra aliarum gentiū quibusdam res esset, etiā nostra etas uidit.
Cuius sacri p̄cationem. xv. virum collegii magister. siquis legat profecto vim
carminū fateat. ea oīa approbātibus octingentis. xxx. euentibus. Vesta
les nostras hodie credimus nōdum egressa urbe mancipia fugitiua retinere
in loco p̄cationis. Quod quom si semel recipiat ea rō & deos p̄ces aliquas ex
audire. aut ullis moueri uerbis confitendū sit de tota coniectatione. prisci
quidē nostri p̄petuo talia prodidere. difficillimumq; ex his etiā fulmina elici ut
suo loco edocuimus. L. piso p̄o analiū auctor ē Tulliū hostiliū regē ex nume
libris eodē quo illū sacrificio iouē caelo deuocauere conatū. qm̄ parum rite
quedā fecisset, fulmine ictum. Multi uero magnarum rerum fata & ostenta uer
bis permutari. Quom in Tarpeio fodientes delubro fundamēta caput hūa
nū inuenissent. missis ob id ā se legatis etrurie celeberrimus. vates oleñ
calenus preclarum id fortunatumq; cernens. interrogatione in suā gentē trās
ferre temptauit. scipione prius determinata templi imagine. in solo ante
se hoc ergo dicens. Romani hic templū iouis optimi maxi futurum est. Hic ca
put inuenimus. Constantissima annaliū affirmatione transiturum fuisse fatū in
etruria. ni p̄moniti ā filio vatis legati romani respondissent. Non plane hic.
sed rome inuentū caput dicimus. Iterum id accidisse tradunt. quom in fastigiū eius
de delubri preparate quadrige fictiles in fornace creuissent. & iterum simi
mō retentū augurū. Haec satis sint exemplis ut appeat ostentorum uires &
ī nostra p̄tate esse. ac p̄ut queq; accepta sint ita ualere. In augurior̄ certe di
sciplina constat. neq; diras. neq; ulla auspicia p̄tinē ad eos qui quanq; rē ingre
dientes obseruare se ea negauerit. Quod munē diuine indulgentie maius do
nū nullū est. Quin etiā & legū ipsarum in. xii. tabul uerba sūt qui fruges excan
tasset. & alibi qui malum carmen incantasset. Verrius flaccus auctores po
nit quibus credat in oppugnationibus an omnia solitū ā romanis sacerdotibus
euocari deū cuius in tutela id oppidū esset. p̄mittiq; illi eundē aut ampliorē
locū apud romanos cultūue. Durat in pontificū disciplina id sacrum. constatq;
ideo occultatū in cuius dei tutela roma esset. ne qui hostiū simi mō agerent.
Defigi quidem diris p̄cationibus nemo nō metuit. hoc p̄tinet ut amorū que
exorbuerit quisq; calices coclearum q; protinus frangi. aut eisdem coclearibz
p̄forari. Hinc theocriti ap̄ grecos. catulli ap̄ nos. p̄xieq; uirgilii incanta
mentorum amatoria imitatio. Figlinarum op̄a multi rumpi credunt tali mō.
Non pauci etiā serpentes ipos rē canē. & hinc unū illis esse ītellectum contēhiq;

aqua in cribro oblata.
grecus & greca defossi.
Cur fulminat' tull. Hostilius
Caput hoīs ī Tarpeio reptū.
Vates calenus.
Quadrige ī pinaclo tepli.
Augurii vis.
Ex.
XII. TABVL.
Vis uotorum.
Ritus precatonis.
theocritus
catullus. Virgilius.

Homerus.
theophrastus.
Cato. Varro.
Caesar.

marsoꝝ cantu etiã in nocturna quiete. Etiam parietes incendioꝝ depcationi
bus conscributur. neq; est facile dcu externa uerba atq; ineffabilia abrogat
fide ualidius in latine inopinata & quę ridicula uideri cogit animus. semp
q; aliqd inmensum expectans ac dignũ deo mouendo immo uero qd numi
impãret. Dixit Homerus profluuiũ uulneratae feię vlixen inhibuis
se carmine. Theophrastus sciaticos sanari. Cato prodidit luxatis membris
carmen auxiliari. M. varro podagris. Caesarem dictatorem post unũ
ancipitem uehiculi casum ferunt semper ut pmũ consedisset: id qd plerosq;
nos facere scimus carmine ibi repetito: securitatẽ itineꝝ aucupari solitũ.
licet hanc in ptem singuloꝝ quoq; conscientiã coarguere. Cur .n. pmũ anni
incipientis diem laetis pcationibus inuicem faustũ ominamr̃? Cur publicis
lustris etiã noĩa uictimas ducentiũ prospere legimus? Cur & fascinati
onibus ad orationes peculiares occurrimus? Alii grecam nemesim inuocan
tes: cuius ob id romę simulacꝝ in capitolio est, quis latinũ nomẽ non sit.
Cur ad mentionẽ defunctoꝝ testamur meoriam eoꝝ a nobis nõ solicitari?
Cur impares nũos ad omña uehementiores credimus, id q; in febribus dieꝝ
obseruatione intelligit̃? Cur ad pmitias pomoꝝ hęc uetera esse dicimus
alia noua optamus. alia sternuentes salutamus. quod etiã tyb. caesare tri
stissimũ ut constat hominũ in uehiculo exegisse tradut. & aliqui cũ noĩe
quoq; & salutare religiosius putat. Quin & absentes tinnitu aurĩu psentire
sermones de se rẽ receptũ est. Attalus affirmat si qs dicat scorpione uiso
duo colubri nec uibrare ictus. & qm̃ scorpio admonuit: in africa nemo
destinat aliqd nisi prefatus africam. In ceteris uõ gentibus deus añ obtestat̃
ut uelint. Nam si mensa assit inllũ ponẽ translatitiũ uidebimur. qm̃ multas
etiã religiones pollere mãifestum est. Alius saliua post aurẽ digito relata
sollicitudinem aĩ propiciat. Pollices quom faueamus premẽ etiã puerbio
iubemur. In adorando dextra ad osculũ referrimꝰ: totũq; corpus circũagi
mus. qd in leuũ fecisse gallię religiosius putat. Fulget transp occinis ado
rare. Consensus gentiũ est, incendio inter epulas noĩato aqua submersa p
fundi abominamur recedente aliquo ab epulis simt uereri solũ. aut bi
bente conuiua mensam ut repositoriũ tolli in auspicatissimũ iudicat̃. Ser
ui sulpicii pncipis comentatio est quã ob rẽ mensa linquenda nõ sit. nondum
.n. plures q̃ conuiuę nũabantur. Nam sternutamento reuocari ferculũ me
sam ue si nõ gustetur aliqd inter diras hetur. aut oĩo inane esse. Haec
instituere illi qui omnibus negotiis horis inter esse credebant deos. & ideo pla
catos etiã uitiis nr̃is reliquerũt. Quin & repente conticescere. Conuiuiũ aduo
catũq; est non nisi impari pntiũ nũo qua fame labor est ad quecũq; eoꝝ
ptinens cibus etiam e manu prolapsus reddebatur. atq; p mensas uetabat̃
mũdiciaꝝ ca defluere. & sũt condita auguria quid loquenti cogitantiue id
acciderit inter execratissima si pontifici accidat dicis causa epulandi i mesa

Superstitionis usus.

Saliua hois.

utiq; eo reponi adolerique ad larem piatio est. Medicamenta priusq̄ adhibe
ant̃ in mensa forte deposita negant̃ prodesse. Vngues resecari nūdinis
romanis tacenti atq; a digito indice multoꝝ pecunie religiosū est. Ca
pillum uō contra defluuia ac dolores capitis. xvii. atq; xxix. luna. Pa
gana lege in plerisq; italie prediis cauet̃: ne mulieres ꝑ itinera ambulā
tes torqueant fusos. aut oīo detectos ferant. qm̄ aduerset̃ id oīm spei: pcip
ue frugum. M. seruilius nonianus ciuitatis pⁱnceps. nunquid enim in me
tu lippitudinis prius q̄ eam ipe nominaret aliusue ei prediceret: duabus li
teris grecis. p. a. chartam scriptā circūligatā lino subnectebat collo. Mu
tianus ter consul eadē obseruatione uiuente muscā in linteolo albo. His re
mediis carere ipsos lippitudine ꝑdicantes. Carmina quedā extāt contraq;
morboꝝ gn̄a. contraq; ambusta quedā etiā et partus. sed in prodendo obs
tat ingens uerecundia in tanta aīoꝝ uarietate. quapp de his ut libitū cuiq;
fuit: opinet̃. Hominū monstrificas nr̄as et ueneficiosas plenius diximꝰ
in portentis gentiū. et mltas aīaliū ꝓprietates q̄ repeti supuacuū est. Quoꝝ
dā hoim tota corpora ꝓsūt: ut ex his familiis q̄ sūt terrori serpentibꝫ: tactu
ipo leuiant ꝑcussos suctue modico. Quoꝝ ē gn̄e sūt psylli marsiq; et qui ob
longenes uocant̃ in insula cypro. ex qua familia legatus exagon noīe: a con
sulibus rome in doliū serpentiū coniectus expimenti cā circūmulcentibus
linguis mⁱraculum pbuit. signū eius familie est si mō adhuc durat. Vernis
temporibus odoris uirus. atq; eoꝝ sudor quoq; medebat̃ nō mō saliua. Nā
in insula nili tentiri nascentes, tanto sūt crocodillis terrori ut uocē q̄;
eoꝝ fugiant. Hoꝝ oīm geneꝝ in sua repugnantia interuentu quoq; me
deri constat. sicut aggrauari uulnera introitu eoꝝ qui unq̄ fuint serpentiū
canisue dente lesi. Item gallinaꝝ incubitus. pecoꝝ foetus abortus uitia. ta
tū remanet uirus ex accepto semꝫ malo ut beneficia fiant uenena. Passim
remedio est ablui prius manus eoꝝ: aquaq; illa eos qbus mederis inspergi.
Rursus a scorpione aliqn percussi nūq̄ postea a strabonibus uespis apibꝫ
ue feriantur. Minus miretur hoc qui sciat uestem a tineis nō attingi que
fuerit a funere: serpentes egre pter q̄ leua manu extrahi. Pithagore
inuentis nō temere fallere rem impositiuoꝝ noīum. ī parem uocaliū nūm
claudicates oculiue orbitate ac sites casus: dextris assignare ptibus. parem
leuis. Ferūt difficiles partus statim solui quom qs tectum in quo sit ḡuida
transmiserit lapidem ut missile ex his q̄ tria aīalia in singulis ictibus inter
fecerint: hoiem: ursum: apꝝ. Probabilius id facit hasta bellitaris e uulsa
a corpore hois si terram nō attigerit. eosdem. n. illata effectus agit. Sic
et sagittas a corpore eductas si terrā nō attigerint subiectas cubantibus aā
toriū esse Orpheus et archelaus scribūt. Quin et comitiale morbū sanari ci
bo e carne fere occise: eodē ferro quo hō interfectus sit. Quoꝝ dā ptes
medicine sūt sicuti diximꝰ de pyrrhi regis pollice et elide. Solebat ostēdi

Remedia ex homine contra Magos.

Mira produntur.

Tentiri et uis eoꝝ.

De quibusdā sortilegiis

ad partus difficiles.

ad comitiale morbū.

pelopis hostilia quã eburneam affirmabant. Neruos in facie tondere religi
osum habent etiã nunc multi. Omnium uero in primis ieiunã saliuã contra serpentes pre

De saliua hominis.

sidio esse docuimus. sed et alios eius usus cognoscat uita. despuimus comitiales
morbos. hoc est contagia regerimus. Simili modo et fascinationes repercutimus si
nistra dextraq; claudicatis occursum. Veniam quoq; a deis spei alicuius auda
tiores petimus in sinum spuendo. Etiam eadem ratione in terra despuere precatione
in omni medicina mos est, atq; ita effectus adiuuare. Incipientes furunculos ter
presignare ieiuna saliua. Nunc dicemus et experimento facile. Si quis peniteat
ictus eminus comminusue illati et statim expuat mediã in manum quã percussit: le
uatur illico percussa culpa hoc sepe delumbata quadrupede approbatur statim a tali
remedio correcto animalis ingressu. Quidam uero agrauant ictus ante conatum sa
liua simili modo in manu ingesta. Credamus ergo et lichenas leprasq; ieiuna illi
ta assidue arceri. Item lippitudines matutina uelut cotidie inunctione. Car
cinomata malo terre subacto ceruicis dolore saliua ieiuni dextra manu ad
extrum pollicem relata et leua ad sinistrum. Si quod animal aurem intrauit et inspu
atur exire. Inter amuleta est editę quanq urinę expuere similiter in calciamentum
dextri pedis anteq induat. Item quom quis transeat locum in quo aliquid periculum
adierit. Martion Zmyrneus qui de simplicibus effectibus scripsit rumpi scolo
pendras marinas sputo tradit. Item rubetas aliasq; ranas. Ophilius serpentes
si quis in hiatum earum expuat. Salpe torporem sedari quorumcumq; membro instupente. Si
quis in sinum expuat: aut si superior palpebra saliua tangatur. eos hec credamus
rite extranei interuentu. aut si spectetur dormiens infans a nutrice terna
expui illos religione inutatur et fascinus imperatorum quoq; non solum infantium cu
stos qui deus inter sagora. eadem strigmenta a balneis et ideo inserentur supposi
toriis medicamentis. Nam illa que sunt e thermomate permixta ceno articulos
quoq; molliunt. calefaciunt. discutiunt efficatius. sed ad cetera minimum ualet. Exce

Sordes utriusq; sexus

dit fidem impudens cura qua sordes uirilitatis contra scorpionum ictus singula
ribus remediis celeberrimi auctores clamat. Rursus in feis quas infantium al
uo editas in utero ipso contra sterilitatem subdi censent: meconium uocant: inmo etiã
gymnasiorum asserere pietes. et ille quoq; sordes excalefactoriam uim habere di
cunt. panos discutiunt. ulceribus senum puerorumq; et desquamatis ambustis
ne illiniunt. Eo minus omitti conuenit ab animo hominis pendente. Medicinas.

De Conseruatione sanita tis per non naturales med.

est. abstinere a cibo minimo aut potu. alias uino tantum aut carne. alias balneis quom

His remediis

quid eorum postulet ualitudo in presentissimis habetur remediis. Adnumerat ex
ercitatio. intentio uocis. inungue fricari cum ratione. Vehemens enim fricatio spis
sat, leuis mollit. multa adimit corpus: auget modica. In primis uero prodest
ambulatio. gestatio et ea plurimis modis. Equitatio stomacho. coxis utilissima.

Cura aliquarum egritudinum.

Ptysi nauigatio. Longis morbis locorum mutatio. Et somno mederi
aut lectulo et rara uomitione. Supini cubitus oculis reducunt: aut proni tussibus
in latera aduersum distillationes. Aristotiles et fabianus plurimum somniari circa

Aristotiles de somno.

uernum et autumnum tradunt. magisque supino cubitu ac prono nihil. Theophrastus celerius concoqui dextri lateris incubitu difficilius in supinis. Solum quoque remediorum maximum ab ipso sibi praestari pot. sicuti hi theorum frigidumque uehementia. perfundere caput aqua calida ante balneorum uaporationem et postea frigida saluberrimum intellegitur. Item praesumere cibis et interponere frigidam eiusdemque potu somnos antecedere et si libeat interrumpere. Notandum nullum aliud animal praeter hominem calidos potus sequi: ideoque non esse naturales. Mero ante somnos colluere ora propter halitus. Frigida aqua matutinis impari numero ad cauendos dentium dolores. Item posca oculorum contra lippitudines trita. experimenta sunt sic toti corporis ualetudini in uarietate uictus inobseruata. Hypocrates tradit non prandentium celerius senescere exitum. Verum id remedium fecimus non epulis. Quippe inito utilissima est temperantia in cibis. L. Lucullus hanc de se praefecturam seruo dederat. ultimoque probro manus in cibis triumphalis senex dei ducebat ut in capitolio epulati. Pudenda dare seruo facilius parere quam sibi. Sternutamenta pinna grauedinem emendant. et siquis nares mulae attigat dicitur tradunt. osculo attigat sternutamenta et singultum. Ob hoc uarro suadet palmam alteram manu scalpere Plerique anulum e sinistra in longissimum dextre digitum transferre. aut in aquam feruentem manus immergere. Theophrastus senes laboriosius sternuere dicit. Venerem damnare democritus ut in qua homo alius exiliret ex homine. Est hercule rarita eius utilior. atlete tamen torpentes redduntur uenere. Vox reuocatur quom e candida declinat in fuscam. medetur et laborum dolori. oculorum ebetationi. Mente captis ac melancolicis. ad sidere grauidis. ut quom remedium alicui adhibeatur digitis pectinatim inter se amplexis beneficium est. Id compertum tradunt alcenenam hercule pariente posuisse circa unum ambo ue genua. Item poplices alternis genibus imponi. Ideo hec in consiliis ducum potestatiumue fieri uetuere maiores uelut omnem actum impedientia. Vetuere et sacris uotisue siti modo interesse. Capita aut apiri aspectu magistratuum non uenerationis causa iussere. sed ut uarro auctor est ualitudinis. quo firmiora consuetudine ea fieret. Quom quid oculo inciderit alterum comprimi prodest. Quom aqua dextre auriculae sinistro pede exultari capite in dextrum humerorum deuexo inuicem e diuersa aure. Si tussis conatet saliuam in fronte ab alio afflari. si iaceat uuam uertice morsu alterius suspendi. In ceruicis dolore poplites fricare aut ceruicem in poplitum dolore. Pedes in humo deponi si nerui in lectis cruribusue tendantur. In lectulo aut si leua parte id accedat sinistre plante pollicem dextra manu apprehendi. Item e diuerso extremitates corporis perstringi contra horrores corporis sanguinemue narium immo dicitur. Lino uel papyro principia genitalium femur ad cohibenda urine profluuia. In stomaci solutione pedes pressare aut manus in feruentem aquam dimittere. Iam sermoni parci multis de causis salutare est. Triennio mecenatem melissum accepimus silentium sibi imperauisse. hac conuulsione reddito sanguine. Nam euerso scandentesque ac iacentes siquid ingruat. contraque ictus spiritum cohibere singularis pre

p dentibus et aliis.

Ad lippitudines oculorum.

L. Lucullus impr.

De Sternutamento

De uenere et ceteris remediis.

Alcenona

Cur aperto capite

contra spasmum in pedibus.

sidii est. quo inuentũ est clauũ ferreũ defigere in quo loco primũ caput defi
xerit corruens morbo comitiali absolutoriũ eius mali dr. Contra renũ aut
lumborum uesiceq; cruciatus in balnearum soliis pronos urinã reddere. Mitigato
rium habetur uulnera nodo herculis preligare. mirum quantum ocior medicina
est atq; etiam quotidiam cinctus tali modo uim quandam tire utile dr. Quip
pe quom hercules eũ pdiderit. numerum quoq; quaternariũ demetrius condito uo
lumine. & quare quaternis ciatis sextariisue nõ essent potandi. Con lippitu
dines retro aures fricare prodest. & lacrimosis oculis frontem in egritudine q̃

De vrine rõne ac reli gione magna.

dam oculorum pupille imaginem reddant. Magna & urine nõ ratio solũ. sed
etiã religio apud auctores inuenit digesta in genera spadonũ quoq; ad
fecunditates beneficia. Verum ex his que referre fas sit impuberum puerorum
con salinas aspidum quas ptiadas uocant. quã uenena in oculos hominũ ex
puant. Contra oculorum albugines. obscuritates. cicatricem. argema. palpe
bras. & cum erui farina. contra adustiones. con aurũ pituitã uermiculos
q; si decoquatur ad dimidias cũ porro capitato nouo fictili. Vaporatio quo
q; ea menses feminarum cit. Salpa fouet illa cũ oculos infirmitatis cã illinit
sole usta cum oui albugine efficatius strothocale libidinis horis. hoc &
attramenti litere abluuntur. Virilis podagris medetur argumento fullonũ
quos ideo temptari eo morbo negant. Veteri nisi misceatur cinis ostreorum. aduer
sus eruptiones in corpore infantiũ & omnia ulcera manantia. Ea exesis. ambu
stis. sedis uitiis. ragadiis & scorpionũ ictibus illinitur. Obstetricũ nobilitas
non alio suco efficatius curari pruritum. corporum pruritus nitro addito ulce
ra capitũ. prurigines. nomas precipue genitaliũ. Sua cuiq; aut qd fas sit dix
isse. Maxime prodest confestim pfusa canis morsu echinorum q; spinis inhe
tibus & in spongia lanisue imposita. At aduersus rabidi canis morsus cine
ex ea subacto cum q; scolopendras. Mirum proditur uertice tacto urine suae
gutta liberari protinus lesos. Auguria ualetudinis ex ea traduntur. Si mane
candida. deinde rufa sit illo mõ concoquere hoc coxisse significatur. Mala
signa rubre. pessima nigre. Mala bullantis crasse in aqua qd subtus albũ e
significat. contra articulos aut uiscera dolore imminere. Eadem uiridis mor
bum uiscera pallida bilis rubens. Sanguinis mala & in qua ueluti furfures
atq; nubecule apparent. Diluta quoq; alba uiciosa est. mortifera uo crassa
graui odore & in pueris tenuis ac diluta. Magi uetant eius cã contra solẽ
Lunãq; nudari aut umbrã cuiusq; ab ipã respergi. Hesiodus iuxta obstãtia
reddi suadet ne deũ aliquẽ nudatio offendat. Hostanes con mala medica
menta omnia pmisit auxiliari matutinis horis suã cuiq; instillatã in pede.

De remediis ex his que sumitur a corporibz mulierum.

Quae ex mulierum corporibus traduntur ad portentorum miracula accedũt ut si
leamus diuiso menbratim in scelera abortus mensũ. Piacula quoq; alia nõ
obstetrices mõ. Verum etiã meretrices prodidere. Capilli si crement odore ser
pentes fugari. eodem odore uulue morbo strangulatas respirare cinere

eo quid si in testa sint cremati vel cum spuma argenti scabritias oculorum ad
prurigines emendari. Item uerrucas et infantium ulcera cum melle. capitis quoque
uulnera. et in omnibus ulceribus simul addito melle et thure. panos podagras cum
adipe suillo. sacrum ignem. sanguinem sisti illico. et in formicationes corporum. De lactis

Lac mulierum et med. eius

usu conuenit esse dulcissimum mollissimumque et in longa febre coeliacisque utilissimum ma
xime eius que iam infantem remouit. et in malacia stomachi. in febribus rosioni
bus efficacissimum experitur. Item mammarum collectionibus cum thure oculo ab ictu
cruore effuso et in dolore aut epiphoras inmulgeatur. Plurimum prodest magisque cum mel
le et narcisi suco ut thuris pollinem. Super que in omni usu efficatius esse eius quae ma
rem enixa sit. multoque efficacissimum eius que geminos peperit mares. et si uino ipsa
absque acrioribus abstineat. mixto praeterea uuarum candido liquore madidaque la
na frontibus impositum fluctiones oculorum suspendit. Nam si rana saliua sua ocu
lum insperserit precipuum est remedium. et contra morsum eiusdem bibitur stillaturque.
Qui simul matris filiaeque lacte inunctus sit liberari oculorum metu in totam uitam af
firmant. Aurium quoque uitiis medetur modice admixto oleo: aut si ab ictu dolent
asinino adipe tepefactum. Si odor gravior sit ut plerumque fit longis uitiis dilu
to melle lana includitur. et contra morbum regium in oculis relictum instillatur cum
elaterio. Peculiariter ualet potum contra uenena que data sunt cum marino lepore
peste mutata ut Aristoteles tradit. et contra insaniam que facta sit iusquiami po
tu. Podagris quoque iubent illum cum cicuta et adipe anserino qualiter et mulie
rum doloribus imponitur. Aluum etiam sistit potum ut rabirius scribit et menses ciet. Eius
uero que feminam enixa sit ad uicia tantum sananda praeualet. Pulmonum quoque incommo
da lacte mulieris sanantur cui admisceatur impubis pueri urina et mel atticum omnia
singulorum coclearium mensura. Marmora quoque aurium etiam inuenio eius que marem
peperit lacte gustato canes rabiosos fieri negant. Mulieris quoque ieiune saliuam
potestate diiudicat oculis cruentatis. et si contra epiphoras feruentes anguli o
culorum subinde madificentur efficatius si cibo pridie abstinuit. Et inuenio et fascia

Quanta sit uiolentia sanguinis menstrualis.

mulieris alligato capite dolores minui. Post hec nullus est modus. Iam primum
abigi grandines turbinesque contra fulgura ipsa mense nudato sic auerti uiole
ntiam caeli. In nauigando quidem tempestates etiam sine menstruis. Ex ipsis uero
mensibus monstrificis alia uti loco suo indicauimus dira et infanda uaticinantur.
e quibus dixisse non pudeat. sed in defectu lune solisue congruat illam irreme
diabilem. non minus et in silente luna coitus suos maribus exitiales esse atque pes
tiferos. purpuram quoque ab his eo tempore pollui. tanto uim esse maiorem. Quocumque aut
alio menstruo si nudate segetem ambiant erucas ac uermiculos noxiaque ala de
cidere. Metrodorus scepsius in cappadocia inuentum prodit ob multitudinem canta
ridum. Illas ire per media arua retectis super clunes uestibus alibi seruatur ut nudis
pedibus eant capillo cinctuque dissoluto. Cauendum ne id oriente sole faciat semen
tia. n. arescere. Nouella uitis eius tactu in perpetuum leditur ut ad noxam res medi
catissima transferatur. Multa diximus de illa uiolentia. sed praeter hoc certum est

tactis aluearijs apes fugere. Lina cũ quo inquinant̃ nigrescẽ. acien in cultellis tu
sorum hebetari. Aes contactum graue uirus odoris accipe. & erugine magis
si decrescente luna id accidat. equas si sint grauide: tactas abortũ pati. Quin
& aspectu q̃uis oĩo procul uisas. Si purgatio illa post uirginitatẽ pma sit aut i uir
ginea ętate. Nam bitumen ĩ iudea nascens sola hac ui sponte supari: & filo ue

Proh q̃ mali virus.

lut uestis contextę dispergi edocuimus. nec igne quidẽ uincitur quo cũcta. Ci
nisq; etiam ille siqs aspergat eũ lauandis uestibus purpuras mutat. florẽ colo
ribus adimit. Ne ipsis qdem feminis malo suo inmunibus. Abortũ facit illitus:
aut si oĩo pregnas supgrediatur. quę Lais & Elephantis inter se contraria pdidẽ ab
ortiuis carbone ac radice brassice uel myrice uel tamaricis ĩ eo sanguine ex
tincto. Item asinas nõ concipe tot ãnis quot grana ordei contacta ederint.
Queq; alia nũcupauere monstrifica aut inter pugnãtia: quom hęc fecunditatẽ
hisdem modis quibus illam sterilem pnũtiaret: melius est nõ credere. Bitus du
rachinus hebetari aspectu specularem nitorem tradit. hisdem auersa rursus co

Remedia ex eodem men
struo & alijs.

tuentibus, omnemq; tale uim resolui si mullũ piscem habeant secũ. Multi uõ
inesse remedia tanto malo. podagris illim. strumas & parotidas. panos. sacros
ignes. furunculos. epiphoras. tacta earũ mulierũ liniri Lais & Salpe. Diothi
thebanus. Vestis oĩo ita infecte portiuncula: ut pelicio brachiali inserte. Ca
nũ rabiosorũ morsus & tertianas quartanasq; febres menstruo ĩ lana arietis
nigri argenteo brachiali incluso. Sotira obstetrix tertianis quartanisq; effica
cissimũ dixit. plantas egri subterlini multoq; efficatius ab ipsa muliere etiã
ignoranti sic & comitiales excitari. Ichatidas medicus quartanas coitu finiri
incipientibus dũtaxat menstruis spopondit. Inter oms uõ conuenit si aqua po
tusq; formidetur a canis morsu supposita tm̃ lacinia tali: statĩ metũ eũ dis
cuti v3. pualente lymphatia illa grecorũ quom rabiem canũ eius gustatu in
cipe dixerimus. Cinere eo iumentorũ oĩm ulcera sanari certũ est: addita ca
minorũ farina & cera. Maculas aũt eici & tineas nõnisi eiusdem urina ablui
Cinerem perforateo mixtum feminarũ papue capitis sedare dolore illitũ fr
onti. Asperrimaq; uim pfluuii eius esse primis annis uirginitate eius reso

Cont̃ magicas artes.

luta. Id quoq; conuenit quo nihil equidẽ libentius crediderim. tactis oĩm me
struo postibus irritas fieri magorũ artes. Generis uastissimi ubi estimare licet
bona: est .n. ut modestissimũ e pmissis eorũ. ex hoĩe siqd resciuiua unguiũ
ẽ pedibus manibusq; cera pmixta ita ut dicat̃ tertianę ut quotidianę uel
quartanę febri remediũ queri: ante solis ortũ alienę ianuę affigi iubent.
Ad remedia in his morbis, q̃ta uanitate si falsum est: q̃taue noxa si transferãt
morbos in innocentiores. ex his oĩm digitorũ resciuiua unguiũ ad cauernas
formicarũ abici uolut: eamq; q prima coepit trahere correptã subnecti
collo & ita discuti morbum. Haec sunt que retulisse fas sit ac pleraq; nõni

Medicine ex animalibus
peregrinis.

si honore dicto. reliqua intestabilia infanda. ut festinet oro: ab hoĩe fugẽ.
In ceteris claritates aĩalium aut operũ sequimur. Elephantis sanguis papue naris

Ex elephanto medicine.

fluxiones omnes quas reumatismos uocant sistit. Ramentis eboris cū melle attico ut aiunt nubeculę in facie. scobe. paronichia tollitur. efficatius si extenuata.
Proboscydis tactu capitis dolor euacuat̄. Dextra p̄s proboscidis cuti lamina rubrica: adalligata impetus libidinū stimulat. Sanguineis & sciaticis prodest iecurq; comitialibus morbis. Leonis adeps cum rosaceo cute in facie custodit a uiciis candoremq; seruat & sanat adusta. quibus oculo℞ tumores. Mago℞ uanitates punctis adipe faciliorem gratiā apud reges populosue p̄mittut. p̄cipue tn̄ eo pingui qđ sit inter supcilia ubi esse nullum pōt. Similia: dentis maxīe a dextra p̄te uilliq; e rostro inferi: p̄missa sūt. Fel: aqua addita: claritatē ocul iunctis acuit: & cū adipe eiusdem comitiales morbos discutit leui gustu: & ut p̄tinus qui sumpsere cursu id digerant. Cor in cibo suptum q̄rtanis medetur
Adeps cū rosaceo quotidianis febribus. punctos eo bestię fugiūt. resistere etiā insidiis uidentur.

Ex Leone medicine

Cameli cereb℞ arefctm potuq; ex aceto comitialibus morbis aiūt mederi. Item fel cū melle potū. hoc & anginę. Cauda arefcā solui aluū. Fimi cinere crispari capillū cum eo & dissintericis prodest illitus cinis. potusque q̄tum tribus digitis capit etiā comitialibus morbis. Vrinā fullonibus utilissimam esse tradunt. itemq; ulceribus manantibus. Barbaros eam seruare q̄nquennio & e minis potu ciere aluū. Setas e cauda contortas & sinistro brachio alligatas quartanis mederi.

De medicinis ex Camelo.

Hiena magi ex omnibus animalibus in maxiā admiratoē p̄stituūt: utpote cui & ip̄i magicas artes dederūt. Vimq; quā alliciat ad se hoīnes mente alienatos. P̄mutationes ex his annua uice diximᵘˢ ceteraq; monstrifica nāe eius. nūc prosequimur quamq; medicinis p̄dur.

Medicie ex Hiena animali.

Precipue pantheris esse ī metu hienę dicitur: ut ne conent̄ quidem resistere. & aliqđ de corio earū hntem nō appeti. Mirū q; dcū si pelles utriusq; contrite suspendat̄ decidere ᵛʳⁱ pilos. Panthere quom fugiūt uenantē: declinat ad dextrā: ut p̄gressi hominis uestigia occupent. q si successerint alienāi metem: ut ex equo hoīem decidere. aut si in leuā detorserit: deficientis argumentum esse fatiemq; capturā.

De Pantheris captura.

Facilius aūt capi contos suos uenator flagellūq; & ip̄os equos septēnis alligauūt nodis. Mox aūt solers ambagibus uanitas mago℞ capi iubet gemino℞ sig⁰ transeunte luna: singulosq; pro pilos seruari. Capitis dolori ligatā cutē p̄dee q̄ fuūt in capite eius. Lippitudini fel illitū frontibus aut ne oīo lippiat̄ decoctū cū mellis attici ciatis tribus & croci uncia illitū: sic & caligines discuti: & suffusiones claritate extitari melius inueterato medicamēto. asseruari āt in cypria pixide eodē sanari anginā. scabritia excrescentia ī oculis. Itē cicatrices glaucomata. ue℞ iocineris recentis. p̄ assatis an cū despumato melle iunctis. Dentes: eius dentiū doloribus & tactu p̄desse ut alligatos humūs ordine humero℞ & lacerto℞ doloribus. Eiusdem dentes de sinistra p̄te p̄lligatos pectoris aut capri pelle stomachi cruribus. Pulmones in cibo sumptos iliacis. Ventriculis cinerem cū oleo illitū. neruis medullas e dorso cū oleo illitū uetē ac felle febribus quartanis iecur degustatū ante accessiones. Podagris spinę cinerem

cū lingua & dextro pede uituli marini addito felle taurino oīa pariter cocta
atq; illita. Hienę pellem in eodē morbo p̄desse & fel cū lapidea. Tremulis. stia
ticas exilientibus & quibus cor palpitet aliqd ex corde mandendū ita: ut reliq
partis cinis cū cerebro hienę illinat̄. Pilos etiā aut compositione illita aut
p se euulsos felle priusq̄ renasci nō libeat & palpebras inutiles tolli. Lūboꝝ
doloribus carnes e lumbis edendas illinendasq; cū oleo. Sterilitatē mulieꝝ
emendari oculoꝝ glicerizā & aneto suppto in cibo p̄misso in triduū cocepto.
Contra nocturnos pauores umbrarioꝝq; terrorē unus e magnis dentibus adalli
gatus prodest. Furentes eodē circūligari ante pectus sinū cū adipe renū aut
iocinere aut pelle p̄cipiūt. Mulieri pregnanti a pectore hienę caro & pili
septē & genitale a ceruice si alligentur dorcadis pelle collo suspensa: coti
neri partus promittūr. Venerem stimulari genitali ad ꝯsus suos in melle sup
to & si uiri mulieꝝ coitus oderint. q̄nimo totius domus concordiā eodē geni
tali & articulo spinę cū adherente corio conseruans. Constare hinc spinę ar
ticulū siue nodū atlanthion uocāt' e aut primus. In comitialū quoq; reme
diis sunt eū. Adipe accenso serpentes fugari dicūt. maxiā p̄te comminuta i ane
so & in cibo supta horrores sedari. eodem suffitis mulieribus menstrua euo
cari. tāq; est uanitatis ut si ad brachiū alliget̄ supiori dextra p̄te rostri
dens iaculantū ictus derraturos negent. Palato eiusdem aresc̄to & cū alumine
egyptio calefc̄to ac te in ore p̄mutato. fetores & ulcera oris emendari. Eos
uero qui linguā in calciamēto sub pede habeant: nō latrari a canibus. Sinistra
p̄te cerebri naribus illitas morbos p̄niciosos mitigari siue hoīm siue quadru
pedū. Frontis coriū fascinationibus resistere. Ceruicis carnes siue mandat̄
siue bibant̄ arescę lumboꝝ doloribus. neruis a dorso armisq; fugandos ner
uoꝝ dolores. Pilos rostri admotos mulieꝝ labris amatoriū esse. Iecur potū
torminibus & calculis mederi. Iam cor in cibo potu ue suptū omnibus doloribus
auxiliari. Lien lienibus. Omentū ulceꝝ inflamationibus cū oleo. Medullas
doloribus spinę in neruoꝝ lassitudinē. renū neruis pectus in uino. Itē cū thu
re fecunditetē restitue ademptā ueneficio. Vulnera cū mali punici dulci sto
rate in potu datā prodesse mulieꝝ uuluę. Adipe e lubis suffiri difficulter
parientes & statim parere. E dorso medullam adalligatā cont̄ uanas sp̄es
opitulari. Sciaticas genitale e maribus suffitu. Item lippientibus ruptis & co
tra inflationes seruatos pedes tactu leuos dextris partibus. dexteros leuis. Si
nistꝝ pedem suplatū parturienti letale esse. dextro illato parti leni. Me
branam quę fel continuāt a cardiacis potā in uino ut in cibo suptam contra
succurrē. Vesicam in uino potā cōtra incontinentiā urinę. Quę aūt in uesica
inuenta sit urina additis oleo & sapamis & melle asiano prodesse egrōmoie
ueti. Costaꝝ p̄mam & octauam suffitu raptis salutare esse. E xp̄ma uero
parturientibus ossa. Sanguinē cū polenta sumptū torminibus. eodem tactis po
stibus ubicūq; magoꝝ infestari artes nō elici deos. nec colliqui siue lucernis.

siue uisu siue aqua. siue pila. siue quo alio gn̄e temptent. Carnes si edantur
cōn rabidi canis morsum efficaces esse. etiam m̄ iecur efficatius. Carnes uel
ossa hoīs: siquę in uentriculo occise inueniant. in his mortem alicuius sapienti
um signari. Excrementa siue ossa reddita quom interimit cōn magicas insi
dias pollere. Fimū qui intestinis inuentus sit arefcm ad dissintericos ualere
potū illituq: cū adipe anserino opitulari toto corpore Lesis malū si coriū
sit substratum. Pursus tali cinē decocto cū sanguine mustelę punctis oībus
optata uenire. Idem fieri oculo decocto. Sup omia est qd extremam fistulā in
testini cōn ducū ac potestatū iniquitates coministrant. & ad successus petici
onū iudiciorū q; ac litiū euentus si oīo aliq̄tum aliquis secū habeat. Ad eiusde
cauernā sinistro brachio religatam siq̄s muliere respiciat amatoriū esse tā pre
sens ut ilico sequat̄. eiusdem loci pilorū cinere. ex eo illito uiris: qui sint pbrose
molliciei nō mō pudicos: sed & seueros mores induere. Proxime fabulosus ē

ad amoris uoluptatē.

Medicine ex Crocodrillo.

Crocodrillus ingenio quoq: ille cui uita in aq̄ terraq: cois. duo u. gnā eorū. Il
lius ē dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto coitus: si credim̄ stimu
lant. Canini eius dentes febres statas arcent repleti sūt u. cani. Ita ne diebus
ab egotere natura qui adalligauere. Idem pollere uentri exemptos lapillos
aduersus febriū horrores uenientes. Tradūt etiā q eadē cā egyptii pinguūt
adipe egros suos. Alter illi situs multū infra magnitudinē. in terra tm̄ odora
tissimisq: floribus uiuit. ob id intestina eius diligenter exq̄rūt̄ iocundo nidoē

Crocodrillea herba & eius medicine.

fractam crocodrilleam uocant. oculorū uicius utilissima cū porri suco iuncta.
& cōn suffusiones ut caligines. Illita quoq: ex oleo caprino molestias in facie na
scentes tollit. ex aq̄ uero morbos oēs quorū nā serpit in facie. nitoremq: reddit.
lentiginē tollit ac uarros omisq: maculas. Et cōn comitiales morbos bibr ex ace
to mulso in binis obolis. apposita menses ciet. Optiāq: ē candidissiā & fricabilissi
nimeq: ponderosa. quom terat̄ inter digitos sementescens. Lauat̄ ad ulcerata mi
lio aut oliua. sed maxiē sui. Captos oriza tm̄ pascūt. Felle iunctis oculis ex
melle cōn suffusiones nihil utilius pdicat. Intestinis & reliquo corpore ei suf
firi uulua laborantis salutare tradūt. Item ulceribus circumdari uapore eius
infectis. Coriū utriusq: cinis ex aceto illitis. His partibus quas secari opus sit aut
indor cremati sensum omnem scalpelli aufert. Sanguis utriusq: claritatē uisus
inunctis. & cicatrices oculorū emendat. Corpus ipm̄ excepto capite pedibusq: e
lixum manditur sciaticas. Tussim uetēm emendat ꝓpue pueris. Item luborū do
lores & adipem quo tactus pilus defluit hoc puncto a crocodrillis defluit istil
latumq; ossibus. Cor anexum in lana ouis nigre cui nullus aries inursauerit
& pmo ptu genita sic q̄rtanas abigere dr. Iungem̄ illis simia & pegna eq

De Medicinis ex Came-
leonte.

atalia. ipsusq: cameleonte peculiari uolūie dignū existimatū Democrito: &
p singula membra de se gratū nō sine magna uoluptate nra conditis pditisq:
mandatis grece uanitatis. Similis ē magtudie p dc̄o crocodrillo: spine tm̄ ui
cio ac recuruatura & caudę amplitudie distans. Nullū aīal pauidius existiat̄

Ironice oia. qa greci aucto ris leuitatem irridet.

& ideo uersicoloris esse demutacois Vis eius maxia con accipitr genus. De
trahere. n. supuolantem ad se traditur: & uolutarium prebere lacerandu ce
teris aialibus. Caput eius & guttur: si robor eius lignis accendat: imbriu & to
nitruu cursus facere democritus narrat. Item iecur in tegulis ustu. Reliqua
ad ueneficia ptinentia: que dicit q falsa existimates omittem. pterq ubi irrisu
coarguentur. Dextro oculo: si uiuenti eruat: albugines oculor cu lacte capno
tolli. Lingua adalligata picula puerperii. eunde salutare esse pturientibus.
Si uero domibus inferatur pnitiosissimu ad iudicior euentus. Pollere cor ad
uersus qrtanas illigatu nigra lana pme tonsure. Pedem e priorib dextr in
ene pelle illigatu sinistro brachio con latrocinia terroresq: nocturnos repelle.
Item dextra mamilla cont formidines pauoresq:. Sinistr uo pede torreri i fur
no cu herba q etia cameleon uocat. additoq: unguento. Pastillos eos in ligneo
uase conditos prestare si credimus ne cernat ab aliis quo abeat. Armu dextr
ad uincendos aduersarios ualere utiq. si abiectos eiusdem neruos calcauerit. Si
nistru uir quibus monstris consecret. qualiter somnia que uelis. & qbus uelis
inmittant: putat referre. Oia ea dextro pede resolui sic sinistro latere letar
gos quos fecit dexter. Capitis dolores insperso uino in quo latus alter maceratu
sit sanari femur. si sinistri pedis cineri misceatur lac suillu podagricos fieri il
lius pedibus. Felle glaucomata & suffusiones corrigi prope credit tridui in
unctione. Serpentes fugari liene instillato mustelas contrahi in aqua coiecto.
Corpore uo illito detrahi pilos. Idem pstare narrant iecur cum uino rubro pt
mon illitur. pterea iocinere amatoria dissolui. Melancolicos aut sanari
si ex corio cameleontis sucus herbe hebente bibat. Intestina & fartis meor
cum animal nullo cibo bibat. Simiar urinam: illitam inimicor ianue odiu
hominibus omn conciliari. Cauda flumina & aquar impetus sisti. serpentes sopo
rari. Eadem medicata cedro & mirra illigataq: gemino ramo palmo p
cussa aqua discuti ut que intus sint oia appareant: atq: utina eo ramo p
cussus esset democritus. qm ita loquacitates imodicas pmisit inhiberi. Pa
lamq: est, uir alias sagacem & uite utilissimu nimio iuuandi mortales p
lapsum. Ex eadem similitudine est stinchus que quide terrestre crocodril
lum esse dixerunt. Candidior aut & tenuiore cute. ptipue tn dna dino
scitur a crocodrillo squamar. seta a cauda ad caput uersa. Maximu indic
deinde arabicus. afferunt salsi. Rostr eius & pedes in uino albo poti cupi
ditates ueneris accendut. Utiq: satyria & eruce seme singulis dragmis omn ac
piperis duabus ita pastilli singular dragmar bibant. p se later carnes obo
lis binis cu mirra & pipe pari mo pote efficaciores ad ide credutur. p dest
con sagittas uenenatas ut apelles tradit postea sumptus. In antidota quoq; nobi
lia additur. Sextius. plus q dragme ponde in uini emina potu pnitiem af
ferre tradit. preterea eiusdem decoction cu melle sumptu uenere inhi
bere. Est crocodrillo queda affinitas amnis eiusde geminiq; uictus cu hy

altrum utr

Derisio & fama democriti

Medicine ex Stincho siue Crocodrillo terrestri.

De Medicinis ex hyppotamo.

pothamo et repertore trahendi sanguinis ut diximus. plurimo autem super salticam praefecturam. Huius corii cinis cum aqua illitus panos sanat. Adeps frigidas febres. tertianas fimus suffitu. Dentes e parte leva dolores dentium scarifatis gingiuis. pellis eius e sinistra parte frontis in anguina adalligata uenerem inhibet. eiusdem cinis alopetias explet. Testiculi dragma ex aqua contra serpentem bibitur. Sanguine pictor utitur. Peregrine sunt Lynces que clarissime omnium quadrupedum cernunt. Vngues earum os cum corio exuri efficacissime in carpato insula tradunt. hoc cinere poto preputia uirorum libidines inhiberi. Item sparsis corporum uitia. stillicidia uesice. itaque eam protinus pedibus obruere traduntur. Eadem autem et ungularum dolor monstrat in remedio. Hactenus de externis. Nunc reuertemur ad nostrum orbem. primumque communia animalium remedia atque eximia dicemus. Sicuti est lactis usu utilissimum cuique maternum. ita conspicere nutricis exitiosum est. hi sunt .n. infantes qui colostracti appellantur densato lacte in casei speciem. Est autem colostra prima a partu spongea desitas lactis. Maxime autem alit quodcumque humanum. mox caprinum. unde fortassis fabule Iouem ita nutritum dixere. Dulcissimum ab hominis camelinum. efficacissimum ex asinis. Magnorum animalium et corporum facilius redditur. Stomacho accomodatissimum caprinum. quoniam fronde magis quam herba uescuntur. Bubulum medicatius. Ouillum dulcius et magis appetibile. stomacho minus utile. quoniam est pinguius. Omne autem aquatius uerno estiuo. et de nouellis. probatissimum uero quod in ungue heret nec defluit. Innocentius decoctum praecipue cum calculis marinis aluus maxime soluitur. Minus inflat quodcumque decoctum. Sanat uuas. lichenas. ad omnia utile tethyse aut locrata. maxime renes. uesicam. interanea fauces. pulmones. foris pruritum aut intus eruptiones cibi aut potus abstinentiam. Nam ut in achaia bubulum libere ptisica cogente diximus in ratione herbarum. Sunt inter exempla qui minium bibendo liberati sunt podagra cyragraue. Medici speciem unam addidere lactis generibus quod scyston appellauere: id fit hoc modo. Fictili nouo ferunum et maxime caprinum ramisque recentibus miscetur additis totidem ciatis mulsi quot sint emine lactis. Quom feruet ut circumfundat prestat quod ciatus argenteus cum frigida aqua demissus. hanc qui infundat deinde igni refrigeratum diuiditur et discedit serum a lacte. Quidam et ipsum serum ita multo potentissimum decoquunt alternas partes et sub diui refrigerant. Bibitur autem efficacissime eminis per interualla diebus .v. a potu illius solitis gestari. Datur comitialibus. melancolicis. paralyticis. in lepris. elephantiis. articularibus morbis. Infunditur quoque lac contra rosiones a medicamentis factas. et si urat dissinteria decoctum cum marinis lapillis aut cum ptisana ordeacea. Item contra rosiones intestinorum bubulum aut ouillum utilius. Recens quoque dissinteritis infunditur ad colum aut crudum. Item uulue et propter serpentium ictus. ptisias. cantaridum. aut salamandre ueneris. Priuatim bubulum his qui colhicum biberint aut cicutam. aut doricnium aut leporem marinum. sicut asininum contra gypsum et cerusam. et sulphur et argentum uiuum. Item aluo in febri gargarizatur quoque faucibus exulceratis utilissime et bibitur ab imbecillitate uires recolligentibus quos atrophos uocant. In febri etiam

De medicinis ex Lyncibus.

Medicine communes ex feris animalibus. aut eiusdem generis placidis. et Lactis usus.

Lac bonum quod.

que careat dolore capitis puerisante cibũ lactis asinini eminã dari cõuenit. aut
si in exitu cibi rosiones sentire antiquas in archanis habuert. sed hoc nõ est
a caprino. Bubuli serũ ortopnoicis prodest an̄ cetera addito nasturtio. In
unguunt etiã oculi in lactis eminis sysami additis dragmis. iiii. tritis in lippitu
dine. Caprino lienes sanant̃ post biduũ media tertia die hedera pastis capris
ptriduũ poto sine alio cibo. Lactis suillis alias cõtrarius capitis doloribus e patias
neruorũ uitio febres hntibus. Vertiginĩ pter q̃ purgationis grauedine. tussi
entibus. lippis. Suillum utilissimũ tenesmo. dissinterie. necnõ ptisicas. etiã mu
lieres que dicerent salubrimũ fuerit. De generibus caseorũ diximus quõm de
uberibus singulisq; membris animaliũ diceremus. Sestius eosdem effectus equino
quos bubulo tradit hoc uocat ipacen. stomacho utiles qui non sint salsi ide recetes.
Veteres aluũ sistunt. corpusq; minuit. alunt mollia. Caseus recens cũ melle sug
gillata emendat. aluũ sistit. sedat tormina. pistillis in uino decoctis austero. rur
susq; in patina tostis. Saprum uõ uocant qui cum sile & sorbis siccis e uino tritus
medetur celiacis genitalibus. Carbunculis caprinus tritus & impositus. ide acci
dit cũ oximelle. Item abilis in balneo illitus oleo illinitur. Et e lacte fit buti
rum barbarorũ gentiũ laudatissimi cibus. & qui diuites a plebe discernat. Plu
rimũ e bubulo & inde nomen. Pinguissimũ ex ouibus fit & ex caprino in uase
calefacto in estate lacte expresso. Tantũ crebro iactatu in longis uasis angusto
foramine spiritũ accipientibus subipso ore alias pligato additis paulũ aqua
accrescat. qd maxime coactum e summo fluit. addit exemptũ addito sale
oxigalla appellant. Reliqua decoquunt in ollis sibi. qd supnatat butirũ e. de
osum natiuã. quo magis uirus respiat hoc pstantius iudicat̃. Pluribus composi
tionibus miscetur inueteratũ. natura eius astringere. mollire. replere. purgare.
Oxigalla fit & alio mõ acido lacte in recens qd dũ acesat utilissimũ est stomaco
Effectus dicemus suis locis. Proxima in corbus laus est adipi. sed maxime suillo.
apud antiquos etiam religiosus erat. Certe noue nupte intrantes. etiã nu
solene hnt postes eo attingere. Inueterat̃ duobus modis aut cũ sale. aut sin
cerus tanto uetustior. Anxugiam etiam greci appellauẽ in uoluminibus suis. ita
q; etiam sino nuosius. quaobrem nõ de alia loquem̃. Sue mlto efficatiore
feiã. & que nõ peplt mlto pstantiore in apris est. Vsus igit̃ anxugia ea
de mollenda. excalefatienda. discutienda purgandaq;. Medicorũ aliq ad
mixto anseris taurorũq; seuo ad podagras uti iubent. si uõ pmanet dolor
cũ cera. resina. pice. siccera anxugia medetur ambustis. Perniciõibus aũt
ordei cinere & galla pari mõ prodest & confrigatis membris. itinerũq; lassi
tudinis & fatigationes leuat. Ad tussim ueterem recens decoquit̃ quadratis
pondere in uini ciatis tribus addito melle. Vetus etiã ptisis pillulis sũptis sanã.
sine sale inueterata est. Omõ. n. nõ nisi ad ea q purganda sint. aut q nõ sint
exulcerata & calida recipit̃. Quidã quadrantes anxugie & mlti in uini cia
tis tribus decoquunt cõn ptisim. quotidie picem liquidã in ouo sumi iubet cir

De medicinis ex caseis.

s mollis

De butiro & oxigalla quo modo fiant.

De adipe & conseruatiõe eius

De anxugia & medicinis ex ea.

cumligatis lateribus et pectoribus et scapulis eorum que ptisim sentiunt. tantaque è
uis ut genibus etiam adalligata redeat in ossa. porreamque expuere uideantur
esu equae quae non peperit. Aptissime utuntur ad cutem mulieres. Contra scabiem uero
uix admixto iumentorum seuo pro parte tertia et pice pariter subferue factis.
S incera partus in abortum uergentes sanat in utero collirii modo subdita. Cicatri
ces concolores facit. Cerusa admixta ut argenti spuma cum sulphure. unguium sca
bricias emendat. Medetur et capillo fluenti et ulceribus in capite mulierum cum gal
le parte quarta et infumata filis oculorum. Datur et ptisicis unciatim cum uini uete
ris emina decocta donec tres unciae è toto residant. Alii et mellis exiguum adiciunt
panos sanat illinita cum calce. Item furunculos duritieque mammarum rupta et luxa
ta sanat. Clauos et rimas coliqui uicia. Elleboro albo parotidas admixta salsa
mentaria farina. Quo genere proficit et ad strumas. pruritus. et papulas in bal
neo punctus tollit. Alioqui etiam non modo podagricis prodesse mixto uetere co
trito in sarcofago lapide et quinquefolio tuso in uino ut cum calce ut cum cinere
facit et peculiare emplastrum. LXXXV. pondere spume argentee mixtis uti
lissimum contra inflamationes ulcerum adipe uerrino. et inungi putant utile quae
que serpant illinire cum resina. Antiqui maxime axibus uehiculorum pungendis
ad faciliore circumactum rotarum utebantur. Unde nomen est sic quoque utili madicia
cum illa ferrugine rotarum ad se discutienda uirilitatis et per se laxantia. Et
medici antiqui maxime probabant renibus detractam exemptisque uenis aqua cae
lesti fricabant crebro. decoquebantque fictili nouo. Conuenit salsam magis mol
lire. excalefacere. discutere. utilioremque esse uiolentiam. Masurius palmam
lupino adipi dedisse antiquos tradit. ideo nouas nuptas illi pungere postes so
litas: ne quid mali medicamenti inferretur. Que ratio adipis eadem in his que ruminant
seui est. Aliis modis non minoris potentie. Perficit omne exemptis uenis aqua
marina uel salsa lotum. mox tamen pila tunsum asperso marina crebro. postea co
quitur donec aboleatur omnis odor assiduo sole ad candorem reducitur. Are
nibus aut omne laudatissimum est. Si uero uetus renocet adcura ligsteri prius in
bent. Usus dicetur suis locis. Communis et racio medullarum est. omnes molliunt. explent.
siccant. excalefaciunt. Laudatissima ceruina. mox uitulina. deinde hircina et
caprina. Curantur ante autumnum recentes lote. siccate que in umbra per cribrum. Dein
liquate per linthea exprimuntur ac reponuntur in fictili locis frigidis. Inter omnia autem
communia animalium fel prestantius in effectu. Est enim uis eius excalefacere. mordere. scin
dere. extrahere. discutere. Minorum animalium subtilius intelligitur. et ideo ad oculo
rum medicamenta utilius existimatur. Taurino papue effummere pellibus co
lore aureo ducendis. Omne aut curatur recens preligato ore lino crasso, dem
issum in feruente aquam semihora. mox siccatum sine sole. atque in melle conditum
D amnatur equinum tamen inter uenena. ideo flamini sacro equum tangere non licet quom
rome publicis sacris equus etiam imoletur. Quin et sanguis eorum septicam uim ha
bet equarum preter quam uirginum erodit. marginat. ulcerat. Taurinus quidem recens.

De Adipe Lupino.

De Medullis.

De felle et eius proprietate.

+

P ome Sacrum.

De sanguine animalium et uiribus eius.

inter uenena est excepta egyra. Ibi enim sacerdos terre uaticinatura sanguinem bibit prius quam descendat in specus. tantum potest sympathia illa de qua loquitur ut aliquando religione ut loco fiat. Furius tribunus traditur taurinum bibisse quom pallore et inuidia ueneni sibi dati insimulare Q. caepionem uellet. Hircorum sanguinis est ut ferramentorum subtilitas non aliter acuatur aut induretur aut scabricia poliatur uehementiusque limet. Non igitur et sanguis animalium communiter adici potest et ideo suis quaeque dicentur effectibus. Digeremus ergo in mala singula usus plurimum contra serpentes. Exitio his esse ceruos nemo ignorat ut siquae sint extractae cauernis mandant. nec uero ipsi spirantes quem tamen aduersantur sed membratim fugari eos quoque nidore. Cornu eorum si uratur a summo gutture gustatis usibus congregari dicitur. pelles eiusdem animalis substratae securos prestant ab eo metu somnos. Coagulum ex aceto potum ab ictu. et si omnino tractatum sit eo die non ferit serpens. Testes quoque inueteratum eius ut genitale maris salutariter dantur in uino. Item uermes qui centipoleones uocantur fugiunt. et omnino aliquid certi in lintes aut medulla perunctum seuoue cerui ut uituli. Summis autem remediis praefertur hinnuli coagulum in matris utero ut indicauimus. Sanguine ceruino si unguantur dracontion et cunelago et anchusa lentisci ligno contrahi serpentes dicuntur dissipari. Deinde si sanguine detracto adiciatur piretrum. Inuenio apud auctores grecos animal ceruo minus et pilo demum simile quod ophion uocatur sardinicum tacitum ferre solitum hoc interesse arbitror. et ideo medicinas ex eo omitto.

Apri quoque cerebrum contra eos laudatur cum sanguine iecur etiam inueteratum potum cum ruta et uino. Item adeps cum melle resinaque. Similiter uerrinum et iecore fellis dumtaxat librae pondere ut cerebrum in uino potum. Caprarum cornu ut pilis accensis fugari serpentes dicunt. cineremque e cornu potum uel illitum contra ictus ualere. Item lactis haustus cum uua aminea ut urinae cum aceto scyllino. Caseum caprinum cum origano impositum ut seuum cum cera. Milia praeterea remediorum ex eo animali demonstrantur sicut apparebit. quod equidem miror quom febri neget carere. Amplior potentia feris eiusdem generis quod numerosissimum esse diximus. Alia uero ex hircis democritus et hircis effectus auget eius qui singularis natus sit. Fimus quoque caprarum in aceto decoctus et illitus in ictus serpentum placet. et recens cinis in uino. atque in totum dissectaluisse recoligentes a serpentum ictu in caprilibus optime conualescunt. Qui medicorum efficacius uolunt. occise capre aluum dissectam cum fimo intus illigant. alii carnem recentem. hedorum pilos suffiunt eodemque nidore fugant serpentes. Vtuntur et pelle eorum recente ad plagas carne et fimo equi in agro pasti. Coagulo leporis ex aceto contra scorpione et murem araneum. Aiunt autem feriri leporis coagulo perunctos

Percussus a scorpione fimum capre efficatius cum aceto decoctum auxiliatur. Lardum iusque decocti potum his qui buprestim hauserint. Quin etiam siquis asino in aurem dixerit percussum se a scorpione transire malum protinus tradunt. Venenataque omnia accesso eius pulmone fugere. et fimo uituli suffiri percussis a scorpione prodest. Canis rabiosi morsu facta uulnera circumcidunt ad uiuum iusque. praeterea quidam carne uituli ad

Salutariter.

Hynnuli coagulum.

Medicine ex Apro. et Uerro.

Ex Capris med.

De medicis ex Leporibus.

Ad morsum rabidi canis.

mouent & eis ex eodem carnis decocto dant. potui aut axungiam cu calce
tritam. Laudant hirci iecur quo iposito ne temptari quid aque motu af
firmant. Laudant & capre fimu & uino illitum mellis & cuculi & hirudis
decoctum & potu. Ad reliquos bestiarum morsus caprinu caseum siccu cu origa
no imponut & bibi iubent. Ad hois morsus carnem bubulam decoctam. efficatius
uituli ante quintu diem q soluant. Veneficiis rostrum lupi resistere inueteratu aiut
obidq; portis psigunt. hoc ide prestare & pellis e ceruice solida existimat. qppe
tanta uis esse aialis. pterea ut retulim9 & uestigia ei9 calcata equs affert torpore.
His qui argentu uiuu biberint lardu remedio est. Asinino lacte poto uenena re
stringunt. peculiariter si iusquiamu potu sit aut uiscum aut cicuta aut opticstar
pacium aut carice. aut dorignu. & si coagulu alicui nocuit. na id quoq; uene
nu est i pma coagulatoe. Multos eius & alios usus dicem9. sed meminisse optebit
recenti utendu. aut no multu postea tepefco. nullu em celerius euanescat. Ossa
quoq; asini confracta & decocta con leporis marini uenenu dant. Omnia eadem
Onagris efficatiora. De equiferis scripserunt greci. qm terre ille no gignebat.
Verumtn fortiora eade quam equs intelli deant. Lacte equino uenena leporis ma
rini & toxica expugnant. nec uros aut bisontes greci in experimentis hnt indie
siluis portione. tam eade efficatiora oia ex his credi par est. Sic quoq; latibulo cu
cta uenena expugnari tradut maxie epheris ni pactum. Sic aut si cantarides da
ta uomicione oia egeri. sic & caprino iure cantarides. Con ea uo q exulceratione
enecat uitulinu seu bubulu auxiliat. na con sanguisugas potu butirum remediu
cu aceto ferro calefco. qd & p se pdest con uenena. Nam si oleu no sit ei9 uice
repntat. Multipedum morsus cu melle sanat. Oia: sisanu iure poto uenena su
pradca expugnari putat. priuatim uo aconita & cicutas. Itemq; uitulino seno
Caprinus caseus recens his qui uiscu biberint. Lac uo con cantaridas rmedio
est. Et con ephimeri potu con nimia uina. Sanguis caprinus decoctus cu medul
la con toxica uenena sinitur. Hedinus con reliqua. Coagulu edi con uiscu & ca
meleone albu sanguinemq; & taurinu con que & leporis coagulu est ex aceto.
Con pastinacam uo & om marinorum ictus ut morsus coagulu leporis ut hedi t
agni dragme pondere ex uino. Leporis coagulu con uenena additu antidotis.
Papilio quoq; lucernarum luminibus aduolans inter mala medicamta nuat. Huic co
trariu est iecur caprinu. sicut ueneficiis ex mustela rusticorum feris. Hinc deinde r
uertem ad gnā morborum. Capilli defluuia ursinus adeps mixto ladano & hian
to continet. alopetiasq; emendat. & raritatem supciliorum cu fungis lucernarum ac
fuligine q est in rostris earum prurigini cu uino pdest. Ad hac & cornu ceruinu e
uino utiq; no tedui aialis eius capillis increscat. Item fel caprinu cu creta cymolia
& aceto sic uti. paulu capiti inarescant. Item fel scrophinu cu urina thauri. si
uero uetus sit. etiam furfures adiecto sulphure emendat. Cinere genitalis asi
ni spissari capillu putat & canicie uindicari si rasis illinat plumboq; tritus
cu oleo densari & asini pulli cu urina admiscent nardu fastidii gra. Alope

Ad morsus bestiarum

Lupi medicie con uenenu.

Medicine ex Asino.

Onager.

Remedia ex equis.

Ex uitulo & bubulo med.

Hedus.

Lepus.

Papilio.

Cont capillorum pfluuiu & lendes remedia

cias felle taurino cū egyptio alumē tepefactas illinunt. Vlcera capitis manantia
urina tauri efficaciter sanat. Item hois uetus si ciclaminū adiciat̃ & sulphur.
Efficatius tamē uitulinū fel quo cū aceto calefcō tollunt̃ & lendes. Seuū uitulinū
cum sale tritum capitis ulceribus utilissimū. Laudat̃ & uulpiū adeps. sed pti
pue fel & fimū cū sinapi pari mō illitū. Caprini cornus farina ut cinis magisq;
hircini addito nitro & tamarisci seie & butiro oleoq; prius capite raso mire co
tinet ita fluentē capillū sicut & carnes. Cinē ex oleo illito supcilia nigrescunt
Lacte caprino lendes tolli tradūt. Fimo cū melle allopecias expleri. Itē ungula
rū cinis cum pice fluentē capillū continet. Leporinus cinis cū oleo mirteo ca
pitis dolores sedat. Item aq̃ pota q̄ de bouis aut asini potu relicta est. & si credimꝰ
Vulpis mascule genitale circūligatū. Cornus ceruinus illitus ex aceto aut ex hir
cino oculoꝝ epiphoras. easq; bubulo seuo cū oleo cocto illinunt. Ceruini cornus ci
nis scabricias eodem in gnē sanat. Mucrones aut ipsos efficatiores putāt. Lupi
extremitis circulini suffusiones prodest. Cinere eoꝝ cū attico melle ungi obscu
ritates. Item felle ursino. epinictidas adipe aprino cū rosaceo. Vngule asinine
cinis inunctus sanat cicatrices oculoꝝ tollit. Medulla bubula e dextro crure tri
ta cū fuligine pilis & palpebraꝝ uitiis anguloꝝq; occurrit. Calibis pari mō fuli
go in hoc usu temptatur. Optime & lichno papiraceo oleoq; sesamineo fuli
gine in nouo uase pennis detersa. efficacissime tn̄ euulsos cohercet ibi pilos. fel
le tauri cū oui albugine collyria fiūt aquaq; dissoluta inunguntur p quadriduū
Seuū uituli cū anseris adipe & ocimi suco genaꝝ uitiis aptissimū est. Eiusdem
medulla cū pari pondere cere & olei ut rosacei addito ouo duritie genarū
illinitur. Caseo molli caprino imposito ex aqua calide epiphore sedant̃. Si tuor
sit ex melle utrumq; sero calido fouendum. Sicca lippitudo tubulis simū tostis ac
contritis & impositis tollit̃. Capras negant lippire. qm̄ eas queda herba sedent. It
Dorchadas. & ob id fimū eaꝝ cera circūdatū noua luna deuorare iubent. qm̄ noc
tu eq; quoq; cernant. Sanguine hirci sanari ulcerosos putant melacopas a gtis
dcos. Capre uō iocinere in uino austero decocto queda in assati iocineris sanie
inungunt aut felle capre. carnesq; eas uesci & dum coquant̃ oculos uaporari p
cipiūt. Id quoq; referre arbitrant̃ ut rutili coloris fiūt. Volunt & oculos suffiri
iocinere decocto molli. Quida in assatū fel. & q da pluribus capris modis absumt
cū melle con̄ caligines cū meraci candidi tertia pte con̄ glaucomata. Cū uino
con̄ cicatrices & albugines & caligines & tyrigemia & argemia. Ad palpebras uero
euulso prius pilo cum suco oleris ita ut inctco marescat. Con̄ cimicilas cū lacte
mulieris. Ad omia inueterate fel efficatius putāt nec abdicut. Fimū ex melle
illitū epiphoras con̄q; dolores medullam. Item pulmo leporis sedatq; caligine fel
cū passo aut melle. Lupino quoq; adipe ut medulla suū fricari oculos con̄ lippi
tudine precipiūt. Nam uulpina lingua intes in armilla lippituros negat. Au
rū dolori & uitiis medet̃ urina apri in uitro seruata. Fel apri ut suis. ut bubu
lum cū oleo citreo & rosaceo eqs portionibus. pcipue uō taurinū cū porro suci tepidū

De medicinis ad Capitis dolorem.

Medicine ad Oculorū vicia.

Ad auriū dolores med.

ut cū melle

uel cum melle si supat cõq: odorem graue p sepe fem̄ malo citrino i ea pte
cū lacte mulieꝝ efficaciter sanat. Quidam etiā grauiter aures sic pluendas
putant. Alii cū senecta serpentiū & aceto includūt lanas ante aqua calida
collutas. & si maior sit grauitas aurū fel cū mirra & ruta i mali corio ex ca
lfcō infundunt. Lardū quoq: pingue. Item fimū asini recens cū rosaceū instilla
tur oīa tepefcā. Vtilior equi spuma ut equini fimi recentis cinis cū rosaceo se
pum cū adipe anserino. butiꝝ recens urina capre ul tauri calefcō uapore & p
laugenem collo subeunte admiscere & aceti tertiam ptem. & aliqd urine uitu
li qui nūdum herbā gustauāt. fimū etiā mixto felle eiusdem & cute quā reli
qunt angues excalefactis prius auribus. Lana aūt medicamīa includur. pdest
& seuū uituli cū anseris adipe & ocimi suco eius medulla admixto cimino infu
sa. Virus uerrinū & scropha ex coitu p̄usq̄ terrā attingat cõn dolores. Auribz
fractis glutinis e naturis uituloꝝ fetum & in aq liquatū. Alius uicis adeps uul
piū. Item fel caprinū cū rosaceo tepido aut porri suco aut ruta e lacte intieis.
Si grauitas audiendi fel bubulū cum urina capre ul hirci. In quocūq: aūt usu pu
tant hec efficaciora in cornu caprino p dies x. infumata. Laudant & coagu
lum leporis tertia pte dimidiaq: sacro p emina amineoq: uino. Parocidas
ursinus adeps competit pari pondere cere & taurini seui. Addunt quida hi
pocistidem & p se butiꝝ illitū si p̄us foueant̄ fenugreci decocti suco. effi
catius cum stichano. Prosunt & uulpiū testes & taurinus sanguis aridus tritus.
Vrina capre calefcā instillata auribus. fimū eiusdē cū axungia illitū. Den
tes mobiles confirmat ceruini cornu cinis. Doloresq: eoꝝ mitigat siue ifricen
tur siue colluant̄. Quida efficatiorem ad oms eosdem usus crudi cornū farinam
arbitrant̄. Dentifricia utroq: mō fiūt. Magnū remediū est & in lupoꝝ capitis
cinē. certū est in excrementis eoꝝ ptimū inueniri ossa hec adalligata eund
lme. Item leporina coagula per aurem infusa cõn dolores & capitis eoꝝ cinis
dentifriciū est. adiectoq: nardo mulcet graue olentiā oris. Aliqui murino
rum capitū cinerē miscuisse malunt. Repiur in latere leporis acu sites hoc sca
rifare dentes in dolore ualet. Talus bubulus accensus eos q labant cū dolore ad
motus confirmat. Eiusdem cinis cū mirra dentifriciū est. Ossa quoq: ex ungut
suū combusta eunde usum pbent. Item ossa ex acetabulis que coxendices iutur.
iisdem sanari demissis in fauces uerminationes notū est. sed & corruptos den
tes confirmari. Asine quoq: lacte pcussu uexatos aut dentiū eosdem cinem lie
ne equi cū oleo infuso p aurem. est aūt hoc nō hipomanes. alioqn noxiū om
mitto. sed in equoꝝ genibus ac sup ungulas. pterea i corde equoꝝ īuenitur
os dentibus caninis maxīe site. hoc scarifari dolorem aut exempto dēte mor
tui equi maxillis admoueri eius qui doleat. Demonstrat equaꝝ uirus ad coitū
sine luchinis accensū. Anaxilaus prodidit equinoꝝ capitū ursis repntari mō
strifica. Similiter ex asinis. Nam hipomanes tantas in beneficio uires hīt. ut
affusum eris mixture cor effigie. neq: olympie admotus mares equos ad rabie

Ad dentes firmandos & sanandos medicine.

Hipomanes vis eius

coitus agat. Medetur dentibus & fabrile glutinū in aqua decoctum illitū &
mox paulo detractum ita ut confestim colluant̄ uino in quo decocti sīt cortices
mali punici dulcis. efficax hr̄ & caprino lacte collui dentes ut felle taurino. Talorꝫ
capre recentiū cinis dentifricio placet & om̄ fere uillaticorꝫ quadrupedū ne sepius

Ad faciem curandam & decorandam med.

eadem dicant̄. Cutem in facie erugari & tenerescere & candorem custodiri lacte
asinino putant. Notumq; quasdam cotidie. dcc. custodito nūo fouer̄. Pompeia
hec uxor neronis p̄ncipis. balneorꝫ quoq; sic solio temptato. asinorꝫ gregibus ob hoc
eam comitantibus. Impetus pitute in facie butiro illito tollitur. efficatius cū ceru
sa. Sincero uō ea uitia que serpunt insup īposita farina ordeacea. Vlcera. mem
brane in facie partu bouis madida friuolū uidet̄, nō tn̄ omittendū pp deside
ria mulierꝫ. Talum candidi iuuenci xl. diebus noctibusq; donec resoluat̄ in liq
rem decoctum & illitū linteolo candorem cutisq; erugatione prestare. Fimo
taurino malas rubescē aiūt. nō ut crocodilleam illim melius. sed foueri frigide
& an̄ & postea iubent testas. & que discolorem faciūt cute. fimū cū oleo & gū
mo manu subacto emendat. Vlcera oris ac rimas seuū uituli uel bouis cū adipe
anseris & ocimi suco. Est & alia mixtura seuo uituli cū medulla cerui & albe spi
ne foliis una tritis. Idem prestat & medulla cū resina ut si uaccina sit. Ius ē car
ne uaccina lichena oris prestantissime uincit. Glutinū fem̄ ē genitalibz uitulo
rū liquatū aceto cū sulphure uiuo ramo ficulneo p̄mixtū ita ut bis die recēs
illinatur. Item lepras ex melle & aceto decoctum quas ad iecur hirci calidū illitū.
tollit siccat elephantias & fel caprinū etiā nūc lepras ac furfures tauri ut ad
dito nitro urina asini circa canis ortum maculas in facie p̄utrasq; p se se aqua
infractum euiuatisq; solibus ac uentis post detracta cute. Similis effectus tau
rino seuo uitulino ue felli effectus & in taurino seuo felle cū semine cunile ci
nere e cornu ceruino si canicula ex oriente comburat̄. Asinino seu cicatricibz
alicene leprisq; maxime color reddit̄. Hirci fel lentigines tollit admixto ca
seo & uiuo sulphure spongee cinere ut mellis sit crassitudo. Aliq; inueterato
felle uti maluē mixtis calidis furfuribus pondere oboli unius quatuorq; mellis
prius defricatis maculis. efficax eiusdem & seuū cū melantio & sulpure & iride.

Ad labrorꝫ fissuras.

L abrorꝫ fissuris cum adipe anserino ac medulla ceruina resinaq; & calce. In
uenio apud auctores his q lentigine hebant mirari magice sacrificiorꝫ usum.

Pro gutture

L acte bubulo aut caprino tonsile & arterie exulcerate leniant̄. Gargariza
tur tepidū ut est expressum aut calefcm̄. Caprinū utilius cū maluā decoctum

Ius omasi.

& sale exiguo lingue exulcerationi & arteriarꝫ prodest. Ius omasi gargarizat̄
tonsillis aut priuatim renes uulpiū aridi cū melle triti illitiq;. Anginis fel tau
rinū uel caprinū cū melle. iecur mellis ex aqua. Oris grauitatē ulceraq; buti
rū citissime sanat. Primam aliud ue quid faucibus adherens felle extrīsecus

Ad strumas discutiendas.

fimo p fricatis aut dilui tradūt. Strumas discutit fel aprinū ut bubulū tepidū
illitū. Nam coagulū leporis e uino in linteolo exulceratis dūtaxat inponit̄.
D iscutit & ungula asini uel equi cinis ex oleo aq̄ illitus & urina calefcā & bouis

ungule cinis ex aqua. Fimu quoq: feruens ex aceto decoctum. testes uulpini pro
dest et sapo gallo4 hoc inuentu rutilandis capillis ex seuo et cinere. Optimus
fagino et caprinus duobus modis spissus ac liquidus. Vterq: ap germanos ma
iore in usu uiris q feminis. Ceruicium dolores butiro aut adipe ursino pfri
centur rigores butiro seuo qd strumis prodest. Cum oleo dolore inflexibilem

Ad ceruicis dolores et spasmum.

opistotonon uocant. leuat urina capre auribus infusa aut fimu cu bulbis illitu
ingues contusos. Fel cuiuscumq: animalis circuligatum pterigia digito4. Fel tau
rinu aqua calida dissolutum. quida adiciut sulphuris alumen pari ponde omniu.
Tussim iecur lupi ex uino tepido sanat. Vrsinu fel admixto felle aut cornu bubu
li sumis ptibus cinis ut salue quatriduo pota comori tradut. Pulmo ceruin cu
gulla sua calefcus in fumo deinde tusus ex melle quotidiano eligmato. efficatioa

Ad tussim et sanguine spuentes medicine.

ad id subulo ceruo4 gnis. Sanguine expuentes ceruini cornus cinis. coagulu lepo
ris. tertia pte nardi cu terra samia et uino mirteo potu. Sanat eiusdem fimi
cinis in uino uespi potus nocturnas tusses. Pili quoq: leporis suffiti extrahut pul
monibus difficiles extreationes. purulentas aut exulcerationes pectoris pulmo
nisq: et a pulmone graue olentia alitus buti4 efficacissime iuuat cu pari mo mel
lis attici donec infestat et matutis sumptu ad mensura lingule. Quida pmelle
larias resinam addere maluerut si sanguis reiciat efficacem tradut bubulu san
guinem modice et cu aceto sumptu. na de taurino credere temerariu est. Sed
glutinu taurinu tribus obolis cum calida aqua bibit in uterq: sanguinis excreatoe.
Stomachu exulceratu lactis asini potus efficit. item bubuli. Rosiones eius caro bu

Ad stomachi uicia.

bula admixto aceto et uino cocta. Reumatismos cornus ceruinus cinis. San
guinis excreationes hedinus sanguis recens ad ciatos ternos cu aceto acri pari
mo feruens potus. Coagulu tertia pte ex aceto potu. Iocineris dolores lupi iec
aridu ex mulso asini selini ptibus duabus ac nucibus tribus ac melle tritu et i ci

Pro Epate.

bo sumptu. Sanguis hircinus cibo aptatus suspiriosis ante omnia efficax est. Pot

Ad pectoris malu.

equi fero4 sanguis proxime lactis asinini tepidi bulbi decocta ita ut seru ex eo bi
batur addito in tres eminas ciato nasturcii albi pfusi aqua. deinde melle dilu
ti. Iecurq: uulpinu aut pulmo in uino nigro aut fel ursinu in aqua laxat meat
spirandi. Lumbo4 dolores et quecumq: alia mollire opus sit ursino adipe per

Ad Dolores Lumbo4.

fricari couenit. Cinerem aprini aut suilli fimi inueterati aspergi potioni uini.
Affectant et magi sua comenta. pmu oium rabiem hirco4 si mulceat barba miti
or. eadem ptise no abire eos in alienu grege. Huic admiscent fimu caprinu
et subdito lintheolo uncto caua manu qtum capi possit. Feruens sustineri
ita ut si leua ps doleat. hec medicina i dextra manu fiat ante cotrario. Fimu
quoq: oleum tusum ca eree punctis tolli iubent. Modus est curationis donec ua
por ad lumbos sentiat peruenire postea uo manu porro tuso illinut. et lumbos ipo
fimo cu melle suadent in eodem dolore et testes leporis deuorare iubent aut cte
toctas si a medente cotingant. Ventris quid dolore temptari negant talu lepo
ris habentes. Lienem sedat fel apri ut suis potu ut ceruini cornus cinis in aceto

Pro Splene med.

Efficacissime tam inueteratus lienes sanat: aut in triduo sentit utilitas asini pul
li fimum qd primum edidit. Poleam uocant syri dant in aceto mulso. Dat & equi lingua
inueterata ex uino psentaneo medicamento ut dicat esse ex barbaris caecilius. ex
barbaris bion tradit. & a lienem bubulus siti mo. recens aut assus uel elixus in cibo.
n uesica quoq; bouis alli capita XX. tusa cum aceti sestario imponunt ad lienis do
lorem. Eadem ex causa in lienem intuli quantum indicatus sic iubent magi nulla pri
cunctatione. qm hoc quoq; religiose ptineat. diuisumq; p longitudinem annec
tit unice utrimq; & induente pati decidere ad pedes. deinde collectum aresa
cere & cum hoc fiat simul residere. liene egri iniciatum liberariq; eum morbo pdes
se dr. Prodest & pulmo uulpium siccatus atq; in aqua potus. It hedorum lien iposi
tus. Aluum sistit ceruinus sanguis. It cornu cinis. Iecur aprinum ex uino potu citra
salem recensq;. Item assum ut suillum. hircinum decoctum emina in uino. coagulum
leporis in uino ciceris magnitudine. aut si febris sit ex aqua. Aliq & gallam adi
ciunt. alii pse sanguine contenti sunt. Lac coctum equine. fimi cinis in aqua potu.
Taurini cornus ueteris ei pte idem cinis spsus potioni aque. sanguis caprinus et
medulla ut iecur aluum soluit. Lupi cum elaterio umbilico illigatum. ut lactis eq
ni potus. It caprini cum sale & melle. Capre fel cum ciclaminis suco & aluminis mo
dico. Aliqui & nitrum & aquam adiecisse malunt. Fel tauri cum absinthio tritum ac
subditum pastillo. Butirum largius sumptus coeliacas & dissinterias medetur. Iecur
uaccinum. cornus ceruini cinis tribus digitis capitis in potione aque. Coagulum le
poris subactum in pane. Si uero sanguinem detrahit ut polenta. Aprini ut suille
ut leporini fimi cinis inspersus potioni tepide uini. Ituli quoq; suis uulgariter
dati miter auxilia celiacorum & dissintericorum traduntur. Lactis asinini potus
utilior addito melle nec minus efficax cinis ex uino utercq; mixto. It polea su
pradicta. equi coagulum qd aliq hipacen uocant etiam si sanguinem detrahit. uel
fimi cinis dentiuq; eiusdemq; tusorum farina salutaris & bubali lactis decocti po
tus. dissinterias addi mellis exiguum precipiunt. & si tormina sint cornus ceruu
in cinerem. aut fel taurinum cumino mixtum & cucurbite cineres umbilico i
ponitur. Caseus recens uaccinus inmittit ad utrumq; uitium. It butirum eminis. IIII.
cum resine terebentine sestante. aut cum malua decocta. aut rosaceo. Datur &
seuum uitulinum aut bubulum. Item medulla & coquitur cum farina & cera exiguoq;
oleo ut sorberi possit medulla & in pane subigitur lac caprinum ad dimidias p
tes decoctum. si sint & tormina additur protropum. Torminibus satis ee
remedii in leporis coagulo poto e uino tepido ut semel. Arbitrantur aliq cautio
res e sanguine caprino cum farina ordeacea & resina uentrem illinunt. Ad omnes
epiphoras uentris illini caseum molle suadet. Veterem aut in farina tritum coe
liacis & dissinterias dari ciato casei in ciatis tribus uini. Sanguis caprinus decoc
tus cum medulla dissintherias. Iecur assum capre celiacis subuenit magis qua etiam
hirci in uino austero decoctum potumq; ut ex oleo mirteo umbilico impositum.
Quidam decoquunt a tribus sextariis aque ad eminam addito butiro. Vtuntur & liene

Ad aluum sistendum & soluen
dum.

Ad colicos & dissintericos

asso capre i renibus maxime ut p se hauriat. protinusq; modice frigida sorberi
iubent. Aliqui & in aqua decoctum seuū admixta polenta & cimino & aneto &
aceto. illinunt & uentrem coeliacis fimo cū melle decocto. Vtuntur ad utruq;
uitiū & coagulo hedi uino mirteo magnitudine fabe. poto & sanguine i cibū
formato quē sanguiniculū uocant. Infundūt dissintericis & glutinū taurinū
aqua calida resolutū. inflationes discutit. Vitulinū fimū in uino decoctum.
intestinorū uitiis magnope prodest coagulū ceruorū decoctum cū lente betaq;
in cibo. Ita ructum leporis pilorū cinis cū melle decocto. Lactis caprini pot9 de
coctus cū malua exiguo sale addito. si & coagulū addat maioribus emolumētis
fiet. Eadem uis est & in seuo caprino in sorbitiōe aliqua uti si protinus hauri
atur frigida aqua. Item feminū hedi cinis rupta intestina sartire mire tra
ditur. Fimū leporis cū melle decoctum & cotidie fabe magnitudie sūptum
ita ut deploratos sanauerint. Laudant & caprini capitis cū suis pilis decoc
tū sucū. Tenesmos .i. crebra & inanis uoluntas desurgendi tollit̃ poto lacte
asinino. Item bubulo. Tinearū gnā pellit ceruini cornus cinis potusq;. In ex

Ad uermiculos seu tineas.

crementis lupi diximꝰ inueniri ossa si terrā nō attigerit colo medent̃ adalli
gata brachio. Polea quoq; supra dcā magnope prodest decocta in sapa. Itē
suilli fimi farina addito cimino in aqua rute decocte. Cornus ceruini te
neris cinis. cocleas africanis cū testa sua tusis mixtus in uim potiōe. Vesice cal

Pro Vesica & renibus.

culorūq; cruciatibus auxiliat̃ urina apri. & ipā uesica p cibo sūpta. efficatius
si pus fumo macerat̃. Vtrūq; uesicam elixam mandi oportet & a muliere feie
suis. Inueniūtur & in iocineribus eorū lapilli aut duricie lapillis silos candide
quibus in uulgari sue. quibus contritis atq; potis in uino pelli calculos aiūt. Ipsi
apro tā grauis sua urina est. ut nisi egesta fuge nō sufficiat ac uelut deuict9
opprimatur. Exuri illa tradūt eos leporis renes inueterati i uino poti calctos
pellūt. In parue suū articulos esse diximus qd decoctum ius facit urine utili.
asine renes inueterati tritiq; in uino mero dati uesice medent̃. calculos ex
pellunt. Lichenas equi ex uino aut mulso poti diebꝫ xl. prodest & ungule eq
ne cinis in uino aut aqua. Itē fimū caprarū i mulso efficatius siluestriū. Pi
li quoq; caprini cinis uerendorū carbunculis cerebrū apri uel suis sanguisq;. Vi
cia uō que ex eadem pte serpunt iecur eorū maxie combustū. maxie iuni
peri ligno cū carta arthemico sanat. Fimi cinis uel bubulū cū alumine
egyptio. amurra ad crassitudinē mellis subactum insup betam ex uino coctam
imposita caro quoq;. Manantia uō ulcera seuū cū medulla uituli in uino de
coctum. fel caprinū cū melle rubiq; suco ut si serpat. fimū etiā cū melle pro
desse dicit̃. aut cū aceto & p se butirū. Testiū tumor cū seuo uituli addito nitro
cohibetur ut fimo eiusdem ex aceto decocto. Vrine i continentiā cohibet uesica

Ad tumore testiū & de vrina medicine.

aprina assa mandat̃. Vngularū apri ut suis combusta ac pota. It hedine pulmo
cerebrū leporis in uino. Eiusdem testiculi tosti ut coagulū cū anserino adipe i po
lenta. Renes asini mō triti potiq; magis uerrini genitali cinē poto ex uino dulci

Demonstrat urinam facē in canis cubituli: ac uerba adicere ne ipē urinam faciat
ut canis in suo cubitulo. Rursus ait urinā uesica suis si terrā nō attigerit impo
sita pubi. Sedis uitiis preclare prodest fel ursinū cum adipe. quidā adiciut

Contra inguinos & ani vicia

spumā argenti. Subactum prodest & butiz cum adipe anserino ac rosaceo.
Modū ipsae res statuūt ut sint illitu faciles. Praeclare medet & fel taurinū
in linteolis concerptis rimasq; pducit ad cicatricem. pinflaciombus in ea pte. Seuū
uituli maxime ab inguinibus cū ruta ceteris uiciis medet. Sanguis caprinus cū
polenta. Item fel caprinū cū condulomatis sparse. It fel lupinū ex uino. panos
& apostemata in quacunq; parte sanguis ursinus discutit. item taurinus aridus
tritus. Precipuū tam remediū tradr in calculo onager. quē dicut quom inter
ficiatur. reddere urinā liquidiorē in initio. sed in terra spissante se. hic adal
ligatus femori omēs impetus discutit oīq; suppuratiōe liberat. est aūt rarus in
inuentu. nec ex omn onagro. sed ne celebrari remedio. Prodest urina asini cū me
lancio & ungulę equinę cū oleo & aqua. Illitus sanguis equi pcipue admissarii
& sanguis bubulus. item fel. Caro quoq; eosde effectus ht calida imposita & ungulę
cinis ex aqua aut melle. Vrina caprarū hircorūq; carnes in aqua decoctę: aut si
mū ex his cū melle decoctum. fel uerrinū. urina suū in lana īposita femora at

Contra Podagras.

teri adurīq; equitatum notū est. Vtilissimū est ad oms inde causas spuma equi
ex ore inguinibusq; illinire. inguina & ulcerum cā intumescunt. Remedio sunt
equi setę tres totidem modis alligatę intra ulcus. Podagris medetur ursinus ad
eps taurinusq; seuū pari pondere & cerę. addunt quidā hypocistide & gallam.
Alii hircinū preferunt seuū cū fimo caprę & croco. sinapi cū caulibus hederę t tis
ac perdicio ut flore cucumeris siluestris. Item bouis fimū cū aceti fece. Magnificat
& uituli qui nōdum herba gustauit fimū. aut p se sanguinē tauri. Vulpem d
coctam uiuā donec ossa tm restent. Lupū ue uiuū oleo ceroti mō incoctum.
Seuū hircinum cum helsinesi: parte aqua sinapis tertia. Fimi capri cinerē cū an
xugia. Quin & sciaticos uri sub pollicibus pedū eo fimo feruente utilissime tradut.
Articulorūq; uiciis fel ursinū utilissimū esse. & pedes leporis adalligatos. Podagrs
quid mitigari pede leporis uiuentis abscisso siquis secū assidue ferat. Perniones ur
sinus adeps. rimasq; pedū oms sarcit efficacius alumine addito. Seuū caprinū den
tū equi farina. Aprinū ut suillū fel cū adipe pulmo impositus & si subtriti sit
contusi ue offensationes uō adusti frigore leporini pili cinis. eiusdem pulmo con
tusus dissectus. aut pulmonis cinis. sole adusta seuo asinino aptissime curant. Itē
bubulo cū rosaceo. clauos & rimas calliq; uicia fimū apri ut suis recens illitum
ac tertio die solutū sanat. Talorū cinis pulmo aprinus aut suillus aut ceruinus att
tus calciamentorū. Vrina asinīum luto suo illita. Clauos seuū bubulū cū thuris
polline. Perniones uero coriū combustū melius ex uetere calciamento muriās
e calciatu ex oleo. Corii caprini cinis uaricum dolores sedat fimi uitulini cinis
cū lilii bulbis decoctis addito melle modico. Itēq; oīa inflamata & suppuratiōes
minantia. Eadem res & podagricis prodest & articularis morbis. E maribus

papue uituli. articulorum attritis fel aprorum ut suum linteo calefcto impositum.
uituli qui nondum herbam gustauerit fimu. Item caprinu cu melle decoctum.
Vngues scabros seuu uituli emendat. item caprinu amixta sandaraga. Verrucas
uero aufert fimi uitulini cinis ex aceto asini urina illitu. Comitiali morbo testes
ursinos edisse prodest ut aprinos bibisse. prodest ex lacte equo aut ex aqua. Et
urina aprina ex aceto mulso efficatius q: maruerit ex uesica sua. Dant et suum
testiculi inueterati tritiq: in suis lacte precedente uini abstinentia et sequente
continuis diebus. Dant et leporis sale custoditi pulmones cu thuris tertia parte
in uino albo p dies XXX. Item coagula eiusde. asini cerebru ex aqua mulsa infir
matu prius in foliis semiuncia p dies. Vel ungularum eius cinis coclearibus binis
toto mense potus. Item testes sale asseruati et inspersi potioni in asinarum maxie
lacte ut ex aqua. Membrana partus earum papue si mare pepirit olfacta acce
dente morbo comicialium resistit. Sunt qui e mare nigroq: cor edendu cu pane sb
diuo pa aut II. luna ptipiant. alii carnem. alii sanguinem aceto dilutu p dies
XL. bibendu. quida urinam aque ferarie ex officinis miscent. eademq: propor
tione et limphaticis medent. Comitialibus dat et lactis equi potus. licheneq: i
aceto mulso bibendum. Dant et carnes caprine in rogo hois toste ut uolunt
magi. et carnes caprine. seuu earum cu felle taurino pari pondere decoctu et
in folliculo fellis reconditu ita ne terram attingat. potu uo sublime ex aqua.
Morbum quoque deprehendit caprini cornus ut ceruini usti nidor. Syderatis uri
na pulli asinini nardo admixto p inunctione pdesse dr. Regio morbo cor
nus ceruini cinis. sanguis asinini pulli ex uino qd primu edidit a partu datu fa
bae magnitudie e uino medet intra die tertiu. eade et ex equo pullo. similit q:
uis est. Fractis ossibus putaneus maxillarum apri cinis ut suis. item lardu elixu
atq: circuligatum mira celeritate solidat. Costis qde fractis laudat unice cap
ni fimu ex uino uete. apit. extrahit. psanat. Febres arcet ceruorum caro ut dixi
mus eas quide que certo dierum nuo redeut. Oculus lupi dexter salsus adalligat
q: si credimus magis. et genus febriu qd amphemerinu uocant. hoc liberari tra
dant. Siquis e uena auris asinini guttas sanguinis in duabz eminis aque hause
rit. Quartanis magi excrementa fellis cum digito bubonis adalligari iubent
et ne recedant non remoueri septeno circuitu. quis hoc qso inuenire potuit. que
est ista mixtura. cur digitus bubonis potissimu electus est. Modestiores iecur fel
lis decrescente luna occiso inueteratu sale ex uino bibendu ante accessiones qrta
ne dixere. idem magi fimi bubuli cinere conspersso puerorum urina illinunt digitos
pedu manusq:. Leporis cor adalligant. coagulu an accessione propinat. Dat et
caseus caprinus recens cu melle diligenter sero expsso. Melancolicis fimu ui
tuli in uino decoctum remedio est. Litargicos excitat asinini lien naribus illitus
ex aceto caprini cornus nidor aut pilorum. iecur aprinu. Itaq: et ueternosis dat pti
sis. Medentur iecur lupi ex uino matre suis fere herbi paste lardu carnes a
sinine e uire sumpte. hoc gne maxime in achaia curant hoc malu. Fimi quoq:

Pro epilensia

Ad syderatos medicine.

Contra Regiu morbum.

Ad ossa fracta.

Pro Febribus.

Ad Quartanas.

Pro Melancolicis.

Ad Litargicos.

Hiris

aridi sed pabulo uiridi pasto boue fimū harundine haustū prodest. Produnt
bubuli cornus mucronem exustum duorum coclearū mensura addito melle pillu
lis deuoratis. capre seuo in pulte alicatio et ptisin et tussim sanari ut recenti cū
mulso liquefacto ita ut uncia in ciatū addatur ut eq; ramo pmisceat. Nō pau
ci tradunt lupi capre seui ciato et lactis pari mensura deploratū ptisicū cōua
luisse certus auctor affirmat. Sunt et qui suis fimi cinerem profuisse scripserūt
in passo et ceruī pulmonē maxime subulonis siccatū in fumo tritūq; in uino.

Pro Hydropicis.

Hydropicis auxiliatur urina uesice apri paulatim data in potu. efficatius que
maruerit cū uesica sua. fimi taurini maxime subulonis. sed et bubuli de armenti
uis liquor. quidā bobbiton uocant. Cinis coclearū triū in mulsi emine bouis fere
in muliebribus et ex altero iure. XII. in uini qd ueluti mysteriū occultarūt magi.
fimū uituli masculi illitū. fimū uitulinī cinerē cū semine staphilini equa portōe
ex uino. sanguis caprinus cū medulla. efficatiorem putāt hircorum utiq; si lentisco pa
scant.

Ad ignem sacrum.

Igni sacro ursinus adeps illinit maxiē qui est ad renes. Vitulini fimū re
cens ut bubulum. caseus caprinus siccus cū porro. Ramenta pellis ceruine deiecta.
pumice ex aceto trita. Ruborem cū prurigine eq spuma aut ungule cinis erupti
onibus pituite asinini fimi cinis cum butiro papulis nigris. caprinus caseus siccus ex
melle et aceto in balneis oleo remoto. pustulis suilli fimi cinis aqua illitus ut cornū
ceruini cinis. Luxatis recens fimū aprinū uel suillum. itē uitulinū. Verris spūa
recens cū aceto fimū caprinū cū melle. Bubula caro iposita tumorem sanat. Fi
mū suillū in testa calefcm tritūq; cū oleo duritias corporis oms tollit optime. Adeps
ē lupis illitus in his que rumpe opus est plurimū proficit. Fimū bubulū in cinere ca
lefactum aut caprinū in uino uel aceto decoctum. in furunculis seuū bubulū cum
sale aut si dolor est iunctum oleo liquefcm sine sale. simili mō caprinū in ambu

Pro Ambustis.

stis ursinus adeps cū lilii radicibus aprinū aut suillū fimū inueteratū setarum ex
his et penecillis tectoriis cinis cū adipe tritus. Tali bubuli cinis cū cera et medulla
ceruina. fel tauri. fimū leporis. sed caprarum fimū sine cicatrice sanari dicit. Glu
tinū prestantissimū fit ex auribus taurorum et genitalibus. nec quicq efficatius p
dest ambustis sed adulterat. nihil eq; quibuscuiis pellibus inueteratis calciamē
tis q; etiā decoctis. Rhodia est fidelissimū eoq; pictores et medici utūtur. id

Ad dolores neruorum.

quoq; quo candidius eo probatius. nigrum et lignosum danatur. Neruorum dolori
bus fimū caprinū decoctum in aceto cū melle utilissimū uel neruo spasmata
et paissio uiciata fimo aprino curant uere collecto et aresco. Sic et quadrigas a
gentes tractos rotaue uulneratos et quoquo mō sanguine contuso ut si recens illi
niatur. Sunt qui incoxisse aceto utilius putent qn et imposito farinā eā ruptis cō

Ad Sanguinem sistendū.

uulsisq; et euersos ex aceto salutare pmittūt. Reuerentiores cinēm eius ex aqua
bibunt. feruntq; neronem pncipem hac potione recreari solitū quom sic quoq; stri
garia approbare uellet. Proxima suillo fimo uim putat. Sanguinē sistit coagu
lum ceruinū ex aceto. Item leporis fimū quid et pilorum cinis. Itē ex fimo asinino cinis
et pilorum quide cinis illinitus. Efficatior uis e maribus aceto admixto et in lana

ad om̄e profluuiū imposito. Similiter ex equino capite & feminū aut fimi uitulo
rum cinis illitus ex aceto. Item caprini cornus ut fimi ex aceto. hircini uero
iocineris dissecti samies efficatior. & cinis utriusq; ex uino potus ut naribus ex ace
to illitus. hircini quoq; utris uinarii dutaxat cinis cū pari pondere resine q̄ gn̄e
sistitur sanguis & uulnus glutinat̄. hedinū quoq; coagulū ex aceto & feminuū ei
combustorū cinis sistr̄ pollere tradr̄.

Contra ulcera.

Vlcera sanat in tibiis cruribusq; adeps ursin̄
ammixta ruta. Que uō serpunt fel aprinū cū resina & cerusa. Maxillarū apri uel
suū cinis fimū suū illitū siccum. It caprinū ex aceto sufferuefcm. Cetera purgant̄
& explent̄ butiro. Cornus ceruini cinere ut medulla cerui felle taurino cū cyperi
no oleo aut lyrino. fimū recens suū ut inueterati farina illinit̄. Vulneribus fer
ro factis. phagedenis & fistulis immittitur fel tauri cū suco porri aut lacte muli
erum uel sanguis aridus cū cotiledone herba.

Ad Carcinomata.

Carcinomata curat coagulū lepōis
cum pari pondere capparis aspersum uino. Grangenas ursinū fel penna illitū. asi
ni ungularū cinis ea que serpunt ulcera inspersus sanguis equi arrodit carnes sti
ptica ui. Item fimi equini inueterati fauilla. Ea uero que phagedena uocant mu
lierū gn̄e. corii bubuli cinis cū melle. Caro uituli recentia uulnera nō patit̄ intue
scere. fimū uitulinum cū melle feminuū uituli cinis. sordida ulcera & que cacho
ete uocant lacte mulieris sanat.

Ad plagas.

Recentes plagas ferro illatas glutinū taurinū
liquefcm tertio die solutas. Caseus caprinus siccus ex aceto & melle purgat ulcera
que uō serpunt cohibet seuū cū cera. It addita pice & sulphure parat. Similiter
pficit ad cachoete hedi feminū cinis e lacte mulieris & aduersus carbunclos suisse
mine cerebrū tostū illitumq;.

Contra scabiem.

Scabiem hoīs asinine medulle maxime abolent
& urina eiusdē ann̄ suo luto illito. butirū etiā qd in iumentis pficit cū resina cali
da. Glutinū taurinū in aceto liqfcm addita calce. fel caprinū cū alumine cinē
fimū bouis. fimū bubulū Vnde & nome traxere. Canū scabies sanat̄ bubulo sang
ne recenti, iterūq; quom inarescat illito. & postero die abluto cinē lixiuio.

Ad spinas extrahendas.

Spinae
& sita corpi extrahūr fellis extrementis. Item capre ex uino coagulo quoq; sed
maxime leporis cum thuris polline & oleo: aut cū musci pari pondere: aut cū pro
poli.

Ad cicatrices colorandas.

Cicatrices nigras seuū asininū reducit ad colorem. Fel uituli extenuat cale
factum. Medici adiciūt mirram & mel & crocū ereaq; pixide condūt. aliq & flo
rem eris miscent.

Ad purgationes mulierū.

Mulierū purgationes adiuuat fel taurinū lana sucida apposit̄.
Olympias thebana addit esopum & nitrū. Cornus ceruini cinis potus. Item uulua la
borantes. illitū quoq; & fel taurinū cū opio appositis obolis binis.

Ad Vuluas. & ad partū. & conceptum.

Vuluas & pilo
ceruino suffire pdest. Tradunt ceruas quom senserint se grauidas lapillū deuo
rare que in extrementis reptū aut in uulua. nā & ibi inuenit̄ custodire partus
adalligatū. Inueniunt̄ & ossicula in corde & in uulua p q̄ utilia grauidis pturiē
tibusq;. Nam de pumice que uacarū sit in eo utero inuenit̄ ut diximus i natā boum
Lupi adeps illitus uuluas mollit. dolores earū iecur. Carnes lupi edisse parituris pdest
aut si incipientibus parturire sit iuxta qui ederit. Adeo ut etiā cōtra illatas noxias
ualeat eundē supuenire pniciosum ē. Magnus & leporis usus mulieribus uuluas

adiuuat pulmo aridus potus. Profluuia iecur cum sania terra ꝑteritū ex aqua
secundas coagulum. Cauentur ꝑ diana balnea. illitū quoq: cū croco & porri suco &
uellere appositū: abortus mortuos expellit. Si uuluę lepoꝝ in cibis sumantᷓ mares
concipi putant. hoc & testiculis eoꝝ & coagulū ꝑficit. Conceptū leporis utero exem
ptū his quę parē desierint: restibilem fecunditatē afferre. Sed & ꝑ conceptu lepo
ris saniem ex uino magi propinant. Item uirgini nouē grana fimi ut stent ꝑpetuo
mamę. Coagulo quoq: ob id cū melle illinunt sanguinē ubi euulsos pilos renasci no
lunt. Inflationi uuluę fimū aprinū suillumue cū oleo illini ꝑdest. Efficatius sistit
farina aridi ut aspergatur potioni. aut si grauidę aut puerpę torqantᷓ. Lacte suis

Pro mamillis.

poto cū mulso adiuuantᷓ partus mulieꝝ. ꝑ se uō potū deficientia ubera puerpaꝝ
replet. Eadem circumlita sanguine feminę suis nimius crescent. Si dolent lactis asini
potu mulcentᷓ. qd addito melle suptum & purgationes eaꝝ adiuuat. Sanat & uul
uaꝝ exulcerationes animalis eiusdem seuū inueteratū & in uellere appositū duri
tiam uuluaꝝ emollit. ꝑ se uero recens ut inueteratū ex aqua illitū psilotrum obti
net. Eiusdem animalis lien inueteratus ex aqua illitū mãmis abundantiã facit.
Vuluas suffitu corrigit. Vngulę asininę suffitę partū maturant. Vt ut abortus euo
cetur. nec aliter adhibetur qm uiuentem ꝑtū necat. Eiusdem aĩalis fimū si recens
imponatᷓ profluuia sanguinis mire sedare dr. necnō & cinis eiusdem fimi q & uul
uę prodest impositus. Equi spuma illata ꝑ dies .xl. ꝑius q̄ primū nascantᷓ ꝑili re
stinguntᷓ. item cornus ceruini decocto. melius si recentia sint cornua lacte equinę
iuuantᷓ collutę. Q si partus mortuus sentiatᷓ lichene qua edulci potus eicitur. It
ungulas suffitu aut fimū aridū. Vuluas procedentes butiꝝ infusum sistit. indura
tam uuluam aꝑit fel bubulū rosaceo ãmixto foris uellere cum resina terebentina
imposito. Aiunt & suffitu fimi emare boue ꝑcedentes uuluas reꝑmi partus adiuua
ri. Conceptus uero uaccini lactis potu sterilitatē ob partus uexationē fieri certū ē
Hanc emendari olympias thebana affirmat felle taurino & adipe serpentū & eru
gine addito melle medicatis locis ante coitus. Vitulinū quoq: fel si in purgatoibus
fuerit sub coitu aspersum uellē etiã duriciam uentris emollit & ꝑfluuiū minuit.
Vmbilico puncto atq: in totū uuluę ꝑdest. Modum statuit fellis pondere denarii
obtertiam ãmixto amigdaleo oleo q̃tum esse satis appareat hoc i uellere iponit.
Masculini fel uituli cū melle dimidio tritū seruatᷓ ad uuluas. Carnem uituli sicut ari
stolochia massata edut circa conceptū mares pariturę ꝑmittit. Medulla uituli
in uino & aqua decocta cū seuo exulcerationibus uuluaꝝ imposita prodest. It adeps
uulpiū excrementuq: feliu hoc cū resina & rosaceo impositum. Caprino cornu
suffiri uuluã utilissimū putant. Siluestriū capraꝝ sanguis cum palma marina pi
los detrahit. ceteraꝝ uō fel callum uuluaꝝ emollit inspersum. & a purgatione
conceptus facit. sic quoq: psilotriuis efficatᷓ. Euulsis pilis triduo seruatᷓ illitū ꝑflu
uiū quis imensum urina capre pota sisti obstetrices ꝑmittit. & si fimū illiniatᷓ
Membrana capraꝝ in aqua partu edito inueterata potuq: supta in uino secundas
pellit. Hedoꝝ pilis suffiri uuluas utile putatᷓ. & in ꝑfluuio sanguinis coagulū lini

aut uesicam feminę imponi. E boue siluestri nigro si sanguis ritam lumbi p̄ugant̄
mulieri tediū ueneris fieri dicit Osthanes. Idem amoris potu hirci urinę amix
to pp fastidiū nardo. Infantibus nihil utilius butiro p se & cum melle priuatim
& in dentitione gingiuas & ad oris ulcera. dens lupi adalligatus infantiū pauores
prohibet dentientiūq; morbos. qd & pellis lupina prestat. Dentes quidē eorū ma
xime lupor salucet eos adalligati infatigabilem cursū prestare dicitur. Lepor
coagulo illito ubere sistitur infantiū aluus. Iecur asini amixta modice panace
instillatur in os. comitialibus morbis & aliis. infantes tuet̄ hoc .xl. dies fieri papiūt
& pellis asinina iniecta impauidos infantes facit. Dentes qui equis primū cadūt
faciliem dentitionē pstant infantibus adalligati. Efficatius si terrā nō attigere
Lien bubulus i melle editur & illinitur ad lienis dolores. Ad ulcera manantia
cū melle lien uituli in uino decoctus tritusq; illitus ulcuscula oris. Cerebrū capre
magi p anulū aureū traiectum prius q̄ lac detur infantibus. instillant con comi
tiales ceterosq; infantiū morbos. Caprinū fimū inquietos infantes adalligatū
panno cohibet maxime puellas. Lacte caprino uel cerebro lepor puncte gingi
ue faciles dentitiones faciunt. Somnos fieri lepore sumpto in abiscato arbitratur.
Vulgus & gratiam corpori in .ix. dies quidā loco cui tam aliqua debeat subesse causa
in tanta psuasione Magi felle capre sacrificate dūtaxat illito oculis uel sb pul
uino posito somnū allici dicūt. Sudores inhibet cornus capri in cinis cum myrteo oleo p
unctis. Stimulat coitus fel aprinū illitū. Ite medulle suis hauste. seuū asininū an
seris masculi adipe pmixto illitū. Item ad coitū equi a uirgilio quoq; descriptū ui
rus & testiculi equini aridi ut potioni interseri possint. Dexter ue asini testis i
uino potus pro portione. uel adalligatus brachiali. eiusdem a coitu spuma collecta
roseo panno. & inclusa argento ut Osthanes tradit. Salpe genitale in oleū feruens
mergi iubet septies. eoq; perungi parturientes loco sui. alchon cinere ex eode bibi
uel tauri a coitu urina luto ipo illini pubem. E diuerso muris fimo illito cohibet̄
aper aut suis assus ieunii cibo eo die psumptus. ucon editus. Mira p terea tradu
tur in eisdem animalibus. Vestigiū equi excussum ungula ut solet plerūq; siquis
collectum reponat. singultus remediū esse recordantibus quo nā loco id reposuert.
Iecur lupor equine ungule site esse erumpi equos qui uestigia lupor sub egtatū
sequantur. Talis suū discordiam quandā inesse i incendiis si fimi aliqd egerat̄
e stabulis facilius extrahi nec recurrere oues bouesq;. Hircor carnes uirus nō reci
pere si pane ordeaceū eo die quo interficiant̄ ederint laser ue dilutū biberint +
Nulla suero teredinem sentire luna decrescente induratas sale. adeoq; nihil omis
su est ut leporem tardū surdū celerius pinguescere repiamur. Animaliū uo me
dicinas si sanguis pfluat iumentis suillū fimū infundendū ex uino. boū aūt mor
bis seuū. sulphur uiuū. alliū siluestre. ouū coctum trita in uino danda aut uul
pis adipem. Carnem caballinā discoctam potū suū morbis mederi. Omī uo qdru
pedū morbis capram solidā cū corio & ranā rubetam discoctas. Gallinaceos nō
attingi a uulpibus qui iecur aīalis eius aridū ederint. uel si pellicula ex eo collo

Contra uenerem

Ad puerorum egritudines.

Ad coitum stimulandū.

Mira quedā de animalibz remedia

Medicant qdā ex aīalibus.

induta galli interierit. Similiter in felle mustele boues in cypro contra tormina
hominum excrementis sibi mederi non super pedes bouum si prius cornua perte ligda
pungantur. Lupos in agro non accedere si capti unius pedibus infractis cultroque
adacto paulatim sanguis circa fines agri spergatur. atque ipse defodiatur in eo lo
co ex quo coeperit trahi. Aut si uomerem quo primus sulcus eo anno in agro ductus
si excussum aratro focis larum quo familia conuenietur ac lupi nulli animalium in
eo agro quamdiu id fiat nocituros. Hinc deinde reuertemur ad animalia sui ge
neris que aut placida sunt aut fera. Finit felicissime

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber XXIX. incipit feliciter

De Origine medicine.

NATVRA. REME
diorum atque multitudo statuum ac preteritorum
plura de ipsa medendi arte cogunt di
cere. quamquam non ignarus sim nullis ante
haec latino sermone ancepsque lubricum esse
rerum omnium nouarum et alium quam difficul
tatis gratie in promendo. Sed quoniam occur
rere uerisimile est omnium qui hec noscant
cogitationi. quonam modo exoluerint in me
dicine usu quae temperata atque pertinentia
erant. Mirumque et indignum protinus sub
it. nullam artium inconstantiorem fuisse. et etiam nunc saepius mutari quom sit
fructuosior nulla. At his primum inuentores suos assignauit. et caelos dicauit.
necnon et hodie multipliciaria ab oraculis medicina petitam. Auxit deinde

Esculapius medicus.

etiam crimine ictum fulmine esculapium fabulata. quoniam tyndaridam reuoca
uisset ad uitam. necnon cessauit narrare alios reuixisse. Opera sua clara
troianis temporibus quibus fama certior uulnerum dumtaxat remediis. Sequentia

Hipocrates chous.

eius mirum dictu, uel nocte densissima latuere usque ad peloponensiacum bellum
tunc eam reuocauit in lucem hipocrates genitus in insula choo. in primis cla
ra ac ualida et esculapio dicata. Is quom fuisset mos liberatos morbis scribere
in templo eius dei qui auxiliatus esset ut postea similitudo proficeret: extrip

Quando primum clinice. atque Latraliptice.

sisse eam traditur. Atque Varro apud nos credit in templo cremato his institu
isse medicinam hanc que clinice uocatur. Nec fuit postea questus modus. quoniam pre
dicus selymbrie natus discipulus eius instituisse quam uocant latraliptice rem

De Crisippo medico.

ctoribus quoque medicorum ac medias in eis uectigal inuenit. Horum placita crysi

De Herasistrato.

pus ingenti garrulitate mutauit. plurimumque et ex crisippo discipulus eius hera
sistratus aristotilis filia genitus. Hic antiocho rege sanato c. talentis donatus
est a rege tolomeo filio eius. Vt incipiamus et primia artis ostendere. hoc dici

De Empirice.

A lia factio ab experimentis se cognominans empiricem coepit in sicilia achronte a

aggrigentino empedocle crisippi aucte comendato. Dissederunt q; ex scho
la & oms eas danauit herophilus i musicos pedes uenaru pulsu discreto p eta
tum gradus. deserta deinde & hec secta est. qm nece erat in ea litteris sare
mutata. & qua postea ut rettulimus niuenerat auditor eius themiston fu
isse que inter initia scripsit. illo mox recedente a uita ad sua placita mutauit.
Sed & illa Antonius musa eiusdem aucte. D. augusti que contraria medici
na graui periculo exemerat. Multos praeterea medicos celeberrimosq; ex his cassios
calpitanos. aruntios rubrios al. ss. annua his mercede his fuere apud princi
pes. Que stertinius imputauit principibus q sestertiis qngenis annuis conten
tus esset. sextertia. u. sibi questu urbis fuisse nuatis domibus ostendebat. Par
& fratri eius merces a claudio cesare infusa est. censusq; quam exhaustis opibus
neapoli exornata heredis hs. ccc. reliquere quantum athena. i. aruntius solus. Ex
ortus est deinde uectius ualens adulterio messaline claudii caesaris nobilitatus
paritera; eloquentie assectator. is & potentia nactus noua instituit sectam. Eu
eadem etas neronis principatu ad thessalu transiluit delente cuncta placita &
rabie quada in oms eui medicos perorante. quali prudentia ingenioq; estimari t
uno argumento abunde pot monumento suo qd appia uia latonice se inscripserit
iatronicen. nullius histrionum equarumq; trigari comitio regressus. In publico erat tu trinas
massiliensis arte geminata ita ut cautior religiosiorq;. ad syderu motus ex ep
hemeride mathematica cibos dando horasq; obseruando aucte precessit. nup
q; hs tum reliquit muris patrie membusq; aliis pene no minore summa extruc
tis. Hi regebant facta tum repente ciuitatem charmis ex eade massilia
inuasit. damnatis no solu prioribus medicis ue... & balneis frigidaq; & hiber
nis algoribus lauari psuasit. mersit egros in lacus. Videbamus senes consulares
usq; in ostentatom regentes. Qua de re extat etia An. senece astipulacio. Nec
dubiu est oms istos fama nouitate aliqua aucupantes: animas stati nostras ne
gotiari. Hinc ille circa egros misere sententiarum consertationes nullo ide cense
te ne uideatur assertio alterius. Hinc illa infelicis monumenti inscriptio. turba
se medicorum perisse. Mutatur ars cotidie quotiens interpolis & ingeniorum gre
cie flatu impellimur. palamq; est ut qsq; inter istos loqndo polleat imperatore
ilico uite nostre necisq; fieri. ceu uo quom milia gentiu sine medicis degant
nec tn sine medicina: sicut pplus ro. sexcentesimu annu. neq; ipe in accipie
dis artibus lentus. medicine etia auidus donec experta danauit. Et .a. prorse
re insignia priscorum in his conuenit. Cassius hemina ex antiquis auctor e primu e
medicis uenisse roma peloponesson arcagatum Lysanie filiu. L. hemylio. M.
Licinio cons. an. vrb. d.xxx.v. ei q; ius quiritiu datu & tabnam i compito aci
lio empta. ob id publice uulneratiu eu fuisse credunt. miroq; gradu aduentus ei
mox a seuitia secandi urendiq; transisse nome in carnificem & in tediu artis
omesq; medicos. Quod clarissime intelli pot ex. M. catone, cui auctas tump
huis & censura: & quantum minimu confert tanto plus in ipo est. qua obre uba

De herophilo & reliquis illustribus medicis. & quotiens ratio medicinae mutata sit.

excita

Audite o medici.

Qui primus rome medicus & quando.

Quid de medicis antiqui iudicauerint.

Contra Graecos.

eius ipsa ponemus. Dicam de istis grecis suo loco. M. fili quid athenis habeam ex
quisitum. et qd bonu sit eorum litteras inspicere no perdiscere. Vincam neqssimu
et indocile genus eorum. et hoc putabam. item dixisse. qnaunq; ista gens suas lras
dabit omnia corrumpet. tu eciam magis si medicos suos huc mittet. Iurarunt in
ter se barbaros omnes necare medicina. sed hoc ipm mercede faciut ut fides his sit
et facile disperdat. Nos quoq; dictitant barbaros et spurcius nos q alios apicos
appellatone fedant. Interdixit ibi de medicis. Atq; id cato dco v. ano urb. no
stre. ad id. lxxxv. suo: ne quis illi publice defuisse tempora: aut priuatim uite spa
cia ad experiendum arbitret. quid ergo. damnata ab eo rem utilissimu credim? et
minime hercule. subicit n. qua medicina usus est. et coniugem que ad longa sene
ctutem perduxerit his ipsis s. que nuc nos tradem. psitemurq; esse comentariu sibi
quo medeat filio. seruis. familiaris. q nos p genera usus sui differem. No re
antiqui danabant. sed artem. Maxime uo questu esse in am pcio uite recusabat.
I deo templu esculapii etia quom recipet is deus extra urbem fecisse ite. q i insu
la tradunt. et quom grecos italia pellerent diu etia catone excepisse medicos.

In medic. adeo uehementer

A ugebo puidentia illorum. Solam hanc artiu grecarum nudum exercet romana gra
uitas. In tanto fructu paucissimi quiritiu attigere. et ipsi statim ad grecos trās
fugere. Immo uo auctoritas aliter q grece eam tractantibus etiā apud impitos
expertesq; lingue no est. ac minus credunt que ad salutem sua ptinent si intel
ligunt. Itaq; hercule in hac artiu sola euenit. ut cuicuq; medicu se profitenti sta
tim credat quom sit piculu in nullo mendacio magis. no tam illud intuem. A
deo blanda est sperandi pro se cuiq; dulcedo. nulla pterea lex que puniat isci
tiam capitale. nullu exemplu uindicte. discunt piculis nostris et experimeta per
mortes agunt. medicoq; tm hoiem occidisse suma impunitas est. quimmo trā
sit conuiciu et intemperantia. culpat utroq; qui periere arguuntur. Sed et decurie
pro more censuris principu examinat. inquisicio p parietes agit. et qui de nummo
iudicet gradibus columnisq; accersit. De exilio uo no nisi die. xlv. electis
datur tabella. Ac de iudice ipo quales in consilio eunt statim occisuri. Merito:
du nemi nrm libet scire qd saluti sue opus sit. Alienis pedibus ambulam. alie
nis oculis agnoscimus. aliena memoria salutam. aliena uiuim opa. pierutq; re
ru nature pcia et uite argumeta. Nihil aliud p nro hemus q delicias. Non
deseram catonem tam ambiciose artis inuidia eu erectum et a senatu illu q
ita censebat. Itaq: no criminibus artis arrectis ut aliquis expectauit. quid em
ueneno fertilius: aut unde testamtorum ptes insidie. Iam uo et adulteria etiā
in pncipu domibus ut eunde in liuia drusi cesaris. Item ualentis in aqua dcm e
regina. Non sint artes iste. sed hominu. Non magis hec urbi timuit cato ut
eqdem credo q reginas. Ne auariciā quid arguam rapacesq; nundinas pende
tibus fatis et dolorum indicatura ad mortis arma: aut arcana ptepta squamā
in oculis amouendā pocius q extrahendā. per q effcm est ut nihil magis pdesse
uideret q multitudo. neq: n. pudori semulis pcia summittut. Non est ab eodem

De Auaricia medic.

carmine unu egrum et puincialibus heres condemnato ademisse claudiu pri
cipem: eidemq: in gallia exulanti et deinde restituto ad qsitum no minus ipu
tent ne fece hoc quide. aut insatiam eius turba arguam ipoz intempantia
aquaz morbis calidaz diuerticulis imperiosa remedia. et ab isdem deficienti
bus cibo sepius die ingesto. Mille pterea poenitentie modus culinaz etia pre
ceptis et inguentoz mixturis qm nullas omisere uite illecebras. puehi pere
grinas merces consiliariq: externa pria displicuisse maioribus crediderim q
dem no tn hoc catonem puidisse condemnare arte. Teriace uocat excogi
tata coposiao luxurie: fit ex rebus externis. quom tot remedia dederit natu
que singula sufficerent Mitrydaticu antidotu ex rebus Liiii. copoint interim
nullo pondere equali. et quarunda rez sexagesima denarii unius imperator qd
eoz p fidem istam monstrante. hoim .n. subtilitas tanta esse no potuit. Ostenta
tio artis et portentuosa sue uendicatio manifesta est. Ac ne ipsi quide comperi
q: uulgo pro cynabari indicameta minii addi inscitia nois qd est uenenu
docuimus inter pigmenta. Veru hec ad salute singuloz ptinent. Illa aut q timuit
atq: puidit innocentiora mlto et parua opinatu que proceres artis eiusde ipse
metipsis fatentur. Illa pdidere imperii mores illa que sani paciuntur luctat
crementa ceu ualetudinis ca instituta balnee ardentes quibus psuasere in cibos
coqui ut nemo no minus ualidus exiret. obedientissimi uo offerent. Potus de
inde ieiunoz ac uomitiones et rursus ppotationes ac piloz euiratio institu
ta res in his eoz. Idemq: pectines in feminis quid publicati. Ita est pfco luesmo
ru aliunde maior q e medicina. Vatem prorsus cotidie facit catone eius ora
culu. satis esse ingenia grecoz inspicere no pdiscere. Hec fuerint dicenda p
senatu illo sexcentisq: ppti ro. anis aduersus arte. in qua conducioe insidiosissi
ma auctoritate pessimis boni facuit. Simul con acomitas quorunda psuasione q
prodesse ptiosa no putat. neq: .n. dubitaueri aliquis fastidio futura q dicen
tur aialia. Atme uirgilio fuit noiare formicas nulla necctate et gurguliones
ac lucifugis comesta cubilia blattis. no homo inter plia deoz impbitate mu
sce describere. no naturae gnone ista quom orignat hoiem. pinde cas qsq:
et effectus non res estimat. Ordiemur aut a confessis hoc est lanis ouisq3 ob
iter rebus p apuis honos in pmis phibeat. queda etia si alienis, tn obiter dici
nece erit. nec desset mae pompa si quicq aliud intueri liberet q fidem opis.
Quippe inter prima proditis etia ex cinere phoenicis nidoq: medicinis. ceu uo
id certum esset atq: no fabulosum. irridere e uitare remedia post milesimu
annu redita ac demonstrata. Lanis auctoritate ueteres religiosam hue

De medicinis lanaru.

re patet a nubentibus attingi iubentes. pterq: cultu et tutela contra frigora.
uicide ptima pstant remedia ex oleo uinoq: aut aceto put queq: mulceri mor
deriq: opus sit et adstorgula laxari ut luxatis mebris dolentibusq: neruis im
posite in cribro infuse. Quida et salem admiscent luxatis. alii cu lana ruta tri
tam adipemq: imponunt. It contusis contumentibusue. Halitus quoq: oris gra

acores facere traditur confricatis dentibus atq; gingiuis. amixto melle pdest
& freneticis. suffitus sanguine in naribus sistit. Cum oleo rosaceo & allio in
dito modice auribus obturatis spissius. qn & uetustis imponit cu melle. Vul
nera ex uino uł aceto uł aqua frigida & oleo expssa sanat. Arietis uellera fri
gida ex oleo madefacta in mulierbus malis inflamationes uulue sedant. Et
si pcedant suffitu repmut. Sucida lana imposita subditaq; mortuos partus e
uocat. sistit etia pfluuia earum. ac canis rabiosi morsibus inculcata post die se
ptimu soluitur. Redubias sanat ex aqua frigida. eadem nitro. sulphure. oleo.
aceto. pice liquida feruentibus q calidissima imposita bis die lumborum doloes
sedat. sanguinemq; sistit ex ariete sucida articulos extremitatu pligans.
Laudatissima omis e collo. Natione uo gallatica. casentina. attica. mylesia.
Sucidam imponit & desquamatis. percussis. liuidis. concussis. collisis. contritis.
deiectis. capitibus & aliis doloribus stomaci inflamatoi ex aceto & rosaceo.
Cinis eius illinit attritis. uulneratis. ambustis. & in oculorum medicamentis addr.
Iton in fistulas auresq; suppuratas. Ad hec detonsam eam. alii euulsam deci
sis summis ptibus siccant carpuntq;. & in fictili nouo coponut ac melle pfudut.
urum. alii hastuli tede subiectis & subinde interstratis oleo aspsam accendut.
cineremq; in labellis aqua addita confricant manu & considere patiutur. idq;
sepius mutantes aq donec lingua astringat leuiter nec mordeat. Tunc cinere
reponut. Vis ei stiptica est efficacissime genas purgat. Quin ipe sordes pecu
du sudorq; feminu & alarum adherentis lanis. Esopum uocant innumeros ppe
usus het in atticis ouibus genito. palma fit plibus modis. sed probatissimu lana
ab his ptibus recentim concepta. aut quibuscuq; sordibus sucidis pmu collectis.

De sordibus & sudore & esopo humida.

lento igni in eneo sufferuefctis & refrigeratis. pinguiq; qd supnatat in fictili
uase. Iterumq; decocta pp arteria que pinguitudo uitaq; lauat frigida aq
& in linteo siccat ac sole torret donec candida fiat ac translucida. tu in stag
nea pixide condit. Probatio aut sordiu uirus oleat & manu fricante ex aq
no liquetur. sed albescat in cerusa. Oculis utilissimu con inflamationes gena
ru uel gallum. Quida in testa torrent ne pinguedinem amittat utilem tlem
existimantes erosis & duris genis. angulis. scabiosis. & lacrimantibus. Vlcera no
oculorum mo sanat. sed oris etiam & genitaliu cu anserino adipe. Medetur &
uulue inflamationibus & sedis ragadis & condilomatis cu melliloto & butiro
Reliquos usus eius digeremus. Sordes quoq; caudarum concrete in pillulas siccate
p se tuse eque ut farina & illite dentibus. mire psut etia labentibus. gingi
uisq; si cartinoma serpet. Iam uo pura uellera aut p se iposita cu eis dolori
bus aut accepto sulphure & cinis eorum genitaliu uitiis tmq; pollent ut medi
camentis etia supponatur. Medentur ante oia & pecori ipi si fastidio no pa
scant. Cauda .n. q artissime pligata mulsa inde lana statim uescitur.

De ouorum gallinarum uia & med. & uiribus.

Lane tmt & cu ouis societate sint fronti imposite con epiphoras. Non opus e
eas in hoc usu radicula esse curatas. neq; aliud q candidu ex ouo infundi ac pol

linem thuris. Oua per se infusa candido oculis epiphoras prohibet urentesque refrigerant. Quidam cum croco preferunt et pro aqua miscent collirijs. Infantibus uero contra lippitudines uix aliud remedio est butiro admixto recenti. Eadem cum oleo trita ignes sacros liniunt bete folijs superilligatis. Candido ouorum in oculis et pili reclinant ammoniaco trito admixtoque. Et uarii in facie cum pineis nucleis ac melle modico. Ipsa facies illita sole non uritur. Ambusta aquis si statim ouo occupent pustulas non sentiunt. Quidam admiscent farinam ordeaceam et salis parum. Vlceribus ex ambusto cum candido ouorum tostum ordeum et suillo adipe mire prodest. Eadem curatione ad sedis uitia utuntur. Infantibus quidem etiam si siquid ibi procidat. Ad pedum rimas ouorum candido decocto cum cerusse denariorum duorum pondere pari spume argenti mirre exiguo deinde uino. Ad ignem sacrum candido ad urbem sacrorum candido ouorum truncum annulo. Aiunt et uulnera candido glutinari calculosque pelli. Lutea ouorum cocta ut indurescant admixto croco modice. Item melle ex lacte mulieris illita dolores oculorum mitigant ut cum rosaceo et mulso. Lana oculis imposita uel contrita apii semine ac polenta in mulso illita prodest et tussientibus per se luteum deuoratum ita quod a dentibus non attigatur. Toracis distillationibus faucium scabricie priuatim contra emorroidas mensum illinitur sorbeturque crudum. Prodest et renibus exulcerationibusque et cruenta excreantibus .V. ouorum. Lutea in uini emina cruda sorbent dissintericas cum mirra putaminis sui. Et papaueris suco aut uino. Dant et celiacis cum uue passe pinguis pari pondere et mali cori per triduum equis portionibus et alio modo lutea ouorum trium Lardi ueteris et mellis quadrantibus uini ueteris ciatis tribus trita ad crassitudinem mellis. Et quom opus sit auellane nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna potis ouis pridie maceratis in aceto sic et lieni. Eritum sanguinem a ter reicientibus cum tribus ciatis mixti. Vtuntur hisdem ad liuentia si uetustiora sint cum bulbis ac melle. Sistunt et menses mulierum cocta et e uino pota. Inflationes quoque uulue cruda cum oleo ac uino illita. Vtiliora sunt et ceruicis doloribus cum anserino adipe et rosaceo. Sedis etiam uitiis durata igni ut calore quoque prosint et condilomatis cum rosaceo. Item ambustis durata in aqua mox in pruina. Putaminibus exustis cum linthreo et rosaceo illinitur. Fiunt et tota lutea que uocant sicista quom triduo incubita tolluntur. Stomachum confirmant pulli ouorum cum galle dimidio ita ne ante duas horas alius abus sumatur. Dant et dissintericis pullos in ipso ouo decoctos admixti uini austeri emina et pari modo olei polenteque membrana putanei decocta siue crudo siue decocto. Labiorum fissuris medetur putaminis abi in uino potus. Sanguinis eruptionibus comburi sine membrana oportet. Sic fit et dentifricium. Idem cinis et mulierum menses cum mirra illitus sistit. Firmitas putaminum tanta est ut recta nec ui nec pondere ullo frangantur nec nisi paululum inflexa rotunditate. Pota oua adiuuant partum cum ruta et aneto et cimino pota et uino. Scabiem corporum

as pruritum oleo et cedria mixtis tollunt. Vlcera quoque in capite humida cy
clamino ammixta ad puri sanguinis excreationes. Oui crudũ cũ porri secti
ui suco pariq; mensura mellis greci calefcm hauriat. Dant et tussientibus
cocta et trita cum melle et cruda cũ passo oleiq; pari modo. Infundant et uiri
litatis uiciis si singula cũ ternis passi amuliq; semiuntia a balneis. Aduer
santur serpentũ cocta tritaq; adiecto nasturcio illiniuntur. Cibis quot modis
iuuent notum est quom transmittant faucium tumore calefactu obiter foue
ant. Nullus est alius cibus qui in egritudine alat neq; oneret sitq; uini usũ
et cibi treat. Maceratorum in aceto molliri diximus putamen. Talibus cũ fa
rina in pane subactis celiaci recreant. Quidam ita resoluta in patinis tor
reri utilius putant. Quo genere non aluos tm sed et menses feminarum sistunt
aut si maior sit impetus cruda cũ farina et aqua hauriunt. Et per se lutea ex
his decocta rursum in aceto donec indurescant. Iterum q; cũ trito pipe torren
tur ad cohibendas aluos. Fit et dissintericis remediũ effuso in fictili nouo ei
demq; oui mensura ut paria sint omnia melle mixto mox aceto. Item confu
sis oleo crebroq; permixtis quo fuerint ea excellentiora hic pntaneũ reme
diũ erit. Alii eadem mensura pro oleo et aceto et reumã adiciunt rubentem
vinũq; et alio modo tempant olei tm mensura pari punici q; corticis duabus se
xagesimis denariorum. unã eius que trahi diximus mellis obolis. v. sit decoctis
ita ut cibus alius post quattuor horas sumat. Torminibus quoq; multi medent
oua bina cum alis pistis quatuor atterendoq; uini emina calefaciendo atq;
ita potui dando. Et ne quid desit ouorum gñe candidũ ex his ammixtũ calci
glutinat iuncta fracmenta. Vis uero tanta est ut lignũ perfusum ouo nõ

De ouis anguium et eorum
proprietates.

ardeat. ac ne uestis quide contacta aduratur. De gallinarum aut ouis tm lo
cuti sumus quom et reliquarum alitũ restent magne utilitates sicut suis dice
mus locis. Preterea est ouorum genus in magna fama omissum grecis Angues
ea nũo est ouorum collutis aluis faucium corporumq; spumis artificii complexum
glomerant. Anguinũ appellatur druide sibilis. id dicũt in sublime iactari
sagoq; oportere interapi ne tellurem attingat profugere raptorem equo ser
pentes .n. insequi donec arceant amnis alicuius interuentu. Experimentũ eius
esse si contra aquas fluitet et auro uinctum. Atq; ut est magorum solertia oc
cultandis fraudibus sagax. certa luna capiendum censent tanq construere
operatione eam serpentum humani sit arbitrii. Vidi equidẽ id oui mali or
biculati modici magnitudine crusta cartilaginis uelut acetabulis brachio
rum polippi crebris insigne druidis. Ad uictorias litiũ ac regum aditus
mire laudat tante uanitatis ut habentem id in lite in sinu eqtem ro. e uo
catum a diuo claudio principe interemptũ nõ ob aliud sciam. hic tñ comple
xus anguium et frugiferatorum concordie cã uidetur esse. Quare exterarũ ge
tes caduceum in pacis argumentis circundare effigie anguiũ fecerũt. neq; n.

De Ouis Anserum et
adipe eorum.

gestatos esse in caduceo mos est. De anserum ouis magne utilitatis ipoq; an

sere dicturi hoc volumē debemus honorē & comagenorū clarissimę rei. Fit
ex adipe anserum aliogn celeberrimi usus est ad hoc in comagene syriae
cum cynamo. casia. pipe albo herba quę comagenę uocat obrutis niue ua
sis odore iocundi utilissimū ad pfrictiones. cōuulsiones cecos aut subitos do
lores omniaq: quę a copiis curantur unguentiq: pariter & medicamētū est.
Fit & in syria alio mō. Adipe auiū curato ut dicem̄ additis eris scripta xilob
alsamo peonice tuso. item calamo singulorū pondē qui sit adipis cymino bis aut
ter sufferuefcis. Fit aut hieme qm estate nō glatiat nisi accepta cera. multa
preterea remedia sunt ex ansere non minora eque q̄ in capris. Nanq: cū anse
re coruus ab estate in autumnum morbo conflictari dr. De anseris honore q̄

Remedia de Cane

meruere gallorū in capitoliū ascensu dephenso diximus. Eadem de causa
supplicia annua canes pendūt inter edem iuuentatis & summam uim in furcas
sabucea arbore fixi. Sed plura de hoc aiali dici cogunt priscorū mores. catu
los lactentes adeo puros existimabant ad cibū ut & placandis numinibus hosti
arū uice uterent̄ his. Genito mane catulo res diuina fit. L. in cenis deorū etiā
nūc ponit. Catilina addit talibus quid epulis celebres fuisse. Sanguine canino
contra toxica nihil pstantius putat̄. Vomitiones quoq: hoc aial monstrasse ui

Aduersus serpētis ictus. Mures.

detur. & alios usus ex eo mire laudatos referemus suis locis. Nunc ad statut
ordinē pergamus. Aduersus serpentū ictus efficacia linitur fimū pecudis re
cens in uino decoctum illitumq:. Mures dissecti & impositi quorū nā nō est
spernenda ppue in assensu syderum ut diximus cū lumine lunę fibrarum
nūo crescente atq: decrescente. Tradunt magi iocinere muris dati porcis i
fico sequi tantū id animal in hoie quoq: simili ualere. sed resolui in ciato

Mustella.

olei poto. Mustelarū duo gnā. alterū siluestre. distant magnitudie. graeci
uocant Ictides harū fel contra aspidas dr efficax. cetero uenenū. Hęc autē
quę in domibus nrīs oberrat & catulos suos ut auctor est cicero quotidie trās
fert. mutatq: sedem. serpentes psequit̄. Ex ea inueterata sale denariū pon
dus ciatis tribus datur. & percussis aut uentriculus coriandro factus inuete

Cimices.

ratusq: & in uino potus & catulus mustele. Quedam pudenda dictu tanta
asseueratione commendant ut pterire fas non sit. siquidem illa concordia rerū
aut repugnantia medicinę gignūtur. ueluti cimicū animalis fetidissimi &
dictu quoq: fastidiendi natura con̄ serpentū morsus & ppue aspidū ualere
dr. Item con̄ uenena oīa argumēto quo dicūt gallinas quo die id ederit nō
interfici ab aspide. Canes quoq: eorū percussis plurimū pdesse. Ex his que tradūt
humanissimū illinire morsibus cū sanguine testudinis. Item suffitu eorū ab
igere sanguisugas adherentes. haustasq: ab aialibus restinguē in potu datis.
quā ab oculis quidā his intingunt tritis cū lacte mulierū & sale. aures q: cū mel
le & rosaceo āmixtis. Eos qui agrestes sint & i malua nascant crematos cinē
pmixto rosaceo infundant auribus. Cetera q̄ de his tradūt uomice & qrtanę
remedia. aliorūq: morborū quanq̄ ouo aut cera aut faba inclusos censeant

deuorandos. falsa nec reuerenda arbitror. Letargi tñ medicine cũ argumẽto
adhibent qm uincatur aspidũ somnifica uis septeno iciato aque dantes pluribus
annis quaternos. et stragiuria fistule imposuere. Adeo nihil illi rex omni pares
sine ingentibus causis genuit. qm adalligatos leuo brachio binos lana subie
cta pauoribus nocturnis resistere febribus prodiderunt. dum tñ in roseo pan
no. Rursus his aduersatur scolopendris suffituq; necat aspides percussos torpore
et sono. et serpentũ omnium necant minime sanabiles. Sed ut uenenũ earum si sanguis
attingit aut recens uulnus statim interemit. in ueteratũ ulcus tardius. De cetero
potũ quãtalibet copia nõ nocet. nõ n. est tabifica uis. Cunctarer in pferendo ex
his remedia nisi M. uarronẽ scirem. LXXXIII. uite anno pdidisse. aspidũ ictus
efficacissime curari hausta a percussis ipsorũ urina.

Basiliscus.

Basilisci: quẽ etiã serpẽtes
ipsi fugiunt alios olfatu necantem. qui hominem ut si aspiciat tñ dicitur interimẽs.
Sanguinẽ magi miris laudibus celebrant coeuntẽ picis modo et colore dilutũ cy
nabari clariorẽ fieri. Tribuunt et successus petitionum potestatibus. et a diis etiã
precum morborum remedia beneficiorum munera. quidã id sanguinẽ saturni appel

Draco et eius medicine.

lant. Draco nõ habet uenena. capite eius limini ianuarum subditũ propiciatis
oratione diis fortunatã domũ facere promittunt. Oculis eius inueteratis et cũ melle
tritis inunctos nõ pauescere ad nocturnas imagines etiã pauidos tradunt. Pingui
in pelle dorcadũ neruis ceruinis adalligatũ in lacerto conferre iudiciorum uic
toriã. primũ spondilũ aditus potestatũ mulcere. Dentes illigatos pellibus caprarum
ceruinis neruis mites pstare dnos potentesq; exorabiles. Sed super omnia est com
positio qua inuictos magorum mendatia dicant cauda draconis capite pilis et fron
te et medulla eiusdem equi uictoris. Spuma canis unguibus adalligatis cerui
no corio neruisq; ceruini alternatis et dorcadis. Que arguisse nõ minus refert
quam contra serpentes remedia demonstrasse. qm hec morborum beneficia sunt. Draco

Vipera et eius remedia.

nũ adipem uenenata fugiunt. et urtis tritis in aceto pũctos. Vipere caput
impositũ: ut alterius quã que percusserit sine fine pdest. Item siquis eã ipsam i pa
uore baculo sustineat aiunt eũ futura ptinẽ. Item siquis exuste eius cinere illini
at. reuerti aũt ad percussũ serpentiũ necessitate nẽ nigidius auctor est. Cap
quidã dissecant. scythe inter aures eius eximunt lapillũ: quẽ aiunt ab ea deuora
ri territa. Alii ipso capite toto utuntur. Quiteriaci uocant a grecis ternis di
gitis exemptis: interaneis et liuore spine adherente. reliquo corpore in patina
ex aqua et aneto discocto spinisq; exemptis et addita similagine. atq; ita ĩum
bra siccata pastillis quibus ad multa medicamina utuntur. Significandũ uide
tur opa tñ hoc fieri. Quidam purgate ut supra dcm est: adipẽ et olei sexta
rio decoquunt ad dimidias. ex eo cũ opus sit ternis stillis additis in oleũ pungũr
ut omnes bestie fugiunt eos. Preterea constat omnium ictus quãuis insanabiles ipsarum
serpentiũ exta imposita auxiliari. eosq; qui aliqñ uipere ietur coctũ hau

Remedia ex Angue.

serint: nũquã postea feriri a serpente. Neq; anguis uenenatus est nisi per
mensem luna instigatus. Sepe prodest uiuus comprehensus et in aqua contusus

si foueantur ita morsus. Quin & inesse & remedia multa dicuntur ut dicem9. & io
esculapio dedicatur. Democritus quid monstrat quedam ex his confici ut possit

De esculapio.

auiu sermones intelligi. Esculapius epidauro roma aduectus est uulgoq; pasci
tur. & in domibus ac nisi incendiis semina exureretur: no est fecunditati eorum
resistere in orbem terrarum. Pulcherrimu anguiu genus est in aqua uiuit hidri uo
catur. nullo serpentiu inferiores ueneno: horum iecur seruatu. Aduersus passos

Scorpio & stellio.

betur auxiliu est. & scorpio stellionu ueneno aduersatur: fit .n. ex stellionibus
malu medicamentu. Nam quom mortuus est in uino, faciem eorum qui biberint le
tigine obducit. ob hoc in unguento necant eu insidiantes pellicu forme. Reme
diu est oui luteu & mel ac nitrum. Fel stellioni tritu in aqua mustelas congregare

Salamandra. & eius uenenu

dr. Inter omnia uenenata salamandre scelus maximu est. Cetera .n. singulos fe
riut. nec plures pariter interimut. ut omittam quod perire conscia dicitur hoie per
cusso. neq; amplius admitti ad terras salamandra. Populos necare pt incautos
pot. Nam si arbori irrepserit oia poma inficiat ueneno. & eos qui ederint nec
at. Frigida & nihil aconito distans. Quimo si contacto ab eo ligno ut pedis crusta
panis incocat. id .n. beneficiu est. ut in puteu cadat. Quippe quom saliua eius qua
cumq; pte corporis ut in pede uno respersa ois in toto corpore defluat pilus. Tamen
talis ac tanta uis ueneni a quibusda animaliu ut cibus manditur dominante eade
illa rerum dissidentia. Venenu eius extingui primu omnium ab his que uescantur. illa ueri
simile sit que pdunt. cantaridu potu aut lacerta potu in cibo sumpta. Cetera
aduersantia diximus dicemusq; suis locis ex ipsis quae magi tradut contra incendia. quoniam ig
nes sola animaliu extinguat. si forent uera ia esse expta raro. Sextius uenenum
accendi cibo earum si detractis interaneis & pedibus & capite i melle seruent tra

Remedia ex auibus contra serpentes & po ex uulture.

dit. negatq; restingui igne. Ab his e uolucribus in auxilio contra serpentes primu
uultur est. Annotandu ergo nimis uiru esse nigris. Item cor eius alites lintes tutos

Gallinae.

esse ab impetu no solu serpentiu. sed etia ferarum. latronu. & regu ira. Carnibus
gallinaceorum ita ut tepebunt auulse appositis. uenena serpentiu domant. Et cerebro
in uino poto. Parthi galline malunt cerebrum plagis imponere. Ius quoq; ex his potu
preclare medet & i multis aliis usibus mirabile. pantheres leones no attigunt
punctos eo pcipue si & allii fuerit incoctum. Aluu soluit ualidius e uete gallia
ceo. Prodest & contra longinquas febres & torpentibus membris tremulisq; & articu
laris morbis & capitis doloribus. epiphoris. inflamationibus. fastidiis incipiente
tenesmo. iocineri. renibus. uesice. contra cruditatis. suspiria. Itaq; etia faciendi ei9

Ius galli.

extant pcepta. efficatius. cocti cu olere marino. aut stibio. aut cappari. aut opio
aut herba mercuriali. aut polipodio. aut aneto. Vtilissime aut in congiis quibz a
que ad tres eminas cum supra dictis herbis & refrigeratu sub diuo dari tempesti
uis antecedente uomitione. Non ptereibo miraculu quanq ad medicina no p
tineris. Si auro liquescenti gallinarum membra misceant consumunt illud in se. Ita
hoc uenenu auri est. At gallinaceos ipsos circulo e sarmentis addito in collo non

Columbe.

canunt. Auxiliat contra serpentes & columbarum caro recens concerpta & hyrudinu

Bubo.

buboni pedes hausti cũ pulpagine herba. Nec omittam uanitate quoq; in hac, me
dicinam quippe pter reliqua portentuosam. Cor bubonis impositũ mamę mulieris
dormientis sinistrę tradũt efficere ut oĩa secreta pnũtiet. pterea ĩ pugna ferentes
idem fortiores fieri. Eiusdem ouo & capillo℞ remedia demonstrant. quis aũt qso
oui bubonis uidere potuit quom ipam auem uidisse pdigiũ sit. utiq; ex piri & ptp
in capillo. Sanguine quidã publici bubonis etiã crispari pmittũt capillũ. Eius gnis

Vespertilio.

prope uideri possint quę tradũt & de uesptilione. q si circulatus domui uicius pse
nestram inuerso capite infigatur amuletum esse. priuatimq; ouilibus circulatũ
totiens & pedibus suspensum sursũ sup liminare. Sanguine quoq; ei cũ carduo cõn

Aduersus phalangiorũ ictus.

serpentiũ ictus. Inter papua laudant phalangiũ. est italię ignotũ. & pluiũ genez
V ni site formicę. sed multo maius, rufo capite: reliqͣ pte corporis niger albis respsis
guttis. acerbior huiꝰ q̃ uespę ictus. Viuit maxime circa furnos & molas. In remedio
est. si quis eiusdem generis alteꝝ pcusso ostendat. & ad hoc seruant͠ quom mortui ĩ
ueniunt͠ & cortices eo℞ contriti & poti medent͠. mustelę catuli ut supra eque phalã

Araneus.

gion grẹci uocant. sed distinguunt multi nomine. Tertiũ genus est eo℞ phalangion
nõe araneus lanuginosus grandissimo capite. quo dissecto inueniri dicitur intꝰ
uermiculi duo. adalligatiq; mulieribus ceruina pelle an solis ortũ prestãt ne
concipiant. ut coecilius in cõmentariis reliquit. Vis ea ãnua est. quã solam ex oĩ
acocito dixisse fas sit. qn aliqua℞ fecunditas plena liberis tali uenia indiget.
V ocatur & rhaciũ nigro sitis ore minime subalbo pedibus breuissimis tanq̃ imptis
× D olor ã morsu eius qualis ã scorpione. urina sitis araneis textis. Idem erat ãster
tion: nisi distingueret uirgulis albis. huius morsu genua labefactant͠. peior est
utroq; ceruleus lanugine nigra. caliginem concitans & uomitus. Araneosos & ianũ
deteriora scorpione scrabrone. penna tñ differens. hic & ad maciem pducit.
M yrmiceon formicę sitis nigrę. guttis albis distinguentibus. uespa℞ dolore tor
quet. Tetragnanti duo gña habet. peior mediũ caput distinguente linea alba.
& transuersum altera. hic oris tumorem facit. At cinereus posteriori pte candi
cans. lentior minime aũt noxius. eodem colore quã telas instis in parietibus la
tissime pandit. Cõn oim morsus remediũ est gallinaceũ cerebꝝ cũ piperis exig

Mus araneus.

uo potum in posca. Item formicę .v. pedũ potę. fimi cimis illitus ex aceto & ipi
aranei quicũq; putrefacti in oleo. Muris aranei morsus sanat͠ coagulo agne
uino poto. Vngulę arietinę cineres cũ melle. Mustele catulo in serpentibus dcm
est si iumenta mordeat mundo ĩ recens cũ sale inponit͠ aut fel uespertilionis
ex aceto. & ipse mus araneus cõn se remedio est diuulsis inpositus. Nam si pre
gnans momorderit protinus dissilit. Optimũ nisi imponat qui momorderit. sed
& alios adhucusq; seruant in oleo. aut luto circulitos. Est & cõn morsum eius reme

Remedia aduersus percussuras scorpionũ

Stellio.

dio terra exorbita. ferũt .n. nõ transiri ab eo orbitam tempore quodã natuę. Scor
pionibus contrarĩ maxĩe inuicẽ stellio tradr ut usu quoq; pauore his afferat &
torporem frigidi sudoris. Itaq; in oleo putrefaciũt eũ & med uulnera pungunt. Qui
dã oleo illo spumã argenteã adiciũt ad emplastri genus. atq; ita illinunt. huic gti

colotes uocant & ascalaboten & galeoten in italia nō nascit. Est .n. hic plenus
lentigine stridoris acerbi. & uescitur que omīa a nrīs stellionibus aliena sūt. Pro
dest & gallinar̄ fimi illitus cinis. draconis iecur. lacerta diuulsa. mus diuulsus. Scor
pio ipse sue plage impositus aut assus in cibo sūptus aut potus ī meri ciatis duobus.
Proprium est scorpionū q̄ manus palmā nō feriūt nec nisi pilosa tangūt. Lapillus
qualiscunq: ab ea pte qua in terra erat appositus plage leniat dolorem. Non dant
respicere q imponūt eum & cauere ne sol aspiciat. Vermes terreni triti impositi
Multaq: ex his & alia remedia sūt pp que ī melle seruant. Noctua apibus contra
ria & uespis scabronibusq: & sanguisugis. Pici quoq: martii rostr̄ secū haben
tes nō feriūtur ab his. Aduersantur & locustar̄ minime sine pennis atelebos uocāt.
Est & formicar̄ genus uenenatū nō nouere ī italia. Solifugas cicero appellat sal
fugas beticas. his cor uespertilionū contrariū. omnibusq: formicis salamandris. Can
taridas diximꝰ. sed in his magna qstio. qm̄ ipse uenena sūt. pote uesice cū cruciatu
precipuo. Cossinū equitē ro. amicitia neronis pricipis notū. quom is lichene cor
reptus esset uocatus egypto medicus ob hanc ualitudinē eius á cesare. quom can
taridū potum preparare uoluisset. interemit. Ver̄ illitas pdesse nō dubiū ē cū
suco taminie uue & seuo capre. Ipsar̄ cantaridū uenenū in qua pte sit nō cōstat
inter auctores. In pedibus & capite existimant esse. alii negant. Conuenit tm̄ pē
nas ear̄ auxiliari in quacūq: pte sit uenenū. Ipse nascunt̄ ex uermiculo ī spon
gia maxime tinor dū que fit in caule. sed fecundissime in fraxino. Cetere que
in alia erosa minus efficaces. Potentissime inter omēs uarie. luteis lineis quas
in pennis transuersas hnt̄ in tum pingues. Inertiores minute. late. pilose. inutilis
sime. Ver̄ unius coloris macre conduntur in calice fictili nō picato. & linteo col
ligato conuecte rosa matura. & suspendūt̄ sup acetū cū sale. feruens donec p lin
theolū uaporent̄. postea reponūtur. Vis ear̄ adurē corpus. crustas obducere. Ea
dem potio campis in picea nascentibus. eadem buprestis similiterq: nascentibus. pparant̄.
Efficatissime oms ad lepras lichenasq: dicūtur. Mēses cīt & urinā. ideo & hypocra
tes hydropicis dabat. Cantarides obiecte sūt catoni uticensi: ceu uenenū uendi
disse in auctione regia. qm̄ hs. lx. addixerat. Et seuū aūt camelinū tunc
uenisse hs. xxx. obiter dcm̄ est. Efficacis ad omīa usus q̄ est anserinus adeps.
Diximus & mellis uenenati gnā. & cōtra utūtur melle in quo apes sint mortue. Item
potu remediū ī uino est uitior̄q: cibo piscau gignūtur. In canis rabidi morsu tu
etur ī pauore. atq: canini capitis cinis illitus uulneri. Oportet aūt igne coburi
omīa eodem mō ut semel dicamus in uase fictili nouo argilla circulita: atq: ita ī
furnū indito. Itē & in potione pficit quidā ob id edendū. Aliqui & uermē e ca
dauē canino adalligauere menstruaue canis in panno subdidere calici. aut in
tus ipsius caude pilos combustos in suo uulnere. Cor caninū hntem fugiūt ca
nes. Non latrant uō lingua canina ī calciamento subdita pollici aut caudam
mustele q̄ abscisa demissa sit hntes. Est limus saliue sublingua rabiosi canis. q
datus in potu hydrophobbas fieri nō patit̄. Multo tm̄ utilissime iecur ei qui

Stellio.

Scorpio.

Remedia cōn morsus apum uespar̄ & scrabonū.

Formice.

De cantaridū ueneno & nā ear̄ & medicine.

De Seuo camelino.

De Melle

Contra morsum rabidi canis.

in rabie momorderit. datur. si fieri possit crudū mandendū. si min᷒. quo q mō coc
tum. aut ius coctis carnibus. Est uermiculus in lingua canū qui uocat̃ a grecis lytta
quo exempto in faucibus catulis. nec grauidi fiut nec fastidiu sentiut. Item ter igni cir
culatus datur morsis a rabioso ne rabidi fiant. & cerebello gallinaceo occurritur
sed id deuoratur. anno tn̄ eo pdest. Aiūt & cristam contritā efficaciter imponi & anse
ris adipe cū melle. Saliūt & carnes eaꝝ qui rabidi fiūnt ad eadē remedia in cibo da
di qn & necant̃ catuli statim in aqua & sexum eius qui momorderit ut iecur crudū
deuoret̃ ex his. Prodest & fimū gallinaceū dūtaxat rufum ex aceto impositū &
aures aranei: caudę cinis ita ut ipe cui abscisa sit: siluis dimittit̃. Gleba ex hirū
dinū nido illita ut pulli hirundinis combusti. Membrana siue senectus anguiū uer
natione exuta cū cancro masculo trita. Nam etiā p se reposita in arcis armariisq;
tineas necant. Tanta uis est urina quoq: calcata rabiosi canis noceat. maxiē ulcus
ntibus. Remediū est fimū caballinū aspersum aceto & calefcm in fixo impositū.
Minus hoc miretur qui cogitet lapide a cane morsū usq: in puerbiū discordię uenisse.

Ad morsum lacertaꝝ.

Qui in urinā canis suā egesserit. torporem lumboꝝ sentire dr̃. Lacerta quā sre
pha. alii calcidice uocant in uino pota: morsus suos sanat. Veneficiis ex mustela sil
uestri fctis cōtrariū est ius gallinacei ueteris large haustū. Peculiariter cōn aconita

Contra aconita.

addi paꝝ satis oportet gallinaꝝ fimū dūtaxat candidū in isopo decocto aut
mulso uenena fungoꝝ boletoꝝq;. Item inflamationes ac strangulationes qd mire
mur quom sit aliud animal gustauit id fimū: torminibus & inflationibus afficiat̃.

Remedia aduersus omnia mala medicamīta & uenena.

Sanguis anserinus cōn lepores marinos ualet cū olei equa portione. It cōn medicamīta
mala oīa. asseruat̃ cū lemna rubrica & spine albę suco. pastilloꝝ dragmis i tatis
aq ternis bibant̃. It mustelę catulus ut sup̃ diximᵃ pparatus. Coagulū quoq; agni
nu aduersus omīa mala medicamīta pollet. It sanguis anatū ponticaꝝ. itaq; spis
ssat̃ & seruat̃ uinoq; diluitur. Quidā feminę arietis efficatiorem putāt. Simili
mō cōn uenena oīa ciconiaꝝ uentricula. Suala coagulū caulis ius ex carne arie
tū priuatim aduersus cantaridas. item lac ouiū candidū preces que in abis bupstim
aut aconitū biberint. Columbaꝝ siluestriū fimū priuatim cōn argenti uiui potū.

Ad Alopecias tollendas.

Cōn toxica mustela uulgaris inueterata binis dragmis pota. Alopetias explet
fimi pecudū cinis cū oleo cypro & melle. It ungulaꝝ muli ut mulę ex oleo myrteo.

Musca

Preterea ut Varro nr̃ tradit murinū fimū qd lite muscerdas appellat. & muscaꝝ
capita recentia prius folio ficulneo asperatas. Alii sanguine muscaꝝ capita recentia
utuntur: alii sanguine. alii. x. diebus cinē eaꝝ illiniūt cū cinere carthę ut mucū
ita ut sit tertia e muscis. Alii lac mulieꝝ cū brasica. cinē muscaꝝ subiciūt qdam
mel tn̄. Nullū animal minus docile existimat̃ minoris ue intellctus. quo mirabi
lius olympię sacro certamine: nubes eaꝝ imolato tauro deo quē myiode uocant.
extra id abire. Alopecias cinis ē murū capitibus caudisq: & totius muris emdat

Herinaceus.

pcipue si ueneficio acciderit hęc iniuria. It herinacei cinis cū melle aut coriū cō
bustū cū pice liqda. Caput qdē ustū p se etiā cicatricibus ppari oportet nouacula
& sinapi. quidā ex aceto uti maluerūt. Quę de herinaceis dicūr oīa tāto magis

ualebunt in hystrici. Lacerte quoq; ut diximus combuste cũ radice recentis a
rundinis. que ut una cremari possit minutim findenda est. ita myrteo oleo per
mixto cineres capillorum defluuia continent. Efficatius uirides lacerte oĩa eadẽ
prestant etiã nunc utilius amixto sale & adipe ursino & cepa tusa. Quidã denos uiri
des in decem sextariorum olei ueteris discoquunt. contenti semel in mense ungere. Pel
lium uiperinarum cinis alopecias celerrime explet. Item gallinarum fimi recens illitũ
q; deraso capiti: nigritiam capilli afferre donec inarescat. oleum in ore hñdũ est
ne & dentes sĩl nigrescant. idq; in umbra faciendũ neq; ante triduũ abluendũ. Alii
sanguine & cerebro eius utuntur cũ uino nigro. alii excoquunt. & noctu concubia ĩ
plubeum uas condunt. Aliqui alopecias cantarida trita illinunt cũ pice liqda ni
tro pparata cute. Caustica uis earum. cauendũq; ne exulcerent alte. postea ad ul
cera ita fcã capita murũ & fel murũ. Lendes tolluntur adipe canino ut ang
uibus in cibo sumptis. anguillarum mõ. aut earum uernatione qua exuuntur pota. Pru
rigines felle ouillo cũ creta cymolia illita capiti donec inarescat. Capitis do
loribus remedio sunt nudum pacie ablata capite & his lapidea duritia exempta.
Est aũt calculi latitudine q̃ alligatur & minute fronti illinuntur trite. Itẽ erinum
osse capitũ uulturis adalligata. aut cerebrum cũ oleo cedria puncto capite & in
naribus illiti. Cornicis cerebrum coctum in cibo sumptũ ut noctue. Gallinaceus si inclu
sus abstineatur die & nocte pari merdie eius cui doleat euulsis collo plumis cir
cũligatisq;: ut cristis. Mustele cinis illitus. Surculus ex nido milui puluino subiectus
in urina pullis cremata ex aceto illita. Cinerem limacas inter duas orbitas inuẽtẽ
osssiculũ pp aurem tegerent cũ ebur traiectum in pellicula canina adalligatũ qd
remediũ pluribus semp prodest. Fracto capiti aranei tela ex oleo & aceto ĩposi
ta: nõ nisi uulnere sanato abscedit. hoc & ulceribus tosternarum sanguinẽ sistit. A
cerebro uõ p fluentẽ anseris sanguis aut anatis infusus adeps eorundẽ alitũ cũ rosa
ceo coctus. matutina pascentis arundine caput pcisum maxime luna plena Li
neo panno adalligant capitis doloribus. hoc aut cera alba fronti illinunt & pilos
caninos pannos adalligant. Cornicis cerebrum in cibo suptum palpebras gignere.
Esopum cũ murra calidum penicillo illitũ. itẽ pstare muscarum. Fimi quoq; murini ci
nerem equis portionibus ut efficatiter dimidiũ pondus pro denarii pmittitur. addi
tis duabus sextis denariis ex tũiu ut omnia esopo illiniant. Item murini catuli triti ĩ ui
no uetere ad crassitudinẽ acopi. pilos in his incomodo euulsos renasci nõ patitur fel
herinacei Ouorum stellionis liquor. salamandre cinis lacerte uiridis ut in uino
albo sole coctum ad crassitudinẽ in ereo uase. Hirundinis pullorum cinis cũ lacte
titimalli spuma coclearum glaucomata. Dicũt magi cerebro catuli septem di
erum emdari specillo demisso in dextrã ptem. si dexter oculus curet in sinistram
sinister aut felle recenti axionis. Noctuarum est id genus. maximũ qbus pluma au
ri mõ micat. Suffusionem oculorum canino felle malebat q̃ hiene curari apolloni
us putaneus cũ melle. Et albugines oculorum murũ capitũ caudarum q; cinẽ & mel
le inuncti claritatẽ usus restitui dicũt. multo q; magis gliris aut muris siluris

Ad pilos reddendos.

Ad Lendes tollendas.

Contra capitis dolores.

Ad palpebras.

Ad glaucomata.

Ad oculos sanandos.

cinere aut aquilę cerebro ut felle cũ attico melle. Cinis alipesui tritus lacrimosis oculis ꝑtimũ confert. Stibi quid sit dicem᷑ in metallis. mustellę cinis suffusionibꝫ

Hyrundinis cerebꝝ tritę coctę fronti illutę epiphoras sedat. siue ꝑ se siue cũ po line siue cũ thure. Sic & solatis .i. sole torruptis prosunt. Viuas quoq; cremare & cinere eaꝝ cũ melle cretico inungi caligines utilissimũ est. medicamẽtũ id echeon uocat᷑. Fit & collirũ. Vipera in olla putrefcã uermiculisq; enatis cũ col lo tritis. Exuritur in olla cũ sale quẽ lingendo oculoꝝ claritatẽ consequũt᷑ & sto᷑ toti q; corporis tempestiuitatis. hoc & sal etiã pecori dat᷑ salubritatis cã. & in an tidotũ cõn serpentes addit᷑ & attollit᷑. Quidã uipis utũtur in cibis. ꝑimũ oim occisę stati salem in os addi iubent donec liquescat humor quatuor digitoꝝ mensura utrĩq; ꝑcisa. exemptisq; interaneis discoquũt in aqua aut oleo & ombus stati uesant᷑ aut apane colligunt ut statim utant᷑. Vis ꝑter supradcã pediculos e to to corpore expellit. pruritusq; etiã sumẽ cutis effectum ostendit. & ꝑ se capitis uiperini cinis utilissime oculos inunguunt. Itemq; adeps uiperinus non dari cito suasorint que ꝑtipuit qm ut suo loco docuimus nõ aliud est serpentũ uenenũ.

Anguiuũ adeps erugini mixtus ruptas oculoꝝ ꝑtes sanat. & membrana siue sene ctus uernatione eoꝝ exuta si africetur oculoꝝ claritatẽ facit. Vulue quoq; predicatur ad albugines suffusiones. caligines. Adeps sitr ad claritatẽ aquilae quã diximᵒ pullos ad contuendũ solem expiri. Felle mixto cũ melle atico inungũ tur nubeculę & caligationes suffusionesq; oculoꝝ. Eadem uis est & in uulteri no felle cũ porri suco & melle exiguo. Item ĩ gallinacei felle ad alligata & albu gines ex aqua diluto. Item ĩ effusiones oculoꝝ maxime candidis gallinaceis. Fimũ quoq; gallinaceoꝝ dũtaxat rubrũ lusciosis illinitũ monstrant. Laudant & galli ne fel. sed precipue adipem cõn pustulas in pupillis nec. s. eius rei grã saginant

Allauat mirice eruptas oculaꝭ tumiculas amixto schisto & ematrice lapillis.

Fimũ quoq; eaꝝ dũtaxat candidũ in oleo. Veteres quoq; pixidibus asseruat ad pupillaꝝ albugines. quã ĩ mentione significandũ est pauones fimũ suũ resorbẽ tradi. inuidentes hominũ utilitatibus. Accipitre decocto in rosaceo efficacissimũ ad inunctiones omn uitioꝝ putat᷑. Item fimi eius cinis cũ atico laudat᷑. miluini iecur

Fimũ columbaꝝ ex aceto ad egelopia sitr & ad albugines & cicatrices. fel anserinũ. sanguis anatum contusis oculis ut postea ysopo & melle inungant᷑. fel ꝑdici melt equo ponde. ꝑ se uõ ad claritatẽ & hypocratis putat auctoritatẽ. addicitur qd ĩ argentea pixide asseruari iubent. Oua ꝑdicũ in uase ereo decocta ĩ melle ulce ribus oculoꝝ & glaucomatis medent᷑. Columbaꝝ. palumbũ. turturꝝ. perdicũ san guis. oculis cruore suffusis eximię prodest. In columbis masculę efficatiore putat

Vena aut sub ala ad hunc usum incidit᷑. qm suo calore utilior est. sup inponi o portet splenium ẽ melle decoctum. lanaq; sucidam ex oleo aut uino. Earũdẽ auiũ sanguis nictalopas sanat. & iecur ouiũ in capris diximᵒ efficatius inlutę

Decocto quoq; eius oculos abluere suadent. & medullis dolores humoresq; illini unt. Bubonis oculo cũ cinis collirio mixtus claritatem oculis facẽ ꝑmittit᷑.

Contra pediculos.

Turturis fimu albugines extenuat. Item coclearum cinis. Fimu cenchridis accipitrum
gñis hanc greci faciut argema ex melle: oibus que supra scripta sut sanat. Mel
utilissimu oculis in quo sunt apes emortue. Ciconie pullu qui ederit negat annis
continuis lippiturus. Item qui draconis caput habeat. Huiu adipe et melle cu oleo
uete incipientes caligines discuti tradunt. Hirundinu pullos plena luna excecat
restitutaq: eorum acie capita comburuntur. Cine cu melle utitur ad claritate ac
lippitudines et ictus. Lacertas quoq: plibus modis ad oculorum remedia assumut. alii
uiridem includunt nouo fictili et lapillos qui uocant zemdia que et inguinu
tumoribus adalligari solent. ix. signis signantes p dies no emittut lacerta. Lapil
los seruant ad oculorum dolores. alii terram substernut lacerte uiridi excecate et
una i uitreo uase anulos includunt. et ferro solido ut auro quom recepisse uisu
lacertam apparuit p uitrum emissa ea anulis con lippitudine utunt. Alii capitis
cinere post ibi ad scabritias quidem uiride longo collo in sabulosis nascente co
burunt. et incipientem epiphoram iungunt. Item laucumenta mustele etia
in oculis puncto erutis aiut uisum reuerti. Eademq: in lacertis et anulis faciunt
serpentis oculu dextrum adalligatu con epiphoras prodesse si serpens uiua dit
tatur. lacrimantibus sine fine oculis cinis stellionis capitis cu stibii eximie me
detur. Aranei muscari tela et p tipue spelunca ipa imposita p fronte ad duo
timpora in speleo equile ita ut a puero ipube et capiatur et imponat. nec tri
dubs se ostendat ei cui medeatur. ne ue alter nudis pedibus terram attingat
his diebus mirabiliter epiphoras mederi dr. Albugines quoq: tollere in unctio
ne araneis candidis longissimis ac tenuissis pedibus contritis in oleo uete. sed ia
cu grauissimu sectum est in contiguationibus adalligatis panno epiphoras sa
nare tradit. Scarabei uiridis natura contuentiu uisu exacuit. itaq: gemarum
sculptores contuitu eorum acquiescut. Aures purgat fel pecudis cu melle. Canini la
ctis instillatio sedat dolorem. grauitatem adeps cu absinthio et oleo uete. Item
adeps anserinus. quida dicut sucu cepe alii pari mo utunt. Est p se uis formi
caru. nanq: et huic animali est medicina. constatq: ursos egros hoc cibo sanari
A nserumq: et om auiu adeps p paratur exemptisq: uenis omnibus patina noua fi
ctili operta in sole subdita aqua feruenti liquatur aquatusq: lineis satis et in fi
ctili nouo repositus loco frigido minus putrescit addito melle. Mirum cuius cu
melle instillatus aut cu rosaceo decoctus auriu dolores sanat. Si aliquod aial
in aure intrauit p capuu remediu est aceto dilutu. Si aqua intrauit adeps an
serinus cum cepe suco. Gliris detracta pelle intestinisq: exemptis decoquitur
melle in uase nouo. Medici malut e nardo equoqui usq: ad tertias atq: ita as
seruari. deinde quom opus sit stringulte fca infundere. Constat deplorata au
riu uicia eo remedio sanari. aut si terreni uermes adipe anseris decocti insun
dant. Item ex arboribus rubi cum oleo triti exulceratis et ruptis auribus p cla
re medent lacerti inueterati in os pendentiu addito sale contusi et ab ictu mi
seras auros sanant. Efficacissime aut ferrugineas macula hntes. lineis etiam

aertua

Scarabeus uiridis.

pro Auribus sanandis.

Millipeda.

p caudam distincte. Millipeda: ab aliis centipeda aut multipeda dicta aial
est e uermibus terre pilosum multis pedibus arcuatim repens tactuq; cotrahens
se oniscon greci uocant. alii tilon. efficaciter sanat auriu dolores in cortice punici
mali decocta & porri suco. addunt & rosateu & in alteram aurem infundunt. illa

Scolopendra.

aut que no arcuant sepe greci uocant alii scolopendra minore pretio
saniq;. sunt in usu tibi cu mirra aut thuris polline apposite. Item minute late
fracturis auriu illinuntur cu melle fracturis serpentiu feruent et e hausta
illinuntur rosaceo amixta. Contra omia quide uitia efficax conit graueolen
tiam precipue aut si purulente sut ex aceto melius cum felle caprino ut bubu
lo. aut testudinis marine uetustior anno. eade membrana no pdest. nec im
bre pfusa. & ut aliqui putant aranei sanies cu rosaceo. aut p se in lana ut cum

Grillus.

croto. Grillus cu sua terra effossus & illitus. magna auctoritate huic aiali phi
bet in gidius. maiorem magi. qm retro ambulet terramq; terebret. stridet
noctibus. venatur eu formica in cauernam eius colecta efflato pus puluere ne
se condat. ita formice complexu extrahitur. Ventris gallinaceo membrana q
abiici solet & inueterata & in uino trita auribus purulentis calida ifunditur.
Gallinaru adeps & queda pinguitudo bacce si caput auellat hac tritam una cu
rosaceo auribus mire pdesse dicut. sed lana qua incluserint post paulu ex
trahendam. celerrime. n. ad pingue transire in animal fieriq; uermiculu. Alii
binas ternasue in oleo & coctas efficacissime auribus mederi. Scribut & tritas
in linteolo impoi contusis. Hoc quoq; animal inter pudenda est sed pp ami
ratiom nature priscoru q; curam. totu in hoc loco explicandu: pta eoru gra fecerit.
Molles quasi in oleo decoctas uerrucas efficaciter illiniri expti sunt. Alteru ge
nus miloton appellauere circa molas fere nascens. his capite retracto attritas
lepras sanasse mustum pycten in exemplis reliqrunt. Tertiu genus est ad ois
tedia inuisum exacuta clune. cu oleo pista sanare ulcera alias insanabilia. stru
mas panos. diebus xxi. impositas pusta contusa & cachoete scabiem furunculos
q; detractis pedibus & pennis. Nos hic etia auditu fastidimus. at hercule dio
dorus & in morbo regio & ortopnoicis restituisse tradit cu resina & melle. Tm
potestatis ht ars ea p medicamto dandi quicqd uelit huanissimis. Eoru cinerem
crematoru reseruandu ad hos usus in cornea pixide censuere. Aut tritas clisteri
bus infundendas orthoicis aut reumaticis. Infixa corpori utiq; illatas extrahere

Contra parocidas.

constat. Mel utilissimu auribus quoq; est in quo apes emortue sut. Parocidas
compmit columbinu stercus ut p se illitu ut farina ordeacea aut auenacea. noc
tueq; cerebru uel iecur cu oleo infusum auricule aut parocide. Multipeda cu
resina tertia pte illita. grilli siue intriti siue adalligati. At reliqua morboru
genera medicinasue ex animalibus. aut eiusdem generis sequenti dicem uolumie.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber. xxix. feliciter explicit.
Incipit eiusdem Liber. xxx. in quo cotinent med. ex aialibus reliq poris libri.

MAGICAS VANITATES sepe quidem antecedentis operis parte ubicumque causae locusque poscebant coarguimus. detegemusque etiam nunc in paucis. Tamen digna res est de qua plura dicatur uel eo ipso: quo fraudulentissima artium plurimum in toto orbe terrarum plurimisque seculis ualuit: auctoritatem ei maximam fuisse nemo miretur. quandoquidem sola artium tres alias imperiosissimas humane mentis complexa: in una se redegit. Natam primo e medicina nemo dubitauit. ac specie salutari irrepsisse uelut altiorem sanctioremque quam medicinam. ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse uires religionis: ad quas maxime alligat humanum genus. Atque ut hoc quoque suggesserit miscuisse artes mathematicas: nullo non auido futura de sese sciendi. atque ea e caelo uerissime peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici uinculo: in tantum fastigii adoleuit ut hodie etiam in magna parte gentium preualeat. et in oriente regum regibus imperet. Sine dubio illic orta in perside a zoroastre ut inter auctores conuenit. sed utrum unus hic tantum fuerit an postea et alius. non satis constat.

De origine magicę artis.

Eudoxus: qui inter sapientię sectas clarissimam utilissimamque eam intelligi uoluit: Zoroastem hunc sex milibus annorum ante platonis mortem fuisse prodidit. sic et aristoteles. hermippus qui de tota ea arte diligentissime scribit: et uicies centum milia uersuum a zoroastre condita. Indicibus quoque uoluminum eius positis explanauit. preceptorem: a quo institutum diceret. tradidit agonacen. ipsum uero quinque milibus annorum ante troianum bellum fuisse. Mirum hoc in primis durasse memoriam artemque tam longo euo comentariis non intercedentibus. preterea nec claris. nec continuis successionibus custoditam. De istis enim quisque auditu saltem cognitos habet qui soli cognominantur apusorum et zaratum: medos babyloniosque: marmaridum et arabum: ippocum assyrium zarmoendam: quorum nulla extant monumenta. Maxime tamen mirum est in bello troiano tantum de arte ea silentium fuisse homero: tantumque operis ex eadem in ulixis erroribus adeo. ut totum opus non aliunde constet. Siquidem prothea et syrenum cantus apud eum non aliter intelligi uolunt cyrcę utique et inferorum euocatione solum hoc agi. nec postea quisquam dixit quo uenisset helmesum religiosissimam urbem: quando transisset ad thessalas urbes quarum cognomen diu obtinuit in nostro orbe alienę gentis. Troianis itaque temporibus chironis medicinis contenta est solo marte fulminante. Miror equidem achillis populis famam eius in tantum adesse ut menander quoque litterarum subtilis in eadem illo genitus thessalam cognominaret fabulam: complexam ambages feminarum detrahentium lunam. Orphea: putarem e propinquorum primum intulisse ad uicinas usque superstitiones: ac medicinę

Quando et a quibus coeperit.

profectu si nō expers esset eius. Tota cratem magices fuisset primus extat qd ut
eqdem inuenio. Comentatus ē ea erat hostanes. Xerxen regem inuenio ꝯ
persaꝝ bello. Quod si grecię intulit cōmutatus. ac uelut seīa artis portentuo
sę aspersisse orbiter interfcō quaaq; comeauerat mūdo. Diligentiores pau
lo ante huc ponūt zoroastrem aliū proconesiū qd certū est. Hic maxime hosta
nes ad rabiem nō auiditatem mō sciām eius grecoꝝ ppłos egit. quanq̄ aiād
uertam sūmam litteraꝝ claritate gloriamq; ex ea scientia antiqtus ꝯ pene
semp petitā. Certe pithagoras empedocles democritus plato. ad hāc discen
dam nauigare exiliis uerius q̄ peregrinationibus susceptis. hanc reuersi
predicauere. hanc in archanis habuere. Democritus apollonicen captidenem.
ꝯ dardani et phoenicen illustrauit. uolūibus dardani in sepulchrū eius peti
tis. suis uero ex disciplina eoꝝ editis. Quę recepta ab ullis hoīm. atq; trāsisse
memoriam. eque hac nihil in uita mirandū. In tm̄ fides istis fasq; esse dest.
adeo ut hi qui cetera uiroꝝ pbant. hāc opum eius esse inficientur. sed frustra.
Hunc. n. maxime affixisse animis eam dulcedinē constat plerūq; miraculis. ꝯ
hoc pariter utrasq; artes effloruisse. medicinā dico magicemq; eadē ętate.
Illam hypocrate hanc democrito illustrantibus circa peloponesiacū grecię bellū
qd gestū est a. ccc. urbis nrę anno. Est ꝯ alia magices a musae ꝯ iamni ꝯ
lotape ac iudeis pendens. sed multis milibus annoꝝ post zoroastren. Tanto re
centior cypria non leue ꝯ alexandri magni temporibus auctoritates addidit
Professionis secundus hostanes comitatu exornatus. planeq; qd nemo dubitet or
bem terraꝝ pagrauit. Extant itaq; ꝯ apud italas gentes uestigia eius in. xii. ta
bulis nostris aliisq; argumētis. que priori uolumine exposui. dc. lvii. demū
anno urbis. CN. cornel. lentulo. P. licinio crasso cons. senatus consultū fcm̄ est
ne hō imolaret. palamq; fit in tempore illo. ut sacra prodigiosa celebratio gal
lias utiq; possedit. ꝯ quid ad nrām memoriā. Namq; tyberii caesaris pricipatus
sustulit druidas eoꝝ ꝯ hoc genus uatū medicoꝝq; ipe. Quid ego hāc cōmeō
rem artem oceanū quoq; transgressam ꝯ ā natore naue puectam britania quę
hodie eā attonita celebrat tantis cerimoniis ut dedisse persis uideri possit. Adeo
ista toto mūdo consensere. q̄quam discordi ꝯ sibi ignoto. Non satis estimari
pōt q̄tum romanis debeatur qui sustulere monstra in quibus hominem occidere
religiosissimū erat. mandi etiā saluberrimū ut narrauit hostanes. Species eī
plures sunt. Namq; ꝯ aqua ꝯ speris. ꝯ ex aere ꝯ stellis. ꝯ lucernis ac peluibꝫ
securibusq; ꝯ multis aliis modis promittit diuina. pterea umbraꝝ inferorū
q; colloquia q̄ oīa etate nrā princeps nero uana falsaq; compit. Quippe nō
cythare tragicīq; cantus libido ibi maior fuit. fortuna reꝝ hūanaꝝ sūma
gestiente in pfundis ac uitiis. primūq; imparare diis concupiuit. nec qcq̄ gene
rosius uoluit. nemo unq̄ ulli artiū ualidius fauit. Ad hoc nō opes illi defuere
nō uires nō discendi ingeniū. aliaq; nō patiente mūdo imensū. Indubitatū ex
emplū est falsę artis quā dereliquit nero. Utinamq; inferos potius ꝯ quoscūq; de

Pulsi urbe medici druideq;

A quibus celebrata fuerit

De speciebus magicis.

Neronis ac magoꝝ uituperatio

suspitionibus suis deos consuluisset q̄ lupanaribus atq; prostitutis mandasset inq
sitiones eas. Nulla profecto sacra: barbari licet ferique ritus nō mitiora q̄ cogita
tiones eius fuissent. Seuius sic nos repleuit umbris. Sunt quedā magis pfugia ue
luti lentigines hntibus non obsequi numina aut cerni nō possint. forte hoc in
illo nihil membris defuit. Nam dies eligere certos liberorum erat. Pecudes uero qbz
nonnisi atergulo esset facies. Nam hoiem imolare etiā gratissimū. Magus ad eū
mitrydates uenerat. armeniacū de se triumphū afferens. & ideo prouintiis grauis
nauigare noluerat. qm expuere i maria aliisq; mortaliū necessitatibus uiolare
naturā eam fas nō putant. magos secū adduxerat: magicis etiā cenis eū inita
uerat. Non tn̄ quom regnū ei daret hanc ab eo arte accipe uoluit. Proinde
ita psuasum sit intestabilem. irritā. inanē esse habendā. hntem tn̄ quasdā uerī
tatis umbras: sed in his ueneficas artes pollere nō magicas. Querat aliqs que sint
mentiti ueteres magi. Quom adolescentibus nobis inuisus appion gramatice pdide
rit cynocephaliam herbam q̄ in egypto uocaret osyrite: diuina contra omia uene
ficia. sed si tota erueret statim eum qui eruisset mori. Seq; euocasse umbras ad
percontandū homerum. qua in patria. quibusq; parentibus genitus esset. nō tn̄ ausus
pfiteri qd sibi responsi diceret. Peculiare uanitatis sit argumentū q̄ ania
liū auctorum talpas maxime mirantur tot modis a rerum natura dānatas cecitatis ppe
tue tenebris. & tantum etiā nō aliis defossas sepultisq; similes. Nullū eq; creduut
eximiū. nullū religionis capatius iudicant aīal. ut siqs cor eius recens palpitansq; de
uorauit: diuinationis & rerum efficiendarum euentus pmittat. Dente talpe uiuae
exempto sanari dentiū dolores adalligato affirmant. Cetera ex eo aīali placita
eorum suis reddemus locis. Nec qcq̄ probabilius inueniet q̄ mus araneus morsibus
aduersari eas. qm & terra ut diximus depressa aduersatur. Ceterum dentiū doloribz
ut idem narrant medentur. Canū qui rabiem pferunt capitū crematorum cinis sine
carnibus instillatus ex oleo cyprio p aurē cui e parte doleat. Caninus dens sinister
maximus circūscarificato qui doleat. aut draconis os & spina. Et henhydridis
est aut serpens masculus & albus. huius maximo dente circūscarificat. aut in superiorū
dolore: duos superiores adalligant. e diuerso inferiores huius adipe pungūtur. qui co
crodrillum captant dentes scarificat. & ossibus lacerte e fronte luna plena exem
ptis ita ne terrā attingant. colluunt caninis decoctis in uino ad dimidias partes.
Cinis eorum pueros tarde dentientes adiuuat cū melle. Fit eodē mō & dentifriciū ca
nis dentibus e murino fimo inditus. ut iecur lacertarum aridū. anguiū cor si morde
atur aut alligetur efficax habetur. Sunt inter eos qui murē bis i mense edeat mā
di: doloresq; ita caueri. Vermes terreni decocti in oleo infusiq; auricula cui a par
te doleant pstat leuamentum. Eorundē cinis exesis dentibus coniectus ex facili ca
dere eos cogit integros. dolentes illitus iuuat. Comburi aut oportet infesta. prosut
& cū mori radice in aceto scyllico decocti ita ut colluant dentes. Is quoq; uermiculus
qui in herba ueneris labrorum appellata inuenitur cauis dentiū inditus mire pdest. Nam
uruce brassice eius contactu cadunt. & a malua cimices infunditur auribz cū rosaceo.

nero lentiginosus.

De talpis medicine & reliquis animalibus p morbos digeste.

Henhydridis.

.L.XXX.

Ranule que inveniuntur in cornibus coclearum cavis dentium indute statim liberant dolo
re. Coclearum inanium cinis cum murra prodest gingivis. Serpentis cum sale in olla ex
uste cinis cum rosaceo in contrariam aurem infuso sanguine. Vernationis membrana
cum oleo cedreaque resina calefacta et auri alterutri infusa. Addiciunt alii thus et ro
saceum. Eadem cavis indita ut sine molestia cadant prestat. Vanum esse arbitror ca
nis ortu anguis caudam membranam exire quoniam neutrum in Italia visum est. Multoque
minus credibile in tepidis regionibus iam sero exui. Hanc autem vel inveteratam cum ce
ra celerrime evellere tradunt. Et dens anguium adalligatus dolores minuit. Sunt qui
et araneum animal ipsum sinistra manu captum tritumque in rosaceo et in aurem infusum
cuius a parte doleat prodesse arbitrantur. Ossiculis gallinarum in pariete servatis fi
stula salva tacto dente ut gingiva scarifata proiectoque ossiculo statim dolorem abire
tradunt. Item fimo corvi lana adalligato vel passerum cum oleo calefacto et proxime au
ricule infuso pruritum quidem intolerabilem facit. Et ideo tolerabilius est passeris
pullorum sarmentis crematorum ex aceto infricare. Oris saporem commendari af
firmant murino cinere cum melle si fricentur dentes. Admiscent quidam marathri
radices. Si scalpant dentes acidum halitum faciunt. Hoc idem histricis penna fecisse ad
firmitatem pertinet. Lingue ulcera et labrorum hyrundines in mulso decocte sa
nant. Adeps anseris aut galline rimas. Zesiphum cum galla. Araneorum tele can
dide et que intra bulbus parve texunt. Si ferventia ositus exusserint lacte
canino statim sanabunt. Maculas in facie isopum cum melle corsico quod asperrimum
habetur extenuat. Item scopem cutis in facie cum rosaceo impositum vellere. Quidam et
butirum addunt. Si vero lentigines sint fel caliminis prius acu compuncta. Adli
ventia et sugillata pulmones arietum pecudumque in tenues consecti membranas
calidi impositi vel columbinum fimum. Cutem in facie adeps anseris aut galline. Li
chenas et murino fimo ex aceto illinunt et cinere herinacei ex oleo. In hac cu
ratione prius nitro ex aceto faciem foveri precipiunt. Tollit ex facie vitia cocl
earum que late et minute passim inveniuntur cum melle cinis. Omnium quidem cocle
arum cinis spissat et calefacit smectica vi et ideo commiscetur causticis psorisque et
lepris. Invenio et formicas herculaneas appellatas quibus tritis adiecto sale
exiguo alia vicia sanentur. Buprestis animal est simillimum scarabeo longi
pedum: fallit inter herbas bovem maxime. Unde et nomen invenit devoratumque
tacto felle ita inflamat ut rumpat. Hec cum hircino sevo lichenas illita ex fa
cie tollit septica vi ut supra dictum est. Vulturinus sanguis cum cameleonos al
be quam herbam esse diximus radice et cedria tritus contextus brassica lepras
sanat. Et pedes locustarum cum sevo hircino triti varos. Adeps gallinaceus cum
cepa tritus subactus. Utilissimum et in facie sepe mel in quo apes sint emortue.
Precipue tamen purgat faciem atque erigat cigni adeps. Stigmata delentur colum
bino fimo ex aceto. Gravedinem invenio finiri si quis nares muli osculetur. Uve
et faucium dolor mitigatur. Fimo agnorum priusquam herbam gustaverint in umbra are
facta. Uva suco coclee acu transfosse illita coclea ipsa in fumo suspendatur. Hyrundinum

Ad oris redolentiam: et ulcera lingue et labrorum.

Contra maculas in facie et ad eam decorandam.

Buprestis animal.

Ad uve: et faucium dolorem

cinerem

pinna

+

dinum cinere cum melle sic et tonsillis succurritur. tonsillas et fauces lactis ovili gar
garizatio adiuvat. Multipeda trita, fimum columbinum cum passo gargarizatum
etiam cum fico arida ac nitro impositum extra. asperitatem faucium et distillationes leni
unt. Cocleae coqui debent in lacte demptoque tantum terreno conteri et in passo
dari potui. Sunt qui hastipaleicas efficacissimas putant et in his sitiuma ea
rum. grillus infricatus: aut si quis manibus quibus eum contriverit tonsillas attigat.
Anguinis felle anserino cum elaterio et melle citissime succurritur. Cerebro noc
tuae cineris hyrundinis ex aqua calida poto. huius medicinae auctor est Ovidius
poeta. Sed efficatiores ad omnia quae ex hyrundinibus monstrantur pulli silue
strium ex figura nidorum eas deprehendit. Multi tamen efficatissimi ripariarum pul
li ita vocant: in riparum cavis nidificantes. Sunt inita qui cuiuscumque hyrun
dinis pullum edendum censent ut toto anno metuatur id malum strangulatos cum
sanguine comburunt in vase: et in cinerem cum pane aut potu dant. Quidam et muste
lae cineres pari modo admiscent. sic et ad strumae remedia dant. et comitialibus
quotidie potu. In sale quoque servatae hyrundines ad anginam una dragma bi
bitur. Cui malo et nidus earum mederi dicitur potus. Millipeda illini anginis

Ad anginae malum.

efficacissimum putant. Alii xii. tritas in aquae mulsae hemina dari per arundinem
quoniam dentibus tactis nihil prosint. Tradunt et murem cum verbenaca excoctum si
bibatur is liquor remedio esse. et corrigiam caninam ter collo circumdatam. Fimum
columbinum vino et oleo permixtum. Cervicis nervis et opistoteno ex milui nido
surculus vitis adalligatus auxiliari dicitur. Strumis exulceratis mustelae sanguis

Ad strumorum exulceratione.

ipsa decocta in vino non tamen sectis admovetur. aiunt et in cibo sumptam id
efficere ut cinerem eius sarmentis combustae miscetur axungia. Lacertus viridis
adalligatus. oportet post xxx. dies alium adalligari. Oportet ut cor eius in ar
genteo vasculo servari. Ad feminarum strumas et veteres cocleae cum testa sua tu
sae illinuntur. maxime quae frutetis adherent. Et cinis aspidum cum sevo taurino
imponitur. Anguinus adeps mixtus oleo. Et anguium cutis ex oleo illitus ut cum te
ra. edisse quoque eos medios abscisis utrorumque extremis partibus adversus strumas pro
dest. Vt cinerem bibisse in novo fictili ita crematorum. efficacius multo inter duas orbi
tas occisorum. et grillum illinire cum sua terra defossum suadent. Et fimum columbarum
per sese vel cum farina ordeacea vel avenacea ex aceto. Talpae cinere ex melle

Contra apostemata

illinire. alii iecur eiusdem contritum inter manus illinunt et triduo non abluunt. de
xtrum quoque pedem eius remedio esse strumis affirmant. alii praecidunt caput et cum terra
a talpis excita ad usum digerunt in pastillos pixide stagnea et utuntur ad omnia
quae intumescant et quae apostemata vocant et quae in cervice sunt. Vesci suilla tunc ve
tant. Tauri vocantur scarabei terrestres ricino similes. nomen cornicula dedere.
alii pediculos terrae vocant. ab his quoque terram egestam illinunt et pedibus vitiis et
podagris triduo non abluunt. prodest haec medicina in annum: ceteraque his adscribunt quae
nos retulimus in grillis. Quidam et a formicis terra egesta sic utuntur. Alii vermes
terrenos totidem quot sint strumae adalligant pariterque cum his arescunt. Alii viperam

circa canis fortium circumcidunt ut diximus. dein media comburunt. deinde cinerem eius dant bibendum ter septenis diebus quantum prendunt ternis digitis. Sic strumis medentur. Aliqui uero circumligantes lino quo plicata infra caput uipa pependerat donec examinaretur. Et multipedis utuntur addita resine terebentine parte quarta. Quo medicamento omnia apostomata curari iubent. Humerorum doloribus mustelle cinis cum cera medetur. ne sint ale hirsute formicarum oua pueris infricata prestant tam mangonibus ut lanugo tardior. sic pubescentium sanguine e testiculis agnorum quum castrantur. qui euulsis pilis illitus et contra uirus prestat. Precordia uocamus nomine exta in homine, quorum in dolore cuiuscumque partis catulus lactens admoueatur opprimaturque his partibus. transire in eum dicitur morbus atque exenterato perfusoque uino deprehendi inficiato uiscere illo quod doluit hominis et obrui aliis religio est. Hisquoque quos melitaeos uocamus stomachi dolorem sedant applicati sepius transire morbos egritudine eorum intelligitur plerumque et morte. Pulmonum uitiis medentur et mures maxime africani detracta cute in oleo et sale decocti atque in cibo sumpti. Eadem res et purulentis cruentisque excreationibus medetur. Precipue uero coclearum cibus stomacho in aqua eas subferuefieri intacto corpore earum oportet mox in pruna torreri nihilo addito atque ita e uino garoque sumi precipue africanas nuper hoc compertum plurimis prodesse. Id quoque obseruant ut numero impari sumatur. Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Prosunt et sanguinem excreantibus dempta testa trite in aqua potu laudatissime autem sunt africane. Ex his solitane astiphalence sicule modice. quoniam magnitudo duras facit et sine suco. Balearice quas cauticas uocant quoniam in speluncis nascuntur laudate et ex insulis et caprearum. Nulle autem cibis grate neque ueteres neque recentes. Fluuiatile et albe uirus habent. necnon siluestres stomacho utiles aluum soluunt. item omnes minute. contra marine stomacho utiliores. efficacissime tamen in dolore stomachi laudatiores traduntur quecumque ut cum aceto deuorate. Preterea sunt que gratore uocantur late multifariam nascentes. de quarum usu suis dicemus locis. Gallinaceorum uentris membrana inueterata et inspersa potioni distillationes pectoris et humidam tussim recens tosta lenit. Coclee crude trite cum aque tepide ciatis tribus si sorbeatur tussim sedant. distillationes sedat et cana uitis cuilibet digito circumdata. Iure perducti stomachus recreatur. Iocinerum doloribus medetur mustela siluestris in cibo sumpta uel iocinera eius. Item uipa porcelli in massata suspiriosis multipede ita ut ter septene in attico melle deriuant et per arundinem bibantur. omne enim uas nigrescit contactu. Quidam torrent eas sextarium in patina donec candide fiant tunc mel immiscent. alii centipedam uocant et ex aqua calida dari iubent. Coclee in cibis his quos linquit animus aut quorum alienatur mens. aut quibus uertigines fiunt. ex passi ciatis tribus singule contrite cum sua testa et calefacte in potu date diebus plurimum nouem. Aliqui singulas primo die dedere sequenti binas. tertio ternas. quarto duas. quinto unam. sic et suspiria emendant et uomicas.

Esse animal locuste simile sine pennis quod texallis grece uocatur. latinum nomen non habet. aliqui arbitrantur nec pauciores hoc esse quod grilli uocantur. ex his xx torreri iubent

Ad humerorum dolores.

Ad dolores precordiorum et stomachi.

Ad uitia pulmonis excreationes remedia.

Ad distillationes et tussim

Ad Epatis dolores.

Sanguinem excreantibus

[margin: medent~]

ac bini e mulso contra ortopneas sanguine expuentibus coclee qui in locas proto
pum infundat uel marina aqua ita decoquat et in cibo sumat. Aut si trite cu te
stis suis sumatur cu protopi. Sic et tutissime dentur. ac uomicas priuati sanant
melle in quo apes sint e mortue. Sanguine eicientibus pulmo uulturinus uitigi
nis lignis combustis adiecto flore mali punici ex pte dimidia. Item cotoneorum
liliorum q3 hisdem portionibus potus maneatq3 uesperi e uino si febris absit. sin
minus ex aqua in qua cotonea decocta sint. Pecudis lien recens magicis p
ceptis sup dolente liene extendit dicente eo qui medeat lienis remedium fa
cere. Post hoc iubent in pariete dormitorio eius tecto includi et obsignari
anulo ter nouies. Earum q3 dici caninus si uiuenti eximat et in cibo sumat libe
rat eo uitio quida recente sup illigant Alii duorum dierum catuli ex aceto salli
tico dant ignoranti ut herinacei lienem. Item coclearum cinerem cu semine lini
et urtice addito melle donec psanet. Liberat et lacerta uiridis uiua in olla
ante cubiculu dormitoriu eius cui medetur suspensa ut egrediens reuertensq3
attingat manu. Cinis e capite bubonis cu unguento. mel in quo apes sint emortue.
Araneus et maxime qui lycus uocat. Vpupe cor lateris doloribus laudat. Coclearum
cinis in ptisana decoctarum et pse illinuntur. Canis rabiosi caluarie cinis potioni i
spergitur. Lumborum dolori stellio transmarinus capite ablato et intestinis deco
ctus in uino cu papaueris nigri denarii pondere dimidio eo suco bibitur. Lacer
te uirides decisis pedibus et in capite in cibo sumuntur. Coclee tres contrite cu te
stis suis atq3 in uino decocte cum piperis granis. xv. Aquile pedes euellunt in auersa
ac suffragine ita ut dexter dextere ptis doloribus adalligetur sinister leue. Mul
tipeda quoq3 quam oniscq3 appellauim medetur denarii pondere ex uino ciatis
duobus pota Vermem terrenu catillo ligneo ante fisso ferreo uinco imposito a
qua excepta perfundere et defodere Vnde effoderis magi iubent mox aqua bi
bere catillo. mire id pdesse sciaticis affirmantes. Dissintericos recreat scia
pecudu decocta cu lini semine aqua pota caseus ouillus uetus seuu ouiu decoc
tum i uino austero hoc et ileo medetur et tussi ueteri. Dissinterias stellio trasma
rinus ablatis intestinis et capite pedibusq3 ac cute decoctusq3 et cibo sumptus.
Coclee due cu ouo addito sale et passi ciatis duobus aut palmarum suco et aq ciatis
tribus subferuefactis et in potu datis. prosunt et combuste ut cinis earum bibat
in uino addito resine momento. Coclee nude de quibus diximus mafrica ma
xime inueniunt utilissime dissinterias que combuste cu denarii pondere dimi
dii acatie ex eo cine dant coclearia bina in uino mirtice aut quolibet auste
ro cu pari mo calde. Equidam omnibus africanis ita utuntur. alii totidem africanas
uelatas infundunt potius. et si maior fluxio sit addunt acacia fabe magnitu
dine. Senectus anguiu dissintericis et tenesmis in stagneo uase decoquit cu
rosaceo. ut si in alio q in stagno illinit. Ius e gallinaceo histe medetur. sed
ueteris gallinacei uehementius. salsum ius aluu cit. membra gallinarum tosta
et data in oleo ac sale coeliacorum dolores mulcent. Abstineri aut frugibus an

[right margin: Ad dissintericos med.]

[right margin: Ad tenesmum remed.]

[right margin: Pro coeliacis.]

Ad dissintericos.

& gallinam & hominem oportet. Fimū columbinū tostū potumq;. Caro pa
lumbi in aceto decocta dissinteriis & coeliacis medet. Turdus in assatus
cū mirti baccis dissinterias. Item merule. mel in quo sint apes emortue deco
ctum. Grauissimū uulnus iectū apulegios uocat. huic resisti aut̄ descripti ue
spertilionis sanguine etiā illito uentre subuenire. Sistit alluū coclea sic̄ dixi
in suspiriosis tempata. Item cinis ea[rum] que uiue cremate sint potus ex uino au
stero. Gallinaceo[rum] iecur assū aut uentriculi membrana q̄ abici solet inuete
rata āmixto papaueris suco. alii recentem torrent & ex uino bibendā. Suspēdum
& pse uentriculus contritus ex uino nigro. Item palumbus ferus & e posca de
coctus. Lien pecudis tostus & in uino tritus. fimū columbinū cū melle illitū. Ossifra
ger uenter arefactus & potus his qui cibos nō conficiaut utilissim̄. Vel si manu tm̄ te
neant capientes cibum. Quidā adalligant ex hac cā. sed continuāe nō dem-
matiem .u. facit. Sistit & anatū masculo[rum] sanguis. inflationes discutit coclea[rum]
cibus.

Ad tormina.

Tormina lien ouiū tostus atq; e uino potus. palumbus ferus ex posca de
coctus. aut ispotidis ex uino cinis ibidem sine pennis cremata potis. Quod ptera
tradit̄ in torminibus mi[rum] est anate. apposita uentri transire morbū anatemq;
emori. Tormina & melle curant̄ in quo sint apes emortue decocto.

Ad Coli vitia.

Coli uitiū
efficacissime sanat̄ aue galerita assa in cibo sumpta. Quidā in uase nouo cum
plumis exuri iubent conteriq; in cinerem bibi & ex aqua cocta coclearis ternis
per quatriduū. Quidā cor eius adalligari ferm̄. Alii recens tepensq; ad huc de
uorari. Consularis Asprenatū domus est in qua alter e fratribus colo liberatus
est aue hac in cibo sumpta & corde eius armilla aurea incluso. Alter sacrificio
quodā fcō crudis lacertulis ad formā camini. atq; ut sac[rorum] pactum erat obst
ructo sacello. Vim est ossifrago intestinū mirabili nā oīa deuorata conficieti.
hui ptem extremā adalligatā pdesse colum constat.

De morbis interaneis.

Sunt occulti interaneo
rū morbi de quibus mi[rum] prodit̄. si catuli pus q̄ uideat applicent̄ triduo stoma
cho maxime ac pectori. & ex ore egri sucū lactis accipiat trāsire uim morbi.
postremo exanimari dissectisq; palam fieri egri cās. mori & humari debẽ eos
obrutos terra. Magi quidā uespertilionis sanguine contacto uentre in totū an
nū caueri tradūt. aut p dolorem si quis aquā p pedes fluentes haurire sustieat.
Murino fimo cōn calcullos illinire uentrem pdest. Herinacei carne iocunda ee
aut̄ si capite ptusso uno ictu interficiatur pus q̄ in se urinā reddat. hec cāo
ad hunc modum occisi stillicidiū uesice emendat. Item suffitus ex eodem. Q̄ si
herinaceus in se urinā reddiderit. eos qui carnem ederint strangurīā morbū
contrahere tradit̄. Iuuat & uermes terrenos bibi ex uino aut passo ad comi
mendos calculos uel coclea decoctas ut in suspiriosis. Easdem exemptis testis
tritisq; in uini ciatis bibi sequenti die duo. tertia die una. stillicidia urine e
mendent. Testa[rum] uō inanium cinere ad calculos pellendos. Item hydri iecur
bibitū ut cinerem scorpionū in pane sumi. Vt si quis cū locusta addit lapillos
qui in gallinaceo[rum] uesica aut palumbū uentriculo inueniant̄ conteri et

potioni inspergi. Item membrana e uentriculo gallinacei arida uel si recens sit
tosta. Fimum quoque palumbinum in faba sumi. Contra calculos et alias difficultates uesice *Ad calculos et uesice diffic.*
sumitur plumarum cinerem coclearibus tribus e nido hyrundinum. Grillum dilutum aqua
calida. Ossifragi uentrem arefactum. Turturis fimum in mulso decoctum uel ipsius de
cocte ius. Turdosque edisse cum baccis mirti prodest. Urine cycadas tostas in pa
tellis. millipedi animal scon bibisse. et in uesice doloribus decoctum agninorum pe
dum. Aluum ciet gallinaceorum discoctum ius et acria mollit. Ciet et hyrundinum fimum
adiectum melle suoditum. Sed hi in ictus efficacissima sunt. Cesippum quidam adiciunt
pompholum et rosaceum. Canini capitis cinis. senecta serpentis ex aceto si rhaga
da desint. Cinis fimi canini candidi cum rosaceo aiunt inuentum esculapii esse et
eodem uerrucis efficacissime tolli. Murini fimi cinis adeps agni adeps boue pre
dentia. Ibi sucus coclearum punctis euocatis irrita depellit. Attritis medetur cin
is muris siluatici cum melle ut hernacei et uespertilionis et anserinus cum cerebro
et alumine et isopo. Fimum columbinum cum melle condilomati p̄uati. Araneus dem
pto capite pedibusque infricatur nec acria putantur. Adeps anserinus cum cera
punica cerussa rosaceo. adeps agni hi et emorroidas sanare dicitur. Sciaticis cocle *Ad sciaticos.*
as crudas tritas cum uino aminneo et pipere potu prodesse dicunt. Lacertam uiridem in ci
bo ablatis pedibus interaneis capiteque. Sic et stellionem adiectis huic papaueris
nigri obolis tribus. Ruptis conuulsis fel aquile cum lacte mulierum. Verendorum for
micationibus uerrucisque medetur arieti pulmonis inassati sanies. Ceteris uitiis
uellere eius uel sordidorum cinis ex aqua. Seuum ex omento pecudis preterque a renibus
admixto cinere pumicis ex sale lana sucida ex aqua frigida. carnes pecudis combu
ste ex aqua mulsa ungularum cinis dentes caballini contusi farina inspersa. Testibus *Ad testium et inguinum tumores.*
uero farina ex ossibus tauri uires capitis sine carne tusis. Si decidat testium
alter spumam coclearum illitam in remedio esse tradunt. Tetris sibi ulceribus et manan
tibus auxiliantur canini capitis recentes cineres. Coclee parue late contrite ex
aceto. Senectus anguinis ex aceto ac cinis eius. Mel in quo apes sint emortue
cum resina. Coclee nude quas in africa gigni diximus trite cum thuris polline et
ouorum albo. xxx. die soluunt. Aliqui pro thure bulbum admiscent. Hydrocoelicis
stelliones mire prodesse dicunt capite pedibus interaneis ademptis. Reliquum cor
pus inassatum in cibo uel sepius datur sicut ad urine incontinentiam. Caninum adipem
cum alumine scisso fabe magnitudine. Cocleas africanas cum sua carne et testa
crematas poto cinere anserum trium linguas inassatas in cibo. huius rei auctor est A
naxilaus. Panos aperit seuum pecudum cum sale tosto. murinum fimum admixto thuris pol
line et sandaraca discutit. Lacerte cinis et ipsa diuisa imposita. Item multipe
da contrita admixta resina terebentina ex parte tertia. quidam et sinopide admi
scent. Coclee contuse et per se cinis inanium coclearum cere mixtus discussoria uim
habet. Fimum columbarum per sese uel cum farina ordeacea aut auenacea illitum. Can
tarides mixte calce panos scapelli uice auferunt. Inguinum tumorem coclee mi
nute cum melle illite leniunt. Varices ne nascantur lacerte sanguine pueris crura

Ad podagras.

lemnisa lemno illinunt. Podagris leniunt cesippū cum lacte mulieris & cerusa
Fimū pedidū qđ liquidū reddunt. pulmones pecudū. Fel arietis cū seuo mu
ris dissecti impositis. Sanguis mustele cū plantagine illitus. & uiuae cobuste
cinis ex aceto & rosaceo si penna illinatur. aut si cera & rosaceū ammisceat.
Fel caninū ita ne manu attingatur sed penna illinatur. Fimū gallinaꝝ. uer
miū terrenoꝝ cinis cum melle ita ut tertio die soluant. Alii ex aqua illinire
malunt. alii ipsos aceto mensura cū mellis ciatis tribus. pedibus ante rosaceo

Ad articulorum dolores.

punctis. Coclee late pote tollere dr pedum & articuloꝝ dolores. bibunt
aut bine in uino trite. Eedem illiniutur cū hermes herbe suco. Quidā cū upa
crematus in olla noua sepius supto aiūt podagra liberari. Vtile esse & adipe
upupo pedes pungi. & de miluo affirmant si inueterato tritoq; quātum tres
digiti capiant bibatur ex aqua aut si pedes sanguine cū urtica uel pennis
eoꝝ quom primo nascent tritis cū urtica. qn & fimus eoꝝ articularibꝫ do
loribus illinitur. Item cinis mustele aut cocleaꝝ & cum amilo ut traganto.
& in cassos articulos aranei tele comodissime curant. Sunt qui cinere eaꝝ
uti malint. sicut fimi columbini cinere. cū polenta & uino albo. Articulis luxa

Pro ulceribus.

tis psentaneū est & seuū pecudis cum cinē e capillo mulieꝝ. Pniōbus q;
imponitur seuū pecudū cū alume. Canini capitis cinis aut fimū murinū. &
si putrida sint ulcera ad cicatricem pducit ut grillū crematoꝝ fauilla
ex oleo. Item muris siluatici cū melle. Verminum quoq; terrenoꝝ cū oleo
uetē & coclee que nude inueniutur. Vlcera oīa pedū sanat cinis ea
rum que uiue combuste sint. Fimi gallinacei cinis. exulcerationes columbini
fimi ex oleo attritis. calciamentoꝝ ueteris soli cinis. agnin⁹ pulmo & arie
tis sanant. Dentibus caballinis contritis farina puatim sub̄ime. lacerte ui
ride sanguis subtritis & hominū & iumentoꝝ pedes sublitus. Clauos pedū uriā
muli mule ue cū luto suo illita. fimū ouiū. iecur lacerte uiridis ut sanguis
floco impoit. Vermes terreni ex oleo stellionis. caput cū urticas pari mō tri

Ad verrucas.

tum ex oleo. Fimū columbinū decoctum ex aceto Verrucaꝝ oīm geneꝝ Vri
na canis recens cum suo luto illita. Fimi canini cinis cū cera. Fimū ouiū sang̃s
recens murinū illitus ut ipse diuulsus. Herinacei fel. caput lacerte ut sang
uis ut cinis. totius membrana senect tutis anguiū. fimū gallinaceū oleo ac
nitro cantaridas cū uua taminea intrita excedut. Sed ita erosas aliisq;
que ad psananda ulcera demonstrauim⁹ curari oportet. Nunc reuerte

Remedia aduersus morbos totis corporibus metuendos.

mur ad ea que totis corporibus metuenda sunt. Fel canis nigri masculi anu
letū esse magi dicut dom⁹ totius suffite eo purificate ut cōn mala omnia
medicamenta. Item sanguine canis respersis parietibꝫ genitaliq; ei⁹ sb limi
ne ianue defosso. Minus mirent hoc q sciut fedissimū sumūt animaliū iq̄tu
magnificent ricinū. qm uni nulli sit exitus sagine nec finis aliquis q̄ morte
diutius in fame uiuenti. septem sita diebus durasse tradut. ac in sacietate pa
uoribus desicere. Sunt q ex aure sinistra canis oīs dolores sedari adalligatū

in augurio uitaliũ hnt. Nam si egerint ei rideat & qui intulerit ac pedi
bus stanti interrogantiq; de morbo spem uite certam esse. moriturũ: nihil
ridere. additur ut euellat͠ ex aure leua canis cui nõ sit alius q̃ niger color
Nigidius fugere tota die canes conspectum eius qui e sue id aĩal euellerit scp
tum reliquit. Pursus magi tradunt lymphatos sanguis talpe aspersu resipiscẽ.
Eos uero qui a nocturnis diis faunisq; agitent͠ draconis lingua & oculis & felle
intestinisq; in uino & oleo decoctis ac sub diuo noctu refrigeratis punctos
matutinis uespertinisq; liberari pfrictionibus. Remedio esse tradit nycander

Amphisibena serpens.

amphisibenam serpentẽ mortuã adalligatam ut pellem tm̃ eius. quĩmo
arbori que cedatur adalligatam nõ algere cedentes faciliusq; succidẽ͠ itaq;
sola serpentũ frigora secũ mittit. pa oĩm pcedens & añ cuculi cantũ tantũ.

Cuculli vis.

Aliud est cuculo miraculũ quo qs loco pmũ audiat alitẽ illã si dexter pes cir
cũscribatur ac uestigiũ id defodiat non gignĩ pulices ubicũq; spergat. Para
lysim cauentibus pinguia glirium decoctorũ & soricum utilissima tradũt esse
millipedas ut in anguinis diximus potas. Ptisim sentientibus lacertã uiride de
coctam in uini sextariis tribus ad ciatũ unũ singulis coclearibus sumptis p dies

Ad morbũ caducum.

donec conualescant. Coclearũ cinerẽ potũ in uino. Comitialibus morbis esõpũ cũ
mirre momento. & uini ciatis duobus dillutũ magnitudine nucis auellane a bal
neo potũ. Testiculos arietinos inueteratos tritosq; dimidio denarii pondere in
aqua ut lactis asinini emina interdicto uini potus tricenis diebus añ & postea. Magni fi
ce laudat͠ & sanguis pecudũ potus. Et fel cũ melle pcipue anguinũ. Catulus la
ctens sumptus abscisso capite pedibusq; ex uino & mirra. Lien mule potus in oxi
melite ciatis tribus. Stellionis transmarini cinis potus in aceto. Tunicula stelli
onis quã eodẽ mõ ut anguis exuit pota. Quidã & ipsum hyrundine exenteratã
inueteratũq; bibendũ dederũt alii cibo in ligneis ueribus massatã. Operpaũ

Stellionis captio.

est scire quo pripiat quom exuat mẽbranã hibernã alias deuoranti eam. qm
nullũ animal fraudulentius inuidere hoi tradũt. Inde stellionũ nomẽ ei tradũt
ĩ maledictũ translatũ. Obseruant cubile ei estatibus. Est aũt in locis ostiorũ fenestra
rũq; aut cauernis sepulcrisue. Ibi uere incipiente fissis harundinibus textas
opponũt quassas quarũ angustiis etiã gaudet eo facilius exuens circũdatum
torpore. sed de relictum nõ pt remeare. Nihil ei remedio ĩ comitialibus mor
bis pfertur. Prodest & cerebrũ mustele inueteratũ potũq; & iecur. Eius testi
culi uuluaq; aut uentriculus inueteratus cũ coriandro ut diximus. Et cinis. Sil
uestris uero tota in cibo sumpta eadẽ omĩa ex mirra pdicant͠. Lacerta uiridis
cũ condimentis que fastidiũ abstergant ablatis pedibus & capite. coclearũ ci
nis addito semĩe lini & urtice cũ melle unctos sanant. Magis placet draco
nis cauda in pelle dorcadis alligata ceruinis neruis. ut lapilli e uentre hyrũ
dinũ pullorũ sinistro lacerto adnexi. Dicũt͠ n. excluso pullo lapillũ dare. Qđ
si pullus his detur incipiete in cibo que primũ pepit quom qs pmo teptatus sit
liberatur eo malo. Postea medet͠ hyrundinũ sanguis cum thure ut cor recẽs

deuoratū qui de nido earū lapillus impositus recreare dr. confestim adalliga
tus impetū tueri predicat̃. et iecur miluī deuoratū et senectus serpentū. Ie
cur uulturis tritū cū suo sanguine ter septenis diebus potū. cor pulli uulturini ad
alligatū. sed et ipm̄ uulturem in cibo dari iubent. et qdam saciatū hūano ca
dauere. quidā pectus eius bibendū censent et in tertio calice. aut testes gallina
cei ex aqua et lacte antecedente .v. dieꝝ abstinentia uini ob id inueterate fuē
et qui XXI. muscas rufas et qdem a mortuo in potu darent infirmioribus pau
cores.

Contra regiū morbum.

Morbo resistunt regio sordes aurium. aut mamarū pecudis denarii pon
dere cū murre momento et uini ciatis duobꝫ. Canini capitis cinis in mulso. multi
peda in uini emina. Vermes terreni in aceto mulso cū mirra. Gallina ut sit lu
tea pedibus prius aqua purificatis deinde collutis uino qd bibatur. Cerebꝝ pdicis
aut aquile in uini ciatis tribus. Cinis plumaꝝ aut interaneoꝝ palumbis in mulso in
coclearia tria. Passeꝝ cinis sarmentis crematoꝝ coclearibus duobꝫ in aqua mul
sa. Auis icterus uocat̃ a colore que si spectetur sanare id malū tradit̃ et auē
mori. hanc puto latine uocari galgala.

Pro freneticis.

Freneticis prodesse uidet̃ pulmo pecu
dū calidus. nā muris cerebꝝ dari potui ex aqua aut cinē mustele ut etiā inue
teratas carnes. Herinacei quis possit furenti etiā si certa sit medicina. Bubōis
quidē oculoꝝ cinerē. Inter ea quibꝫ pdigiose uitam ludificant accepi. precipueq;
febriū medicinā placitis eoꝝ renunciat. Nanq; in XII. signa digessere eā sole
trāsmeante iterꝝ q; luna. qd totū abdicandū paucis exemplaribus docebo. siqd
crematis tritisq; cū oleo pungi iubent. Egros cum geminos transit sol cristis et au
ribus et unguibus gallinaceoꝝ. si luna rasis barbis eoꝝ. si uirgine alteruter or
dei granis. si sagitarium uespertilionis alis. si leone luna tamaricis fronde et ad
dicunt satiue. si aquarium e buxo carbonibus tritis. Ex istis confessa aut certe
uerisimilia ponemus sic et lytargū olfactoriis excitari. Interea fortassis mustele
testiculis inueterati aut eo cinē usto. His quoq; pulmonē pecudū calidū circa
caput adalligari putāt utile.

Ad Quartanas.

In quartanis medicina clinice propemodū in
hil pollet. Quamobrē plura eoꝝ remedia ponemus. primūq; ea q adalligari iubet
puluerē in quo se accipiter uolutauit lino rutilo in linteolo. Canis nigri dētē
longissimū pseudospecen uocant. Vespam q singularis uolitat. hanc sinistra ap
prehensam subnectunt. alii uero quā quis eo anno uiderit primā. Vipere caput ab
scisum in linteolo. ut cor iumentis exemptū. muris rostellū auriculasq; summas
roseo panno ipmq; dimittunt. Lacerte uiue dextꝝ oculū effossum mox cū capite
suo decisa in pellicula caprina. Scarabeus qui pillulas uoluit. propter hunc egypti
magna pars scarabeos inter numina colit curiosa appionis interpretatione quā colli
gat solis operꝝ similitudine huic animali esse ad excusandos gentis sue ritus. Sed
et alium alligant magi cui sunt corniculi reflexa sinistra manu collectum. Tertiū
qui uocatur fullo albis guttis dissectum. Utrique lacerto adalligant certā sinistra.
Cor anguium sinistra manu exemptū uiuentibus. scorpionis caude .IIII. articlos
cū aculeo panno nigro ita ut nec scorpione dimissū. nec eū qui alligauerit.

uideat eger triduo post tertiū circuitum id condat. Vrticam in linteolo ter
lino circumdati totidem nodis ad singulos dicente quare faciat q medebit. Li
macē in pellicula uel quatuor limacū capita pasa arundine. Multipedā la
na inuolutā. Vermiculos ex quibus tabani fiunt anteq̄ pennas germinet e lios
spinosis frutetis lanuginosos qdā ex illis quaternos inclusos iuglandis nucis pu
tamine adalligant. cocleas que inde inueniūtur. stellionē inclusam capsule.
subiicūt capiti et sub decessu febris emittūt. Deuorari aūt iubent cor mergi ma
rini sine ferro exemptū inueteratūq; coteri et in calida aqua bibi. Hyrūdinū
corda cū melle. alii fimū dragma una in lactis caprini uel ouili. uel passo ciatis
tribus ante accessiones. sūt qui totas censeant deuorandas. Aspidis cutē pon
dere sexta pte denarii cū piperis pari mō parthox gentes in remediū qrtane
bibunt. Crisippus phus tradidit phrigamon adalligatū remedio esse qrtanis.
quod esset animal neq; ille descripsit. nec nos inuenim⁹ q nouisset. demostrādū
tam fuit a tā graui auctore dm̄ si cuiusq̄ cura efficatior esset ad inquirendum.

Ad tertianas.

Cornicis carnes esse et nidū illinire in longissimis morbis utilissimū putat. et in
tertianis fiat potas expiendi. qm̄ inseria copia spei deiecta anne aranei que
lycon lucū uocant de lacu ipo in splene toto resine cere q; imposita utriusquē
temporibus et fronti prosit. aut ipe calamo adalligatus qualiter et aliis febri
bus pdesse traditur. Item lacerta uiridis adalligata uiua in eo uase qd capi
at. quo gn̄e et recidiuas freqter abigi affirmant. Hydropicas esopū ex uino

P hydropicis.

addita murra modice potui datur. Nucis auellane magnitudine. aliq ad
dūt et anserinū adipem et oleū myrteū. Sordes ab uberibus ouiū eamdem esse
etiam hnt. Item carnes inueterate herinacei sumpte. Vomitus quoq; canū illi
tus uentri: aquā trahere pmittit. Igni sacro medetur isopū cū pompholigo
et rosaceo. Ricini sanguis. uermes terreni ex aceto illiti. grillus contritus in ma
nibus illitus. Quo gn̄e prestat ut qui id fecit anguā incipiat uiciū toto eo an
no careat. oportet aūt eū ferro cū terra cauerne sue tolli. Adeps anseris in ipe
caput aridum asseruatū et combustū. deinde ex aceto impositū. Senectus ser
pentū ex aqua illita a balneo cū uitumine et seuo angnino. Carbunculus

Ad carbunculū delendū.

fimo columbino deletur p se illito uel cū lini semine et aceto mulso. Et apibus q
i melle sūt emortue impositis. Et polenta imposita inspersa si in uerendis sit ce
terisq; ibi ulceribus. Occurrit et melle cesyppi cum plumi squamis. Et fimū pecu
dū incipientibus carbunculis. Tubera et qcumq; molliri opus sit efficacissimi an

Ad tubera et furunculos.

serino adipe curant. idem prestat et griū adeps. Furunculis mederi dr aranē
si prius noiet et impositus tertia die solutus. Mus araneus pendens enecatus sic
ut terrā nec postea attingat ter circulatus funiculo totiens ex puentibus mede
te et cui medebit. Ex gallinaceo fimo qd est rufum maxime recens illitū ex ace
to. Ventriculus ciconie in aqua decoctus. Musce impari nūo infricate digito
modico. Sordes ex pecudū auriculis. Seuū ouiū uetus cū cinere. Capillis mulierū.
Seui arietis cū cinere pumicis et salis pari ponde. Ambustis capitis canini cinis

Ad ambustiones.

medet. It glirium oleo. Fimum ouium cum cera commixtum & cinis coclearum quoque sic
ut cicatrix quidem appareat. It adeps uiperinus. Fimum columbinum tinis in oleo crapno

Ad neruorum nodos cotractos

Neruorum nodis capitis uiperini cinis ex oleo illitus. Terreni uermes cum oleo illitus
& dolores tollit. Item apis mortua adalligata. Adeps uulturinus cum uentre arefa
ctus contritusque cum adipe suillo inueteratus. Cinis e capite bubonis in mulso potus
cum illirys radice si magis credimus. In contractione neruorum caro palumbina in ci
bis prodest & inueterata herinacei pus. Item mustele cinis. Serpentium senectus in pel
le taurino adalligata spasmos fieri prohibent. Ortopnoicis milui iecur arida tri

Pro redimiis.

bus obolis in aque mulse ciatis tribus potioni. Pedinias & que in digitis nascuntur ite
rigia tollunt. Caninum capitis cinis aut uulua decocta in oleo superillito butiro ouil
lo cum melle. Item folliculos cuilibet atis. Felis ungium & scabritiam cantaride cum
pice tertio die solute aut locuste cum seuo hircino pecudum seuum aliqui miscent in

Ad sanguinem profluentem.

situm ita ut die tertio soluat. Sanguinem sistit e naribus seuum ex omni pecude illi
tum. Item coagulum ex aqua maxime agnini in subductum ut infusum etiam si
alia non prosint. Adeps anserinus cum butiro pari pondere pastillis ingestus. Cinis cocle
arum terrenarum. Sed ipse extracte testis e naribus fluentem sanguinem sistunt. Coclee
contrite fronti illiti aranee tele supposite gallinaceum cerebellum uel sanguis
profluuia a cerebro. It columbinus ob id seruatus concretusque. Si uero ex uulnere in
modice fluit fimi caballini cum putaminibus ouorum cinis crematus & impositus mi
re resistit & ulceribus medetur. Hisopum cum ordei cinere & erugine equis partibus

Ad carcinomata.

ad carcinomata ac serpentia quoque ualet. Erodit ulcerum malas carnes & que ex
crescunt ad equalitatem redigit & explet quoque & ad cicatricem perducit. Magna
uis & in cineris pecudum fimi ad carcinomata addito nitro aut cinere ex ossibus
feminum anguinorum maxime in his ulceribus que cicatricem non trahunt. Magna & pul
monibus precipue arietum excrescentes carnes in ulceribus ad equalitatem effica
cissime perducit. Fimo quoque ipso ouium sub testa calefacto & subiecto tumor uulne

Ad tumorem uulnerum.

rum sedatur fistule purgantur sananturque. It epinictidas. Summa uero uis in canini
capitis cinere. Excrescentia omnia & spurcitias erodit & persanat. It murino fi
mo eroduntur. Item mustele fimus & cinis ulcera & carcinomata persequitur. Mul
tipeda id trita ammixta resina terebentina & sinopide. Eadem utilissima sunt
in his ulceribus que uerminibus scatent quin & uerminum ipsorum genera mirandos
usus habent. Cosses qui in ligno nascuntur sanant ulcera omnia. Nomas uero combusti cum

Pro ulceribus mira.

pari pondere anati & ex oleo illiti. Vulnera recentia conglutinat terrena adeo ut
neruos quoque abscisos illitas solidari intra septimum diem democritus persuaserit.
itaque in melle seruandos censet. Cinis eorum margines ulcerum duriores absumit cum

Ad uulnera.

pice liquida ut symbolo & melle. Quidam arefactis in sole ad uulnera ex aceto utun
tur nec soluunt nisi biduo intermisso. Eadem ratio terrenarum coclearum est que tuse
& imposite recentia uulnera conglutinant & nomas sistunt. Herpes quoque animal
a grecis uocatur quo sanantur precipue ea que serpunt. Coclee quoque prosunt cum testis
suis tuse. Cum murra quidem & thure etiam precisos neruos sanare dicunt. Draconis

quoque adeps siccatus in sole magnopere prodest. Item gallinacei cerebrum recentibus — *Ad plagas sanandas.*
plagis. sale viperino in cibo sumpto tradunt et ulcera tractabiliora fieri et celerius
sanari. Antonius Musa medicus quom incidisset in sanabilia ulcera vipas edendas
dabat: miraque celeritate persanabat. Trixaliorum cinis margines ulcerum duros au
fert cum melle. Item fimus columbinus cum arsenico et melle ea quae erodenda sunt. Bu
bonis cerebro cum adipe anserino mire vulnera dicuntur glutinari quae vocant cacho
ete. Cinis fimi arietis cum lacte muliebri diligenter pure elutis linteolis sanat.
Vlula avis cocta in oleo cum liquato miscetur butirum ovillum et mel. Ad ulcerum la — *Ad labra ulcerata.*
bra duriora sananda valet apes in melle emortuae. mollit et elephantiasim san
guis et cinis mustelae. Uberum ulcera atque ibices pellibus ovium recentibus impositis
obliterantur. Articulorum fracturis cinis femini pecudis peculiariter medetur effica — *Ad fracturas articulorum.*
tius cum cera. idem medicamentum fit ex maxillis sit ustis cornuque cervino et ce
ra mollita rosaceo. Ossibus fractis caninum cerebrum linteolo illito suppositum lanis
subinde suffundatur vere. xiiii. diebus solidat. Nec tardius cinis silvestri muris
cum melle aut cum vermibus terrenis qui et ossa extrahunt. cicatrices ad colorem re
ducit. pecudum pulmo praecipue ex ariete se cum ex nitro. Lacertae viridis cinis.
Vernatio anguium ex vino decocta. Fimum columbinum ex melle. Item vitiligines
albas ex vino. Vitiliginem et cantarides cum rutae foliorum duabus partibus in sole do — *Ad exulcerationem.*
nec formicet cutis tolerandae sunt postea foveri oleo quam pungere necessarium
iterumque illinire. Idque diebus pluribus facere cavent es exulcerationem altiorem. Ad
easdem vitiligines et muscas illini iubent cum radice lupatoria. Gallinarum fimum
candidum servatum in oleo vetere cornea pyxide. Vespertilionum sanguinem. Fel he
rinacei ex aqua. Scabiem vero bubonis cerebrum cum afro nitro. sed ante omnia sanguis — *Pro Scabie.*
caninus. Sedant pruritum cocleae minutae. latae. contritae. illitae. Arundines et
tele. quaeque alia extrahenda sunt corpori evocat mus dissectus impositus. praecipue
vero lacerta dissecta et vel caput eius tantum contusum cum sale impositum. Cocleae ex
his quae gregatim folia sectantur contusae impositaeque testis. et hae quae manduntur
exemptae testis. sed cum leporis coagulo efficacissime. Ossa anguium eadem cum coa
gulo cuiuscumque quadrupedis intra tertium diem approbant effectum. Lau — *Ad muliebria mala mededa*
dantur et cantarides tritae cum farina ordeacea mulieribus malis. Membranae a
partu ovium prosunt sicut in capris retulimus. Fimum quoque pecudum eosdem usus habet.
Locustarum suffitu stranguriae maxime mulierum iuvantur. Gallinaceorum testes de
inde si a conceptu edat mulier mares in utero fieri dicuntur. partus conceptos — *Ad conceptus maturandos.*
histricum cinis potus continet. maturat caninum lac. depotum evocat. membrana
secundis canum si terram non attigerit. lumbis parturientium lac. fimum murinum aqua
pluviarum dilutum mammas mulierum a partu tumentes reficit. Cinis herinaceorum cum
oleo punctorum custodit partus. Contra abortus facilius enititur quae fimum anseri
num cum aquae cyathis duobus sorbuerit. aut ex ventriculo mustelino per genitale ef
fluentem aquas. Vermes terreni illiti in cervices et scapulas ne nervi doleant
praestant. Gravidis secundas pellunt in passo poti. idem per se se imposti mammarum su

purationes concoquunt et aperiunt et extrahunt et ad cicatricem perducunt. Lac devorant potu cum mulso. Inveniunt et in gramine vermiculi qui adalligati collo continent partum. Detrahuntur autem iuxta tempus sub partu aliasque eniti non patiuntur. Cavendum etiam ne in terram ponatur. Conceptus quoque causa dant in potu quinque aut septem. Cocleae in cibo sumptae accelerant partum. Ita conceptum inpositae in croco. Eaedem ex amulo et tragacantha illitae profluvia sistunt. Prosunt et purgationibus sumptae in cibo et vulvam aversam corrigunt cum medulla cervina ita ut uni cocleae denarii pondus addatur et cypri. Inflationes quoque vulvarum discutiunt exemptae testis tritae quoque cum rosaceo. Ad haec hastypathetae maxime eliguntur. Alio modo africanae binae tritae cum faenograeco quod tribus digitis capiat additis mellis coclearibus IIII illinuntur alvo prius irino supuncto. Sunt et minutae longaeque candidae passim cocleae oberrantes. Hae arefactae sole in tegulis tusaeque in farina miscentur lomento aequis portionibus candoremque et levorem corpori afferunt. Scabendi desideria tollunt minutae et latae cum polenta. Viperam mulier praegnans si transcenderit abortum faciet. Item amphisbaenam mortuam dumtaxat. Nam vivam habentes in pyxide inpune transeunt etiam si mortua sit atque asservata partus faciles praestat ut mortua. Mirum si non asservatam transcenderit gravida innoxium fieri si protinus transcendat asservatam. Anguis inveterati suffitus menstrua adiuvant. Anguium senectus adalligatur lumbis faciliores partus facit protinus a puerperio removenda. Dant et in vino bibendum cum ture. Aliter sumpta abortum facit. Baculus quo angui rana excussa sit parturientes adiuvat. Trixalidum capitis illinitus cum melle purgationes. Item araneus qui filum reducit ex alto capi debet manu cava tritusque admoveri quod si redeunte preciderit inhibet idem purgationes. Lapis echites in ventre aquilae repertus nido custodit partus contra omnes abortuum insidias. Penna vulturina subiecta pedibus adiuvat parturientes.

Ovium corvi gravidis cavendum constat quoniam transgressis abortus asperos facit. Fimum accipitris in mulso potum videtur fecundas facere. Vulvarum duritias collectionesque adeps anserinus aut ciconiae mollit. Mammas a partu custodit adeps anseris cum rosaceo et araneo. Phryges et Lycaones mammis puerperio vexatis invenerunt otidum adipem utilem esse. His quae vulvas strangulent et blattas illinunt. Ovorum perdicis putaminum cinis cadmiae mixtus et cerae stantes mammas servant. Putant et ter circumdatas ovo perdicis non inclinari et si sorbeant eadem fecunditatem facere lactisque copiam. Cum anserino adipe punctis mammis dolores mitigare molas uteri rumpere. Scabiem vulvarum sedare si cum cimice triti illinantur.

Vespertilionum sanguis psilothri vim habet. Sed alis puerorum illitus non satis proficiunt nisi aeruginis aut cicutae semen postea inducatur. Sic enim aut in totum tolluntur pili aut non excedunt lanuginem. Idem et cerebro eorum proficere putant. Est autem duplex rubens itaque et candidum. Aliqui sanguinem et iecur eius admiscent. Quidam in tribus heminis olei discoxerunt viperam exemptis ossibus psilothri vice utuntur evulsis prius pilis quos renasci nolunt. Fel herinacei psilothrum est utique mixto cerebro vespertilionis

Promiscue medicine ad diuersas passiones.

lionis et lacte caprino. Item per se cinis lacte canis primi partus euulsis pilis quos re
nasci noluit ut mudum natis pumicte ptes ali no sufficiant. Idem euenire tradit.
sanguine ricini euulsi cani. Item hyrundino sanguine ut cane. felle. Ouis
formicarum supercilia denigrari muscas tritas tradunt. Si uero oculi nigri nascentium pla
ceant: soricem pregnanti edendum. Capilli ne canescant uermium terrenorum cinere
pstari admixto oleo. Infantibus qui lacte concreto uexantur presidium est agni coa

Pro Infantibus.

gulum ex aqua potum. aut si potu nimio coagulato lacte acciderit dissoluitur coagulo
ex aceto dato. Ad dentitionem cerebrum pecorum utilissimum est. Ossibus in canino fi
mo inuentis adustio infantium que uocatur siriasis adalligatis emendetur. Ramex
infantium lacerte uirides admote dormientibus: morsu postea arundini illigate
suspenduntur in fumo traduntque eum pariter expirante sanari infantem. Coclearum
saliua illita infantium oculis palpebras corrigit gignitque. Ramicosis coclearum ci
nis cum thure ex oui albo suco illitus per dies xxx. medetur. Inuenitur in cornualis
coclearum arenacee duriaeque he dentitionem facilem prestant adalligate. Coclearum
manium cinis admixtus cere procidentium intestinorum ptes extremas prohibet. Op
tet autem cineri misceri saniem punctis emissam cerebro uipere illigatum pelliculle
dentitiones adiuuat. Idem ualent et grandissimi dentes serpentium. Fimi corui
lana adalligatum infantium tussi medetur. Vix est serio complecti quedam non om
tenda tamen quia sunt prodita. Ramici infantium lacerta mederi iubent. marem
hanc prendi id intelligi si sub cauda una cauerna habeat. id agendum aut pauro
et argentum et clostrum mordeat uitium quam in calice nouo illigatum in fumo ponitur.
Vrina infantium cohibetur muribus elixis in cibo datis. Scarabeorum cornua gra
dia denticulata adalligata his amuleti naturam obtinet. bouis capiti lapillum ines
se tradunt que ab eo expulsum necem timeat inopinantis preciso capite. exemptum
adalligatumque mire prodesse dentitioni. Item cerebrum eiusdem ad eundem usum adal
ligari iubent. et limacis lapillum siue officulum inuenitur in dorso. Magnifice iuuat
et ouis cerebrum gingiuis illitum. sicut aures adeps anserinus cum ocimi suco impositus.
Sunt uermiculi in spinosis herbis. asperi. lanuginosi. hos adalligatos protinus me
deri tradunt infantibus siquidem ex cibo hereat. Somnos alliciat cesipum cum mur
re momento in uini ciatis duobus dilutum. uel cum adipe anserino et uino mirtice.
Auis cuculus leporina pelle adalligatus. Ardiole rostrum in pelle asinina frontis
adalligatum putant. et per se rostrum eiusdem effectus esse uino collutum. E di
uerso somnum arcet Vespertilionis caput aridum adalligatum. In urina uiri lacer

Pro et contra uenerem

ta necata uenerem eius qui fecit cohibet. Nam inter amatoria esse magi dicunt
Inhibent et fimum coclee columbinum cum oleo et uino potum. Pulmonis uulturini de
xtre ptes uenerem concitant uiris adalligata gruis pelle. Item si lutea ex ouis .v. colu
barum admixta adeps suilli pondere denarii ex melle sorbeant. passeres in cibo
ut oua eorum. gallinacei dextri testis arietina adalligatus pelle. Ibim cinis cum adi
pe anseris et hirino punctis: sic conceptus partus contineri. Contra inhiberi ue
nerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisque pelle arie

tima tradunt. Item cuiuscumq; galli si cum sanguine gallinacei lecto subiciant cogunt
concipe inuitas. Seta ex cauda mule si iunctis euellant inter se colligate in coi
tu. Qui in urinam canis suam ingesserit dicit ad uenerem pigrior fieri. Murium &
de stellionis cinere si uerum est. in linamento inuolutum in sinistra manu uenerem sti
mulare. si transferatur in dexteram inhibere. Item uespertilionis sanguinem col
lectum flocco suppositumq; capiti mulierum libidinem mouere. aut anseris linguam
in cibo uel potione sumptam. Pytiam mactati corporis pota membrana se
nectus anguium triduo necat. Sed exemptum caseo potum cum exiguo sale. Caseos
si cerebrum mustele addat coagulo negant corrumpi uetustate aut muribus at
tingi. Eiusdem mustele cinis si detur in offa gallinaceis pullis & columbis tutos ee
a mustelis. Iumentorum urine tormina uespertilione adalligata finiuntur. Ver
miculatio ter circulata in sedis palumbe mirum dictum per pedibus emissus moritur iumen
tumq; liberat confestim. Ebriosis oua noctue per triduum data in uino tedium eius i
ducunt. Ebrietatem arcet pecudum assus pulmo presumptus. hyrundinis rostri ci
nis cum murra tritus & uino quod bibitur inspersus. securos prestabit a temuletia.
inuenit horus Assyriorum rex. Preter hec sunt notabilia alium ad hoc uolum
pertinentium. Gromphenam auem narrant in Sardinia gruis similem. ignotam iam
etiam Sardis ut existimo. In eadem prouincia est ophion ceruis tantum pilo similis nec ali
bi nascens. Idem auctor est nomen hic syrolicum nec quale esset animal nec ubi
nasceret tradiderunt. fuisse quidem non dubito & quom medicine ex eo sint demonstrate.

M. Cicero tradit animalia bibiones uocari qui intus in Campania rodant.

Reliqua mirabilia ex his que diximus. Non latrari a cane membrana ex secundis
canis habente aut leporis fimum uel pilos tenente. In culicum genere muliones no
amplius quam uno die uiuere. Eosq; qui arborei pici rostrum habent & mella eximant
ab apibus non attingi. Porcos sequi eos a quibus cerebrum corui acceperint in offa.

Puluerem in quo se mula uolutauerit corpori inspersum mitigare ardores amo
ris. Sorices fugere si unus castratus emittat. Anguina pelle & sale & farre
cum serpillo contritis una die tectisq; cum uino in fauces boum una maturescen
te toto anno eos ualere. Vel si hyrundinum pulli tres tribus offis dentur puluere
e uestigio anguium collecto sparsaq; apes in aluearia reuerti. Arietis dextro
teste preligato oues tantum gignim. Non lassescere in ullo labore qui neruos ex
alis & cruribus gruis habeant. Mulas non calcitrare quom uini biberint. Vn
gulas tantum mularum repertas neq; aliam ullam materiam que non perdat a ueneno
Stigis aque. quom id dandum Alexandro magno Antipater mitteret memoria
dignum est. magna Aristotilis infamia excogitatum. Nunc ad aquatilia pre
uertemur.

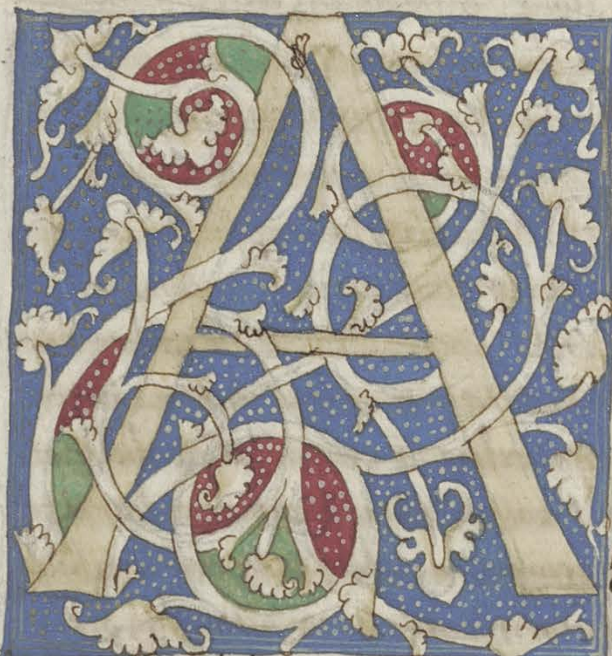
C. plinii Secundi Naturalis historiae Liber trigesimus felix finit
Incipit eiusdem liber XXXI. In quo continentur medicine ex aquatilibus.

ad conseruandos caseos.

contra ebrietatem.

Gromphena. Ophion.

De miraculis quarundam bestiarum.

QVATILIVM. SE
cuntur in medicina beneficia opifice natu
ne in illis quidem cessante. et per undas fl
uctusque ac reciprocos estus amniumque
rapidos cursus impbas exerente uires
nusquam potentia maiore si uera fateri
uolumus. Quippe hoc elementum cete
ris omnibus imperat. Terras deuorant aque.
flammas necant. scandunt in sublime
et caelum quoque sibi uendicant. ac nubium
obtentu uitalem spiritum strangulant. que
causa fulmina elidit: ipso secum discordante mundo. Quis esse mirabilius potest
aquis in caelo stantibus? at ille ceu parum sit in tantam peruenire altitudinem
rapiunt eo secum piscium examine. Sepe etiam subuehunt lapides portantes alie
na pondera. Eedem cadentes omnium terra nascentium causa fiunt prorsus mira
bili natura si quis uelit reputare ut fruges gignantur. arbores fruticesque uiu
ant: in caelum migrare aquas: animamque etiam ut herbis uitalem inde ferre ui
cta confessione. Omnes quoque terre uires aquarum esse beneficii. Quapropter ante omnia
ipsarum potentie exempla ponemus. cunctas enim quis mortalium enumerare potest?
E micant benigne passimque in pluribus terris alibi frigide: alibi calide: alibi
tarbellis in aquitanica gente ... monte. et in pyreneis montibus.
iuncte sicut inter bella in aquitanica gente. Exinde pyreneis gentibus tenui
interuallo discernente. alibi tepide gelideque auxilia conferentes. et e cun
ctis animalibus hominum tantum causa erumpentes. Augent numerum deorum nominibus uariis. ur
besque condunt. sicut puteolos in campania. statiellas in liguria. sextias in narbo
niensi prouincia. Nusquam tamen largius quam in baiano sinu: nec pluribus auxiliandi generibus.
alie sulphuris. alie aluminis. alie salis. alie nitri. alie bituminis. nonnulla etiam
acida. salsaue mixtura. Vapore ipso alique prosunt. tantaque est uis ut balneas
calefaciant: ac frigidam etiam in soliis feruere cogant. Quae in baiano possi
diane uocantur: nomine accepto a claudii cesaris liberto. obsonia quoque percoquunt.
uaporant et in mari ipso que Licinii crassi fuere. mediosque inter fluctus existit
aliquid ualetudini salutare. Iam generatim neruis prosunt pedibusue aut co
xendicibus: alie luxatis fractisue. inaniunt aluos. sanant uulnera: capiti: au
ribus priuatim medentur. Ocadis uero Ciceroniane dignum memoratu uilla est
ab auerno lacu puteolos tendentibus imposita litori. celebrata porticu ac ne
more. quam uocabat M. cicero academiam ab exemplo athenarum ibi compositis
uoluminibus eisdem nominibus. in qua et monumentum sibi instaurauerat. ceu uero non
et in toto terrarum orbe fecisset. Huius in parte prima exiguo post obitum ipsius anti
stio uetere possidente eruperunt fontes calidi perquam salubres oculis celebrati carmi
ne laurec tullii qui fuit e libertis eius. ut protinus noscatur et ministeriorum eius ex illa ma

Aquarum mirabilia

De aquarum potentia
mira exempla diuersa.

Ciceronis academia

Laus inscripta academie ciceronis.

testate ingenii. ponam .n. ipm carmen ubiq; & no ibi tm legi. Quod
tua romane uindex clarissime lingue Silua loco melius surgere iussa
uiret. Atque academie celebratam nomine uillam Nunc repat cul
tus sub potiore uetus. Hoc etiā apparent Lymphae no ante repertae
Languida que infuso lumina rore leuant. Nimirū locus ipse sui ciceronis
honori Hoc dedit hac fontes quom patefecit ope. Ut qm totum legitur
sine fine p orbem Sint plures oculis que medeantur aque. In eadem cāpa
niae regione seruassane aque sterilitatē feīar & uiror. Insaniam abo
lere proditur. In erama insula calculosis mederi. & que uocat acidula ab
teano sidicino quatuor .p. hac frigida. Item in stablano que dimidia uocat
& in uenafrano ex fonte acidulo. Id contingit in uelino lacu potantibus.
Item in syrie fonte iuxta taur monte auctor est. M. uarro. & in phrygie flu
mine gallo calimachus. Sed ibi in potando necessarius modus ne lymphatos
agat. Quod in ethiopia accidere his qui e fonte rubro biberint thesias scribit.
Iuxta romā albule aque uulneribus medent. gelide he sed cutilie. In sa
binis gelidissime suco quoda corpora inuadunt ut prope morsus uideri possit.
aptissime stomacho. neruis. uniuerso corpori. Thespiar fons conceptus mu
lieribus repntat. Et in arcadia flumen elatū custodit aut ptū. Linus fons
in eade arcadia abortus fieri no patit. E diuerso in pyrea flume qd afrodi
siū uocat steriles facit. Lacus alphio uitiligines tollit. Varro auctor ē titiū
quenda pretura functum. marmorei signi facie habuisse pp id uitium. Ci
dnus cilicie amnis podagricis medetur sicut apparet in epla cassii parmesis
ad M. antoniū contra aquar culpam. Introezenem oim pedes uicia senti
unt. Tungri ciuitas gallie fontem hīt insignem plurimis bulbis stillantē ferrugi
nei saporis qd ipsum no nisi in fine potus intelligitur. purgat hic corpora ter
tianas febres discutit calculorq; uicia. Eadem aqua igne admoto turbida
fit ac postremū rubescit. Leucogei fontes inter puteolos & neapolis oculis &
uulneribus medent. Cicero in admirandis posuit reatinis tm paludibus ungu
las iumentor indurari. Eudicus in estracotide fontes duos tradit esse Cerone
ex quo bibentes oues nigras fieri. melem ex quo albas ex utroq; uarias. Theo
phrastus thurii crathim candore facē sybarim nigritiam bobus ac pecoribus
Quin & homines sentire driam eam. na & qui sybarim bibant nigriores esse.
duriores q; & crispo capillo. q e crathi candidiores madidioresq; ac porre
cta coma. Et in macedonia que uelint sibi candida nasci ad haliacmonem du
cere: que nigra aut fusca ad axiū. idem oia fusca nasci quibusdā in locis di
cit. & fruges quoq; sicut in messapis ac lucis arcadie quodā fonte mures terre
stres uiuere & couersari. Erythris aleos āmis pilos gignere in corporibz. In boe
tia atrophonii dei iuxta flum hercinnine duo sunt fontes. quor alter meo
riam. alter obliuionem affert inde noibus inuentis. In cilicia apud oppidū cessū
rinus fluit riuus ex quo bibentiū subtiliores sensus fieri Varro tradit Tea

insula fontes esse quibus ebetes fiant. Zame in africa ex quo canorae uoces.
Vini tedio uenire his qui ex clitorio lacu biberint. At eudoxus & theopompus
inebriari fontibus his quos diximus. Mutianus andrie fonte liberi patris statu
tis diebus septenis eius dei uinum fluere si auferatur e conspectu templi sapo
re in aquam transeunte. Polichitus expleri iuxta solos ciliciae ungui. theophras
tus hoc id in ethiopia eiusdem uis fonte. Lichos in dutis ora esse fonte esse cum
aqua lucernae ardeant. idem & bathanis tradit. Theopompus in scotussaeis la
cu esse qui uulneribus medetur. Juba in trogoditis lacum insaniam maleficam ap
pellatum ter die fieri amarum salsumque: ac deinde dulcem totiens & noctu sca
tente albis serpentibus uicenum cubitorum. Idem in arabia fontem exilire tanta ui ut
nullum non pondus in iactum respuat. Teophrastus marsie fontem in phrygia
ad celenarum oppidum saxa egerere. non procul ab eo duo sunt fontes cleon & gelon ab
effectu graecorum nominum dicti. Cyrice fons cupidinis uocatur ex quo potantes amorem
deponere mutianus credit. Carmone est fons calidus citra fumum feruore quam uino
addito triduo calorem potionis custodit in uasis. Sunt & mattiaci germaniae
fontes calidi transrenum quorum haustus triduo feruet. circa margines uero pumi
cem faciunt aquae. Quod si quis fide carere ex his aliqua arbitratur discat in nulla par
te naturae maiora esse miracula quamquam inter initia operis abunde multa retulerimus.

E thesias tradit sydorum uocari stagnum in indis in quo nihil innatat. sed omnia mer
gant. Coelius apud nos uerno aut folia subsidere. Varro aues quae euolauerint mo
ri. E contra in africae lacu apud asdamo omnia fluitant nihil immergitur. Et in sici
lia fonte phintia ut apion tradit & in medorum lacu puteoque saturni templum
fons limare transire solet in loca uicina portendens aliquid. mirumque quod cum piscibus
transit. responsa ab his petunt incole cibo quem rapiunt annuentes. Si uero euentum
negent caudis abigunt. Amnis solachas in bythynia & brietium alluit. hoc est
templo & ioui nomen: cuius gurgite periuri necantur pati uelut flammam urente. In
cantabria fontes tamaricae in auguriis habentur. tres sunt octonis pedibus dista
tes. in unum alueum coeunt uasto singuli amne siccantur duodecies diebus aliquando
uicies citra suspicionem ullam aquarum cum sit illis uicinus fons sine intermissione largus.
Dirum est non profluere eos aspicere uolentibus sicut proxime Lucio hanio legato post
preturam post septem dies accidit. In iudea riuus sabbatis omnibus siccatur.

Verum: quia credimus.

E diuerso miracula alia Diriptesias in armenia scribit esse fontem ex quo nigros
pisces ilico mortem afferre in abys. Quod & circa danubium exortum audiui donec
ueniatur ad fontem alueo appositum ubi finitur id genus piscium ideoque ibi caput
eius amnis intellit fama. hoc idem & in lydia in stagno nympharum tradit. In
achaia ad apanea aqua profluit e saxis stixe appellata quae ilico necat ut dixi.
sed esse pisces paruos in ea tradit theophrastus letales & ipsos quod non in alio
genere mortiferorum fontium. Necari aquis theopompus & in tracia apud cricos di
cit lycos in leontinis tertio die si quis biberit. Varro ad soracte in scripsit in
fontem: cuius sit latitudo quatuor pedum sole oriente: eum exundare feruenti si

& hoc uerum si credimus.

nnlem . auesq; que gustauerint iuxta mortuas iacere. Namq; et hec insidiosa
condicio est . qd quedam etiā blandiuntur aspcū ut ad nonacrim arcadie . oio
n . nulla deterret qualitate . hāc putant nimio frigore esse noxiā . ut pote quom
profluens ipsa lapidescat . Alter circa thessalica tempe qm uisus omnibus terro
ri est . traduntq; etiā es aut ferrum erodi illa aqua . profluit ut indicauimus
breui spacio . mirūq; siliqua siluestris amplecti radicibꝫ fonte eū dicit̃ semper
florens purpura . et quedā sui gnīs herba in labris fontis uiret . In macedonia
nō procul ab euripidis poete sepulchro duo riui confluunt . alter salubrimi po
tus . alter mortiferi . In perpenis fons est quocūq; rigat lapideā facit terram
tem calide aque in euboedion . namq; qua alluit riuus saxa in altitudine cre
scunt . In eurimenis deiecte corone in fonte lapidee fiūt . In colossis flumē
est in quo lateres coniecti lapidei extrahuntur . In scaretico metallo arbores
quecūq; flumine alluuntur saxee fiunt cū ramis . distillantes quoq; gutte lapidee
durescunt in antris coritis ideo . nā mieze i macedonia etiā pendentes in ipis
cameris . at in corinthio quom cecidere in quibusdā speluncis utroq; mō colū
nasq; faciūt ut in phausia cherbonensi . rhodo in antro magno etiā discolori
aspectu . et hactenus contentissimus exemplis . Queritur inter medicos cui
generis aque sint utilissime . stagnantes pigrasq; merito danant . utiliores q̃
pfluūt existimantes . Cursu n . pcussuq; ipso extenuari atq; proficē . eoqꝫ mi
ror cysternarū ab aliquis maxime probari . Sed hi rōnem afferunt qm leuis
sima sit imbriū ut que subire potuerit ac pendē in aere . Ideo et niues pfe
runtur imbribus . que etiā glaciem uelut affinū coacta subtilitate . Leuiora
n . hec esse et glaciem multo leuiorē aqua . Horꝫ sententiā refellere interest
uite . In pmis n . leuitas illa dephendi aliter q̃ sensu uix pot nullo pene mo
mento ponderis aquis inter se distantibus . nec leuitatis in pluuia argumtū
est aquā subisse eam in celū quom etiā lapides subire appareat . cadensqꝫ i
ficiatur halitu terre . quo fit . ut pluuie aque sordiū inesse plimū sentiatur
citissimeq; ideo calefiat aqua pluuia . Niuē quide glaciemq; subtilissimū
elementi eius uidere miror apposito grandinū argumto e quibus pestilentis
simū potū esse conuenit . nec uero pauci inter ipos ē contrario ex gelu ac niui
bus in saluberrimos potus pdicant . qm exactum sit inde qd tenuissimū fuit
Minui certe liquore omnē congelatione dephendit̃ . et rore nimio scabiē
fieri . pruina uredine cognatis et niuis cāis . pluuias quid aquas celerrime
putrescere conuenit minimeq; durare in nauigatone . Epigenes aūt aq̃ que
septies putrefcā purgata sit . plubet amplius nō putrescē . Nam cysternas
etiā medici confitent̃ inutiles aluo . duricie faucibusq; . etiā limi nō aliis in
esse plus aūt calculū que faciūt tediū confitentes sint . Nec stati amniū uti
lissimas esse sicuti nec torrentiū ullius lacusq; plurimi salubres . Quedā igit̃ et
huī generis aptissime alie alibi . parthorꝫ reges ex coaspe et euleo tm̄ bibūt .
hē q̃uis in longinqua comitant̃ illos et horꝫ placere potū . nō qa sūt amnes

Que sint utilissimae aquae.

Recta ratio

apparet. qm neq; e tygri. neq; euphrate. neq; e multis aliis bibunt. Limu
aquaꝝ uitiu est. si tamen idem amnis anguillis scateat salubritatis indi
cio habetur: sicut frigoris: tineas in fonte gigni. Ante omnia danant amare.
& que scrobem statim implent gdue nitro graue. Nam nitrosas atq; salma
cidas in desertis rubrꝝ mare petentes addita polenta utiles intra duas horas
faciunt: ipsaq; uescunt polenta. Damnant in primis fontes qui cenu faciut:
quiq; malu colorem bibentibus referut: & si uasa eru inficiunt: aut si leguma
tarde coquunt. si liquate leniter terram relinquut: decocte crassis obducut
uasa crustis. Est etia uitiu no fetide mo. ueꝝ oio quicq recipientis soci
dum sit illud licet gratuq; que aut sepe ad uiciniam lactis accedens. Aquam
salubre aeris q simillimam esse oportet. Unus in toto orbe tradit fons aque
iocunde olentis in mesopotamia: tabulle fabule ronem afferunt. qm eo uino
perfusa sit. De cetero aquaꝝ salubriu sapor odorue nullus esse debet. Qui
dam statera iudicant de salubritate frustrante diligentia qm raꝝ e ut le
uior sit aliqua. Certior subtilitas inter pares meliorem esse q calefiat refrige
returq; celerius. qn exhaustam uasis ne manus pendeant depositisq; i hu
mu tepescere affirmant. Ex quo na ergo gne maxime probabilis constat pu
teis nimirꝝ ut in oppidis constare uideo. sed his quibz et exercitatonis ratio
crebro haustu contingit & illa tenuitas colante terra. salubritati hec satis sit.
Frigori & opacitas necia: ut que caelu uideant sup omnia obseruatio una ea
de & p ad perhennitate ptinet: ut illa uado exiliat uena no e lateribus. na ut
tactu gelida sit etia arte cotingit. si u. expssa in altu: aut e sublimi deiecta
uerberatu corripiat aera i natando qdem spm continentibz frigidior senti
tur eadem. Neronis pncipis inuentum est decoque aq ultroq; demissam in
niues refrigerare. Ita uoluptas frigoris contingit sine uitiis niuis. omnem ita
q; decoctam utiliore esse couenit. It calefactam magis refrigerari subtilissio
inuentu. Uitiose aque remediu est si decoquat ad dimidias ptes. Aqua fri
gida iniecta sistitur sanguis. Estus in balneis arcet si quis ore teneat q sut hau
stu frigidissime no pude & tactu esset alternante hoc bono mlti familiari
exemplo colligunt. Clarissima aquaꝝ oim in toto orbe frigoris salubritatis
qz palma precomo urbis maxima est inter reliq deu munera tributa. uoca
batur hec quonda aufeia: fons aut ipe picomia. Orit in ultimis montibus pe
lignoꝝ: transit marsos & fucini lacu: roma haud dubie petens. Mox i specu
mersa in tyburtina se apit noue milibus pass. fornicibus instructis p induc
tu. Primus eam in urbem iduce auspicatus est Anc. martius unus e regibz.
postea. Q. martius rex in ptura rursusq; restituit. M. agrippa ide & uir
gine adduxit ab octaui lapidis diuerticulo duo milia pass. prestina uia. Iux
est herculane riuus que refugiens uirginis nom obtinuit. Hoꝝ amniu compa
tione dria supdcta dephendr cum qtum uirgo tactu pstat. tm pter martia
haustu: quanq utriusq; iapride urbi pit uoluptas ambitione auaritiaq: i uillas

De aquaꝝ uitio & quae danantur: & de salubritate earum.

petentes mare rubꝝ.

Aquae uitiosae

Aque frigide

Fons picomia illustris.

Anc. martius primus omn aqueductus instituit

Ratio querendaru aquaru

ac suburbana detorquentibus publicã salutẽ. Non abre sit q̃rendi aquas inu
xisse rõnem. Repiũtur in conuallibus maxĩe & quoda cõuexitatis cardine:
aut montiũ radicibus. Multi septentrionales ubiq; ptes aquosas existimauẽ: q̃
inre uarietatẽ nãe apuisse conueñet. In hircanis montibꝫ a meridiano latere
nõ pluit. ideo siluigeri ab aquilonis tm̃ sũt pte. At olympus. ossa. parnasus
& apenninus alpes undiq; uestiũtur. amnibusq; pfunduntur aliqui ab austro. sic
& in creta albi montes. nihil q̃ in his ppetue obseruationis iudicabr̃. Aquaru
sũt note iuncus aut arundo aut herba de qua dcm̃ est. multumq; alicui loco
pectore incubans rana. Salix .n. erratica & alnus uitex aut arũdo aut hederã
sponte pueniũt. & cõriuatiõe pluuie aque in locũ humiliore ẽ superiorbꝫ de
fluentis augurio fallaci. Certior multo nebulosa exalatione ante ortũ solis
longius intuentibus. qd ex edito quida speculant̃ proni terrã mento attingẽte.
Est & peculiaris estimatio peritis tantũ nota quã feruentissĩo estu secunt̃: dieiq;
horis ardentissimis quat ex quoq; loco repassus splendeat. Nam si terra sitiente
humidior est ille: indubitata spes pmittit̃. sed tãta oculorum intensione op̃ est
ut indolescant. qd fugiente ad alia expimta decurrũt loco in altitudinẽ pedu
.V. defosso. aliisq; ẽ figulino ope crudis aut pumcta peluĩ erea cooptã: lucerna
q; ardente cõcamerata frondibus deinde terra. Si figulinũ humidũ ruptũ ue:
aut si in ere sudor: ut lucerna sine defectu olei restincta: aut etiã uellus lane ma
didũ repiatur. nõ dubie pmittũt aquas. Quida & igne pus excolũt locũ tm̃ ef
ficatiore uasorum argumto. Terra uõ ipa pmittit candidantibꝫ maculis aut tota
glauci coloris. In nigra .n. scaturigines non ferè sũt phenes. Figularis creta sp̃
adimitur spes. nec amplius fodiũt puteũ coria terre obseruantes ut a nigra de
scendatur ordo supradictus. Aqua sp̃ dulcis in argillosa terra. frigidior in tosta.
Namq; & hec probat̃ dulces .n. leuesq; facit & colando cõtinet sordes. Sabulum ex
iles limosasq; promittit glarea incertas uenas. sed boni saporis. Sabulũ mascu
lũ & harena carbunculus certas stabilesq; & salubres. Rubra saxa optimas
speiq; certissime. Radices montiũ saxose & silex hoc amplius rigentes. Optet
aũt fodientibus humidiores assidue respondere glebas: faciliusq; ferramenta
descendere depressis puteis. Sulphurata ut aluminosa occurrentia puteários
necãt. Expimentũ huĩ piculi ẽ demissa ardens lucerna si extinguitur. tũc se
cundũ puteũ dextra ac sinistra foduntur estuaria q̃ grauiore illũ halitũ recipi
ant. Fit & sine his uiciis altitudie ipa grauior der: quã emendãt assiduo lin
teorum iactatu euentilando eũ ad quã quom uentũ est sine arenato opus surgit
ne uene obstruant̃. Queda aque uere statĩ incipiente frigidiores sũt quarum
nõ in altũ origo est: hibernis .n. constant imbribus canis ortu sic ĩ macedonia
apparet utraq;: Ante opidũ enĩ incipiente estate frigida est palustris. deĩn
maximo estu in altioribus opidis riget. hoc & in chio euenit. siti rõe portus et
opida athenis. enneacrunus nymbosa estate frigidior ẽ q̃ puteus ĩ iouis horto
ac ille siccitatibus riget. Maxime aũt putei circa orcodorum in ipa estate defi

Aquaru subito nascentiu aut desinentiu.

tuit omnisq; quatriduo eo subsidunt. Iam si multi hieme tota circa olympum uere primum aquis redeuntibus. In sicilia quidem circa messanam & mylas hieme in totum arescunt. Fontes estate exundant amnemq; faciunt. Apolloniae in ponto fons iuxta mare estate tantum superfluit & maxime canis ortu. parcius si frigidior sit estas. Quedam terre imbribus sicciores fiunt uelut in narniensi agro quod admirandis suis inseruit M. cicero siccitate lutum fieri prodens imbre puluerem. Omnis aqua hieme dulcior est. estate autem minus autumnoq; minime minusq; per siccitates. neq; equalis in armenia plerumq; gustus est magna alvei differentia. quippe tales sunt aque qualis terra per quam fluunt. qualesque herbarum quas lauant suci. Ergo eidem amnes parte aliqua reperiuntur insalubres. Mutant sapores & influentes riui ut borysthenem uictiq; diluuntur. Aliqui uero & imbre mutantur ter accidit in bosphoro ut salsi deciderent necarentq; frumenta. totiens & in ligna pluuie amara fecere magna pestilentia egypti. Nascuntur fontes decisis plerumq; siluis quos arborum alimenta consumebant sicut in hemo obsidente gallos casandro quom ualli gratia siluas cecidissent. plerumq; uero damnosi torrentes corriuantur detracta collibus silua continere nymbos ac digerere consueta & coli moueriq; terram callumq; summe cutis solui aquarum interest. Proditur certe in creta expugnato oppido quod uocabatur arcadia cessasse fontes amnesq; qui in eo situ multi erant. rursus post conditos sex annos emersisse utiq; que cepissent partes coli. Terre quoq; motus profundunt sorbentq; aquas. sicut circa feneum aquas arcadie quinquies accidisse constat. Sic & in corico monte amnis erupit postea quam ceptus est coli. Illa mutatio miraculi cuius nulla euidens apparet. sicut in magnesia calidas factas frigidas. aliis non mutato sapore. & in caria ubi neptuni templum est amnis qui fuerat ante dulcis mutato sapore in salem. Est & illa miraculi plena arethusa syracusis fimum redolere per olimpia. Veriq; simile. quoniam alpheus in ea insula sub ima permeet. Rhodiorum fons in cherronesso nono anno purgamenta egerit. Mutantur & aquarum colores sicut babylone lacus estate rubras habet diebus undecim & boristenes estatis temporibus ceruleus fertur. quamquam omnium aquarum tenuissimus. ideoq; innatans hispanim. in quo & illud mirabile austris flantibus superiorem hispanim fieri. Sed tenuitatis argumentum & aliud est. quod nullum halitum non modo nebulam emittit. Qui uolunt diligentes circa hec uideri dicunt aquas grauiores post brumam fieri. Ceterum a fonte duci fictilibus tubis utilissimum est crassitudine binum digitorum. Commissuris pixidatis ita ut superior intret calce uiua ex oleo leuigatis. libramentum aquae in centenos pedes sicilici minimum erit. si cuniculo ueniet in binos actus lumina esse debebunt. quam surgere in sublime opus fuerit plumbo ueniat. subit altitudinem exortus sui longiore tractu ueniet. subeat crebro descendatq; libramenta quod ne pereat. Fistulas denum pedum longitudinis esse legitimum est. & si quinarie erunt sexagene pondo pondere. si octonarie centena. si denarie centena XX ac deinde ad has portiones denarium appellatione cuius lamine latitudo antequam curuetur digitorum X est. dimidioq; eius quinaria in fracto omni colli quinariam fieri ubi dometur impetus

Mirum sed uerum.

Obseruacio historica

Mutacio saporis

Mutacio coloris

Racio aque ducende

Quo mō ex aquis utendū medicamentis.

necessariū est. Item castella prout res exiget. Homerꝫ calidoꝝ fontiū mentionē
non fecisse demiror: quom aliquos lauari calida frequenter inducēt. vꝫ. quia
medicina tūc non erat hec que nūc aquarꝫ profugio utitr̄. Est autē utilis sulphu
rata neruis. Aluminata paraliticis: aut simili mō solutis. Bituminata aut nitro
sa quatenus utilis est bibendo. Aque purgationibus plerique in gloria ducūt. plurimis ho
ris ppeti calorem earꝫ qd est inimicissimū. Nanq; paulo diutius q̄ balneis uti
oportet. ac postea frigida dulcedine & sine oleo descendetis. quod uulgus alienū
arbitratur. Idcirco nō alibi corporibus magis obnoxiis quippe & uastitate odoris
capita replentur & frigore infestantr̄. sudantia reliqua corporis pte mersa.
Similis error quodā plurimo potu gloriantr̄. uidiq; iā turgidos bibendo in tm̄ ut
anuli integerent cute quom reddi nō posset hausta multitudo aque. nec hoc
ergo fieri conuenit sine crebro salis gustu. Vtuntr̄ & ceno fontiū ipsoꝝ utiliter: sed
ita si illitū sole marescat. Necnon omēs que sūt calide medicatas esse crede
dū: sicut segesta sicilie. larissa troade. magnesia melolipara. Nec decolor spes
aeris argentiue ut multi existimauē medicaminū argumentum est. qm̄ nihil eoꝝ
in patauinis fontibus. ne odorū quidē drīa aliq̄ deprehendetur. Medendi mo
dus idē & in marinis erit q̄ calesiūt ad neruoꝝ dolores. ferrumināda fractuūs
ossa contusa. Item corpora ad siccanda. quā de cā frigido mari utuntur. pterea
est alius usus multiplex. principalis uero nauigandi ptisi affectis ut diximꝰ: aut san
guine excreantibus. sicut p̄ xīe An. gallionē fecisse p̄t consulatū meminꝰ. Neq;
n. egyptus pp se petitur. sed pp longinquitatē nauigandi. qn & uomitiones
ipse instabili uolutatione commote pluribus morbis capitis. oculoꝝ. pectoris me
dentr̄. omnibusq; pp que elleboꝝ bibitur. Aquā uō maris p se efficatiorē discuti
endis tumoribus putant medici si illa decoquatr̄ ordeacea farina ad parocydas.
Emplastris etiā maxime albis & malagmatis miscent pdesse & infusa crebro ictu.
Bibitur q̄uis nō sine iniuria stomaci ad purganda corpora: bilemq; atrā aut san
guinem concretū reddendū alterutra pte. Quidā & in quartanis dedere eā
bibendam & in tenesmis articularibusq; morbis asseruatam in hoc uetustate uirus
deponente aliqui decoctam. Omnes ex alto haustam: nullaq; dulcium mixtura
corruptā in quo supra prēdē uomitū uolut tūc quoq; acetū aut uinū ex aqua in
stent. Quidā purā dedere: raphanos supinandi ex mulso aceto iubent ut ad uo
mitiones reuocent. Clisteribus quoq; marinā infundūt tepefactam. Testiū quidā tu
more fouendo nō aliud pferūt. Item pnionē initio aīn ulcera. Simili mō pruritibꝫ
psoris & lichenū curationi. Lendes quoq; & tetra capitis animalia hac curatr̄ & liue
tia reducat eadē ad colorem. In quibus curationibus post marinā aceto calido fouē
plurimū prodest. Quin & ad ictus uenenatos salutaris intelligitr ut phalangioꝝ &
scorpionū & phriade aspide respersis. Calida autē in his assumitur. Suffitur eadē
cum aceto. tormina quoq; & colera calidā infusam clisteribus sedant. Diffi
cilius perfrigescunt marina calefactā. Mamas sole oriente pcordia maciemq;
corporis. piscine maris corrigunt aurium grauitatē capitis dolores cū aceto fer

Patauine

Quid prosit nauigatio.
medicine aque maris.

uentum uapor. rubiginem ferro marine celerrime exterunt. pecorum quoque scabi em sanant lanasque emolliunt. nec ignoro hec mediterraneis supuacua uideri posse. Verum & hoc cura puidit inuenta ratione qua sibi quisque aquam maris faceret.

Aqua maris facticia.

Illud in ea ratione mirum. si plus quam sextarius salis cum quattuor aque sextariis sal sissimi maris mergatur uinci aquam salemque non liquari. Cetero sextarius sal cum quattuor aque sextariis salsissimi maris uim & naturam implet. Moderatissi mum autem putant supradictam aque mensuram octonis cyatis salis temperari. quoniam ista & neruos excalefaciat & corpus non exasperat. Inueterant quod uocatur thelasso melis equis portionibus maris mellis imbribus ex alto & ad hunc usum aduehunt fictilique uase & picato condiunt. prodest ad purgationes maxime sine stoma chi uexatione & sapore grato & odore. hydromelis quoque ex imbre puro cum melle temperabatur quondam quod daretur apetentibus uinum egris ueluti innocen tiore potu damnatum iam multis annis hisdem uiciis quibus uinum. nec eisdem uti

pseudouinum pnautis.

litatibus. quia sepe nauigantes defectu aque dulcis laborant. Haec quoque subsi dia demonstrabimus. Expansa circa nauium fellere madescunt accepto halitu maris quibus dulcis humor exprimitur. Et demisse reticulis in mari concaue ce ra pile. ut uasa inania obturata dulcem intersse colligunt humorem. Nam in ter ra marina aqua argilla pcolata dulcescit. Luxata quoque corpora hominum et quadrupedum natando in cuiuslibet generis aquam facillime in artus redeunt.

Est & in metu peregrinantium ut temptent ualitudinem aque ignote. hoc cauet a balneis egressi statim frigidam suspectam hauriendo. Muscus qui in aqua fiunt podagre illitus prodest. item oleo admixto talorum dolori tumorique. Spuma aque affrictu uerrucas tollit. nec non harena litoris maris preque tenuis & solo candens in medicina est siccandis corporibus hydropicorum aut reumatismos sentientium. & hactenus de aquis. nunc de aquatilibus. Sal omnis aut fit aut

De generibus Salis & diffe rencijs & confecturis & medicis atque obseruationibus.

gignitur. Utrumque pluribus modis. sed causa gemina coacto humore ut siccato.

Siccatur in lacu tarentino estiuis solis totumque stagnum in sale. id modicum aliogn altitudinem genua non excedens. Item in sicilia in lacu qui cocanicus uocatur & alio iuxta glebam. horum extremitates tantum marescunt. Sicalti in phrygia cappadocia aspendi ubi largius coquitur. & usque ad medium lacti. Aliud etiam in eo mirabile quod tantundem noctu subuenit quantum die auferas. Omnis est alius sal minutus atque non gleba est. Aliud genus ex aquis maris sponte gignitur. Spuma in extremis litori bus ac scopulis relicta hec omnis rore densatur. & est acrior quam in scopulis inuenitur.

Sunt etiam nunc naturales duae tres. Nanque in bactris duo lacus uasti. alter ad scyt has uersus. alter ad darios estuat sicut ad scithiam in cypro & circa memphim contrahunt e lacu deinde sole siccant. Sic & summa fluminum densatur in sale. in am ne reliquo ueluti sub gelu fluente ut apud caspias portas que salis flumina ap pellantur. Item circa mardos & armenios. preterea & apud bactros amnis ochus & ex eis appositis montibus deferunt salis ramenta. Sunt & in africa lacus sa lem ferentes. Ferunt quidem & calidi fontes sic pegasei. & hactenus hunc se gna

Ita et paphlagonibus in henetis

ex aquis sponte prouenientia. Sunt et montes natiui salis ut indis horomenus in quo lapidicinarum modo ceditur renascens. maiusq; regium uectigal ex eo est quam ex auro atq; margaritis. Effoditur e terra ut palam est humore densato in cappadocia. Ibi quidem ceditur specularium lapidum modo pondus magnum glebis quas micas uulgus appellat. Carris arabie oppido muros domosq; massis salis faciunt aqua ferruminantes. Inuenit et iuxta pelusium tolomeus rex quom castra faceret quo exemplo postea et inter egyptum et arabiam etiam squalentibus locis coeptus est inueniri. detractis harenis qualiter et per africe sitientibus que ad hamonis oraculum quid crescentis cum luna noctibus. Nam qui remanet tractus nobilitatur. Hamoniaco et ipso. quia sub arenis inueniatur appellato. Situs est colore alium quod saston uocant. longis glebis neq; plucidis ingrato sapore. sed medicine utilis. probatur quam maxime perspicuus rectis scissuris. Insigne de eo proditur quod leuissimum intra specus suos in lucem uniuersam prolatus uix credibile pondere ingrauescat. Causa euidens caniculorum spiritum ad id sit adiuuante mollientes ad inuentaq; adulteratur cyclo quem tacomiam appellamus. necnon et cyprio mirre sitt. In hispania quoq; citeriore hegelaste ceditur glebis pene translucentibus cui iampridem palma plerisq; medicis inter omnia salis genera perhibetur.

De amoniaco sale et eius probatione

Omnis locus in quo reperitur sal sterilis est nihilq; gignit et in totum sponte nascens. Inter hec sunt factitii uaria genera. Vulgaris plurimusq; in salinis mari affuso non sine aque dulcis riguis. sed imbre maxime iuuante ac super omnia sole multo non aliter marescens. Africa circa uticam construit aceruos salis ad collium speciem qui ubi lune soleq; induruere nullo humore liquescunt. uixq; in ferro caeduntur. Fit tamen et in creta sine riguis in salinas mare infundentibus. et circa egyptum ipso mare influente in solum ut credo nilo siccosum fit. et e puteis in salinas egestis. prima densatio babylonie in bytumen liquidum cogitur oleo simile quo et in lucernis utuntur. licet detracto subest sal. et in cappadocie puteis ac fonte que in salinas ingerunt. In caonia excoquunt aquam et fonte refrigerandoq; salem faciunt inertem nec candidum. Gallie germanieq; ad ardentibus lignis aquam salsam infundunt. Hispanie quadam sui parte e puteis hauriunt muriam appellant. et illi quidem et lignum referre arbitrantur quercus optima ut que per se cinere sincero uim salis reddat. Alibi corulus laudatur ita infuso liquore salso arbor in salem uertitur qui cum ligno conficitur sal niger est. Apud theophrastum inuenio ymbros arundinis et iunci cinere decoquere aqua solitos donec exiguum superesset humoris. quin et e muria salsamentorum recoquitur. iterumq; consumpto liquore ad naturam suam redit uulgo eminis iocundissimi. Marinorum maxime laudatur cyprius a salamine de stagnis tarentinis ac riguis qui tacensuocatur. In duo oculis utiles. E cappadocia qui in lateraulis affertur cutis nitore dicitur facere magis tamen extendens quem tacem appellauimus. Itaq; ad partum uentrem eo cum melancio illinunt. Salsissimus sal qui siccissimus suauissimus omnium tarentinus atq; candidissimus e De cetero fragilis qui maxime candidus. pluuia dulcescit omnis. suauiorem tamen fa

De variis generibus salis facticii

tiunt rores. sed copiosum aquilonis flatus. austro nõ nascat. flos salis nõ fit nisi
aquilonibus. in igne nec crepitat. nec exilit tragaseus neq; achantius ab opido
appellatus. nec illius spuma aut attramto aut teruis. Agrigentinus ignium
patiens ex aqua exilit. Sunt & colorum drie. rubet memphi. rufus est cyroxum.

De differentiis colorum salis & usibus eius.

centuripis purpureus. circa gelam in ead Sicilia tanti splendoris uti imagine
recipiat. In cappadocia croceus effundit translucidus & odoratissim. Ad me
dicinę usus antiqui tarentinũ maxime laudabant. Ad hoc quecumq; e marinis
ex gnē eo papue spumeũ Jumentorum uõ & boũ oculis tragaseũ & beticũ. Ad ob
soniũ & cibũ utilior quisquis facile liquescat. et humidior minorem .n. amaritu
dinē hnt ut atticus & euboicus. Seruandis carnibus aptior acer & siccus megaricus
conditus etiam odoribus additis & pulmentarii uicem implent excitãs auiditã
tem inuitansq; i omnibus cibis. ita ubi sit peculiaris ex eo intellectus inter innumerã
condimenta. ita est in mandendo quesitus garo. Quin & pecudes armentaq; &
iumenta maxime sale sollicitantur ad pastum multũ largiores lacteq; mul
to gratiore etiã in caseo date. Ergo Hercules. vita humanior sine sale nequit

Quin & beatũ sine uirtute neminem esse posse.

degere. adeoq; necessariũ elementũ est: ut transierit intellectus ad uolup
tatem. Animi quoq; sammna sales appellant. omisq; uite lepos & summa hyla
ritas laborumq; requies nõ alio magis uocabulo constat. Honoribus etiã militie q3

Via Salaria.

interponit salariis inde dicis magna auctē ap antiquos. sic appet ex noie sa
larię uię. qm illa salem i sabinos portari consueuerat. Anc. martius rex salis

Anc. marti. auctor salinarum.

modia sex milia in congiario dedit pplis & salinas pmi instituit. Varro etiam
pulmentarii uice usos ueteres auctor est usitasse eos salem cũ pane in caseo ut
puerbio appet. maxime tam in sacris intelligit auctoritas. qm nulla confici
tur sine mola salsa. Salinarum sinceritas summa: fecit driam suã quandã fauillã

De salinis & flore salis ac pinguitudine eius.

salis quę leuissima ex eo est & candidissima appellat. & flos salis in totũ diuersa
res humidiorisq; nãe & croci coloris aut rufi ueluti rubigo salis. odore quoque
ingrato ceu cari. dissentiens a sale nõ mõ a spuma. Egypto inuenit uidet q3
nilo differri & fontibus tñ quibusdã innatat. Optimũ ex eo qd olei qñdam
pinguedinem reddit. Est .n. etiã in sale pinguitudo qd mirem. Adulteratur
aut tingiturq; rubrica aut plerumq; testa trita. qui fucus aqua dephendit dillu
ente facticiũ colore quom uerus ille non nisi oleo resoluat & unguetarii pp co
lorem eo maxime utant. Canitia i uasis summa est media uõ pars humidior ut dixi
mus floris nã aspa excalefactoria. stomacho inutilis sudorem cit aluũ soluit
in uino & aqua acopis & smetias utilis. Detrahit & ex palpebris pilos. Vma fe
cas cõtacuitur ut color croci redeat. pterea hoc & iammu appellat in salinis
salsugo. ab aliis salsilago tota liqda marina aqua salsior tñ distans. Alii ut

De Liquore Garon.

etiã nũc liquoris exquisiti genus qd garon uocauere intestinis piscũ ceterisq;
quę abiicienda essent sale maceratis: ut sit illa putrescentiũ sanies. hoc olim
efficiebat ex pisce: quę greci garon uocabat capite ei usto suffito extrahi se
cundas morantes. Nunc e scombro pisce laudatissimũ in finibus cartaginis

De Scombro pisce.

spartiarie ceteris sociorum id appellant singulis milibus nummum permutantibus
congios pene binos. Nec liquor ullus pene preter unguenta maiore in pretio
esse coepit nobilitatis etiam gentibus. Scombros et mauritania betice q; et
cartheia ex oceano intrantibus capiunt ad nihil aliud utile est. Laudantur

De Muria pisce.

et clazomene garo pompeii et leptis sicut muria antipolis ac turii iam

Allec piscis et ei med.

uero et dalmatia. Vitium eius est et allec atq; imperfecta et collata fex. Coepit
tamen et priuatim ex inutili pisciculo minimoq; confici apuam nostri aphyen greci
uocant quoniam is pisciculus e pluuia nascitur. Foroiulienses piscem ex quo faciunt
lupum appellant. Transiit deinde in luxuriam creueruntq; genera ad infinitum
sicuti garum in colorem mulsi ueteris adeoq; dilutam suauitatem ut bibi possit.

iudeorum sacrific.

Aliud uero ad castimoniarum superstitioni etiam sacrisq; iudeis dicatum quod fit e pi
scibus squama carentibus. Sic allec peruenit ad ostreas echinos urticas ca
maros mullorum iecinora innumerisq; generibus ad saporem gule coepit sal tabescere.
hec obiter indicata sint desideriis uite. et ipsa tamen nonnulli usus in medendo
Namq; et allece scabies pecoris sanatur infusa per cutem incisam et contra canis mor
sus draconisue marini prodest. in linteolis autem concerptis imponitur et garo.
Ambusta recentia sanantur si quis infundet ac non nominet garum. Contra canum quoq;
morsus prodest. Muria quoq; siue salsugo spissat mordet extenuat siccat.
Dysinterias etiam utilis est etiam si nome intestina corripit. Sciaticis coeliacis
ueteribus infunditur. Fecum quoq; apud mediterraneos aque marine uice

De Natura salis et eius medicinis.

pensat. Salis natura est per se ignea et inimica ignibus fugiens eos omnia er
rodens corpora uero astringens siccans alligans defuncta autem ac putrescen
tia ita uendicans ut durent ea per saecula. in medendo uero mordens adurens
repugnans extenuens dissoluens stomacho tantum inutilis preterquam ad excitanda
auiditatem. Aduersus serpentium morsus cum origano melle ysopo. Contra cerasten
cum origano et cera aut pice aut melle auxiliatur. Contra scolopendras ex aceto po
tus. Aduersus scorpionum ictus cum quarta parte lini seminis et oleo uel aceto illitus.
Aduersus crabrones uero et uespas similiq; ex aceto. Ad etherocraneas capitis
q; ulcera et pustulas papulasue et incipientes uerrucas cum seuo uitulino. Item
oculorum remediis et ad excrescentes ibi carnes totiusq; corporis pterigia. sed in ocu
lis peculiariter. Ob id collyriis emplastrisq; additur. ad hoc maxime probatur
et ceus aut caunites. Ex ictu uero suffusis cruore oculis suggillatisq; cum mirra
pari pondere ac melle aut cum ysopo ex aqua calida atq; foueantur salsugine.
Ad hoc hispaniensis eligitur contra suffusiones oculorum cum lacte. in coticulis teritur.
priuatim sugillationibus in linteolo inuolutus crebroq; ex aqua feruenti impo
situs. Vlceribus oris manantibus in linteolo correpto gingiuarum tumori in
fricatus et contra scabritiem lingue fractus comminutusq;. Aiunt dentes non er
rodi atq; putrescere si quis quotidie mane ieiunus salem contineat sub lin
gua donec liquescat. Lepras idem et furunculos et lichenas et psoras emdat
cum passa uua exempto eius ligno et seuo bubulo atq; origano ac fermento t

pane maxime thebaicus. Ad hoc et pruritus eligitur tonsillis et uvis cum melle
prodest. quicumque ad anginas hoc amplius cum aceto et oleo. eodem tempore extra
fauces illitus cum pice liquida. emollit et alvum in vino mixto. Idem noxia et tine
arum genera pellit in vino potus. Estus balnearum convalescentes ut tolerari pos
sit linguae subditus prestat. Nervorum dolore maxime usurpanda observatione
circa humeros et renes in saccis aqua ferventi crebro madefactus levat colum
torminaque et coxarum dolores potus et in iisdem saccis impositus candens po
dagras cum farina ex melle et oleo tritus. ibi maxime observanda usurpatione

Sol salque corpori utilia.

que totis corporibus nihil esse utilius sale et sole dixitque. Item cornea videmus
corpora piscatorum. sed hoc precipue dicatur in podagris. tollit et clavos pedum. Item
perniones. ambustis ex oleo imponitur aut commanducatus pustulasque reprimit. Igni
bus vero sacris ulceribusque que serpunt ex aceto aut ysopo. Carcinomatis cum uva
taminia. phagedenis ulcerum tostus cum farina ordei superposita lintheolo ma
dente vino. Morbo regio laborantes donec sudent ad igne. Contra pruri
tus quod sentiunt ex oleo et aceto infricatus. Iuvat et fatigatos ex oleo. Multi
et hydropicos sale curavere fervoresque febrium cum oleo perunxere. et tussim ve
terem linctu eius discussere. Clisteribus infudere sciaticis ulcerum excrescenti
bus ut putrescentibus imposuere. Crocodillorum morsibus ex aceto in linteolis
ita ut baccantur ante ictum ulcera. Bibitur et contra opium ex aceto mulso. Lu
xatis imponitur cum farina et melle. item extuberationibus dentium dolori cum aceto
fotis et illitus cum resina. Prodest ad omnia spuma salis iucundior utiliorque.
Sed quicumque sal acopis additur ad excalefactiones. Item smigmatis ad exten
dendam cutem levandamque. Pecorum quoque scabiem et boum illitus tollit datusque
que lingendus et oculis iumentorum inspuitur. Haec de sale dicta sint. Non est

De Nitri generibus.

differenda et nitri natura non multum a sale distans et eo diligentius dicenda
quia palam est medicos qui de eo scripserunt ignorasse naturam. nec quemquam theo
phrasto diligentius tradidisse. Exiguum vero fit apud medos canescentibus
siccitate convallibus. quod vocant halmirraga. Minus etiam in tracia iuxta philippos
sordidum terra quod appellant agrium. namque cremata in qua multum factitatum est
etiam pridem in totum omissum. Aque vero nitrose pluribus locis reperiuntur. sed sine
viribus densandi. Optimum copiosumque in clitis macedoniae quod vocant calestri
cum candidum purumque. proximum sali lacus est nitrosus exiliente e medio dul
ci fonticulo. Ibi fit nitrum circa canis ortum novenis diebus totidemque cessat. ac rursus
supernatat et deinde cessat. Quo apparet soli naturam esse que gignat quoniam compertum
est nec soles proficere quicquam quom cesset. nec imbres. Mirum est illud scatebra fon
ticuli semper emicante lacum nec augeri nec effluere. His autem diebus quibus gi
gnitur si fuere imbres salsius nitrum faciunt. Aquilones deterius quia validius com

De confecturis nitri.

movent limum. et hoc quidem nascitur. In egypto autem conficitur multo abundantius. sed
deterius. nam fuscum lapidosumque est. Fit pene eodem modo quo sal. nisi quod salinis
mare infundunt. nilum autem nitrariis accedente nilo siccantur: decedente madet.

Suco nitro diebus continuis non ut in macedonia statis si etiam imbres affluunt
minus a flumine addit statimque ut densari est ceptum rapitur ne resoluatur
in nitrariis. sic quoque olei natura interuenit ad scabiem animalium utilis.
ipsum autem conditum in aceruis durat. Mira in lacu ascanio. a quibusdam circa calci
da fontibus summas aquas dulces esse potarique: interiores nitrosas. In nitro opti
mum quod tenuissimum et ideo spuma melior. Ad aliqua tamen sordidum tamquam ad infi
ciendas purpuras tincturasque omnes. Magnus et nitro usus qui dicetur suo loco

et

Nitrarie egregie egyptiis. Nam circa naucratim et memphim tantum. solebat
esse circa memphim deteriores. Nam et lapidescit ibi in aceruis. Multique sunt
cumuli ea de causa saxei. faciunt ex his uasa. necnon et frequenter liquatum cum sulphu
re coquentes in carbonibus nitrarie in quibus et rufum quoque quasi inueteratum
uolunt illo nitro utuntur. Sunt ibi nitrarie in quibus rufum erit a colore ter
ra spuma nitrique maxime laudatur. Antiqui negabant fieri nisi quom ros cecidis
set pregnantibus nitrariis. sed nondum parientibus. Itaque non fieri incitatis etiam si
caderet. Alii opimentorum fermento gigni existimauerunt. Proxima etas medico

De aphronitro et quo probetur.

rum afronitrum tradit in asia colligi in speluncis mollibus distillans. speceos col
ligans uocant. deinde siccant sole. Optimum putatur lydium. probatio ut sit mi
nime ponderosum et maxime friabile colore pene purpureo. hoc in pastill
affertur: egyptium in uasis picatis ne liquescat. Vasa quoque ea sole inarescen
tia perficiuntur. Nitri probatio ut sit tenuissimum et quam maxime spongiosum

De medicinis et obseruationibus ex nitro.

fistulosumque. Adulteratur in egypto calce. deprehenditur gustu. Sincerum enim
statim resoluitur. adulteratum pungit calce aspersum reddit odorem uehemen
ter. uritur in testa opertum ne exiliat. alias igni non exilit. nihil utrumque gignit
aut salit quom in salinis herbe gignantur et in mari tot animalia tamen alge. Sed
maiorem esse acrimoniam nitri apparet non hoc tamen argumento. sed in illo quod nitra
rie calciamenta protinus consumunt. alias salubres oculorumque claritati utiles. in ni
trariis non lippiunt. Vlcera allata eo celerrime sanantur. ibi facta: tarde. Cit
et sudorem cum oleo perunctis: corpusque emollit. In pane salis uice utuntur. scalistreo
aut rafanis egyptio teneriores eos facit. sed obsonia alba et deteriora olera
uiridiora. In medicina autem calefacit. extenuat. mordet. spissat. siccat. exul
cerat. Vtile his que euocanda sint aut discutienda et leniter mordenda atque ex
tenuenda sicut in papulis pustulisque. quidam in hoc usu accensum uino austero
restingunt: atque ita trito in balneis utuntur sine oleo. Sudores nimios inhibet cum
iride arida adiecto oleo uiridi. Extenuat et cicatrices oculorum et scabritias
genarum cum fico illitum aut decoctum in passo ad dimidias partes. Item contra argemas
oculorum ungues decoctum cum passo in mali punici calice. Adiuuat nitrum clari
tatem uisus cum melle inunctum. prodest dentium dolori ex uino si cum pipe
colluatur. Item cum porro decoctum. nigrescentes dentes crematum dentifricio
ad colorem reducit. capitis animalia et lendes necat cum samia terra illitum
ex oleo. Auribus purulentis uino liquatum infunditur. sordes eiusdem partis er

rodit ex aceto. Sonitus & tinnitus discutit siccū additū uiti lignies albas cū creta
timolia equo pondere ex aceto in sole illitū emendat. Furunculos admixtu
resine extrahit: aut cū uua alba passa nucleis eius simul tritis testiū inflamma
tioni occurrit. Item eruptionibus pituite in toto corpore cū axungia. Contraq; ca
nis morsus addita & resina initiis cū aceto illinit̃. Sic & serpentiū morsibus. ph
agedenis & ulceribus que serpunt: aut putrescūt cū calce ex aceto. Hydro
picis cum fico tusum datur illiniturq; discutit & tormina si decoctum bibat̃
pondere dragme cū ruta uel aneto uel cumino. Reficit lassitudines cū oleo & a
ceto punctorū. & contra algores horroresq;. prodest manibus pedibusq; confrica
tis cum oleo. Comprimit & pruritus suffusum felle maxie cū aceto insudatum.
Succurrit & uenenis fungorū ex posca potū: aut si bupristis ex pasta sit ex aq̃
uomitionesq; euocat his qui sanguine tauri biberint cū lasere datur. In facie
quoq; exulcerationes sanat cū melle & lacte bubulo. Ambustis totū donec
nigrescat tritūq; illinitur. Infundit̃ urceis & renū doloribus aut rigori corpo
rum neruorūq; doloribus. Palis in lingua cū pane īponit. Suspiriosis ī ptisa
na sumit. tussim ueterē sanat flore mixto galbano resine terebentine pari
pondere omnī ita ut fabe magnitudo deuoret̃. Coquit̃ dilutūq; postea cū pice
liquida sorbendū in anguina dat̃. Flos eius cū oleo cyprio & articulorū dolori
bus in sole iocundus est. Regiū quoq; morbū exterminat ī potione uini. & in
flationes discutit. Sanguinis profluuiū sistit ē naribus ex feruenti aq̃a uapo
re naribus rapto. Prurigine aluīe pmixto tollit. Alarū uirus ex aqua cotidi
ano fetu ex pituita nata cera ultera pmixtū. Quo gn̄e neruorū quoq; pdest.
Coeliacis infunditur an accessiones pungi frigida nitro & oleo nitti precepē
Sic & aduersus lepras lentigines podagris in balneis uti folia nitri. psūt atro
phis. opistotonis. tetanis. Sal nitri sulphuri concoctū in lapidem uertit̃.

De spongiarū natura

Spongiarū genera diximus in naturis aquatiliū marinorū. quidā ita distin
gunt. Alias existimauere tenui fistula spissioresq; psorbentes que & tin
gunt in deliciis aliqn̄ & purpura. alias feis maioribus fistulis ac pp̄etuis mān
bus. alias duriores quas appellant tragas tenuissimis fistulis ac pp̄etuis atq;
densissimis. Candide aira fiut e mollissimis. recentes p estatem tincte
salis spuma ad lunā & pruinas ferunt̃ inuerse. hoc est qua parte adhesē
ut candorem bibant. Animal esse docuim⁹ etiā cruore inherente. Aliq nar
rant & auditu regi eas contrahiq; ad sonū exprimentes abundantiā humoris.
nec auelli petris posse ideo abscidi & saniem emittē. Quin & eas q̄ ab aqloe
sint genite preferunt ceteris nec usq̃ diutius durare spm medici affirmat.
Sic & pdesse corporibus quia suū nro misceant. & ideo magis recentes magisq;
humidas. sed minus in calida aqua minusq; unctas. aut unctis corporibus īpo
sitas & spissas minus adherescere. Mollissimū gen̄ earū penicilli. oculorū tu
mores leuant. sed ante ex mulso īpositi. Idem abstergende lippitudini uti
lissima. Eam que tenuissima est mollissimā esse oportet. Imponūtur & spon

De usu earum

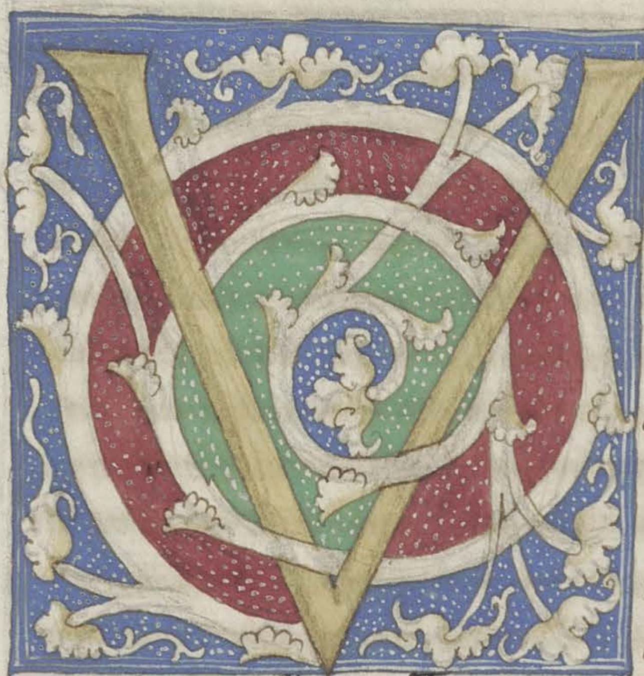
gee ipae epiphoris ex posca et aceto calido ad capitis dolores. de cetero recen
tes. discutiunt. mitigant. molliunt. Veteres non glutinant uulnera. Usus earum ad
abstergenda fouenda. aperienda a fotu dum aliud imponatur. Ulcera quoque humida
et senilia imposita siccant. Fracture et uulnera spongiis utilissime fouentur.
Sanguis rapitur in siccando ut curatio perspici possit et ipse uulnerum inflamatio
nibus imponuntur. nunc sicce. nunc ex aceto asperse. nunc uino. nunc ex aqua frigida.
ex aqua uero celesti imposite sectare recentia non patiuntur intumescere. Imponuntur
et integris partibus. sed fluctuatione occulta laborantibus qua discutienda sit
et his que apostemata uocant puncte. Item articulis alias aceto salso madido:
alias e posca si ferueat impositus ex aqua. eadem callo e salsa. At contra scorpionum
ictus ex aceto. In uulnerum curatione et sucide lane uicem implent. nunc ex uino et
oleo. nunc ex eadem differentia hoc quod lane emolliunt spongie cohercent rapiuntque
uicia ulcerum. Circumligantur et hydropicis sicce ut ex aqua tepida puscaue
utcumque blandioribus opus est operiri uel aut siccari cutem. Imponuntur et his mor
bis quos uaporari oporteat feruenti ex aqua perfusa expressaque inter duas tabu
las. sic et imposita stomacho prosunt et in febri contra nimios ardores. sed sple
neticis ex posca. ignibus sacris ex aceto efficatiores quam aliud imponi oportet sic ut
sanas quoque partes spatiose operiant. Sanguinis profluuium sistunt ex aceto aut
frigida. Liuorem ab ictu recentem ex aqua salsa calida sepius mutata tolluntque
testium dolorem tumorem ex posca. Ad canum morsus utiliter concise imponuntur
ex aceto aut frigida aut melle abunde subinde humectande. Africane cinis
cum porri sectiui suco. Sanguinem reicientibus haustu salis ex frigida prodest. idem
cinis uel cum oleo uel cum aceto fronti illitus tertianas tollit. priuatim africane ex
posca tumorem discutiunt. Omnium autem cinis cum pice crematarum sanguinem sistunt uulne
rum. aliqui raras tamen ad hoc cum pice urunt. et oculorum causa comburuntur in cruda
olla figulini operis plurimum proficiente eo cinere contra scabritias genarum excrescentes
que carnes et quicquid opus sit ibi destringere. spissare. explere. utilius in eo usu la
uare cinerem. Prestant et strigilum uicem linteorumque affectis corporibus. et contra
solem apte protegunt capita. Medici inscitia ad duo nomina eas redegere. africa
nas quarum firmius sit robur. rhodiacas quae ad fouendum molliores. nunc autem mollis
sime circa muros antipoli urbis repiuntur. Trogus auctor est circa lyciam pe
nicillos mollissimos nasci in alto. unde allate sint spongie. Polibius supra egrorum
suspensos quietiores facere noctes. Nunc peruertemur ad marina animalia
et aquatilia.

Finit feliciter

C. plinii Secundi Naturalis historie Lib. XXXII. Incipit feliciter

De reliquis prioris libri ex Aquatilibus.

Prohemiu libri.

ENTVM EST. ad summam nãe exemplorum q3 prerum ordine. & ipm sua sponte occurrit imensu potentie occulte documtum ut profsus neq; aliud ultra qri debeat. nec par aut simile possit iuenire. Ipsam se iuenit nã & quide nuosis modis. Quid ti uiolenti mari uentisue. turbinibus ac procellis. quo maiore hoim ingenio nulla sui pte adiuta est q uelis remisq; addatur his & reciproci estus ienarrabilis uis. uersu q; totu mare in flumen. Tamen oma hec pariterq; eodem impellentia: unus ac paruus admodu pisciculus echinus appellatus in se tenet. Ruant uenti licet saeuiant procelle imperat furori. tantasq3 uires compescit & cogit astare nauigia. qd no uincula ulla. no anchore pondere irreuocabili iacte. Infrenat ipetus & domat mudi rabiem nullo suo labore no retinendo: aut alio mo q retinendo. Nec tanta illo est satis cont tot impetus ut necet ire nauigia. sed armate classes imponut sibi turriu nauiga propugnacla ut i mari quoq; pugnetur uelut e muris. Heu uanitas humana. quom rosta illa aere ferroq; adictus armata semipedis inhibere possit. ac tenere deuinctam pisciculus. Fertur attiaco mari tenuisse praetoriam nauim Antonii: properantis circuire & exhortari suos: donec transiret i alia. Ideoq; caesariana classis impetu maiore protinus uenit. Tenuit & nostra memoria. C. principis ab Sacra Antiu nauigantes ut res est etia auspicalis pisciculus. Siqdem nouissime quom i urbem reuersus ille imperator suis telis confossus est. Nec longa fuit illius more admiratio stati ca intellecta. quom e tota classe qnqueremis sola no proficeret. & exilientibus protinus qui id qrerent circa nauim: inuenere adherente gubnaculo: ostenderuntq3 caio indignati hoc fuisse qd se reuocant. quadringentorumq3 remigum obsequio contra se intercedere quo stabat. peculiariter miratu quo adhaerens tenuisset. nec idem polleret i nauigiu receptus. Qui tuc posteaq; uidere eu limaci magne sitem esse dicut. Nos plurimu opiniones possim i natura aqtiliu quom de eo diceremus. Nec dubitamus ide ualere oma genera tu celebri & cum e secreto etia exemplo apud eguidia uenere. Conchas quoq; eiusde potetie credi necesse sit. e nostris quida latinis remora appellauere ea. Mirum q3 e grecis alii e lubricos partus atq; precedentes cotineri ad maturitate adalligato eo: prodiderut. alii salem asseruatu adalligatuq3 grauidis partu soluere. ob id a noie odinolyten appellauere. quocuq3 mo ista se heant quis ab hoc tenedi nauigia ex de ulla potentia nãe atq; effectu i remediis sponte nascentiu reru dubitet: qn & sine hoc ex p se satis esset. Ex eode mo torpedo etia procul

De echino pisce eiusq3 mirabili proprietate.

De torpedine pisce.

& e longinquo uel si hasta uirgaue attingat quamuis praeualidos lacertos torpescere quamlibet ad cursum uelocis alligari pedes. Quod si necesse fateri habentes hoc exemplo esse uim aliquam quae odore tantum & quadam aura sui corporis afficiat membra: quid non de remediorum omnium momentis sperandum est?

De marino lepore & eius natura.

Non sunt minus mira quae de lepore marino traduntur. Venenorum aliis in potu aut in cibo datus. aliis etiam visu. Siquidem grauidae si omnino aspexerint feminam ex eo genere dumtaxat. statim nauseanti & redundatione stomachi uitium fatentur. ac deinde abortum faciunt. Remedio est mas ob id induratus sale ut in brachialibus habeant. eadem res in marina & actu quidem nocet. Vescitur eo nullum tantum animalium ut non intereat mullus piscis. & tenerescat tantum & ingracior uiliorque fit. homines quibus in pastu est: piscem olent. hoc primo argumento ueneficium id deprehenditur. Ceterum moriuntur totidem diebus quot uixerit lepus. incerti que temporis. Veneficium id esse auctor Licinius macer. In india affirmant non capi uiuentem, inuicemque ibi hominem illi pro ueneno esse ac uelut digito omnino in mari tactum mori. Esse autem multo ampliorem sicut reliqua alia. Iuba in his uoluminibus quae scripsit ad Caesarem Augustum filium de Arabia tradit. Vitulos ternos eminentias capere & hos sescentorum pedum longitudinis & ccc.lx. latitudinis in flumine arabiae intrasse. pinguique eius mercatores negociatorum & omnium piscium adipe camelos pungi in eo situ ut asilos ab his fugent odore.

De ingeniis & mansuetudine quorundam piscium.

Mihi uidentur mira & quae Ouidius prodidit piscium ingenia in eo uolumine quod alienticon conscribit.

Scarus.

Scarum inclusum nassis non fronte erumpere. nec infestis uiminibus caput inserere. sed aduersum caudae ictibus crebris laxare fores atque retrorsum ita erumpere. quem luctatum eius si forte alius scarus extrinsecus uideat. apprehensa mordicus cauda adiuuare nisus erumpentis.

Lupus.

Lupum piscem rete circumdatum harenas arare cauda atque ita conditum transire rete.

Murena.

Murenam maculas appetere ipsam conscia teretis ac lubrici tergi cum multiplici flexu laxare donec euadat.

polipus.

Polipum hamos appetere brachiisque complecti non morsu. nec prius dimittere quam escam circumroserit. aut arundine leuatum extra aquam.

Mugil

Scit & mugil messe in esca: hamum insidiasque non ignorat. auiditas tantum tanta est ut cauda uerberando excuciat cibos. Minus in prouidendo lupus solertiae habet. sed magnum robur in appetendo. Nam ut haeserit in hamo tumultuoso discursu laxatum uulnerat donec excuderat insidiae. Murenae amplius deuorant quam hamum admouent dentibus lineas: atque ita erodunt plerumque id traditur. Idem infixa hamo inuertere se. quoniam sic dorso cutellato spinaque lineam persecare. Licinius macer murenas tantum feminini sexus esse tradit & concipere serpentibus ut diximus. ob id sibilo a piscatoribus tamquam serpentibus euocari & capi. pinguescere iactatu fuste non interim easdem ferula protinus animam trahere in caudam certum est. eamque ita celerrime exanimari. a capitis ictu difficulter. Non acta pisce quae ad tacta sunt ferrum olent.

Orbis.

Durissimum esse piscium constat qui orbis uocetur rotundus. est sine squamis totusque capite constat.

Miluago.

Miluago quotiens cernatur ex aqua uolitans immitari. Trebius niger xiphiam id est gladio rostro mucronato esse. ab hoc naues perfossas mergi in oceano ad locum mauritaniae qui cocta

uocetur nõ prolixo flumine. Idem Lolligines euolare ex aqua tradit tanta mt
titudie ut nauigia demergant. Et manu uescitur pisces in ptibus quid ce
saris uillis. sed que ueteres prodidere in stagnis nõ piscinis ammirati in helore
sicilie castello nõ pml syracusis. Item in labra indici oms fore anguillas & hē
in aures additas gerunt. Similiter in chio iux senũ delubrũ. In mesopotamie
quoq; fonte chadura de quo diximꝰ pisce. Nam ĩ lycia muris in fonte apolli
nis que cirrũ appellāt ẽs fistulae uocati ueniũt ad augurium diripe eos car
nes abiectas laetũ est consultantibus. caudis abigere dirꝫ. Hierapoli syrie
in lacu ueneris edituorꝫ uocibus parent uocati exornati auro ueniũt adu
lantes scalpũtur. ora hiantia manibus inserendis pstant. In stabiano capa
nie ad herculis petrã melanuri ĩmari panẽ abiectum rapiũt. Iidẽ ad nul
lũ cibũ in quo hamus sit accedũt. Nec illa ĩ nouissimis mira amaros ẽẽ pis
ces apellem insulã & ad clazomenas. Cõn scopulũ sicilie ac leptim africae
& euboeã & dirachiũ rursus ita salsos ut possint salsamenta existimari.
Circa caphalaniam & ampelaparon & deli petras in portu eiusdẽ insule dul
ces. quã differentia pabulo instare nõ est dubiũ. A pion piscium maximũ ẽẽ
tradit portũ que lacedemoniorꝫ tagorisen uocat grunire eũ quom capiat.
Esse cũ illa nãe accidentia qd magis mirem etiã locis quibusdã apposito occur
rit ex. Siquidẽ salsamenta omĩ generꝫ in italia beneuenti recenti constat.
Pisces marinos in usu fuisse ptinus condita roma auctor ẽ Cassius hemina. ci
uerba d eare subiciam. Numa constituit. ut pisces qui squamosi nõ essent nõ
pollucerent. patrimonia comentus. ut conuiuia publica priuataq; ceneq; ad
puluinaria facilius oparentur. ni qui ad polluctum emerent pcio minꝰ parce
rent. ea que pmercarent. Quantũ ap nos indicis margaritis pciũ est & qbꝫ
suo loco satis diximus tantũ ap indos in coralio. nanq; ista psuasione gentiũ
constant. Gignitur quid & in rubro mari. sed nigrius. It in psico uocat iace.
Laudatissimũ in gallico sinu circa oradas insulas. & in siculo circa elia ac
drepanũ. nascitur & ap graniscas & an neapoli campanie maxieq; rubes. sed
molle & ideo uilissimũ erythris forma ẽ ei frutics color uiridis. bacce eius
candide sub aqua ac molles. exempte confestim durant & rubescũt. qua coro
na satiua spede atq; magnitudie. Auit tractu ptinus lapidescere si uiuat. itaq;
occupari euelliq; retibus aut acer ferramento pcidi. hac d causa chiraliũ uoci
tatũ interptatꝰ. probatissimũ q maxie rubente & q ramosissimũ. nec scabro
sum aut lapideũ. ut rursus inane aut cocauũ. Auctoritas baccarꝫ ei nõ minꝰ
indorꝫ uiris quoq; pciosa est q feis nris uniones indici. Aruspices eorꝫ uates
que ĩ primis religiosũ id gestamen ã moliendis piculis arbitrantꝰ. Itaq; & de
core ac religione gaudent. pus q hoc notesceret galli gladios. scuta. galeas
adornabant. Eo nũc tanta penuria est uendibili merce ut pq raro cernatꝰ
in suo orbe. Surculi infancie adalligati tutelã hrẽ creduntur. coñq; tormina
ac uesice & calculorꝫ mala ĩ puluerẽ igne redacti potiq; cũ aqua auxiliantꝰ.

Vbi quidã pisces ex manu edant.

Vbi responsa dantꝰ ex piscibus.

Quando pisces marini in usu esse coeperunt.

De Coralio & natura ei

medicine ex coralio.

Simili mō ex uino poti: aut si febris sit ex aqua. somnū afferunt. ignibus dui re
pugnant. sed eod medicamīe saepius poto tradunt liene quoq; absumi. San
guinē reicientibus excreantibusue medent̄. Cinis eo⁊ cū stete oculo⁊ medica
mentis. spissat .n. ac refrigerat. ulce⁊ caua explet. cicatrices extenuat. qd

De pastinaca pisce et ueneno eius.

ad re⁊ repugnātiam attingit quā greci antipatian uotāt: nihil est uenena
tius usq̄ q̄ i mari pastinaca: ut pote quom radio eius arbores necare diximꝰ
Hanc tamen ꝑsequit̄ galeos. idem & alios qde pisces. sed pastinacas ꝑpue: sic
in terra serpentes mustela. Tanta est auiditas ipsius ueneni. ꝑcussis uō ab ea
medetur. & hi quid. sed & mulus ac laser spectabilis nāe potentia in his quoq;

De his quibus in terris & in aquis uictus est. s. fibre & castoreo.

quibz & in terris & in aqua uictus est. Sic & fibris quos castores uocant & ca
storea. testes eo⁊ amputari hos ab ipsis quom capiutur: negat sextius diligen
tissime medicine. quinimo ꝑ nos esse substrictos qui & adherentes spinae: nec
adimi sine uita aīalis. posse adulterari aūt renibus eiusdē qui sint grandes
quom ueri testes parui admodū repiant̄. ꝑter ea ne uesicas quid esse quom
sint gemine qd nulla aīalia. In his folliculis īueniri liquo⁊ & asseruari sale.
Itaq; inter ꝓbationes falsi esse folliculos geīnos ex uno nexu dependentes: qd
ipm corrumpi fraude conicientibus cū immpum sanguine aut hamoniaco.
qm̄ hamoniaci coloris esse debeant circūdati liquore ueluti mellis ce
rosi. odoris grauis. gustu amaro & acri. fricabiles. efficacissimi e ponto ga

Medicine & obseruatōes.

latie. mox africe. sternutamta olfactu mouet. somnū conciliat cū rosa
ceo & peucedano puncto capite & ꝑ se poti ī aqua. ob id freneticis utiles. It
letargicos odoris suffitu excitant. uulua⁊ q; exaīationes. ut subditi. & me
ses ac secundas aut duabus dragmis ex aqua cū pulegio poti. Medent̄ & uer
tigini. opistotonis. tremulis. spasticis. neruo⁊ uitiis. sciaticis. stomaticis. pará
liticis. punctis omnibus ut triti ad crassitudīne mellis cū semine uitis ex aceto aꝰ
rosaceo. Sic & cōn comitiales supti. poti uō cōn inflatoēs. tormina. uenena.
Diria tm̄ contra gnātum mixture. Quippe aduersus scorpiones ex uino bi
būtur. aduersus phalangia & araneas ex mulso ita ut uomitiones reddant̄.
aut ut retineatur cū ruta. Aduersus ceteros serpentes cū uino dari binas
dragmas satis est eo⁊ q adiciant̄ singulas. Auxiliantur priuati cōn uiscū
ex aceto. aduersus aconitum ex lacte aut aqua. aduersus ellebo⁊ albū ex
aqua mulsa nitroq;. Medentur & dentibz infusi cū oleo tritis in aurē a
cuius pte dolent. aurīu doloribus melius si cū meconio. claritatē uisus fa
ciūt cum melle attico īuncti. Cohibent singultus ex aceto. Vrina quoq; fibri
resistit uenenis & ob id in antidota additur. Asseruatur aūt optime ī sua

De testudinibus paludosis. & terrestribus.

uesica ut aliqui existimant. Geminus similiter uictus in aquis terāq; te
studinū: effectusq; par in honore habendo. ut ꝓ excellens in usu preciū fi
gure q; ꝓprietatē. Sunt ḡo testudinū gn̄a terrestres. marine. lutarie. & q
in dulci aqua uiuūt: has quidā greci semidas appellant. Terrestriū carnes
suffitionibus prope magicisq; artibus refutande & cōn uenena salutares

produntur plurime in africa. He ibi amputato capite pedibusq; pro antido
to dari dicitur & uiue in cibo sumpte & strumas discutere ac lienes tollere. Item
comitiales morbos. Sanguis claritatem uisus facit suffusionesq; oculorum & con
tra serpentum omnium & araneorum & similium. ac ranarum uenena auxiliatur sanguine
seruato in farina pillulis factis & quom opus sit in uino datis. Felle testudinum cum
attico melle glaucomata inungi. prodest scorpionum plage instillari. Tegi
menti cinis uino & oleo subactus pedum rimas ulceraq; sanat. Squame e summa
parte derase & in potu date uenere cohibent. eo magis hoc mirum quoniam totius te
gimenti farina accendere traditur libidinem. Vrinam earum aliter quam in uesica disse
ctarum inueniri posse non arbitror & inter ea esse. Hoc quoq; in portentosa ma
gis demonstrant aduersus aspidis ictus singulare. efficaciore tamen ut aiunt cimicibus
admixtis. Oua durata illinuntur strumis & ulceribus frigore aut ambustione
factis. Sorbentur in stomachi doloribus. Marinarum carnes admixte ranarum

De testudinibus marinis.

carnibus contra salamandras preclare auxiliantur. neq; est testudine aliud sala
mandre aduersius sanguinem. Alopetiarum inanitas & prurigo. omniaq; capitis ul
cera curantur. inarescere autem eum oportet. lenteq; ablui. instillatur & dolori auri
um cum lacte mulierum. Aduersus morbos comitiales mandit cum polline frumenti.
miscetur autem sanguis tribus aceti eminis uino addito his & cum ordeacea farina
aceto quoq; admixto ut sit quod deuoretur fabe magnitudine. hec singula & matu
tina & uespertina dantur. Deinde post aliquot dies die uespera comitialibus instil
latur ore deductis his qui in modice corrumpantur. Spasmo cum castoreo clistere
infunditur. quod si dentes per annum colluant testudinum sanguine. immunes a dolore
fiunt. & anelitus discutit. quosq; ortopneas uocant. ad has in polenta datur. Fel
testudinum claritatem oculorum facit. cicatrices extenuat. tonsillas sedat & angina
& oris omnia uitia putant nomas ibi. & ardentium testium naribus illitum comitiales
erigit attollitq;. sed cum uernatione anguium aceto admixto unice purulentis au
ribus prodest. Quidam bubulum fel admiscent decoctarumq; carnium testudinis suco ad
dito. eque eneruatione anguium sed diu in testudinum excoquunt. Oculorum quoq;
uitia omnia fel inunctum cum melle emendat. Suffusiones etiam marine ut cum flu

De testudinibus fluuialibus. & in ceno morantibus.

uiatilis sanguine & lacte mulierum capillus inficitur. fel & contra salamandras
ut sucum decocte bibisse satis. Testudinum est tertium genus in coeno & paludibus
uiuentium. Latitudo his & in dorso pectori similis nec conuerso in arcum calice.
ingrata uisu. Ex hac quoq; tamen aliqua contingunt auxilia. tres namq; in succensa
sarmenta coniecta & diuidentibus se tegimentis rapiuntur. tum euulse carnes
earum rapiuntur in aque congio. sale modice addito ita decoctarum ad tertias par
tes. sucus paralisi & articularios morbos sentientibus bibitur. extrahit fel idem
pituitas. sanguinemq; uiciatum. sistitur ab eo remedio aluus aqua frigide potu. Ex
quarto genere testudinum que sunt in amnibus deuulsarum pinguia cum aizo herba tu
sa admixto unguento & sefe hiri ante accessiones pungantur egri preter caput. moxq;
conuoluti calidam aquam bibant quartanis liberari dicitur. Hanc testudinem xv°.

Luna capi oportere ut plus pinguium reperiatur. uerrum egrorum. xvi. Luna pungi. Ex eodem
genere testudinum sanguis instillatus cerebro capitis dolores sedat. Et strumas. Et
qui testudinum sanguine cultro aereo supinarum capitibus precisis excepto nouo fictili iu
beat. Ignem sacrum uniusquisque generis sanguine illiti. Item capitis ulcera manantia et
uerrucas. Et promittunt testudinum omnium fimo panos discuti. Et incredibile dictu sit
ut aliqui tradunt tardius ire nauigia testudinis pede dextro uehentia. Hinc de

Remedia contra uenenata ex animalibus quibusdam.

inde in morbos digeremus aquatilia. Non quia ignoramus gratiorem uniuersitatem
animalium maiorisque miraculi. sed utilius est uite contributa fere remedia. quoniam
aliud alii prosit. aliud facilius inueniatur. Venenatum mel diximus ubi nasceretur.
auxilio est piscis aurata in cibo. uel si ex melle sincero fastidium cruditasue que fit gra
uissima: madat. Testudinem circumcisis pedibus capite cauda decoctam antido
tum esse auctor est pelopi stincus. qui appelles. qui esset stincus diximus. Sepius uero
contra bibitum menstruis mulierum. Contra ea omnia auxiliatur ut diximus mullus. Item
contra pastinacam et scorpiones terrestres. marinos et dracones. phalangia. illitus
sumptusue in cibo. eiusdem recentis e capite cinis contra omnia uenena. peculiariter contra fungos.
Mala medicamenta inferri negant posse aut certe nocere stella marina uulpino san
guine illita et affixa limini superiori aut clauo aereo ianue. Draconis marini scor
pionumque ictibus carnibus eorum impositis. Et araneorum morsibus sanantur. in summa
contra omnia uenena uel potu uel ictu uel morsu noxia. Suaues earum et iure decoctarum ef
ficacissime habetur. Sunt et seruatis piscibus medicine salsamentorumque cibus prodest
a serpente percussis. Contra scorpiones largius sumi. sed non euomi salsamenta pro
dest ita ut sitis toleretur. et imponere ea plagis conuenit. Contra crocodillorum quidem
morsus non aliud presentius habetur. priuatim contra presteris morsu sarda prodest
imponuntur salsamenta et contra morsus canis rabiosi. uel si non sint ferro uste pla
ge corporisque clisteribus exinanita hoc per se sufficiat. et contra draconem marinum ex
aceto imponuntur idem et cibus. Effectus draco quidem marinus ad spinam suam que
ferit uenenum ipse impositus uel cerebro toto prodest. Ranarum marinarum ex uino
et aceto decoctarum succus contra uenena bibitur et contra rane rubete uenenum et contra
salamandras. Fluuiatilis si carnes edantur iusue decoctarum sorbeatur prosunt et contra
leporem marinum et contra serpentes supradictas. contra scorpiones ex uino. Democritus

Deridere libet uanitatem magicam.

quidem tradit quod si quis extrahat rane uiuenti linguam nulla alia corporis parte adhe
rente. ipsaque dimissa in aquam imponat super cordis palpitationem mulieris dormi
entis. quecumque interrogauerit uera responsuram. Addunt etiam nunc alia magi
que si uera sunt multo utiliores uite existimantur rane quam leges. Namque arundine trans
fixa natura per os si surculus in menstruis defigatur a marito adulteriorum tedium
fieri. Carnibus earum ut hamo additis precipue purpuras certum est allici. Iecur ra
ne geminum esse dicunt abiicique formicis oportere eam partem quam appetat. Contra omnia
uenena esse pro antidoto. Sunt que in uepribus tantum uiuunt ob id rubetarum nomine ut di
ximus quas greci phrynas uocant grandissimas cunctarum geminis ueluti cornibus ple
ne ueneficiorum. Mira de his certatim tradunt auctores. illatis in populum silentium fieri.

nisi si uerum.

De reliquiis prioris libri ex aquatilibus.

Ossiculo qd̄ sit in dextro latere in aquā feruentē deiecto refrigerari uas nec po
stea feruere nisi exempto exemplo id inueniri. Nam abiecta rana formicis tā
inbusq; errosis singula i oleum addi & esse in sinistro latē quo deiecto feruere
uideatur apocinon uocari. canū impetus eo cohiberi. amorē concitari & iur
gia: addito in potionē. uenerem adalligatū stimulare. rursus a dextro latē
refrigerari feruentia. hoc & q̄rtanas sanari adalligato in pellicula agnina
recenti aliasq; febres. amorē inhiberi ea. Et his ranis liene cōtra uenena quę
fiat ex ipsis auxiliat. iecur uō etiā efficatius est. Colubra in aq̄ uiuens hī adipē
& fel habentes qui crocodrillos uenent mire adiuuari dur. nihil cōn belua au
dente. efficatius etiā nūc si herba pota mogiton misceat. Cancri fluuiatiles
triti potiq; recentes ex aqua seu cinē asseruato cōn uenena oīa psūt. pueati
cōn scorpionū ictus tum lacte asinino: ut si nō assit caprino. uel quocūq;. addi
& uinū oportet. nec an hos triti cū ocimo admoti. Eadem uis cōn uenenato
rū oīm morsus priuatim scytalen & angues. & cōn leporē marinū ac ranā
rubetam. Cinis eoꝝ seruatus prodest pauori. prodest picitantibꝫ ex canis ra
biosi morsibꝫ. quidā addicunt gentianā & dant i uino. Nam si iā pauor occu
pauerit: pastillos uino subactos deuorandos ita pcipiūt. Decē uero cancris
cū ocimi manipulo adalligatis: oīs qui ibi sūt scorpiones ad eū locū coituros
magi debent. & cū ocimo ipos cinerem ue eoꝝ pcussis imponūt. Minus i oibꝫ
his marini psunt ut trasillus auctor est. Nihil eque aduersari serpentibus q̄
cancros pcussos sues hoc pabulo sibi mederi quom sol sit in cancro torqueri
serpentes. Ictibus scorpionū carnes fluuiatiliū coclearꝫ resistūt crudę ut
coctę. Quidā ob id salsas asseruant. iponūt & ipis plagis. Coracini pisces ni
lo quidē peculiares sunt. sed nos hęc omnibus terris demonstramus. Carnes eoꝝ
aduersus scorpiones ualent imposite. pinter uenena sūt piscium porci marini spi
nae in dorso cruciatu magno esoꝝ. remedio est limus ex reliquo piscium eoꝝ
corpis. Canis rabidi morsu potū ex pauescentibꝫ faciem pungūt adipe uituli
marini. efficatius si medulla hienę & oleū e lentisco & cera misceat. Mure
nę morsus ipaꝝ capitis cinē sanant. & pastinaca cōn suū ictum. remedio ē
cinere suo ex aceto illito t alteri cui ca extrahi debet e dorso ei quicqd site
est croco caputq; totū. & hanc ante & oīa testacea modice collui in cibis. quia
saporis gratia parit. Leporis marini ueneficiū restingūt poti hipocampi. Cōn
dorichniū echini max prosūt & hi qui sucū carphati biberint. papue ciure su
pto. Et cancri marini decocti ius cōn dorichniū efficax hetur. peculiarit
uō cōn leporis marini uenena & ostreę aduersant. sd uidet. nec pot uideri sa
tis dcm esse de his. quom palma mensaꝝ diu iā tribuat illis. gaudet dulcibus
aquis & ubi plurimū influūt amnes. ideo pelagia parua & rara sūt. gignūt tn̄
in petrosis carentibusq; aquaꝝ dulciū aduentu sic circa thermū & marinam
Grandescūt syderis quidē rōne max ut i nā aquatiliū diximus. sed pueati circa
initia estatis multo lacte pgnantia. atq; ubi sol penetret i uada. hęc uidet

medic. ex colubra cōn crocodrill

ex cancris cōn venena.

Remedia cōn uenena ex pi scibꝫ coracinis & uitul mar.

Contra ictum Suui.

De cancro marino.

ostree & nā eoꝝ.

Pelagia

causa ista qr minora in aliis repiuntur. Opacitas plubet incrementu et tristi am
nis appetunt ciboso variant coloribus. rufa in Hispanie. fusca in Illyrico. nigra et
carne et testa cyrceis. pcipua tn hentur in quacunq; gente spissa nec saliua sua
lubrica. crassitudine potius spectanda q latitudine. neq; in luto capta. neq; in
harenosis. sed solido uado. spondilo breui atq; no carnoso. nec fibris lucinosa
ac tota in aluo. Addunt piciores nota ambiente purpureo crine. fibras eo ar
gumto gnosa interptantur callibre pata appellates. Gaudent et pegrinatioe
transferriq; in ignotas aquas. Sic brundusiana i auerno. con ista et suu retine
sucu. et a locrino adoptare creduntur. Hec sunt dca de corpore dicem et dnati
omibus ne fraudet gloria sua litora. sed dicem aliena lingua queq; pitissima
hui censura i nro euo fuit. Cizicena maiora locrinis dulciora. britanicis su
auiora. medullis acriora ptisis pleniora licensibus. sicciora coriphatenis. tene
riora histrias. candidiora cyrceiensibus. sed his neq; dulciora neq; teniora
ulla esse coptu est i indico mari alexandri rex auctores pedalia iueniri pdi
dere. Nec inter nos nepotis cuida nome clatora terdagna appllauit tate apli
tudis intelli cupiens. ut ter mordenda essent. Eax medicina hoc i loco dicet

Ex ostreis egregia remedia

Stomachu unice reficiut. fastidiis medent. addit q; luxuria frigus obrutis niue
suma motiu et maris ima miscens. molliut aluu leuiter. eedem cocte cum
mulso tenesmo q sine exulceratione sit liberat. Vesicax ulcera quoq; repurgat
In conchis suis cocta uti clausa uenerint. mire distillacoibus psut. Teste ostre
ax cinis uua sedat et tonsillas amixto melle. eode mo parotidas. panos. ma
max q; duritias. capitis ulcera ex aqua cuteq; mliex extendit. Inspergit et
ambustis et dentifricio placet. pruritibus quoq; et eruptionibus pituite ex
aceto medet. Crude si tundatur strumas sanat et pniones pedu. Purpurae
quoq; cotra uenena prosunt. et alga maris. theriacem esse nicander tradit.

De Alga maris et na ei.

Plura eius gna uti diximus longo folio et latiore rubente aliaue crispo. Lauda
tissima que in creta insula iuxta terra in petris nascit tingendis etia lanis ita
colore alligans ut elui postea no possit. e uino iubet ea dari. alopetias re
plet. Hypocampi cinis nitro et adipe suillo mixtus aut sincerus ex aceto. Pre
parat aut sepiax criste farina medicamentis. Cute replet et muris marini
cinis cu oleo. Item echini cu carnibus suis cremati fel scorpionis marini. Ra
narx quoq; triu si uiue in olla crement cinis cu melle melius cu pice liquida.

ad capillu denigrandu.

Capillu denigrant sanguisuge que in uino nigro diebus xl. computruere. alii
in aceti sextariis duobus. sanguisugax sextariu in uase plumbeo iubent pu
trescere totidem diebus. mox illini in sole. Sornatius tanta uim hac tradidit
ut ubi oleum ore contineant qui tingunt. dentes quoq; eox denigrari dicat.
Capitis ulceribus muricu ut purpurax teste cinis cu melle utiliter illinit. Con
chiliox ut si no urant farina ex aqua doloribus castoreum cu peucedano et ro
saceo. Omnium piscu fluuiatilu marinox q; adipes liquefcti oleo amixto mel
le oculox claritati plimu confert. It castoreu cu melle. Callionu fel cicatrces

Ad cicatrices et carnes ocu
lox uisumq; excitand.

sanat & carnes oculorum supervacuas consumit. Nulli hoc piscium copiosius ut exi
stimavit menander quoque in comoediis. idem piscis & uranoscopos vocatur ab ocu
lo quem in capite habet. & coracini fel excitat visum. & marini scorpionis rufi
cum oleo vetere aut melle attico: incipientes suffusiones discutit. Inungi ter opor
tet intermissis diebus. eadem ratione albugines oculorum tollit. Mullorum cibo aciem ocu
lorum hebetari tradunt. Lepus marinus ipse quidem venenatus est. sed cinis eius in pal
pebris pilos inutiles evulsos cohibet ad hunc usum utilissimi minimi. Item pectunculi
salsi triti cum cedria. Ranae quas typhitas & calamitas vocant. sanguis earum cum
lacrima vitis si evulso pilo palpebris illinatur. oculorum tumorem ruboremque sopit
cortex cum lacte mitens illitus sedat & per se scabricias emendat. Invertunt id age
tes & medicamentum auferunt postpaulum rosaceoque unguunt & pane impo
sito mitigant. eadem cortice & mixta curant trita ex aceto. extrahit & squa
mas eius cinis. Cicatrices oculorum cum melle sanat. pterigia cum sale. & cadmia
singulis drachmis emendat & albugines oculorum iumentorum adiciunt & ossicu
la eius genas si terantur sanari. Echini ex aceto epinyctidas tollunt. Eundem
comburi cum pellibus vipinis ranisque & cinerem aspergi potioni iubent magi cla
ritatem visus promittentes. Ichthyocolla appellatur piscis cui glutinosum est cori
um. idem nomen glutino eius. hoc epinyctidas tollit. quidam ex ventre non ex corio
dicunt fieri. Ichthyocolla ut glutinum laurinum laudatur pontica candicans &
carens venis squamisque & quae celerrime liquescit. Madescere autem debet conci
sa in aqua aut aceto nocte ac die mox tundi marinis lapidibus ut facilius
liquescat. Utilem eam & capitis doloribus affirmant & tacto. Ranae dexter
oculus dextro: sinistro laevus suspensi e collo nativi coloris panno lippitudi
nes sanant. Quod si per tactum ranae eruant albuginem quoque alligati similiter in
putamine ovi reliquae carnes impositae suggillationem rapiunt. Cancer etiam o
culos adalligatos collo mederi lippitudini dicunt. Est parva rana in arun
dinetis & herbis maxime vivens muta & sine voce viridis. si forte hauriatur
ventres boum distendens. huius corporis humorem specillis derasum claritatem ocu
lis inunctis narrant afferre. ipsas carnes doloribus oculorum supponunt. Ranas
xv. coniectas in fictili novo iunceis configunt quidam succumque earum qui ita efflu
xerit admiscent lacrimae quae ex alba vite emanat. atque ita palpebras em
dant inutilibus pilis exemptis ac v. instillantes humi sucum in vestigia evul
sorum. Meges psilothrum palpebrarum faciebat in aceto enecans pucentes. &
hoc utebatur in lentigines variisque per aquationes autumni nascentibus. Idem presta
re sanguisugarum cinis ex aceto illitus putant. Comburi eas oportet in novo va
se. Idem thinni iecur siccatum pondere xiiii. cum oleo cedrino punctis pilis
ix. mensibus. Auribus utilissimum nature piscis fel recens. sed & inveterate
vino. item bachi quem quidam myxon vocant. Inde callionimi cum rosaceo infusum
vel castoreum cum papaveris suco. Vocant & in mari pediculos eosque tritos
instillari ex aceto auribus iubent. & per se conchylium infecta lana magnope-

Ad oculorum tumorem & ruborem ac cicatrices.

De ichthyocolla contra epinyctidas & lippitudinem.

Ad oculos sanandos.

Ad aurium dolores & vulnera.

prodest. Quidā aceto & nitro madefaciunt. Sunt qui precipue cōn omn aurium vi
tia laudent gari excellentis sucum ciato mellis dimidio. amplius aceti ciatū
in calice nouo lenta pruna decoquēt. subinde spuma pennis detersa. & postq̄
desierit spumare tepidū infundere. Si tumeant aures coriandri suco prius miti
gandas esse p̄cipiūt. Ranarū adeps instillatus statim dolores tollit. Cancrorū
fluuiatilium sucus cū farina ordeacea aurium uulneribus efficacissime p̄dest.

Ad dentiū dolores.

Parotidas muricū teste cinē cū melle ut conchiliorū ex mulso curant. Denti
um dolores sedantur ossibus draconis marini scarifatis gingiuis. Cerebro ca
niculę in oleo decoctę asseruatoq; ut ex eo semel dentes anno colluant. pasti
nacę quoq; radio scarificare gingiuas. & in dolore utilissimū. Conteritur is
& cū elleboro albo illitus dentes sine uexatione extrahit. Salsamentorū etiā
fictili uase combustorū cinis addita farina marmoris. Inter remedia est &
tyria uetere luta in nouo uase deīn trita p̄sut doloribus. Eque p̄desse dicr
omn salsamentorū spinę combustę tritęq; & illitę. Decoquuntur & ranę sin
gulę in aceti eminis ut dentes ita colluātur. Contineat q; in ore sucus si fasti
diū obstaret. Suspendebat pedibus posterioribus sallustius dionysius ut ex
ore uirus deflueret in acetū feruens. idq; e plibus ranis fortioribz stoma
chis ex uire mandendas dabat. Maxillares q; ita sanari dentes p̄cipue pu
tant. mobiles uō sup̄dcō aceto stabiliri. Ad hoc quidā ranarū corpora binarū
p̄cisis pedibus in uini emina macerant & ita collui dentes labentes iubent.
Aliqui totas adalligant maxillis. alii denas in sextariis tribus aceti decoxē
ad tertias ptes ut mobiles dentiū stabilirent. necnō. XXXVI. ranarū corda
in olei ueteris sextario sub ęrea testa decoxere ut infunderent p̄ aurem
dolentis maxillę. Alii iecur ranę decoctum & tritū cū melle imposuere
dentibus. Omnia sup̄scripta ex marina rana efficatiora si cariosi & fetidi sit.
Centū arefieri in furno p̄ noctem p̄cipiūt. postea tm̄dem salis addi atq; frica
ri. Echidris uocatur a grecis colubra in aquis uiuens huius quattuor dentibus
superioribus in dolore supiorū gingiuas scarifant inferiorū inferioribus. Aliq
canino tm̄ eorū contenti sunt. Utunt & cancrorū cinere. na muricū cinis denti
fricium est. Lichenas & lepras tollit adeps uituli marini. Murenarū cinis cū
mellis obolis tribus. Iecur pastinacę in oleo decoctū. hypocampi ut delphini
cinis ex aqua illitus exulceratione sequi debet curatio quę p̄ducat ad cica
tricem. Quidā delphini in fictili torrent donec pinguitudo similitudīe olei
fluat hac p̄ungunt.

Ad faciem decorandam.

Muricū uel conchiliorū teste cinis maculas in facie mulie
rū purgat cū melle illitus. cuteq; erugat extendit septenis diebz illitus ita
ut octauo candido ouorū foueant. Muricum generis sūt quę uocāt greci col
lucia. alii coriphia turbinata eque. sed inora mlto efficatiora etiā oris halitū
custodientia. Ichtiocolla erugat cute extenditq; i aqua decocta horis. IIII. Deīn
contusa & subacta ad liquorē usq; mellis. Item p̄parata i uase nouo condit & in
usu. IIII. dragmis eius bine sulphuris & anchusę totide octo spumę argenteae

Promiscue medicinae ad egritudines diuersas.

addunt asperSaq; aqua terunt una fit illita facies pt quatuor horas ab
luitur. Medentur & lentigini ceterisq; uitiis ex ossibus sepiarum cinis.
I de & carnes excrescentes tollit & huida ulcera. psoras tollit rana decocta
in eminis .v. aque marine. excoqui det donec sit lentitudo melt. Fit & i mari
altioneu appellatu e . quidis ut aliq existimat altiomi & ceicu. & alii sordibz
spumarum crassantibz. alii e limo ut quada maris lanugine. Quatuor ei gna ci
nereu. spissum. odoris aspi. alterum molle. lenius. odore fere alge. tertiu candi
dioris uermiculi. qrtum pumitosius sponge ue putri site pene purpureu qd
optimu hoc & milesiu uocat. quo candidius aut hoc minus pbabile e. Vis
eorum ut exulcerent. purgent. Vsus tostis & sine oleo mire lepras. lichenas. len
tigines tollit. Cu lupino & sulphuris duobz obolis altioneo utur & ad oculorum
cicatrices. Andreas ad lepras cantri cine cu oleo usus est. Atalus tinni recen
tioris adipe ulcera. Menarum muria & capitu cinis cu melle sanat strumas. pi
gui piscis ei qui rana i mari appellat ossiculo de cauda ita ut no uulnet pdest.
id faciendu quotidie donec pareant. Eade uis & pastinace radio & lepori
marino imposito ita ut celeriter remoueat. Echini testis contusis ex aceto il
litis. It scolopendre marine e melle. Cantro fluuiatili contrito t combusto
ex melle. mirifice prosunt & sepie ossa cu axungia uete contusa & illita.
H ic & ad parocidas utitur & sauri piscis marini cineribusq & testis candi
di salsamentarii tusis cu axungia uetere. Muricu cine ex oleo ad parocy
das strumasq;. Rigor ceruicis mollitur cu marinis qui pediculi uotantur
dragma pota castoreo poto cu pipe ex mulso mixto. Ranis decoctis ex oto
& sale ut sorbeatur sucus. Sic epistotono medent & tetano. Spasticis uo pi
pe adiecto. Anginas menarum salsarum & capitibus cinis ex melle illitus abolet
ranarum decoctarum aceto sucus hic & con tonsilas prodest. Cantri fluuiatiles
triti singuli i emina aque anginis medentur gargarizati aut e uino &
calida aqua poti. Vue medetur garum coclearibus subditu. Voce siluri re
centes salsiue in cibo sumpti adiuuant. Vomitiones muli i ueterati tritiq; in
potione concitant. Suspiriosis castoreo cu amomiaci exigua portione ex aceto
mulso ieiunis utilissima pota. Eadem potio spasmos stomaci sedat ex aceto
mulso calido. Tussim sanare dicitur pisciu mo e iure decocte i patinis rane
S uspense aut pedibus cu distillauit in patina salua earum exinterari iubent.
abiectis interaneis condiri. Est rana parua arborem scandens & ex ea uoci
ferans inore huis si qs expuat i ipam q; mittat tussi liberari dicit. pcipiut &
coclee crude carnem tritam bibere ex aqua calida i tussim cruenta. Iotiinis
doloribus scorpio marinus in uino necat ut inde bibatur. Conche longe
carnes ex mulso pote cu aque pari mo. aut si febres sint ex aqua mulsa latis
dolores leniut. Ipocampi tosti sumpti techeq; situs osteeo in cibo sumpta.
Sciaticorum muria siluri clistere infusa. dant aut conche tribz obolis diluti
in uino p dies .xv. Aluu emollit silurus e iure & torpedo i cibo. & bolus marin

site satiuo stomacho inimicũ: aluũ facillime purgat. sed pp acrimoniã cũ pin
gui carne coquit̃. & oĩm piscũ ius idem. & urinas ciet e uino maxie. Optimũ
é scorpionibus & iulide & saxatilibus nec uirus recipientibus. Coqui debet cũ
aneto apio. coriandro. porro additis oleo & sale. purgant & cibia uetera pri
uatimq; cruditates. pituitas. bilem trahũt. purgant & limaces quorũ nã to

Limaces & nã eorũ.

ta in hoc loco dicet̃. acervantur muricũ mõ uiuũtq; in algosis. gratissimi au
tũnio & ubi multa dulcis aqua miscet̃ mari. ob id ĩ egypto laudatissime pce
dente hieme amaritudinẽ trahũt coloréq; rubeũ. Horũ uis tradr. aluũ &
uesicam exinanire. interanea destringẽ. oĩa adapire spergere sanguinẽ
adipemq; minuẽ. Itaq; utilissimi sũt hidropicis mulierũ purgationibz mor
bo regio. articulari inflationibus. It obesse fellis. pituiteq; pulmonis. locimĩ
splenis uitiis reumatismis. fauces tñ uexant. uocemq; obtundũt. Vlcera q
serpant aut sint purganda sanat. It carcinomata cremati ut murices. & mor
sus canũ hoĩuq; cũ melle lepras lentigines. cinis eorũ potus emdat caligines.
Gingiuarũ & dentiũ uitia. eruptiones pituite & cõn dorichniũ aut opharcũ
antidoti uicẽ obtinet. Degenerat in duas spẽs mitulos q salẽ uirusq; reci
piũt. muscas q rotunditate drũnt minores aliq̃to atqz hirte tenuioribus
testis. carne duriores mitulli muri ut cinẽ caustica uim hñt & ad lepras
lentigines maculas. lauant quoq; ptubi mõ ad gingiuarũ crassitudines et
oculorũ albugines caliginesq; atq; maliis ptibus sordida ulcera capitisq; pustu
las. Carnes uero eorũ ad canis morsus imponũr. & pelorides emolliunt aluũ
item castorea ex aqua mulsa dragmis binis qui uehementius uolũt uti addũt
cucumeris satiui radicis sicce dragmã & afronitri duas. Teche torminibus

Thece & eorũ nã.

& inflationibus occurrũt. Inueniũtur hec ĩ foliis marinis suggentia. fugorũ
uerius gñis q̃ piscũ. eade & tenesmũ dissoluũt reniũqz uitia. Nascitur et
ĩ mari absinthiũ qd aliq seriphiũ uocant circa taposyrin. maxieq; egypti
ex diuis terrestri. aluũ soluit é noxiis aĩalibus liberat intestina. Soluũt & sepie
in cibo datur cũ oleo & sale & farina coctũ. Mene salse cũ felle taurino illi
te umbilico aluũ soluũt. ius piscũ in patina coctarũ cũ lactucis tenesmũ dis
cutit. Cancri fluuiatiles triti ex aqua poti aluũ sistũt. Vrinã ciẽt in uino. al
bũ ademptis branchiis. Catulos pellũt tribus obolis cũ murre trite singulis eo
rũ dragmis. yleos & inflationes castoreo cũ dauci seie & petroselini q̃tum
ternis digitis sumat̃ ex mulsi calidi ciatis. IIII. tormina uõ cũ aneto ex ui
no mixto. Erithini in cibo supti sistunt aluũ. Dissintericis medent̃ rane cũ
scylla decocte ita ut pastilli fiant. ut cor earũ cũ melle tritũ eũ tradũt mice
ratus ad morbũ regiũ. morbo regio salsamentũ cũ pipe ita ut reliqua car
ne abstineat̃. Lieni medetur solea piscis impositus. Item torpedo. ut rom
bus uiuus. deinde remittit ĩ mari. Scorpio marinus necat̃ ĩ uino uesice ui
cia & calculos sanat. Lapis qui inuenitur in scorpionis marini cauda pondẽ
oboli potus. enchridridis iecur. blendiorũ cinis cũ ruta. Inueniũtur & ĩ bra

chii piscis capite seu lapilli hi poti ex aqua calculosis pclare medent̄. Aiūt
& urticam marinā in uino potā prodesse. It pulmonē marinū decoctum
in aqua. Oua sepię urinā mouent renesq; pituitas extrahūt. Rupta conuul
sa cancri fluuiatiles triti in asinino lacte maxime sanāt. Echini uō cū spinis
suis contusi & ē uino poti calculos. modus singulis ēmina bibr donec p sit
& alias in cibis hec pficiūt. purgat uesica & pectinū cibo. ex his mares alii
donatas uocant. alii aulus feras omichias urinam mares mouet. dulciores
feię sūt & unicolores. Sepię oua urinā mouent. renes & purgant entheroce
lici. lepus marin' illinitur tritus cū melle. Iecur aquatice colubre. It hydri
tritū potūq; calculosis prodest. Sciaticos liberant salsamēta ē siluro īfuso cly
steri euacuata prius aluo. Sedis attritus cinis ē capite mugilū mulorūq;. Com
burūtur aūt in fictili uase illini cū melle debent. It capitis menarū cinis ad ra
gadas & ad condilomata utilis. Si cū pelamidū salsarū capitū cinis ut ciborū cū
melle. Torpedo apposita procedentis interanei morbū ibi cohercet. Cancrorū
fluuiatiliū cinis & oleo & cera rimas in eadē pte emēdat. Itē & marini can
cri. polline panos. salsamenta coracina discutiūt. Scenei interanea & squā
mae combustae. Scorpio in uino decoctus ita ut foueant̄ ex illo. Ac echinorū
teste cōtusę & ex aqua illitę incipientibus panis resistūt. Muricum ut purpu
rarū cinis utroq; mō siue discutiē opus sit incipientes. siue concoctas emit
tere. Quidā ita cōponūt medicamentū cerę & thuris dragmas. xx. spūę
argenteę. xl. cineris muricū. x. olei ueteris eminā. Prosunt pse salsamē
ta cocta. Cancri fluuiatiles triti. Verendorū pustulas cinis ex capite menorū
Item carnes decoctę & impositę. Siur parcere salsę ē capite cinis melle ad
dito. pelamidū omis capitis aut squatinę cutis cōbusta. hęc ē qua diximus
lignū poliri. qn & ē mari fabriles usus exeūt. prosunt & ismari desillitae.
tem muricū ut purpurarū teste cinis cū melle. efficatius crematorū cū carni
bus suis. Carbunculos uerendorū salsamenta cocta cū melle restingūt. Testē
si descenderit coclearū spuma illini uolūt. Vrinę īcontinentia hipocapi tosti
& in cibo sumpti sepius emendat. Ophidion pisciculus congro silis cū lilii radi
ce pisciculi minuti ex uentre eius qui deuorauit̄ exempti cremati ita ut cinis
eorū bibatur ex aqua. Iubent & cocleas africanas cū sua carne cōburi cinerē
q; ex uino signino dari. Podagris articularibusq; morbis utile est oleū ī quo
decocta sint & ranarū intestina & rubetę cinis cū adipe uetē. Quidā & or
dei cinerem adiciūt triū rerū equo pondē. Iubent & lepore marino recenti
podagrā fricari. fibrinis quoq; pellibus calciari maxīe pontici fibri. Itē
uituli marini cinis & adeps prodest. It necnō & biion de quo diximus lactuce
site rugosioribus foliis sine caule. Nā est stiptica impositū lenit ī pet' poda
grę. It alga de qua sup dictū est. obseruat̄ in ea ne arida īponat̄. Priones e
mendat pulmo marinus. cancri marini cinis ex oleo. It fluuiatilis tritusq;
cinē & ex oleo subacti & siluri adeps. In articulis morborū impetus sedant

Composicio medicinalis.

ad podagras nobile remedium.

ranae subinde recentes impositę. quidā dissectas iubent imponi. Corpus aūt ins
intulorū & concharū. Comitiales ut dixim̄ coagulū uituli marini bibunt cū
lacte equino asineue: aut cū punici suco. Quidā ex aceto mulso. nōnulli aliq̄ pse
pillulas deuorant. Castoreū in aceti mulsi ciatis tribus ieiunis dat̄. his uō qui
saepius corripiūtur clisteri infusum mirifice pdest. Castorei dragmę duę esse
debebūt mellis & olei sextariis & aq̄ tantdem. Ad prisiuō correptis olfatu sub
ueīt cū aceto. datur & mustelę maxīe iecur. Et muris ut testudinū sanguis.

Ad febres om̄ gener̄ & con̄ diuersas infirmitates.

Febriū circuitus tollit iecur delphini gustatū ante accessiones. hipocampi ne
cent̄ in rosaceo aut pungant ęgri in frigidis febribȝ & ipi adalligant̄ ęgis.
te ex asello pisce lapilli qui plena luna inueniūtur in capite adalligantur
in linteolo. Phagri fluuiatilis longissim̄ dens capillo adalligatus ita ut .v.
diebus eū qui alligauit nō cernat ęger. Ranę in triuio decoctę oleo ab
iectis carnibus punctos liberant q̄rtanis. Sunt qui strangulatas in oleo ipas
clam adalligent oleoq̄ eo pungant. Cor earū adalligatū frigora febriū
minuit. & oleū in quo intestina decocta sūt. Maxime aūt q̄rtanis liberat
ablatis unguibus ranę atq; adalligatę. & rubetę iecur eī ūt cor adalliget̄
in panno leocopho. Cancri fluuiatiles triti in oleo & aqua punctis añ ac
cessiones in febribus prosunt. aliqui & pip addūt aliq̄ñ ad coctos in q̄rta
nas in uino ē balneo ęgris. sic bibere suadent in q̄rtanis. aliq̄ uō sinistrū ocu
lū deuorari. Magi oculos earū añ solis ortum adalligatos ęgro ut cecas di
mittant in aq̄ tertianas abigi promittūt. Eosdē oculos cū carnibȝ luscinię
in pelle ceruina adalligatos prestare uigiliam somno fugato tradūt. Le
targū uergentibus coagulo balenę aut uituli marini ad olfatū utūtur. Ali
qui sanguinē testudinū & litargicis illinunt. Tertianis mederi dicit̄ & spondi
lus parthę adalligatus. Quartanis coclee fluuiatiles in cibo recentes quidā
ob id asseruant sale ut dent tritas in potu. Rombi in aceto putrefacti letar
gicos excitant. odore prosunt & cardiacis cathectis quorū corpus macie cōsi
citur. Teclea utilia sūt cū ruta ac melle. Hydropicis medet̄ adeps delphini
liquatus & cū uino potus. Grauitati soporis occurritur tactis naribus unguen
to aut odoribus ut quoquō mō obturdatis. Rombi quoq; carnes trite & i mt
si tribus eminis pari mō aquę: aut si febres sint ex aqua mulsa data pficiunt
tem sucus cancrorū fluuiatiliū cū melle. Rana quoq; aquatica in uino uetere
& farre decocta ac pro cibo sumpta ita ut bibatur ex eodē uase ut testudo
decisis pedibus capite cauda & intestinis exemptis reliqua carne ita condita
ut citra fastidiū sumi possit. Cancri fluuiatiles ex iure sumpti & ptisicis p
desse tradunt̄. adusta sanant cancri marini ut fluuiatilis cinē ea q̄ feruenti
aqua combusta sunt. hęc curatio etiā pilos restituit. Cū cancrorū fluuiatiliū ci
nere putāt utendū cū cera & adipe ursino. Prodest & febri ranarū felliū ci
nis. Ignes sacros ranarū uiuentiū uentres impositi restingūt. Pedibus posterio
ribus pronas adalligari iubet ut crebriore anhelitu prosint. Vtitur & silu

roꝝ salsamenta capitū cinere ex aceto. Pruritum scabiemq; nō hominum
mō. sed & quadrupedū efficacissime sedat. Iecur pastinacę decoctum ī oleo.
Neruos precisos purpuraꝝ callū quo se operiūt tusum glutinat. Letargicos coagu
lū vituli adiuuat in uino potū oboli pondere. Itē Ichtiocolla tremulos iuuat
Castoreū si ex oleo pungant. Mulos in albo inutiles neruis inuenio fieri. Sangui
nē piscū albo putant sisti poluppo tuso illito de quo & hęc tradūr. Muriā ipaꝝ
ex sese emittere & ideo nō debere addi in coquendo. Secari arundine ferro e
minente in iuciūq; trahē nā desinente ad sanguinē sistendū. & ranaꝝ illini
ūt cinēm ut sanguinē arescēm. Quidā ex ea rana quā greci calamicten uoc
ant. qm inter arundines fruticesq; uiuat. mīma oīm & uiridissima sanguinez
cineremq; fieri iubent. aliqui & nascentiū ranaꝝ in aqua quib; adhuc cauda
est in calice nouo combustaꝝ cinere si p nares fluat inficiendū. Diuersus hyꝝ

De sanguisugis.

dinū quas sanguisugas uocant ad extrahendū sanguinē usus est quippe eade
ratio eaꝝ que cucurbitaꝝ medicinaliū ad corpora leuianda sanguinē spira
menta laxanda iudicant. sed uiciū qd admisisse semel desideriū facit circa
eade tempora āni semp eiusdē medicinę. Multi podagris quoq; admittēdas
censuere. decidūt satiatę & ponde ipso sanguis detractę aut sale aspersę.
Aliqn tamē relinquūt affixa capita. q causa uulnera insanabilia facit & mltos
interemit sicut messalinū cū consularibus patritiis quom ad genu admisisset.
Inueniūt uirus remedio uerso max rusę. ita formidant ā tergo suggē. Ora for
ficibus precidūt ac uelut siphonibus defluit sanguis. paulatimq; capita mori
entiū sē contrahūt. nec relinquūtur nāe eaꝝ. aduersatur cimicibus & suffi

De natura eaꝝ.

tu necat eos. Fibrinaꝝ pelliū cū pice liquida cinis combustaꝝ narū pfluuia
sistit. Suco porri mollitus extrahit tela corpori inherentia sepiaꝝ teste ex aqua
salsamentoꝝ carnes. Cancri fluuiatiles triti siluri q & alibi q̄ ī nilo nascitur
carnes inpositę recentes siue salsę eiusdē cinis extrahit adeps & cinis spine ei
uitem spodii pbet. Vlcera q serpūt & q ex his excresūt in capitis menaꝝ cinis
ut siluri coheret. Carcinomata p eaꝝ capita salsaꝝ efficatius si cineri eaꝝ
misceatur sal & cunila capitata oleoq; subigantur. Cancri marini cinis usti cū
plumbo carcinomata compescat. ad hoc & fluuiatilis sufficit cū melle lineaq;
lanugine. aliq malūt alumē melq; miscere cineri. phagedenę siluro ī uete
rato & cū sandaraca trito cachoete & nome & putrescentia cibō uetē sana
tur. Vermes īnati ranaꝝ felle tollūr. fistulę apiūtur. siccantq; salsametis
cū linteolo īmissis. sumptaq; altera die callum omem auferūt & putrescētia
ulceꝝ queq; serpunt emplastri mō subacta & illita. & halpe expurgat ulce
ra in linteolis concerptū. Iē echinoꝝ teste cinis. Carbunculos carcinoꝝ salsam
ta illita discutiūt. Item muloꝝ salsamenti cinis. Quidā capite tm̄ utūtur cum
melle ut coracinoꝝ carne. Muricū cinis cū oleo tumores tollit. Cicatrices fel scor
pionis marini. Verrucas tollit ciami iecur illitū. Capitis menaꝝ cinis cū allio
tritus ad thima trudis utūr. Fel scorpionis marini rufi ꝫ marides tritę illitę.

Allex deferuefacta. Unguium scabricias cinis e capite menarum extenuat. Mulieribus
lactis copiam facit glaucisca ise iure sumptus et smarides cum ptisana sumpte uel
cum feniculo decocte. Mammas ipsius muricum cum purpure testarum cinis cum melle effi
caciter sanat. Cancri fluuiatiles illiti ut marini pilos in mamma et muricum carnes tol
lunt. Scatine illite crescere mammas non patiuntur. delphini adipe lincinamenta accensa
excitant uuluas strangulatu. Et scombri in aceto putrefacti. parcarum ut menarum ca
pitis cinis sale admixto et cumila oleoque uulue medentur. Suffitione quoque secundas exti
hunt. Et uituli marini adeps instillatur inguinaribus inter mortuarum uulue uitia
coagulo eiusdem in uellere impositus. pulmonis marini cinis adalligatus egre
gie profluuia purgat. echini inuenientes tusi et in uino dulci poti. sistunt et cancri
fluuiatiles triti in uino potique. Et suffitu siluri praecipue africi faciliores partus
facere dicitur. Cancri ex aqua poti profluuia sistere ex isopo purgare et si partus
strangulet. similiter poti auxiliantur. Eosdem recentes uel aridos bibunt ad partus conti
nendos. Hipocrates ad purgationes mortuosque partus utitur sit illis cum quinis lap
pacii radice ruteque et fuligine trita et in mulso data potu. idem in iure cocti cum ra
phano et apio menstruas purgationes expediunt. lactisque ubertatem faciunt. idem in
febri que sit cum capitis doloribus et oculorum palpitatione. mulieribus in uino austero
dati prodesse dicuntur. Castoreum ex mulso potum purgationibus prodest. continque uuluam
olfactum cum aceto aut pice aut subditum ex illis. Ad secundas etiam uti eodem pro
dest cum panace in quatuor ciatis uini et a frigore laborantibus ternis obolis. sed si
castorem fibrum ue super gradiatur grauida abortum facere dicitur et periclitari partus si
superferatur. Mirum et quod de torpedine inuenio si capiatur quom luna in libra fuit. tri
duoque asseruetur sub diuo faciles partus facere postea quotiens inferatur. Aduinari et
pastinace radius adalligatus umbilico existimatur si uiuenti ablatus sit ipsaque in
mari dimissa. Inuenio apud quosdam ostreaceum uocari quod alii onochien uocant
hoc suffitum uulue penis mire resistere odorem esse. castoreique melius cum eo ustum
proficere. Vetera quoque ulcera et cachoete eiusdem cinere sanari. Nam carbuncu
los et carcinomata in muliebris partu presentissimo remedio sanari tradunt. Cancro fe
mina cum salis flore contuso post plenam lunam et ex aqua illitum. psilotrum est thinni et
sanguis ut iecur siue recentia siue seruata. iecur etiam tritum mixtoque cedro plum
bea pixide asseruant. Ita pueros necauit mango salpe obstetrix. Eadem uis est pul
monis marini. leporis marini sanguine et felle. ut si in oleo lepus hic necetur.
Cancri. scolopendre marini cinis cum oleo. Vrtica marina trita ex aceto scyllitico.
Torpedinis cerebrum cum allumine illitum. xvi. luna. Rane pube quam in oculorum curatione
descripsimus sanies efficacissime psilotrum est. si recens illinatur. et ipsam arefactam ac tusa
mox decocta tribus eminis ad tertias. ut in oleo decocta ereis uasis. Eadem men
sura alii ex. xv. ranis conficiunt psilotrum sic in oculis diximus. Sanguisuge quoque
toste in uase fictili ex aceto illite eundem contra pilos habent effectum. hic suffitus
nidore eius necat cimices inuecta castoreo quoque cum melle pro psilotro usi pluribus
diebus reputuntur. In omni autem psilotro uellendi prius sunt pili. Infantium gingiuis

denticionibusq; plurimū confert. Delphini cū melle dentiū cinis & si ipso den
te gingiuę tangantur. adalligatus idem pauores repentinos tollit. Idē ef
fectus & caniculę dentis. Vlcera uō quę ī auribus aut ulla pte corporis fiāt. Can
crorū fluuiatiliū succus cū farina ordeacea sanat. & ad reliquos morbos ī oleo t̄
ti punctis prosunt. Syrias infantiū spongia frigida cerebro humecto. rana
inuersa adalligata efficatissime sanat arida inueniri affirmāt. Mullus ī uino
necatus ut piscis rubelio. ut anguillę duę. et una marina ī uino putrefcā
his qui inde biberint tediū uini afferat. Venerē inhibet & cinis hipotami
frontis ē sinistra pte pelle ī agnina alligata. Fel torpedinis uiuę genitalib3
illitum. Concitant coclearū fluuiatiliū carnes sale asseruatę & in potu ex
uino datę erithini ī cibo sumpti. Iecur ranę hophetis ut calamictis in pellicta
gruis alligatū. ut dens crocodrilli maxillaris annexus brachio ut hipocampus.
uel neruii. Rubete dextro lacerto adalligati amorē finit ī pectoris recenti
corio. rubeta adalligata equorū scabiem. ranę decoctę in aqua extenuāt do
nec illiniri possint. Aiūt itaq; curatos non repeti postea. Salpene negāt canes
latrare quibus in offa rana uiua data sit. Inter aquatilia dici dēt & calamo
cinus latinę adarca appellata. nascit̄ circa arundines tenues ē spuma aq̄ dul
cis ac marinę ubi se miscent. Vim hīt causticam ideo abustis utit̄ & con pfricti
onū uitia. Tollit & mulierū lentigines in facie & calami sit dici debet. phrag
matis radix recens tusa eluxatis medet̄ & spinę doloribus ex aceto illita. Cypri
uero qui & donax uocat̄ cortex allopetiis medet̄. ustus & ulceribus ueteratis fo
lia extrahens quę infixa sūt corpi. & igni sacro. Caniculę flos si aures intuerit
exurdat. Sepię attramento tanta uis ēst ut in lucerna addito ethiopes uideri
ablato priori lumie anaxilaus tradit. Rubeta decocta aq̄ā potu data suū morbis
medet̄ ut cuiuscuq; ranę cinis. pulmone marino si confricetur lignū ardere
uidetur adeo ut baculū ita pluceat. Peracta aquatiliū rōne. nō alienū ui
det̄ indicare ꝑ tot māīa tam uasta & tot milib3 pass. terrę infusa ex q; circūdata
mensura penē ipsius mūdi quo intelligur̄ aīalia. cxliiii. ut. lxxvi. om̄ generū
esse: eaq; noīatim complecti. qđ in terrestrib3 uolucribusq; fieri nōquit. Neq;
ēn omīs indię ethiopieq; aut scythię desertorū q; nouimus feras aut uolucres.
quom hoīm ipsorū mlto plures sint dīe quas inuenire potuimꝰ. Accedat & his
Taprobanę. insulęq; alię oceani fabulose narratę. profcō cōueniet nō posse
oīa gnā in cōtemplatione uniuersam uocāī. Athercule ī tanto mari oceano
quęq; nascur̄ certa sūt notioraq;. qđ mirem̄ quę profundo nā mersit. Vt ā
beluis ordiamur. arbores. phisiteres. balenę. pistrices. tritones. nereides. eleph
anti. hoīes q marini uocant̄. rotę. orchę. arietes. musculi. & aliī piscīū forma
arietes. delphini. celebresq; hoīes. humor uituli. luxurię uō testudines & me
dices fibri. quorū gnā lustras inquā mari accepimꝰ. Mergi tm̄ iā marina dicē
tes. iam caniculę. drinones cornutę. gladii. serrę. coesq; terrę marimani. hip
potami. crocodrilli. & anime tm̄ cōmaritinmide. siluri. coracini. parchę. pe

Animaliū om̄ in mari
uiuenciū. cLxxvi. gnā.

nōquit

culiaris aut maris & acipienser & aurata. asellus. acarnea phicea. lophia.
anguilla. araneus. bocacia. bacchus. bacrachus. belone quos aculeatos uocatos
balanos. coruus. citharorum. romborum genera. pessius. chalcis. globio. culbris asellorum ge
neris. mimmor. essetolla siue parianus siue saxtanus a patria betica lacertorum
minima. Ablis mone. iesse. tibiu ita uocatur concisa pelamis que post. xl. dies a pon
to in meotin reuertitur. cordule. & hoc pelamis. pilla quom in pontum e meotide
exit hoc nomen habet cantarus. callionimus. siue uranus topus. cinedi. sole. pisalune.
comide. quam nos urticam uocamus. Cancrorum genera chamates. tirte. thema. leuscheme.
potoridu genus uarietate distantes & rotunditate. chemeglici. amaridis que sunt
maiores quam pelorides. dilechia siue corophia. Concharum genera inter que ex margariti
fere coclee quorum genera genus pentadactuli ce. item elicen. balis. melicembalis.
echinophon. dicitur quibus cantant. Extra hoc sunt rotudi in oleario usu coclee. cu
cimis. criopos. caminarus. cuos. dextia. draco. quidam aliud uolunt esse dracun
culum. est aut garricule similis. aculeos in brachiis habet & caudam spectantes. sic & scor
pio ledit dum manu tollitur & richnus. echenai. echinus. elephanti locustarum genus
nigri pedibus quaternis bisulcis. preterea brachia duo binis articulis singulisque for
ficulis denticulatis. fabri. siue zaes. ganeis. caglanis. gonger. girres. galeos. ga
ros. hippus. hippuros. hyrundo. halipleumon. hippocampus. hepar. cotinos. Sunt
lacertorum genera lolligo. uolutans. locuste. lucerne. lepris. lanuris. lepus. leones.
quorum brachia cancris similia sunt. reliqua pars locuste. Mulus. merula. inter sa
xatilia laudata. mugil. melamirus. mena. metis. murena. misumbilus. musculus.
murix. oculata. opidion. ostrea. ettia. orthmon. hic est pelamidum genus maximus.
neque pre redit in meotin similis tritoni uetustate melior. orbis. orthago. rustus.
phager. phitis. saxatilisque pelamis. Earum genus maxima apolectum uocatur. Dir
ruis. triton. porais. piciarus. passer. pastinaca. polyporum genera pectines maximi
& nigerrimi estate laudatissimi aut mitoleus. phindarida. salonis. alcimacia
in insula alexandrie. In egypto petunculi purpuree. pigrides. spina. gnoceres.
rhina. quem scatum uocamus. rombus. scarus. principales hodie solea carus sylla
sardaica uocatur. pelamis longa ex oceano ueniens. sombens. salpa. sorus scor
pena. scorpios. corties. cianeas. ciadeus. scolopendra. mirus. septasi. Scombrus.
solem. siue auos. siue donax. siue mix. siue dactilus. spondalus. zmaridi. stella.
spongie. turdus inter saxatiles nobilis. Thinnus. cianus. quem alixipre uocant. tassa.
torpedo. thecea. tridomum. pelamidum genus magni. ex quo serena cibi sunt uenenum
uiasprasser. Adiciamus ab ouidio posita noia que apud nemem alium repiuntur.
sed fortassis in ponto nascuntur ubi id uolumen supremis suis temporibus inchoauit.

Ouidius de ponto.

Bouem per girum in scopulis uiuentem morsi rubenteque acinum pulum pictas morim
ras. aureique coloris crisopten aparum tergum & plarentem cauda. laparum. eporas.
lacigeneros. preter hec insignia piscium tradit. canem ex se ipsum concipe. glaucum
nunquam estate apparere. compiem qui semper comitetur nauigiorum cursus. cromium
qui indificet in aquis. helopem quoque dicit esse nris incognitum undis. Ex quo

apparet falli eos qui eunde attipenserem existimauerūt. Helopi palmā sapo
ris inter pisces multi dedere. Sunt p̄terea á nullo auctore noiati Sudis la
tinis appellata. á gręcis pararostrio similis nois magnitudine. inter ap̄lissimos
rarus. sed nō degener. appellamus. et parne concharum generum circa pontias in
sulas frequentissime astans uelut suillo crure longo in harena defixe hyansq;
quaq; lippitudo est. pedali nō minus spatio. Cibo uenatur. dentes circuitu mar
ginati habet pectinatim spissatos intus. Spondilis grande caro est. et hie
nam piscem uidi in hienaria insula captum. Exeunt p̄ter hęc purgameta
aliqua relatu indigna et algis potius ānumeranda q̄ animalibus.

C. pLinii Secundi Naturalis histore. Liber xxxii. felic̄r finit.
Incipit Eiusdem Liber xxxiii. in quo continent̄ naturę metallorum.

ETALLA. NVC ipsaeq; opes et rerum p̄tia dicentur. Tel
lurem intus exquirente cura m̄ltiplici.
Modo: quippe alibi diuitiis foditur quę
rente uita aurum. argentū. aes. electrum.
Alibi deliciis gemmas. et parietū digi
torum q; pigmenta. alibi temeritati fer
rū. Aurū etiā gratius inter bella caed
esq; p̄sequimur omīs eius fibras. uidem
q; super excauatos montes delitiscere.
Aliqn̄ autē intremiscere illā: ceu uero
nō hoc etiā ex indignationem sacrae parentis exp̄mi possit. Imus ī uiscera ei'
et in sede manium opes q̄rimus tanq̄ parum benigni fertilisq; qua caecatur.
Et inter hęc mīmū remediorum gr̄a scrutamur. cui. n. fodiendi causa medicia
est. Quanq̄ et hoc summa sui parte tribuit ut mīme parca facilisq; ī omnibus q̄
cunq; prosunt. Illa nos p̄mūt. Illa nos ad inferos agunt q̄ occultauit atq;
demersit. Illa quę non nascunt̄ ut repente mens ad inania uolens reputetq;
deinde futura si finis est saeculis omnibus exhauriendi eam. quousq; penetr
et auaritia. Q̄ innocens. q̄ beata. imouero et delicata esset uita: si ni
hil nisi qd̄ supra terras concupiscēt: haberetq; nonisi qd̄ secū est. Eruit q;
aurum et crisocolla iuxta ut p̄tiosius uideatur nō natura inuenisse uitae
pestem nisi in p̄tio. Etiam et famem auri q̄rebat argentū auaritia boni co
silii interim inuenisse minium rubentiq; terra excogitauit. Vsum eū prodi
giosa ingenia quot modis auximus precia rerum. Accessit ars picture et aurum ar
gentuq; cęlando carius fecimus. Didicit hō natura p̄uocare. Auxere et ar
tem uitiorum irritamenta In poculis libidinis cęlare. Iuuit ac p obscenitates
bibere abiecta sunt. deinde hęc et sordere coepere et auri argentiq; minium

De metallorum fossione et eorum detestatione.

Quius uerum diffiniat. Tamen nos aeris. argenti. auri uenas poenitus abditas inuenimus. et ad usum aptas: et ad ornatū decoras.

o q̄ uerum.

fuit. Murrine & crystallina ex eadem tellure effodimus quibus ptium faceret
ipsa fragilitas. hoc argumentu opum. hec uera luxuria estimata est habere
qd posset statim totum pire. Nec hoc fuit satis. turbam gemmaru potamus.
& smaragdis teximus calices. ac temulentie causa teneramus diem. Iu

Quae pma comendatio Auri.

uat & auri accessione. utinamq; posset e uita in totu abdicari auri sacra fa
mes. ut celeberrimi auctores dixere procissum i conuiciis. quibusq; & ad ptme

priscoru feliciora tpra.

tiam uite repertu. Quantu feliciores euo quom res ipae pmutabantur inter
se. sicut & troianis temporibus factitatu homero credi conuenit. Ita n. ut opi
nor. comertia inuecta alios coriis boum. alios ferro. captiuisq; rebus mutasse
tradit. Quanq & ipe mirator estimacões reru ita fecit. ut centu bou arma au
rea pmutasse glaucu diceret diomedis armis noue boum. ex qua cosue
tudine multa legum antiquaru pmutatio costat etia rome. Pessimu scoe

De origine anuloru aureorum.

lus uite fecit qui id primus induit digitis. nec hoc quis fecerit traditur. Na
de promethreo omia fabulosa arbitror. quanq illi quoq; ferreu anulu de
derit antiqtas. uinculuq; id no gestamen intelligi illu uoluerit. Nude qde
anulu quo circuacto hintem nemo cernet. quis no etia fabulosiorem fatea
tur. Manus & prorsus sinistre maximam auctoritate conciliauerit auro.
non qdem romani quoru more ferendu erat bellice uirtutis insigne. De
regibus romanis non facile dixerim. nullu ht romuli in capitolio statua
seruiq; tulli. alia nec lucii quid bruti. Hoc in tarqniis maxime miror. quo
ru egregia fuit origo. hec anuloru usu inuenit. quanq nunc lacedemone fer
ro utuntur. sed a prisco tarqnio om pmo. Filiu quom pretexte anis occidis

Tarq. priscus. pmus aurea bullam dedit.

set. hostem bulla aurea donatu constat. Vnde mos bulle durauit ut eoru
qui equo meruisset filii insigne hrent. coeteris illoru. Et ideo miror tarqnii
eius statua sine anulo esse. quanq & de noie ipso ambigit. Id grecia digitu
appellauere. apud nos prius angulu uocabant. postea & graeci & nostri sym
bolum. Longo certe tempore nec senatu quide romanu huisse aureos ma
nifestu est. siqdem hiis tm qui legati ad exteras gentes ituri essent. anuli pu
blice dabantur. Credo quin ita exteroru honoratissimi intelligebant. neq;
aliis uti mos fuit quam qui ex ea ca publice accepissent. uulgoq; sic triumphabat.
Et quom corona etrusca ex auro sustineretur a tergo anulus. tn in digito fer

C. Marius quom de iugurtha triumpharat.

reus erat equa fortuna triumphantis & serui corona sustinentis. Sic triu
phauit de iugurtha. C. marius. aureuq; tertiu consulatu sumpsisse tradit.
Hi quoq; qui ablatione accepant aureis in publico utebant. intra domos ueo

Sponsae anulus.

ferreis. Quo argumento. etia nunc sponse anulus ferreus mittit. isq; sine
gema. Et quidem nec iliacis temporibus ullos fuisse anulos uideo. Nusq
certe homerus dicit. quom & codicellos missitatos eplaru gra indicet & con
ditas artes. uestes. ac uasa aurea argenteaq;. & ea colligata nodi no anuli
nota. Sortiri quoq; con prouocatione duces no anulis tradit. Fabrice etia
deu. fibulas & alia muliebris cultus sicut i aures in pmordio factitasse sine

mentione illorum anulorum. et qui primus instituit cunctanter. leuisque manibus ac
latentibus induit quasi non securus dextre fuit ostentande. Et si impedimentum
potuit in ea aliquod intelligi: etiam sartoris usus argumentum est: magis in leua fuisse
qua scutum rapitur. Est quidem apud eundem homerum uirorum. Ideo nescio an primor usus a fe

De modo auri apud antiquos.

minis coepit. Rome quidem non fuit auri nisi admodum exiguum longo tempore.
C erte a gallis capta urbe ut pax emeretur non plus quam pondo soluere potuere. Nec
ignoro M. crassum duo pondo auri rapuisse suo et pompeii tertio consulatu e ca
pitolini iouis solio a camillo ibi condita. et ideo a plerisque existimari duo pondo col
lata. Sed quod accessit ex gallorum preda fuit. detractumque ab his in parte captis urbis
delubris. Gallos autem quom auro pugnare solitos torquatos indicio est. Appa
ret ergo gallorum templorumque tantum nec amplius fuisse. quod quidem in augurio intelle
ctum est: quom capitolinus duplum reddidisset. Illud quoque obiter indicari conuenit
quoniam de anulis sermonem repetimus. editumum custodie eius comprehensum fracta in ore an
uli gema statim expirasse. et indicium ita extinctum. Ergo ut maxime. xx. pon.
quom capta est roma. ccclxiiii. fuere. quom iam capitum liberorum censa essent centum
quinquaginta milia quingenti lxxxiii. Eadem post annos. ccc vii. quod ex capitoline
edis incendio ceterisque omnibus delubris. C. marius filius praeneste detulerat. xiii.
milia pondo. sub eo titulo in triumpho transtulit et argenti. vi. Item ex reliqua omni

De equestri ordine

uictoria pridie transtulerat auri pondo. xv. argenti pondo. cxv. milia. Frequen
tior autem usus anulorum non ante CN. flauium annei filium deprehenditur. hic namque.
publicatis diebus fastis quos populus a paucis principum cotidie petebat. tantam gratiam
pleb adeptus est. Aliogn libertino patre genitus et ipse Appii caeci scriba: cui hor
tatu exceperat eos dies consultando assidue sagaci ingenio. promulgaueratque;
ut edilis curulis crearetur cum Quintio anitio praenestino: qui paucas ante annis
hostis fuerat preteritis. C. petilio et domitiano. quorum pres consules fuerant. Additum
flauio ut simul trib. pl. esset. quo facto tanto. senatus indignatione exarsit ut anu
los ab eo abiectos fuisse in antiquissimis repiatur annalibus. Fallit plerosque quod tum
et equestrem ordinem id fecisse arbitrantur. et enim adiectum hoc quoque. sed et
fallere proposito propterea que nomen equitum abiectum est. Anulos quoque depositos a
nobilitate in annales relatum est non ab senatu uniuerso. hoc acto post. sempro
nio longo. L. sulpicio cons. flauius uouit ede concordie: si populo conciliasset or
dines. et quom ad id pecuniam publicam non decernerentur. ex multaticia foenerato
ribus condemnatis: ediculam eream fecit in grecostasi que tunc supra comitium erat. Inci

De iure aureorum anulorum.

ditque in tabula erea eam edem. cciiii. annis post capitolinam dedicatam. ita cccc
xlviii. a condita urbe gestum est. Post primum anulorum uestigium extat promiscui
usus alterum secundo punico bello. neque enim aliter potuissent trimodia illa anulorum
cartagine ab hanibale mitti. Inter scipionem quoque et drusum ex anulo in auctione
nauali inimicitiae coepere. unde origo socialis belli et exicia rerum. Ne eum quidem
omnes senatores habuerunt ut patrum nostrorum memoria auorum. multi preterea funem in fer
reo consuerunt: sicut calpurnium et manilium qui legatus. C. marii fuerat in iu

gurthino bello fenestella tradit. & multi. L. fufidiũ illũ ad quẽ Scaurus de ui
ta sua scribit. Inquilinorum uõ familia aurum: ne sciãs quid lrre mos fuit. nullos
q3 oio anulos maior ps gentiũ hominq3 etiã qui sub ipio nro degũt hodie hẽat.

Detestatio.

non sicut oriens aut egyptus etiã nũc literis contenta solis multis hoc modis ut ce
tera oĩa luxuria uaria in gemas addendo exquisiti fulgoris: censuq3 opimo di
gitos onerando sicut dicem᷒ in gemarum uolũie. Mox & effigies cęlando uarias:
ut alibi ars. alibi materia esset ĩ p̃cio. alias deinde gemas uiolari nefas putauit.
A c ne quis signandi causam in anulis esse intelligeret: solidas induit. Quas dem uẽo
nec ab ea pte qua digito occultant auro inclusit. aurumq3 milibz lapillorum uilius
fecit. Contra uõ multi nullas admittũt gemas: auroq3 ipo signãt. ut claudii
caes. principatu reptũ. Necnon & seruientia ferrũ auro cingunt. alia p se mẽo
auro decorant. Cuius licentiã origo nõis in ipo senio declarat. Singulis pmo di

De anulorum gestatione.

gitis gerere mos fuerat qui sunt minimis pximi. sic ĩ Nume & Ser. tullii statuis
uidem᷒. postea polliti pxima etiã deorum simulacris iuuit & minimo dare. Gal
liae britanieq3 medio dicũt usae. hic nũc solus accipit. Ceteri omẽs honorant
atq3 etiã priuatim articulati in oribus. Alii sunt qui uni minimo congerãt. alii
uõ & huic unũ tñ quo signanda signent. Conditur ille ut res rara. & iuria usus
indigna uelut e sacrario pmitur. & unũ ĩ minimo digito habuisse p̃ciosioris ẽ in
reconditu suppellectilis. plures .n. q̃ unũ gestare labor est. Alii uõ & huic uni

nemo melius.

tñ bracteas inferũt leuiore mã. & pp. casum gemarum totã solicitudine putãt.
A lii sub gemis uenena claudũt. sicut demosthenes summus oratorum grecie. anulosq3
mortis grã habent. Denq3 ut plimũ opium ita scelera in anulis fuit. Quę fuit

Demosthenes orator.

illa uita in qua nihil signabatur. At nũc quoq3 tibi ac potus uindicant anulo a ra
pina. Hoc profecere mancipiorum legiones in domo turba externa acta. seruorum
quoq3 cã nomenculator adhibendus. Aliter ap antiquos. singuli marcipores lu

Nomenculator.

ciporesue dominorum. gentiles omẽm uictum ĩ pmiscuo hẽbant. nec ulli domi custo
dia a domesticis opus erat. nũc rapiendo comparant epulę pariterq3 sui rapiant. sed
& claues ipsas signare nõ est satis grauatus somn᷒. Omnes aũt morientibz anuli
detrahũtur. maiorq3 uitę ratio circa hoc instrumẽtu esse coepit incertũ a q̃o tpre.
Uidemur tam posse in externo auctem eius rei intellre circa polucratem samii ty

Polycrates tyrannus.

rãnũ. cui dilectus ille anulus ĩ mare abiectus. captus: relatus est pisce ipo tir
ater. CCXXX. anno urbis nrae interfcõ. Celebratior quidẽ usus cũ fenore coe
pisse argumẽto est consuetudo uulgi. ad sponsiones etiã nũ anulo exiliente. Ab
eo tpr quo niduũ erat uelocior ut plane affirmare possimus nũmos añ apud
nos cepisse. mox anulos. de nummis paulo post dicetur. Anuli distinxere aliũ or
dinem a plebe ut simul cepat esse celebres sicut tunica ab anulis ad senatũ.
quanq̃ & hoc sero. uulgo purpura latiore tunicę usus. inueniũ etiã pcones
sicut patrem. L. elisti leonis pconini ob id cognominati. Sed anu plane totum
ordinĩ: mediuq3 plebi & patribus inseruire. ac qd antea militare & q nom
dederant. hoc nũc pecunię indices tribuunt. Nec pride id fcm̃. Diuo .n. augusto

decurias ordinante maior pars iudicum in ferreo anulo fuit. Hiq; nõ eqtes uocabant. Equitum nomẽ subsistebat ut turmis equorum. Iudicũ quoq; nõ nisi quatuor decurię fuere pmo. uix q; milia sĩt in decuria nũdum puinciis ad hoc munus admissis. seruatumq; in hodiernũ diem est. ne qs ẽ nouis ciuibus in his iudicaret.

De Decuriis iudicũ.

Decurię quoq; pluribus discrete nõibus fuere tribunorum et iudicũ. propter hoc etiã nũ nongenti uocabant. ex omnibus selecti á custodia suffragiorum sata i comitiis. et diuisus hic quoq; ordo erat superba appellatõne nominũ. quom alius se nongentũ. alius selectum. alius tribunũ appellaret. Tyberii deinde pncipatus nono ãno i unitate uẽit equester ordo. anulorumq; auctoritati forma constituta est. C. asinio pollione. C. astitio uetere cons. anno urb. condite. dcclxxv. qd miremur futili pené de causa. Quom C. sulpitius galba iuuenale famã apud pncipem mercaret, occupatus q; in his esset. in senatũ uulgo eius culpe defendende cã institores misit. Hac de cã constitutũ ne cinctus quis esset. nisi cuius ingenio pater auoq; paterna sestertia. cccc. censis fuissent a lege iulia theatrali in xiiii. ordinibus sedendi. propterea gregatim insigne id appeti coeptũ. Propter hec discrimina. C. pnceps decuriam qntam adiecit. tantũq; est fortitudis nactus. ut q sub diuo augusto impleri nõ potuerant decurię non capiant eũ ordinẽ. passimq; ad ornamẽta etiã seruitute liberati transiliant. qd nõ antea unq erat fctm. qm ferreo anulo equites iudicesq; intelligebant. Adeoq; promiscuũ esse coepit ut apud cl. audiũ cesarem in censura eius unus ex equitibus flauius proclus. cccc. ex ea cã reos postularet. Ita dũ sepatur ordo ab ingenuis coĩtatus est cũ seruis. Iudicũ aut sepatione separe cum ordine pmi om̃ instituẽ gracchi discordi pplaritate senatus. Mox ea debellata auctoritas nõis uario seditionũ euentu circa publicanos subsistit. et aliq̃diu tertias uires publicanis. M. Cicero deinde stabiliuit equestre nom in consulatu suo. eis conciliãs ex eo se ordine puectum ẽẽ celebrans et eius uires peculiari pplaritate querens. Ab illo tempore plane hoc tertiũ corpus uire statutũ est. coepitq; adici senatui et plebi equestris ordo. qa de causa et nũc post ppłm scribitur. qa nouissime coeptũ est adici. Quin etiã ipm nomẽ sepe uariatum est. In his quoq; qui ad equitatũ trahebant celeres sub romulo regibusq; appellati sunt. deinde flexumenti. postea trosuli quom opidũ in tuscis citra uulsinos hoc noie pedũ. ix. altũ sine ullo adiumento peditũ fuissent. eius uocabuli idq; durauit ultra. c. gracchũ. Iunius certe qui ab ãitia eius gratianus est appellatus scriptũ reliquit his uerbis. qd ad equestrẽ ordinem ptinet antea trosulos uocabant. nũc quirites uocant. ideoq; quia nõ itelligunt trosulos nomẽ quid ualeat. mltosq; pudet trosulos uocari. Sunt adhuc aliq non omittende in auro drũe. Auxiliares quippe externos torquibus aureis donauere. at ciues nõ nisi argenteis. pter que armillas ciuib; dedere quas nõ hñt externi. ide quo magis miremur coronas ex auro dedẽ ciuibus. quis pmũ donatus sit eã nõ inueni. et quid quis pmũ donauit á L.

M. tullius equestri ord. nat.

Quotiens noiã equestris ord. imutata.

Dona militaria.

qs primũ corona aurea.

De reliquo usu auri in diis uiris. & mulieribus.

De Nummo Aureo.

Quando pmũ signatũ est aes. argentũ. & aurum.

Quis mos in ere an q̃ signaretur.

pissimo traditur. Aulus postumius dictator apud lacũ regillũ castris latioꝝ
expugnatis: ei: cuius maxima opa capta essent: hac corona ex preda dedit.
I tom. L. lentulus cons. Seruilio cornelio merenti samitu opido capto. Quinq3
libraꝝ piso corona filiũ ex priuata pecuña donauit: eamq3 corona testam
to rei p. legauit. Deoꝝ uero honori in sacris nihil aliud excogitatũ est.
q̃ ut auratis cornibus hostie maiores dũtaxat imolarentur. Sed ĩ militia q3
in tñ adoleuit hec luxuria ut. M. bruti in philippicis campis epistole repianĩ
frementes fibulas tribunitias ex auro geri. At hercule idẽ tu brute mulieꝝ
pedibus auꝝ gestatũ indisti. cui sceleris nostro arguimi illũ q̃ pmus auro dig
nitate p anulos fecit ut heant in lacertis iampride & uiri qd ẽ dardanisue
nit. itaq3 & dardanũ uocabat. Viriole celtice dicũr: uiriles celtiberice.
habeant fere in armillis digitisq3 totis collo auribus. phas discurrant cate
ne circa latera: & in secreto margaritaꝝ pondera collo dominaꝝ aureo pe
deant ut in somno quoq3 unionũ conscientia assit. Etiam nũ pedibus idũt.
atq3 inter stolam plebemq3 hunc mediũ feminaꝝ equestrẽ ordinẽ facit. hone
stius uiri pedagogiis id damus balneasq3: diues pueroꝝ forma conuertit.
I amuero & harpocratem statuasq3 egyptioꝝ numinũ in digitis uiri quoq3
portare incipiut. Fuit & alia claudii pncipatu dria insolens. his quibs ad
missione liberti eius dedissent imaginem principis ĩ anulo ex auro gerendi
magna criminũ occasione. Quae omnia salutaris exortus uespasiani impa
toris aboleuit equaliter publicando pncipem. De anulis aureis eoꝝ q3 usu
hacterius dcm sit. Proxmũ scelus fecit qui pmus denariũ ex auro signauit
qd & ipm latet auctore incerto. populus ro. ne quid argento signato ante
pyrrhũ regem deuictum usus est: Liberalis. vñ etiã nũc libella dr & dupo
dus appendebat^r assis. qr̃ aeris grauis poena dca & adhuc expensa ĩ rõibus
dicunt^r. Item in tendia & pondera qn & militũ stipendioꝝ. hoc ẽ stipis pon
derande. pensatores libripendes dicũtur. qua consue^tne in his emptionibz q̃
mancipi sut: etiã nũc libra interponit^r. Seruius pmus signauit aes. ãna
rudi uso rome timaeus tradit. Signata est nota pecudũ. vñ & pecunia ap
pellata. Maximus census. c.x. assium fuit illo rege. & ideo hec pma classes.
Argentũ signatũ est Anno urbis rome. d.lxxxv. Q. fabio cons. v. annis ante
bellum pmũ punicũ. Et placuit denarius pro x. libris aeris. Quinarius pro
quinque. Sextertũ pro dipondo ac semisso. Libre aut pondus aeris iminu
tum bello punico pmo: quom impensis res p. nõ sufficeret: constitutũq3 ut
asses sextantario ponde ferirentur. ita qnta parte facta lucri dissolutũ
q3 aes alienũ. Nota eris fuit ex altera pte ianus geminus. ex altera ro
strũ nauis. In triente uero & quadrante aes quadrans ãna triuncius uocat^r
a tribus unciis. Postea hanibale urgente. Q. fabio maxio dictatore asses
unciales fcti. placuitq3 denariũ xvi assibus pmutari. qnariũ octonis. se
stertiũ quaternis. ita res p. dimidiũ lucrata est. In militari tñ stipendio

equites.

semper denarius pro decem assibus datus. Notae argenti fuere bigae atq; quadrigae. & inde bigati atq; quadrigati dicti. Mox lege papiriana semuntiales asses facti. Drusus in tribunatu pl. octauã pte eris argento miscuit qui nunc uictoriatus appellat̃ lege clodia pcussus est. antea n. hic nummus ex illyrico aduectus est. & mercis loco habebatur. est aũt signatus uictoria. & inde nome. Aureus nummus post annũ sexagesimũ secundũ pcussus est q̃ argenteus ita ut scripulũ ualeret sestertius uicenis. qd efficit i libras rõne sestertiũ qui tũc erant sestertios nõgentos. post hec placuit. xl. signari ex auri libris. paulatimq; principes imminuere pondus. i minutissime uõ ad xlv. milia. Sed a nummo primo est origo auaritię excogitata foenore q̃sitaq; segnitia hęc paulatim exarsit rabie quadã nõ iam auaritia. sed fames auri ut pote quom Septius claudius. C. gracchi familiaris auro repensũ cap eĩ excisum ad opimiũ tulerit. plumboq; i os addito parricidio suo re. p. etiã circũscripserit. Nec iam quiritiũ aliquo. sed uniuerso nõie romão infami rex mitrydates Aquilio duci capto aurũ i os effudit. hec par hndi cupido. pudet intu noĩa ista que subinde noua greco sermone excogitant̃ ex pso argenteis uasis auro aũt incluso. Quibus delitiis ueneunt tã inaurata q̃ aurea quom sciam interdixisse castris suis Sparthacũ. ne q̃s aurũ ferret aũt argentũ. Tanto fuit plus animi fugitiuis nostris. Messala orator pdidit Antoniũ triumuirũ aureis usũ uasis in omnibus obscenis desideriis pudendo etiã crimĩe cleopatrę. Summę ap exteros licentię fuãt poculo aureo puluino subdito philippũ regem dormĩre solitũ. Agomẽ bellũ alexandri magni pfectum aureis clauis suffigẽ crepidas. Antonius contumelia nẽ uilitatem auro opus fecit proscriptione dignũ. Sed pter alia eq̃de miror pp̃lm ro. uictis gentibus in tributo semp argentũ impasse nõ aurũ. sicut cartagini cũ hanibale uictae. argenti pondo ãnua i. L. annos nihil auri. Ne pot uideri penuria mũdi id euenisse. Lamnida. sed & croesus infinitũ possederant. Iam cyrus deuicta asia pondo xxxiiii. milia inuenerat. pter uasa aurea. auriq; factum & in eo folia. ac platanũ uiteq;. Qua uictoria argenti. L. milia talentorũ reportauit. & paterã semyramidis cuius pondus xv. talentorũ colligebat. Talentũ aũt egyptiũ pondo. lxxx. paterem uarro tradit. Iam regnauerat in colchis salauces & esubopes qui terrã uirgine nactus plurimũ argenti auriq; eruisse dr. in suapte gente & aliogn uelleribus aureis inclito regno. Sed & illius aureae & argenteae trabes narrant̃ & colunae atq; parate stice uicto sesostre egypti rege tã supbo ut prodat̃ annis quibusq; sorte reges singulos e subiectis iungere ad currũ solitus. sicq; triumphare. Et nos fecimus quę posteri fabulosa arbitrent̃. Caesar qui postea dictator fuit prĩmus in edilitate munẽ. patris funebri om̃i apparatu harenę argenteo usus est. ferasq; etiã argenteis uasis incessere tũ primũ uisũ. Mox qd etiã i municipiis emulantur. C. antonius ludos scena argentea fecit. item. L. murena. & G. princeps in circo pegma duxit in quo fuẽ argenti pondo. cxxiiii. Claudius successor ei.

Ita nũc ueneti argentũ illo ex loco purissimũ.

Septius claudius.

Antonius & cleopatra

philippus macedo.

+ croesus.

cyrus.

Patera nõ modici pond.

Talentũ egyp. quanti.

.terram uirginem nactus.

Caesar.

quom de britania triumpharet inter coronas aureas unā .VII. pondo habuit quā contulisset gallia citerior: altera noue quā gallia comata sicut titulus indi cauit. Huius deinde successor nero pompeii theatrū operuit auro in unū diem quo tyridati regi armenię ostenderet & quo apparatus fuit aureę domus ambi entis urbem. Auri in erario pp̄li ro. fuere sesto iulio. L. aurelio cons. septem annis ante bellū punicū tertiū pondo. XVII.XXXVI. Argenti. XXII.LXX. milia. & ex numi CCC & LXXII. & LXXV. milia. Item sexto iulio. L. aurelio cons. hoc ē belli socialis initio. XLVI. auri pondo. Caesar primo introitu i urbis ciuili bello suo ex erario ptulit laterū aureorū .XXXVI. milia. & i nūo pondo. CCC. Nec fuit aliis temporibus res. p. locupletior. Intulit & hemilius paulus perseo rege macedo nico deuicto praedam triū miliū. á quo tempore pp̄lus ro. tributū pendē desiit.

Laquearia quę nūc & in priuatis domibus auro teguntur post cartaginē euersam. pmo inaurata sunt in capitolio censura L. mumii. Inde transiere in camerās. in parietes quoqz qui iam & ipe tanq̄ uasa inaurant. quom sua ętas uaria de ca tullo existimauit q̄ tegulas ereas capitolii inaurasset pmus. Inuentores auri sicut metallorū fere omi septimo uolūie diximus. pcipuā grām huic māe fuisse arbitror. nō colore qui in argento clarior est: magisqz diei silis. & ideo mili taribus signis familiarior quo minus longius fulget. manifesto errore eorū qui colorem syderis placuisse in auro arbitrant. quom i gēmis alisqz rebus nō sit p cipuus. nec pondere aut facilitate mē. platū est ceteris quom caedat p utrūqz plumbo. Sed qui rerū uni nihil igne deperit. tota etiā in incendiis rogisqz dura te mā. qn īmo quo saepius arsit proficit ad bonitatē. aurique expimento ignis est ut simili colore rubeat ignis atqz ipm obrisum uocant. primū aut bonitatis argumentū est q̄ difficillime accendi. pterea mirū pme uiolentissi me ligni indomitū palea citissime ardescē. atqz ut purgetur cū plūbo coqui.

Altera causa ptii maior. q̄ minimū usus dederit quom argento. aere. plumbo. lineę ducant manusqz sordescant decidua mā. nec aliud laxius dilatat aut nūo plus diuiditur. ut pote cuius uncię in septuagenas & qnquagenas ptes qz bracteas quaternū utroqz digitorū spergant. Crassissimę ex his pnestinę uocant etiā nūc retinentes nom fortinę inaurato ibi fidelissime simulacro. proxima bractea questoria appellat. Hispania strigiles uocat auri puulas massas qd super oia solū in massa aūramento capit. quom cetera i metallis repta igni pficiantur. hoc statim aurū est consumatamqz materiā ptinus habet quom ita inuenitur. hec enī inuentio eius nālis est et alia quā dicemus coacta.

Sup cetera nō rubigo ulla. nō erugo. nō aliud ex ipo qd consumat bonitatē mi nuat ue pondus. Iam cōn salis & aceti sucos domitores rerū constantia sup qz omnia tactus aut exituri sine nō & sine lana. Tunica aurea triumphasse tarqnū priscū verrius tradit. Nos uidimus agrippinā claudii pncipis sede te eo ad naualis prelii spectaculū assidente ei indutā paludamento auro textili sine alia materia. Attalus uero iampridem itexuit inuentū regū asię

Marginal notes:

tyridatus rex armenię.

Quotiens: & quibus tem poribus aucta sauri.

Quanta in auro gratia.

De bonitate auri.

bractea q̄storia.

Qui aurū induerunt. & de eius intextura

De metallorum naturis auri et argenti.

marmari et hisque candida fieri nõ possunt ovi candido illinitur ligno glu
tini ratione composita. leucorpum vocant. quid sit hoc aut quẽadmodũ fiat
suo loco docebimus. Aes inaurari argento vivo aut certe hydrargiro legiti
mũ erat. de quibus ut dicemus illorum naturã reddentes excogitata fraus est.
Namq; restinguit' sale. aceto. alũe. postea exarenat'. an satis coctum sit splen
dore deprehendente. iterumq; exalatur igni. ut possit edomitũ mixtis pumice
alũe argento vivo inductas accipi bracteas alumẽ inpurgando vim tle ẽ
quale esse diximus plumbo. Aurum invenitur ĩ nostro orbe ut õmittamus indi
cum. atq; a formicis aut griphis ap scythas erutũ. Apud nos tribus modis
fluminũ ramentis ut ĩ tago hispanię. pado italię. hebro tracię. pactolo a
sie. gange indię. Nec ullum absolutius aurum est ut cursu ipso trituq; ppoli
tũ. Alio mõ puteorum scrobibus effoditur: aut in ruina montiũ. qr utraq;
ratio dicetur. Aurum qui querunt añ omnia regulũ tollant. ita vocat' indiciũ.
Alveus hic est harenę q; lavant'. atq; ex eo qd resedit cõiectura capit' ut ĩve
niatur. Aliqñ in sũma tellure protinus rara felicitate ut nup in dalmacia
pricipatu neronis singulis diebus in quinquagenas libras fundes qũni ĩventũ ẽ
in summo cespite et alutatione vocant. si et auro tellus subest. Ceterum mõtes
hispanię aridi sterilesq; et in quibus nihil aliud gignatur: huic bono coguntur
fertiles esse. Quod puteis foditur canalicũ vocant. alii canaliense mar
morum glorię inherens nõ illo mõ quo inbriente zaphiro aut thebaico aliisq;
ingemis scintillat. sed micas amplexum marmoris. hi venarum canales per mã
mor vocat' et latera puteorum et huc et illuc. tellusq; ligneis columnis suspendit'
qd effossum est tunditur lavat'. uritur. molitur. farinanã ad pilas cudent.
Vocant argentũ qd extra fornacis sudore ẽ camino iactatur. Spurtitia ĩ oĩ
metallo vocat' scoria hec in auro coquit' iterum et tundit'. Catini fiũt ẽ scoria
hoc est terra alba similis argillę. neq; n. alia flatu ignesq; et ardentẽ materiã
tolerat. Tertia rõ opa vicerit gygantũ. Cuniculis p magna spatia actis cavã
tur mõtes ad lucernarum lũia. Eadem mensura vigiliarum est. multisq; mensibus
nõ cernitur dies. Atrugias ingentes vocant. sidũtq; rimę subito et opp̃mũt
opantes. ut iã minus temerariũ videat' ẽ profundo maris petẽ margaritas.
Tanto nocentiores fecimus terras. Relinquuntur ita fornices crebri montibus su
stinendis. Occurrunt in utroq; gñe silices. hos igni et aceto rũpunt. Saepius võ:
qm in cuniculis vapor et fum' strangulat. tedũt fractũris. cl. ferri terrã agen
tibus. egeruntq; humeris noctibus ac diebus p tenebras pximi tradẽtes lucẽ
novissimi cernũt. si longior videtur silex latus sequitur fossam quiete. Tamẽ
in silice facilior existimat' opa. Est namq; terra ex quodã argillę gñe glareę mi
xtae candidam vocant propẽ inexpugnabilis. Cuneis eam ferreis aggredi
untur et hisdem malleis: nihilq; durius putãt nisi q̃ inter omnia auri fames du
rissima est. Pacto ope cervices formicũ abultio cedunt. Dantq; signũ ruinaq;
solus intelligit in cacumine eius mõtis vigil. Hic voce ut ue vocari iubet ope-

De aere inaurata.

Ratio naturalis auri inveniendi.

Auri flumina

Scoria

fames auri iã maxi pcti.

rasq3 . ipse deuolat mons fractus cadit. a se se longo fragore qui concipi huā
na mente nō possit. eq3 & flatu incredibili. spectant uictores ruinā naturae
nec tn̄ adhuc nāe aur4 est nec scire esse quom fodere tantaq3 ad picta & in
cendia fuit satis cū sperare qd̄ cupent. Alius sup est labor ac ut maior. ipendi
flumina ad lauandū hanc ruinam. iugis montiū duxere obiter a centesimo ple
rimq3 lapide corrugus uocant a corriuatōe credo. nimir4 & hic labor ē. p
cepisse libramentū oportet ut fruaris qm̄ influat. Itaq3 altissimis partibus
ducitur conuallis & interualla substructis canalibus iūgunt. Alibi rupes in
uae caedur. caedemq3 trabibus cauatis prebere cogur. hisq3 cedit fumibus pe
det. ut pcul intuentibus spem nefariū qde. sed alitū fiant. pendentes maio
re expte librant. & lineas itineri praefigunt. Itaq3 insistentes uestigiis homi
locus non est mames. Trahitur ad hoīes. uicū importet id genus terre uriū uo
cant. Ergo p silices cauculosue ducūr & uriū euitant. ad capita deiectus. i su
pcilius montiū piscine cauant. ducenos pedes in quasq3 ptes & in altitudiēm de
nos semis. Erūt in his quina pedum quadrator4 terminū fere linquntur. & re
pleto stagno excussis obturamentis erumpit torrens tanta ui ut saxa puolu
at. Alius etiā in plano labor. fossae in quas profluat cauant. agaganas uocat
& sternūtur gradatim sulicem. frutex est roris marini silis. asper aur4 q3 reti
nens. Latera cluduntur tabulis. ac prupta suspendūr canali. ita pfluente
de terra in mare. his de causis iam pmouit hispania. In pori gn̄e que exhauriūr
imenso labore ne occupent puteos in hoc rigant. Aur4 auriga quesitū nō co
quitur. sed stati suū est. Inueniunt ita massae. nec nō in puteis etiā denas ex
cedentes libras. pallacas. lypsanas. curuas uocant. idē qd̄ minutū est baluce
uocant. Sulex siccatus uritur & cinis eius lauat. substrato cespite herboso ut si
dat aur4. Uicena milia pondo ad hunc modū annis singulis asturiā atq3 gal
liciam & lusitaniam prestare quidā prodiderunt. ita ut plimū asturia gigt
neq3 in alia pte terrar4 tot saeculis hec fertilitas italie. parci uetē interdcō pa
tr4 ut diximus. aliogn nulla fecundior metallor4 quoq3 erat tellus. Extat
lex censoria. uictū miliarū auri fodine que in uercellensi agro cauabatur. ne
plus v. hom in ope auri faciendi publicani hrent. Est aūt una rō inuc ex au
ripigmento qd̄ in syria pictoribus fodit in sūma tellure auri colore. sed fra
gili lapidum specularū mō. inuitaueratq3 spes C. pncipe auidissimū auri. Q
obrem iussit excoqui magnū pondus & plane fecit aur4 excellens. & ita parui
ponderis ut detrimentū sentiret. illud pp auaritiā exptus. Qobrem auripig
menti libre xiiii. pmutarent. nec postea temptatū ab ullo est. Omī auro iest
argentū uario pondere. alibi dena. alibi octaua pte. In uno tm̄ gallie loco qd̄
uocant albucrarense. xxxvi. portio inuenitur. ideo ceteris pest. Vbicūq3 qnta
argenti portio est electrum uocat. Scrobes he repiūtur in canaliensi. fit &
cura electrum argento addito. Qd̄ si qntam portionē excessit incudibus nō
resistit. Est electro auctas homero teste qui menelai regiam auro. electro.

Vercelles ager auri.

Q. auro inest argentū.

De electro eiq3 natuā.

is qui

argento ebore fulgere tradit. Minerue templum habet Lyndos insula rhodio
rum in quo helena sacrauit calicem ex electro. adicit scoriam eius sue men
sura. Electri natura est ad lucernarum lumina clarius argento splendere. quod
est natiuum et uenena deprehendit. Namque discurrit in calicibus arcus cele
stibus similis cum igneo stridore et gemina ratione predicunt. Aurea statua prima

De prima aurea statua

omnium nulla inanitate et antequam ex aere aliquo illo modo fieret: quam uocant holo
sphyraton in templo anetidis posita dicitur. Quod situ etiam earum modum hoc significa
uimus numine gentibus illis sacratissimo direpta est Antonii parthicis
rebus. scitumque narratum dictum unius ueteranorum bononie hospitali Diui
Augusti coena quom interrogaretur. esset ne uerum: eum: qui primus uiolasset id
numen oculis membrisque captum expirasse. Respondit eum tum maxime augu
stum de cruore eius coenare: seque illum esse. totumque sibi censum ex ea rapi
na esse. Hominum primus et auream statuam et solidam Gorgias Leontinus

Gorgias orator.

delphis in templo sibi posuit. LXX. circiter olympiade. Tantus erat docen
dae oratoriae artis questus. Aurum pluribus modis pollutur. et in remediis uulne

Medicine ex Auro.

ratis et infantibus applicatur ut minus noceant que inferantur ueneficia. Est
et ipsi super lato uis malefici gallinarum quoque et peculiariorum fetonis remedium.
dicitur omni abluere illatum et si spergas eos quibus mederi uelis. Torretur et cum sa
lis gemino pondere triplici missis. et rursum cum duabus salis portionibus et una
lapidis quem siston uocant. ita uirus credunt rebus una crematis in fictili uase
ipsum purum et incorruptum. Reliquus cinis ex aqua illitus seruatus in fictili
lichenas in facie sanat. lomento eum conuenit ablui. Fistulas etiam sanat que
uocantur emorroydes. Quod si trito spuma adiciatur putrida ulcera et ceteri o
doris emendat. Ex melle uero decoctum cum melantio illitum umbilico. leniter
soluit aluum. Auro uerrucas curari. M. uarro est auctor. Crysocolla hu

De Crysocolla.

mor est in puteis quos diximus. per uenam auri defluens crassescente humore
rigoribus hibernis usque in duritiam pumicis laudatiore eandem in aurariis me
tallis. et proximam in argentariis fieri compertum est. Inuenitur et in plumbariis
uilior etiam auraria est. In omnibus autem his metallis fictura multum infra na
turalem illam: immissis in uenam aquis leniter hieme tota usque Iunium mensem.
deinde siccatis in iunio et iulio ut plane intelligatur nihil aliud crysocolla.
quam uena putris. natiua duricia maxime distat: uuam uocant. et tamen illa
herba quam lotham appellant tingitur. Natura est que lino lane ue ad
sucum bibendum. tunditur in pila. deinde tenui cribro secernitur: postea mol
litur ac deinde tenuius sic cribratur. quidquid non transmeat repetitur in pila.
deinde mollitur puluis semper in catinos digeritur. et ex aceto maceratur ut
omnis duricia soluatur: ac rursus tunditur. Deinde lauatur in conchis siccaturque.
tunc tingitur alumine scisto: et herba supra dicta pingiturque. Antequam tingatur refert quam
bibula docilisque sit. Nam nisi rapuit colorem adduntur et scitamni: et que
turbis tunica uocant medicamenta sorbere cogentia. Quom tinxere pictores

horopitonia uocant. eiusq3 duo gnā faciunt. eluctā que seruat in lomenta. & liquidā globulis sudore resolutis. Hec utraq3 genera in cypro fiut. Laudatissima est in armenia. secunda i macedonia. largissima in hispania. Sūma comedatōis est i colore in herba segetis late uirentis quā simillime reddat. Visumq3 ē iam neroni pn̄cipi spectaculis harenā circi crysocolla sterni quom ipse concolori pānno aurigaturus esset indocta opificuī turba. Tribus eam generibus distinguunt. asperam q̄ taxat̄ in libris. vii. mediamq3 denariis quinis attritam quā & herbaceam uocant que. xiii. Sublinunt aūt harenosam prius q̄ inducant attramento & paretonio. hec sūt tenacia eius & coloribus. De paretonio. qm̄ est nā pinguissimū & pp̄ leuore tenacissimū: attramento spergitur: ne paretonii candor crysocolle pallorē afferat. Luteā putat̄ a luto herbā dcām. qm̄ ipsam ceruleo subtritam pro crysocolla inducūt. uilissimo gn̄e atq3 fallacissimo. Usus crysocolle & i medicina est ad purganda uulnera cū cera & oleo. eadem p se sicca & arida contrahit. dat̄ & in angina ortopnia ue insitenda cū melle. concitat uomitiones. miscetur & collirus ad cicatrices oculo4 & uiridibus emplastris. ad dolores mitigādos & cicatrices trahendas. hanc crysocollam medici accesim uocat̄: q non est orobicis. Crysocollam & aurifices sibi uendicāt a glutinando auro & inde omnis appellata. similiter uirentes dicūt. Temperatur aūt ex cypria erugine & pueri impubis urina addito nitro. Teritur cyprio ere & in cypriis mortariis. santernam uocant nr̄i. Ita ferruminat̄ au4 qd argentosum uocat̄ signum est si addita santerna nitescat. E diuerso erosum contrahit se hebetatq3 & difficulter ferruminat̄ au4. At id glutinū fit auro & septima pte argenti ad supradcā additis unaq3 tritis contextisq3. pars est reliqua cira hoc ut uniuersa nāe contingat admiratio. Auri glutinū est tale. Argilla ferro cadmia eris massis alumē lamis resina plūbo & marmori. sed plumbū nigrum albo iungitur. ipmq3 albū sibi oleum. Itē stagnū e ramentis stagno argentū pineis optime lignis es ferrumq3 tundit. Calx aqua accenditur & tractus lapis: ideoq3 oleo restinguit̄. Ignis cū aceto maxime & uisto & ouo terra minime flagrat. Carboni maior uis exusto ite4 q3 flagranti. Ab his argenti metalla dicūr que sequens insania est. non nisi in puteis repitūtur: nullaq3 sui spe nascatur: nullis ut in auro lucentibus scintillis. terra est alia rufa: alia cineracea. excoqui nō pot nisi cū plūbo nigro: aut cū uena plumbi: gallinam uocant que iuxta argenti uenas ple4q3 reperitur. & eodem ope igniū descendit pars in plumbū sed argentū supernatat. Hoc in puinciis sed in hispania pulcherrimū. id quoq3 in sterili solo: atq3 etiam i montibus. & ubicunq3 una inuenta est nō procul inuenitur alia. Hoc quid & in omi fere mā erudendi metalli graeci uident̄ dixisse. Mirum adhuc p hispanias ab hanibale olim incoatos puteos durare: sua ab inuentoribus noīa habentes. ex qs bebulo appllat̄ hodie qui. ccc. pondo. hani

Medicine ex crysocolla.

Mirabilia nāe de glutinandis inter se pficiendisq3 metallicis rebus.

De argento & eius inuentione atq3 natura.

bali subministrauit in dies. Ad .d.x. iam passus cauato monte per quod spatiū aquitani stantes diebus noctibusq; egerunt aquas lucernarꝝ mensura dinnemq; faciūt. Argenti uena in summo repta crudaria appellatur. Finis antiquis fodiendi solebat esse alumen inuentū ultra nihil querebatur. Nuper inuenta eris uena infra alumen uena alba finem spei fecit. Odor ex argenti fodinis inimicus omnibus animalibus sed maxime canibus. Aurꝝ argentumq; quo mollius eo utilius ut pulchrius. Lineas ex argento nigras fieri producitq; miramur. Est et lapis his uenis cuius uomica liquoris eterni argentū uiuū appellatur. Venenū rerꝝ omnium est. perrumpit puersa. permanentia facit obedire. omnia ei innatant preter aurꝝ: id unū ad se trahit ideo optime purgat ceteras eius sordes expuens crebro iactatu: fictilibus in uasis ita iniectis. Sed ut ipm ab auro discedat in pelles subactas effundit per quas sudoris uice fluens. purꝝ relinquit aurꝝ. Ergo et quom rara inaurentur sullitum bracteis pertinacissime retinet. uerꝝ pallore detegit simplices aut pretenues bracteas. Quapropter id furtum querentes liquore candido usum eum adulterauere. mox et hydrargiro de quo suo dicemus loco. Et alias argentū uiuū non largum inuentū est. In hisdem argenti metallis inueniuntur ut proprie dicamus spume lapis candide nitentisq; non tam translucentissime. appellant alii stibiam. alii alabastrꝝ. aliqui turbasim. Duo eius genera mas et femina. magis probant feminā. horridior est mas scabriorq; et minus ponderosus. minusq; radians et harenosior. femina contra nitet friabilis. fissurisq; non globis dehiscens. Vis eius astringere ac refrigerare. principalis autem circa oculos. Namq; ideo etiā platiophtalmū appellauere. quoniam in calliblepharis mulierꝝ impares dilatet oculos et fluxiones inhibeat oculorꝝ exulcerationesq;. Farina eius et thuris gummi ammixto sistit sanguinem cerebro profluentem. Efficatior et contra recentia uulnera. et contra ueterem canū morsum inspersa farina. et contra ambusta igni cum adipe. et spuma argenti cerusaq; et cera. Vritur autem offis bubuli fimo circumlitum in clibanis. deinde restinguitur mulierꝝ lacte. teritq; in mortariis ammixta aqua pluuia. Ac subinde turbidū transfunditur in aereū uas et mundatur nitro. Fex eius intelligitur plumbosissima queq; subsidit in mortario abigiturq;. Deinde uas in quo turbida transfusa sunt opertum linteo per noctem relinquantur. et postero die quicquid innatat effunditur spongiaq; tollitur. quod ibi subsidit flos intelligitur. ac linteo iterposito in sole siccatur non ut parescat iterꝝq; in mortario teritur et in pastillos diuiditur. ante omnia autem utendi modus necessarius. et ne plumbū fiat quidam non fimo utuntur coquentes. sed adipe. Alii tritū in aqua triplici linteo siccant. fecemq; abiciunt. idq; quod defluxerit transfundunt fecemq; abiciunt. quicquid subsidet id colligentes: emplastris collirisq; miscent.

Scoriam in argento uocant graeci helcisma. Vis eius astringere et refrigerare

Aurꝝ molle optimū.

De argento Viuo.

De Stibia ut alabastro et generibus ac medic.

De Scoria argenti

corpora. Additur emplastris ut molubdena de qua dicemus in plumbo cicatricibus maxime glutinandis & contra tenesmos dissinterias q; infusa clisteribus cũ mirtheo oleo. Addunt & in medicamenta que uocant liparas ad excrescentia ulcerum aut ex attritu facta aut in capite manantia. Fit in hisdem metallis & que uocatur spuma argenti. Genera eius tria optima quã crysitim uocant secunda quã agyritin tertia quã molibditin. Ab omnibus hi colores in hisdem tabulis inueniuntur. prima est attica. secunda hispaniensis.

De spuma argenti & eius generibus.

Crysitis ex ipsa uena fit. Argiritis ex ipso argento. molibditis plumbi ipsius fissura que fit puteolis unde habet nomen. Omnis aut fit excocta sua materia ex superiori catino defluens in inferiorem. ex eo sublata ueniculis ferreis. atq; in ipsa flama conuoluitur ut sit modici ponderis. Est aut ut ex nomine ipso intelligi pot feruescentis futurę materię. Spuma distat a scoria q pot spuma a fece distare. alterum est purgantis se materię. alterum purgatę uitiũ est. Quidam duo genera faciunt spumae que uocant zeleritrida & peumenon. tertiũ molibden in plumbo dicendũ. Spuma ut sit utilis iterum concoquitur confractis tabulis ad magnitudinem anulorum. ita accensa follibus ad separandos carbones cineremq; abluitur. Quod si sit argiritis ut candore decoretur magnitudine fabę contracta in fictili coqui iubetur ex aqua. addito i linthcolis tritico & ordeo nouis donec ea purgentur. postea sex diebus terunt i mortariis ter die abluentes aqua frigida. & quom desinat calida addito sale fusili in libram spumę obolo. nouissimo die condunt in plumbeo uase. Alii tum faba candida & ptisana coquunt siccantq; diebus xl. calidissimis. necnõ in uentre suillo in aqua coquũt exemptaq; nitro siccant. & ut supra terunt i mortariis cũ sale. Sunt qui non coquãt. sed cũ sale terant & adiecta aqua abluant. Usus eius ad collíria & ad letum. ad muliebriũ cicatricum feditates tollendas. maculasq; abluendũ capillũ. Uis aut siccare. mollire. refrigerare. temperare. purgare. explere ulcera. tumores lenire. Talibusq; emplastris supradictis ignes etiã sacros tollũt cum ruta myrtoq; & aceto. itemq; pniones cũ myrto & cera & abdomine. Inuenitur in argentariis metallis miniũ quoq; & nũc inter pigmenta magnae auctis & quondã apud ro. ex eo ut nõ solũ maxime sed & religiõi sacrę. enumerant auctores quibus uerius credi necesse est. Iouis ipsius simulacri faciem diebus festis minio illini solitã triumphantiũq; corpora. sic camillũ triumphasse. Hac religione etiã addunt unguenta. in cœna triumphali. & a censoribus in primis iouẽ miniandũ locari. Cuius rei qd causam miror quanq; & hodie id expeti constat ethiopũ pplos totosq; eo tingi proceres hunc ibi deorum simulacris colore esse. quapp diligentius prosequemur omnia de eo. Theophrastus xc. annos ante Trasibulũ atheniensiũ magratum. qd tempus exit in urbis nrae. cc. xlix. anũ tradit inuentũ miniũ gallia atheniense initio sperante posse aurum excoqui harenę rubenti

De Minio q̃tae auctis fuerit apud romanos.

Trasibulus ath. magratus.

in metallis argenti hanc fuisse originem eius. Repiri autem iam tunc in hispaniis et durum harenosum. Item apud colchos in rupe quadam inaccessa ex aqua iaculantes decuderent messe adulterum. Optimum fere super ephesum Cilbianis agris harene cocci colorem iactare. hanc teri deinde lauari farinam et quod subsidat iterum lauari. Differentiam artis esse quod alii minium faciant prima lotura, id esse diluatius. Sequentis autem loture optimum. Auctoritatem colori fuisse non miror. Iam enim troianis temporibus rubrica in honore erat Homero teste qui naves ea commendat. Alias circa picturas pigmentaque rarius milton vocant grece minium. quidam cynabarim. Unde natus error indico nomine. sic enim appellant illi saniem draconis elisi elephantorum morientium pondere permixto utriusque animalis sanguine ut diximus. Neque alius est color qui in picturis proprie sanguinem reddat. Illa cynabaris antidotis medicamentisque utilissima est. At hercule medici quia cynabarim vocant utuntur hoc minio quod venenum esse paulo mox docebimus. Cynabar veteres etiam nunc vocant qui monocromata pingebant. pinxerunt ephesio minio quod relictum est quia curatio magni operis erat. preterea utrumque nimis acre existimatur. ideoque transire ad rubricam et sinopidem de quibus suis locis dicam. Cynabaris adulteratur sanguine caprino aut sorbis tritis. precium sinceri minii L. Iuba minium nasci et in carmania tradit et magis in ethiopia. sed neutro inde invehitur ad nos. nec fere aliunde quam ex hispania celeberrimum ex hipponiense regione in betica miniario metallo vectigalibus populi romani. nullius rei magis diligentiori custodia. Non licet id ibi perficere excoctumque romam perfertur vena signata ad dena milia fere pondo annua. Romae autem lauatur. In vendendo precio statuta lege ne modum excederet pond. LXX in libras. Sed adulteratur multis modis non preda societate. Namque est alterum genus in omnibus fere argentariis itemque plumbariis metallis quod fit ex sardo lapide venis permixto non ex illo cuius vomica argentum vivum appellavimus. is enim et ipse in argentum excoquitur. sed ex aliis simul repertis. Steriles et plumbi deprehenduntur solo colore nec nisi in fornacibus rubescentes exustique tunduntur in farinam. Est secundarium minium perquam paucis notum multum infra naturales illas harenas. hoc ergo adulteratur in officinis sociorum. Item syricum quonam modo syricum fiat suo loco dicemus. Sublini autem syrico minium compendii ratio demonstrat. et alio modo pingentium furto oportunum est. plenos subinde abluentium penicillos. Sidit autem in aqua constatque furantibus. Sincero cocci nitor esse debet. secundarii autem splendor in parietibus sentit imaginem. quamquam hec rubigo quaedam metalli est sisa ponentibus autem miniarius sua vera harena est. In argento excoquitur. auri modo probatur. auro candente fugatur. crescit in sinceroque retinet colorem. Invenio et calce adulterari. ac simili ratione ferri candentis lamina si non sit aurum deprehendi. Ilico solis atque lune contactus inimicus. Remedium ut pariete siccato caera punica cum oleo liquefacta candens setis inducatur. Iterumque admotis galle carbonibus aduratur ad sudorem usque. postea

Origo et inventio minii.

Usus cynabaris in picturis et medicinae.

+ hipponense.

De minii generibus et ratione in picturis.

candelis subigatur. ac deinde redditur purum sicut et marmora nitescunt.
Qui minium in officinis poliunt: faciem laxis uesicis illigant ne in respirando per
niciosum puluerem trahant. et tamen ut per illas spectent minium. In uoluminum
quoque scriptura usurpatur: clarioresque literas uel in auro uel in marmore etiam in
sepulcris facit. Hoc secundario inuentum et hydrargyrum in uicem argen
ti uiui paulo ante dilatam. Fit autem duobus modis ereis mortariis pistillisque
trito minio ex aceto. aut patinis fictilibus impositum ferrea concha calice
coopertum argilla superillita. Deinde sub patinis accensum follibus continuo igni
atque ita calicis sudore deterso que fit argenteo colore et que liquore idem
guttis diuidi facilis: et rubrico humore confluere. Quod quoniam uenenum esse
conueniant: omnia que de minio in medicine usu traduntur temeraria arbitror
preter quam fortasse quod illitu capiti uentrique sanguinem sistit dum ne quid penetret
in uiscera ac uulnus attingat. aliter utendum non equidem censeam. Hydrar
gyro argentum inauratur solum nunc prope cum eris simili modo duci debeat. sed ea
dem fraus que in omni uite parte ingeniosissima est uiliore excogitauit materiam.
ut docuimus in auri argentique mentione. quoniam mittit lapis que coticula ap
pellant: que non solere inueniri nisi in flumine tymotho auctor est theoph
rastus. Nunc uero passim heraclius ad libidinum uocat. Sunt autem modici quaternas
uncias longitudinis: binasque latitudinis non excedentes. Quod a sole fuit in
his melius quam quod a terra. his coticulis periti id quoniam euenit in limarca rapue
runt experimentum protinus dicunt quantum auri sit in ea. quantum argenti uel eris
scrupulari differentia mirabili: ratione non fallente. Argentique due differentie. bacillis
ferreis candentibus ramento imposito quod candidum permaneat probatur. pro
xima bonitas rufo: nulla nigro. sed opimento quoque fraus interuenit seruatis
in uirorum urina bacillis inficitur ita ramentum obiter dum uritur. candoremque
mentitur. Est aliquod experimentum polluci et in halitu hominis si sudet protinus nu
bemque discutiat. Lamina duce specula fieri non nisi ex optimo posse creditum
fuerat. id quoque iam fraude corrumpitur. Sed natura mira imagines reddi quod
repercusso aere atque in oculis regesto fieri conuenit. Eadem nisi in speculi usu
polita crassitudine pauluque propulsa dilatatur in immensum magnitudo ima
ginum. tantum interest repercussum illum excipiat an respuat. Quin et pocula ita figu
rant expulsis inde crebris ceu speculis ut uel uno intuente populus totidem
imaginum fiat. Excogitant et monstrifica ut in templo zmyrne dicto. id euenit
figura materie. plurimumque refert concaua sint et poculi modo. an parme tredicidue
media depressa an elata. an transuersa: an obliqua. supina. an festa qualita
tis excipientis figure torquente uenientes umbras. neque enim est aliud illa ima
go quam digesta claritate materie accipientis umbram. Atque ut omnia de speculis per
agantur hoc in loco optima apud maiores fuerant brundisina stagno et ere mixtis
prelata sunt. Argentea primus fecit praxitelles magni pompei etate. Nuper
credi coeptum certiorem imaginem reddi auro apposito auersis tingit egyptus

De hydrargyron.

De argento inaurando. et coticulis.

De argenti generibus et ex perimentis.

De speculis.

praxitelles.

De egyptio argento sperso.

argentū ut in uasis a nube suum spectet. pingitq; non coelat argentū unde transit iā et ad triumphales statuas. mirumq; crescit prętiū fulgoris excęcati.
cl aut fit hoc mō. Miscetur argento tertia pars aeris cypri tenuissimi qd coronariū uocant. sulphuris uiui q̄tum argenti. Conflantur in fictili circumlito argilla. Modus coquendi donec se ipa opercula aperiant. Inerescit et oui indurati luteo ut tn̄ aceto et creta deteratur. Miscetur denario triū i rone oñ ferrū. miscent ęra falsa moneta. alia pondere subtrahunt cum om sit iustū. LXXIIII. libr signari. Igitur ars fco denario pbare tā iocunda lege plebisciti. uario quotidiano uictu cum om totas statuas ditauit. Mirumq; in hac artium sola uitia discuntur. et falsum denarii spectatur exemplar. pluribusq; ueris denariis adulterinus emnt.

De imodica pecunia

Non erat apud antiquos nūs ultra centū milia. itaq; hoc est hodie multiplicatū. ut decies centena milia aut saepius dicantur. Foenus hoc fecit nummusq; percussus. et sic quoq; aes alienū. et tantū appellat. postea diuites cognoiati. dū modo notū sit. eū qui primus accepit hoc nom decoxisse creditoribus suis ex eade gente. Crassus negabat diuitē esse. nisi q reddi tu annuo legionem tueri posset in agris. Is sestertiū. XX. milia possedit qritiū post syllam ditissimus. Nec fuit satis nisi totū parthorum esurisset aurum. atq; i memoria quid optimū occupauit. Iuuat. n. insectari inexplebilem istam habendi cupiditatem. Multos postea cognouim seruitute liberatos. piterq; tris claudio principante pallentem calixtum et narcissum. Atq; hi omittant tamq adhuc rerum potiant. C. asinio gallo. C. martio consorino cons. ad. VI. Kl. februarias. C. caecilius claudius isidorus testamto suo edixit. Quamuis multa ciuili bello perdidisset. tamen relinquere seruorum. IIII. C. XVI. iuga boū. III. dc. Reliqui pecoris circa. LVII. In numerato pondo. dc. quibus funerare se iussit sestertii. XI. Congregate et excedentes num opes. Quota uero portio eūt tolomaei quā Varro tradit pompeio res gerente circa iudeam. octona milia equitū sua pecunia toleauisse. C. XX. conuiuas totide aureis pateris inuitante. uasa cū ferculis mutante saginasse. Quota uero illi ipi (neq; n. de regibus loquor) portio fuit pythio bytyni qui palmam auream uitemq; nobilē illam dario regi donauit. Xerxes copias mille milia excepit oi epulo stipendiū. V. mensium frumentūq; pollicitus ut e qnq; liberis senectutis suę in dilectu unus saltem concederet. Hunc quoq; ipm aliqs compet croeso regi. Que malū amentia est id in uita cupe. qd aut e seruis aut in regibus qdem si contigerit qd no inueniūt finem.

Quando et quorum maxime opes fuerint.

Testamentū amplissimū.

Quando primū pplus ro. stipem sparsit.

Populus ro. stipem spergē coepit Sp. postumio Q. martio cons. tanta pecuia erat ut ea conferret. L. scipioni. ex qua is ludos fecit. Nam qd agrippę menio sextantes ęris in funus contulit. honoris id necessitatisq; pp paupertatē agrippę no largitionis esse dixerim.

De Luxuria et frugalitate in uasis et lectis argēteis.

Vasa ex argento: mira inconstantia hūani ingenii uariat. nullū genus officinę diu probando nunc furniana. nunc clodiana. nunc gratiana. et n. tabernis et mensis ea adoptauit. nunc anaglypha asperitatemq; excisa circa linearum picturas qrim.

Caluus orator.

Nam uero et mensas repositoriis imponimus et ad obtinenda obsonia inter radimus.
et interest q̄ plurimum lima pdiderit. Vasa coquinaria ex argento caluus ora
tor fieri queritur. At nos carrucas ex argento coelare inuenimus. mag; etate
pompeia coniunx neronis pricipis delicatioribus iumentis suis soleas ex auro
quoq; induere. libras. xxxii. et Africanus sequens heredi reliquit. idem q; quom de
poenis triumpharet. iiii. cccc lxx. obsides transtulit hoc argentu tota carta
go tran habuit illa terraꝝ emula qd nunc i mensaꝝ est apparatu. postea uicta
numantia et deleta idem africanus in triumpho militibus. x vii. pondo dedit.
O uiros illo impatore dignos quibz hoc satis fuit. Frater eius allobrogicus p̄mus
oim. vi. habuit. At Liuius drusus in tribunatu pl. xi. Nam pp. v. pondo nota

Laus de romanoꝝ p̄ssimo[a]

tu a censoribus triumphale senem. iam fabulosu uidet. Item Catum ellui. quu
legati getuloꝝ in consulatu prandentem in fictilibz adissent. mensalibus uasa
argentea no accepisse. neq; aliud hnisse argenti ad supmu uite die q̄ duo po
cula q. L. paulus socer ei ob uirtute deuicto pseo rege donasset. Inuenimus
legatos cartaginiensiu dixisse. nullos homi benignius inter sese uiuere q̄ roma
nos. Eo argento ap omnes cenauisse se ipos ad hercutenses. Pompeiu pau
lini equitis ro. arelatensis filiu. paternaq; gente. appellatu. xii. pondo ar

De lectis et tricliniis.

genti hnisse apud exercitu fortissis gentibz oppositu scimus. Lectos uero
iampridem totos opiri argento et triclinia quoq; quibus argentu addidisse
p̄mus tradr caruillus pollio eques ro. ut no opiret aut delicata spe facet

Quando lances imodice factae.

sed punica eade et aureos fecit. nec mlto post arcadilicatos imitati sunt.
Que oma expiant bellum ciuile syllanu. paulo em an hec facte sut lances
q̄ e centenis libris argenti. quas tuc sup qngentas nuo rome fuisse constat.
mltosq; ob eas proscriptos dolo concupiscentiu. Erubescant annales qui bellu
ciuile illud talibus uitiis imputaue. Nostra etas fortior fuit claudii pricipa
tu. Seruus eius Drusilianus noie dispensator hispanie citerioris. qnquagena
riam lancem hnit. cui fabricandi officina pius exedificata fuerat. et comites
eius octingentas. Lxiii. libras. quare queso. ubi ut q̄ multi eas conserui eius in
ferrent. aut quibus coenantibz. Cornelius nepos tradit. ante sylle uictoria
duo tm triclinia fuisse argentea. Repositoriis argentu addi sua memoia
coeptu fenestella tradit qui obiit nouissimo Tiberii caes. pricipatu. Sed testu
dine autumnosum uenisse. Ante se aut paulo lignea. rotunda. solida. nec mlt
to maiora q̄ mensas fuisse. Se quide puero quadrata et compacta ac ere coe
pisse opta a citro. mox additu argentu in angulos ligneasq; p comissuras.
T ympana uo se iuuene appellatu a stateris. et lances quas antiqui magides ap
pellauerunt. nec copia argenti tanta fuat uitasset ualidius pene moetu pre

satis luxurie

cipui. Idq; iam pride. ut ignoscam nobis. delphinos quos qnq; milibus statem
facaut libris centu et qnis milibus stateris in libras emptos. Habuit uo. L. cras
sus orator duos cyphos mentoris artificis manu coelatos pondo centu. Con
fessus tn est. nunq se hsuti pp uerecundia ausu. sicut eunde. vi. pondo in sin

gulas libras una empta talia habuisse. Asia primum devicta: luxuria misit in italiam. Siquidem L. scipio transtulit in triumpho argenti caelati .p. cccc. L. et vasorum aureorum pondere .p. cc. Anno conditae urbis d. lxv. Eadem asia domata multo etiam gravius afflixit mores inutiliorque victoria illa hereditas attalo rege mortuo fuit. Tunc enim haec emendi romae in auctionibus regis verecundia exempta est. urbis anno. dc. xxvi. mediis. lvii. annis erudita civitate amare et et non solum admirari opulentiam externam immenso et aucto victoriae momento ad impellendos mores. Quae et unum in hoc intervallo anno urbis. dc. viii. pchita signa et tabulas pictas invexit ne quid deesset. pariterque luxuria nata est et cartago sublata congruentibus fatis ut et liberet amplecti vitia et liceret petere et dignatione. Hinc aliqui veterum ut C. marius post victoriam cymbricam cantharis potasse liberi patris exemplo traditur. ille orator arpinas et manipularis imperator.

Luxuria asiatica

manipularis imperator.

Argenteas statuas primum ad honorem divi augusti in adulationem temporum transisse falso existimant. Iam enim triumpho magni pompei reperimus translatam pharnacis qui primus regnavit in ponto argenteam statuam. Item mitrydatis eupatoris. et currus aureos argenteosque. Argentum succedit aliquando et auro. L. emmaris plebis concedens sibi ex eo facientium. quas induere aureas vestes vidimus. et in ipsa aurelium fuscum motum equestri ordine ob insignem cum celebritate assectationem adolescentium stole ex argento anulos habentem. et quid haec attinet colligere quom capuli militum ut etiam fastidio celentur argento vaginae catillis balthei laminis crepitent. Iam vero pedagogia in transitu virilitatis custodiant argento feminae lavent. et nisi argentea solia fastidiant. eademque materia et cibis et probris serviatur. Videret haec fabricius qui bellicosum imperatorem plus quam pateram et salinum ex argento habere vetabat. Videret haec dona fortium fieri vel ut ne frangi haec mores fabricinos puderet. Mirum auro caelando inclaruisse neminem: argento multos

De statuis argenteis. et ceteris quibusdam. et de celatura argenti

Maxime tamen laudatus est mentor de quo supra diximus. Quatuor paria ab eo omnino facta sunt ac iam nullum extare dicit. qui ephesiae dianae templi aut capitolium incendiis. Varro et ereum signum eius habuisse scripsit. Proxima ab eo admiratione agragas et boetius emicuere. Extant hodie omnium opera in insula rhodiorum boethi. Apud lydum minervam in templo agragantis in templo liberi patris. in ipsa rhodo baccas centaurosque celatas. Cypnim in eadem ede et sylenus et cupido sacra gentis et venatio in cyphis. Magna fama post hos celebratus est antipater. quique satyrum in phyala gravatum somno collocavisse verius quam celasse dictus est stratonicus mox et zicenus. Item ariston et hemicus mytilenei laudatur. et haec hactenus.

Mentor subtilis caelator. et plures famosissimi.

Et circa magni pompeii etatem praxitelles. posydonius ephoesius ledis stratices qui proelia armatosque celavit. Zophirus quoque ariopagitas. et iudicium horestis in duobus cyphis pondo. xii. estimatis. Fuit deinde pythias cuius duae unciae. xx. venierunt. Vlixes et diomedes erant in phiale emblemate palladium surripientes. et idem cotos magistitia appellatos parvulis potoriis. sed ex quibus nec exemplaria quid liceret exprimere. tam oportuna iniuriae subtilitas erat. Habuit et theuc

famam. subitoq; hec ars ita aboleuit ut sola iā uetustate censeat᷑. usq; attritis cae
laturis ne figura discerni possit auctoritas constat. Argentū medicatis aquis in
ficitur: atq; in afflatu suo sicut mediterraneis hyspanie in argenti & auri me
tallis nascuntur etiā nunc pigmenta. Fit & ceruleū: sed proprie limi est. Optim
ex eo qd antiquiū uocat᷑. pretiū m. p. libras. XXII. proximū marmaro sub dimidi
anti ꝑtio. tertiū genus est pressum qd abysticum uocat ex insula tyro. iamq; ex
achaia quo utunt᷑ ad picture umbras. pretiū in libra hmū bini dipondo uō detra
ctis. q̄ luidū uocant ex gallia ueniens. hoc aūt & attico in abachos nō nisi mar
morbso. qm̄ marmor in eo resistit amaritudini calcis. Effodit᷑ & ab. XX. ab urbe
lapide in montibus. post hauritur pressū appellantibꝫ qui ad inuenerat. Sed

De Syle & ceruleo.

& falsum existunūq; amaritudine appet. qm̄ resolutū in puluē est. Syle ꝑmi
polignoti instituere pingē. sed in eo attico dūtaxat. hoc secuta etas ad lumina
usa est. ad umbras aūt styrico & lydio. Lydiū sardibus emebat᷑ qd nūc omit
tit. Ceruleū harena est. hmū gnā tria. antiquius egyptiū qd maxime ꝓbatur.
S tyriū hoc diluitur facile quom terit᷑ in quatuor colores imitat᷑. candidiorē ni
grioremue. prefertur huic etiā nūc cypriū. accessit his puteolanū & hyspani
ense harena ibi confici coepta. Tingitur aūt omē & in sua coquit᷑ herba. bibitq;

Lomentū vnde.

sucū. Reliqua confectura eadem q̄ crysocolle. ex ceruleo fit qd uocat᷑ lomtū
ꝑficitur id lauando terendoue. hoc est ceruleo candidius. ptia eius. XXIII. i libr.

De nestorio & tylonio.

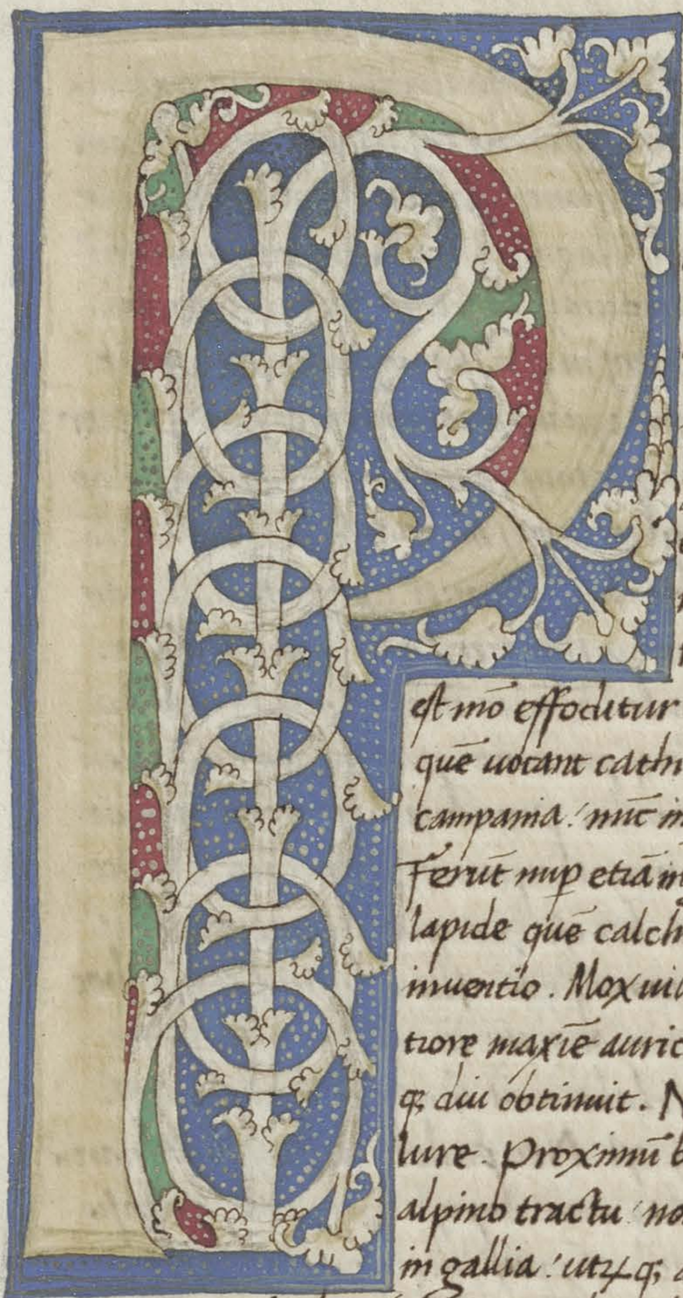
cerulei. XVIII. Usus in creta calcis impaciens. nup accessit & nestoriani ab acto
re appellatū. Fit & ex egypti leuissima pte. pretiū ei. XI. librar̄. Ide & puteo
lani usus ꝑterq; ad fenestras. Vocant tylone iā pridem apportari & indu
ci coeptū. cui pretiū in pictura. XVII. libr. Ratio in pictura ad incisuras hoc
est umbras diuidenda sublinie. Est & subtilissimū genus lomenti qd dat tri
tum quis assibus estimatū. Cerulei sinceri expimentū ut flagret fraus. Viola
arida decocta in aqua sucoq; p linthеū expresso in cratera meretria. Usᵉ ei
i mediana ut purget ulcera. itaq; & emplastris adiciūt. Ite causticis. teritur

Q non om̄ anno equatr
spetiés uendantur.

tūc difficile. In medendo leuiter mordet astringitq; & explet ulcera. Urit᷑
in fictilibus ut prosit. Pretia rex̄ que usq; posuimus nō ignoram alia i aliis
locis esse & omnibus pene ānis mutari put nauigatione constiterint. aut ut
quisq; mercatus sit. ut aliquis ꝑualens in anteps annona flagellet. nō obli
tus idem terui & labanū neronis ꝑncipatu accusatū apud consule: poni tam
necessariū fuit que plex̄q; erant rome ut exꝑimeretur auctoritas rex̄.

C. plinii Secundi Naturalis historie liber XXXIII. explicit. Incipit
eius liber. XXXIIII: In quo continent᷑ uaε. eris. metalla. ferri & plubi v.

De ere.

PROXIMA DICentur aeris metalla cui et in usu proximum est precium. immo uero ante argentum ac pene etiam ante aurum. Corinthio quoque stipis auctoritas ut diximus. hinc et militum tribuni erarii: et erarium et oberrati ab ere dicti. Docuimus quamdiu populus ro. ere signato tantum usus esset. et alia uetustas equalem urbi auctoritatem eius declararet a rege numa collegio tertio erariorum fabro instructo. Uena quo dem est modo effoditur ignique perficitur. Fit et e lapide eroso que uocant cathimia. Celebritas in achaia et quondam in campania. nunc in pergamatium agro extrema parte italie. Ferunt nuper etiam in germania prouintia repertum. Fit et ex alio lapide quem calcherte uocant in cypro ubi prima ueterum inuentio. Mox uilitas precipua reperto in aliis terris prestantiore maxime auricalco. quod precipuam bonitatem admirationemque diu obtinuit. Nec reperitur longo iam tempore effata tellure. Proximum bonitate fuit sallustianum in euburonum alpino tractu non longi et ipsum eui. Successit et Liuianum in gallia. utrumque a metallorum dominis appellatum. illud ab amico D. augusti. hoc a coniuge uelocis defectus. Liuianum quoque certe admodum exiguum inuenitur. Summa gloria nunc in mariantum uersa quod et cordubense dicitur. hoc a liuiano cadmiam maxime sorbet. et auricalci bonitatem imitatur in sestertiis dupondiariisque: cypro suo assibus contentis. et hactenus nobilitas in ere naturalis se habet. Reliqua genera constant que suis locis reddentur summa claritate ante omnia indicata. Quondam aes confusum auro argentoque miscebatur. et tamen ars pretiosior erat. Nunc incertum est an peior hec sit an materia. Mirumque cum ad finitum operum precia hoc fuit. quod auctoritas artis extincta est. Quamuis tamen ante omnia exerceri coepta est que glorie solebat. ideo etiam deorum ascripta operi quorum proceres gentium claritatem et hac uita quererent. Adeoque exoleuit fundi eris pretiosi ratio: ut iam diuine fortuna quod in aere ius artis habeat. Ex illa autem antiqua gloria corinthium maxime laudatur hoc casus miscuit corintho quom caperetur incensa. Mireque circa id multorum affectatio fuit: quippe quom tradatur non alia de causa uerrem. quem cicero damnauerat proscriptum esse ab antonio: quam quod corinthiis se ei cessurum negauisset. At mihi maior pars eorum simulare eam scientiam uidetur ad seggregandum se a ceteris magis quam intelligere aliquid subtilius et hoc paucis non tacebo. Co-

Genus eris

effeta tellure. et econ. uirgine.

Que corinthia.

rinthus capta olympiadis centesime quinquagesime sexte anno tertio. nr̃e urbis
sescentesimo octauo: quom in seculo fictores nobiles esse desissent: quorum isti oīa
signa corinthia appellant. Qua pp ad coarguendos eos ponem artificũ eta
tes. Nam urbis nr̃ae annos ex supradcã opatione olympiadũ colligere facile
erit. Sunt ergo uasa tm̃ corinthia: que isti elegantiores mõ desculpentia tũs
ferunt. modo in lucernas uitreas nullo munditiarum despectu. Eius tria genera
C andidũ: argento nitore q̃ proxime attēdens in quo illa mixtura preualuit.
A lterum in quo auri fulua natura. Tertiũ in quo equalis omni temperies fuit. preter
haec est cuius rõ nõ pt reddi. quanq̃ hoīs manus se ad forme simulacrũ ap
tet: signisq; illud suo colore ptiosum ad iocineris imaginem uergens. qd io
hypatizon appellant. procul a corinthio longe tñ ante hegmeticũ atq; de

Que Deliaca era.

liacũ que diu obtinuere pncipatũ. Antiquissima eris gloria deliaca fuit.
mercatus in delo concelebrante toto orbe. et ideo cura officinis trichniorum
pedibus pulchris: que ibi pma nobilitas eris prouenit. puenit deinde ad deũ

Quae hegmetica.

simulacra effigiemq; hoim̃: et aliorum animaliũ. proxima laus hegmetico fuit.
insula nec ipa est nec gignens: sed officinarum tempatura nobilitata. Bos ae
reus inde captus in foro boario est romae: hoc est exemplar hegmetici aeris.
D eliaci aũt Iuppiter iouis in capitolio tonantis ede. illo eramtus fusus e. hoc
polichtes equalis atq; condiscipulus. Emulacio aũt in mã fuit priuatim.

De Candelabris

H egma candelabrorum supficie dũtaxat elaborauit sicut tarentũ schapos.
I n his ergo iuncta comendacio officinarum est. Nec pudet militorum tribunariũ
salares emere: quom ipm̃ nom ã candelarum nõie impositũ appeat. accensio
candelabri talis fuit. Dionysius sup comis desippus fulgor gibber. ast ptea
alios fedos aspectu emm ire id gigania pondo. L. et eode ostentante conui
uio empta ludibrii cã nudatus: atq; impudencia libidinis receptus i totũ.
mox p diues in testamentũ minimũ uice aliqñ candelabrum coluit. et hac corin
thiis fabulam abiecit: indicatis tñ moribus nobili sepulcro. p qd eterna su
pra terras giganie dedecoris memoria duraret. Sed quom esse nulla corin
thia candelabra constet nomen id pcipue in his celebratᵘ. qm nũmi uictoria

De templorum ornametis.

corinthum quide diruit. sed quom plibus achaie oppidis era dispersit: prisci
limina etiã ac ualuas in templis ex ere factitauere. inuenio et ã consulatu o
ctauii qui de perseo rege naualem triumphũ egit: factam porticũ duplice
ad circũ flaminiũ: que corinthia sit appellata ã capitulis ereis colunarum. Ve
ste quoq; ede ipam syracusana supficie tegi placuisse. Syracusana sut in pan
theo capita columnarum a marco agrippa posita. Quin etiã priuata opulentia
eo mõ usurpata est. Camillo inter crimina obicit Sp. carrilius qstor. q͡ erata
hostia hrẽt in domo. Nam triclinia erata abacosq; et monopolia consule man
liũ asia deuicta pmũ inuexisse triumpho suo. que duxit año urb. dlxvii. L.
piso auctor e. Antias quid. L. crassum oratore mlta etiã triclinia erata ue
didisse. Ex ere factitauẽ et cortinas tripodũ nõie delphicas. qm ludis maxie

apollinis delphici dicabant. Placuere & lichnuci pensiles in delubris arbo
rum modo mala ferentium lucentes. qualis est in templo apollinis pallatini. quem ale
xander magnus thebarum expugnatione captum in cyme dicauerat eidem deo. Tra
sit deinde ars ubique uulgo ad effigies deorum. Quoniam rome simulachrum
ex ere factum primum reperio ex peculio Sp. cassii. quem regnum affectantem pater ipsius
interemit. Transit a diis ad hominum statuas atque imagines. multis modis antiqui
tingebant eas bytumine quo magis mirum est placuisse auro integere. hoc nescio
an romanum fuerit inuentum. certe etiam rome non habet uetustatem. Effigies hominum non
solebant exprimi nisi aliqua illustri causa perpetuitatem merentium. & primo sacrorum
certaminum uictoria. maxime quae olympie ubi omnium qui uicissent statuas dicari mos
erat. eorum uero qui ter ibi uicissent: ex membris eorum similitudine expressa. quas icon
nias uocant. Athenienses nescio an primi omnium harmodio & aristogitoni tyrannici
dis publice posuerunt statuas. hoc actum est eodem anno quo & reges rome pul
si. Excepta deinde res est a toto orbe terrarum humanissima ambitione etiam omnium
municipiorum. & fori statue ornamentum esse ceperere. prorogarique memoria ho
minum & honores legi & basibus inscribi ne in sepulchris tantum legerentur. mox
forum & in domibus priuatis factum atque in atriis domos colentium instituit sic co
lore patronos. Togata effigies antiquitus statuę dicabantur. placuere & nu
dae tenentes hastam, ab ephoesiorum gymnasiis exemplaribus quas achilleas uo
cant. Grecis mos est nihil uelare. At contra romana ac militaris toracas addere. +
Caesar quidem dictator loricatam sibi dicari in foro suo passus est. Nam nuper factae
& nouitiae sunt. quę nuper prodiere penulis indutę. Mancinus eo habitu sibi sta
tuit quo deditus est. Notatum ab auctoribus & L. accium poetam in camenarum ede
maxima forma statuam sibi posuisse quom breuis admodum fuisset. Equestres uero
statue in romana celebratione habent. orto sine dubio a grecis exemplo. sed illi coe
latas tantum dicabant in sacris uictores. Postea uero & qui bigis & quadrigis uicisset.
Vnde & nostri currus nati in his qui triumphauissent. Serum hoc & in his non nisi a Diuo
augusto seiuges. sic elephanti. Non uetus & bigarum celebratio in his qui pretura
functi curru uecti essent per circum. Antiquior columnarum sicut gallo menio qui
deuicerat priscos latinos quibus ex foedere tertias spes res p. rome prestabat. Eo
demque in consulatu in suggestu rostra deuictis antiatibus fixerat. anno urbis
cccc xvi. Item. c. duilio qui primus naualem triumphum egit de poenis. quae est etiam
nunc in foro. Item p. minutio prefecto annone extra portam trigeminam unciaria sti
pe collata. Nescio an primo honori tali a populo. antea enim senatui erat peclara res.
nisi friuolis cepisset initiis. Namque & Accii nauii statua fuit ante curiam cum
basis conflagrauit curia incensa. p. clodii funere. Fuit & hermodori. Sut & in
comitio legum quas x. uiri scribebant interpretes publice dicate. Alia causa & alia
auctoritas maior actio. Coclitis statua quae durat hodie. que quom hostes a ponte sub
licio sola arcuisset. Equidem & sybille iuxta rostra sunt non minores sicut licet una
quam Sex. pacuuius taurus edilis pl. restituit. duę quas M. messala primas putare

Quando primum simulacrum romae factum.

De origine. honore. quibus & figuris statuarum.

De statuis togatis.

L. accii poete statua

De Equestribus.

bigarum celebratio quibus dicata. & quibus primum in columna

Quando Rostra.

Quando primum publice.

Que statue rome.

has & Accii nauii positas etate tarquinii prisci: nisi regũ antecedentiũ eẽnt in templo capitolio.

De statuis sine tunicas.

Ex his romuli est sine tunica sicut & camilli i rostris & an̄ edem castoris fuit. M. tremellii equestris togata q samites bis deuicerat. capta q; anagnia ppłm stipendio liberauerat. Inter antiquissimas sut & Tullii cui libro spurina sicuti & C. fulcinii in rostris a fidenatibus in legatõne interfcoꝝ. Haec a re.p. tribui solebat iniuria caesis. sic alias & .p. iunio & .T. corũcano qui ab teusa illyrioꝝ regina interfci erant. Non omittendũ uidet̃ q̄ anno caue annales tripedane assis statuas in foro statutas. hec uidelicet mensura honorata tũc erat. Non pteribo consule octauiũ ob unũ uerbũ quo rege Antiochũ dilatuꝝ se responsum dicente. uirga quã tenebat forte circũscripsit: & priusq̃ egrederet̃ circulo illo responsũ dare coegit. In qua legatione interfco senatus statuã poni iussit q̃ honoratissimo loco qui est in rostris. Inuenitur & statua

D. suffecie uirg. uestal. statua.

decreta Teratię gaię: siue suffecię uirgini uestali ut poneret̃ ubi uellet. quod adiectum nõ minus honoris ht q̃ q̄ feię est decreta. Meritũ eius ipis ponã annaliũ uerb. q̄ campiam tyberinũ gratificata esset a pplo. Inuenio pithagoẽ & alcybiadi in cornibus comicii positas cũ bello sũnitti apollo phytius eos iussit. & fortissimoꝝ simulachra celebri loco dicari ea ẽ. & credo nec sylla dictator ibi curiam faceret. Miꝝ q; est illos patres sacrati cunctis ab eodem deo sapientia plato pitagorã pretulisse auctore talis uirtute alcybiade & quanq̃ utroq; themistocli.

Artus et colũne ratio.

Columnaꝝ rõ estat tolli sup ceteros mortales. qd & arc̃ signãt nouicio inuento. pmus tñ honos coepit a grecis. Nulliq; arbitror ples statuas dicatas q̃ phalari & demetrio atheinis. siquid. ccc lx. statuẽ quas mox lacerauerit. nondũ anno huc nũm dieꝝ extedete. Rome etiã in omnibus uicis C. mario gratiabundo ut diximus. quas easdem subuertẽ sylle itroitu.

Quae pma rome statua equestris.

Pedestris sine dubio rome fuere i auctoritate longo tpre & equestriũ tñ origo pq̃ uetus est cũ feminis etiã honoẽ co͂icato. Coclie statua est equestris ceu paꝝ esset toga eã cingi. quom nec lucretie nec bruto q expulerat reges pp quos cloelia inter obsides fuerat: decerneret̃. Hanc pmã tũ coclicis publice dicatã crediderim. an em̃ sibi ac sibyllę. targniũ et reges ipos posuisse uerisile est. nisi cloelie posita quoq; piso traderet ab his posita qui una obsides fuerat redditis a porsenna. Honore huic ẽ diuerso Anneus feciat equestre statuã contra (circa) iouis statoris edem in uestibulo superbi domꝰ ualerię fuisse publicię consul filię. eãq; solã fugisse: tyberimq; transnatauisse. ceteris obsidibus qui porsene mittebant̃ interemptis targniũ insidiis. L. piso prodidit. Ide auctor est. M. hemylio. C. popilio. II. consul. a censoribus .p. cornel. scipione. M. popilio statuas circa foꝝ eoꝝ qui magistratus gesserat sublatas oẽs. pter eas q pplĩ aut senatꝰ sña statutę essent.

Quando oms statue puati & publice sublate.

Eam uõ qua apud ede telluris statuisset sibi Sp. cassius qui regnũ affectauerat & conflata a censoribus. Nimiꝝ in ea quoq; re ambitiom puidebãt illi uiri.

Quibus rome mulieribus statue posite.

Extant Catonis in censura uociferationes mulieribus romanis in puinciis statuas poni. nec tñ potuit inhibere q̄ minꝰ rome quoq; ponent̃. sicuti

Aeris metalla & ferri & plumbi & stagni naturis.

Cornelię graccorum matri quę fuit africani prioris filia. sedens huic posita: so
leisq; sine amento insignis. i metelli publica porticu. quę statua nunc ē in
octauię opibus. Publice aūt ab exteris posita ē romę Aelio tribuno plebis le
ge perlata in sternīu stallū lucanū qui turinos bis infestauerat. & ob id eliu Tu
rini statua & corona aurea donarūt. Idē postea fabriciū donauē statua libe
rati obsidione. Passimq; gentes in clientela sua receptę & adeo discrimen oē
sublatum ut hanibalis etiam statue tribus locis uisent in ea urbe: intra cuius mu
ros solus hostiū emisit hastam. Fuisse aūt statuatricē artē familiarē italiae
quoq; & uetusta indicant. Hercules ab euandro sacratus ut pdunt in foro boario
qui triumphat uocat. atq; p triumphū uestit habitu triumphali. Preterea ian
geminus a numa rege dicatus qui pacis belliq; argumto colit. digitis ita figatis
ut. ccclxv. dierum nota p significatione anni tpris & eui se deū indicet. Signa quoq;
tuscanica p terras dispersa q in etruria factitata ēē. nō est dubiū. deorum tn̄ pu
tarem ea fuisse quom metrodorus septius cui cognomē romanī nōis odio inditū
ē: uulsinios pulsatos pp. c. & x. statuarum signa obiecit. Mirum mihi uidet quom
statuarum in italia tam uetus origo sit. lignea potius aut fictilia deorum simulachra
in delubris dicata usq; ad deuictam asiam. vn̄ & luxuria. Similitudines expri
mendi quę prima fuit origo in ea quā plasticen greci uocant. sed hoc ad insinitū.
efloruit multorum uoluminū ope sigs ples persequi uelit. oīa. n. qs possit: In Mar
ti scauri edilitate tria milia signorum in senatu tn̄ fuere temporario theatro. Mumi
us deuicta achaia excessit non relicturus filię dote. cur. n. nō cum excusatōe cona
retur multa & luculli inuexere. Rhodi etiā nūc tria milia signorum esse mutian
ter consul prodidit. nec pauciora athenis & olympię. delphis supesse creduntur. quis
ista mortalium psequi possit. aut qs usus nostendi intelligat. insignia tn̄: & maxime
aliq de cā notata: uoluptarium sic attigisse: artificesq; celebratos sic notauisse.
Signorum quoq; inexplicabilē multitudinē quom lysippus ad. dc. x. opa fecisse trada
tur. Ante oīa ut artis claritatē possent dare ut singula munerum appuisse de
functo eo quom thesaurum effregissent hoc resolutū. Ex imani. n. ptio cuiusq; signi
denarios seposuere aureos singulos. Euecta sup humanā fidem ars est successu.
mox & inaudatia. In argumentu successus unū exm afferam. nec deorum. nec hom
similitudinis expressē. Aetas nr̄a uidit in capitolio prius q id nouissime conflagraret
a Vitellianis incensū in cella iunonis canē ex aere uulnus suū lambientē. Cuius
eximiū miraculū & indiscreta ueri similitudo nō ex eo solū intelligat qui ibi dicatus
fuerat. Verum & satisdatione. Nam summa nulla par uidebatur capite tutelarios:
canem pro eo instituti publici fuit. Innumera sūt exa. Moles quippe excogitatas
uidemus statuarum quas Colossas uocant: turribus pares. Talis est in capitolio apollo
translatus a lucullo ex apolonia ponti urbe. xxx. cubitorum. qngentis de talentis
factis. Talis in campo marcio impr a claudio caesare dicat qui deuorat pompe
iam theatri in ciuitate. Talis & tarenti factus a Lysippo. xl. cubitorum. mirum in eo q ma
nu ut ferunt mobilis: ea rōne librameti est ut nullis conuellatur pcellis. id qdem p

Ipsius octauię ·

Que prime ab exteris pu
blice posite.

De antiquis statuariis.

Signa. & de pretiis eorum immodicis.

Fes. πλαστικεν.

indiscreta ueri similitudo.

De colossis in urbe celebrimis.

uidisse & artifex dicat modico interuallo. inde maxīe opus erat flatū frangi op
posita columna. Itaq; pp difficultatē magnitudineq; mouendi nō attigit eū
fabianus uerrucosus. quom herculē qui est in capitolio inde transferret. Ante
omēs aūt in āmiratione fuit solis colosus rhodi quē fecerat chares lyndius ly
sippi supradicti discipulus. LXX. cubitorū altitudīs fuit hoc simulachrū post. d vi.
annū terremotu pstratū. sed iacens quoq; miraculo est. pauci pollicē eius aple
ctunt. maiores sunt digiti q̄ pleraq; statuę uasti specus hiant. defractis me
bris spectantur intus magnę molis saxa quorū pondē stabiliuerat illud consti
tuens. Duodecim annis tradūt effcm. ccc. talentis quę contulerat ex appatu
regis demetrii relicto more thedio abesse a rhodo. Sunt alii centū minores
hoc in eadem urbe colosi centū nūo. sed ubicumq; singuli fuissent nobilitaturi
locū. pterq; hos deorū qnq; quos fecit brixias. Factitauit colosos & italia. Vi
demus certe cū apolline in bibliotheca templi augusti tuscanicam. L. pedum
a pollice. dubiū ęre mirabilior est an pulchritudine. Fecit & spurius caruilius
iouem qui est in capitolio uictis samnitibus sacrata lege pugnantibz ē pecto
ralibus eorū ocreisq; & galeis. amplitudo tanta est ut conspiciatur a latere io
uis reliquisse suam statuā eam q̄ est ante pedes simulacri eius. Habent ī eod
capitolio āmirationem & capita duo quę. p. lentulus cons. dicauit. Alterū
a charete supradicto fcm. Alterū fecit decius opatōne in tm̄ uictus ut artificiū
minime probabilis artificis uideatur. Verum omnē amplitudinē eius gnīs sta
tuarū uicit etate nrā zenodorus mercurio fcō in ciuitate gallię auernis.

De Neronis coloso.

p annos. X. pondo. ccc. in magni precio. Is postq̄ satis artem ibi approbauerat
roma accitus est a nerone ubi destinatum illius pncipis colosum fecit. c. x. pe
dū longitudine qui dicatus solū uenerationi est damnatis sceleribz illius prin
cipis. Mirabamur in officina nō mō ex argilla similitudinem insignē. uerū &
& de paruis admodū surculis qui pmū opis instauratōi fuit estimantes & iu
dicantes inter se fundendi ęris sciām. quom & nero largiri aurū argentūq;
paratus esset. zenodorus sciā fingendi celandiq; nulli uetem postponeret.
Statuam auernorū quom faceret prouincię dubio auro presidente. duo pocla
calamidis manu celata. quę cassio syllano auunculo eius pceptori suo germa
nicus caesar adamato donauerat. emulatus est ut uix ulla dria esset artis.
Quanto melior zenodoro prestancia fuit. tanto magis deprehendr artis oblitę

Nobilitates ex ęre operū & artificum. ccc. LXVI.

racio. Signis quę uocantur corinthia. plerumq; intm̄ capiunt ut secū circū
ferant. sicut Hortensius orator sphingem Verri reo ablatam. pp quā cicero
illo iudicio in altercatione neganti ei se enigmata intelligere rndit debere.
qm̄ sphingem domi haberet. Circumtulit & nero pnceps amazonē de qua dicemus
& paulo ante. C. cestius consularis signū qd secū etiā in plio habuit. Alexandri
quoq; magni tabernaculū sustinere tradūr solidę statuę. ex quibus duę an
martis ultoris edem sacratę sunt. totidē ante regiā minoribus simulachris
signisq; innumera propē artificū multitudo nobilitata ē. Ante omēs phydias

athemensis ioue olympie facto ex ebore quidem. sed ex ere signa fecit. floruit
aut olympiade. LXXXIII. circiter. ccc. urbis anno. Quo eodem tempore em
uli eius fuere chalcamenes. critias. nestores. heglas. & deinde olympiade LXX
XVII. hagelladas. gallon. polictitus. gorgias lacon. miron. pytagoras. scopas.
parelius. Ex his policlitus discipulos habuit argiu. assopodorum. alexin. aristidem.
phrinione. dinonem. athenodorum. demeam. clitoru. miron. liciu. Nona
gesimaquinta olympiade floruere naucides. dinomodes. canacus. patroclus.
Centesima secunda poliheles. cephisodotus. lemares. hippatodorus. Centesima
quartadecima Lysippus fuit cum & alexander magnus. Item lysias. trosius. &
frater eius themis. Euphronides. sostrates. Ion. In hoc mirabile quod nullo doc
tore nobilis fuit. ipse discipulu habuit zosiaden. Centesima. XX. euticlides.
euticrates. sacppus. cepis. sycrotus. tymarcus. pyromachas. Cessauit deinde
ars. ac rursus olympiade centesima LVI. reuixit. tunc fuere longe quidem infra
predictos. probati tamen. Antheus. callistratus. pilides. atheneus. calixeus. pithro
cles. pytas. tymoles. Ita distinctis celeberrimorum etatibus insignes rapti tamen
curram reliqua multitudine passim dispersa. Venere aut & in certamine lau
datissimi quamquam diuersis etatibus geniti. quoniam fecerant amazonas. que quom in templo
ephesie diane dicarentur: placuit eligi probatissima ipsorum artificum qui prese
tes erant iudicio tum apparuit eam esse quam omnes secundam quisque a sua iudicas
set: hoc est policliti. proxima ab ea phidie. tertia heresille. quarta cyclonis.
quinta praxinonis. preterea phidias ioue olympium quem nemo emulatur fecit
ex ebore & eque mineruam athenis que est in parte homa stans. Ex ere uero
preter amazonem supradictam mineruam tam eximie pulchritudinis ut
forme cognomen accepit. fecit & cliducu & aliam mineruam quam romae
ad ede fortune hemylius paulus dedicauit. It duo signa que catulus in eade
ede posuit palliata & alterum closiatum nudum. primusque artem torenticem
aperuisse atque demonstrasse merito iudicatur. Policletus sicyonius. ageladis
discipulus diadumenum fecit molliter iuuenem centum talentis nobilitatum. It
& dorophorum uiriliter puerum fecit & quem canona artifices uocant liniamenta
artis ex eis petentes lege quadam. solusque hominum arte ipsam fecisse artis ope
iudicatur. Fecit & distringentem se & nudum talo incedentem: duosque pueros
item nudos talos ludentes qui uocantur astragalizontes & sunt in Titi imperis
atrio. quo opere nullum absolutius plerique iudicant. Item mercuriu qui fuit ly
simmachie. herculem qui rome atria sustinentem. arthemonia que plerophore
tos appellatus est. Hic consumasse hanc scientiam iudicatur & torenticen sic er
udisse ut phadias aperuisse. proprium eius est ut uno crure insisterent signa ex
cogitasse ut ait Varro & pene ad unum exemplum. Mironem eleutherum natum & ipsum
ageladis discipulum bucula maxime nobilitauit celebratis uersibus laudata.
quoniam alieno plerique ingenio magis quam suo commendantur. Fecit & cane & discobo
lon & persea & pristes & satyrum amirantem tybias & mineruam delphicos pen

Sculptores optimi

hic uirtutibus propriis clarus.

Phidie atheniensis opera

Policleti sicyonii opera

primus inuenit uno crure
signa stare debere.

Mironis opera

thapholos pancratiastas. herculem etiã qui est ap circũ magnũ in ede popei
magni. Fecit et cycade monumentũ ex locuste carnibus sicut syserna sig̃t
Fecit et apolline que a triũuiro Antonio sublatũ restituit ephesiis. Diuus au
gustus amonitus in quiete. Primus hic multiplicasse uidetur inosior i arte q̃
pollicletus et in symmetria diligentior. et ipe tñ corpo4 tenus curiosus animi
sensus nõ expressisse. Capillum quoqz et pubem nõ emendatius fecisse quã
rudis antiquitas instituisset. Uicit eũ pithagoras ex italia reginus pancrati
hasta delphis posita. eodem uicit et leontius quom fecit hastã diadromon ha
stilon q olimpie onditur. et colpum puer4 tenentem tabellas eode loco et ma
la ferentem nudũ. Syracusis aũt claudicantẽ cuius ulceris dolorẽ sentire
etiã spectantes uidentur. Item apolline citharedũ serpentemq; eius confici
sagittis qui diceus appellatus est. qm quom thebe ab alexandro capent auro
a fugiente conditũ sinu eius celatũ esset. Hic primus neruos et uenas expssit
capillumq; diligentius. Fuit et alius pithagoras samius initio pictor cuius
signa ad edem fortune huiusce dee sunt semi nuda VII et laudata sũt hec a
supradc̃o. facie quoq; indiscreta filius fuisse tradr. Regini aũt discipulus et
filius sororis fuisse tradr socratius lysippus sicyonior4 dux. negat tullius fuisse
discipulũ. sed pmo erarium fab4 audiendi rom cepisse pictoris ceu pompeii
responso. eum. n. interrogatu4 que sequeretur antecedentiũ dixisse demostras
se hom multitudinem naturã ipam imitandã esse nõ artificem. plurima ex
omnibus signa fecit. et ut diximus fecundissime artis inter qq; distringete se.
Quem. M. agrippa inter termas suas dicauit gratũ tyberio pncipi qui nõ quiuit
tempare sibi in eo et quamq; impiosus sui inter initia pncipatus transtulit i cu
biculũ alio sibi signo substituto cui quid tanta ppli ro. cotumacia fuit ut mag
nis clamoribus reponi apoxuomenon conflagitauit. princepsq; q̃tum adamatum
reposuit. Nobilitatur lysippus et temulenta tybicina et canibus ac uenatiõe.
in primis uo quadriga cum solis radior4. Fecit et alexand4 magnũ multis opib3
a pueritia eius orsus. Quam statuã inaurari iussit nero pnceps delectatus admo
dũ illa. Deinde cum ptio opis et grã artis detractum ẽ aur4. preciosiorq; tal ex
istimat etiã cicatricibus opis atq; concisuris in quibus au4 heserat remanen
tibus. Idem fecit ephestionem alexandri magni amicũ quẽ quidã policleto a
scribunt: quom is centũ prope annis an fuerit. Item alexandri uenationẽ quẽ
delphis sacrata est athenis saty4 turmã alexandri in qua amico4 eius imagi
nes sũma omni silitudine expssit. Hanc metellus macedonia subacta trãstulit
romam. Fecit et quadrigas multo4 gene4. Statuarie arti plurimũ traditur
contulisse capillũ expmendo capita minora faciendo q̃ antiqui: corpora gra
ciliora siciora qz p que proceritas signo4 maior uideret. Non habet latinũ
nomen symmetria quã diligentissime custodiuit nõ incerta rõne quadratas
ueter4 staturas pmutando uulgoq; dicebat ab illis fcõs quales essent hoies a se
quales uiderentur esse. huiũ proprie uident esse argutie opm custodite i minimis

q̃ eximia pprietas

Responsum q natura sit ingenio4 magister.

συμμετρία.

quoque rebus. Filios et discipulos reliquit laudatos artifices larpsum et beddam.
sed ante omnes euthicratem quanquam is constantia patris potius emulatus quam elega
tiam. austor maluit genere quam iocundo placere. Itaque optime expressit herculem del
phis et alexandrum thespin. uenatorem et thespiadum prelium equestre. simulachrum
tropon ad oraculum quadrigas medeę complures equum cum fiscinis canem uenatium.
H uius porro discipulus fuit tysitratus et ipse sicyonius. sed lysippi secte propior
ut uix discernantur complura signa. sicut senex thebanus demetrius rex speaces
tes alexandri seruatur. Digni tanta gloria artifices qui compositis uoluminibus
condidere hec: Miris laudibus celebrant thelaphonem phoceum ignotum alias.
quoniam in thessalia ubi habitauerit latuerint opera eius. Alioquin suffragiis ipsorum equatur
policlito. mironi. pithagore. Laudant eius larissam et spinarum penthalum et apol
linem. Alii non hanc ignobilitatis fuisse causam. sed quod se regi xerxi et quedam
regi officine dediderit existimant. Praxitelles quoque marmiore felicior est
ideo clarior fuit. fecit tamen ex ere pulcherrima opera proserpinę raptum. idem ca
tagussam et ebrietatem et liberum patrem nobilemque una satyrum quem greci plube
ton cognominant. Signa etiam que ante felicitatis edem fuere. ueneremque quam cum ipsa
ede incendio conflagrata est claudii principatu. Marmoreę illas per terras inclitę
patent. Item stepusis imesspellum menenoporam harmodium et aristogitonem tyra
nicidas quos a xerxe persarum rege captos uicta perside atheniensibus remisit mag
nus alexander. Fecit et puberem apollinem sub repenti lacerte comminus sagitta in
sidiantem quem scauro octonon uocant. Spectantur et duo signa eius diuersos affectus
exprimentia flentis matronę et meretricis gaudentis. hanc putant phyrnem fuis
se dephendunt que in ea amorem artificis et mercedem in uultu meretricis hit simula
chrum et benignitas eius. Calamidis enim quadrigę aurigam suum imposuit: ne meli
or in eis quorum effigies hominis defecisset crederetur. Ipse calamis et alias quadrigas
bigasque fecit equis semper sine emulo expressis. Sed ne uideatur in hominum effigie infe
rior alcumena nullius est nobilior. Athimenes phidie discipulus et marmorea
fecit et ereum penthalum qui uocatur erenmomenos. At policliti discipulus aristi
des quadrigas et bigas. et iphicrates leena laudatur. scortum hoc lyrę cantu fami
liaris arimodio et aristogitoni: consilia eorum de tyranicidio usque ad mortem excru
ciata a tyrannis non prodidit. Quam obrem eam honori here uolentes: ne quom scor
tum celebrasse uiderentur: animal nominis eius fecere. atque ut itelligeretur causa honoris: in
ope linguam addi ab artifice uetuerunt. Briaxis esculapium et seleucum fecit. Be
das adorantem. bathon apollinem et iunonem qui sunt in templo concordię. Cre
silas uulneratum deficientem: in quo possit intelligi quantum restat anime. et olimpium piclem
dignum cognomine. Mirum que in hac arte est quod nobiles uiros nobiliores fecit. Cephis
isidorus mineruam mirabilem in portu atheniensium et aram ad templum iouis serua
toris in ede portus cui pauca comparantur. Canachus apollinem nudum qui philesius
cognominatur in didimeo hegmetici eris temperatum. ceruumque una ! id a uestigiis
suspendit ut linum subtus pedes trahatur alterno morsus calce digitisque retinentibus

Praxitelles. fictor et idem sculptor laudatur.

meretricis mira constantia.

solum. ita uerberato dente utriusq; in partibus ut a repulsu ꝑ uices resiliat.
Idem zeletizontas pueros. Chereas alexandrꝝ magnū & philippū prēm eius
fecit. Desilaus dorophoron & amazonem uulneratā. Demetrius lysimachem
quę sacerdos fuit. LXIIII. idem & mineruā quę musica appellat̃. qm̄ dracones
in torgone eius additus cythara & hymni resonant. Item eqtem sorone q̄ ꝑmus
de equitatu scripsit. Dedalus & ipe inter fictores laudatus pueros suos destrin
gentes se fecit. Diomedes protliesilaum & phyto demū luctatorem. Eufrano
ris alexandri paris est in quo laudat̃. q̄ omīa simł intelligant̃ iudex deaꝝ ama
tor helenę. & tamen achillis interfector. Huius est minerua romę q̄ dr̄ catulia
na infra capitoliū a Q. luctacio catulo dicata. & simulacꝝ boni euentus dextͣ
paterā & sinistra spicam ac papauer tenens. Item alexandrum & philippū in qͣ
drigis. Euthicides euratan fecit in qua artem ipam̄ liquidiorem plimi dixere.
Hegie minerua pyrrhusq; rex laudatur & celezicontes pueri. & castor & pol
lux an edem iouis tonantis. Agesie in pario colonia hercules isidori buti rẽlictͦ
mironis discipulus fuit qui fecit dignū preceptorem puerꝝ sufflantem langui
dos ignes & argonautas. Leocras aquilam sentiente quid rapiat in ganimeden
& cui fuerat parentemq; unguibus etiā ꝑ uestem puerꝝ antolicum pancratio
uictorem ꝑꝑ quem xenophon symposium scripsit. iouemq; illū tonante in ca
pitolio ante cuncta laudabile. Item apollinem diadematū. Lucius langone
puerꝝ subdole ac fucatę uernilitatis. Lycius & ipe puerꝝ suffitorem. menetimi
uitulus genu pmitur replicata ceruice. ipe menetimus scripsit de sua arte.
Naucides mercurio & discobulo imolante artem censetur. Naucerius luctato
rem anhelantem. Niceratus esculapiū higiam q̄ sunt i concordię templo romę.
Pyromachi quadriga ab alcybiade regit̃. Poliches hermafroditū nobilem fe
cit. phyrimr hygiam & mineruā. phoenis lysippi discipulus epidlisam.
Stypax cyprius uno celebratur signo Splachnorre periclis olimpi uernula.
Hic fuit exta torrens igne in orẽs pleni spiritu accendens. Silamon apollo durͦ
fudit fictorem & ipm̄. sed in cunctos diligentissimū artis & inimicū sui iudicẽ
crebro pfecta signa frangentẽ dum satiare cupiditate artis non quit. ideo in
satū cognominatū hoc in eo expressit. nec hoīem exęrẽ fecit. sed iracundiam
& achillem nobilem. Item epistaten exercentem atletas. Strongilion amazo
nem quā ab excellentia crurū euchnemon appellant. ob id in comitatu neronis
pncipis circumlatam. Item fecit puerꝝ quē amando brutus philippenses cognoīe
suo illustrauit. Theodorus qui laberinthū fecit sami ipe se ex ere fudit. pter
similitudinē fama magna subtilitate celebratus dextra limā tenuit. Transla
tam pneste tante puitatis ut totā eā currumq; & aurigam integeret alis simt
facta musca. Xenocrates tisicratis discipulus ut alia euticratis uiat utrosq;
copia signoꝝ. & de sua arte composuit uolumīa. plures artifices fecẽ attalia
& heumenis aduersus gallos proelia. Isigonus. piromachus. stratonicus. anti
gonus qui uolumīa condidit de sua arte. Boeti quanq̃ argento meliores infans

eximie anserem strangulat. Atq; ex omnibus que rettuli clarissima queq; iam
sont dicata a uespasiano pncipe in templo pacis. aliisq; eius opibus uiolenti ne
ronis in urbe conuecta & in sellariis domus auree disposita. Preterea sut eq
litate celebrati artifices. sed nullis operu suor. papua. Ariston q & arge
tu colari solitus est. chalasses. thesias. cantharus sicyonius. dionisiodorus. cria
e discipulus deliades euforione uinias & hecateus. Argenti coelatores lesbo
les. prodorus. pithomicus. polignonis. ide pictores nobilissimi. ite ex coelatoribz
stratonicus scymn̄ cride discipulus. Nunc ptensebo eos qui eiusdem geñs opa
fecerut ut apollodorus. androbolus. asclepiadorus alcimas. ptius. appellas. sed
adorantes feias. antignotus. & luctatores poxinenu tyrannicidasq; supradctos.
arithodamus & luctatores. picasq; cu auriga philoppos am seleucu rege het
gram sua. huī quoq; dorophorus. Cephis odoti duo fuere priores & mercurius
liberum prem infantia nutriens fecit & concionante manu uelata psona int eo e.
Sequens ptius fecit tolithes qui cu phydia ioue olimpiu fecerat ptius. It cleon
& centrannis & gallides & cephis calchostenes & tuneodos & atletas dicypp
perlaiomenon daypron & democritus & demo ptius e pyono eusennina fere
predca imitatus precessit in tubicine & mater interfecit infante miserabiliter
blandiente eubolidis digitis computas miton atletis spectatū menogenes qua
driges. Nec minus niceratus omnia que ceteri aggressus. repntauit alcybiade
lampadumq; accensum. matre eiusde araten sacrificante tisicratis spitam
piston mulierem iposuit. Idem fecit martem & mercuriū qui sut in concordie
templo rome. p illum nemo laudatus eudorem phalaride tyranno cui tauru
fecit mugitus hois policlitus signis subdito ex pmus ex ptus cruciatu eu iustiores
eui an hoc a simulachris deum homimq; deuocauerant hūanissimā arte ideo
tu conditores eius laborauerūt ut ex ea tormenta fierent. Itaq; una de ca ser
uatur opa eius ut quisqs illa uiderit oderit manus. Steris cererē ioue. miner
uam fecit qui sunt rome i concordie templo. idem flentes matronas & adoran
tes sacrificantesq;. Bathon. neuchir. clauides. heliodorus. lucan. lephon. lyson.
leon. monodorus. migrus. policrates. polsidus. pithocritus. protogenes. Ide pi
cture clarissime ut dicemus. patrocles. pollis. posydonius. q & argentū coela
uit nobiliter natone ephoesius. periclenus. philonsimenus. tymotheus. the
omnestus. tymarchides. tymonticsias. trason. Ex omnibus aute maxime cognoie
insignis est callimachus semp calumniator sui. nec finem hntis diligentia ob id
cato tex itechnus appellatus memorabilis ex adhibendis cure modu. huī sut
saltantes lacene ii. datu opus. sed in quo gram omem diligentia abstulerit. hic
quid & pictorem fuisse tradut nō era captos. nec arte una tm zenonis statua
cypria expeditione nō uendidit cato. sed qa pti erant ut obiter hoc quoq; no
stat tum mane ex i mentione statuar. Est & una ptereunda quanq; auctores
incerti iuxta rostra herculis tunicati suleo situ rome torua facie sentientiq;
supma tunica. in hac tres sunt tituli. L. lucullū inpatoris de manibus. alter pu

Pictores famosi

protogenes

callimachus

pillum luculli filiū ex se dicasse. terti⁹ Titū septimū sabinū edilem curulē ex
ꝑuato in publicum restituisse. Tot certaminū tante q; dignatiōis simulachrū
id fuit. Nunc ꝑuertemur ad differentias aeris & mixturas. In cyprio corona
riū tenuat̄ in lamina taurorūq; felle tinctum. spēm auri in coronis histrionū ꝑ
bet. Idemq; in uncias additis auri scribulis semis ꝑtenui. pyropi brachia igne sīt
regulare & in aliis fit metallis. Itemq; caldariū dr̄ā. q⁰d caldariū funditur
tm̄ malleis fragile quibꝫ regulare obsequit̄. ab aliis ductile appellatū quale oē
cyprium est. Sed in ceteris metallis cura distat a caldario. Omē n̄. diligenti⁹ pur
gatis igni uitiis excoctisq; regulare ē. In reliquis generibus palma campano si
mile in multis ꝑtibus italie ꝑuintis que sed octonas plumbi libras addūt & ꝑn
coquunt ꝑꝑ inopiam ligni. quantū ea res differ (?) afferat in gallia maxīe sentit̄. ibi
inter lapides candefc̄o funditus exurente ēn coctura nigrū atq; fragile tostat̄.
Preterea semel recoquunt q⁰d sepius fecisse bonitati plimū confert id q⁰d notasse nō
abre est. Aes omne frigore magno melius fundit̄. sequens statuaria tem
patur. est eadem que tabularis hoc mō. massas proflatur ī primis. mox ī pro
flatū addr̄ tertia portio eris collectanei. hoc est exusu coepti. Peculiare in eo
condimentū attritudo inito & consuetudine nitoris ueluti mansuefacti miscen
tur & puri argenti post duodena & sex libre centenis proflati. Appellatur &
.nūc & formalis temperatura eris tenerrimi q̄m nigri plumbi decima portio addr̄
& argenti uicesima maxime que ita colorē bibit. que greci grecanicon uocant.
Nouissima est que uocat̄ ollaria uase nomē hoc dante. Ternis aut quaternis lib̄s
plumbi argentarii ingentibus eris additis. Cypro si addatur plūbom colos pur
pure fit. In statuarū pretextis eris ex terra rubiginē celerius trahūt q̄ ne
glecta nisi oleo pungantur. Seruari ea optīe in liquida pice tradūt. Usus eris
ad ꝑpetuitatē monumētorū iampridē translatus ē tabulis ereis in quibꝫ publi
ce constitutiones incidunt̄. Metalla eris multis modis instruūt medicinam
ut pote quom ulcera omīa ibi ocissime sanent̄. maxime tn̄ prodest cathmia. Fit
tamen sine dubio hec. & in argenti fornacibus candidior ac minus ponderosa.
sed nequaq̄ cōpanda. Erarie ꝑtā aut gn̄ā sūt. Nanq; ut ipe lapis ex q⁰ fit aes
cathmia fit usus necius. inutilis medicine. Sic rursus in fornacibus exsistit. alia q
nōis sui originē recipit. Fit aut egesta flāmis atq; flatu tenuissima ꝑte matīe
& camerīs lateribusue fornacium pro q̄ntitate leuitatis applicata. tenuissima
est in ipo fornacium ore quā flamē eructant̄ appellata capnitis exusta. & ni
mia leuitate similis fauille. Interior optīa cameris dependens. & ab eo argumēto
botrionis cognoīata. ponderosior hec pore leuior secuturis. Duo eius colores. De
terior cinereus. puniceus melior. friabilis oculorūq; medicamentis utilissima
Tertia est in lateribus fornacium que ꝑꝑ grauitatē ad cameras ꝑuenire nō potuit
hec dr̄ placitis. & in ipā argumentū planitie crusta uerius squamū & mtis
uaxas adiisora utilior ad cicatrices trahendas. Fiunt ex ea duo alia gn̄ā. onichi
tis extra pene cerulea intus onichis maculis similis. ostracitis tota nigra & ceterārum

Differentie eris & mixtu
re. & de seruando ere.

De cathmia medicine.

sordidissima uulneribus maxime utilis. Omnis autem cathmia in cypri forna
cibus optima. Iterum quae medicis coquitur carbone puro: atque ubi in cinere redigi
tur extinguitur uino aminneo quae ad emplastra preparatur. Quae uero ad psora a
ceto. Quidam in ollis fictilibus ius hauriunt et lauant in mortariis. postea siccant.
Hypodoris lapidem ipsum quae grauissimum spississimumque urit pruna. exustum chio
uino restingit tunditque. mox linteo cribrat atque in mortario terit. mox aqua ex
pluuia macerat iterumque: sed id quod subsedit. donec cerusse similis fiat nulla dentium
offensa. Eadem tollie actio. sed quod purissimum lapidem elidit. Cathmie effectus sic
care sanare. sistere fluitiones. teria et sordes oculorum purgare segnitie extenu
are. et quicquid in plumbi effectu dicemus. et aes ipsum ad omnia eadem uritur. praeterque
ad albugines oculorum et cicatrices. Vlcera quoque oculorum cum lacte sanat. Itemque e
gyptii collirii id modo terunt in cotulis. facit et uomitiones e melle sumptum. Vritur
autem cyprium in fictilibus crudis cum sulphuris pari pondere uase circumlito spi
ramento in caminis donec uasa ipsa percoquantur. Quidam et salem addunt. aliqui alu
men pro sulphure. alii nihil. sed aceto tantum perfundunt. Vstum teritur in mortario the
baico aqua pluuia lauatur. iterumque adiecta largiore teritur et dum considat relinquitur
hoc sepius donec ad speciem minii redeat. Tunc siccatum in sole in erea pixide ser
uatur. Et scoria eris simili modo lauatur. minor effectu quam aes ipsum. sed et eris flos medi
cine utilis est. Fit ere fuso et in aliam fornacem translato ubi flatu crebriore ex
cutiunt uelut siles squame quas uocant florem. Cadunt autem cum aqua panes eris
aqua refrigerantur rubentque. Similiter squama eris quam uocant lepida et sic adultera
tur flos ut squama ueniat decussa in clauis in quos panes erei ferruminantur in
cypri maxime officinis omnia. Differentia haec est quod squama excutitur ictibus id
panibus flos cadit sponte. Squame est alterum genus subtilius ex summo idest lanugine de
cussum quod uocant stomoma. Atque hec omnia medici quod pace eorum dixisse liceat ignorant
pars maior et nominibus in tantum conficiendis. his medicaminibus absunt quod proprium esse me
dicine solebat. nunc quoque quotiens in eadem in libellos componere ex his uolentes aliquid
hoc est impendio miseratum expediunt comentaria credunt simpla. sed ea omnibus quod
fraudibus corrumpentium quid facta emplastra et collirica mercantur. pubesque mercium
aut fraus exempla. Sic aes teritur et squama autem et flos uritur in patinis ficti
libus aut ereis. deinde lauantur ut supra ad eosdemque usus et amplius narium carno
sa uitia. Itemque sedis et grauitatis aurium per fistulam in eas flatu impulsa una foris
farina admota tollit et tonsillas cum melle. Fit ex candido ere squama longe cy
pria inefficacior. sed urina pueri prius macerant clauos panesque. Quidam excussa
squama terunt et aqua pluuiali lauant. dant et hydropicis duabus heminis mixsa
et illinunt cum polline. Eruginis quoque magnus usus. sed pluribus fit ea modis. nam
que et lapidi ex quo coquitur aes deraditur ex ere candido perforato atque in cadis sup
acetum suspenso. ereo obturatum operculo multo probatiore quam si hoc idem squamis fiat.
Quidam uasa ipsa candidi eris fictilibus condunt in aceto raduntque decimo die. alii
uinaceis contegunt. totidemque post dies radunt. Alii de limata eris scobem a

De scoria et flore et squama aeris

De erugine eris

ceto spergunt versantque spatiis saepius die donec absumatur. eadem scobe. Alii terere in mortariis ereis ex aceto malunt. Ocissime vero contingit tenaciorum recisamentis in acetum additis. adulterant marmore trito maxime rhodiam eruginem. mali puniti aut gummi. praecipue autem fallit attramento sutorio adulterata. cetera enim dente deprehenduntur stridentia in frendendo. Experimentum in batillo ferreo nam que sincera est suum colorem retinet. que mixta attramento rubescit. Deprehenditur et papiro galla prius macerato. nigrescit enim statim erugini illita. deprehenditur et visu maligne virens. sed sive sincera sive adultera aptissimum est eam siccatam in patina nova uri et versari donec favilla fiat. postea teritur et ere conditur. Aliqui in crudis fictilibus urunt donec figulum percoquatur. nonnulli et thuris masculi admiscent. Lavatur erugo sicut cathmia. Vis eius collyriis oculorum aptissima et delacrimationibus mordendo proficiens. sed ablui necessarium penicillis calidis donec rodere desinat. Hiera

De hieracio collirio dicto.

cum vocatur collirium quod ita maxime constat. temperatur autem idem ammoniaci unciis. IIII. eruginis cypree duabus. attramenti sutorii quod calcantum vocant. totidem misimo sima croci. et hec omnia trita aceto thasio colliguntur in pillulas excellentis remedii contra glaucomatum initia. Cruda autem erugo contra vulnera his emplastris miscetur. oris etiam gingivarumque exulcerationem mirifice emendat. et labiorum ulcera cum oleo. Quod si caera addatur purgat et ad cicatricem perducit erugo et callum fistularum erodit. ulcerumque circa sedem sive per se sive cum ammoniaco illita. ut collirii modo in fistulas adacta. eadem cum resine terebentine tertia parte subacta lepras tollit. Est et alterum

De scoleaca quomodo fiat.

genus eruginis quam vocant scoleacam in cyprio ere hoc trito alumine et sale aut nitro pari pondere cum aceto albo quam acerrimo. non fit hoc nisi estuosissimis diebus circa canis ortum. Teritur autem donec viride fiat contrahatque se vermiculorum specie unde et nomen. Quod vitium ut emendetur due partes quam feri aceti miscentur urina pueri inpubis. Idem autem in medicamentis et sacerna efficit. qua diximus aurum ferruminari. Usus utriusque qui eruginis. Scoleaca fit et per se rasa ab erario lapide de quo nunc dicemus.

De calciti lapide

Calcitim vocant lapidem ex quo et ipsum es coquitur. distat a cathmia quod illa supra terram ex subsicalibus petris cedit. hic ex obrutis. Idem quo calcitis fiat si statim mollis nare videatur lanugo concreta. Est et alia distinctio quod calcitis tria genera continet eris et misios et psoreos. de quibus singulis dicemus suis locis. hic autem eris venas oblongas. probatur mellei coloris gracili venarum discursu fragilis nec lapidosus. putatur et recentem utiliorem esse. quoniam inveteratus peior fiat. Vis eius ad excrescentia in ulceribus sanguinem sistere. gingivas. uvam. tonsillas. farina compescere. vulve vitia in vellere. porro et verendorum vitiis additur emplastris. maceratur autem in fictili ex aceto circumlito fimo diebus XL. et colorem croci trahit. Tunc admixto cathmie pari pondere medicamentum efficit foricum. dictum dictum. Quod si duas partes calcitidis tertie cathmie temperentur. Tosta vero efficatior fit ad eadem omnia.

De psorio egyptio:

Psorium egyptium maxime laudatur multum superato cyprium in hispania et africa quamquam oculorum quoque curationi quidem utilius cyprium putent. Sed in quocumque natione optimum. cui maximum virus olfatu modo vomitiones moveat. et egy

De Misi et utilitate ei.

ptium quidē tale alterius nacoē contritū splendescat. et amisios est lapidio
sus. prodest aūt et dentiū dolori contineat atq; colluat et ulceribus grauibus
queq; serpunt ac calcitis. Misi aliqui tradiderūt fieri exusto lapide ī fos
sibus flore eius luteo miscenti se ligni pineę fauillę. Re uera aūt e sup̄ dco
fit lapide concretū nā distretumq; ut optīm in cypriorum officinis cuius notae
fiūt aureę scintillę. et quom terat̄ harenosa nā sine terra calciti sitis. haec
aūt miscent qui aurum purgant. Utilitas aūt eius infusi cū rosaceo auribus pu
rulentis et lana imposita capitis ulceribus. extenuat et etiā scabricias oculo
rum inueteratas. precipue utile tonsilis et cōn anginas et suppuratas. ro
ut XVI. dragmę in hemina aceti coquant̄ addito melle donec lentescat. sic
ad supradcā utile est. quotiens opus sit molliri uim eius mel aspergatur.
E rodit et callum fistularum ex aceto fotum et collirijs additis. sistit et sangnē
ulcera queq; serpunt. queue putrescant: absumūt et excrescentes carnes. Pe
culiariter uirilitatis uicijs utile et feminarum pfluuiū sistit. Greci cognoiati
onē eris fecerūt noīe et attramento sutorio. appellant n. calchanto. nec ulli
eque mira nā est. Fit in hispanijs puteis stagnisue hntibus id genꝰ aquę. De
coquitur ea āmixta dulci pari mensura et in piscinas ligneas fundit̄ īmobi
lis sup has trastris dependens testes lapillis extent. ē quibus adherescens li
mus uitreis acinis imaginem quandā uuę reddit. exemptū ita siccatur
diebus XXX. Colore ceruleo p quā spectabili nitore uitruq; esse creditur
diluendo. Fit et ex atramento tingendis corijs. Fit et pluribus modis gnē terę
eo in scrobe cauato. Quorum ē lateribus distillantes hiberno gelu stirias stalagmi
am uocant. Neq; est purius aliud si ex eo candidū colorem sentiente uiola
loncoton appellant. Fit et in saxorum cathinis pluuia aq̄ circulito limo gelan
te. fit et salis mō flagrantissimo sole admissas dulces aquas cogente. Ideo
duplici quidā dria fossile aut factiū appellant. hoc pallidius et q̄tum colo
re tm̄ bonitate deterius probant maxime cypriū in medicinę usum. Su
mitur ad depellenda uentris animalia dragmę pondere cū melle. purgat
et caput dilutū ac naribus instillatum. Item stomachū cū melle aut in aqua
mulsa sumptū. Medetur et oculorum scabriciei. dolori. necnō et caligini et
oris ulceribus. sistit et sanguinem narū. Item emorroidū. extrahit ossa fra
cta cum semine iusquiami. Suspendit epiphoras penicillo fronti impositum.
E fficax et in emplastris ad purganda ulcera et excrescentia ulcerum. Tollit et
uuas ut si decocto tangantur cū lini sene. Supponitur emplastris ad dolo
res tollendos. qd ex eo candicat uno usu. prefertur uiolaceis et grauitati
aurium p fistulas inspirat̄. uulnera et p se illitū sanat. sed tingit cicatrices.
N up inuentū ursorum in harena et leonū ora aspergē illo. tantaq; ē uis astri
gendi: ut nō queant mordere. Etiam nūc in erarijs reperitur q̄ uocat

De calchanto. et quō fiat. et ad que utile.

De pompholige et spodion et dria inter ea.

pompholigem et spodion dria q pompholix lota aspatur. spodion si illota
est. Aliqui q sit candidū leuissimumq; pompholigen dixere et esse eris et ca-

thmie favillam spodion nigriorem. que derasa parietibus fornacum mittit scintillas aliquando e carbonibus hec aceto odorem eris prestat et si tangat lingua saporem horridum. Convenit oculorum medicamentis quibuscumque vitiis occurrerint. et ad omnia que spodion hoc solum distat quod huius elatior vis est. Additur et in emplastris quibus lenis refrigeratio queritur et siccatio. Vtiliora omnia que vino lota sunt. Spodios cypria optima. Fit autem liquescentibus cathmia et erario lapide lenissimo flatu evolatque e fornacibus et tectis adherescit a fuligine distans candore quod minus candidum ex ea immature fornacis argumentum est hoc quidam pompholigen vocant. Quod vero rubicundius ex his inveni tur acriorem vim habet. exulcerat adeo ut quom lavatur si oculos attingat. excecet. Est et mellei coloris spodios in qua plurimum eris mittitur. sed quodcumque genus lavando fit utilius. purgatur ante penna. dein crassior lotura digitis scabritie excernitur. Medicatius eius est que vino lavant. Est et aliqua in genere vini differentia: leni enim lota collyriis oculorum minimum inglueris fatigatorum apta putatur. eademque efficacior ulceribus que manant ut oris que madent. et omnibus medicamentis que parent in contra grangenas. Fit et in argenti fornacibus spodion quam vocant laureatim utilissima autem oculis confirmatur que fit in aurariis. nec in alia parte magis est vite ingenia mirari quippe ne non querenda essent metalla utilissimis precis utilitatis eadem excogitavit. Antispodion vocant cinerem fici ut caprifici ut myrtini foliorum cum tenerrimis ramorum partibus ut oleastri ut citonii mali ut lentisci. Et ex moris inmaturis .i. candidis in sole arefactis ut e buxi coma ut pseudo cypri aut rubi aut terebinthi ut oenantis taurini quoque glutinis ac lentorum cinerem similiter pollere inventum est. Vrunt omnia crudo fictili in fornacibus donec figulina percoquatur. In erariis officinis et smegma fit. iam liquato ere ac percocto. additis etiam nunc carbonibus paulatimque accensis ac repente vehementiori flatu expuit eris palea quedam. solum quo excipiatur stratum esse debet marmoreum: Ab ea discernitur quam in hisdem officinis diffrigem vocant greci ab eo quod bis torreatur. cuius origo triplex. fieri .n. traditur ex lapide pyrite cremato in caminis donec excoquatur in rubricam. Fit et in cypro ex luto cuiusdam specus arefacto prius. mox paulatim circumdatis sarmentis. tertio fit modo in fornacibus eris fece subsidente. Differentia est quod aes ipsum in catinum defluit. scoria extra fornaces. flos supernatat. diffriges remanet. Quidam tradunt in fornacibus globos lapidis qui coquuntur ferruminari circa hunc et ferruere. ipsum vero non percoqui nisi translatum in alia fornace et esse nodum. Quidam id medium quod excocto supersit diffriaga vocat. Ratio ei in medicinis siccare pre dictis supra siccare et extrescentia consumere et perpurgare. probatur lingua ut eam siccet tactu statim saporemque eris reddat. Vnum etiam nunc eris miraculum non omittemus. Servilia familia illustris in fastis triente ereum pascit auro et argento consumente eo utrumque. Origo autem et natura ei incompta e in.

De Antispodion quod fit.

De smigmate quomodo fiat.

De Triente Servilio.

De naturis ferri. stagni. plumbi. aeris & ceterorum.

Messala senex: qui & de romanis famil. scripsit.

Verba ipsa de re Messale senis ponā. Seruilioꝝ familia habet trientem sacrum: cui sūma cum cura magnificentiaq; sacra quotannis faciunt. Quem ferut alias creuisse, alias decreuisse uideri. & ex eo aut dimitionē aut honorem familiae signi ficari. Proximo indicari debent metalla ferri optimo uite. pessimoq; istro.

De ferro.

Siquid hoc tellurem scindimus arbusta. pomeria. uites. squallore deciso ānis oībꝫ cogimus iuuenescere. Hoc extruimus tecta. caedimus saxa: omsq; ad alios usus ferro utimur. sed eodem ad bella. caedes. latrocinia nō cominus solū. sed etiā missili uolucriq;. nūc tormentis excusso. nūc lacertis. nūc uō pennato: quā sce leratissimā humani ingenii fraude arbitror. siquid ut ocius mors perueiret ad ho mine: alitem illā fecimꝰ. pennasq; ferro adiecimus. Quam obrem cultura eius non nā fuit accepta. aliquot expimentis probatū est posse innocens esse ferrū.

Ferri conditio.

In federe: qd expulsis regibus pplus ro. dedit porsenne: nōiatim cōprehensum inuenimus ne ferro nisi in agri cultu uteretur. & cū stilo scribere in tutum ue tustissimi auctores prodiderūt. Magni pompeii in. iii. consulatu extat edictū i tu multu necis clodiane prohibentis. ne ullū tellū esset i urbe. & tam uita ipā non desinit honorē inmitio hre. Ferro quoq; aristonidas artifex. quom expmere uellet achamantis furorē learchū filiū pcipitare uolentis. & residentis poenite tia ferrū & aes miscuit: ut rubigine eius p tutorē eris relucente expmeret ue recundiē rubor. hoc signū extat hodierno die. Est in eadem urbe ferreus her cules quē fecit alceus laboꝝ dei patientia inductus. Videmus & romae cyphos e ferro dicatos in templo martis ultoris. Obstitit eadē nāe benignitas exigentis ā ferro ipō poenas rubigine. eademq; prouidentia nihil in rebus mortalibus facie tis qd esset infestissimū mortalitati. Ferri metalla ubiq; propē inō reppiuntur.

De ferreis metallis.

Quippe insulē italiē illa gignentes minima difficultate agnoscunt ipō colore terē manifestato. De excoquendis uenis tm̄ in cappadocia questio est aqua an terra fiat acceptu. qm̄ pfusa certo fluuio terra: neq; aliter ferꝝ e fornacibus reddit

Differentie ferri.

Differencia ferri innumerosa. pma i genē terrē caeliue. aliē in olla tm̄ plumboq; licinius submistcant. aliē fragile & erosum. rotaꝝ q; usibus & clauis maxie figendum cui prior rō conuenit. Aliud breuitate sola placet: clauisq; caligaris. Aliud rubiginem celerius sentit. strictūrē uocant hēc oēs qꝫ nō in aliis metallis astri genda acie uocabulo imposito & fornaci. ideo maxia dīa est. In his que qdem fer rum excoquit. in his ad indurandū aciē: aliquē mō sunt ad densendas incudes malleoꝝue rōstra. Sūma aūt dīa in aqua ē cui subinde candens imergit. hēc alibi peior. alibi utilior. Nobilitauit loca glīa ferri sicut bubilem i hispania: & thurias socomū in italia quom ferraria metalla in his locis nō fiant. Ex oībus

Sericum melius ferrū.

aūt generibus palma serico ferro est. seres hoc cū uestibus suis pellibusq; mittunt. Secunda parthico. neq; alia gnā ferri ex mirra etiā tempant. ceteris. n. āmiscet. mollior complexus nrō orbe. Alicubi uena bonitate hanc pstat. ut i noricis. ali bi factura ut sulmone aqua sic diximꝰ. Quippe quom i exacuendo oleares aq̄rie que differant & oleo delicatior fiat acies. Miꝝq; quom excoquat uena aq̄ mō

liquari ferrum postea in spongiis frangi. Tenuiora ferramenta oleo restingui mos
est ne aqua in fragilitatem durentur. A ferro sanguis humanus se ulciscatur. co
tactum namque eo celerius subinde rubigine trahit. De magnete lapide suo
loco dicemus concordiaque quam cum ferro habet. sola hec materia uires ab eo lapide
accipit retinetque longo tempore aut apprehendens ferrum: aut a collectione
cathena spectetur interdum. quod imperitum uulgus appellat ferrum uiuum: uul
neraque ex tali asperiora fiant. Lapis et in cantabria nascitur. non ille magnes ue
rus caute continua: sed sparsa bullatione ita appellant. nescio an ultro funde
do proinde utilis. nondum enim expertum est quicquam ferri utique inficit aciem ut magnes.

quemadmodum arca macho
meti

De magnete lapide tymocrates architectus. alexandrie arsinoes templum con
camerare inchoauerat ut in ea simulachrum e ferro pendere in aere uideretur.
Intercessit mors et ipsius et tolomei regis qui id sorori sue iusserat fieri. Metal
lorum omnium uena ferri largissima cantabrie maritima parte qua oceanum ambit
mons prerupte altus incredibile dictu totus ex ea materia est ut in ambitu oceani

De temperatura ferri.

diximus. Ferrum accensum igni nisi duretur: ictibus corrumpitur. Rubens
non est habile tundendo. neque antequam albescere incipiat. aceto et alumine illitum
fit eri simile. A rubigine uindicatur cerussa et gypso et liquida pice. hec est tem
patura a grecis antipathia dicta. Ferunt quidem et religione quadam id fieri. ex
tare ferream cathenam a ponte pratonam in urbe que Zeuma appellatur qua ale
xander magnus sibi coniunxerat pontem. cuius anulos qui refecti sunt rubigine

Medicinae ex ferro.

infestari carentibus ea prioribus. Medicina ex ferro est et alia que secandi.
Namque circumscribi circulo terue circumlato mucrone. et adultis infantibus prodest.
Contra noxia medicamenta et prefixo limine a sepulchro clauis euulsis aduersus
nocturnas lymphationes. pungique leuiter mucrone quo percusso homo sit contra
dolores laterum pectorisue. humores qui punctione afferant quadam unctione
sanantur. Curatum uero canis rabidi morsus. quippe etiam preualente morbo ex
pauentesque potum usta plaga liberantur. Calefit etiam ferro candente aqua in multis ui

Ex rubigine remedia.

tiis priuatimque in dissinteriis. Est et rubigo ipsa in remediis et sic celephum pro
ditur sanasse achilles: siue id aerea siue ferrea cuspide fecit. ita certe pingitur
ex ea decutientis gladium. Sed rubigo ferro deraditur humido ferro clauis ue
teribus. Uis eius ligare. siccare. stringere. Emendat alopecias illita. Utuntur et
ad scabritias genarum pustulasque totius corporis cum caera et oleo myrteo. Ad ig
nes uero sacros ex aceto. Item ad scabiem paronichia digitorum et pterigia in linteolis.
Sistit et feminarum profluuia imposita uelleribus. plagis quoque recentibus uino diluta
et cum mirra subacta et condilomatibus ex aceto prodest. Podagras quoque illitas

Scamma ferri. et uis eius.

sanat. Scama quoque ferri in usu est ex acie aut mucronibus maxime sic. sed
acriore ui quam rubigo. quam obrem contra epiphoras oculorum assumitur. sanguinemque
sistit quoniam uulnera maxime ferro fiant. sistit et feminarum profluuia. Imponitur et con

De hygremplastro.

lienum uitia. emorroidas compescit. ulcerumque serpentia et genis prodest farinae
modo aspersa paulisper. Precipua tamen commendacio eius in hygremplastro ad purganda

R/. medicamentum pro uulner.

uulnera fistulasque & omnem callum erodendum. & rasis ossibus carnes recreandas.
Componitur hoc modo. obolis ex cymolia creta duobus. dragmis duabus ex ere. totidem
e squama ferri. totidem ferri. totidem cere ex oleo sextarius. his additur quom
sunt purganda uulnera aut replenda. Sequitur natura plumbi. cuius duo genera

De plumbi metallis. & albo plumbo & nigro.

nigrum atque candidum. Preciosissimum hoc candidum a grecis appellatum cassiterum fabu
loseque narratum in insulas atlantici maris peti uitilibusque nauigiis et circumsutis
corio aduehi. Nunc certum est in lysitania gigni & in gallatie summa tellure harenosa
& coloris nigri. pondere tantum ea deprehenditur. Interueniunt & minuti calculi max
torrentibus siccatis. Lauant eas harenas metallici & quod subsedit coquunt in for
nacibus. Inuenitur & in aurariis metallis que aluta uocant aqua immissa. Elu
unt calculos nigros paulum candore uariatos. quibus eadem grauitas que auro & io
in calathis quibus aurum colligitur remanent cum eo posita camellis separantur con
flataque in album plumbum resoluuntur. Non fit in gallatia nigrum quom uicina canta
bria nigro tantum abundet. nec ex albo argentum quom fiat ex nigro. Iungi inter se
plumbum nigrum sine albo nec hoc ei sine oleo. ac ne album quidem secum sine nigro.
Album tribuit auctoritate & iliacis temporibus teste homero cassiterum ab eo dictum.
Plumbi nigri origo duplex est. aut enim sua prouenit uena. nec quicquam aliud ex se parit
aut cum argento nascitur mixtisque uenis conflatur. eius qui primus fluit in forna
cibus liquor stagnum appellatur. qui secundus argentum. qui remansit in fornacibus
Galena est porcio tertia addita uene. hec rursus conflata dat nigrum plumbum de

De stagno & plumbo argentario & quibusdam aliis

ductis partibus non duabus. Stagnum illitum ereis uasis saporem gratiorem facit
& compescit eruginem. mirumque pondus non auget. Specula quoque ex eo laudatissi
ma ut diximus brundusii temperabantur. donec argenteis uti cepere & ancillae.
Nunc adulteratur stagnum addita eris tertia portione candidi in plumbum album
Fit & alio modo mixtis albi plumbi nigrique libris. hoc autem aliqui argentarium appellant
idem & tertiarium uocant in quo due nigri portiones sunt & tertia albi. precium ei in li
bris XXX. hoc fistule solidantur. improbiores ad tertiarium additis equis partibus
albi argentarium uocant. & ea que uolunt precia. huic incoctum faciunt pr. p. c. XXX.
lib. Albo per se sincero precia sunt XXX. nigro XVII. Albi natura plus aridi habet
contraque nigri tota humida est. ideo album nulli rei sine mixtura utile est.
neque argentum ex eo plumbatur. quoniam prius liquescat argentum. confirmantque si
minus albo niger quam satis sit misceatur erodi ab eo argentum. Album incoquitur
ereis operibus galliarum inuento ita ut uix discerni queat ab argento. eaque incoctilia
uocant. Deinde & argentum incoquere simili modo cepere equorum maxime ornamentis
iumentorumque iugis. In alesia oppido quo reliqua gallia gloriabatur inuentum fuit. Ce
pere deinde & exedras & uehicula & petorrita exornare similique modo ad aurea
quoque non modo argentea uehicula magis luxuria peruenit. queque in scyphis cerni pro
digium erat. hec in uehiculis atteri cultus uocatur. Plumbi albi experimentum in
carta est ut liquefactum pondere uideatur non colore erupisse. India neque es neque
plumbum habet. gemmisque suis ac margaritis hoc permutat. Nigro plumbo ad fistulasque

lamnas utimur. laboriosius in hispania eruto totasq; gallias. sed in britania
summe terre torie adeo large ut lex ultro dicatur ne plus certo modo fiat.
Nigri generibus haec sunt noia ionetatu. caprariense. oleastrense. nec dria ul
la scoria mo excocta diligenter. Mi4 in his solis metallis q derelicta ferti

plumbi augmentu

lius reuiuiscunt. hoc uidentur face relaxatis spiramentis infusus ad satieta
tem aer eque ut feminas quasdam fecundiores abortus facere. nup id coptu
in betica samarensi metallo qd locari solitu X. libras p. cc. anos postq oblite
ratu erat. reddit. LXXXII. Simili mo antonianu in eadem puicia pari locatoe
puenit. aqua addita no liquescere uase plumbo constat eadem in aq calculus si
addatur uas puri. In medicina p se plumbi usus est cicatrices reprime ad

Medicine de plumbo.

alligatisq; lumbo4 et renu parti lamis frigidiore na inhiberi impet uenéis
Visaq; in quiete uenerea sponte ne erumpentia. eiusq; morbi ingenia caluus
orator cohibuisse se tradit. uiresq; corpus studio4 labore custodisse. Nero q
nia ita diis placuit pnceps lamina pectori imposita sub ea cantica exclamatis
alendis uocibus demonstrauit ronem. Coquitur ad medicine usus patinisficti
libus substrato sulphure minuto lamis impositis tenuibus optisq; sulphure.
Quom coquitur muniendu in eo ope foramina spus conuenit. aliogn plumbi for
nacibus alitus noxius sentit et pestilens et canibus ocissime. om uero metallo4
muscas et culicibus. q obrem non sunt ex tedia. In metallis quide in cogndo
scobem plumbi lima qsitam sulphuri miscent. alii cerussam potius q sulphur
sine lotura. plumbi usus i medicina cu se ipo teritur in mortariis plumbeis
addita aq celesti donec crassescat. postea supnatans aqua tollit spongiis qd
crassissimu fuit siccat. diuiditur in pastillos. Quida limatu plubu sic terunt.
quida etia plubagine admiscent. alii uero acetum alii uinu. alii adipem alii ro
sam. Quida in lapide marmoriano et thebaico maxime plubeo pistillo tere
malunt. candidusq; ita fit medicamentu. Id aut qd ustum e plubu lauat.
Est istiusuis et cathmie. pot astringe. siste. contrahe cicatrices. Vsus eode et in
oculo4 medicamentis et maxie con pcedentia eo4 et inanitatem et ulce4
excrescentia. rimasq; sedis aut emorroidas et condilomata. Adhoc maxie
lotura plumbi fit. Cinis aut usti aut serpentia ulcera aut sordida eade qq;
cartinis ratio prouectus. Vritur aut in patinis per lamnas minutas cum sul
phure uersatu rudibus ferreis aut ferulaceis donec liquor mutetur in cine3.
deinde refrigeratu teritur in farina. Alii limeatam scobem in fictili cado coquit
in caminis donec pcoquat. figulinu. Aliqui cerussam miscent pari mensura
aut ordeum teruntq; ut in crudo dcm est. et preferunt sic tritu plumbum
spodio cyprio. Scoria quoq; plubi in usu est. Optima queq; maxia ad luteu

Remedia de scoria plu.

colorem accedit sine plumbi reliquiis aut sulphuris spetie. et terra carens la
uatur. hec imortaliis minutim fracta donec aqua luteu colore trahat et trs
funditur in uas pu4. id q; sepius usq; du subsidat qd utilissimu est. Effectus
het eosdem quos ex cyprio ere diximus. lauat in lintheis raris aqua caelesti: se

De molebdina siue gallena.

paraturque terrenum transfusione. cribratum teritur. Quidam puluere cum pennis
digerere malunt. ac terere in uino odorato. Est & molebdina quam alibi galenam
uocauimus plumbi & argenti uena communis. melior hec quanto magis aurei coloris: quanto
que minus plumbo sociabilis & modice grauis. Cocta cum oleo iecineris colorem
trahit. Adherescit & auri argentique fornacibus hanc metallicam uocant. Lau
datissima que in cypro fiat. probantur minime terrene. minimeque lapidose. Co
quitur lauaturque scorie modo. Usus in lepra ad lenienda ac refrigeranda ulcera
emplastris non illigantur. sed illita ad cicatricem perducunt in teneris corporibus
mollissimisque partibus. Compositio eiusdem est in libris tribus & cere libra olei
tribus heminis quod in senili corpore cum fratibus additur. Temperatur & cum spuma
argenti & scoria plumbi ad dissinteriam & tenesmum fouenda calida. Psymi

De psymithio quo fiat.

thium quoque hoc est cerussam plumbarie edunt officine laudatissimum in rhodo.
Fit autem ramentis plumbi tenuissimis super uasa aceti asperrimi impositis atque ita dis
tillantibus. Quod ex eo cecidit in ipsum acetum arefactum molitur & cribratur. iterum
que aceto inmixto in pastillos diuiditur & in sole siccatur estate. Fit alio modo addito
in urceos aceti plumbo obturatos per dies .x. derisoque ceu situ ac rursus reiecto
donec deficiat materia. quod derasum est teritur & cribratur & coquitur in patinis misce
turque rudiculis donec rufescat & site sandarace fiat. deinde lauatur dulci aqua
donec nubecule omnes aluantur. Siccatur similiter postea & in pastillos diuiditur. Uis
eius eadem que suprascriptis. Leuissima tamen ex omnibus preterquam que ad candorem feminarum
adhibetur. Est autem letalis potus sicut spuma argenti. postea si ipsa cerusa coquitur
rufescit. Sandarace quoque propemodum dicta natura est. Inuenitur autem & in au

De Sandarace & uirtutibus eius.

rariis & in argentariis metallis. melior quo magis rufa quoque magis uirus re
dolens ac plura fabricabilisque. Valet purgare. sistere. excalefacere. prodere. Su
ma eius dos stiptica. explet allopetias. ex aceto illita. Additur oculorum medica
mentis fauces purgat cum melle supta. suffita quoque cum cedro ipso nidore eis me
detur. Et arrenicum ex eadem est materia. quod optimum coloris etiam in auro excellen
tis. quod uero pallidius aut sandarace similius est. deterius existimatur. Est & tertium
genus quo miscetur aureus color sandarace nature. Utraque hec squamosa. illud uero
siccum purumque gracili uenarum discursu fissile. uis eadem que supra. sed acrior. ita
que & causticis additur. Tollit & pterigia digitorum. carnesque narium. & condulo
mata & quicquid excrescit. Torretur. & ualidius prosit in noua testa donec mu
tet colorem.

Finit feliciter.

C. plinii Secundi Naturalis historie Liber tricesimusquintus feliciter incipit.

Prologus de terre lapidū que generibus.

METALLA QVIBus opes constant ac nascentiū que eis natura propemodū indicata est ita conne xis rebus ut imensa medicine silua & officinaꝝ tenebre & morosa caelandi fingendiq; ac tingendi subtilitas simul dicerentur. Restant terre ipius lapidumq; genera uel nuosiores series plurimis singula a grecis pcipue uoluminibus tractata. Nos in his breuitate seqmur utilem instituto eo modo nihil necessariū aut naturale omitteres. Primūq; dicemus que de picture arte restant. quondam nobili tūc quom expeteret a regibus pplisq; & alios nobilitate quos eet dignata posteris tradere. Nunc uero in totū marmoribus postulatū quidē & auꝝ. nec tm̄ ut parietes toti opiant. veꝝ & interraso marmore uermiculatisq; ad effigies rerū animaliū crustis nō placentia abaci nec spacia mōtis in cubiculo dilatantia. Cepimus & lapidem pingere hoc claudii principatu inuentū. neronis uero maculas que non esse in crustis. sed inserendo unitate uariare: ut ouatus esset numidicus ut purpura distingueret synnadicus. Qualiter illos nasci optassent delicie montiū ac subsidia deficientiū. Age ces sat luxuria id agere ut q̄ plurimū intendis perdat. Imaginū quidē pic ture q̄ maxime similium euū propagabatur figure in totū exoleuit. Aerei ponuntur clipei. argentee facies surdo figuratum discrimine statuaꝝ capita pmutatur: uulgatis iamq; dem salibus etiā carminū. adeo maī malunt cō spici omēs q̄ se nosci. & inter hec pinachotecas ueteribus tabulis consuunt. alienasq; effigies colunt. Ipsi honorem nō nisi in pcio ducentes ut frangat heres forasq; detrahat laqueū. Itaq; nullius effigie uiuente imagines non sua pecu nia relinquunt. Idem palestras atletaꝝ imaginibus ex ceromate suo exornant. & uultus ppli p cubicula gestant ac circumferunt secum. Natali eius uicesima luna sacrificant. ferias q; omi mense custodiunt. quas decadas uocant. Hi maxime qui ferre ne uiuentes quidē noscī uolūt. Ita est profecto artis desidia perdidit ei. qm animoꝝ imagines non sūt legentur etiā corporū. Aliter apud maiores in atriis hec erant que spectarent nō signa externorū artificū. nec era aut marmora expssi cera uultus singulis disponebant armariis. ut essent imagines que comitarent gentilitia funera. semp q; defū cto aliquo. totus aderat familie eius qui unq̄ fuerat pplus. Item stemata uero lineis discurrebat ad imagines pictas. tabulina codicibus implebant. et commentis reꝝ in magistratu gestaꝝ. alie foris & circa limina animoꝝ gentiū imagines erant affixis hostiū spoliis. que nec emptori refigere licē.

Honos picturae.

Honos imaginū.

Δεκαδας

Mos priscorum.

triumphabantq; etiam dominis mutatis & in domus. & erat hec stimara
to ingens: exprobrantibus tectis quotidie imbellem dominū intrare ī alie
nū triumphum. Extant messale oratoris indignatio. que prohibuit inseri
genti sue leuinorum alienam imaginem. Similis causa messale seni expressit illa
uolumina que de familiis condidit. quom scipionis pomponiam transisset a
trium uidissetq; ab optione testamentaria saluitonis. hoc .n. fuerat cognomē
africanorum dedecore irrepente scipionū nomini. & palam est eū clare di
xisse. liceat & mentiri. Clarorum imagines erat aliq's uirtutū aōr. multoq; ho
nestius q̄ mereri. ne quis suas expeteret. Non est pretereundū & nouitiū in
uentum: siquidem non ex auro argentoue. aut certe ex aere in bybliotecis dica
tur illis quorum inmortales aīe in locis hisdem locunt̄. quinimo etiā q̄ non sunt
fingunt̄ pariuntq; desideria. Non tradit eos uultus sicuti in homero euenit.
quo maius ut equidē arbitror nullū est felicitatis specimen. q̄ semp̄ oms scīe
cupere qualis fuerit aliquis. Asinii polionis rome inuentū. qui prim̄ byblio
tecam dicando ingenia hominū rem publicē fecit. an priores ceperint ale
xandrie & pergami qui bybliotecas magno certamine instituere nō faci
le dixerim. Imaginū amore flagrasse quondā testes sunt & attic̄ ille cice
ronis edito de sua senectute uolumine. & M. uarro benignissimo inuento
insertis in uoluminibus nōibus suorum fecunditatū non tm̄ septingentorum illu
striū. sed & aliquo mō imaginibus non passus intercidere figuras aut uetusta
tem aeui contra hoīes ualere sacrorum inuentores. qn etiam diis inuidiose
qn inmortalitatem nō solum dedit. Verum etiā in omnes terras misit ut p̄ntes
esse ubiq; credi possent. Et hec quidem alienis ille p̄stitit. suorum uō clipe
os in sacro uel publico p̄uatim dicare primus instituit ut repio Ap. claudius
qui consul cū seruilio fuit āno urb. cc. lix. posuit em̄ in bellone ede maiōes
suos. placuit in excelso spectari & titulos honorum legi. Decora res utiq; si libe
rorum turbam paruulis imaginibus. ceu nidū aliquē sobolis pariter ostendat.
quales clipeos nemo nō gaudens. fauensq; aspicit. Post eū M. hemylius col
lega in consulatu. Q. luctacii nō in basilica mō hemilia. uerū & domi suae
posuit. Id quoq; martio ex°. scutis em̄ qualibet apud troiam pugnatū est. cō
tinebantur imagines. Vnde & nomen habuere clipeorum. nō ut puersa gram
maticorum subtilitas uoluit a cluendo origo. plenā uirtutis faciem reddi in scuto
cuiusq; qui fuerit usus illo. Poeni & ex auro factitauere clipeos & imagines
secumq; in castris tulere. Certe captis eis talem hasdrubalis inuenit. Q. mar
tius scipionū in hispania ultor. clipeus supra fores capitoline edis usq; ad in
cendiū primū fuit. Maiorem quidem nrm̄ tanta securitas in ea re ānotatū
ut. L. manilio fuluio consule anno urb. dlxxv. M. aufidius tutele capitolii
redemptor docuerit patres: argenteos esse clipeos qui pro eris p aliq° iam lustra
assignabantur. De picture initiis incerta. nec instituti opis questio ē. Egy
ptii ex annalibus annorum apud ipsos inuentā p̄usq̄ in gretiā transiret: affirmat.

Non dabis honorē tuū alienis.

nil clarius ppria uirtute.

Qui p̄mū bybliotecā fecit.

Cato maior.

Varro maiores suos scri
ptuiris inseruit.

Quando p̄mū clypei
imaginum publice.

Quando in domibus positi.

De picture initiis.

ima predicatione ut palam est. Greci aut. alii a sicyone. alii ap corinthios.
repertam. omnes ab umbra hois lineis circumducta. Itaq; talem primã. secu
dam singulis coloribus & monocromaton dcam. Itaq; postq operosior inuenta
erat duratq; etiam nuc. inuentam dicut a philocle egyptio uel cleante
corinthio. primiq; fuerunt ardices corinthius & thelephanes sicyonius
sine ullo etiam nuc colore iam tn spergentes lineas intus. ideo & equos pingẽ
& scribere institutũ. primus inuenit eas colores teste ut ferunt. ita elephantus
corinthius hunc eodem nomine alium fuisse q tradit cornel. nepos. secutũ in ita
lia damaratum targnii prisci regis ro. patrem fugiente a corintho. tyranni
iniurias cypseli mox docebimus. iam. n. absoluta erat pictura in italia. Ex
tant certe hodieq; antiquiores picturę urbe ardeatina in edibus quibus de sacris.
quibus equidem nulla sequi miror. tam longo eũo durantes in orbitate tecti
ueluti recentes. Similiter lanuuii ibi atlantha & elena cominus pictę sut
nudę ab eodem artifice. utraq; excellentissima forma. sed altera ut uirgo
nois qdem taciti. Pontius legatus princeps eas tollere conatus est libidine ac
censis. si tecti natura pmisisset. Durauere antiquiores & ipe fatebit que
quisq; eas diligenter estimauerit. nullam artiũ celerius consumatã. quom
iliacis temporibus non fuisse eam appareat. Apud romanos quoq; honos
mature huic arti contigit. siquidem cognomina ex ea traxerint fabię cla
rissime gentes. princepsq; eius cognois ipse edem salutis pinxit Anno urbis condi
te. cccc.L. que pictura durauit ad nram memoriam in edea claudii princi
patu exusta. proxime celebrata est in foro aerii herculis pacuuii poetę pi
ctura Ennii sorore genitus. hic filit clarior qui eã artem rome fecit. gld scene.
Postea non est spectata honestis manibus. nisi forte quis turpiliũ equitem ro. e
uenecia nostre etatis uellet referre. belle referat hodieq; pulchris eius opibz
uerone extantibus. Leua is manu pinxit qd de nllo ante memorat. paruis
gloriabatur tabellis. extinctus nup in longa senecta sit edius ab eo ptorius &
pconsulatu prouincae narbonensis functus. sed ea res in risu etiã contuelia erat.
Fuit & pitapiũ uiuoz. Non omittendũ de pictura celebre consiliũ Q. pe
dius nepos. Q. pedii consularis triumphalisq; & a caesare dictatore cohered
augusto dati. quom nã mutus esset. in eo messala orator. ex cui familia pueri
auia erat pictura docendũ censuit. idq; etiam D. augustus comprobauit.
puer magni profectus in ea arte obiit. Dignatio aut pcipua rome increuit
ut existimo Valerio maxĩo consule. quom messala princeps tabulã pictam plii
quo cartaginienses & hieronem in sicilia uicerat. proposuit in latere curię ho
stilię. Anno ab urbe cond. cccc.xc. Fecit hoc quid & L. scipio. tabulamq; uicto
rię suę asiaticę in capitolio posuit. idq; egre tulisse frem africanũ tradũt. haud
inmerito. qn filius eius illo proelio captus fuerat. Non dissilem offensionẽ &
haemylianũ subiit. L. hostilius mancinus qui primus cartaginẽ irrupat. situm
eius oppugnationesq; depictas proponendo i foro. & ipe abstinens spto spe

Monocromaton.

Ardea absorta aquis.

De Pictoribus romanis.

Venetia regio.

Q. pedius.

Quando primũ dignitas pict. & uictorias pictura pro posuerit.

L. scipio.

Mancinus.

ctante singula enarrando. qua comitate proximis comitiis consulatum adeptus est. Habuit et scena ludis claudii pulchri magnam admirationem picture quom ad tegularum similitudinem corui decepti imagine aduolarent. Tabulis aut externis auctoritatem romae publice fecit. primum omnium L. mummius cuius cognomen achaici uictoria dedit. Nam quom in preda uendenda rex atalus distraxisset: et XVI. libr emisset aristidis tabulam liberum patrem precium miratus: suspicatusque in ea aliquid uirtutis quod ipse nesciret. reuocauit tabulam atalo multum querente: et in cereris delubro posuit. quam primam arbitror picturam externam rome publicatam. Deinde uideo et in foro positas uulgo. Hinc enim ille crassi oratoris lepos: agentis sub ueteribus contextis: compellatus instaret.

Dic ergo crasse qualem mensores talem inquit ostendens in tabulam pictam inficientissime gallum exerentem linguam. In foro fuit et illa pastoris senis cum baculo: de qua theloboum legatus interrogatus quanti eum estimaret. Respondit. sibi donare nolle talem uiuum. Verumque sed precipua auctoritate fecit publice tabulis caesar dictator Haiace et medea ante ueneris genitricis ede dicatis. Post eum M. agrippa uir rusticitati propior quam deliciis. Extat certe eius oratio magnifica et maximo ciuium digna de tabulis omnibus signisque publicandis quod fieri satis fuisset quam in uillarum exilia pelli. Verum eadem illa toruitas tabulas duas haiacis et ueneris mercata est a Ziziceniis XIII. libr. In thermarum quoque calidissima parte marmoribus incluserat. paruas tabellas paulo ante quom reficerentur sublatas. Super omnes. D. augustus in foro suo et celeberrima parte posuit tabulas duas que belli faciem pictam habent et triumphum. Item et castores ad uictoria posuit. et quas dicemus sub artificum mentione in templo caesaris patris. Idem in curia quoque quam in comicio consecrabat duas tabulas impressit parieti nemeam sedentem supra leonem palmigeram ipsam astante cum baculo sene. cuius super caput tabula bige dependente. nec eas scripsit se inussisse. alieno usus uerbo. Alterius tabule admiratio est puberem filium seni patri similem esse salua etatis differentia superuolante aquila complexa dracone. philocares hoc suum opus esse testatus est. Immensam uti unam si hanc tantum tabulam quis existimet. potentia artis. quom propter philocarem ignobilissimos glaucionem filiumque eius aristippum senatus et populus ro. tot saeculis spectet. posuit et tyberius caesar minime comis imperator in templo ipsius augusti quas mox indicabimus. Hactenus dictum sit de dignitate morientis quibus coloribus singuli primi pinxissent dixim quom de his pigmentis traderem in metallis. qui mox necromathrea genera picture uocauerint. Qui deinde et quo et quibus temporibus uenerint dicemus in mentione artificum. quoniam indicare naturas colorum causa instituti operis prior est.

Tandem se ars ipsa distinxit et inuenit lumen umbrasque colorum ignauia se excitante. Deinde adiectus est splendor alius hic quam lumen. quod quia inter hoc et inter umbram esset appellauerunt tonon. Commissuras uero colorum et transitus armogen. Sunt aut colores austeri et floridi. utrumque natura aut mixtura euenit.

Floridi sunt quos dominus pingendi prestat minium. armenium. cynabaris. crysocolla.

Quando primum externis picturis dignitas rome.

Ratio pingendi de pigmentis.

De coloribus natiuis et facticiis.

indicum. purpurissum. Ceteri austeri ex omnibus. alii nascunt. alii fiunt. nascunt
sinopis rubrica. parethoniu. melinu. eretria. auripigmentu. Ceteri fingunt
primuq3 quos in metallis diximus. pterea e uilioribus ochra. cerussa usta. san
daraca. sandix. syricum. attramentu. Synopis inuenta est primu in ponto
nomen a sinope urbe. Nascatur & in egypto in balearibus affrice. sed optima
in lemno & in cappadocia effossa & in speluncas que saxis adhesit. excellit gle
bis suis color extra maculosus. hac usi sunt ueteres ad splendorem. Synopidis
species tres. rubra & minus rubra. & inter has media. pretiu optime. xii. den.
Usus ad penicillum. aut si lignu colorare libeat. & usq3 ex africa uenit ochra.
sed circerculu appellant. magis ceteris rubet. utilior abacis. Idem ptiu eius q
ptiosior uocat. & est maxime fusca. Usus ad bases abacoru. In medicina uero
blandus emplastrisq3 & malagmatibus siue sicca compositione siue liquida
facilis contra ulcera in humore sita ut in ore sedis. Feminaru profluuia sistit i
fusa tota den. pondere. Eadem adusta siccat scabritias oculoru cu uino maxime.
Rubricam genus in ea uoluerunt intelligi quida secundae auctoritatis palma em
lemne dabant. Minio proxima hec est antiquis multu celebrata cu insula i qua
nascitur. nec nisi signata uenudabat. Unde & frageden appellaue. hac mi
niu sublinunt adulterantq3. In medicina pclara res habetur. epiphoras em ocu
loru mitigat & dolores circumlita egyloplas manere prohibet. sanguine rei
cientibus ex aceto datur bibenda. bibitur & con lienem renuq3 uicia. & purga
tiones feminaru. Item & con uenena & serpentiu ictus terrestriuq3. Omnibus io
antidotis familiaris. Ex reliquis rubrice generibus fabris utilissima egyptia
ca & africana. qm maxime sorbent. picturis aut apta. nascatur in ferrariis
metallis. Ex ea fit ochra adusta rubrica in ollis nouis luto circumlitis. quo ma
gis arsit in caminis hec melior. Omnis aut rubrica siccat. ideoq3 & emplastris
conuenit. & igni etiam sacro. Sinopide pontice sex lib. silis lucidi lib. x. melin
grecensis duabus mixtis tritisq3 una p dies. xii. Leucophoru hoc est glutinu
auri quom inducit ligno. Parethoniu nomen loci het ex egypto. spuma maris
esse dicut solidatam cu limo & ideo conche minute inueniuntur cu eo. Fit & i
creta insula atq3 cyrenis. Adulterat rome creta cymolia conspersa decocta
aqua. ptiu optimi pondo. cxi. Est e candidis coloribus pinguissimis & tena
cissimis pp humorem melinu candidu & ipm est optim in melo insula. In samo
quoq3 nascitur. eo no utunt pictores pp nimiam pinguitudine accubantes
effodiunt intra saxa uenas scrutantes. In medicina eunde usum het que se
letria creta. pterea linguam tactu siccat. pilos detrahit mectia. ptiu in libr
sestertiis singulis. Est & color candidus cerusse cu ronem i plubi metallis
diximus. Fit & e terra pse in thedote fundo inuenta zmyrne. qua ueteres
ad nauiu picturas utebant. Nunc omnis ex plumbo & aceto fit ut diximus cau
repta i incendio pira & cerussa cremata. hac primus usus nicias supradictus.
Optima nunc asiatica hetur quae & purpurea appellat. pciu eius in libr. XVI.

Synopis.

Occias.

Rubrica.

Occhia adusta.

Leucophoru.

parethoniu.

Melinum.

Cerussa.

fit

+

deñ. Fit & romae cremato syle marmoroso & perfuso aceto. sine ista non
fiunt umbrę. Feretria terrę suę hēt nomē. hac nicomachus & parenta sus
usi. refrigerat mollitq3. explet uulnera si coquat̃ ad siccanda utilis. ꝓpapua
& capitis doloribus & ad deprehendendā purā subesse eam enī intelligunt
si ex aqua illita nō crescat. Sandaracam & ochram iuba tradit ī insula rub'
maris topazo nasci. sed inde non puehunt̃ur ad nos. Sandaraca quō fieret di
ximus. fit adulterina & ex cerussa in fornace cocta. color esse debet flammeus
ꝑtiū in libr. sesquini. hęc si torreatur equa ꝑte rubrica āmixta sandicē facit.
Quanq̃ animaduerto uirgiliū existimasse herbam id esse illo uersu. Sponte sua
sandix pascentes uestiet agnos. ꝑtiū in libr. dimidiū ei' qđ sandaraca. Nec sᷓt
aliī colores maioris ponderis inter factitios. Est & syricum quo miniū sublini
diximus. fit aūt sinopide & sandice mixtis. Attramentū quoq3 inter facti
cios erit quanq̃ est & terrę geminę originis. aut .n. salsuginis domo emanata
Fit. aūt terra ipsa sulphurei coloris. ad hoc probatur. īuenti sūt pictores q
sepulchris carbones infectos infoderent. īn fortuna hęc omīa ac nouicia. Fit .n.
& fuligine ꝑlibus modis resina ut pice exustis. ꝑꝑ qđ etiā officinas edificauē
fumū eum nō omittentes. laudatissimū eodem mō fit & edis adulterat̃ for
narū balnearꝫq3 fuligine quo ad uolumina scribenda utuntur. Sunt qui & uini
fecem siccatam excoquant affirmantq3 si ex bono uino fex fuit: indici spetiē
id attramentū prebere. Poligonus & miton celeberrimi pictura athenis
ē uinaceis fecere etrigion appellant. apelles comentus est ex ebore combusto
facē qđ elephantinū uocant. Apportat̃ & indicū ex india inexploratę adhuc
inuentionis mihi. Fit etiā apud infectores ex flore nigro qui adherescat ereis
cortinis. Fit & in ligno tedis combusto tritisq3 ī mortario cum bombiis. Mira in
hęc sepiarꝫ natā. sed ex his non fit. Omē aūt attramtū sole ꝑficit̃ librariū & te
ctoriū glutino āmixtoq3 aceto liq̃factum egrę eluitur. E reliquis coloribus
quos ā dominis dari diximus ꝑꝑ magnitudine an omnes est purpurissū. Creta
argentaria cū purpuris pariter tingit̃. bibitq3 eū colorem celerius. Laus ꝑci
puū est ꝑmū feruenti aeno rudibus medicamētis inebriatū. proximū e ge
stum eo addita creta ī ius idem. & quotiens id fcm̄ est leuatur bonitas ꝑ mō
dilutione saniē. Quare puteolanū potius laudatur q̃ tyriū aut getulicū ut la
conicū. Vnde ꝑciosissime purpurę causa est qđ id genus maxime inficitur rubi
atq3 cogitur sorbere. Vilissimū in canusio. ꝑtiū ac singul denariis in libr. ad .xxx.
Pingentes sandice sublita. mox ouo inducentes purpurissum fulgorem minii faci
unt. Si purpurā facē malūt ceruleū sublinunt. mox purpurissum ouo inducūt.
Ab hac maxima auctoritas indico ex india uenit. Harundine spumę adherescēte
limo quom secernat̃ in diluendo mixturā purpure ceruleiq3 mirabilem reddit
Alterū genus eius est in purpurariis officinis inīitans corantinū & est purpure spu
ma quē adulterant uero. Indicū tingunt stercore colubino. aut cretā selemisiā
ut alumnariam ultro inficiūt. probat̃ carbone. reddit .n. qđ incertū est flāmam

Sandaraca & ochra.

Sandix.

Attramentū.

Purpurissum.

excellentis purpure. et dum siccat odorem maris abit. quidam scopulis ac colligi
putant. precium indico. xx. den. in libr. In medicina indicum rigores et impetus sedat.

Crysocolla.

siccat oris ulcera. Armenia mittit quod eius nomine appellatur. lapis est hic quoque cryso
colle modo infectus. optimumque est. quod maxime vicinum est concocato colore cum ceruleo. So
lebant libre eius tricenis nummis taxari. Inventa per hispanias harenas est simile cura
recipiens. Itaque ad denarios senos vilitas rediit. Distat a ceruleo candore modico
qui teneriorem hunc efficit colorem. Usus in medicina ad pilos tantum alendos hic maxime
que in palpebris. Sunt etiam nunc duo novi colores et vilissimi. Viride quod et apianum vo
catur et quod crysocollum latum mentitur ceu parum multa dicta sint mendacia eius. Fit e
creta viridis estimata sestertiis in libra. Anulare quod vocant candidum est quo mu
liebres picture illuminantur. fit et ipsum ex creta admixtis et regiis gemmis et vulgi a
nulis. Inde et anulare dictum ex omnibus coloribus cretula maria udo que in leum re

Qui colores udo non inducantur.

cusant. Purpurissum. indicum. ceruleum. melinum. auripigmentum. apianum. cerus
sa cere tinguntur. hisdem coloribus ad eas picturas que illinuntur alienis parietibus
genus de classibus familiaribus. Iam vero et honerariis navibus. quoniam et pericula pin
gimus ne quis miretur et rogos pingi iuvat. quia pugnaturos ad mortem aut certe ce
dem speciose vehi. qua contemplatione tot colorum tanta varietate subit antiquitatem

Quibus coloribus antiqui pinxerunt.

mirari. Quattuor coloribus solis immortalia opera illa fecere ex albis: melino. ex syl
laciis: attico. ex rubris: sinopide pontica. ex nigris: atramento. apelles. echion. me
lantius. nicomachus clarissimi pictores quom tabule eorum singule: oppidorum veni
rent opibus. Nunc et purpuris in parietes migrantibus. et india conferente flu
minum suorum limum: et draconum et elephantorum saniem. nulla nobilis pictura est. Omnia
ergo meliora tunc fuere quom minor copia. Ita est. quoniam ut supra diximus. rerum non animi p
ciis excubatur. et nostre etatis insaniam in pictura non omittam. Nero princeps ius
serat colossum pingi. cxx. pedum. lintheo incognitum adhoc tempus. ea pictura quom per
acta esset in maianis hortis accensa fulmine cum optima hortorum parte conflagravit.

Quando primum gladiatorum pugnae proposite sunt.

Libertus eius: quom daturus esset munus gladiatorum: publica porticus investiuit pi
ctura. aut constat gladiatorum ministrorumque omnium veris imaginibus redditis. hic mul
tis iam seculis summus animus in pictura. Pingi aut gladiatoria munera atque in publi
co exponi coeptum a C. terentio lucano. is avo suo a quo adoptatus fuerat. xxx. pa
ria in foro per triduum dedit. tabulamque pictam in nemore diane posuit. Nunc ce

De etate picture operum et artificum in dictura nobilitates. ccc. v.

lebres in ea arte quam maxima brevitate percurram. Itaque quosdam velut in transcursu
et in aliorum mentione obiter nominasse satis erit exceptis operum claritatibus que et ipsa
conveniet attingi sive extant. sive intercidere. Non constat sibi in hac parte gre
corum diligentia multas post olympiadas celebrando pictores quam statuarios auc
tores. ut has primum olympiade nonagesima quom phidian ipsum initio pictorem
fuisse tradatur. olimpiumque iove athenis ab eo pictum. Preterea in confesso sit oc
tuagesima tertia fuisse paneum fratrem eius qui clypeum intus pinxit. Elide minerve
quem fecerat colores discipulus pludie. et in faciendo iove olympio adiutor. Quid

De candaule heraclitarum regne novissimo.

quod in confesso perinde est bularci pictoris tabula in qua erat magnetum proelium a

candaule rege lydię heraclitaꝝ nouissimo qui & myrsillus uocatus est. repen
sam auro. Tantā iam dignacio picture erat. Id circa etatē romuli accideri necē
est. duo eñ deuiginti olympiade interiit candaules. Aut ut quidā tradūt eodē
anno quo romulus. Nisi fallor: manifesta iam tūc claritate artis adeo absoluti
ore. Quod si ꝑcipitur necē est ut appeat m̄lto uetustiorem pricipio esse eos q̄ mono
cromata pinxerint quoꝝ etas nō tradit̄. Aliq̄to ergo añ fuisse hygiemone diño
nocromanidā qui primus in pictura matrē feminaq; discreuerit. Heumaꝝ athe
enses figuras omnes imitari ausum quiq; inuenta eius excoluerit timonē cleo
neū. hic catagrapha īuenit. hoc ē obliquas imagines & uarie formaē. uulgus re
spicientes. suspicientes. ut despicientes. articulis membra distinxit. uenas pretulit.
ꝑterque & uerrugas & sinus īuenit. Panęus quidē frater phidię & pliū athe
niensiū aduersus ꝑsas ap marathonā fēm pinxit. Adeo iā coloꝝ usus increbueāt.
adeoq; ars ꝑfecta erat ut ī eo plio inconitos duces pinxisse tradat̄. Atheniensiū
miltyadem. callimachū. cynegiꝝ. barbaroꝝ datum. tysapherne. Quin
imo certamen picture & florente eo institutū est corinthi. ac delphis ꝑmusq;
om̄ certauit cum tymagora calchidēñde sup̄atus ab eo pythiis. qd & ipsius ty
magore carmine uetusto appāret cronicoꝝ errore nō dubio. Alii quoq; post hos
clari fuere ante nonagesima olimpiade sicut polignotus. thasius. qui pmi mires
lucida ueste pinxit. capita eaꝝ uitris uersicoloribus opuit. plurimiq; picture pri
mus contulit. Siquidem instituit os adapire dentes ostendere. uultū abantiquo
rigore uariare. Huius est tabula in porticu pompei q ante curiā eius fuerat. in qua
dubitat̄ ascendentē cū clipeo pinxerit. an descendentē. Hic delphis eadē pinxit.
Hic & athenis porticū quę pecila uocat̄ gratuito quom ꝑte eius michon mercede pi
geret. Vnde maior huic auctoritas. Siquidē amphictiones qd est publicū grecię
conciliū hospicia ei gratuita decreuē. Fuit & alius michon q minoris cognoīe dis
tinguit̄. cui filia tenaretha & ipā pinxit. Nonagesima dicit olympiade fuere
aglaus cephion. cephisodorus filius euenor. pater parrasii & ꝑceptor maxi pic
toris. de quo suis annis dicemus. Omnes hi illustres. nō tñ quibz exposicō deat. festi
nans ad lumina artis: in quibus ꝑmus refulsit apollodorus atheniensis. xciii. olym
piade. hic ꝑmus species exꝑmere istatuit. ꝑmusq; gliam penicillo iure contulit.
Eius est sacerdos adorans & aiax fulmine accensus qui ꝑgamis spectatur. hodie. ne
q; añ eum tabula ullius ostendit̄ quę teneat oculos. Ab hoc artis fores apertas Zeu
xis heracleotes intrauit olympiade. xcv. anno. iiii. audenteq; iā aliqd penicillū(
De hoc eñ adhuc loquem̄) ad magnā gliam ꝑduxit. A quibusdam phasio. Lxxxix.
olimpiade constet fuisse demophilū himereū & neseas thasiū utrius eoꝝ discipu
lus fuerit: ambigitur. In eū apollodorus suprascriptus uersus fecit arte ipsis ab
latam Zeuxim ferre secū. Opes quoq; tantas acqsiuit ut in ostentatōe earū
olympie aureis litteris in palliorꝝ caesaris insertum nomē suū ostentaret. Po
stea donare opa sua instituit. qd nullo ꝑcio satis digno ꝑmutare posse dicēt.
sicuti agmina aggrigentinis. panero clao fecit & penolopem in qua pinxisse.

Primū picture certamen.

inde

Polignotus in picture ꝑtimus.

Michon huiꝰ nois duo pictores.

Apollodorus pictor celebris.
& qui primi penicillo pinxerit.

morés uidetur. & athlenadeo qm illos placuit ut uersum subscriberet celebrem ex quo inuisorum aliquem facilius q̃ imittatur. Magnificus est & iuppiter ei in throno astantibus diis. & hercules infans dracones strangulans alcumena matre coram pauente & amphitrione. Deprehenditur tamen zeuxis grandior in capitibus articulisq;. alioqn tantus diligentia ut agrigentinis facturus tabulam quã in templo iunonis publice latinie dicarent. inspexerit uirgines eorum nudas. & qnque elegerit. ut qđ in quacũq; laudatissimũ esset pictura redderet. pinxit & monocromatos ex alto. Equales eius & emuli fuere tymathus androcides. teopompus. parrasius. Descendisse hic circa zeuxide in certamen tradit. & quom ille detulisset uuas pictas tanto successu ut in scenã aues aduolarent. ipẽ detulisse linthcũ pictum tradr. ita ueritate repñtata ut zeuxis alcui iudicio timens flagitaret. Tandem remoto lintheo ostendi picturã atq; intellecto errore concederet palmã ingenuo pudore. qm ipẽ aues fefellisset parrasius aũ se artificem. Fertur & postea zeuxis pinxisse puerum uuas ferẽtẽ ad quas quom aduolarent aues eadem ingenuitate ꝓcessit iratus opi & dixit. Vuas melius pinxi q̃ puerũ. nã si & hoc consumassem: aues timere debuerãt. Fecit & figulina opera quẽ sola in ambrachia relicta sũt quom inde musas fuluior nobilior romam transferret. Zeuxidis manu romẽ elena ẽ in philippi porticibus. & in concordie delubro relicatus. Parrasius & ipẽ ephoesi natus multa constituit. P̃mus simmetria picture dedit. primus argutias uultus elegantiam. capilli uetusto more confusi. artificiũ in lineis extremis palmã adeptus. hec est in pictura sũma sublimitas. Corpora eñ pingere & media rerum est quidẽ magni operis. Sed in quo mlti gloriam tulerint. extrema corporum facere & desinentis picture nodũ includere rarum in successu artis inuenitur. Ambire eñ debet se extremitas ipã & sic desinẽ ut pmittat alia ꝑt se. ostendatq; quẽ occultat. Hanc eñ gloriam concessere antigonus & xenocratos qui de pictura sc̃psere ꝑdicantes quoq; nõ solũ confitentes alias multa. Graphidis uestigia extant in tabulis ac membranis ex quibus proficẽ dicũr artifices. minor tamẽ uidet sibi compatus i mediis corporibus exprimendis. Pinxit daemon atheniensiũ argumẽto quoq; ingeniose. debebat namq; uariũ iracũdũ. iniustũ. inconstantẽ. eundem exhortabilẽ. clementẽ. misericordẽ. gloriosum. excelsum. humilem. ferocem. felicemq; & omia pariter ostendẽ. Idem pinxit ethesea qui romẽ in capitolio fuit. & nauaracũ thoracatũ. & i una tabula q̃ est rhodi meleagrum. herculẽ. ꝑsea. hec ibi ter fulmine ambusta neq; obliterata. hoc ipõ miraculũ auget. Pinxit & archigallũ quã picturam amauit tyberius p̃nceps. atq; ut auctor est hr̃ . LX. estimatã cubiculo suo iclusit. Pinxit & cressam nutricem infantemq; i manibus ei & philiscũ & liberum pr̃e astantem uirtute & pueros duos in quibus & spectatur securitas & ẽtatis simplicitas. Item sacerdotem astantẽ puero cũ acerra & corona. Sunt & duẽ picturẽ eius nobilissimẽ. hoplitites in certamiñe ita decurrẽs ut sudare uideat. alter

Margin notes:

Xeuzim.

De auibus per picturam deceptis.

aut

Parrasius difficiliora picture monstrauit.

Graphis artis glã inflatus

arma deponens. ut anhelare sentiatur. Laudatur et eneas castorq; ac polux
in eadem tabula. Item thelephus. achilles. agamenon. vlixes. Fecundus artifex.
sed quo nemo insolentius usus sit gl'ia artis. namq; et cognoia usurpauit abroditu
se appellando. aliisq; uerbis principe artis. et eam abse consumatā. sup oīa apol
linis se radice ortū. et hercule qui est Lyndi talem a se pictum qualem sepe i
quiete uidisset. Ergo magnis suffragiis supatus a tymanthe e samii i Aiace
armoꝝ q. iudicio herois note se moleste ferre dicebat q iteꝝ abindigno uict'
esset. pinxit et minoribus tabellis et libidines gñe petulantibus locis se refici
ens. Nam tymathi ut plurimū affuit ingenius. eius.n. est iphigenia oratorū
laudibus celebrata. que e an ad aras pitura. quom moestos pinxisset oēs pre
cipue patruū et tristitiae omem imaginē consumpsisset patris ipsius uulgo uela
uit: quē digne nō poterat ostendore. Sūt et alia ingenii ei' exemplaria. uelati
cyclopes dormiēs in paruula tabella. cui' et sic magnitudiem exp'mē cupiens.
Pinxit iuxta satyros tyrso pollicē ei' metientes. Atq; in uni' hui' opibus intell'
plus semp q pingitur. et quom sit ars summa. ingeniū tam ultra artē est. pinxit
et heroas absolutissimi. artem ipam complexus uires pingendi. qd opus nc' roē
in templo pacis est. Euximidas hac etate docuit aristidem preclaꝝ artificem.
Eupomphus pamphilum apellis pceptorē. Est euphompli uictor certamine
gymnico palmā tenens. Ipsius auctas tanta fuit ut diuiserit picturas i gña.
que ante eum duo fuere. heliaticum et asiaticū. qd asiaticon appellabant. p
pter hunc qui erat sicyonius diuiso heliatico tria fcā sunt. ionicū sicyonicū. at
ticū. pamphili cognatio et proeliū ad philiuntem ac uictoria athemiensiū.
Item ulixes in rate ipe macedo natione. sed primus in pictura omnibus litteris
eruditus. pcipue arithmetice et geometria. sine quibus negauit artē pfici
posse. Docuit neiem talento minoris annis x. deni. quā mercede et apelles et
melancius dedere. et hui' aucte effectum e sicyone primū. dem et i tota grecia
ut pueri ingenui oms antigraphicen hoc est picturā in buxo docerent'. reci
peturq; ea ars in primū gradū liberaliū. Semp quid honor ei fuit ut igenui eam
exercerent. mox uerbo uesti ppetuo interdcō ne seruitia docerent'. Ideo neq;
in hanc neq; in torrontice illius qui seruierit: opa celebrant'. Clari et cente
sima septiā olympiade extitere et Ion ac therimacus. aetionis sūt nobiles
picture. liber pr. item tragoedia et comoedia semiramis ex ancilla regnū
adipissens. anus lampadas preferens. et noua nupta uerecundia notabilis.
Uerum et omes prius genitos futurosq; postea supauit apelles. quos olympiade
de centesima duodecima picture plura solus prope q ceteri omes contulit.
uoluībus etiā editis quē doctrinam ea continent. Precipua ei in arte uenu
stas fuit. quom eadem etate maxie pictores essent. quoꝝ opa quom admira
retur omnibus collaudatis deesse syllam quā uenerem dicebat quā greci cha
rita uocāt. cetā omnia contigisse. sed solus sibi neminem parte de alia gl'iam u
surpauit. quom protogenis opus immensi laboris actor sup̄ modū anxie mi-

Sciencia inflat.

Laus.

Euximidas eruditissimus.

Ion et therimachus item clari.

Quae opera apellis pictoris illustrissimi: et quantae fuerit auctoritatis.

id notasse non abre est.

Protogenem uicit apelles.

Dixi enim omnia sibi cum illo paria esse: aut illi meliora. sed uno se prestare. quia
manum de tabula non sciret tollere. memorabili precepto. Nocere sepe nimiam
diligentiam. Fuit autem non minoris simplicitatis quam artis miamphio de dispositione
cedebat. asclepiodoro de mensuris .i. quanto quid a quoque distare deberet. Scitum
est inter protogenem et eum quod accidit. Ille rhodi uiuebat. quo quom apelles na
uigasset. auidus cognoscendi opere eius: fama tantum sibi cogniti: continuo offitinam
petit. Aberat ipse. sed tabulam ample magnitudinis in machina aptatam picture
una custodiebat anus. hec foris esse protogenem respondit. Interrogauit a quo quesitum
diceret. Ab hoc inquit. Apelles arreptoque penicillo: lineam ex colore duxit sum
me tenuitatis per tabulam. et reuerso protogeni que gesta erant anus indicauit.
Ferunt artificem protinus contemplata subtilitate dixisse. apellem uenisse. non cadere
in alium tam absolutum opus. ipsumque alio colore tenuiorem lineam penicillo duxisse:
abeuntemque precepisse si redisset ille: ostenderet ac diceret. hunc esse quem quereret.
Atque ita euenit. Reuertit apelles. sed uinci erubescens: tertio colore lineas se
cuit. nullum relinquens amplius subtilitatis locum. At protogenes uictum se con
fessus in portum deuolauit: hospitem querens: placuitque sic eam tabulam posteris tra
di. omnium quidem. sed artificum precipuo miraculo. consumpta eam priorem incendio
caesaris domus in palacio. audiue ante a nobis spectatam spaciosiore amplitudine
nihil aliud continentem quam lineas uisum effugientes. inter egregia multorum opera
inani similem: et eo ipso allicientem: omnique opere nobiliorem. Apelle fuit alioqui per
petua consuetudo numquam tam occupatum diem agendi ut non lineam ducendo exer
ceret artem. quod ab eo in prouerbium uenit. Idem perfecta opera proponebat in pergula
transeuntibus. atque ipse post tabulam latens uicia que notarentur auscultabat: uulgum
diligentiorem iudicem quam se preferens. Feruntque reprehensum a sutore quod in crepidi
bus pauciores intus fecisset ansas. Eodem postero die super uocem emendatione
pristine admonitionis cauillante circa crus. indignatum prospexisse denuntian
te ne supra crepidam sutor iudicaret. quod et ipsum in prouerbium abiit. Fuit enim et
comitas illi. propter quod gratior alexandro magno frequenter in officinam uentitanti.
Nam ut diximus ab alio se pingi uetuerat edicto. sed in offitina imperite multa
differente silentium comiter suadebat. rideri eum dicens a pueris qui colores te
rerent. Tantum erat auctoritate iuris in rege alioqui iracundo. quamquam alexan
der honore et clarissimo perhibuit exemplo. Namque quom dilectam sibi ex pallatis suis
precipue nomine campaspen nudam pingi ob admirationem forme ab apelle iussis
set: eumque dum paret captum amore sensisset: eam dono dedit. et magnus animo maior
imperio sui nec minor hoc facto quam uictoria aliqua quippe se uicit. Nec thorum tantum
suum. sed etiam affectum donauit artifici e dilecte quidem respectu motus. quom immo
regis ea fuisset: immo pictoris esset. Sunt qui uenerem anadiomenen illo pictam
exemplari putant. Apelles et in emulis benignus protogeni dignationem primus rho
di constituit. sordebat suis ut plerumque domestica. percontantique quanti liceret opera ef
fecta: paruum nescio quid dixerat. At ille quinquagenis talentis poposcit. famamque

Ita comptam nam hominum omnium
Ahend ut melius quam sua iudicet.

Magni illius alexandri regis
in apellen munificentia:
quem propter pictorie artis pre
stantiam et honore colebat
et gratia. idque isto patet exemplo.

que dispersit emere et pro suis venderet. Ea res concitavit rhodios ad intelligendum ar
tificem: nec nisi augentibus pretium cessit imaginem. Adeo similitudines indiscrete
pinxit: ut incredibile dictu appio gramaticus scriptum reliquerit. quendam ex facie
hominem addivinante quos metoposcopos vocant. ex his dixisse aut future mortis
annos: aut preterite. Non fuerat ei gratia in comitatu. Alexander: tolomeo quo
regnante: alexandriam vi tempestatis expulsus: subornato fraude emulorum
plano regio invitatus ad cenam: indignantique tolomeo et vocatores suos osten
dent ut diceret a quo eorum invitatus esset. arrepto carbone extincto e foculo: ima
ginem in pariete delineavit: agnoscente vultum plani rege: ex inchoato protinus
pinxit. et antigoni regis imaginem altero lumine orbam prius excogitata ratione
in vitia condendi: obliquam namque fecit: ut quod derat corpori: picture deesse po
tius videretur. tantumque eam partem a facie ostendit quam totam poterat ostendere.
Sunt inter opera eius experimentum imagines. Que autem nobilissime sint: non est fa
cile dici. Venerem exeuntem e mari divus augustus dicavit in delubro patris cę
saris que anadiomene vocatur versibus grecis. Tali opere dum laudatur victo. sed il
lustrato. cuius inferiorem partem corruptam qui reficeret non potuit reperiri. Verum ipsa in
iuria cessit: in gloriam artificis consenuit. hec tabula carie. Aliamque pro ea sub
stituit nero principatu suo de rhote manu. Apelles inchoaverat et talem venerem
cui superaturus in illam suam priorem invidit mors. Nec qui succederet operi ad prescripta
liniamenta inventus est. pinxit et alexandrum magnum fulmen tenentem in templum
ephoesię dianę. xx. tal. tum ac digiti eminere videntur: et fulmen extra tabulam
esse legentes meminerint. Omnia ea quattuor coloribus tabule in nummo aureo men
suram accepit non numero. pinxit et megrapixi sacerdotes dianę ephoesię. popam
cliticum quod ad bellum festinantem galeam poscenti armigerum porrigentem. Alex
andrum et philippum quotiens pinxerit enumerare supervacuum est. Miratur ei abrode
sanii. menandrum regem carię rhodi. Et antheum alexandrie gorgosthenem tra
goedum. Romę castorem et polucem cum victoria et alexandro magno. Item belli ima
ginem restrictis ad terga manibus alexandro in curru triumphante. Quas utrasque
tabulas divus augustus in fori sui celeberrimis partibus dicaverat. Simplicitatem
oderat. D. claudius pluri existimavit utrisque excisa alexandri facie: divi augu
sti imagines dedere. Eundem arbitrantur manu esse et in antonię templo hercu
lem aversum: ut quod est difficillimum faciem eius ostendat verius pictura quam promit
tat. pinxit et heroa nudum: eaque pictura naturam ipsam provocavit. est et equus eius sive fu
it pictus in certamine: quod iudicium ad mutas quadrupedes provocabat. Ab omnibus
namque ambitu prevalere emulos sentiens singulorum picturas inductas equis oste
dit. Apelles tantum equo adhynniere. idque et postea semper illius experimentum artis
illi ostentaretur. Fecit et neoptolemum ex equo adversus persas. archelaum cum
uxore et filia. antigonum thoreatum cum equo incedente. Peritiores artis preferunt
omnibus eius operibus eundem regem: sedentem in equo. dianam sacrificantium virginum
choro mixtam. Quibus vicisse homeri versus videretur id ipsum describentis pinxit

adulterium alcemi triumphi

lomedontu

et que pingi non possunt tonitrua. fulgetra que fulgura que brontenastra peuce
ran obcitan appellant. Inuenta eius et ceteris profuere in arte. Vnum imitari nemo
potuit. quod absoluta opera attramento illinebat ita tenui ut id ipsum repercussum cla
ritatis oculorum excitaret custodiretque a puluere et sordibus ad manum intuenti
demum appareret. Sed et cum ratione magna ne claritas colorum aciem offenderet
ueluti per lapidem specularem intuentibus e longinquo eadem res nimis floridis co
loribus austeritatem occulte daret. Aequalis eius fuit aristides thebanus. is omnium

De picturis Aristidis thebani pictoris egregii.

primus animum pinxit et sensus hominis expressit que uocant gregiete. item perturba
tiones. durior paulo in coloribus. Huius pictura oppido capto ad matris morien
tis ex uulnere mammam adrepens infans intelligitur que sentire mater et timere + manus
non emortuo sta sanguine lambant. Quam tabulam alexander magnus trans
tulerat pellam in patriam suam. Idem pinxit proelium cum persis centum hominis tabule
ad complexus pactusque in singulos mnas denas a tyranno flactentium. M. na
sone. Pinxit et currentes quadrigas et supplicantem pene cum uoce. et uenato
res cum captura et leonticem pictori et anapauoemen propter fratris amorem. Item libe
rum et ariaden spectatos rome in ede cereris. tragoedum et puerum in apollinis.
cuius tabule gratia interiit pictoris inscicia cui tergendam eam mandauerat. M. li
uius pretor sub die ludorum apollinarium spectata est. et in ede fidei in capitolio
senis cum lyra puerum docentes. Pinxit et egrum sine fine laudatum qui arte ualuit
Vt atalus rex unam tabulam eius centum talentum emisse tradatur. Simul ut
dictum est protogenes floruit. patria sycaunnis. gentis obis subletia. summa paup

De picturis protogenis pictoris maximi.

tas initio. artisque summa intentio. et ideo minor fertilitas. quis eum docuit non
putat constare. Quidam et naues pinxisse usque ad quinquagesimum annum argumen
tum esse. Quod quom athenis celeberrimo loco mineruę delubri propilon pingeret
ubi fecit nobilem parhalum et hamoniadam quam quidam nausicam uocant. ad
iecerit paruulas naues longas in iis que pictores poregia appellant. ut appet
a quibus initiis ad artem ostentationis opera sua peruenisset. Alinam habent tabularum
eius talisus qui est rome dicatus in templo pacis. quom pingeret eum tradidit
madidum lupinis pinxisse. quoniam sit et famem sustineret et sitim. nec sensus nimia
dulcedine obstruerent. Huic picture quater colorem induxit contra subsidia
iniurię et uetustatis. ut decedente superiore inferior succederet. Est in ea canis
mire factus ut quem pariter casus pinxerit. non iudicabat se in eo exprimere
spumam anhelantis quom reliqua parte omni quod difficillimum erat sibi ipse satis
fecisset. Displicebat autem ars ipsa nec minui poterat et uidebatur nimia ac
longius a ueritate discedere. spumaque illa pingi non ex ore nasci anxio animo cruci
atu quom in pictura uerum esse non uerisimilem uellet. Absterserat sepius muta
ueratque penicillum. nullo modo sibi approbans. postremo iratus arti. quod intelligeretur
spongiam eam impegit inuiso loco tabule ex illa reposuit ablatos colores qualiter
cura optauerat. fecitque in pictura fortuna naturam. Hoc exemplo eius simile et nealcem
successus in spume qui similiter spongea impacta secutus dicitur quom pingeret popi

Zonta retinet panē tum ita protogenes monstrauit. & fortunā pp hinc pa
lisum nec remanere tabula Demetrius rex quom ab ea pte sola posse rhodum
cape nō incendi parcentq; picture: fugit occasio uictorie. Erat tu protogen
es in suburbano suo hortulo. hoc est demetre castris. neq; interpellatus proeliis
inchoata opa intermisit oio. Vbi accitus ā rege interrogatusq; qua fiducia extra
muros uagaret. respondit. scire se cū rhodiis illi bellum esse nō cum artibus. Dis
posuit rex in tutelam eius stationes gaudens q posset manus seruare quibus iā pe
pcerat. & ne sepius auocaret. ultro ad eū uenit hostis relictisq; uictorie sue uo
tis inter arma & murorū ictus spectauit artificem. Sequiturq; tabulā illius
temporis hec fama. q eā protogenes sub gladio pinxerit. Satyrus hic ē quē ana
pauomenō uocant. ne qd desit temporis eius securitate tenente tybias. Fecit
& cydipen thlepolemā fyllisci tragoediarū scriptore meditantē & antigonū
& atletam regem. matrē aristotilis phi qui ei suadebat ut alexandri magni
opa pingeret pp eternitate rerū. impetus aī & quedā artis libido in hoc poti
eum tulere. Nouissime pinxit alexandrū ac panē fecit & signa exercuit. Di
xim eadem etate asclepiodorus quē in symetria mirabatur apelles. huic mnason
tyrannus pro xii. his dedit in singulos mnas tricenas. His adnumerari debet
& nicomachus aristeni filius ac discipulus. pinxit raptū proserpine. quae
tabula fuit in capitolio i minerue delubro supra ediculam mentalis. & in eod
capitoleo quam plancus impator posuerat. quadrigam in sublime rapies. Vli
xem. pmus addidit pilleum. scripsit & apollinem & dianā deumq; matre in le
one sedentem. Item nobiles baccas arreptantibus satyris quę nūc est rome
in templo pacis. Nec fuit alius in ea arte uelocior. Tradunt namq; conduxis
se pingendū ab aristrato sycionorū tyranno quod is faciebat celesti poete
monumentū prefinito die intra quē pagēt ur. ne multo an uenisse tyranno
in poena accenso paucisq; diebus absoluisse & celeritate mira. Discipulos
habuit tyristidem fron & aristodem filiū & philoxenem eretriū. cuius tabu
la nullis post ferenda casandro rege picta continuit alexandri pliū cū dario.
Idem pinxit & lasciuiam in qua tres sileni comessant. Hic celeritatē pceptoris
secutus. Breuiores etiā nūc quasdam picture compendiarias inuenit. Admi
meratur his & nicophanes elegans & continuus sit ut uetustate ei pauci cō
parentur coturnus ei & grauitas artis multū & à zeuxide & apelle abest.
Apellis discipulus p seus ad quē de hac arte scpsit. huī fuerat etatis aristides the
bani discipuli antorides & euphranor de quo mox dicem. namq; subtexi pare.
Minoris picture celebres in penicillo in quibus fuit pirichus arte paucis post fe
rendus. propositōne sciō an destruxerit se. qm humilia qdem secutus. humilitatis
tamen summam adeptus est gliam. Tonstrinas sutrinasq; pinxit & asellos & ob
senia & silia. ob hoc cognominatur riphorographos. In his consummate uolu
tatis quippe expeturis uenire q maxime multorū. e diuerso menana inqt
Varro oma opiebat serapionis tabula sub ueteribus. Hic scenas optie pinx.

Demetrius ille cognomento poliorectes clarissimi pictoris protogenis opa summa cū admiratione conspicatus.

De asclepiodoro pictore.

De nicomacho pictore & opibus eius.

De nicophane aliisq; pictoribz & opibus eorū.

sed hominem pingere non potuit. Contra Dionysius nihil aliud quam homines pinxit.
ob id antropographos cognominatus. parva et Calides fecit. Item Calates comicis ta
bellis utraque antiphilus. Namque et hesiona nobilem pinxit. et alexandrum et phi
lippum cum minerva qui sunt in ochola in octavie porticibus. et in philippi li
berum patrem alexandrum. puerum hypolitum tauro emisso expavescentem. In pompeia
vero cadmum et europen. Idem iocosis nomine egrillum diridiculi habitus pinxit.
Vnde hoc genus pictores egrilli vocant. ipse in egypto natus didicit. ac thesidemo

Ardeę versus.

dicit non sileri et ardeatis templi pictorem presertim civitate donatum ibi et
carmine quod est in ipsa pictura his versibus. Dignis digna loco picturis conde
coravit. reginę iunonis supremi coniugis templum Mareas plancus marcus cleta
sia lata esse oriundus. quę nunc et post semper ob artem hanc ardea laudat. ea

De Ludio pictore et opibus eius.

que sunt scripta antiquis litteris latinis non fraudado. Et Ludio. D. augusti
ętate qui primus instituit amenissimam picturam parietum. villas et porticus ac
topiaria opera lucos. nemora. colles. piscinas. euripos. amnes. litora. qualia quis
obterat. varia cibi obambulantium speties aut navigantium terra villasque ad
euntium asellis aut vehiculis. Iam piscantes. aucupantesque aut venantes. aut
etiam vindemiantes. Sunt in eius exemplaribus nobilis paulustria cerse vil
lę succollatis sponsione mulieribus lavantes. trepidisque feruntur plurime. praeterea
facilis argutię facetissimi salis. Idem subsidialibus maritimas urbes pingere
instituit blandissimo aspectu. minimoque impendio. Sed nulla artificii est
nisi qui tabulas pinxere. eo venerabilior antiquitatis prudentia apparet. Non
enim parietes excolebant dominis tantum. nec tamen domus una in loco mansuras que ex
incendiis rapi non possent. Casa protogenes contentus erat in hortulo suo nullo
in appelles tectoris pictura erat. Nondum libebat parietes totos tingere omnium
earum. ars urbibus excubabat pictor. quę res communis terrarum erat. Fuit et arellius

De Arellio celebri pictore.

romę celeber paulo ante divum augustum ne flagicio insigni corrupisset artem.
semper alicuius femine amore flagrans et ob id deas pingens. sed delectarum
imagines. Itaque in pictura eius scorta mirabantur. Fuit et nuper gravis ac severus

De fabio pictore et Cornelio pino et atico prisco.

idemque floridus humilis rei pictor fabius. huius erat minerva spectantem spectans
quacumque asficeret. paucis horis diei pingebat. id quoque cum gravitate quia semper toga
tus. quamquam in machinis carcer eius artis domus aurea fuit. et ideo non extant ex
emplaria. Magnopere. post eum fuere in auctoritate Cornelius pinus et atticus priscus
qui honoris et virtutis edes imperatori vespasiano augusti restituenti pinxerunt.

De lepidi pictoris celebri fabula circa divinum cantum compescendum.

priscus antiquis similior. Non est omittenda in picturę mentione celebris
circa lepidum fabula. siquidem in triumviratu dicebat quodam loco deductus a magis
tratibus in nemorosum locum. minaciterque postero die expostulavit somnum adem
ptum sibi volucrum concentu. At illi draconem in longissima membrana depictum cir
cumdedere loco. eoque terrore tunc aves siluisse narrantur. et postea posse compesci siquis

Qui encausto et penicillo primas laturnaria et cameras pinxerit.

ceris pingeret hanc picturam. mira res. quis primus excogitavit non constat. quidam ari
stidis inventum putant. postea consummatum a praxitelle. Sed aliquanto vetustiores

encausti picture extitere ut polignoti et nycanoris et archesilai pariorum. La
sippus quoque in egine picture inscripsit enethen . qd profecto non fecisset nisi en
caustica inuenta . pamphilus quoque apellis preceptor non pinxisse solū encausto . sed
etiā docuisse traditur pausian sicyoniū . primū in hoc genere nobilē brietis filius hic
fuit . eidemque pō discipulus . pinxit et ipse penicillo parietes thebis : quom refice
rentur quondā a polignoto picti . multumque comparatione superatus existimabatur . qm
non suo genere certasset . Idem et lacunaria primus pingere instituit . Nec cameras an
eū taliter adornare mos fuit . Paruas pingebat tabellas maximeque pueros . hoc e
muli eū interpretabant facere . qm non tarda rō picture esset illa . quam ob rē daturus
celeritatis famā absoluit una die tabellā que uocata est hemerosios puero picto .

A mauit in iuuenta gliceram municipē suā inuentricē coronarum : certandoque imita
tione eius ad numerosissimā florū uarietatē perduxit artē illā . postremo pinxit illā
sedentē cum corona . que e nobilissimis tabula appellata est stephaneplocos . ab
aliis stephaneplotis . qm glicera coronas uendicando sustentauerat paupertatem
huius tabule exemplar quod apographon uocauit Lucilius . lucullus duobus taletis
emit athenis . pausias aros fecit et grandes tabulas . sicut spectatā in porticibus
pompei boū imolatione . eam picturam primus inuenit . quā postea imitati sūt multi
equauit nemo . Ante omnia quom longitudinem bouis ostendere uellet : aduersū eum
pinxit non transuersum . Vnde et abunde intelligitur amplitudo . Deinde eū omnes q
uolunt eminentia uideri : candicantia faciat . coloremque condat nigro . Hic totū bo
uē atri coloris fecit : umbreque corpus ex ipso dedit : magna prorsus arte in equo
egit . diuque fuit illa patria picture . Tabulas preterea omnes e publico pro noīe ciuita
tis abductas scauri edilitas roma transtulit . Post eū eminuit longe ante omnes eu
phranor hystimius olympiade . C . Lı . idē qui inter fictores dictus est a nobis .

De euphranore pictore et opibus eius.

F ecit et colosos et marmoras et ziphos scalpsit . docilis ac laboriosus . ante omnes
in quocumque genere excellens ac sibi equalis . Hic primus uidetur et expressisse signa eorum
et usurpasse symetria . sed fuit in uniuersitate corporum exilior : capitibus arti
culisque grandior . Volumina quoque composuit de symetria et coloribus . Opera ei sūt
equestre proeliū . xıı . dii . Theseus in quo : dixit eundē apud parrasium rosa pastū
esse . suum uero carne . Nobilis eius est tabula ephoesi ulixes similata uesania : bo
uē cū equo iungens . et pallamedes dux fastes glandiū condens . Eodē tpre fu
ere cyclius et tyclias . cuius tabulam argonautas talentis . c x L ıııı . hortensius ora
tor mercatus est . eique edem fecit in tusculano suo . Euphranoris autem discipulus

De antidothe pictore.

antidothus hic e . clipeo dimicans athenis et luctator tubicenque inter pauca lau
datus ipse diligentia quam numerosior et in coloribus seuerus maxime īclaruit disci
pulo nia atheniense q diligentissime in ueres pinxit lumē et umbras custodit .

A tque ut iminerent e tabulis picture maxime curauit . Opera eius nemea aduec
ta ex asia romā a syllano quā in curia diximus positā . Item liber pr in ede cocor
die . Hyacintus quē caesar augustus delectatus eo secum deportauit alexan
dria capta . et ob id tyberius caesar in templo eius dedicauit hanc tabulā . et dianae

sepulchrum athenis. nec romantia homeri hanc uendere atalo regi noluit tate
tis. LX. potiusq; patrię suę donauit. abundans opibus. fecit & grandes picturas
in quibus sunt calipso & Io & andromeda. Alexander quoq; in pompei portici
bus precellens & calipsos hedens. huic fidem ad scribunt quadripedem prosper
rime canes expressit. Hic est nicias de quo dicebat praxitelles interrogatus que
maxīe opa sua probaret ī marmoribus. quibus nycias manū admouisset. tm̄ circū
litione eius tribuebat. Non satis discernatur aliud eodē nōie ad hūc eundē q̄da
faciūt. olympiade XII. c. nicie compabat̄. & aliq̄n refertur athenon maronites
glauconis corinthiū discipulus austerior colore & in austeritate iocūdior. ut ipā
picturę rudicio eluceat. pinxit in templo eleuxine philarcū. & athenis fre
quentiā quā uocauere singem comitem achillem uirginis habitu occultatū uli
xe dephendente. Et in una tabula ut signa queq; maxime inclaruit Agasone
cum equo. qd̄ nisi in iuuenta abisset. nemo compareť. Est nomē & heraclidi
macedoni. initio naues pinxit. captoq; psico rege athenas comigrauit. ubi eodē
tempore erat metrodorus pictor idemq; phūs in utraq; sciā magnę auctoritatis.

De heraclide macedone pictore.

Metrodorus pictor atq; phūs eximius.

I taq; quom. L. paulus deuicto perseo petisset ab atheniensibus uti sibi q̄ probatissi
mū phm mitterent ad erudiendos liberos. item pictorem ad triumphū excogen
dū. Athenienses metrodoꝝ elegerunt. professi eundē in utroq; desiderio prestan
tissimū. qd̄ ita paulus quoq; iudicauit. Tymomachus byzantius caesaris dicta
toris etate haiacem ei pinxit. & medeam ab eo in ueneris gemtricis ede positas.
LXXX. talentis uenūdatas. Talentū aūt atticū ut ait uarro. XVI. aliis taxatur.

De tymomacho pictore.

Talent. atticū.

T ymomachi laudant horestes. ephigenia. tyndaris decidue agilitatis. cognatio
nobiliū palpati quos dicturus. pinxit alteꝝ stantē. alteꝝ sedente. pcipue tn̄ ars
ei fuisse in gorgone uisa est. Pausię filius & discipulus aristolaus ē seuerissimis pi
ctoribus fuit. cuius sunt epaminūdas. picles. medea. uirtus. theseus. imago atti
cę plebis. bou imolatio. Sunt quibus & mechopanes eiusdē pausię discipulus pla
ceat diligentia quā intelligant soli artifices. alias durus in coloribus & syle
multus. nā socrates iure omnibus placet. Tales aūt esculapius regina glepena
calapus & piger qui appellatur. hoc uos sparthū torquens qd̄ asellus arrhodi.

De Aristolao pictore.

H actenus indicatis gnē in utroq; procenbus. nō silebant & pmis proxi. Aristho
clides qui pinxit edem apollinis delphis. Antiphilus puero ignem conflante lau
datur. ac pulcre alias domo splendescente ipsiusq; pueri ore. Item lanificio. ī
quo properant om̄ mulieꝝ pensa ptolomeo uenante. sed nō uilissimos a tyro cū
pelle pantherina quē aposcopenonta appellant. Aristophan aculū uulneratū
ab apro cū socia doloris astiphale numeros. atq; tabula in qua sūt priamus.
credulitas. ulixes. deiphoebus. dolus. Androbus pinxit scyllū anchoras pcedete
psicę classi. artemondanen mirantibus eā predonibus reginā stratomiten her
culem & deianira. Nobilissimas aūt que sūt in octauię opibus herculem auo
& amonte doridos exuta mortalitate consensu deoꝝ in caelo eunte. laomedō
tis circa herculē & neptunū storiam. Alchimachus diosippū qui prancasio olypię

De quibusdā pictoribus illastribus proximi.

circa pueris factum quod uocant aconiti uicit censis reuniata. Hesilochus apell
discipulus petulanti pictura inotuit ioue liberū parturiente depicto mitrato
& muliebriter ingemiscente inter obstetrices & eaꝝ clamorē. Thesidemus teca
liē expugnatiōe & laodamia. Clesides reginē stratonices iniuria. Nullo eñ hō
re exceptus ab ea. pinxit uolutantem cū piscatore que reginā amare sermoe
rat. eamq; tabulam in portu ephoesi proposuit. ipse bellis captus est. Regina
tolli uetuit: utriusq; similitudine mire expressa. Cratinus comoedus athens
pompeū pinxit. Euclides bigam regis uictoria. Eudorus scena spectatur. id
& ex ere signa fecit. iphis neptuno & uictoria habron amicā. & concordiā pin
xit. & deoꝝ simulachra. Leontiscus aratū uictorem cū tropheo. psaltriā
leonsappus. Nicearchus uenerē inter gratias & cupidines herculē tristē insa
nie penitentiē. nec aloes uenerem ingeniose ope sensum. siqdem quom pluu
nauale egyptioꝝ & persaꝝ pinxisset qd in nilo fuit, aqua maris simile sem
uolebat intelligi. Argumentoq; declarauit qd arte nō poteāt. asellū .n. bi
bentem in litore pinxit. & crocodrillum insidiante ei. Oenas plingemaū. phi
liscus officinā pictoris ignem conflante puero. & phalereon scyllam. Symo
nides agathiarcū & nemenosinem. Symous iuuenem requiescente officinā
fullonis qnquatris celebrante. idemq; phōenesin egregia. Theodorus & mu
gente. item ab horeste matrē & hegistum interfici. bellumq; iliacū ptibus
tabulis qd est romē in philippi porticibus. & casandrā quē est in concordiē de
lubro. leontiū epicuri cogitante demetriū regem horestis insaniam thami
ram cytarhedū. Tauriscus distobolum clytemestram pamscū police in reg
nū repentem. & capanea. Non omittit inter hos insigne exemplū. Nam ori
gonus tritor coloꝝ nealce pictoris in tm̄ ipse profecit: ut celebrē etiā disci
pulū reliqrit pausian frem egeniten fictoris. illud uero p quā pariū & meō
ria dignū & supma opa artificū interfectasq; tabulas sicut hyrimaristidis
tyndaridas nicomachi. & quā diximus uenerē apellis ī maiore admirōne
esse q̄ perfecta quippe in his lineamenta. Reliqua ipe quē cognatōnis artifi
cum spectantur. atq; in lenotimio cōmendatōis color est manus quom id a
geret extinctē. Sunt etiā non ignobiles quidā in transcursu dicendi tamē.

De aliis non ignobilibus pic.

Aristomides. anaxander. aristobolus. surus. archesilaus. igratis filius. corbius
nicomachi discipulus. carmanides & eufranoris. dionysiodorus colophoni?
Diogenes qui cū demetrio rege uixit. euthimides. heraclides. macedo. midon.
solus. philomachi statuarii discipulus. nasitheus sicyonius. nnasiceri aristo
nide filius & discipulus. nossus habronis filius. polemon alexandrinus. theodo
rus samius & stadius nicostenis discipulus. xenon neodis discipulus sicyoni?

De quibusdam mulieribus pictoribus.

Pinxere & mulieres. thimarethē miconis filia dyanā in tabula q̄ ephoesi est
in antiquissimis picturē. irenē cratini pictoris filia & discipula: puellā quē
est eleusinē. calipso senē. & pterea gladiatorē theodoꝝ. alcisthenē saltato
rem. Aristhanē tenearchi filia & discipta esculapiū. Lala tiziceña ppetua

uirgo. Martia uarronis inuenta rome et penicillo pinxit. et cestro in ebore
imagines mulierum maxime et neapolitanā in grandi tabula. suā quoqz imagiēz
ad speculum. Nec ullius in pictura uelotior manus fuit. artis uō tm̄ ut mltū
manitate p̄tii antecederet celeberrimos eadē ętate pictores sopolim et dio
nysiū quorum tabulę pinacothecas implent. pinxit et queda olympias. de qua
hoc solū memoratur discipulū eius fuisse autobolum. Encausto pingendi duo

De p̄mis pictoribus encausto cera et ebore et uestiū.

fuisse antiquitus genera. cera et ebore. cestro id est uiriculo donec classes pingi
cepere. hoc tertiū accessit. resolutis igni ceris penicillo utendi. quę pictura na
uibus nec sole nec sale uentisque corrumpitur. pingunt et uestes in egypto inter
pauca mirabili genere candida uela postq̄ attriuēre illinentes nō coloribus. sed
colorem sorbentibus medicamentis hoc quom fecere nō appet in uelis. sed i cor
tina pigmenti feruentes aquas mersa post momentū extrahere picta. mirumqz cū
sit unus in cortina color ex illo alius atqz alius fit in ueste accipientis medicami
qualitate mutatus. nec postea ablui potest. ita cortina nō dubie confusura
colores si pictos acciperet digerēt ex uno. pingitqz dū coquit et adustę uestes fir
miores fiunt q̄ si non urerentur. De pictura satis superqz contexuisse. his et pl

Plasticis p̄mū inuentores.

asticen conueniat eiusdē opę terra fingere et argilla similitudines. De butades
sicyonius figulus p̄mus inuenit corinthi filie opa que capta amore iuuenis
illo abeunte pegre umbram ex facie eius ad lucernā in pariete lineis circūscripsit.
Quibus pater eius impressa argilla typum fecit. et cum ceteris fictilibus induratā
igni proposuit. eumqz seruatū in nympheo donec corinthū mummius euerterēt.
tradunt. Sunt qui in samo p̄mos om̄i plasticen inuenisse rhetū et theodorū
tradūt. multo ante bacchiadas corintho pulsos. Demarathū uō ex eadē urbe
profugū qui in etruria tarquiniū regē p̄pli ro. genuit. comitatos fictores eucy
rapum. eugrammū. ab his italię traditam plasticen. butadis inuentū est rubrica
addere. aut ex rubra cretam fingēr. primusqz psonas tegularum extremis imbricibz
imposuit. que inter initia prostypa uocauit. postea idē ectypa fecit. Hinc et fa
stigia templorum orta pp hunc plastices appellata. Hominis autē imaginē gypso e
facie ipsa p̄mus om̄i expressit. ceraqz in eā formā gypsi infusa emendare isti
tuit. Lysistratus sicyonis frater lisippi de quo diximus hic et similitudinē red
dere instituit ante eū q̄ pulcherrimas facē studebat. Idem et de signis effigi
em exprimē inuenit. creuitqz res in tm̄ ut nulla signa statuęue sine argilla
fierent. Quo apparet antiquiorē hanc fuisse sciam q̄ fundendi ęris. plau
stes laudatissimi fuere dimophilus et gorganus. idemqz pictores qui cereris
edem romę ad circū maximū utroqz gnē artis suę excoluerūt uersibus scri
ptis grece. quibus significarūt a dextra opera dimophili esse. a pte laeua go
gani. Ante hanc edem tuscanica omnia in edibus fuisse auctor est Varro. et
ex hac quom reficeret crustas parietū excisas tabulis marginatis inclusas esse.
Item signa ex fastigiis dispersa fecit. et calchosthenes cruda opera athenis qui
locus ab officina eius ceramicos appellatur. M. Varro tradit sibi cognitū romę

Possim nomine: a quo facta pometia uasa. Item pistas aspectu aeris discernere
idem magnificat archesilaum. L. lucullo familiarem: cuius plastica pluris uenire
solita artificibus ipsis quam aliorum opera. Ab hoc factam uenerem genitricem in foro ce
saris. et priusquam absolueretur, festinatione dedicandi positam. Etiam a lucullo
talentis. lx. signum felicitatis locatum cui immo uenusque inuideret. Octauio e
quiti ro. cratera facere uolenti exemplar e gypso factum. talentum laudat epsi
telen qui plastiten matrem caelature et stature sculpture que dixit. et quom
esset in omnibus his summus: nihil umquam fecit antequam finxit. preterea elaboratam ar
tem hanc italie et maxime curianum accitum a fragellis cui locaret tarquinius
priscus iouis effigiem in capitolio dicandam. fictilem eam fuisse. et ideo miniari
solere fictiles in fastigio templi eius quadrige. de quibus sepe diximus. Ab hoc
eodem factum herculem qui hodieque materie nomen in urbe retinet. Haec enim tum
effigies deorum erant laudatissime. nec poenitet nos illorum qui tales eos coluere.
A aurum quidem et argentum ne diis quidem conficiebant. Durant etiam nunc in pluribus

De simulachris et uasis fictilibus.

que locis talia simulacra. fastigia quidem templorum etiam in urbe crebra et mira
celatura. et arte aeuique firmitate sanctiora auro certe innocentiora. In sacris
quidem iam has opes non murrinis hodie crystallinisue. sed fictilibus prolibant
simpuuiis inenarrabili terre benignitate. Siquis singula estimet. etiam ut
omittantur in frugum. uini. pomorum. herbarum. fruticum. medicamentorum. metallo
rum generibus. beneficia eius queque adhuc diximus ut assiduitate faciant. fi
gulinarum opera et fictilibus doliis ad uina excogitatis ad aquas. tubulis ad balne
as mammatis ad tecta coctilibus laterculis fundamentisque. Atque numa rex
VII. collegia figulorum instituit. quin et defunctos sese multi fictilibus soliis condi
maluere. sicut M. uarro pithagoreo modo in myrti et olee atque nigre populi fo
liis. Maior pars hominum terrenis utitur uasis. Samia etiam nunc in esculentis lau
datur. Retinet hanc nobilitatem et aretium in italia et calicum tantum surrentum. hasta
polencia. in hispania saguntum. in asia pergamum. habent et tralles opera sua. et in italia
utina. quoniam sic gentes nobilitantur. et haec quoque per maria terras ultro citro porta
tur insignibus rothe officinis. Erytris hodieque in templo monstrantur due tab
ulae propter tenuitatem consecrate: discipuli magistrique certamine uter tenuiore hu
mum duceret. Cois laus maxima. adrianis firmitas. nonnullis circa hoc seueritatis
quoque exemplis. Q. coponium inuenimus ambitus damnatum. quia uini amphoram de

De pretio eorum.

disset dono ei cuius suffragatio erat. Atque ut saxo aliquid quoque auctoritas co
tingat figulinis patinarum nigt fenestella appellabat. summa gratia lautiae a
erat murenarum. altera luporum. tertia mixti piscis. inclinatis iam scilicet moribus ut
tamen eos praeferre graecis etiam pretiis possimus. Siquidem in aristotelis heredum au
ctione. LXX. patinas uenisse tradit. Nam nos quom unam esopi tragoedorum
histrionis in natura auium diceremus: sexcenta sestertia stetisse non dubito indig
natos legentes. At hercule Vitellius in principatu suo. X. talentis condidit pati
nam: cui faciende fornax in campis exedificata erat. quoniam eo peruenit luxuria:

Terrae uarietates. & aliis terrę generibus q̄ in lapide uertuntur.

ut etiam fictilia pluris constiterint q̄ murina. pp hāc Mutian᷒ altero cosu
latu suo in contione exprobrauit patinaꝝ paludes uitellii. Memone nō illa
fediore. cuius ueneno aspere natireo Cassius Seuer᷒ accusator obiciebat inte
risse. cxxx. cōiuuas. Nobilitant̄ his oppida quoq3 ut regiū & cume. Samia
testa matris deum sacerdotes qui galli uocant̄ uirilitatē amputāt. Nec aliť
citra pniciem. M. coelio credamus qui linguā sic amputandā obiecit. graui pro
bro. qua & ipē iam tūc eidē uitellio maledicēt. Quid non excogitauit ars fra
ctis etiam testis utendo sic ut firmius durent calce addita quę uocāt sigminã
quę certe etiam pauimenta excogitauit. Veꝝ & ipsius terrę sūt alia comē
ta. quis em̄ satis miretur pessimam eius ptem mediuq3 puluere appellatam
in puteolanis collibus opponi maris fluctibus. mersamq3 protinus fieri lapi
dem unū inexpugnabilem undis & fortiorē cotidie. itaq3 si cumano misce
atur cemento. Eadem est terrę natura & in cizecene regione. sed ibi nō pul
uis. ueꝝ ipā terra qualibet magnitudine excisa & demersa ī mare lapidea ex
trahatur. Hoc idē circa casandreā produt fieri & in fonte cnidio dulci intᵃ
octo meses terrā lapidescere. Ab eropo quidē auliden usq3 quicqd terrę attingit
mari mutatur in saxa. Non multū ā pulue puteolano distat enia herena
tenuissima sui pte non ad sustinenda maria fluctusq3 frangendos. sed ad de
bellanda corpora palestre studiis. Inde certe patrobio neronis pncipis liberto
aduehebatur. Quin & leonatho & cratheró ac meleagro alexandri magni
ducibus zabulū hoc portari cū reliquis militaribus cōmertiis repio. plura de
hac pte nō dicturus. nō hercule magis q̄ de terrę usu ceromatis, qbus exercē

De parietibus fornaceis & latericiis & eoꝝ rone.

do iuuentus nostra corpora. uires animoꝝ pdidit. Quidni & in africa hi
spaniaq3 terra sūt parietes quos appllant fornaceos. qm̄ fornacū mō circū
dati utrinq3 duabus tabulis infarciūtur uerius q̄ struūtur. et durāt incor
rupti imbribus. uentis. ignibus. omniq3 cemento firmiores. Spectat etiā nūc
speculas hanibalis hispania. terrenasq3 turres iugis montiū impositas. hinc &
cespitum nā castroꝝ uallis accōmodata contra fluminū impetus aggeribus.
Illini quidē crates parietū luto. & lateribus crudis extrui quis ignorat. Lateres
non sunt ē zabuloso neq3 harenoso multoq3 minus calculoso ducendi solo. sed
ē cretoso & albicante. aut ex rubrica & zabulo masculo certe fingant optie uere.
Nam solsticio rimosi sūt quos edificiis nō idoneos probant qdā. Terrā eoꝝ ipām p
us q̄ fingant̄. macerari oportet. Genera eoꝝ q3 tria Lydron quo utim̄. longū
sesquipede. latū pede. alteꝝ tetradoron. tertiū pentadoron. greci. n. antiqui
doron palmā uocabant. ġᵒ ā qttuor & .v. palmis put sūt noiant̄. Eadē est &
latitudo minore in puatis operibus maiore in publicis utūtur. In grecia pithanę
in asia. & in ulterioribus hispanię ciuitatibus massilia & calento sūt lateres
qui sidūt nō mergunt̄ in aqua. sūt em̄ ē terra pumicosa quom subici pōt uti
lissima. Greci: preterq̄ ubi est lice ut fieri poterat structu. parietes latericios
extulere. sūt. n. ęterni si ad ppendiculū fiat. ideo & publica opa & regios do

mus extraxere. Mira athenis qui ad monumentu spectat martis edes jovis
& herculis. quis lapideas columnas & epistilia circudarent domu regia attali
trallibus. Item sardibus cresi qua gerusiu fecere. lacedemone quid ex asum
lateritius parietibus opus tectoru pp excellentia picture ligneis formis inclu
sum: roma deportavere in edilitate ad comitiu exorandu murena & varo.
Quod opus quom p se mirum esset: translatu tam magis mirabant. In italia q3
lateritius murus a creti et meliagine e. romae no fiunt talia edificia. qa sesq
pedalis paries no plus q una contignatione tolerat. cautuq3 e ne com crassior
fiat. nec integerrimorum ro patitur. Haec sunt dca de lateribus. In terre at
generibus secundu regiones ut maxime natura mira est sulphuris quo plima
domantur. Nascitur in insulis eolis inter sicilia & italia quas ardere diximus.
Sed nobilissimu in melo insula. In italia quoq3 invenit in neapolitano capanoq3
agro collibus qui vocant leocogelibie cuniculis effossum pficitur igni. Gena
quattuor. Vivu qd greci apiron vocat. nascat solidu. hoc e gleba. eo solo ex oib3
generibus medici utant. cetera em liquore constat & conficiuntur oleo incocta.
vivu effoditur translucetq3 & viret. alterum genus appellant glebam, fullonu tm
officinis familiare. Tertio quoq3 gne unius tm est usus ad sufficiendas lanas.
qm candorem molliciemq3 confert. eglula vocat hoc genus. q aut ad lichena
maxie conficienda. Ceterum tanta vis est ut morbos comitiales dephendat nido
re impositu igni. Lusit & anaxilaus eo. candens in calice vino prunaq3 sbdi
ta circumferens exardescens. & pallore diro velut defunctorum effundente:
conviuis. Natura eius excalefacit. concoquit. sed & discutit collectiones corporum.
Ob hoc talibus emplastris malagmatibusq3 miscet. Renibus quoq3 & lubis in dolo
re cu adipe mire prodest impositu. Aufert & lichenas e facie cu terebinthi re
sina & lepras. Apraxita vocat a celeritate vellendi. velli em subinde debet.
Prodest & suspiriosis linctum purulenta quoq3 extussientibus. & con scorpiorum ict.
vitiligines vivu nitro mixtu atq3 ex aceto tritu & illitu tollit. Item lendes in pal
pebris aceto sandaracato admixtu. Habet & in religionibus locu ad expiandas suf
fitu domos. Sentitur vis eius & in aquis ferventibus. neq3 alia res facilius accendit.
Quo apparet ignium vim magna etia inesse. Fulmina fulgura quoq3 sulphuris odore
hnt. ac lux ipsorum ipa sulphurea est. Et bituminis vicina est na. alibi limus a
iudee lacu diximus emergens terra in syria circa sydone opidu maritimu. Spis
santur hec utraq3 & in densitate coeunt. Est vo liquidu bitumen sic acinthu
& qd a babylone invenitur. ibi quid & candidu gignit. Liquidu est & apollona
ticu. que omia graeci pissalasphalton appellant ex argumento picis & bitumis. Gign
git & pinguis liquoris in sicilia agrigentino fonte inficiens rivu. Incole id a
rundinu paniculis colligunt citissime sic adherescens. Vtuntur q3 eo ad lucerna
ru lumina olei vice. Item ad scabie iumentorum. Est & napta de qua ut i sec
dixi volume bituminis generibus ascribit. Verum ardens eius vis & igniu cog
nata abest paul ab omi usu. Bituminis probatio. ut qmaxime splendeat.

viuu

viuu

De Sulphure & gnibus eius & medicinis.

pallor ex sulphur ceu mortuorum

De bitumine. na & pbatoe ac medicina.

De Napta in libro .11.

sitq; ponderosum ac graue. leue aut modice. qm adulterat pice. Visq; sulphu
ris sistit. discutit. attrahit. glutinat. serpentes nidore fugat accensum. Ad suf
fusiones oculoz & albugines babylonium efficax tradr. Item ad lepras. lichenas
pruritusq; corporis. illinitur & podagris. Omia aut eius genera incomodos ocu
loz pilos replicant. Dentiu doloribus medetur simt cum nitro illitu. Tussi ueteri
& anhelatui cum uino potu. dissinterias etiam datur eode mo. sistitq; aluu.
cu aceto uo potu discutit concretu sanguine & detrahit. Mitigat lumboz do
lores. Item articuloz cu farina ordeacea impositu. emplastz peculiare fac
suo noie. sanguinem sistit. uulnera colligit. glutinat neruos. Vtitur etia
ad quartanas bituminis dragma & oleo ponde impari cu myrtino oleo sbac
ti. Comitiales morbos usum dephendit. Vuluaz strangulationes olfactu
discutit. Cum uino & castoreo pcedenti sedi suffitur. purgatoes feiaz i ui
no potu eicit. In reliquo usu e ramentis illinitur. firmatq; ea con ignes. Di
xim & attingi solitu ex eo statuasq; illini. Calas quoq; usu prebuit ita fer
ruminatis babylonis muris. placet in ferrariis fabroz offitinis tingendo fer
ro clauozq; capitibus & multis aliis usibus. Nec minor aut adeo dissimilis

De alumine & generibus ac medicinis eius.

est aluminis opera quod intelligitur salsugo terre. pla & eius gna. In cypro
candidu & nigrum. exigua coloris dfa quom sit usus magni. qm inficiendo
claro colore candidum liquidumq; utilissimu est. Contraq; fuscis aut obscuris
nigz. & aurz nigro purgatur. Fit aut ome ex aq limoq;. hoc est terre exun
dantis na corriuatum hieme estiuis solibus maturatur. Quod fuit ex eo pre
cox candidum fit. Gignitur autem in hispania. egypto. armenia. macedonia
ponto. africa. insulis. sardinia. melo. lipara. strongile. laudatissimu i egyp
to. proximu in melo. Huius quoq; due spes. liquidu: spissum. Liqdi pbatio:
ut sit limpidu lacteumq; sine offensis fricantiu quoda igniculo coloris. hoc
porphiron uocant. An sit adulteratu dephendit suco punici mali. sincez
em mixturam fugit. Altez genus est pallidi & scabri & qd inficiat galla. ideoq;
hoc uocant paraphoron. Vis liquidi aluminis astringere. indurare. rodere. melle
amixto sanat oris ulcera. pabulas pruritusq;. hec curatio fit in balneis duabus
mellis ptibus. tertia aluminis. Virus alaz sudoresq; sedat. Sumit pillulis con lie
nis uitia pellendumq; p urinam sanguine. emendatq; scabiem nitro ac me
lantio amixtis cu creta. Aluminis unu genus cyston appellant greci in capilla
menta quedam canescenti ad herens. Vnde qda tradiui potius appellauere.
hoc fit ex lapide ex quo & qd calchitim uocant. Sudor quida eius lapidis i spu
mam coagulati est. Hoc genus aluminis mi sistit humorem inutilem corporis et
auribus magnope prodest infusum ut illisum ut oris ulceribus dentibusq; si sa
liua cu eo contineatur. & oculoz medicamentis inseritur apte. uerendisque
utriusq; sexus. Coquit in patinis donec liquare desinat. Est & alteru genus
qd stroalon uocant. due eius species fungosum atq; omi ore dilui facile qd
in totu danatur. melius pumicosu & foraminu fistulis spongie site rotudumq;

sui materia. Caedimus hos trahimusque nulla alia quam deliciarum causa: quos transcendis
se quoque mirum fuit. In portento prope habuere maiores alpes hanibale exuperatas.
et postea a cymbris. Nunc ipse ceduntur in mille genera marmorum. promontoria ape
riuntur mari. et rerum natura agitur. In planum euehimus ea. quae separandis gentibus pro ter
minis constituta erant. Navesque marmorum causa fiunt: ac per fluctus saevissimam rerum
naturae partem! huc illucque portantur iuga. Maiore etiam intus venia: quantum ad frigidos
potus vas petitur in nubila: caeloque proxime rupes cavatur ut bibatur glacie. Se
cum quisque cogitet quae precia horum audiet: quas vehi trahique moles videat. ad quam mul
torum neces sit necesse ista facere verius parti mortali. quos obusus: quasve ad volup
tates alias? nisi ut inter maculas lapidum iaceant: ceu vero non tenebris noctium dimi
dia parte vitae cuiusque gaudia haec auferentibus. Ingens: ista reputantem: subit et
etiam antiquitatis rubor. Extant censoriae leges. glandia in coenis gliresque et alia
delicatiora apponi vetantes: Marmora invehi et maria in huius rei causa transiri quae
vetaret lex nulla lata est. Dicat fortassis aliquis. non enim invehebantur. id quidem falso.

Quis primus in publicis operibus ostenderit columnas.

CCCXL. columnas. M. scauri edilitate ad scenam theatri temporarii et vix uno mense
futuri in usu viderunt portari silentio legum. Sed publicis nimirum indulgentes vo
luptatibus. Id ipsum cura: ut qua magis via irrepunt vitia quam publica. Etenim quo
alio modo in privatos usus illa venere ebora. aurum. gemmae. At quid omnino dis reliquimus
rerum? esto inclusermt publicis voluptatibus. etiam ne tacuerunt maximas earum: atque
adeo duodequadragenum pedum lucullei marmoris in atrio scauri collocari. Nec
clam illud occulteque factum est. Satisdari sibi damni infecti coegit redemptor cloacarum
quom in palacium extraherentur. Par ergo fuerat in tam malo exemplo cavere et alios tacere
tantas moles in privatam domum trahi: praeter fictilia deorum simulachra. Nec potest

Quis primus peregrino marmore columnas habuit romae.

videri scaurus rudi et huius mali improvidae civitati obrepisse quodam uti rudimen
to. Iam enim. L. crassum oratorem illum qui primus peregrini marmoris columnam habuit in eo
de atrio. Himetias tamen nec plures sexaginta saxa haud longiores duodenum pe
dum. M. brutus in iurgiis ob id venerem palatinam appellaverat. Nimirum ista omnia
misere moribus et vitiis. frustraque interdicta quae vetuerant: cernentes nullas po
tius quam irritas esse leges maluerunt. Qui nos sequentur meliores nos esse probabunt.
Quis enim tantarum hodie columnarum atrium habet? Sed priusquam de marmoribus dicamus:
in his praeferenda hominum iudicavimus precia. Ante igitur eos artifices percensebimus.

Qui primum laudati in marmore sculpendo. et quibus temporibus.

Marmore sculpendo primi omnium inclaruere dipellus et scylus geniti in creta insula.
etiam nunc medis imperantibus priusquam cyrus in persis regnare inciperet. hoc est olympiade cir
citer. L. Hi sicyonem se contulere quae diu fuit officina omnium metallorum patria.
Deorum simulachra publice simulaverat sicyonii. quae priusquam absolverentur, artifices
iniuriam questi abierunt in aetholos. protinus sicyonios infanda invasit sterilitas: me
rorque diris remedium petentibus. Apollo phytius respondit. si dipellus et scylus deorum
simulachra perfecissent. Quod magnis mercedibus obsequiisque impetratum est. Fuere
autem simulachra apollinis dianae. herculis. minervae. quod est caelo postea tactum est.

Ccxxvi. nobilitates operum et artificum in marmore.

Quom hi essent. iam fuerant in chio insula malas et scalptor et filius ei micciades

ac deinde nepos chermosculus filius bupalis poete. quē certū est .LX. olyp. fuisse.
Quisquis horū familiā ad pauū usq; retrogat. inueniet artis eius origine cū olympi
adum origine cepisse. Hipponacti notabilis feditas uultus erat. quā obrem
imaginem eius lasciuia iocor. in promptu fecē ridentū circulis. Quo hipponax
indignatus amaritudine carminū distrinxit eos in tm. ut credatur aliquos eor.
ad laqueos compulisse. qd falsum est. Compta .n. simulachra deor. in finitimis insul.
postea fecere: sicut in delo. quibus subiecerūt carmen nō uitibus tm̄ censeri. sed &
opibus adhiberi. Ostendunt & iasii dianā manibus eor. fcām. Ipsa chio narrata
est operis eor. dianę facies in sublimi posita. cū uultū intrantes tristem. abeun
tes hylaratam putant. Romę eor. signa sunt in palatina ede apollinis in fastigio.
& omnibus fere que fecit diuus August. patris quoq; eor. & deli fuere opa. & in
lesbo insula dipœnus quid ambrachia argos cleone opibus referte sūt. Omēs
aūt tm̄ candido marmore usi sūt ē paro insula. quē lapide cepere lichniten
appellare. qm̄ ad lucernas in cuniculis caederet. ut auctor ē uarro. Multis pea
candidioribus repertis nup etiam ī lunensiū lapidicinis. sed in parthor. mirabile
prodit. gleba lapidis unius cuneis diuidentiū soluta. imaginem syleni exhis
extitisse. Non omittendū hanc arte tanto uetustiorem fuisse q̄ picturę aut
statuariam. quar. utraq; cū phidia coepit. LXXXIII. ludor. olympiade. post ānos
circiter. CCCXXXII. & ipm̄ phidiam tradūt sculpisse marmora. uenereq; ei esse
romę ī octauię opibus eximię pulchritudinis. Achamenem atheniensem qd certū
est: docuit. ī primis nobilem cui opa athenis compta in edibus sacris. pclaraq; ueñs
ex muros quę appellat ephodice encepues. Huic sumā manū ipe phidias īposu
isse dr. Ipse discipulus fuit agoracritus parius & etate gratus. Itaq; ē suis opibz
plaq; nōi eius donasse fertur. Certauere aūt inter se ambo discipli uenere fa
ciendā. uicit usq; ad achamenes nō ope. sed suffragiis ciuī pegrinū suo fauētes.
Quare agoracritus ea lege suū signū uendidisse traditur: ne athenis esse & appel
lasse nemesim. id positū est rhamunte pago attice. qd M. uaro omnibus signis p
tulit. Est & in matris magnę delubro eadē ciuitate agoracriti opus. Phidiam
clarissimū esse p oms gentes quę dei iouis olympii famā intelligūt. nēo dubitat. sed
ut merito laudari sciant etiā qui opa ei non uiderūt proferimus argumēta pua.
& ingenii tm̄. neq; ad hec iouis olimpii pulchritudie utem. nō mineruę athenis
factę amplitudine. quom sit ea cubitor. XXVI. ebore hęc & auro constat. sed in
scuto ei in quo amazonū proeliū caelauit ambitu pmę eiusdē concaua pte deor.
& gigantū dimicationē. In soleis uō laphitar. & centauror. adeo momenta omīs
artis illi fuere. In basi aūt qd cęlatū est pandoras genesim appellauit. ibi dii sūt .XX.
nūo. noscentes uictoriam mirabili ē pcipuo pūo. Miramur & serpentē. & sub
ipsa cuspide aereā sphingem. Haec licet sint obiter dcā de artifice nuq; satis
laudato sint ut noscatur illam magnificentiā equate fuisse & in paruis. Pra
xitellis etatē inter statuarios diximus qui marmoris glora supauit. etiā semet.
Opera eius sūt athenis in ceramico. sed ante oīa & nō solū praxitellis. uer. & ī toto

De antiquitate marmo rie artis. & de phidia & achamene pictoribz.

Laus.

Cumulate.

De praxitellis marmore is operibus.

natura: candidoq; propius cum quadã pinguedine sine harenis fricabile. nec
inficiens nigritia. hoc coquitur p se carbonibus puris donec cinis fiat. Optim
quod ex omnibus melinũ uocant ab insula ut diximus. nulli uis maior. neq; astri
gendi neq; denigrandi. neq; indurandi nullũ spissius. Oculorum scabritias ex
tenuat. combustũ utilius epiphoris inhibendis. sic & ad pruritus corporis. sang
nem quoq; sistit in totũ foris illitum. Aufert pilos ex aceto illitũ. renascente q;
mollit lanuginem. Sũma omnium generum uis: in astringendo. unde nomen grecis. ob id
oculorum uitiis aptissima. sanguinis fluxiones inhibet. sic & infantiũ ulcera. pu
trescentia ulcerum compescit cũ adipe & hydropicorum eruptiones. Siccat & auri
um uitia cũ suco punici mali. & unguiũ scabritias cicatriciq; duritias & pte
rigia ac pniones. phagedenas ulcerum ex aceto. aut cũ galla pari pondere cre
mata. Lepras cũ suco holerum. cũ salis uero duabus ptibus uitia q serpũt. lendes
& alia capillorum uitia cũ aq; pmixtum. Sic & ambustis prodest. & furfuribus
corporum cum pice infunditur & dissinterias. Vuam quoq; in ore comprimit ac
tonsillas. Ad omnia q in ceteris generibus diximus efficatius intellr ex melo s.
aduectum. Nam ad reliquos usus uite in coriis lanisq; perficiendis qnti sit mo
menti significatum est. Ab his pene omnia ad medicinas ptinentia terre ge
nera tractabimus. Samie due sũt: que collyriũ & aster appellant. prioris
laus ut recens. sic & lenis. lingueq; glutinosa. altera globosior candida. utra
q; uritur ac lauatur. Sunt qui preferant priorem. prosunt sanguinem expuentibus.
emplastris queq; siccandi ca componuntur. Oculorum quoq; medicamentis miste
tur. Eretria totidem differentias htt. nanq; est alba & cinerea. q pferuntur i me
dicina probant mollicie. & qd si aere pducatur uiolaceũ reddit colore. Vis
& racio eius i medendo inter pigmenta dca est. Lauatur omnis terra. in hoc aũt lo
co dicemus. perfusa aqua siccataq; solibus. ex aqua iterũ trita ac reposita donec
sidat & digeri possit in pastillos. coquitur in calicibus crebro concussu. Est i medi
caminibus & chia terra candicans. effectus eius qui samie. usus ad mulierum max
cute. idem & sylinusa lactei coloris. hac & aqua dilui. ceterum eodem lacte diluta
tectoriorum albaria interpolantur. Pnigitis eretrice simillima e. grandioribz tm
glebis & glutinosa. cui effectus idem qui cymolie. infirmior tm bitumine. Si
millima ampellitis. Experimentũ eius si cera accepta olei liquescat. & si nigricans
colos maneat tostę. Usus ad molliendũ discutiendũq;. Ad hoc medicamentis ad
ditur precipue in callibrefatis & in ficiendis capillis. Cretę pla genera. ex his
cymolię due ad medicos ptinentia. candidũ & ad purpurissum inclinans. Vis
utriq; ad discutiendos tumores. & sistendas fluxiones aceto assumpto. panos
quoq; & parotidas cohibet. & lichena illitam & pustulas. Si uero afro mixtum & cy
priũ ammisceatur & acetũ pedũ tumores sanat: ita ut in tribus hec curatio fiat.
& post sex horas aqua salsa abluatur. tertiũ tumoribz cypro & cera additis pdest.
Et refrigerandi quoq; certa nã est crete. sudoresq; i modicos sistit illita. atq; ita
papulas cohibet ex uino assumpta i balneis. Laudatur maxime thessalica. nascitur

De terra Samia

De terra chia & sylinusa & pnigiti & apelliti med.

Crete ad uestiũ usus atq; cymolię.

Cymolia sarda.

Vmbrica. & cymolia quã uocant saxum.

& lycia circa bubonem. Est & alius cymoliæ usus in uestibus. Nam sarda quæ affertur de sardinia candidis tm̃ assumitur: inutilis uersicoloribus. Et est utilissima om̃ cymoliæ generũ umbrica. & quã uocãt saxũ propetã saxi qd est i macerando. atq; pondere emit illa mensura. Vmbrica nõnisi poliendis uestibus assumit. Neq; n. pigebit hãc quoq; pte attingẽ quom lex metalla extet fullonibus dicta quã L. flaminius & L. haemylius censores dedere ad pplm ferendã. adeo oĩa maioribus curæ fuere. q° ordo hic est. pmũ abluit˜ uestibus sarda. dem sulphure suffitur. mox desquamat˜ cymolia q̃ est coloris ueri. fucatura eñ deprehendr nigrescitq; & fundit sulphure. Veris aũt & ptiosis colos emollit cymolia & quodã nitore exhylarat. Contribulatus sulphure candidis uestibus saxo utilius ac sulphure inimicũ coloribus creta cymolia litũ pauco utitur gypso. Alia creta argentaria appellat˜ nitorem argenteũ reddens. ẽ & uilissima q̃ circũducit ad uictoriam notã. pedesq; uenaliũ transmare aduectorũ denotare instituert maiores. p. lucilii mimicæ scenæ conditorẽ & astrologiæ consobrinũ ei manliũ antiochũ. Itẽ grãmaticæ tyberiũ eroten eade naue aduectum uidere pauci. Sed quid hos referat aliqs quos lrãrũ honor comendatur. Talem in catasta uidere crysogonũ syllæ amphionẽ Q. catuli rectorẽ. L. luculli de mitrydate triumphu. petangem demetrii. quanq̃ & ipa pompei credita est. hylariũ antoniii. menam & menegraten sexti pompei. aliosq; deinceps quos enumerare iã nõ est ẽ sanguine qritum & pscriptionũ lima dicatos. hoc est insigne uenaliũ is gregibus. obprobriumq; insolentis fortunae. quos adeo potiri rerũ uidimus: ut ptoria quoq; ornamta decerni senatu iubẽte agrippine & claudii caesaris libertis uiderimus. Tantumq; de laureatis fascibus non remittit his qui illo cretatis pedibus aduenissent. Praeterea sũt gnã terre propetatis suæ de quibus iã dixim˜. sed & hoc loco reddam. Natura terre ex calata insula & circa clupeam creta scorpiones necat. balearis & bustiana serpẽtes.

Qui & quorũ liberti prepositi

Tarra ex calata. terra balearis & bustana.

C. plinii Secundi Naturalis historiæ liber xxxv. feliciter explicit. Incipit eiusdem liber xxxvi. in quo continent˜ naturæ lapidum luxuriæ marmorum.

Inuectio contra marmorũ sectiones.

LAPIDVM NATV

ra restat. hoc est papua marmorũ insania. & ut gemae cũ sucinis atq; crystallinis murinis q; sileant. Omña nanq; quae usq; ad hoc uolumen tractauim˜: hoĩm aliqua ex tã genita uideri possũt. Montes nã sibi fecerat & quasdã compages telluris uisceribus densando. simt ad impetus fluminũ frangendos fluctusq; domãdos. ac minime getas ptes cohercendas durissiã

orbe terrarum uenus quam ut uiderent: multi nauigauerunt gnidū. duas fece
rat: simulq3 uendebat. alterā uelata spetie: quā gnidī ptulerūt optione: q͂z
condicio erat. Quom etiā eodē precio detulisset: seuerū id ac pudicū arbitrites.
Reliquam gnidii emerūt. Immensa diffā famę. Voluit etiā postea a gnidiis mer
cari rex nicomedes: totum eis ciuitatis alienū qd erat ingens dissoluturus repro
mittens: omīa ppeti maluere. Nec īmerito. Illo n. signo praxitelles nobilitauāt
gnidū. Edicula eius tota apitur ut conspici possit undiq3 effigies deę. fauente
ipā: ut credit̄ factā. Nec minor ex quacūq3 pte admirata est. Ferūt amore ca
ptū quendā. cū: detulisset noctu simulachro: cohesisse. eiusq3 cupiditatis esse
indicem maculā. Sunt in gnido & alia signa marmorea illustriū artificum
Liber pr̄ briasydis & altercope. & minerua. Nec maius aliud ueneris praxitellia
spetimen. q͂ q̄ inter haec sola memoratur. Eiusdem erat cupido obiectus a
cicerone Verri ille grauiter quā thespie uidebat̄. nūc in octauia scholis posi
tus. Eiusdem & alter nudus in pario colonia opontyron dispar ueneri gnidiae
nobilitate & iniuria. Adamauit eū alchedas rhodius: atq3 ī eo quoq3 sile amo
ris uestigiū reliquit. Romę praxitellis opa st̄ flora. triptolem̄: caeres in hortis
seruilianis. boni euentus & bonę fortunę simulachra ī capitolio. Et menadas et
quas ulidas uotant & caractidas & sylenī. & in asinniū polionis monimentis
& apollo & neptun̄. Praxitellis filius ephisodone: & artis heres fuit. cuī lau
datū est pgami simplega nobile: digitis corpori ueri q͂ marmori impressis. Ro
mae eius opa sunt latona in palacii delubro. uenus in asinii polionis monimentis
& intra octauię portic̄. in iunonis ede esculapius ac diana. Scopas tulis certas
fecit ueneren & uetonte qui samothraciis cerimoniis colutur. Item apollinem
palatinū. Vestam sedentē laudatā in seruilianis hortis: duasq3 camuceras cir
ca eā. quorū pares in asinii monimētis sūt. ubi & canephorus eiusdē. Sed ī maxᵃ
dignatōne delubro. CN. domitii in circo flāminio neptun̄ ipē & cetus. atq3 a
chilles. nereides sup̄ delphinos. & cete ī ipō campo sedentes. Item tritones cho
rusq3: porci & pistrices ac mlta alia marina eiusdem omīa. Magnū p claz op̄
etiam si totius uitę fuisset. Nūc pero pter sup̄ dcā neq3 nesciī̄: mars etiā nūc
est sedens colossus eiusdē in templo bruti calarcia p arcū euntem. pterea uen̄
in eodem loco nuda praxitellia illā antecedens & quecūq3 alia locū nobili
tat̄. Rome quidē magnitudo opez etiā obliteracio ī magis officioz negocia
toz: quia acerue omīs a contemplatōe tali abducūt. qm̄ ociosioz & ī magni
loci silentio latis admiracio ē. Qua decā ignorat̄ artifex eius quoq3 ueneris
quā uespasian̄ impator in opibus pacis suae dicauit. Antiquoz digna famā.
par hesitatio ē in templo apollinis sosya in tobe liberūs morientes: scopas an
praxitelles fecīt. Item ianamus pr̄ in suo templo dicat̄ ab augusto ex egypto
aduecto utrius man̄ sit. eam qd & auro occultatus. Simītr in curia octauie q
ritur de cupidine fulmen tenente. id demū affirmat̄ alcibiaden esse phcapē
formā in eius ętate. Multi in eadē schola sine auctoribus. placēt satyri q̄tuor

castus amor ueneris.

De Scopa marmorario & eius operibus.

phętonte

Laus.

ex quibus unus liberum patrem palla uelatum ueneris profert. Alter liberam sitr.
tertius ploratum infantis cohibet. quartus cratere alterius sitim sedat. dueque
auree uelificantes sua ueste. Nec minor questio est in septis olympum et panchirone
cum achille que fecerint presertim cum capitali satisdatione fama iudicet dignos.

De emulis Scope. et mausoleo reguli carie.

Scopas habuit emulos eadem etate briaxim et timotheum et leocarem de quibus sit di
cendum simul quoniam pariter celauere mausoleum mausolo di carie regulo, qui obiit
olympiadis centesime anno secundo. Opus idem inter septem miracula quod hi maxime
artifices fecere. patet ab austro et septentrione sexagenos ternos pedes breuius
a frontibus toto circuitu pedes. cccc xi. attollitur in altitudinem. xxv. cubitis.
cingitur columnis. xxxvi. Ab oriente caelauit scopas. A septentrione briax. a
meridie timotheus. ab occasu leocares. priusque quam peragerent regina artemisia
que mariti memorie id opus extrui iusserat. obiit. Non tamen recesserunt nisi absolu
to. iam id glorie ipsorum artisque monumentum iudicantes. hodieque certat manus.
Accessit et quintus artifex. Namque iteron superioris piramidis altitudini equauit infe
riorem. xxiiii. gradibus in summum cacumen se contrahens. In summo est quadriga
marmorea quam fecit pythis. hec adiecta. cxl. pedum altitudine totum opus includit.

De timotheo et pollione asinio aliisque pictoribus.

Timothei manu diana rome est in palacio apollinis delubro: cui signo caput repo
suit eulanius euander. In magna admiratione est et hercules menstrati. et euc
hate (?) isi in templo diane post edem. In cuius contemplatione admonent editui parcere
oculis. tanta marmoris radiacio est. Non postferunt et carites in pyreo athe
niensium quas socrates fecit. alius ille quam pictor. idem ut quidam alii putant. Nam mi
ronis illius qui in aere laudatur: anus ebria est. zmyrne in primis inclita. polio
asinius ut fuit acris uehementie. sic quoque spectari monimenta sua uoluit. In his
sunt centauri nymphas gerentes. archesilaus thespiades. clemenis oceani. et
iouem pr. chiron. meropes. sol. non caelatoris illius. sed tralliani iuppiter hospitalis.

De papulo discipulo praxitelis et aliis.

Papuli praxitelis discipuli zetus et amphion et dircete et taurus uinculique
ex eodem lapide a rhodo aduecta opera apollini et taurisci parentum. hi certamen
de se fecere menegrathen uidere professi. sed esse natalem arthemidorum.
Eodem loco liber pater euticratis laudatur. Ad octauie uero porticum apollo philiscide
rhodio in delubro suo. Item latona et diana et muse nouem. et alter apollo nudus.
Eum qui cytharam in eodem templo tenet timarchides fecit. Intra octauie uero por
ticus in ede iunonis ipsam deam dionysius et polides aliam uenerem eodem loco phili
scus. Cetera signa praxitelis timarchidis filii iouis ede que proxima est. fecerunt
pana et olympum luctantes. Eodem loco philiscus. heliodorus quod est alterum iter
ris simplegma nobile. uenerem lauantem sese. dedalum astantem policarmus.

De Argeandro et polidoro summis artificibus.

Nec ex honore appetitur in magna auctoritate habitum lysie opus quod in palacio super
arcum diuus augustus honore octaui patris sui dicauit. In edicula columnis ador
nata idem quadriga currusque et apollo ac diana in uno lapide in hortis seruili
anis reperio laudatus. Calamidis apollinem illius celatoris. dercili pyctas ampystti
calixtenem historiarum scriptorem. Deinde in multorum obscurior fama est. quorunda

claritati in operibus eximiis obstante numero artificum. quoniam nec unus occupat glo
riam: nec plures pariter nuncupari possunt. sicuti in Lacoonte qui est in Titi imperatoris
domo. opus omnibus & picturae & statuariae artis praeponendum. Ex uno lapide eum
ac liberos draconumque mirabiles nexus de consilii sententia fecere summi artifices Age
sander & Polidorus & Athenodorus. Hodie sitis palatinas domus caesarum repleuere
probatissimis signis Crater cum Plitero. Polideuces cum Hermola. Pithodorus alius cum
Arthemone & singularis Aprodisius Trallianus. Agrippe Phantheon decorauit Dio
genes Atheniensis in columnis templi eius carsatides. probantur inter pauca operum
sicut in fastigio posita signa. sed propter altitudinem loci minus celebrata. In honore est
nec in templo ullo Hercules cui poeni omnibus annis humana sacrificauerunt uictima
humi stans ante aditum porticus ad nationes. Sitae fuere & thespiades ad edem feli
citatis. quarum unam amauit eques romanus Iunius Pisciullus ut tradit Varro. Admiratur
& paxiteles qui & quinque uolumina scripsit nobilium operum in toto orbe. natus hic in

De paxitelle scriptore nobilium operum.

grecia Italiae ora & ciuitate romana donatus cum his oppidis. Iouem fecit eboreum
in metellae de qua campus iter accedit. & quom in naualibus ubi ferae africanae
erant per caueam intuens leonem celaret & ex alia cauea panthera erupit non leui
periculo diligentissimi artificis. Fecisse opera complura dicitur: quae fecerit nominatim non fer
tur. Archesilaum quoque magnificat Varro. cuius se marmoream habuisse leaenam

De archesilao marmorario.

aligerosque ludentis cum ea cupidines. quorum alii religatam tenerent. alii cornu coge
rent bibere. alii calciarent soccis. omnes ex uno lapide. Idem & a Coponio .xiiii.
nationes quae sunt circa Pompeium factas auctor est. Inuenio & Canacum laudatum
inter statuarios fecisse marmorea. Nec Sauram atque Batracum obliterari conuenit
qui fecere in plecte uie porticibus inclusa rone ipsos Lacones. Quidam & opibus prae
potentes fuisse eos putant ac sua impensa construxisse: fecisse inscriptionem speran
tes. qua negata: hoc tamen alio modo usurpasse. Sunt etiam nunc in columnarum epistiliis
insculpta. nomini eorum argumento. lacerta atque rana. In Iouis aede extitisse pictu
ram cultusque reliquos omnes femineis argumentis constat. At enim facta Iunonis.
sed quom inferrent signa permutasse geruli traduntur. & id religionem custoditum:
uelut ipsis diis se dedentibus. Apparet ergo quod in Iunonis aede cultus est qui Iouis esse
debebat. Sunt & in paruis marmoris famam consecuti Mirmicchides. cuius quadri
gam cum agitatore operuit alis musca. & Callicrates cuius formicarum pedes atque alia
membra peruidere non est. Haec sint dicta de marmorum sculptoribus: summaque cl
aritate artificum constructum. Ubi tamen sciendum fuisse auctoritatem maculoso

Quando primum marmorum in edificiis usus.

marmori quam fecere & a paro cycladarum insularum una eque & a Lesbo liuidius.
hoc uersicoloris quae maculas habens. & in totum marmorum apparatum Menander
diligentissime luxuriae interpres primus & raro attingit. columnis demum utebatur.
Sed quia firmiores aliter statui non poterant. sic est inchoatum Athenis templum Iouis
Olympii. ex quo Sylla capitolinis aedibus aduexerat columnas. Fuit tamen inter lapidem
atque marmor differentia iam apud Homerum. dicit enim paridem esse marmoreo saxo percussum.

differentia lapidis & marmoris.

Sed hactenus. regias quoque domos praeter aes ducum electrum argentum laudatissime tamen

Facetie Cic.

ebore adornans. primum ut arbitror uersicoloris istas maculas chiorum lapides [iane] os-
tenderunt quom extruerent muros. faceto in id M. ciceronis sale. omnibus enim
ostentabant ut magnificum. multo inquit magis mire esset si tyburtino lapide fe-
cissetis. et hercule non fuisset picture honos ullus non modo tanta sine aliqua marmorum
auctoritate. Secandi marmorum in crustas nescio an hac arte fuit inuentum.

Quis primus rome crustauerit parietes.

A ntiquissima quod equidem inueniam halicarnasi domus mausoli proconesso marmore
exculta est latericiis parietibus. is obiit olimpiadis centesime sexte anno secundo. urbis
rome. cccc ii. primum rome marmoris crustis operuisse totius domus parietes cae-
in celio monte cornel. nepos tradidit mamurram formiis natum equitem ro. pre-
fectum fabrorum C. caesaris in gallia. Neque id desiminus indignati de tali auc-
tore inuenti. Hic namque est mamurra catulli ueronensis carminibus proscissus. + [rēs est]
quod ut res est clarius dixit habere quam catullus quicquid habuisset comata gallia. addi-
ditque eundem primum totis edibus nullam nisi e marmore colunnam habuisse. Omnes
solidas e caristo aut lunensi. M. lepidus catuli in consulatu collega primus omnium li-
mina ex numidico marmore in domo posuit magna reprehensione. is fuit cons.
anno urb. dclxv. hic primum inuecti numidici marmoris uestigium inuenio. Non

Quibus etatibus queque marmora in usum uenerint romae.

in columnis tamen crustisue ut supra caristios posuit. sed in massa et in uilissimo li-
minum usu. Post hunc ferme quadriennio. L. lucullus cons. fuit. qui nomen ex re
ut apparet luculleo marmori dedit. admodum delectatus illo. primusque roma
inuexit atrum. alioquin quom cetera maculis aut coloribus commendentur. nascitur
autem in nilo insula. solumque pene horum marmorum ab amatore nomen accepit. Inter
hos primum ut arbitror marmoreas parietes habuit scena scauri. non facile dixerim
sectos. an solidis glebis politos sicuti est hodie iouis tonantis edes in capitolio.

Qui primus marmora secauit.

N ondum enim secti marmoris uestigium erat inuentum in italia. Sed quisquis primum
inuenit secare. luxuriamque diuidere importuni ingenii fuit. Harena hoc fit
et ferro. Uidetur enim ferri serra in pertenui linea premente harenas. uersandoque
tractu ipsas secante. Ethiopica ad hoc maxime probatur. Nam id quoque accessit
ut ab ethiopia usque peteretur quod faceret marmora. immo uero etiam in india quo
unde margaritas petisse ueris moribus indignum erat. Hoc proxime laudatur.
mollior tamen que ex ethiopia. illam nulla scabricia secat. Indica non eque
leuat. sed ea polientes marmora fricare iubentur. Simile et naxio uitium
est et coptidi que uocatur egyptia. Haec fuere antiqua genera marmoribus se-
candis. postea reperta est ars non minus probanda. ex quodam adriatici maris ua-
do uesto nudante obseruatione non facili. Iam quidam quacumque harena secare

Racio secandi de harena.

e fluuiis omnibus fraus artificum ausa est. Quod dispendium admodum pauci intel-
ligunt. Crassior enim harena laxioribus segmentis terit, et plus erodit marmo-
ris. maiusque opus scabriae politure relinquit. Ita secte attenuantur cruste
rursusque thebaica polituris accomodatur. et que fit turo lapide aut e pumi-
ce signis e marmore poliendis. gemmisque etiam scalpendis atque limandis.
axium diu placuit ante alia. ita uocant cotes in insula cypro genite. Uicere postea

De naxio et armenio et de generibus marmorum.

ut dephendi & in aliis locis accipio: siue urbis tremoribus ibi tm̄ gnomone i
torto: siue inundationibus tiberis & imenso fcō molis: quanq aptitudinis im
positoe: in terram quoq; dicant iacta fundamenta. Tertius est in uaticano
Cai & neronis pincipu circo. ex omnibus unus fractus imitatione ei que fecat
sesodis filius nō choreus. Eiusdem remanet & alius. c. cubitoꝝ: que post cecita
tem: usu reddito ex oraculo: soli sacrauit. Dicant obiter & piramides in ea
de egypto regū pecuniæ ociosa ac stulta ostentatio. Quippe quom faciendi eas
cā à plerisq; tradat ne pecuniam successoribus aut emulis insidiantibus pberet.
aut ne plebs esset ociosa. mlta circa hoc uanitas illoꝝ homi fuit. Vestigia com
ptium inchoataꝝ extant. Vna est in arsinoe urbe. due i memphi non paul à labe
rintho. dequo ipō dicem. totidem ubi fuit meredis fossatus. hoc ē fossa grandis.
Sed egypti intermira ac memoranda narrata haꝝ cacumina extrema q alia emi
nere dicitur. Reliquæ res q orbe terraꝝ iplenere fama sane conspicue: undiq;
à nauigantibus site. sunt in pte affrice motes exeo. Reliq inter memphim appi
dū & qd appellari diximus delata nilotenus quatuor milibz à memphi. vii. milibz
posite à uito que uocat irim. preo sut asueti scandē illas. Antea e spinx ut magis
narranda. qua siluestria sut accolentū arma. Amasim regem putat in ea condi
tū. & uolant infectum uideri. Est aut saxo naturali elaborata & lubrica. Ca
pitis monstri ambitus p fronte. c ii. pedes colligit. longitudo à uentre ad sumū
apicem. c lxxxii. Pyramis amplissima ex arabicis lapidicinis cōstat. ccclx. pe
du. annis. xx. ea construxisse produr. Tres uō facte anis. lxxviii. Inepte q de
his scpserunt sunt Herodotus & homer. Duris samius. aristagoras. dionysius.
arthemidorus. alexander polistor. putori. classantes. denes. demetrius. demo
theleraton. Inter oms eos nō constat à quibus fce sut. iustissimo casu obliteratis
tante uanitatis auctoribus. Aliqui ex his prodiderut in raphano su & aliū ac
cepa suū octingenta talenta erogata. Amplissima se mente optinet. iugera soli
quatuor angulos paribus interuallis. dcclxxxiii. pedes. Singuloꝝ lateꝝ latitudo
ac cacumis pedes. xvii. Alterius interualla singula p quatuor angloꝝ partes
dcclxxvii. comphendut. Tertia minor pdcas. sed mlto spectatior ethiopicis
lapidibus consurgit. ccclxiii. pedibus inter angulos. Edificationis uestigia nlla
extant. harena late pura circū lentis similitudine: quales i maiori pte africe. Que
stionū suma est. quanā rōne in tantā altitudiem subuecta sut oīa cemeta. Aliū
nitro ac sale adaggeratis concrescente opa: & pacto ope lateribus è luto fcis i p
uatas domos distributis. Nilum em putant rigare nō potuisse mlto humiliore. In
piramide maxima est intus puteus. lxxxvi. cubitoꝝ. flumē illo admissū arbitrā
tur. Mensurā altitudis eaꝝ omnq; sitium dephendere: inuenit thales mylesius.
Vmbram meciendo quahora par esse corpori solet. Extant piramidū miracu
la: supmuq; illud ne qs opes regum miret: minimam extitisse laudatissimā
à rhodope meretricula factam. esopi fabellaꝝ ptis conseruia quonda & cotub
nalis hic fuit. maiore miraculo tantas opes meretricio esse conq̄sitas quaestu.

De tertio obelisco rome, in uaticano.

De piramydibus egyptiis.

De Spinge.

Indiscreta ueri scriptura Herodocti atq; homeri.

quis fide careat: hoc tam admiratione implet.

LXXXVI.

Magnificatur & alia turris a rege facta in insula pharo portũ obtinente alexã
drie quã constitisse .dccc. talentis tradũt. Magno animo, ne quid omittam,
ptolemei regis q in ea pmiserit sostrati cnidi architecti structura ĩ ipsa nomẽ
inscribi. Usus eius nocturno nauiũ cursu ignes ostendẽ ad pnunciãda uada
portusq̃ introitũ. Sicut iã talis pluribus locis flagrant: utpote ũtce ac rauenne
ad uitandũ piculũ ne cõtinuatione ignis sydus putet. qm̃ e longinquo similis e flã
maꝝ aspectus. Hoc idem architectus pmus omm pensilem ambulatione oio effe
cisse traditur. Dicamus laberinthos uel portentosissimũ humani ingenii opus. sed

De laberinthis. & pmo de egypto & cretico.

non ut existimari possit falsum. Durat etiã nũc in egypto in heliopolite q pmus
factus est añ annos ut tradũt tria milia a petheseuce rege: siue tito. Quanq̃ hero
dotus totũ opus regũ esse dicat: nouissimeq̃ psammetici. Causas faciendi uarie
interptantur. Demoteles regiam moteridis fuisse. Lycias sepulchrũ meridis.
Plures soli sacrum. Id extremũ qd maxĩe credr: hinc utiq̃ sumpsisse dedalũ exẽ
plar ei laberinthi quẽ fecit in creta nõ est dubiũ. sed centesimã tm̃ portione ei
imitatũ q itẽ ambages occursusq̃ & recursus inexplicabiles continet. Non ut

Hunc nõui magistratus a senatu ueneto ĩ eam insulam missi cereis duobus accensis. finalibus: usque quo iter ẽ puium: acces serũt.

ĩ pauimentis pueroꝝ ue ludicris uidemus campestribus milia passuũ & plã am
bulatõis continentẽ. sed crebris foris inditis ad fallendos occursus redeundumq̃
ĩ errores eosdem. Secundus hic fuit ab egypto laberinthus. Tertius ĩ lemno. IIII.°
in italia. Omnes lapide polito fornicibus tecti. Egyptius. qd mirere quidã in
troitu lapideis opato columnis reliquẽ semite molibus compositis quas dissoluẽ
ne saecula quidem possint adiuuantibus heracleopolitis. qd opus in usu mani
festare: positioneq̃ opis eius: singula enarrare nõ est. Quom sit in regiones
diuisum atq̃ pfecturas: quas uocant nomos .XVI. noibus eoꝝ totidẽ uastis do
mibus attributis. Preterea templa deoꝝ oim egypti continet: superq̃ nomẽ
.XI. edicũlis inclusẽ. Sunt piramides complures quadragenaꝝ ulnaꝝ radice mu
ralem obtinentes: fesso iam fundo puenitur ad uiã illum ĩexplicabilẽ errore
Quin & cenacula cliuis excelsa: porticusq̃ q descendur nonagenis gradibus. intus
colũna de porphirite lapide. deoꝝ simulachra. regũ statuẽ. monstrifere ima
gines. Quarundã domuũ talis est situs: ut ad apientes fores tonitruũ intus terri
bile exeat. Maiore aũt in pte transitus est p tenebras. Aliẽ rursus extremae
laberinthi edificioꝝ moles iteron appellant. Inde aliẽ pfossis cuniculis subter
raneẽ domus fiant unius oĩo pauca ibi artũ monspadon & thebis dante ale
xandrũ magnũ cunus. Id quoq̃ tradr fulsisse trabibus spine oleo incoctẽ du
fornices quadrati lapicia turgerent. De egyptio & cretico laberinthis satis dcm̃

De laberintho lemnio.

est. Lemnius similis illis columnis tm̃ .cl. mirabilior fuit: quaꝝ in officina turbines
ita librati pependerint ut puero circũagente toruarent. Architecti fecere zmy
lus & rholus & theodorus. indigenẽ. extantq̃ adhuc reliquie ei° quom cretici ita
liciq̃ nulla uestigia extent. Nanq̃ italicũ dici conueit quẽ fecit sibi porsenna rex

Laberinthus italicus.

etrurie sepulchri cã. simul ut externoꝝ regũ uanitas ab italis superetur. Sed
quom excedat oĩa fabulositas utem̃ ipsis M. uarronis in expositiõe ei° uerbis. Sepult°

ex armenia aduecte. Marmorum genera & colores nō attinet dicē in tanta
noticia. nō facile est enumerare in tanta multitudine. Quoto. n. cuiqꝫ loco suo no
men suū marmori inuenitur. & tum celeberrimi generis dicta sūt in ambitu t̃
rarum cum gentibus suis. Non omnia aūt in lapicidinio gignuntur. sed multa et
subterras pretiosissimi quidem generis. sicuti lacedaemoniū uiride. cunctisqꝫ hy
larius. Sic & augusteum ac deinde tyberianū in egypto augusti ac tiberii prin
cipatu repta. Differentia eorum ab ophite est cum. sic illud serpentiū maculis sit e. Vn̄ &
nomē accepit q̄ hec maculas diuerso mō colligunt. Augusteum undatim crispū.
in uertices tiberianū sparsa nō conuoluta luce. neqꝫ ex ophite columnē nisi puę
admodū inueniūtur. Duo eius genera. molle candicans. nigricans durum. dur
ambo capitis dolores sedare adalligata & serpentiū ictus. Quidā freneticis ac
letargicis adalligari iubent candicans. Contra serpentes aūt a quibusdā precipue
exlius que tepizan appellat a colore cineris. Vocat & memphites a loco gem
mantis nāe. huius usus continet. iis quę urenda aut secanda sūt ex aceto illini. ob
stupescit ita corpus ut nō sentiat cruciatū. Rubet porphirites in egypto eadē.
interuenientibus candidis punctis. lectosephos uocat. quantislibet molibus cędē
dis sufficiunt lapicide. Statuas ex eo claudio caesari procurator eius in urbem
ex egypto aduexit uitra suis politi non admodū probata nouitate. neo postea
certe imitatus est. Inuenit eadem egyptus & syria & ethiopia quę uocant
balaste ferrei coloris atqꝫ duricię. Vn̄ & ei nomē dedit. Nunq̄ id aūt maior
repertus est q̄ in templo pacis ab imperatore augusto Vespasiano dicat. argumento
ubi. xvi. liberis circa ludentibus per quos totidem cubita sūmi incrementi aug
usti se amni eius intelligunt. Non absimilis illi narrat in thebis delubro sera
pis ut putant menonis statuę dicatus. que cotidiano solis ortu contactum
radiis crepare dicit. Onicem etiā tum in arabię montibus nec usq̄ alibi na
sci putauere nri ueteres. sed & in germaniis potoriis uasis inde factis. primū deinde
pedibus lectorum selliisqꝫ. Nepos cornelius tradit magno fuisse miraculo quom. p.
lentulus spinther amphoras ex ethrio eorum magnitudine cadorum ostendisset. post
quinquenniū deinde. xii. pedū longitudinis columnas fuisse narratū in hoc lapide
postea. Est nanqꝫ pro miraculo insigni quatuor modicas in theatro suo corne
lius balbus posuit. Nos ampliores. xxx. uidimus in cenatione quā calixtus caes.
claudii potentissimus sibi exedificauerat. Hunc aliqui alabastricem uocant
quē cauant ad uasa unguentaria. quoniam optime ea incorrupta seruare dr̄. idē
& ustus emplastris conuenit. Nascatur circa thebas egyptias & damascū syrię.
hic ceteris candidior. Probatissimus uō in carmania mox in india. iā quidem &
in syria asiaqꝫ. uilissimus aūt probat̄ quius sit mellei coloris in uertice maculosi atqꝫ
nō translucidi. Vicia in his corneus color aut candidus. aut quod sit e uitro est.

De alabastrice & tigdino & alabandico. 2

Paulū distat ab eo tigdinus ad unguentorum fide uti existimant. Tigdinus in tauro
inuentus amplitudine qua lances craterasqꝫ nō excedat. Antea tm̄ ex arabia ad
uehi solitus candoris eiusdem existimat. Magnus & contrariē inter se nāe duobꝫ

honos coralicio in asia repto. mensure no ultra bina cubita candore pximo
ebori et quada similitudine. E diverso niger est alabandicus terre sue noie
quanq et myleti nascens. ad purpura tam magis aspctu declinante. eid liqtu.

De obeliscis. et thebaico alexandrino.

Obeliscus est thebis. cxxi. hominu: que ipe rex quom subrecturus esset vereret
q; ne machine ponderi no sufficerent: quo maturi pculu cure artifici demi
naret: filiu suu adalligatum cacumi ut salus ei apud molientes pdesset et la
pidi. Hac admiratione opis effectu est. ut quom opidu id expugnaret cambises rex
ventumq; haberet incendium: ac trepidine obelisci extingui iubere. mollis reve
rentia qui nulla habuerat urb. Sunt et alii duo. unu a zmarre posit. alter a phi
sme notis. xlviii. cubitoz. Alexandrie est unu. xxx. cubitoz que ptolomeus
philadelfus fecit. que thebis esse dixi. maius ue opus est i devehendo statuedo
ve. q in excidendo. Aliqn devectum tradut a natiro architecto rate. ut cali
xenus dixit a phonis fossa pducta usq; ad iacente obeliscu in nilo navesq; duas
in latitudine patulas pedalibus ex eodem lapide hac rone geminati p duplice
mensura ponderis oneratas. ita ut subiret obeliscu pendente in extremitatib;
suis in ripis utrinq;. postea egestis laterculis et allevatis navi excepisse onus.
Statutu aut in sextali monte: et eo de artificem donatu talentis. L. Hu fuit co
ditus a rege supdco. munus amoris in coniuge. eademq; sorore arsinoe. Inde eu
navalibus incomodu maximus qdam pfectus egypti transtulit in foru reciso
cacumine du vult fastigiu addere auratu: qd postea amisit. Et alii duo sut
alexandrie ad portum in caesaris templo. quos excidit mesfres rex quadrage
num binu cubitoz. Sup omia accessit difficultas mari roma advehendi spe
ctatis admodu navibus. Divus augustus eam que priorem advexerat, miraculi
gra puteolis navalibus ppetuis dicaverat. sed incendio consupta e. D. claudi
aliquot p annos asservatam eam qua C. cesar iportavat: omnibus q unq i mari
visae sunt. mirabiliore turribus puteolis ex pulvere exedificatis: pductam
ostiam portus gra mersit. Alia ex hoc cura navium que tyberi subvehat: quo ex
perimento pala fit. no min' aquaz huic amni ee q nilo.

De obelisco qui e in circo magno.

Is aut obeliscus que
d. augustus in circo magno constituit. excisus a rege semnexerteo: quo regnante
pytagoras in egypto fuit. cxxv. pedu est. et dodrantis, pter basim eiusde lapi
dis.

De illo qui e in campo marcio.

Is vero qui in campo marcio. ix. pedu est a mero sothide inscriptus. Ambo rez
interptationem egyptioz phie continent. Ei qui est in campo. Divus augustus
addidit mirabilem usum ad dephendendas solis umbras. dierq; ac noctium
horas magnitudine strato lapide ad magnitudine obelisci cui par fieri um
bra effectus. dies et horas. paulatimq; p tegulas q sit ex ere inclusae singulis
diebus decrescere ac rursus augescere. Digna cognitu res et ingenio facudo

Manilius astrologie

Manlius mathematicus apici auratam pilam addidit cui vertice umbra colli
geret: alia solem imitari iaculante apice ratione ut ferut a capite hois in
tellecta hec dies. triginta ia fere annis no congruit: sive solis ipsius dissono cur
su et caeli aliqua rone mutato: sive universa tellure aliqd a centro suo dimota

phonis

pithagoras

suburbe clusio: in quo loco monumentũ reliquit lapide quadrato. singula la
tera pedum lata tricenũ: alta quinquagenũ. inq3 basi quadrata intus laberinth
inextricabilem. quo si quis improperet sine glomere lini: exitũ inuenire nequeat.
Supra id quadratũ pyramides stant quinq3. quattuor in angulis & in medio una. in imo
latere pedũ quinũ septagenũ. altę centenũ quinquagenũ ita fastigiatę: ut in summo
orbis deneus & petasus unus. omnibus sit impositus. ex quo pendeant excepta cathe
nis tintinabula. quę uento agitata longe sonitus referant ut eudene olim factum.
supra quę orbe quatuor piramides insup. singula e alta pedũ centenũ. sup quas
uno solo quinque piramides: quarum altitudinem Varronem puduit adducere fabulę etru
scę. & tradunt eandemq3 fuisse quã totius operis. adeo uesana dementia quęsisse
gloriam impendio nulli profuturo. fatigasse regni uires ut tamen laus maior artifi
cis esset. Legitur & pensilis hortus. immo uero totũ oppidũ egyptię thebę ex
ercitus armatos subito educere solitis regibus: nullo oppidanorum sentiente. Etiã
nunc hoc minus mirum quod flumine mediũ oppidũ interfluente. Quę si fuissent
non dubiũ est dicturum homerũ fuisse quom centũ portas sibi predicaret. Grecę ma
gnificentię uerę amiratio extat Templũ ephoesiae dianae. ccxx. annis factum
a tota asia. in solo id paulustri fecere ne terremotus sentiret: aut hiatus timeret.
Rursus: ne in lubrico: atq3 instabili fundamenta tantę molis locarent: uim cal
catis ea substrauere carbonibus. deinde uelleribus lanę. Vniuerso templo logi
tudo est. ccccxxv. pedũ. latitudo. cxx. colũnae. cxxvii. celatę una a scopa.
Operi praefuit chrisippus architectus. Summa miracula: epistilia tantę molis po
tuisse attolli. Id consecutus est ille: herbonibus harena plenis: molle clino super
capita colunarum exaggerato paulatim exinaniente: ut sensim motus in colle sede
ret. Difficillime hoc contingit in limine ipso quod foribus imponebat. Etenim ea ma
xima moles fuit. nec sedit in cubili acto artificis mortis destinatione suprema. Tra
dunt in ea cogitatione fessum nocturno tempore in quiete uidisse presentem deã cui templũ
fiebat: hortantem: ut uiueret se composuisse lapidem. atq3 ita postero die incorruptus
uidebatur. Cetera ei operis ornamenta pluriũ librorum instar obtinent. nihil ad spe
cimen nãe ptinentia. Durat & cyzici delubrum: in quo filum aureũ commissu
ris omnibus politi lapidis subiecit artifex eboreũ iouem dicturus intus coronante
eũ marmoreo apolline. Translucet ergo pictura tenuissimis capillamentis: le
niq3 afflatu simulachrũ refouente. preter ingeniũ artificis ipsa mã: quis occul
te in pcio operis intelligit. Eodem in opido e lapis fugitiuus appellatus: argon
naute eo p anchora usi ibi reliquerant. hunc e pritaneo ita uocat locus sepe pro
fugum fixere plumbo. Eadem in urbe iuxta portã quę thracia uocatur turris
est acceptę uocis nomine nũ dissiore pcussu septies multiplicans. Huic miraculo &
hoc est a grecis datũ. Echo quidem gra & nã locorum euenit, & plerumq3 conuallium
ubi accidit. olympię aut arte mirabili mõ in porticu quã oppidani eptha
phanon appellant. quoniam septies eadem uox reddit. Cyzici & buleuterium uocat
edificiũ amplũ sine ferro: clauo ita disposita contignatione ut eximant trales

Porsenne sepulcrum.

De pensili horto & oppido.

De Templo ephoesiae Dianae.

De delubro cizici

Lapis nõie fugitiuus.

De echo septies resonate.

Edificiũ sine clauo.

Iuuenetus templũ absq; ligno

Mirabilia edificiorum rome.

sine fulturis ac reponant. Quod item Rome in ponte sublicio religiosum est: postea quam Coclite Horatio defendente egre revulsus est. Verum et ad urbis nostrae miracula transire convenit. nongentorumque annorum dociles scrutari ut res ipsa sic quoque orbem terrarum victum ostenderet. quod accidisse totiens pene quot referunt miracula apparebit universis. Parte vero acervata, et in quendam unum cumulum coniecta: non alia magnitudo exurgit: quam si mundus quidam alius in uno loco narraretur.

Circi maximi amplitudo.

Nam ut circum maximum a caes. dictatore extructum longitudine stadiorum trium, latitudine unius. sed cum edificiis iugerum quaternum ad sede ccl. milium inter magna opera dicam non inter magnifica. Basilicam pauli columnis phrygibus mirabilem. forumque divi augusti. templum pacis. D. vespasiani imperatoris augusti: pulcherrima operum pantheum Iovi ultori ab agrippa factum: quom theatrum ante texerit romae Vat. ostensis architectus ludis libanis.

Pantheon.

Pyramidas regum miramur: quom solum tantum foro extruendo hs. li. caes. dictator emerit. et siquidem inpense movent captis avaricia animis: hs. c. xl viii. domo emit. ac Clodius quem Milo occidit habitavit. Quod equidem non secus ac regum insaniam miror. Itaque et ipsum Milonem hs. dcc. eris alieni debuisse inter prodigia animi humani duco. Sed tunc senes aggeris vastum spatium substructiones captiosi mirabantur.

Cloacarum opus mirum.

preterea cloacas operum omnium dictu maximum suffossis montibus atque ut paulo ante retulimus, urbe pensili subterque navigata. Id M. agrippa fecit in edilitate post consulatum: corrivatis vii. amnibus cursu precipiti torrentium modo rapere. atque auferre omnia coactis. Super. more imbrium concitati vada ac litora quatiunt. aliquando tiberis retro infusi recipiunt. pugnantque diversi aquarum impetus intus. et tamen obnixa firmitas resistit. Trahuntur moles interne tam non succumbentibus causis operis. pulsantque ruinam sponte precipites aut impacte incendiis. quatitur solum terre motibus. Durant tamen a Tarquinio Prisco annis fere dcc. inexpugnabile. Non omittendo memorabili exemplo ut eo magis quod a celeberrimis rerum conditoribus omissum est.

Crudeliter

Quom id opus Tarquinius Priscus plebis manibus faceret. essetque labor, incertum longior an periculosior. passim concita nece Quiritibus tedium fugientibus: novum inexcogitatum ante posteaque remedium invenit ille. Sex omnium ita defunctorum figere crucibus corpora spectanda civibus: simul a feris volucribusque laceranda. Quam obrem pudor romani nominis. qui prius res saepe perditas servavit in proeliis. tunc quoque subvenit. Sed illo tempore imposuit iam erubescens quom puderet vivos tamquam puditurum esset extinctos. amplitudinem cavis ea fecisse proditur. ut vehem foeni large onustam transmitteret. Parva sunt cuncta que diximus. et omnia uni comparanda miraculo.

Domus preciosa.

Antequam nova attingam. M. lepido Q. catulo cons. ut constat inter diligentissimos auctores. domus pulchrior non fuit rome quam lepidi ipsius. at hercule intra annos xxxv. eadem centesimum locum non continuit. Computet in hac estimatione qui volet marmorum molem. opera pictorum. impendia regalia. et cum pulcherrima laudatissimaque certantes centum domus. posteaque ab innumeralibus aliis in hunc

diem victas. Profecto incendia puniunt luxum. Nec tamen effici potest ut mores a
liquid ipso homine mortalius esse intelligant. sed omnes eas duae domus vicere sunt.
Bis vidimus urbem totam cingi domibus principum Caii & neronis. Huius quidem ne quid
esse reptum triumphosque referendos obtinuere quam cellaria ipsorum. subitoque cogitatio
quota porcio harum fuerint areae illae quas invictis imperatoribus decernebat pub
lice ad edificandas domos. Summusque illarum honos erat. ut in L. valerio publicola primo
cons cum M. bruto posito in merita. & fratre eius. qui bis in eodem magistratu sabinos de
vicerat adici decreto: ut domus eorum fores extra aperirent. & ianua in publico reice
reret. Hoc erat phalesque quoque domus. non patiaris post duos caios aut duos nero
nes. Ne hac quidem gloria fame frui docebimus. Quin etiam infamiam eorum vistam
privatis opibus M. scauri. cuius nescio an edilitas maxime prostraverit mores civiles.
an cives: proscriptio tot milium in edilitate. Id sylle malum tanta privigni potentia.

Domorum rome decora.

Hic fecit in edilitate sua opus maximum. omnium que unquam fuere humana manu facta non
temporaria mora: verum etiam eternitatis destinatione. Theatrum hoc fuit scene tri
plex altetudine. ccc Lx. columnarum in ea civitate que sex hunecias non tulerat sine
probro civis amplissimi. Iam pars scene e marmore fuit media e vitro. inau
dito etiam postea genere luxurie. Summe columnae tabulis inauratis. Columnae ut
diximus ime duodequadragenum pedum. Signa erea inter columnas ut indicavimus
fuerunt. xxiii. numero. Cavea ipsa cepit hominum. Lxxx. milia. quom pompeiani th
eatri totiens multiplicata urbe tantoque maiore populo sufficiat large sedere.

Theatrum maximum scene.

Cavea ingens.

Reliquus apparatus tantus. attalica veste. tabulis pictis. tantaque voragine fuit.
ut in tusculana villa repta que superfluebant cotidiani usus deliciis incensa vil
la ab iratis servis: concremarentur binamilia sestertia. Fert animum & a destina
to itinere decedere cogit contemplatio tam prodige mentis. aliam quoque conectimaio
rem insaniam e ligno. C. curio: qui bello civili in caesarianis partibus obiit: fune
bri patris munere: quom opibus apparatuque non posset superare scaurum. unde enim vitri
cus sylla & marsella mater proscriptione dives. unde. M. scaurus princeps toties prin
ceps civitatis: quom ipse scaurus promutavit tamen sibi rapinarum pare posse. quin
hoc certe ingenium illius primum habuit. convectis ex orbe terrarum ut neo postea
pares tunt. sed insame illi ingenium erat pudendum: curionique aliud erat exco
gitandum fuit. Operetium ergo est scire quid invenerit. & gaudere moribus nostris
ac nostrorum modo nos vocare maiores. Theatra iuxta fecit duo amplissima e lig
no cardino singulorum: versatili ac pensili libramento. In quibus utrisque ante meridia
no ludorum spectaculo muneris fiebat editio: inter se aversis ne invicem obstre
perent. & repente circumactis ut constat. postremo etiam die sedentibus aliquibus
& cornibus inter se coeuntibus. Amphitheatrum: gladiatorum spectacula edebat:
ipsum magistratum & populum romanum circumferens. Quid enim miretur quisque in hoc
primum inventorem: an inventum artificem. an auctorem ausum aliquem hoc excogita
re. an suscipere. an iubere. Super omnia erit populi furor sedere ausi tam infida insta
bilique sede. En hic est ille terrarum victor & totius dominator orbis. qui gentes et

incendia puniunt luxum.

Theatra pensilia.

Amphitheatrum.

Obiurgatio.

regna diriperet: iura exteris mitteret. & quedam minerue deorum imortaliu
generis hũani portio ĩ machina pendens: & ad periculu suũ plaudens. quod uile
nephas dicas istarum. aut q̃ querela? q̃tum mali potuit hauriri urbes terre hiati
bus. publicus mortaliũ dolor est. Ecce p̃plus ro. uniuersus uelut duobus naui
giis impositus: binis cardinibus sustinetur. & se ipm̃ depugnantẽ spectat periturus
momento aliquo luxatis machinis. Et p hoc oritur in tribunitiis contionibz gra
tia ut pensiles tribus quatiat & in rostris. quid non ausuris ap eos quibus hoc psuase
rit uere namqꝫ confitentibz. populus ro. funebri munere ad tumulũ patris ei
depugnauit uniuersus. Variauit hac sua magnificentiã fessis turbatisqꝫ cardi
nibus: & amphitheatri forma custodita nouissimo die diuersis duabus p mediũ
scenis athletas edidit: raptisqꝫ contrario repente pulpitis eodẽ die uictorẽ ẽe
gladiatoribus suis pduxit. Nec fuit rex curio aut gentiũ impr. nõ opibz in
signis ut q nihil in censu habuit: pter discordiã principũ. Sed dicantur uera esti
matione inuicta miracula. Q. Martius rex iussus a senatu aquarum appie anienis
tegule ductus reficẽ nouam a noĩe suo appellatã. Cuniculis p montes actis in
ter praeturẽ suae tpus adduxit. Agrippa in edilitate sua adiecta uirginea aquã
caeterisqꝫ corriuatis. atqꝫ emendatis lacus .dcc. fecit. Preterea salientes cui cas
tella .cxx. templa etiã cultu magnifica & opibus. his signa .ccc. erea & marmo
rea ĩposuit. & columnas ex marmore .cccc. eaqꝫ omnia anno spacio. Adicit ipse
in edilitatẽ sue comemoratione & ludos .vii. lx. diebus f̃cos. & gratuita pbita
balnea .clxx. que rome ad infinitũ auxere nũm. Vicit antecedentes aquarum du
ctus nouissimũ impendiũ operis inchoati a C. cesare: & pacti a claudio. quippe
a lapide ad eã excelsitatẽ ut oms urbẽs montes lauacra inflectẽt curtios atqꝫ
ceruleos montes & ante nouos. Erogata in id opus talenta .dlx. milia. Quod
siquis diligentius estimauit aquarum abundantiã in publico balneis. piscinis e
ripibus. domibus. hortis. suburbanis uillis. spaciaqꝫ uenientis. extructos arc⁹.
montes pfossos. conualles equatas: fatebitur nihil magis mirandũ fuisse ĩ toto
orbe terrarum. Eiusdem claudii inter maxia eq̃dẽ memoranda duxerim. q̃d
destitutũ antecessoris odio montem pfodit ad lacũ fucinũ emittendũ: ĩennar
rabili perfectum impendio. & opariorum multitudine p tot anos quom aut corri
uatio aquarum qua terrenus mons erat egererẽt in uertice machinis: aut silex ex
cluderetur. Omnaqꝫ que intus in tenebris fierent q̃ neqꝫ concipi mente nisi ab
his qui uidere: neqꝫ enarrari hũano sermone possunt. Nam portus ostiensis
opus pretereo. inter uias & montes excitas. mare tyrenũ a Lucrino molibus se
clusum. tot pontes tantis impendiis f̃cos. Et inter plurima alia italie ipsius mar
moris miracula in lapicidinis crescere auctor ẽ papiri⁹ fabian⁹ nãe rerum peritis
sim⁹. Exemptores quoqꝫ affirmant compleri sponte illa montiũ ulcera. que si
uera sũt spes est nũquã defutura luxuriã. A marmoribus digredienti ad
reliquorum lapidum insignes naturas quis dubitet in primis magnetẽ occurrẽ?
Quid em̃ mirabilius. aut quã ĩ pte hãc maior ĩprobitas dederat uocẽ saxis

Aqueductus.

Lacus fucini.

Portus Ostie.

De Magnetis generibus et medicinis.

+

uulnera

ut diximus respondente hominum more et ob id loquente. Quid lapidis rigo
re pigrius? ecce sensus manusque tributi illi quid ferri duricia pugnaci?
sed cedit et patitur. An morsu trahitur a magnete lapide dormitrixque illa re
rum omnium materia. An nescio quid currit atque ut propius uenit assistit tenetque
complexuque heret. Syderitum ob hoc alio nomine appellant quidam heracleon. Ma
gnes appellatus est ab inuentore ut auctor est Nycander in Ida repertus. Nam
que et passim inuenitur ut in hispania quoque. Inuenisse autem fertur clauis cre
pidarum et baculi cuspide herentibus quom armenta pasceret. Quinque genera
magnetis sotades demonstrat ethiopicum et magnesiatum e macedonia et co
termina asia boream locatum petentibus dextra. Tertium in hiecio boetie. Quar
tum circa alexandriam troadem. Quintum in magnesia asie. Differentia prima mas sit
an femina proxima colore. Nam qui in macedonia et magnesia repiuntur rufi
nigrique sunt. Boetius uero rufi coloris plus habet quam nigri. Qui troade inuenitur
niger est et feminei sexus. ideoque sine uiribus. Teterrimi autem in magnesia can
didus. atque attrahens ferrum similisque pumici. Compertum tanto meliores esse quanto
sunt magis cerulei. Ethiopicus summa datur. pondusque argento rependitur.
Inuenitur in ethiopia Zmyri ita uocatur regio harenosa. Ibi et emathites ma
gnes sanguinei coloris: sanguinemque reddens. si teratur sed et crocum. In attra
hendo ferrum non eadem que magneti emathiti natura que ethiopici. Argumen
tum est quod magnes quoque alium ad se trahit. Omnes autem hi oculorum medicamentis pro
sunt. Ad suam quisque portionem maxime epiphoras sistunt. sanant et adusta
cremati tritique. Alius rursus in eadem ethiopia non procul mons gignit lapi
dem theameden qui ferrum omne abigit respuitque. De utraque natura ei sepius di
ximus. Lapidem e schyro insula integrum fluctuare tradunt eundem
mergi comminutum. In asia troadis sarcofagus lapis fissili uena scinditur. Corpora
defunctorum condita in eo absumi constat intra XL. die exceptis dentibus. Mu
tianus specula quoque strigiles et uestes et calciamenta illata mortuis lapidea
fieri auctor est. Eius generis in Lycia saxa sunt et in oriente que uiuentibus quoque
ad alligata erodunt corpora. Mitiores autem seruandis corporibus nec absumen
dis chernites ebori simillimus. in quo Darium conditum ferunt parioque similis can
dore et duricia minus tamen ponderosus qui torus uocatur. Theophrastus auc
tor est et translucidi lapidis in egypto phito similis fortassis tunc sunt. quin et
desiniit et nouis repitur. Assius gustu salsus podagras lenit pedibus in uase ex
eo cauato inditis. preterea omnia crurum uicia in his lapicidinis sanantur cum me
tallis quibus crura laeduntur. Eiusdem lapidis flos appellatur farina ex eo
quedam mollis perinde efficax. Est autem similis pumici ruffo. admixtus eri cyprio
mamarum uicia emendat. pici autem resine ue strumas et panos discutit. prodest
ptisicis. Illinitus cum melle ulcera ad cicatrices perducit. excrescentia erodit. et
ad bestiarum morsus repugnantia curacioni suppurata siccat. Fit cataplasma ex
eo podagricis mixto fabe ut lomento. Idem theophrastus et mutianus auctores

Syderitis qui et heracleon.

Magnetis genera.

Medicine ex magnet.

De lapidibus qui cito absumunt corpora in eis condita.

De his qui diu seruant.

De thasio lapide et ei medicinis.

De ebore fossili.

De lapidibus osseis et pallnatis et aliorum generibus

sunt esse aliquos lapides qui partū reddunt. Theophrastus ebur fossile candi
do et nigro colore inueniri. et ossa e terra nasci: inueniriq; lapides osseos. Pal
mati circa mundam in hispania ubi caesar dictator pompeium uicit reperiuntur.
idq; quotiens fregeris. Sunt et nigri quorum auctoritas uenit i marmora sicut
genarius. Varro nigros ex africa nigriores esse tradit q̄ in italia. E diuerso
albos coramos duriores q̄ parios. Idem lunensem silicem ferro secari. tusculanum
in igni. Sabinū fuscum addito oleo etiā lucere. Idem moles uersatiles a uol
siniis inuentas aliquas et sponte motas inuenimus in prodigiis. Nusq̄ aut utilior q̄
in italia gignitur. lapisq; nō saxum ē. In quibusdam uero prouinciis oīo nō inue
nitur. Sunt quidā in eo gne meliores qui et cote leuantur: ut procul intuentibus
ophites uideri possint. neq; ē alius firmior qui et lapides nā ligno sitis imbres so
lesq; aut hiemes nō patitur. In aliis atq; aliis generibus sūt qui et luna nō co
lerent. et qui uetustate rubiginem trahant. coloremue candidū oleo mutet.

De Coralio ut phirite.

Coraliū lapidem quidā phiriten putat (noc). qm̄ sit plurimus ignis illi. Sed est etiā nunc
phirites similitudine eris. In cypro aūt reperiri uolunt et in metallis q̄ sūt circa a
thamata. unū argenteo colore. altiū aureo. Coquitur uri ab aliis iterum tertio
q; i melle. donec consumatur liquor. Ab aliis pruna prius. deinde melle. ac postea
lauantur ut es. Usus eorum in medicina excalefacere. siccare. humorem ex termare
et duritias nimias mollire. Utuntur et crudis tunsisq; ad strumas atq; furunculos.

De ostreatice.

Piciarum etiam inter aliqui genus faciunt. plurimū habent ignis quos uiuos appellamus
et ponderosissimi sunt. Hi exploratoribus castrorum maxime necessarii q clauo
ut altero percussi scintillas edunt. q excepte sulphure aut fungis aridis ut foliis
dicto celerius ignem trahunt. hanc similitudine ostreatice teste habent. Usus eorū
pro pumice ad leuandā cutem. poti sanguinē sistunt et illiti cū melle ulcera dolo
resq; mamarum sanant.

De Amiantho.

Amianthus alumini sitis nihil ignis deperdit. hic ue
neficiis resistit omibus priuatim magorum. Geomes ex argumēto appellant qm̄ cō
plexus est terram. Oculorum medicamentis utilissimus. item mamarum ac testiū uitiis.

De mellitino

Melitinus lapis suauē emittit dulcem mellitumq; tunsus et cere mixtus eruptioni
bus pituite maculisq; corporis. medetur et faucium exulcerationi. Epinictidas
tollit et uuluarum dolores impositus uelleri.

Gagates ab amne.

Gagates lapis nomen loci et amnis habet
gagatis lyciae. Aiunt et in leucoa expelli mari. atq; infra xii stadia colligi.
Niger est planus pumicosus non multū a ligno differens. leuis fragilis. odorare si te
ratur grauis. fictilia ex eo inscripta nō delentur. tritus odorem sulphureū reddit.
Mirumq; accenditur aqua. extinguitur oleo. fugat serpentes. recreatq; uulue stran
gulationes. deprehendit sontiū morbum et uirginitate suffitus. Item ex uino
decoctus. dentibus medetur. strumasq; cera permixtus. Hoc dicit ut magnie ea
quā axinomantiā uocant. id periri negant si euenturum sit q aliquis optet.

De spongie lapidibus.

Spongie lapides inueniunt in spongiis et sūt natiui. quidā eos tegolitos uocant. q̄
niam uesice medentur. calculos rumpūt in uino poti.

De phrygio lapide.

Phrygius lapis gentis
nomē habet. ē aūt gleba pumicosa. Uritur aūt uino pfusus. Flatusq; follibus do

nec rufescat. ac rursus dulci uino extinguitur terrenis uitiabus. tingendis uestibus
tamen utilis. Scystos et ematnites cognationem habent. ematnites inuenitur in metallis
tritus minii colorem imitatur. Uritur ut phrygius. sed non extinguitur uino. Adul
teratur ematnites deprehendunt bene rubentes et fricabiles uena. Oculis cruore suf

De .v. generibus ematnitis et scyston et uiribus eius.

fusis mire congruit. sistit profluuium mulierum. Erectionibus cum suco punici ma
li. et uesice uitiis efficax. Bibitur et in uino contra serpentium ictus. Infirmiora omnia
eadem in eo quem sciston appellant. pulvis commendatior croco sitis peculiariusque ex
plendet. Proficit oculorum lacrimis in lacte muliebri. procidentesque oculos preclare
cohibet. hec est summa eorum qui inprime scripsere. Sotacus e uetustissimis auc
toribus quinque genera ematnitarum tradit. preter magnetem principatum dat ex his ae
thiopico oculorum medicamentis utilissimo. et his que panchresta appellat. Item am
bustis. Alterum androdamentam dicit uocari colore nigro pondere ac duricia
insignem et inde nomen traxisse praecipueque in africa repertam. Trahere autem in se ar
gentum. aes. ferrum. Experimentum eius esse in cote ex lapide basanite. reddere enim san
guineum colorem. et esse ad iocineris uitia praecipuum remedium. Tertium genus arabici fa[c]it
simili duricia uix reddentis sucum ad cotem aquariam aliquando croco sitem. Quarti generis
elatithen uocari quando crudus sit. Coctum uero miltum utilem ambustis ad omnia u
tiliorem rubrica. Quinti generis scysto emorroides reprimit. Eius in totum ui somnes
strumas sanare. Tritus in oleo trium dragmarum pondere et a ieiunis bibitus sanat
uitia sanguinis. Idem auctor sciston et alterius generis quam ematniten tradit quem
uocant antrataten nasci in africa nigrum. Tritum aquariis cotibus reddere ab ea parte
que fuit ab radice nigrum colorem ab altera parte croceum. ipsum colorem utilem esse me
dicamentis. Echites lapis etiam argumento nominis magna fama habet. reperitur in nidis

De quatuor generibus echitis.

aquilarum sicut in .x. uolumine diximus. Aiunt binos inueniri marem et feminam. nec sine
his parere quas diximus aquilas. et ideo bina tantum genera earum. In africa nascente pu
sillum ac mollem intra se uelut album habentem argillam. suauem. candidam. ipsum fricabilem
feminei sexus putant. Marem autem qui in arabia nascatur durum. galle sitem. aut ru
tilum in aluo habentem durum lapidem. Tertius in cypro inuenitur colore illis in africa
nascentibus sitis. amplior tamen atque dilatatus. Ceterorum .n. globosa facies. habet in al
uo harenam iocundam et lapillos ipse tam mollis ut etiam digitis fricetur. Quarti
generis taphiusius appellatur. nascens iuxta leocada ubi est mons casius qui locatus

De calamo lapid.

est dextra nauigantibus ad leucada. inuenitur in fluminibus candidus ac rubicun
dus. huic est in aluo lapis qui uocatur calamus nec quicquam tenerius. Omnis grauidis ad
alligati mulieribus uel quadrupedibus pelliculis sacrificati uteri animalium continet
partus. non nisi parturiant remouendi. alioquin uulue excedunt. sed nisi parturientibus

De lapide samio et eius med.

auferantur omnino non pariunt. Est et lapis samius in eadem insula ubi terram
laudauimus poliendo auro utilis. Utilis et in medicina oculorum ulceribus cum lacte
quo supra dictum est modo. et contra ueteres lacrimationes prodest et contra uitia stomachi
potus. uertiginem sedat. mentesque commotas restituit. Quidam et morbis comitia
libus utiliter dari putant. et ad urine difficultatem et acopis miscent. probat quidem

te

De arabo lapide.

De pumicum natura.

& candore. vuluas & partus contineri adalligato eo tradut. Arabus lapis
ebori similis dentifriciis accomodat. crematur priuatim emorroidas sanat cu
lanugine lintheo⁊ lintheis insup impositis. Non ptermittenda est & pumicu
natura. appellatur qda ita erosi anime diffusis que musea uocant dependen
tia ad imaginem specus arte reddenda. Sed inopu sut turbis in usu corporu
lauando⁊ feis. Iam qde & uiris ut inuenio & in catulli libris laudatissimi sut
ut melonis syro ex eolius insulis. Probacio in candore minimoq3 pondere & q
maxime spongiosi aridiq3 sint teri faciles. nec harenosi infricando. Vis eo⁊
i medicina extenuare. siccare. In austro siccant ita uti torreant & carbone
puro trito uino restinguunt albo. Lauant dem ut cathmia. & siccati condur.
q minime aliginoso loco. Vsus farine eius oculo⁊ maxime medicamentis. ul
cera purgat eo⁊ leniter. explentq3 cicatrices & emendant. Quida tertia re
frigerationes ustione potius q extinctos terere malut ex uino. Addur etia
ad malagmata capiti ueren do⁊ q3 ulceribus utilissimi sut ex hisad dentifricia.
T heophrastus aut auctor est potores in certamine bibendi presume farina ea
sed nisi immenso potu impleant piclitari. tantaq3 refrigerandi natura esse
ut musta feruere desinant. Auctoribus aute fuisse lapides quoq3 mortario⁊

De Lapidibus mortario⁊ & mollibus lapidibus.

medicinaliu tantu ad pigmenta ptinentiu. Ethesiu lapidem in his ptulere
caeteris. mox & thebaicon que piropetilon appellamus. aliqui psaromu uocat
T ertiu ex colaterio chrysiten. Medici aut ex basaniten. hic. n. lapis nihil ex sese re
mittit. Hi aut lapides qui sucu reddunt. oculo⁊ medicamentis utiles existimat
L deo ethnopici maxime ad ea probant. Tenariu lapide & phrenitu & emathiten
his medicamentis prodesse tradut que ex croco componant. Ex alio tenario qui
niger est & ex pario lapide no eque medicas utilem potionem ex lapide egypto
alabastrite ut ex ophite albo. Est en hoc genus ophitis quo uasa & etia cades
faciut. In syphono lapis est qui cauatur tornaturq3 in uasa coquendis cibis
utilia uel ad esculento⁊ usus qd in comensi italie lapide uendi ac cedere sci
mus. Sed in siphnio lapide singulare. q ex calefactus oleo nigrescit durescitq3
natura mollissimus. tanta qualitatu dria est. Nam molliae translatis p capua
sut exempla. In belgica prouintia candidum lapidem serra qua lignu faci
liusq3 etia secant ad tegula⁊ & imbricu uicem. ut si libeat ad que uocat pa
uonacea tegendi genera. & idem sectiles sut. Specularis uo qm & hic lapis

De speculari lapide & Silicibus.

nome optinet faciliore multo natura finditur in qualibet tenues crustas.
H ispania hunc olim citerior tm dabat. nec tota sed intra centu milia passuu cir
ca segobricam urbem. Iam & cypros & cappadocia & sicilia & nup inuentu
africa. preferendu tamen hispania omnibus. Cappadocia mollissimu maxi
mu. sed obscuru. Sunt in bononiensi pte italie breues maculose. complexu
silicas alligate. qua⁊ tam natura appet. similes puteis in hispania effodiut
profunda altitudine. necno & saxo incluse sup terra inueniutur extra
hintur q3 aut excidutur. sed maiori parte fossili. natura absolute sementis

mo. nūquā adhuc v. pedū longitudine ampliores. humorem hunc terre quidā autumant crystalli mō glaciari & in lapidem concrescē. hoc manifeste appa ret. qd quom forte decidere in puteos tales medulle in ossibus eaꝝ appa rent in eadem lapidis natura post unā hiemē figurate. Inuenitur & nigra aliqn̄. sed candido nā inita quom sit mollicia nota pperferendi soles rigoresq3. nec senescat si mō iniuria nō arsit. quom hoc etiam in cementitis multoꝝ gene rum accidat. Inuenere & aliū usum in ramentis. quamq3 circū maximū lu dis circensibus sternendi. ut sit commendatōne candor. Sub nerone pncipe in cappadocia repertus est lapis duritia marmoris candidus atq3 translucens etiā qua pte fulue inciderant uene. ex argumento phengites appellatus. hoc constru xit edem fortune quā seian appellatōe ducebat a seruio rege sacratā au rea domo complexus. Quare etiam foribus apertis interdiu claritas ibi diurna erat. Alioqn̄ specularium mō tanq̄ inclusa luce nō transmissa. In arabia quoq3 lapidem esse uitri modo translucidū quo utūr pro specularibus iuba auctor ē

De phengite lapide.

De lapide transluc[i]do.

De cotibus & eius generibus.

Nunc ad operarios lapides transisse conueniet. pmūq3 cotes ferro acuendo. Multa eoꝝ genera cretice diu maxima laude habuere. secundā laconice & argento monte. utreq3 oleo indigentes. Naxie inter aquarias laus maxima fuit. mox armenie de quibus diximꝰ. ex oleo & aqua alie pollent. ex aqua arsinoetice. Re pte sunt & in italia aqua trahentes aciem acerrimo effectu. Necnō & trans alpes quas passernices uocant. quarta rō est saliua hoīs perficientiū. In lucer naꝝ officiis flaminitane ex hispania citeriore in eo gnē pcipue. Reliq̄ multi tudo lapidū totum edificiis mutilis est moralitate quadā. quedā tam lota nō aliū hnt. sicut tartago uerberatur imbri. sed cura tuentur picando parietes. qd & tectorio calce pdit. Scite q3 dicm̄ est ad tecta eos pice ac uiua calce uti qm̄ sic musta condiunt. Alia mollicia circa romā fidenati & albano. In liguria quoq3 & uenetia albus lapis dentata serra secatur. Hi tractabiles in ope. In hoc quoq3 laborat subiecta duntaxat aspergine & gelu pruinisq3 rumpunt̄ in testas nec contra aurā maris robusti. Tyburtini ad reliqua fortes uapore dissiliūt. nigri silices & rubentes. Nonnūq̄ uero & ibi sic in tarquiniensi & anicianis lapicidinis circa lacum uolsiniensem & in stratonensi sup quibus nec ignis qd̄e nocet. & ī monumentis scalpti con uetustatē quoq3 incorrupti pmanent. Ex his formae fiūt in quibus era funduntr̄. Est & uiridis lapis uehementer igni re sistens. sed nusq̄ copiosus. & ubi inuenitur lapis non saxum est. pi reliqs ic̄ cem to calidus. raro utilis globosus. cont̄ iniurias fortis. sed ad structurā infidelis nisi multa suffragatione deuinctus. nec certior fluuiatilis semp ueluti ma dens. Remediū est in lapide dubio estate eū eximē. nec an biennū eū inserē tecto domi. Tum tempestatibus que ex eo lesa fiunt in subterranea structura aptent̄ utilius. que restiterint tutū est caelo committē. Greci e lapide duro ut silice construint ueluti latericeos parietes. quom ita fecint isidomū uocant ge nus structure. cacumine equali crassitudine structa sūt cona pseudi psodomon.

De reliquis ad structuras lapidibus igni & tempesta ti resistentibus.

Tertiu est emplacton tm mo frontibus politis. reliqua fortuitu collocant arte
nota augmentationes fieri: ut comissuras antecedentiu medii lapides obtineat
necessariu est i medio quoq; pariete si res patit. Si minus utiq; alterius medios
parietes farcire fractis cementis. Demechon uocant reticulas structura qua fre
qtissime romae struut rimis oportuna. Structura ad norma & linellam fieri

De cysternis.

& ad ppendiculu respondere oportet. Oportet & cisternas fieri harene pure
qnq; partibus calcis q uehementissime se calcis no excedentibus libras. Ita ferra
tis uectibus calcari solum. parietesq; similiter utilius geminos esse ut in priore

De calce & ei gnibus.

uicia considant. atq; p columnas transeat maxime aqua pura. Calcem e ua
rio lapide cato censorius improbat. ex albo melius q ex duro. structure utilior
q ex fistuloso tectoriis. ad utrumq; danatur ex silice. Vtilior eadem e fosso la

De harene generibus. & mixtura calcis & harenae.

pide q ex ripis fluuiu collecto. Vtilior e molari. qa e qda pinguior na ei.
Mirum postq arserit accendi aquis. Harene tria genera. fossicia cui qrta pars
calcis addi debet fluuiatilis aut marina. Fit tertia si teste tunse tertia ps
calcis addat. & melior ma erit. Ab appenino no inuenitur fossicia nec marina

De uicis structure & tectariis.

ruinaru urbis ea maxima ca q furto calcis sine ferrumine suo cementa cōpo
nitur. Trita quoq; quo uetustior eo melior. In antiquaru edium legibus inuenit
ne recentiore trima uteretur redemptio. Ideo nulla tectoria eoru rime feda
uere. Tectoriu qd nisi ter harenato inductum est no satis splendoris habet. Vli
ginosis pubi salsugo uicia testacios ulmi utilius. In grecia tectoriis etia harenatu
qd inducturi prius i mortario ligneis uectibus subigunt. Experimentu mar
moriti est in subigendo donec ultro no cohereat. Contra in albario ope ut mace
rata calx ceu glutinu hereat. macerari no nisi ex gleba oportet. Elide edes
est minerue in qua fr pludie paternus tectoriu induxit lacte & croco subactu
ut ferenti deo si teratur hodie in eo saliua publice odore croci saporeq; red

De columnis.

dit. Columne in ede dense posite crassiores uident. Quatuor earu gna. Que se
xtam ptem crassitudinis in altitudine ima hnt dorice uocant. Que nona ionice
que septima tuscanice. Corinthiis eade ro que ionicis & differentia. qm capitula
ris corinthiaru eade est altitudo que colligit ime crassitudini. ideoq; graciliores
residentur. qm ionice senu pedum altitudine & crassitudine. Proximu colu
nis spine subdite & capitella addita. placuitq; altitudinis octaua ps in crassi
tudine. & ut spine haberent crassitudis dimidiu septimeq; partis detrahen
tibus sumaru crassitudini. Pter has sunt que uocant attice colune quaternis

De medicinis calcis.

angulis pari lateru interuallo. Calcis & in medicina magnus usus. eligitur
recens nec aspersa aquis. Vrit. discutit. extrahit. incipientesq; serpe ulceru im
petus cohercet. aceto & rosaceo tepata pducit ad cicatricem. Luxatis quoq;

De malta quo fiat.

cu adipe suillo. aut liquida resina ex melle medet. Eadem compositioe & fur
nis malta e calce fit recenti gleba uino restinguit. mox tundit cu adipe su
illo & fici dupli lineamento. que res omni tenacissima & durita lapidis an

De gypso & gnibus eius.

cedens. qd maltatur oleo pfricatur. Ante cognita calci res gipsum e. plura

eius genera. Nam & lapide coquit ut in syria, ac turnis e terra fodit ut in cy
pro ac thebis. Summa tellure thimeacu est. qui coquit lapis no dissilis ala
bastrite esse debet. At mamora in syria durissimus. affigunt. coquuntque fimo
bubulo ut celerius uratur. Omni autem optimu fieri compertu est e lapide sp
eculari squamamque tale hre. Egypso madido stati utendu est. qm celerrime
siccat. tam rursus tundit & in farinam resolui patit. Usus gypsi in albariis
sigillis edificioru & coronis gratissimus. Exemplu illustre. C. proculeiu Augu
sti caesaris familiarem in maximi stomachi dolore gypso poto consciuisse sibi
mortem. Pauimenta originem hnt apud grecos elaborata arte picture
ratione: donec licostrata tota expuluere eam. Celeberrimus fuit in hoc gene
berosus qui pergami strauit. que uocant asaratonaton. qm purgamenta cene in
pauimento queque euerri solent uelut relicta fecerat paruissetque esset uti
lis tinctisque in uarios colores mirabilis ibi columba bibens & aqua umbra ca
piti infuscans. Apricantur alie scabentes sese in cantari labro. Pauimeta credo
primu facta que nunc uocamus barbarica atque subtegulanea in italia e fe
stucas cautia. hoc apte ex noie ipo intelli potest. Romae scalpturatu in iouis
capitolini ede primu factu est post tertiu punicu bellu initu. frequentata uero
pauimenta ante cymbricu in magna gra dioru: indicio est uirgilianus ille uersus.
Ante pauimeta atque emblemata uermiculata. Subdiualia greci inuenerunt. talibus
domos contegentes. tractum repente. sed fallax. Ubicumque imbres gelant necesse
binas per diuersu taxationes substerni capita earu prefigi ne torqueantur. & ruderi
nouo tertia parte tunse teste addere in rudus. inquo due partes quinte calcis misce
antur pedali crassitudine festucari tunc nucleo crassos sex digitos induci. Sed il
los grandes no minus alios duos digitos strui. Fastigiu uero seruari in pedes denos
sexconce ac diligenter cocte despumare uernis axibus contabulari. qa tor
queantur inutile putat. imo silice aut paleam substerni melius esse quo minor
uis calcis perueniat necio globosum lapide substerni. Sitr fiaut spicata testacea.
Non negligendu etia nunc unu genus grecanici. Solo festucato initur rudus aut
testaceum pauimentu. deinde spisse calcatu carbonibus induatur ex zabulo &
calce ac fauilla mixtis materie crassitudine semipedali ad regulam & libella
extruitur. & est forma terrena. Si uero cote politu est nigri pauimenti usu
obtinet. Licostrata ceptaue iam sub sylla paruulis certe crustis. extat hodie
qd in fortune delubro preneste fecit. Multa deinde ex humo pauimenta in ca
meras transire ut prono uictu. & hoc certe inuentu ab agrippa in thermis qs
rome fecit. Figulinu opus encausto pinxit adornauitque non dubie. uitreas
facturus cameras si prius ad inuentu fuisset. aut a parietibus ut diximus scene scau
ri peruenisset in cameras. quam obrem originem uitri dicemus. Pars est syriae
que phoenice uocat: finitima iudee: infra montes carmeli radices palude ha
bens q uocatur candebea. Ex ea credr nasci belus amnis. v. milium pas. spatio in
mare profluens iuxta ptolomaidem colonia lentus. sed cerimoniis sacer. limosus

De pauimentis.

Quando primum rome.

De subdiualibus pauimentis

Emblema uermiculatio

De gracanicis.

Lycostrota

Quando primum camere pauimenta

De origine uitri

uado, profundas non nisi repulso mari harenas fatent. Fluctibus enim uolutatę
mitescunt detritis sordibus. tunc & marino credunt astringi manu non prusuit.
.d. est passuum non amplius litoris spatium. idque tamen multa per saecula gignendo fuit
uitro. Fama est appulsa naue mercatorum nitrie quom sparsi per litus epulas pa
rarent. nec esse cortinis attollendis lapidum occasio. glebas nitrie e naui subdi
disse. Quibus accensis permixta harena litoris translucentes noui liquoris fluxisse
riuos. & hanc fuisse originem uitri. Mox ut est astuta & ingeniosa solercia non
fuit contenta uitrum miscuisse. coeptus addi & magnes lapis. quoniam in se quoque uitri
liquorem ut ferrum traheret. creditur. simili modo & calculi splendentes multipharia
coepturi. deinde concretę fossiles harenę. auctores sunt in india e crystallo fra
cta fieri & ob id nullum conpari indico. leuibus aut aridisque lignis coquitur addito
cypro & nitro maxime ophirio continuis fornacibus ut aes liquatur. massaeque
fiunt colore nigricantes pingues. acies tanta est quatiique: ut citra ullum sensum ad
ossa consecet quicquid afflatum corporis. Ex massis rursus funditur in officinis. tingiturque.
& flatu figuratur. & aliquid argenti modo caelatur. Sydon quondam his officinis
nobilis. quidem etiam excogitauerat. hęc fuit antiqua ratio uitri tantum. Est uero in uultur
no mari italię arena alba nascens sex milium pas. a litore inter cumas. atque li
torum quam mollissima est pala molaque terit. deinde miscetur tribus partibus uitri pon
dere ut mensura ac liquata in alias fornaces transfunditur. ibi fit massa quae uoca
tur hammonitrum. atque hęc recoquitur & fit uitrum purum: ac massa uitri candidi.
iam uero & per gallias hispaniasque simili modo harene temperantur. Ferunt tyberio principe
excogitatum uitri temperamentum ut flexibile esset. & totam officinam eius artificis
abolitam: ne aeris. argenti. auri. metallis precia detraherentur. eaque fama
diu crebrior quam certior fuit. sed quid refert. neronis principatu reportauit ar
tifex duos calices modicos quos appellauit petrotos ut uenderet. In genere ui
tri & obsiana numerantur ad similitudinem lapidis quem inuenit in ethiopia obsius. &
Sydus nigerrimi coloris aliquando & tralucidi crassiore uisu. atque in speculis pa
rietum pro imaginem umbras reddente. gemmas multi ex eo faciunt. Vidimus & soli
das imagines diui augusti capita materiae huius crassitudinis. dicauitque ipse pro miraculo
in templo concordię obsianos quattuor elephantos remisit & tyberius caesar. he
liopolitarum cerimoniis repertam in hereditate eius qui prefuerat egypto. ut obsi
diana imagine menelai. Ex quo apparet antiquior materiae origo nunc uitri si
militudine interpolata. Xenocrates obsianum lapidem in india & in samnio italiae
& ad oceanum in hispania nasci tradit. Fit & tenetur ex genere obsiani ad escaria
uasa totum rubens uitrum atque non translucens emathitum appellatum. Fit & album
& murrinum ut hiacintus. zaphirusque & imitatum omnibus aliis coloribus. nec
est alia nunc materia sequatior. ac etiam picturę accomodatior. Maximus tamen honos
in candido translucente quam proxima crystalli similitudine. Vsus uero ad potandum
argenti metalla & auri pepulit. Est autem caloris impaciens nisi precedat frigidus
liquor cum aqua addita. Vitrea pila sole aduerso in tantum excandescit ut uestes

De ratione faciendi uitri.

flexibile uitrum.

De obsiano uitro & generibus multiformibus uitri.

murrini.

Vitrum uestes amburens

exurat. fragmenta tempata agglutinant᷑ tm̄. rursus tota fundi nō queūt: pre
ter q̄ abrupto sibimet tingit ueluti quom calculi fiūt. quos quidā abacilos appel
lant. Aliquos & pluribus modis uersicolores. uitrū sulphuri concoctum ferruāt᷑
in lapides. & peractis omnibus que constat ingenio arte natura fieri succurrit mi
rari nihil pene non igni perfici. Ignis accipit harenas ex quibus alibi argētū

Ignium miracula

alibi minīū. alibi plumbū. alibi pigmenta. alibi medicamīta fundit. igne lapides
in aes soluuntur. Igne ferrū gignitur ac domat᷑. igne cremato lapide cementū te
ctis alligatur. alia sepiusuri prodest: eadē q3 mā aliud gignitur p̄mis ignibus.
aliud secundis. aliud tertiis. qn̄ ipe carbo uires hr̄e incipit restinctus atq3 intisse

vir. 1. georg.
Improba portio nāe rex.

creditus maioris sit uirtutis. Immensa: improba rex nature portio. in qua dubi
um sit pta assumat an pariat. Est & ipsis ignibus medica uis. pestilenāe! q̄ solis
obscuratione contrahit᷑: ignes si fiant multiformiter auxiliari certū est. Empe
docles & hipocrates id demonstrauē certis locis diversis. Ad conuulsa uiscera aut co

Ita sane philippus mediolanensium princeps domibus peste infectis ignes inferre iussit.

tusa. M. uarro. ipsis .n. uerbis eius utar. Lixiuus inquit focis: inde .n. cinis lixiuus
potus medet᷑. licet uidere gladiatores quom conuulsi sūt hac iuuari potione. qn
& carbunculū genus morbi quo duos consulares imp absumpsit indicauim̄. querte
carbo tritus cū melle sanat. Adeo in rebus dānatis quoq3 ac iā nullis incognitis

Medicine prodigia.

sūt aliqua remedia. & carbonem ecce & cinerē nō p̄teribo. & unū foco exeplar
romanis litteris clarū. Tarquinio prisco regnante tradunt repente in foco co
paruisse genitalem cinerem masculini sexus. eamq3 q̄ insederat ibi Tanaquilis
regine ancillam ocrestam captiuam consurrexisse grauidam: ita seruiū tullum

Ser. tullus cine genitus.

natum qui regno successit. inde & regi accubanti & caput puero arsisse uisum
creditumq3 laris familiaris filiū. ob id compitalia ludos laribus p̄mū instituisse.

C. plinii Secundi Naturalis historie. explicit liber tricesimus sextus.
Eiusdem incipit liber. XXXVII. in quo continet᷑ origo gemmarū.

Prologus

VT NIHIL INS
tituto operi desit. gemmae supsunt & in
arctum coacta rerum nāe maiestas nl
la sui parte mirabilior. Tantū tribuūt
uarietati coloribus materie decorari
uiolare etiam signa que causa gemmarū
est nefas ducentes. Aliquas uero extra
p̄cia ulla taxationemq3 humanarū opum
arbitrantes. ut plerisq3 ad summam ab
solutamq3 rerū nāe contemplationē sa
tis sit una aliqua gēma. Que fuit origo
& quibus initiis in tm̄ hec rō āi exarserit: diximus quadā tenus parte i mentoē

De anulo promethei.

auri anulorū q3 fabule primordiū. Aruspices ex asia tradūt promethei uin

De gemma policratis tyr.

culorum interpretatione fatali. primumque saxi fragmentū inclusum ferro: ac di
gito circudatum. hoc fuisse anulū. & hoc gemmam. Policrates fatebatur
etiam ipse q felix erat. Satis piamenti que unius gemme uolutario dāno
uideretur: si cum fortune uolubilitate paria faceret. planeque ab inuidia ei
abunde se redimi putaret: si hoc unū doluisset. Assiduo ergo gaudio lassus
prouectus nauigio in altū anulū mersit. At illum piscis eximia magnitudie
regi notus: esce uice raptū: ut faceret ostentū: in culinam dn̄i. rursus fortu
nae insidiantis manui reddidit. Sardonicen eam gemam fuisse constat. os
tenditque rome si credimꝰ: in concordie delubro cornu aureo augusti dono

De gemma pyrrhi regis.

inclusa. & nouissimū propé locū totius regionis obtinente. Post hunc anulū
regia fama est gema pyrrhi illius qui aduersus romanos bellū gessit. Namque
huisse traditur achaten: in qua noue muse & apollo cytharam tenens: specta
rentur. non arte: sed sponte nature ita discurrentibus maculis: ut musis quoque sin
gulis sua redderent insignia. Nec deinde alia q tradatur magnope gema
rū claritas extat ap auctores pter q̄ ismenem coraulen maculis fulgetibus.
quae uti solū conitante fabula uanitatem eius dicante in cypro iex aureos
denarios .c. pro Smaragdo in qua fuerat sculpta amimone iussisse mūari.
Et quom duo relati essent: inminuto pcio male hercule curatū se dixit. multū
enim detractum erat gemae dignitati. Hic uidetur instituisse ut omnis musice

De gemis nicomachi.

artis hac quoque ostentatōe censerentur: ueluti dionisiodorus equalis ei
& emulus ut sibi quoque par uideretur. Tertius qui eodem tpre fuit inter mu
sicos nicomachus multas gemas huisse tradr sed nulla paritate electas. sed
sorte quada. His exemplis initio uoluminis oblatis: aduersus istos qui sibi hanc
ostentatiom arrogant: ut pata sit eos tybicini gtia tumere. Hoc in policratis
gema que demonstratur illibata intactaque. ab ismenis etate multos post a
nos apparet. Scalpi etiā smaragdos solitos confirmatur: hac eade opinioe.

Qui scalptores optimi.

edem alexandri magni est quo uetuit i gema se ab alio scalpi q̄ a pirgoti
le: nō dubie clarissimo artis eius. Posteum apollinides & cronius in gloria
fuere. quique diui augusti imaginem sitom expssit: qua postea pincipes signant.
Est & apud auctores & inter catiensem illū cui prem sapio hemilianus ex pro
uocatōne interfecerat: pugnae eius effigiem signasse e uulgato stilonis p
contini sale: quidnā fuisse actum eū si sapio a pre ei interemptus esset. D.
augustus inter initias pingues signauit. duas inmatres anulis eas indiscrete
similitudinis inuenerat altera p bella ciuilia absente ipo signaue amici eptas
edictaque. io tempor noie eius reddi postulabat. nō inficet oleotre accipi
entiu enigmata afferre ea spingem. quippe etiā mecenatis rana p collectōes

mecenatis

pecuniar magno terrori erat. plerique incōmodū ualere aliquid. Augustꝰ
postea ad fuluiam pro conitiis spingis alexandri magni imagine signauit.

Qui primus dactilothecon romae habuit.

Gemmas ples qd pegrino appellant noie dactilothecam primus om huit romae
priuignus syllae scaurus. diuque nulla alia fuit. donec pompeius magnꝰ: eā q

mitrydatis regis fuerat inter dona in capitolio dicaret ut uarro aliiq3 eius
dem etatis auctores confirmant multu p̄latam scauri hoc ex̄. Caes. dic
tator sex dactilothecas in ede ueneris genitricis consecrauit. Marcellus octa
uia genitus in palatina cella apollinis una. Victoria tam̄ illa pompeii p̄mu
ad margaritas gemasq3 mores inclinauit. sicut L. scipionis & CN. manilii
ad celatu argentu & uestes attalicas & triclinia grata. sicut L. mumii ad co
rinthia & tabulas pictas. Id uti planius noscat uerba ipsius pompeii triu
phor actis subiciam. Ergo tertio tumpho que de piratis. asia. pontho. geti
busq3 & regibus in septimo huius opis uolumine indicatis. M. pisone. Messala cos.
Kl. octubr. diem natalis sui egit. Trastulit alueu cum tesseris lusoriu e ge
mis duab3. latu pedes tres. longu pedes. IIII. Ne quis effectas res dubitet qua
gemar magnitudine hodie prope hanc amplitudine excedente. in eo fuit
luna aurea pondo. XXX. lecti tricliniares tres. Vasa ex auro gemmis abaco
rum. IX. Signa aurea tria. Mineruę matris tres. Apollini coronas ex mar
garitis. XXXIII. Montem aureu quadratu cum ceruis & leonibus & pomis
omis gnis circumdatis aurea. muse ex margaritis. in cu fastigio horologiu
erat. Etiam ne. CN. pompeii e margaritis readuo hore gr̄a propri oris
uenerandiq3 p cunctas gentes. illa ex margaritis uiros seueritate uicta & ue
riore luxuria q̄ triumpho. profecto inter molles durasset cognom magni p
ma uictoria si sic triumphasset e margaritis magne ta prodiga re & fe
minis reperta. qua gerereq3 fas no sit hinc fieri si tuos ultus sic te pciosu
uideri. Nam illa similior tui e imago qua pirenei iugis imposuisti graue p
ue profecto fedumq3 probum erat in uerius seui predeor ostentu credi o
porteret. clareq3 intelligi posset iam tu illud caput orientis opibus sine re
liquo corpore ostentatu. Cetera tumphi eiusde q̄ uirilia rei p. & q̄storib3 qui
oras maris defendissent datu mille talentu. militibus singulis sena milia se
stertior. Tolerabiliorem tn̄ fecit cam. C. pncipis qui sup cetera muliebria
socculos induebat e margaritis. & neronis pncipis qui sceptra psonis lustri
onu & cubicula uiatoria unionibus consternebat. Quinimo ius uidemur p
didisse corripiendi gemaria potoria & uaria supellectilium gn̄a & anulos tra
slucentes. que em luxuria inocentior uideri pot. Eadem uictoria p̄mu i ur
bem murrina inuexit. p̄musq3 pompeius lapides & pocula ex eo tumpho capi
tolino indicauit. que protinus ad hom usum transiere. abacis etia escariisq3
uasis expetitis. Excresit in dies eius rei luxus murino. LXX. tal. empto capaci
plane ad sextarios tres calice potauit. Ante hos annos consularis ob amore ab
roso margine eius ut tam iniuria illa pciu augeret. neq3 est hodie murini
alterius pstantior indicatura. Idem in reliquis generis eius q̄tum uorauerit
liceat estimare ex multitudine q̄ tanta fuit. ut auferente liberis eius nerone do
mico theatru peculiare transtyberim hortis exposita occuparet. qd a pplo im
pleri canente se du pompeiano pludit. etiam neroni satis erat. Vidi adnumerari

De gemmis translatis in triumpho pompeii.

De murrina & luxuria circa eam.

[...]cenatis

unius scyphi fracti membra: que in dolorem credo saeculi inuidiosamq; for
tuna: alexandri magni corpus in conditorio seruari ut ostentaretur placebat.
T. petronius consularis moriturus inuidia neronis pricipis: mensam eius exhere
dare. trullam murrinam. ccc. tal. emptam fregit. sed nero ut par erat pricipē
facē: uicit omīs. c. tal. ia spidem uetā pando. Memoranda res tanti imꝑatore
ꝑremq; patrie ebibisse. Oriens murrinam mittit. inuenitur ibi in plibus lo
cis nec insignibus maxīe ꝑthici regni. ꝑcipua tm̄ in carmania. humorem sub ter
ra putant subterrā calore densari. Amplitudine nūq̄ paruos excedit abacos
crassitudine raro q̄ta dcm̄ est. potoria splendoris sine uiribus. nitorq; potius
q̄ splendor. Sed in ꝑtio uarietas coloꝝ subinde circūagentibus se maculis in ꝑ
puram candoremq; & tertiū ex utroq; ignescente. ueluti ꝑ transitū coloris pur
pura aut rubescente lacteo. Sunt qui maxime in his laudant extremitates
& quosdā coloꝝ repercussus quales in celesti arcu spectantᷣ. macule pingues pla
cent. translucē quicq̄ aut pallere uitiū est. Item sale uerrucęq; nō eminentes.
sed ut in corpore etiam plerūq; sessiles. aliqua & in odore cōmendatio est. Con
trariā huic cā crystallū facit gelu uehementiore concreto. Non alibi certe re
peritur. q̄ ubi maxime hibne niues rigent. glaciemq; esse certū est. unͩ & nomē
greci dedere. Oriens & hanc mittit. qm̄ indice nulla ꝑfertᷣ. Nascitur & ī asia
uilessima circa alabas & hortosiam finitimisq; montibꝫ. Item in cypro. sed lau
data & in europa alpiū iugis. iuba auctor est & in quadā insula rubri maris an
arabiam sitā nasci que necron uocetᷣ & in ea q̄ iuxta gemam topazion ferāt
cubitalemq; effossam a pitagora tolomei ꝑfcō. Cornelius nepos dicit & in lu
sitania nasci ꝑ q̄ mirandi ponderis amnensibus iugis depressis ad libramentū
aque e puteis. hoc mirꝫ qđ & xenocrates ephesius tradit. aratro in asia & cy
pro excitaiᷣ. Non. n. inueniri in terreno. nec nisi inter cautes creditū fuerat
S imilius ueri est qđ idē xenocrates tradit a torrentibus sepe deportari. Sudines
negat nisi ad meridiē spectantibus locis nasci qđ certū est. Non reꝑitᷣ in aquosis
quanq̄ in regione ꝑgelida ut si ad uada usq; glacientᷣ amnes. celesti humore ꝑ
uaq; niue id fieri necē est. ideo caloris impaciens nisi frigido potu adiciatur.
Q uare nascatur sex angulis lateribus nō facile rō inuiri pot eō magis q; neq; ī
mucronibus eadem species est. & ita ab eo sublatus est laterum liuor: ut nulla
id arte possit euagari. Magnitudo amplissima adhuc uisa nobis erat. quā
in capitolio diuus augustus dicauerat libraꝝ circiter. L. Idem xenocrates au
ctor est uas amphorale uisum. & aliqui ex india crystalli sextarioꝝ. IIII.
N os liquido affirmare possumꝰ in cautibus alpiū nasci adeo inuiis ut pluriūq;
fune pendentes eam extrahant. ꝑitis signa & inditia nota sūt. Infestantur
ꝑlimis uitiis scabro ferrumine. maculosa nube. occulta aliqñ uomica. ꝑ duro
fragiliq; centro itē sale appellato. Est & rufa aliqñ rubigo aliis capillamētis
rimis site. hoc artifices celatura occultant. Que nō sine uitio sūt puras esse ma
lūt acenteta appellantes. nec spumei coloris lympide aque. Postrema auc

Murinoꝝ natura.

ſbterraneū

De natura crystalli.

creditū

toritas in pondere est inuento medicor̄. Queq; sunt urenda corpor̄ nō aliter utilius id fieri putāt q̄ crystallina pila aduersis solis radiis opposita. Alius hic furor. cL. milibus trullam unā nō ante multos annos mercatā matre familias. nec diuite. Idem nero amissar̄ rer̄ nuntio accepto: duos calices crystallinos in supma ira fregit illisos. Hec fuit ro seruū sui punientis ne quis alius ex eis biberet. fragmenta sarciri nullo mō queunt. Mireq; ad similitudiem accessere uitria. sed prodigii mō usum ptii auxerunt. Proximū locū in deliciis feminar̄ tam adhuc tn̄ sucina obtinent. eādeq; omīa hec q̄ geme. Auctoritatem sane maiorē aliquibus crystallina & murrina hnt rigidi potus utraq;. In sucinis cām ne delicie quidē adhuc excogitarūt. Legentes mō eque ppeti ant me de ortu eor̄ quom hoc quoq; intersit. ut stant ponē qcqd illi prodidere mirandū. phetontis fulmine icti sorores: luctu mutatas in arbores populos lacrimis electrū omnibus anis fundere iuxta heridanū amnē quē padum uocamus. & electrū appellatū. qm̄ sol uocatus sit helios ptimi poete dixere. Primiq; ut arbitror. eschiles. polixenus. euripides satyrus. nicander. qd esse falsum testimonio italie patet. Diligentiores eor̄ electridas insulas i mari adriatico esse dixerūt ad quas dilaberet padus. qua appellōne nullus inqȝ ibi fuisse certū est. nec uō illas ibi appositas esse in quas qcq̄ cursu padi deuehi possit. Nam qd eschilus in hiberia hoc ē in hispania heridanū esse dix eundeq; rhodanū euripides. rursus & apolonius in adriatico litore confluere rhodanū et padū faciliorem ueniam facit ignoranti sucini tāta ignorantia orbis modestiores. sed eque falsum pdidere. In extremis adriatici sinus rupibus inuiis arbores stare que canis ortu hoc effunderet gūma. Theophrastus in liguria effodi dixit. Chares uō phetontem in ethiopie hamonis obiisse: ob id delubr̄ ibi esse atq; oraculū electr̄q; gigni. philemon pfossile esse & in scythia fundi duobus locis. Candidū atq; cerei coloris qd uocaretur electrū. In alio loco fuluū qd appellaretur subalternicū. demonstrat & tertiū linceū. id uocat & fieri ex urina lincū bestiar̄. ē maribus fuluū & igneū. ē feminis languidū atq; candidum. Dicit & langoriū & esse in italia bestias langoros. Zenochemis langas uocat easdem & circa padum his uitam assignat. Sudines arborē que gignit in liguria. ex eadem snīa & metrodorus fuit. Sotachus credidit in britania petris effluere quas electridas uocauit. picheas gutonibus germanie gēte acole statuarū ab oceano metuonidis nōie spacio stadior̄ sex milium. ab hi diei nauigatione abesse insulā nabalū illo uere fluctibus aduehi & esse cocreti maris purgamentū: incolas pro ligno uti eo. proximisq; teutonis uendere. Huic & thimeus credidit. sed insulā basiliā uocauit. philemon uagit flamam ab electro reddi. Lycias solis radior̄ sucū intelligi uoluit. hoc circa occasum uehementiores in terra actos pingue sudore in ea relinquē oceani. Deinde estatibus in germanor̄ litora eieciit. In egypto nasci simi mō ac uocari sacal. Et in india gratius questure esse. In dissinteria quoq; feminas uerticillos inde facē

Luxuria circa crystallu.

De Sucino & electro.

Que mentiti sūt auctores de sucino.

& uocare harpaga. quia folia paleasq; & uestiū fimbrias raptat. Theretus oce
ano id æstuante ad pyrenei promūtoriū eici qd & Xenocrates credidit qui de his
nuprime scripsit. Viuit adhuc. Naburas tradidit iuxta atlanticū mare esse la
cum therpesidam quē mauri uocāt electrum. huic sole excalescēti e limo dare elec
trū fluitans. M. naseas africe locū sicyone appellat. & cratin amnē in oceanū
effluentem e lacu in quo aues quas meleagridas uocant. & penelopas ut uere
ibi nasci rōne eadē qua sup dcm est electrū de lacu. Theomenes iuxta syrtim
magnū ortū hesperidon esse Hippobates quo uocabulo significet omnia contra
sibi regerit candicantes radios. Vnde nomen inuenit difficiles ad celandū in
uice refertur. Mitrydates in germanie litoribus esse insulam uocari oserictā
cedri genē siluosam: inde deflue in petras. Xenocrates nō sucinū tm in italia
uerum etiā a scithis uerosacrum uocari qd & ibi nascatur. Alios putāe i numidia
exiugis. Sup omes est sophocles tragicus poeta qd eqdem miror tanta graui
tate. & coturni est pterea uite fama alias principe loco genitus athenis robōe
gestis exercitu ducto. hic ultra indiā fieri dixit e lacrimis meleagridū auiū
meleagrū deflentiū. qd credidisse eū: ut sperasse aliis psuadere posse qs nō
miretur? qua ue pueritiam tam imperitam posse reperiri. que auiū ploratus
ānuos credat lacrimas uteas grandes auesq; e grecia ubi meleager periit
ploratū misisse in indos. Quid ergo? nō multa eque fabulosa prodidit poete?
Sed hoc in ea re q quotidie inueniatur atq; abundet & hoc mendaciū coarguat
serio quenq dixisse. summa hoim contentio & intoleranda mendaciorum ipunitas.

De ortu sucinorum.

Certum est gigni in insulis septentrionalis oceani. & a germanis appellari gle
sum. Itaq; & a nostris una insularum ob id glessariam appellatam germanico
caesare ibi classibus rem gerente astrauiam a barbaris dcam. Nascitur aūt
defluente medulla pinei gnīs arboribus ut gūmi in cerasis resina pinis eru
pti huoris abundantiā. densatur rigore uel tepore. aut mari quom intumescens
æstus rapuit ex insulis. Certe in litore expellitur ita uolubile ut pendere uideatur
atq; considere in uado. Arborum sucū esse etiā prisci nostri credidere: ob id su
cinū appellantes. pinee aūt arboris esse indicio est pineus in attritu odor. &
qd accensum tede mō ac recens sumptū mō ac nidore flagrat. Affirmatur
a germanis in de maxie appetitam puintiā & inde aduectos primū: quos grci
macatos uocabant. famā rei fecere proxime pannonie id accipientes circa ma
re adriaticū. Pado uō annexa fabula euidente causa. hodieq; transpadanorum

Medicine.

agrestibus feminis monilium uice sucini gestantibus maxime decoris gratia. Sed
& medicine qm tonsillis credr resistere. & faucium uitiis uario gne aquarum iux
ta Alpes infestante guttura ac uicinas carnes. Centū uō milia passus abest a car
nunto litus pannonie a germania ex quo inuehitur. pcognitū puidere missis
a iuliano curante gladiatorum munus neronis pncipis. Qui & comertia &
litora pagrauit: tanta copia inuecta: ut recia arcendis feris podiū ptegētia
sucinis nodarentur. arma uō & libitina: totiusq; unius diei apparatus esset e

sucino. Maximum pondus his glebe attulit xiii librarum. Nasci & in india certum est. Archelaus qui regnauit illinc e pineo cortice inherente tradit aduehi rude polirique adipe suis lactentis incoctum & liquidum primo destillare argumento quedam intus translucente ut formice aut culices lacerteque adhesisse musteo non est dubium & indurescente. Genera eius plura. candida odoris prestantissimi. sed nec his nec cereis precium. fuluis maior auctoritas. ex his etiam nunc amplior transluchentibus. preterquam si nimio ardore flagrent imaginem in se se igneam non ignem reddunt que placet. summa laus phalernis a uini colore dictis. mollia fulgore perspicua sunt. in quibus & decocti mellis lenitas placet. Verum quoque hoc diffiniri oportet quocumque modo tingi libeat hedorum seuo & anchuse radice. Quippe etiam conchilio inficiuntur. Ceterum attritu digitorum accepta ui caloris attrahunt in se paleas & folia arida ut leuia sunt. ut magnes lapis ferri. Ramenta quoque sucini oleo addito flagrant dilucidius diutiusque quam lini medulla. Taxatio in deliciis tantum aut hominis quamuis parua effigies uiuorum hominum ingentiumque pretia superet prorsus ut castigatio una non sit satis. In corinthiis aes placet auro argentoque mixtum. in celatis ars & ingenia murrinorum & crystallinorum diximus. Gratia in uniones quod capiti circumferuntur gemme in digitis. In omnibus deinque aliis uitiis ostentatio aut usus placet. in sucinis delicia tantum conscientia. Domitius nero in ceteris uite sue portentis capillos quoque coniugis sue pompeie in hoc nomen adoptauerat quodam etiam carmine sucinos appellando. & quoniam nullis uitiis desunt preciosa nomina! ex eo tertius hic quidam color cepit expeti a matronis. Usus tamen sucinorum inuenitur aliquis in medicina. sed non ob hoc feminis placent. Infantibus adalligari amuletum ratione placet. Callistratus & cuiuque etati contra lymphationes prodesse placet. Vrine difficultatibus potum ad alligatumque. hoc & differentiam nouam attulit appellando chryselectrum quasi coloris aurei & matutino gratissimi aspectu rapacissimum ignium. & si iuxta fuit celerrime ardescens. Hoc collo adalligatum mederi febribus & morbis tritum cum melle & rosaceo aurium uitiis uel per se farina eius sumpta ut cum mastice ex aqua pota. Sucina etiam gemmis que sunt translucide adulterandis magnum habent locum maxime amethystis. quoniam omni ut diximus colore tingantur. De Lincurio proximo dici cogit auctorum pertinacia. quippe si etiam non electrum id esse lincurium tamen gemmamque esse contendunt. Fieri autem ex urina quidem lyncis. sed egestam terra protinus bestia operiente. quoniam inuideat eam hominum usui. Esse autem qualem in igneis sucinis colore scalpique. nec folia tantum aut stramina ad se rapere. sed eris etiam aut ferri laminas diocli cuidam theophrastus credit. Ego falsum id totum arbitror. nec uisam in euo nostro gemmam ulla appellatione. & quod de medicina sit proditum: calculos uesice eo poto elidi & morbo regio occurri si ex uino bibatur aut si potetur. & tamen nunc confessa genera gemmarum dicemus a laudatissimis orsi. Nec uero id solum agemus. sed a maiore utilitate uite obiter coarguetur magorum infanda uanitas. quoniam illi ut plurima prodidere de gemmis medicine. ex his blanda spetie prodigia transgressi. Maximum in rebus humanis non solum inter gemmas precium habet adamas. diu non nisi regibus & his admodum paucis

De generibus & luxuria sucini.

Vis eius.

De Lyncurio & ex quo fiat.

Medicine huius gemme.

De Adamante.

cognitus. Ita appellatus auri nodus in metallis repertus perquam raro. comes auro et nec nisi in auro nasci videtur. Veteres eum in ethiopum metallis tantum inveniri existimavere inter delubrum mercurii atque insulam meroen. dixeruntque non ampliorem cucumeris semine haud colorem dissimilem inveniri. Nunc genera eius sex noscuntur. Indici non auro nascentes. sed quadam crystalli cognatione. siquidem et colore translucido non differt et laterum sexangulo levore turbinatus in mucronem e duabus contrariis partibus siniguntur. magnitudine vero etiam avellani nuclei. Similis est huic arabicus minor tamen sitr nascens. ceteris pallidior. argento et auro non nisi excellentissimo natalis. Incudibus id deprehenditur. ubi ita respuens ictus ut ferrum utrumque dissultet! incudesque etiam ipse dissiliant. quippe duritia inenarrabilis est. simulque ignium victrix natura et numquam incalescens. Unde et nomen indomita vis greca appellatione accepit. Unus ex his vocant cencron milii magnitudine. alterum macedonicum in philippico auro repertum. hic est cucumis semine par. Post hoc cyprius vocatur in cypro repertus vergens in aereum colorem. sed in medicamine de quo dicemus efficacissimus. Post hunc est syderites ferrei splendoris. pondere ante ceteros. sed natura dissimilis. Nam et ictibus frangitur et alio adamante perforari potest qui ex cypro venit. breviterque ut degeneres nominis tantam auctoritatem habent. Id enim quod tantis voluminibus inducere conati sumus de discordia rerum concordiaque quam antipatiam aut symphaciam vocavere greci. non aliter clarius intelligi potest.

Siquidem illa invicta vis. duarum violentissimarum rerum naturae ferri ignisque contemptrix hircino rumpitur sanguine. neque aliter quam recenti calidoque macerata. et sic quoque multis ictibus tunc etiam preterquam eximias incudes malleosque frangens. Cuius hoc ingenio quove casu repertum? aut quae fuit coniectura experiendi rem immensi secreti! et in foedissimo animalium omnium? profecto hominum muneris talis inventio nec querenda in ulla parte naturae ro! sed voluntas. Quom feliciter rumpere contigit in tam parvas frangitur crustas ut vix cerni possint. Expetuntur a scalptoribus ferroque includuntur nullam non duritiam ex facili cavantes. Adamas dissidet cum magnete lapide in tantum ut iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi. aut si admotus magnes deprehenderit. rapiat atque auferat. Adamas et venena irrita facit. et lymphationes abigit! metusque vanos expellit a mente. ob id quidam eunaciten vocavere. Metrodorus scepsius in eadem germania a balista insula nasci et in gua sucinum. solus quod equidem legerim dicit et prefert arabicis. quod falsum esse quis dubitet. proximum apud nos indicis arabicisque margaritis pretium est de quibus in nono diximus volumine inter res marinas. Tertia auctoritas smaragdis perhibetur pluribus de causis. nullius coloris aspectus iocundior est. Nam herbas quoque virentes frondesque despectamus. zmaragdos vero tanto libentius. quoniam omnino nihil viridius comparatum illis viret. preterea soli gemmarum contuitu oculorum impleti non faciat. Quin et ab intentatione alia aspectu smaragdi recreatur acies scalpentibusque gemmas non alia gratior oculorum refectio est. ita viridi lenitate lassitudinem mulcent. Preterea e longinquo amplificantur visu inficientes circa se repercussu aera non sole mutati. non umbra. non lucernis. semperque sensim radiantes et visum admittentes ad crassitudinem sui facilitate translucida. quod etiam in aquis nos iuvat. Idem plerumque et concavi ut

Genera adamantis.

Usus atque medicinae huius gemmae.

De Zmaragdo.

intuitu

De generibus eius et gemmis uiridibus et translucidis.

insum colligant. Qua pp decreto hoim his parcitur scalpiqz uetitis. quanq scythi
coꝝ egyptioꝝqz duritia est tanta est ut no queant uulnerari. quoꝝ uo corpus
extentum est eadem speculatone supini imagines reꝝ reddut. Nero pinceps gla
diatoꝝ pugnas spectabat smaragdo. Genera eoꝝ. xii. nobilissimi scithici ab ea gē
te in qua repiuntur appellati. nullis maior auctoritas ut qtu smaragdi a gemmis
distant: tantu scithici a ceteris smaragdis. proximā habent laude sic et sede
bactriani. In commissuris saxoꝝ colligere eos dicuntur ethesiis flantibus. tuc em
tellure tersa nitent. qd his maxime uentis harene maxime mouent. sed hos mi
nores mlto scythicis esse tradut. Tertiu locu egyptii hnt circa captos oppidu theb
aidis in collibus ex cautibus. Reliqua genera i metallis erariis inueniuntur. Quapp
principatu ex his egyptii obtinent et in colore liquido nec diluto. Veꝝ ex hu
do pingui quaqz pspiat imitante translucidu maris pariter qz translucente co
lorem. Caloren expellit. acie reficiat. Ferunt et in ea insula tumulo reguli ermie
iuxta cetarias marmoreo leoni fuisse additos oculos smaragdis ita radiantibus
etiā in gurgite ut territi pisces refugerant mirantibus nouitate piscatoribz do
nec mutauerint oculis gemas. Sed et uicia demonstrari oportet in tanto pdigio.

at. trāslucet et
uiret. hoc ē
colorem ex

Reperta sut quide oim eade queda tam nationi peculiaria sicut in hoie. Ergo
cyprii uarie glauci magisqz ac minus in eode smaragdo. aliis ptibus tenore illu
scythice austeritatis no semp custodiut. Adhuc quibusda intercurrit umbra sur
dusqz fit color qui impbatur. Etiam dilucidioꝝ hinc genera distinguntur. et sunt
aliqui obscuri quos uocant caecos. alii densi nec e liquido translucidi. qdam uaria
nubecula impbati. aliud est hoc q umbra de qua diximus. nubecula albicantis est
uicu uiridis no ptransit aspectum. sed aut intus occurrit. aut excipit in fine ui
sum candor. hec coloris capillamentu. sal. plubago. Ab his ethiopici laudantur
a capto itinere triu dieꝝ ut auctor est iuba alacriter uirides. sed no facile pu
ri aut co colores. Democritus in hoc gne ponit hermeos et psicos. illos extumesce
tes pinguiter. psicos uo no translucidos. sed no iocundi tenoris uisu impleri quā
no admittant feliu pantheraꝝqz oculis sitos. Namqz et illos radiare nisi p
spici eosdem in sole hebetari in umbra refulgē et longius q ceteros nitere. Oi
um hoꝝ etiam nūc uitiu qd fellis colorem aut aeris olei habent. dilucidi qd
ac liquidi. sed no uirides. hec uitia in atticis maxie sentiuntur i argentariis me
tallis reptis in loco qui thoricos uocatur. semp minus pingues et e longinquo specio
siores frequens et his plumbago: hoc est ut in sole plumbei uideantur. Illud pecu
liare et quida ex his senescunt. paulatim uiriditate euanida et sole leduntur. post
hos medicas plurimum uarietatis habent interdu. et e saphiro. hi sunt fluctuosi ac
reꝝ imagines complexi: ut uerbi grā papaueꝝ: aut auiu pinnaꝝ: ut capilloꝝ
et similiu. Qui tamen ueri nasci uidentur: qm oleo meliores fiut. neqz est alioꝝ ma
gnitudo amplior. Calcedonii nescio an in totu exoleuerit. postq metalla aeris ibi
defecerunt. et semp tam ibi uiles fuere: minimiqz idem fragiles. et colore incerti. et
virentiu in caudis pauonu columbaꝝqz i collo plumis similes: ad inclinatione magis

Saphiri.

Calcedonii.

ac minus lucidi: uenenosi quidē squamosiq3. Peculiare eo4 uitiū minosarcion ap
pellatū. hoc est quedam gemae caro. mox iuxta calcedonē in qua legebant̃. smara
gdites uocatus est. Iuba est auctor zmaragdū quem colan uocant. in arabię edi
ficio4 ornamentis includi: & lapidem quē alabastriten egyptii uocant. Com
plures uero ē proxio lemcos in taigeto monte erui medicis sites. & alios in sicilia.
Inseritur zmaragdis & quae uocatur tanos ē psis ueniens gema ingrate uiridis
atq3 intus sordida. stem calco zmaragdos e cypro turbida aereis ueniis. Theophra
stus tradit in egyptio4 comentariis reperiri regi eo4. a rege babylonio munere
missum zmaragdum quatuor cubito4 longitudine: & trium latitudine. & fuisse
apud eos in Iouis delubro oboeliscum ē quatuor zmaragdis. xl. cubito4 longitu
dine. latitudine uō in pte duo4: in pte quatuor. se aūt scribente esse in tyro her
culis templo pila ē zmaragdo: nisi potius iaspis q̃ zmaragdus sit. Nam & hoc ge
nus repitur in cypro: inuentū ex dimidia pte smaragdū: ex dimidia iaspidem:
nondum humore in totū transfigurato. Appion cognoīatus plistonices paulo
ante scriptum reliquit: esse etiā nūc in laberintho egypti collosum serapis ē
zmaragdo. x. cubito4. Eadem multis natura. aut certe sitem hr̃e berilli uidentur.
india eos gignit. raro alibi reptos. Poliūtur oms sex angula figura artificū
ingeniis. quoniā hebescūt: nisi color repcussu angulo4 excitetur. aliter politi nō
habent ulgorem eundē. Probatissimi ex his sunt qui uiriditatem puri maris i
mitantur. proximi quocant̃ crysoberilli paulo pallidiore: sed in aureū colo
rem exeūte fulgore. Vicinū genus huic ē pallidius: & á quibusdā proprii gnīs
existimat̃. uocaturq3 crisoprassum. Quarto loco nūant̃ hiacincti. Zontes. v.
quos phraidos uocant. post eos acerini. Deinde oleagin: hoc ē: colore olei. Po
stremo crystallis ferē similes. Hi capillamenta hnt sordesq3 aliogn euanidi:
quę sunt omi uicia. Inde mire gaudent longitudine eo4. solosq3 gema4 ēē pdi
cant qui carere auro malint: & ob id pforatos elephanto4 setis religant. Aliis
conuenit nō oportere pforari: quo4 sit absoluta bonitas ut bmas tn̄ ex auro co
prehendentib3. Ideo chilindros ex his facere malūt q̃ gēmas. qm̄ est sūma co
mendatio in longitudine quadā. & angulosos putant statim nasci: & pforatos
gratiores fieri. medulla candoris exempta: additoq3 auro repcussa aut oio ca
stigata. Cape is cauitatis crassitudine uitā. Preter iā dc̄a eadē ferē q̄ etiā
in zmaragdis pterigia in nostro orbe. aliqn circa pontū inueniri putant̃. Indi
& alias quidem gemas crystallum tingendi adulterare inuenerunt. sed pcipue
berillos. minimū idemq3. Plurimū ab his differunt opiali zmaragdis tn̄
cedentes. india solū & ho4 mater: atq3 ubi ei pciosissima4 gema4 gloria cō
positi: maxime ienarrabile difficultatem dederunt. Est em̄ in his carbun
culi tenuior ignis. Ametisti fulgens purpura. zmaragdi uirens mare. & cun
cta pariter incredibili mixtura lucentia. Alii summo fulgoris argumēto: colo
res pigmento4 equauē. Alii sulphuris ardente flāma aut etiā ignis oleo accensi
Magnitudo nuce auellanā equat insigni apud nos historia. Siqdem extat hodieq3

De opiali generibus & vi
ciis & expimentis. & va
riis gemmis.

huius generis gema pp quā ab Antonio proscriptus ideo Nonius: nonius senator e
filius strume noniensis: tulit absq3 iussu seruiliani quē consulē uidim⁹. Ille fugi
ens proscriptus omībus fortunis suis: huc anulu abstulit secū. Certū est .xx. mil
le nummū tum estimatū. Sed mira antonii feritas atq3 luxuria pp gēmam pro
scribendi. nec mīn⁹ nonii contuatia pscriptione suā amantis: quom etiā abro
sas ptes corporis relinquant bestiē pp quas se piclitari sciant. Vicia opiali co
lor in flore herbē quē uocatur heliotrophium. Exeat aut crystallū aut gran
dinem si sal interueniat: aut scara ormd. aut pugna oculis occursantia. nllos
magis nisi india indiscreta similitudine uitro adulterat. Expimentū in sole tm.
falsos em̄ contra radios libratis digito Ac polliconas atq3 idem translucet celos
in se consumptus ueri fulgor. subinde uarios et mō ex hoc plus mō ex illo spargi
fulgorq3 lucis indignos funditur. Hanc gemam pp eximiam grām pleriq3 appl
lauere poderota qui priuatim eius gen⁹ faciūt. sangenon ab indis uocari tradūt
nasci et in egypto et arabia. et humilissimū in ponto itē in grecia ac thaso et ca
pro qui pfecit opiali grām habet. sed molli nitet raro nō scaber. Sūma coloris
ex aere et purpura constat uiriditas zmaragdi dest. Melior ille quoius fulgor
vini colore fuscatur: q̄ qui diluitur aqua. Hactenus de pncipatu cōuenit mu
lierꝝ maxime senatusconsulto. Minus credita sunt de quibz et uiri iudicat. sin
gulorꝝ em̄ libido singulis precia facit: et papud regū. Claudius caesar zmarag
dos induebat aut sardonicas. pmus aut romanorꝝ sardonichē usus ē prior africa
nus: ut historia tradit: demonstratus: et inde romanis hanc gemam fuisse cele
berrimam. quā obrem pxmū ei dabim⁹ locū. Sardonices olim ut ex nōie ip
so appet ut intellegebant candore in sarda: hoc ē: uelut carnibus ungue ho
minis imposito et utroq3 translucido: talesq3 indicas esse. tradūt ismenias demō
stratus: zenothemis zotaccus. hi qdem duo reliqui omnes qui contraluceāt:
thecas appellantes: q nuc nomē abstulere nullo sardarꝝ uestigio. Arabice sūt
ceperuntq3 pluribz hac gemam coloribus: intellige radice nigra: aut ceruleū
imitante et ungue nimium creditū candido pingui. nec sine quadā spe purpurē
candore in nimiū transeunte has indis non habitas in honore zenothemis scri
bit ante alias magnitudinis: ut inde capulos factitarent. Etenī constat ibi tor
rentibus detegi. placuisse i nostro orbe inicio. qm̄ sole prope gemarꝝ sculpturā
caere non afferrent. Psuasimus deinde et indis ut ipsi quoq3 his gauderet. vti
turq3 pforatis uulgus: tam in collo. et hoc est nuc indicarꝝ argumentū. Arabi
ce excedunt candore circuli prope lucido: atq3 nō gracili. neq3 i recessu gemē
atq3 in delectu rime uidente. sed in ipsis umbonibus nitescente. Preterea sub
strato nigerrimo colore hoc indicis cereū aut corneū inuenitur. iam circuli al
bi qcedam in his celestis arcus anhelacio ē. superficies uero locustarꝝ maris crustis
rubentior. Nam mellee aut feculente: hoc em̄ nomē est: uitio īpbant. Et si
zona alba fundat se non colligat simili mō et alios colores in se admittat aliqd
enormiter. Nihil em̄ in sua sede ab alieno interpellari placet. Sūt et arme-

Antonius scelerius

Temerarius nomis sen

niae et ceterę probande. sed in Lydo zona. Exponenda est & omias ipsi nā pp no
minis societatem. hec in gēma transiit a lapide carmanie. Sudines dicit in gem
ma esse candorem unguis humani similitudine. Item crysoliti colorem & sarde &
iaspidis. Zonothomis indicā omicem ptes tres uarietates. igneā. nigrā. carneā.
cingentibus candidis uenis oculi mō interuenientibus quarundā & albis ueis
S otaccus & arabicam tradit. sed cum caeteris distare qd indica igniculos habeat
albis cingentibus zonis singulis pluribusue aliter q̄ in sardonice indica. Illic em
momentum esse hic circulum. Arabicas zonicas nigras inueniri candidis zo
nis. Syris carnosas esse indicas pte carbunculi. pte crysoliti & ametisti. totūq3
id genus abdicat. Veram aūt omicem plurimas uariasq3 cū lacteis tres uenas.
O mnium in transitu colore inenarrabili & in unū redeunte concentu suauitate g̃ta
nec sarde natura differenda est. Diuiditur ex eodem nōie qua pp omnium c̄nit
gemaꝝ ardentiū natura indicanda. Principatu habent carbunculi a simi
tudine igniū appellati quom ipsi nō sentiūtur. id a quibusdā acrustes uocati. ho
rū genera indici & garamantici quos & carcedonios uocant pp opulentiam
cartaginis magnę. Adiciūtur ethiopicos & nauandicos in hortosia caute nas
centes. sed qui pficiunt alabandes. Preterea in om̄i gn̄e masculi acriores ac fe
minę languide refulgentes. In masculis quoq3 obseruant liquidioris alios fla
mę nigrioris alios. & quosdam ex alio lucidos ac magis ceteris in sole flagran
tes. Optimos uero ametisti zontos. hoc ē. quoꝝ extremus igniculus in ame
tistam uiolam exit. proximos illis quos uocant siites pinnato fulgore radiā
tes. Inueniri aūt ubicumq3 maxime solis repercussu. Satyrus indicos esse claros
dicit ac plumū sordidos ac semper fulgoris roridi. Ethiopicos pingues. lucemq3
nō emittentes. fundentes conuoluto igne flagrare. Callistratus fulgorem car
bunculi debere candidū esse. postea extremo uisu nubilū. ac si tollatur exar
descentē. Plerique quem nunc carbunculū candidū uocari. qui languidius
ex indicis luceat lyzizomias appellari. Calcedonios multos maiores ee indicas
etiā in sextarii unius mensura cauari. archelaus calcedonios nigrioris aspctus
esse: sed igni ut sole & inclinatiōe acrius q̄ caeteros excitari. Eosdem obum
brante tecto purpureos uideri. sub caelo flameos. contra radios solis & scintillāe
ceras signantibus his liquescere q̄uis in opaco. Multi indicos calcedoniis candidi
ores esse. & ē diuerso inclinatione hebetari scripsere. Et etiam nūc in calcedoniis
maribus stellam intus ardere: feminas uniuersum fulgorem fundere extra se.
A labandicos caeteris nigriores esse scabrosq3 & circumpletū. Nascunt in terra co
loris eiusdem. ignem minime sentientes. Theophrastus auctor ē & in orchome
no arcadię inueniri & in chio. Illos nigriores ex quibus fieri uascula esse & troeze
nios uarios interuenientibus maculis albis. Item corinthios & pallidiores & candi
dos massilia quoq3 importari. Bochus & in holisiponensi erui scripsit magno la
bore ob argillam soli adustis salibus. nec ē aliud difficilius q̄ discernē genera hec.
T anta est in his occasio artis subditis p quā translucere cogantur. Aiūt hebetiores

De Generibus carbunculoꝝ & uitiis & experimentis. & gemmis ardentibus.

in aceto maceratos. XIIII. diebus nitescere totidem mensibus durante fulgore.
Adulterantur uitro simillime: sed cote dephendunt sicut alie geme fictitie. mol
lior enim materia et fragilis et centrosa scrobe. Dephenditur et pondere quod minus
est in uitreis aliquando et pustulis argenti modo relucentibus. Est et antratitis appel
lata in thesprotia fossilis carbonibus similis. falsum arbitror. quod et in lyguria
nasci prodiderunt. nisi forte tunc nascebant. Esse et in his praecincte can
dida uena traduntur. Harum igneus color ut superioris est. Peculiare quod iactate in
igne uelut intermortue extinguunt. contra aquis perfusae exardescunt. Cognata
est huic sandaresus quam aliqui gramaticen uocant. nascitur in india loco eiusdem
de nominis. Gignitur et in arabia ad meridiem uersa commendatior. Summa quod uoluit
in translucido ignis obtentus celantesque se transfulgent. Auree gutte semper in cor
pore nunquam in cute. Accedit religio narrata a syderum inspectoribus quoniam fere
stellarum numero et dispositione ab hoc numero stellantur. Ob hoc caldeis in cerimonia
habite hic mares austeritas distinguit. Siquidem uigor apposita tangens indu
cit. Quidam etiam hebetare uisus dicuntur! blandior feminis flamma alliciens ma
gis quam accendens. Sunt qui preferant arabicas indicis: fumidoque crysolito illas
similes dicant. Ismenias negat polliri sandareson propter teneritatem et ob id
in magno errore sunt qui sandaricas uocant. Inter omnes constat quantum numero
stellarum accedat. tantum precio accedere affert. Errore aliquando similitudine nominis
sandasel quod nicander sandasereon uocat. alii sandareson. Quidam uero hanc
sandastron illam sandaresum in india nascentem. illam quoque et loci nomen custodien
tem. mali colore aut olei uiridis: omnibus approbatam. Ex eodem genere arden
tium lichnis appellata a lucernarum accensu tum precipue gratie. nascitur circa orto
siam: totaque caria ac uicinis locis. Sed probatissima indis quidam remissiorem
carbunculum esse dixerunt. Secunda bonitate sitis est ionia appellata a prelatis
floribus. et inter has inuenio differentiam unam: quae purpura radiat. altera quae cotto
a sole excalefacta aut digitorum attritu: paleas et chartarum folia ad se rapit. hoc
idem et calcedonia facere dicitur quanquam multo uilior predictis. Nascitur apud nasamoes
in montibus ut incole putant imbre diuino. Inuenitur ad repercussum lune maxi
xime plene. cartaginem quondam deportabatur. Archelaus et in egypto circa
thebas nasci tradit. fragiles. uenosas. morientibus carbonibus similes. Potoria et
ex hac et ex lichniti factitata inuenio. Omnia autem hec genera scalpture contumaciter
resistunt. parteque in signo cere tenent. E diuerso ad hoc sarda utilissima que
nomen cum sardonice communicauit. ipsa gemma uulgaris et primum sardibus reperta. Sed lau
datissima circa babyloniam quom lapidicine quedam aperirentur herens in saxo
cordis. nostro hoc metallum apud persas defecisse traditur. Sed inueniuntur compluribus
aliis locis. sicut in epyro et asso. In india trium generum. rubrum et quod dionium uocant
a magnitudine. tertium quod argenteis bracteis sublinitur. Indice perlucent. cras
siores sunt arabice. Inueniuntur et circa leucadas epyri et circa egyptum que brac
tea aurea sublinuntur. et in his autem mares excitatius fulgent. femine pigriores.

De generibus topazii et callaica. & de gemmis uiridibus nō translucent.

sunt. & crassius nitent. Nec fuit alia gēma apud antiquos usu frequētior. hac certe ap̄ menandrū & philemonem fabulę superbiūt. Nec ulla est ex translucentibꝫ quę tardius suffuso humore hebetet oleoq; magis q̄ alio liquore. Dantur ex his melle & ualidius tesa cerę. Egregia etiam nunc topazio gloria ē suo uirē ti genē. & quom repta ē prelata omnibus. id accidit in arabię insula quę trogo ditis uocatur. In qua pdones quom diutius fame & tempestate fessi herbas ra dicesq; effoderent: eruerunt topaziū. hec archelai snīa ē. Juba topazion insulam in rubro mari a continente diei nauigatione abesse tradit nebulosam. & ideo q̄sitam sepe a nauigantibꝫ. topaziū eni trogoditarū lingua significati onē hēt q̄rendi. ex hac primū inportatā berenicę reginę q̄ fuit mr̄ sequentis tolomei a philemone pfectō regis mire placuisse. & inde factam statuā arsinoe tolomei philadelphi uxori q̄tuor digitorū: sacratam in delubro qd aureū cog noīabatur. Recentissimi auctores & circa thebaidis oppidū alabastrū nasci dicūt. & duo ei gnā faciūt transudentis. atq; crysoterū similem crysoprasso. eius n. simi tudo ad sucū porri dirigitur. Est aūt amplissima gēmarū. eadem sola nobiliū lunā sentit. Cerē noxo & tote poluitur. hec & usu atteritur. Comitatur eā simi tudine pterq̄ auctoritate. calame uiridi palla. nascitur post auersa indię ap incolas caucasi montis. Est & phiracossatas apud dacas amplitudine conspicua sed fistulosa ac sordiū plena. sincerior mlto prestantiorq; in germania. Vtro biq; aūt in rupibus inuiis & gelatis oculi figura exuberans. leuiterq; adherens. nec ut innata petris. sed ut apposita. quapp scandere ad eam pigritia pedū equestres pplos tedet. simul & periculū terret. ergo euntes e longinquo incessūt & cum toto musco excutiūt hoc uectigal hoc ē gestamen in ceruice & digitis gratissimū. Prassius pro uiriditate coloris ē. sed uilis. tiū alterū genꝰ sangui neis punctis abhorret. tertiū est distinctum uirgulis candidis. Molochites spissus. uirens & crassius q̄ zmaragdus. a colore albo nomē accepit. insignis red dendis laudata. nascitur in arabia. Jaspidis de greco in latinū uiridis gēma in terptatur. Jas quippe uiride. porasin gēma interptatur. ē aūt uiride sicut zmaragdus. sed crassi coloris. Species eius. XVI. Quae ex his zmaragdo simi est: ptransuersum linea alba precingit. & granatias uocatur. q̄ a pluribꝫ polida mios. Libet obiter uanitate magicam hic quoq; coarguē. qm hac contionantibꝫ utilem esse pdiderūt. Est & onichi puncta q̄ polix uocat̄. & nube complexa: & niues imitata. Est & stellata rutilis punctis. & ē sale imitata: & ueluti fu mo infecta. q̄ capnias uocatur. Magnitudinē iaspidis. XV. untiarū. Vidimus for mata: in effigie neronis thoracata. Reddetur & psetiameo accomodata gra paulo ante noīato colore ceruleo. optiā festica dr̄ in cypria. postremo egyptia. Adulteratur maxīe tinctura: idq; in gloria regis egypti ascribitur q primꝰ tinxit. Diuiditur aūt & hec in mares feminasq;. Inest ei & aliqn aureus puluis nō qualis in zaphirinis. In zaphiris. n. aurū punctis collucet ceruleis. Zaphirarū q̄ nō tū purpura: optie ap̄ medos. tam nusq̄ pluide. Ceterū inutiles scalpture in

Oriens iaspidū species. XVI. traditur gestare.

teruenientibus cristallinis centris. Quae sunt ex his cyanei coloris mares existi
matur. alius ex hoc ordo purpureus dabitur: aut ex his descendentibus. Prin
cipatu ametisti indice tenent. sed in arabie quoque pte qua finitima syrie pe
tra uocatur. et in armenia minore et in egypto et in galatia repiuntur. Sordi
dissime aut atque uilissime in tharso et in cypro. Causam nois afferunt qd usque ad
uini colorem accedunt: prius q eum gustent in uiolam desinit fulgor. Aliqua si
quide in purpura illa non ex toto igneu: sed uini colore deficiens. Plucent aut
oms uiolaceo colore sculpturis faciles. Indice absolutu phoenicis purpure colore
hnt. Ad hanc tingentiu officine dirigunt uota fundit aut eum aspectu leniter
blandu. neque in oculos ut carbunculi uibrant. Alter eau gen descendit ad hia
cintos. huc colorem indi sacon uocant. talemque gemam sacandion dilutiore.
E adom et sapenos uocat. eadem et pharanitis in ora et termino gentis arabiae
Q uartu genus colore uini. Quintu ad uicina cristalli descendit: albicante pur
pure defectu. hec minime pbatur qm pcellens debet esse in suspectu uelut
ex carbunculo refulgens. quidam in purpura leniter roseus nitor. tales aliq ma
lunt pederotas uocari. alii anterotas. multi ueneris gemam quo maxie uidetur
et de re species et colos. Eas gemas magor uanitas ebrietati resistere pmittit
et inde appellatas. preterea si lune nome aut solis inseratur in his: atque ita su
spendantur collo e capillis cinocephali et plumis hirundinis: resistere ueneficiis.
| amque quoque adesse regem adituris. grandinemque auertere. et locustas pcatione
addita qua demonstrant. Nam zmaragdis quoque similia pmisere si aquile
scalparentur: aut scarabei. q quid scripsisse eos: no sine contemptu et risu geris
huani arbitror. Multu distat hiacintos tn e uicino descendens. dria hec qd
ille emicans. Nam in isto fulgor uiolaceus diluitur. et in hiacinto pmo quoque as
pectu gratus euanescit atque satiet. adeoque no implet oculos ut pene no attin
gat. marcescens celerius nominis sui flore hiacinto. Ethiopia mittit crisolitos
aureo fulgore translucentes. pferunt his indice et si clarie non sint zybar
ane. Teterrime aut arabice. qm turbide sint ac uarie. et fulgentes interpella
te nubilo macular etiam que limpide continge ueluti scrobe fua referte. Opti
sunt q in collatione aur albicare quadam argenti facie cogunt funda insundu
tur pspicue ceter subicit auricalcu tam etia expte. De gemar usu appellan
tur aliqui et criso electri declinantes matutino tmi aspectu iocundi. ponti
cas deprehendit leuitas. Quedam in his dure sut. rufeque molles et sordide. Bo
chius auctor est. et in hispania reptas quo in loco cristallu dicit ad libramentu
aque putes depressis eruta. crisoliton. xii. pondo a se uisam. Sut leucocry
se interueniente candida uena. sunt in hoc gne capine. sunt et uitreis sites
ueluti croco refulgentes uitrei uo ut uisu discerni non possint. tactus dephedit
tepidior in uitreis. In eodem gne sunt melicrisi q ueluti paur sincero melle
translucent. Chrisdias imlt quanq in duritia fragilem in eadem xenothri pa
rit plebeiam gemam et candidas dux pederos. quanq potest queri an in

colore mutare debeat totiens iactati per alienas pulchritudines nominis. adeo de
corum progatiua in uocabulo facta sit. Est et sui generis spectatione tanta dig.
coeunt intus translucida crystallis uiridis suo modo aer simulq; purpura. et q
dam uini aurei nitor. semper extremus in uisu: sed purpura coronatus uidetur.
et his pariter omnibus. nec gemmarum ulla est liquidior. captis iucunda uanitate
oculis. laudatissima est in indis. ap quos sagenon uocat. proxima ap egyptios subi
centes. tertia in arabia uerum scabra. mollius radiat pontica et asiatica. ipse uero
molliores sunt gallatica et traitica et cypria. Uitia eorum langor aut alienis tur
bari coloribus et q ceterarum. Proxima candicantium est asteria principatum habens
proprietate nature. q inclusam lucem pupille modo quodam continet ac transfundit cum
inclinatione: uelut intus ambulantem. ex alio atq; alio loco reddens. In germania
nata sibi candida e que uocatur astrios crystallo propinquans. In india nascens
et in palenes litoribus intus a centro astolos stella lucet fulgore lune plene. quidam
causam nominis reddunt. q astris opposita fulgorem rapiat ac regirat. Optima in car
mania gigni: nullamq; minus obnoxiam uitio Ceruniam enim uocari q sit deterior.
pessima uero lanternarum lumini silis est. Celebrant et astrionem mirasq; laudes eius
in magicis artibus zoroasten cecinisse qui q diligentes et ea prodime. Astolon su
dines dicit oculis piscium silem esse et radiare candido in solem. Est et inter can
didas et q ceraunia uocat: fulgorem syderum rapiens. ipa crystallina splendoris
cerulei. nascens in germania. Zenothemis fatetur albam ee: sed hre intus
stellam concursantem fieri et hebetes ceraunias quas nitro et aceto paliqt dies
maceratas concipere stellam: eamq; post totidem menses relanguescere. Sotacus
et alia duo gna fecit ceraunie nigre rubescentisq;. siles eas esse securibus. hisque
migrant situ rotundas urbes pillas expugnari et classes betulos uocari. Que uero
longe sunt ceraunias faciunt. et alia raram admodum parthorum magis q sitam. qm
non alibi inueniatur. quam loco fulmine icto. proxime ceraunie nomen ap eos ht.
que appellat iris. Effodit in quadam insula rubri maris q distat a beronice urbe
xlx. milia pas. cetera sui pte crystallus. Itaq; quidam radicem crystalli esse dixere.
Uocatur ex argumento iris. Nam sub tecto pcusso sole species et colores arcus cele
stis in proximo pariter eiaculatur. subinde mutans magnaq; amiratione sui
uarietate augens. Sexangulam esse ut crystallum constat: sed esse aliquam sca
bris lateribus et angulis inequalibus dicunt in sole apto proiectam radios in se can
dentes discutere. Aliquas uero ante se piecto nitore adiacentia illustrare. Co
lores uero non nisi ex opaco reddunt. nec ut ipe habeant: sed ut repcussu pari
etem illidant. Optimaq; maximus arcus facit simillimosq; celestibus. Est et alia
hiritis cetera silis et pdura. hanc coriis crematam tunsamq; ad ignes et canum mor
sus remedio esse dicunt. Nasci aut in pside. similis ei aspectu: sed non eiusdem ef
fectus uocatur erios alba nigraq; macula in transuersum distinguente crystal
lum. Expositis p gna colorum principalium gemmis reliquas literarum ordine expli

De quibusdam gemmis per alphabeti ordinem.

cabimus. Achates in magna auctoritate fuit. nunc in nulla. repta primum in

Achates.

sicilia iuxta flumen eiusdem nois. postea pluribus locis excedens amplitudine
uarietatibus numerosa. Multa et cognomina ei. uocat psapsacates. ceraca
tes. sorochates. emachates. leucachates. dendrachates. ue lut arbuscula i
insignis. Antachates quum uritur myrram redolens. corollachates guttis au
reis zaphiri mo pars qualis copiosissima in creta appellata sacrata. putant ea
contra araneorum et scorpionum ictus prodesse. qd in siculis utiq3 crediderim. qm p
mu eius prouincie afflatu scorpionu pestis extinguitur. et in india inuente co
tra eadem pollent et aliis magnis miraculis. Reddunt em fluminu species ne
morum et iumentorum. iam ederas statuula equorum ornamenta. vn medici coticulas
faciut spectasse etia prodest oculis. sitim etia sedant in os addite. phrygia ui
ridia non habent thebis egyptiis repte carent rubentibus uenis et albis. hae
quoq3 cotra scorpiones ualide. eadem auctoritas et cypriis est. Sunt q maxie
probent uitream pspicuitatem. Repiunt hae in taracina et circa ethum i
pnaso et in lesbo et in siene sites lentium floribus. et in rhodo. Alie ap magos di
ferentie: leonine pellis similes potentia hre contra scorpiones dicunt. In psis
uero suffitu earum tempestates auerti. et ptereu fulmina sisti. Argumentu esse
si in feruentes lebetes addite refrigerent. sed ut prosint leoninis pellibus ad
alligandas. Nam hiene pelli sitem abominantur discordialem domibus. Eam
uero quae unius coloris sit inuictam atletis esse. Argumentu esse ei q1 olla
plena olei cotta cu pigmentis inter duas horas suffer ue sca vnu colore ex
omibus faciant minii. Acopos sitis uitro est pumicosa. aureis guttis. sed la
ta. cum hac oleu suffer ue sctm punctis lassitudinem si credimus soluit. Ala
bastritis nascitur in alabastrida egypti. et in syrie damasco candore inter
cincta uariis coloribus. haec cremata cu forsillis alea trita grauitates oris et
dentiu extenuare dr. Alectorias uocant in uentriculis gallinaceorum iuentas
crystallina spetie magnitudine fabe. quibz milone crotoniensem usu inuictu
in certaminibus fuisse uideri uolunt. Androdamas argenti nitorem ht. Ada
mas quadrata semp thessidis sitis. magi putant nome impositu ab eo: q1 ipe
tus hominu et iracundias domet. Eadem sit an alia argidoromas auctores
non explicant. Antipates nigra no translucet. Expimentu eius ut coquatur
in lacte facit em illud re sile inmissum. quiddam aliquis expectet in tot ex
empti sitt. possessio est hui nois data contra effascinationes. Auxiliariam
magi uolunt arabici eboris simillima. sed et hoc uideretur nisi abnueret
duricia. putant contra dolores neruorum prodesse habentibus. Aromatitis
ipsa et in arabia inuenitur. sed et in egypto circa plinas ubiq3 lapidosa et
murre coloris ferrei. Aspilatim democritus in arabia nasci tradidit ig
nei coloris et odoris ob hoc regimis frequentata. cameli fimo splenetictis
adalligari. Inueniriq3 in indo ibitum aliu et alia eodem noie ibi in leuco
petra nasci argentei coloris radiante cu luna habitu habentiu. Azizoen
in india et pside acido monte nasci argenteo nitore fulgente magnitudie

trium digitorum ad lenticule figuram. odoris iucundi. nec tam magis regum consti
tutionibus. Angites multis alia uidetur quam quae calla lapis. Ampitanes. alio
nomine appellatur crysocolla in indie parte ubi formice eruunt aurum. in qua ipsis in
uenitur auro simile. quadrata figura affirmatur. nam ei que magnetis. nisi quod au
gere aurum traditur. Afrodisiaca ex candido rufa est. Absictor septenis di
ebus calorem tenet excalefacta igni. nigra ac ponderosa distinguentibus eam
uenis rubentibus. putant prodesse contra frigora. Agistilla magis intelligitur
per alium sarda nigraque uenis transeuntibus. vulgus autem in nigra radice cerule
am facit.

Balamites.

Balamite duo genera habet subuiridis et corinthii aeris similitudine
haec ex trogodite uenit media secante flamea uena. Batrachitas mittit
et coptos unam rane similem colore. alteram hebeni. tertiam rubentis e nigro. Bap
tes mollis. aliquin odore excellens. Beleocilus albicans pupillam cingit nigram e me
dio aureo fulgore lucentem. haec propter speciem sacratissimo assyriorum deo dicatur.
Alia autem quam belum uocant in arbelis nasci democritus tradit nucis inglandis
magnitudine uitrea specie. Baropteuus siue baripte nigra sanguineis et albis
nodis. aliis sacra dicitur ueluti portentosa. Botrotis alia nigra est. alia pinea inci
pienti uue similis. zoroastes a crinibus mulierum bostricem uocat. Bucordia bubu
lo cordi similis. babylone tantum nascitur. Brontee capitibus testudinum e tonitri
bus cadunt. putantque eo restingui fulmine ictum si credimus. Bolenias in
uenitur glebe similitudine.

Calamitis.

Calamitis eadem est que ostraticen uocant
nisi quod hanc ceruleam interdum bulle notant. Calais zaphirum imitatur. candi
dior et literoso mari similis. Cannitis quibusdam uidetur similem generi habere pluribus lap
pidis fumida ut suo loco diximus. Cappadocia in phrygia nascitur eboci si
milis. Calamitam uocant e turbido calamo. ferunt plures simul inueniri con
iunctas semper. Catocitis corsice lapis e ceteris maior mirabilis. Si uera tra
duntur impositam manum ueluti gummi retinens. Catopirites e cappadocia pro
uenit. Capites siue cepolamos candida est uenarum nodis coeuntibus candore
inaginem gerens. Ceramitis teste colorem habet. Cinediane inueniuntur in cere
bro piscis eiusdem nominis. candide et oblonge euentuque mirande si modo est fides.
praesagire eas habitum maris nubilo colore aut tranquillitate. Ceritis cere similis
est. Circosaca piri. corcides camiaei hominis. Corelachates et coracia aureis gu
tis distincte. Corallius minio similis gignitur in india et siene. Crateritis inter
crysolitum et electrum colorem habet perdura uidetur. Crocollis cerasum putat
Cypteprea in copto nascitur candida et uidetur intus habere petram quae sentitur etiam
strepitu. Calleoponos nigra est: sed illisa eris tinnitum reddit tragoedis ut
suadent gestanda. Celidonie duorum sunt generum. hirundinum ex alia parte pur
puree nigris interpellantibus maculis. Celonta oculus est indice testudinis
ut portentissima magorum mendaciis. melle. n. colluta et lingue imposita: fu
turorum scientiam prestare promittunt. quintadecima luna fulgorem ei decrescere. to
ta die a solis ortu. ceteris diebus a prima in sextam horam. Sunt et celonitides te-

studinum similes ex quibus ad tempestates sedandas multa uaticinantur. Ea
uero que sit aureis guttis cum scarabeo decocta et deiecta in aquam feruentem
tempestates moueri. Cloritis herbacei coloris est: dicunt magi et inueniri mo
tacillam in cuius uentre congenitam ei ferroque includi iubent ad quedam
prodigiosa moris sui. Choaspitis a flumine dicta est uiridis fulgoris aurei. C
rysolampsis in ethiopia nascitur pallida die et in nocte ignea. Crisopis au
rum uidetur esse. Cepionides in eolide et acarnania in pago quodam oppido
nascuntur multis coloribus translucentes. alias uitree. alias crystalline. alias
iaspidee. sed et sordidis est tantus nitor: ut imagines reddant ceu specula.

Daphneam.

Daphneam zoroastes morbis comitialibus monstrat. Diaclos berillo similis est. Dy
pses dupla. candida ac nigra. mas ac femina. gentile utriusque sexus disting
uente linea. Dionysias nigra ac dura mixtis rubentibus maculis: ex aqua tri
ta saporem uini facit et ebrietati resistere putatur. Drachontis siue drachon
tia e cerebro fit draconum: sed nisi uiuentibus abscisa non gemescit. In india quidem
moris est ut dormientibus animalibus dentes amputent. Sotachus qui sam eam
geniam sibi apud regem scripsit: bigis uehi querentes tradit. et uiso dracone
spergere omnia medicamenta atque ita decidere. esse candore translucido: nec po
stea poliri aut artem admittere. In arcadia cognominatur et ariste. In nigra effigi
es cordis eminet. altera eodem nomine uiridi colore cordis speciem representat. ter
tia nigrum cor ostendit. reliqua sunt arte candida.

Enorchis.

Enorchis candida est: di
uisaque fragmenta representat. Exhebenum zoroastes speciosam et candidam tra
dit qua aurifices aurum poliunt. Eristalla quom sit candida ad inclinationes
rubescere uidetur. Erichlos eadem. empicomes laudat in argumentis diui
nationum. Eumeces in bactris nascitur silici similis: sed capiti supposita uisa no
cturna oraculi modo reddit. Emitrientelum gemma sanctissima deorum oraculum
assyri appellant porracei colore superstitionibus grata. Empetalos quatuor
colores habet. ceruleum. igneum. mali. minii. Eureus nucleo oliue similis est. Erea
tis concharum modo non adeo candida. Eurotias situ uidetur operiri nigritia sed
exquati facile surgebant. Eusebes ex eo lapide est quo traditur imago hercul
in tyri templo facta. Empiniias fit quom in candida gemma superne nigricat
colos.

Galaxiam.

Galaxiam aliqui glaticen uocant similem proxime dictis: sed intercurrentibus
sanguineis aut candidis ueneis. Galactitis ex uno colore lactis est. eandem dicunt
leuceam et leuceam. Graphitim appellant et sinetritim in attriti lactis suco ac sa
pore notabilem in educatione nutricibus lactis fecunda. Infantium quoque ad
alligata collo saliuam facere dicitur: in ore autem liquescere. eandem memoriam
adimere dicunt. Sunt qui zmaragdum albis circumligatum galacticen uocent.
Gallaica argiro adamanti similis est: paulo sordida inuenitur in eterna eius ges
sidonen medi mittunt coloris orobini ueluti floribus sparsam. Nascitur et in
arbelis. hec quoque gemma concipere dicitur ei intra se partum fateri concussa concipe
autem trimestri spacio. Glossopetra lingue similis humane non in terra nasci dicitur

sed deficiente luna caelo decidere solo memorieque esse uecia . qd ne credam
p̄missi quoque uanitas facit . ventos em̄ eo comprimi narrant . Gorgonia nihil
aliud est q̄ q̄ corallū nois cā quo e ligno in duriciā lapidis mutatur . mollit
marina hec et fulminibus et tonitribus resistere affirmant . Gomen eade ua
nitate inimicoꝝ oīum penas p̄mittantur efficere.

Heliotropium.

Heliotropiū nascat̄
in ethiopia . africa . cypro . porracei coloris . sanguineis uenis distincta . cā nois
qm̄ deiecta in uasa fulgore solis accendit accedente p̄cussu sanguine . He
liotropissa extra quā speculi mō solem accipit . dep̄henditque defectus subeuntem
lunā ostendens . Magoꝝ impudentie ut manifestissimū . hoc quoque ex̄m est .
qm̄ admixta herba heliotrophio quibusdā additis p̄cantatoribus gerente co
spici negent . Hepestites quoque speculi naturā habet in reddendis imaginibus
quanq̄ rutilas . Si feruentem aquā stati refrigeret addita exp̄imtū est : aut
si in sole addita aridā materiā accendat . nascitur in corco . hermeodes
ex argumto uiriditatis in candida gēma ut nigra aliqn̄ pallida ambiente cir
culo aurei coloris appellat̄ . hepe contra litos in parthia magnitudine mitico
lor . hoc sibi nomen adoptauit . rep̄itur in trogoditice . Hieraticis alternat
tota milinis nigrisque ueluti plumis . Hamitis ouis piscū similis est uelut nigro
composita p̄dura aliqn̄ . Hamonis cornu inter sacratissimas ethiopie ge
mas . aureo colore arietini cornus effigiem reddens p̄mittitur p̄diuinans
omīa praesentare . Hiena ex oculis hiene . et ob id in uase dicunt̄ inueniri si
credim̄ lingue homīs subdite futura p̄canere . Hematites in ethiopia quide
principalis . Sed et in arabia et africa inuenitur sanguineo colore . Non oīt
tenda p̄missis ad sic coarguendas barbaroꝝ insidias . Zachaia babylonius in
his libris quos scripsit ad regem mitrydatem gemis humana attribuens fcā .
hac non contentus oculoꝝ et iocineꝝ medicina decorasse a rege etiā aliquid
petituꝝ dedit litibus iudiciisque interposuit . In p̄lio et ex ea ungui salutare
p̄nuntiauit . Est et alia eiusdem gn̄is q uocatur menui ab indis authos app̄t
lata a grecis e fuluo candicans.

Idei dactili.

Idei dactili in creta ferreo colore pollicē hu
mani exprimut . Icterius mali cute l^ivido similis . ideo existimatur salubris con
tra regios morbos . Est et alia eodē noīe liuidior . tertia folio uiridi similis latior
prioribus et spetie offensa uenis liuidis . q̄rtum gen̄ in eodē colore nigris uenis
discurrentibus . Iouis gēma candida ē non ponderosa tenera . Indica gentū
suaꝝ nomen habet subrufo colore . in atritu colore purpureū manat . Ion ap
ndos uiolacea est . raꝝ non saturō colore luceat.

Lepedotes.

Lepedotes quā aspiciat
uariis coloribus imitatur . Lesbias lesbe patrie nome habens . īuenitur et ī india .
Leucoptalmos rutila alias oculi spetie candidā nigramque continet . Leucopoe
tilos candorem lineis ex auro distinguit . Lybanocos thuris similitudine ostendit :
sed suci mellis . Lymoniatis eadem uidetur q̄ et zmaragdus delectare hoc tm̄
Traditur suffita ea oms bestias euocari . Lysimachus rhodio marmori similis au
ratis uenis . politur ex marmore amplitudine inter angustias ut inutilia exterat̄ .

Leucocrysos fit crysolito interalbicantis. Memnonia qualis sit no traditur. Medea nigra est a medea illa fabulose inventa: habet venas aurei coloris: sudo rem reddit croci. saporem aut vini. Mitrax persis est accepta et rubri maris montibus multicolor contra solem varie refulgens. Morochites porracea lacte sudat. Mecomtetis paparea exprimit. Morio in india q nigerrimo colore translucet vocatur prmnnu in qua miscetur et carbunculus colos alexandrinu. Ubi sarde cyprium. nascitur et in tyro et in gallatia. Zenocrates et sub alpibus nasci tradit. Hae sunt gemme que ad ectipas sculpturas aptant. Miritis mirre colorem habet facie mima gema odore unguenti attrita etia nardi. Mirmetias habet eminentias sitesverrutis. Mirsinitis melleu colore. mirre odore. Mesoleucos est medias gemmas candidas distinguete liro. Mesomelas nigra vena quemlibet colore secante p medias. Nasomonices est sanguinea nigris venis. Nebritis libero patri sacra nom traxit a nebride ei similitudie est alia nigra eiusdem generis. Nipparena urbis et gentis persice nome h̃t similis hipotami dentibus. Olcha barbari nois e nigro fulvoq et candido placet. Ombria qua aliqui nocia vocant sicut cerauniae et brontea cadere cu imbribus et fulminibus dicetur eundeq effectum hre que brontea narrat ptrea in ara addita: hac libamenta no amburi. Oritis globosa specie a qbusdam et sideritis vocatur igne no sentiens. Ostratea siue ostratitis est testacea durior altera achati sitis nisi q achates politura pinguescat duriori. tanta e est uis ut alie gemme scalpant fragmentis eius. Ostricidi ostrea nome et silitudies dedere. Ophicar dolor barbari vocant nigr colore bmis lineis albis includentibus. De obsiano lapide diximus supiore libro. inveniutur et gemme eode noie ac colore no solu in ethiopia indiaq: sed etia in samo. Aliqui putat et in litoribus hispaniensis oceani. Pantheus fere ex ombus coloribus constat. Pangonius non longior digito ne crystallus videatur nuo ptum angulos ħet. Paneros qualis sita metrodoro no dicit sed carmenti maridis reginie in eade dicatu venere non illegans pomt. ex quo intelligit ad vita fecunditate. q da panebaston vocant. Ponticaz plura sut gna. est stellata nuc sanguineis guttis. nc aurati sque inter sacras habetur. alias pro stellis eiusdem coloris lineas hr. alia montui convalliuq effigies. Plogmos que et crysitim vocat ocreanice assitata invenitur in egypto. Phematis ex balam silitudie appellat. Phicitis aloe. Perileucos ficaturis gema ad radice usq candido descendente. Peantides q̃s quida gemanidas vocat pregnantes fieri et parem dicutur mederiq partu rientibus. Nam talis in macedonia iuxta monumentu tyresie ivenitur spe aque glaciata. Solis gemma candida e ad spetie syderis in orbe fulgetes spargit radios. Sagadan caldei adherescente manibus invenit prassini coloris. Samothracia insula eiusdem nois gemam dat nigra ac sine ponde ligo sitem. Sauritis in ventre similis uena est terra silis viridis lacerti hirundine disecta tradimt ivenuri. Santis bubulas carnes psentat. Sileuitis ex cadido

Memnonia

Nasomonices.

Olca.

Pantheus.

Solis gemma.

ex translucet melleo fulgore imaginem lune continens redditq; eam in dies sin
gulos crescentis minuentisq; nũus. nascatur in arabia. Syderitis ferro sitis et
ligno interlata discordias facit. nascitur in ethiopia sideropoecilos ex ea fit
uariantibus guttis. Spongitis nomẽ repsentat. Smondoatis e cerebro piscium e
quis modores uocantur. Syrtides in litore syrtiũ iamq; de in lucania inuenit
melleo colore croco refulgentes intus aut stellas continent languidas. Smgitis

Trichius.

stipule internodio similis ppetua fistula cauatur Trichius ex africa niger e
sed tres sucos reddit ab radice nigr. medio sanguineũ. sumo occam. Teliridos
cineri oculorum aut rufi candidis radicibus spectatur. Thelicardios colore cordis
pse apud quos gignitur eo magnifice delectati matula appellat. Tracia triu
generum est insigma aut pallidior in tertio cutis sanguineis. Tepitilune noue spe
tie habet et curuata cornua quis cineri coloris. Theoclitus olee nucleus uidet.
neq; e gemme honos. sed unguentũ. calculos pellit. frangitq;. Veneris crinis in

Veneris crinis.

gerrimi nitoris continet in se spẽm rufi crinis. Vegentana italica gemia e ueis
repta nigra materia distinguente limite albo

Zathenem.

Zathenem i media nasci de
mocritus tradit electri colore. et si quis ferat in uino palmeo et croco: cere modo
lentescere odore magne suauitatis. Zimlampis in eufrate nascitur: pconesso
marmori sitis medio colore glauco. Zoranisceos in indo flumine nascitur: ma
gorum gemia. neq; aliud amplius de ea. Est etiã nũc alia distinctio quã eq

De gemis que a mebris hominis cognominant.

dem fecerim subinde uariata expositione si quidẽ a membris corporum hnt noia:
hepatites. a iocinere. Steatites singulorum animaliũ adipe nũosa. adureneis eius
dem oculis digitos dei et hic colitur a syris. Trioptalmus synonice nascitur:
tris hoĩs oculos simul exprimens. Ab animalibus cognoiantur. Carcinias cameri

Que ab aialibus suptae.

marini colore. Echitis uipere. Scorpitis scorpionis aut colore aut effigie. Sca
ritis scari piscis. Triclitis mulli. Egoptalmos caprino oculo. hemallias suil
lo. et Acriustollo est aries. Ieracitis accipitris est colore. Ethitus aquile candi
data cauda. Mirmitis inatã repentis formice effigiem hnt scarabeorum con
trariam. Lycoptalmus quatuor colorum ex rutilo et sanguineo. i medio nigrum
candido cingit: ut luporum oculi porma sitis. Item ex aspice quã uocant timiceo
niã. puenta rerum situdo est in hamocryso uelut auro harenis mixto. Centri

De his que a ceteris rebus denominantur.

tis milii generis uelut sparsis e truncis arborũ hoc et ligni mõ ardet. Sastitis
in candido plucet edere polisq; totamq; tenet. Narcissitim uenis et amedere
distinctam. Cinata nigra est. sed faciem ex se fabe similitudinẽ parit. Pirena
bolibe e nucleo dca est. huic aliqñ inesse uidentur piscium piscine. Calatias fi
guram grandinũ et candorem. et adamantinã duricã inesse narrant. etiã
igni addito manere suũ frigus. Phyritos nigra quidẽ: sed attritu digitos ad
urit. Polixmi in nigro multis zonis candicat. Astrapee in nigro aut tianeo
discurrunt e medio fluminis rapidi imago demitus ardere quedã uidet̃ flã
ma q non exeat. In antiatite scintille discurrũt aliqñ et nigre. Enidros semp
iucundi tatis absolute in candore est leuis. sed ad motũ fluctuat intus i ea

ueluti in eius liquor. politromū icidica appellatur: sed de pluuia comā facere
dr. Sunt & a leonis pelle & panthere nõiatę. Colos appellauit crysolitū au
reus crysoprassum. herbaceus. melleus. mellichria. q̄ius plura genera melli
chroȝ sint. geminus parte flauus. p̄te melleus. Crocian croci poliam canitiē
quandam sardi inducit eaude duriorem nigra spartopalla. Roditis rosa est
melitis mali coloris calcitis erei siccitis fici. Ratio nominū nõ est inlus. bor
sicitis in nigro ramose candidis manibus inter se complexis. Acantitide in hy
dromantia dicūt euocari imagines deoȝ. Sinocitide umbras inferoȝ euoca
tas teneri & sunt multo plures magisq̄ monstrifice quibus barbari dedere
nõia confessi lapides esse. Nobis satis est in his coarguisse dira mēdacia.

De gemmis nascentibus. & factitiis. & figuris eaȝ.

Gemmę nascunt̄ repente nouę ac sine nominibus ut selensata unā inuenio ī metal
lis aurariis reptam. q̄ pp pulchritudinē alexandro regi missa sit. ut auctor
est theophrastus. Cotlidis quoq̄ nūc uulgatę famę sunt ueri⁹ q̄ nascant̄. in
arabia reptis ingentibus glebis melle excoqui tradunt. Septenis diebus nocti
busq̄ sine intermissione. Ita om̄i terreno puluere decusso purgatā puraq̄ gle
bam artificum ingenio uarie distributi. Uenasq̄ ductus maculaȝ quā maxime
uendibili rõne sectantur. quondāq̄ tantę magnitudinis fecere: ut equis regū
in oriente p faleris poma facerent. Alias omes gemę mull. decoctū nitescūt
precipue corsici in om̄i alio usu acrimonia abhorrentes. quę uarie & ad noui
tate excidere callidati ingenioȝ contingit. ut nomē usitatū nõ habeant. phi
sis appellant. Ut ut ipsius nãe admiratione nimis uendentes quom finis nõi
nū non sit quę psequi nõ equidē cogito innumera & graeca uanitate cõficta.
Indicatis nobilibus gēmis. imo etiā plebeis rarioȝ geneȝ dictu digna distinx
isse satis erit. Illud uero meminisse conueniet in crescentibus uarie maculis atq̄
uerrucis. lineaȝq̄ interueniente multiplici ductu & colore. mutata saepius
nõia in eadem plerunq̄ mā. Nunc cõiter ad omnis gēmaȝ obseruationē
ptinentia. dicem⁹ opiniones secuti auctoȝ. Caue extuberantes: uiliores uidē
tur equalibus. figura oblonga maxime probatur. deinde q̄ uocatur lenticula
postea clicedos & rotunda. angulosis aut minima gratia. Ueras a falsis discer
nendi magna difficultas quippe quom inuentū sit ex ueris generis alterius in
aliud falsas traducere. & sardonices e ceraunius glutinantur gemis ita: ut de
phendi ars non possit. aliunde nigro. aliunde candido. aliūde minio suptis: oī
bus in suo gnē pbatissimis. Quinimo etiā extant comentarii auctoȝ quos non
equidē demõstrabo quibus modis e crystallis tinguant zmaragdi. alię translu
centes. sardonix e sarda. Item cetę̄ ex aliis. neq̄ e ulla fraus uitę lucrosior.

De Ratione pbandaȝ gemmaȝ.

Nos contra ratiōm dephendendi falsas demonstrabim⁹: qm etiā luxuriā aduer
sus fraudes munire decet: pter illa quę in pricipalibz quibusq̄ generibz puatiz
diximus. Translucentes matutino pbari censent. aut si nece est in q̄rtam horā. po
stea uetant. Expimenta ptibz modis constant. pmū pondere grauiores sen
tiuntur. post hęc corpore. Ficticiis pustulę in pfundo appent. scabritia in

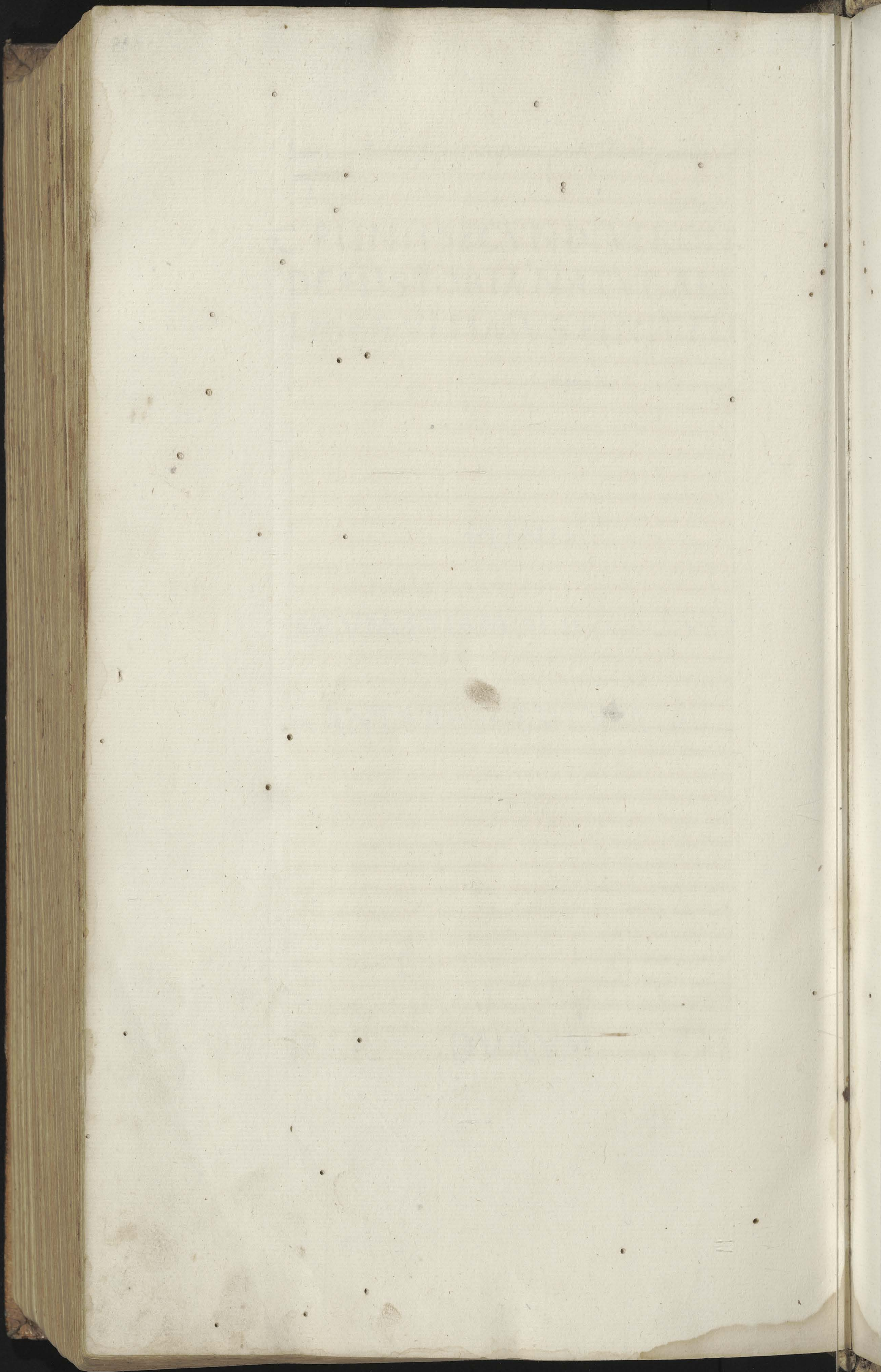
cute. in capillamento frigoris inconstantia. priusquam ad oculos perueniat: desinens nitor.

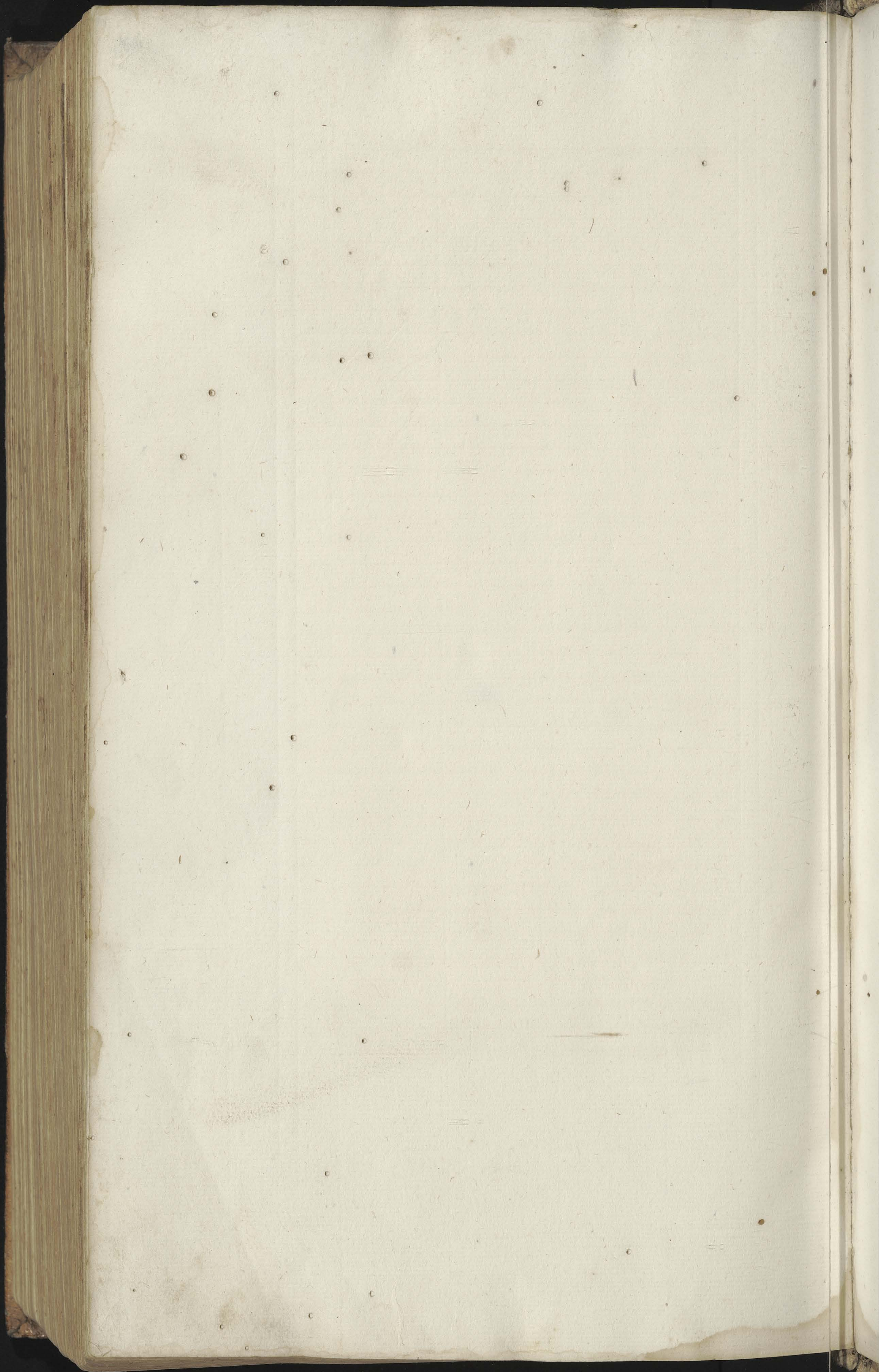
C. PLINII SECVNDI VERON.
DE HISTORIA NATVRALI.
LIBER VLTIMVS FINIT. FLR.

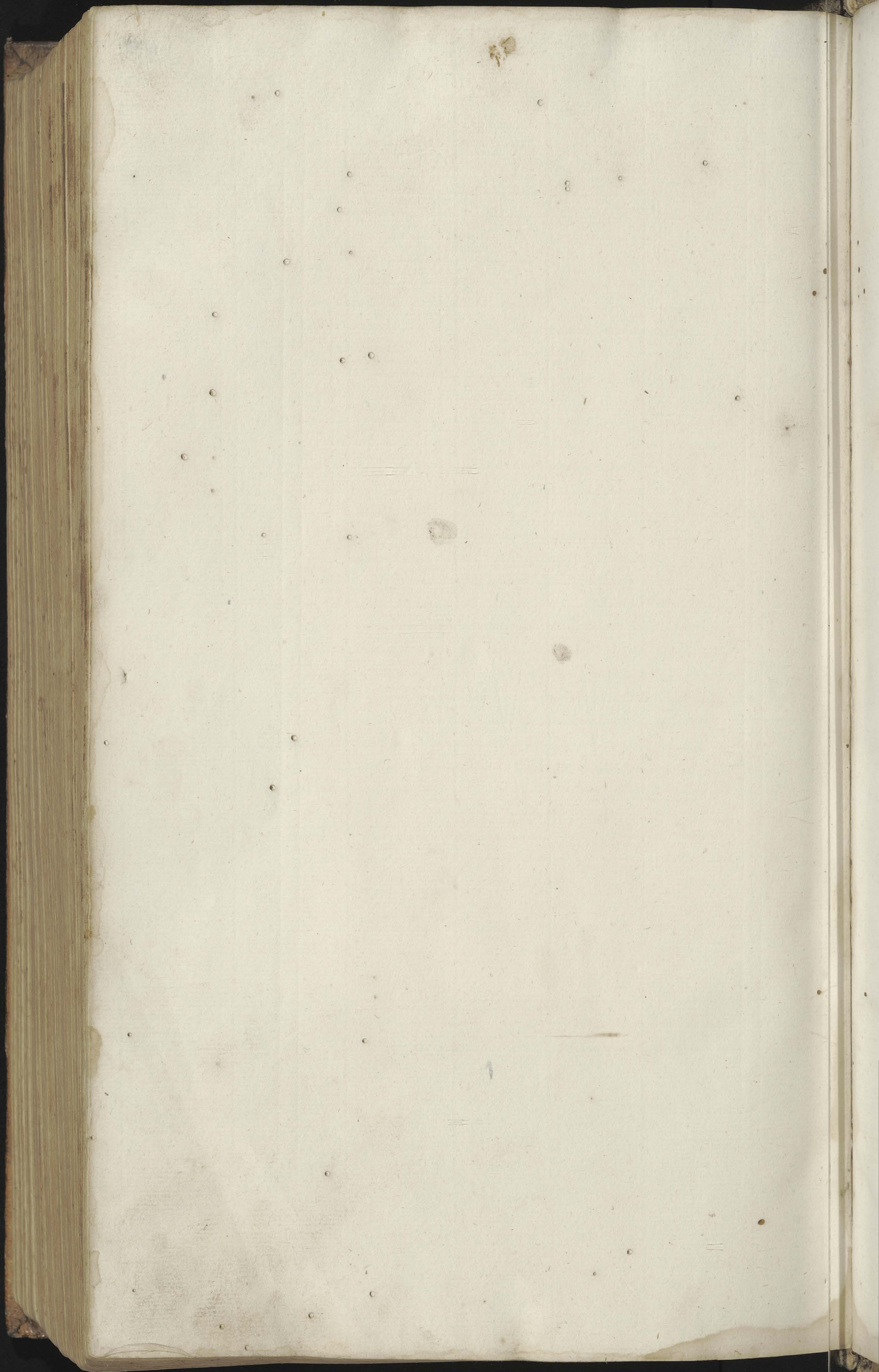
PLINII
OPVS MAGNVM ET PRAECLARVM ETIAM SI TOTIVS VITAE FVISSET PANCRATIO CVRANTE ABSOLVTVM

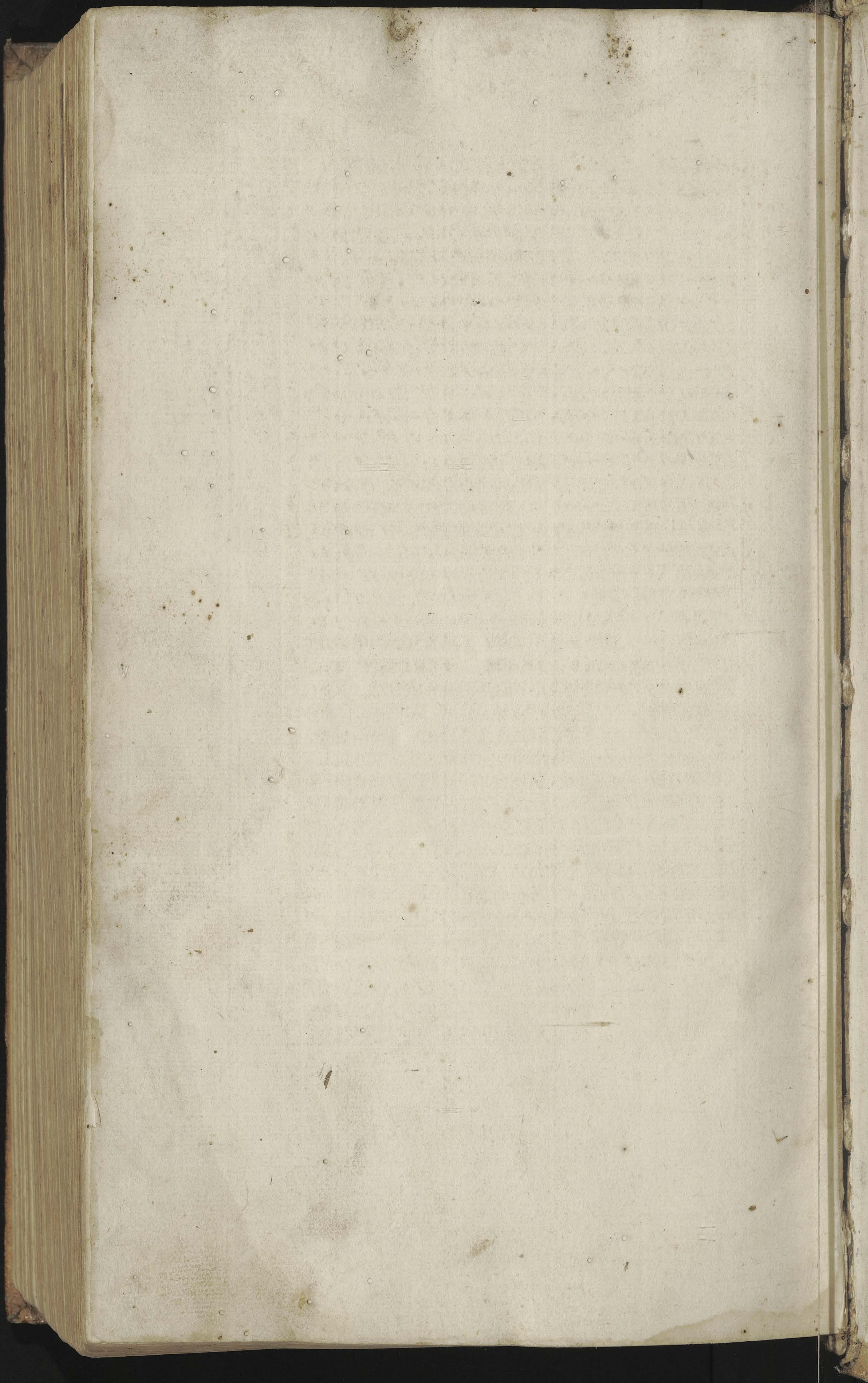
VICIT
ITER DVRVM PIETAS

Antonio

Constat foliis 437.

437. Kat.

